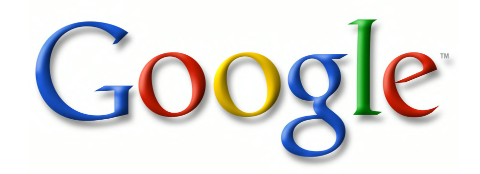

Koninklijk

Bataviaasch

[illegible]

N°. 27. Maart 1907.

Dagh-Register

gehouden int

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts India

Anno 1678.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met medewerking van de Nederlandsch-Indische Regeering en onder toezicht

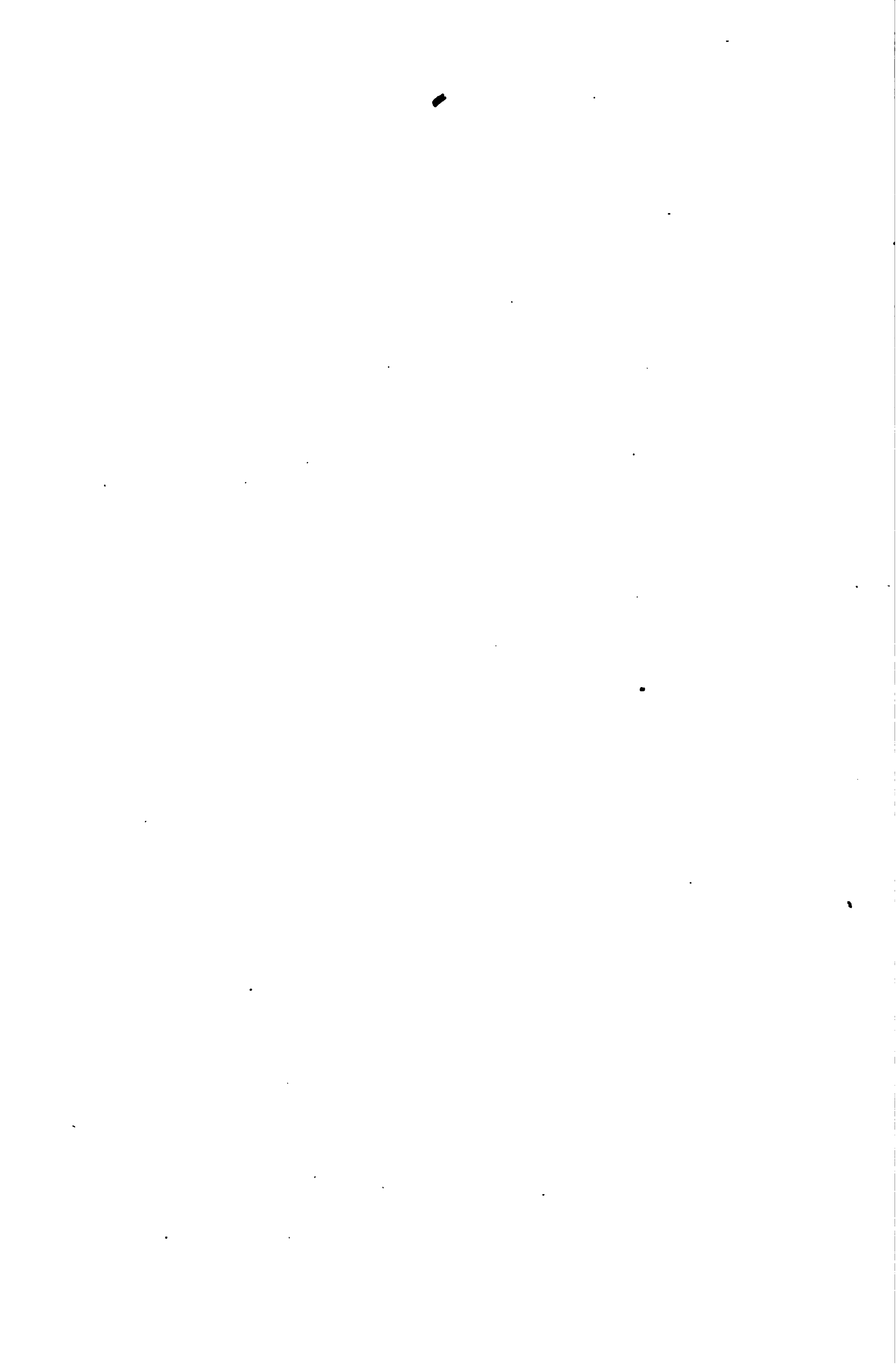
VAN

Dr. F. DE HAAN.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ

'sHAGE
M. NIJHOFF

1907.

Dagh-Register

gehouden int

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts India

Anno 1678.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met medewerking van de Nederlandsch-Indische Regeering en onder toezicht

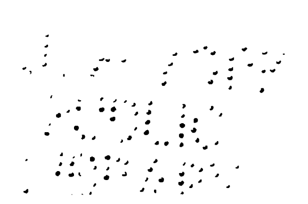
VAN

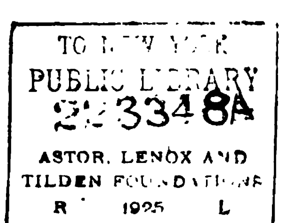
Dr. F. DE HAAN.

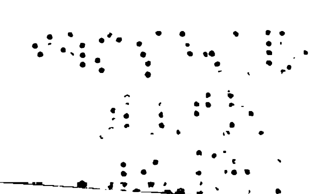
BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ

'sHAGE
M. NIJHOFF.

1907.

VOORWOORD.

Toen op ondergeteekende de zorg voor de uitgave van het Dagregister overging, waren de vijf eerste vellen (blz. 1—80) van dit deel reeds afgedrukt; dientengevolge zal men eene zekere ongelijkheid in behandeling bespeuren, doordat ik heb gemeend het beginsel, door mijn voorganger neergelegd in het voorwoord bij het Dagregister van 1640/1, om namelijk »kennelijke schrijffouten" stilzwijgend te »verbeteren", niet te mogen overnemen en integendeel als mijn plicht heb beschouwd, de geringste afwijking van den tekst van het handschrift te verantwoorden; wie de Corrigenda hierachter doorloopt zal wel de gevaren der toepassing van het door mij verworpen beginsel willen erkennen. Ook heb ik, om de naïveteit en eigenaardige kleur van het Dagregister zooveel mogelijk te bewaren, vele slordigheden onveranderd gelaten. De eenige vrijheid welke ik mij, en wel in zeer ruime mate, heb veroorloofd, betreft het gebruik van hoofdletters, de plaatsing der leesteekens en de afkapping of aaneenhechting van woorden, zaken waarin de oude copiisten geheel naar willekeur, zooals het hun in de pen kwam, te werk gingen en die tevens alleen afhangen van goeden smaak en gezond verstand, waarin wij niet noodzakelijk hunne minderen zijn, zooals dat onvermijdelijk wèl het geval is met alles wat het spraakgebruik van het Batavia van 1678 aangaat. Hier en daar is eene kleine ophelderende noot gezet en ook soms een Portugeesch woordenboek geraadpleegd, dat niet ieder bij de hand zal hebben.

Wat den inhoud van dit Dagregister betreft, het neemt in de gansche reeks der reeds verschenen en nog Deo volente te verschijnen jaargangen eene zeer bizondere plaats in door den overvloed der berichten omtrent de zaken van het eiland Java, en vooral die van het Bataviasche achterland en de Preanger.

De verklaring van deze omstandigheid ligt voor een deel in het hooge belang der gebeurtenissen; immers het jaar 1678 is beslissend voor de richting der politiek van de Indische Regeering: zij overwint, onder Speelman's invloed, van lieverlede haren afkeer van bemoeiing met inlandsche zaken en aangelegenheden van het binnenland, kiest na lange weifeling vastbesloten de zijde van den rechtmatigen Mataramschen troonsopvolger, brengt elken man dien zij kan missen te velde om hem, en daarmede den vrede dien zij noodig heeft, te herstellen, en zet hem te Kediri de oude kroon van Modjapahit op het hoofd. Hoe daarbij de Bantamsche

buurman een jaar lang beziggehouden, gepaaid en om den tuin geleid wordt totdat zijne kans voor altijd is vervlogen om den onvermijdelijken kamp tegen de Compagnie met eenige hoop aan te binden, hoe de eerzuchtige regent van Soemedang van de verwarring en van de krasse onkunde der Compagnie tracht gebruik te maken om overeenkomstig de tradities van zijn geslacht een onafhankelijk Soendarijk te stichten, hoe weggeloopen Bataviasche slaven in het Krawangsche benden vormen die met de Regeering bijna op een voet van gelijkheid onderhandelen (merkwaardig blijk van de onbeholpenheid onzer zeebouwende vaderen in de rimboe, voorspel tevens van de komende oorlogen met het geslacht van Soerapati, wiens naam hier voor het eerst verschijnt), terwijl te midden van onderhandelingen en oorlogen de negotie haar gang gaat en diplomaten en veldheeren balen katoentjes meekrijgen om aan den man te helpen — wie eenig oog heeft voor geschiedenis zal het verklaarbaar achten dat het Dagregister van dit jaar van zijne voorgangers in opzet verschilt.

Maar dat het bijna evenzeer verschilt van de nog te wachten jaargangen, heeft natuurlijk eene andere reden; immers met 1678 begint eerst eene nieuwe richting in de leiding der Javasche zaken, welke in de volgende jaren wordt volgehouden, en toch droogt de bron onzer berichten daaromtrent met het begin van 1679 weer grootendeels op. Het lijdt weinig twijfel dat de verklaring hiervan zal moeten worden gezocht in den overgang der redactie van het journaal in andere handen, doordat Joan van Hoorn in Februari van dat jaar als »Eerste Clercq ter Generale Secretarye" aftrad. Aan *zijne* belangstelling danken wij den overvloed van die soort berichten omtrent het jaar '78, die ons het meest interesseert. En achter hem zien wij zijn vader, den ouden Amsterdamschen patriciër, wiens beginselen zóó weinig in het kader der vaderlandsche bewindslieden passen dat zij een snelzeiler naar Indië zenden expres om hem en de zijnen uit de Regeering te zetten (zie hierachter blz. 135 en 136), den voorstander van een nieuw stelsel dat voor een groot deel zou berusten op ontginning en ontwikkeling van het binnenland, een stelsel dat, ondanks de heeren in patria, thans aan de Indische Regeering door de gebeurtenissen zelve werd opgedrongen nadat Pieter van Hoorn het eenige jaren tevoren had ontwikkeld; »men moet of mach" zegt hij, »het bouwen of stichten van coloniën beginnen in moerassige plaetsen dicht aen de zee" (de Compagnie had zich op Java nu zestig jaar met zulk een moeras vergenoegd), »maer allenxkens trachten te klimmen tot de binnenste en hoger deelen der lantschappen", tot het Buitenzorgsche bijvoorbeeld, tot Tjiandjoer en Bandoeng, Soemedang en Soekapoera, waarvan vóór 1678 de namen zelfs te Batavia ternauwernood bekend waren, maar waar Joan van Hoorn eens indigo en katoen en koffie zou planten. Het scherm waarachter dit binnenland tot dusver gescholen had, wordt in ons Dagregister omhooggehaald — dat is de aanspraak die het heeft op een gezet onderzoek; dat het lectuur is voor de theetafel zal ik niet beweren.

BATAVIA 13 Jan. 1907.

F. DE HAAN.

January Anno 1678.

Primo January. 's Morgens al heel vroech syn de heeren Raden van India gesamenlyck overgegaen by zyn Ed[t] den heere Gouverneur Generaal, Joan Maatsuycker, hem toewenschende gesontheyt en alle gelucq en zegen metten aenvancq van dit nieuwe jaer 1678.

Gelyck oocq cort daer aen volgens out gebruyck in 't casteel verscheenen de respective justitie en borger collegien deser stadt, item de crychsofficieren, schippers ende alle andere gequalificeerde dienaren ende borgeren, dogh dewyle de ziecte en pynelyckheyt van syn Ed[e] zedert eenige weynige dagen vry merckelyck heeft toegenomen, soó syn alle dese vrunden uyt desselfs ordre en in syn Ed[s] name verwellecomt ende beschoncken door den E. heer, Andries Bogaerdt, oudt gouverneur van Banda ende d'E., Joannes Camphuys, secretaris van haer Ed[s], als wanneer doen voorts oocq de ronde by de heeren Raden van India gedaen wesende, is wyders desen dach nae 't eyndigen der voormiddach predicatie met onderlinge geluckwenschingen ten eynde gebracht.

Omtrent ter middernacht heeft syn Ed[t] d'heer Gouverneur Generaal sich van stont tot stont vry swacker ende crancker bevindende, d'heeren Raden by sich ontboden (except d'heer Pieter van Hoorn, die vermits onpasselyckheyt aen de beenen niet conde comen) en haer Ed[s] alsdoen, nevens de bekentmaeckinge van de sobere gestaltenis synes lichaem gesaementlyck op 't ernstichste den waren dienst ende welstant van de generale Comp[e] gerecommandeert ende aenbevoolen of het God den Heere mochte believen syn Ed[e] persoon uyt dese werelt in syn Hemelsche Coninckryck tot sich te halen, gelyck dan oocq de heeren Raden daer op belofte gedaen ende aengenomen hebben, hetselve soodanich (noch onverhoopte toevallen) nae uytterste vermogen te sullen behertigen en betrachten.

2 *d*[o]. Naedemiddach comen eenige onser Javanen, dewelcke voor weynich dagen verleden, op de geruchten van de compste eeniger hondert Banthammers in onse landen hier boven ter ordre van den E. heere directeur generael, Rycklof van Goens, en de heeren Raden nae Silintsingh ende de dorpen, daer omher gelegen, aen de reviére van Bacassy syn afgestiert (om te vernemen of dat soodanich weder daar ware ende watter voorts al ommeginck) hier wederomme terugge, rapporteerende met den capiteyn, Frederick Muller, aen gemelte Ed[e] heere van Goens mondelingh,

hoe dat zy op voorsz. Silintsingh geweest ende aldaer gevonden hadden een getal van wel 700 Bantamse Javanen, by dewelcke zy gevraecht hebbende wat hun gedoente ende begeeren aldaer was, soo hadden gesechde Bantammers geantwoort niet gecomen te wesen om te vechten, maer alleen om te vernemen of de inwoonderen van Silintsingh ende andere plaetsen, Oostwaert streckende tot over de Crawangse revier en vorder, sich voor die van Cheribon (dewelcke nu onder Bantam sorteerden) of voor den Sousouhounangh Mataram ofte voor die van Jaccatra (dat is voor ons) verclaarden.

Hebbende dese onse afgesondene wyders van de Javaense inwoonders ginder daerenboven verstaen, hoe seker Javaens heer of regent tot Bandongh, die mede onder de Bantammers sorteerde, huys hielt, tusschen de revier van Crawangh en de plaetse Samadangh, van waer hier in October en November des voorleden jaers 2 afgesanten syn aengecomen, die hun doenmaels met hun volcq en land absolutelyck uyt den naem van haren pangeran, Paty Samadangh, onder Comp[s] protexie en gebied hebben begeven, van de West ende Cheribonders van d'Oostcant voorsz. pangerangh en volckeren van Samadangh wilden aentasten ende mede alsoo onder de Ceribonse of Bantamse heerschappye doen buygen, van welcx waerheyt en gevolch hier naer wel claerder bescheyt sal te vooren comen.

's Avonts omtrent 9 uyren syn de heeren raden van Goens, Pit en Overtwater, op de bekentmaeckinge der doctoren, dat zyn Ed[t] seer slecht lach, overgegaen, doch omtrent de middernacht d'heer generael weder een weynich becomende en beter werdende, is yder terugge nae huys gekeert.

3 *d°.* 's Morgens metten dach arriveert te deser rheede het jacht, de Flaman, uyt Hockzieuw in China met een retourtje van daer, bestaende in:

4773 cattys witte rouwe zyde;
3470 stucx diverse gielams;
3350 » witte pangsiens;
521 » » gefigureerde pelangs en
1600 cattys fyne Chinese thee in 26 canassers, samen tot....... *f* 85775.

Het schryven, daer benevens van den coopman, Jacob Schagen, uyt het jacht, de Zyp, geanckert onder Tinghay aen haer Ed[e] nu mede ontfangen, is gedachtekent 15 December des verleden jaers en van alsulcke inhout, als by 't aencomende briefboecq onder dat quartier can werden gelesen, schynende wel wederom eenige betere hoop tot den vryen handel en onse continuele residentie in Hockzieuw te verthoonen, maer met eenen te noteren, dat de negotie daer altoos (onaengesien de vrye vergunninge uyt het Peckinse hof) onder de hooft regeerders ten meerendeele aen de factoors der grooten tot seer sobere prysen ware gecontracteert en afgestaan moeten werden, en waer omtrent de Engelsen, op Tayoan varende, (welckers goederen door de Coxinse lorren drayers, jegenwoordich al in groote quantiteyt, soo om, als omtrent de revier van Hocqzieuw, wederom wierden gevent en gesloocken) geen cleene hinder en nadeel ons quamen toe te brengen; de Hockziewse regenten hadden op 't vertrecq van de Flaman, de coopman, Schagen, oocq ter handt gestelt een geslooten Chinesen brief om weder nae Batavia te senden, dewelcke

dan nu hiernevens ontfangen en getranslateert wesende, bevonden is een bevelschrift over ons gedoente en negotie, uyt het Peckinse hof naer Hockzieuw afgesonden en van inhout, als volcht:

Translaat missive uyt Hockzieuw na Batavia gesonden, synde in de Chinese tale geschreven en luydende, als volgt.

Cong Sihongh heeft met vernederinge een brief gesonden aen den Conghi (zynde de Tartarise Keyser) die, in 't 16[de] jaer, den 8[sten] maendt en vyfden dach syns regeringe heeft ontfangen, waerop den 16[den] dach daer aen volgende, denselven brief aen syn raden heeft overgelevert, die denselven hebbende gelesen en overwogen, daerinne gesien, dat de Hollanders haer beloften niet hadden gehouden, alsmede dat hare schepen aldaer om te handelen niet syn verscheenen, d'oorsaeck geen winste hebben connen doen, maer alsoo Louys de Keyser aldaer gearriveert was, dewelcke den handel versocht heeft, alsmede datter in lange geen schepen gecomen waren, mochten geëxcuseert werden, gelyck oocq dat niet behoefden te wachten naer de tydinge, die van boven van den Keyser soude mogen desen aengaende afcomen, maer dat hy soo spoedich als mogelyck was en nae zyn believen wederom mochte vertrecken, ofte de schepen versonden om synen Conincq bekent te maacken de beradinge van die van China, maer soo 't behoorlyck is en met de meninge van onse regeringe overeencome sullen, dan wel lichtelyck meer schepen als voor desen nae Quemoy en Aymo om 't oorlogen afgesonden worden, die zyn de woorden van den Keyser, hier gesproocken, dit soo synde, soo moeten op de drie schepen, die daer gecomen syn om te handelen, gequalificeerde persoonen om opsicht en de sorge op en over alles te dragen, datter niemandt vercort of schade lyde gestelt worde, op dat de handel in oprechtichheyt soude mogen geschieden, gelyck oocq behoorlyck is, soo moeten alle de coopmanschappen en goederen in de boecken opgeschreven ende naer boven gesonden worden om daer over een vast besluyt in de toecomende handelingh te maacken met aendieninge, 't gene onse Conincq van de Hollanders in toecomende begeren zal, dat zy naer haer genegentheyt soo veel vermogen syn, sullen naecomen, waerop dan de raedlicentie van den handel voor de drie schepen heeft gegeven; nu heeft Consinghongh een brief van boven af te wachten, om te weten de beradinge van de jaren ende plaetsen, waer de logie van verder handel zal syn.

Geschreven in 't 16[de] jaar, den aghtsten maandt en 19[den] dagh des Keysers Konghj.

Van den verderen toestant der zaacken ginder, nochte van den oorloch tusschen de Chinesen en Tartaren, wert by voorsz. brieven geen meldinge gedaen, sulcx de nadere uytslach van alles ende watter by 't sluyten der boecken voor de Comp[e] wel sal gewonnen wesen mette naest volgende schepen eerst staan te verwachten.

Wyders heden by extraordinaire vergaderingh in Rade van India gebesoigneert zynde over het bedryf des Sulthans en regeringe tot Bantam en de wegens de menichvuldige ongelycken, die zy ons tegens 't gene aecre [*sic*] contract van anno 1659 comen aen te doen, alsmede, hoe zy in de presente troublen van 't Mataramse rycq sich niet alleen van de landen van Cheribon tot Carwangh toe, ende oocq in 't Zuyden hier achter Batavia van 's Comp^e eygen jurisdictie soecken meester te maacken en de inwoonderen, 't zy door list of geweldt tot haer gehoorsaemheyt te dwingen etc., soo is daer op geresolveert met het jacht, de Flamen, naer Bantam te demitteren den E. ontfanger generael, Willem van Outhoorn, geadsisteert met den oppercoopman, Dirck de Haes, borger coopman, Adriaen van Beeckum, en ondercoopman, Abraham van Riebeeck, om den Sulthan van al het gepasseerde kennisse te geven en van onse oprechte inclimatie tot continuatie van vrede te versekeren, onder die hoope, dat zy sulcx mede sullen doen blycken door het myden van alsulcke zaacken, die tegens 't contract syn strydende ofte andere, die by ons mede niet sullen connen gedoocht ofte geleden worden.

Gelyck dan oocq verstaen zy den pangerangh van Samadangh met een briefje en oocq mondelingh door den borger, Evert Jansen, tot volstandige trouwe aen syn heer den Sousouhounangh en de E. Comp^e te animeren, en dat sich geensints de heerschappye der Bantammers sal hebben te onderwerpen.

Soo is mede nu noch vastgestelt de voorgenome af te sende crygsmacht naer Tanjonpoura op de revier van Carwangh te nemen en te vergrooten tot op 150 militairen.

4 *d*^o. Cort overmiddach gewert ons per Javaens vaertuych een cleen briefje, op gisteren door den Bantamsen resident, Willem Caaf, aen haer Ed^e geschreven, van advys:

dat de oude Conincq noch al op Turtiasa aen de revier van Pontang bleef continueren en dat de Engelsen een vaertuych, maer met weynich provisien nae Jamby hadden afgesonden; van Java's Oostcust quamen daer geen vaertuygen of tydingen, maer de Cheribonse sabandaer Tommegon Rasanagara was verleden weeck van Bantam weder nae huys gekeert om syn oude bedieninge te becleden;

't Engelsch schip, Bombain Marchant, was soo even uyt Suratta op Bantham verscheenen en daer met oocq overgecomen een pacquet brieven aen haer Ed^e; 't welcq dan nu mede hier ontfangen wesende bevonden zy een missive van den directeur, Sibrand Abbema, mitsgaders den raet in Suratta, verselt met verscheydé bylaagjes, de dato 22 October anno passado en daer by oocq noch een briefje en eenige aenhoorende documenten van denselven dato door den oppercoopman, Justinus Weyns, en coopman, Aernout Faa, mede aen haer Ed^e gecarteert, dewyl zylieden op 15 September met het jacht, Nieuw Noortwyck, uyt Mocha in Suratta waeren verscheenen, gelyck zulcx en wesmeer by 't aencoment Indisch briefboucq onder 't quartier van Suratta can werden gesien en gelesen, meldende onder anderen 't advys van d'heer Abbema en raedt, dat de negotie en den vertier van 's Comp^e coopmanschappen door den opulenten aenbrengh der vreemde competiteurs en de schaarsheyt van gelt althans vry slecht ende traach voortgingh, gelyck oocq de Suratse coopluyden

met hunne voyages naer Bassora, Mocha en dat uyt dese jare seer slecht en de ten achteren waren gevaren ende waeromse nu liever nae Cotchin, Atchin, Queda, Malacca, Bantam en Batavia scheenen te willen equiperen ende daer toe oocq al om passen omtrent de onse te solliciteren;

'tjacht, Noortwyck, wiert daer tot de compste der verwachte schepen van Batavia aengehouden om het Franse schip, de Voutour, en noch een hunner fluytjes het uytloopen en hun voorgenomen voyagie naer Vranckrycq te beletten, jae om hun buyten de revier comende aen te tasten;

de coopman, Johannes Bacherus, was over Agra den 4^{den} July aen 't Mogolse hoff tot Dilly verscheenen by den rycx Cancelier en andere grooten seer wel ontfangen en oocq den 5^{den} en 12^{den} September by den Conincq Orangzeep tot tweemaelen met groot fatsoen en reputatie ter audientie geweest en de laeste mael van denselven oocq met een eer cleet beschoncken gewerden, doch den uytslach van saacken en onse versoecken aldaer stondt men naer desen eerst te verwachten;

den 17^{den} September was een scheepje des Conincx van Bantam in Suratta gearriveert met een rycq cargasoen van allerhande coopmanschappen, 't gunt dan de merct derselven in allen deelen (except de speceryen) al vry hadt afgeslagen en bedorven;

vyf Engelse bodems waren van Bombain in Suratta aengecomen en daervan drie in Maert uyt Engeland gezeylt; hunne Suratsen president, Philip Anguier, was daerop 10 July overleden, in wiens plaets de Persise president M^{r}. Rolt kwam te succederen; en onderwylen bleven de Francen daer oocq noch nae hun twee verwachte schepen uyt Vranckrycq met smerten verlangen;

het briefje van de Wyns verhaelt verder, hoe zy om de slechte aen getroffen marct en soberen vertier der coopmanschappen in Mocha geresolveert hadden, met de overige restanten na Suratta te stevenen, en was van desen slechten handel de principaelste oorzaeck de geresen oorloch tusschen de twee cousyns van den ymam van Mocha, doch die men meende, dat nu haest weder stonden te vereenigen; oocq was de diere tyt en groote hongersnoot dier landstreecke geen cleen belet en waerdoor by 't aenwesen van de onse dagelycx een groot getal menschen op d'straten waren gestorven, doch by betere tyden twyffelden men niet of, de handel souw daer wel wederin haer vorige florisance geraacken;

ondertusschen was'er noch op 't gedeelte der vercochte Comp^{e} coopmanschappen ruym een cent [*sic*] geadvanceert en in contant retour van daer gebracht 12706 stucx Spaense realen, neven 17000 stucx goude Moorse ducaten, behalve parthy wieroock.

Volgens resolutie, op gisteren by haer Ed^{e} genomen, soo vertrect heden naemiddach de borger, Evert Jansen, met eygen vaertuych van hier nae de revier Pamanoekan omme van daar voorts te lande aen den pangeran van Samadangh op te gaen en dien heer, benevens de overleveringe van een nu medegaend briefje aen denselven uyt haer Ed^{e} name wyders noch al sulcx voor te houden en bekent te maacken, als hem by apparte schriftelycke memorie wert aenbevoolen, gelyck in 't breede onder dato deser by 't afgaende Indisch briefboecq staet te lesen en welckers principale substantie echter hier onder oocq cortelyck wert aengehaeldt, namentlyck:

hoe dat met en onder dese presente revolten en rebellien in 't Mattaramse rycq trotserende, de Conincq van Bantam syn personagie heeft weten te speelen, om de landen van Cheribon, of selfs tot binnen de Batavise limiten toe, van haeren wettigen heer af te trecken, sulcx haer Ed^{e} als gedwongen werden die listige desseynen tegen te gaen en daerom aen den pangeran van Samadangh, die sich tot noch voor synen wettigen heer verclaert en oocq al voor eenwyle tyts Comp^{e} protexie versocht heeft, dese besendinge te doen om denselven tot stantvasticheyt aen te manen, sonder echter voor als noch veel gevoel of achterdocht aen den Bantamsen Vorst te willen geven;

dat derhalven hy, Evert Jansen, met syn vaertuych nae gewoonte als ter handel voor Pamanoekan gecomen synde, sich voorts in persoon te landen nae 't Samadangse hof diende te begeven en dien heer nae 't overleveren van haer Ed^{e} brief en afgelechde groetenisse de volgende drie poincten voor te houden;

of hy door zyn gesanten in 't lest des verleden jaers niet heeft versocht onse bescherminge tegen de Bantammers en tot dien eynde 't landt van Samadangh tot Dermayo toe aen de Comp^{e} opgedragen;

item of haer Ed^{e} daer op niet hebben geantwoordt hem niet te sullen verlaten, soo hy synen heer den Sousouhounangh en de Comp^{e} getrouw bleef;

en ten derden of hy gesint was by zyn goet voornemen te volherden ende de Bantammers tegen te staen;

ende wanneer dan verders, indien hy getrouwelyck van jae antwoordt, dient gevraecht, of onse begeerde hulpe te water of te lande souw moeten wesen, met verclaringe, dat haer Ed^{e} reets van meninge zyn op 't versoucq van syn stadthouder Wiera Saba in de Carwangse revier tot Tanjonpoura een vasticheyt te begrypen, en om dewelcke te helpen opmaecken, hy wel 3 à 400 man te lande mocht derwaerts senden in comp^{e} van hem, Evert Jansen, om alsoo te spoediger te connen weer hier zyn, indien sulcx sonder eenige peryckel conde geschieden en anders niet om de Bantammers alle gelegentheyt tot verdere onlusten uyt den weg te nemen; werdende voorts de gewisselde briefjes tusschen haer Ed^{e} en den pangeran van Samadangh tot naerecht nu nochmael mede gegeven;

voorts, dat by aldien hy, Evert, eenige Bantammers omtrent Pamanoecan mochte ontmoeten, deselve vrundelyck sal bejegenen en voorgeven om synen handel te dryven daer gecomen te wesen en, soose hem al mochten moeyen of eenige quade woorden geven, deselve met soeticheyt weder beantwoorden tot bewys, dat wy niet dan vrede begeren en eyndelyck, dat hy al syn wedervaren by geschrifte dient te noteren om goet rapport van alles te mogen hebben.

Luydende wyders oocq het nieuwe mede gaende briefje aen den meergemelten pangeran van Samadangh, aldus.

De Gouverneur Generaal, Joan Maatsuycker, ende de Raden van India senden desen brief aen Pangeran Depatty Samadangh, nevens haren groet met toewenschinge van alle heyl ende voorspoet, die hy soude mogen desidereren.

Den 28sten October en 8 December, heden 27 dagen verleden, hebben wy met zynen gezant Wangza Carty aen Pangeran Samadangh geschreven en daerin op zyn versoucq toeseggingh gedaen Pangeran Samadang niet te verlaten, soo hy zynen heer den Sousouhounan en d'E. Compe stantvastich getrouw blyft en hem niet begeeft aen de zyde van ymant, die des Sousouhounangs landen soect te usurpeeren, om waer van Pangerans volcomen meyninge te verstaen en hem daerenboven tot getrouwheyt en stantvasticheyt aen te manen tot zynen wettigen erfheer en Coningh hebben wy met den burger coopman, Evert Jansen, goetgedacht desen brief af te senden, alsoo hy met zyn vaertuych nae oudergewoonte derwaerts en nae Pamanoucan syn handel gewoon is te dryven Pangeran Samadangh gelieft hem te ontfangen, als een expresse bode van ons gesonden en hem oprechtelyck te antwoorden op de vragen, die hy van onsent wegen doen sal en soo Pangeran Samadangh getrouw aen syn heer blyft, syn wy geresolveert een vasticheyt tot uwe bescherminge op Tanjonghpoura op te maken, gelyck Evert Jansen nader sal betuygen en die Pangeran Samadangh sal versoecken om 3 à 4000 man om ons volcq, dat met 10 à 12 vaertuygen derwaerts dese fortresse te helpen opmaecken en spoedich te vertrecken; wat wy vorder van meyninge zyn, sal Evert Jansen rapporteeren, die geloof gelieft te geven; zend met hem een getrouw dienaer van Pangeran Samadangh tot ons teruch om syne volcome genegentheyt aen ons te relateren.

In 't casteel Batavia den 4den January 1678.

Nae dat al heden op den middach d'heeren Raden van India door de doctoren waeren gewaerschout, dat het met de levens draat van syn Edt nu t'enemael op 't eynde begonde te loopen, en die doenmaels oocq al een wyle tyts hebben overgeweest, soo is eyndelyck in den avontstont, terwylen de heeren noch in vergaderingh saten omtrent de clocke half seven syn Edt onse heere Gouverneur Generael, Joan Maatsuyker, nae 24 dagen bedlegers en naer dat zich eenigen tyt herwaerts seer heerlyck en Christelyck tot de doot hadde geprepareert, in 't 25 jaer zyner generaels regeringe en in een goeden ouderdom van 72 jaren, tot droefheyt van de gantsche gemeente en inwoonderen alhier, Godsalich in den Heere comen te rusten, 't welcq de presente heeren, Raden van India dan bygewoont hebbende en nae syn Edts overlyden terstont metten anderen wederomme in de raatcamer getreden wesende, soo is doen voorts in gevolge van ordre der Ede heeren Seventhienen by missive van den 21sten October 1676, uyt Amsterdam aen de hooge regeeringe van India geschreven, de Ede heere Rycklof van Goens aenstonts met eenparige stemmen tot successeur van syn Ede zaliger als gouverneur generael van India geëligeert en die daerop 't selve hoochwichtige en aensienelycke ampt oocq met genoegen heeft aenvaert en wyders door de vergaderingh geluck gewenscht zy, gelyck by de resolutie daervan, soo aenstonts genomen, tot meerder verlichtinge claerder mach blycken.

EXTRACT resolutie, in Rade van India genomen op Dingsdach den 4[den] January 1678, 's avonts omtrent de clocke seven uyren, even na 't overlyden van den Ed[e] heer Gouverneur Generaal, Joan Maatsuycker, H. L. M.

Dewyle het zy geweest de aenbiddelycke wille des Heeren op heden naedemiddach tusschen 6 en half seven uyren den wech van alle vleesch te doen wandelen en door dat middel tot sich in zyne eeuwige glorie ende heerlyckheyt op te nemen den Ed[e] heere den Gouverneur Generael, Joan Maatsuycker H. L. M., en dat d'Ed[e] heeren onse principalen by hare missive van den 21[sten] October des verleden jaers hebben gelieven te ordonneren, dat by soodanigen geval in plaetse van welgemelten Ed[e] heer Gouverneur Generael soude optreden en het generale gouvernement aenvaerden d'Ed[e] heer, Rycklof van Goens, eerste raedt en directeur generaal van India, luydende deselve ordre der heeren Seventhiene, als volcht.

Het versouck by de missive van den 7[den] February deses jaars, door d'heer Generaal Maatsuycker aan ons gedaan, om van syn lastige bedieningh te mogen werden gedechargeert, by ons zynde overwoogen, hebben wy aan d'eene zyde gereflecteert op de redenen, by syn E. tot dien eynde geallegeert, en aan d'andre syde op de bysondere diensten, die syn E. d'E. Comp[e] sulcken langen tyt van jaaren en wel voornamentlyck in dat swaarwichtig ampt tot ons bysonder genoegen heeft gedaan, en sulcx goetgevonden serieuselyck te versoucken, dat nademaal syn E. noch veele crachten en vigeur by blyven, dat syn E. in dien dienst nogh gelieft te continueren, en 't welcq ons gansch aangenaam sal wesen oocq daar op voorts sullen verlaten, maar in gevalle en wanneer God de Heere van syn persoon comt te disponeren ende sulcx aflyvigh te worden, is onse intentie en begeerte, dat de directeur generaal, Rycklof van Goens, in syn Ed[e] plaatse als generaal sal succederen.

Soo heeft syn Ed[e] den heere Rycklof van Goens sich daer toe ten dienste van d'E. Comp[e] verplicht ende bereytwillich gethoont, met versoucq aen de presente heeren Raden van India om syn Ed[e] in die lastige bedieninge behulpsaem te zyn, gelyck haer Ed[e] dan oocq daerop belofte gedaen hebben van sulcx gaerne te sullen naecomen en elck voor 't zyne te betrachten den waeren en oprechten dienst van d'E. Comp[e], en hebben daer op wyders zyn Ed[t] met de aenvaerding van deselve aensienelycke bedieningh veel geluck ende de zegen des Heeren gewenscht, alle het welcke d'heer Pieter van Hoorn, vermits sieckte de vergaderingh niet hebbende connen bywoonen, door den secretaris, Joannes Camphuys, voorgelesen zynde, soo heeft zyn E. sich daermede in alle deele geconfirmeert.

Synde doen oocq al voort verstaan het lyck van zyn Ed[t] zaliger op Vrydach voormiddach aenstaende den 7[den] deser ter aerde te doen bestellen met soodanigen statie, als zyn E. veel jarige goede ende getrouwe diensten aen de Comp[e] hebben

verdient, en gelyck omtrent syn E. overleden voorsaten sy geschiet ende waer van de besorginge in debita forma door de vergaderingh is aenbevoolen d'heer, Andries Bogaerd, out gouverneur van Banda, d'heer, Joannes Camphuys, secretaris van de hooge regeringh en d'heer water fiscael, Pieter Paauw, en d'heer sergean majoor, Christiaen Poleman.

5 d^o. Omtrent den middach verschynt het schip, den Eendracht, van Jamby en Palembangh, welckers inladinge bestaet uyt:

48343 cattys swarte peper van Jamby, tot............. *f* 8698:19:7,
300000 » peper.......... }
1000 bossen bintrottangh en } van Palembangh, tot... *f* 29408:—:—.
80 picols harpuys........ }

Doch alsoo dese bodem al een geruymen tyt van Jamby heeft geweest, soo syn ons daer mede geen andere advysen als van den resident, Joannes Schilhoorn, en raedt tot Palembangh gewerden en gedateert 28 December anno passado, niet bysonders nieuws behelsende, als by 't aencoment briefboecq onder dat quartier can werden beoocht; dan de moordenaer Abdul van de afgeloope Malaxe borger chialoup, door den pangeran Rato aen d'onse overgelevert, quam nu geboeyt herwaerts, hoewel er tot navorssinge van desen, heel syn aenhangh geen verder gehoor te erlangen was.

De cleeden vertier en negotie was met de aencomst en grooten toevoer van een vaertuych uyt Atchin seer verslapt; een onser borgeren jachjes, de Hengelaer, langen tyt in de Palembangh revier gelegen hebbende, had de jonge Jambysen Sulthan, Mamer Soffie, voor 1500 rd^s doen incoopen, met voornemen, soo gesecht wiert, om hetselve naer Manilha te versenden.

Wyders is gisteren en heden in Rade van India geresolveert:

de gagie van den predicant, Jacobus Max, vermits desselfs weygeringe om naer Banda te gaen van nu af aen te laten afschryven;

item de Amboinese capiteyn, Joncker, van Manipa toegestaen een voyagie naer syn landt te doen, mits in Comp^s dienst blyvende continueren en oocq gehouden op haer Ed^e begeerte ten eersten weder herwaerts te comen;

soo is oocq op 't versoeck van den heer, Robbert de Vicq, denselven als gedesigneert gouverneur van Amboina toegeleyt het ordinaire tractement van 200 gulden ter maendt om in te gaen, wanneer hy 't selve gouvernement uyt handen van den heer Anthonio Hurd sal comen over te nemen en in hoedanigen manieren oocq verstaen is, dat van nu af aen alle verbeteringen eerst sullen ingaen van dien tyt af, datse de ampten of plaatsen, waerop deselve gegeven werden, comen te becleden.

6 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

7 d^o. Heden synde de vastgestelde treurige dach der begraeffenisse van het lycq van syn Ed^t zaliger, soo is hetselve naer dat alle de clocken, soo van 't casteel, als de stadt van den dageraat aff by poosen, alle half uyren hadden geluyt, omtrent negen uyren, des morgens by treurstatige uytvaert in de groote stads kerck deser stede ter aerden gebracht met soodanigen statie en in soodanigen ordre, als hier achter in 't brede staet aengehaelt.

Lyckstatie van syn Ed[t] den heere Gouverneur Generael, Joan Maatsuycker, H. L. M. op Vrydagh den 7[den] January 1678, voormiddags ten 9 uyren.

'sMorgens met den dach begonden, als gesecht, te luyden de clocken van 't casteel, het stadthuys, de groote kerck, de Nieuwe poort, 's Comp[e] ambachts quartier, het Viercant en dat vervolgens alle half uyren tot op den middach, dat de lyckstatie ten eynde gebracht en yder wederom syns weechs naer huys gekeert was.

Gelyck dan oocq al vroech de ruyteryen en militairen tot bywooning deser uytvaert gecommandeert op 't groote pleyn voor 't casteel sich gerangeert hadden en doen (nae dat alles gereet waren) vooruyt door de stadt getrocken, in ordre aldus:

de borger ruyterye in de wapenen met trompetter en keteltrommen en de een handpaert, in de rouwe gecleedt, onder den ritmeester, Abraham Wys, stercq ... coppen;

de ruyterye van de comp[e] ten dienste van syn Ed[e] zaliger geweest, mede in volle wapenen met trompetters onder den sergeant;

de comp[e] borgers der Westzyde deser stede in de wapenen onder den capiteyn, Abraham Struys, stercq ... coppen, doch dewelcke ditmael (vermits syn E. als vrunt achter 't lyck gaet) by den luytenant, Pieter Schippers, opgevoert wiert;

de comp[e] borgers der Oostzyde deser stede in de wapenen onder den E. capiteyn, Pieter van Leeuwen;

de comp[e] militairen van de Nieuwe poort der stadt onder den capiteyn, Didelof van der Beeck;

de comp[e] militairen van 't casteel onder den capiteyn, Aarnout Wesdorp;

alle hun geweer dragende conform de militaire maxime al hangelyck en sleepende nederwaerts;

hier op volchden twee trompetters te voet in de rouw gecleet met lange sleepende mantels;

doen de lieutenand, Tieleman van Eeuwyck, dragende het cornet met een lange sleepende mantel;

twee paerden in de rouw, geleyt yder door twee stalknechts met cherpen en roubanden;

Hendrick Cansius, ondercoopman, dragende syn Ed[t] zaliger wapen;

Jan de Coninck, oppercoopman, de handschoenen;

Martinus Pit, oppercoopman, het helmet;

Jan van Hoorn, coopman, de spooren;

Hendrick van Outhoorn, oppercoopman, den degen in de schede;

Jan van Leenen, coopman, de wapen rocq ofte pantsier;

de coutchier [*sic*] van syn Ed[e] met een cherp en roubant;

het lyfpaert van syn Ed[t] zaliger in de rouw, geleyt door den ondercoopman, Andries Poleman, en den vaerdrich, Martinus van Ingen;

Willem Hartsinck, capiteyn, voerde den blooten degen in de handt en waeren daer bezyden alle dese ornament dragers ider met een lange roumantel omhangen;

Willem de Ruyter, hofmeester van syn Edt zaliger, in de rouw met een lange mantel;

vier hellebaerdiers, 2 aen 2 achter den anderen, met cherpen en roubanden;

Jan de Ruyter, stalmeester, in een volle wapen rustinge met een regement stock.

Daer nae volchde het lycq van syn Ede zaliger, overdeckt met een swart phelpe cleet en boven rontsomme behangen met syn Ede wapen, 't welcq gedragen wiert door 26 gequalificeerde persoonen in de rouw met corte mantels, namentlyck:

Jan Francen.. ....
Frederick Hendrick Muller. } capitains;
Francois Tack...........

Cornelis van der Duyn } oppercoopluyden;
Albert van Brengde..

Herman van Klencke.
David Disponteyn.. .
Dionisius Klenck..... } borgers;
Aarnout Mennes.....

Amelingh Wechdeman, constapel majoor;

Gerrit van der Meer, baas van de wapencamer;

Abraham Jongelingh........
Jan Parve.................
Matheus van Luchtenburch... } coopluyden;
Joannes Cops.............
Joannes Leeuwenson........

Hans Helt.................
Michiel Cornelis van der Buys
Cornelis de Wit...........
Adriaen Steutel...........
Cornelis Coeman.... ......
Hans Vermunt............. } schippers ofte zee capitains.
Evert van Brugge..........
Jan Gravius...............
Cornelis de Jongh..........
Mathias Vonck.............

Dan alsoo de loode kist daer het lyck in lach met den anderen vry wat swaer viel, soo hebben de dragers onder wegen al diverse maelen moeten rusten en oocq somwylen door 10 à 12 cloecke matrosen (daertoe expres op voorraet mede gegaen) ondersteunt werden, ende gingen bezyden dese dragers, oocq noch aen weder canten 8 slipdragers, die het cleet ophielden, met lange slepende roumantels, te weten:

d'E. Gerrit Vreelandt, oppercoopman van 't casteel;
» Daniel Parve, visitateur generael;
» Jacob Geus, equipagiemeester;
» Jacques de Bucquoy, bouckhouder Generael;

d'E. Jorephas Vosch, oudt commandeur;
» Nicolaes Bauckes, oppercoopman en cassier;
» Adriaen de Leeuw, oppercoopman en fabrycq;
» Gelmer Vosburch, oppercoopman;

hier op volgden weder agter het lyck:

eerst twee hellebardiers met cherpen en rouw banden;
de cleermaecker en cocq van syn Ed^{e} zaliger elcq met een carbyn en blootshooft;
waeraen doen voorts de voornaemste statie subsequeerde en eerstelyck de vrunden en domestycquen, yder alleen achter den anderen, ende alle met sleepende rouw mantels, als:

S^{r}. Joan Maetsuycker;
» Nicolaes Bogaert;
» Albert Sloot;
» Hendrick Dyckman;
d'heer Andries Bogaerd, oudt gouverneur van Banda;
S^{r}. Jacob Rycke, vaendrich;
d'heer, Pieter Pauw, water fiscael;
» Cornelis Pays, predicant;
» Abraham Struys, vice preses van de heeren Schepenen;
d'E. Pieter Silvius, dispencier;
» doctor, Andries Kleyer;
» » Wilhem ten Reyne;
de opperchirurgyn, Adriaen Stryckersberch;
» » Wybrant Uylkens;

wyders by paaren:

syn Ed^{t}, de heere Rycklof van Goens;
d'E. heer, Laurens Pit, ordinaris Raet van India;
» » Pieter Anthonis Overtwater, ordinaris Raet van India;
» » Pieter van Hoorn, ordinaris Raet van India, bleef mits impotentheyt, thuys;
» » Anthonio Pavilioen, extraordinaire Raed van India;
d'heer, Joan Camphuys, secretaris van de hooge regeeringe van India;
» Christiaen Poleman, sergeant majoor, mede alle met lange rouwmantels;

en vervolgens:

de achtbare raet van justitie deses casteels met hunne deurwaerder en bode, met syn wapen en stock voor uyt gaende;
't eerwaerde collegie van heeren Schepenen deser stede in manieren als vooren;

de E. sabandaer, Ocker Ockersen, met den Timorsen Radja Salomon en den Macassaersen Prince van Tamparan;

d'heer, Willem van Outhoorn, ontfanger generael van India;

d'oppercooplieden des casteels Batavia;

d'heer majoor, Christiaen Poleman;

» Robbert de Vicq, geëligeert gouverneur van Amboina;

» Daniel Parve;

d'E. Jacob Geus, equipagemeester;

» » de Bucquoy, boeckhouder generael;

d'eerwaerde broederen predicanten;

d'heeren weesmeesteren;

de commissarissen van de huwelyxe en cleene zaacken;

de boedelmeesteren van Chinese en andere vreemde sterfhuysen, alle drie met haere bodens voor uyt;

d'E. Manuel Bornezee, opperhooft des soldy comptoirs;

d'eerwaerde ouderlingen en diaconen;

Voorts alle commandeurs, oppercoopluyden, coopluyden, schippers, ondercoopl. adsistenten, werckbasen, borgers, Mardyckers, Baleyers en Javaense officieren, item een groote hoop der principaelste Chinesen ende allerhande vreemde ingesetenen en traficanten deser stede, dat geen cleen getal en sleep van menschen uytmaeckte.

De wech wiert dan genomen uyt het casteel, recht door de Prince straat tot op het pleyn voor 't stadthuys, daer men doen ter linckerhant neer sloech en de Oostzyde van de Tygers gracht langs marcheerde tot onder de stadswal, als wanneer men de Dwars graft overgingh tot aen de Nieupoort van waer men doen wyders recht door terugge, doch met een elleboocb weder te midden over 't pleyn van 't stadthuys naer en in de Oostdeur der kerck gecomen syn; (onderwylen dat d'heer, Laurens Pit, vry wat vermoeyt als doen most afbreecken en met de koets nae huys keeren) ende naer dat men het lycq met de bhare te midden in de kercke boven het geopende graf had ter neder geseth, soo wierden alle de gedragen ornamenten mede boven ende beneden het overdecte fluwele cleet ter neder geleyt, waerop van de twee comp^{e} ruyters en 4 comp^{e}, soo borger, als militaire voetknechten rondsom op het kerckhof gerangieert, 5 chergies met musquetten ende pistoolen wierden gedaen ende doen oocq middelerwylen 79 canonschoten hier van 't lant, 135 van de schepen op de rheede en 9 van 't eyland Onrust in ordre, als te weten:

van 't casteel:

9 schooten van de punt de Diamant;
5 » » » » » Robyn;
5 » » » Parel;
5 » » » Saphier;
t'samen 24 schooten;

van de stadt:

5 schooten van de hooftpunt Amsterdam;
5 » » » punt Gelderlandt;
5 » » » » Hollandia;
5 » » » » Zeelandia;
5 » » » » Greuningen;
t'samen 25 schooten;

van de buyten fortresen of schansen buyten dese stadt:

5 schooten van de fortresse Jaccatra;
5 » » » » Ansjol;
5 » » » » Noortwycq;
5 » » » » Ryswyck;
5 » » » » Vyfhoecq;
5 » » » » Anckee;
t'samen 30 ofte 79 schooten van landt, die alle met scherp [*sic*] geladen waeren;

item van de schepen hier ter rheede:

15 schooten van 't admiraels schip, Macassar, voor Amsterdam;
13 » » 't schip voor de camer Zeeland;
11 » » » » » » Delf;
9 » » » » » » Rotterdam;
7 » » » » » » Hoorn;
5 » » » » » » Enckhuysen en
75 tot 3 ider van noch 25 andere schepen, soo cleen, als groot, die te deser tyt mede hier ter rheede waren leggende;
t'samen 135 schooten, item
9 » van 't eylandt Onrust;
t'samen 223 » met grof canon syn gedaen.

Nae welcq ophouden eerst de militairen en borgers weder voor af naer 't pleyn voor 't casteel en eyndelyck ider nae hun post afgetrocken en oock van de gantsche statie in voorige ordre gevolcht wierden, te weten: uyt de Noorder deur der kerck langs de groote revier, de bruch by de middelpunt over, en soo voorts de Westzyde der revier langs de vischmerct, van waer men doen weder dwers nae 't casteel nedersloch en alsoo omtrent de clocke elf uyren ordentelyck weder binnen quam tot in het huys van syn Ed[e] zaliger Gouverneur, daer dan naer het ordinary gebruyck deses lands 4 tafels met een collation en goede wynen, bier, toebereydet waeren; de heeren vrunden, dragers, als andere haer selven matichlyck ververscht hebbende, soo is cort nademiddach een ygelyck wederom naer syn eygen huys en bescheyden plaats geretourneert en daer mede dit treurspel ten eynde geraact.

Ondertusschen waeren tegen 's morgens voor de begraffenisse alvoorens oocq in 't huys van syn Ed^e zaliger genodicht en meest alle verschenen een aental van 83 der gequalificeerde ende voornaemste getrouwde juffrouwen te deser plaetse, daer onder de weduwe van d'heer gouverneur, Willem Maetzuycker, en den visitateur en boeckhouder generael, Pieter Vertangen, zaliger, dewelcke in 't huys van syn Ed^e hebben gewoont, die al mede in de groote camer met goutleer (doch voor jegenwoordich, soo wel als de vergaderplaats) met rouwgewaet behangen volgens gebruyck getracteert synde, omtrent middach oocq weder ider syns weechs keerde.

Des namiddachs is in Rade van India vastgestelt de publycque authorisatie van den Ed^e heer, Rycklof van Goens, tot Gouverneur Generael van India, aenstaende maendach den 10^den deser te laten geschieden, omdat het anders jegen overmorgen met het h. avontmael niet wel soude overeencomen.

8 *d^o*. 's Morgens comen twee afgesondene Javanen van den Pangeran van Samadangh (dewelcke op gisteren te lande van daer syn verschenen) met den capiteyn, Frederick Hendrick Muller, binnen by zyn Ed^e, sonder veel andere commissie, als de overleveringe van een cleen Javaens briefje door haer meester aen d'heer Gouverneur Generael zaliger geschreven, 't welcq naer translatie luyt, als volcht.

> Dese brief met alle nedricheyt geschreven door my, Pangeran Depatty Samadangh, aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael in Batavia, wensche God de Heere UEd^e een langh leven wil verleenen, vorders zynen zegen in UEd^e regeringe.
>
> Vorders laet icq UEd^e weten, dat Pangeran Siribon op Bantam is, sonder te weten, of hy den Sousouhounan Man Courat voor syn heer als noch erkent en of hy sich aldaer ter woon onthouden sal ofte tot wat intentie derwaerts vertrocken is, alsoo hy, gemelte Pangeran Siribon, de landtstreecke van Dermayo tot Crawangh aen den Sulthan van Bantham op syn eygen motyf overgegeven heeft, waerop de gemelte Sulthan 660 coppen, soo te water en te lande, over Silintsey gesonden om gemelte landstreken in 't besit te houden.
>
> Ben versouckende aen UEd^e my te willen versien met snaphanen, cruyt en cogels, als roode moerissen om vaendels te maecken en tot myn gebruyck gobar sarassa koelmiat.
>
> De brengers deser syn myne gesanten, Praya Soeta en Wangsa Praya, hiermede besluyte.

9 *d^o*. Niet bysonders voorgevallen.

10 *d^o*. Volgens resolutie van den 7^den deser, in Rade van India genomen, ende op de daertoe geordonneerde te maacken preparatie tot de publycque authorisatie van den Ed^e heer, Rycklof van Goens, in 't generale gouvernement van India, soo syn al des morgens vroech uyt de stadt wederom in 't casteel verscheenen, de borger cavallery onder den rithmeester, Abraham Wys, en twee

Comp^e der Nederlandse borgeren deser stede, onder d'E. capiteynen, Abraham Struys en Pieter van Leeuwen, beneffens oocq de Comp^e militairen van de Nieuwpoort onder den capiteyn, Diedelof van der Beecq, en de ruyterye van 't casteel onder den sergeant, Jan Cloeck, die sich in soodanigen ordre ende ruyters ter wederzyden aen de Oostzyde op 't groote pleyn quamen te rangieren, terwylen dat oocq alvoorens de Comp^e musquettiers deses casteels onder den capiteyn, Arnoudt Wesdorp, aen de Westzyde recht voor zyn Ed^s wooninge in een viercant front mede in volcomen ordre stinden, 't welcq alles onder een groot geraes van trommels en trompetten en een machtich gedrangh en gewoel van menschen toeginck.

Ondertusschen quamen oock alle de voornaemste ministers, officieren en collegianten, schippers en alle hoofden, die geroepen waeren weder by de hant; des de heeren Raden (except d'E. heer, Pieter van Hoorn, die door onpasselyckheyt sulcx niet conde bywonen) uyt het huys van den heer directeur generael omtrent 9 uyren gesamentlyck overgingen in de groote raetcamer, alwaer nae weynich tyts door den E. secretaris, Joannes Camphuys, alle de voorsz. gequalificeerde suppoosten ende officieren etc., wierden binnen geroepen in ordre, aldus:

de achtbare raedt van justitie deses casteels;
't eerwaerde collegie van Schepenen;
d'heeren Weesmeesteren;
de commissarissen van huwelycxe en cleene zaacken;
» boedelmeesteren van Chinese ende andere vreemde sterfhuysen;
d'eerwaerdige broederen predicanten en ouderlingen;
de soon van Radja Tamparangh van Macasser;
» Conincq Salomon van Ade;
item voorts eenige inlandtse hoofden alhier remorerende;

ende wyders:

d'heer, Andries Bogaerdt;
» Gerrit Vreelandt;
» Constantin Nobel;
» Robbert de Vicq;
» Daniel Parve;
d'equipagiemeester, Jacob Geus;
d'E., Jacques de Bucquoy;
» Jorephas Vosch;
» Hubert Hugo;

oppercoopluyden:

d'E., Nicolaes Bauckes;
» Jan de Coninck;
» Manuel Bornezee;

Ocker Ockersen;
Marten Pit;
Hendrick van Outhoorn;
Adriaen van Nieuwlandt;
Cornelis van der Duyn;
Gelmer Vosburch;
Abraham Jongelingh;
Albert van Breugel;
Dirck de Haes;
d'E. fabryck, Adriaen de Leeuw;

coopluyden:

Isaack van Schinne;
Joan van Hoorn;
Roeloff Witwout;
Daniel Goes;
Reyer Reyersen;
Mattheus van Luchtenburch;
Joannes Cops;
Joan Jaques van Ceulen;
Jan van Leenen;
Jan Parve;
Joannes Leeuwenson;
Daniel Orley;
Egbert van Swenne;
Pieter de Cocq;
Rombout Lefer en
Paulus Vaens.

Voorts zyn alle militaire capiteyns gewaerschout om te comen door d'heer majoor;

item zyn de schippers der schepen hier ter rheede gewaerschout door den equipagiemeester;

item syn de doctoren en opperchirurgyns gewaerschout door den doctor Cleyer.

Die dan alle rontsomme de vergader tafel, daer haer Ed[s] aensaten, staende, soo wiert op ordre van syn Ed[e] door den secretaris, Joannes Camphuys, uyt den generalen articul brief overluyt gelesen, den eedt voor den Gouverneur Generael van India, by de heeren meesters beraemt en daerin uytgedruct, 't welcq gedaen wesende, soo heeft op de afvraginge van den heer Laurens Pit, als den presenten oudtsten raadt in ordre, syn Ed[e] de heere, Rycklof van Goens, gemelten voorgelesen eedt aengenomen en becrachticht met uytspraacke deser woorden: soo waarlyck helpe my Godt Almagtich, wanneer doen door gemelten heere Pit aen de ommestaende officieren en gequalificeerde ministers wierde aengesecht, datse van den ouden eedt

van getrouwicheyt ende gehoorsaemheyt, aen den Generael Maetsuycker H. L. M. gedaen, wierden ontslagen ende met eenen afgevraecht, ofse sulcx als nu aen desen nieuwen generael wilden beloven, daerop een generale jaa woordt gegeven synde, soo wierd zyn Ed[t] de heere Generael, Rycklof van Goens, eerst door de heeren Raden en vervolgens door al de daer presente ministers met dat hoochwichtige ampt veel gelucq ende den zegen des Heeren toegewenscht; cort hier op quamen haer Ed[e] uyt de vergader zael, omtrent thien uyren buyten op de puye van de generaels woninge, welckers groote pleyn buyten de daer staende comp[e] noch van de menschen krielde en alwaer doen naer een weynich tyts op het teecken van een generael silentium, door den E. secretaris, Joannes Camphuys, overluyt wierde gepronunchieert de resolutie, terstont op 't overlyden van d'heer Maetsuycker Z. G. d'electie van d'Ed[e] heer, Rycklof van Goens, in Rade van India genomen ende hier voorop 4 deser geinsereert, 't welcq geschiet wesende, soo wierden de ommestanders in 't gemeen door d'heer Laurens Pit wederomme afgevraecht, of zy gemelten Ed[n] heer, Rycklof van Goens, voor haer Gouverneur Generael wilden erkennen, die alle in 't gemeyn dan daer op een affirmative antwoord gegeven hebbende, soo wierd daerop zyn Ed[e] andermael van een ygelyck veel geluck ende een voorspoedige regeeringe tot welstant van de generaele Comp[e] en het gemene beste toegewenscht, naer welckers volbrenginge eerst drie chergies musquettados van de aenwesende compagnien en daerop doen wyders even sooveel canon schooten, soo van landt, als de schepen hier ter rheede wierden gedaen, als op de begraeffenisse van d'Ed[e] heer Joan Maetsuycker H. L. M. zyn gedaen en doenmaels hiervooren genoteert, te weten: 79 van land, 135 van de rheede en 9 van Onrust, wanneer dan haer Ed[e] weder binnen gegaen ende voorts oocq de justitie ende borgelycke collegien, als de gequalificeerde ministers, predicanten en hooftofficieren der comp[e] etc., geroepen wesende, soo wierd onder een collation van wat versnaperingh een frissen droncq rondom gedaen op 't goet succes van dese nieuwe gedaene authorisatie ende 't welvaeren van d'E. Comp[e], als oocq insonderheyt ons lieve vaderland, daer met de tyt omtrent de middach doorliep, wanneer de comp[en] afmarcheerden en alsoo ider wederom syns weechs keerde, behalve eenige vrunden, die nevens d'heeren Raden syn Ed[e] uyt de generaels woninge 't synen huyse geleyden en sich verder doen desen dach met het daer presente geselschap en jufferschap noch wat quamen te vervrolycken.

In den avontstont verschynt alhier het jacht, Nuysenburgh, ledich van Japara, niet anders medebrengende als een missive met weynige bylaechjes van den E. heer admirael, Cornelis Speelman, en zynen rade aen haer Ed[e], gedachtekent 10 des vergangen maents December en van alsulcken inhout, als hier onder cortelyck in substantie volcht, hoe dat gemelte Nuysenburgh op ultimo November, nevens de Laurier Tacq herwaerts gestevent, drie dagen daer nae door groote lecte gins weder was terugge gekeert ende eyndelyck nae visitatie soo slecht bevonden, dat het niet als ledich nae Batavia diende vertrouwt om daer voorts aen de wal gehaelt te werden, gelyck dan nu geschiede; en quamen op ernstich versoucq daer met over 43 Nederlandtse en 18 Mardycker verloste en impotente

militairen, maer het gelt had men best geacht daer met niet te resiqueren, hoewel 't ginder niet van noden was en men sich met het provenu der vercochte cleden wel conde redden, waer toe oocq noch 12 packen groote gordel chindos niet te onpas souden comen;

'tschip, Brederode, had men t'eenemael ondeugent bevonden en soo sober gestelt, dat het eenelyck aenstaende Ooster mousson voor wint ende stroom ledich nae Batavia souw connen dryven, maer het swacke jacht, Batavia, stont noch wel een houtladinge te connen mede voeren;

'tschip, de Veluwe, daer met d'heer admirael apparent stinde over te comen, diende mede hoochnodich vertimmert en d'andere cleene bodempjes en chialoupen hadden alomme heen ende weder hun nodich employ, soo dat men daer sonder schepen niet conde wesen en sulcx noch wel eenige van noode hadden;

verscheydene brieven ende rapporten waeren daer 't zedert ultimo November nae de omleggende plaetsen heen ende weder geëxpedieert, maer de afschriften van deselve door tyts gebrecq tot noch niet connen herwaerts geschickt werden, doch de tydingen scheenen ten principalen goet ende voorspoedich insonderheyt van ons Javaens leger onder Martapoura en Martalaya, dat, ruym 20000 man stercq, al tot Grobogan was opgetrocken en wyders nae Balora of wel tot Siepan toe stont te gaen en door de presentie van maer weynige van ons volcq groot credit en toeloop onder de Javanen scheen te hebben;

omtrent Sourabaya en Sedayoe hadden de Macassaren en Maestoe Ampel tegen de Maduresen getriumpheert; oocq was de stad Sourabaya sonder eenige tegenstant door den coopman Couper weder in besit genomen en de nieuwe gouverneur, Aria Ourawan, tot genoegen van 't gemeen door hem aldaer geauthoriseert ende alsoo alle de Maduresen en Troenajajas gesinde weder uyt de lage landen nae Cadiry geweken, hoewel de Macassaren de meeste dorpen daer omtrent scheenen onder haer devotie te hebben, die men door de Javanen sonder ons opentlyck daer met te bemoeyen soude insinueren hun met de landen van Sourabaya niet te willen bemoeyen, maer echter Troenajaja en synen aenhangh wel allen afbreuck te mogen aendoen, van welckers geruchte besendinge aen den Sousouhounang nae Japara geen gevolch vernomen ende gelooft wiert, dat hy oocq niet licht weder op Sourabaya soude comen toe te leggen, immers, soo lange wy een goede post op Djepan bleven houden, wyl zulcx niet verre van Madion, Cadiry en Madjapayt gelegen waere;

de invoer van 't Hollandts gelt ende 't verbot van den uytvoer van rys, alleen naer Japara ende Batavia, was by die van Samarang reets geapplaudeert en daer toe nae Caliwongen, Candal, Packalongen, item nae Rimbangh, Sourabaya, Grissee etc., almede ordre gestelt;

nu wiert weder gerucht, als of Cadjoran sich omtrent de poort Selemby begon te doen sien, maer waeren de Javanen in ende boven Samaraugh alsints wel op hoeden ende op alles oocq tot defentie de nodige ordre gestelt, onder 't opsicht van den vaendrich, Struyck, en boeckhouder, Outers; wyders quamen, nevens desen, over verscheyde gesloote scheepsboecken van de bodems, daer in 't vaerwater gebruyct werdende.

11 d°. Naermiddachs comt hier van Malacca aen te landen de fluyt, Soesdycq, inhebbende:

629375 ℔ Japans staef cooper;

164114 » Siamse en Ligoorse thin, tot.................. f 277239:14.

Het schryven, daer benevens met verscheyde bylagen door d'E. heer gouverneur, Balthasar Bort, en den raet aen haer Ed° gesonden, is gedateert 28 December 1677 en van soodanigen substantie, als 't aencoment briefboecq can uytwysen, wesende de verwachte schepen uyt Japan op 4 December daer behouden verscheenen en ingevolge van haer Ed° ordres, nevens d'andere van hier gesonde bodems, op 18 December alle na d'Indische quartieren voort geschict, als te weten: 't Huys te Spycq, Wimmenum en Marcken naer Cormandel, de Beemster nae Bengalen, item 't Wapen van Middelburgh, Schielandt en Odycq naer Ceylon, Cochin, Suratte en Persia, werwaerts 't schip, Merwede, eenigen tyt bevoorens over Masulipatnam mede was afgegaen; de eerste 7 bodems, samen van Malacca vervoert hebbende een capitael van f 1540335:14:7.

Daer waren eenige afgesondene van Johor op Malacca verschenen tot bekent maeckinge van 't overlyden van den ouden 't negentich jaerigen ende het weder verkiesen van een nieuwen Conincq, met versouck tot continuatie van de oude vruntschap tusschen de Comp° en dat rycq; die van Patany wierden gerucht hun van de heerschappye der Siamse croone te hebben ontslagen ende selfs voornemens te wesen met een getal van 200 vaertuygen de provintie van Ligor den Siammer mede afhandich te maecken en dat daertoe de Johorse Laxamana mede syn adsistentie stont te contribueren.

Heden namiddach zyn op 't voordragen van d'eerwaerden kercken raed in Rade van India voor dit loopende jaer tot ouderlingen en diaconen deser gemeente geëligeert de volgende persoonen, als:

tot ouderlingen:

Nicolaes Bauckes;
Adriaen van Beeckum en
Dionisius Kelck, by
Martinus Cesar;
Laurens Pit, de jonge;
Jan de Conincq;
Isaacq Soolmans en
Bartel Claassen;

item tot diaconen:

Hendrick Kriecke;
Pieter van den Hoorn;
Francois Gade en

Gerrit Cocx, by
Nicolaas Muller;
Wilhem ten Reyne;
Gerrit van der Meer;
David Disponteyn;
Adriaan van Hosten en
Pieter Mortier.

Soo is oocq goetgevonden (tot stuytinge van de quade machinatiën der Bantammers) met de voorgenome uytsettinge nae Tanjoupoura op Carwangh, onder versterckinge van noch 120 man ten eersten te doen voortvaren.

En onderwylen mede verstaen de gearresteerde besendinge van d'E. ontfanger, Willem van Outhoorn, aen den Sulthan van Bantam noch wat uyt te stellen en onderwylen om te beter kennis van saecken te crygen den coopman, Jacob van Dyck, derwaerts te schicken.

12 d°. Laet in den naermiddach comt alhier van Siam terugge het schip, de Betuwe, beladen met:

312 lasten rys en
300 picols sappanhout, samen............................ ƒ 21297:12.

Waer bezyden oocq hebben erlangt een largo missive met diverse aenhoorende documenten, door den oppercoopman, Dircq de Jonge, en den raed in Siam aen haer Ed^{e} geschreven van den 20sten December laestleden en nevens dien mede twee brieven van den Siamsen Conincq en Oya Berckquelangh, dewelcke hier achter op derselver inhalinge staen te werden geinsereert en can de toestant van dat comptoir uyt voormelte schryvens by 't aencoment briefboecq werden gelesen.

Schynende de negotie en de insonderheyt de vertier der cleden en coopmanschappen in dat rycq door den grooten toevoer der Mooren en andere vreemde trafficquanten t'eenemael te slabbacken en oocq de Panatanyse opgestane oorloch tegens de Siammers in den thin handel etc. oocq al hindernis te geven.

d'Engelsche vrunden saten daer mede sonder veel te verrichten met groote schulden aen den Conincq beladen, soo datse het na oogenschyn niet lange gins souden connen gaende houden, hoe wel zy haer scheepje, de Junette, op 18 December over Malacca nae Cormandel hadden voort geschickt.

De France bisschop met zyn complicen en eenige Portugesen, wel 3 à 400 sterck in Siam residerende, hadden in de maent Augusty verleden een conspiratie voor gehad om een onser chialoupen nae Ligor en een Coninex scheepje nae Patany gaende af te loopen en daer met dan omtrent Poelo Timaon onderschyn van vruntschap verradelyck op onse schepen uyt Japan te passen, doch dit schelmstuck, door seecker ander stierman ontdect en door onse opperhoofden aen den Conincq en den Oya Bercquelangh bekent gemaect wesende, soo was sulcx ter goeder tyt verydelt en 2 à 3 dier voornaemste belhamels tot noch in hechtenisse gebleven, niet jegenstaende de bisschop veel moeyten tot hare largatie quam aen te wenden.

De schipper, Pieter Harkes, had in de maend October met sekeren Spanjaert, Jan Guitteres, op desselfs voorgeven nae eenige goutrycke eylanden wesen soecken, maer was nae drie weecken uytwesen heel tot langs de walle van Cambodia onverrichter saken terugge gekeert en alsoo van dien loosen quant op veele frivole pretexten misleyt gewerden.

Daer was een gevangen Hollander van Patany in Siam gebracht en aen d'onse overgelevert, die nu herwaerts quam en een van die maets schynt te zyn, welcke voor 3 à 4 jaeren met een Comp^{e} chialoup van Malacca nae Queda wech geloopen en aldaer doen by dien boosen Conincq geprotegeert.

Naer dat heden morgen de E., Robbert de Vicq, syn afscheyt van haer Ed^{e} hadde becomen en ter ordre van d'heer Gouverneur Generael door den E. secretaris, Joannes Camphuys, en visitateur generael, Daniel Parve, op 't schip, de Alexander, als gouverneur van Amboina den volcke behoorlyck was voorgestelt in conformiteyt van de commissie, daer toe op zyn E. gedecerneert, soo vertrect deselve des avonts uyt dese rhee direct naer Amboina met de schepen, Alexander en Swartsluys, met een recreut van 107 militaire coppen en de te samen beladen met een omset en cargasoen voor die waerdige provintie te samen van ƒ 198227 : 4, als:

in de Alexander:

203 packen diverse cleeden;
100 lasten rys;
12000 rd^{s} in contante spetien;

en in Swartsluys:

57 packen diverse cleeden;
50 lasten tarwe;
12358$^{1}/_{2}$ rd^{s} in contante spetien ende daer benevens in beyde diverse provisien, ammunitien, equipagie goederen en alle andere behoeften, volgens factura:

in de Alexander tot .... ƒ 129432:16:1,
en in Swartsluys tot .... » 68794: 4:3.

De duplicate largo missive, vervattende de nodige ordres en verselt met verscheyde bylagen door haer Ed^{e}, als nu hier bezyden aen d'E. heeren gouverneur, Anthonio Hurdt, mitsgaders den raedt aen 't casteel Victoria geschreven, is al op gisteren getekent en onder dien dato by 't afgaende Indisch briefboeck te lesen.

Soo gaen oocq noch huyden avont van hier te gelyck onderzeyl de fluyt, Buuren, neffens de jagjens, de Spieringh en de Roch, naer de provintie van Banda.

Item de fluyt, Grootenbroeck, en de chialoup, de Doradus, naer Timor.

Alle mede gevult met diverse coopmanschappen en nootlyckheden voor die quartieren, te weten:

in Buuren, voor Banda:

4000 rd^s contant payement;
100 lasten Suratse tarwe;
60112 ₶ Bengaelse salpeter en voorts diverse mont provisien, ammunitien, gereetschappen equipagie goederen etc., samen tot.... *f* 65603:8:2,

in de Rogh, voor Banda:

25 lasten zout, tot.................................... *f* 963:18,

in de Spieringh, voor Banda:

500 bossen bintrottangh ende eenich picq, teer en andere equipagie behoeften *f* 367:4, ongetaxeert de rest,

in Grootenbroecq, voor Timor:

5000 rd^s in contante spetien;
17 packen diverse cleeden;
30 lasten rys;
15 » tarwe en voor diverse behoeften provisien, ammunitien etc., tot.. *f* 34167:4:7,

en in de sloep, de Doradus, naar Timor:

diverse cogels, yser, spyckers, plancken, gereetschappen etc., tot *f* 788:10.

De brieven en de ordres, verzelt met diverse aenhoorende documenten per voorgemelte bodems, soo aen d'E. heer gouverneur, Cornelis van Quaelbergen, en raet in 't casteel Nassauw, als aen den oppercoopman, Jacob van Wyckersloot, en raet op Timor afgaende, zyn mede op gisteren by haer Ed^e getekent en onder dien dato ingeschreven.

13 *d^o*. Heden keeren de afgesondene Javanen, Praya Soeta en Wangza Praya, van den Pangeran van Samadangh op 8 deser hier verscheenen, te lande wederom naer huys, sonder eenich antwoort schryven en niet als een mondelinge bootschap van groetenisse aen haer voorsz. meester mede te nemen, alsoo men onderwylen het nader bescheyt van denselven op de afsendinge van den borger, Evert Jansen, dato 4 deser blyft afwachten.

14 *d^o*. Naemiddach is in Rade van India goetgevonden met het Engelsch schip, de Anna, van Bantam een advys briefje aen d'Ed^e heeren 17^{nen} in 't Patria te laten afgaen wegens 't overlyden van d'heer Gouverneur Generael, Joan Maatsuycker.

En soo is mede aen d'opperhoofden van de gehuyrde fluyt, de Crychsman, voor gedane uytreyse wegens de camer Amsterdam toegeleyt de volle premie.

Jegens den avont erlangen per Javaens vaertuych een briefje, op gisteren door onsen Bantamsen resident, Willem Caeff, aen den sabandar Ocker Ockersen geschreven, van advys: dat het overlyden van d'Ed^{e} heer generael, Maatsuycker ende de successie van d'Ed^{e} heer, Rycklof van Goens, daer was verstaen en de regeeringe oocq bekent gemaeckt;

van de Bantamse uytsettinge te lande naer Samadangh had men ginder bevoorens noyt iets gehoort, maer wiert gelooft, dat de vaertuygen met volcq en ammunitien, die men over een maent verleden ruchte van Turtiasa nae Cheribon te sullen gaen, wyl die volckeren den Banthammer tot beschermheer hadden aengenomen, in plaets van dien van Ontong Java nae Samadangh hebben geordonneert geweest, wyl het voornemen des Sulthans lach om alle de plaetsen van Carwangh af tot Cheribon toe, onder de Cheribonse of liever syn eygen heerschappye te brengen;

daer wiert oocq gerucht, dat d'heer ontfanger, Outhoorn, op Bantam stont te comen en waren de grooten derhalven seer nieuwsgierich en vraachachtich, wat syn verrichten doch soude wesen; onderwylen dat de Conincq noch op Turtiasa continuerende, alle syn beradingen in 't heymelyck quam te houden en de jonge Conincq de gemene regeringe op Bantam selfs bleef waernemen;

't Engels scheepje, den Egel, was daer uyt Toncquin en een Chinese joncq met cooper etc. uyt Japan aengecomen;

oocq ginck hier bezyden een geslooten briefje van den Deensen agent, d'heer Pauly aen den nieuwen heer Gouverneur Generael, 't welck dan nu mede ontfangen wesende, bevonden is een congratulatie over syn Ed^{e} successie etc., als uyt het afschrift van dien hier onder nader blyckt.

Ed^{e} erntfeste, hooghagtbare, manhafte, wel wyse, voorsienige en seer genereuse heer Gouverneur Generael.

Vermits het Godt Almachtich belieft heeft dien grooten en hooch beminden Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, uyt dese werelt te roepen en in 't eeuwige rycq te beplaetsen, als moet syn overlyden ons droeffenis verwecken, vermits seer groote eere, vruntschap en adsistentie van dien zaligen heer hebben genooten, waerdoor dan redenen hebbe over dit groot verlies bedroeft te zyn, maer dewyl de doot de beloningh is van sooveele verstandige en in de werelt hooch gepresene, soo ist dan dat wy schuldich zyn aen Godes wille ons gevallen te nemen ten vollen, dewyl de successie van de hoge bestieringe van Indien voor de honorable Nederlandse Comp^{e} wederom aen syn Ed^{e} is gevallen, waerover wederom seer verheucht werden, vermits wy van syn Ed^{t} niet anders verwachten, gelyck voor desen genoten, dat de groote alleance, die tusschen syn Conincklyck Mayesteyt van Denemarcken ende de hoogh mogende heeren Staten Generael is mede hierin Indien door vrientschap aen wederzyts Comp^{s} dienaeren mach gerespecteert ende continueert werden, waeraen de principalen groot contentement mach

vinden: ondertusschen wensche zyn Ed[e] tot dese hooge bestieringh van God Almachtich bestandige gesontheyt veele jaren vervolch van ouderdom ende glorieuse regeringh, my ondertusschen particulier recommanderende in UEd[e] goede affectie ende naer gedienstige groetenisse beveele zyn Ed[t] in Godes genadige protectie verblyve

Onder stont: Ed[e] erntfeste, achtbare en seer genereuse heer UEd[e] obligeerde dienaer,

(was geteyckent): JOAN JOACHIM PAULY.

Ter zyden:

BANTAM, den 9[den] January 1678.

15 d[o]. 's Morgens al vroech comt de capiteyn, Frederick Hendrick Muller, met eenige Javaven van Carwangh, op heden met onse troepen te gelyck wederom nae huys staende te keeren, binnen 't casteel by zyn Ed[t], diedan behoorlyck afscheyt genomen hebbende en het nodige tot beste van hun landt onder haren heere den Sousouhounangh en oocq d'E. Comp[e] gerecommandeert wesende, soo marcheren cort daerop door 't casteel de lieutenants, Tieleman, van Eeuwyck en Jan Struys, met 2 comp[s] cloecke Nederlandse militairen te samen stercq 171 coppen, bezyden een bouckhouder, 2 meesters, 1 timmerman en 3 bosschieters, nevens noch twee comp[e] Mardyckeren, d'eerste zyn de gegagieerde, sterck 48 en d'andere nieuw aengenome, sterck 50 coppen, benevens oock een getal van 28 onser Batavische Javanen, alle gedestineert naer Carwangh in 21 stucx, daertoe geordonneerde inlandse tingangs of vaertuygen, nevens een chialoup.......... .....en voorsien van 2 maenden victualie omme aldaer op de revier omtrent het dorp Tanjongpoura tot ruste ende bevrydinge derselver onser landen een pagger ofte veltschans op te rechten, waertoe oocq noch een getal van 153 coelys mede gegaen ende omme wyders gints omtrent het een en 't ander alsulcx meer te verrechten, als by een instructie van haer Ed[e], soo even geteeckent voor gemelten lieutenant, Tieleman, en raad nader staet uytgedruckt ende waervan wy de substantie hieronder cortelyck sullen aenhaelen:

dat haer Ed[e] meninge mette eerste uytsettinge in November verleden onder den capiteyn, Fredrick Muller, naer Carwangh al zy geweest om post op Tanjongpoura te beslaen en 't welcq doenmaels door te haestich retourneren nagebleven, alsnu geordonneert wert met de presente gerede macht te hervatten;

dat men by rencontreringe eeniger Banthammers op de Carwangse revier deselve geensints sal offenceren of molesteren en voorgeven daer gesonden te zyn tot opsoeckinge der Batavise fugative slaven en om op 't versoecq der regenten een vasticheyt aldaer te maken, doch soo zy tegen alle protestatien van vruntschap ons met absolute feytelyckheyt wilden aenvechten, dat men dan by non suffisance of eenich pericul liever tydich terugge keeren, maer andersints hen in sulcken geval met alle vermogen tegen gaen ende als boose vyanden vernielen sal, hoewel haer Ed[e] niet hoopen, noch geloven, dat sy tot sulcx al by ontmoetinge couragie ofte ordre hebben souden; en op welcq vertrouwen dan by desen geordonneert

wert, op Tanjongpoura aengecomen wesende, den regent Wiera Saba uyt haer Ed[e] namete begroeten en volgens syn belofte om adsistentie van volcq en materialen tot het maecken der veltschans te versoecken;

dat de soon van gemelten Wiera Saba nu wederom mede gaet om aen den vader te werden gerestitueert, hoewel hy by vertrecq of quade suspitie op den vader omtrent de Bantammers etc., echter onder ons wel dient versekert te blyven ende by goeden uytslach haer Ed[e] ten eersten van al 't gepasseerde kennisse te werden gegeven;

dat indien de borger, Evert Jansen, van Pamanoecan en Samadangh te lande op Carwangh mocht aencomen denselven alsdan voorts met eene der vaertuygen ten spoedichsten dient herwaerts geschickt om 't vorder nodige op te connen ordonneren;

dat voor de nu mede gaende provisie tot 2 maenden en 150 coppen goede ende beter sorge als te vooren dient gedragen en dat de vaendrich, van den Eeden, in corten na desen staet te volgen om het wercq dan ginder tot vervanger van den lieutenant, Tieleman, over te nemen;

dat om geene affronten der Banthammers (hoewel onverhoopt) eenichsints subject te wesen, of voor hun te moeten wycken, by nader deliberatie goetgevonden by dese uytsettinge boven de 50 noch met ruym 110 Nederlanders te verstercken, doch sonder hun eerst te mogen offenceren of attacqueren etc., en eyndelyck, datter van de gehuyrde, nu mede gaende vaertuygen ten eersten soo veele teruch dienen gesonden, alsser sullen te missen syn etc., met welcke ordre de lieutenant, Tieleman, dan van syn Ed[t] afscheyt becomen ende noch heden met voorz., vaertuygen en volcq de reyse derwaerts ondernomen heeft; God geve, datter uyt dit desseyn voor de Comp[e] en de stadt en gemeente van Batavia wat goets ende veel geriefs mach voort comen;

voor den middach omtrent 10 uyren werden de brieven van den Siamsen Coninck en Oya Bercquelangh (op 12 deser per 't schip, de Betuwe, hier gebracht) van boort ingehaelt door den E. ontfanger, Willem van Outhoorn, sabandar, Ocker Ockersen, de oppercoopman, Dirck de Haes, de coopman, Jan Parve, en de schipper, Pieter Harckes, staende naer gewoonte de comp[e] soldatesque deses casteels van de hooftwacht af tot de heer generaels wooninge ter wederzyden gerangieert, en wierden doen op de overleveringe der brieven aèn syn Ed[t] 7 canon schooten, sonder eenige chergies van musquetten van de punct de Diamant gedaen, en wyders den inhout derselver naer translatie in onse tale bevonden van navolgende teneur.

Van den Coninck van Siam.

Dese brief comt van Tsiou Praya, Siry Derma, Radia Dezit, Tzada Amatienzit, Pipidry Tanrata Cosatebody, Pipiry Becerna Pahack, Tziou Praya Bergalan, Coninck van Siam

aan den Gouverneur Generael en Raden van India, regeerders van Batavia, die oprecht en vroom in al haer gedoente syn tegens den Conincq van Siam, wiens troon van gout is en die de witte eliphant heeft, als mede

oprecht in syn beradinge, waer by bekent maeckt, dat de brief, met schipper, Pieter Harckesen, gesonden, door den capiteyn, Dircq Simonsen de Jongh, die op Siam in de logie woont, voor den troon van den grooten Conincq met alle eerbiedicheyt is gebracht en oocq op Dingsdach den 11^{den} maend en derden dach van de nieuwe maen in 't cleen slange jaer met soodanige eere van my ontfangen, als groote Coningen haer brieven toecomt.

Denselven brief hebbe in 't Siams doen oversetten, opdat de inhout daer van wel soude verstaen, alsmede kennisse hebbe van 't gene daer by was gesonden, waer uyt dan hebbe gesien, dat de capiteyn van Jaccatra noch in goede gesontheyt en welvaeren op Batavia woonde en die plaetsen in ruste regeerde, dat de groote Conincq van herte seer aengenaem was: God wil den capiteyn van Jaccatra verder zegenen.

Verder staet er in den brief, dat de capiteyn van Jaccatra genegen is den grooten Coninck van Siam in syn gedoente voor altyt, soo lange de zon en maen sal schynen, te helpen; by den brief syn oocq gesonden een Hollandse constapel .... ende een goutsmit, Joannes Ketelaar genaemt, beyde van Rotterdam, ende een huys timmerman, Frans Cornelisen van Alcmaer, waer mede de capiteyn van Jaccatra aen den grooten Conincq van Siam vruntschap heeft gedaen, die deselve oocq in 't werck heeft gestelt en nae behooren, gelyck gebruyckelyck is, loon gegeven.

Verders staeter in den brief, datter nae Hollandt was geschreven aldaer verscheyde sorteringe van hoeden souden gemaect en, indiense metten eersten over quamen, datse aenstaende jaer soo veelder waeren nae Siam souden gesonden werden, waer by blyct, dat de Gouverneur Generael seer genegen is den grooten Conincq van Siam in alles te helpen en, indien de Gouverneur Generael den grooten Conincq van Siam gelieft vruntschap te doen, soo sent inder haest soo veel hoeden van yder sorteringe nae Siam, alsser mochten gecomen syn; noch staeter in den brief, dat de oorloch tusschen de Hollanders en Francen noch niet ophielde en bygelecht was en dat de Gouverneur Generael de tydinge van vreede verwachte; indien die tydinge mochte gecomen wesen en des Gouverneurs Generael gelieven is, wenschte wel deselve aen den grooten Conincq van Siam inder haest mochte over gesonden werden, want de groote Conincq van Siam is seer genegen, dat de Hollandtse Conincq in vruntschap en vreede mach leven.

Verders is myn begeren in mynen voorigen brief geweest op een Hollandsen stuckgieter, huysbouwer, steenhouwer, goutsmit, timmerman en een constapel, waer de Gouverneur Generael in antwoort heeft gegeven, dat een brief daer over nae Holland hadde geschreven; indien nu deselve Hollanders op Batavia gecomen waeren, versoucke nae Siam mogen overgesonden werden, doch een constapel, die goede kennisse heeft, en alle goede ambachtsluyden om het wercq van den grooten Conincq van Siam aldaer te doen, dit soo zynde, wensche den Gouverneur Generael, hoe langer, hoe grooter en hooger mach werden en, indien 't des Gouverneurs Generael wille

is my te helpen met een horologie, soo geliefter een dat goet is met een brand glas daerinne herwaerts te zenden; de zorteringe van de goederen, die geëyscht hebbe, zyn alle in den brief, die voor desen met capitëyn Pieter gesonden, geschreven, die versoucke nae Siam mogen gesonden werden.

Voor dees tyt vereert de groote Conincq van Siam aen den Gouverneur Generael 44 bharen thin, die op Ligor aen die daer woont tot een teecken van stantvastich vruntschap en bondgenootschap tusschen den grooten Conincq van Siam en de Hollandse Conincq, die noyt veranderen sal, soo lange de zon en mane sal schynen, zyn gegeven, doch stelle 't selve alles in 't oordeel van den Gouverneur Generael; geschreven den 12den dach van de 11e maendt, op Sondach, in 't jaer der cleene slangen.

Hier soude nu volgen de brief van den Oya Berquelang, maer dewyle deselve na gewoonte van woorde tot woorde met dien van den Conincq comt te accorderen, is sulcx onnodigh geacht.

's Avonts verzeylt van hier naer Bantam het jacht, de Flaman, medenemende voor dat comptoir:

3 packen cleeden;

2 stucx phelpen en party porceleynen, provisien, schryftuych etc., tot ƒ 3075:10:15.

En gaet daer mede oocq volgens resolutie van 11 deser derwaerts de coopman, Jacob van Dyck, om staende syn aenwesen het gesach aldaer te voeren en alsulcx te verrichten, als by een instructie van haer Ede de dato deser breder staet vervat en waer van de voornaemste substantie bestaet in 't volgende:

dat om de Bantammers in hare desseynen tegen te gaen, die men zedert eenigen tyt herwaerts is ontwaer geworden, hoe zy de landen des Sousouhounangs, beoosten Carwangh en selfs die hier achter Batavia, door 't ontsach van haer crychsvolcq trachten onderdanich te maacken, gelyck mede het aenhouden der Cheribonse Princen om alsoo dat groote landt mede onder haer te brengen, nodich geacht zy een expresse besendinge door d'heer ontfanger, Willem van Outhoorn, aen haer te doen, doch om geen krenckingh in Compe respect te lyden en hun voornemens te mogen ontdecken, alsmede om wat pertinenter advysen van daer te crygen oocq verstaen is alvoorens den coopman, van Dyck, nu derwaerts te schicken omme ginder tot nader ordre te blyven resideren;

dat hy derhalven, daer gecomen wesende, sich aen de regeringe uyt haer Ede name sal presenteren om den Sulthan (soo hy present is) te begroeten en het overlyden van d'heer Generael Maatsuycker H. L. M. als de successie van den presenten generael, Rycklof van Goens, bekent te maecken én desselfs begeerte omme in de voorige vruntschap met haer te volharden, gelyck men dan oocq van hare zyde de nodige offitien tot continuatie van dien blyft verwachten;

dat voorts tot syn naericht moet dienen de concept instructie, bevoorens voor den heer ontfanger, Outhoorn, ingestelt als waerin haer Ede inclinatie omtrent het Bantamse werck uytgedruct en daertoe oocq in desen gerefereert wert omme

den inhout van dien (doch niet te prematuur) de Javaense grooten en die ons meest genegen ofte te vertrouwen syn, bekent te maacken, sonder echter te doen blycken daer om expres gesonden te wesen, om uyt haer contentutie [*sic*] ten tyde dan voorts te oordeelen watter best gesecht ofte geswegen dient;

dat boven dese hoofsche verrichtinge oocq scherp en secreet moet werden vernomen naer het gedoente der Engelse, France, Deenen, Mooren en andere coopluyden en wat omtrent deselve in negotie en staets zaacken ommegaet, gelyck mede off'er elders op Bantam geen sterctens werden gemaect;

dat volgens de intentie der Heeren Majores geen vaert tusschen Bantam en Batavia onder de burgeren mach geschieden, als met fruytagien en cleene crameryen en waerom dan op d'aencomsten ende afgaende vaertuygen van hier ginder nauw moet werden geleth, mogen de insgelycx geen Engelsche, Deense, France ofte andere wynen en bieren, item geen cleden, amphioen of andere coopmanschappen herwaerts comen, sonder daer van alvoorens aen haer Ed[s] expres advys te geven;

dat de coopman, van Dyck, met eenen wert gecommitteert om het comptoir Bantam ende de achterstallige drie jarige negotieboeckjes te visiteren en alles weder te brengen in goede ordre en waer toe de ondercoopman, Caef, by desen gelast wert hem te erkennen ende te respecteren;

dat het jacht, de Flaman, ten eersten hier wert teruch verwacht ende daer met oock 1 à 2000 bossen bintrottingh, soose op voorraat by de handt zyn;

werdende wyders de concept instructie voor d'heer ontfanger naer Bantam opgestelt en waertoe de coopman, van Dyck, t'zyner narecht hier vooren zy gerefereert, tot meerder elucidatie in dese geinsereert, wyl deselve by 't afgaende briefboecq niet is ingeschreven, luydende van woorde tot woorde, als volcht:

Naar Bantam. Concept notulen van instructie voor d'heer ontfanger, Willem van Outhoorn etc., als commissaris aan dat hof.

De gesanten gaen met intentie den vreede te conserveren volgens contract, met Bantam anno 1659 gesloten, om het overlyden van den heer Generael Maatsuycker bekent te maecken.

Ende de successie van den presenten haer te verwittigen met hertelycke betuyginge van onsen goeden wille met den Bantamsen Vorst in oprechte vruntschap tot volharden; dat wy noyt eenige instructie [*sic*] in de bedongen articulen van vrede met Bantham hebben toegelaten ofte in eenige pointen syn te beschuldigen, maer ter contrarie tot conservatie van den vrede veel ongelyck hebben over 't hooft gesien.

Als daer zyn het besetten der Jaccatrase limiten achter Batavia, benoorden 't hooge geberchte directelyck tegens het contract.

Item dat haer niet can onbekent zyn, wy een contract van vrede met den overleden Sousouhounangh voor lange jaren hebben opgerecht en in verbondtschap met hem getreden zyn.

Noch oocq dat Troena d'Jaja sich tegen zynen Conincq en wettigen Vorst en heere, neffens andere heeft opgestelt en gerebelleert is.

Noch oocq dat wy uyt crachte van 't verbond gehouden waren den natuyrlycken en wettigen heer tegens syne vyanden te adsisteren.

Noch oocq dat de Cheribonse Panambahan een wettich onderdaen van den Sousouhounangh is.

Noch oocq dat de landen, bewesten Cheribon van Indermayo af tot Crawangh incluys noyt onder Cheribon gesorteert hebben, maer expres als eygen landen, onder den Mataram behoorende, geregeert zyn door zyne gouverneurs.

Dat nu alle dese landen onder hun werden getrocken, sonder ons eenige de minste kennisse te doen strydich tegen alle nahuyrschap en 't recht van bontgenootschap.

Dat wy dit alles tot noch hebben aengesien uyt liefde tot trouwe en het onderhouden van vreede.

Dat daerenboven syn crychsvolcq door 't hert der Jaccatrase jurisdictie dwers over naer 't Oosten vertrocken om de landen, beoosten Crawangh te usurperen en sulcx sonder ons daer af de minste kennisse te geven directelyck strydende tegen de heylicheyt van den beswooren vreede en alle bontgenootschap.

Dat het haer nootwendige offitie was geweest geensints een anders bodem, daer zy noyt d'alderminste pretentie noch van outs, noch oocq nu op hebben, of oyt gehadt hebben met crychsvolcq te passeren dan alvoorens ons kennisse te doen.

Dat wy dien volgens in allen ernst versoecken van soodanige proceduren af te staen en een yder in zyn recht laten, daer in hy van God en de natuur gestelt is.

Dat wy op Selingsky ende de hooger dorpen aen de revier van Bacassy de Mataramse Javanen en onderdanen gaerne hebben getollereert en post laten houden uyt vruntschap, als oude eygenaers van 't lant van Jacatra en de groote vruntschap, die wy van den overleden Sousouhounangh hebben genoten en noch genieten.

Dat het dien volgens aen haer niet geoorloft is dese Mataramse onderdanen aen haer te trecken in onse eygen landen met deselve onderdanen door syn crychsvolcq in possessie te nemen, die zy sekerlyck weten in onse jurisdictie te woonen met onse kennisse en believen en daerom oocq aen ons van den Sousouhounangh sy's opgedragen en overgegeven, soo zy geneycht zyn als onderdanen onder ons te blyven woonen en de Comp^e te gehoorsamen.

Dat alle dese dingen niet worden voorgehouden met intentie den vreede te breecken, noch ons recht door de wapenen te soecken ofte willen rechtveerdigen, maer expresselyck en met een deuchdelyck intentie den vrede te conserveren ende haer hun fauten aen te wysen, gelyck oprechte vrunden malcanderen schuldich syn.

Dat zy haer dien volgens mogen versekeren, dat wy geensints geneycht zyn tot den oorloch, maer tot den vrede, die wy met haer soecken te onderhouden nae uytterste vermogen.

Dat het daerom oocq haere plicht is ons wederom vrundelyck satisfactie te geven, afstaende van hare proceduren en alle andere die eenige aenstoot meer aen ons mochten geven, ontruymende de landen van Jacatra van hare onderdanen van de revier van Ontongh Java in 't Westen tot Dermayo toe in 't Oosten en de continuerende de inwoonders, die van outs onder de Mataram als wettige onderdanen

van dat hof het beseten hebben, latende de in de Jacatrase jurisdictie woonenden onder onse bescherminge blyven post houden als onder gestelde onderdanen van d'E. Comp^e.

Dat wy zulcx en bysonderlyck het laeste wel ernstich van haer versoecken om alle onlusten te vermyden ende voor te comen.

Dat dit versoecq ons niet behoorde geweygert te werden, soo zy maer eenichsints den heylsamen vreede beminnen, en noch te meer, om dat onse begeerte eerlyck is en het weygeren oneerlyck ende onreghtvaerdigh soude wesen.

Dat alle dese dingen haer sullen werden voorgehouden naer gelegentheyt des tyts, nae dat hem de Sulthan redelyck of onredelyck sal houden en, soo het omtrent den Sulthan niet te pas quam, sal het by forma van discours omtrent de redelyckste grooten moeten geseyt werden, op dat de Sulthan daer van niet ignorant mach blyven.

Sullende de saecken soodanich dienen aengelecht, dat de cracht van dese articulen vervat werden in dese vyf poincten, namentlyck:

1. Dat dese besendinge geschiet om haer het overlyden van d'heer Gouverneur Generael, Joan Maatsuycker, bekent te maecken, gelyck onder goede bontgenooten betamelyck is en gelyck die eerlycke, oude heer met haer in goede vrede en vruntschap geleeft heeft, syn successeur insgelycx sulcx naer zyn uytterste vermogen sal betrachten ende van gandscher herten niet anders en begeert.

2. Dat wy in gevolge van haere zyde mede sullen verwachten even deselve vruntschap en consideratiën om den vreede eeuwich duurend te maecken tot welvaeren van wederzydse onderdanen.

3. Dat de Sulthan dien volgens gelieve ordre te stellen, dat alle redenen van watrouw wech werden genomen om het beslooten en beswooren contract van vrede punctuelyck te onderhouden.

4. Ontruymende voor eerst tot een bewys van hare zyde den vreede niet te willen quetsen de Jaccatrase jurisdictie tusschen Ontong Java en Crawangh, gelegen van de zee in 't Noorden af tot over 't hooge geberchte in 't Zuyden, gelyck het ... articul van het contract met haer beslooten expres medebrenght.

5. Dat van haere zyde van ons yets begeert, wy ons wederom in alle redelyckheyt sullen laten vinden.

Dese vyf poincten sullen in de eerste verschyninge voor den Sulthan genoech wesen, dat hem met minnelycke woorden en vriendelycke stemme ingeboesemt werde, vermydende alle acten ende gebaeren, die hem eenige indruck mochte geven van eenige ongenegentheyt tot hem of de hare.

Ende alsoo het seer apparent is, dat hy door commissarissen met UE. sal laten handelen, sullen die speciale articulen, hier voor uyt gedruct, met deselve vrundelycke connen geconsidereert worden.

En alsoo het tegen onse verwachtinge mochte gebeuren, dat de Sulthan of oocq zyne gemachtichdens in eenige onbetaemelycke woorden of andere tekenen van gramschap, trotsheyt of vermetelheyt quamen uyt te bersten, soo sullen UE. hen daerom niet bewegen [*sic*] of haer woorden beantwoorden, voorgevende niet gelast te syn dan haer voorsz. vyf articulen voor te houden en het antwoord, dat zy sullen geven, ons weder over te brengen, gelyck alsoo onse expresse intentie en meninge is.

En soo zy tot beter verstant uyt de haere ymant met UE. sullen tot ons senden, sal 't ons seer aengenaem wesen, om dat zy dan sullen sien en ondervinden, dat onse meyninge oprecht ende goet is.

Met het vertrecq van S^r^. van Dyck althans naer Bantam heeft d'E. heer Gouverneur Generaal nu oocq beantwoordt het compliment briefje, gisteren van den Deensen resident van daer ontfangen, in soodanigen manieren als by 't onderstaende afschrift blyct.

Bantam, aan d'heer Resident van de Deense geoctroyeerde Oost Indische Comp^e^, Joan Joachim Pauly.

Ed^e^ manhafte, seer genereuse Heer.

Gister avont laet ontfingh icq UEd^e^ geëstimeert briefken van den 9^den^ courant, dienende tot condoleance van den overleden vroomen heere, mynen antecesseur, Joan Maetsuycker, L. M. en een geluck wenschinge myner successie in desselfs plaatse, voor welcke eere en beleeftheyt wy UEd^e^ van goeder herten bedancken, met volle versekeringe, dat wy niet min dan onse loffelycke afgestorven heer UEd^e^ sullen trachten te vernoegen in alles, wat van ons vermogen zyn sal tot UEd^e^ dienst, tot conservatie van de nootwendige alliantie tusschen de croone Denemarcken en onsen staat der vereenichde provintien en d'Oost Indische Comp^e^, die icq diene desen tot genen anderen eynde, [*sic*] beveele UEd^e^ naer onser aller gedienstige groete Godes zegen.

Onderstont: Ed^e^ manhafte, seer genereuse heer UEd^e^ bereyden dienaer,

(was geteyckent): RYCKLOF VAN GOENS.

Ter zyden stont: in 't casteel Batavia, adie 15 January anno 1678.

Heden verschynt hier noch van Palimbangh de hoecker boot, de Baers, beladen met 1000 picols swarte peper, tot..................... .. . *f* 10356.

En daer besyden, brengende een briefje van den resident, Joannes Schilhoorn, en raadt aldaer, aen haer Ed^e^ van den 8sten deser maent, niet sonders van merite

vermeldende, als dat de Coninck om de verdere aenmaninge van de mede moordenaers van Abduls aenhangh sich vry wat verstoort op de resident hielt, hebbende oocq 200 picols peper tegens desselfs protestatie met het jachtje, de Hengelaer, van den jongen Jambysen Sulthan derwaerts gesonden; anders wasser in 't gemeen hoope, tot een gematichde peper prys en tot een goede toevloey van dat greyn jegens April aenstaende.

16 *d*°. 's Aonts senden haer Ed° per Javaens vaertuych een cleen advysie aen den coopman, Jacob van Dyck en resident, Willem Caef tot Bantam, eenelyck ten geleyde van een ander briefje, volgens resolutie van den 14[den] deser aen d'Ed° heeren 17[nen] in 't Patria gecarteert, omme met het Engelsch schip, de Anna, van Bantam derwaerts voort te gaen tot bekentmakinge van 't overlyden van d'heer gouverneur generaal, Maatsuycker H. L. M., als andere voorvallen meer, gelyck breder by hetselve in 't afgaende Patria's briefboecq ingeschreven staet te lesen, werdende den Engels capiteyn naer gewoonte voor de goede bestellinge oocq hiernevens vereert met een regalie van 5 ℔ foelie, 8 ℔ nagelen en 12 ℔ noote muscaten.

17 *d*°. Niet bysonders voorgevallen.

18 *d*°. Laet in den naermiddach erlangen per Javaens vaertuych largo schryven van den Bantamsen resident, Willem Caef, op gisteren aen haer Ed° gecarteert ende van volgende substantie:

de sieckte van den resident hadde belet, dat hy in eenigen tyt niet had geschreven; onderwylen was het overlyden van d'heer generael, Maatsuycker ende successie van d'heer Rycklof van Goens, op eergisteren daer vernomen;

de aenbrengh van 't Engelsch scheepje, den Egel, uyt Toncquin had bestaen in omtrent 50 duysent rd° aen zyde en zyde stoffen; item dat van 't Chinese joncq uyt Japan, in 3000 picols cooper, groote party porceleynen, als eenige onvercochte poetsiock, ende 't Portugeesch scheepje uyt Maccauw was beladen geweest met 2500 picols spiaulter, 60 picols zyde, party galiga, ledige potten en onvercochte Cormandelse cleeden, van welcq cargasoen de Engelsen de zyde tot 300 rd° 't picol ingecocht en voor 't spiaulter 7 Spaense realen geboden, maer de vercoopers het niet min als 8 rd° verlaten hadden;

't Engels schip, Bombain Marchant, had uyt Suratta eenelyck 150 packen poetsiock, als comyn, neffens 14 à 15 packen cleeden medegebracht en hun schip, de Junette, even van Siam verscheenen, wyl het Malacca voor by geraackt ende alsoo van de Persische voorgenomen reyse versteken was, had nae 't scheen niet anders in als 200 picols cooper en 100 picols spiaulter;

't Engels schip, de Anna, dat hoewel met party out canon en sappanhout en geconfyte gember, ruym geballast, tot noch op verre uyt gebrecq van peper syn volle ladinge niet hadt connen erlangen, stont echter tegen 20 deser nae Engelant voort te gaen, maer d'andere twee bodems, Bombain Marchant en de Junette, souden door mancquement van 't selve greyn desen jare in India moeten overblyven en vermeynde de resident, Caef, dat men present, indien haer Ed° sulcx goetvonden, aan d'Engelsen ginder wel van een goede party peper soude connen omsetten, omdat

hun voorraet thans t'eenemael op was ende de Bantamse grooten als gemene coopluyden die liever aen ons als gemelte vrunden souden willen afstaen.

De Deense fluyt, de Gulde Fortuyn, laest uyt Hoccieuw gecomen, lach gereet omme 't party contanten een ladinge timmerhout van Rimbangh of Java's Oostcust af te halen en deed de Deense resident, Pauly, by desen versoecken, dat haer Ed^e sekeren voorheen op Bantam gevluchten ende nu op Rosengeyn gebannen persoon, Samuel Tartar, doch noch voor eerst niet geliefden weder van daer te largeren om verscheyde reden en gevreesde onlusten, die tusschen hem en dien guyt by goeder rencontre ginder mochte comen voor te vallen;

op de geruchten eeniger Batavise Mardyckers, ginder gedivulgeert, datter twee schepen met 4 ambassadeurs van Batavia op Bantan stonden te comen, hadden de pangerans en grooten den resident dickwils gevraacht, of dat waer en wat hun verrechten souden wesen, alsoo zy derwegen van diverse gevoelens schenen, als sommige, dat het zou zyn over de verkiesinge van een nieuwen Sousouhounangh, andere om de restitutie van de Batavise fugative slaven, andere om de doot van d'heer generaal etc. bekent te maacken en andere weder dat het zouw zyn om onse logie te lichten ende de Bantammers den oorloch aen te seggen, sulcx dat zy seer naer den uytslach verlangden;

de besendinge des Sulthans, die door de landen van Batavia nae Samadangh soude geschiet syn, wiert by de grooten en 't gemeen seer secreet, maer echter voor seker gehouden en soomede, dat hy trachtede alle de plaatsen van Carwangh tot Cheribon toe onder de Bantamse of Cheribonse heerschappye te brengen en oocq Troena Jaja tot Sousouhounangh te doen geraacken; want de Bantammers den pangeran Adepaty gants niet mochten luchten en oocq onse machten gaerne van Java's Oostcust vertrocken sagen om dan doen haer personagie te beter te connen speelen;

de oude Coninck was noch op Turtiasa besich met timmeren van steene huysen en had daer een hof alsoo groot als op Bantam, daer de jonge Conincq wel het commando over de ingesetenen voerde, maer echter sonder des vaders kennis niet con uytrechten of van geen persoon altoos disponeren;

van Java's Oostcust waren daer maar 3 à 4 vaertuygen sonder nieuws en met weynich rys aengecomen, sulcx deselve gins al tot 100 rd^s de coyang was gesteygert;

de borger, Frederick Verbeeck, comende van Malacca en Palembangh met peper, was daer enpassant met syn chialoup om ververssingh aengeweest ende soo nae Batavia voort gegaen.

Naar verscheyde deliberatien is heden in Rade van India verstaen den Ed^e heer admiraal, Cornelis Speelman, van Japara op te roepen, omme nu achtervolgens d'ordre der heeren 17^nen het ampt van eerste raad en directeur generaal van India alhier te becleden ende waarom dan oocq in syn E. plaetse als hooft tot vervolch der saken op Java's Oostcust zy geëligeert de ervaren capiteyn, Isaacq de Sainct Martin, onder de caracter van commandeur te water en crygs overste te lande.

Gelet wesende op de overgeleverde memorie van de egualisatie der retouren en waer by te blycken comt, dat de cleene cameren ider een goede somme ten

achteren en Amsterdam als dan soo veel te vooren staen, soo is daerop goetgevonden de jongst uytgecome, gehuurde schepen, Crychsman en de Blommendael, present aen te leggen voor de cameren Delf en Enckhuysen ende S^t. Andries by aencomste te projecteren voor Hoorn;

eyndelyck is mede verstaen de Comp^e alhier, sooveel mogelyck, van het groot getal huyrslaven te ontlasten en daertoe voor eerst die van de rheede op den onderlegger als van 't eylandt Onrust af te schaffen ende vervolgens al soo veel meer, als men tegen Comp^s eygen slaven sal connen verwisselen, sonder datse oocq door malcander, sonder onderscheyt van coelys, callafaters of andere voortaen meer als $^1/_8$ rd^r 's daechs sullen winnen etc., gelyck van dit alles de breeder extentie in 't resolutieboecq staat te lesen.

19 *d*^{o}. Namiddach becomen weder per Javaen een cleen advysje, gisteren door onsen resident, Caaf, uyt Bantam aen haer Ed^e geschreven tot advys:

dat haar Ed^e briefje van 16 deser tot geleyde van 't schryven aen de heeren 17^{nen} in 't Patria daer wel was ontfangen en aen den Engelsen capiteyn van 't schip, de Anna, souw werden bestelt, doch het jacht, de Flaman, met den coopman, Jacob van Dyck, was ginder noch niet verscheenen;

de jonge Conincq had een Javaense vrouw wegens begaen overspel doen ter doot stenigen;

d'Engelse vrunden stonden hun schip, Bombain Marchant, om een peper ladinge nae Sellebaer te senden, maer nae gemeent wiert een verlooren tocht te doen;

de geschilderde doecken bleven tot Bantam noch al op een slechte marct, maer 't Guinees lywaet con al wederom 70, 75 en 80 Spaense realen nae de sorteringen haelen; en lach de Deense fluyt, de Fortuyn, zeylreede om een tochtje nae Japara te doen.

20 *d*^{o}. Heden comt de capiteyn, Fredericq Muller, by zyn Ed^t met een afgesondene van pangeran Patty Samadangh, op gisteren te lande van daer weder aengecomen, overleverende twee briefjes van syn meester, d'eene op Javaens papier en d'andere op een lonthoir in de Javaense tale, beyde aen d'heer generael geschreven ende nae translatie bevonden van volgenden inhout.

Dese brief comt van my, Pangerang Depatty Samadang, geschreven aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael op Batavia, wensche zyn Ed^e een langh leven, gesontheyt, ryckdom, vrede en voorspoet in syn Ed^s regeringh (God) in de landen wil verleenen [*sic*], opdat icq als een soon onder syn vader mach beschermt wesen.

't Is dan sulcx, myn heer Generael, icq verstaen hebbe, dat myn heer de volckeren by de cop heeft gevat, die Crawangh hadde verdorven (God zy danck) Hy die macht aen d'Ed^e heer Generael heeft gegeven, datse dese moeyte maeckers in de boeyen bennen stelle aen de heer Generaels believen, hoe hy met de drie handele laat de straffe aen syn Ed^e hoe het behoort te geschieden, alwaer 't andere meer van de myne die faulten

begaen oocq alle die om te roven ofte andersints aldaer comen staen vry aen myn Ed^e heer toe haer te dooden [*sic*].

De Bantammers en die van Seribon doen my alhier groote overlast, versoecq, datse door UEd^e desseyne mochte geadsisteert werden, jae selfs myn vrienden, die naer Bantam syn gegaen, comen oocq mede om myn overlast te doen; de fugative slaven van Batavia, die op Crawangh zyn, geliefse maer te laten haelen, alsoo zy genegen zyn om weder nae Batavia te gaen; stelle nu in beliefte van UEd^e met versoucq, dat UEd^e volcq derwaerts mach vertrecken; vreese, datse ons quaet souden doen; Aria Banda Juda sal syn best doen overlandt.

Myn Ed^e heer Gouverneur Generaal, die van Seribon hebben almede in 't geberchte Simapack en 't contour beset, dat de coopluyden niet meer naer Batavia mogen gaen om te handelen; die met gewelt wil deur gaen, worden de goederen en coopmanschappen afgenomen, versoecke insgelycx voor te wesen om de voorsz. dorpen instant te brengen.

Versoecke my te laten toe comen alderhande schietgeweer, cruyt en cogels.

Soude wel iets toesenden, vreese, dat Marta Wangsa te lange sal tarderen, hier nae staet te volgen een schenckagie aen d'Ed^e heer Generael van de goederen, die icq alhier in Samadangh heb; de brenger deser is myn gesant, Marta Wangsa; hier mede sluyte.

Volgt het tweede briefje.

Dese brief comt van my, Pangeran Depatty Samadang, werd geschreven aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael op Batavia, om redenen myn heer Generael een brief aen my geschreven heeft met den gesant, key Aria Banda Juda, dat de landen bewesten Dermayo door Pangeran Depatty Anum aen myn heer geschoncken syn, daer ben icq wel mede vernoucht dat myn Ed^e heer Generael zyn gelieven daer mede doet; ick hebbe alle die volckeren 't selve oocq doen vercondigen, dat zy voortaen haer onder de gehoorsaemheyt van myn heer den Generael op Batavia moeten staen.

Soo is 't, dat icq, Pangeran Depatty Samadangh, laat weten aen myn Generael, dat de Bantammers op Siassem bennen, door last van den Sulthan om de revier open te maacken, die wy voor haer comst toegestopt hadden: wat myn Generael hier in weder gelieft gedaen te hebben, sal icq antwoort verwachten, want Cheribon staet onder Bantam; myn heer Generael, gelieft nu de Bantammers van Pamanoecan en Siassem te jagen; ick sal het te lande wel schoon houden; die desen brief brenght, is genaemt Marta Wangsa.

Voorts relateert de gesant, Marta Wangsa, mondelingh:

dat keey Malsaria Bandar Juda comt nae Tanjongpoura met last van Samadangh, ons volcq met rys etc. te spysen onder d'administratie van Nebey Wangsa Juda;

de Bantammers houden wacht op Siassem, Chilimaya en Barbaxen, bewesten Indermayo (Barbaxen en Pamanoucan);

secht, dat 200 gewapende Bantamse Javanen op Gantang Koening en 250 op de revier van Chebet haer onthouden.

21 d°. 's Avonts ontfangen per Javaens vaertuych schryven van den coopman, Jacob van Dyck, op gisteren uyt Bantam nae syn aencomste ginder aen haer Ed° gecarteert, behelsende cortelyck 't volgende advys:

hoe hy daechs bevoorens daer verscheenen zynde, den resident, Caef, haer Ed° ordres ten deele hadt gecommuniceert en deselve aengenomen die te gehoorsamen;

de reyse van 't Engels schip, de Anna, naer Europa was noch 10 dagen opgeschort ende daerom haer Ed° gesonden pacquetbrieven tot noch niet overgelevert;

daer waeren ten eersten verscheyde Javaense grooten uyt name des jongen Coninex, als keey Aria, by S^r. van Dycq in de logie geweest om de oorsaack van syn comste en verrichten aldaer te mogen weten en sulcx den Sulthan op Pontangh bekent te doen, waarom men dan met den resident, Caef, aenstonts gemelte keey Aria, alsmede de pangeran, Pourbaya, (zynde 's Coninex jongste en keey Arias schoonsoon) en beyde groote gonstelingen van Ponvoir [*sic*] ginck begroeten en volgens haer Ed° instructie 't behoorlyck compliment afleggen met verder versoucq van toegancq tot den jongen Coninck te mogen hebben, daer op die heeren vraechden, of 'er geen brief van haer Ed° aen den Sulthan was, omdat men anders sonder des geen audientie by de Mayesteyt en dat noch op Pontangh stont te erlangen, 't gunt men niet stil swygen en verdere complimenten (om niet te voorbarich te zyn) beantwoord hebbende, had pangeran Pourbaya al 't gepasseerde en den naem van d'heer Generael aengetekent, met belofte 't selve den Sulthan voor te sullen dragen;

doch even voor 't afgaen deser was wederom pangeran Kiedol in de logie d'onse comen aenseggen, dat indien 'er iets omtrent den sulthan was te verrichten, sulcx eerst den jongen Conincq moest voorgedragen werden en dat hy oocq last hadt, indien S^r. van Dycq van d'heer generaels wegen daer was gecomen, tot meerder securiteyt een wacht voor de logie te bestellen, over welcq gedoente en den swier des hofs, dan S^r. van Dycq nader syn speculatien souw laten gaen en van de bevindinge alsmede wegen d'administratie van S^r. Caef al 't nodige ten tyde advyseren;

de Deense fluyt, de Fortuyn, was soo even van daer om een houtladinge naer Japara gezeylt en 't jacht, de Flaman, stont daechs nae desen met partye bintrottingh herwaerts te volgen.

Heden is in Rade van India op het poinct van de veeltyts sonder employ loopende scheeps officieren nae de liberatie geresolveert, dat voortaen gene tot schippers of mindere bedieningen sullen mogen werden gevordert, soo lange 'er noch andere soodanige bequame persoonen buyten employ aen de handt zyn, gelycq oocq dat men sich van alle de onnutte of onbequame, 't zy door deportement buyten dienststellingh verminderingh van qualiteyt of versendingh naer 't vaderland etc. sal ontlasten.

Soo is oocq op de ingediende verklaringh van den equipagiemeester en gecommitteerde schippers, wegens de onbequaemheyt van 't jacht, Nuysenburgh, verstaen hetselve af te leggen en te vercoopen.

En op het gedane voorstel van d'E., Andries Bogaert, Joannes Camphuys, Pieter Paauw en Christiaen Poleman, als gestelde besorgers over de begraeffenisse van d'heer gouverneur generael H. L. M., om te mogen weten, hoe en door wien de daer toegedaene oncosten souden werden voldaen, is goetgevonden de betalinge, die niet uyt can werden gestelt, uyt de gerede penningen des boedels te laten geschieden en dan wyders nae het opmaecken der generaele reecqueningh, na desen te connen oordeelen, hoeveel daervan door d'E. Comp^e^ of door d'erfgenamen sal moeten werden voldaen.

22 *d*°. Namiddachs vertreckt nae Japara 't hoeckerboot, de Goutvincq, met een missive van haer Ed^e^ aen d'E. heeren, Cornelis Speelman, en syne raden, soo even geteyckent, verselt met verscheyde bylagen en daer onder oocq een commissie op d'E. capiteyn, Isaacq de Saint Martin, als commandeur te water en de crychs overste te lande gedecermeert tot bevorderinge der zaacken aldaer by d'absentie van den heere Speelman, die nu als eerste raedt en directeur generael van India herwaerts wert ontboden, als by 't afgaende briefboeck largo en uyt de volgende substantie van 't afgaende advys derwaerts schriftelyck mach blycken:

dat hier zedert 't afgaen van de chialoup, de Granaat Appel, op 10 deser 't jacht, Nuysenburgh, met de advysen van 11 December en maer 3 overige siecken wel is verscheenen, maer soo licht en slecht gestelt, dat het wyders voort als een wrack heeft moeten aen de wal gehaelt werden;

dat het wel comt, 't gesondene contant ginder niet van nooden was, 't gene men dan weder sal verwachten en tot den afhael der overige houtwercken oocq tegen 't slappen van 't Wester mousson scheepsruymte bestellen, sullende de huysbalcken minst, maer de knies, swalpen en anckerstocken wel meest van nooden wesen;

dat nu per de Goutvinck 12 packen groote gordel chindos werden gesonden en het onbequame schip, Brederode, mettet Ooster moesson voor de wint noch hier verwacht wiert, gelyck oock het afgevaeren jacht, Batavia, met een houtlast tot een laesten dienst oocq van dien bodem; onderwylen sullen haer Ed^e^ tot vervangh van de Veluwe als tot dienst van ons volcq ginder in corten eenige schepen weder nae Japara beschicken, maer jachjes, hoeckers, of chialoupen waeren 'er geen meer aen de hand als dese Goutvincq ende de Zalm, die volgen en oocq noch voor Maccassar moeten dienen sou, terwylen dat haer Ed^e^ de verder toegesechde Japaerse schrifturen per 't een of 't ander vaertuych blyven verwachten;

dat de legers onder Martapoura en Martalaya sich, nae 't scheen, wel begonden te quyten en haer Ed^e^ verlangen te verstaan, of de voorgenome tocht naer d'Siepan [*sic*] sal voortgaen ende of 'er oocq geen andere, als Derpa Canda met 2000 man aen onse zyde overgecomen zyn, schynende allomme genoech te blycken, dat maer weynige van ons volcq de Javaense troupen over al 't hert comen te geven en was ondertusschen in dat verwerde wercq wel te wenschen, dat de Maccassaren, welcke

nu weder tegens de Maduresen in actie scheenen, sich onder ons of den Sousouhounangh wilden submitteren;

van de weder op nieuw genomen possessie der stadt Sourabaya door den coopman, Couper, als het gedoente van den nieuw gestelden gouverneur Aria Ourawa, soo daer, als tot Grissee, willen haer Ed^e 't beste en de gehoopte vruchten verwachten, gelycq oocq dat de rebelligen Troenadjaja noch wel eenmael uyt Cadiry sal gedreven worden;

onderwylen een goede zaacke synde, dat het Hollands gelt op Samarang en elders al ganckbaer en niet onaengenaem ware;

dat het een goede zaacke zy op en omtrent Samarangh en langs de groote wech nae de Mataram aldaer met ons volcq en de Javanen alsints de behoorlycke ordre ter defentie was gestelt en waervan haer Ed[en] 't vervolch en den uytslach met verlangen verwachten;

dat d'heer generaal, Joan Maatsuycker H. L. M., op 4 deser overleden en vervolgens den 10[den] d°. d'heer directeur, Rycklof van Goens, weder als Gouverneur Generael gesuccedeert is, gelyck syn Ed[t] dan op Japara en allomme daer voor mede moet werden erkent ende geauthoriseert;

item dat d'heer admirael, Speelman, althans op 't spoedichste wert herwaerts opgeroepen en geluck gewenscht met het eerste raadt en de directeur generaelschap van India, om die voorname functie hier te comen becleeden en als wanneer dan tot syn E. successeur tot vervolch der zaacken aldaer is en wert gestelt d'E. capiteyn, Isaacq de Saint Martin, onder de caracter van commandeur te water ende crychsoverste te lande, met hoope zyn E. de voetstappen van d'heer Speelman alsints sal trachten nae te volgen om dat verwarde werck naer vermogen weder te ontwarren ende, des doenelyck, te rechte te brengen, daertoe oocq een memorie of instructie ter naerecht nae gelegentheyt van zaacken zyn E. sal dienen gelaten;

en oocq wel gelet te werden, dat onse troepen niet in eenich hasard ofte perickel werden verstroyt, maer altoos gereet gehouden om op haer E. op ontbiedinge ten eersten te konnen herwaerts comen;

dat dese hoecker, de Goutvinck, (bevoorens nae 't vaderlandt geprojecteert geweest) voor 10 maenden van alles is geprovideert en dat de gehuurde schepen, Crychsman, Blommendael etc., tegen $^1/_2$ February van hier noch nae 't Patria staen te retourneren; ende connen wyders de 12 packen gordel chindos, met dit bodempje voor Japara gesonden werdende, volgens factura te beloopen *f* 4228:14:4.

23 *d°*. Naemiddachs retourneert hier van Bantam 't jacht, de Flaman, medebrengende 3000 bossen bintrottangs ten coste van *f* 642 en daer bezyden oocq een briefje, door den coopman, Jacob van Dyck, eergisteren aen haer Ed^e geschreven, meldende: datter noch wel parthye rottangh gins soude te becomen wesen, indien sulcx geordineert ende waergenomen wiert, maer was hem, van Dyck, niet sonder verwonderingh van den resident Caef te vooren gecomen, dat'er noch gelt noch coopmanschappen tot betalinge meer in voorraet en hy, Caef, bereets aen de Comp[e] grootelycx in 't verschot waere, 't welck men nader souw ondervinden en onderwylen eenich cargasoen van hier verwachten, om dat hy noch niet en wist, watter wel best gewilt was.

Men had weder onderstaen om door toedoen van pangeran Kiedol den jongen Conincq te spreecken te comen, alsoo men niet en wist het tegenstrydich seggen van hem en keey Aria, wegens de audientie by den Sulthan over een te brengen, noch oocq watter van Sr. Caefs schryven, de dato 18 deser met de waerheyt voort souw accorderen; ende was wyders het Engels scheepje, Formoza, soo even soo van Tayoan daer verscheenen.

24 *do*. Omtrent den avontstont verschynen van de Westcust van Sumatra de schepen, Sparendam ende Schelvisch, ende daer met oocq d'heer oudt commandeur en geëligeert Malax gouverneur, Jacob Joriszen Pits, met zyn familie, denwelcken aen haer Ede heeft overgelevert een missive, verzelt met diverse aenhoorende documenten van den nieuwen commandeur, Melchior Hurt, en raat uyt Padangh van den tweeden met een appendix uyt Poelo Chinco van dato 6 deser maant aen gemelte haer Ede alhier geschreven, bezyden oocq noch een largo memorie of vertooch van den stand der zaacke ginder door gemelte E. Pits aen synen successeur ter naerecht gelaten, dato 18 December 1677, om met eenen omtrent de hooge regeeringe alhier oocq voor rapport te dienen, vervattende in zich alsulcken verhael ende substantie, soo van de negotie goutmynerye, landzaacken, als anders langs de custe, als by 't aencoment Indisch briefboecq onder dat quartier in 't breede can werden gelesen; ende monteert het Westcust retour, nu met geseyde twee bodems ofte wel ten meerendeele per Sparendam hier aengebracht, *f* 99322:20:12, bestaende in:

756 teylen, 12 1/8 maes fyn gout;
560 bharen swarte peper van 412 1/2 ℔ yder;
123 ℔ camphur Baros;
33401 » diverse benjuin in soorte en 388 ℔ eliphants tanden;
80 halfamen clappus olye;
65 vaetjens of 13345 ℔ gesorteerde erts der goutmyne;
100 paren teruch gaende zyde koussen en voorts diverse andere cleenicheden ende onbequame dingen van geen belangh.

De nouvelles in voorsz. Westcust advysen syn van geen sonderlinge veranderinge spreeckende, dan had sich de snode nachoda Poety den 5den December wederom fugatyf begeven, sonder sich echter tot noch elders ten quade te bewegen, hoewel partye wechgeloope Boegys ende Amboinesen in de Padangse landen etc., somtyts vry wat strooperyen pleechden; oocq waren eenige Atchins gesinde grooten de Compe en de negotie tot Baros seer schadelyck ende waerom men 4 derselver snoodste quanten tot verantwoordingh op Poelo Chinco gebracht, ditmael om diverse redenen op vergiffenis bidden en beloften van beterschap in 't aenstaende gepardonneert ende weder gelargeert hadt.

De Sillidase goutmyne begon sich nu seer voordeelich naer wensch te verthoonen, want de nu overgecome 65 vaetjens ertz soude nae de gins genomen essayen wel *f* 49455 waerdich syn en sulcx in 5 maenden, dat daer over gegraven, was alleen ruym *f* 33890 comen te profiteren, soodat d'E. Pits, Hurt en raedt vermeynden, althans om geen stakinge, want dit schoon verthoonent wercq meer gedacht, maer ter contrarie het geen arbeyders daertoe merckelyck vermeerdert

dienende, en wanneer der dan by verder succes oock wel stercker besettinge en noch een brave redoubt soude vereysschen om voor alle quade en afgunstige marchinees [*sic*] der inlanderen niet bevreest te mogen zyn.

Wesende ons wyders als nu te gelyck van de Westcust, uyt de brieven en met de aencomst van 't gesalveerde volcq oocq ter kennisse gecomen, hoe 't fluytschip, Uydam, in September verleden uyt Bengale naer herwaerts vertrocken ende overwelckers lange absentie men al een wyle tyt niet sonder reden is becommert geweest; op 2 November 1677, ter middernacht op 't Noorteynde van 't eylandt, de Goede Fortuyn, met redelyck, handsaem weder was verzeylt en verongeluckt; doch het volcq, bestaende in 55 Nederlanders en 33 slaven, had sich alle met boot en schuyt aen landt en soo oocq het meerendeel van 't cargasoen gesalveert, maer de Maleyers of liever andere wilde menschen op dat eylandt woonende, ons volcq vernemende, hadden hun dagelycx stercker van rontsomme bevochten, tot datse eyndelyck nae verloop van omtrent veerthien dagen genootsaackt wierden met schuyt en boot van daer te retireren (latende door noot alle de slaven in een opgemaeckte tent en by 't geborgen goet gins verblyven) en hoedanich zy dan wyders eerst op Priaman en vervolgens op Padangh waeren aengelandt, gelyck by hun gehouden dach register, onder de Westcust papieren leggende, breeder mach blycken als wanneer d'heer commandeur, Pits, aenstonts op 27 November 't jacht, de Schelvisch hadt derwaerts geschickt, om nae de gesalveerde goederen en overige swarte menschen te vernemen; doch daer gecomen wesende, was wel de plaets, daer 't geweest had, maer anders oocq niets gevonden ende de inlanders geretireert, soodat zy vruchteloos van daer weder op de Westcust waeren verschenen en waerby dan de generale Comp^e, behalven 't gemelte fluytschip, Uydam oocq te verliesen comt een Bengaels rys en ander retour cargasoentje ter somme van *f* 47395.

God de Heere versette dese en andere schaden met gewenschte negotie en successen van Comp^e oochwit.

25 *d^o*. 's Morgens becomen per Javaens vaertuych een briefje van den coopman, Jacob van Dyck, eergisteren uyt Bantam aen haer Ed^e geschreven, meldende 't volgende advys in substantie:

nae 't vertrecq van 't jacht, de Flaman, had keey Aria Monjaja, S^r. van Dyck, by sich ontboden en uyt 's Coninex naem aengesecht, dat hem de bootschap en goede betuyginge van d'heer generaels wegen gedaen seer aengenaem geweest en hy oock met een van gelycke intentie en genegentheyt tot continuatie van vruntschap gesint ware, met versekeringe, soodra 'er een brief van haer Ed^e quam, dat men dan oocq toeganck tot den ouden en jongen Conincq (doch anders niet) soude erlangen, en die op Turtiassa selfs moeten gaen bestellen, terwylen hy niet scheen te dubiteren, of die brief soude dan oocq nae oude gewoonte volgens syn meninge, met een goet geschenck verselt wesen, seggende evenwel hy keey Aria, ten lesten verder tegens S^r. van Dycq, capiteyn ick geloof dat ghy noch iets emportanters te seggen hebt en wouw derhalven wel datter al een brief van d'heer generael gecomen was en soo nieuwsgierich, waeren oocq meest alle de pangerans op Bantam, als alle dagen hakende, te weten: watter van haer Ed^e intentie

mochte wesen; ondertusschen ginck hier nevens een memoritje eeniger goederen, die men vermeynde den Sulthan aengenaemst te sullen zyn of haer Ed^e tot een schenckagie quamen te resolveren en conde men nae alle rapporten of uytterlycken aensien niet bemercken, dat de Bantamse Sulthan genegen ware met de Comp^e in verwyderinge te comen (als houdende sich meest gedurich besich met het bouwen van syn palleys en veel huysen op Turtiasa) immers noch in 't eerste jaar niet, tenzy hy daertoe quam geforceert te werden, en waerom hy oocq zyn afgesonde troupen naer Samadangh hadde bevoolen, syn intentie aldaer niet als inder minne en met dreygementen, doch sonder hostiliteyten te bevorderen, schoon oocq de meeste Bantamse pangerans het gaerne anders zagen en hun weynich aen den oorloch met ons gelegen lieten; inwylen haddense de Javaense macht van voor onse logie stil swygens weder ingetrocken, doch de reede daer van bleeft noch onbewust.

d'Engelse vrunden lagen daer onder malcanderen vry wat overhoop, jae soo verre, dat de p^l. agent syn dienst had willen quiteren en vertrecken en waren 3 hunner natie in Bantamse dienst geweest, zynde door den Conincq over begane diefstal ter doot verweesen, maer cort daernae tot behoudenis van hun leven alle moors geworden; verders wiert gesecht dat hun scheepje, Formosa, op Tayoan en de cust van China een seer slechten handel hadt aengetroffen;

en alsoo 't verwachte gehuurde schip, S^t. Andries, uyt het vaderlandt tot noch niet te voorschyn comt, soo hebben haer Ed^e goetgevonden tot meerder suffiçanse van de andere 2 gehuurde gerede bodems derwaerts daer noch by aen te leggen het schip, Pouleron.

26 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

27 d^o. 's Middachs wert ons per een Chinese joncq onser ingesetenen alhier, comende uyt Japan, toegebracht een missive van den oppercoopman, Albert Brevincq, uyt Nangasacky aen haer Ed^e alhier geschreven, dato 23 December laestleden, welckers afschrift by 't aencoment briefboecq is te vinden ende daer by te lesen, dat de afgegane Nangasackyse gouverneur den 19^den October naer Jedo gereyst en de schenckagie aen de regerende gouverneur cort daer aen naer gewoonte bestelt waren, wanneer hy 't opperhooft liet aenseggen, dat men weder om party goede bloet en tackorael, als neus brillen moeste schryven, dewyl die wel getrocken ende aengenaem wesen souden, gelyk oocq, dat de Comp^e dit aenstaende jaer een goede negotie en beteren merct als te vooren soude aentreffen ende daerom wel veel goederen dienden gesonden etc., 't welcq al hun oude sang is om ons te beter naer haer pypen te doen dansen, hoewel 'er althants gesecht wiert, dat de Keyserinne van Japan bevrucht soude wesen en daerover groote vreuchde en weelde, soo in Jedo, als het gandsche ryck wiert bespeurt en 't welcq de goederen allomme merckelyck deed opslaen, sulcx by vryen handel wel een goede merckt te verhoopen ware.

12 joncken waren in 't laest van November alle van daer naer Tayoan vertrocken en nae Toncquin stont er oocq 1 à 2 met een groot capitael te gaen.

d'E. Brevincq soude tegens Maert naer Jedo opreysen en om de meeste mesnagie noch maar twee Nederlanders met sich nemen.

Namiddachs komt hier Comp^s joncq, genaemt Japara, van Jamby met een cargasoentje van:

56 teyl en 13 maes Jambys zantgout;
62891 cattys swarte peper en
590 bossen bintrottangh, sámen...................... ƒ 13828:16:7.

Ende ontfangen daer nevens schryven van den resident, Gerrit Pot, aen haer Ed^e de dato 17 deser maand, meldende van den soberen toestant der peper gewassen en plantagien in die landen door verscheyde inconvenienten.

d'Engelse vrunden saten daer mede sonder naemwaerdige insaem ende oocq sonder capitael, maer souden zy by een brief van den Palembangsen Conincq zyn versocht om daer mede, nevens ons, hunne negotie te dryven en waertoe zy wel genegen zeyden te wesen, soo gemelte Conincq hun een bequame plaets op 't eylandt Banca wilde vergunnen, maer de Palembangse sabandar en andere afgesondene, tot Jamby present, scheenen daervan absoluyt te ignoreren, sulcx men sustineerde, dat het den Palembanger niet soo seer om d'Engelsen als wel om den hoogeren prys des pepers te doen was.

De twee Palembangse Conincx zoonen waeren op Jamby met des ouden Sulthans dochters getrouwt ende die haer nu selfs nae huys stont te convoyeren.

De Jambyse rovers verhaelden, dat de Coninck van Johor overleden en dat ryck doen voorts in groote beroerte onder elckanderen geraeckt was en soo mede, dat de Quantamse Manicabers weder op Andragiry een inval gedaen, maer oocq nae weynich verrichten vry wat slagen gecregen hadden.

Jegens den avont gewerden ons per Moors of borger jacht brieven van Malacca en Palembangh, doch beyde van weynich nieuws ofte belangh; zynde die van d'heer gouverneur, Bordt, en raedt op Malacca, gedachtekent 11 deser maendt, met advys: hoe daer een ambassadeur van den Conincq van Siam aen den Nabab in Bengalen was gepasseert, die syn wech soude nemen per Engelsch schip over Cormandel en verders, datter van Maccauw en elders diverse scheepjes op Malacca waren aen en ten handel geweest;

en het advysie van den resident, Joannes Schilhoorn, de dato 18 deser uyt Palembang, melt niet anders dan dat men in corten een aensienelyck quantiteyt peper voor de Comp^e hoopte te sullen connen bemachtigen etc., gelyck zulcx alles breeder by gemelte briefjes in 't aencoment briefboecq, ider onder zyn quartier, staet te lesen.

's Avonts senden haer Ed^e een briefje per Javaens vaertuych aen den coopman, Jacob van Dycq en resident, Willem Caeff, tot Bantam van navolgende ordre en advertentie:

dat 't zedert het vertrecq van S^r. van Dyck, derwaerts wederom twee briefjes van S^r. Caef en 3 andere van gemelten S^r. van Dyck syn ontfangen en dat deselve voortaan door van Dyck en Caef te samen sullen moeten werden geteeckent en Comp^s dienst alsints te samen beherticht;

dat het jacht, de Flaman, met de 3000 bossen rottangh op 23 deser hier wel is geretourneert en de Bantamse eysch van 't een en 't ander in corten sal worden voldaen, doch dat haer Ed^s den voorslach tot incoop van peper ginder om die d'Engelsen te ontsetten voor alsnoch niet connen approberen, maer wel, soose tot 4 rd^s 't picol te becomen zy;

dat haer Ed^s verlangen te verstaen, of de Engelsen die mede al vry gebrecq van peper schenen te hebben, met hun schip nae Sillebaer, om dat greyn tot haer

oochwit sullen geraecken of niet en soomede off'er geen tydinge van onse arme overige gevangenen in Tayoan met hun scheepje, Formoza, zy overgecomen;

dat haer Ed^{e} de verscheyde bedenckingen en discourssen der Bantamse grooten over de geruchte comste van d'heer ontfanger derwaerts etc. hebben gesien maer als noch niet connen resolveren een brief en veel min een aensienelyck geschenck aen den Conincq te senden, daer zy ons al langentyt herwaerts sooveel ongelyck hebben aengedaen;

dat men verwondert is de resident, Caeff, van 't afsenden van party Bantams crychsvolcq naer Samadangh bevoorens geen kennisse heeft erlangh en nu tot voorcomingh van alle onlusten der Bantamse grooten, behalven haer Ed^{e} intentie, by de memorie genoechsaem uytgedruckt, oocq moeten werden bekent gemaackt, hoe de gouverneur van Samadangh tot trouwe aen zynen heer den Sousouhounangh Comp^{e} assistentie heeft versocht en denselven hem oocq is toegesecht en sal werden verleent; indien de Bantammers of andere mochten blyven voornemen dien man van zynen wettigen heer en d'E. Comp^{e} met gewelt af te trecken, inwylen dat van al 't geen comt voor te vallen oocq doorgaens advys ende bericht verwacht wert;

dat de Deense agent, Pauly, wel mach werden bekent gemaackt, hoe de persoon van Samuel Tartar noch voor eerst niet uyt Banda sal werden gelargeert;

dat haer Ed^{e} oocq verwachten te verstaen, of de groote rys dierte van 100 rd^{s} 't last op Bantam uyt den soberen aenbrengh van Java's Oostcust of andere oorsaacken comt te ontstaen;

Ende dat de borger, Joannes Hombergh geordonneert wert met den eersten van Bantam weder herwaerts te comen.

28 d^{o}. 's Morgens erlangen met Javaens vaertuych een briefje, den 26sten deser door den coopman, Jacob van Dyck, tot Bantam aen d'heer generael geschreven, tot advys:

dat eerst de Deense resident, Pauly, uyt name van den pangeran Lor en naderhandt by pangeran selver uyt name des Sulthans, hem, van Dyck, ernstich hadt versocht, syn Ed^{t} op 't geheymste te willen aenschryven, hoe zy zeer gaerne zouden sien, dat de verlaten Maccassaerse vrouw des Conincq, genaemt Crain Tima, die nu met haer moeder, vrunden en omtrent 80 Maccassaren gereet stont van Bantam over Java's Oostcust naer Maccassar te retourneren door onse vaertuygen hier omtrent wierde aen en voor een wyle tyts opgehouden sonder dat men echter de reden daervan con ontwaren dan van ter zyden dat de Coninck bevreest zouw zyn, zy als wesende van groote geslachten en aensien omtrent hun landsluyden op Java's Oostcust wel iets quaets tegen 't interest van Bantam mocht comen te brouwen en waerom geseyde pangeran Lor, tot betuygingh van des Sulthans ernstich versoeck, syn signet in dese brief selfs had begeert te stellen;

de keey Nebey, die met party vaertuygen soo even van Cheribon was geretourneert, had S^{r}. van Dyck verhaelt, hoe de volckeren aldaer der verscheyde pangerans onder elckander seer oneens waeren en niet als door groote macht onder de Bantamse gehoorsaemheyt souden te brengen syn, alsmede dat de pangeran Adepaty van Japara een geschenck van twee paerden aen den Bantamsen Sulthan hadt gedaen;

met de Bantamse negotieboeckjes, die S^{r}. van Dyck bevonden hadt maer tot het jaer 1674 ingeschreven te wesen, soude nu voortgegaen werden;

en voorts wiert ordre versocht, of men de jongst gesonde committers en tapesarassa voor het both van 45 en 20 rd^{s} 't corgie soude mogen afstaen ofte niet.

Des naermiddachs wiert wederom met Javaens vaertuych aengebracht een nader briefje, op gisteren door den coopman, Jacob van Dyck, aen d'heer Gouverneur Generael geschreven, van volgende teneur:

dat hy tot noch niet con recht beseffen of vernemen de reden of insichten van des Sulthans versoucq, door pangeran Lor daechs bevoorens gedaen om crain Tima met haer gevolch hier tot Batavia te willen aenhouden, dan datse haer van de Maccasaren op Java's Oostcust gaerne sagen gediverteert, of wel om van cant te raacken, soose sich tegens ons hier quamen te opponeren, 't welcq wel quade loose streecken van die doortrapte Bantammers soude connen syn; doch, indien haer Ed^{e} sulcx mochte goetvinden en gemelte crain Tima tot herwaerts comste wilde versoecken, soo nam de coopman, van Dyck aen, sulcx op 't secreetste ginder aen haer te bestellen om alle onheylen voor te comen;

d'Engelse vrunden, nae 't scheen gehoort hebbende van Comp^{e} voorgenome besendinge nae Banjermassingh, waren yverich besich en voornemens mede in corten, jae binnen 4 à 5 dagen een hunner schepen om peper derwaerts te schicken, wantse van dat grain heel ontbloot saten en hun schip, de Anna, daer door binnen 7 à 8 dagen noch wel $^{1}/_{2}$ wanladen nae Engelandt stont te vertrecken.

Heden namiddach is in Rade van India aen de opperhoofden van 't gehuyrde schip, Blommendael, voor gedaene uytreyse wegens de camer Amsterdam toegeleyt de halve premie.

En oock tot commandeur van de 3 aengeleyde laeste retourschepen deses saysoens nae 't Patria gestelt de ervaren schipper, Jan Hendrixe Boon, op 't schip, Pouleron.

29 *d^{o}*. 's Avonts vertrect voor de laetste besendinge deses saysoens naer de provintie van Banda de fluyt, Goylant, niet anders medenemende als:

450 metselsteenen en 30000 stucx dackpannen, nevens eenige medicamenten etc., tot *f* 2851 : 9 : 15.

En daer bezyden een missive met verscheyde bylagen van haer Ed^{e} aen d'heer gouverneur, Cornelis van Quaelberch, en raedt des casteels Nassauw van huydigen dato en soodanigen inhout, als by 't afgaende briefboeck can werden naergelesen.

Synde desen bodem gelast oocq enpassant Japara ende Rimbangh aen te gieren om aldaer wyders met de nootwendige houtwercken, voor Banda geëyscht, vervolgens uyt en derwaerts voortgeschickt te werden, ten welcken eynde dan daernevens noch afgaet een heel cleyn lettertje aen d'heere admirael Cornelis Speelman, soo even by haer Ed^{e} geteeckent en eenelyck van volgende substantie:

dat 't zedert 't vertrecq van de Goutvincq nae Japara het schip, Pouleruu, noch mede nae 't vaderlandt is aengeleyt en dat de geëyschte hollandse cleedinge voor den Sousouhounangh, die al een moye somma gelts comt te costen, nu nevens desen per de fluyt, Goyland overginck en dat wyders dien bodem met sooveel houtwercken voor Banda diende volladen te werden, als ten spoedichsten sou connen geschieden.

Insgelycx gaen heden avont van hier noch onder zeyl de jachjes, Bouro

naar Amboina ende 't Casteel Rotterdam naar Macassar, als beyden in die quartieren thuys hoorende en volstuwt:

Bouro voor Amboina met:

100 jatybalckjens, 12 lasten zout;
10000 stucx clinckert steenen en voorts parthye picq, theer, harpuys, smeecoolen, equipagie goederen ende medicamenten etc., ter somme van.. ƒ 1741 : 18 : 2,

't jagje, Rotterdam voor Macassar met:

10000 ℔ buscruyt, 10 lasten zout, item partye platloot, divers cooper, lynsaet oly, cryt, ysere hoepen etc., tot.... .... ƒ 4001 : 4 : 2.

Ende hebben haer Ed[e] tot geleyde van die bodempjens nu mede soodanige twee advys briefjes aen d'heer gouverneur, Anthonio Hurt en raadt in Amboina, als aen d'heer president, Jacob Cops en raat op Maccassar gecarteert, als onder huydigen dato, by 't uytgaende Indisch briefboecq can werden gesien en waer met dan, nu de Ambonse besendinge deses saisoens t'eenemael is afgelecht.

30 *d°*. In den avontstont comt te deser rheede de fluyt, de Pynacker, uyt Peguw met een retourtje van daer bestaende, in:

124593 ℔ lack op stockjens en 84672 ℔ rys;
200 heele en 23 halve martavaen potten, gevult met 853 bids hout oly en 8 stucx Peguse masthouten, monterende.......... ƒ 17442 : 17 : 10.

Waernevens ons eenelyck is gewerden een cleen advysie van den coopman, Cornelis Mersman en raed aldaer, gedateert 13 December anno passado, doch niet althoos van den toestant derwaerts overmeldende, als dat de schepen, Aerdenburch en 't Corhoen, doen mede zeylreedt lagen, om met het overige Peguws voorraet retour van ƒ 68701, naer Cormandel te retourneren.

En alsoo dese fluyt enpassant op Malacca is aengeweest, soo hebben noch ontfangen een cleen appendix briefje van d'heer Gouverneur, Balthasar Bordt en raat aen haer Ed[e], gedagtekent 17 deser maendt, eenelyck verhalende het aencomen en passeren van verscheyde vreemde scheepjes van Maccouw, Siam etc., nae de Cust van India; item dat de Malaxe incomsten deses loopenden jaers t'samen op 14 deser (zynde den dach van Malaccas veroveringh) wederom waeren verpacht voor de somme van 4685 rd[s], nader bygemelt briefjes te sien.

Naer voorige gewoonte en op ordre van syn Ed[t] is althans, by heeren Schepenen deser stede, wederom opgemaeckt en aen ons overgelevert de generale lyste der zielen, volgens de opneminge der wyckmeesteren, soo binnen als buyten deser stede met het eynde des verleden jaers 1677, bevonden en waerby blyckt, dat het getal van dien, met de uytsettingen naer Java's Oostcust, als het vertreeq van veele en meer andere inconvenienten althans 2661 coppen minder schynt te wesen als het jaer te vooren, gelyck uyt te corte summarium van dien hier onder nader comt te blycken.

SOMMARIUM aller zielen en menschen, soo nae doenlyck opgenomen en soo binnen als buyten de stadt Batavia bevonden op en van 't jaar 1677.

	NEDERLANDERS.						MEXTICEN.					
	mans.	vrouwen.	soonen boven 14 jaren.	dochters boven 14 jaren.	soonen onder 14 jaren.	dochters onder 14 jaren.	mans.	vrouwen.	soonen boven 14 jaren.	dochters boven 14 jaren.	soonen onder 14 jaren.	dochters onder 14 jaren.
Binnen Batavias Oostzyde........	408	319	69	76	185	175	11	72	12	21	28	53
» » Westzyde.......	290	196	16	30	113	123	33	87	19	20	74	53
In Batavias voorstad en cingel...	234	63	10	13	44	40	27	33	17	15	47	86
	CHINESEN.						MARDYCKESS.					
Binnen Batavias Oostzyde........	432	391	52	32	202	183	45	98	12	15	72	47
» » Westzyde.......	413	389	34	26	205	197	306	439	80	65	197	182
In Batavias voorstad en cingel....	193	114	34	51	109	119	1097	958	250	500	668	787
	MOOREN EN JAVANEN.						MALEYERS.					
Binnen Batavias Oostzyde........	37	39	22	23	2	2	14	21	5	5	2	2
» » Westzyde.......	108	99	10	5	55	50	140	127	21	22	37	65
In Batavias voorstad en cingel...	84	33	4	30	46	293	163	111	20	17	60	42
	BALYERS.						LYFEYGENEN.					
							mans.	vrouwen.	kinderen.			
Binnen Batavias Oostzyde........	18	39	8	3	5	4	2435	2057	799			
» » Westzyde.......	110	117	17	4	35	27	2741	2580	632			
In Batavias voorstad en cingel....	426	281	40	57	132	433	2709	1535	288			

Soo datter ter samen in de bovenstaende aenwysinge in en buyten dese stadt syn bevonden te remoreren 31088 zielen, als te weten:

Binnen Batavias Oostzyde..........	8552	zielen.
» » Westzyde.........	10547	»
In Batavias voorstadt en cingel.....	11989	»
samen.....	31088	zielen.

31 d°. Is niet bysonders gepasseert, als dat wy thans vry wat rouw en buyich weder nae de tyt des jaars hebben.

En syn dese gepasseerde maent van verscheyde omleggende ende Oostersche quartieren alhier aengecomen een aental van 94 stucx groot en cleene vaartuygen, te samen bemant met 504 coppen, als namentlyck:

5 vaartuygen van Cheribon met 20 mannen en 44 canassers en 44 corven diverse suycker, 650 bossen suycker, 20 stucx inhouten en 1³/₄ lasten rys;
9 van Ciassem met 36 coppen, 11¹/₄ last rys, 350 bossen pady en 150 balcken;
6 » Pakalonge met 24 coppen, 14¹/₂ last rys, 23 potten olye, 2000 oude pinangh en ¹/₄ last swarte boontjes;
7 » Rembangh met 31 coppen, 575 balcken, 341 tuickans [sic], 594 plancken, 4 potten olye, ¹/₂ last rys, 2100 bossen tammarinde, 7 coebeesten, 20 swalpen, 90 riemen, 50 Chinese dootkist plancken;
2 » Tangerangh met 4 coppen, 1¹/₂ picol safvraan, 1 picol gember, 20 hoenders, 10 korffjens Javaense tabacq, ¹/₂ picol Javaense d°., 12 bossen piessangh;
5 » Samarangh met 22 coppen, 61 potten olye, 40000 oude pinangs, 500 bossen tamarinde, 300 bossen loocq, 7 lasten zout, 2 picols capock, 10 korven Javaense tabacq, 20 picols camiery nooten, ¹/₂ last swarte boontjes, 10 picols Blitons yser, 20 picols oudt yser en 3 picols wax;
1 » Grissee met 6 coppen, 13 lasten rys, 15 canassers zuycker;
1 » Zombar met 4 coppen en 1¹/₂ last rys;
4 » Coroan [sic] met 15 coppen en 5¹/₄ lasten rys;
3 » Tegal met 14 coppen, 23¹/₂ lasten rys, 25 picols camiry nooten, 9 potten olye, 180 commen d°., 60 bossen zuycker;
3 » Pamanoekan met 12 koppen, 5 lasten rys, 500 bossen suycker, 900 bossen tamarinde;
3 » Japara met 16 coppen, 1¹/₂ last rys, 30 bossen zuycker, 5000 manoeken tabacq, 1000 bossen tamarinde, 100 balckjens, 40 Chinese dootkist plancken, 50 riemen, 30 zacken cadjangh, 40 bossen ayuin en 200 plancken;
1 » Brahan met 4 coppen en 3 lasten zout;
2 » Dermayoe met 8 coppen, 4 lasten rys en 4 stucx koebeesten;
6 » Bantam met 24 coppen, 2500 potten en pannen, 1200 potten met calcq, 250 bossen rottangs, 300 manocken tabacq, 20000 oude pienanghs en 4000 oude clappers;
1 » Zourabaya met 4 coppen en 20 slaven en slavinnen;
59 stucx vaertuygen, die transportere.

59 stucx vaertuygen, per transport..
3 vaertuygen van Palembangh met 30 coppen, 724 picols peper, 950 stucx cadjangs, 3 picols capock, 200 bossen rottings;
4 van Maccassar met 81 coppen en 138 slaven en slavinnen;
1 » Malacca met 4 coppen en 11 picols amphioen;
1 » Aatchin met 16 coppen, 80 bondels Chinees offer papier, 14 kisten zeep, 200 stucx cleyne ysere pannen met stelen, 6 packen Guinees lywaet;
2 » Janconghan met 8 coppen en 6000 oude clappers;
1 » Cambodia met 7 coppen, 28 picols spiaulter, 7 picols benjuin, 2 picols wacx;
1 » Bima met 25 coppen en 4 lasten rys;
21 » Zerita met 84 coppen, 52400 oude clappers, 45000 oude pinangs, 550 durions;
1 » Amboina met 5 coppen en 3 picols schilpatshoorn;

t'samen 94 stucx diverse vaertuygen groote en cleene, die te samen generaelyck hier ter merct aengebracht hebbende de naervolgende provisien, coopmanschappen en goederen, als:

59 canassers zuycker;
44 corven d°.;
1780 bossen d°.;
825 balcken;
20 inhouten;
341 tinckans;
794 plancken;
20 swalpen;
140 riemen;
90 Chinese dootkist plancken;
350 bossen pady;
85 3/8 lasten rys;
107000 oude pinangh;
62400 d°. clappus;
97 potten olye en 180 cannen;
3 1/4 last swarte boontjes;
4000 bossen tammerinde;
1/2 picol zafferaan;
1 d°. gemgber;
1/2 picol en 20 corffjens Javaense tabacq;
300 bossen loock;
40 d°. ayuin;
30 zacken cadjangh;
2500 potten en pannen;
1200 » met calcq;
450 rottingh bossen;
8000 manocken tabacq;
158 slaven en slavinnen;
950 stucx cadjangh;
5 picols capock;
300 bossen porceleyne schotels;
3 picols schilpatshoorn;
11 » amphioen;
80 bondels Chinees offer papier;
14 kisten zeep;
6 packen Guinees lywaet;
10 lasten zout;
724 picols peper;
3 » wax;
10 » Blitons yser;
20 » out yser;
45 » camiry nooten;
12 bossen piessangh;
20 hoenders;
11 coebeesten;
200 ysere pannen met steelen;
550 durions.

Daerentegens zyn van hier wederom naer de ondergenoemde plaetsen vertrocken een getal van 57 groot- en cleene vaertuygen met diverse coopmanschappen en waren, als te weten:

1 vaertuygh naer Larentoecke met 480 rd' aen cleeden gesorteert, 250 rd' aen diverse porceleynen, 28 rd' aen oud yser, 20 rd' aen witte poeyer zuycker en 45 rd' aen cleene ysere pannen;
3 naer Biema met 420 rd' aan cleeden, 15 rd' aen porceleynen en 30 rd' aan casumba;
2 » Zombar met 110 rd' aen cleeden;
5 » Paccalonge met 80 rd' aen cleeden, 105 rd' aen amphioen ende 24 rd' aen porceleynen;
6 » Japara met 290 rd' aen cleeden, 2250 rd' aen amphioen, 60 rd' aen porceleynen, 9 rd' aen ysere pannen, 42 rd' aen poetsiock, 30 rd' aen tarwe en 8 rd' aen Bengaels boter;
6 » Ziassem met 340 rd' aen cleeden;
3 » Zamarang met 85 rd' aen cleeden, 14 rd' aen poetsiocq en 7 rd' aen galnoten;
5 » Maccassar met 286 rd' aen cleeden, 680 rd' aen diverse porceleynen, 470 rd' aen witte groove zyde, 40 rd' aen aracq, 48 rd' aen theeketels, 24 rd' aen radix China en 54 hand quitazolds;
3 » Rembangh met 140 rd' aen cleeden en 22 rd' aen amphioen;
2 » Bouton met 120 rd' aen cleeden;
1 » Amboina met 587 rd' aen gesorteert porceleyn, 40 rd' aen Zurats zeep, 50 rd' aen swart hechte messen, 83 rd' aen thee, 10 rd' aen laxa, 16 rd' aen radix Toncquin, 150 rd' aen Toncquins anys, 25 rd' aen benjuin, 10 rd' aen stocq zuycker, 10 rd' aen wax, 11 rd' aen copere beckens, 23 rd' aen schryfpapier, 18 rd' aen ysere pannen en 8 rd' aen verlackte pinangs doosjens;
3 » Grissee met 160 rd' aen cleeden, 50 rd' aen benjuin, 63 rd' aen oudt yser, 40 rd' aen wax, 62 rd' aen ysere pannen en 8 rd' aen zintock, 2 rd' aen commukus en 30 rd' aen porceleynen;
5 » Ceribon met 78 rd' aen porceleyn, 96 rd' aen out yser, 75 rd' aen amphioen, 24 rd' aen zandelhout, 20 rd' aen commyn en 28 rd' aen poetsiock;
3 » Tegal met 160 rd' aen cleden, 30 rd' aen porceleyn, 45 rd' aen amphioen en 5 rd' aen comyn;
2 » Pamanoecan met 180 rd' aen cleeden;
3 » Banjer met 295 rd' aen cleeden, 2320 rd' aen Japans coper, 339 rd' aen diverse porceleynen, 15 rd' aen out coper en 40 rd' aen loot;
1 » Baly met 177 rd' aen out yser, 12 rd' aen porceleynen, 5 rd' aen ysere pannen en 10 rd' aen handquitasols;

54 stucx vaertuygen, die transporteere.

54 stucx vaertuygen, per transport.
1 vaertuygh naer Tannara met 10 rds aen contant:
1 naer Banda met 108 rds aen Rhynse wyn, 100 rds aen France wyn, 100 rds aen brandewyn, 128 rds aen wyn claret, 24 rds aen gedisteleerde Batavise annys, 64 rds aen Zurats zeep, 12 rds aen tabacqx pypen, 56 rds aen tabacq cabiry, 8 rds aen Bengaelse boter, 106 rds aen diverse gesorteerde porceleyn, 72 rds aen witte poeyer zuycker, 5 rds aen Chineese boontjes en 12 rds aen casen;
1 » Brahan met 30 rds aen cleeden;

t'samen 57 stucx groot en cleene vaertuygen, in 't geheel van hier afgevoert hebbende:

5176	rycxdaelders aen	diverse gesorteerde lywaten en cleeden;	11	rycxdaelders	aen	copere beckens;
2301	»	» porceleynen;	10	»	»	stock zuycker;
92	»	» witte poeyer suyck.;	23	»	»	schryfpapier;
139	»	» ysere pannen;	8	»	»	verlackte pynang doosjes;
30	»	» cassumba;	83	»	»	thee;
2497	»	» amphioen;	8	»	»	zintocq;
84	»	» poetsiocq;	2	»	»	commucus;
30	»	» tarwe;	24	»	»	sandelhout;
16	»	» Bengaelse boter;	25	»	»	comyn;
7	»	» galnooten;	15	»	»	out coper;
364	»	» oudt yser;	40	»	»	» loot;
2320	»	» Japans staefcooper;	10	»	»	contanten;
470	»	» witte grove zyde;	108	»	»	Rhynse wyn;
48	»	» theeketels;	100	»	»	Franse wyn;
40	»	» aracq;	100	»	»	brandewyn;
24	»	» radix China;	128	»	»	wyn claret;
64	»	» handquitazols;	24	»	»	gedistel. Batavise annys;
104	»	» Zuratse zeep;	12	»	»	tabax pypen;
50	»	» sw. hechte messen;	56	»	»	tabacq cabiery;
10	»	» laxa;	12	»	»	casen;
16	»	» radix Toncquin;	5	»	»	Chinese boontjes;
125	»	» Toncquinse anys;		Somma	12936	rycxdaelders.
75	»	» benjuyn;				
50	»	» wax;				

Behalve datter buyten des oocq noch 5 vaertuygen van hier naer elders zyn afgegaen, die niets dan een pascedulle hebben mede gevoert:

Nae de opgevinge der doot gravers zyn dese voorlede maent ter deser plaetse overleden ende op de ordinaris begraeffenis plaetsen ter aerde gebracht:

39 Comp^s dienaren;
3 borgers;
1 Duytsche vrouw;
4 » kinderen;
3 swarte mans;
7 » vrouwen;
18 » kinderen;
t'samen.... 75 overledene.

Ende daerentegen weder in de Christelycke kercken deser stede gedoopt:

9 Nederlantsche kinderen;
54 inlantsche kinderen der Portugese gemeente;
19 » » » Maleytse gemeente;
t'samen..... 82 gedoopte.

Oocq zyn in de gemelte kercken dese maent wettelyck getrouwt:

6 Comp^s dienaren;
5 borgers;
9 Mardyckers en
5 slaven;
t'samen..... 25 paar getrouwt.

February Anno 1678.

Primo February. Omtrent middach comt te deser rheede uyt Bengale aen te landen het schip, 't Goet Begin, welckers inladinge bestaet uyt:

237963 ℔ geraffineerde salpeter;
100 balen of 15175 ℔ diverse zyde;
230$^{3}/_{8}$ ℔ florette garen in 2 balen;
100 stucx armozynen en 105 stucx zyde allegias;
62 packen diverse Bengaelse cleeden;
10200 ℔ wax en noch 2 packen armozynen;
100 lasten rys, item party Bengaelse touwercken tot de equipagie etc., t'samen *f* 102219: 13: 1.

En is daer mede oocq overgecomen de gewesen p[l]. gesachhebber d'E., Jacob Verburgh, met syn familie, die haer Ed[e] heeft inhandicht een missive met verscheyde aenhoorende bylagen van d'heer extraordinarie raadt en directeur, Willem Volger, mitsgaders den raadt tot Ougly aen haer Ed[e], gedateert 24 December des verleden jaers; bezyden noch een cleen naebriefje van gemelten syn E., dato 28 December, tot geleyde van een apparte nu mede erlangde missive door den coopman, Johannes Bacherus, uyt het Mogolse hof tot Dilly over den lantwech van Bengale mede aen haer Ed[e] alhier gecarteert in dato 24 November anno passado, alle van soodanigen substantie en inhout, als by 't aencoment briefboecq onder dat quartier in 't breede can werden gelesen, meldende de Bengaelse advysen onder anderen de continuerende en noch al toenemende moeyelyckheden en gewelden in den handel tot Pattena, daer in d'Engelsche vrunden echter mede niet misdobbelden, maer aen 't Deccase hof had men t'zedert d'heer Volgers aenwesen met gerustheyt en genougen onthaelt geweest ende groote quantiteyt rys, sonder eenige stribbelingh mogen uytvoeren; doch nu wiert 'er gesecht en voorseker gehouden, dat de oude Nabab Chaestachan door den Mogol was op ontboden om naer Deccan tegens den rover Siwagy te gaen oorlogen en dat des Mogels zoon, Prins Assem, uyt Pattena, of wel een Asemekan in desselfs plaetse eerlange als Nabab van 't Bengaelse gebied naer Decca stonden af te comen.

d'Heer Willem Volger soude in Maart deses jaers de Bengaelse directie eens nader exactelyck opnemen en had syn E. van de zaacken onser clachten en gedaene besendinge aen 't Mogolse hof een cleen gevoelen, gelyck oocq nae 't schryven van

den coopman, Bacherus, hy eerst nae een geruymen tyt wachtens aen dat hof wel eerlyck ontfangen en vereert was, maer naderhant noch weynich redres in onse gedane clachten en versoecken had connen obtineren, sulcx den verder uytslach deswegen na desen over Suratte blyven verwachten.

'sMiddachs verschynt hier oocq directe van Ceylon de fluyt, Yselsteyn, met:

250 lasten rys;

16 packen diverse cleeden;

60 stucx Madurese slaven;

1 can met 2 ℔ caneel oly, samen tot.............. .. *f* 19546:14:6.

En daer benevens ons toebrengende een missive met diverse aenhoorende documenten van d'heer gouverneur, Rycklof van Goens de jonge, en raadt tot Colombo aen haer Ed^e, gedachtekent 16 December voorleden, welckers substantie by 't afschrift van dien staet te lesen en daer uyt, datter een brief van de Candise hof grooten aen den capiteyn Wanderpoel was afgecomen, vermeldende van de groote genegentheyt des Conincx Ragie Singa tot de Hollanders en dat onse gevangenen in corten met groote eere stonden af te comen, gelyck oocq gesecht wiert, dat de opgesonden gesant Buquoy eyndelyck by de Mayesteyt audientie gecregen hadt, hoe wel van dit alles by d'heer gouverneur en raad noch niet veel goets verwacht wiert, dewyle de bovenlandse Dessave der vier Corles niet lange daer naer weder verscheyde schoone landen nae onse cant geruineert ende veel menschen vermoort had; ondertusschen scheen oocq, dat hem ons besit der stadt Colombo vry wat in de weech en noch dwars in de maach lach.

De arreecq handel wilde noch al de gewenschte schot in den vertier niet nemen, maer beterschap wiert daer nu langh hoe meer verhoopt.

De victorieuse rover Siwagie had eyndelyck syn broeder Egozia Ragia (die nu eenigen tyt besitter van de landen omtrent Nagapatnam en daer omher is geweest) t'eenemael uyt het velt gedreven ende in de stadt Tansiouwer seer nauw belegert, sulcx hy die, soo wel als Sierchan Loddy en andere, in corten naer apparentie stont te vermeesteren en dan oocq het landschap Madure, door de oneenicheyt der reycken en grooten inwendige beroerten, lichtelyck te dwingen; het hoeckerboot, de Loery, was door swaar weder op .. December voor Colombo gestrant en gebleven.

Even naer de middach retourneert hier oocq naar een 16 maendige voyagie uyt Mocha over Suratte, Mallabaer en Ceylon, het jacht, Nieuw Noortwyck, met den oppercoopman d'E., Justinus Weyns, en coopman, Aernout Faa, dewelcke aen haar Ed^e hebben overgelevert een rapport, van 't voorgevalle ende verrichte in die commissie, getekent op dato deser ende verzelt met eenige aenhoorende bylaagjes volgens register.

En daer bezyden noch een missive van d'heer directeur, Sibrandt Abbema, en raet in Suratta aen haar Ed^e met eenige aenhoorende stucken, de dato 15 November anno passado.

Item oocq een nader pacquet papieren van d'heer gouverneur, Ryckloff van Goens de jonge, en raat tot Colombo van den 30sten December verleden, verselt met het copie schryven, den 23sten desselven maants met de schepen, 't Huys te Velsen en

Couwerve, van daer aen d'Ed^e heeren 17^nen in 't Patria gecarteert en tot welckers geleyde oocq noch hebben erlanght een cleen advysje van den E., Willem van der Molen, en verderen raet tot Gale aen haer Ed^e van 2 January deses jaers.

Alle welcke brieven ende verdere principale documenten derselve, ider onder zyn quartier, by 't aencoment Indisch briefboeck al mede syn ingeschreven en te vinden; blyckende by de Suratse 't arrivement aldaer der cloecke 5 bodems, in Augusty verleden jaers van hier derwaerts gegaen, dewelcke elders in zee hadden gerescontreert een groot Portugees schip, comende uyt Lisboa met een nieuwen viceroy nae Goa, genaemt Don Pedro d'Almeyda; aen d'onse oocq hadden verhaeldt, datter met hun te gelyck 3 cloecke France schepen naer India waren vertrocken.

De Suratse gouverneur, Geadsischan, die sich noch al even beleeft quam te comporteeren, wiert gesecht in corten door eenen Mhamet Coulybeeck, gewesen faus [*sic*] daer in Amadabarh te sullen werden vervangen, gelyck oocq in plaets van den Mogolsen rycx Cancelier Assetchan, die nae Deccan sou vertrecken, des Amadabatsen Nabab Annuchan, Comp^s goede vrunt, stont te succederen.

Van Mocha is niet anders nieuws, als datter op de vercochte coopmanschappen ter somme van ƒ 71930, ƒ 142266 suyver noch is geadvanceert en van de teruch gebrachte restanten syn eenige nagelen, spiaulter, aguilhout, caneel etc. tot ƒ 23937 : 4 : 11 in Suratte en oocq de ducaten als 28 packen cleeden tot ƒ 109680 : 5 : 11 op Ceylon gelicht, sulcx nu alhier met dien bodem noch wert aengebracht:

51289 3/4 ℔ loot, 195 ℔ Cambodias lacq, 1949 ℔ zaatlacq;
22152 1/4 » rompen, 1470 ℔ rassimale;
108600 » Mochase wieroocq, 807 3/16 ℔ aloe Succatorra;
24 Arabise geyten en 6 velthoenders;
13075 17/21 Spaense realen, samen tot .... ƒ 55953 : 16 : 6,

en uyt Suratte:

40000 stucx silvere Orang zeepse ropien tot..... .... ƒ 60497 : 10 : —,

item van Ceylon:

83 packen diverse Nagapatnamse en Tutucorynse cleeden;
7 » met rochevellen en
22764 ℔ nieuwe Ceylonse areecq tot............... ƒ 26032 : 14 : 12.

Schynende nae 't advys van d'heer gouverneur van Goens de cleeden handel, soo op Nagapatnam als Tutucoryn van goede verwachtinge, soo naer de inlandse oorlogen der landvorsten onder elckanderen quamen te cesseren.

De schepen, Velsen en Couwerve, waren op 31 December van Gale nae 't Patria voortgezeylt, t'samen met een retour van ƒ 321582 : 12 : 2 en 't schip, Oostenburch, cort te vooren uyt het vaderlandt daar behouden verscheenen.

Des Conincx Dessaves ontroede noch al de landen en inwoonderen omtrent Comp^e gebied niet weinich, doch echter zouw men de verzochte Persiaense paerden

voor Ragia Singa met alle eere door den capiteyn Wanderpoel tot aen onse uytterste posten opsenden om daer dan wyders van Conincx volcq afgehaelt te werden, staende anderssints de zaacken rontsom 't eyland Cheylon noch in een goeden stant.

Heden keert oocq wederom te lande naer huys de afgesondene van den pangeran van Samadangh, nae dat hy van d'heer Gouverneur Generael behoorlyck afscheyt genomen en een briefje in antwoort aen syn meester, den voorsz. pangeran Samadangh, mede gecregen heeft, dienende tot aenmoediginge voor denselven tegens de gewelden der Bantammers en om synen heer de Mataram en de Comp^{e} getrouw te blyven, waar toe oocq onse schepen en vaertuygen soude werden gesonden om de revieren van Pamanoecan etc., te water te beschermen en dat hy daer met oocq van de versochte ammunitien souw werden geadsisteert etc., nader by hetselve in 't afgaende briefboecq, onder dato deser mach blycken.

2 d^{o}. Niet bysonders voorgevallen.

3 d^{o}. 's Avonts vertrecken uyt dese rheede naer de rivier van Pamanoecan het jacht, de Schelvisch, en de chialoupen, de Zalm en de Moor, nevens 3 inlandse bemande vaertuygen of contings, boven het bootsvolcq voorsien met 67 Nederlandse militairen en 24 inlander Baleyers, omme de stranden daer omher voor alle invasien der Bantammers en andere quaatwillige te beschermen en al sulcx te verrichten, als haer breder by een instructie van haer Ed^{e}, soo even getekent, voor den raadt, daer van den schipper, David Davidsen, ende lieutenandt, Jochum Michielsen, als hoofden syn gestelt, wert aenbevoolen en welckers voornaemste inhout cortelyck in 't volgende bestaat:

hoe op de berigtinge de Bantammers de revieren van Siassem, Pamanoecan, Dermayo etc., beset houden en die landen en volckeren, selfs tot hier achter en omher omtrent Comp^{e} eygen jurisdictie van den Sousouhounangh trachten af te trecken ende haer onderdanich te maacken; haer Ed^{e} tot stuytinge van sulcx ingevolge van het gemaacte contract van adsistentie met den Sousouhounangh en het recht van Coninxs eygen conquest, item de nader gedane belofte van protexie aen de pangeran van Samadangh geresolveert hebben dese uytsettinge van volcq en vaartuygen nae de plaetsen en dat langs den wal te laten geschieden, omme alomme en vooreerst tot Chilimaya te vernemen, of het daer met geen Javaense vaertuygen beset zy en, indien 'er Bantammers, die voorgeven ordre van haer Conincq te hebben, daer gevonden werden, deselve aen te seggen, dat sy daer geen gebied hebben te voeren en die landen en volckeren insonderheyt, oocq de gouverneur van Samadangh door ons voor den Sousouhounan in beschermінge syn genomen en U. L. daerom derwaerts gesonden zyn om te verhinderen, dat des Sousouhounans onderdanen geen gewelt en wert aangedaen, doch dat zy daer als vrienden oocq wel mochte comen, sonder echter eenige straffe of scheltwoorden te gebruycken, maer die liever van haer te verdragen en by forma van onverwachte attacqueringe eerst tegens haer te protesteren en oocq de eerste offentie te moeten afwachten om dan te overwegen, of het best is, soose te sterck zyn haer te ontwycken, of anders met Gods hulp te resisteren en te slaen; dan zulcx niet seer apparent synde, sal het best wesen met alle de vaertuygen voort te gaen, eerst tot Siassem en voort tot Pamanoecan, vernemende aldaer ten eersten nae den borger, Evert Janzen, en de ingesetenen aenseggende

aldaer gesonden te zyn ter haerer beschermige, op datse niet gedwongen mochten werden haren heer, den Sousouhounan, af en den Bantammer toe te vallen en dat zy sulcx ten eersten aen den pangeran van Samadangh laten weten, al soude oocq iemant onser nu mede gaende Baleyers of Maleyers daer toe werden gebruyct; dienende evenwel het advys van den borger Evert by ontmoetinge derwegen in achtinge genomen ende omtrent de Bantammers alomme, waerse mochten zyn, (gelyck vooren gesecht) te werden gehandelt, want wy geen oorloch met haer en soecken, maer zy, dien soeckende, of U. L. aenstaende moet men thoonen mannen te zyn, niet alleen om ons te defenderen, maer oocq om haer te connen overwinen, gelycx sulcx mede aen den lieutenant Tielman nae de revier van Carwang zy aenbevolen en welcke memorie en ordre als voor in dese geinsereert wert gehouden en in copie medegegeven;

dat haer Ed[e] gaerne een perfecte caerte van dese Javaense cust tot in Dermayo toe sullen verwachten; dat men oocq den pangeran van Samadangh moet laten weten, hoe 'er twee vaten buscruyt en 1 vat cogels voor hem gesonden zyn en waer van hy te lande door zyn gesant Wangsa Carty al de weet gehad en die man oocq belooft heeft d'onse voor Pamanoecan (tot afhael van dien als anders) te sullen bycomen;

dat de raad deser uytsettinge souw bestaen uyt de lieutenant, Jochum Michiels, item den schipper, vaendrich, opperstierman ende boeckhouder van 't jacht, de Schelvisch, ende dat van alle 't voorvallende pertinente notitie moet werden gehouden;

dat d'Ed[e] heer admirael Speelman by ontmoetinge dese ordre moet verthoont en alle, 't geen syn E. verder mocht comen te gebieden, oocq precys naergecomen werden, dewyl syn E. wegens Cheribon als anders, wel eenige nader beveelen conde geven, dat dese vaertuygen voor 10 weecken syn geprovideert, met hoope het nodige deser uytsettinge in dien tyt wel zal connen werden verricht;

dat men vooral voor de gesontheyt van 't volcq goede sorge moet dragen ende zeedige voorgangers wesen en de baes caertemaecker, soo haest de caart gedaen zy, met het chialoupje, de Moor, weder herwaerts senden;

dat de lieutenant, Jochum Michielsen, wel tot hooft mettet uytvaeren deser sloepen de sorge over de vaertuygen zy gestelt, maer dat oocq de schipper, David Davidsen, op de Schelvisch daer aen boordt echter syn preseance sal blyven behouden en alles met advys van Rade bestelt werden.

4 *d[o]*. 's Morgens senden haer Ed[e] per Javaens vaertuych een briefje aen den coopman, Jacob van Dyck, en resident, Willem Caef, tot Bantam, gister avont geteeckent en van volgende teneur:

dat haer Ed[e] uyt de jongst ontfange briefkens van den coopman, Jacob van Dyck, wegens het secrete versoeck door den pangeran Lor, uyt name des Sulthans gedaen (omme desselfs verlate vrouw, Crani Tima, in 't voorby passeren alhier aen te houden) het rechte oochmercq niet conde begrypen en oocq geen occasie, althans aen de handt hebben om gemelte Crani Tima in haer vertrecq nae de Oost te verhinderen, hoewel men by voorval en hare aencomst alhier daerin nae gelegentheyt des tyts te handelen; dat haer Ed[e] hebben gesien, hoe het wercq op Cheribon met

de verdeeltheyt der inwoonderen voor de Bantammers oocq noch gansch niet voor de wint schynt te gaen en men tyt tot tyt wegens den toedracht der zaacken derwaerts over pertinent advys verwacht;

dat de sloffe resident Caef zyn achterstallige negotieboecken sonder tyt verzuym sal dienen effen te stellen en haer Ed[e] geen meer reden van misnoegen te geven;

dat oocq de Engelsen voornemen nae Banjermassingh zy gesien en voortaen van al 't gepasseerde ginder aen haer Ed[e] ende niet aen ymandt der heeren of d'heer generael, veel min ordere in 't particulier kennisse moet werden gedaen;

dat de committers en tapesarassen met het bot van 48 en 20 rd[s] voor 't corgie (hoewel bynae sonder winst) echter wel mogen te gelde gemaact werden, maer nae 't spiaulter niet eens omgesien, schoon het oocq voor 7 en minder rd[s] 't picol was te becomen;

dat op de tydinge, hoe de Bantammers hun van de revieren en plaatsen beoosten Carwangh trachten meester te maken, goetgevonden zy om sulcx te verhinderen eenige vaertuygen nae de revier van Pamanoecan af te senden, sonder dat sulcx juyst aen de Bantamse regeeringe behoeft te werden bekent gemaect, omdat zy van haer gedoente aen ons geen kennisse geven, maer om, off 'er iets van voorquam, hun alsdan met beleeftheyt voor te houden, dat wy volgens contract niet connen gedoogen, dat de Sousouhounangs onderdanen souden gedwongen werden haer onder een andere regeeringe, wie 't oocq mochte zyn, te submitteren en wy niet meer als zy verplicht zyn onse voornemens aen haer te openbaren.

Des namiddichs gewert ons per Javaens vaertuych wederom een missive van den coopman, Jacob van Dyck, uyt Bantam aen haer Ed[s], de dato 2 deser, behelsende in substantie:

dat de drie Bantamse keeys Singa, Prana en Wangsa Nala van Cheribon geretireert ende aldaer ordre gelaten soude zyn, indien de Hollanders omtrent die ingesetenen eenige hostiliteyt quamen te plegen, dat zy dan de wapenen souden in de hant nemen en nae Bantam advys geven, hoewel de verspieders, Abdulla en Radin Oedan, omtrent S[r]. van Dyck voorgaven, dat de Bantamse Sulthan geen oorloch in den sin had, maer alleen om een groote naem de omleggende Ooster volckeren door list soch onder syn bescherminge te crygen, gelyck gesecht wiert, dat keey Wiera Dedaha, gebiedende een negorie niet verre van Samadangh, door 't senden van syn soon naer Bantam al gedaen hadde etc., bezyden oocq de gebieder Gaban, even beoosten Cheribon gelegen, die met de Bantamse keeys van daer over gecomen en door den Conincq met den naem van keey Aria begifticht was;

de drie Cheribonse pangerans, genaemt Sepo, Annum en Goedongh, welcke 2 eerste bevoorens een wyle by Troena Jaja huys gehouden hadden, waeren laest buyten desselfs weten, door keey Nara, omdat de Sulthan van Bantam cousinagie met haer rekende, van Cadiry nae Bantam medegevoert en de derde doen uyt vreese van Cheribon, oocq derwaerts gevolcht ende nu te samen onder de Bantamse gehoorsaemheyt getreden, en scheen die Vorst nu voor te geven, dat hy alleen uyt plichte van verwantschap de Cheribonse Princen voor alle moeyten wilde

bevryden en omdatse noyt als by usurpatie onder den Sousouhounangh gestaen hadden, weder selfs als een Souverain Coninckrycq wilde doen regeren;

de pangeran Lor had al ettelycke malen doen vernemen, offer noch geen bescheyt op zyn gedaen versoucq wegens crain Tima van haer Ed^e^ was gegeven;

het spiaulter, door de Maccause Portugesen tot omtrent 3000 picols op Bantam aengebracht, was door de Deense en France residenten tot 7 Spaense realen 't picol opgecocht;

de ladinge van 't Engels schip, de Anna, dat binnen 3 à 4 dagen nae Europa stont voort te gaen, soude bestaen in 233 lasten peper, 50 tonnen spiaulter, 969 potten geconfyte gember, 50 sacken of omtrent 25 picols met nooten en nagelen, 50 picols witte peper, 50 sacken cubebe, 21 tonnen met Toncquinse zyde ende zyde stoffen en 12 verlackte Japanse comptoiren;

van de administratie van den resident, Caef, was men besich al de achterstallige dingen by den anderen te brengen om alsdan haer Ed^e^ daervan nader openinge te geven.

Heden is voorts in Rade van India geresolveert, soo om de presente schaarsheyt van peper, als andere redenen, met het schip, Poulerun, 800 balen canneel nae 't Patria te laten afgaen.

Ende oocq goetgevonden tot te beter voortsettinge en culture van den landbouw etc. buyten Batavia het ampt van landdrost in twee quartieren te verdeelen, latende den presenten, Vincent van Moock, dat ampt voortaen aen de Westzyde waernemen en by zyn aenwesen den voorrangh behouden, gelyck dan voorts tot landtdrost aen de Oostzyde buyten Batavia is geëligeert de oppercoopman, Laurens Pit de jonge, aen dewelcke ofte de Oostzyde oocq nae desen de preseance sal verblyven.

Synde wyders noch in Rade rapport gedaen, dat het opgelegde jacht, Nuysenburgh, aen den Chinees, Japsica, is vercocht voor 370 rd^s^.

5 d^o^. 's Morgens becomen per inlands vaartuych een briefje van de lieutenants, Tielman van Eeuwyck en Jan Struys, uyt het dorp Tangjongpoura op de Carwangse revier eergisteren aen haar Ed^e^ geschreven en van volgende advys: hoe zy daechs nae hun vertrecq van hier op 16 verleden maents binnen de Carwangse revier, doch door de harde afwateringh niet voor den 22sten d^o^. met alle de vaertuygen voor 't dorp Tanjongpoera verschenen waeren, sonder daer iets van eenige Bantammers of andere te hooren ofte te vernemen;

de regent, Wiera Saba, was dan ten eersten de doot van den ouden ende successie van den nieuwen heer generael bekent gemaeckt en syn zoon weder ter hand gestelt en wyders voorgehouden, dat d'onse daer nu gecomen waren, om een pagger op te rechten en dat hy zyn hulpe met goede party Javanen, volgens belofte daertoe wilde contribueren en scheen deselve daertoe wel genegen, maer ontbloot van volcq, die hy dan beloofde ten eersten van Chiassen en elders te sullen ontbieden, terwyl en dat hy door 10 à 12 mannen, de noodige bamboesen had doen cappen; aen den gouverneur, Wiera Baya, naer Pattinon had men dan oocq voort eenige onse inlanders op gesonden om hem mede tot syn belofte van

adsistentie in volcq en materialen te vermanen, doch hy, bevoorens al nae Banjer jaty vertrocken, en d'onse andermaal derwaerts geschickt wesende, rescontreerden desselfs schoonsoon, Carty Salta, die dan uyt syns vaders naam den lieutenant, Thielman, quam verwellecomen, met belofte dat goede party van syn volcq om de pagger te helpen maken in 3 à 4 dagen souden afcomen; des men dan den 23sten January met het afsteecken der pagger hadde begonnen en de pallesade en verdere materiaelen doen verzamelen, met hoope by handsaem weder deselve, schoon met weynich hulpe der Javanen, in corten te sullen voltoyt hebben, doch alsser party Javanen afquamen, sou men ten eersten eenige vaartuygen met de coelys terugge herwaerts senden; onderwylen was men daer om party stroosacken tot zeylen voor de vaertuygen benodicht, door dien 'er veele van de regen en wind onbruyckbaer geraeckt waeren; en bevond men onse macht ginder althans stercq te wesen 178 blancke en 98 inlandse coppen, nevens 153 coelys en 128 Javanen.

6 d°. Is huyten den ordinairen Godsdienst niet nieuws te vooren gecomen, dan dat remarcquabel zy, heeft het hier van den middach af tot omtrent 4 à 5 uyren toe, puire assche als gemot regent, soo datter elders op dit eyland Java hier omher wederom een brandenden berch moet zyn gesprongen, die de lucht daerdoor vervult heeft en waervan na desen lichtelyck wel eenich nader bescheyt sullen ontwaren.

7 d°. Naar middach erlangen per Javaens vaertuych schryven van den coopman, Jacob van Dyck, en resident, Willem Caaf, tot Bantam aen haer Ed[e] op gisteren gedateert, van advertentie ende advys:

dat volgens haer Ed[e] ontfangen ordre, dato 27 January de resident, Caef, voortaen de brieven etc. mede souw onderttekenen;

de peper was present op Bantam niet minder als tot 16 Spaens rd[s] de bhaar van 3 picols te bemachtigen en stont het Engelsch schip, Bombain, om met dat greyn in 3 à 4 dagen niet naer Sellebaer, maer nae Banjermassingh te vertrecken;

wegens onse gevangenen in Tayoan had men uyt de van daer gecome Engelsen niet anders connen vernemen, als datter noch maar 3 mans, te weten: Alexander 's Gravenbroecq, Harman Verbies en Salomon Valentyn, nevens de weduwe en soontje van Jan Brummer, souden in 't leven en aen haer gesonden brieven en contanten, in 't verleden jaer wel bestelt wesen, doch geene brieven in antwoort waren door d'Engelsen op Bantam aen ymand van d'onse medegebracht;

de Deense agent, Joan Jochum Pauly, (die althans met de weduwe van den Engelsen M[r]., Willougby, in huwelyck stont te treden) deed haer Ed[e] voor het bescheyt op zyn versouck wegens Samuel Tartar, hoochlyck bedancken;

de dierte van den rys tot Bantam was soo allenx van tyt tot tyt, door soberen aenbrengh van Java's Oostcust en eygen quaet gewasch opgesteygert en stont noch vooreerst niet veel te beteren, waerom dan een last tot gebruyck onser logie van hier versocht wierdt;

de burger, Joannes Hombergh, was volgens haer Ed[e] ordre al weder nae Bantam vertrocken en gingh nu hiernevens een eyschje van party cleeden en oocq 4000 contante rd[s], hoewel men nae calculatie vermeynde, dat de resident, Caaf, van 's Comp[s] wegen aen eenige particuliere wel schuldich stont;

den 4^{den} deser was door den pangeran Lor onder 't losbranden van veele chergies en canonschooten voor 't Coninex palleys publycqelyck aen de Bantamse gemeente bekent gemaeckt, dat de oude Sulthan de gansche regeringe van Bantam aen syn soon had overgegeven en daerop voort de jonge Vorst nae syn vader op Turtiassa vertrocken, om met de dochter van pangeran Soeta Mangala te trouwen en op welckers aenstaende feest haer Ed^e ordre versocht wiert, of men naer gewoonte ooeq eenige schenckagie soude doen, ofte niet; inwylen dat S^r. van Dyck ooeq vermeende aan gemelten jongen Sulthan, nae het feest haer Ed^e meening een ordre beter en bequamer als aen de andere groote te sullen connen bekent maacken.

Heden verschynt hier ooeq een Portugees scheepje uyt Macauw ten handel, welckers aengebrachte ladinge hier achter in 't eynde deser maent sal werden geëxpresseert; en soo mede comt op

8 d^o. een Chinese joncq van Canton in China, welcke stadt en provintie nu wederom onder de Tartarise heerschappye was gebracht, sulcx het vermogen der opgestane Chinesen van alle canten in hun rycq wederom vry schynt te declineren; en heeft de anachoda van gemelte joncq ooeq mede gebracht en met den sabander, Ockersen, aen syn Ed^e overgelevert een briefje van den vicerey van Canton, aen d'heer Gouverneur Generaal alhier geschreven, 't welcq naer translatie uyt de Chinese in onse tale luyt, aldus.

> Phingham Sinongh Ziongh zendt desen brief aen den machtigen Coninecq van Batavia, met toewenschinge, God de Heere een langh leven en een geluckige regeeringe zyner volckeren wil geven; en alschoon verre van den anderen zyn gelegen en noyt gesien te hebben, ben over 't geruchte van de goede naam en fame tot den Coninecq van Batavia seer genegen.
>
> Verleden heb icq een brief, nevens eenige cleenicheden om daermede myn goet herte en genegentheyt te bethoonen afgesonden, waerop een brief met groote schenckagie in vergeldinge hebbe becomen, want het land van China en Batavia is als een landt, waerop oock dagelycx myn gedachten laet gaen en wensche lange mach continueren en alsoo met dit nieuwe jaer de zee en land verlicht, de visschen en vogelen een nieuwen adem scheppen en verheucht syn; soo is 't wenschen en begeeren, sulcx by ons melden mach geschieden; dierhalven sende dese brief, nevens weynich schenckagie, alhoewel verre van den anderen syn gelegen, om daermede myne oprechte genegentheyt te bethonen, die versoucke, alschoon geringh is niet gelieft te versmaden, maer tot een teecken van myn goet herte aen te nemen, als:
>
> 4 stucx goude zyde rollen;
> 4 » damasten;
> 4 » sattynen;
> 4 » paviljoen gasen met goude bloemen;
> 4 » gebloemde phelpen;
> 2 » zyde quitasollen.

Wyders is heden in Rade van India goetgevonden het jacht, Poulerun, naer 't Patria aengeleyt, te consigneren aen de camer van Zeelant, als dewelcke by de liquidatie der retouren een merckelyck somma ten achteren staat.

Gelyck oocq verstaen zy een party van 22152 ℔ bedorven rompen, uyt Mocha teruch gecomen, te laten verbranden.

9 d°. Niet bysonders voorgevallen.

10 d°. 's Morgens comen hier van de revier van Carwangh terugge 6 onser tingans ofte vaertuygen met 23 Nederlandse en 14 inlandse impotente militairen, nevens een chirurgyn en 63 coelys, waermede dan oocq ontfangen een briefje, door den lieutenant, Tieleman van Eeuwyck, uyt het dorp Tanjongpoura den 8sten deser aen haer Edᵉ geschreven, met advys:

dat daer op 6 deser 2 gesanten van den regent Wiera Baya, daer onder de zoon van den overleden Singha Perwangsa, waren afgecomen met een vereeringh van weynich rys, 1 buffel en 1 coebeest, benevens 20 Javaense coelys om aen de pagger te arbeyden, neffens gelycke 20 van Wiera Saba en met belofte, datter noch een goede party stonden te volgen, die men dan ten eersten tot het aenbrengen der nodige materialen hadt gebruyct, met hoope de pagger nu in 5 à 6 dagen geheel te sullen vaerdich hebben;

by een briefje van den sabandar, Ockersen, had men soo even aldaer verstaen haer Edᵉ gedane uytsettinge naer Pamanoecan etc., en oocq bevoorens uyt den mont van een afgesondene van pangeran van Samadangh, datter omtrent 500 Bantammers in het geberchte Toninogonghongon [sic] souden domineren en omtrent 40 hunner praauwen, ten oorloch toegerust, omtrent Dermayo huys hielden, doch anders wasser van gemelte Samadanger t'onser hulpe op Crawangh noch niemant afgecomen;

de Javanen op Tanjonpoura en daer omher, als die van Wiera Baya, scheenen alsnoch tot de Compᵉ seer genegen en hun traagheyt in 't senden der hulp coelys meest door de groote regen en quade weder te zyn veroorzaackt.

's Middachs senden haer Edᵉ een briefje per borger chialoup van den capiteyn, Pieter van Leeuwen, aen den ondercoopman en resident, Joannes Schilhoorn, mitsgaders den raet tot Palembangh, synde soo even getekent en van alsulcke ordres en consideratien over den peper handel aldaer, als by 't afgaende Indisch briefboecq onder dato deser is te lesen.

's Avonts verzeylt het schip, 't Wapen van Tertholen, naer Bantam ende de Straat Sunda om de laeste en hier gereede retourschepen tot een convoyer te dienen, medenemende voor 't comptoir Bantam:

1000 Spaanse realen, 1 last rys, 1200 stucx caricams, 960 stucx tapechindos en 320 stucx tapequitchiles, samen tot ƒ 7315:6:7.

Bezyden oocq een cleen advysje aen den coopman, Jacob van Dyck, en resident, Willem Caef, aldaer van inhout eenelyck:

dat haer briefjes van 2 en 6 deser wel zyn ontfangen en dese dient tot geleyde van 't schip, Terthoolen, met de hier boven gespecificeerde, voorheen g'eyschte goederen en om dan voorts met de gewoone ververschinge de laeste retourschepen tegemoet gesonden te werden; item dat op het trouwfeest van den jongen Sulthan

naer voorige gewoonte mede een matige schenckagie sal mogen werden gedaen, doch echter soo veel mogelyck besnoeyt, soo tot betrachtinge der mesnagie, als om dat volcq in hare grootsheyt niet meer te voeden.

11 *d*°. Heden voormiddach is ter ordre van haer Ed° het wapen van d'heer Gouverneur Generael, Maetsuycker, H. L. M., op 't nieuw in 't groot afgemaelt, voor het huys van syn Ed° opgehangen etc., inwylen dat de Ed° heeren, Rycklof van Goens, sich begint te prepareren om met d'eerste gelegentheyt in voorsz. generaels wooninge over te gaen.

12 *d*°. In den avontstont wert ons met Chinees vaertuych toegebracht een cleyn briefje van d'E. heer admirael, Cornelis Speelman, en zynen rade tot Japara aen haer Ed°, van dato 2 January verleden, cortelyck vermeldende, dat haer Ed° schryven van 18 December op 24 desselven maents daer per de Granaet Appel was ontfangen en d'heer Speelmans onpasselyckheyt syn E. vertrecq nae Batavia al eenige dagen hadde verlet, hoewel zyn E. nu in 8 à 10 dagen meende te volgen en alles ginder te laten in dien staat, daer het in was.

De saacken van den nieuwen Sousouhounangh scheenen door haer Ed° precise ordres nu weder vry wat verergert en waeren oocq althans de troupen van Pougar met die van Codjoran tegens denselven geconjungeert etc., en voorts wiert dese met een wensch voor den heer Generael Maetsuyckers herstellinge in gesontheyt beslooten.

Dese dach hebben haer Ed° besich geweest met het aflesen en collationneren van de generale missive aen de Ed° heeren 17^{nen} in 't Patria geconcipieert, om eerstdaechs met de laeste retourschepen derwaerts af te gaen.

's Avonts erlangen oocq noch per Javaens vaertuych een missive van coopman, Jacob van Dyck, en resident, Willem Caef, tot Bantam, eergisteren aen haer Ed° geschreven, vervattende cortelyck de volgende substantie:

haer Ed° schryven van 3 deser was daer wel ontfangen en soude nae vermogen werden achtervolcht en oocq op 't gedoente wegens Cheribon naukeurich geleth;

den pangeran Lor had men haer Ed° antwoordt op syn particulier gedaen versoucq wegens crain Tima etc., bekent gemaeckt, maer niet eens in gespreck connen crygen, dat zy soo wel van hare, als wy van onse zyde alle officien van vruntschap diende te doen blycken, want hun bedelachtigen aert gestadich niet als maer wat te hebben [*sic*] en wat men de jonge Conincq op zyn trouwdach vereeren zouw, dede vragen;

daechs voor 't afgaen deses was de coopman van Dyck by den jongen Coninck ter audientie geweest ende minnelyck ontfangen, maer hadt in die visite buyten haer Ed° begroetinge wegens de andere geordonneerde saken niet connen verricht werden door andere vrage en aensegginge, sulcx op een andere tyt moeste geschieden, die men dan oocq niet en souw versuymen;

nae men wiert bericht, souden de gebieders van Caliwongen en Roban [*sic*] op Java's Oostcust almede versocht hebben, onder de Bantamse bescherminge ende gehoorsaemheyt te mogen werden aengenomen en het voornemen des Conincx zyn op eene der eylandjes in de bhay van Bantam een fortificatie wercq en soomede op Tangeran een stercke pagger op te rechten;

des Sulthans schip, de Salamat, voor twee dagen uyt Manilha geretouneert, hadde redelyck negotie aengetroffen en omtrent 80000 Spaense realen, nevens 45 lasten rys etc., in retour van daer mede gebracht, maer een ander Moors Engelsch scheepje van Madras was ginder gestrant, gelyck oocq 't Engelsch schip, de Anna, op 9 deser van Bantam nae Engelandt was voort gestevent;

tot speculatie ende opmerckingh, wiert van hier een caerte van groot Java versocht en nevens dese noch overgesonden 100 stucx stroye cleeden, tot zeylen voor vaertuygen, ten coste van ƒ 42.

13 dº. Naermiddach nae de predicatie hebben haer Edᵉ getekent de particuliere brieven, vervaerdicht om aen de respective cameren af te gaen en wert des avonts voorts oocq ten huyse van syn Edᵗ gehouden het scheydmael der opperhoofden van de gereede laeste retourschepen en nevens welcke oocq eenige heeren Raden van India en verscheyde andere vrunden present waren.

14 dº. 's Morgens wert de schipper, Jan Boon, op 't schip, Poulerun, voor gestelt als commandeur der nu afgaende 3 retourschepen naer 't Patria door den E., Joannes Camphuys, secretaris van haer Edᵉ, dewelcke dan te samen omtrent den middach weder aen land gecomen wesende en voorts de schippers hun afscheyt van syn Edᵉ becomen hebbende, soo vertrecken op

15 dº. 's morgens metten dach uyt dese rheede voor de laeste besendinge over Caap de Goede Hoop nae 't lieve vaderlandt de schepen, Poulerun, Blommendael en Crychsman, samen van hier vervoerende een cargasoen in grove waeren, ter somme van ƒ 277139:13:11, als:

in Poulerun, voor de camer Zeelandt:

214151 cattys swarte peper;
216300 ℔ salpeter;
56740 » divers sappanhout;
64000 » of 1800 baelen canneel;
50100 » wieroock;
807²/₈ » aloe succatorra;
1108 cattys fyne Chineese thee;
30 stucx Japanse zyde rocken in 3 cassen;
60 cattys muscus;
60 vaetjes ertz der Sillidase goutmyne;
126 stucx ontramponeerde dommecrachten, samen tot ƒ 102133:16:13,

in de Crychsman, voor Delf:

337234 cattys swarte peper;
181712 ℔ salpeter;
40000 » Bimas sappanhout;
15 stucx Japanse zyde rocken;

3000 stucx Banjerse rottangs, eenige weynige ponden Chinese zyde en eenige zyde pelangs en stoffen tot monsters, samen tot *f* 70019:6:1;

in 't schip, Blommendaal, voor Enckhuysen:

309030 cattys swarte peper;
288000 ℔ geraffineerde salpeter;
8960 » diverse Japanse porceleynen;
50000 » Bimaes sappanhout;
9000 » Ceylons cristal;
15 stucx Japanse zyde rocken;
492 cattys Chinese thee; en eenige ponden Chinese zyde, item eenige pelangs en stoffen tot monsters etc., tot *f* 104986:10:13.

En gaet oocq nu tegelyck en in compagnieschap derselver schepen naer de Caep de Goede Hoop 't hoecker boot, de Bode, volladen voor dat gouvernement met:

41 packen diverse cleeden, 1800 cattys peper, verscheyde provisien, goenys, porceleynen, zyde coussen, speceryen etc., samen tot *f* 21539:1.

Godt verleene deselve alle een voorspoedige en behoudene reyse ten besten van de generale Comp^e^, staende de generale papieren, soo voor 't vaderlandt als de Caep, die noch werden vervaerdicht op morgen of overmorgen de schepen te werden nagesonden.

Omtrent den middach volcht oocq de E. water fiscael, Pieter Pauw, en gecommitteerde uyt den achtbaren raet van justitie de retourvloot achternae met het schip, Gouda, omme deselve behoorlyck te monsteren en daervan dan nae gewoonte rapport te doen.

Heden avont werden by haer Ed^e^ voort afgelesen ende onderteeckent de ses dubbele gerede generale brieven aen d'Ed^e^ heeren 17^nen^ in 't Patria, alsmede die aen d'heer gouverneur, Joan Bax, en raat der Caap de Goede Hoop, nevens oocq de instructien voor de opperhoofden der nu afgaende retourschepen etc., van soodanigen substantielen inhout, als alle deselve met hare verdere voorname aenhoorende documenten by 't uytgaende Patrias briefboecq in 't breede connen werden nagelesen.

16 *d*^o^. Des morgens heel tydich gewert ons per Javaens vaertuych een cleen briefje van de lieutenants, Tieleman van Eeuwyck en Jan Struys, uyt het dorp Tanjongpoera op de revier van Crawangh, aen haer Ed^e^ gecarteert den 13^den^ deser, van advys:

dat den 9^den^ deser de gesanten van Wiera Baya weder nae boven gekeert en 20 mannen t'onser adsistentie door hun daer gelaten waren, gelyck oocq terselver tyt de hoofden der negoryen Joan en Babakan op de reviere van Chebet den lieutenant Tieleman quamen verwellecomen om Comp^s^ believen te verstaen, onder belofte van jaty en baye houtwercken, als bamboesen in goede quantiteyt te sullen ter vente brengen, soo haest zy maer van de fugative slaven souden wesen gesuyvert, als daervan zy sich t'enemael ontschuldichden en dewelcke hun nu ten deele onder Naya Bangsa, regent, op Goedegoedin scheenen te onthouden en die niet beter als

door keey Ranga Gompol (of anders pangeran Samadangh) soude in handen te crygen syn, wanneer de natte tyt ten eynde was en dat te meer, dewyl gemelte Ranga Gompol den welstant van den Sousouhounan, pangeran Depaty alsints betrachtede, gelyck een keey Tambacq Baya tot nader beerachtinge van dien had verhaelt, dat deselve omtrent 7 à 8 maenden verleden eenige Bantamse afgesanten met een geschenck van musquets, cruyt en loot (om hem tot haer meester genegen te maecken) had afgewesen en verclaert syn heere, pangeran Depaty en de Comp^e alsints getrouw te blyven en van haer oocq wel geadsisteert te sullen werden;

de pagger soude nu met de gracht ende alles in twee dagen voltoyt wesen, maer eenige slooten, hengsels en grendels was men van hier benodicht en soo oocq noch maer voor 3 weecken van provisiën voorsien.

Op de middach, comt hier van de Caap de Goede Hoop te verschynen het jacht, de Cabbeljauw, niet anders medebrengende als een casje met Caepse soldyboecken en bezyden dien een missive etc., van d'heer gouverneur, Joan Bax, en raat aldaer, gedateert 10 December laestleden, verzelt oocq met noch een originele missive en bylagen van d'E. commandeur, Hubert Hugo, en raat op 't eylant Mauritius, over de Caep mede aen haer Ed^e alhier geschreven al den laesten Augusty anno passado en nevens de Caepse advysen onder dat quartier by de aencomende brieven ingeschreven, schynende aldaer noch alles in redelycken goeden stant met de Hottentotse natie als anders oocq de fortificatie in redelycke defentie, maer de ackerbouw was door de felle droochte en winden niet naer wensch uytgevallen.

17 d^o. Voor den middach wert ons per Malaxe borger chialoup toegebracht een cleen advysje van den resident, Joannes Schilhoorn, en raat tot Palembangh aen haer Ed^e, de dato 6 deser niet anders behelsende, als dat men daer tegens April wel 7000 picols peper verhoopte in voorraet te sullen hebben en oocq goede party doecken daer tegens te trocqueren; en de oude Jambyse Sulthan wiert geruchtt, dat met zyn nieuw getrouwde dochters aen de twee Palembangse Princen eerlange personelyck stont derwaerts over te comen.

Nae dat op heden alle de generale brieven en documenten voor 't vaderlandt waren gereet geraect en voorts gepact ende geslooten, soo vertrect daermede des avonts de eerste clercq der generale secretarye, Joan van Hoorn, de retourschepen (op eergisteren afgeseyt) achternae per 't jacht, de Flaman, om yder de zyne behoorlyck te bestellen in ordre, als volcht:

aen den schipper commandeur, Jan Boon, op Pouleruu:

een casse met generale secretarie papieren aen de camer Zeeland;
» paquet generale papieren aen de camer Amsterdam;
» » » brieven aen de camer Rotterdam;
» groot pacquet generale brieven aen de camer van Zeeland;
» instructie van haer Ed^e tot Batavia voor den breeden raat deser retourschepen ende een zeylaes instructie om de Caap aen te doen;

een geslooten zecreet zyen briefje, om de Caap aen te doen;
item een pacquet papieren aen d'heer gouverneur, Joan Bax, en raet aen de Caap de Goede Hoop;

aan den schipper, Gysbert Willemsz, op de Crygsman:

een casje met generale secretarie papieren aen de camer Delf;
» » » » » » » » » Rotterdam;
» pacquet generale brieven aen d'Ed^e heeren bewinthebberen, ter camer Delff;
» » » » en papieren aen de camer Rotterdam;
» » » » aen de camer van Zeelandt:
» » » papieren aen de camer Hoorn;
» » » brieven aen de camer Enckhuysen;
item een originele instructie van haar Ed^e voor den breeden raet deser retourschepen, nevens een zeylaes ordre om de Caep aen te doen;
een geslooten zeynbrief om de Caep aen te doen;

aen den schipper, Heyn Arentz de Wilde, op Blommendaal:

een casje met generale secretarie papieren aen de camer Amsterdam;
» » » » » » » » » Hoorn;
» » » » » » » » » Enckhuysen;
» pacquet met generale secretarie papieren aen de camer Amsterdam;
» » » » » » » » » Hoorn;
» » » » brieven aen de camer Enckhuysen;
» » » » » » » » Delff;
item een originele instructie van haer Ed^e voor den breeden raedt deser retourschepen en een zeylaes instructie om de Caep aen te doen;
een geslooten secreet zeynbrief om de Caep aen te gaen en
» pacquetje met brieven aen d'heer gouverneur, Joan Bax, en raet aen de Caep de Goede Hoop;

item aen den schipper, van 't hoecker, de Bode, naar de Caap:

een pacquet papieren van haer Ed^e aen d'heer gouverneur, Joan Bax, en den raat aldaer;
een secreet geslooten zeynbriefje, om de Caep aen te doen en
» instructie soo voor de retourschepen als dit hoecker tot naerecht in 't zeylen nae de Caep;
Staende alle voorz. brieven en documenten met hare respectieve registers, pertiment by 't uytgaende Patria's briefboecq ingeschreven.
18 d^o. Voormiddach comt de sabandaer, Ocker Ockerse, binnen met den brief en schenckagie van den Onderconincq van Canton, welcke hier op 8 deser

per Chinese jonck syn aengebracht en doenmaels oocq hier voor in translaet al geinsereert, in geleyde van den schipper of anachoda van gemelte joncq, nevens de Chinesen, Lietsoeko, Bonsiqua, Tenglauw, Tenqua en Tanhonqua, sonder dat eenige bysondere ceremonien daer omtrent zyn geschiet.

Niet lange daernae comt oocq de capiteyn, Frederick Henrick Muller, met eenige Javanen van Selintsky, gelegen wat beoosten hier achter Batavia by syn Ed[t] hebbende deselve luyden eenige beesten ter vente en voorts niet als een mondelinge bootschap van onderdanicheyt haerer negorie medegebracht.

Wyders is heden in Rade van India vastgestelt eerst daechs een besendinge nae Banjermassingh te laten ondernemen tot incoop van peper, mits de presente schaarsheyt van dat greyn alhier, en voorts amberdegrys, harpuys, bintrottangh nae dat gins in voorraet sal zyn.

Soo is mede verstaan, onse gemaeckte veltschans tot Tanjongpoura, op de revier van Carwangh vooreerst beset te laten met 80 Nederlandse en oocq sooveel inlantse militairen.

Gelyck oock tegens den aenbrengh en vercoop van Moorse cleeden en lywaten, alsmede vreemde amphioen, te deser stede is geëmaneert en vervolgens op 22 deser oocq allomme geaffigeert het naervolgende edict:

De gouverneur generaal ende de raden van India by resolutie van 29 December des verleden jaers 1677 in naecominge van de ordre der Ed[e] heeren onse principalen goetgevonden ende vastgestelt hebbende te verbieden den aenbrengh en vercoop van allerley soort van witte en geschilderde Moorse cleeden, lywaten, doecken of hoe die oocq souden mogen werden genaemt, gelyck mede van amphioen, daeronder niet begrepen degene, die van d'E. Comp[e] gecocht zy, hebben nu oocq hare gedachten laten gaen op de schade die de goede ingesetenen door soodanigen verbot souden connen comen te lyden en daerop goetgevonden tot voorcominge van dien, allomme tydige waerschouwinge te doen, gelyck zy doen by desen, namentlyck dat degene, die soodanige goederen noch mochten aen de hand hebben, hun deselve sullen moeten quyt maecken voor het eyndigen van de aenstaende maent Juny, naewelcken tyt deselve cleeden en amphioen hier ende elders soo binnen als buyten dese stadt onder Comp[e] jurisdictie bevonden werdende, confiscabel en verbeurt sullen werden verclaert, sonder dat dien aengaende eenige excuse van oncunde sal werden aengenomen, waer naer een ygelyck sich dan sal connen reguleren.

Insgelycx zyn heden in Rade van India ingedient ende in 't resolutieboeck geinsereert de reecqueningh van de middelen der Nederlandse en Inlandse kercken deser stede des verleden jaers 1677 door de respective borger kerck meesteren, Pieter Elmers en Adriaan van Beecom, waerby te blycken comt, dat het capitaal der Nederlandse kercke, ultimo December 1676 heeft bedragen..... rd[s] 7804 : 15,
daerby in 't verleden jaer 1677 is ingecomen... rd[s] 951 : 5,
en daertegens uytgegeven.................. » 648 : 52,
sulcx te boven gelegt rd[s] .... » 302 : 13,
soodat het capitael op ultimo December passado was rd[s] 8106 : 28,

het capitael der inlandse kercke beliep op ultimo December 1676 rd^{s} 3259 : 44,
en d'incomsten van 't jaer 1677 syn.......... rd^{s} 1512 : 35,
item d'uytgiften.. .... » 765 : 22,
sulcx te boven geleght rd^{s} .... » 747 : 12,
soodat het capitael der inlandse kerck op ultimo December
passado was... rd^{s} 4007 : 8,
gelyck nader en specifice by 't generale resolutie boeck is te sien.

's Avonts schryft de sabander, Ocker Ockertse, ter ordre van haer Ed^{e} een cleen advysie aen den coopman, Jacob van Dyck, en resident, Willem Caef, tot Bantam tot bekent maackingh, dat zy sullen onderstaen om 4 à 5000 picols peper tegens 16 rd^{s} Spaens gelt de bhaer te bespreecken ende te contracteren en dan daervan op 't spoedichste advys te geven, gelyck oocq het dienstich soude wesen, indien deselve tegens eenige cleeden of andere Comp^{s} coopmanschappen conden werden getrocqueert.

19 *d*^{o}. Niet bysonders voorgevallen.

20 *d*^{o}. Naermiddachs erlangen per Javaens vaertuych wederom een missive van den coopman, Jacob van Dyck, en resident, Caef, tot Bantam, gisteren aen haer Ed^{e} geschreven, van naevolgende advertentie en substantie:

dat men nu soo verre was geraackt van by den jongen Coninck en de pangerans Loor, Kidol, Pourhaya, als keey Aria, ider appart audientie te hebben erlanght en hun haer Ed^{e} ordre en intentie van poinct tot poinct was voorgedragen, onder betuyginge nochtans, dat sulcx eenelyck geschiede tot conservatie der vreede en voorcominge van alle verwyderinge, gelyck haer Ed^{e} dan van de Bantamse zyde mede waren verwachtende, waerop zy alle eenelyck antwoorden, sulcx den Sulthan te sullen aendienen; dan alleen keey Aria (zynde de voornaemste bestierder van staat), in discours verder comende, seyde, dat hun volcq achter 't geberchte van Batavia was gepasseert waer te zyn, maer dat zy niet wisten, noch geloofden onse jurisdictie sich soo verre uytstrecte, dewyle de negorie van Padia Djarangh van outs onder Bantam gestaen hadt en de Comp^{e} soodanich een contract van onse limiten, niet met den overleden Sousouhounan, maer met den pangeran Adepaty gemaeckt had; behalve dat gemelte overleden Sousouhounan noyt geen wettich heer van 't ryck geweest, maer veele plaetsen door list en gewelt by hem eenelyck gepossideert waren, dewyle Samadangh, Lorentenga en veele plaetsen daer omher in voorige tyden, eerst onder Damacq en daer naer door huwelyck onder Bantam gesorteert hadden, gelyck mede Cheribon en andere byleggende plaetsen lange voor desen eenelyck onder haer eyge Souverainen beseten waren, sulcx hun gehoorsaemheyt niet langer behoefde te duuren, als de presente onmacht van 't Mataramse ryck sulcx hadt toe gelaten, op het welcq eenelyck was geantwoordt, dat de Batavise jurisdictie selfs volgens 't jongste Bantamse contract tot over 't geberchte in 't Zuyden sich uytbreyde ende dat oocq ons contract met den overleden Sousouhounan al voor langen tyt gemaeckt en nu jongst eenelyck vernieuwt was, 't gunt keey Aria vry wat scheen te versetten met te seggen, dat dit al een groote pitsiaringh was en het goet soude wesen, datter een brief van den generael aen den Sulthan overquam;

onderwylen dat hy de Majesteyt dit alles pertiment souw aendienen en S[r]. van Dyck dan nader bescheyt geven, 't welcq men echter tot noch niet had erlanght, wyl die heer syn voornaemste vrouw was overleden en de Conincq eenige dagen geen audientie had willen verleenen, zedert de teruch comptste der 6 vaertuygen van Samadangh met tyding, dat de gouverneur aldaer bleef persisteren van sich onder de Bantamse heerschappye niet te willen begeven en dat de gebieder van Tegal, omdat hy nae de Bantamse cant wilde hellen, door last van pangeran Adepaty ware vermoort; behalve datter oocq noch wiert gerucht, de t'saem gerotte schelmen wel 2000 stercq omtrent Carwangh haer onthoudende, opentlyck verclaert hadden, niet langer onder den ouden Conincq te sullen staen en verder, dat het volcq van pangeran Pougar door dié van pangeran Adepaty waren geslagen;

ondertusschen conde men zedert de bekentmaeckinge van haer Ed[e] meeninge een merckelycke ontsteltenisse of beweginge aen 't Bantamse hof bemercken en stonden de 3 Cheribonse pangerans niet eer nae huys te keeren voor dat de Bantamse keey, Singa Wiprana, die vooral derwaerts ginck, een nieuw hof voor denselven souw hebben vervaerdicht;

de Sulthan had oock, doch niet op zyn naem geordonneert, alle Baleyers en Maleyers, tot Bantham thuys hoorende, op te teeckenen sonder dat men con weten tot wat eynde, als datter van eenich desseyn naer Crawangh wiert gerucht;

de contanten en cleeden, per 't schip Terthoolen gesonden, waren daer wel ontfangen en die bodem voorts ten eersten weder met verversschinge naer de retourschepen geschickt, gelyck oock daermede een wechgeloope uyt onsen dienst, genaemt Piet Spanjaert, op eygen versouck ware weder herwaerts gelicentieert;

de 3 Engelsen, die tot behout hares levens eerst waren Moors geworden, had de Coninck nu echter alle 3 de rechterhand doen af cappen;

voor 't af senden deses de coopman, van Dyck, by den jongen Coninck ontboden wesende, soo had men met eenen denselven de geprojecteerde schenckagie van eenige cleeden en phelp, ten coste van omtrent 270 guldens overhandicht, die danckelyck wiert geaccepteert, als wanneer verder nae het afvragen, off'er noch geen brief mettet schip, Tertholen, aen den ouden Sulthan was overgecomen; al de poincten van haer Ed[e] intentie gemelte jonge Vorst nochmaels wilde hebben gerepliceert en gerepeteert en nae welckers serieuse aenhooringe hy voorts zeyde, noch maer over de regeringe van Bantam gestelt te wesen, doch niet te twyffelen, wanneer 'er een brief aen den Sulthan overquam, of haer Ed[e] begeerde voorstellen souden alle wel werden toegestaen, wyle zy mede niet anders en sochten, als met ons in vreede en vruntschap te leven.

21 d[o]. 's Morgens comt de capiteyn, Frederick Muller, met de Javanen van Silingsky om afscheyt te nemen by zyn Ed[t], die dan met eenige weynige cleetjes vereert en tot trouwe aen Comp[e] gerecommandeert zynde, heden weder te lande nae huys keeren.

22 d[o]. Naedemiddach wert ons met de verschyninge van 't borger jacht, Sevenhuysen, van d'E., Abraham Struys, uyt Arracan toegebracht een missive met eenige bylagen van den coopman, Jacob van der Plancken, en verderen raat aldaer

aen haer Ed[e], gedateert 13 January laestleden, vermeldende alsulcx van hunne aencomste op 21 September anno passado, almede van den goeden ontfangh en wellecomst by den Arracansen Coninck en grooten, als 't aencoment briefboeck onder dat quartier in 't breede can verthoonen, maer de negotie en vertier der coopmanschappen scheen seer sober, doch den incoop van rys wederom nae wensch en seer civiel te sullen wesen; onderwylen had men van de achter gelate goederen van 't jaer 1665 noch eenige satisfactie becomen en met het opmaacken van een nieuwe logie voor onse daer te blyven residenten al lustich wercq begonnen.

Jegens den avont gaat de p[l]. lieutenant, Hendrik van den Eeden, met .. tingans en party provisien van $2^1/_2$ last rys, vleesch, specq, aracq, wyn ende andere behoeften voor onse besettelingen naer Tangjonpoura op de revier van Carwangh, medenemende een briefje van haer Ed[e] aen den commanderenden lieutenant, Tieleman van Eeuwyck, en raedt aldaer van ordre ende substantie, als volcht:

dat syn schryven van 13 deser wel is ontfangen en op de gedane eysch nu goede partye provisien derwaerts gaen, benevens oocq de p[l]. lieutenant, Hendrick van den Eeden, tot vervangh van den lieutenant, Tieleman, als ten desen wat ervaerentheyt sal becomen hebben, inwylen dat de lieutenant, Struys, ten eersten wert teruch verwacht met alle de militairen boven de 80 coppen om gins in guarnisoen te blyven, benevens de tolck, Intchie Zelim, en de ongetroude Mardyckers als Batavise, Baleyers en Javanen tot nader ordre;

dat de inwoonder Javanen, die aldaer met de Comp[e] in hun land waren comen handelen niet afgewesen, maer precys ondervraecht dienen tot wat prysen zy de jaty en baye balcken, item bamboesen, swarte suycker de katy etc. willen afstaen en hoedanich de prysen van outs geweest zyn om geen verduuringe of verderyinge der merct tot eygen schade te veroorsaacken en 't welcq insonderheyt omtrent de montwhaaren, koebeesten, hoenders, tabacq, visch etc., mede plaets hebben moet, opdat ons eygen volcq en soldaten dat alles niet boven de oude gewoonte op jagen en alsoo sulcx selfs hier oocq voor 't gemeen doen gevoelen en 't welcq dan als een nodige zaacke gerecommandeert wert;

dat men om de goetcoope leeftocht ginder nae desen voortaen geen provisien meer sal derwaerts senden, maer de guarnisoenhouders sich met haer costgelt en somtyts wat alimentatie op reecqueningh sullen moeten behelpen;

datter om te beter kennisse van de cituatie der landen tusschen Tanjongpoura en Batavia voortaen te hebben eenige Mardyckers en 2 à 3 Nederlantse soldaten te lande van daer herwaerts sullen moeten werden gesonden, en oock de lieutenant van den Eeden allengkens alle die landstreecken herwaerts en oocq van Tanjonpoura opwaerts nae Goedegoedou en Samadangh in een caerte sal hebben te leggen;

dat men de inwoonder Javanen ginder geen redenen van misnoegen altoos en moet geven, maer haer allengs tot gehoorsaemheyt wennen en datse voor eerst den rys etc. voor onse besettelingen comen te besorgen, op voorgeven, dat wy tot haere bescherminge en op hun versoecq daer resideren, behalve, dat sulcx nae de Javaense wyse over 't geheele lant altoos een gebruyckelyck serrituyt zy, doch dat men by weygeringe der dorpheeren echter niemand met gewelt daer toe constringeren

of eenich gewelt aendoen sal, maer liever door de tolcken metter tyt daer omtrent wat nader penetreren, of oocq wel een derselver tolcken eens aen den pangerangh van Samadangh opsenden;

dat men een figure van de gestalte ende cituatie der gemaecte pagger sal verwachten en eyndelyck, dat ginder onder ons volcq stricte ordre dient gestelt tegens alle moeyten en insonderheyt omtrent de jaloerse Javanen haer vrouwen, om de Comp^e in dese verwarde tyden in geen nieuwe onlusten in te wickelen.

Heden is door ordre van haer Ed^e allomme geaffigeert ende aengeslagen het edict jegens den aenbrengh van allerley vreemde cleeden en amphioen te deser stede in alsulcker manieren, als hetselve hier vooren, onder dato 18 deser staet geinsereert.

's Avonts vertrect het jachtje, de Perel, van hier over Japara naer Maccassar, beladen met verscheyde goederen ende behoeften voor die presidie, als:

108 packen diverse cleeden, 15 lasten tarwe;

15 vaten Hollandtse en 5645 ℔ cust spyckers;

4000 stucx pannelatten, 1 kist medicamenten, 12 huyden zoolleer;

30 paar zyde cousen, 20 hoet smeecoolen en voorts 22 vaten picq, teer en harpuys, party zeyldoecq ende diverse andere equipagie en behoeften, samen tot ƒ 44152:8:7.

De briefjes, daer mede, soo aen d'E. heer admirael, Cornelis Speelman, nae Japara, als aen d'E. heer president, Jacob Cops, en raat op Maccassar afgaende, zyn beyde even getekent en met hare registers in 't afgaende briefboecq (ingeschreven) te vinden, doch melt, dat aen d'heer Speelman cortelyck de volgende zaacken:

dat volgens het ontfangen advysje van d'heer Speelman, de dato 2 January, syn E. dagelycx hier wert verwacht en dit bodemptje expres Japara aen doet om of van daer noch iets ten dienste van de Comp^e nae Maccasser te verrichten ware: inwylen, dat de zoon van Radja Arouvaqua tot noch hier vertoeft hebbende, eersdaechs mede weder nae huys te keeren staet en die voor hem en syn vader heerlyck besoucken is gewerden;

dat de schepen, Outshoorn en Hasenburgh, mede eerstdaechs met party provisien voor de treyn nae Japara staen te volgen en de laeste 3 retourschepen deses saysoens op 15 deser nae 't Patria zyn afgegaen;

dat haer Ed^e op de geruchten van de groote uytsettinge des Conincx van Bantam nae Cheribon, Dermayo, Pamanoecan etc., oocq niet hebben connen stil sitten nae voorsz. laetste plaetse mede af te senden het jacht, de Schelvisch, met 3 chialoupen en 3 tingans, nevens een getal van 70 soldaten onder den lieutenant, Jochum Michielsen, en schipper, David Davidsen, met last hare instructie ten eersten d'heer Speelman te communiceren en syn E. verder ordres wegens Cheribon als anders mede te achtervolgen;

ondertusschen, dat nu weder wiert gerapporteert, hoe de 30 Bantamse vaertuyen omtrent Cheribon en Dermayo etc., gecruyst hebbende, souden syn terugge thuys gecomen, sonder te weten om wat redenen of in wat manieren en voorts dat alhoewel de 3 Cheribonse pangerans, noch al op Bantam en als in arrest bleven

echter de Cheribonse gemeente de Bantamse protexie noch al grootelycx bleef difficulteren, maer liever als eyge souverainen of anders onder haren wettigen heer en Compª bescherminge wilden verblyven, 't welcq soo wesende, wel souw syn te amplecteren;

dat haar Edº op de Carwangse revier met bevallinge der inwoonders oocq reets een bequame post hebben beslagen en dat in die landstreecke de pangeran Samadangh onse zyde en protexie heeft gecoosen, maer syn gebuur, tommengoeng Bandongh, gelegen bewesten de Carwangse revier in 't geberchte, de Bantamse onderdanicheyt of protexie was gesubmitteert;

by ordinary vergaderingh is heden onder anderen in Rade van India geresolveert tot voorcominge van het opjagen der rys in dese stad uyt Compª magazynen te laten onder de gemeente vercoopen 200 lasten tot 40 rdª yder;

gelyck mede om den aenbrengh des pepers (die seer sober toevloeyt) te doen wackeren verstaen zy den prys van dat greyn alhier voortaen te stellen tot op 5 rdª 't picol, half gelt ende half cleeden, nae 't eyndigen van de aenstaende maent Maert.

Soo is mede de boeckhouder generael, Jaques de Bucquoy, op zyn versouck en mits gegeven goede preuven van genoegen in die functie verbetert van 60 tot 150 gulden ter maend voor 5 jaar, alsmede de doctor, chimicus, Hermanus Nicolaus Grun van 60 tot 90 guldens;

de E. Laurens Pit de Jonge, by resolutie van den 4den deser maend geëligeert zynde tot drost ten platten lande Oostzyde van de groote revier van Batavia ende alsnu sullen een aenvancq maecken van die functie, soo is hem daertoe op heden door haer Edª soodanigen commissie verleent als by 't afgaende briefboeck staet ingeschreven, om op morgen by 't collegie van schepenen en elders, daer sulcx behoort, bekent gemaeckt en voorts volgens zyn ampt in 't werck gestelt te werden.

23 dº. Namiddachs become per Javaens vaertuych een briefje op gisteren door den coopman, Jacob van Dyck, ende resident, Willem Caaf, tot Bantam aen haer Edº geschreven, met advys:

dat zy op den ontfangh van het schryven van Sr. Ockertsen uyt haer Edª name, soo by den jongen Conincq, keey Aria, als de andere pangerans en grooten. die de peper in handen cregen, hadden onderstaen en vernomen of'er wel 4 à 5000 picols van dat greyn tot 16 Spaense realen de bhaer soude te bemachtigen zyn, maer ten antwoord erlanght, hoe 'er althans noch gene in voorraet was, maer hun genegentheyt anders daertoe wel strecte, dan de sabandaer, Secredana, verhaelde, dat sulcx alles voor contant en niet als met consent en beschenckinge van den ouden Sulthan soude connen geschieden, wyle de Engelsen en Deense vrunden, om de gevreesde schaersheyt van dien uyt Lampon en elders daertoe mede alle devoiren aenwenden en hy oversulcx voor syn Japanse joncq een vaertuych om peper expres nae Cheribon afgesonden had, dewyl gesecht wiert, die plaets jaerlycx wel 500 bhaeren quam uyt te leveren;

keey Aria had by dese occasie des pepers Sr van Dyck oocq ten antwoort gedient, dat hy den Sulthan haer Edº intentie van poinct tot poinct voorgehouden

en denselven daerop verclaert hadde mede tot continuatie van onse oude vruntschap ende alliantie seer genegen te wesen, maer dat hy de Javanen, die zyne goetwillige beschermінge versochten, sulcx niet conde weygeren, doch dat hy niemant met gewelt daertoe souw soecken te dwingen en, by aldien 'er een brief of ambassadeur van haer Ed^e derwaerts quam, die soude wel ingehaelt en getracteert, maer op Turtiassa moeten audientie verleent worden;

crain Tima scheen haer reyse nae Maccassar te hebben gestaackt, omdatse nu door last des Conincx veel beter als voorheen wiert getracteert; oock soude de voorgenome afsendinge der Bantamse Baleyers en Malleyers naer Carwangh, door toedoen des jongen Conincx weder verandert en te niet geloopen zyn.

24 *d^o*. Naedat op gisteren syn Ed^t de heeren Rycklof van Goens in de oude generaels wooninge ware verhuyst, soo comt heden morgen de zoon van Radja Tamparangh op Maccassar met den sabandaer, Ockertse, binnen en neemt syn afscheyt, soo van syn Ed^e als de heeren Raden van India, wyle hy binnen 2 à 3 dagen wederom staet naer huys te retourneren, 't welcq' alles met goet fatsoen en veel ceremonien geschiede; ende was dese jonge heer in 't purper fluweel met goude cant op onse wyse gekleet, soodanich hem hetselve, nevens meer andere cleenicheden, door haer Ed^e is vereert gewerden.

Namiddachs verschynen hier van Carwangh terugge 5 Comp^s tingangs met eenige ziecken als anders, neffens de Mardycker, Pasquael Verbeecq, die dan heeft overgelevert een cleen briefje van de lieutenants, Tieleman van Eeuwyck en Joan Struys, den 20sten deser aen haer Ed^e geschreven, eenelyck van advys, dat de pagger op Tanjongpoura nu in volcomen defentie was gebracht en daerom goetgevonden 28 coelys, nevens alle de Batavise Javanen en 32 impotente Nederlandse als inlandse militairen by desen herwaerts te senden met den inlander, Pasquael Verbeeck, die de Comp^e ginder in 't cappen en aenbrengen der pallisaden als andere wercken seer goede dienst hadde gedaen.

25 *d^o*. Even na den middach arriveert te deser rheede uyt Suratta over Ceylon het schip, Hendrick Maurits, inhebbende:

van Colombo:

300 lasten rys, 100 Madurese slaven en 4 stucx balmeniele balcken, tot .... *f* 23389 : 17 : 14,

en nogh van Gale:

154½ lasten Nagapatnamse rys, tot .... *f* 9455 : 8 : —,

item uyt Suratta:

160000 stucx silvere contante ropyen en
25 corven Suratse ajuyn, ter somme van .... *f* 242088 : 8 : 12.

de advysen, daermede uyt Zuratte overgebraght, syn eenelyck de duplicata van d'E. heer directeur, Sibrant Abbema, en raad aldaer aen haer Ed[e], van den 15[den] November des verleden jaers, ons op primo deser per 't jacht, Nieuw Noortwyck, al gewerden en hier vooren aengehaelt:

doch de nader missive met verscheydene bylagen van d'E. heer gouverneur, Ryckloff van Goens de Jonge, en raed tot Colombo, per desen bodem herwaerts geschreven is gedachtekent 20 January laestleden en noch verselt met een cleen naebriefje van den oppercoopman, Willem van der Moolen, en raet tot Gale van den 23[sten] desselven maents, beyde van alsulcke relatie wegens den toestant der zaacken op en omtrent dat groote eyland, als by 't aencoment briefboecq can werden gesien, schynende noch al te vergeefs nae 't afcomen onser gevangenen en gesanten van 't Candische hof te werden gewacht, ofschoon oocq d'heer Gouverneur van Goens op 3 January andermael een seer beleefde brief met een geschenck van eenige versochte Persiaense paerden etc., aen den Keyser, Ragia Singa, hadde opgesonden;

onderwylen wasser van twee onser van daer ontvluchte en afgecome Lascoryns verstaen, dat Ragia Singa noch by goede gesontgeyt, maer syn gandse hof en 't geheele landt in groote ontsteltenisse was, door dien 5 syner grootste en vertrouwtste Appohamys souden hebben voorgehad hem van 't leven te beroven, die hy dan nae veele tormenten omhals gebracht, doch oocq sooveel medeplichters daeraen gevonden hadde, datter schier geen endt aenscheen en dewelcke al gaende wech mede wierde opgesocht ende vastgeset, 't gunt soowel alle onschuldige als schuldige voorname luyden uyt vreese van een vrede doot een goet heen comen deed soecken, hoewel der al veele voorname grooten in tyts vast geraackt waren, daermee dan eerlangh een generaele slachtyt stont gehouden te werden;

onse gevangene landsluyden wierden alsnoch tot Parnegamme even stercq als te vooren bewaert en hadden den gesant Bucquoy contrarie het gene te vooren van fyne statieuse afcomste ware gerucht, nu noch niet eens ter audiëntie voor de Mayesteyt geweest.

In den avont stont keert hier oocq voor de laatste besendinge des vergangen saysoens uyt Toncquin terugge het hoecker, de Croonvogel, met een retour cargasoen van:

6886 3/4 cattys Toncquinse zyde in zoorte;
3338 stucx diverse pelangs voor 't Patria en Japan;
4962 » sumongys;
285 » bhaasen en
2904 cattys zittauw, samen tot .... ƒ 104726 : 12 : 7.

En een missive met eenige aenhoorende documenten van den coopman, Joannes Besselman, en raad aldaer aen haer Ed[e] de dato 29 January jongstleden, vermeldende den continuerenden redelycken goeden toestant aldaer, maer sobere negotie en vertier der coopmanschappen, soo door den mede aenbreng der Engelsen, Chinesen en andere participanten, als wel principael de noch continuerende troublen in China, waervan men echter aldaer geen sekere tydingen en can

ontwaeren, doch de Toncquinders waren tegens hunne achtergebuuren van Quinam, Baauwenland etc. mede noch al te velde:

daer was een gesant met brieven en geschencken van Coxin met een joncq uyt Aymuy in Toncquin verscheenen om den handel voor haer in dat rycq mede te versoecken, doch sulcx soude, soo gesecht wiert (omdat de Coninєq van Toncquin niet nae behooren waeren getituleert) plat afgeslagen en die gesant alsoo sonder eenige eere te ontfangen of eyts te verrichten weder vertrocken wesen;

de France en Portugese papen scheenen sich nu eyndelyck daer met malcanderen te sullen verdragen, maer de Spaense paters, onder de Toncquinders niet connen de wech of te recht geraacken, stonden weder nae Siam te keeren;

wesende behalven het schryven van onse residenten, met desen hoecker oocq overgecomen de jaerlycx gewoone brieven van den Conincq en Prins in Toncquin aen haer Ed^e, dewelcke hier achter op den dach van hare inhalinge staen te werden geinsereert.

Voorts is heden namiddach in Rade van India verstaen den coopman, Nicolaes Muller, mits hy geweygert heeft nae Banjermassing te gaen, syn gagie te laten afschryven en in desselfs plaets 2 bequame onder coopluyden tot die voyagie te gebruycken.

Soo is oocq aen den E. Constantin Nobel, tweeden oppercoopman deses casteels, op ernstich versoeck en mits langhwylige indispositie geaccordeert van die bedieninge te werden ontslagen, tot dat zyn E. dispositie en genegentheyt sal toelaten daer weder in te treden, inwylen dat deselve by provisie weder soo lange by den oppercoopman, Gelmer Vosburg, sal werden waergenomen.

26 *d^o*. Niet bysonders voorgevallen.

27 *d^o*. Vertreckt de afgesant ofte soon van Radja Tamparangh per eygen inlants vaertuych wederom nae Maccassar, medenemende een cleen briefje van haer Ed^e aen den president, Jacob Cops, en den raat des casteels Rotterdam, alsmede eene in de Maleytse tale aen gemelten zyn E. vader, den Conincq van Tamparangh, beyde van alsulcken teneur en inhout ende verselt met soodanigen geschenck, als deselve by 't affgaende briefboecq dato deser ingeschreven, connen verthoonen, sullende gemelte gesant oocq enpassant Japara aendoen om te sien of hy d'heer admirael Speelman daer noch sal vinden en alsdan met zyn E. nader beveelen de reyse naer huys voortsetten.

28 *d^o*. 's Avonts schryven haer Ed^e per Javaens vaertuych een briefje aen den coopman, Jacob van Dyck, en resident, Willem Caaf, tot Bantam, van ordre en advertentie:

dat haar Ed^e by den ontfangh van haer 3 jongste briefkens, de dato 10, 19 en 22 deser hebben gesien, hoe er eyndeling gelegentheyt was geweest den jongen Sulthan ende de pangerans, yder in 't bysonder, bekent te maacken, 't geen S^r. van Dyck by memorie was aenbevoolen, gelyck sulcx oocq onder haar al wat opmerckinge had veroorsaeckt en dat, hoewel zy van hare genegentheyt tot onderhoudinge van vruntschap met ons voorgeven, echter niet gerechticht, veelmin gehouden syn eenige pangerans of volckeren van hun wettigen heer den Sousouhounangh

af ende onder hare bescherminge op te nemen, maar wy volgens contract met den Sousouhounangh verplicht hem tegens alle soodanige afvallige, nae vermogen te helpen, gelyck dan den pangeran van Samadangh, op zyn versoecq onse adsistentie eecq zyn toegesecht, doch sonder gedachten om die luyden daerdoor van hun wettigen heer af te trecken, 't welcq dan by gelegentheyt de Bantamse grooten in fatseenelycke termen, wel machtich [*sic*] werden te gemoet gevoert, wylen haer Ed[e] alsnoch niet connen goetvinden selve een brief ofte ambassadeur aen den Bantamsen Coninecq en dat naer Turtiassa te senden, want die hoochmoedige natie daer maer te trotser op soude werden en zy hun alsoo veel als wy aen den vreede moeten gelegen laten;

dat indien de peper gins tot 16 rd[s] de bhaar can werden gecontracteert, haer Ed[e] daertoe gelt en scheepsruymte sullen bestellen, sonder echter er veel om te woelen of licentie tot den incoop met geschencken aen den Conincq te versoecken en voorts dat de geëyschte caerte van 't eylant Java ten naesten sal volgen:

Dese gepasseerde maent syn van verscheyde omleggende quartieren hier aangecomen een aantal van 78 stucx groot en cleene vaartuygen, samen bemant met 415 coppen, als namentlyck:

5 vaertuygen van Samarangh met 20 mannen, 95 potten olye, 12 picols capock, 5 lasten zout, 200 bossen rottings, 2 1/4 last rys, 500 oude clappers, 2000 bossen tammerinde, 10000 oude pinangh, 12 dootkist plancken, 24 picols camiery vruchten en 4 corgie matten;
7 van Siassem met 30 mannen, 160 balcken, 1000 bossen tammerinde, 1500 bossen zuycker en 8 lasten rys;
3 » Rambangh met 10 mannen, 1/2 last rys, 140 potjens zuycker, 800 plancken, 1/2 last swarte boontjes, 4650 stucx gesoute visch, 1000 bossen tammerinde, 162 swalpen en 66 balcken;
1 » Mangoray met 7 mannen en 20 slaven en slavinnen;
2 » Intchie Pragy met 8 mannen en 5 lasten rys;
1 » Taboecan met 6 mannen en 4 lasten zagouw;
1 » Padangh met 20 mannen en 40 corgie matten;
1 » Johor met 8 mannen, 1 last zagouw, 1/2 picol thin en 300 stucx cadjanghs;
1 » Zeeringe met 4 mannen en 1800 oude clappus;
2 » Rhee [*sic*] met 16 mannen en 1200 stucx cadjanghs;
1 » Aetchin met 10 mannen en 6 picols wax, 1 last zagouw, 200 bossen rottinghs;
3 » Baly met 14 mannen en 37 slaven en slavinnen, 3 lasten rys;
1 » Banjer met 7 mannen, 600 bossen rottings en 100 corgie matten;
1 » Toeban met 4 mannen en 220 potjens zuycker;
30 stucx vaertuygen, die transporteere.

30 stucx vaertuygen, per transport.
1 vaertuygh van Bencalis met 12 mannen, 160 stucx cadjangs en 1000 gesoute visch kuyten;
1 van Zianten met 8 mannen, 3600 oude clappers en 8 potten olye;
5 » Grissee met 20 mannen, 29 lasten rys en 10 potten olye;
3 » Ceribon met 12 mannen, 115 canassers zuycker, 200 bossen rottings, 1 1/2 picol wax, 1 1/4 last rys en 1 last swarte boontjes;
1 » Ambon met 6 mannen, 2 1/2 picol schilpatshoorn, 2 picols massoy en 5 slaven;
3 » Japara met 12 mannen, 120 cannassers zuycker, 900 bossen zuycker, 600 bossen tammerinde en 8 potten olye;
2 » Dermayo met 8 mannen, 1 last rys en 150 plancken;
1 » Javana met 4 mannen, 500 bossen zuycker, 1000 bossen tammerinde en 13 potten olye;
5 » Tegal met 20 mannen, 11 1/8 lasten rys, 2050 bossen pady;
8 » Bantam met 40 mannen, 170000 oude pinangh, 8400 oude clappus, 35 kisten Suratse zeep, 500 hantrottings, 800 dammers, 1/2 last zagou, 50 bossen zagoumant, 4100 potten en pannen en 1950 potten met calcq;
3 » Pacalonge met 12 mannen, 2 lasten rys, 700 bossen tammerinde, 33 potten olye, 100 ryswannen en 800 oude clappers;
8 » Carwangh met 28 mannen, 8 1/2 lasten rys, 2000 bossen zuycker, 550 bossen pady en 8 picols capock;
6 » Palembangh met 36 mannen, 945 picol en 80 cattys peper, 1350 stucx cadjangh, 1600 stucx zoute visch, 400 bossen rottings, 14 picols harpuys en 5000 oude pinangh;
1 » Maccassar met 33 mannen, 30 slaven en slavinnen, 3500 manocken tabacq en 15 picols wax;

t'samen 78 stucx diverse vaertuygen, welckers generalen aenbrengh alhier heeft bestaen uyt de onder gespecificeerde goederen en eetwaren, als:

167	potten olye;	950	plancken;
20	picols capock;	162	swalpen;
5	lasten zout;	2600	bossen pady;
1600	bossen rottings;	1 1/2	last swarte boontjes;
15100	oude clappers;	22 1/2	picol wax;
230000	d°. pinangh;	235	canassers zuycker;
4300	bossen tammerinde;	4900	bossen suycker;
24	picols camiry vruchten;	360	potjens zuycker;
144	corgie matten;	6250	stucx zouten visch;
71 5/8	lasten rys;	1000	» » viskuyten;
500	handrottings;	100	rys wannen;
12	Chinese dootkist plancken;	2 1/2	picol schilpatshoorn;
226	balcken;	2	d°. massoy;

92 slaven en slavinnen;
1½ picol thin;
14 d°. harpuys;
3010 stucx cadjangs;
4100 ledige potten en pannen;
1950 potten met calcq;
800 dammers;
6½ last zagouw;
50 bossen zagoumant;
35 kisten Zuratse zeep;
3500 manocken tabacq;
945 picols en 80 cattys peper.

Waerentegen van hier wederomme naer de onder genoemde plaetsen zyn afgegaen 62 stucx diverse vaartuygen, als te weten:

2 vaertuygen naer Amboina met 525 rd' aen divers gesorteert porceleyn, 113 rd' aen Tonequinse annys, 20 rd' aen laxa, 6 rd' aen cust corael, 50 rd' aen benjuyn, 25 rd' aen gesorteerde zyde, 75 rd' aen cattoene gaaren, 5 rd' aen gedroogde Japans gember, 120 rd' aen diverse zyde stoffen;
4 naer Zumbawa met 757 rd' aen diverse gesorteerde cleeden, 6 rd' aen copere gommen en 9 rd' aen ysere parrangs;
3 » Bantam met 435 rd' aen gesorteert porceleyn, 6 rd' aen Japanse comptoirtjes, 8 rd' aen geconfyte fruyten, 4 rd' aen aarde comphoren en 600 rd' aen Japans staefcooper;
5 » Grissee met 145 rd' aen divers porceleyn, 5 rd' aen radix China, 6 rd' aen comyn, 5 rd' aen zoethout, 28 rd' aen poetsiocq, 25 rd' aen thee, 50 rd' aen cleeden, 10 rd' aen artal ofte geele verruwe, 277 rd' aen amphioen en 300 rd' aen Toncquinse annys;
5 » Samarangh met 100 rd' aen cleeden, 56 rd' aen poetsiock, 75 rd' aen amphioen, 65 rd' aen benjuyn, 20 rd' aen radix China, 40 rd' aen gele verwe, 63 rd' aen porceleynen, 40 rd' aen thee, 6 rd' aen comyn en 60 rd' aen Japans staaf cooper;
4 » Bima met 312 rd' aen gesorteerde cleeden, 12 rd' aen porceleynen en 15 rd' aen out yser;
2 » Ternaten met 535 rd' aen divers gesorteert porceleyn, 163 rd' aen divers gesorteert cattoene gaarn, 40 rd' aen thin, 40 rd' aen cassumba, 39 rd' aen out yser, 20 rd' aen thee, 175 rd' aen Toncquins anys, 14 rd' aen poetsiocq, 10 rd' aen Chinese tabacq, 8 rd' aen radix China, 5 rd' aen theeketels, 17 rd' aen copere pinangbeckens, 15 rd' aen calcq doosjes, 50 rd' aen Chinees goutdraat, 103 rd' aen diverse ysere pannen en 87 rd' aen anys aracq;
5 » Tegal met 175 rd' aen diverse cleeden, 28 rd' aen oud yser, 50 rd' aen porceleynen, 75 rd' aen amphioen en 60 rd' aen diverse ysere pannen;
3 » Maccassar met 90 rd' aen diverse gesorteerde cleeden, 20 rd' aen gommelacq, 61 rd' aen theeketels, 25 rd' aen gesorteerde zyde, 60 rd' aen goutdraet, 300 rd' aen wax, 299 rd' aen divers gesorteert porceleynen, 28 rd' aen witte zuycker en 25 rd' aen thee;

33 stucx vaertuygen, die transportere.

33 stucx vaertuygen, per transport.
7 vaertuygen naer Japara met 630 rd^s aen gesorteerde cleeden, 260 rd^s aen porceleynen, 110 rd^s aen artal ofte geele verruwe, 10 rd^s aen radix ganty, 160 rd^s aen wax, 600 rd^s aen amphioen, 42 rd^s aen poetsiock, 33 rd^s aen radix Toncquin, 12 rd^s aen out yser, 50 rd^s aen gout draet, 63 rd^s aen benjuin, 420 rd^s aen Japans staefcooper, 37 rd^s aen anys aracq, 24 rd^s aen Bengaelse boter, 8 rd^s aen poeyer suycker, 16 rd^s aen Zuratse zeep en 54 rd^s aen ysere pannen;
3 naer Dermayo met 120 rd^s aen cleeden gesorteert en 12 rd^s aen out yser;
2 » Baly met 236 rd^s aen diverse porceleynen en 105 rd^s aen out yser;
2 » Rambangh met 176 rd^s aen cleeden;
2 » Caroan met 136 rd^s aen cleeden;
1 » Paccalonge met 40 rd^s aen cleeden;
1 » Borneo met 392 rd^s aen cleeden en 60 rd^s aen porceleynen;
4 » Cheribon met 180 rd^s aen cleeden en 60 rd^s aen amphioen;
4 » Joana met 165 rd^s aen cl., 40 rd^s aen porcel., 10 rd^s aen handquitazols;
1 » Passir met 115 rd^s aen cleeden;
3 » Siassem met 180 rd^s aen cleeden en 3 rd^s aen porceleynen.

t'samen 62 stucx vaertuygen, die gesamentlyck in 't generael van hier dit onder staende hebben wechgevoert, als:

3678	rycxdaelders aen	div. gesorteerde cleeden;
2759	» »	porceleynen;
588	» »	Tonquinse anys;
20	» »	laxa;
6	» »	cust coralen;
178	» »	benjuyn;
50	» »	gesorteerde zyde;
238	» »	d^o. gaaren;
5	» »	Jap. gedroochde gember;
120	» »	div. zyde stoffen;
6	» »	copere gommen;
9	» »	ysere parrangs;
6	» »	Jap. comptoirtjes;
8	» »	geconfyte fruyten;
4	» »	aerde comphoren;
1480	» »	Jap. staaf cooper;
33	» »	radix China;
12	» »	comyn;
5	» »	zoethout;
140	» »	poetsiocq;
110	» »	thee;
160	rycxdaelders aen	artal;
1087	» »	amphioen;
160	» »	thin;
40	» »	cassumba;
211	» »	out yser;
10	» »	Chinese tabacq;
66	» »	cop. theeketels;
17	» »	pinang beckens;
15	» »	calcq doosjes;
160	» »	Chin. gout draet;
253	» »	div. gesorteerde ysere pannen;
124	» »	annys aracq;
20	» »	gommelacq;
460	» »	wax;
36	» »	witte poeyer zuycker;
10	» »	radix ganty;
33	» »	» Toncquin;
24	» »	Bengaelse boter;
16	» »	Zuratse zeep en
10	» »	handquitasols;

somma 12367 rycxdaelders.

Synde behalven deese noch 3 stucx leedige vaertuygen vertrocken, die niet als een Compe pascedulle hebben medegenomen etc.

Volgens de opgevinge der dootgravers syn alhier ter plaatse dese maent overleden ende met kennisse ter aerden gebracht:

42 Compe dienaren;
2 borgers;
2 Duytse vrouwen;
2 Duytse kinderen;
4 swarte mans;
4 swarte vrouwen;
15 swarte kinderen;
3 slaven en slavinnen;
samen...... 74 dooden.

Waerentegen wederom in de Christelycke gemeente deser stede syn gedoopt gewerden, hoewel 'er steets oocq noch vry meer ongedoopte gebooren werden:

12 Nederlandts kinderen;
37 in de Portugese kerck inlandse;
3 in de Maleytse kerck;
samen...... 52 gedoopte.

Oock zyn mede in de gemelte kercken dese maendt wettelyck getrouwt:

5 Compe dienaren;
4 borgers;
2 Mardyckers;
samen...... 11 getrouwde.

By den E. waterfiscael Pieter Paauw off desselfs suppoosten zyn op 4 deser maendt uyt het schip 't Goet Begin, comende uyt Bengale, aengehaelt ende voorts by den achtbaren raet van justitie geconfisqueert:

4 packjens gemerct C. R. daerin te samen 90 stucx bethilles ende 8 stucx sanen;

3 packjes gemerct K. F. 1 daerin te samen 70 stucx fotassen;

2 packjes gemerct E. 1 daerin te samen 50 stucx taffachelas gingams, 100 stucx chelas regatty;

1 ongemerct kisie daerin 16 stucx enckelde ende 12 stucx dubbelde armozynen, 4 adathys, 1 cassa Bengale, 3 chitsen ende 6 diverse gestreepte stoffjes;

1 vaetje amphioen.

By de heer fiscael van India mr. Gualter Zeeman ende gecommitteerde is in dese maendt gevisiteert Hendrick Jansen van Leyden, matroos, die verdroncken was.

Item door den landtdrost Laurens Pit en gecommitteerde Jacob van Mallabaer, slaef van Diana van Bengale, vrye vrouwe, die buyten de Rotterdammer poort verdroncken was.

Maert Anno 1678.

Primo Maart. 's Morgens gewert ons per 't vaertuych van den Maleytsen ingeseten deser stede, Intche Lanangh, een Maleytse brief, van den Conincq van Cambodia aen haer Ed[s] geschreven, welcke naer translatie in onse tale luyt als volcht:

Een brief uyt een onveranderlycke, oprechte, suyvere genegentheyt van Jan de Petuan, in de stadt Cambodia, die comt aen den heer Gouverneur Joan Maatsuycker ende de Raden van India, die regeerders syn uyt de naem van den Hollandsen Conincq in de stadt Batavia en met wysheyt en verstant alles te lande en water bestieren, die oocq seer vermaert zyn over hare cloeckmoedicheyt, dapperheyt en stoutheyt in den oorloch, wiens namen vanwegen de dapperheyt, oprechticheyt en vroomheyt in alle plaatsen van boven tot benedens wints seer geroemt werden, alsmede over de medogentheyt aen alle arme en nootdruftige menschen en syn oocq hulpers van alle comende en gaende coopluyden; dierhalven alle menschen van Godt wenschen, den Gouverneur Generaal ende Raden van India een langh leven in dese werelt gelieft te geven, opdat de stadt Batavia lange in voorspoet en welvaeren mogen regeren.

Vorders laat Jan de Pertuan aen den Gouverneur Generael ende Raden van India weten, dat den brief nevens de schenckagie van 5 ellen fyn laacken en 5 pees fine bethillis door Nachoda Lipat aengebracht wel heeft ontfangen; den inhout van den brieff was Jan de Pertuan seer aengenaem en heeft deselve oocq met groote eere, als groote Coningen haer brieven toecomen, laten inhalen, want Jan de Pertuan gedenct niet anders in syn herte, als dat Batavia ende Cambodia een plaets is ende dat de vrunt- ende bontgenootschap tusschen beyde onveranderlyck, zoo lange de zon en mane sal schynen, duyren zal.

Noch maeckt Jan de Pertuan aen den Gouverneur Generael en Raden van India bekent, dat van de 4 bassen, die van Nachoda Lipat geleent, een gebroocken was en twee nae den oorloch, om aldaer te gebruycken, gesonden hebbe, maer den Nachoda Lipat nu seggende: mynheer, de mousson begint te verloopen en 't wort tyt om te vertrecken, heeft de bassen weder geëyscht;

doen heeft Jan de Petuan twee andere in plaets gegeven, zynde drie stucx met het eene oude. Het leenen van de 4 stucx bassen door den Gouverneur Generaal ende Raden van India aen Jan de Pertuan, heeft Jan de Petuan soo hooch in zyn herte geacht, alsof een stadt aen my was gegeven.

Voor dees tyt heeft Jan de Pertuan aen den Gouverneur Generaal ende Raden van India niet anders tot schenckagie te senden als 10 picols gomlacq en een picol benjuin, 't geen alschoon van geen waerde en geringh is, Jan de Pertuan versouct niet gelieven te versmaden, alsoo 't maer is tot onderhoudinge van wederzytse vruntschap.

In Rade van India is dato deser by ordinary vergaderingh aen d'opperhoofden van 't schip Ternaten voor gedane uytreyse wegens [1] de camer Amsterdam geaccordeert de halve premie.

Item het opperhooft des soldycomptoirs alhier, Manuel Bornezee, op syn versoucq verbetert tot oppercoopman met 120 guldens ter maendt; sonder verbant, en dat hy in die bedieninge om geen meerder verhooginge sal mogen spreecken etc.

2 *d*°. 's Avonts gaen van hier naer Japara onder zeyl de schepen Hasenburgh ende Outshoorn, 't laetste voor den treyn aldaer medenemende:

2 leggers Spaense wyn, 8 leggers aracq;
4 vaten mom, 2 d° boter, 2 halfamen olyvenoly;
2 kisten en een pot met medicamenten;

15000 ℔ hart scheepsbroot en een opgemaect eercleet met syn toestel voor den Sousouhounangh, tsamen costende........................ *f* 5695 : 16 : 1.

En besyden dien, yder een cleen briefie aen d'Ed. heer directeur generael Cornelis Speelman en synen raed aldaer, soo even by haer Ed° geteyckent, met notificatie:

dat Outshoorn zy geprojecteert tot vervangh van het swacke Bredenrode voor Japara in den treyn, en den Hasenburgh om met een houtladinge, insonderheyt van knies en anckerstocken, ten eersten herwaerts te retourneren, ende tot welcken eynde de cloecke bodems Sparendam en Zuytpolsbroecq oock noch eerstdaechs staen te volgen, ende voorts, dat de schippers gehouden zyn de nu overgaende provisien vol ende wel geconditionneert weder uyt te leveren etc.

Heden becomen oocq per Javaens vaartuych schryven van den eersten deser van den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff tot Bantam aen haer Ed°, mettet volgende advys:

dat zy op aenschryven van d'E. Volckert van Goens uyt de Straat Sunda 1100 bossen bintrottingh tot 7 rd° 't cento hadden ingecocht en per dit vaertuych herwaerts sonden, omdat 't jacht de Flaman noch niet wiert vernomen, costende te samen *f* 265:17:8 en stont die coopmanschap door den gretigen insaem der Portugesen noch dagelycx te verduuren; het trouwfeest van den jongen Conincq was den 24 February op Bantam seer pompeus geviert, maer den ouden Sulthan nae weynich uyren bywesens ten eersten met een stille trom weder nae Turtiassa vertrocken, sulcx men aen denselven haer Ed° last al weder niet personelyck had connen afleggen;

---

[1] In margine van het HS. is *wegens* verkeerdelijk veranderd in: *wert volgens.*

de drie Bantamse keeys Cassumba, Sourawangh en Wangsanala, met eenige vaertuygen nae Samadangh geweest, hadden gerapporteert, dat den pangeran aldaer hun niet alleen geen.gehoor verleent, maer oocq tot vertrecken gedwongen hadde en welcq affront zy dan (door instigatie van keey Aria en pangeran Kiedol) by den Conincq hadde voorgedragen met meerder macht te willen gaen wreecken, hoewel zulcx tot noch by de Majesteyt ware afgeslagen; schynende gemelte keey Aria en Kiedol wel een forcer toon in het wercq om de Oost soude willen trecken, want oocq den pangeran Pourbaya, synde schoonsoon van den eersten, onse residenten had doen vragen, waerom de Compe haer volcq ontrent Dermayoe ende de vaertuygen van Cheribon vyantlyck hadde bejegent, met verder verclaringe, dat den Sulthan nu weder geresolveert hadt, syn Baljers en Maleyers naer Carwangh te senden en dat haer Ede maer wilde laten weten, of zy de vruntschap off vyantschap sochten, 't welck men als uyt dien heer, noch van weynich pouvoir, zyn eygen koocker niet connende aensien, derhalven maer met een goedendachwensch beantwoord hadde etc.;

hierbenevens quamen over de Bantamse geslooten negotieboeckjes van anno 1673 en 1674 en waerby den resident Caeff ten laste van de Compe aen diverse vreemde luyden noch wel 5254 rds schuldich stont, soodat Sr van Dyck de rechte beschapentheyt van gemelte residents administratie als comptoirs gelegentheyt haer Ede tot noch niet wel con advyseren, hoewel gesechde Caef genoech tot zyn plicht en devoir aengemaent wiert;

de jongst gesonde caricams, tapechindos en tapequitchils, waren met ruym ½ cent advance vercocht, 't welcq haer Edr wel gevallende, soo souw men noch eenige packen daervan als andere soorten metten eersten verwachten, voordat de Mooren van Cormandel daer aenquamen;

de 5 matroosen, by 't comptoir Bantam bescheyden, versochten yder om eenige verstreckinge op reecqueningh te mogen genieten etc.

3 *do*. Is by haer Ede geapprobeert de sententie des doots, door den achtbaren raedt van justitie deses casteels gevelt jegens seker gevangen slave, Matthys van Mallabaer, omme over dat syn meestresse getracht heeft te vermoorden, eerst de rechterhandt afgekapt, en dan voorts aen een pael geworcht te werden.

4 *do*. Laat in de naermiddach comt hier van Canara en Mallabaer terugge te verschynen de cloecke fluyt Croonenburgh, beladen met:

306¾ lasten rys;

7000 ℔ cardemon, monterende .... *f* 28822 : 19 : —.

De missive en aenhoorende bylagen, ons daermede van d'E. commandeur Jacob Lobs en raat tot Cochin toegecomen, is van den 5 January verleden en van alsulcken relatie der zaacken derwaerts over, alsmede der twisten en oneenicheden onder de Mallabaerse Ragias, insonderheyt tusschen den Conincq van Cochin ende den Sammoryn, als het aencoment briefboecq onder dat quartier can verthoonen, gelyck dan oocq seker bisschop genaemt Thomas à Castro met commissie van den Paus van Roomen over alle de kercken op Mallabaer, Canara, Madure etc., tot buyten de stadt Cochin was verschenen en die den commandeur ende de

onder gemeenten ([1]) en ingesetenen aldaer al vry wat oproer en moeyte hadde verwect tot hy eyndelyck tot vertrecq uyt Comp^e gebied was moeten geordonneert werden, want het nae ([2]) de presente swacke gestalte van onse macht te dier custe en onder de veele troublen en onlusten der Mallabaerse Vorsten en grooten niet dienstich soude wesen, veel meer innerlycke oproeren te ontmoeten etc.; hebbende den Cochimsen Conincq bezyden desen oock twee brieffies aen d'heer Gouverneur Generael geschreven, 't eerste in de Duytse ende 't ander in de Portugese tale, beyde door hem onderteyckent, dato 3 en 5 January deses jaers, behelsende sulcx als de afschriften derselver hieronder aenwysen.

TRANSLAAT ola van den Coninck van Cochin aan den Ed^e heer Gouverneur Generaal van India, geschreven in dato 3 January 1678.

Ick heb den brief ontfangen, die UE. my hebt gesonden en daeruyt verstaan 't gene daerin wert gesecht. Het vertrouwen van vrientschap, die icq met d'E. Comp^e heb, daer sall niets aen gebreecken. Ick heb de schenckagie dien UE. my van daer heeft believen te senden oock ontfangen, en ben daer mede seer verblyt en ben bereyt vergenoeginge te geven aen 't geschrift, 't welcq in Comp^e thuyn is gemaect ten tyde van den commandeur proximo. Van deselve teneur is noch een ander geschrift, 't welcq aen den presenten commandeur is behandicht, wegens de zaacken van ons ryck. Nopende het gelt heeft niemant van de commandeurs daervan beter notitie als den commandeur proximo. Van dit is UE. door hem alles wel ter ooren gecomen. Al wat tevooren is gearbeyt (door ordre van de Comp^e) tot welstant van ons en onse rycq, heeft niemandt beter gedaen als den commandeur van Rheede. Van dit alles weet den heer admirael heel veel ende heeft sulcx oocq geordonneert; zyluyden zyn nu beyde aldaer. Wanneer den admirael hier quam isser een geschrift gemaact; omdat icq deselve niet heb geteeckent is men gestoort wechgegaen; naedat dit is geschiet is den commandeur mede wat misnoecht gewerden, 't welcq myn ongevall is. Nae desen tyt zall icq sonder communicatie van den presenten commandeur, die hier door ordre van de Comp^e is, niet doen. UE. gelieft te ordonneren, dat myn ordres bewaert werden conform de rechten en styl van 't rycq; zoodanich als wy nu met den Sammoryn jegenwoordich zyn, zal het na desen tot een verderff van ons rycq strecken; onse vrunden sullen met ons niet geünieert blyven, waerom? omdat gelyck in tyden van myn ooms possessien niet geschiet. Nu doet de Comp^e myn regeeren niet tot welstant van dese myn tyt; de vyanden conquesteerden de landen; gelieft te maecken, 't zy door accoort of door oorloch, dat icq de possessie mach hebben als myn oomen het te vooren hebben gehadt. Voor myn ordinaris guastos is het gelt van de thollen en sulcx heeft den heer admirael per geschrift geordonneert; omdat d'E. Comp^e nu eenige penningen heeft uytgeschoten, geniet icq dat niet; maeckt

([1]) Lees: *ende onder de gemeente.*

([2]) Het HS. heeft: *want nae het nae.*

de reeckeningh van 't gelt dat icq hebbe genoten en trect dat af van 't gunt dat ick heb geintraheert; de rest wat icq noch schuldich blyf, reeckent dat af van de halve tholl, versoeckende UEd[e] gelieft te ordonneren, dat myn de halve portie van de incomsten behandicht wort; gelieft oocq van dit alles in zyn geheel tot welstant in corten te ordonneren, want icq daerom benodicht ben.

Tweede translaat brief van den Cochinsen Conincq aan den heer Joan Maatsuycker, Gouverneur Generaal.

Dit is myn derde brieff sonder eenich antwoord ontfangen te hebben. Icq weet niet om wat redenen men my vergeet, die den voorganck behoorde te hebben, tot troost van my en myn volcq, en daerom is aller verwachtinge op die goede antwoort, want sonder deselve sullen myn zaacken geen uyteynde crygen. De brieff van antwoort die my bestelt is, spreect gansch niet van myne zaacken, zynde myn begeerte, dat icq begunsticht werde met de afhandelingh myner papieren aengaende de landen, want sonder myn volcq ben ick van geender waerdye en myn betrachtingh is, dat hen alle mach wel gaen tot myn vertroestingh, want 't is met hem en d'E. Comp[e] dat icq woone in dit myn casteel van Cochin, sooals icq UEd[e] de zaacken van Coetchyn geschreven heb en 't becomen antwoord begrypt niet anders dan bysondere zaacken; nu verhandelen den commandeur Jacob Lobs en Babba en Poelicar van Calicoilan altemael de zaacken van d'E. Comp[e], sonder van myn eens te melden, of my iets te achten als Conincq als icq ben, maer slechts nae hun believen en daerom zyn alle de gebuurconingen my tot vyanden geworden en d'E. Compagnie tegen, dat noyt alsoo is geschiet. Om deses commandeurs wil connen wy niets verrichten ten goede van de Comp[e], jae icq heb oocq verstaan, zonder te weten of 't waer is of niet, dat Babba ende Poelicare en Pailetter uyt mynen naem olas naer Batavia hebben geschreven, om alle welcke redenen versoecq icq dat men my sende een man die kennis van dese landen heeft, opdat icq niet verlooren gae en de Comp[e] met my, en dat icq oocq met antwoord mach werden begunsticht, want geen commandeur heeft oyt soo gedaen als nu desen doet. Icq heb myn vertrouwen op de E. Comp[e] en den Samoryn de zyne op de Francen; den derden prins van den Samoryn onthout sich met anderen meer binnen Coetchin, niet ten goede van d'E. Comp[e], maer om quaet te doen tot verlies van dit rycq van Coetchin. Nu staat alles aen 't believen van UEd[t].

Cochin, den 5 January anno 1678, UEd[e] vrient en broeder.

Onder stont: V. V. het teecken van de Coningh Birole van Coetchin.

En dewyl de voorverhaelde fluyt Croonenburch en passant de stad Gale heeft aengedaen, soo hebben van den oppercoopman Wilhem van der Molen en raad aldaer noch een cleen advysie erlanght van den 28 January jongstleden,

't welcq niet anders melt als de goede continuatie van saacken in voorige termines derwaerts over etc.

's Avonts keert uyt de Straat Sunda terugge 't schip 't Wapen van Tertholen, hebbende de jongst afgegane retourschepen van Bantam de ordinary geordonneerde verversingen ende 't benodichde water toegebracht en wyders deselve op 28 verleden maends in ruym zee geconvoyeert, in comp^e^ van het jacht de Flaman, dat op

5 d^o^. 's morgens al vroech mede met den eersten clercq onser secretarye van 't bestellen der generale papieren aen gemelte retourschepen terugge comt over Bantam, van waer het medebrenght 1000 bossen bintrottangs ter coste van *f* 234 : 15 en verder mondelingh bericht uyt de mont van den coopman Jacob van Dyck, dat de saacken aen dat hof noch al stonden in die termines, als zy ons by haer advys van den eersten deser hadden genotificeert.

Wesende ons nu oocq met desen gewerden een briefie van den commandant schipper der retourschepen Jan Boon, gedachtekent 27 February, tot advis, dat zy op 15 desselven maends van hier gegaen en noch 6 dagen daeraan eerst voor Anjer door quaet weder en niet voor den 26d^o^ aen 't Princen eyland verschenen waren; inwylen datse met Terthoolen van Bantam maar 3 koebeesten en verdere weynige ververssinge door de quaetwillicheyt der Javanen becomen hadden en nu, van water en branthout als alles wel voorsien, stonden 't zee te kiesen, wesende 't schip Bloemendael wel wat ranck, doch sonder swaricheyt en soomede niet van d'andere schepen te duchten.

Voormiddachs comt den sabandar Ockersen by syn Ed^t^ met seker Maccassaer van voorname extractie genaemt, [1] die soo even van Bantam verscheenen en mits quaet tractement aldaer nu alhier domicilium versoeckende is, 't gunt hem dan om redenen onder opsicht van den landdrost oocq toegestaen zy etc.

Soo becomen oock met eenige onser tingans per den lieutenand Jan Struys van de revier van Carwangh twee briefies, 't eene door den lieutenant Tieleman van Ewyck, en 't ander door den p^l^. lieutenant Hendrick van Eeden uyt de pagger op Tanjongpoura eergisteren aen haer Ed^e^ gecarteert, beyde, en eerst dat van den lieutenant Eeuwyck, van corten inhout aldus:

Haer Ed^e^ schryven en ordres van 22 February was daer op primo deser per gemelte lieutenant van Eeden wel ontfangen, en soude nae vermogen naegecomen en de gemelte van Heeden van alles en in den ommeganck der Javanen sooveel doenelyck onderricht werden etc.;

den lieutenant Struys en boeckhouder Joannes Bruyninck quamen nu herwaerts met al de militairen, boven de geordonneerde 80 man, en den Mardycker Pasquael was al met de ziecken, colys en Batavise Javanen op hun ernstich aenhouden vooraf nae Batavia vertrocken, die van 't gedoente ginder oocq breeder mondelingh sou connen rapporteren;

2 tingans en de zeylchialoup, doch d'eerste door gebrecq van stroozeylen, wierden ginder nu eenelyck tot haer Ed^e^ nader ordre overgehouden en den Mardycker vaendrager Domingo Diego soude volgens haer Ed^e^ begeerte met 3 Nederlandtse en ses inlandse soldaten, nevens twee Javanen van Wiera Saba tot leytsluyden, van

---

[1] 's Mans naam schijnt in de pen gebleven te zijn.

daer over den landwech nae Batavia geschict werden, om alsoo van de wegen en landen perfecte kennisse te crygen;

de pagger tot Tanjongpoura lach op de bequaemste en hoochste plaats, die daerontrent was (volgens de afteeckeningh van deselve die nu overquam) en oocq niet meer als een pistoolschoot aen d'overzyde der revier, van daer de wech nae Batavia heen liep etc.

Volgt nu het briefie van den p[l] lieutenant Hendrick van den Eeden, dato 3 deser:

hoe dat hy door harde afwateringh van den 21 February tot primo deser was besich geweest om voor Tanjonghpoura te geraäcken en op haer Ed[e] begeeren neven desen een afteeckeninge van den pagger oversont, die hy na desen verhoopte correcter te sullen opmaacken etc.

Hebbende wyders den Javaensen regent tot Tanjongpoura, genaemt Wiera Saba, neven desen oocq een cleen Javaens briefie aen d'heer Gouverneur Generaal afgeschict, 't welcq nae translatie aldus luyt:

> Desen brief van keey Nabey Wiera Saba, die comt aen myn broeder den heer Gouverneur Generael in de stadt Batavia, die Godt wil zegenen met een langh leven en veel geluck in dese werelt.
>
> Verders soo schryft keey Neby Wiera Saba desen brieff aen den heer Generael, omdat den Sousousounan Mancourat den heer Generael en oocq den admirael gesonden hebben om een fort te maecken, als dattet selve op Tanjongpoura sonder eenige tegenspoet en verhinderinge is gemaact en voltoyt; nu versoeckt keey Nebey Wiera Saba aen God die fortificatie voor altyt op Tanjongpoura door bevel van den Sousouhounangh Mancourat en den heer Gouverneur Generael in de stadt Batavia mach blyven. U broeder keey Neby Wiera Saba versoeck vergiffenis aen den heer Gouverneur Generael, omdat voor dees tyts niets heeft te senden, maer sal morgen of overmorgen en indien Godt de Heere keey Neby Wiera Saba een langh leven gelieft te geven 't selve verbeteren.

Op gisteren en heden hebben haer Ed[e] in Rade van India, over de saacken van Palmbangh besoignerende, om reden dat den Conincq of pangeran aldaer getracht heeft met de Engelsen oocq in onderhandelingh van peper te treden, apparent uyt insichten om de lage prysen, daerse nu eenige jaren ginder op heeft geweest, en 't welcq voor de Comp[e] seer schadelyck soude wesen; derhalven alsnu geresolveert den E. Dirck de Haze als commissaris derwaerts te senden, geadsisteert met den ondercoopman Abraham van Riebeeck, soo om het comptoir aldaer te visiteren en den Conincq het overlyden van den Ed[e] heer Gouverneur Generael Joan Maatsuycker H. L. M. als de successie van den presenten Ed[e] heer Rycklof van Goens bekent te maecken, maer wel voornamentlyck oocq om met gemelten

Conincq te handelen over het contract, anno 1662 met desselfs gesanten hier tot Batavia gemaect, hetselve te vernieuwen en ons in 't geheel nader daeraen te houden, omme alsoo door dat middel te beter alle de peper daer vallende in Comp^e handen te crygen, die anderssints en by continuatie der lage prysen voor een groot gedeelte onder vreemde mocht geraecken, sullende gemelte E. de Haes, die in desen jare oocq wederom voor opperhooft nae Jappan wert gedestineert, tegen medio May wederom moeten hier wesen en by gebrecq van tyt het wercq tot voorsz. Palimbangh door den ondercoopman Riebeecq voorts tot een goet eynde laten voltrecken etc.

7 d^e. 's Morgens werden de brieven des Conincx en Prins van Toncquin, op 25 verleden maendts per 't hoecker de Croonvogel alhier aengebracht, van boort en ingehaelt nae gewoonte door den E. ontfanger generael Willem van Outhoorn, sabandaer Ocker Ockerse, nevens de coopluyden Jan Parve, Aernout Faa en Johannes Leeuwenson, staende de comp^e des casteels in volle wapenen van de hooftwacht tot aen syn Ed^e wooninge ter wedersyden gerangieert, werdende op de overleveringe der brieven 3 chergies musquettados en 5 canonschooten van de punct den Diamant gedaen ēn voort de substantie derselver, beyde van eenen inhout, nae translatie uyt de Chinese in onse tale bevonden van onderstaende teneur.

Van den ouden Conincq van Tonquin.

Amiam Cockongh, Coninck van Tonquin, sendt desen brief aen den Conincq van Batavia en alle zyne raadsheeren, die God wil geven een langh leven ende veel gelucq in hare regeringe.

Verders heb icq in de oude schriften gesien en gelesen, dat alle de groote en machtige heeren 't gene zy met de mont seggen, dattet mettet hert oocq moet accorderen en overeencomen, want Toncquin en Batavia zyn overlange vrunden geweest en goet vertrouwen op den anderen gehadt, maer 't schynt dat de vruntschap voor dees tyt wat vermindert is.

Ick hebbe een monster van barnsteen gesonden en daervan mondelingh gesproocken en daerover oock geschreven, maer 't selve niet becomen; echter hebbe den brief van den Conincq van Batavia met vernoeginge en aengenaemheyt well ontfangen, deselve gelesen ende daeruyt verstaen, dat de twee copere stucken toecomende jaer souden gesonden werden, maer van barnsteen staetter niet in vermelt en oocq geen Spaense realen, thin noch staefcooper aengebracht; dierhalve hebbe daeraen bespeurt de vruntschap weynich is vermindert; wat aengaet salpeter ende swavel isser in overvloet, maer 't gene geëyscht hebbe niet gecomen, noch gesien; of 't selve niet verborgen buyten is vercocht weet icq niet, doch daer is niet aen gelegen, maer in den brieff is jaerlycx geschreven, indien iets benodicht hadde, dat icq 't soude bekent maacken, daeromme segh ick nu, datter niet beter is dan barnsteene coralen en groote stucken barnsteen, ten tweeden copere stucken, ten derden

Spaense realen, thin en staefcooper. Nu versoecq ick dat de grooten daerop gelieven te dencken ende in achtinge te nemen, want hetgene met de mont gesecht wert, behoorde oocq mettet herte overeen te comen.

Nu hebbe niet anders aen den Conincq van Batavia te senden als 600 ith witte zyde, die verzoecke uyt een goede genegentheyt en tot een teecken en onderhoudingh van oprechte vruntschap gelieve aen te nemen.

Myn versoucq is om te coopen:

2 copere stucken schietende yder 6 ith buscruyt;
20 kisten Spaense realen;
20 ps root...... }
5 d° swart..... } laecken;
5 d° blaauw.... }
5 ps root...... }
5 d° asgraauw. } perpetuanen;
5 d° blaauw.... }
groote partie groote barnsteen;
veele barnstene ketens, als 't gesondene monster;
groote parthye geschilderde cleeden en gebte (1) lywaten als voor desen;
6 vaetjens olyven olye;
groote parthye cooper en thin.

Den brief van Anam Cockhouongh, vice Conincq, is van een en deselve inhout als des Coninex, uytgesondert dat aen den Conincq van Batavia tot schenckagie zent 250 ith geele zyde en refereert hem aen zyn voorigen eysch en versouct om perlen en grove lywaten.

's Avonts gaet per inlandts vaertuych een cleen lettertje af aen den Ed. heer admirael Cornelis Speelman tot Japara, ten geen anderen eynde als dat den coopman Jacob Couper wert gelicentieert met eerste occasie op 't versoucq van syn huysvrouw en vrunden te mogen herwaerts comen ende dat de schepen Sparendam en Zuytpolsbroecq mede dagelycx derwaerts staen te volgen etc.

8 *d°*. Namiddachs erlangen per Javaens vaertuych een briefie, op gisteren door den coopman Jacob van Dyck en resident Caaf herwaerts geschreven, van advys:

dat haer Ed° schryven van 28 February wel was ontfangen, maer noch geen gelegentheyt geweest, om daerby gegeven ordre de Bantamse grooten voor te dragen, wyl zy hun meest alle by den Sulthan op Turtiassa onthielden, om over de saken van de Oost te besoigneren en soude keey Aria hebben voorgeslagen, om den Samadanger met 6000 man aen te tasten en oocq den opbouw van onse fortresse op de revier van Carwangh te beletten en indien wy hun de doortocht te lande nae Samadangh wilde verhinderen, dat zy ons dan almede den oorloch mosten aendoen, doch waertoe den jongen Sulthan niet hadt willen condescenderen,

(1) Misschien voor: *gebleekte.*

en sonder dat men 't besluyt van de ouden Sulthan deswegen alsnoch conde vernemen, gelyck mede niet van 't vertrecq der Cheribonse pangerans nae huys; inwylen zouw men haer Ed^{e} intentie wegens den incoop des pepers etc achtervolgen;

't jacht de Flaman had op 4 deser en passant 1000 bossen rottangs van daer mede nae Batavia genomen en de gesloote Bantamse negotieboeckjes van 1674 en 75 gingen nu by desen over, met hoope de resterende oocq in corten souden volgen, maer wiert bevonden, dat de resident Caef of de Comp^{e} by deselve al 6698 rd^{s} schuldich stont over gedane verstreckingen aen de schepen etc., en waerjegens de effecten van dat comptoir niet meer beliepen dan *f* 1543, van alle 't welcke nae desen pertinente openingh soude werden gedaen etc.

Heden is in Rade van India over de zaacken op Sumatra's Westcust, soo wegens de Sillidase goutmyne en 't besorgen van noch parthye slaven, soo van hier als van 't eylandt Nias nae derwaerts; item wegens een te doene uytsettinge nae 't eylandt de Goede Fortuyn, welckers inwoonderen ons volcq van de daer verongelucte fluyt Udam hebben getracht van cant te helpen en alle Comp^{s} geborge ende daer gebleven goederen gerooft, alsulcx geresolveert, als by 't generale resolutieboecq en oock na desen by de derwaerts afgegane brieven en ordres sal connen blycken.

Oocq is wyders in plaets van d'E. heer Pieter van Hoorn die op zyn versoucq en 14-jarige continuatie wert ontslagen, wederom tot politycq commissaris in kerckenrade alhier geëligeert d'E. heer Anthonio Paviljoen, en aen wien dan noch met eenen oocq is opgedragen het kerckmeesterschap der Nederlandse kerck deser stede in plaetse van den E. heer Constantin Ranst, jongst nae 't Patria vertrocken.

Soo is mede tot coster van de inlandse kerck aen de Oostzyde buyten de stad gestelt den clockluyder der Nederlandtse kerck, Jaques Nicasius.

En nae resumptie van de opgemaecte bevindinge door den presenten visitateur generael, Daniel Parve, der Bandase negotieboecken, is sulcx by haer Ed^{e} voor een seer goet wercq aengesien en dienstich dat het soodanich van alle comptoiren comt te werden geobserveert.

9 *d*^{o}. 's Morgens gaen de schepen Sparendam en Zuytpolsbroecq nae Japara onder zeyl, niet anders medenemende als een cleen dubbel lettertje tot geleyde aen d'E. heer admirael Cornelis Speelman en raat, soo even by haer Ed^{e} getekent, hoe dat dese bodems ten eersten met een houtladinge werden terugge verwacht en tot noch geen advysen van Japara zyn vernomen etc.

's Avonts vertrect de fluyt Yselsteyn nae Banjermassingh met een cargasoen van:

12000 Spaense realen;
59 packen diverse cleeden;
20 kisten Japans staefcooper;
2495 ℔ loot, 122 ℔ poeyerzuycker en voorts partye provisien, schenckagie goederen etc, samen ten beloope van *f* 59637 : 13 : 7, onder de sorge ende bestieringe

van de ondercoopluyden Joannes van Mechelen en Pieter van de Veste, omme voor dat capitaal een ladinge peper of oocq wel parthy gout, ambergrys, bintrottings, harpuys, wax etc., aldaer vallende te negotieren, indien die goederen redelycx coops te becomen syn ende wyders alsulcx meer ginder te verrichten, als hun by instructie van haer Ed^e, op gisteren getekent, wert aenbevoolen, en welckers substantie by 't afgaende briefboecq can werden gelesen, nevens oock het briefie, dat haer Ed^e hierbezyden mede aen den pangeran van Banjermassingh syn schryvende, tot versoucq van syn hulpe in onse negotie ende toesicht en bescherminge van ons schip en volcq 't hunner aenwesen aldaer.

Soo vertrect oocq insgelycx uyt dese rheede naer Palimbangh 't schip den Eendracht, 't hoecker de Baers, en chialoup de Bracq, en daermede den oppercoopman d'E. Dirck de Haes als commissaris, soo totte visite van 't comptoir, als wel voornamentlyck tot nader onderhandelinge van onse pepernegotie met den Conincq aldaer, ingevolge van de commissie derwegen, door haer Ed^e op zyn persoon verleent, dewelcke nevens de instructie ter naerechtinge, als de brieven aen den Conincq van Palimbangh en onsen resident Joannes Schilhoorn en raadt aldaer, nu medegaende, alle op gisteren syn getekent en van alsulcke ordres en substantie, als by 't uytgaende briefbouck in 't breede can werden nagelesen, synde voorts tot vervolch der negotie en provisie voor dat comptoir in 't schip den Eendracht nu oocq afgescheept:

24000 mexicaense realen van achten;
44 packen diverse cleeden;
10 kisten Japans staefcooper;
4 lasten Siamse rys;
1 cas Persiaense wyn en voorts party andere provisien en nootlyckheden, medicamenten, equipagiekleenicheden etc., samen tot *f* 90585 : 3 : 12.

10 *d^o*. 's Morgens wert ons per expres Javaens vaartuych van Bantam toegebracht een briefie, door den coopman Jacob van Dyck en resident Caaff op gisteren herwaerts geschreven, van advertentie en advys:

dat den Sulthan op 't geduyrich aenhouden van keey Aria Monjaja ende andere hadt vastgestelt van de eerst versochte 6 noch 2000 mannen onder keey Soura Dewangsa en Narra Cassumba, de helft te water en de helft te lande, over de wech van Maraberis naer Samadangh op te senden, om dien pangeran met gewelt onder de Bantamse gehoorsaemheyt te brengen, gelyck mede de oudtste en jongste pangerans van Cheribon, nu oocq met de naem van Sulthan verheerlyck, stonden nae huys te vertrecken onder 't geleyde van keey Aria Monjaja etc., om haer van des Coninex van Bantams wegen aldaer voor te stellen, soudende, soo gesecht wiert, met 25 vaertuygen den wech nemen over Pamanoecan ende ordre hebben, soo d'onse hun elders mochten recontreren ende in haer desseynen wilden stuyten, daertegens dan alle uytterste gewelt te gebruycken en datse oocq den Carwangsen of Bandongsen tommegon, Wiera Dedaha, als welcke zich onder de Bantammer erkent hadt, tegens den Samadanger etc. souden personelyck medenemen etc.

ende op welcke Bantamse tydinge des namiddachs in Rade van India als sulcx is geslooten ([1]), als by 't generale resolutieboecq mach blycken, [en] in een antwoordtbriefie, op morgen of overmorgen aen onse residenten derwaerts af te gaen, nader sal werden uytgedruckt etc.

11 dº. 's Morgens gaet een vaertuych met eenige nootlyckheden nae onse pagger op de Carwangse revier tot Tanjongpoura ende daermede oocq een cleen briefie van haer Ed^e aen den luytenant Tieleman van Eewyck en raat aldaer, op gisteravont geteyckent, van volgende ordre ende substantie:

dat zyn schryven van den 3 deser per den lieutenant Struys wel ontfangen, doch van die vaertuygen door 't quade weder eenige gestrant ende een soldaet verdroncken zyn;

dat de stroozeylen voor de twee tingans by desen overgaen en eene daervan nevens de chialoup hier terugge verwacht wert, daermet oocq den lieutenant Tieleman, soo daer alles gerust en wel is, maer anders niet, wert toegestaan herwaerts te comen, nae gedane transport en goede onderrichtingh aen den lieutenant van den Eeden, latende de pagger voorts beset met 60 blancke en 20 à 30 Mardycker militairen en niet meer coelys daer blyven, als by de eene tingangh nodich zyn, kunnende in plaets van den Mardycker Pasquael eenen Claes Mendes voor tolcq gebruyct en Intche Seleman (des genegen) mede wel herwaerts gelargeert werden, sonder datter oocq een bouckhouder nodich, maer 't voorvallende gins by den lieutenant van Eeden wel sall te doen wesen;

dat de nu overgaende 300 rd^s tot costgelt voor ons volcq moeten dienen, benevens het ordinary rantsoen van rys ende dan het vlees en specq voor eenige ongelegentheyt dient bewaert te werden en de nodige rys gins oock selve verzamelt etc.;

datter sooveel pady dient opgecocht, als de chialoup en tingangh herwaerts sullen connen medenemen, sonder echter de prys, die gesecht wert 2 1/2 rd^s de 100 bossen te wesen, daerdoor te verduren, gelyck dan haer Ed^e mede sullen verwachten de prysen der bamboesen, jaty- en baye balcken, item van 't grof en cleen vee, 't gunt ginder alle altyt in overvloet is te becomen geweest;

dat den vaendrich Domingo Diego over den landtwech tot noch hier niet is verscheenen;

dat haer Ed^s niet anders connen sien of de pagger tot Tanjongpoura was well begrepen ende geordonneert, maer nae 't scheen wat te cleen om daer nae de intentie een tresoor van nely op te rechten en waerom hiernevens een project van wat vergrootinge aen 't selve wiert overgesonden, met verder relaes, hoe het wyders voort bequaemst en macyefst geoordeelt wert, daerop haer Ed^e dan 't advys der lieutenants Tieleman en van Eeden met den eersten in persoon bleven verwachten, mits geleth wierde, dat men met de wallen niet te naer onder de revier springe;

dat op 't sluyten deses goetgevonden zy, den lieutenant Tieleman tot onse nadere ordre noch gins te laten verblyven, en soomede de gemaacte vasticheyt vooreerst te laten gelyckse nu is etc.

([1]) Versta: *alsulcx is besloten.*

Voor middach comt hier te lande van Carwangh den inlands vaendrich Domingo Diego, hierboven van gemelt, met 6 inlandse en 3 Nederlandse soldaten, medebrengende een briefie van den lieutenant Tieleman van Eeuwyck en Hendrick van den Eeden uyt de pagger op Tanjongpoura, de dato 5 deser en van advys:

dat den voorstaende vaendrich en soldaten van den regent Wiera Saba met twee Javanen tot leytsluyden waeren voorsien en gelast haer Ed^e^ van de bevindinge, verheyt en cituatie der landen tusschen Tanjongpoura en Batavia goet rapport te doen;

den prys der bamboesen soude aldaer ontrent 14 rd^s^ de duysent stucx costen en de swarte suycker ontrent 1½ rd^s^ 't picol, de pady in groote bossen 3 en cleene bossen 1½ rd^s^ 't cento, doch de jaty- en baeye balcken was men noch niet wel recht bewust, maer houtscoolen waeren daer oocq in overvloet tot 5 à 6 corven voor een rd. te becomen;

de Javaense inwoonders ginder scheenen met den tolcq Pasquael niet wel en beter met Intche Celiman gedient te zyn;

den regent Wiera Saba, die haer Ed^e^ seer deed groeten, hadt op 't voorstell van den lieutenant Tieleman aengenomen, ons volcq aldaer doorgaens van den dagelycxen rys en d'officieren oocq van toespys te sullen doen versorgen, soo haest zyn volcq nu maer met het snyden der nely gedaen souden hebben.

12 *d^o^*. Voormiddachs senden haer Ed^e^ per het expresse vaertuych, eergisteren van Bantam hier aengecomen, wederom een antwoordbriefie aen den coopman Jacob van Dyck en resident Willem Caeff, soo even getekent en van volgende consideratie en ordre:

dat haer Ed^e^ by de ontfangen briefies van primo, 7 en 9 deser gesien hebben het voornemen der Bantammers, om die van Samadangh met gewelt onder haer gehoorsaemheyt te doen buygen ende daerop goetgevonden by desen te ordonneren om den jongen Sulthan en andere grooten by forme van waerschouwinge bekent te maecken, dat wy gemelten Samadanger uyt crachte van 't gemaecte contract met den Sousouhounangh onse hulpe hebben toegesecht en oocq sullen bewysen, en waeruyt dan wel groote verwyderinge tusschen ons en Bantam soude connen ontstaen, met protestatie uyt haer Ed^e^ name, dat wy daeraen onschuldich sullen syn, ende onse intentie nergens anders toe strect, als om het Mattaramse landt weder in voorige rust en vrede te brengen, opdat de negotie, soowel door ons als die van Bantam, gelyck te vooren weder syn voortganck mach nemen, ende dat wy geen Bantamse handel-, maer well alle oorlochsvaertuygen sullen verhinderen in de Mattaramse havenen aen te comen en welcke billickheyt by alle goede regeringen behoort gepresen te werden, doch dat dese waerschouwinge niet moet geschieden dan als men van de waerheyt hunnes voornemens wel versekert is, dewyle zy anderssints daerdoor wel iets mochten bestaen, datse te vooren niet en hadden voorgenomen te doen;

dat de Bantamse negotieboeckjes van anno 1673, 74 en 75 wel syn ontfangen en de volgende met den eersten werden verwacht, maer niet sonder verwonderinge zy gesien, dat de resident Caef aen diverse persoonen wegens de gelichte penningen noch 6698 rd^s^ ten achteren stont;

dat tot nader ordre geen verder incoop van bintrottangh behoeft gedaen en de versochte caert van 't eyland Java by desen gaat, sullende op den gedaenen eysch van cleden met naeste gelegentheyt geleth werden;

dat uyt het voorstaende wel te begrypen zy, onse meninge geensints strect om den oorloch tegens Bantam te soecken ende niet als volgens contract met de Mattaram door ons gedaen zy, gelyck dan oocq aen 't Bantamse hoff wel ronde verclaringe mach werden gedaen, dat wy geensints het landt van Samadangh begeren, (¹) schoon het oocq van 't Mattaramse hof aen de Compe is geschoncken, als een zaacke, die niet dan twisten ende beroerten op dit eyland soude connen verwecken, daer wy ter contrarie niet als de rust van 't selve betrachten en daerom, dewyl wy soo grooten gifte alleen uyt genereusheyt afstaan, dat men 't selve dan oocq niet als aen de wettige eygenaers can laten en daeraen al ons vermogen sullen besteden, waerop de Bantammers staet moeten maacken, wyl wy reets mede een stercke besettinge voor de reviere van Pamanoecan hebben leggen; 't welcq alles (by sekerheyt van hun voornemens) den jongen Sulthan of pangerans dient bekent gemaect, opdat zy, onsen ernst ziende, naemaels niet te clagen hebben etc.;

en indien zy iets mochten ophaelen van onse pagger op Tanjonpoura, dient geantwoort, dat die op 't expres versoucq der Javanen tegens het moorden en roven der schelmen die den sabandar, Singa Perwangsa etc. hebben vermoort, daer is gelecht om alleen tot verzekeringe der gaende ende comende coopluyden en ruste der landen te dienen etc.

's Avonts gaet oocq met eenige onser Javanen af een cleen briefie, door den sabander Ocker Ockersen uyt haer Ede name geschreven (²) aen den tommegon Wiera Dedaha tot Bandongh, gelegen hierboven in 't geberchte wat beoosten Batavia, daerby denselven wert gewaerschouwt, om sich volgens de geruchten niet tegens de Samadanger aen te stellen, of hem onder de protexie ende tot adsistentie der Bantammers te begeven, maer liever zynen heer den Sousouhounangh getrouw en met ons in vreede te blyven, als nader by 't selve dato deser in 't afgaende briefboeck mach blycken.

13 *do*. 's Morgens verzeylen van hier nae de revier van Pamanoucan 't jacht de Cabeljauw ende 't hoecker de Croonvogel ende chialoup de Vlieger, tot versterckinge onser besettinge aldaer, met een Comps gontingh en versien met soodanich schryven aen de overheden derselver, door haer Ede op gisteravont getekent, als by 't afgaende briefboeck blykt ende by de onderstaende corten inhout oocq wert aengehaelt:

dat haer Ede op de tydinge van 't voornemen der Bantammers, omme opnieuw die van Sammadangh met 1000 man te lande en 1000 man te water over Pamanoecan te beoorlogen, goet hebben gevonden dese scheepjes met een recreut van 100 soldaten derwaerts af te senden, omme te beletten, datter van die cant of te water daeromher geen crychsvolcq wert ingelaten, en sal derhalven by aencomste eeniger Bantamse vaertuygen, tot betuyginge dat wy geen oorloch en soecken, de hoofden derselve uyt haer Ede name werden bekent gemaeckt, dat onse schepen etc., daer gesonden zyn om die revieren te beschermen en alle

(¹) Het HS. leest: *te begeren*.
(²) Het HS. heeft dit woord tweemaal.

vaertuygen ter negotie onbecommert te laten passeren, doch geen crychsvolcq, dewyle den gouverneur van Samadaugh, als een onderdaen van de Matteram, onder Comp[e] bescherminge is aengenomen, doch byaldien zy echter per force daer wilden landen tegens onse vooraf te doene deuchdelycke protestatien, soo sal men soo onrechtvaerdigen gewelt wederom met gewelt moeten tegengaen en hun nae vermogen trachten te verdryven ofte te vernielen, mits men haer niet en attacquere noch abordere dan met sekere advantagie ende de minste schade, latende oocq by 't veroveren eeniger vaertuygen en volckeren deselve voort des anderen daachs wederom los en vry nae huys keeren met aenseggingе, dat wy als verhaelt geen oorloch, maer alleen de bescherminge aen die wy se schuldich zyn en zoecken;

dat den schipper David Davidsen van de Cabeljauw op de Schelvis sal overgaen en de vlagge blyven voeren en voorts de ordre volgen, die by de instructie tevooren is verleent ende wyders dat de nu medegaende contingh met bescheyt van 't gepasseerde ginder ten eersten wert teruch verwacht etc.

Naermiddachs gaet oocq per inlands Malleyts vaertuych af een expres advysbriefje aen den Ed. heer directeur generael Cornelis Speelman en zynen raad tot Japara, mede op gisteren geteeckent en van volgende advys:

dat op de Bantamse tydingen eenige nader uytsettinge tot Pamanoucan etc. zy geschiet en haer Ed[e] geresolveert zyn, die gebuuren in haer vermetelheyt niet toe te geven, soo zy met haer quade proceduren blyven voortgaen, en waerom haer Ed[e] oock gaerne zagen dat d'heer Speelman soodrae mogelyck van ginder overquame, synde om de veranderlycke geruchten die alhier van Java's Oostcust loopen geresolveert, dit vaertuych expres af te senden, om den toestant der saacken ginder en de reden van d'heer Speelmans tardance terecht te mogen verstaen;

inwylen dat haer Ed[e] alsnoch van consenante advysen bleven, ons met den Mattaramsen broederkrych niet te verre in te laten, als menende in naecominge van ['t] contract ons genoech gequeten te hebben, ende waernae de mesures sullen dienen aengeleyt, opdat wy met een ander te helpen ons selven niet mochten beschadigen, en waerop haar Ed[e] sonder uytstel antwoort en oocq den persoon van d'Ed[e] heer Speelman soo haest mogelyck blyven verwachten, ende sich voorts tot de bygaende stucken en nouvelles refereren etc.

Jegens den avont becomen per Javaen een missive, op gisteren door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff uyt Bantam aen haer Ed[e] overgebrieft, van advis:

dat den 9 deser het voornemen des Sulthans van syne uytsettinge te water ende te lande na Samadangh ware genotificeert, item 't voorgenome vertrecq der twee Cheribonse pangerans in geleyde van keey Aria over Pamanoecan naer huys met 25 vaertuygen, en in welcke resolutie men tot noch geen veranderinge had connen ontwaren, maer wel, dat een der Cheribonse Princen, uyt vreese dat zy thuys by zyn volcq niet heel wellecom soude wesen, versocht hadt noch eenigen tyt op Bantam te blyven, des nu 't vertrecq van den jongsten alleen mede noch onseker blyft;

de broeder van crain Tima, dain Mangika, wiert gesecht met 80 Macassaren mede tot die voyagie te wesen geordonneert, maer dat de hooffden der Bantamse Malleyers sulcx soude hebben geëxcuseert onder voorgeven wel in andere diensten, maer niet tegens de Hollanders te willen vechten of hun laten gebruycken; hoe dit by de Sulthan wiert opgenomen en tot wat eynde eenige vaertuygen van Lampon waren ontboden, bleeff seer geheym en divers in praat, van datse tot Conincx geleyde nae de Duysent Eylanden stonden mede te gaen of wel, datter in plaets van 2 à 3000 man nae Samadangh souden optrecken;

daer waren 't zedert twee dagen wel 50 vaartuygen, alle ten oorloch toegerust, ter sluyck van Bantam nae Turtiassa gevaeren, en de grooten, tot den optocht geordonneert, mede derwaerts vertrocken, om, soo gesecht wiert, binnen 2 à 3 dagen t'zeyl te gaen en aen de Tangeranders oocq en passant de nodige ordre tot hunne lanttocht te geven;

aen de boom tot Bantam was oocq geordonneert geen vaertuygen meer te mogen uytvaeren, voordat hun vloot van Turtiassa soude onder zeyl gegaen syn, soodat men desen in haesten noch afgevaerdicht hadde etc.

14 dº. 's Avonts sende Haer Ed. wederom per Maleyts vaertuych een nader brieffie aen de Ed. Hr Directeur Generael Cornelis Speelman ende zynen raad tot Japara, soo even geteyckent, tot bekentmaackinge:

dat op de nader Bantamse advysen van derselver voornemen om Samadangh door gewelt onder haer te brengen goetgevonden zy, de jachten Flaman en Experiment noch tot versterckingh van onse macht nae Pamanoecan te senden, om met het eene mes 't andere in de schee te houden, of wel de Bantammers, soose met gewelt wilden doorbreken, met te meer advantagie te wederstaen;

dan, alsoo men hier van cleen bequaem oorlochsvaertuych tenemael ontbloot en onvoorsien is, 't gunt by alle occasien en oocq by rupture met Bantam seer quaelyck soude comen, soo wiert by desen ernstich gerecommandeert den incoop of opbouwinge van 16 à 20 bequame vaertuygen ter defentie, van 50 à 60 voeten langh, ten eersten te laten geschieden ende deselve herwaerts te schicken etc.

Soo erlangen wy wederom een nader brieffie van gisteren onser residenten van Dyck ende Caeff uyt Bantam aen Haer Ed., met berecht (¹):

dat met het vertrecq van dit vaertuych naer Batavia haer noch was te kennis gecomen, hoe beyde de Cheribonse pangerans noch souden vertrecken en Keey Aria over die uytsettinge het opperste gebiet voeren, en dat hy oocq personelyck nae Samadangh alles soude commanderen, daertoe syn oorlochsvaertuych met 20 bassen was voorsien, om binnen één à twee dagen reys te vorderen, doch de gemene geruchten, dat den Sulthan selfs tot Cheribon toe stont mede te gaen, con men niet wel geloven;

een Portugees scheepje Nosje Sinjoor de Roysairo was daer uyt Maccau verscheenen met 3000 pls spiaulter, party thee en schutsels, bandesen ende andere cleenicheden, wesende op bericht van de slechte negotie tot Batavia en

(¹) Het HS. heeft: *b'recht.*

't gebrecq van peper hier niet aengecomen, maer van intentie sulcx evenwel noch te doen, indiense op Bantam niet ten genoegen conden terecht geraacken;

d'Engelsen hadden met hun woelen om de peper soo veel weten teweech te brengen datter vooreerst van dat grain niets aan de Portugesen mocht werden gelevert, en socht men met alle vermogen de geruchte leverantie van dien aen de Comp. door geschencken aen de grooten oocq te verhinderen;

twee vaertuychjes met rys en pady maer sonder eenich nieuws waeren daer op 't sluyten deses van Cheribon aengecomen.

15 d°. Voormiddachs keeren de 5 Javanen, op 11 deser met eenige onser Mardycker en 3 Nederlandse soldaten hier aengecomen, terugge over landt wederom naer Tanjongpoura of Carwangh, naedat se ider met een clectje en een reael van achten waeren vereert, medenemende een cleen briefie, soo even getekent, aen den lieutenandt Tieleman van Eeuwyck en raadt aldaer, van inhout:

dat den inlands vaendrich Domingo Diogo met syn geselschap nae 5 dagen marcherens van ginder te lande hier wel aengecomen zy, hebbende de wech door den regen vry difficyl bevonden, en nae gissinge met all de omwegen op ontrent 26 uyren gaens, doch meest althoos in bequame dorpen vernacht ende geen gebrecq gehadt, sulcx Haer Ed. meenen, dese wech in de droge tyt by nader ondersoecq vry verçort, en op 10 à 12 mylen begaen sall connen werden, inwylen dat de vyf geley-Javanen van ons volcq alsnu terugge keerden en het nodich souw zyn alle 14 dagen, of by voorvallende occagien alle weecken, een briefje met 2 à 3 Javanen en soo veel vrywillige Mardyckers wiert herwaerts geschict, om dien landwech te meer te ontdecken, werdende voorts nader advys van de prys der bamboesen en andere vruchten des lands ginder verwacht etc.

Naer middach gewert ons per inlants vaertuych een missive, door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff tot Bantam op gisteren aen Haer Ed. geschreven, van inhout en substantie als volcht:

op den ontfangh van Haer Ed. schryven de dato 12 deser waren zy doen soo even by Keey Aria ontboden, die haer in syn Javaense pitsiaringh voor Conincx paleyts aenseyde, dat hy nu ten geleyde van de 3 pangerans nae Cheribon stont te vertrecken, en den Sulthan tot vermaack tot aen de Duysent Eylanden stont mede te gaen;

waerop de residenten, versocht hebbende hem in 't particulier te mogen spreecken, zy dien heer alsdoen Haer Ed. ordre wegens hun voornemen tegen Samadangh bekent te maecken, 't welcq hy volmondich antwoorde waer te zyn, en datter oocq volcq derwaerts souw gaen om dien pangeran te dwingen van sich onder d'een of d'andere gehoorsaemheyt te moeten begeven, waerop d'onse hem verder aendienden versekert te wesen, dat den Samadanger met alle vermogen synen wettigen H^{r} den Sousouhounangh socht getrouw te blyven, en door Haer Ed. geordonneert te wesen, de Bantamse grooten aen te seggen dat wy gemelte Samadanger uyt crachte van 't contract, met de Mattaram gemaeckt, onse hulpe en protexie hadde toegesecht tegens alle die hem syn landen wilden turberen ende dwingen synen wettigen heer te verlaten, op 't welcke Keey Aria al lachende seyde, sulcx wel te geloven, want Pangeran Depaty, die zy de naem van Sousouhounangh

niet willen geven, Samadang en andere plaatsen benevens Japara de Comp. geschoncken en desselfs bescherminge aenbevolen had; doch hierop wiert hem weder tegemoet gevoert, dat de Comp. nergens een voet landt van de Matteram en begeerde, en alleen betrachtede de beroerten op dit eylandt voor te comen en te stillen, ende de gemene ruste ende welvaert desselfs te herstellen, waerdoor Bantam soowel als Batavia con welvaeren, maer dat wy niet soude connen gedoogen dat eenige landen van hunnen wettigen heer afgeruckt ende onder een andere regeringe gebracht wierden en dat Haer Ed. derhalven gelast hadden, sulcx by forma van protestatie aen 't Bantams hof te kennen te geven, ende dat onse uytsettinge nae Pamanoecan expres geschiet waere tot resistentie van die daer met gewelt jegens de Samadangers wilden doorbreecken, met verclaringe derhalven, van onse zyde onschuldich te sullen syn aen de onlusten die daeruyt tusschen ons en haer mochten comen te ontstaan, 't gunt Keey Aria en Pangeran Loor met opmerckinge gehoort hebbende, verclaerden voorts den Sulthan van Bantam mede niet anders en socht, als de volhardinge van onse oude vrientschap en dat hy eenelyck de hoochmoet der Samadangers, die voor desen (nae hun voorgeven) onder Bantam gesorteert hadden, niet con gedoogen, maer hun wilde dwingen onder Bantam off ymandt anders sich te begeven, dewyl Zyn Majesteyt de Pangeran Adepaty geensints voor een wettich heer en veel min voor Sousouhounangh, maer veeleer den Pangeran Pougar, als die de Matteram in besit had, daertoe quam te erkennen, onder verdere spotsgewyse vrage, waer Adepaty doch Sousouhounan van was als van Japara, Damacq en Samarangh etc., 't welck men met stilswygen beantwoorde en hem voorts op 't scheyden voorgehouden hadt, hoe het afsenden van party Bantammers van Tangeran te lande nae Samadangh door de Batavische jurisdictie sonder Haer Ed. voorweten tegens ons contract was strydende, dat hy wel expres ontkende en seyde noyt souw connen bewesen werden, onse Jaccatrase jurisdictie sich tot aen de Zuytzee quam uyt te strecken, en zy derhalven maer door haer eygen landt trocken, doch eyndelyck echter, datse dit gepasseerde alles op der residenten versoecq den Sulthan souden te kennen geven, als wanneer Sr. van Dyck doen voorts was gegaen naer den jongen Sulthan, die alle de voorverhaelde redenen over en weder gehoort hebbende, geandwoort had, dat die dingen alleen by den ouden Conincq, Keey Aria en Pangeran Kidol waren besloolen, ende hy, alsnoch maer over de gemene Bantamse regeringe gestelt zynde, derhalven sich daermet niet wilde bemoeyen, maer dat hy echter Haer Ed. voor de eere van die communicatie aen hem dede bedancken, schynende nae veel rapporten, dat denselven in voorsz. syn vaders gedoente gansch geen behagen hadde; inwylen dat men nae vermogen op alle 't selve nader letten en Haer Ed. verdere ordres volbrengen zouw.

Op gisteren en heden hebben Haer Ed. in Rade van India soodanigen resolutie genomen wegen het doen maecken van 15 à 20 oorlogsvaartuygen op Java's Oostkust, item van 't afzenden van nog dry schepen tot versterckinge onser besettinge nae de revier van Pamanoecan, als by een briefie, op gisteren aen d'heer Speelman, en op overmorgen nae Pamanoecan afgegaen en te gaen, sal werden uytgedruckt;

en soo is mede in de zaacken van Bengale onder de notulen van de te doene rescriptie derwaerts alsulcx gebesoigneert ende vastgestelt, gelyck by 't generale resolutieboecq onder dato deser can werden gelesen.

16 d°. Naermiddachs keert hier van de besettinge voor de revieren van Pamanoecan etc. terugge de chialoup de Moor, met een brieffie van den lieutenand Jochum Michielsen, schipper David Davidsen en verderen raat uyt het jacht de Schelvis van voor de revier Intchiassem aen Haer Ed. de dato 13 deser, van substantie ende advys:

dat zy op 11 February haer aencomste en bevindinge aldaer per Javaens vaertuych hadden genotificeert, doch welcq advys tot noch alhier niet hebben ontfangen; zedert was daer de langh vermiste gontingh by haer verschenen, die door 't quade weder tot Indermayo verdreven geweest ende aldaer, conform het vorich bericht van den lieutenant Jochum Michielsen, een groot getal Bantamse vaertuygen gesien had, en voorts oocq verstaan, dat de inwoonders van Dermayo sich onder de gehoorsaemheyt van Bantam begeven, en oocq van die Coninex wegen al regenten aengenomen hadden, gelyck men dan, den 14 February voor Pamanoecan comende, van onse affgesonde volcq wiert gerapporteert, dat voorsz. Bantammers cort te vooren aldaer mede aengeweest, ende die inwoonderen, op de weygeringe van de Bantamse gehoorsaemheyt aen te nemen, te lande vyandelyck aengetast en veel hostiliteyten aengedaen hadde, doch datse, met gewelt niet connende verrichten, eyndelyck nae Cheribon voortgegaen waeren;

den 21 February was men wyders voor de reviere Intchiassem verscheenen en eenich volcq nae de negory Jonckol gesonde, om nae de afcomste van den borger Evert Jansen van Samadangh te vernemen, die dan eyndelyck op 7 Maart met des pangerans van Samadangs broeder en zynen gesant Marta Wangsa aen 't jacht de Schelvisch verschenen, met bericht, dat de continuele regenbuyen hunne lange tardance hadde veroorsaact, en gingen nae eenich beleeft onthael soo weder nae landt; inwylen had men van twee onser gontings (die almede nae Indermayo waeren verdreven geweest) verstaen, dat zy een Batavis ingeseten praauw hadde ontmoet die door een vaertuych met Maccassaren vyandelyck geattacqueert en tenemael geplundert waeren;

den 11 Maart naedat den lieutenant Jochum Michielszen van Dermayo teruch voor Intchiassem verscheenen ware, had men de Samadangse afgesondene weder aen boort gehadt, ende des anderen daechs op hun versoucq in de negorie Tegal Capas haer de geordonneerde schenckagie aen haer meester overgelevert, die zy danckelyck accepteerde en een brieffie van den Pangeran van Samadangh aen onse opperhoofden behandichden, daerby hy sich excuseerde, dat om syn landt daerboven voor den inval der Bantammers en Balleyers te bevryden personelyck niet had connen afcomen etc. maer dat hy Haer Ed. voor de gesonde schenckagie hoochlyck deede bedancken, en nae verrichtinge van 't welcke d'onse weder nae boord voeren etc.;

den baes caertemaecker quam nevens desen met de chialoup de Moor weder herwaerts, die van 't gepasseerde ginder oocq mondelingh nader souw connen rapport doen, gelyck mede den borger Evert Jansen die met eygen vaertuych en een brief van de Pangeran van Samadangh aen Haer Ed. in 3 à 4 dagen nae Batavia stont te volgen etc.

'sAvonts schryven Haer Ed. per Javaens vaertuych een briefie aen den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff tot Bantam, soo even getekent ende van volgende ordre en consideratie:

dat uyt de jongste ontfange 3 briefies van 12, 13 en 14 deser het voorgevalle ginder ontrent Keey Aria ende den jongen Sulthan is gebleecken, dienende by voorval de bekentmakinge van Haer Ed. ordres aen de Bantamse grooten gecontinueert opdat zy mogen weten dat het ons ernst zy;

dat onderwylen oocq verstaen zy, onse uytgesette macht nae Pamanoecan noch te verstercken met de schepen Flaman, Soesdyck en Experiment;

dat het Haer Ed. verwondert, den jongen Sulthan sich met de zaacken, by zyn vader, Key Aria etc. beslooten, niet wilde bemoeyen, en dat echter syn gedane compliment niet onaengenaem zy, gelyck hem dan derwegen wel mocht werden betuycht, met verder versekeringh dat al ons doen ontrent de saken van de Matteram geen ander oochmercq en hebben, als om de aenstaene ([1]) beroerten in een gewenschte rust en vrede te doen veranderen;

dat Haer Ed. van het discours van Key Aria, hoe Samadangh voor desen onder Bantam soude hebben gestaen, noyt iets meer is te vooren gecomen, en hy met d'een of d'ander gehoorsaemheyt derselver buyten twyffel Cheribon sal hebben vermeent, maer dat hy oocq verder had gesecht, de jurisdictie van Jaccatra sich niet soude uytstrecken tot aen de Zuytzee, en was van niemand noch oyt aen ons gedisputeert of tegengesproocken, en selfs door die van Bantam by 't contract van anno 1659 toegestemt by dese uytgedructe woorden *dat de scheydinge der limiten tuschen Bantam en Batavia sal wesen de revier van Ontongh Java van de zeecant aff tot in en over het gebergte* en dat, schoon daerin niet zy geëxpresseert *tot aen de Zuytsee*, het echter altyt soodanich is gerekent, wyl anders de woorden *tot in en over 't gebergte* onnut waeren, daerse nu de jurisdictie te meer becrachtichden; al het welcke den Sulthan en grooten by occasie als een onwederspreeckelycke zaacke met ernst conde bekent gemaect, ende ons alsdan hun antwoordt overgeschreven werden, gelyck mede wat voorraet van rys althans tot Bantam wel wert bevonden, en hoeveel het last daer jegenwoordich gelt;

dat indien de Bantammers haer marsch sonder ons voorweten nae Samadangh comen te nemen voorby de passagie Marraberis, gelegen onder onse jurisdictie, wy volgens contract vermogens en gevoecht zyn, hun aldaer vyandelyck aen te tasten ende doot te slaen, gelyck oocq by ontmoetinge van deselve de meyninge zy, en 't gunt de grooten dan wel mach bekent gemaect werden etc.

17 *d°.* 's Morgens gaen de scheepen Flaman en Soesdycq onder zeyl nae de revier van Pamanoecan tot versterckinge onser besettinge, medenemende een briefje van Haer Ed. aen de overheden der cruyssende schepen en vaertuygen aldaer, gisteravont getekent, cortelyck van substantie als volcht:

dat zedert het afgaen van de Cabeljauw alsnu noch goetgevonden zy, derwaerts af te schicken de schepen Flaman, Soesdycq en d'Experiment, om het wercq tot

([1]) Lees: *ontstaene.*

Indermayo toe meester te blyven, soo de Bantammers daer elders tegens die van Samadangh met gewelt wilden doorbreecken, met confirmatie der voorige ordre van gewelt met gewelt te wederstaen, soo sy dat tegens ons mochten gebruycken en de inwoonders des landts onder haer wilden dwingen, en dat Haer Ed[e] by desen tot opperhooft onser scheepen en vaertuygen ginder noch nader 't commando differeren aen den schipper David Davidsen om hem voor te erkennen en te gehoorsamen, en samen met den breeden raadt te resolveren wat ten dienste van de Comp. in gevolge van Haer Ed. ordre, mochte vereysschen;

dat wyders voor 't sluyten deses per de chialoup de Moor noch zy ontfangen haer schryven van 13 courant, waerby den goeden stant derwaerts, 't vertrecq der Bantamse vaertuygen, ende de resistentie van den Samadanger boven in 't landt, tegens deselve, was vernomen, maer oocq uyt den baes caertemaacker mondelingh, datter noch geen Javanen dagelycx by d'onse aen boort quamen, 't gunt uyt eenige overgebleve Bantamsgesinde schynt voort te comen, en die nootsaeckelyck door den Samadanger daer overal uytgedreven dienden te werden etc.

Voormiddachs erlangen met Javaens vaertuych schryven van gisteren, door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff uyt Bantam aen Haer Ed. gecarteert, en van volgende teneur:

hoe dat zy jongst haer wedervaeren by den jongen Conincq ende Key Aria hadden geadviseert, en dien laesten heer nu tot verwonderinge met syn reyse naer Cheribon noch geen haest scheen te maecken, soudende, nae men wiert bericht, gemelte twee grooten over 't geen hun de residenten uyt Haer Ed. name hadden aengedient hevige woorden hebben gehadt, en op 't rapport van Pangeran Loor een expres vaertuychie door den Conincq na Cheribon en daeromher gesonden wesen, om te vernemen hoe de zaacken daer stonden, en of onse stercke besettinge voor Pamanoecan waerachtich was, inwylen dat nu alles stil scheen, en 't vertrecq der vaertuygen om de Oost noch eenige dagen uytgestelt bleef.

Naermiddachs wert ons per Malax borger chialoup toegebracht een missive van den ondercoopman en resident Joannes Schilhoorn en raat tot Palembangh aen Haer Ed. van den 9 deser maent, en soodanigen inhout, hoewel van geen groot belangh, als 't aencoment briefboucq can verthoonen, werdende den ouden Sulthan van Jamby met zyn nieuw uytgetrouwde dochters aen de Palembangse Princen daer dagelycx verwacht, ende tot welckers inhalinge groote preparatien werden toegestelt, die de Comp. almede weder een schenckagie souden comen te costen etc.

18 d[o]. 's Avonts laet ontfangen per Javaen een missive, huyden morgen door den coopman Jacob van Dyck en resident Willem Caeff uyt Bantam is geschreven, meldende in substantie 't gene volcht:

op den ontfangh van Haer Ed. schryven van eergisteren en bericht van Key Arias sekere vertrecq, had men hem aenstonts als den principaelsten aendryver van al het wercq wesen spreecken, en vooreerst 't geordonneerde bekent gemaect, soo wegens hun gedoente tegens Samadangh als onse uytsettinge tot beschermingе derselver nae Pamanoecan etc., item van ons indisputabel recht der Batavise limiten tot aen de Zuytzee en Haer Ed. voornemen om alle ongelicentieerde Bantammers

in voorsz. onse limiten by ontmoetinge volgens 't gemaecte contract vyandelyck aen te tasten, daerop Key Aria al grimlachende hadde geandwoordt, dat hy, onaengesien onse besettinge voor Pamanoecan, echter van meninge was derwaerts te gaen om den hoochmoet der Samadangers te dempen, die voor de tyden van de Comp. onder Bantam hadde gehoort, ende dat wyders den Sulthan mede alles in rust socht te brengen en selfs oocq tot vermaecq nae Cheribon soude medegaen, en dat de Batavise jurisdictie noyt soude connen bewesen werden sich tot aen de Zuydzee uyt te strecken; wilden wy hun volcq dootslaen, 't was goet, maer 't scheen alleen dat wy actie tot den oorloch sochten, hoeseer hem oocq 't contrarie versekert wiert; ende verder voorgehouden zynde, wyl zy soo tegen Pangeran Adepatys regeringe disputeerden, of dan alles wel soude wesen als Pangeran Pougar tot Sousouhounangh gestelt wiert, diende Key Aria daerop met yver: jae, dat soect den Sulthan van Bantam, en anderssints isser geen rust off vreede te hoopen; want Depaty, schoon oocq met d'onse moest bekennen de rechte en wettige possesseur te wesen, van syn volcq en mits syn moorderyen en vrouweschenderyen oocq van ydereen gehaet zynde, noyt na hunne meninge tot de regeringh stont gedoocht te werden, en dat zy oocq tydingh hadden, hoe hy door d'heer admirael Speelman soude verlaten en nae Sourabaya gevlucht, ende oocq eerlange niet meer te vinden wesen, ende dat Pougar Samarangh ingenomen ende verdestrueert souden hebben; wanneer hy voorts Haer Ed. deedt bedancken, dat men hem soo wichtige saecken had te kennen gegeven, en die hy oock beloofde alle den Sulthan te sullen rapporteren, onder versoecq, dat men sulcx de andere Bantamse grooten mede wilden voorhouden etc.;

den jongen Coninecq die men doen oocq vermeynde te spreecken, was misnoecht in 't landt nae Clappadoa vertrocken, en hadt aen niemand van de vertreckende grooten afscheyt willen geven dan alleen Key Aria vermelt, doch niet sonder hevige disputen over syn gedoente te hebben gehad, en dat hy jongen Coninecq daermede niet te doen wilde hebben etc.;

uyt een spion had men verstaen dat op Turtiasa wel 100 vaertuygen tot vertrecq gereet lagen, en dat den Sulthan benevens oock alle drie de Cheribonse pangerans binnen drie dagen souden medegaen, en dat ontrent 800 Tangeranders al over de 5 dagen onder Radin Java Wisanta naer boven te lande gemarcheert waeren, ende waerom men te stoutmoediger Key Aria het violeren van Comp. recht aengesecht hadde sonder dat hy sulcx derfde ontkennen; inwylen stont den getrouwen priester en spion Abdulha weder nae Turtiassa te gaen, om 't verder gedoente van dat hof te observeren;

den rys wiert present op Bantam tegens 80 rd' de coyangh vercocht, maer den voorraet van dien souw men nader nae vernemen en oocq de resterende 2 stel Bantamse negotieboecken in 4 à 5 dagen oversenden.

Heden zyn hier oocq eenige Javanen boven van Silingsky afgecomen, die seven coebeesten en party buffels te merct brengen.

Wyders is oock in Rade van India ingedient de reecquening van de vercochte zegels, ende waerby te blycken comt, datter zedert 8 November 1675, wanneer

daervan de jongste aenteeckeningh by resolutie is gedaen, van 44792 stucx diverse zegels alhier in Comp. cassa is ontfangen een somme van 9213 rycxdaelders en 26 stuyvers.

Soo is mede aen den commandeur Jorephaas Vosch, laest van Ceylon opgecomen, toegestaen, om sich voortaen alhier buyten dienst van de Comp. te mogen erneren, mits na desen in syn qualiteyt sal mogen repatrieren en oocq syn rangh nae d'ordre der Heeren 17^{en} blyven behouden etc.

19 *d*°. Naermiddachs hebben Haer Ed. gesamentlyck uytgeweest in de stadt om 't een en 't ander, ende daeronder oocq de groote kerck, eens te besichtigen, wyl daeraen mede yets bysonders te repareren zy.

's Avonts verzeylt noch nae onse besettinge voor de rivier van Pamanoecan etc. het jacht d'Experiment, meedenemende een brieffie aen de opperhoofden der schepen aldaer, soo even by Haer Ed. getekent ende van advertentie:

dat hoewel, als op 16 deser per de Flaman en Soesdyck geschreven, de Bantammers is kennisse gedaen dat men hunne quade desseynen ende feytelyckheden tegens Samadangh weder met feytelickheden souden verhinderen, zy echter haer desseyn vice force scheenen te willen voorsetten, en daerom wy oocq te meer reden hebben ons recht tegen haren hoochmoet staende te houden, waertoe nu d'Experiment noch tot versterckinge derwaerts ginck, met ordre om wel toe te sien dat de Bantammers, die gesecht werden met 100 vaertuygen en de 3 Cheribonse pangerans onder 't gesach van Keey Aria te zyn derwaerts vertrocken, van bewesten Indermayo tot Crawangh toe nergens comen te landen etc., inwylen dat binnen 2 à 3 dagen noch een schip staet te volgen om de Schelvisch te verlossen, en daermede ons tydingh van den toestant ginder te laten toecomen etc.

Soo schryven Haer Ed. oocq noch heden per borgerchialoup een cort advys aen d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en synen raedt op Japara, van corten inhout:

dat by den eysch tot het besorgen van 15 à 20 oorlochsvaertuygen voor Batavia alsnoch wert gepersisteert, te meer dewyle de Bantammers sich vive force schynen meester te willen maecken van alle de landen van Cheribon in 't Oosten tot Carwangh in 't Westen, behalven dat se oocq hun troepen in 't Zuyden tegen 't geberchte hebben afgesonden, om ons alsoo van alle canten tusschen onse jurisdictie van Carwangh ende Ontongh Java te besluyten en allen toevoer nae de stad te beletten;

schynende gemelte Bantammers oocq gansch niet tot Pangeran Depaty, maer wel tot Pangeran Pougar als Sousouhounan te inclineren, om gegeven redenen, die wel deuchdelyck souden wesen soo se uyt deuchdelycke gemoederen voortquamen, maer, dat niet apparent wesende, nu alleen dienen om haer dessaynen en staetsucht te bedecken ende ons te beknellen, doch dat echter Haer Ed. by discourssen hebben gemeent, wyl wy met den ouden Sousouhounangh, ende niet met de soons syn ingelaten geweest, dat het ons niet veel behoort te verschillen wie van de 4 Princen Conincq wert, en zy daerom mogen vechten, sonder voor ons party te kiesen soo langh het ons interest niet anders toelaet, terwylen dat Japara en dien handel onder onse macht can versekert blyven voor dengenen die te zyner tyt Conincq zall zyn, gelyck alhier bereets ontrent de zaacken van Samadangh ware gepractiseert.

20 d°. Op de middach crygen met Javaens vaertuych weder een briefie, door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff gisteren aen Haer Ed. geschreven, met bericht:

dat tzedert hun advys van daechs te vooren Keey Aria en diverse grooten met wel 50 praauwen dien nacht nae Turtiassa waeren verzeylt, soodat daer nu wel 150 vaertuygen gereet lagen, sonder van hun vertrecq (mits de veranderende ordres des Sulthans) echter iets sekerts te connen hooren; twee Spaense paters, uyt Manilha op Bantam gecomen, hadden door onse residenten aen Haer Ed. licentie versocht om voor eenigen tyt, doch in geen priestersgewaet, op Batavia te mogen comen, tot datt'er voor hun gelegentheyt soude wesen nae Suratta voort te gaen, omdat se sich wegens de geruchten oorloch tusschen Bantam en Battavia dat (¹) niet wel dorsten vertrouwen;

mits de quade oorlochsgeruchten tusschen ons en Bantam en hare armature bevont men daer sulcken schielycken veranderingh in de negotie, dat de jongst gedanen nieuwen eysch van cleeden weder herroepen wiert en niet voldaen behoefde, en men wyder ordre souw verwachten, hoedanich met de noch onvercochte doecken en restanten te handelen etc.;

nae den Bantamsen voorraet van rys had men wel vernomen, dat het geen 100 lasten of veel meer soude wesen, maer daer was geen sekerheyt van te seggen, en souw nader op gespeculeert werden, wyl de dagelycxe Bantamse consumptie uyt de bovenlanden, als van Anjer, Seringen, Tcherita, Pontangh en Tamara, daer aengebracht wiert.

21 d°. Laet in den naermiddach keert hier met eygen inlandts vaertuych van Carwangh teruggen den Maleytsen tolcq Intchie Zeleman, overleverende een briefje, door de lieutenants Tieleman van Eeuwyck ende Hendricq van den Eeden aen Haer Ed. op eergisteren geschreven, van advys en teneur als volcht:

Haer Ed. schryven van den 10 deser met den Mardycker Pasquael nevens de 500 contante rds was daer wel ontfangen, en de meninge verstaen, om aen 't volcq costgelt uyt te reycken ende 't specq en vleesch te mesnagieren;

den prys der bamboesen, balcken en pady was tevooren geadviseert en de coebeesten en buffels conden daer voor 4, 5 à 6 rd^s nae proportie en een cloecke capade (²) voor een rd. 't stucq becomen werden, doch moesten meest van Samadangh afcomen; schapen noch varckens waeren daer niet, doch de hoenders, gansen en eenden stonden mettertyt wel weder op een civile prys te geraken;

den tolcq Claes Mendes was tot opcoop van pady naer de revier van Chebet gesonden, die dan per de chialoup ende een tingangh nevens de resterende slaven en den Mardycker Pasquael nae Batavia stont gesonden te werden, terwylen dat den Malleyer Intche Zeleman op syn versoucq nu vooraf overquam met 6 van syn volcq;

over de cleenheyt van de pagger, om daerin een tresoor van nely op te rechten, behoeffden Haer Ed. niet becommert te wesen, wyl de Javaense hoofden

(¹) Vermoedelijk foutief voor *daer*.

(²) Dit zal eene fout zijn door verwarring van *capater*, os, met *cabriet*, een bokje; zie hierachter p. 109.

belooft hadden al de nely die de Comp. mochte incoopen getrouw te sullen bewaren, behalven dat aen de revier, dicht onder de pagger en genouchsame bescherminge, daertoe een bequaem packhuys can werden opgericht; terwyl anderssints daer alles noch in goede vreede bleef en een perfecte afteeckeningh van de pagger als de Carwangse landen hiernevens wiert gesonden etc.

Hebbende den Javaensen gouverneur Wiera Saba tot Tanjongpoura bezyden desen met voorgenoemden Intche Celeman oocq geschreven een cleene Javaense ole off briefie aen d'Heer Gouverneur Generael, 't welcq naer translatie luyt als volcht:

Desen brieff comt van mynheers broeder Keey ([1]) Neby Wiera Zabba aen mynheer den Gouverneur Generael die God wil stercte en cloeckheyt geven, en zegenen met veel gelucq en een langh leven in dese werelt.

Verders zent mynheers broeder desen brieff aen mynheer den Gouverneur Generael tot Batavia, waerby bekent maacken dat de fortresse in Carwangh voltoyt, daeraen niet meer manqueert, en oocq op 't rechte landt van Carwangh gemaect is, en dat ter ordre van den Sousouhounangh Aman Couratt en den Heer Gouverneur Generael tot Batavia, die Godt wil geven voor altyt in gesontheyt ende welvaren mach continueren, want mynheers broeders Keey ([1]) Neby Wiera Saba en stelt op niemand anders syn vertrouwen als op den Heer Gouverneur Generael, en 't landt van Craoan sal althoos ende onveranderlyck in de handt van de Heer Generael verblyven.

Noch maect mynheers broeders Kiay Neby Wiera Sabba aen mynheer den Gouverneur Generael bekent van wegen myn broeders soonen Wanghsa, ([2]) Nanghsa en Tzitra Praya genaemt, als dat mynheers broeders aen mynheer den Gouverneur Generael voor deselve vergiffenis versouckt; indien der eenige oncosten van een quart à een halve rd. most betaelt werden, ick vertrouwe op Intchie Celeman hy 't selve sall voldoen; 't geen icq verders te seggen hebbe is Intchie Zeleman bekent etc.

22 d°. Na de middach crygen per Javaens vaertuych schryven van den coopman van Dyck en resident Caeff van gisteren uyt Bantam aen Haer Ed. met advys:

dat zy mits het vertreck van meest het gandse Bantamse hof nae Turtiassa niet bysonders nader hadden gehoort;

de twee laetste stel Bantamse negotieboeckjes quamen by desen over, daerby bleecq, dat deselve ultimo Augusto 1677 maer *f* 2636:10 aen restanten te vooren, en daertegen 7093 rd° aen schulden ten achteren stonden, behalven dat gemelte comptoir voor den ontfangh van 200 rd° over 1 1/2 jaer van eenen Ratou Bagus Soeta nergens was belast, en dat oocq seker Chinees Kouco een oude schult van anno 1665 van 80 rd° weygerde te betalen en S^r^. van Dyck op een ander

---

([1]) Het HS. leest: *Keeya.*

([2]) Het HS. heeft na *Wanghsa* eene komma terwijl met *Nanghsa* eene nieuwe alinea wordt begonnen.

voorlangh overleden Chinees hadt gewesen, sulcx daervan niet was te hoopen, ende wierden nu de loopende boeckjes voort ingeschreven, nae welckers vereffeningh de verdere openingh van 't comptoir stont gedaen te werden;

daer was een vaertuych van Borneo en eene met rys van Rimbangh aengecomen, sonder eenige tydingh als dat d'Heer Speelman van Japara nae Samarangh vertrocken was;

daer wiert oocq gerucht dat de afgesonde Bantammers te lande op Samadangh aengecomen, maer door dien Pangeran weder op de vlucht geslagen waeren, hoewel dat niet seer aennemelyck scheen, te meer der dagelycx veel andere valsche verciersels uytgestroyt, en op Bantam, selfs onder de kinderen, niet als van oorloch met ons gesproken wierden, over welcq gedoente van den Sulthan als Keey Aria ende Pangeran Kiedol echter de gemeente niet weynich murmereerde, terwyle den jongen Conincq noch op Clappadoa continueerde;

den Bantamsen sabandaer Secredana had op 't sluyten deses (almede om de geruchten van oorloch met ons) Haer Ed. doen versoucken dat hy met een vrye passe voor syn joncq nae Maccauw mocht werden begunsticht onder presentatie van tholbetalinge van ([1]) de Comp. der goederen die hy daermet soude vervoeren;

den priester Abdulha was doen soo even oocq van Turtiassa geretourneert met bericht dat hy aldaer 163 vaertuygen had sien gereet leggen, maer dat den Conincq op 't rapport van onse aensienelyck macht voor Pamanoecan hun vertreck noch eenige dagen uytgestelt, ende onderwylen een nader expres vaertuych om cuntschap derwaerts gesonden hadt, en datter oocq gerucht wierd, hoe de Samadangers tegen de Bantammers, doch meest uyt Baleyers bestaende, in actie geweest ende 't velt behouden hadden, en soomede dat de Pangeran Adepaty van Japara, Ceribon te water en te lande wilde aentasten;

op welcke Bantamse tydinge dan noch heden in Rade van India beslooten is, het schip 't Wapen van der Gouw en een ten oorloch toegeruste chiampan met noch 30 soldaten nae de revier van Pamanoecan af te senden, tot versterckinge onser besettinge aldaer;

item, den capiteyn Frederick Hendrick Muller met eenige Nederlanders en party onser Javanen hierboven nae 't geberchte en een plaetse genaemt Marraberis, om te beter kennisse van de landen der Jaccatrase jurisdictie te crygen, ende oocq te vernemen off de geruchte Bantamse Javanen, tegens die van Sammadangh afgesonden, aldaer gepasseert syn off niet etc. Ingevolge van welcke resolutie dan voorts

23 *d°*. naer de middach den capiteyn Frederick Muller, van Syn Ed[t] afscheyt becomen hebbende, synen marsch naer boven neemt met een getal van 29 Nederlandse en 25 Inlandse soldaten, beneffens 63 onser Javanen, voorsien met soodanigen corten memorie tot ontdeckinge der wegen en visite der landen, t'zyner narecht, als hieronder in substantie blyct:

dat op becomen advys, hoe de Bantammers 2000 gewapende Javanen door den wech van Maraberis nae Samadangh stonden te senden, contrarie het met

---

([1]) Lees: *aen*.

haer gemaecte contract, derhalven nodich geacht zy, desen wech eens te laten visiteren, om noch meer en meer kennisse der landen te becomen;

sullende om 't volcq niet te vermoeyen maer 4 uyren daechs, als twee des morgens en twee des avonts, werden gemarcheert, ende van alle voorvallen en ontmoetingen van bergen, daelen en revieren, pertinente aenteeckeninge moeten werden gehouden, om ons te beter rapport te brengen;

dat by ontmoetinge eeniger Bantammers deselve niet sullen moeten beschadicht of veel spraack met gehouden, maer hun alleen gevraecht werden, door wiens last zy daer resideren, en offer parthye van haer volcq naer Samadangh gepasseert zyn, dienende dan de marsch boven Maraberis noch wat zuytwaerts genomen, om de gelegentheyt, streckingen en verheyt der hooge geberchtens te beter te ervaren, die vanhier op en ontrent 15 à 16 myl gegist werden; ende nae welcx verrichten sal dienen onderstaen, of men niet door een ander corter wech can retourneren, daertoe den caertemaker medegaet om de passagien en revieren etc. in een caert te beter te observeren etc.

Jegens den avont keert hier door 't breken van de naest (1) onvolbrachter reyse terugge de borgerchialoup, op 19 deser met schryven aen d'Ed. Heer admirael Speelman naer Japara afgegaen, sulcx die brieven tot nader occagie moeten blyven leggen.

's Avonts gaet van hier naer de besettinge voor de revier van Pamanoecan 't schip 't Wapen van der Gouw, beneffens een gemonteerde chiampan met den schipper Cornelis Swart en soodanich een brieffie aen den commandeur, schipper David Davidsen, en raad aldaer, soo even by Haer Ed. getekent, als in substantie vervolgens wert aengehaelt:

dat Haer Ed. om de quade desseynen der Bantammers, by 't brieffie per d'Experiment 19 deser vermelt, tegen te gaen ende niet te gedoogen, nodich geacht hebben, 't schip Gouda benevens een gearmeerde chiampan noch derwaerts te schicken, de laeste om, van crychvolcq well voorsien, in de Pamanoecanse revier tot bevrydinge geleyt te werden, daertoe noch 30 soldaten overgingen en soo mede den schipper Cornelis Swart om van de gelegentheyt onser besettinge aldaer eens perfecte kennisse en rapport te hebben en deselve te doen visiteren, off in alles behoorlyck ordre gestelt zy om een aentall van 150 gewapende Bantamse vaertuygen te konnen resisteren, en die dan oocq, onvermindert 't respect van den vlaggevoerder David Davidsen, gedurende zyn aenwesen (2) sal moeten werden gecedeert;

dat gemelte schipper Swart naer gestelde ordre ginder 't zy met gemelte Wapen van der Gouw, de Schelvisch of Soesdyck, soo als het best ende dienstichst geoordeelt wert, sal moeten weder herwaerts comen maer alvoorens soo verr' om de Oost hebben op te zeylen, tot hy eenige sekere tydinge van d'E. Heer admirael Speelman comt te vernemen, doende Tegal oocq aen, en door eenige dier Javanen latende toesien hoe 't op Cheribon staat, en of dat volcq hun onder den Bantammer willen begeven, ende nae welcke become berichtingen geseyde Swart dan ten spoedichsten over Pamanoecan weder sall mogen herwaerts keeren, om te weten

(1) Lees: *mast.*

(2) Hier schijnt uitgevallen. *de rang.*

of daeromher oocq noch Bantammers zyn geweest of niet, sullende met denselven oocq tot dienst van de justitie moeten herwaerts comen 4 persoonen, althans op de Cabeljauw bescheyden, en den opperstuurman Jan Meyer, nu met de chiampan vertreckende, in die qualiteyt op de Schelvisch overgaen.

24 *d*°. 's Morgens heel vroech heeft d'Heer Gouverneur Generael met d'Heer Overtwater, major Poleman, en fabrycq de Leeuw uytgeweest aen de poort van 't Viercant, om aldaer te besichtigen de nodige reparatien die ontrent de punct Cuylenburgh en verder daerontrent schynen te vereysschen.

En soomede des namiddachs te paart naer de buytenfortressen Vyfhoeck en Anckee, om deselve eens te besien en de gelegentheyt en landeryen daeromher te beschouwen etc.

Jegens den avont erlangen met Javaens vaertuych een briefie, op gisteren uyt Bantam door den coopman Jacob van Dyck en resident Willem Caeff aen Haer Ed. gecarteert, van advertentie en advys:

dat den Coninck op nader tydinge van een expresse afgesonden vaertuych, de gantsche voorgenomen optocht nae Cheribon en Samadangh niet alleen uytgestelt maer gestaackt had, en dat nu alleen 30 vaertuygen onder de keeys Narra Cassumba en Wangsa Nala naer Samadangh, doch de Cheribonse pangerans niet mede souden vertrecken, gelycq oocq wiert gesecht, dat den Sulthan per expresse den gouverneur van Tangeran hadt gecommandeert, persoonelyck met noch 1000 man te lande nae Samadangh op te trecken, gelyck hy dan oocq met al zyn volcq had gedaen, hoewel men derwegen nae veel aengewende devoiren de rechte waerheyt of sekerheyt noch niet conde ontwaeren;

den jongen Sulthan soude oocq op 't ontbod syns vaders om te pitsiaeren nae Turtiassa geweest, doch aenstonts, sonder eens op Bantam in de stad te comen, weder boven nae Clappadoa geretireert zyn, en waerdoor men hem Haer Ed. jongst gegeve ordre oocq tot noch niet hadt connen bekent doen;

nu was daereven met een vaertuychie van Cheribon verstaen, dat d'E. Heer Speelman en Pangeran Adepaty daerontrent niet vernomen ende alsnoch op Japara waeren, contrarie 't gene men twee dagen bevoorens daervan had gehoort etc.

25 *d*°. 's Morgens werden ons per inlands vaertuych met den Mardycker Pasquael Verbeecq van Carwangh toegebracht 2 briefies, 't eerste door den lieutenant Tieleman van Eeuwyck, ende 't andere door den pl. lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de vestinge op Tanjongpoura eergisteren aen Haer Ed. affgeschict, beyde van inhout aldus (en eerst dat van den lieutenant Tieleman):

de 5 Javanen waeren daer te lande van hier met Haer Ed. brieffie van 15 deser wel geretourneert;

den prys der bamboesen souw ontrent 13 à 14 rd^s 't duysent wesen, maer voor den drogen tyt souden 'er alsnoch, gelyck oocq jaty- en baeye balcken, niet veel te becomen zyn;

de buffels en koebeesten waeren daer, als bevoorens geadviseert, tot 4, 5 à 6 rd^s 't stucq ende de bocken ende cleen vee naer advenant tot een civile prys mettertyt te bemachtigen;

de chialoup en tingangh nevens 9 colys quamen alsnu met den Mardycker Pasquael herwaerts, omdat men deselve gins niet meer benodichde en de Mardyckers met de andere tinganch wel conden omgaen;

oocq wierden besyden desen 7 impotente Nederlandse en twee inlandse soldaten, en daernevens noch 450 groote en 300 cleene bossen pady overgesonden tot 2¼ en 1½ rd' 't hondert ingecocht, sullende binnen 3 à 4 weecken, als de Javanen met snyden gedaen hebben, daervan noch genoech connen bemachticht werden;

geen Bantammers off andere wierden daer vernomen, maer om wat papier en schryftuych was men benodicht, en bleeff ons guarnisoen ginder in 't geheel noch stercq 52 Nederlandse ende 21 inlandse coppen.

Volgt nu 't briefie van den lieutenant van den Eeden:

dat hy de fortresse aldaer voor de inlandse Javanen tamelyck weerbaer hadde bevonden, maer anderssints wat te enge oordeelde om sich daerin te connen bewegen, sulcx een ruyme vierhoeck wel soo bequaem en diffencif souw hebben geweest, en noch het jongst gesonden project van Haer Ed. wel alderbest, waervan hy breder eenige nader landmeterse aenwysinge beschryft;

de ontdeckinge der landstreken en revieren, door den tolcq Pasquael uyt Syn Ed' name aen hem van Eeden gerecommandeert, conde vooralsnoch sonder groote moeyte der revieren ende 't opcappen der bosschen niet well geschieden, en souw hy zulcx daerom tot nader ordre laten berusten.

's Avonts schryven Haer Ed. per Javaens vaertuych een missive aen den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff tot Bantam, vervattende in sich de volgende ordres ende consideratien:

dat by hun vier ontfangen brieffies van 16, 18, 19 en 21 deser de veranderlycke beveelen des Sulthans ende 't ophouden der vaertuygen, als het nader afsenden van een expresse nae Pamanoecan tot verneminge van den toestant aldaer, zy vernomen ende waerby comt te blycken dat hy onse gedane waerschouwinge niet can geloven; dan of nu het voorgegevene misnoegen van den jongen Sulthan tegens dat wercq en Keey Aria eenige veranderingh in dat voornemen souw geven, moest de tyt leeren en soomede of dese gestoortheyt des jongen Conincx geen geveynstheyt zy, wyl hy altoos voor een vyant der Christenen is berucht geweest, daer ter contrarie Key Aria selve opentlyck betuycht, een voornaem aenstoocker van 't wercq te wesen;

sullende onderwylen goet zyn, onse jongst gegeve ordre de andere grooten mede bekent te maacken, echter onder betuyginge van onse goede meyninge en inclinatie tot vrede, schoon oocq Key Aria daervan en wegens de jurisdictie van Jaccatra een ander gevoelen scheen te hebben, welcke uytstreckinge onser jurisdictie, voor seker gehouden werdende, oocq de meeninge is met alle vermogen te verdedigen, schoon oocq onse Mattaramse en selfs de Bantamse nageburen ende bondtgenoten daerinne doorgaens veel vryheden syn vergunt, 't gunt haer echter gansch geen recht geeft om door onse landen met haer crychsvolcq te gaen beoorlogen den

Samadanger of andere die wy onder onse bescherminge genomen en ingevolge van 't Mattaramse contract onse adsistentie soowel als die van Carwangh belooft ende daertoe onse uytsettingen nae Pamanoecan ende Tanjongpoura gedaen, ende deselve nu noch versterct hebben tot afweeringe van die daer per force souden willen indringen, hetwelcke de Bantamse grooten oocq met ernst dient gewaerschout, synde hun pretençe der Samadangse heerschappye van voor onse tyden maer een ydel verdicht voorgeven, hoedanich men dan gelooft dat Bantam soowel als Jaccatra in oude tyden selfs almede door den Mattaram is beheerst geweest, en van welcq Jaccatrase pretensie den Sousouhounan by contract a° 1646 volcomen afstant aen ons heeft gedaen;

dat tot nader bevrydinge ende ontdeckinge onser voorsz. landen op 23 deser den capiteyn Fredrick Muller met eenich volcq boven nae Maraberis is gesonden, met welckers wederkeeren men van de 800 Tangeranders, die nae Samadangh gemarcheert waeren, well eenich nader bericht sall becomen, synde inderdaet een groote stoutheyt, die men hoopt door gemelte gouverneur van Samadangh oocq sal werden tegengaen ende gestraft, gelyck daervan alle eenige goede beginselen tegen party genaemde Baleyers wierden gerucht;

dat het seggen van Keey Aria, indien Pangeran Pougar tot geen Sousouhounangh wiert vercooren, alsdan geen ruste der landen te verhoopen ware, van eenige speculatie schynt, maer dat hun voorgegeven snoode qualiteyten van den presenten Sousouhounangh Pangeran Adepaty een zaacke is die haer noch ons en raackt, en best dat wy van beyde canten ons met de broedercrych niet bemoeyen, hoewel Adepaty, als de oudste, daerom wettich aen de croon gerechtich zy ende wy niet anders voorhebben als de bevorderinge van de ruste des landts, sonder ons van eenige derselver meester te willen maacken;

doch dat aen der Bantammers deuchdelycke inclinatie tot de successie van Pangeran Pougar met reden ten vollen wert getwyffelt, omdat zy zoo ontrent het wercq van Cheribon als 't beoorlogen van den Samadanger etc. geen blycken van een goet en oprecht voornemen en bethoonen;

dat Haer Ed. van eenige sekere tydinge van Javas Oostcust oocq dagelycx verlangen, en den gedanen Bantamsen eysch van cleeden tot nader ontbiedens niet en sullen voldoen, maer gaerne sagen dat de overige restanten aldaer wierden te gelde gemaeckt;

dat het gedane versoeck der Spaense paters, om hier te comen, beleeffdelyck op onvermogen moet werden geëxcuseert, met verclaringe dat wy den oorloch jegens Bantam soo veel sullen myden als het respect van de Comp. can toelaten etc.;

dat den Bantamsen sabandar Secredana wel een pas voor syn joncq naer Maccauw wert toegestaen, doch met die waerschouwinge, dat deselve crachteloos sal zyn byaldien wy mochten genootsaect werden met Bantam oorloch te voeren;

dat op 't sluyten deses by hun nader schryven van eergisteren de veranderinge in des Sulthans voornemen, van maer 30 vaertuygen naer Samadangh te senden, en dat de 1000 Tangeranders te lande derwaerts gemarcheert waren, zy vernomen, weswegen Haer Ed. intentie hiervooren genoechsaem uytgedruct staat, sulcx

eenelyck gesecht ([1]) wert dat zy hun nader quamen te beraden en die zaack uyt hun gedachten te stellen, wyle daeruyt niet anders als onlusten staen te volgen etc.

26 d°. 's Morgens erlangen per inlands vaertuych van Japara mondelingh bericht, dat d'Ed. Heer admirael Cornelis Speelman tot Samarangh aengecomen en noch in goede gesontheyt was, hebbende aldaer eenige van ons volcq een stuck weechs opwaerts gesonden en den E. Isaacq de S^t. Martin 't gesach en bestier van zaacken op Japara by den Sousouhounangh aenbevoolen gelaten, soodat nu eerlange Syn E. in persoon, of ten minsten eenige advysen vooraff, verhoopen over te crygen.

Voormiddachs keert hier van Samadangh over Pamanoucan met eygen vaertuych terugge den ([2]) borger Evert Jansen, zynde op 4 January verleden in commissie derwaerts geschict ende door den regentyt en quade wegen als andere beletselen wat lange onder weech geweest, overleverende een dachregistertie van syn verrichten ende een Javaens brieffie van den Pangeran van Samadangh, benevens oocq schryven van den commandant, schipper David Davidsen, en raat der besettinge voor de revier van Pamanoecan aen Haer Ed., gedachtekent 23 deser, luydende vooreerst het translatie van den Pangeran van Samadangh aldus:

> Desen brief van Pangeran Adepaty Samadang en comt aen myn oom den Gouverneur Generael en Raden van India in de stadt Battavia, die God wil zegenen met gesontheyt in dese werelt, en geven dat hoe langer hoe meer in grootheyt mogen toenemen, ende oocq een langh leven, opdat Batavia voor altyt in ruste mogen regeren.
>
> Verders isser by myn oom een persoon, Wangsa Carta (moet Marta Wangsa wesen) genaemt, verscheenen die gesecht heeft dat van myn was afgesonden, waerover doen 't selve gehoort hebbe seer verwondert ben geweest want Wangsa Carty is door my niet gesonden; dierhalven oocq last gegeven hem op te soecken.
>
> Noch heeft myn oom den Gouverneur Generaal den gesant Evert Jansen met een brieff tot myn affgesonden, welcken gezant met groote eere hebbe ontfangen, en den brieff was myn seer aengenaem, waeruyt verstaen dat myn oom den Gouverneur Generaal van meeninge was een fortresse op Tanjongpoura te maacken, 't gene myn oocq seer wel geviel en behaechde, want icq sal soo langh icq leve op niemandt anders vertrouwen als op myn oom den Gouverneur Generaal; myn oom heeft oocq volckeren versocht om de fortresse op Tanjonghpoura te helpen maecken, dierhalven hebbe gelast dat de volckeren van Wiera Zabba die op Tanjongpoura syn daeraen soude helpen.
>
> Myn meeninge is in dese brieff begrepen alsmede myn ooms gesant Evert Jansen bekent.

([1]) Wellicht te lezen: *gewenscht*.

([2]) Er staat: *der*.

Voorts behelst het dachregistertje van den borger Evert Jansen wegens zyn bevinden en verrichten by de pangeran van Samadangh cortelyck het volgende:

hoe dat hy, den 5 January van hier gegaen en daechs daeraen voor Pamanoecan verscheenen synde, eerst aldaer in de revier had gerescontreert een, en daernae voor de negorye noch 11 Bantamse vaertuygen onder eenen Keey Aria Soura Wangsa, die aldaer aen landt geposteert, ende hun bassen en vaendels geplant waeren, doende ten eersten hem Evert vragen wat syn verrichten en waer d'Heer admiraal Speelman was, en of hy geen Comp. schepen daeromher hadde vernomen, doch hy volgens ordre sich ignorant en als een particulier handelaer houdende, soo ware zy cort daernae met al hun macht (op een vaertuych nae) vandaer opgebroocken en vertrocken, hebbende de inwoonders van Pamanoecan met list en gewelt tot hun gehoorsaemheyt trachten te dwingen, ende tenselven eynde oocq een gesant aen den pangeran van Samadangh opgesonden gehadt, die onderwylen sonder yets te hebben connen uytrechten ofte obtineren weder afgecomen was; inwylen had den Pamanoecanse regent, Angabey Wangsa Toura, den borger Evert ondervraacht, of hy geen brieven van Haer Ed. medebracht, 't gunt hy ignoreerde en van denselven geen licentie con obtineren, om naar Samadangh personelyck te mogen optrecken, sulcx hy dan, nae eenige stribbelingh met denselven, op den raet sommiger Javanen resolveerde, met syn vaertuych van daer terugge nae Intchiassem te keeren, daer hy van den gouverneur, synde de broeder des pangerans van Samadangh, minnelyck ontfangen wiert, en in comp. van denselven te lande naer Samadangh optrock, doch door den moeyelycken wech en regen wel 12 dagen onderweech was, maer verscheenen wesende, wiert van den pangeran van Samadangh seer minnelyck ontfangen, ende Haer Ed. missive door hem selve aenvaert, met belofte syn voorheen gegeven woordt aen d'Heer Generaal in allen deelen te sullen naecomen etc. en den jongen Sousouhounang en d'E. Comp. soo langh hy leefde getrouw te blyven etc., versoeckende voorts dat wy de revieren van Indermayoe, Pamanoecan, Intchiassem etc. voor de aenstoot der Banthammers van buyten wilden beschermen, en op de eerste plaets (waer wel de meeste belhamels sich onthielden en de Banthammers principael aenquamen), een vasticheyt maecken, daertoe hy zyn hulp van volcq en materiaelen wilde contribueren, en onderwylen oocq beloofde op 't voordragen van Evert 200 man nae Tanjongpoura op de Carwangse revier te sullen afsenden, doordien hy het daerboven met syn defentie noch wel can stellen, en 't welcq dan aengenomen was Haer Ed. te sullen rapporteren;

ondertusschen had hy Evert tydinge van de aencomste onser scheepen voor Pamanoecan gecregen, en sulcx den pangeran bekent gemaeckt, die hem doen met eenige eetwaren liet beschencken en voorstellen, of hy al syn grooten wilde doen vergaderen en door hem Evert afvragen, of zy genegen waeren onder des Sousouhounangs gehoorsaemheyt te volharden, off hun onder 't gebied der Bantammers te begeven, 't welcq door hen ([1]), als buyten ordre, beleeffdelyck waere geexcuseert, en daerop den 24 February van gemelte pangeran, nae 't becomen van een antwoordbrieff aen Haer Ed., afscheyt gecregen hebbende, vertrocq hy met desselfs broeder weder nae Intchiassem, aen wien hy scherpelyck hadt belast geen Bantamse

([1]) Lees: *hem*.

vaertuygen aldaer te gedogen. Tot Intchiassem verstont men, hoe des pangeran van Samadangs tweede broeder met 300 man in 't vorafgaen nae Silingsky door een hoop Baliers etc. onder de soon van den gewesen Carwangsen regent Singa Perwangsa was overvallen en op de vlucht geslagen met verlies van 5 à 6 dooden;

ende naerdien de hooffden onser schepen een geschenck van cruyt en loot aen den pangeran van Samadangh hadden medegebracht, soo wiert deselve op 12 Maert door den lieutenant Jochum Michielsen op Tegal Capas aen desselfs broeder en afgesant Marta Wangsa overgelevert, die se dan uyt haer meesters name met groote danckbaerheyt aenvaerden;

den 20 Maert was hy Evert wyders bericht, datter 5 vaertuygen met ontrent 100 Bantammers tot 't Siappa Raga ([1]) waren aengecomen en met een grooten aenhangh versterct, die de inwoonders seer plaechden en de negoryen verbranden, met voornemen om verder te lande nae Pamanoecan te marcheren etc.

Volgt nu den inhout van 't brieffie, door den schipper David Davidsen en raat uyt het jagt de Cabeljauw voor Pamanoecan aan Haar Ed. dato 23 deser geschreven.

zeder hun jongste advys waeren daer de scheepen Cabeljauw, Croonvogel, d'chialoup de Vlieger, de Flaman, Soesdyck, en d'Experiment met Haer Ed. brieven van 12, 16 en 19 deser wel aengecomen, ende soude de daerby gegevene ordres nae behooren werden achtervolcht;

men hadt de broeder van de pangeran van Samadangh tot Intchiassem zynde de geruchte comst der Bantamse macht bekent gemaect, ende haer tot defentie tegen deselve geanimeert, maer scheenen zy daerop weynich moet te hebben, doordien nae eygen bekentenisse de meeste strantvolckeren daeromher veel meer den Bantammer als hun wettigen heer van Samadangh toegedaen schenen, gelyck men aen de Pamanoekanders oocq wel con vermercken, en selfs voor onse schepen weynich of geen verversinge van haer becomen, onder verscheyde sobere excusen, soodat op de wispelturicheyt der bontgenoten gans geen staat te maacken was etc.;

de aencomst van 5 Bantamse vaertuygen voor 't Sippa Raga en hun geweldenaryen aldaer, als hierboven in 't rapport van Evert staat vermelt, hadden zy daer mede gehoort, maer tot Pamanoecan alsnoch geen Bantamse oorlochsvaertuygen vernomen, hoewel er dagelycx party met rys als anders van Cheribon, Dermayoe etc. nae Bantam passeerden;

't volcq op de schepen was noch gesont, maer de provisien souden niet langer als noch 3 weecken connen strecken;

ondertusschen stont den lieutenant Jochum Michielsen met de Croonvogel, Zalm en Vlieger nu nae 't Sippa Raga te gaen, omme jegens de Bantammers by ontmoetinge volgens ordre te protesteren, en hun des doenlyck in der minne van daer te doen verhuysen, ende soude voorts den borger Evert Jansen Haer Ed. van den toestant derwaerts over mondelingh breeder connen relateren etc.

([1]) Lees: *Tsie-paraga, Tjiprage.*

Naermiddachs schryven Haer Ed. per de borgerchialoup die daechs voor eergisteren hier onverricht terugge quam, in geleyde van het doenmaels daermede gesonden pacquet nu oocq noch een nader cleen advysie aen d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en synen raede tot Japara, eenelyck tot bekentmaking, dat de advysen, van Bantam, Carwangh, Pamanoecan etc. sedert het gemelte jongste schryven ontfangen, nu mede hierbezyden gingen, en hoe hier door 2 vaertuygen van Tegael mondelinge tydinge was gebracht, dat de gouverneurs van Jappara en Tegael, Wangsa Diepa en Wiera Soeta, malcanderen souden hebben vermoort, dan dat d'heer Speelman noch welvarende was, en hoedanich Haer Ed. syn E. eerlange hier verwachten etc.

Ontrent deselve tyt erlangen per Javaens vaertuych een cleen lettertje, op eergisteren door den coopman van Dyck en resident Caeff uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, met bericht hoe zy vernomen hadden, datter dien nacht 20 vaertuygen van Turtiassa nae de Oost stonden te vertrecken, die ordre hadden, op de bequaemste plaets daer onse macht niet en lach ten eersten te landen, ende voorts nae Samadangh op te trecken, sonder dat men eenige andere veranderingh in 't voorich geadviseerden con ontwaer werden etc.

27 d°. Nae de achtermiddachpredicatie ontfangen wederom schryven van gisteren onser residenten tot Bantam aen Haer Ed., van advertentie en advys:

dat den Coninck 20 vaertuygen met 400 man onder de drie keeys nae Tangeran had gesonden, tot bewaringe dier plaetse, soolange de inwoonders desselfs nae boven Samadangh waeren;

de pangerans Kiedol en Loor hadden oocq ordre, alle advenuen tot Bantam te besichtigen en al 't canon gereet te maecken, hoewel 't daer gants niet nae geleeck, en de stucken overal meest op de gront of in verrotte affuyten terneerlagen etc.;

de vaertuygen op Turtiassa bleven noch al soo in gereetheyt leggen, en soude, nae geseyt wiert, den jongen Conincq gants mishagen, want hy met de Comp. niet en wilde twisten over saecken die zyn ryck niet en raackten, en stont denselven expres van boven van Clappadoa te comen, om de vader wegens al dat gedoente te gaen spreecken etc.;

by desen wierden herwaerts gesonden 1000 potten witkalcq, voor den fabrycq geeyscht, ten coste van *f* 55 : 17 : 8;

de Bantamse loopende negotieboeckjes althans effen geraect wesende, soo bevont men de Comp. daerby effective noch schuldich te staen 6500 rd^s als:

1500 aen d'heer Joan Joachim Pauly;

3000 aen S^r. Jacob Does;

2000 aen juff^r. Willougby;

en waertegen de restanteffecten behalven 211 $^1/_4$ rd^s aen contanten eenelyck in weynich stucx cleeden bestonden.

28 d°. Des morgens ende 's middachs crygen wy per 2 Chinese vaertuygen mondelingh bericht van Javas Oostcust, dat d'heer admirael Cornelis Speelman van Japara op Samarangh verscheenen, en oocq vandaer al tot voortganck naer Tegael gereet was, en mede dat den coopman Couper, vooraf door syn Ed. herwaerts gelicentieert, al in onse besettinge voor Pamanoukan was gesien, gelyck dan voorts

jegens den avont den gemelte coopman Jacob Couper hier verschynt met de chialoup de Granaetappel, overleverende een missive met eenige weynige bylaechies, van d'Ed. heer admirael Cornelis Speelman en synen rade uyt Samarangh aen Haer Ed. geschreven in dato 16 deser maendt, en van alsulcq relaes der zaacken ginder, als uyt de volgende substantie cortelyck mach blycken:

de sware indispositie van d'heer admirael en het ontstuymige westermousson was oorsaacq geweest dat syn Ed. niet voor den 6e deser maent van Japara hadt connen vertrecken, en doen hadden de zaacken op Samarangh vereyscht, dat syn Ed. aldaer hadt moeten aenloopen, om den toedracht der besendinge nae Wattas etc. te ervaren en af te wachten etc. Inwylen waeren Haer Ed. brieven van 18 December 1677, item 22 en 29 January, 22 February als 2, 7 en 9 Maert, alle successive daer wel ontfangen, en uyt deselve met droefheyt het overlyden van d'heer Gouverneur Generael Joan Maetsuycker vernomen, maer in contra wederom met vreuchde de successie en introductie van Syn Ed. d'heer Rycklof van Goens in dat gewichtige ampt, ende die van ([1]) daervoor ginder allomme oocq behoorlyck ende met alle eerbied was voorgestelt ende by een ygelyck aengenomen, onder veele zegenwenschingen etc.;

den coopman Jacob Couper wiert op Haer Ed. gegeve ordre alsnu vooraf per de chialoup de Granaetappel herwaerts gelicentieert, en mits zyn goede diensten ginder in der bester voegen gerecommandeert, en verder tot syn mondelingh relaes van den presenten toestant der zaacken derwaerts over oocq gerefereert, omdat men door veele besoignes alle de schrifturen van 't voorgevallene zedert November voorleden alsnu niet conde oversenden;

Sr. Couper was gerecommandeert oock en passant Tegal en Cheribon aen te gieren, en nae welcke eerste plaets d'heer Speelman van Samarangh oocq direct stont te volgen, om eenige ordres te stellen ende de regenten wat beter indruck van ons en haer meester den Sousouhounangh te geven, alswanneer dan by goede gelegentheyt Cheribon en Pamanoecan mede eens soude werden aengedaen;

dese chialoup de Granaetappel wiert ten spoedichsten derwaerts terugge versocht, en daermede oocq goede party schryfpapier en zegellacq soo voor den treyn als den Sousouhounangh etc.;

de chialoup Nassauw, heel afgevaeren, stont eerstdaechs mede naer Batavia te volgen, en oocq d' Orangienboom tegelyck met d'heer admirael, sullende wyders boven de ladingen van Nuysenburgh en Batavia vooreerst geen houtwercken meer op Rimbangh in voorraet of te crygen te wesen, tot advys etc.

's Avonts vertrecken van hier 2 Comp. tingans met 24 Nederlandse soldaten en party provisien voor onse besettinge naer Tanjongpoura op de revier van Carwangh, medenemende oocq een missive van Haer Ed. aen den lieutenant Tielman van Eeuwyck en raad aldaer, van volgenden corten inhout:

dat volgens haer schryven van den 23 deser de Javanen, van hier te lande geretourneert, een ander en corter wech als te vooren schynen te hebben gebruyckt, en om van dewelcke als de cituatie dier landen te meer ervarentheyt te becomen

---

([1]) Lees: *dan*.

nu 24 soldaten met dese 2 tingans derwaerts gingen, van dewelcke de helft met den lieutenant Tieleman te lande weder dienden herwaerts te keeren door den cortsten wech, soo de tyt en 't weder sulcx conde toelaten;

dat de gins zynde metale stuckjens hier van noden ten eersten gesonden dienen, waertegens tot gebruyck ginder nu weder 4 ysere sesponders overgingen, bezyden oocq 2 vaten buscruyt, 200 kogels en 100 stucx langh scherp;

dat men dese twee vaertuygen volladen met pady voor Comp. paerdestall alhier blyft teruggeverwachten, en oocq wel 25 à 30 duysent stucx bamboesen mogen werden gecontracteert, mits de Javanen die selfs overbrengen, terwylen dat het baye- en jatyhout vooreerst wel tot gerief deser burgerye mach werden gelaten, echter met die sorge, dat het soowell als de nely, bamboesen, item groff en cleen vee, in prys niet comt te verduuren, dienende oocq de nely soodrae mogelyck ingeoegst, om der Bantammers desseynen doch niet te favoriseren;

dat den lieutenant Tielman Eenwyck t'zyner vertreck van ginder aen den lieutenant van den Eeden behoorlyck transport van alle Comp. effecten sal hebben te doen, en dat op 't nu overgaende caertje van een halve seshoeck tot Tanjongpoura antwoort wert verwacht, of soo een wercq ten tyde daer souw connen werden opgemaect off niet;

dat het nodich sall zyn, met den lieutenand Tieleman ten minsten oocq 10 à 12 Javanen, en daeronder (des doenelyck) de 6 die de marsch jongst gedaen hebben, te lande herwaerts comen, als waervoor se staen wel beloont te werden, etc.

29 *d°.* 's Avonts senden Haer Ed. de chialoup de Granaetappel wederom terugge aff naer Jappara met (¹):

en daerbeneffens een missive, soo even geteeckent, aen d'E. heer Cornelis Speelman en den raat op de Javaense Oostcust of daer zyn Ed. present mochte wesen, van inhout en substantie aldus;

dat met dese selve chialoup syn E. schryven van den 16 courant door den coopman Jacob Couper wel ontfangen, en de herstelde gesontheyt van d'heer admirael, als syn E. voornemen, om wegens den uytslach der zaacken op Wattas noch eenige dagen op Samarangh te vertoeven, gaerne vernomen zy, met wensch en hoope, dat de pangerans Pougar en Singasary mede eens conden wys, en den aenhangh van Troenajaja en Cadjoran daerdoor alsoo dan t'enemael verdelcht off tot devotie gebracht werden, hoewel de onlusten op dit eylandt noch als eerst schynen te beginnen, soowel in 't Mattaramse ryck en Cheribon als met onse hertneckige Bantamse gebuuren, gelyck by de voorige advysen al was genotificeert, hoewel hare pitsiaringen alsnoch tot geen conclusie schynen te konnen comen, en den jongen Bantamsen Coniucq gants niet, en den ouden vry traach, nae den quaden raat van de pangerans Keey Aria, Kiedol en Loor scheenen te luysteren, schoon het seker zy, datter all een wyle tyts 163 hunner vaertuygen op Turtiassa hadden gereet gelegen om de landen van Carwangh aff tot Indermayoe toe haer t'onder te stellen en selfs de landen van Jaccatra te besluyten, daertoe zy reets over de 2000 Bantammers, versterct met (²) groot getall allerhande fugativen, in 't Zuyden van Battavia en nae Samadangh hebben bestelt, en waertegens eenige

(¹) Hier heeft het HS. eene open ruimte van 3 à 4 regels druk.

(²) Het HS.: *men.*

noodige voorzieninge gedaen, en tot de versterckinge onser besettinge voor Pamanoecan benevens 't schip Gouda een welgearmeerde chiampan derwaers gesonden zy, om de revier van Indermayoe te beschermen, als welcke schoone landen tot Carwangh toe voor Batavia's gemene beste de Bantammers niet dienen overgelaten, en weswegen Haer Ed. verwachten en versoucken, d'E. heer Speelman in syn herwaertscomste en passant eens nader en perfecte informatie van de gelegentheyt en toestant aldaer gelieffde te nemen, en de nodige ordre in de besettinge te stellen, dewyl ons nae 't rapport van den burger Evert Jansen etc. is gebleecken, de pangeran van Samadangh al wat in ongelegentheyt schynt te steecken en die landen almede vol van 't Bantamse vergif bestrooyt syn;

dat Haer Ed. de condoleance etc. van d'heer Speelman over de doot van d'heer Maetsuycker ende de geluckwenschinge in de successie van d'heer Generaal van Goens gesien hebbende, verder d'heer Directeur Generael Speelman in corten met gesontheyt hier verwachten, om de saecken van de Comp. eendrachtelyck tot een beteren staat te mogen helpen brengen etc.;

dat behalven het geeyschte schryftuych neven desen oocq soodanige provisien voor den treyn op Japara etc. overgaen, als hiervooren staan uytgedruct;

dat het voornemen van d'E. heer Speelman om Tegael ende Cheribon aen te doen, wert gelaudeert ([1]), en wenschelyck soude syn indien de Cheribonders van de Bantamse partye conden afgesneden ende tot gehoorsaemheyt van haeren ouden heer getrocken werden, onder en om veel dienstige redenen t'hunner eygen nutte, sonder oocq den Samadanger te beledigen, soo se haer eygen besten willen betrachten, schynende de 3 Cheribonse pangerans geensints tot hun eygen proffyt, maer p[r]. force noch al op Bantam te werden aengehouden en door Keey Aria uyt de macht van Troenajaja aldaer te zyn overgebracht, ende alle het fenyn ([2]) op dit eyland meest uyt het bestier van 't Bantamse hof te zyn voortgecomen etc.

Wyders is heden in Rade van India door d'heeren Pit ende Paviljoen rapport gedaen der vercoop van ([3]) packen cleden, die al lange by de packhuysen als invendibel gelegen en nu noch ([3]) per cento advance behaelt hebben en hoedanich dan oock verstaen zy de crameryen, onlangs uyt het vaderlandt overgecomen, ter presentie van gemelte heeren te laten vercoopen, om de particuliere daerdoor te meer die voordeelen te ontsetten en van dien handel te doen afsien;

en alsoo de fluyt Duynvliet volgens gedane rapport t'enemael onbequaem bevonden zy om meer te vaeren, is goetgevonden deselve aen de wall te haelen en aen de meestbiedende te vercoopen.

30 *d°*. Ontrent de middach keert hier van boven uyt het bovenland of zuydergeberchte achter dese stad van Marraberis terugge den capiteyn Fredrick Hendrick Muller, synde den 23 deser vanhier opgegaen, overleverende van syn bevindinge een cleen dachregistertje, dagelycx gehouden, welckers principale voorvallen vervatten 't gene volcht:

den 23 deser vanhier gegaen zynde, vernachten zy op M[r]. Cornelis eylant, en des daechs daeraen door de spruyt Silylietangh en een moeyelycken wech

([1]) Het HS. leest: *gelandeert.*
([2]) Het HS. heeft: *feuyn.*
([3]) Hier heeft het HS. eene kleine open ruimte.

gemarcheert zynde op Tandjong, daer se verstonden, dat den Bantamsen Radin Sinnepatty ([1]) met ruym 200 man niet langh voorleden over Silingsky nae Bandongh was opgetrocken;

den 25 d°. passeerden zy voorts de rivier Sidjantongh, tot hoeverre zy al meest door ruyge bosschagien, maer nu door veel padyvelden waeren gegaen, en wyders dien dach oocq noch door Rombot en Clappadoa totdat se op Soekatamoe ter nachtrust bleven, hebbende niet veel menschen gerencontreert, maer veel meest rype padyvelden en gekapte bayebalcken langs de reviercant gesien;

den 26 passeerden zy twee maelen door de rivier van Tsiecompay, beset met wederzydse steyle hooge bergen, en cregen doe noch 30 Batavise Javanen onder den lieutenant Caggock by haer; comende alsoo aen een groote wech, die zich ([2]) meest Oost en West door 't hooge geberchte heen streckte en oocq nae Silingsky loopt, en sliepen datmael aen een dal, genaemt 't Siloear;

den 27 d°. verscheenen zy wyders door veel moerassen en quade paden aen den wech der Bantammers, en gingen over de rivier Siliwongh al verre boven Marraberis aen den berch Patoegoerang, gelegen bewesten de groote rivier, waer se in een groote party ledige hutten 6 Bantamse Javanen met een vrouw ontwaer wierden, die ([3]) haer berichteden, dat hunnen voorgemelten Radin Sinnepatty aldaer gelogeert had en 6 dagen verleden met syn volcq nae Samadangh opgemarcheert was, doch dat zy door impotentheyt achtergebleven waeren om nae Tangeran terugge te keeren, en welcq volck men dan wyders ongemoeyt gelaten hadde, en dien dach noch, maer veel quade en moerassige wegen, aen de plaetse Marraberis en wat daerboven oocq aen de groote revier marcheerde, maer weynich stilsyns, door dichte bossen, op ende af het geberchte, ende soo wederom nederwaerts herwaerts aen, totdat se aen de revier ter nachtrust quamen, alwaer te midden in deselve een groote klip vry hooch uytstack, van fatsoen en gedaente als een voorname Chinese graffstede, dewelcke door sommige der Javanen aengebeden, off liever eenige ceremonien ontrent gepleecht wierden;

den 28 d°. quamen zy wederom aen Clappadoa en vernachten wyders by den Javaen Marta Praya, op een plaetse, genaemt Nantanghahongh, en voorts den 29 d°. of gisteren by steyle geberchte Sidjontongh aen de revier, en rusteden weder op Tanjongh, ende noch verleden nacht op M^r^. Cornelis eylandt;

sulcx zy eyndelyck hier nu weder aengecomen zyn met 30 Nederlanders, daeronder den baes caertemaker, 25 inlandse soldaten, 107 Javanen benevens 4 jongens etc., sonder buyten dit verhael iets anders remarquabels te hebben ontmoet ofte gerapporteert etc..

Even over middach gewert ons per Javaens vaertuych een missive, op eergisteren door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, met advis:

dat men Haer Ed. ontfangen ordre van dato 25 deser alleen de pangerans Loor en Pourbaya (mits d'absentie der andere grooten op Turtiassa) hadt connen bekentmaecken, en dat door hun daerop was gedient, zylieden mede geen oorloch

([1]) Het HS.: *Simepatty.*
([2]) Het HS.: *sych.*
([3]) Het HS.: *van die.*

tegens ons en sochten, maer echter daertoe oocq altyt gereet souden zyn, met verdere klacht-discoursen, dat onse besetters voor Pamanoekan de Bantamse handelvaertuygen vandaer hadden afgewesen en den Bantamsen Sulthan op die van Samadangh seer verstoort was, omdat zy eerst zyne bescherminge selfs gesocht ende nu syn affgesanten smadich bejegent hadden, doch dat 't bestier aller deser zaacken niet haer, maer Pangerangh Kidol en Keey Aria Monjaja eygentlyck aenginck etc.;

hebbende gemelte twee pangerans wyders oocq verhaelt, hoe'er een gesant met een brieffie van den Pangeran Adepaty van Japara aen den Bantamsen Sulthan was gecomen, daerby hy denselven presenteerde alle de Mattaramse zeeplaetsen en 't voorheen wechgevoerde canon van Ceribon in handen te leveren, indien hy hem van syn vrundschap versekeren ende de verlaten vrouw van syn broeder Singasary, die naderhandt door Troenajaja aen de oudste pangeran van Cheribon, present op Bantam, uytgetrouwt was, wederomme toeschicken wilde, doch dat den Sulthan zouw hebben geantwoort, daerom met ons in geen twist comen ende dat hy voorsz. vrouw haere genegentheyt doen volgen wilde, doch dit wiert maer passelyck gelooft, wyl men van andere was bericht dat gesechde Pangeran Adepatys versoucq eenelyck soude wesen om gemelte vrouw, en dat hy daervoor het canon van Cherihon presenteerde wederom te geven etc.;

daer was althans op der Bantammers voornemens gansch geen staet te maacken, en nu weder een gerucht dat de 40 gereede vaertuygen nae Samadangh en Tangeran terugge binnen Pontangh geloopen waeren, en den jongen Conincq souw hebben gesecht, niet van boven uyt het landt te willen afcomen, voor en alleer alle de vaertuygen weder binnen souden zyn;

den coopman van Dyck versocht mits impotentie van syn vrouw, als anders, eerbiedich een sprongtochie herwaerts te doen, om met eenen oocq Haer Ed. beter by monde als geschrift van 't verwerde Bantamse werck te connen rapport doen.

31 d°. Dese maent zyn van verscheyde omleggende quartieren te deser plaetse aengecomen een getal van 46 groot en cleene vaertuygen, te samen bemant met 222 coppen, als te weten:

1 van Japara met 6 man, 30 potjens suycker, 600 bossen tamerinde, 28 picols wax en 4 stucx copere gommen;
2 van Chiassem met 8 man, 200 stucx balckjes, en 1 last rys;
13 van Caroan met 28 man, 3 lasten rys;
1 van Johor met 4 man, 450 stucx cadjangs;
2 van Tegal met 3 1/4 lasten rys en 8 man;
1 van Zerita met 4 man, 2200 oude clappus;
1 van Cambodia met 10 man, 20 p[ls] wax, 5 dittos gommelack en 3/4 last rys;
4 van Cheribon met 16 man, 450 stucx suycker, 1000 bossen ajuyn, 300 visch pampus, 30 potten olye, 6 p[ls] capock, 1/2 last rys, 50 bossen pady en 40 canassers zuycker;

25 stucx vaertuygen, die transporteere.

25 stucx vaertuygen, per transport.

9 van Bantam met 42 man, 9300 oude clappus, 50000 oude pinang, 4200 potten en pannen, 1100 potten met calcq, 400 bossen rottings, 7 kistjens Chinees goutdraet, 1100 stucx cadjangs, 3 p[ls] soethout, 500 dammers, $^{1}/_{4}$ last sagou, 50 bossen zagou manta, 10 p[ls] poetziock;
1 van Bima met 10 man en 10 lasten rys;
1 van Bencalis met 10 man, 3000 gesoute vischkuyten en 100 stucx cadjangs;
1 van Bacasje met 4 man en 1 last rys;
1 van Baly met 4 man, 1$^{1}/_{2}$ rys, 8 slavinnen;
3 van Palimbangh met 21 man, 120 picols en 85 cattys peper en 950 bossen rottings;
2 van Rio met 15 man, 500 stucx cadjangs, 700 dammers, 6 picols thin en $^{1}/_{2}$ last zagu;
1 van Arracan met 10 man, 40 lasten rys;
2 van Padangh met 22 man, 10000 stucx oude pinangh, 380 bossen rottings en 70 corgie matten;

samen 46 vaertuygen, dewelcke hier in 't generael ten handel ende vente hebben medegebracht de volgende goederen ende provisien etc. als:

60$^{3}/_{4}$	lasten rys;	1000	bossen ayuin;
30	potjens suycker;	300	stucx visch pampus;
450	stucx suycker;	30	potten olye;
40	canassers zuycker;	6	picols capocq;
600	bossen tamarinde;	50	bossen pady;
48	picols wax;	1730	bossen rottings;
4	copere gomme;	7	kistjens Chinees gouddraat;
5	picols gommelacq;	3	picols soethout;
$^{1}/_{2}$	last zagouw;	1200	dammers;
200	balcken;	10	picols poetziocq;
50	bossen zagou manta;	3000	gesoute vischkuyten;
2650	stucx cadjangs;	8	slavinnen;
11500	oude clappus;	120	p[ls] en 85 cattys peper;
60000	oude pinangh;	20	rottinghmatten;
4200	potten en pannen;	6	p[ls] thin;
1100	potten met calcq;	73	corgie matten.

Waertegens wederom van hier op diverse datums nae verscheyde quartieren syn vertrocken een getal van 46 stucx allerhande vaertuygen met soodanige goederen en coopmanschappen, als hieronder blyct:

2 naar Zombaer met 8 rd[s] aen cleeden en 80 aen amphioen;
9 naar Japara met 248 rd[s] aen diverse cleeden, 90 aen Batavise gedisteleerde wateren, 4 aen manocken tabacq, 4 aen tobaxpypen en 75 aen amphioen;
1 naer Sammarangh met 25 rd[s] aen porceleyn en 60 aen amphioen;
3 naer Cheribon met 162 rd[s] aen gesorteerde cleeden;

15 stucx vaertuygen, die transporteere.

15 stucx vaertuygen, per transport.
9 naer Bantam met 78 rd[s] aen cleeden, 10 aen porceleyn, 75 aen handquitasollen, 10 aen verlacte bandesen, 1375 aen thee, 80 aen wax, 108 aen sandelhout en 30 aen mom;
3 naer Tegal met 180 rd[s] aen cleden;
1 naer Zumbawa met 40 rd[s] aen cleden;
1 naer Mallacca met 347 rd[s] aen diverse gesorteerde drancken, 40 aen casen, 30 aen hammen, 10 aen gesoute salm en 12 aen bruyne zuycker;
1 naar Banca met 50 rd[s] aen contanten;
2 naer Baly met 192 rd[s] aen oudt yser, 55 aen porceleyn, 16 aen ysere pannen en 6 rd[s] aen zintocq;
1 naer Packalonge met 40 rd[s] aen cleeden;
3 naer Joana met 17 rd[s] aen cleeden gesorteert;
1 naer Passir met 120 rd[s] aen copere loyangs, 75 aen amphioen, 20 aen ysere pannen, 130 aen diverse cleeden en 6 rd[s] aen porceleyn;
2 naar Bima met 500 rd[s] aen gesorteerde cleeden, 13 aen porceleyn, 40 aen Japans staefcooper, 18 aen ysere pannen;
2 naer Rambangh met 45 rd[s] aen oudt yser, 5 aen porceleyn, 150 aen amphioen, 40 aen cleeden, 25 aen boeckjes gout en 25 aen Hollandse naalden gezorteert;
3 naar Grissee met 130 rd[s] aen cleeden, 18 aen oudt yser en 4 rd[s] aen porceleyn;
1 naar Ziassem met 40 rd[s] aen cleeden;
1 naar Banda met 240 rd[s] aen rynze wyn, 120 aen kismis, 36 aen amandelen, 72 aen roosewater, 75 aen thee, 30 aen swarthechte messen, 93 aen diverse porceleynen, 114 aen copere beckens, 120 aen Zuratse zeep, 48 aen custcoraelen;

samen 46 stucx affgegane vaertuygen dewelcke in 't generael van hier hebben afgevoert:

1854 rd[s] aen diverse gezorteerde cleeden;
368 » aen amphioen;
48 » aen custcoralen;
4 » aen manocken toebacq;
4 » aen tobaxpypen;
211 » aen diverse porceleynen;
75 » aen handquitasols;
10 » aen verlacte bandesen;
1450 » aen thee;
80 » aen wax;
114 » aen copere beckens;
108 » aen zandelhout;
707 » aen diverse gesort. drancken;
40 » aen casen;
30 » aen hammen, geroocte vleesch en tongen;
10 rd[s] aen gesoute salm;
12 » aen bruyne suycker;
50 » aen contanten;
255 » aen oudt yser;
54 » aen ysere pannen;
6 » aen zintocq;
120 » aen Zuratse zeep;
40 » aen Japans staafcooper;
120 » aen copere loyangs;
25 » aen boeckjes gout;
25 » aen Hollandse gesort. naelden;
120 » aen kismis;
36 » aen amandelen;
72 » aen roosewater;
30 » aen swarthechte messen;

Somma 46078 rycxdaelders, ende

behalven welcke noch 3 andere vaertuygen naer elders syn vertrocken deweleke met kennisse niet anders als een pascedulle hebben medegenomen.

Volgens opgevinge der dootgravers hier ter stede syn dese gepasseerde maendt overleden ende met kennisse ter aerden gebracht:

	35	Comp^e dienaren;
	2	burgers;
	1	Duytse vrouw;
	4	Duytse kinderen;
	1	swart Inlander;
	6	swarte vrouwen;
	7	swarte kinderen;
	1	slave;
samen.....	57	overledene.

Daerentegens syn in de kercken voor de Christelycke gemeente deser stede wederom gedoopt:

	11	Nederlandse kinderen;
	48	Inlandse d^o. der Portugeese gemeente;
	2	Inlandse d^o. der Maleytse gemeente;
samen.....	61	gedoopte.

Ock syn in gemelte kercken deser maent wettelyck getrouwt:

	8	Comp^e dienaers;
	2	borgers;
	4	Mardyckers;
samen.....	14	getrouwde.

By den achtbaren raet van justitie in dese maendt op den 5 synde Saturdach publycquelyck geexecuteert de volgende delinquanten:

Mathys Jansen van Utrecht, matroos op Jappan, over dat tegen den constapel-majoor deses guarnisoens moeyte gemaect ende zyn mes op 's heeren straten getrocken heeft, gegeesselt ende voor 2 jaeren in de kettingh gebannen;

Jan de Lange van Ysendyck, blickslager bescheyde op de werff, over dat eenige rollen Comp. zeyldoeck gestoolen heeft, gegeesselt ende voor 7 jaeren in de kettingh gebannen;

Lega van Maccassar, slaeff van d'Heer Jacob Cops, ende Coridon van Maccassar, slaeff van den opperstuyrman Jan Mulder, over dat 4 jaeren wechgeloopen zyn geweest ende bovendien haer jegens diegene die haer trachten te vangen feytelyck met een cris hebben teweergestelt, gegeesselt, gebrantmerckt op haer rechter wange, de rechter ooren affgesneden, ende in de kettingh geclonckeu, om daerin yder vier jaren by hare lyfheeren gevangen te blyven;

Cornelis Cornelisen van der Hoeck, zoldaet op Jaccatra, en Francois d'Uytruy

van Bergen in Henegouwen, zoldaet aen 't Viercant, over dat Cornelis 13 etmael uyt zyn bescheyden wacht heeft geabsenteert, ende Francois Uytruy tegens een sergeant, onder zyn comp. bescheyden, syn degen getrocken heeft, beyde 3 maal gewipt, Cornelis 6 maenden ende Francois een jaer in de kettingh gebannen;

Mathys van Mallabar, slaeff van stierman Hendrick de Witt, over dat zyn lyfvrouw met groote force, sooals op haer stop satt met andere gebeuren te praten, by haer keel heeft gevat ende getracht te verwurgen, zyn rechter handt affgecapt ende daernae gewurght;

Reynier Hendricxsen van Rotterdam, quartiermeester op Africa, over landloopen, vagabonderen, item daerenboven op den naem van den boeckhouder van voorsz. schip sonder desselfs kennis off ordre door een matroos, op 't schip 't Eylandt Mauritius bescheyden, uyt het huys van borger Thiel Jongh, daer gemelte boeckhouder gewoon was te logeren, te laten haelen drie fleskelders, deselve aen een Chinees te vercoopen ende 't gelt op te steken of door te brengen, gegeesselt ende voor een jaer in de kettingh gebannen;

Jubel van Baly, slavinne van Cornelia van Dalen, weduwe wylen capiteyn Ruysch, over dat getracht heeft met eenen Pieter Simonsen uyt Armenien haer lyffsvrouws beste goederen te steelen en dan vanhier te vluchten, gegeesselt ende voor 2 jaeren in de kettingh gebannen;

Tanjer van Baly, slaef van Linsiqua Chinees, over dat eenen Claes, slaeff van d'E. H[r] Pieter van Hoorn, ordinaris raed van India, met noch een ander jongetje van hier nae Tanara met zyn prauw, op versoecq van eenen Tongh Chinees, heeft vervoert, gegeesselt, gebrantmerct en voor vyffentwintich jaeren in de kettingh nae de Caep de Goede Hoop gebannen;

Pieter Robbertsen van Swol, soldaet in 't casteel, over dat een ander zoldaet op verscheyde plaetsen heeft gequetst, 3 mael gewipt en voor een jaer in de kettingh gebannen;

Thomas Willemsen van Christiania, zoldaet op Jaccatra, over dat een ander gequest heeft, gegeesselt en voor een jaer in de kettingh gebannen;

Abdul, Moor van Ougly in Bengale, over dat een vaertuych affgeloopen en 't volcq vermoort soude hebben, met een strop om den hals onder de galch te staen, daernae gegeesselt, gebrantmerckt, en voor vyffentwintich jaeren nae de Caep de Goede Hoope gebannen.

Door de H[r] fiscael van India, M[r] Gualter Zeeman, is in dese maent gevisiteert:

Isaacq Gillissen, kettingganger, die by het Quartier verdroncken was.

Item door d'E. landtdrost Laurens Pitt de Jonge Wangsita Sitra Javaen, die aen de groote revier vermoort is gevonden.

April Anno 1678.

Primo April. Laat in den avontstont becomen per Javaens vaertuych een brieffje van gisteren den laesten Maert, uyt Bantam door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff aen Haer Ed. geschreven, van substantie en advys:

dat zy tzedert 't jongste schryven van 28 passado niet sekers van 't voornemen des Sulthans, maer wel een gestadige beweginge onder de grooten alle nachten ([1]) met 20 à 30 prauwen nae Turtiassa over ende weder conden vernemen, en dat aen de hooffden van Seringin, Cherita als andere plaatsen waere gelast, haer volcq op 't gebod des Coninex te moeten vaerdich houden; doch het scheen dat alles noch nae de comste des jongen Coninex bleeff wachten, en de blycken van desselffs ongenoechte over dese gedoentens en toerustinge door 't bestier van Keey Aria en Pangeran Kiedol soo groot waeren, dat men se bynae moest geloven, hoewel men alles nader souw trachten te ontdecken en occasie te becomen om gemelte jonge vorst Haer Ed. ([2]) aenbevoolen zaacken te connen aendienen, en met eenen te vragen of het des Sulthans last ware dat zy, als Comp^e residenten ginder, van de Javanen allomme geaffronteert en als in apparentie ([3]) gehouden wierden, behalven noch veele dreygementen, dat indien de Bantammers tegen de Samadanger eenich leet aengedaen wierden, sy zulcx dan op onse residenten weder souden wreecken, wesende oocq vyff dagen verleden den resident Caaff in 't bestellen van een brieff nae herwaerts aen de boom vastgehouden in meninge dat hy soude vluchten, en 't welcq den Conincq soo verkeert was aengedient, en daerop 's anderen daechs uyt desselfs name d'onse aengeseyt dat se wel mochten vertrecken als se wilden, maer alvoorens Syn Maj^t. daervan kennisse geven, doch de naeuwe wacht, die er ([4]) alle nachten om de logie ginck, gaff wel wat anders te kennen, buyten dat men van diverse was gewaerschout, dat se, in corten niet wechcomende, dan peryckel liepen van aengebouden te sullen werden, en den Conincq in syn pitsiaringh alle de grooten hadt aengesecht: die gelt van de Hollanders mosten hebben dat zy zulcx spoedich souden invorderen, gelyck dan Keey Aria oocq vooral hadde gedaen, en

([1]) Het HS. leest: *allemachten*; vergelijk p. 126 onderaan.
([2]) Het HS.: *Ed. en.*
([3]) Versta: *apprehensie.*
([4]) Het HS.: *dier'er.*

over welcke quade geruchten, als om de trouwloosheyt der Javaense natie, de residenten haer persoonen etc. in Haer Ed. voorsorge tot versekeringe waren recommanderende;

de Spaense paters ende den sabandar Secredana was Haer Ed. antwoordt aengedient, en den laesten (die andere gissingh hadt gemaeckt) nu in beraat, of hy zyn voorgenome voyagie wilde staacken of niet;

op 't sluyten deser was men door den priester Abdulha bericht, dat den Conincq syn gandsche voornemen over zee wederom gestaackt, en all de vaertuygen yder weder nae zyn quartier geordonneert had, en oocq een expresse aen zyn volcq naer Samadangh afgesonden, dat al hetgunt zy daer quamen uyt te rechten niet op des Sulthans, maer op eygen naem en authoriteyt moste geschieden;

oock soude den Coninck aen de broeder van Crain Tima op syn versoucq hebben toegestaen omme als hooft op Tangeran te resideren, en daerdoor de Maccassaren en Bougys van Batavia derwaerts te debaucheren en te trecken, etc.

Wyders is heden in Rade van India op het voorstell van den Chinees Tenglauw verstaen, het besorgen der coelys of arbeyders aen de waach deser stede voor dit loopende jaer tot een preuve aen denselven te verpachten voor de somme van 20 rd^s ter maendt, en daervan allomme ter gewooner plaatsen te doen affigeren het naervolgende edict:

> Allen ende een yder wert by desen bekent gemaect, dat by d'Hooge Regieringh van India voor dit loopende jaer 1678, van primo April ingaende, tegen 20 rd^s per maendt aen den Chinees Tenglauw verpacht is het coelyloon van 't op- en affsetten der gewichten en coopmanschappen, de waech subject synde, op en aff de schaal, waervoor aen voorn. pachter betaelt sal moeten werden, voor thien picols acht sware dubbeltjens, doch soo wanneer de coopluyden 't selve door of met haer eygen slaven willen laten geschieden, dat sulcx haer vry sal staan, sonder dat dierwegen alsdan aen den pachter yets schuldich sullen wesen uyt te keeren. Alles op soodanigen wyse, als met het opdragen van de peper geschiet, ende in de ordonnantie, op die verpachtinge gemaect, staet uytgedruckt etc.
>
> Gegeven in 't casteel Batavia den eersten April anno 1678.

Soo is oock aen de opperhooffden van 't fluytschip de Voorsichticheyt voor gedane spoedige voyagie uyt het vaderlandt in 7 maenden toegeleyt de ½ praemie.

3 *d^o*. 's Middachs erlanghden wederom per Javaens vaertuych een brieffie van den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff uyt Bantam, eergisteren aen Haer Ed. geschreven, van volgende teneur:

volgens hun voorich advis waeren alle de vaertuygen, tot Bantam ende daer rondsomme gehoorende, van Turtiassa alle by nacht wederom thuysgecomen, en soude nae diverse rapporten by den Sulthan en zyn grooten vastgestelt zyn, 3 der voornaemste Maccassaren van Bantam als gesanten met een brieff aen crain Gillisson naer Calianjer af te senden, ende soo mede eenige andere aen Pangeran

Pougar en Radin Tronajaja, om d'eerste aen te moedigen dat zy zich mede tegens de Comp. wilden opstellen en die helpen t'onderbrengen, en by d'andere twee te bewercken dat zy nae geen conditien met ons wilden luysteren, maer den oorloch ernstich voortsetten etc.;

oock soude de gewesen vrouw van Singasary aen den afgesondene van Pangeran Adepaty (doch niet sonder vreemde inductie) ter antwoord hebben gegeven, dat zy wel genegen was by hem te comen, als hy sich eerst van de Hollanders ontslaen, en met den Bantamsen vorst in verbant treden wilde, soodat uyt al dese vreemde gedoentens vastelyck gelooft wiert, den Bantammers eenichste doelwit te syn, om 't Mattaramse ryck en gebied onder verscheyde hoofden te verdeelen, en alsoo self het ontsachelyckste hooft van dit eylandt Java te blyven, daertoe hem niemandt als de Comp. in den wech was, en tegens denwelcken hy daerom met alle de omleggende vorsten socht aen te spannen etc.;

daer (1) wiert oock gerucht, dat die van Bantam met de Samadangers weder soude slaechs geweest, en maer 60 man tegen 600 verlooren hebben;

de S^rs. van Dyck ende Caeff claechden wederom dat se als gevangen luyden gehouden ende dagelycx gedreycht wierden, soo se wilden wechgaen te sullen vermoort werden etc.

4 d^o. 's Avonts schryven Haer Ed. per Javaens vaertuych een brieffie in antwoort aen onse bovenverhaelde residenten tot Bantam, van ordre en advertentie:

dat nadien den meesten inhout van haer jongst ontfangen briefies (de dato 24, 26, 28 en 31 Maert als primo deser) wel op losse voorgeeffselen mochte uytvallen, derhalven daerop geen vast besluyt of antwoort is connen genomen werden, en dat het over ende weder gaen van den priester Abdulha suspect gehouden wert, van dat hy niets aenbrencht dan 't geen hem door den Coninck of grooten wert belast, ende ons daerop uyt te hooren, ende waerom voorsichtelyck met denselven dient omgegaen;

dat Haer Ed. het bewaacken van 's Comp. logie en de geruchten dat men onse residenten soude aenhouden soo se wilden vertrecken, noch voor soo gevaerlyck niet connen aensien als het wel voorgestelt wert, en dat oocq in allen gevalle de meyninge niet souw syn, om ons volcq stilswygende, maer (onder een beleeft compliment doch sonder daertoe verloff te versoucken), expres met kennisse van den Coninck of presente grooten vandaer te doen opbreecken, en op hoedanigen wyse den coopman van Dyck op syn versouck al waere gelicentieert eens herwaerts te comen, tenzy men, om de wantrouw der Javanen niet te voeden, sulcx nu noch voor eenige tyt had uytgestelt, om te sien hoe de zaacken sich verder schicken etc., want Haer Ed. intentie zy, allesints te bethoonen dat wy haer in 't minste niet vreesen, maer oocq alle hinderpaelen van vrede ende vruntschap trachten te myden;

dat de 1000 potten witkalcq wel zyn ontfangen, ende de copie der loopende negotieboeckjes hier wert verwacht, om gevisiteert te werden;

dat haer gevoelen wegens der Bantammers intentie om de Mattaramse regeringe verdeelt te crygen niet ongefondeert zy, ende de verdere antwoord op hunne consideratien tot nader gelegentheyt van zaacken uytgestelt wiert etc.

---

(1) Het HS.: *daert.*

In Rade van India gesproocken van de inlandse dienaeren die tot dienst van de officieren der justitie werden gebruyckt ende de Comp. een merckelycke somma gelts comen te costen, soo is derwegen alsnu verstaen, een vaster ordre generaelyck daerin te houden, namentlyck:

8 dienaers voor de Advocaet Fiscael van India;

4 voor den Waterfiscael;

6 voor den Landdrost der Oostzyde;

4 voor den Landtdrost der Westzyde;

samen 22 inlandse dienaeren, die tot dienst van de justitie tot 3 rd^s yder off samen 66 rd^s 's maents door d'E. Comp. sullen werden betaelt.

Wyders is rapport gedaen, dat de afgeleyde fluyt Duynvliet zy vercocht voor de somme van 330 rd^s.

5 d^o. Voormiddachs gaet per borgerchialoup af een cleen advysie aen den E. commissaris Dirck de Haes en raat tot Palembangh, synde op gisteren al geteeckent en ten geen anderen fine gericht als ten faveure van den borger Jan Christoffelsen, opdat hy mochte van syn afgeloope chialoup de Vogelsangh sooveel restitutie becomen alsser door hulpe van den Pangeran van Palembangh sal zyn te crygen.

Soo keert hier oocq voor de tweede mael onverricht terugge het borgervaertuych, op 26 passado met brieven aen d'heer Directeur Generael Cornelis Speelman nae Japara affgegaen, soodat deselve nu wederom tot eerste nader occasie moeten blyven leggen.

Even over middach wert ons per Javaens vaertuych van Bantam toegebracht een brieffje onser residenten aldaer, op gisteren herwaerts geschreven met advys:

dat de geordonneerde afgesanten naer Pangeran Pougar, Troenajaja en Crain Gillisson, yder met 2, ende 400 man naer Tangeran met 20 vaertuygen daechs te vooren vertrocken waeren, welcke laeste ordre hadden, om nae spoedige snyden der padie een groote breede wech vandaer nae Batavia, en voorts weder opwaerts naer Bantam te maacken, om t'allen tyden hun volcq naer Samadangh spoedich heen ende weder te connen senden, en door welck voornemen gerucht wiert dat de tocht over zee voor eenigen tyt uytgestelt soude syn;

d'onse waeren van diverse bericht dat den Engelsen agent Mr Payne den Sulthan van Bantam in discours over den oorloch met de Comp^e souw hebben geseecht en versekert, dat de Hollanders volgens tractaet met Engeland gemaeckt, niet en vermochten den oorloch met Bantam of eenige vorsten, daer zy hun handel dreven, te beginnen, sonder haeren Conincq daeraf alvoorens kennisse te geven, en 't welcq by de Bantamse grooten all vry wat gelooff scheen te meriteren;

't Engelsch schip de Junette wiert met goede party spiaulter beladen om tegen 't eynde deser maendt nae Engelandt te retourneren, en hun schip de Bombain Marchiant was onverrichter zaacken van Banjermassingh geretourneert, hebbende ons schip Yselsteyn aldaer voor de revier gelaten;

den coopman Jacob van Dyck versocht andermael tot bestellinge syner huysselycke zaacken voor een sprongtochie te mogen herwaerts comen;

op 't sluyten deser was daer ontfangen een cleen brieffje van 't galjoot de Snobber, comende uyt het vaderlandt in 5 maenden met expresse advysen aen

de Hooge Regieringe alhier, en werwaerts zy dan een vaertuych hadden afgesonden om den schipper Barent Fockes op zyn versouck met de brieven ten spoedichsten herwaerts te brengen.

En ([1]) over middach comt hier uyt Hoccieuw in China aen te landen het hoeckerboodt de Brantgans, ende soomede jegens den avont het jacht de Zyp met den coopman Louys de Keyser, die Haer Ed. heeft overgelevert een missive van den coopman Jacob Maertense Schagen uyt Hoccieuw, gedateert 28 February laestleden, en verselt met twee Chineese brieffies van de regenten aldaer, dewelcke op haere inhalinge ende naer translatie hierachter na desen sullen werden geinsereert;

wesende voormelten coopman Schagen op het versoucq der Tartarise regenten, ende dewyle het jongst vanhier gesonden cargasoen wel gecontracteert, maer noch niet in 't geheel verhandelt was, aldaer met 8 à 10 Nederlanders overgebleven, schynende nu wederom de grooten ginder ons wat meer als te vooren te carresseren, ende tot het vervolgen der negotie als om adsistentie onser schepen tegen haere vyanden (de Coxinders) aen te houden, doch de prysen der coopmanschappen waeren soo sober, dat de Comp. daerby niet wel schynt soodanich te connen bestaen, schoon men all met een hoope van beternis in 't aenstaende wert gevoedt; en werden by gemelte schryven noch sooveel discourssen en voorvallen aengehaelt, als nyt hetselve nader staat te lesen;

inwylen bleven de Coxinse Chinesen noch all met de Tartaren in oorloch, en uyt hun roofnesten van Ay- en Quemuy de havens van Sinchieuw en Hoccieuw doorgaens allarmeren, als hebbende met wel 50 joncken ontrent onse schepen, sonder ons volcq te beledigen maer minsaem te ontmoeten, langen tyt onder Tinghay gelegen, en voorgegeven, nae 't vertreck derselve weder een invasie op de revier van Hoccieuw te willen doen, soodat soo ([2]) uyt die beroerten als de wispelturicheyt der Hoccieuwse regeerders en bedriegeryen der Chinese tolcken, daer men mede most omgaen, noch geen sekere hoope voor een goeden vasten handel te maken zy, hoewel men 't beste mach hoopen, en dat de Comp. met Gods hulpe daer eenmael tot haer langh gewenscht oochwit mach geraacken.

Bestaende wyders het nu medegebrachte Chinese retourcargasoen met gemelte Zyp als het jacht 't Huys te Cleeff, dat noch achter, maer echter mede hier dicht voor de handt is, wyle de facturen ingetrocken zyn t'samen uyt:

21875 cattys ofte 296 canassers rouwe witte zyde;
1082 stx witte gefigureerde pelangs in 18 casiens;
1342 stx groote en } zyde pangsiens;
1465 stx cleene }
1856 stx witte gilams;
1343 cattys fine Chinese thee in 23 canassers;

([1]) Misschien te lesen: *Even.*
([2]) Het HS. leest: *doen, soodat, soodat.*

136000 ℔ geraffineerde Bengaelse salpeter...........	terugge.
20496 ℔ pypswavell...........................	
3 packen baftas...........	
1 pacq sarempoerissen samen tot *f* 209978:18:13	

Item van Tinpinsiancon noch ongetax[t].:

100 stx witte pelangs en
100 stx witte gilans.

's Avonts crygen met borgervaartuych een briefie van d'opperhoofden van de hoecker de Croonvogel, leggende in besettinge hier om de Oost voor de revier Cyparaga, eergisteren aen Haer Ed. geschreven, eenelyck tot advys, dat zy door de hoofden der besettinge voor Pamanoecan aldaer voor Cipparaga geordonneert en op 26 Maert verscheenen waeren, nevens de chialoup de Zalm ende een contingh, sonder dat daer tot die tyt iets was voorgevallen ofte gepasseert, als eenelyck het borgervaertuych den brenger deses etc.

Ende alsoo door die van de eerwaarde kerckenraed is bekent gemaect, dat diaconen gereet zyn tot het doen van de ordinaire jaerlycxe reecqueningh der armenmiddelen deser stede, soo is om deselve nae gewoonte by te woonen gecommitteert d'heer extraordinaris raad Anthonio Paviljoen, nevens den eersten oppercoopman deses casteels Gerrit Vreelandt en bouckhouder generael Jacques du Bucquoy, als de ordinaire twee gecommitteerdens uyt den Raedt van Justitie en 't Schepenen-collegie.

7 *d*°. Naermiddachs verschynt te deser reede uyt Hoccieuw het jacht 't Huys te Cleef, synde tegelyck met de Zyp en Brandgants vandaer afgezeylt, sulcx eenelyck daermede de duplicate missive de dato 28 February van den coopman Jacob Schagen hebben erlanght, en staet desen bodem syn medegebrachte cargasoen, bestaende in zyde en stucqgoederen etc., hiervooren by dat van de Zyp ineen uytgedruckt.

's Avonts keert hier uyt onse besettinge van voor Pamanoecan terugge de chialoup de Vlieger, met een brieffje van den commandant schipper David Davidsen en raad aldaer, uyt het jacht de Cabeljauw gisteren aen Haer Ed. geschreven, en van volgende advys:

't schip Gouda daer met den schipper Cornelis Swart en Haer Ed. schryven van 23 Maart op den 29 d°. aengecomen, soo was denselven dan van al 't voorgevallene grondich bericht gegeven, en op 31 Maart per 't jacht de Flaman over Indermayoe voorts om d'heer Speelman te ontmoeten om de Oost opgezeylt;

de geruchte Bantamse vaartuygen quamen daer niet als by 3 à 4 gelyck, en dat in 't verre gesicht onser scheepen t'zeewaert, te passeren;

en alsoo van Intiassem den gezant des Pangerans van Samadangh, Marta Wangsa, daer aen boort was verscheenen met een brieff aen Haer Ed. en nader versoucq om adsistentie, doordien de Bantammers hem van alle canten, en insonderheyt door die van Cheribon, seer begonden te benauwen, en hy andersints genootsaact stont te werden sich over te geven, indien wy die van Cheribon niet wilden

aentasten en hen alsoo van Samadangh wederom diverteren, soo had men op gemelte afgesants versoecq best geacht, hem per dese sloep herwaerts te dimitteren, en Haer Ed. verder ordre dienaengaende te versoucken;

daar quamen onderwylen voor Pamanoecan etc. noch geen soetelaers aen onse schepen, op voorgeven, dat se met het padysnyden als den oorloch in 't land te veel te doen hadden; oock was de provisie der schepen ginder tenemael ten eynde, ende de inlandse vaertuygen daer van weynich vrucht, en maer tot veel fastidiën streckende, doch de opgemaackte chiampan stont nu in de revier van Pamanoecan gebracht te werden etc.

Hebbende wyders den voorgementionneerden afgesant des Pangerans van Samadangh Marta Wangsa, nu mede alhier overgecomen, benevens syn mondelingh versouck om adsistentie oocq overgelevert de briefjes, door syn meester aen onse hoofden der besettinge geschreven wegens de clachten over 't gedoente der Bantammers als anders, en dewelcke naer translatie luyden als volcht:

Desen brief comt van Pangeran Depaty Sammadang aen de zee- en scheepcapiteyns en den sergeant Baly, die God wil geven een langh leven ende veel gelucq in dese werelt.

Vorders, doordien myn oom den Gouverneur Generael in de stad Batavia op de zee- en scheepscapiteyns alsmede op den sergeant Baly groot vertrouwen heeft, soo make ick aen UE[s] 't gedoente van de Bantamse volckeren, bestaende in vyff actien, bekent:

ten eersten hebben se een pagger benede Chiassem verdestrueert;

ten tweeden myn volckeren haer goederen berooft;

ten derden de coopmanschappen, die myn volcq op Batavia wilden brengen, wechgenomen;

ten vierden oock de gehuchten en plaetsen onder UE[s] staende verdestrueert; d'eerste plaets is Oedock Oedock, de 2 't Zaherangh ([1]), de derde Cambangh Coeningh, de 4 Zinanghzj genaemt;

ten vyfden hebben se Keey Nebey Zinga Probanza ende acht van syn volckeren vermoort en de rest syn nae den Tommagon Anonganongh gevlucht;

welcke gedoente van de Bantammers myn broeders aen myn oom op Batavia gelieven te verwittigen, en laat oocq niet nae, op myn versouck inderhaest hulpe te senden, alsoocq mede tegen die van Cheribon; te lande sal ick myn tegens deselve in postuyr stellen, en te water versoucke UE[s] hulpe, want alle de goederen en coopmanschappen, die de plaetsen onder Samadangh behoorende uytleveren, is myn begeerte alle op Battavia gebracht sullen werden.

Desen brieff comt van Pangeran Depaty Samadangh aen de zee- en scheepscapiteyns en den sergeant Baly, die God wil geven een langh leven en veel geluck in dese werelt.

([1]) Versta: *de 2[e] Tjiherang.*

Verders, de twee vaten buscruyt, een vadt met 2000 cogels en 30 musquetten, door myn oom den Gouverneur Generael gesonden, heeft UE[s]. broeder met vernoeginge wel ontfangen, 't gene versoucke myn oom den Gouverneur Generael belieft bekent te maacken, dat icq myn oom den Gouverneur Generaal daervoor hertelyck bedancke, en dat icq Godt bidde myn oom den Gouverneur Generael voor altyt in dese werelt gelieft te geven, dat in grootheyt en ryckdom mach toenemen.

In Rade van India is heden onder de besoignes van rescriptie naer de Westcust van Sumatra verstaen, het voorstel vandaer, om jaerlycx eenige schepen van Cormandel comende Padangh te laten aengieren, absoluyt te disapproberen en nae Cormandel expres te ordonneren, dat sulcx niet dan door hooge noot, op pene van rigoureuse straffe volgens de placcaten van de Comp[e], sal mogen geschieden.

Soo is met eenen door d'heer Anthonio Paviljoen oocq overgelevert de gedane reecqueningh door diaconen van de armenmiddelen deser stede des verleden jaers 1677, en waerby te blycken comt dat de incomsten in dat gansch jaer hebben bedragen.................................... rd[s] 17083 : 26 : —,
en de uytgiften.................................... » 20126 : 8 : —.

Soodatter ten achteren is geraackt rd[s] 3042 : 30, ende het gandse capitael op ultimo December passado noch quam te beloopen rd[s] 60648 : 12, als nader (¹) by 't resolutieboucq staet gespecificeert.

8 *d°*. 's Morgens met den dach verschynt hier per expres Javaens vaertuych over Bantam den schipper van 't expres advysgaljot de Snobber, Barent Fockes, medebrengende de door hem overgebrachte hooch aenbevoolen generale brief ende verdere papieren der Ed. Heeren XVII[en], uyt Amsterdam aen den Gouverneur Generael en de Raden alhier geschreven in dato 18 October des voorleden jaers, en waerby onder veel andere ordres en nieuwe recommandatien wegens 't voorheen gesonde reglement van den 16 October 1676 oocq alsoodanigen (²) capitalen veranderinge in de Hooge Regeringe van India hier tot Batavia op een extraordinaire wyse wert geordonneert ende bevoolen, als daerby mach blycken, en van dewelcke nae desen by resolutie sal werden gesproocken; gelyck dan ten eersten almede (³) ingevolge van gemelte ordre d'heeren Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys, Jacob Jorisse Pits en Constantin Nobel, die alle daerby tot Extraordinary Raden van India syn geëligeert, des naermiddachs door d'heer Gouverneur Generael zyn by hem ontboden, ende hare voorsz. promotie aengesecht ende veel geluck mede gewenscht, en die Haer Ed. dan alle met behoorlycke dancksegginge hebben aengenomen, als breder by de resolutie deswegen t'samengestelt is te sien.

Hebbende gemelte schipper Barent Fockes ons oocq overgelevert een cleen advysie van onse residenten, eergisteren tot syn geleyde uyt Bantam herwaerts

(¹) Het HS.: *nader blyct by*, terwijl het volgende *staet* door eene 17[e]-eeuwsche hand is ingevoegd.

(²) Het HS.: *Oocq alsoo soodanigen.*

(³) Het HS.: *alsmede.*

geschreven, met bericht dat zy besich waeren om Haer Ed. ontfangen schryven van 4 deser largo te beantwoorden, doch dat se desen expressengaljootsman met syn brieven van groot belangh daernae niet hadden derven ophouden etc.

En nadien dit scheepje de Snobber de Caep oocq heeft aengeweest, soo is daermede van d'heer Gouverneur Joan Bax ende raadt ontfangen een originele missive van den 28 January, bezyden noch een copie van den 18 desselven maendts per 't jachtie Voorhout herwaerts geschreven, doch tot noch niet hier verscheenen, uyt dewelcke dan comt te blycken, dat de gehuyrde fluyt S^t^. Andries daer eyndelyck verscheenen ware, ende in corten herwaerts te volgen stont;

de eerste ende tweede retourvloot, onder d'E. Strantwyck en Hagedoorn in November 1676 en February 1677 van hier affgegaen, waren alle voorspoedich ende behouden in 't vaderlandt aengecomen, maer van verdere Europese nouvelles *con* men ons niet dienen, omdatter geen particuliere off andere brieven op hooge straffe hadden mogen met het galjot overcomen; de mesnagie was door de Heeren Meesters naer de Caep oocq scherpelyck vernieuwt ende geordonneert, Comp^e^ landeryen ginder in Hottentots Holland als elders aen de vryburgers over te laten, gelyck dan oocq stont te geschieden.

Onder 't lesen der patriase brieven comen hier oocq al heel vroech eenige onser Mardyckers ende Javanen te landen van Carwangh, medebrengende een briefje van de lieutenants Tieleman van Eeuwyck ende Hendrick van Eeden de dato 4 deser, met advys datter ginder alsnoch geen pady te becomen, maer de Javanen overal met het snyden van een rycken oegst besich waren, sulcx men hoopte deselve in corten wel goedecoop zouw wesen te bemachtigen;

den tolcq Claes Mendes hadde in seecker dorp Patimion gerescontreert 10 Bantammers, die zeyden aldaer gesonden te wesen om de oneenige Carwangse volckeren weder in rust te brengen, gelyck dan oocq hunne hoofden met 1000 man ten selven eynde naer Samadangh opgemarcheert waren, sonder eenige andere last te hebben, als nae 't volbrengen off betrachten dier commissie weder nae Bantam terugge te keeren;

veele Javaense familien quamen sich allenxkens uyt de bovenlanden onder onse pagger op Tanjongpoura terneder ende de padyplantagie voort te setten, sulcx alles daer noch wel stont ende 't volcq gesont bleeff, doch om wat schryfftuych, tromgereetschap, pleysterdoeck etc. was men benodicht, ende soomede versochten de soldaten eenige verstreckinge op reecqueningh te mogen genieten etc.

Voormiddachs erlangen per borgerchialoup van Barent Jacobsen brieven van d'H^r^. Gouverneur Barthasar Bort en raad tot Malacca, de dato ultimo February laestleden, met verscheyden bylagen aen Haer Ed., en soomede een missive van den resident Joannes Schilhoorn en raedt tot Palembangh dato 22 Maart, beyde van alsulcken relatie als het aencoment briefboecq can verthoonen, verhalende de Malaxe voor nieuws, dat den Spaensen Gouverneur in de Manilhas, don Emanuel de Leon, overleden ende eenen don Francisco de Monte in syn plaets gesuccedeert, item datter een Engels Moors schip van Madrespatnam in de reyse derwaerts verongeluct was etc.;

van de Manicaberse vyanden wiert nu niet meer vernomen, maer echter van sommige noch gerucht, dat zy met eenige troepen om een roof in corten meenden weder te comen, en dat oock den Johorssen laxamana mede souw voorgegeven hebben, Malacca te willen beoorlogen, hoewel dat met de jongst vandaer ontfange hooffse briefies gants niet en can werden overeengebracht;

daer wiert oock gesecht, datter veel Manicabers van Java's Oostcust mits de oorlogen op de revier van Siaka souden aengecomen en ternedergeslagen zyn, en dat se sich onder den Coninсq van Quantam hadden begeven;

van Oedjansalangh wiert oocq divers gesproocken, dat het door 300 Maleytse rovers soude overvallen, gespolieert, en den gouverneur en coopluyden vermoort wesen, doch dan weder dat de Siamse Maj[t]. eenige macht derwaerts geschict hadt, om gemelte gouverneur en coopluyden over hun quaet gedoente tegens de Siamse natie t'eenemael te verdelgen etc.

't Palimbangs schryven vermelt niet als dat de peper tegens hoope door de Chinese cooplieden met de grooten noch al wiert gemonopoliseert, soodat den toevloey van dat grayn niet nae wensch, maer echter noch tamelyck voortginck;

den ouden Jambysen Sulthan was daer met syn dochters ende Palembangse schoonsoons voor 4 dagen aengecomen, en door onse resident nevens al den Palimbangsen adel ingehaelt, en van Comp[e] wegen met een geschenck van 180 rd[e] begroet etc.

Naermiddachs gewert ons wederom per Javaens vaertuych een missive van gisteren, door den coopman Jacob van Dyck en resident Caeff uyt Bantam herwaerts geschreven, van inhout aldus:

Volgens Haer Ed. ordre souw met den priester Abdulha in alle voorsichticheyt werden omgegaen, hoewel men tot noch doorgaens de waerschynelycxste rapporten van denselven hadt becomen en oocq noyt gedacht, schoon het peryckel al mochte groot geweest zyn, sonder Haer Ed[e] expres bevel vandaer te vertrecken, nietjegenstaende de dreygementen van groot en cleen vry veel geweest waren, daertegen oocq ontrent verscheyde Pangerans was geprotesteert en niet anders op ten antwoort gedient als d'oude verclaringh, dat de Bantamse Sulthan oocq niet als tot vreede en vrunschap genegen bleeff, hoewel d'onse echter zedert die protestatien niet veel meer waren gemoeyt gewerden etc.;

uyt de veranderlycke voornemens en gedoentens van den Bantamsen Coninсq was alsnoch gansch geen vast besluyt te maacken, terwylen de residenten echter van gevoelen bleven dat hy niet soude rusten, voor en alleer syn oochwitt op Java's Oostcust hadt bereyct, en ten minsten souw trachten, het wercq aldaer in een gedurige allarm [1] te houden, of wel de Comp[e] eens den oorloch aen te doen, nadien syn besendinge naer Samadangh als het opontbieden van sooveel volcq en vaertuygen van Lampon en elders in de Straat Sunda, item 't afsenden van 500 man nae Tangeran en de ordonnantie tottet maacken van een groote wech achter Batavia langs nae Samadangh, niet veel ander goets conde uytbeelden, behalven noch het affschicken syner gesanten aen diverse Vorsten, en andere consideratien

[1] Het HS.: *allarm in*, wellicht door foutieve verdubbeling der *m*.

meer, als wesende 't afsenden der voorgenome zeemacht nae Samadangh oocq eenelyck uyt ontsach onser aenwesende macht ontrent Pamanoekan etc. naegebleven; en quam den coopman van Dyck syn versoucq om een sprongtochje herwaerts te doen, andermael by desen te vernieuwen; den jongen Sulthan was nu eerst uyt het geberchte weder thuysgecomen, en voort present daer alles stil, wyl schier een yder sich met pady te snyden quam te occuperen etc.; ondertusschen gingen noch de Bantamse negotieboeckjes, soo verre die ingeschreven waren, by desen over etc.

In den avontstont verschynt hier met 12 Nederlanders, een Mardycker en twee Javanen, te lande van Carwangh den lieutenant Tieleman van Eeuwyck, die op eergisterenmorgen vandaer vertrocken is over Bacassy, door eenige Javaense dorpen daer hy wel was onthaelt, maer nochal somwylen vry wat moerassige wegen quam te ontmoeten, meest West en Noortwest afmarcheerde, hebbende ginder van den regent Wiera Saba een vriendelyck afscheyt genomen, en synen successeur, den pl. lieutenant Hendrick van den Eeden, behalven het gedane transport oocq van een corte ende bequame memorie ter narecht versorcht, en bezyden dien nu aen Haer Ed. mede overgelevert een dagelycxe aenteeckeninge zedert syn vertrecq vanhier op 15 January passado, welckers meeste ende geheele substantie van 't gepasseerde hiervooren by de successive ontfangen brieven al genouchsaem staet uytgedruckt.

10 *d*°. Heden synde Paasschen, soo comt des morgens op de rheede 't galjot de Snobber uyt het vaderlandt, wegens de praesidiale camer Amsterdam over de Caep expres affgevaerdicht den 3 November anno verleden, met 11 eeters die 't oocq alle gesont overbrenght; maer de generale brieven der Heeren XVII^en^ heeft den schipper Barent Fockes al seer vlytich personelyck op eergisterenmorgen vooraff aen land gebracht, en sonder dewelcke en buyten ordre van d'heer advocaet Pieter van Dam niet een letter schrifts, op lyffstraffe ten minsten van geesselingh en brandmercq, had mogen medegaen.

11 *d*°. 's Morgens ontfangen per inlands vaartuych wederom een brieffje, uyt de pagger Tanjongpoura op de revier van Carwangh door den lieutenant Hendrick van Eeden 7 deser aen Haer Ed. geschreven, van onderstaende advys:

dat hy tzedert 't vertrecq van den lieutenandt Tieleman door het opswellen der revieren tot noch was verhindert, een goeden voorraet pady te bemachtigen, maer nu in corten door den Mardycker Pasquael Verbeecq partye pady en bamboesen verhoopten te doen affbrengen;

de 4 ysere sesponders waeren daer dienstiger als de metale en nevens het scherp en buscruyt wel ontfangen, maer de driehoeckige stercte bevont hy soo enge dat men sich met de besettinge daerin quaelyck conde behelpen, sulcx Haer Ed. overgesonde project van een halve seshoecq van vry schoonder gerieff soude wesen;

om de houtwercken soowel als de pady tot afbrengh nae Tanjongpoura te trecken, daer souw devoir toe werden gedaen, alsmede om 't Hollands gelt ganckbaer te maacken, dewyl onse besetters daermet ontrent de Javanen noch niet terecht conden geraken;

ende eyndelyck bleeff den lieutenant van den Eeden Haer Ed^e^ voor zyne plaetsinge en employ aldaer danckbaer etc.

's Avonts keeren de Javanen, op eergisteren met den lieutenant Tieleman

hier gecomen, wederom ([1]) terugge over de landwech naer Carwangh, medenemende een brieffje, sooeven door Haer Ed^e. ([2]) getekent, aen den lieutenant Hendrick van den Eeden in onse pagger aldaer, van ordre en advertentie aldus:

dat met den lieutenant Tieleman als huydenmorgen syn brieffjes van 4 en 7 deser syn ontfangen, en den goeden welstant ginder vernomen, doch dat in de pady niet te veel behoeft gewoelt, om deselve noch de bamboesen off houtwercken niet boven de ordinary prys te doen verduuren, alsoo deselve mettertyt wel genoech op Tanjongpoura sullen toevloeyen, dienende ondertusschen de aengroeyende huysgesinnen ginder vrundelyck bejegent en gehandelt, en haer taal en semmelachtige zeden soowat gepenetreert en tegemoetgecomen, gelyck mede den wech van ginder nae Batavia soodanich gebaent, dat men alle weken door deselve eenige tydingh ([3]) mach hebben, wyl den lieutenant Tieleman vermeent dat se op 't cortste in 17 à 18 uyren sal connen werden begaen;

dat de nagelate instructie, van voorsz. Tieleman wel ingestelt zynde, als een compendium van Haer Ed. ordres inachtgenomen ende nagecomen dient te werden, ende 't Hollands gelt daer oocq in gebruyck gebracht;

dat de fortresse ginder niet haestich sal verandert, maer onderwylen de plaets tot verbeteringe van dien allenskens wel opgeruymt mogen werden, ende de alimentatie ([4]) voor de besettelingen ten naesten sal volgen, inwylen dat de nu teruchgaende 9 Javanen ider met een reael ende een cleetje zyn vereert, om hun te williger aen de handt te houden.

12 *d*°. Naermiddachs ter ordinary vergaderingh syn d'heeren Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys, Jacob Jorisse Pits en Constantin Nobel volgens de ordre der Heeren XVII^{en} als Extraordinaire Raden van India beëedicht ende cessie gegeven, ende waerop doen wyders mede in gevolge van deselve ordre der Heeren XVII^{en} d'heeren Laurens Pitt, Pieter Anthonisen Overtwater, Pieter van Hoorn ende Anthonio Paviljoen door d'heer Gouverneur Generael uyt dese vergaderinge syn gedemitteert ende opgestaen, in soodanigen maniere als by de resolutie van dato deser nader can blycken, wanneer soo wel de oude als nieuwe heeren voorts op een collation ten huyse van Syn Ed^t. syn getracteert, ende des avonts wederzyts welvernoecht gescheyden etc.

13 *d*°. 's Avonts vertrect het jachtje de Smit, jongst ingecocht, nevens de chialoup de Vlieger naer onse besettinge voor Pamanoecan, met een brieffie van Haer Ed. aen d'Ed. heer Directeur Generaal Cornelis Speelman (denwelcken nae de rapporten in syn herwaertscomste daerontrent al in 't vaerwater moet zyn) soo even geteyckent, ende van volgende advertentie ende consideratie:

dat Haer Ed. jongste schryven, voor de tweede mael per borgerchialoep onverricht teruchontfangen, nu andermaal hierbezyden ginck, en dat de jachten Cabeljauw en Schelvisch uyt de besettinge voor Pamanoecan ten eersten herwaerts ontboden wierden, om nae Sumatra's Westcust geëmployeert te werden, in wiens plaetse dese bodempies de Smit en de Vlieger conden dienen, en 't gesach ginder

([1]) Het HS.: *waerom.*
([2]) Het HS.: *haer Ed^t.*
([3]) Het HS.: *tydigh.*
([4]) Het HS.: *de aliem antantatie.*

in plaets van schipper David Davidsen aen soodanigen hooft gedefereert blyven als d'heer Speelman mochte goetvinden;

dat Haer Ed. uyt de Pamanoecanse advysen de sobere conditie van den Pangeran Sammadangh boven in 't land tegen de Bantammers hebben gesien, maer echter niet geraden achten, onse militie t'zyner adsistentie soo diep te landewaert in te hasarderen, doch om hem anderssints met wat cruyt en loot tot defentie aen te moedigen, dat wiert d'heer Speelman mede gedefereert, ende nae zyn E. comste alhier oocq gewacht, om nader te overleggen, of onse besettinge voor de stranden van Indermayo tot Carwangh noch langer gecontinueert diende off niet;

dat hier op expresse ordre der Heeren XVII[en] soodanigen veranderinge in de Hooge Regieringe van India was voorgevallen ende in 't wercq gestelt, als door Haer H[o]: Ed. was bevolen, ende waeromme andermael d'heer directeurs Speelmans spoedige overcomste en presentie als ten hoochsten nodich, verwacht wiert etc.

Oock schryven Haer Ed. desen avont met Javaens vaertuych een briefie aen den coopman van Dyck ende resident Caeff tot Bantam, van ordre en advys:

dat uyt hun ontfange brieffies van 4, 6 en 7 deser het naehuyskeeren van Pougars, Troenajajas ende Gillissons gesanten, als het afsenden van 400 man nae Tangeran is gesien, om een groote wech nae Batavia te maken, ende welcq laest gedoente een teecken souw syn, dat sy onse waerschouwinge ende goede inclinatie tot vrede verachteden (¹), en deswegen men ons dan oocq gevoelich souw thoonen, want oocq der Engelsen voorgeven, dat wy sonder haer geen oorloch alhier souden mogen aenvangen, een belachelycke onwaerheyt zy, die men hoopt dat de Bantammers niet met reden ons anders sullen doen in 't werck stellen;

dat Haer Ed. advys verwachten of het Engelsch schip Bombain Marchant op Banjermassingh geen peper in voorraet gevonden, dan wel off den Conincq hun die niet willen vercoopen heeft, en soomede, wanneer hun schip de Junette naer Engelandt staet aff te gaen, om daermede een advysbrieffie aen Heeren XVII[en] te schryven;

dat Haer Ed. het versoucq van den coopman Jacob van Dyck, om een keer herwaerts te doen, by desen hebben geaccordeert, onder die conditie, dat hy by eerste occagie weder sal moeten derwaerts gaen ende onderwylen den resident Caeff 't wercq ginder blyven waernemen, sonder in 't geven van advysen slof off traach te zyn etc.

Naedat op gisteren de oude heeren raden Pit, Overtwater, van Hoorn en Paviljoen uyt dese vergaderinge der Hooge Regieringe waren gescheyden, soo is Syn Ed[t] op heden met de nieuwaengecome raden wederom vergadert geweest, ende waerby dan vooreerst beslooten is, dat d'heer Wilhem van Outhoorn in plaetse van d'heer Overtwater den achtbaren Raedt van Justitie by provisie te laten blyven waernemen, onder zyn E. voorige caracter van vice-preses tot nader dispositie.

Soo syn oocq de beschryvingen nae de respective quartieren van India ten meerendeele onder de nieuwe heeren verdeelt ende voorts alsulcx meer geresolveert, als 't resolutieboecq dato deser can uytwysen, daerby oocq noch de pachter van

(¹) Het HS.: *verachterden.*

de leverantie der pepersacken Tenglauw om den soberen aenbrengh van dat grayn 2 maenden respyt is vergunt, om syn verloope pachtpenningen te voldoen.

14 d°. Voormiddachs werden de brieven der Hockzieuwse regenten, op 5 deser per 't jacht de Zyp met den coopman Louys de Keyser hier aengebracht, ingehaelt ende binnengebracht door den E. sabandaer Ockertsen ende voorts d'E. Martinus Caesar, d'E. Justinus Weyns, d'E. Anthony van Voorst, nevens de coopluyden Louys de Keyser en Jan Parve, verselt oocq met 7 der principaelste ingeseten Chineesen als Wanjock, Izay, Soecko, Taukonqua, Tenglauw, Bonsiqua en Tenqua, die dese statie met een goet getal Chinese speelders en pypers quamen te vereeren; inwylen dat de comp. soldatesque deses casteels naer gewoonte in volle wapenen gerangieert stont, ende op de overleveringe der brieven drie cherges musquettades ende 7 canonschooten van de punt de Diamant wierden gedaen, ende daermede igelyck weder behoorlyck naer huys keerde, terwylen gemelte brieven bevonden syn te wesen d'eene van den Timpinsiancon, wesende broeder van den vorigen Conincq Singlamongh, ende d'andere van den Combon in Hoccieuw ende luydende beyde naer translatie aldus:

Timpinghsionkonkingh maackt by desen brieff bekent, alsdat de Comp. [1] volckeren ende schepen om te handelen alhier heeft gesonden ende dat op de comste derselver Taytsankonsiongh een brieff na den Keyser om licentie van handel heeft afgevaerdicht, die oocq door de rycxraden is toegestaen, ende geordonneert, alsdat Taytzankongh Zinongh een mandoryn soude stellen om opsicht te hebben, den handel van de drie schepen met gerustheyt ende onverhindert mochte gedreven werden, gelyck oocq hiernae altyt staet te geschieden, uyt oorsake den Keyser de oprechticheyt ende getrouwheyt van de Comp. bekent is, zullende UEd° volckeren cunnen getuygen de hulpe die wy in dese sake aen de Comp. hebben bewesen. Dese weldaet hebben wy voor de Comp. uytgewerct, niet twyffelende off de Comp. sal volgens hare oprechticheyt, wanneer dit ryck iets mochte benodicht hebben, wederom behulpsaem wesen ende ten dienste staen. Maer alsoo nu de mousson bynae verloopen is ende de schepen vertrecken sullen, zenden desen brieff mette nevengaende gesachhebber, waerby alles bekent maacken, die versoecken gelieft aen te nemen ende te lesen.

Geschreven in 't 17° jaar den 2° maant en de vierden dagh van des Keysers regeringe.

NOTA. Zinongh is d'eerste ofte generalissimus, die den Keyser representeert; heeft door onpasselyckheyt niet geschreven.

Timpingh Sionghkonkingh is de tweede ende de broeder van Singlamongh.

Poewi is de derde ende veltovertste; was absent.

Piapo Zionghzounjo de vierde, en is Combongh ofte stadthouder van Hockzieuw.

---

[1] Het HS.: *Comp°.*

15 d°. 's Mergens comen uyt Arracan hier terugge te verschynen de schepen Westervelt ende de Sampson met den coopman Jacob van der Plancken, hebbende ginder een gewenschte ryshandel aengetroffen, maer in 't vercoopen der coopmanschappen een seer slechte merckt ende aftrecq bevonden, soodat den aenbrengh der voorsz. bodems bestaat uyt:

180 lasten rys in de Sampson tot ƒ 3353:15:11 ende

204 lasten rys in Westervelt tot ƒ 3799:11:2.

Den ondercoopman Balthasar Hinloopen was aldaer tot vervolch des ryshandels als hooft met weynige Nederlanders blyven resideren, van een memorie t'zyner naerecht versien, ende de toegestane nieuwe logie al begonnen weder op te maecken, gelyck daervan ende meer andere zaacken by het overgeleverde rapport ende verdere papieren alsnu aen Haer Ed. breder vermaen wert gedaen, synde de missive van gemelte van der Plancken en raat uyt Arracan gedateert 10 February en desselfs nu gedane rapport op gisteren den 14 April, als by 't generale aencoment briefboecq onder dat quartier staat te lesen, doch de nu mede erlanchde brieff des Coninex van Arracan (hoewel Sr. van der Plancken personeelyck geen afscheyt van de Majesteyt had mogen nemen) sal hierachter op desselfs inhalinge werden geinsereert.

Naarmiddachs comt hier onverwacht uyt Ternaten te verschynen 't fluytje de Vliegende Swaen, hebbende een lange penibele reyse van over de 4 maenden gehadt, en soo in 't mousson op den wech over Timor en bezuyden achter Java om moeten nemen, sulcx ons daermede geworden zyn 2 brieven, als eene van den Gouverneur Robbert Padbrugge van voor 't eylandt Ceauw, de dato 24 November, ende een nader van den raedt uyt 't casteel Orangie in Ternaten aen Haer Ed., gedateert 7 December anno passado, dewelcke ten principalen syn gericht ende expres afgevaerdicht tot bekentmaackinge van 't veroveren van 't eylant Ceauw door den Conincq van Ternaten met adsistentie van d'heer Padbrugge, als die personelyck met eenige van ons volcq daer hadde bygeweest ende de Spanjaerts welcke daer gevonden waren nae Ternaten geschict, terwylen den Ceauwsen Conincq nae overgevinge van syn landt en plaets sich op 9 November met den Conincq van Ternaten door een nieuw contract hadde bevredicht, ende daerin de Comp. mede is geinteresseert, als luydende voorsz. contract aldus:

VERBONDT ENDE VOORWAARDEN aangegaan, vastgestelt ende beslooten tusschen den Gouverneur der Moluccos, Robbertus Padbrugge, in name ende van wegen den Ed. Heer Gouverneur Generaal Joan Maatsuycker en d'E. Heeren Raden van India representerende de Generaele Nederlandse Geoctroyeerde Oost-Indische Compe en Staat der Vereenichde Nederlanden in India ter eenre, en den Hooghgeboornen Heer Francisco Batake, Conincq van Ceauw, ende syne rycxgrooten ter andere zyde.

1. Vooreerst en vooral soo keuren den Conincq van Cheauw en syn rycx-

grooten voor goet ende vast, van cracht ende van waerde, voor hun ende hunne naecomelingen, nu ende in 't toecomende, soodanich een opdracht en overlatinge van hun landt en volcq, als den Conincq Amsterdam aen d'E. Comp. by geschrifte en zegel heeft bevesticht op den tweeden deser in 't overgeven op genade ende ongenade aen Syn Hoocheyt Amsterdam van de Spaense velttocht ([1]) Bossa door den Castiliaensen capiteyn.

2. Verclaerende den Conincq en zyne rycxgrooten syn landt te houden als een leen van d'E. Comp., sullende hetselvich by zyne naevolgers in de bestieringen als Coningen successivelyck ende op het aannemen van 't ryck moeten werden geheft, of op Maleye ofte soodanige plaatsen als dan des Comp. oppergesachhebber der Moluccos syn verblyff mochte hebben, alwaer eerst de toestemminge en teeckens van coninckIyck gebiet zullen erlangen, sonder dat eenige Conincq van Ceauw of aldaer of elders sal mogen bevesticht werden, in welcq een geval sulcx aengesien moet worden als nul, van geender waerden, crachteloos ende als niet geschiet.

3. Ende hierop zoo verclaert hy Conincq ende syne rycxgrooten met d'E. Comp. aen te gaen een vast, versekert, bestendich, bondigh ende eeuwichduyrende verbont, vreede en vruntschap voor hem ende syne naecomelingen althoos.

4. Geen andere dan de Gereformeerde Christelycke Godsdienst, soodanich als in de Nederlandtse kercke achtervolgens d'algemeyne kerckevergaderinge, gehouden tot Dordrecht, ende vastgestelt in den jare 1619, wert geleert, belooft den Conincq ende zyne rycxgrooten in zyn ryck van Chiauw te sullen dulden, maer dat aenstonts alle paternosters, crucifixen, beelden en andere teeckens van affgodendienst affgeleyt, verbrant ende aen een caut geholpen sullen werden, belovende verders alle predicanten, school- ende leermeesters, die er nu ofte hiernaemaels geplaest sullen werden of alhier verschynen, 't zy tot onderwysen, ondersoeckinge in de leere en over school en kercke te doen off anders, minnelyck ende vrundelyck te sullen bejegenen, deselve alle hulpe ende bystant in hun heylich wercq tot bevorderinge der waere Christelycke Godsdienst te doen, een yder nae zyn staet ende waerdicheyt in eer ende aensien te houden ende doen houden.

5. Om 't welck te beter te connen naecomen ende achtervolgen soo en sal hy Conincq nochte syne rycxgrooten niet toelaten dat alhier op Chiauw off elders onder zyn gebiedt eenige papen, priesters, schoolmeesters of leecken der Roomsche kercke ergens indringe, sich nederstellen ofte onthouden, maer sal die affwysen, 't lant ontseggen, ofte by wederstrevicheyt met gewelt daeruyt jagen ende doen jagen, of wel soodanige als ontroerders der gemeyne ruste openbaerlyck straffen.

([1]) Denkelijk te lezen: *veltpost*; zie pag. 144.

6. Oock belooft gemelte Conincq ende zyne rycxgrooten geen Europianen, 't zy Spanjaerts, Portugesen, Fransche, Engelsen, Deenen, Sweden of hoedanich ende vanwaer die soude mogen zyn, noch oocq geenige vluchtelingen ende uytgetrockene Maccassaren off eenige andere vyanden van d'E. Comp., hoedanich die oocq wesen mochten, in syn landt te ontfangen of aen lant te veelen, maer af ([1]) ende naer Maleye, naer diegene die in den tyt 't gesach van d'E. Comp. heeft, te wysen, oocq geweldelyck, soo het de noot vereyscht ende ymandt tegens danck stant grypen wilde, uyt syn gebied te dryven.

7. Sullende sich allesints ende overal thoonen vrunden van 's Comp. vrunden en vyanden van Comp. vyanden te syn, oocq tot soodanige tochten off oorloge nevens andere bondtgenoten d'E. Comp. ten dienst te zyn, als buyten gevaer van hunne luyden ende naer billickheyt sall connen geschieden, waerdoor d'E. Comp. in alle voorvallende ongelegentheden ende ongemacken deselve trouwelyck ende naer vermogen sal helpen en soecken te redden, voor sooveel alsdan de noot en de tyt sullen vereysschen.

8. En omdat de Castiliaense capiteyn en Roomsche papen naer hun eygen belangh ende sinlyckheyt wellicht verscheyde dingen, alhier op hun vertrecq voorgevallen, listich verdraeyen en niet naer de waere geschapentheyt der zaacken in Europa verbreyden sullen, gelyck zy gereets begonnen hebben, soo verstaen den Conincq van Chiauw en alle zyne rycxgrooten, en hebben gewilt dat als een articul in desen soude zyn, 't gene de waerheyt is, dat den Gouverneur meermaelen getracht heeft de Castilianen te bewegen tot een minnelyck verdrach, daer den Spaenschen capiteyn integendeel aen hun last gegeven hadt de affgesondene van den Gouverneur te vermoorden, hebbende de ([2]) Chiauwers niet dan op 't teecken gewacht dat de capiteyn hun geven soude. Oocq bekent den Conincq ende zyne grooten dat den Gouverneur met zyn schip gedurich aen een cant gelegen heeft, sich niets ter werelt aentreckende, synde geene andere dan Ternaten en bontgenoten in 't treffen geweest; dat oocq den Conincq en zyne rycxgrooten d'E. Comp[e] beschermingе hebben gesocht ([3]) ende de Castilianen en paters 't landt ontsecht en wechgejaecht omdat hun soo trouwlooslyck en sonder noot hadden overgegeven, hun verlatende en verradende.

9. Belooft en neemt den Conincq ende zyne grooten aen ([4]), aenstonts en naer 't sluyten deser alle de nagelbomen, die ([5]) soo alhier op Chiauw als aenleggende eylanden staan, aen te wysen en te doen aenwysen op wat plaatsen die oocq mochten wesen, om alle uytgeroeyt en onder de voet gekapt te werden, sonder datter

---

([1]) Het HS.: *of*; het behoort bij 't volgende *te wijsen*.
([2]) Dit lidwoord ontbreekt in het HS.
([3]) Het HS. *gesacht*.
([4]) Dit *aen* ontbreekt in het HS.
([5]) Dit *die* staat in het HS. in den volgenden regel, vóór: *op wat plaatsen*.

oyt off oyt weder andere sullen mogen aengequeeckt, maer alle die er noch naer mochten gevonden werden verdelcht en vernielt werden.

10. Geen oorloch noch geen vreede 't zy met wien het oocq wesen mochten en sullen den Conincq van Chiauw nochte zyne rycxgrooten vermogen aen te gaen nochte beginnen, sonder alvoorens van d'E. Comp[e] daertoe te hebben verloff ende toestemminge, doch door andere aengetast hun selfs verweeren moeten, sonder verder yets te ondernemen, ter tyt ende wyle de Gouverneur in Maleyen daer kennis van heeft.

11. Byaldien er eenige verschillen onder de bondgenoten off wel onder den Conincq ende zyne eygene rycxgrooten ontstonden, daerinne sal wederzyts niet gedaen worden dan goede aenteeckeninge gehouden, om naer billickheyt door den Gouverneur ofte zyne gecommitteerdens benevens gecommitteerdens van parthyen gehoort, ondersocht en beslist te werden in der minne, ofte nae recht en billickheyt.

12. Soo het echter mindere en geringe saacken waren die door de bondgenoten onder elckanderen conde bygeleyt en vereffent werden, can sulcx gevoechlyck geschieden door keur wedersyts van scheytsheeren die parthyen niet verdacht en zyn, en naam hebben van eer-, trouw- en vreedlievende mannen te zyn, door welcken wech veel cleyne beginselen, tot grooten onheylen anders een wech banende, connen geweerd en in hunne geboorte gesmoort werden.

13. En blyven den Conincq van Chiauw en zyne rycxgrooten verplicht, ymand der bondgenoten in ongelegentheyt synde off aengeranst wordende door ymand van buyten, by te staan en alle mogelycke hulpe toe te voegen, gelyck de bondtgenoten oocq verplicht zyn den Conincq van Chiauw en zyne rycxgrooten, landt en luyden in diergelyck geval te helpen ende by te staen sooveel als hun mogelyck zal syn.

14. Niemant, 't sy Conincq off rycxgrooten, en sal vermogen uyt zyne bedieninge afgeseth ([1]) en een ander aengestelt te worden, dat met kennisse ende goetkeuringe der E. Comp[e], sullende of onbequame of wrevelige off verdachte in des rycx bestieringe gehoort, ondersocht en naer blycken en bewysen of afgestelt, off oocq gehandhaeft werden, opdat niemand eenige ongelycq en geschiede en alles in rust en vrede toegaen mach.

15. Alsoo Boelangitan gehoort onder Caudipan, en Caudipan achtervolgens het XVII articul der Maccassaerse vreede van den jare 1667 den 18 October aen Ternaten ([2]) en d'E. Comp. gecomen is, soo staen mits desen den Coningh en zyne

([1]) Het HS.: *afgesetht.*
([2]) Het HS.: *aen ter Ternaten.*

rycxgrooten voor hun ende hunne erven aff hun vermeynt recht over deselve, latende die in 't geheel over aen d'E. Comp.

16. Eyndelyck, alsoo bevonden is dat den broeder van des Coningh van Taroena, Don Martin Totanda Pocarilla, tot veele onheylen, verwarringe ende moeyelyckheden oorsake gegeven heeft, soo beloven den Conincq ende zyne rycxgrooten denselven in Comp. handen te sullen leveren, off hun ontsnappende, noyt te lyden dat ergens in hun gebiet sich onthoude noch verblyve, opdat de eendracht en lieffde onder de bontgenoten meer en meer aengroeye, rust en vreede sooveel mogelyck bewerct en alle beroerte, ontrustinge, verwarringe en quade achterdocht mach geweert werden, om dusdanich een goede eenicheyt en vast vertrouwen, goede, vaste en versekerde vreede allomme te hebben, 't welcq God Almachtich gunne.

(*onder stont:*)

Aldus gedaan ende vastgestelt in 't fluytscheepie de Vliegende Swaan aan 't eyland Chiauw ter reede voor de Nederlandtse veltpost Maatsuycker, den 9 November 1677.

(*was geteyckent:*)
ROBBERTUS PADBRUGGE,
DE MARTIN TATANDAM,
CALERO Coningszoon te Taboecan,
JAN VAN DER WAL,
JODOCUS CROMHUYSEN,
PAULUS HARCKZ.

DON FRANSZ. RAWER,
d'ARRAS goegoegoe,
DON GHOAN NOUVECKAS cap^n. laudt,
S^t. JAGO MANUMPI mede cap^n. laudt,
DON PEDRO LAUUMBA hoeccum,
VINCENT GAMMULALA singadie.

Maer de nieuwgemaecte vruntschap tusschen den Conincq Amsterdam ende desselfs rycxgrooten scheen alweder in slecht vertrouwen verandert, en daerontrent den ouden Majuda een quaet wercqtuych te wesen, sulcx hem den Coninck wel van cant, off ten minsten voor althoos nae Batavia souw trachten voort te helpen, doch vermeynden den Ternaetsen raed, dat die tweedracht mettertyt wel versterven, en alsser maer 1 à 2 der voornaemste stoockebranders uyt den wech waeren, alles wel gaen souw, gelyck oocq de vruntschap tusschen Ternaten en Tidoor wederom scheen te vermeerderen ende den Conincq Amsterdam, die nu even van zyn Ceauwse victorieuse tocht thuysgecomen ware, in corten een speelreyse naer Tidore stonde te doen; inwylen scheenen er ontrent de eylanden van Ceauw noch al veel nagelboomen te schuylen, en aen welckers extirpatie noch al vry wat wercq soude wesen, doch echter geen debvoir gespaert werden etc.

Den Coninck van Ternaten heeft oocq nevens het vooraengehaelde schryvens van d'Heer Gouverneur Padbrugge een particulier brieffje aen d'Heer Gouverneur Generaal Joan Maatsuycker H. L. M. gesonden, synde in de Duytse tael geschreven en luydende als volcht:

Batavia, aan de Ed. Heer Gouverneur Generaal Joan Maatsuycker.

Ed., Erntfeste, Hooghachtbare, Manhafte, Welwyse, Voorsienige, Seer Bescheyde Heer.

Mynheer.

Myn jongste aen UEd. Hoogachtbare ginge af met de Samson, ende een geringh geschenck van 2 slaven, soo myn gesant naer Boeton my bericht, als die in handen van den schipper 5 stucx overgelevert soude hebben, 2 voor UEd[t]., 2 voor d'heer admirael Speelman ende 1 voor de juffrouw de weduwe Harthouwers, sullende geerne in antwoort verwachten off het oocq waer zy, dewyle allesints door de myne bedroogen wert.

Jegenwoordich can icq niet naerlaten UEd. Hoochachtbare te bedeelen, hoe onse wapenen het ongelyck, door de Chiauwers my en de verdere bondtgenoten aengedaen, hebben vereffent, hebbende de Castilianen noch door versoecq, noch door bede, noch door smeeckinge bewogen connen werden sich gerust ende daerbuyten te houden, die integendeel nergens anders dan op myn persoon toe en leyden, en seer hevich met canon op de sloep daer icq in was schooten, hetwelcq dan met gelycke munt betaelt sette, jagende eenige cogels door hun vestinge heenen, waerdoor buyten noot de vreedevlagge opstaacken, ende op genade ende ongenade hunne vasticheyt en sich selven aen my overgaven, waermede oocq meester van Chiauw wierd, hetwelcq op der Castilianen eygen versoucq, doch voornamelyck volgens bespreck, aen d'E. Comp. gelyck Gorrentale en Limbotto hebben overgelaten, soomede die van Tabouccan, voornemens synde, met alle die noch Christenen sullen werden evensoo te doen, latende de erkentenisse hieraff aen UEd. Hoochachtbare bescheydentheyt, terwyl ick onveranderlyck voor altoos blyve

(*onder stont:*)

Ed. Hoogachtbare Heer,

UEd. Hoogachtbare getrouwe ende gansch verpligte vrunt,

(*was geteyckent met het zegel van den Coninq van Ternaten*).

(*Ter zyden stont:*) Chiauw voor de vesting Maatsuycker; geschreven in de chialoup de Roode Haan, in de maant Rammelam den 14 nagt, wesende de nagt van Hamist jaar Dim Auwat Hodjatat ([1]) den propheet 1088, naar onse reeckeningh den 11 November 1677.

([1]) Denkelijk verschreven voor *hadjrat*, waarna dan is uitgevallen bijvb.: *dat is de vlugt van*; men herkent verder de dag- en jaarnamen *Kemis* en *Djimawal*, zoodat af te kappen zal zijn: *'t jaar*.

16 d°. 's Morgens vroeg verscheynt hier per Javaans vaartuygh van Bantam den coopman J. van Dyk, die Haar Ed. van zyn bevindinge en verrigtinge aldaer zodanig mondelinge berigt heeft gedaan, als hy in korte dagen by een schriftelyck rapport nader zal deduceren, en waarvan dan hieragter breder zal werden gesproken.

17 d°. 's Avonts vertrecken uyt dese rheede naer Bengalen de fluytscheepen Landman en Pynacker, medevoerende:

de Lantman:

6 cassen en een doos met verscheyde Europische goederen tot schenckagie, van stoffen, geschilderde schutsels ende glase rariteyten;
50160 cattys swarte peper in 464 goenysacken;
15 vaten teer, 20 gesorteerde anckers;
100000 contante Souratse silvere ropyen, tot........... ƒ 159889: 1 : 9,

de Pynacker:

49950 cattys swarte peper in 451 sacken;
10 lasten zout;
15 vaten teer, 20 gesorteerde anckers;
4 leggers Spaense, 1 legger France wyn;
2 vaten boter, 4 halffamen olyvenoly;
2 halfamen wyntint, 1 halfaem jopenbier;
100000 contante silvere ropien.................. .... ƒ 161444: 2 : —.

De dubbele missive, daermede door Haer Ed. aen d'heer directeur Willem Volger en raedt tot Ougly geschreven, is op heden getekent en by 't afgaende brieffboecq ingeschreven, werdende daerby gemelte H^r. Volger oocq bekent gemaeckt de veranderinge in de Hooge Regieringe, alhier op ordre uyt het vaderland voorgevallen, als syn E. promotie tot Ordinary Raad, ende dat dierhalven in corten op zyn E. vervanger in die directie sal werden gedisponeert etc.

19 d°. Is in Rade van India aen de schipper van 't galjot de Snobber voor gedane spoedige uytreyse in 5 maenden uyt het vaderland toegeleyt de volle premie en onder de notulen van rescriptie naer Jamby oocq verstaen, dat voortaen daer soowel als op alle andere comptoiren alle suppoosten maendelycx niet meer als hun ordinary costgelt sullen genieten sonder eenige andere extraordinary oncosten te mogen in reecqueningh brengen op pene van correctie ende vergoedinge nae bevindinge van saacken, met vordere betrachtinge van een scherpe mesnagie, ende hetwelcke soodanich oocq allomme ten eersten sal werden gecommuniceert tot reglement.

Op de gedane bekentmaackinge van de slechte gestalte van 't groot provisie- [1] magasyn hier binnen 't casteel, ende de nadere gegeve verclaringe derwegen by den fabryck Adriaen de Leeuw, is goetgevonden ende nodich geacht, 't selve provisie-packhuys op de oncostelycxste wyse doch hecht en sterck te laten vernieuwen.

[1] Het HS.: *provise magasyn.*

Ende alsoo de Heeren Meesters de vaert ende frequentatie tusschen Battavia en Bantam nu jongst wederom hebben gelieven te verbieden, soo is verstaen, party spiaulter en zout vandaer aengebracht ditmael noch te laten invoeren, doch met die waerschouwinge aen een yder, dat sulcx na desen niet meer en sal mogen geschieden.

Wyders is den borger Hendrick Gilbertsen aengenomen tot substituyt [1] van den landdrost aen de Oostzyde met 24 gulden 's maents etc.

20 *d*°. Voormiddachs wert de brieff des Conincx van Arracan, op 15 deser per Westervelt hier aengebracht, van boort ingehaelt door den E. sabandaer Ocker Ockersen, den oppercoopman Hendrick van Outhoorn, nevens de coopluyden Jacob van der Plancken, Jan Parve ende Louys de Keyser, staende de comp. militairen deses casteels in 't geweer, ende wierden op de overleveringe aen Syn Ed^t. 7 canonschooten van de punt den Diamant (doch sonder cherges van de musquetten) gedaen, bezyden noch vyf schooten van de fluyt Westervelt.

En luyt deselve Arracanse conincxbrief aen d'Heer Gouverneur Generael Z. G. naer translatie uyt de Portugese in onse tale aldus:

> Souda Sudormo Rasa, ick seer vermaarden Conincq van Arracan, Heer van alle de groote landen tegen 't Westen en 't Oosten, die onder de Coningen des werelts uytschynt gelyck de son onder de lichten des hemels ende voor wiens groote macht zy alle altyt vreesen, verwinner off victorieus over zyne vyanden, heer van 't gouden paleys.
>
> Den seer wyzen van oordeel en manhaften gelyck een serpent in zee Heer Gouverneur Generael en Raden van India Joan Maatsuycker heeft den capiteyn Jacob van der Plancken met twee schepen om een logie te maacken nae dit rycq gesonden om den capiteyn Balthasar Hinlopen als factoor hier te laten, versoeckende my in Syn Ed. brieff, dat hy mocht genieten alle de vryheden, die den capiteyn Daniel Six genoten hadde, ende behalven den brieff heeft my noch om de vruntschaps wille laten versoecken om alle de vryheden als voormelt ende alsvooren, waerop icq hem oocq amido [2] met alle de vryheden vergunt hebbe als den capiteyn Balthazar Hinlopen hier blyft handelen, gaende den capiteyn Jacob van der Plancken nu over met twee schepen geladen met rys, dewelcke met het mousson, nevens Zyn Ed. goed nieuws, wederomme gelieft te senden, synde de schenckagie volgens den brieff my oocq wel overhandicht den 21 January 1678.
>
> (*Onder stont het zegel van den Conincq in rooden inct gedruct*).

Naermiddachs gaet het joncq Japare over Palembangh naer Jamby, voor 't laetste comptoir inhebbende:

---

[1] Het HS.: *substistuyt*.

[2] In 't Portugeesch beduidt dit: *stijfsel*; er zal wel een of andere foutieve schrijfwijze achter schuilen in verband met *amigo*, vriend of *amizade*, vriendschap.

15 lasten rys, 6020 ℔ loot, 50 brandtemmers;

1500 stucx dackpannen, 1 casie met papier en schryfftuych ende voorts party provisie ende equipagiebehoeften, samen tot *f* 2527:1.

De brief, daermede van huydigen dato aen den resident Gerrit Pot ende raat geschreven, als oocq een cleen advysie aen den E. commissaris Dirck de Haes tot Palembangh, zyn beyde by 't afgaende briefboecq nae te leesen.

's Avonts wert ons per inlandsch aengecomen vaertuych mondelingh bericht gedaen, dat d'E. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman, comende met het schip de Veluwe van Japara, Samarangh etc., al tot onse besettinge voor Pamanoecan was genadert, sulcx zyn E. nu in weynich dagen blyven hier verwachten.

21 *d°*. Voormiddachs crygen per Javaens vaertuych een brieffie van gisteren, door onsen resident Willem Caeff uyt Bantam herwaerts geschreven, van advys:

dat tzedert 't vertreck van den coopman Jacob van Dyck (aen welckers rapport van 't gepasseerde ginder hy zich refereerde) daer ten hove niet bysonders was voorgevallen, als dat men seer na tydinge van de afgesonde [1] 1000 man uyt Tangeran nae Samadangh verlanchde ende begonden de geruchten van oorloch met ons weder gants te verdwynen;

d'oude Sulthan was weder met een Pontangse dochter op Turtiassa getrouwt, ende den jongen Conincq met al de grooten op dat feest nae derwaerts vertrocken en tot noch verbleven;

veel pady wiert dagelycx uyt de boven- ende omleggende landen in de stadt gebracht, soodat deselve als oocq den rys daer nu vry wat betercoop was als voorheen;

een vaartuych met pady van Lampon ende een van Samarangh waeren daer aangecomen, de laaste met tydinge, dat d'heer admirael Speelman op Tegal besich was een groote pagger te maecken;

de Lamponse vaertuygen noch op Turtiassa leggende, wierden gesecht (dewyl de Cheribonse tocht aff was) weder nae huys gelicentieert waeren;

een Portugees scheepje was met 50 lasten zout, 600 p[ls]. peper, groote partye bintrottanghs en Spaense realen weder nae Maccauw gekeert ende een tweede, met zoutladen besich, stont in corten oocq derwaerts te volgen, inwylen dat se hun speaulter noch dagelycx by cleene parthytjes tot $6\frac{1}{2}$ rd[s] 't picol vercochten, en om de veele vexatien der Javanen voorgaven aldaer niet weder ten handel te willen comen;

't Engels schip de Junette had noch maer syn halve peperlast en souw uyt gebreck van dien korl niet voor 't laeste van Mey nae Europa connen vertrecken, hebbende die vrunden reets hun dienst tot bestellinge eeniger brieven aengeboden, ende soomede nae Cormandel, werwaerts in weynich dagen 't particulier Engels scheepje d'Pellicaen met cooper, spiaulter etc. stont af te gaen;

daer wierdt ginder gesecht, dat door Haer Ed. de borger- en vreemde vaert tusschen Bantam en Batavia t'eenemael was verboden, ende 't welcke onder alle de Bantamse coopluyden een groote ontsteltenis hadde gegeven.

---

[1] Het HS.: *affesonde*.

22 dº. Voormiddachs comt hier uyt Bengalen aen te landen de fluyt de Beemster met een retour vandaer bestaende uyt:

221 balen ofte 335384 ℔ Bengaelse zyde;
63 canassers ofte 8837½ ℔ amphioen;
182 potten ofte 24785 ℔ Bengaelse coeyboter;
110 sacken ofte 14960 ℔ Bengaelse boontjes;
93 vaten of 28110 ℔ Bengaels gesouten specq;
137 lasten Bengaelse rys;
2 ysere, 2 wieltrossen ende 2 paerdelynen Bengaelse;
158 ℔ marlyn ende huysingh etc. samen ƒ 111890:8:14.

De brieven en bylagen, daerbezyden van d'E. heer directeur Wilhem Volger en raedt tot Ougly aen Haer Ed. overgebracht, syn van den 24 February laestleden met een copie van den 31 January, te vooren per Engels scheepje over Bantam geschreven doch tot noch niet ontfangen, item een cleen nae-advysie van den 25 February ten geleyde van de doenmaels even daer aengebrachte Dillise schrifturen, daeronder oocq is gevonden ende herwaerts geschict een missive, van den coopman Joannes Bacherus van 't Mogolse hof tot gesechde Dilly over Bengale te lande aen Haer Ed. alhier gecarteert den 14 December des voorleden jaers, alle te samen in sich vervattende alsulcke advysen ende tydingen van den toestant derwaerts over, item van 't gepasseerde ontrent de commissie van den coopman Joannes Bacherus aen 't Mogolse hof, als de affschriften derselver by 't aencoment brieffboecq in 't breede connen verthoonen;

schynende de Pattenase saacken, die in 't eerst met de comste van den nieuwen Nabab Asemekan niet waeren verbetert, naderhandt door eenige industrieuse middelen sich van wat beter hoope te verthoonen, maer van de nieuwen Nabab in Decca wert niet anders vermelt, als dat hy de schenckagie hem gepresenteert aenvaert en eenige rariteyten tot curieusheyt doen versoecken had;

het brieffie van den coopman Bacherus uyt Dilly schynt van goede beloften van 't Mogolse hoff, dat tot de uytkeeringe onser geltpretentie van 196 duysent ropias soude ordre gestelt, en soomede den Pattenasen handel op den voorgaende voet weder gebracht werden, maer de versochte firmans wierden daertoe noch verwacht, doch den Hr. Volger in Bengale schynt van die zaacke soo goeden hoop noch verwachtinge niet te imagineren etc.

Naer de middach gewert ons per Javaens vaertuych weder een briefie, van den resident Willem Caeff tot Bantam op gisteren aen Haer Ed. geschreven, van inhout:

dat den jongen Conincq en veele grooten weder van Turtiassa waeren geretourneert sonder datter, nae men kon vernemen, veel was gepitsiaert [1], maer nae tydinge van Samadangh seer wiert verlanght;

den gemelten jongen Conincq hadt door een vertrouwt dienaer Sr. Caeff doen bekentmaacken seer verwondert te zyn dat den Javaen Vlamingh, die hy met Sr. van Dyck had herwaerts gesonden, tot noch geen audientie by Zyn Edt.

---

[1] Het HS: *gespitsiaert.*

hadt connen erlangen, met versoucq dat hy alsnoch d'H[r] Generael uyt synen name mondelingh mochte begroeten opdat daerdoor anderssints geen schande en onlusten by syn vader als syn affgunstige grooten, Keey Aria en Kidol, mochte behaelen, gelyck hy mede de 4 stucx moye snaphaenroers, door S[r]. van Dyck doen versoecken, mits betalende bleeff affwachtende;

den Deensen agent Pauly bad S[r]. Caaff inhandicht een pacquet papieren, met hun schip het Zeepaert van Trangebare voor ons overgebracht, hetwelcke dan nu mede alhier ontfangen wesende, bevonden is een missive met verscheyde bylagen van den oppercoopman Pieter Vorwer en raed tot Nagapatnam aen Haer Ed. de dato 19 Februari laestleden, die alsulcx van den toestant in de Tanjiouwerse contreyen relateert, als uyt deselve by 't aencoment brieffboecq can werden beoocht, wesende den rysoegst redelyck wel geslaecht maer de legers van Siwagie en den Madureer hadden de Tansiouwerse landen seer getroubleert, en stonden de saecken daerontrent noch seer variabel, wyle den listigen Siwagie soowel van den Madureer een goede somme gelts aff te perssen als ondertusschen met Egosie Ragia te tracteren, welcken laesten nu seer in ongelegentheyt en nederlage was geraact; ende door dese proceduren hadden de Teuwersen de benedenlanden en Comp. 10 dorpen ontrent Nagapatnam geinvadeert, doch echter onse volcken en goederen ongemoeyt gelaten.

Heden is in Rade goetgevonden 't galjot de Snobber voor eenige tyt nae de Straat Sunda aff te senden om aldaer op de aencomende schepen te cruyssen, ende insonderheyt op eenige borger- ende andere lorrendrayers, die met het overnemen van particuliere goederen gesecht werden hun veeltyts tegen de ordres van de Comp. te behelpen, en de soodanige by attrapperinge ten eersten herwaerts versekert op te senden etc., als de schipper nader by een memoritje sall werden bevoolen.

Oock zyn vandaech door de gemachtichdens van d'H[r]. Gouverneur Generaal Joan Maatsuycker H. L. M. uytgedeelt aen de vrunden, dragers en ornamentdragers van Syn Ed. Z. lyckstatie, de goude penningen, ter gedachtenisse van Syn Ed. doen maacken en waerop geschreven stont:

d'Ed. Heer Gouverneur Generaal Joan Maatsuycker natus anno 1606 den 14 October, Obyt 4 January 1678 in 't 25 jaar syner regeringe.

Noch heeft den H[r]. Extraordinaris Raad Jacob Jorisse Pits op heden aen Haer Ed. in Rade overgelevert een memorie off consideratie over de schadelyckheyt der particuliere en vreemde vaert op Sumatra's Westcust in 't reguard van Comp. negotie, soodanich hetselve by 't aencoment briefboecq can werden beoocht.

23 *d*[o]. 's Morgens vroech vertrect van hier over Siam nae Japan 't fluytschip de Voorsichticheyt, om de Siamse vellen etc. derwaerts over te brengen, ende is in desen bodem voor die beyde comptoiren affgeladen 't volgende als:

in de Voorsigticheyt voor Siam:

2 cassen met 13 stucx laackenen;
5 cassen met 235 stucx diverse hoeden;

1 cas met brillen, verrekyckers, oorlogies en 6 copere candelaers........................ } voor den Conincq;
1000 bossen bintrottings, 318 stucx porceleynen;
1 last tarwe, 1 kist medicamenten;
6 hoet smeecoolen, 4 vaten spyckers;
85842 gulden aen contanten silvere spetie, ende voorts party provisie, schryftuych, gereetschappen, tot *f* 93505 : 17.

in de Voorsichtigheyt voor Japan:

200 balen ofte 30350 ℔ rouwe Bengaelse zyde, tot *f* 88752 : 7 : 1.

De missive, daermede met verscheyde bylagen aen den oppercoopman Dirck Timonse de Jongh en raed in Siam, alsmede een cleen geleytbrieffie aen den E. Albert Brevinck en raad in Japan alsnu affgaende, synde beyde op gisteren door Haer Ed. geteyckent, ende onder dien dato by 't affgaende brieffboecq ingeschreven

Niet lange nae 't vertrecq van de Voorsichticheyt verschynt te deser rheede van Cormandel ofte direct van Masulipatnam d'fluyt 't schip 't Huys te Spyck met een emportant retour vandaer, bestaende uyt:

1073 packen diverse sorteringen cleeden;
5 packen met rochevellen;
34734½ ℔ custspyckers;
6384½ ℔ artaal;
4 potten met 358½ (¹) houtoly;
450 stucx roode leere velletjes en 60 swarte dº;
5520 ℔ plaatstael en 1000 ℔ claverstael;
28458 ℔ cabelgaeren, 8191 ℔ lyckgaren;
1200 stucx fyne goenys in 12 packen en 3317 ℔ zeylgaeren, samen tot *f* 451786 : 16 : 3.

De brieven ons daermede toegecomen syn van d'Hr. Gouverneur Jaques Caulier en Raat tot Paliacatta, gedachtekent ultimo January, en van de Masulipatnamse opperhooffden Willem Carelsen Hartsinck en Joannes Huysman de dato 25 February, beyde verzelt met diverse bylagen ende van alsulcken inhout en relaes der zaacken derwaerts over als 't aencoment brieffboecq ende soomede 't verbael onder dat quartier comt uyt te wysen;

schynende aen d'eene zyde om de Zuyt Siwagie met den Neyck van Madure bevredicht te syn, maer voor onse negotie in die quartieren echter niet veel proffitabels off gunstichs te hebben in 't wercq gestelt;

aen d'andere zyde wasser een groote macht van den Golcondasen Conincq op de been om de desseynen der Mogolders ende Visiapourse troepen te stuyten en welcke legers oocq al aen malcanderen geweest waeren, soodat men noch geen eynde in die binnelandse ontroerte conde sien;

(¹) Achter dit getal schijnt in het HS. eene *k* te staan.

de noortse ([1]) cargasoenen waeren alle op Cormandel wel aengebracht maer het capitaal mocht nae den omslach en crediteuren wel wat grooter zyn geweest, 't gunt er echter niet van heeft connen vallen.

's Avonts verzeylt volgens resolutie van gisteren 't galjot de Snobber nae de Straat Sunda met soodanige ordre ter naerecht van den schipper Barent Fockes als hieronder wert vermelt:

dat Haer-Ed. op become rapport van de stoutheyt sommiger vryburgers dat zy met haere chialoupen in de Straat Sunda dickwils op ([2]) d'aencomende schepen cruyssen, om daer de particuliere goederen uyt over te nemen, tot weeringe van die hooch verbode quade actien goetgevonden hebben, dit galjot ontrent Anjer op d'aencomende schepen voor een tyt te doen cruyssen, en op yder van deselve by ontmoetinge 2 der nu medegaende persoonen over te setten, en soomede dat alle borgervaertuygen die men mocht rescontreren, 't zy ledich off volladen, mede met twee soldaten sullen werden herwaerts opgestiert, insonderheyt eenen Marrune van der Sterre die deswegen zy gesuspecteert, en dat tot den 10 May aenstaende, als wanneer 't voorsz. galjot weder sal moeten herwaerts keeren, ende onderwylen op de vertreckende schepen vanhier mede naeuw dienen geleth.

Ende alsoo ons uyt eenige aengecome vaertuygen wert gerapporteert dat den E. Hr. Directeur Generael Cornelis Speelman van Japare alhier ontrent en dicht voor de handt zy, soo hebben Haer Ed. goetgevonden, syn E. met 3 cherges musquettados en 7 canonschooten uyt het Casteel te laten verwellecomen, ende oocq met eenen vastgestelt, voortaen als een vast gebruyck te doen observeren, dat alle Ordinairy Raden van India die uyt eenige oorlochsexpeditien hier teruggekeeren soodanich sullen werden gecongratuleert, item de Extraordinary Raden in alsulcke occasien oocq met 3 cherges en 5 canonschooten.

24 *d*°. Volgens bericht van gisteren van de comste van d'Hr. admirael Speelman, en datter twee schepen met de vlagge vanboven uyt de Oost ende in 't gesicht zyn, soo werden d'Hren Willem van Outhoorn ende Johannes Camphuys gecommitteert om syn Ed. aen boort te gaen verwellecomen, gelyck haer Ed. dan met een expresse chialoup affgevaren wesende, soo comt in den avontstont ontrent 7 uyren voormelten E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman (in geselschap van die twee heeren en niet weynich andere gequalificeerde en bekende) van syne sesthienmaendige voyagie op Java's Oostercust hier weder in gesontheyt aen land en des casteels Waterpoort in, staende de soldatesque van daer aff tot voor d'Ed. Hr. Generaels wooninge wederzyts in volle wapenen gerangieert, alwaer doen op de puye syn E. door den Heere Generael als de verdere presente Heeren Raden wierde verwellecomt, 't welcq oocq met een grooten toeloop van meest alle andere mindere suppoosten en voornaemste borgers geschieden, blyvende alsdoen voorts naer eenige wederzydse geluckwenschinge den heere Speelman en verdere Heeren Raden by Zyn Edt. ter maeltyt, op welckers aenvancq doen voorts 7 canonschooten

([1]) In het HS. schijnt te hebben gestaan *Moorse*, hetgeen echter door den collationnist is veranderd als boven.

([2]) Het HS.: *opt*.

van de punct de Diamant en 3 chergies van de comp. deses casteels werden gedaen, die daernae weder aff en yder nae zyn wacht trocken, en scheyden de heeren doen wyders wel vervrolyct al laat in de nacht.

25 d°. 's Morgens verschynen te deser rheede onder de heere Speelman van Japara de schepen Veluwe ende de Flaman nevens de chialoup de Orangieboom, brengende 't eerste vandaer mede:

... (1) Spaense realen van achten terugge in 3 kisten;
2 leggers of 720 cannen camiryoly;
84 picols swarte suycker;
10 cassen met diverse onbequaem geweer;
600 stucx Johoorse cadjanghs;
30 stucx knieshouten;
38 stucx buyckstucken;
98 stucx anckerstocken, samen tot *f* 37865:15.

Wesende de Flaman syn E. tot of ontrent Tegael ontmoet ende alsoo ledich mede weder herwaerts gekeert.

Ende syn door gesechden heere admirael vooraff wegens zyn commissie aen Haer Ed. overgelevert een brieffie, van voor Pamanoecan den 22 deser aen de Hooge Regeringe alhier per borgerchialoup gemeent te schryven, doch nu door syn E. selve medegebracht, item verder een geëxtendeerde memorie, aen den E. commandeur Isaacq St. Martin en raed op Japara ter naerecht gelaten, in dato .. (2) Maert, dewelcke in sich bevat een compendieux relaes van de zaacken des Sousouhounans, item van Troenajaja en alle ons gepasseerde gedoente aldaer en noch verselt zy met verscheyde andere aenhoorende bylagen, gelyck by de papieren van Javas Oostcust in 't breede can werden gelesen en den teneur van d'heer Speelmans advys de dato 22 April uyt het onder volgende cortelyck te sien:

tot Samarangh vanwaer Haer Ed. den 16 Maert jongst was geadviseert, hadt zyn E. door veele occupatien moeten vertoeven tot den 3 deser, wanneer doen voorts de wech nae Tegaal gespoeyt, en den 5 d°. aldaer aengecomen wesende bevont men, dat de geruchten van der Bantammers aencomst ende gedoente in dien oirt ten meerendeele maer uyt onnodige vreese voortgecome waere, gelyck oocq die van Cheribon hadde doen verclaeren, geen gedachten te hebben, om hare geburen eenich leet althoos aen te doen, maer met deselve en insonderheyt de Comp. alle vreede ende eenicheyt te betrachten;

nu was wyders met het extrueren van de pagger op Tegael een begin gemaect, ende deselve noch ruym soo nodich was als oyt tevooren geoordeelt, en vervolgens den heer admirael den 16 deser vandaer weder affgeseylt, ende over Dermayo op 21 d°. in de besettinge voor Pamanoecan verscheenen;

alle Haer Ed. brieven waeren successive wel ontfangen en daerop het gerequireerde reguart genomen, en bleeff d'heer Speelman in hoope, eerlange mondelinge met Haer Ed. over de zaacken op Java te confereren, als wachtende eenelyck noch

(1) Het getal is onleesbaar.
(2) Oningevuld.

nae de Javaense hoofden van Pamanoecan, die door den lieutenant Jochum Michielsen ontboden waeren, werdende verders tot de ampele memorie, die gemelte heer admirael aen den commandeur Sainct Martin en raet op Japara ter naricht hadde gelaten, alsmede tot de verdere papieren wegens zyn E. besoignes en bevindinge soo op Samarangh, Tegael, Cheribon, Indermayoe etc. gerefereert.

Voormiddachs erlangen per Chinees vaartuych een missive met verscheyde bylagen van den E. commandeur Melchior Hurt en raadt op (1) Sumatras Westcust op Padangh aen Haer Ed., gedachteyckent primo deser, meldende niet veel aengename tydingen, want de Priamanders door instigatie der quaelyck geintentionneerde sich maer passelyck comporteerden, oocq was van de chialoup de Sonneblom, aen 't eyland Nias in handel leggende, den boeckhouder Maurits van Zyl met noch 7 man aen landt door de inwoonders vermoort, en de chialoup selfs door de overige 4 aen boort zynde mannen noch dapperlyck voor 't affloopen bevryt gewerden, 't welcq waerlyck om de diensticheyt der levensmiddelen, die men van dat eylandt hadde getrocken, seer quaelyck slaechde (2);

het wercq der goutmyne was mede een wyle herwaerts gansch niet voorspoedich geweest, en nu by den lieutenandt Visser een preuve van eenich sant aen de voet van een anderen berch daer dichte by gelegen en Songy Capayangh (3) genoemt, genomen, daervan men de nader bevindinge van goede apparentie na desen nader souw advyseren.

Den Panglima Radja van Padangh als den Sulthan van Indrapoura en gouverneur Sirre Narra hebben neven desen oocq een cleen complimentbrieffie aen Haer Ed. geschreven, welckers translaet luydet aldus (4):

....

....

Den coopman Jacob van Dyck, op 16 deser uyt syne commissie van Bantam hier terugge verscheenen, heeft op heden aen Haer Ed. overgelevert een rapport van desselffs verrichten, soo ontrent den Sulthan en grooten, den staet der negotie, de visite des comptoirs, als verdere saecken aldaer, gelyck uyt de volgende corte substantie hieronder wert aengehaelt:

by zyne instructie, in dato 15 January passado naer Bantam medegegeven, had hy vyff capitaele poincten vervatt bevonden, als eerst de bekentmaackinge van 't overlyden van d'Heer Generael Maetsuycker en Haer Ed. genegentheyt tot continuatie der oude vruntschap en vreede, voorts de visite des comptoirs, de ondersoeckinge van 't gedoente en negotie der Europianen ende onse negotierende ingesetenen aldaer, item de rechtveerdige clachten over 't violeren van onse Batavise jurisdictie mitsgaders het becommeren onser bondtgenoten door de Bantamse

(1) Het HS.: *opt.*

(2) Misschien te lezen: *voechde.*

(3) Misschien zijn deze twee woorden ineen te trekken tot *Soupayangh.*

(4) Hier is in het HS. eene bladzijde opengelaten waar dat translaat had moeten worden ingeschreven.

crychsmachten, en eyndelyck de observantie van den staat ende gelegentheyt van het Bantamse ryck, haer stercte en voornemens off desseynen etc.;

nae syn aencomste dan, waeren er wel drie weecken verloopen, eer hy audientie, niet by den ouden, maer alleen by den jongen Sulthan en verdere grooten hadt connen becomen, die hy dan yder in 't particulier Haer Ed. ordre ende intentie te kennen gaff, als wanneer hem door den voornamen staetminister Keey Aria uyt den naem des ouden Sulthans was ten antwoordt gedient, dat hy mede niet anders trachtede, als met de Comp. in langdurige vruntschap te volherden, hoewel die valsche verclaringe naderhandt door desselffs stercke armature om Samadangh ende andere Comp. bondgenoten om de Oost aen te tasten en onder haer te doen buygen, heel anders ware gebleecken;

van de administratie van den resident Caeff en de negotieboecken was bevoorens by missive 't nodige al geadviseert;

de negotie op Bantam wiert ten principalen door d'Engelsen, Deenen, Portugesen, Mooren en Chinesen gedreven, insonderheyt oocq in cleeden, daermet de Comp. soo om de Oost als elders door hun cladden geen cleen hinder wiert aengedaen, maer de vaert onser borgeren aldaer was van weynich belangh, immers publycq, doch den emportanten peperhandel wiert by d'Engelsen meest en oocq Chinesen ende andere waergenomen, ende waerom Sr. van Dycq oordeelt, dat Bantam langs soo meer een kanker voor Comp. negotie te werden stont;

op de clachten van het violeren der Batavise jurisdictie mettet doortrecken van hun crychsvolcq ende 't ontroeren onser bondtgenoten, als het versoecq, dat zy hun met de zaacken des Sousouhounangs geheel niet wilden bemoeyen, item, dat den Pangeran van Cheribon tegens alle reden door hun van den wettigen Sousouhounan wierden affgetrocken, had men in plaets van eenige genegentheyt tot satisfactie niet dan trots antwoord insonderheyt van Keey Aria becomen, als dat de landen hierachter, daer hun volcq doortrock, noyt onder Batavia, maer altoos onder Bantam gestaen hadden en soo mede de landen van Samadangh, oocq dat wy soodanigen contract niet met den overleden Sousouhounangh, maer alleen met den presenten Pangeran Adepaty gemaect hadden, behalven dat gemelten Sousouhounangh oocq geen wettich Vorst van 't ryck, en Cheribon met d'onderhoorige plaetsen altoos door haer eygen Souveraynen waeren geregeert geweest, sulcx den Bantamsen Sulthan een absoluyt voornemen had, om zyn recht op Cheribon en insonderheyt oock Samadangh te maintineren, en niemandt syn bescherminge te weygeren, alsoo zy soowel als wy het achten tyt te zyn om hun ontsach en land te vergrooten, syn recht op Cheribon als schermheer te justificeren [1] en syn gelede hoon op Samadangh te wreecken, met verdere ronde verclaringe ende dreygementen, datter geen rust ofte vrede was te hoopen, soo lange de Comp. de saken van den Mattaramsen Pangeran Adepaty Anum soodanich bleeff mainctineren, omdat zy denselven nimmermeer tot de regeringe als Sousouhounangh souden gedoogen, sulcx het baerblyckelyck scheen, dat zy Haer Ed. goede meninge wilden tegengaen en

[1] Er staat: *instificeren*, wat men ook als verschrijving voor *instituеren* beschouwen kan.

Comp. bondgenoten in een gedurige ontroerte houden, tot zy haer oochwitt, om Bantam het ontsachelyckste ryck van 't eylandt Java te maken, souden bereyct hebben, en daertoe zy hun met alle vermogen ontrent d'omleggende ([1]) Vorsten trachteden te verstercken;

dat de stad Bantam was in syn circumvalatie ongeveer een myl groot, achter rontsom open, maer aen den zeecant bemuyrt en met 4 puncten en een catt, doch indefencieff, aldaer bedeckt, behalven dat den Conincq nu besich was aen de oostzyde aen straut by de revier Carang Ontongh ende de zoutpannen noch een fort te bouwen, doch sonder puncten off veel defentie, hoewel hetselve noch in lange niet voltoyt soude wesen, en op welcke plaets de stad bequamelyck met cleene vaertuygen souden connen aengetast werden, want vandaer langsheen de stad westwaert de gront seer vlacq en modderachtich was;

de macht der Bantamse volckeren wiert wel op 50000 man begroot, hoewel Sr. van Dyck meent, dat zy geen 20000 weerbare mannen ten oorloch soude connen op de been brengen, en daervan noch al de helft, die niet meer geweer als een cris etc. soude connen handelen; by de verdere Bantamse vremde ingesetenen, als Chinesen, Mooren, Malleyers, Baleyers en Maccassaren, had men oocq al doorgaens groot misnoegen over de onverdraechlycke regeringe en lasten des Conincx en grooten vermerct, sulcx hy gelooffde datter veele van dien nae veranderinge verlanghden, indien se by de Comp. als vrienden mochten ontfangen werden; sulcx met noch veele andere aengemercte saecken Sr. van Dyck vermeende dese stad Bantam met een gemene macht wel t'onder te brengen, off soo cleen en buychsaem te maken souw zyn, dat de Comp. eens weder haeren voorigen florisanten cleeden- en peperhandel mochte erlangen, behalven dat daerdoor oocq alle rebellen onderdanen des Sousouhounangs wel weder tot een volcomen vrees en gehoorsaemheyt souden geraacken; ende hiermede verhoopten hy, dat Haer Ed. in syn corte bevindinge genougen souden gelieven te nemen etc.

26 *do*. 's Morgens gewert ons met den Mardycker Pasquael Verbeeck een missive, van den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de vestinge tot Tanjongpoura op de revier van Carwangh den 22 deser aen Haer Ed. geschreven, cortelyck behelsende den volgenden inhout:

den gemelten Pasquael was naeboven gesonden geweest tot insaem van pady, maer had niet meer als 250 bossen becomen, die met een party op Tanjongpoura bestelt tot 425 bossen eenelyck was vermeerdert;

het opperhooft van Patimoan had 200 bamboesen en eenige adap tot vereeringe affgesonden, die tot dienst der pagger seer wel te stade quamen, met beloften van meerder party bamboesen te sullen besorgen; en scheenen de Javanen van de revier Chebet vry gediensliger als die ontrent Tanjongpoura, en selfs dat volcq met de moort van den ouden regent Singa Perbangsa te beschuldigen;

daer was tydingh dat de Bantammers onder eenen Simepatty wel 800 man stercq door Patimoan naer Samadangh waren doorgetrocken, en die inwoorders

([1]) Het HS.: *onleggende*.

gelyck oocq die van 't Simapacq en Bandongh tot haer gehoorsaemheyt wilden dwingen, met verbot verder, van met gene Comp. onderdanen om te gaen ende te handelen, en was dien hoop althans 4 dagen reysens van Patimoangh, versterct met 40 Baliers, van Batavia wechgelopen, drygende nae verrichter saken op Samadangh, de Carwangse volckeren mede te sullen aendoen, dewelcke derhalven onse protexie ende t'harer versekeringe maer 50 man met schietgeweer versochten, om jegens die rebellen te connen bestaan, en alsoo met haer geconjungeert volcq het landt heel schoon te maacken;

eenige Batavise ingesetenen hadden veel rys vandaer gevoert en de Javanen soo verre opgerockent, datse deselve noch andere eetwaeren aen onse besettelingen wilden vercoopen, en geweldt had men daertoe niet derven gebruycken maer liever Haer Ed. ordre willen versoecken, hoe men sich in toecomende ontrent soodanige voorvallen souden hebben te dragen;

neven desen wierden overgesonden de 4 metale stuckjens, eenige leedige vaten, onbruyckbaer geweer en gereetschap daervoor men ander in plaets verwachte, nevens een rolle van 't volcq die goede maenden versochten;

daer was een verschil by 't transport van den lieutenant Tieleman aen van den Eeden van 10½ rd^{s}, die Wiera Saba niet wilde voldoen, des van den Eeden versocht te weten of hy zyn guarant ([1]) van de Javanen off van gemelte Tieleman sou moeten wederom vorderen;

en soo wierden mede 50 Spaense realen, ginder ongangbaer ([2]) zynde, by desen terugge gestiert, en om visch voor de aldaer zynde coelys versocht omdatter niet meer dan rys overich was;

op 't sluyten deses hadde men van de revier Chebet noch 400 bossen pady afgecregen, sulcx er nu met de voorige t'samen 1075 overquamen, hoewel van verscheyde soorte en prys.

Nevens het voorenstaende Carwangse schryven is door denselven Mardycker Pasquael noch medegebracht een cleene Javaense lonthoir van de soon van den vermoorden Regent Singa Perwangsa etc. aen d'Heer Generael, luydende na translatie als volcht:

> Desen brieff comt van mynheers dienaars Keeys Bona ([3]) Soeta, Wargajoeda en Tambabaya aen mynheer den Gouverneur Generaal in de stad Batavia, die God wil geven een langh leven en veel gelucq in dese werelt, die oocq Conincq is in de stad Batavia en een hoeder van 't landt van Caroang.
>
> Verders heeft mynheer Pasquael herwaerts gesonden om bamboesen te haelen, waermede mynheers dienaer versoect noch wat gelieft te wachten omdat myn volckeren besich zyn om pady te snyden en wanneer zy daermede

([1]) Het HS.: *guarant, die.*
([2]) Het HS.: *ginger onganbaer.*
([3]) Sic, in margine echter *Bara,* ten rechte *Wira.*

gedaen hebben sal mynheers dienaer haer senden om bamboesen te cappen, en deselve alsdan nae Batavia affbrengen. Noch versoect U dienaer recht over diegene welcke myn vader Singa Probangsa hebben vermoort, want alle syn kinderen en kintskinderen syn daerover ontstelt, alsmede alle de andere volckeren, bestaende wel in duysent mannen, die oocq gaerne souden sien daerover recht gedaen wiert, en indien mynheer daerover geen recht laat doen, syn alle die volckeren met haer kinderen en kintskinderen genegen nae elders te vertrecken. Noch versoecke mynheer volckeren te lande gelieve te senden om de wacht te helpen houden op 't gedoente van Radingh Sinnepatty, want hy niet wil toestaen dat de volckeren buffels en ossen afbrengen.

Heden naermiddach wert tot Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael gehouden het wellecomstmael van den heere Directeur Generael Cornelis Speelman, van Java's Oostcust geretourneert, alwaer nevens alle de heeren Raden van India oocq de voornaemste gequalificeerde ministers en juffers present waeren, en sich tot al vry laat toe alsints met eeten, drincken en dansen etc., lustich vervrolyckten.

Onder welcke maaltyt oocq jegens den avont alhier uyt de besettinge van voor de reviere Pamanoecan comen terugge te keeren de jachten Schelvisch en de Cabeljauw, overleverende den gewesen commandant, schipper David Davidsen, een cleen rapportie van den tegenwoordigen toestant onser scheepen ende volckeren aldaer, de dato deser, met bericht:

dat nae 't vertrecq van den E. Heer Speelman alle de militie ende ammonitie aen de schepen Soesdyck en Gouda volgens ordre was overgegeven ende de opnemingen der provisien geschiet, waermede het niet langer als noch 14 dagen soude connen gestrect werden;

en naedat de siecken uyt de blyvende aen dese verstreckende schepen alle waren overgegeven, soo was de besettinge daer allomme noch stercq gebleven in 't geheel 344 gesonde coppen, als:

op Soesdyck........ 76;
op Gouda.......... 106;
op chiampan....... 36;
op twee gontings... 37;
op de Croonvogel.... 54 en
op de chialoup de Salm 35, zynde alle oocq vry van medicamenten ontbloot, en soo waeren zy met dese twee jachten volgens ordre vandaer gescheyden.

Den nieuwen commandant, schipper Adriaen Steutel, heeft aen d'heer admirael Speelman oocq by een appart lettertje van den 23 deser genotificeert wat ammonitien en provisien voor de besettinge ginder uyt de schepen Veluwe, Flaman, Cabeljauw en Schelvisch overgenomen waeren, dat men nae behooren sou verdeelen en 't verder nodige aldaer syn E. en Haer Ed. aenbevoolen laten.

27 d°. Voormiddachs werden de gesanten van den Sousouhounan Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, met den heere Directeur Generael Cornelis Speelman van Japara hier aengecomen, benevens oocq de medegebrachte brieff van hunnen meester ingehaelt en voor Syn Edt. den heere Gouverneur Generaal ter audientie

gebracht door den sabandaer Ockersen, neffens de cooplieden Louys de Keyser en Jan Parve met onsen capitain der Maleyers Abdul Bagus, staende de comp. soldatesque deses casteels naer gewoonte tot aen Zyn Ed[e] wooninge ten wederzyden gerangieert, ende wierden op de overleveringe des briefs seven canonschooten van de punct de Diamant, doch sonder chergies van musquetten gedaen, wanneer zy dan nae eenige affgeleyde complimenten ende eens omgedroncken te hebben naer hun geprojecteerde logys gebracht wierden; ende luydt de Sousouhounangs missive naer translatie uyt de Javaense in onse tale aldus:

Desen brief, geschreven uyt een suyver en oprecht [1] harte van den Sousouhounangh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga aen zyn grootvader d'heer Gouverneur Generael die tot Batavia regeert, denwelcken God de Heere believe te verleenen een lancq leven, die in alle groote steden seer beroemt is, die verstandich en vernuftich is in zyne regeringe, oocq gevreest wert van alle zyne vyanden, soo boven, als benedens wints, die oocq in alles voorspoedich ende geluckich is alle zyne dagen, die oocq altyt den verdructen in haeren noot te hulpe comt, sulcx hy een rustplaets ende steunsel is van allen dengeenen die beledicht werden, insgelycx een beschermer van de gansche gemeente.

Vorders sende icq tans [2] Tommingan Ingawanga, Daman Laxamana en Ranga Titadjenwa, om myn vader d'heer admirael Cornelis Speelman te convoyeren. Oocq heb ick verstaen dat myn grootvader den voorigen Gouverneur Generael overleden is, daer icq seer bedroeft over ben, alsoo icq niet vermogens geweest ben om zyne weldaden te connen vergelden; in wiens plaets dat men secht, dat ghy myn grootvader gesuccedeert zyt, dat my seer verheucht aengesien myn grootvader d'heer Gouverneur Generael en myn vader d'heer Admirael my tot een stut en steun verstrecken, buyten wien myn overleden vader den ouden Sousouhounangh niemant nalaten heeft, om in myn onvernuft en bottichheyt hulpe en adsistentie te versoecken, sulcx myn grootvader den heer Gouverneur Generaal ende myn vader d'heer Admirael jegenwoordich in plaetse van myn overleden vader by myn erkent worden, op welckers vermaninge ende onderrichtinge icq my oock ten volle verlate.

Wat belancht het volcq van de Mattaram en de zeehavens, zyn thans verdestrueert, maer ick vertrouwe vastelyck, dat myn grootvader deselve weder herstellen zall, want myn overleden vader den ouden Sousouhounangh my niemant anders nagelaten heeft, daer icq op vertrouwen can, dan eenelyck myn grootvader d'heer Gouverneur Generaal en myn vader d'heer Admirael. Dat myn vader den overleden Sousouhounangh by myn grootvader ende myn vader d'heer Admirael niet verscheenen is, dat is de wille Godes soo geweest, sulcx icq jegenwoordich in desselfs plaetse de weldaden van myn

---

(1) Het HS.: *opreht.*
(2) Het HS.· *lans.*

grootvader ende myn vader d'heer Admirael sall trachten te vergelden. Gelieft oocq niet te schromen om my met slagen en reden in myne botticheyt te leeren ende onderwysen, want myn grootvader heeft voor desen met myn vader den overleden Sousouhounan een contract gemaect dat, soolange de son en maen haer schynsel gaven, onveranderlyck soude zyn, blyven en gehouden werden een broederlycke vruntschap tusschen Batavia ende de Mattaram; oocq doen myn grootvader in verlede tyden binnen de Mattaram geweest is om het onderhoorige landt van Batavia te versoecken, heeft myn overleden vader den Sousouhounangh in myn grootvader een behagen gehad, wyders heeft den overleden Sousouhounangh my by eygen monde in zyn plaetse als successeur vercooren ende aenbevolen, dat icq het contract, dat Wangsa Diepa uyt synen naem met myn vader d'heer Admirael Cornelis Speelman gemaect hadde, prompt soude hebben nae te comen, insgelycx oocq het voorige contract, in vergeldinge van des E. Comp. weldaden en de lieffde van myn vader d'heer Admirael, versoeckende eenelyck de oprechticheyt van myn grootvader den Gouverneur Generael ende myn vader d'heer Admirael te mogen smaacken; maer jegenwoordich vertrect myn vader d'heer Admirael weder nae Batavia; de moeyelyckheyt, die Troenajaja en Cadjoran my hier te lande aendoen, connen door niemant wechgenomen werden dan door de hulpe van myn grootvader ende myn vader d'heer Admirael, op wien ick oocq myn gansch vertrouwen stelle, want volgens myn gevoelen, soo myn grootvader en myn vader d'heer Admiraal myn met den eersten niet te hulpe come, laet het sich aensien, dat icq geen [1] vervanger van myn overleden vader worden sall, want icq al te koel en laff ben om myn onderdanen te regeren, oocq en past het niemant beter om myn broeders die in de Matteram zyn te vermanen ende t'onderwysen als myn grootvader en myn vader d'heer Admirael, want myn vader d'heer Admirael is ons doen en laten thans bekent.

Des E. Comp. begeeren heb icq myn vader d'heer Admirael toegestaen, te weten driehonderttbien duysent R^a [2] ende 3000 coyangs rys, dat icq oock aenneme en belove te voldoen, soo haest dit land van Java herstelt ende van vyanden gesuyvert sal wesen; hierom versoeck ick dan metten eersten geholpen te mogen werden alsoo de gemeente door desen oorloch seer gedruct en geruineert wert, als connende niet sayen noch planten, opdat icq hoe eer hoe liever danckbaerheyt voor des E. Comp. bewese weldaet bewyse ende myn schult aen de Comp. betalen mach; hierom dan versoecq ick nochmael in alleryl om hulpe, te meer omdat den Catjorantsen vyandt ende Troenejaja jegenwoordich al met een groote macht tot in de negorye Samarangh affgecomen ende genadert zyn, oocq zyn de Cheribonders

[1] Het HS.: *gee*.

[2] Dit is geene verkorting van *Roepia*, zooals het in vroegere deelen van het Dagregister wel gedrukt staat, maar van *Realen van achten;* men vergelijke het hier bedoelde contract bij De Jonge VII 164.

my affgevallen en volgen thans de Bantammers; hierin versoecq ick oock de gerechticheyt van myn grootvader ende myn vader d'heer Admirael. Oocq versoeck icq myn grootvader, dat myn vader d'heer Admirael met den eersten weder tot Japara overcomen mach, opdat het land van Jave in ruste gebracht ende herstelt mach werden; insgelycx versoeck icq, dat by veroveringe van Cadiry my wedergegeven mach werden alle de goederen en het gelt dat het volcq van Troenajàja uyt de Mattaram geroofl hebben, want dat gelt is voor desen van den overleden Sousouhounangh gereetgemaect voor d'oncosten van d'E. Comp.

Myn grootvader heeft versocht om het lant van Pamanoecan tot aen Craoan. Hetselve heb icq alles toegestaen en dat icq nu dese drie persoonen oversende, te weten Tommagon Ingawanga, Damangh Laxamana en Ragitata d'Jeuwa ([1]) geschiet om aen te hooren den last van myn grootvader, alsoo zy myne gemachtichde zyn. Dat icq in persoon niet tot Batavia overgecomen, is omdat icq myne onderdanen noch niet can noch mach verlaten; dat oocq de réden zyn waerom myn vader d'heer Admirael my niet heeft willen toestaan om hem te geleyden.

Oocq heb icq d'E. Comp. onder myn zegel vergunt ende toegestaen, om daermede myn genegentheyt in vergeldinge der groote weldaden naer uytterste vermogen te bethoonen, soodanige privilegien, als den brief daervan gemaact comt aen te wysen, dewelcke icq in handen van myn vader d'heer Admiraal gegeven hebbe, namentlyck dat buyten de Comp. niemant hier in myn landt sal mogen aenbrengen eenige sorteringh van cleeden, als oocq eenige amphioen; oock neme icq aen, sorge te dragen ende te verhieden dat alle negotianten, soo van boven als benedens wints, gene soodanige coopmanschappen hier in myn lant ende onder myne onderdanen brengen sullen; oocq heb ick aen de Comp. overgegeven het bestier van alle negotianten als Maleyers, Maccassaren, Chinesen, Mooren ende alle andere; insgelycx heb icq myn vader d'heer Admiraal oocq overgegeve het bestier der negry Samarangh met d'onderhoorende dorpen; item den cours van Hollandts gelt door myn geheel rycq, alsmede alle de zuycker, vallende in de dorpen ende steden van Japara, Grobogan, Damacq, Coedoes, Patty en Javana, te weten dat niemant deselve sal vermogen te coopen dan met bewilligingh ende toestaen van de Comp. Dit alles neme icq aen te onderhouden, soo lange het licht van son en maen haer schynsel geven, en dat onveranderlyck; oocq zoo icq met de hulpe van God Almachtich ende bystandye van de Comp. myn landt weder in rust en vreede crych, sal icq niet naelaten om met God de voorste in te willigen alle hetgene myn grootvader ende myn vader d'heer Admirael aen myn comen te versoecken, soo het maer in de redelyckheyt bestaet. Alle myn versoecken zyn in desen brief vervatt.

([1]) Denkelijk (vergelijk p. 158): *Rangga Tjitra Djiwa.*

'sMiddachs ontfangen per inlants Maleyers vaertuych een brieffie, van den stuyrman Cornelis Coops met de chialoup de Nachtegaal den 22 deser uyt Cheribon aen d'Hr. Directeur Generael en Admirael Cornelis Speelman geschreven, met advys dat hy aldaer gevonden hadde een onser achtergebleve gontinghs ([1]), waervan den stierman en twee matrosen door de Javanen waren vermoort en 't vaertuych ende gerooffden buyt door 5 Javaense schelmen tot voorsz. Cheribon aengebracht, doch hadde den sabandaer, die 't principale gebiedt daer jegenwoordich voerde, sulcx ontdect hebbende, haer alle in hechtenis geset ende nae zyn voorgeven van 't berooffde goet 4 bassen, 2 musquets, 2 houwers, 50 rds aen gelt ende eenige plunderagie achterhaelt, tot welckers restitutie, alsmede tot overgave dier schelmen, hy stuurman alle devoir soude aenwenden ende deselve nae Tegael aen onse besettinge opbrengen en oocq zyn verder ontmoetinge daerontrent ten naesten nader adviseren, soudende die moort volgens eygen bekentenisse den 19 deser zyn geschiet sooals den stierman ende ons volcq lagen en sliepen etc., 't welcq den Cheribonsen sabandaer Wiera Sasmitta nevens zyn groetenisse d'heer Admirael oocq liet bekent doen etc.

28 *do*. 's Morgens gewert ons per Chinees vaertuych een cleen letterken van den E. commandeur Izaacq de St. Martin uyt Japara aen Haer Ed. van dato 7 deser maendt, eenelyck tot danckbaerheyt over Haer Ed. gunste en verleent avancement over zyn persoon met betuyginge dat hy, als sich ([2]) tot uytvoeringe van dat wercq te swack bevindende om hem van alle naespraacq te bevryden, seer gaerne evenwel zyn leven met allen yver ten dienste van d'E. Comp. wilde besteden ende die commissie voort helpen bywoonen ende tot een gewenschte staet ten eynde te helpen brengen, onder het hooge gesach van soodanich een persoon als Haer Ed. daertoe mogen goetvinden te eligeren.

's Middachs keeren hier per Javaens vaertuych uyt de Straet Sunda over Bantam terugge twee boomwachters, Stoppelaer en Oldenvliet, voor eenige dagen afgesonden, off er geen borgervaertuygen van lorrendrayerye subject ([3]) mochten werden bevonden, doch die zy gene hebben vernomen maer van onsen resident Caeff tot Bantam medegebracht een brieffje, gisteren aen Haer Ed. gecarteert, van substantie ende advys aldus:

zeder zyn jongste van 21 deser had den Conincq by gommeslach alle zyne onderdanen geordonneert een vasten en bede van 6 dagen soo in als buyten de stadt in 't velt te houden opdat het nieuwe padygewasch door de droochte niet verbrant, maer met regen bevochticht mochte werden, en in welcke tyt oock gene vaertuygen nae elders hadden mogen vertrecken;

den ouden Keey Aria Monjaja wiert gesecht aen den ouden Conincq te hebben versocht, syn bedieninge te mogen quiteren ende onder desselfs bescherminge op Turtiassa te mogen woonen sonder sich met de hofzaacken te bemoeyen, dewyl hy niet genegen was onder de regeringe van den jongen Sulthan te submitteren, doch dat den Conincq daerop tot noch geen bescheyt soude hebben gegeven;

([1]) Het HS.: *gontingh.*
([2]) Het HS.: *hij sich als.*
([3]) Lees: *suspect.*

het Bantamse hof was in groot verlangen naer tydinge hunner affgesondene soo om Crain Gillisson, Troenajaja, Pangeran Pougar, als nae Sammadangh; onderwylen lagen al de Lamponse ende wel 40 gemande Bantamse vaertuygen samen ontrent 100 stercq in de revier van Pontangh gereet en daerby er nu noch 20 vol van volcq sooeven van Lampon bygecomen waeren, soodat den Sulthan iets vreemts scheen by der handt te willen nemen, daer men gestadich naeukeurich souw op inquireren;

de 2 boomwachters, affgesonden om op eenige vaertuygen in de Straat Sunda te cruyssen, waeren, soo haest daertoe licentie van den jongen Conincq was, met een goet huurvaertuych besorcht en nae Anjer voortgegaen, doch sooeven wedergecomen sonder eenige sloepen etc. te hebben ontmoet;

daer waeren in 5 à 6 dagen van Sillebaer over de 40 groote vaertuygen met wel 12000 piccols peper op Bantam aengecomen die dagelycx meest aen de Engelse wiert gelevert, sulcx hun schip de Junette binnen 20 dagen nae Europa stont aff te gaen;

't Deensche schip 't Zeepaerd had daer verleden weeck van Trangebare over de 350 packen geschilderde cleeden nevens 70 Moorse coopluyden aengebracht;

een Engels particulier genaemt scheepje de Pellicaen was met rys, booter, oly en grove cleden uyt Bengale weynich dagen te vooren oocq op Bantam aengelant met tydinge datter noch een ander tegelyck met hem van Pipily derwaertsaen was gestevent.

's Avonts senden Haer Ed. per Javaens vaertuych wederom nae Bantam een brieffjen, sooeven getekent, aen onsen resident Willem Caeff aldaer, van ordre en advertentie als volcht:

dat behalven het bericht en rapport van den coopman Jacob van Dyck, noch zyn ontfangen zyne twee briefies van 20 en 21 deser, en den Deensen resident Pouly voor de bestellinge van 't pacquet Nagapatnamse papieren uyt Haer Ed. name moet werden bedanct;

dat Haer Ed. niet hebben geweten den Javaen Vlamingh expres van den jongen Sulthan gesonden souden zyn, om d'Hr. Gouverneur Generael uyt zyn naem te begroeten noch oock niet connen geloven hy daertoe soo geringen persoon soude gebruycken maer veel eer, dat hy om andere redenen en eygen nieuwsgiericheyt hier gecomen is, ende waerom oocq gemeent wert, het seggen derwegen van een dier Majesteyts getrouwste dienaeren alleen is geweest om een praetje te maken, ende yets anders te vernemen; want behalven dat den coopman van Dyck, door ons om gewichtige zaaeken aen hun affgesonden, in veele dagen ([1]) jae selfs by Keey Aria geen audientie had connen erlangen, soo is 't oocq onse gewoonte niet, ons laten bespotten, of van Princen of Vorsten eenige persoonen als afgesanten aen te nemen, dan die daertoe met het behoorlyck aensien zyn becleedt, 't welcq dan by nader redencavelinge deswegen oocq wel rondtuyt mocht aengesecht werden, en soomede dat men door eygen gebreck den gemelten jongen Sulthan met de versochte 4 curieuse snaphaenroers althans niet can accommoderen ([2]);

([1]) Hier schijnt uitgevallen: *by hem.*

([2]) Het HS.: *accomdivoderen.*

dat het verbot van de vaert op Bantam alsnoch ten principaelsten specteert op de suspitie van particulieren handel die daerdoor veeltyts wert gedreven, en nae d'ordre der Heeren Meesters ten hoochsten tegengegaen dient;

dat by zyn nader ontfangen schryven van gisteren is gesien de groote quantiteyt peper, van Sillebaer op Bantam aengebracht, die Haer Ed. meenen dat zy oocq ten meerendeele uyt het gebied van Indrapoura op Sumatras Westcust weten te becomen, waernaer eens vernomen diende;

en eyndelyck, dat noch niet vastgestelt is off men met het gereede Engelse schip Junette een briefje nae 't vaderlandt zal schryven, dewyle het gehuyrde schip S^t. Andries dagelycx alhier wert verwacht etc.

29 d°. Naer middach gewert ons per inlants vaertuych met een corporael en vier inlandse soldaten een briefie van den lieutenant Hendrick van den Eeden, 26 deser uyt de pagger op Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven, van advys en teneur:

hoe hy na desen verhoopte althoos parthye padye in voorraet te sullen hebben als Haer Ed. die mochten comen te eysschen, en waerom hy neven desen noch 930 bossen, sooeven van boven afgecomen, herwaerts sondt, costende tesamen 23$^1/_8$ rycxdaelders;

daer waeren in weynich dagen wel 120 buffels en koebeesten van boven afgebracht om voort nae Batavia afgedreven te werden;

de Javanen aldaer scheenen vry affkeerich aen ons volcq iets te vercoopen, soodat men met groote moeyte voor de soldaten die niet veel overvloet hadden twee ossen tot 12$^1/_2$ rd^s had connen becomen; anderssints wasser geen gebrecq om uyt de afcomende levensmiddelen te connen werden gespyst, en welcke onredelyckheyt den lieutenant van den Eeden aen den regent Wiera Saba had voorgehouden, en dat Haer Ed. sulcken ondanckbaerheyt aen haere beschermers aldaer gansch quaelyck souden opnemen;

van een chirurgyn en noodige medicamenten voor 't volcq was men daer gansch ontbloot, en 't versoecq derhalven om daervan metten eersten te mogen werden voorsien;

daer wierden 2 siecke ende een ondienstich soldaet by desen herwaerts gesonden;

sooeven waeren eenige Javanen van de revier Chebet den lieutenant comen rapporteren dat den Bantamsen Radin Sinnepatty, tot Samadangh niets hebbende connen uytrechten, haerluyden nu wilden comen aentasten en onder sich doen buygen, met versoucq om adsistentie tegens deselve en verclaringe, dat zy onderwylen gemelte Bantamse volckeren wel souden onthaelen, totdat se door eenige ontset van macht van Batavia conden werden aengetast ende overrompelt etc.

Den borger Joost de Jongh, sooeven van Javas Oostcust hier terugge keerende, heeft ons toegebracht 2 briefies, 't eene van de residenten Thomas Grimmel en Arnold Grevinck uyt Tegal den 24, en 't ander door de schippers Leendert Haringman en Beyer Visch, den 26 deser uyt 't jacht d'Experiment van voor Indermayo aen Haer Ed., beyde cortelyck van onderstaende advys, ende eerstelyck dat

van de residenten tot Tegaal.

Den 22 deser was de fluyt den Hasenbergh vandaer nae Japara voortgeschict met advys van ([1]) den commandeur S[t]. Martin, hoeverre men aldaer met de wercken, soowel binnen als buyten de pagger, en verders waere geadvanceert;

niet meer als 66 gantings rys had men tot noch voor ladingh van 't hoecker de Goutvincq bemachticht, doordien de affcomende telckens door de gemachtichdens van den gouverneur Sitsia Goena wierde aengeslagen om hun proffyt mede te doen, en waerom men op 't versoecq der luyden daerover by die grooten had gedoleert en twee Javaense brieffies geobtineert, dat de luyden welcke met rys affquamen ende een teecken onser residenten medebrachten ongemolesteert souden blyven, sulcx met nu verhoopte in corten wel meerder insamelinge van dat graen sullen connen volbrengen;

den Chinesen sabandar Djopoanco met verscheyde andere hunner natie hadde den resident versocht by den gouverneur te willen bewercken, dat zy haer wooninge gesamentlyck op 't groote pleyn tegenover Comp. pagger mochten hebben, waertoe men sonder Haer Ed. ordre niet had derven comen maer sulcx geëxcuseert, temeer men quam te ondervinden, dat den aenhangh van dat volcq de Comp. in de negotie allerwegen schadelyck waeren;

drie gesorteerde daetsen met behoorlyck gewicht was men daer alsints seer om verlegen ende tenemael van onvoorsien;

den borger Joost de Jongh, van Sourabaya over Japara en Samarangh daer aengecomen, ginck nevens desen na Batavia ende was in zyn meningh om partye rys op Tegael van seecker Chinees in te vorderen, mits desselfs vertrecq nae Cheribon geabuseert;

anderssints bleeff tot voorsz. Tegal alles noch wel, gelyck het d'heer Admirael Speelman hadde gelaten, sonder dat men van de Banthammers off Cheribonders iets vernam, als dat se sich gerust ende vredich hielden.

Volght nu het briefie van den schipper Haringman en Visch voor Indermayoe.

Daer was by hun aen boort gecomen de schoonsoon van den Chinees Wangsa Pradana met clachte, dat de broeder van den gouverneur Wiera Loddera, genaemt Marta Praya, hem volgens den last van d'heer Admirael Speelman tot geen sabander aldaer begeerde, maer sulcx selve wilde waernemen ende welcq verschil ([2]) men soude trachten wech te nemen ende te bemiddelen.

Soo comt hier oock jegens den avont met een borgerchialoup van Pamanoekan te verschynen den gewoonen affgesant van den Pangeran van Samadangh Marta Wangsa, overleverende behalven de mondelinge begroetinge een brieffie van zyn voorsz. meester in de Javaense tale geschreven, 't welcq nae translatie melt het volgende: ([3])

([1]) Sic; te lezen: *aan.*

([2]) Het HS.: *versche.*

([3]) Hier heeft het HS. eene open bladzijde, waar dat translaat had moeten worden bijgeschreven.

....
....

En bezyden dien noch mede een geleydbrieffie ([1]), van den commandant, schipper Adriaen Steútel, ende verdere hooffden onser bezettinge voor Pamanoecan eergisteren aen Haer Ed. gecarteert, van inhout:

dat denselven Marta Wangsa daer van boven was aengecomen met tydinge der bevochte victorie door zyn meester den Samadanger op de Bantammers, daervan hy een oir had medegebracht om 't selve nevens den brieff uyt zyn meesters name herwaerts te brengen, ende waertoe men hem dan de gelegentheyt van dit borgervaertuych aengewesen hadt, om met Comp. vaertuygen te beter de posten aldaer waer te nemen;

den broeder des Pangerans van Samadangh, mede affgecomen ende om eenige ammonitie versocht hebbende, was met 13 ℔ buscruyt ende 50 musquetcogels geaccommodeert ende daermede over Intchiassem weder vertrocken etc.

Heden is in Rade van India goetgevonden, seker 117 kisten Jappans cooper uyt den boedel van den overleden chirurgyn Cornelis de Roo voor de Comp. te laten aennemen tot 21 rd[s] het picol, ende daermede oocq een begin te maecken om al het cooper dat jegenwoordich onder de borgery hier in de stadt is, tot die prys aen de E. Comp. te trecken, omdat den handel ende 't vervoeren van dien door particuliere voor de Comp. schadelyck wert geoordeelt te syn.

30 *d°*. Ontrent middach erlangen per inlands Malleyers vaertuych schryven van den E. commissaris Dirck de Haes en raed tot Palembangh aen Haer Ed., gedachtekent 7 deser maent, met advys van zyn E. aencomste op 30 Maert aldaer ende solemnele inhalinge van den Sulthan, met hoope dat het oochwitt in 't reguart van 't pepercontract in corte wel soude vercregen werden, schynende den ouden Sulthan van Jamby, die daer mede present was, al vry groot pouvoir in 't Palembangse rycq te hebben etc.;

een Engels Jambys jonckie had men daer oocq in de revier gevonden, die cattoen, rottingh en aguilhout ende misschien oocq wel peper sochten te negotieren, 't welcq echter gemeent wiert hun soo niet en soude noch behoorde te werden geaccordeert etc.

's Naermiddachs comt van Sumatras Westcust in dese revier te verschynen de chialoup de Nepthunus, medebrengende:

28500 ℔ benjuin Baros;
115 $^{1}/_{4}$ ℔ camphur Baros ende
60 halfamen clappusoly, tesamen tot ƒ 16798:13.

Ende daerbezyden een largo missive van den E. commandeur Melchior Hurt, gedachtekent 16 deser maents Aprill uyt Padangh, met een nader appendix van den 20 d°. uyt Poelo Chinco, ende verselt met verscheyden bylagen ende van alsulcken relaes ende extentie van den toestant der zaacken derwaerts over, als by 't aencoment briefboecq onder dat quartier can werden gelesen, schynende de saecken der

---

([1]) Het HS.: *geleyd brieffie brieffie.*

goutminerie noch al niet veel te voorspoedigen, ende soomede de onlusten onder eenige quaetwillige bondtgenoten niet te minderen, maer al smeulende eer toe te nemen, doch van de nieuw ontdecte myn op Sillida, genaemt Songy Capayangh, scheen weder hoope van goede verwachtinge, indien Haer Ed. tot ondertastinge desselfs conden resolveren een capitaeltje van 10 à 12000 gulden te spenderen etc.

Synde nu neven dese Westcust-schrifturen oocq overgecomen een Maleyts brieffie, van de Westcust-regenten en goede bondtgenoten aen Haer Ed. gedirigeert, omme met den heer out-commandeur Jacob Joriszen Pits al in January passado herwaert overgeschict te werden, doch hetwelcke, doenmaels daer [1] overgebleven ende nu alhier ontfangen wesende, nae translatie bevonden zy van volgende inhout:

Sulthan Mamethia, Conincq van Indrapoura, alsmede Orangcaya Panglima Radja in de stad Padangh, Orangcaya den gouverneur Siry Narra van Sillida en oocq alle de grooten tot Indrapoura, Padangh en Sillida vernederen haar voor mynheer den Heer Gouverneur Generaal ende de Raden van India in de stad Batavia, die wys ende verstandich zyn om alles alhier benedenswints wel te regeeren en oocq seer genegen alle hare bondtgenoten te hoeden ende beschermen, ende dat onveranderlyck altyt.

Verders maecken wy aen den Gouverneur Generael bekent, dat alle t'samen, ten tyde wanneer den commandeur Jacob Pits, genaemt Oranghcaya Commandeur Panglima Tzaya Radia, soude vertrecken ende nae Batavia zeylen, op eylandt Zinco in eenicheyt byeengecomen zyn. Wy bidden God by dach en nacht, dat hy hem een lang leven ende voor altyt geluck in zyne regeringe wil geven. Verders is 't den Gouverneur Generaal ende de Raden van India geliefte geweest den commandant te verlossen ende een ander in plaetse te stellen, die oocq met groote vergenoeginge hebben aengenomen en connen met hem wel accorderen ende overeencomen; wy wenschen mede by dach en nacht God een langh leven wil verleenen, ende dat hy de stranden van de Westcust wel mach regeren, en sullen oocq de leeringe van den ouden commandeur naecomen. Wat aengaet de gestalte van de Westcust staet alles in den brieff van de twee commandeurs. Wy hebben voor dees tyt met desen brieff niet te senden dan een zuyver oprecht hert, dat niet veranderen zall, soolange de zon ende maen sall schynen.

Desen brieff is geschreven op 't eyland Zinco, den 5 dach van de maendt January, in 't jaer des Propheets [2] Christy 1678. Is geteeckent Sulthan Mametchia, Orangcaya Panglima Radia ende Orangcaya Gouverneur Siry Narra.

In den avontstont verschynen hier met eygen vaertuyghen 2 gesanten van den Sulthan Ratoe van Palembangh omme uyt den naem van haer meester den Ed. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens in zyne successie te begroeten,

---

[1] Het HS.: *daer is*.

[2] Hier is denkelijk een getal uitgevallen met eene komma daarachter.

daernevens brengende een geschenck van 50 picols peper ende een Maleyts complimentbrieffie, 't welcq naedesen op de inhalinge der voorsz. gesanten hierachter sal werden geinsereert.

Dese affgeweken maend zyn van omleggende quartieren alhier aengecomen een getal van 82 stucx diverse vaertuygen, samen bemant met 368 coppen, als namentlyck:

1 van Bacassy met 3 man, 2 lasten rys en 150 bossen pady;
4 van Paccalongan met 16 man, 1½ last rys, 101 potten oly, 100 rysmanden, 2 lasten zout, 4000 stucx gesouten eyeren, 200 bossen tamerinda, 4 picols capock en 600 stucx oude clappussen;
13 van Tegael met 54 man, 29⅞ lasten rys, 250 bossen pady, 12 potten olye ende 5400 bossen suycker;
20 van Cheribon met 78 man, 169 picols ende 65 cattys peper, 399 cannassers swarte zuycker, 34000 arracx pullekens, 6¾ lasten rys, 1 last zagu, 216 potten olye, 25 corven swarte zuycker, 50 leedige rysmantjes, 60 huyden zoolleer, 1150 stucx baggerbuyckjes, 700 bossen ajuyn, 200 bossen looeq, 2 picols capock;
5 van Sombar met 20 man, 10 lasten rys, 350 bossen pady, 3 lasten zout, 600 bossen zuycker, 30 stucx tomtomme, ½ last zagou;
5 van Sammarangh met 22 man, 44 potten olye, 6 picols camiryfruyten, 200 kistplancken, 8 lasten zout, 4 corgie matten ende 100 bosschen rottingh;
2 van Indermayoe met 8 man, 3¾ lasten rys en 400 bossen suycker;
5 van Craoan met 21 man, 6¼ lasten rys, 3000 bossen zuycker, 600 bossen pady ende 25 stucx hoenders;
21 van Jappara met 16 man, 40 kistplancken, 30 balcken ende 60 musquetsladen;
2 van Chiassem met 8 man, 2½ lasten rys ende 200 bossen pady;
5 van Bantam met 24 man, 6600 ledige potten ende pannen, 1800 potten met calcq, 600 oude clappus en 30000 oude pynangh;
3 van Palembangh met 25 man, 1721 picols en 45 cattys peper, 50 bossen rottings ende 30 rottingmantjes;
9 van Grisse met 39 man, 33 lasten rys, 2 picols buffelsvleesch, 24 picols oude pinangh ende 400 bossen pady;
1 van Zerita met 4 man ende 2500 oude clappus;
1 van Pamanoecan met 4 man en 2 lasten rys;
1 van Tambalangh met 6 man, 80000 oude pinangh ende 1400 oude clappus;
1 van Padangh met 12 man, 18 corgie matten;
1 van Candanghnauwer met 4 man en een last rys;
1 van Zeringen met 4 man en 2000 oude clappus.

samen 82 stucx diverse vaertuygen, welckers generaele aenbrengh alhier heeft bestaen uyt de onder gespecificeerde goederen en eetwaren, als:

98 $^{5}/_{8}$ lasten rys;
373 potten oly;
200 bossen tammerinde;
6 picols capocq;
7100 ouders clappers;
1900 bossen pady;
34000 aracx pullekens;
830000 oude pinangh;
24 picols d°.
399 canassers swarte zuycker;
9400 bossen d°.
25 corven d°.
6 picols camiry fruyten;
25 stucx hoenders;
6660 leedige potten en pannen;
1800 potten met calcq;
60 huyden zoolleer;
1150 baggerbuyckjes;
700 bossen ajuyn;
200 d°. loocq;
30 tomtomme;
13 lasten zout;
240 kistplancken;
30 balcken;
60 musquetladen;
22 corgie matten;
150 bossen rottingh;
2 picols buffelsvleesch;
1891 picols en 10 cattys peper;
30 rottingmantjes;
150 rysmantjes;
4000 gesoute eyeren;
1 $^{1}/_{2}$ lasten zagouw.

Waertegen vanhier wederom naer de ondergenoemde plaetsen zyn affgegaen 78 stucx diverse vaertuygen, als te weten:

5 naer Jappara met 40 rd^{s} contant, 200 aen diverse cleeden, 35 aen aracq ende 15 d^{s} aen wyn claret;
6 naer Bantam met 300 rd^{s} aen thee, 1600 aen Jappans staeffcooper, 440 aen bruyne zuycker ende 72 rd^{s} aen spiaulter;
2 naer Craoan met 20 rd^{s} contant en 16 rd^{s} aen zout;
6 naer Samarangh met 380 rd^{s} aen amphioen, 148 aen diverse cleeden, 15 aen out cooper, 40 aen diverse porceleynen, 7 aen comyn ende 12 rd^{s} aen out yser;
5 naer Zombar met 480 rd^{s} aen divers gesorteerde cleden;
12 naer Tegal met 840 rd^{s} aen verscheyde gesorteerde cleden, 170 aen amphioen, 24 aen oudt yser en 45 rd^{s} aen aracq;
20 naer Cheribon met 40 rd^{s} aen diverse cleden, 93 aen oudt yser, 14 aen poetsiocq, 540 aen amphioen, 120 aen divers gesorteert porceleyn, 40 aen ysere pannen, 53 aen oudt cooper, 37 aen out loot, 80 aen Jappans staeffcooper, 10 aen Chinees papier, 1020 aen spiaulter, 12 aen theeketels, 10 aen laxa ende 50 rd^{s} aen artal ofte geele verruw;
1 naer Malacca met 110 rd^{s} aen aracq;
3 naer Ziassem met 90 rd^{s} aen cleeden;
3 naer Dermayoe met 150 rd^{s} aen cleeden, en 12 d^{s}. aen zandelhout;
9 naer Grissee met 200 rd^{s} aen diverse cleden, 30 aen out coper, 20 aen ysere pannen, 24 aen theeketels, 540 aen amphioen en 20 rd^{s} aen zoethout;
3 naer Pacalonge met 120 rd^{s} aen cleeden;

75 stucx vaertuygen, die transporteere.

75 stucx vaertuygen, per transport;
1 naer Maccauw met 120 rd^s aen oude pinangh ende 10 rd^s aen Javaense rottangs;
1 naer Cadangnauwer met 9 rd^s aen ysere pannen, 14 aen poetsiock ende 11 d^s aen porceleyn;
1 naer Pamanoecan met 40 rd^s aen cleeden;
tsamen 78 stucx vaertuygen, die gesamentlyck in 't generael vanhier dit onderstaende hebben wechgevoert, als:

60 rd^s aen contanten;
2668 aen divers gesorteerde cleeden;
198 aen aracq;
15 aen wyn claret;
300 aen thee;
1680 aen Japans staeffcooper;
300 aen quicksilver;
440 aen bruyne suycker;
1092 aen spiaulter;
16 aen zout;
1630 aen amphioen;
98 aen oudt cooper;
171 aen divers porceleynen;
7 aen comyn;
129 aen out yser;
28 aen poetsiocq;
37 aen oudt loot;
69 aen ysere pannen;
10 aen Chinees papier;
36 aen copere theketels;
10 aen laxa;
50 aen artal ofte geele verruwe;
12 aen sandelhout;
20 aen zoethout;
123 aen gedroochde pinangh;
10 rd^s aen Javaense rottangs;
somma rd^s 9206.

Behalven datter noch een vaertuych vanhier naer elders vertrect ende niets dan een Comp. pascedul comt mede te voeren.

Volgens opgevinge der dootgravers zyn in dese maent overleden ende op de ordinary begraeffplaetsen ter aerden gebracht:

44 Comp^s dienaren;
3 burgers;
3 Nederlandse vrouwen;
6 Mardyckers;
5 Inlandtse vrouwen;
3 Nederlandtse kinders;
12 Inlandtse kinders;
2 slaven en slavinnen;
samen..... 78 overledenen.

Daerentegen zyn wederom de Christelycke gemeynte door den Heyligen doop ingelyft in de kercken deser stede:

7 Nederlandtse kinderen;
48 Inlandtse kinderen in de Portugese kerck;
7 d^o. in de Maleytse gemeente;
62 gedoopte.

Oocq zyn in gemelte kercken dese maent wettelyck getrouwt:

3 Comp. dienaren;
1 borger;
5 Mardyckers;
1 slaeff;
10 paer getrouwe.

By de suppoosten aen de boom syn op den 15 deser maent ontrent de boom aengehaelt:

4 corgies groote chindos en
2 corgies cleyne patolas.

Mitsgaders door d'heer fiscael van India mr. Gualter Zeeman uyt het schip de Betuwe, op Onrust in timmeringh leggende:

1 groote ongemercte kist daerin 196 stucx sumongys;
5 toegebonden packjens daerin 98 stucx sumongys;
1 ongemerckt packje daerin 46 stucx effene witte pelangs;
36 kisten Suratse zeep.

Voorts is oocq op den 20 deser maendt door opgemelte E. fiscaal gevisiteert:
Matthys Zandersen matroos, die ontrent de werff was verdroncken.
Idem door den lantdrost Vincent van Moock:
Lolo van Baly, slavin van eenen Intchie Samsee, die boven de revier Anke was vermoort gevonden.

Mey Anno 1678.

---

2 d^o^. 's Morgens wert alhier per seker Maleyts vaertuych comende van Palimbangh aengebracht de duplicata van het schryven door d'E. commissaris Dirck de Haes en raadt aen Haer Ed. dato 7 April deses jaers, van hetwelcke hiervooren onder ultimo desselven maents al gesproocken zy.

Tenselven dage comen hier noch met eygen vaertuych van Palimbangh te verschynen twee gesanten, genaemt Inguaby Astra Juda en Nity Oupaya, eenelyck door den Conincq Sultan Ratoe herwaerts gesonden om Syn Ed^t^. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens te congratuleren over welgemelte Ed^te^. geluckige successie in het Gouverneur-Generaalschap van Nederlands India ende voerts een geschenck te presenteren van 50 picols peper.

Tegen den avont keert met burgervaertuych te water over Pamanoecan weder nae huys Marta Wangsa, gesant van den Pangiran tot Samadangh, 29 des verleden maendts April alhier aengecomen, medenemende een brieffken, door Haer Ed. ordre van den sabandaer Ocker Ockerse aen zyn meester in antwoort geschreven, mitsgaders oocq een cleen brieffken door ged. Haer Ed. aen den schipper Adriaen Hubertse Steutel commanderende de besettinge voor Pamanoecan etc. mitsgaders den raedt aldaer, welckers beyder inhout hieronder volcht, en eerstelyck die aen den Pangiran tot Sammadangh voormelt.

Aan den Pangiran Adepaty Samadangh.

Door last ende ordre van den Ed. H^r^. Gouverneur Genl. Rycklof van Goens die het gebiedt heeft in India van wegens de Nederlandse Oost-Indische Comp. schryft Ocker Ockerse, sabandaer in de stad Batavia, desen vriendelycken brieff aen Pangiran Depatty Samadangh, die Godt wil zegenen met een langh leven, veel geluck in dese werelt en overwinninge tegen syne vyanden.

Verders maect den sabandaer Ocker Ockerse aen den Pangiran Samadangh bekent dat den brieff door [1] Marta Wangsa gesonden den Generael

---

[1] In plaats van *door* heeft het HS.: *die*.

wel heeft ontfangen ende daeruyt met vergenoeginge verstaen de overwinninge die den Pangeran tegen zynen vyandt heeft bevochten. Weest getrouw en blyft stantvastich voor uwen heer den Sousouhounan ende de Comp.; God sal U E. verder met victorie zegenen, en de Comp. met hulpe bystaen, waerop meucht vertrouwen; ende tot een bewys van 't selve en UE. versoecq zendt den Hr. Gouverneur Generael met Marta Wangsa een stucq geschut en toebehooren alsmede twee vaetjens buscruyt en twee vaetjens cogels, 't gene den Gouverneur Generael niet twyffelt of sall den Pangiran aengenaem zyn, en verhoopt in 't corte te hooren des Pangirans verdere victorie. Den gesant Naya Antraca volgens schryven van den Pangiran nae ondersoeckingen wert niet aengenomen maer suspect gehouden; derhalven wanneer der sulcke gesanten meer comen, send se off wyst se nae Batavia om te ondersoecken off het rechte gesanten zyn, want quade menschen zynder veele in de werelt. Op morgen vrouch, zynde Dynsdach, sullender veele crychsvolckeren van Batavia te landwaert in na de Maraberis vertrecken om de stroopende Bantammers ofte andere volckeren vandaer te helpen, 't zy in vruntschap off met gewelt, met ordre, indien deselve aldaer niet gevonden werden, oostwaert haer te begeven; waernae den Pangiran hem can reguleren etc.

Behelsende nu verders het brieffken aen den commandant ([1]) Steutel en raed voormelt kortelyck in substantie:

dat den Samadangsen gesant Marta Wangsa nu weder nae huys keert met twee vaten buscruyt, 2 vaetjes musquetcogels ende een yseren tweeponder die door 4 mannen can werden gedragen, ten eynde zy zich te gevoechlycker tegens de vyanden connen defenderen, met verdere recommandatie dat den commandant Steutel en raed deselve op zyn versoucq om eenich meerder buscruyt ende wat musquetscogels niet sullen verlegen laten, gemerct de jongste leeninge van 13 ℔ buscruyt ende 50 musquetscogels by Haer Ed. voor wat te weynich wert aengesien ende waerontrent men juyst soo spaersaem niet hadt behoeven te zyn;

dat binnen 5 à 6 dagen het jacht de Flaman met noch eenige andere bodems voor Pamanoecan in de besettinge staen te verschynen met Haer Ed. nader ordre die op 't een en 't ander derwaerts over sullen werden geëyscht.

Wyders is oocq heden in Rade van India goetgevonden op de ontfangene tydinge dat de Bantammers hun niet en ontsien om het Jaccatrase territoir te invaderen ende te doorstroopen mitsgaders Comp. bondtgenoten ende onderdaenen alle overlast ende gewelt aen te doen, onder de capitainen Willem Hartsinck ende Fredricq Hendrick Muller 200 Nederlandse militairen en 3 à 400 soo Baleyers, Maleyers als Javanen te landewaert in te senden zuytwaert nae Maraberes ende vandaer voorts oostwaert aen nae de vestinge tot Tanjonghpoura, gelegen op de revier van Craoan, om vandaer dan mede herwaerts te keeren, met last ende ordre, soo zy gedurende haer uytwesen in de Jaccatrase limiten eenige Bantamse volckeren

---

([1]) Het HS.: *commadt*.

mochten comen te bejegenen, deselve aen te seggen uyt die landen te moeten vertrecken, gemerckt se volgens het contract, anno 1659 tusschen d'E. Comp. ende den Conincq tot Bantam gemaeckt, niet vermogens syn eenich gewapent crychsvolcq door het Jaccatrase Coninckryck te senden sonder ons voorweten en consent, op peene des doots etc., ende wyders, soo se hun onaengesien dese insinuatie tegen d'onse feytelyck mochten comen aen te stellen, deselve weder met de wapenen te keer te mogen gaen ende, is 't doenelyck, alle tesamen doot te slaen; van welcke resolutie oocq met eenen goetgevonden is den Conincq tot Bantam ende desselfs zoon den jongen Conincq by een briefken kennisse te geven, met betuyginge van Comp. sincere meyninge tot onderhoudinge van de vreede, doch echter onder hooge protestatien, onschuldich te sullen zyn aen alle ongelucken en onheylen die der soude mogen comen te ontstaen, indien zy noch genegen mochten wesen by hare quade ende verkeerde handelinge te volharden etc.

Ende is bezyden dien ten dese dage noch geresolveert, d'E. Heere Ordinaris Raed Anthonio Hurd, staende dagelycx uyt de provintie Amboina herwaerts te comen, te versoecken dat het zyn E. mochte gelieven op Japara aen te loopen, het bestier van 't wercq ontrent den Sousouhounangh en d'oorlochsaacken ter hant te nemen en tot Haer Ed. nader ordre aldaer te continueren, gemerckt den E. Isaacq S[t]. Martin sich van dien last op een seer beleeffde wyse niet sonder redenen heeft geëxcuseert, mitswelcken dan oocq tot uytvoeringe van Haer Ed. oochmercq ende tot bevorderinge van het onderhandtse werck vastgestelt zy, met eerste gelegentheyt vooraff nae Java's Oostcust aff te steken vyftich Nederlandse en 100 inlandse militairen.

3 *d*[o]. Des morgens vroech trecken de capitainen Willem Hartsinck en Fredrick Hendrick Muller, hiereven boven gemelt, met haer onderhebbende volcq door het Casteel nae buyten om de vastgestelde tocht nae de Marabères etc. te ondernemen en voort te setten, voorsien van soodanigen ordre t'harer naerecht dato deses door Haer Ed. getekent, als in 't afgaende briefboecq staet ingeschreven ende by de resolutie hierboven oocq ten principalen aengehaelt.

Voor de middach wert oocq de brieff, door den Conincq tot Palembangh Sultan Ratoe aen Zyn Ed. geschreven, op gisteren ontfangen, door desselfs gesanten onder geleyde van den E. sabandaer Ocker Ockerse benevens eenige andere gequalificeerde binnen 't Casteel gebracht, staende de comp. militie nae gewoonte in volle geweer gerangieert, van dewelcke (soodrae als de gesanten de peuye opgetreden en in presentie van Syn Ed[t]. d'Heere Gouverneur Generael verschenen waeren) drie chergies syn gedaen, die door het losbranden van seven canonschooten vergeselschapt wierden.

De voorgeciteerde missive is nae gedane vertalinge uyt het Maleyts bevonden in sich te bevatten hetgene hieronder volcht:

Sultan Ratoe, Coninck van Palimbangh, schryft desen brieff uyt een oprecht, suyver herte dat voor altyt onveranderlyck is, ende comt aen den Gouverneur Generael Rycklof van Goens, die 't gebied heeft uyt den name van den Hollandsen Conincq in India, residerende tot Batavia, die seer

verstandich ende van groote kennisse is ende volmaect in syne beraetslaginge, alsmede wys en seer voorsichtich in de verrichtinge zyner affaires, die door zyn oprechticheyt ende goethartichoyt is als een goede medecyn tegen alle fenyn, ende syn naem wert vanwegen syn deuchden in alle steden geroemt, soodat ydereen die 't (1) hoort syn vertrouwen op hem stelt; van wien oocq alle Coningen ende grooten in haer noot groote vernoeginge scheppen.

Verders sende ick Sulthan Ratoe aen den Gouverneur Generael Rycklof van Goens, Ignaby Istra en Nity Oupaya, brengende desen brieff tot betuyginge van de blyschap des herten van Sultan Ratoe, die uyt den brieff heeft verstaen, alsdat Rycklof van Goens nu is gesuccedeert in plaetse van den Gouverneur Generael Joan Maatsuycker in de stad Batavia, waerover den Sulthan Ratou van herten seer verblyt was, toen hy 't selve hoorde.

Voor dees tyt heeft den Sulthan Ratou aen den Gouverneur Generael Rycklof van Goens niet anders te senden dan 50 p[s]. peper, die den Gouverneur Generael niet gelieft te versmaden maer in danck aen te nemen, en dat tot een teken tot onderhoudinge van het contract en rechte vrientschap.

4 *d*°. Werden alhier per expres Javaens vaertuych twee briefies aengebracht, 't eene door den stuurman Cornelis Coops uyt de chialoup de Nachtegael, leggende voor Cheribon, en 't ander door den sabandaer Anabei Wira Sismitta aldaer, beyde aen d'E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, door denwelcken gemelten stuurman derwaerts uyt den train afgesonden was, omme sekere vyf gehuurde Javanen, die tusschen den wech van Japara en Tegal een Nederlands stuurman en twee matrosen schelmachtich hadden vermoort ende volgens bericht met Comp. gontingh nae Cheribon geloopen waeren, op te speuren en soo 't mogelyck ware in hande te becomen, 't welcq dan oocq soodanich was uytgevallen, behelsende het voorgeciteerde brieffie van den stuurman in substantie 't volgende:

dat hy, op Cheribon verscheenen wesende ende verstaen hebbende, dat de boven gementioneerde 5 moordenaers door het dragen van de verslagene hunne clederen ontdeckt ende by den sabandaer in hechtenisse gestelt waeren, hadden versocht dat hem die schelmen mochten overgelevert werden benevens oocq Comp. vaertuych ende de gerooffde goederen, die hy dan oocq eyndelyck nae lange aenhoudens ende wederzydse redencavelinge vercregen hadde, uytgenomen de goederen, bestaende uyt 4 bassen, 2 musquets, 2 houwers ende weynich buscruyt, ende volgens hun voorgeven maer 50 rd[s] contant, alle hetwelcke bovengeciteerde sabandaer ende zyn macker, Tommagon Prouba Nagara, onder hun beyde hadde verdeelt, onder voorwendinge dat het d'E. Comp. daer niet eens op aenquam, ende dat oocq, als men op Batavia diergelycke criminele delinquanten quam te attrapperen, alle haer goederen geconfisqueert ende verbeurt verclaert wierden.

Het briefken van meergenoemden sabandaer is nae gedaene vertalinge bevonden van dusdanigen inhout:

---

(1) Het HS.: *die 'et.*

Desen brief is geschreven met een suyver opreght herte van den sabandaar van Cheribon, genaemt Nabei Wira Sasmitta, aen d'H[r]. admiraal die de magt van de Hollandse Comp. gebiedt, wien Godt een geluckigh en langh leven op deser aarde wil verleenen en victorie geven te water en te lande.

Wyders laet icq aen den H[r]. admirael weten, hoedat vyf gehuurde Javanen van Japare eenige Hollanders om den hals gebracht hebben middeweechs de hoecq van 't land ([1]) en Cherabon, vanwaer se hier op Cherabon gecomen bennen, ende zy hier aen de boom verschenen wesende hebben wy se aengeroepen en gevraecht wat se medebrachten; zy zeyden haere kleederen; wy lieten haer het goedje openen en sagen dat het geen Javaense maer Hollandse cleederen waren. Toen vraachden wy haer weder: waer heb je die Hollandse cleederen gekregen? Zy antwoorden dat zy die op Bantam gecocht hadden. Hierop seyden wy weer dat zy logen, en het geen gebruyck was dat de Hollanders haere cleederen aen de Javaenen vercochten; ick seyde dat zy de waerheyt spreecken souden, waerop eene van haer seyde, dat zy die al voor lange hadden gehadt; ick, hoorende dese variatie, en dat se met vreesen en beven spraacken, heb se door myn volcq laten vastbinden ende haer andermael strengelyck ondervraecht, wanneer se tot bekentenisse quamen dat se drie Hollanders aen de hoeck van 't lant vermoort hadden en de praauw daer gelaten, die ick met hetgeen datter in was heb laten haelen, bestaende in 4 metale basjes, 2 musquetten en 50 realen contant, van ([2]) 't welcq aen den Tommagon Prouba Nagara de helft gegeven, ofte het geheel tesamen gedeelt hebben, 't welcq versoecke dat d'H[r]. Admiraal voor wel gedaen gelieft te houden. De gemelte vyf Javanen hebben aen stuurman Cornelis overhandicht nevens de gontingh. Voorts versoecke aen den H[r]. Admirael, dat hy brenger deses mynen gesant op Batavia de behulpsame hand belieft te bieden. Ick en hebbe niet te senden dan wensche uw alles goets.

In den avont vertreckt vanhier nae Bantam de chialoup d'Orangieboom, eenelyck maer om volgens besluyt van den 2 deser aen den ouden en jongen Conincq aldaer over te brengen Haer Ed. missives, beyde van eenen inhout, en ten principaelen gedirigeert, om beyde die Vorsten te versekeren van Haer Ed. welgemeende en cincere inclinatie tot onderhoudinge van de vrede etc., gelyck uyt de gemelte briefies en 't gene daernevens aen den resident Willem Caeff wert geschreven, 't welcq hieronder in substantie volcht, nader can werden beoocht, meldende dan eerstelyck 't schryven aen Caeff:

dat de genegentheyt tot onderhoudinge van vreede ende vruntschap met die van Bantam d'oorsaecke is geweest, dat Haer Ed. voor desen den coopman van Dyck derwaerts hebben gesonden omme de Sulthans en verdere grooten aldaer

([1]) D. i. *Oedjoeng Tanah* tusschen Cheribon en Indramajoe.

([2]) Het HS.: *vant.*

dierwegen versekeringe te doen, ende dat nu uyt deselve beweginge soodanich aen den ouden en jongen Conincq wert geschreven, als de copie-translaten conden verthoonen, welcke beyde brieven, soo den ouden Vorst sich noch op Turtiasa mocht onthouden, door den resident Caeff sullen moeten werden overhandicht aen den jongen Conincq synen soon, met versoecq dat hy den eenen gelieve te openen ende den anderen aen syn vader te laten bestellen, onder verdere byvoeginge, dat het Haer Ed., die alsnoch blyven volharden by een oprechte en waere inclinatie tot de vreede, ten hoochsten aengenaem soude zyn indien Syn Hoocheyt ende zyn Hr.vader mede soo gesint ende affkeerich van den oorloch mochten bevonden werden, die doch anders niet als verdervinge ende verwoestinge nae haer sleept, daer ter contrarie de aengename vrede de landen en steden doet aengroeyen, welvaeren en vergrooten, en voorts dat den resident Caeff den nu vertreckende cjaloup niet langer sal vermogen op te houden, als dat hy bequaem sal wesen op het voorenstaende in antwoordt te connen dienen.

Het Nederduyts translaet van de bovengeciteerde missive, aen den ouden en jongen Conincq geschreven, luyt van woorde te woorde als volhet:

Desen brief comt uyt een suyver en opreght hert van Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India aen den ouden Paduca Siry Sulthan en synen soon den jongen Paduca Siry Sulthan, die het gebiedt voeren over het lant van Bantam ende dewelcke Godt Almagtich wil verleenen gesontheyt, voorspoet en lang leven op deser aarden.

Het is Uwe Hoocheden bekent, hoe wy eenigen tyt geleden vanhier nae Bantam hebben afgesonden den coopman Jacob van Dyck, met last ende ordre om Uwe Hoocheden ende de verdere grooten verseeckering te doen van onse oprechte genegentheyt tot onderhoudinge van vreede en vruntschap met Uwe Hoocheden en het land van Bantam, mitsgaders dat de hulpe ende adsistentie, die wy aen den Sousouhounangh Mattaram bewysen, geen ander oochmerck en heeft als de voldoeningh van onse belofte ende het contract met Zyn Majesteyt gemaect, alsmede omme desselfs landen ende onderdanen weder te brengen ende te herstellen tot een gewenschte rust en vreede; voorders dat wy den gouverneur van het landt van Samadangh op zyn versoucq en verclaringe van syn heer den gemelten Sousouhounangh getrouw te willen blyven, oocq verplicht zyn geweest alle hulpe te bewysen en denselven in naecominge van het bovengenoemde contract, tusschen den Sousouhounangh en d'E. Comp. gemaect, onder onse bescherminge te nemen, van welcke oprechte betuygingh ende verclaringh wy dan oocq geen andere effecten hebben verwacht, dan dat Uwe Hoocheden mede soude hebben doen blycken een reciproque genegentheyt tot onderhoudinge van vreede, en dat wel voornamentlyck door het ophouden ofte naerlaten van te beoorlogen den bovengemelten gouverneur van Samadangh, die wy, als een onderdaen van den Sousouhounangh synde, niet connen naelaten voor soodanigen gewelt en overlast te beschermen; doch tot ons leetwesen hebben wy niet alleen

vernomen en seker bericht gecregen, dat denselven oorloch door Uwe Hoocheden nochal wert gecontinueert, maer dat Uwe Hoocheden tot dien eynde hun crychsvolcq affsenden door de landen, gelegen onder ons gebied ende de jurisdictie van Jaccatra, ende dat buyten onse kennisse ende voorweten, verbreeckende alsoo het gemaecte contract van vreede tusschen Batavia ende Bantam, 'twelcq wy altyt van onse zyde soo oprechtelyck hebben onderhouden ende oocq noch genegen zyn nae te comen, indien Uwe Hoocheden mede deselve gedachten tot vreede hebben ende sulcx oocq mette daet comen te bethoonen, want wy en sullen niet langer connen gedogen, dat het volcq van Bantam onse landen ende ingeseten comen te verwoesten ende wech te voeren, gelyck wy bericht zyn dat sy hebben gedaen, ende om hetwelcke voor te comen ende nae vermogen te beletten wy eenich volcq hebben affgesonden, met ordre om de Bantammers, Uwe Hooch^te onderdanen, te waerschouwen, datse haer sullen hebben te begeven ende voortaen te onthouden buyten het gebied van d'E. Comp. ende de jurisdictie van Jaccatra, gelyck wy oocq niet en connen naelaten by desen aen Uwe Hoocheden insgelycx te doen, onder vertrouwen, dat Uwe Hoocheden op 't een en 't ander de behoorlycke ordre sullen doen stellen tot voorcominge van alle onheylen die daeruyt soude connen ontstaen, ende aen dewelcke wy voor God Almachtich, den rechtveerdigen rechter van hemel en aerde, betuygen onschuldich te sullen syn.

5 *d*^o. 's Morgens vroech comt alhier wederom met de chialoup de Bracq van Palembangh te retourneren d'E commissaris Dirck de Haes, op den 8 Maert jongstleden derwaerts vertrocken, hebbende het comptoir aldaer behoorlyck gevisiteert, 't contract met den Conincq Sultan Ratou vernieuwt, en 't geen dat zyn E. by instructie aenbevoolen was nae de cortheyt des tyts tot genoegen verricht ende uytgevoert, gelyck by desselfs rapport ende de verdere papieren daertoe gehoorende, onder den huydigen datum in 't aencomende briefboecq ingeschreven, nader can werden gesien, doch hebben wy echter niet ondiensticb geacht daervan in desen het volgende te laten influeren:

in 't visiteren van 't comptoir ende 't naesien van de effecten tegens de negotieboeckjes, had d'E. de Haes bevonden, dat aldaer vry wat slordich huysgehouden was en eenelyck op de cassa tecort een somme van 5993 contante rd^s, sonder dat den resident Joannes Schilhoorn eenige sufficante redenen wist te geven, waer die gebleven ofte vervaeren waeren, seggende eenelyck maer deselve d'E. Comp. weder te sullen goetdoen, waeruyt dan desselffs morsserye en suspecte handelinge, soo ontrent de vryeluyden, die aldaer dagelycx met cleeden aengecomen waeren, ende 't vervoeren en sluycken van de peper naactelyck bespeurt conde werden, bezyden hetwelcke hy oocq niet buyten suspitie conde zyn, sich mede ontrent het uytschieten ende voldoen van de peperthollen niet oprechtelyck te hebben gedragen, doch had gemelte E. de Haes nu op alles soodanigen nieuwen ordre gestelt, dat hy vermeynde, nu voortaen alles wel soude comen te gaen, ende

waerom dan oocq geen swaricheyt was gemaect, meergenoemde Schilhoorn aldaer te laten continueren;

den ouden Jambysen Sulthan Agon was eenigen tyt geleden met syn twee dochters, die met beyde de zoonen van den Palembansen Sultan Ratoe in huywelyck waeren getreden, op Palimbangh verscheenen, eenelyck maer tot geleyde van dese zyne kinderen, 't welcq ontrent de bevorderingh tot het vernieuwen van 't contract seer wel was gecomen, want had den Palembangsen Vorst gemelte Sulthan Agon versocht ende geauthoriseert synentwegen met d'E. d'Haes te willen handelen ende confereren, mitsgaders met deselve soodanigen contract te sluyten als hy goetvinden en dienstich oordeelen soude, 't geen dan oocq door hem soude werden geapprobeert, sulcx dan met deselve in onderhandelinge getreden wesende, had Zyn Hoocheyt hem seer civiel en moderaet gedragen en waerlyck bethoont van d'E. Comp. een vriend te syn, met dewelcke dan eyndelyck op den 20 April jongstleden het contract in alle syn deelen en leden volcomen was vernieuwt tot 's Comp. merckelyck voordeel, want sou men uyt crachte van 't selve jaerlycx volgens calculatie niet minder van Palembangh comen te trecken als 30000 p[ls]. peper, waervan d'eene helft in contant ende d'ander in cleeden souden werden voldaen, op welcke cleden soude connen werden gewonnen nae 't eerste jaer ongevaer een capitael van 80 à 85000 gulden, mits dat men de vryeluyden, die Comp. handel quamen te ondermynen ende te verderven, vandaer quam te houden, ende soomede de andere lorrendraeyers ende pepersluyckers, dat gemackelyck soude connen geschieden, als men daertoe het nodich cleen vaertuych byderhand hadde omme behalven de spruyt Sousangh, alwaer men continueel een Nederlander soude connen laten resideren, noch twee andere te laten becruyssen; luydende wyders het meermael genoemde vernieuwde ([1]) contract met den E. de Haes, door den Palimbangsen Majesteyt behoorlyck geapprobeert, als hieronder zy uytgedruct.

In 't jaar des Propheets Mahomets 1100 in de maandt April den 23 dag.

Dit geschrift is het contract tusschen den Sultan Ratoe in de stadt Palembangh van d'eene, en Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, ende Raden van India aen d'andere zyde, 't welcq den commissaris Dirck de Haes voorgestelt heeft, en is beslooten door den Sultan Agon van Jamby, ten tyde wanneer hy op Palembangh was, als wanneer wy soodanich contract hebben gemaact wiens articulen aldus zyn luydende:

Eerstelyck sal den Sultan Ratoe van Palembangh vier coopluyden stellen die met d'E. Comp. sullen handelen, en wanneer een van deselve comt te sterven off iets anders over te comen, sal den Sulthan Ratouw deselve goederen ende contanten moeten op zyn risico nemen, en die vier coopluyden sullen oocq niet vermogen te ondernemen als met het bevel van den Sulthan Ratoe, off met weten van den sabandar off desselfs ordre; wanneer de coopluyden eenige waeren sullen aennemen, soo moeten se geen coopmanschappen alleen aennemen, maer halff gelt

([1]) Het HS.: *vernieuwe*.

halff coopmanschappen, ende aengaende den prys derselve zal nae het goetduncken van de 4 coopluyden en den vercoper gemaect werden, doch den prys daervan als by alle coopluyden gebruyckelyck is.

Ten tweeden is beslooten van wegens den prys des pepers in de stadt Palimbangh, dewelcke indien met contant betaelt wert tegens 3 rd^s en tegens coopmanschappen $3^5/_8$ rd^s de p^l., die swaer sall moeten wesen 100 catty China, ende indien de peper met steentjes off aerde vermencht is ofte buyten ordinaris gewoonte bevonden wiert, daer sal den sabandaer de behoorlycke correctie over doen.

Ten derden. Wanneer de coopluyden peper betaelen, sullen deselve voor aen de wall van de logie moeten brengen, die dan door de dienaers van de Comp. opgedragen sall werden, ende wanneer deselve van wegen des Conincx gerechticheyt gewogen wert ende niemandt anders vermogen den daets te houden als de volckeren van den sabandaer, treckende daervan sooveel gerechticheyt als tot Jamby in de logie gebruyckelyck is, ende sall oocq gehouden zyn te wegen, soolange als het dach is en teeckens van de daets connen sien, off tot datter geen peper meer is.

Ten vierden. Soo wanneer den Sulthan Ratoe nae andere plaetsen gesanten sent, sal vermogen 3 à 4 vaertuygen met peper mede te senden, 't gene den capiteyn van de logie niet sal vermogen te beletten, maer den capiteyn sal gehouden zyn haer passe te verleenen.

Ten vyfden. Indien den Gouverneur Generael Rycklof van Goens begeerte is om aen den Sousangh een huys ofte rakit ofte een rustplaets voor de gaende ende comende Hollanders te maecken, staet den Sulthan Ratou 't selve toe, doch geen groot huys, mits dat oocq de volckeren van Palembangh en Sousangh geen overlast werden aengedaen, en dat die 't selve plegen door den capiteyn van de logie daerover nae verdienste moeten werden gestraft.

Ten sesden. Indien Comp. volckeren misdoen ofte onlusten maken, zal den Sulthan Ratoe daerover geen recht mogen doen, maer den capiteyn van de logie zall haer nae verdiensten straffen, en wanneer 't volcq van Palembangh mitsdoen, sullen de Hollanders haer niet mogen straffen, maer moet door den Sulthan Ratou geschieden.

Ten sevenden. Het soude den Gouverneur Generaels begeerte well wesen de copdaelders op Palembangh ganckbaer te maacken, 't gene by Sulthan Ratoe wert toegestaen, indien deselve op de Oostcust van Java gangbaer zyn, en door de alhier comende handelaers aengenomen werden.

Ten achtsten. Van de gerechticheyt der peper die uyt Palembangh gevoert wert, sal d'E. Comp. daervoor $^3/_4$ rd^s per picol moeten betaelen.

Ten negenden. Dat alle de peper in Palimbangh vallende nae geen andere plaetsen sal mogen gebracht werden als alleen nae Batavia en Malacca, uytgesondert de peper die door de gesanten van den Sulthan vervoert wert, als hiervooren gemelt is, en oocq door de Comp. ofte haere ingesetenen, doch door gene andere.

Ten thienden. Comp. logie op Palimbangh, de volckeren en alle goederen neemt Sulthan Ratoe aen met macht tegens alle dengeenen die haer sullen trachten te beschadigen ofte overlast doen te beschermen, helpen ende onder syne protextie nemen.

Ten elfden. Wanneer het volcq van d'E. Comp. off de slaven die schuldich zyn of niet, tot de Palembangers off grooten quamen wech te loopen, sullen die gehouden zyn aen den capiteyn van de logie weder te geven, al was 't datse Moors waeren geworden; van gelycken sal de Comp. met 't volcq van Palembangh, die nae Batavia ofte Malacca wechloopen, mede doen, ende oocq niet vermogen op te houden maer aen den Sulthan Ratoe van Palembangh weder te geven.

Ten twaalfden. 't Opperhooft van de Hollandse Comp. die op Palembangh woont, sall hooft wesen over alle Comp. volckeren ende onderdanen die in Palembangh comen handelen, om in hare verrichtinge daer 't nodich en behoorlyck sall wesen te helpen. Eynde.

Even voor de middach comen van boven uyt het land terugge twee onser Javaense sergeanten, in dato 12 Maert jongstleden met een brieffie door Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens aen den Tommagon Wiera Dedaha tot Bandongh en Succapoura geschreven, van soodanigen inhout als onder geciteerde datum nader is te sien, opgesonden, ende alsnu medebrengende een antwoortbrieffje van denselven aen Zyn Ed[t]. van volgenden inhout:

> Desen brief van Tommagon Wiera Dadaha comt aan mynheer den Gouverneur Generaal, waerby bekent gemaect wert, dat de gesondene nevens een brief tot myn wel zyn aengecomen. Den Gouverneur Generael heeft doen vragen aengaende de coopmanschappen van de volckeren van Succapoura; die zyn nu, mynheer, geheel verstorven, en connen oocq niet nae Batavia affgebracht werden, ontstaende doordien veele volckeren van Keey Ranga Gompol met die van Succapoura in questie zyn, en wanneer deselve weder in ruste syn gecomen, waer souden die van Succapoura haere goederen anders brengen als nae Jaccatra? Maer zedert den Mattaram is verdestrueert, isser geen handel geweest, en icq verlange alleen nae diegene, die op den conincklycken troon sall zitten, maer nu gebied my den Sultam van Bantam. 't Gene icq verder te segge hebbe is de affgesondene van de Generael bekent.

Welcke Javaense zergianten oock wyders wisten te verhaelen dat gemelte Wiera Dadaha tot Succapoura, de Tommagons van ([1]) Wiera Angongh Angongh en Tanoubaya van Prachanmontsiangh benevens noch eenige andere orangcaycn, hare gebuyren, alle gelegen binnen de Jaccatrase limiten ontrent de revieren van Craoan en Chebet, vaerdich stonden om onder geleyde van eenige Bantammers en 't gesach van de bevelhebbers Narra Baya en Prana Dita nae Bantam te vertrecken en aldaer den Conincq manschap en hulde te sweeren, hetwelcke hun door den gouverneur van Tangerangh, Radeen Sinepatty, commandereude het crychsvolcq, door dien Vorst nae derwaerts en Samadangh afgesonden, was geordonneert, en soude oocq volgens bericht van meergenoemde ([2]) affgesondene de Sammadanger sufficant genoech zyn omme desen Sinepaty, die mede gereet stont om nae die plaetse op te trecken, te connen wederstaen; doch wat hier van zij, sullen wy misschien in 't vervolch deses nader weten te verclaeren.

Ontrent den avontstondt wert hier mede per Javaens vaertuych cen brieffie aengebracht, op gisteren door den resident Willem Caeff uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

den resident Willem Caeff had den Deensen agent, d'Hr. Joan Joachim Pauly, uyt den naem ende vanwegen Haer Ed. vriendelyck bedanct over 't wel bestellen van 't ([3]) pacquet Nagapatnamse papieren, door seker Deens scheepje op Bantam overgebracht, met aenbiedinge van Haer Ed. bereytwilligen dienst, indien de Deense vrunden ons in diergelycken gevall weder van nooden mochten hebben, 't welcq gemelte Hr. Pauly ongemeen aengenaem was geweest;

den Bantamse Javaen, Vlamingh in de wandelingh genaemt, had op zyn wederkeeren van Battavia den jongen Conincq bekent gemaeckt, dat hy by Zyn Ed. d'Hr. Gouverneur Generaal geen audiëntie had connen verwerven, hem aengesecht ware 's Comp. wapencamer van soodanich geweer als Zyn Hoocheyt hadde versocht niet voorsien was, ende dat hy sustineerde den coopman Jacob van Dyck syn meester soodanigen voorspraack ontrent hoochgedachte Zyn Ed. niet hadde verstrect, als hy deselve op Bantam zynde wel hadde belooft, doch op alle hetwelcke meergemelte jongen Vorst gansch niets geantwoort soude hebben;

de redenen en oorsaacken waerom de Batavise burgers ende ingesetenen de vaert nae Bantam was verboden, had den resident aen den sabandaer Secredana en alle de voornaemste handelaers bekent gemaect;

de Sillebaerse peperhandelaers, mede naeukeurich door gemelte resident ondervraacht synde off onder haer oocq geen leveranciers waren van Indrapoura ende andere plaatsen, ter westcuste Sumatra gelegen en onder d'E. Comp. staende, ofte aen deselve bywegen van contract verbonden, soo hadden se hun daervan geheel onwetende gehouden, doch evenwell aen haer gebaer en gelaat wel connen bespeurt werden dat de wagen daerontrent niet recht ginck, ende onder haer

---

([1]) Blijkbaar is hier uitgevallen: *Bandongh.*
([2]) Het HS.: *meer gesondene.*
([3]) Dit *'t* ontbreekt in het HS.

naem al verscheyde anderen, die 't niet vrystont haer peper etc. nae Bantam te vervoeren, schuylende waren ende waerom gemelte Caeff, om die sluyckerye terdegen te ontdecken, goetgevonden hadden een vertrouwt Maleyer ontrent de gemene luytjes daernae verder pertinent te laten vernemen;

den ouden Conincq had van Sammadangh tydinge becomen, dat Radeen Sinepatty met syn onderhebbende crychsmacht aldaer wel aengecomen was, doch dat hy, hebbende den Pangeran Keey Ranga Gompol laten aenseggen, sich aenstonts onder de Bantamse heerschappye te begeven, tot antwoort gecregen hadde, dat den Bantamsen Conincq daer noyt eenigen staat op behoeffden te maecken, en dat hy Sinepatty dierhalven wel inderyl weder nae huys mocht keeren, of dat het anders zyn beurt wel conde vallen, gemerct hy Keey Ranga Gompol van geen andere meninge was als voor zyn wettich Vorst den nieuwen Sousouhounangh ende d'E. Comp. alles op te setten, 't uytterste te wagen ende zyn geheele ruïne en op- of ondergangh affwachten;

doch was middelerwyle oocq tydinge van Cheribon aengebracht, dat Keey Marta Diepa, nu genaemt Tommagon Proba Nagara, in absentie van de drie Cheribonse Princen het gesach aldaer voerende, 1000 gewapende mannen op ordre van den Bantamsen Conincq tot adsistentie van Sinepatty nae Samadangh afgesonden hadde; wat hiervan zy, sal misschien eerlange nader comen te blycken, zynde onaengesien dese tydinge evenwel seker en gewis, dat den Bantammer die van Cheribon noch niet tenemael tot zyn devotie schynt te hebben, want de jongste der drie gebroederen genaemt Depatty Anom, al verscheyde malen licentie versocht hebbende om weder nae huys te mogen keeren, had hy dat noyt connen verwerven, eenelyck maer (soo men sekerlyck bericht was) uyt vreese dat, indien ([1]) hy in zyn landt gecomen zynde, by deselve wel yets vreemts tot nadeel des Bantamsen Vorst ter hand genomen en te wercq gelecht mochte werden;

den jongen Coninck van Jamby, Sulthan Mameth Soffy, hadt seker Maccassaer, genaemt Keey Neby Tangoraga, met 5 vaertuygen nae Bantam gesonden, die dan steels- of sluyckswyse aldaer ([2]) aengecomen ende in de rivier Caranghanta geloopen waeren, eenelyck maer om aen de Maccassarinne Dain Tima, verlaten huysvrouw van den ouden Conincq van Bantam, een geschenck van ongeveer 800 rd^s waerdich over te brengen, ende deselve meteenen te versoecken, mede nae Jamby te willen vertrecken om met gemelte jongen Conincq in huywelyck te treden, op hetwelcke gemelte affgesant tot noch geen antwoord becomen hadde;

op den 2 deser maent May 7 à 8 vissers van Batavia geretourneert en aldaer onder de gemeente gestroyt hebbende, hoedat zy, door den sabandaer Ocker Ockersen ontboden wesende, uyt vreese dat se (vermits de oorlochsgeruchten nu swevende) wel gearresteert ende aengehouden mochten werden, alle tesamen sonder te compareren stillekens deurgegaen waeren, had hetselve soodanigen alteratie onder de vissers, praauw- en veerluyden verweet, dat niemant durffde bestaen, 't zy oocq waerom, de reyse van Bantam nae Batavia te doen, doch deselve door den resident Caaff bekentgemaect synde dat Comp^s meninge soodanich niet en

([1]) Dit *indien* is overtollig.
([2]) Het HS.: *aldaer aldaer.*

was, ende dat dese luyden uyt een nodelose anxst en vreese van Batavia vertrocken waeren, soo was alles weder in zyn rechte ploye geraect en soude de vissers ende andere nu als voorheen met hare cleene provisitjes weder ter marct comen;

d'Engelse capn. van 't schip de Junette had den resident Caeff aengesecht, dat hy den 10en deses loopende maent May met gemelte zyn bodem nae Engelandt meende te vertrecken.

6 d°. Voor de middach wert de brieff, door den Conincq tot Palimbangh aen Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael geschreven, op gisteren door d'E. commissaris Dirck de Haes vandaer hier aengebracht, door d'E. sabandaer Ockersen ende eenige andere gequalificeerde ministers, vergeselschapt [1] met de hier zynde Palimbangse gesanten, met de gewoonelycke plechticheden [2] ingehaelt, onder 't doen van drie chergies musquettados en 't losbranden van 7 canonschooten, luydende deselve nae gedane vertalinge uyt het Maleyts als volcht:

Desen brief uyt een suyver en opregt herte van den Sulthan tot Palimbangh en comt aan Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, die het gebiedt heeft uyt den name van den Hollandtsen Conincq in India, residerende tot Batavia, die seer groot en aansienclyck is, alsmede goedertieren als by Coningen gebruyckelyck is om haar onderdanen wel te regeeren, en oocq seer verstandigh en volmaact in syne beraatslagingen, alsmede wys en seer voorsigtig in de verrichtinge van alle syn gedoente ende mededogent als een hulper van alle arme ende nootdruftige in haar noot, en oocq seer stantvastich en oprecht in 't onderhouden van syn contracten met alle Coningen, waarover syne deugd en syne naam door alle plaatsen seer geroemt en gepresen wert.

Vorders den brieff van Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, die den gesant Dirck de Haes heeft gebracht, is Sulthan Ratoe wel overgelevert ende deselve met soodanige genegentheyt ingehaelt, als by groote Coningen gebruyckelyck is. Deselve gelesen zynde, heeft Sulthan Ratoe de meninge van Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, volgens den inhout in zyn herte wel begrepen, doch is met droefheyt des herten van Sulthan Ratoe verstaen, alsdat Joan Maatsuycker, Gouverneur Generaal, overleden was, maer aen de andere zyde met blyschap des herten Sulthan Ratoe gehoort hebbende, dat Rycklof van Goens Gouverneur Generael in desselfs plaatse gesuccedeert was, ende de meninge van Sulthan Ratoe is, noyt 't verbont en wederzydse vruntschap te breken, soolange als son en maen sullen schynen ende de nachten de dagen volgen tot in der eeuwicheyt, opdat voor altyt de stad Palembangh en Batavia mogen vereenicht blyven.

Voorts heeft den gesant aengaende 't contract, tusschen Palimbangh en Batavia gemaect, beraatslaecht, soodat nu den gesant met den Sulthan Ratoe heeft gecontracteert, ende is geschiet in 't bywesen van den Sultan

(1) Het HS.: *vergelschapt.*
(2) Het HS.: *plechtichden.*

Agon van Jamby. 't Eene is verbleven by den Sulthan Ratoe op Palimbangh en 't andere heeft den gesant medegenomen, ende indien den Gouverneur Generael Rycklof van Goens den Sulthan Ratoe lief heeft, tot een teecken van wederzydse vruntschap gelieft den capiteyn met syn factoor met anderen te doen verlossen, want sy zyn myn gansch onaengenaem, demeer omdat den factor menichmaelen in krackeel mettet volcq van Palembangh is. De reden, waerom den Sulthan Ratoe soodanich is gesint, ontstaet omdatter geen verschil is tusschen Palimbangh en Batavia.

Verders heeft Rycklof van Goens Gouverneur Generael aen Sulthan Ratoe gesonden vyf vaetjens buscruyt, een kist daerinne thien patholen, 10 p^s. mourissen, 8 ellen groen ende 8 ellen incarnaet phelp, 't gene den Sulthan Ratoe met aengenaemheyt heeft ontfangen.

Voor dees tyt heeft Sulthan Ratoe aen Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, niet anders te senden dan 40 p^l. peper, die versoecke en tot een teecken van broederlycke affectie in danck gelieft aen te nemen.

Geschreven in de stadt Palimbangh, den 28 dagh van April, in 't jaar des Propheets Mameth 1100.

Naer de middach wert alhier per Chinees vaertuych comende van Banjermassingh een brieffje aengebracht, door de ondercoopluyden Joannes van Mechelen en Pieter van de Vesten in dato 24 April uyt het fluytschip Yselsteyn, geanckert leggende voor out Banjer, aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

den 9 Maert met de fluyt Yselsteyn van Batavia vertrocken wesende, waeren se op den 16^{en} desselven maends abusive in de reviere Sampit ende weder vandaer eerst seven dagen daernae voor de rechte revier van Banjermassingh gearriveert, alwaer gevonden wiert het Engels schip Bombain, 't welcq nae 't affsterven van wel 30 zeevaerende onverrichter negotie cort daeraen weder nae Bantam geretourneert was, sonder dat de scheepsoverheden d'onse die courtesie hadde gelieven te doen, om een cleen advysbrieffje aen Haer Ed. mede te nemen, schynende niet weynich jaloers over de comste van 's Comp. schip aldaer;

den 26 d^o. was men voor het tolhuys geavanceert, om te dier plaets de ordre van den Pangiran-Agon, die tot Martapoura de doot van den onlangs overleden ouden Ratoe beweenden, aff te wachten, die dan bevoolen hebbende dat middelerwyle de brieff ende de geschencken van Haer Ed. by desselfs zoon Pangeran Depatty, zynde Conincq tot Banjer, mochten aengenomen werden, had men deselve op den laesten des meergenoemden maents onder geleyde van veel oorlochspraauwen en doen van ontallycke eerschooten de revier opwaerts gebracht, ende aen den voornoemden jongen Vorst, die, met syn raed verzelt, op een prachtige wyse in een vlottente terneder geseten was, overhandicht, die se aenstonts geopent en overluyt gelesen hebbende, vroech hy in minnelycke termes off men bezyden dies iets mondelings te versoecken hadde, op hetwelcke dan gedient wesende, niet anders als dat men voor seker aldaer in handel leggende Portugesen bodem ende voor

alle andere negotianten mochte werden geprefereert, om alsoo ten spoedichsten met een peperladinge nae Batavia te connen keeren, soo was daerop een gunstige toeegginge gevolcht ende den sabandaer gerecommandeert d'onse daerinne behulpsaem te zyn, sulcx nu eenelyck 't verlangen was nae de comste van den ouden Vorst Pangeran Agon, die eerst op den 10en der volgenden maant April beneden gecomen was, ontfangende d'onse met een ongemene groote vreuchde en blyschap onder 't lossen van allerhande schietgeweer in syn eygen vaertuych, met betuyginge van syn groot genoegen, overdat den Eds Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens de gedane belofte van gemelte Hooch Ed. voorsaet Joan Maetsuycker H. L. M., om een gesant nae Banjer te zenden, hadde gelieven te volbrengen, sich op het vriendelycxst excuserende, dat hy d'onse nu niet in zyn hof conde geleyden, omdat hetselve nu ruym een jaer geleden door de woedende Maccassaren verniet en in koolen gehulpen was, voor welckers wedercomste hy nu noch groote beduchtinge hadde, als bericht synde dat Crain Labacan en Dain Tellolo, geadsisteert met een Loubousen Cheminich en den rover Soelongh, t'samen niet min als 2000 man stercq, hun andermael soude comen besoecken, ende waerom syn volcq alle even besich waeren batteryen en veltschansen op te werpen, mitsgaders hun in der bester voegen tot tegenweer te bereyden, comende het hun wel 't aldermeest aen bospoeder te gebreken, daer se benevens eenige andere oorlochsmunitien ten hoochsten om verlegen waeren. Van dit discours dan tot dat van de [1] negotie overgetreden en door de Srs. Mechelen en van der Vesten versocht zynde dat men doch voor andere negotianten mochten werden gerieft, had Zyn Hoocheyt niet alleen dierwegen zyn gunstige toeegginge gedaen, maer des anderen daechs oocq met het becken laeten omslaen dat niemand van syn onderdanen zyn peper soude mogen vercoopen aen ymant anders als aen d'E. Comp., totdat se haere bodem volladen soude hebben, 't welcq de overheden van voorgeciteerde Portugese bodem ontwaer geworden synde, hadden se om mede te mogen negotieren Zyn Hoocheyt aengeboden 2 stucken metael canon etc., door 't welcke d'onse mede wel gedwongen waeren geworden, om de gunste van de Vorst en andere grooten te behouden eenige extraordinaris giften te doen, dat hoochnodich hadde vereyscht, te meer oocq d'Engelse vrunden met de voornaemste grooten overeengecomen waeren, binnen een maent tyts weder te sullen comen met 4 stucken metael canon ende een last buscruyt, onder bedingh, alsdan voor alle andere handelaers geprefereert ende voortgehulpen te sullen werden, ende waerom men oocq hoopten dat Haer Ed. het doen van dese extraordinaris geschencken niet quaelyck souden gelieven te nemen;

verders gesproocken wesende, op wat wyse de negotie gedreven ende de peper genegotieert soude werden, hadden de gecommitteerdens van beyde de Pangirans 's Comp. cleden soo laech getaxeert, dat men op deselve door den anderen niet meer als ongevaer 60 per cento advance soude connen behaelen in trocqueringe van peper, gerekent de 430 à 440 cattys tegens de waerde van 16 realen, 't welcq veroorsaect wiert door den grooten toevoer van allerhande sorteringe doecken, soo van Malacca, Aetchin, Bantam, Batavia ende andere circunjacente plaetsen, ende

(1) Het HS.: *tot van de.*

had men op deselve wyse tot noch toe niet meer van dat grain byeen connen versamelen als maer 8 lasten, die men evenwel verhoopte dat binnen corten tyt wel tot op een tamelycke quantiteyt soude comen aen te groeyen, vermits alle de leveranciers waeren gelast, haer peper op het spoedichste beneden te brengen, doch echter vreesde men dat men met den tyt, door Haer Ed. gestipuleert, niet weder verrichter negotie vandaer soude connen vertrecken, omdat dien landaert luy en traech zynde seer langsaem in haer wenden waeren, ende dagelycx seer weynich van dat grain quamen af te brengen.

Heden ontfangen Haer Ed. per inlands vaertuych oocq een cleen briefken van den pl. lieutenandt Hendricq van den Eeden uyt de veltschans op Tangjongpoura, gedachtekent 3 deser loopende maendt May, eenelyck in sich bevattende 't volgende:

den Batavisen burger Casper van Duiren, de riviere van Chebet affgecomen wesende, had men weten te relateren dat den stadhouder tot 't Sensjongh, genaemt Badra Soutra, hem hadde geclaecht, dat de daerontrent synde Banthammers alle afcomende goederen aengehouden ende de inwoonders mitsgaders alle andere luyden, hun jegenwoordich aldaer en noch hoger op bevindende, onder seer sware bedreygingen verboden hadden, gene goederen, 't zy provisien ofte andere waeren, aen de Nederlandse besettelingen tot Tanjongpoura te mogen vercoopen ofte afbrengen, op wat wyse dat het oocq soude mogen wesen, ende had gemelte Badra Souta, uyt vreese dat se wel iets tegens hem mochte comen te ondernemen, alle zyn volcq uyt de rysvelden thuys geroepen om haer des te beter te connen wederstaen, synde middelerwylen een gerucht verspreyt dat gemelte Bantamse troepen nae het vernielen ende verdestrueren van de negorie Selintsin nae het hooge landt geweken waeren, uyt vreese van door onse macht, die se onder malcanderen seyde dat uyt Batavia getrocken was, geattrappeert soude werden;

den p^len lieutenandt Hendrick van den Eede soude achtervolgens Haer Ed. ordre gaerne de rivieren ende 't omgelegen land ondersoecken en ontdecken, maer dewyle daertoe ten minsten 1½ off 2 dagen soude vereysschen, soo en durffde gemelte van den Eeden soo lange niet uyt de vasticheyt blyven, hoewel deselve anderssints wel aen den aldaer zynden sergeant, Bervelt genaemt, vertrouwt mochte werden, welcken aengaende men dan Haer Ed. nader ordre affwachten soude;

nu wiert nae Batavia gesonden een reecqueningh van d'overdrachte ende transport van de veltschans Tanjongpoura, door den lieutenant Tieleman van Eeuwyck aen den p^len lieutenant van den Eeden gedaen, waerop gevonden soude werden 300 realen Spaense en 200 rd^s Hollandse munt, voor dewelcke gemelten van den Eeden ter goeder trouwe sonder deselve nae te sien hadde getekent, doch had hy nu by natellinge bevonden, datter effective van d'eerste spetie niet meer was als 258 realen en van de tweede 128½ rd^s, welcke tecortcomentheyt dan, indien 't Haer Ed. gelieffde, door geciteerde van Eeuwyck gesuppleert ende vergoet behoorde te werden.

Op heden is in Rade van India onder anderen geresolveert ende vastgestelt, een van de heeren leden uyt het collegie te committeren, omme eenmael des weecx op een vastgestelde dach benevens d'E. major en den E. equipagiemeester

te sitten tot het aenhooren der versoecken van het gemene volcq, als soldaten en matrosen, die dan oocq door haer E. onder een nieuw verbant in gagie verbetert sullen mogen werden volgens d'ordre van d'E. Comp., tot corporaels en quartiermeesters incluys, opdat alsoo de vergaderinge de handen wat ruymer en te meer tyt overich sall hebben, om in de hoochwichtige affaires van d'E. Comp. op het alderernstichste en yverichste te connen besoigneren.

7 d°. Heden comt alhier uyt de negorye Selintsin binnen 't casteel te verschynen seker affgesonden Javaen, genaemt Naya Soeta, met een geschenck van 17 coebeesten en 2 buffels tot bewys van haere onderdanicheyt aen d'E. Comp., welckers waere en wettige onderdanen en vassalen sy oocq zyn, als wesende gelegen zuytwaerts achter de stad binnen het Coninckryck van Jaccatra.

8 d°. Cort nae de middach comt alhier weder van Bantam te retourneren de chialoup d'Orangieboom, op den 4 deses derwaerts gesonden expres om Haer Ed. missives, hiervooren geinsereert, aen den Conincq ende de verdere regeringe aldaer over te brengen, medebrengende schryven van den resident Caef in dato 6 deser loopende maendt aen Haer Ed., luydende in substantie als hieronder is uytgedruct:

den resident Caef, de voorenstaende missives ontfangen hebbende, begaff sich aenstonts nae den jongen Conincq dien hy deselve overgaff, met versoucq dat Zyn Hoocheyt d'eene aen hem gehoorende gelieffde te openen ende den anderen aen syn heer vader, die voor weynich dagen op ontfangen tydinge van Samadangh weder nae Turtiasa vertrocken was, voort te senden, onder byvoeginge hoe hoochlyck Haer Ed. inclineerde om de goede vreede te conserveren en daerby althoos te volharden; op hetwelcke den jongen Vorst de voormelte brieven vrundelyck geaccepteert hebbende, alle de by hem zynde raedtsluyden liet opstaen en vertrecken, waernae hy de eene brieff opende, en vindende dat deselve in de Maleytse tale, doch oocq in Nederduytse letteren geschreven was, versocht aen de resident Caeff, dat hy deselve gelieffde op te lesen, 't geen dan gedaen wesende en Haer Ed. meninge daerin vervatt wel verstaen hebbende, betuychde hy mede crachtelyck, geen andere inclinatie te hebben als tot onderhoudinge van den vreede, ende dat zyn heer vader (voor sooveel als hem bewust was) oocq van deselve genegentheyt gedreven wiert, doch dat hy evenwel noch op die van Samadangh seer geiriteert ende verbittert was, niet uyt wettige oorsaecken, maer eenelyck door het opruyen ende aenstoken van Pangeran Kidol ende den listigen Keey Aria Monjaja, die dagelycx niet naerlieten alle bedenckelycke middelen te wercq te leggen, om gemelte syn heer vader te persuaderen ende te bewegen om het voorgenomen exploict op den Samadanger met vigeur voort te setten ende met een crachtige handt te vervolgen, dat niet alleen hem en meest alle de Bantamse grooten, maer oocq selfs de geheele gemeente mishaagde, die niet anders wenschten als in rust en vreede te mogen leven, ende waerom hy oocq zyn vader nae uytterste vermogen soude trachten van dit voornemen aff te leyden, clagender wyse daerby voegende, dat Pangiran Kidol voormelt al soo stout ende onbeschaemt geworden was ([1]), dat sich niet en hadde

([1]) Dit *was* ontbreekt in het HS.

ontsien om het bevel ende d'ordre door zyn heer vader gegeven, dat alle de Lamponse volckeren weder nae huys soude keeren, te schutten ende te contramanderen, bevelende deselve vooreerst nae Pontangh te moeten vertrecken, om vandaer wyders Radeen Sinepatty voor Sammadangh by te springen, 't geen niet alleen de Hooge Majesteyt van zyn Hr. vader tecort gedaen maer oocq selfs voor hem een groote cleynachtinghe was, doch versocht hy dat den resident Caeff hiervan tegen niemant gelieffde te reppen, maer hetselve secreet te houden; ende wat nu verder belanghde de stroperyen ende menschenroveryen die door de Bantamse ingesetenen in het Coninckryck van Jaccatra soude werden gepleecht, daerop diende den meergenoemden jongen Conincq, dat zulcx buyten zyn en zyn heer vaders kennisse door eenige boose menschen, die soowel als de vroomen in alle coninckrycken ende landen van de werelt te vinden waeren, moste zyn begaen, waernae Zyn Hoocheyt belooffde op het scherpste te sullen doen vernemen ende, de zake waer bevonden werdende, daerontrent soodanige ordre stellen dat sulcx in toecomende niet meer soude geschieden, versoeckende wyders dat meergemelte resident dit Haer Ed. dusdanich nevens Zyn Hoocheyts vriendelycke groete gelieffde aen te schryven, sullende ged. Haer Ed. missive by eerste gelegentheyt door hem oocq beantwoort werden.

Des namiddachs wert per een Nederlands sergeant ende 4 militairen onder geleyde van eenige Javanen een cleen briefken affgebracht, door de capiteynen Willem Hartsinck en Fredrick Hendrick Muller, op den 2 deser met een goede troep Nederlandse ende Inlandse militairen te landewaert ingetrocken, in dato 6 Mey uyt de negorye Rombat aen Haer Ed. geschreven, synde van volgende inhout:

den 2 deser maendt de marsch aengevangen hebbende, waeren se des anderen daechs tot Tanjongh geavanceert, zynde ongevaer 4 mylen boven Mr. Cornelis eylant, alwaer men tot den 6 had moeten vertoeven, niet om de vermoeytheyt des volcx, maer uyt oorsaecke van de groote tegenspoet, die de provisievaertuygen in 't opvaeren der riviere door de stercq affloopende stroom waeren ontmoet, en waerom dan oocq, uyt vreese dat men hoger op noch al swaerder ongemacq soude mogen bejegenen, goetgevonden was de vaertuygen van de vivres ende ammunitien te ontlasten, ende deselve door de troep op te laten voeren, dat onvermydelyck de tocht tot aen de Maraberes niet weynich soude doen vertragen ende teruchsetten, en dat noch temeer, omdat de cleyachtigen wech door den gevallen regen clam en slibberich, mitsgaders seer moeyelyck om te begaen geworden was; den brenger deses was den sergeant Emanuel van den Noen, die verselt met noch vier impotente soldaten onder geleyde van eenige Javanen nae beneden quamen; gedurende den optocht had men al bereyt twee mannen verlooren, die verhit zynde door 't schielyck drincken gestorven waeren, en off wel schoon de troep hierdoor was comen te verswacken, soo soude echter de gemoederen niet comen te verflauwen om alles nae Haer Ed. intentie ende ordre des nodich zynde uyt te voeren; nu was men tot op Rombat gecomen, ongevaer een ende een halve myle van Tanjongh gelegen, vanwaer men de marsch op mergen verder soude voorsetten nae Maraberes voormelt, doch middelerwyle eenige vertrouwde Baliers ende Javanen nae de negory

Selincy affsenden, omme te vernemen hoedanich de saecken aldaer gebakent staan, met voornemen om, soo bevonden mocht werden dat die negorye door de Bantammers beslagen mochte zyn, derwaerts aff te sacken en daerontrent dan soodanich te handelen als Haer Ed. beveelen en ordre quam mede te brengen.

Tenselven dage senden Haer Ed. de chialoup de Laurierlacq nae Bantam met een dubbel cleen advysbrieflje, onder den huydigen datum aen d'Ed. Heeren Majores in 't Patria geschreven, om met het gereetleggende Engels schip de Junette nae Engelant en vandaer voort nae ons lieve vaderlant voortgesonden te werden, gaende in geleyde van dien oocq een cleen briefken aen den resident Willem Caeff, 't geen eenelyck in sich begrypt het volgende:

dat sooeven hier weder van Bantam is geretourneert de chialoup de Orangjeboom met het schryven van 6 deser, dat by naeste gelegentheyt beantwoort staet te werden;

en dat desen eenelyck gaet tot geleyde van het brieffken, aen d'Ed. Heeren Majores in 't vaderlandt geschreven, 't welcq den resident Caeff benevens Haer Ed. groete moet overhandigen aen den capiteyn van het Engelse schip de Junette met recommandatie tot de spoedige bestellinge, versoeckende deselve uyt goede genegentheyt geliefdde aen te nemen 8 ℔ nagelen, 5 ℔ foelye en 12 ℔ nootenmuscaten tot syn gebruyck.

In den avont vertrect vanhier 's Comp. cleene gontingh nae Pamanoecan ende Indermayo, medenemende twee brieffiens, 't eerste aen schipper commandant Adriaen Steutel, ende 't andere aen den schipper Leendert Haringhman, met de bodems Soesdyck, Experiment etc. voor bovengeciteerde plaetsen in besettinge leggende, luydende beyde in substantie als volcht, ende eerstelyck die aen den commandant Steutel voornoemt:

dat het briefken, door den commandant Steutel in dato 23 April geschreven, benevens de bylaechiens op den 26 desselven maents wel is overgebracht door den schipper David Davidsen, die Haer Ed. oocq heeft tekennengegeven, dat de schepen in de besettinge meest alle ten eynde van haere provisien geraect waeren, onaengesien 't welcke Haer Ed. evenwel niet dienstich hebben geoordeelt voor jegenwoordich eenige leefftochten derwaerts af te senden, omdat binnen weynich dagen wegens 't opbreken ofte continueren van de besettinge aldaer nader stont te werden gedelibereert, gelyck uyt het open briefjen aen den schipper Leendert Haringhman oocq nader can werden beoocht, met verdere recommandatie omme het jacht d'Experiment aenstonts nae ontfangh deses nae Batavia te laten vertrecken, en soomede wederom de nu overgaende gontingh.

Volgt het briefien aan schipper Haringman meermael genoemt:

dat het jongste schryven van dato 26 April op den 29 daeraenvolgende hier wel is aengebracht;

dat het een misverstant zy, dat Marta Praya sich het sabandaerschap van den geschooren Chinees Wangsa Pradana heeft willen aenmatigen, strydende directelyck tegen de ordre die den gouverneur Wiera Loddera aen zyn broeder Marta Praya

voormelt heeft gelaten, doch dat Haer Ed. vertrouwen, die questie door tusschenspraack van d'onse wel sall beslist, ofte ten minsten soo lange opgeschort werden tot de wedercomste van den gouverneur Wiera Loddera voormelt, die binnen weynich dagen weder van Batavia derwaerts stont te vertrecken;

dat dewyle het al tyt was geworden om de besendinge nae Toncquin te doen, het derwaerts aengelechde jacht de Experiment dierhalven sonder uytstel uyt de besettinge nae Batavia moet opcomen, alle de provisien ende nootwendige munitien van oorloge overgevende aen de fluyt Soesdyck als 't jachtie de Smith ende de gontingh, door dewelcke de besettinge aldaer wel sall connen waergenomen werden, en teruchbrengende alle de siecken ende impotenten, die op voorgeciteerde bodems mochten zyn, en soomede de militairen, uytgenomen diegene die op de gontingh zyn bescheyden ende noch andere 15 mannen, die van d'Experiment op het jachtie de Smith overgeset sullen moeten werden;

dat van Bantam weynich nieuws is overgecomen als eenelyck, dat se daer noch even stercq woelen om eenige Lamponders byeen te versamelen; onderwylen dat Haer Ed. van den ouden en jongen Conincq antwoort op de aen haer geschreven missive verwachten, nae ontfangh van 't welcke dan oocq nader wegens 't continueren ofte opbreken der besettinge stont te werden gedelibereert.

9 *d*°. Des morgens wert alhier door seker Engelsman, comende van Bantam, een missive aengebracht, door den provisionelen Engelsen Agent aldaer, Abel Payne, in dato 27^en April oude styl aen d'E. sabandaer en licentmeester Ocker Ockerse geschreven ende al van een wonderlycken inhout, als luydende nae gedane vertalinge van woorde te woorde als volcht:

Sig^r. Ocker Ockerse:

Desen gewerd Ul. ten geleyde van M^r. Benj. Reenes, tot Batavia iets te verrichten hebbende, waerom icq niet ondienstich geoordeelt hebbe, deselve in Ul. gunste te recommanderen ende hem mede te geven een creditbriefken ter monture van 1000 rd^s, met versoucq dat Ul. hem gelieve te voorsien met hetgene dat hy van noden mocht hebben, van hetwelcke deselve Ul. sal verleenen een wisselbrieff die wy niet sullen naelaten ten eersten nae den ontfangh behoorlyck te voldoen, zynde een brieffie van S^r. Caeff daervan sprekende hierinne gesloten.

My is bericht dat door d'Ed. H^r. Generael een edict soude zyn uytgegeven waerby soude zyn verboden dat voortaen geene goederen van Batavia nae Bantam over ende weder gevoert sullen mogen werden, doch icq hope dat dit edict sich niet soo verre sal comen uyt te breyden, dat daerby het heen en wedervaren der Engelsen ende gevolgelyck den vryen handel tusschen ons ende uw sal werden verboden, gemerct daeruyt in Europa een groot misnoegen tusschen beyde de natiën soude connen ontstaen, want by de vredensarticulen, tusschen onsen souverainen heer den Conincq ende de Hooch ende Mogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden

gemaect, beslooten zy, dat de wederzytse onderdanen sullen genieten den vryen handel ende wandel op alle plaetsen ende zeehavenen onder een van beyde natiën staende, waer deselve oocq mochte syn gelegen, 't zy op dese ofte gene zyde van d'Equinoctiael, sonder eenige de minste verhinderinge ofte moyenisse, 't welcq icq verhoope soodanich van beyde de zyden ongekreuct onderhouden zal werden, versoeckende onderwylen dat Ul. my gelieve te berichten, hoedanich het voornoemde edict, door d'H^r^. Generael geemaneert, luydende en wat daervan de ware behelsinge ende meninge mochte zyn.

'tWas wel billicq geweest dat icq voor 't afsenden van desen de civiliteyt hadde behooren te gebruycken, myn condoleancie te thoonen over het afsterven van uwen laesten Generael Joan Maetsuycker ende met eenen oocq te congratuleren de geluckige successie van den jegenwoordigen Generael Rycklof van Goens, maer de cleene teeckenen van vruntschap, soowel van de voorige als van de tegenwoordige by ons genooten, ten tyden als onsen laetsten Agent etc. voor twaelff maenden geleden soo schelmachtich wiert vermoort, zyn d'eenichste oorsaecken geweest die ons daerin hebben wederhouden, want of wel schoon geheel Batavia niet onbekent was de elendige staet daerin wy toenmaels waeren, soo heeft echter niet den Generael off eenige van de Raden van India ons de minste hulpe aengeboden, gelyck wy mede, alhoewell de beleeftheyt hebbende gebruyckt de cleene ladinge van het schip de Persische Marchant d'E. Comp. te coop aen te bieden, soo geringh zyn geacht, dat wy niet een letterken op ons schryven met hetselve schip in antwoord hebben mogen ontfangen.

De gebiedenisse van myn ende myn huysvrouw aen uw en uw juff^r^. Myn huysvrouw, die op het uytterste swanger is, versouckt hulpe van uw juff^r^., om haer aen een goede minnemoeder te helpen soodra als het mogelyck zy, 't zy dat se gecocht, gehuyrt ofte geleent soude moeten werden; den corporael heeft ons bericht, dat M^r^. Does ons daermede soude connen gerieven, 't welcq dan soo zynde sullen wy ons hoochlyck aen denselven verplicht houden; ende dewyl wy in langen tyt geen schepen uyt Europa hebben overgecregen ende alle onse mom geconsumeert zy, soo versouckt myn huysvrouw, dat UE. een vatt van de beste Bronswyckse mom op myn risico gelieve over te senden; icq sall het costende hier aen S^r^. Caeff voldoen, off anders 't selve UE. toezenden. Niet anders hebbende om dese te verlangen ([1]), blyf ick

(*onder stont:*)

UE. seer verobligeerden vrunt en dienaer,

(*was geteyckent:*) ABEL PAYNE.

(*Ter zyden stondt:*) Bantam den 27^en^ April 1678.

In den avont vertrect vanhier seker borgervaertuych nae Craoan, medenemende een briefken, door Haer Ed. onder den huydigen datum aen den lieutenant Hendrick

([1]) Bedoeld zal worden: *verlengen.*

van den Eeden in de veltschanse op Tanjoughpoura geschreven, in substantie van inhout aldus:

dat tzedert het laeste schryven, affgegaen den 11 passado, Haer Ed. noch drie briefkens van Craoan hebben ontfangen, gedachtekent 23 en 26 April en 3 May;

dat den lieutenant van Eeden andermael wert indachtich gemaect, in 't opcoopen van de pady niet al te stercq te woelen, temeer het gewasch by en ontrent Batavia mede seer wel geslaecht ende goedecoop is;

dat de 6000 bamboesen in tyt en wylen op Batavia sullen werden verwacht;

dat het een goet teecken zy, dat Badra Soeta en de andere Javanen, de rivier van Chebet bewoonende, 200 bamboesen ende sooveel atap tot reparatie van de veltschanse hebben besteet ([1]), ende dat men dese luyden, Comp. gebooren onderdanen, doorgaens wat civiel ende sacht sal dienen te handelen, om haer soodoende onse regeringe aengenaem ende lieffelyck te maecken, mits echter sorg dragende, dat Compe respect geconserveert ende niet verwaerloost wert, mits welcken gemelten van den Eeden nu andermael op het ernstichste wert gerecommandeert, devoir te doen om haer zeden ende manieren cundich te werden en hare tale te leeren;

dat haer wyders wel bekentgemaect sall mogen werden, dat de oproermaeckers Natta Wangala ende Wassa Nanga al bereyts ter doot syn gevonnist, en over de derde, genaemt Sitra Praya, op morgen mede sententie sal werden gevelt, doch dat de vierde de handen der justitie is ontsnapt, die dan by haer weder opgespeurt ende aen d'onse overgelevert behoorde te werden, om almede zyn verdiende straffe te ontfangen, hoedanige correctie over degene waerdoor zy zyn beledich, haer wel behoorde te doen sien, wat sorge Haer Ed. voor het recht ende de gerechticheyt dragende zyn;

dat om de roveryen ende strooperyen der Bantammers wat in te teugelen de capiteynen Willem Hartzincq ende Fredrick Hendrick Muller met 200 blancke en 400 inlandse coppen te landwaert ingesonden zyn, om den marsch van Maraberus nae Tanjongpoura te nemen, ende vandaer weder nae Batavia te keeren, hoewel Haer Ed. echter niet connen geloven, dat de gemelte Bantammers d'onse op Tanjongpoura sullen comen te soecken;

dat de Javanen, onder Comp. gebied behoorende, vryelyck Comp. bescherminge toegesecht mogen werden, indien se haer maer getrouwelyck ontrent haeren heer des Sousouhounan ende d'E. Comp. comen te dragen, ende dat de 50 mannen met schietgeweer, door haer versocht, met het opsenden van onse voorgeciteerde 600 ten overvloede zyn voldaen;

dat voor de veltschanse aengehouden sullen mogen werden alle soodanige afcomende vaertuygen, die suspect zyn van haere inhebbende leefftochten niet nae Batavia maer nae de Bantamse troepen af te willen voeren, ende dat den lieutenant van den Eeden mits desen oocq geauthoriseert wert, uyt de affcomende vaertuygen sooveel provisien te mogen lichten als voor de besettelingen zal nodich zyn, ende indien de eygenaers aldaer niet willen zyn voldaen, deselve maer een brieffie te

---

([1]) Te lezen zal zijn: *bestelt.*

geven, hoeveel men van haer heeft genoten, om op Batavia marckgangs betaelt te werden;

dat den inlandsen vaendrich Domingo Diego redenen van syn wrevelmoedicheyt ende gedoente affgevordert zullen werden;

dat de ledige vaten, beschadicht geweer etc., hier wel zyn overgelevert;

dat den chirurgyn, behoorlyck met medicamenten versien, nu weder teruchgaet, ende oocq in handen van den corporael het gelt en goet voor de militairen, die op haere reeckeningen hebben connen genieten;

dat het different van ½ real, die Wiera Nanga meer schuldich soude syn, van sulcken importantie niet en was om daerover Haer Ed. lastich te vallen, en dat den lieutenant van Eeuwyck op Tanjongpoura nu weder met capiteyn Hartsinck stont aen te comen en de 50 overgesonde Spaense realen behoorlyck in Comp. cassa ontfangen zyn;

dat alle de aldaer synde coelys weder nae Batavia gesonden sullen moeten werden;

dat men van de affcomende beesten wel vryelyck de cost van de besettelingen sal mogen coopen, mits wat meer daervoor gevende en waervoor de Javanen dan oocq gehouden sullen zyn haer vee te moeten affstaen;

dat de curieusheyt van den lieutenant van den Eeden om de landen en revieren daeromher eens naeukeurich te ondersoecken en in een caert te leggen Haer Ed. niet onaengenaem is, en dewyle gemelte van den Eeden den sergeant Bervelt bequaem acht om de veltschans toebetrouwt te mogen werden, soo ordeelen Haer Ed. niet ondienstich dat hy somtyts eens de ronde gaet doen, mits ten hoochsten niet langer comt uyt te blyven als 2 à 3 dagen om in dese dubieuse tyden met Bantam in geen ongeluck te vervallen;

dat het seer dienstich zal zyn de rivier van Chebet soo hooch te ontdecken als eenichsints sonder gevaer sall mogelyck zyn, om de streckingh van haer oorspronck te mogen weten, naest hetwelcke Haer Ed. dan oocq gaerne eens waeren bericht op wat streeck den wech na Batavia op het cortst en gemackelyckste opgekapt soude werden;

dat indien de Javaense hoofden van Craoan, Chebet etc. in toecomende yets aen Haer Ed. voor te dragen hebben, 't selve sal dienen te geschieden aen d'E. sabandaer Ocker Ockersen als voorstander der vreemdelingen, die hare sake dan wel zall dirigeren, gemerct de Heere Gouverneur Generael vermits veelvoudige occupatien tot dese cleene saken altyt niet connen vaceren;

dat met dit vaertuych op den gedaenen eysch sooveel equipagiegoederen etc. werden overgesonden als de nevensgaende memorie conde aenwysen.

10 d°. Heden is onsen coopman Lumsisay ingeseten deser stede op desselfs versoucq toegestaen, in alle de bossen ende omgelegen landen in het territoir van Batavia te mogen omvellen, kappen ende afbrengen, allerhande bayehoute boomen, die door hem gevonden soude mogen werden, gelyck by het onderstaende licentiebriefken, denselven tot dien eynde door Zyn Ed^t. d'Heere Gouverneur Generael verleent, nader can werden beoocht.

Den Chinees coopman Limsisay wert mits desen gelicentieert ende toegestaen, omme in alle de Bataviase ommelanden en bosschen daer het bayenhout comt te groeyen, hetselve te mogen doen cappen ende afbrengen tot gerief deser stede, mits aen de eygenaers der landen daer hetselve hout op groeyt betalende 10 ten hondert, als gebruyckelyck zy, sonder dat hem ymand hierinne sal mogen molesteren ofte hinderlyck wesen, op pene omme anderssints van hare voorsz. gerechticheyt te blyven versteken.

(*Onder stont:*)

In 't casteel Batavia den 10 May 1678.

Ter ordonnantie van Syn Ed. de Heere Gouverneur Generaal,

(*was geteyckent:*) JOAN VAN HOORN, E. clercq.

Des avonts keert den Engelsman, hiervooren op gisteren breeder van gesproocken, weder nae Bantam met een antwoortbriefken, door d'E. sabandaer Ocker Ockersen met ordre ende kennisse van Haer Ed. aen syn m^r. den Engelsen agent geschreven, luydende als volcht.

Aan den Heer Agent Abel Payne.

Erntfeste, Manhafte, Wyse, Voorsienige en Seer Bescheydene Heer.

UE. aengename van dato 27 April jongstleden ten geleyde van M^r. Benj. Reenes is my door deselve wel overgebracht, dewelcke ick oock op UE. versouck ende voorschryven in syne verrichtinge de behulpsame hand hebbe geboden, met aenbiedinge om deselve sooveel gelt te verstrecken als UE. ordre medebracht, maer seyde hy my voor deqs tyt geen penningen van noden te hebben, sulcx icq UE. dienaengaende tot myn leetwesen geen dienst heb connen doen.

Aengaende de ordre, die door de Hooge Regeringe van India zy gestelt op de vaert tusschen Batavia ende Bantam over en weder, waervan UE. gelieft te spreken, dierwegen can icq niet anders seggen, dan dat dit een poinct is de Regeringe raeckende, waervan my niet geoorloft is my mede te bemoyen; immers ick can UE. versekeren, datter noch geen ediet van is uytgegaen, dat my anders soude bekent zyn.

't Soude een groote beleeftheyt zyn geweest, indien UE. zyne condoleance hadde gelieven te thoonen over het afsterven van onsen Gouverneur Generael den Ed. Heere Joan Maetsuycker H. L. M., benevens de congratulatie van de geluckige successie van onsen jegenwoordigen Gouverneur Generaal, d'Ed. Heere Rycklof van Goens, dat nagelaten soude zyn omdat hetselve niet van Haer Ed. zyde nochte ymandt van de andere Heeren Raden van India was geschiet toen UE. predecesseur, d'Ed. Heer agent Arnoud Weythe, etc. door de boosaerdige Javanen soo jammerlyck wierd vermoort, maer toen heeft de Hooge Regeringe alhier, soodra als het gerucht van UE. beclaeclyck

ongevall overgecomen was, op het versoucq van d'heer Pauly sonder uytstel een expert chirurgyn, dewelcke op dienselven tyt de sorge van de genesinge van onse jegenwoordigen Heere Gouverneur Generael voormelt, die toen mede seer cranck in 't sieckbedde lach, aenbevoolen was, naer Bantam met medicinen affgeschict, met bevel en ordre omme mede de Engelse vrunden die deselve van noden mochten hebben in haren nood by te staen ende alle bedenckelycke hulpe te bewysen, en wat nu verders belanght hetgene UE. wegens de ladinge van het schip de Persia Marchant gelieft te seggen, daerop dient, dat d'E. Comp. gemeent heeft in het aennemen van tarwe d'Engelse vrunden een accommodatie te hebben gedaen, omdat se dat graan niet van noden had, doch dat op UEd. schryvens geen antwoort zy toegepast geweest, meen icq te zyn geschiet, niet uyt eenige verachtinge, maer dat Haer Ed. de Hooge Regeringe van India door hare dagelycxe occupatien daerom niet sullen hebben gedacht, gemerct het altyt Haer Ed. gewoonte is geweest, met alle vrunden een vrundelycke correspondentie te onderhouden.

Op 't versoucq van mejuff^r^. UE. beminde, heb icq myn devoir gedaen om in dese stadt een goet vatt Brunswyckse mom te becomen, maer heb ick er geen connen vinden, 't geen my deed resolveren Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael te versoecken, dat my een goet vat voor gelt uyt Comp. packhuys mocht toegestaen werden, doch verstaen hebbende, dat hetselve voor mejuff^r^. UE. beminde soude zyn, heeft ged. Zyn Ed. mejuff^r^. UE. beminde een lecker vaetje uyt Zyn Ed. eygen kelder toegevoecht, omdat d'E. Comp. niet versien was, onder vertrouwen dat uyt vruntschap aengenomen ende met gesontheyt genuttiCht sall worden.

Wegens de minnemoeder heb icq d'E. Jacob Does aengesproocken, die voor deselve begeert hondert en twintich rd^s^; zoo zy UE. daervoor aenstaet, soo gelieft het my op het spoedichste bekent te maecken, als wanneer ik UE. dezelve zal laten toekomen, ofte zoo zy UE. niet mochte aenstaen, sal icq myn best doen nae een ander te laten omsien om mejuff^r^. U beminde daermede te dienen, die icq wensche, dat God de Heere een blyde moeder gelieve te laten werden; onderwylen beveele icq mejuff^r^. en UE. nae myne hertelycke groetenisse in de bescherminge Godes, blyvende altyt

(*onder stont:*)

Mynheer,

UE. dienstwillige vrundt en dienaar,

(*was geteyckent:*) OCKER OCKERSZEN.

(*Ter zyden stont:*) Batavia den 10 May anno 1678.

Na de middach is op de ordinaire vergadertyt in Rade van India tot commissaris over de verstreckingen ende affbetalinge van verdiende maentgelden aen Comp. dienaren, dat zedert den jare 1669 tot nu toe door d'E. heer oudt Ordinary Raed Pieter van Hoorn is waergenomen en bedient, geëligeert d'heer Extraordinary Raedt Joan Camphuys.

En soomede tot politycq commissaris in kerckenrade ende kerckmeeste. van de Nederlandse kercke deser stede, dat nu een wyle tyt is bekleedt ende waergenomen by d'heer oudt Extraordinaris Raedt Anthony Paviljoen, d'heer Extraordinaris Raet Willem van Outhoorn.

Wyders is oocq goetgevonden ende verstaen de jachten Schelvisch ende Cabeljauw nae Sumatra's Westcust af te senden om de geëyschte goederen, soo coopmanschappen als nootwendicheden, derwaerts te brengen, doch is de resolutie, in dato 8 Maert jongstleden genomen, om de inwoonders van 't eylandt de Goede Fortuyn, dicht voor gemelte Sumatra's Westcust gelegen, over 't quaelyck handelen ende 't doodslaen van eenige uyt de Nederlanders, van de aldaer gestrande fluyt Udam aen land gesalveert, te straffen, gealtereert ende uytgestelt, totdat men nader van de gelegentheyt ende verderen toestant van die eylanders sal wesen bericht ende geinformeert, mits echter middelerwyle slechts een besendinge derwaerts sall werden gedaen om het canon ende sooveel andere bruyckbare reliquien van gemelte gesneuvelde fluyt vandaer te haelen, alsser noch in wesen bevonden werden ende te becomen sullen zyn.

11 *d°*. Des morgens wert alhier per seker mardyckervaertuych, comende van Pamanoecan, een cleen briefken aengebracht, in dato 8 Maart door den schipper commandant Adriaen Hubertse Steutel mitsgaders den raedt aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, luydende in substantie als volcht:

nae het jongste schryven onder dato 27 April laestleden was in de besettinge voor Pamanoecan niet noteerens waerdich voorgevallen;

de Javanen tecoop aengepresenteert hebbende een quantiteyt van 375 gantangs rys, had men deselve aengenomen voor 34 Spaense reaelen ende die over de besettinge verdeelt;

Haer Ed. jongste schryven, gedachtekent 2 deser maent May, was op den 6 desselven maents in de besettinge wel aengebracht door den gesant Marta Wangsa, die men met syn byhebbende goetje met de scheepsschuyt, vermits hy selve geen vaertuych by der hand hadde, tot voor de negorye Pamanoecan hadt laeten opvoeren, ende soude men nu verders de ordres, in geciteerde Haer Ed. schryven vervatt, punctuelyck observeren, en mede niet soo spaersaem syn in 't verstrecken van ammonitiën van oorlogie aen den Pangiran tot Samadangh indien hy daerom quam te versoecken, gelyck men hem jongst oocq meer als 13 ℔ buspoeder etc. gegeven soude hebben indien hy 't selve hadde begeert;

op en ontrent Pamanoecan stont het heel well en hadde men van den schipper Leendert Haringhman uyt de Experiment voor Indermayo een cleen brieffie ontfangen wegens den toestant aldaer, bestaende in 't volgende:

even nae het vertrecq van d'Ed. H[r]. Directeur Generael Speelman met den gouverneur van Indermayo Wiera Loddera had desselffs broeder Marta Praya den aldaer gestelden Chinesen sabandaer Wangsa Pradana uyt syn bedieninge geschopt ende die voor sichselfs aengenomen, seggende niet te willen gedogen, dat het sabandaerschap door een geschooren Chinees soude werden becleed al souw hy het landt liever aen de Bantammer overgeven, waertegen dan vooreerst niet

te doen vallende, hielt gemelte Wangsa Pradana sich in 't geheel stil, uyt vreese van door haer om 't leven gebracht te sullen werden; by hetwelcke wel is te sien hoedanich Comp. ordres by dit wispelturige volcq geobserveert ende naegecomen werden ende wat staet op haer gedoonte te maken zy; bezyden dien waeren se oocq geheel onwillich, om d'onse niettegenstaende haere gedane belofte voor gelt van behoorlycke leeftocht en ververschinge te voorsien, vercoopende alle hetselve aen de Batavise Mardyckers, sulcx 'er jegenwoordich weynich provisien meer aan boort quamen ende waerom men sich oocq al vry sobertjes most behelpen;

uyt de inwoonders had men verstaen dat voorby Indermayo gezeylt ende gepasseert waeren acht vaertuygen, door den Conincq van Bantam nae Troena Jaja ende noch twee andere nae Samarangh gesonden, sonder evenwel te weten tot wat eynde.

12 *d*°. Comt alhier wederom uyt de besettinge van Pamanoecan en Dermayo te retourneren de cleene gontingh, medebrengende een cleen advysbriefie, door den schipper Leendert Haringman uyt het schip Experiment in dato 10 Mey aen Haer Ed. geschreven, ten meerendeele overeenslaende met hetgene hiereven boven wegens den toestant der saken tot voorsz. Indermayo staet ternedergestelt, ende waerom oocq onnodich wert geacht in desen daervan breeder vermaen te doen.

Heden levert d'E. licentmeester Ocker Ockerse aen Zyn Ed^t. over een cleen briefken, door den resident Willem Caeff op gisteren uyt Bantam aen hem geschreven, zynde soo aenstonts per Javaens vaertuych aengebracht ende van volgenden inhout bevonden.

Die van Chillebaer hadden al haer peper aen d'Engelsen gelevert, en den jongen Conincq deselve bezyden dien toeseegginge gedaen van aen haer noch een quantiteyt van 300 baeren in haer packhuysen te sullen verschaffen, doch de andere die nu noch dagelycx uyt het geberchte en van Lampon wiert gebracht, had gemelte jongen Vorst gelast dat door den sabandaer Secredana voor de Chinesen jencken opgecocht soude werden, soodat, schoon men het daerop wilde aenleggen, geen peper voor d'E. Comp. te becomen soude zyn, temeer oocq de Engelsen seer stercq solliciteerde dat aen niemant anders als aen haer van dien corl vercocht mochte werden, ende waerdoor Pangeran Kiedol gaende was gemaect, den ouden Conincq aen te raden, deselve in prys te doen verhoogen ende opslaen, tot hetwelcke hy noch niet had connen resolveren, doch hadden evenwel eenige voorname Chinesen ende andere oude coopluyden, uyt beduchtinge, soo d'E. Comp. haer mede genegen toonde op Bantam eenigen peper op te coopen, zy dat grain wel op hooger prys mochten comen te stellen, den resident geraden die zaacke noch wat secreet te houden, immers ten minsten tot soo lange toe totdat het woelen der Engelsen soude comen te verflauwen, en dat de Chinese en Japanse handeljoncken vertrocken soude zyn, aengesien 'er alsdan geen occasie soude ontbreecken om den jongen Conincq dierwegen aen te spreecken;

den quartiermeester Lieven was eergisterenavont met brieven van Haer Ed. op Bantam aengecomen, ende had den jongen Conincq versocht dat men hem niet gelieffde wech te senden alsoo hy genegen was Haer Ed. jongst ontfangen brieff

daermede te beantwoorden, nevens dewelcke den resident Caeff zyn gereetleggende missive dan oocq soude afsenden, doch des jongen Conincx missive niet tydich gereet wesende, sou gemelte quartiermeester echter teruchgesonden werden, om Haer Ed. niet langer de (¹) nodige Bantamse advysen te onthouden, die al van eenich belangh geoordeelt wierden als zynde de geruchten tot den aenstaenden oorloch jegenwoordich vry wat grooter als oyt te vooren;

d'Engelse vrunden waeren aengaende 't oversenden van het schip de Junette nae Europa van resolutie verandert, hebbende nu vastgestelt, 't selve niet eerder te laten vertrecken voordat zy een schip uyt Engelandt overgecregen soude hebben.

Voor de middach extraordinary vergaderingh beleyt zynde, is nae resumptie by Haer Ed. geapprobeert het criminele proces, voor den achtbaren Raet van Justitie deses casteels geintenteert by d'heer fiscael van India Mr. Gualter Zeeman op en jegens Natta Wangala van Damacq ende Wangsa Nanga van Craoan, beyde Javanen, omme over 't aenstellen van seditie en oproer mitsgaders 't schelmachtich vermoorden van des gewesen Sousouhounans Regent tot Craoan genaemt Singa Perbangsa, die se niet tot affvall en haer devotie hadde weten te bewegen, den eersten Natta Wangala op een cruys gebonden, op 6 plaetsen van zyn lichaem met gloeyende taugen genepen ende voorts van onderen op geledebraact, en den anderen Wangsa Nanga met een coorde aen een galge gehangen te werden, beyde datter de doot nae volcht.

Wyders is oocq dienstich ende nodich geacht, met het schip 't eylant Mauritius nae Palembangh te schicken den coopman Joan van Leenen, als expres commissaris om de suspecte handelingen van Comp. residenten aldaer noch nader te ondersoecken, eenige poincten van het jongste gemaecte contract tusschen d'E. commissaris Dirck de Haes en den Conincq aldaer gemaect wat nader te doen verclaren, ende dan voorts het comptoir en den handel aldaer tot Haer Ed. nader ordre te blyven waernemen.

13 *d°*. Is in Rade van India door Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens aen d'E. Heer Directeur Cornelis Speelman, op den 25 der jongst affgeweken maendts April alhier verscheenen, overgelevert het geteeckende transport van alle Comp. wesentlycke effecten tot Batavia in presentie van de heeren Extraordinaris Raden Willem van Outhoorn, Joan Camphuys en Jacob Jorisse Pits, in sulcker voegen als het bevoorens door hoochgemelte Syn Ed. d'Heere Gouverneur Generael uyt handen van den Directeur Generael Nicolaes Verburch zalr. ged. ontfangen ende overgenomen was etc., sullende wyders de generale directie jegenwoordich door welged. Ed. heere Speelman becleedt ende bestiert, mitsgaders alle oneffe posten en reecqueningen by de negotieboecken nae vermogen geliquideert en vereffent, ende voorts alles nae de ordres ende intentie van de Ed. Heeren Majores gedirigeert ende aengelecht werden.

Aengesien volgens getuygenisse van d'E. equipagiemeester ende eenige ervaren schippers door den schipper Hendricq Coedyck en syne stuurluyden voor en ontrent het verongelucken van den fluyt Udam, den 2 November des verleden jaers op het eylandt de Goede Fortuyn, gelegen even buyten Sumatras Westcust, het vereyschte

---

(¹) Het HS.: *te*.

zeemanschap ende geen behoorlycke voorsichticheyt is gebruyckt, soo is oocq in Rade van India verstaen, die zake den achtbaren Raedt van Justitie over te geven, omme gemelte Coedycq ende desselffs stuurluyden dierwegen naer bevindinge van zaacken te corrigeren.

14 d°. Des morgens arriveert te deser rheede uyt de besettinge van Indermayo het jacht de Experiment over Pamanoecan, medebrengende een cleen briefken, door den commandant, schipper Adriaen Huybertsen Steutel, mitsgaders den raed in dato 11 May uyt de fluyt Soesdycq aen Haer Ed. geschreven, eenelyck van volgende inhout:

op den 10 deser ontfangen hebbende Haer Ed. jongste schryven van den 8 d°., had men aenstonts tot het vertrecq van 't jacht de Experiment ordre gestelt, uyt hetselve overgenomen 1½ vatt vleesch en 1¼ last rys, dat seer wel was gecomen, omdat men ten eynde van provisien geraecte, en vertrock gemelte jacht nu nae Batavia nevens de gontingh, met sooveel siecken ende impotenten als onder de geheele besettinge gevonden waeren, bestaende in 9 persoonen.

Nae de middach comt hier weder van Bantam teruch de chialoup de Laurierlacq, op den 8 deser met een advysbriefken aen d'Ed. Heeren 17^en derwaerts gesonden, medebrengende een missive, door den resident Willem Caeff aldaer in dato .. [1] May aen Haer Ed. geschreven, tot versellinge van sekere missive, door den ouden en den jongen Conincq tot Bantam aen ged. Haer Ed. in antwoordt toegepast op de brieff aan [2] gemelte Majesteyten op den 4 deser loopende maendt, van soodanigen inhout als aldaer can werden beoocht, welckers beyde inhout hieronder zy uytgedruct, ende eerstelyck in substantie die van den resident Caeff voormelt.

Dewyle d'Engelse vrunden haer schip de Junette niet nae Engelandt souden versenden voordat se een anderen bodem uyt Europa overcregen, soo hadt de resident Caaff Haer Ed. missive, aen de d'Ed. Heeren Majores geconsigneert, tot noch onder sich behouden;

de Pangerans Kidol en Coelongh en Loor de Bantamse fortificatien naeuwkeurich gevisiteert en ordre tot reparatie van 't gebrekende gegeven hebbende, waren se tesamen na Turtiasa vertrocken om den Conincq daervan rapport te doen en met deselve verders over eenige geheyme zaacken te beraatslagen, door hetwelcke een algemeen geruchl onder de Bantamse inwoonders was verspreyt, even of d'E. Comp. met deselve al bereyts in oorloch vervallen ende getreden was;

den resident Willem Caaff was van goeder hand bericht, dat op Batavia twee inlandse capitainen, welckers namen alhier om redenen werden verswegen, hun wercq maecte om alles wat te deser stede omgingh aen den Conincq van Bantam over te schryven ende deselve tot den oorloch aen te hitsen, met belofte, soodrae als hy maer de wapenen opvatte, alsdan mede haer best te sullen doen om ons nae haer vermogen alle afbreuck toe te brengen, welcke zaecke te meer gelooffenis verdiende uyt verscheyde omstandicheden, door den geciteerden resident

[1] Oningevuld in HS.

[2] Het HS.: *van; zie hierboven p. 176.*

aengemerckt, die daer al vry veel mede overeensloegen, cunnende de Bantamse grooten niet anders geloven off d'E. Comp. maecte toelech om haer te beoorlogen, 't geen oocq van Batavia overgebriefft was met waerschouwinge om allenthalven wel op hoede te zyn, met byvoeginge dat den aenval soude geschieden op twee plaetsen der stad, als op de groote passer ontrent de revier Caranhanto ende aen de westzyde van de groote revier etc.;

den resident Caeff middelerwyle oocq ter audientie by den jongen Conincq geweest synde, had gemelte jonge Vorst gesecht, dat zyn vader noyt van anderen intentie was geweest als met d'E. Comp. in vrede te blyven leven, doch dat hy zyne pretentie op Sammadangh in geenen deele soude laten varen, maer nae alle vermogen trachten 't selve onder zyne heerschappye te brengen;

keay Aria Monjaja stont met 5 à 6 welgearmeerde vaertuygen binnen weynige dagen nae Cheribon te vertrecken;

driehondert fluxe Balinesen waren onder eenen Perwangsa van Craoan op Bantam verscheenen, zynde ([1]) geciteerde Perwangsa door den Coninck met een matje en een quitazol vereert;

onder de 40 vaertuygen, jongst met peper van Cheribon ([2]) gecomen, had men vernomen datter wel 8 waren geweest op Indrapoura thuys horende;

seker Spaens pater had versocht met een van 's Comp. bodems nae Siam te mogen varen, om vandaer wyders nae Manilhas te gaen;

den resident Caeff had tydinge erlanght, dat de schepen S[t]. Andries en Voorhout van Caep de Bon Esperance in de Straat Sunda gearriveert waren;

met de chialoup de Lauriertacq wierdt nu mede overgesonden een missive, door den ouden en jongen Conincq in Javaense tale aen Haer Ed. tot Batavia geschreven.

Luydende wyders het briefken van beyden boven geciteerde Majesteyten, sonder dat deswegen eenige inhalinge zy geschiet, nae gedane translatie uyt het Javaens dusdanich:

> Desen brief tot betuyginge van een opregt herte en genegentheyt van Paducca Siry Sulthan Agon en Paducca Siry Sulthan Anom die beyde de regeeringe voeren over 't Coninckrycq van Bantam, en comt aan Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, en de Raden van India, die regeerders zyn over de stadt Batavia ende seer verstandigh en voorsichtigh om alle groote en cleene affaires te lande ende te water te dirigeren en beraatslagen, alsmede seer clouck in 't oorlogsvelt en oocq seer vermaart van wegen hare goedertierentheyt ende standvasticheyt in dese werelt.
>
> Verders hebben den Gouverneur Generael ende Raden van India een brief met oprechticheyt aen onse beyde Majesteyten gesonden die ons beyde op een goede tyt ende gelegentheyt wel is overhandicht en van Paducca Siry Sulthan met volcomen blyschap en verwonderingh wel ontfangen. Deselve

([1]) Het HS.: *zyne*.

([2]) In het HS. is dit verbeterd tot *Chelibar*; bedoeld wordt *Silebar* op Sumatra's Westkust

gelast hebbende om te lesen heeft Paducca Siry Sulthan de meninge van den Gouverneur Generael en de Raden van India uyt den inhout wel verstaen. De woorden van den Gouverneur Generael en de Raden van India waeren, dat se de vreede en vruntschap tusschen Batavia ende Bantam wilden continueren. Soo is de meninge van Paducca Siry Sulthan met Bantam en Batavia: later dan geen verschil zyn, maer blyven als voor desen. Voorts is 't den Gouverneur Generael en de Raden van Indias wille, die van Samadangh bystant te doen: 't is my wel en oocq het geliefte van den Gouverneur Generael ende de Raden van India, want het is Paducca Siry Sulthans wille niet, haer te beoorlogen, maer Paducca Siry Sulthan heeft alleen gesonden om Keey Ranga Gompol te laten roepen ende niet gesonden om tegen hem te oorlogen, want de volckeren van Samadangh syn van outs hercomstich van de onderdanen van den ouden Paducca Ziry Sulthan, maer zy zyn geen onderdanen van de Comp., oocq en staen se niet onder de jurisdictie van Batavia; dat is de oorsaecq waerom Paducca Siry Sulthan den Gouverneur Generael en de Raden van India daervan geen kennisse heeft gedaen. Noch seggen den Gouverneur Generael en Raden van India, dat zy niet hebben connen verdragen dat het volcq van Bantam d'onderdanen van Batavia eenige molest aendeeden, vatten en wechvoeren: daerom hebben nu den Gouverneur Generael en Raden van India aen Paducca Siry Sulthan bekent gemaect, dat se last gegeven hadden, alle het volcq van Bantam die daer quaed deden uyt Batavia te gaen en oocq niet weder in desselfs jurisdictie te comen; maer waerom heeft den Gouverneur Generael en de Raden van India sulcx gelieven te seggen? want Bantam heeft veel volcq; wie kent haer herte? daer zyn goede ende quade; soo is 't oocq mede in de stad Battavia, zyn goede en quade doch den Gouverneur Generael en Raden van India onbekent, dierhalven wat schult heeft dan Paducca Ziry Sulthan ontrent den Gouverneur Generael en de Raden van India? Voorts hebben den Gouverneur Generael en Raden van India een brieff aen Paducca Siry Sulthan Agon gesonden, die door Paducca Siry Sulthan Anom aen Paducca Siry Sulthan Agongh wel is overhandicht, doch Paducca Ziry Sulthan heeft daerover stilgeswegen ende den inhout seer wel verstaen; verders heeft Paducca Siry Zulthan Anom aen Paducca Siry Zulthan versocht, dat het volcq van Bantam die van Zamadangh geen overlast meer mochten aendoen, omdat de volckeren van Samadangh ende die van de Mattaram met Bantham altyt vruntschap hebben gehouden ende zyn oocq alle van de Mahomethaense religie, 't gene den Gouverneur Generael en de Raden van India wel weten, ende 't is oocq alles Godt bekent.

Met geciteerde chialoup de Lauriertacq zyn hier ingelycx noch overgebracht twee advysbriefkens, door d'opperhooffden van 't jachtje Voorhout, comende van de Caep de Bonne Esperance, en de gehuyrde fluyt de S[t]. Andries, mede over dien wech uyt het lieve vaderlandt, in dato 11 en 12 deses aen den resident

Caeff geschreven, eenelyck dienende tot bekentmaeckinge van haer arrivement in de Straad Sunda, en versoucq om met eenige ververschinge te mogen werden versien etc.

Bezyden welcke advysen noch met gemelte Lauriertacq van Bantam is ontfangen een missive, in Portugese tale door seker Spaens pater van Dominicaener ordre in dato 5 May 1678 uyt Bantam aen Haer Ed. alhier geschreven, luydende nae gedane vertalinge van woorde te woorde als hieronder zy uytgedruct.

Aan d'Ed. Heer Gouverneur Generaal en d'Heeren Raden van India.

Ick ondergeschreven geestelyck persoon van de ordre der Dominicaners uyt Manilha, die desen jare van Toncquin tot Bantam aengecomen zy omme vandaer wederom nae de Manilhas te keeren, ben genootsaeckt geworden, alsoo geen vaertuych in Bantam vondt dit saysoen derwaerts tenderende, myn wech over het Coninckryck Siam te nemen, doch in Bantam mede geen schepen vindende die derwaerts staen te vertrecken, heb icq moeten resolveren my van UEd. hulpe te dienen, biddende dat UEd. my de vruntschap gelieve te doen en licentie te vergunnen, omme met eenen van Comp. vaertuygen, die verstaen hebbe nae Siam sullen gaen, te mogen overvaren, ten welcken eynde icq van de factoor, die UEd. hier in Bantam hebt, voorschryvinge hebbe versocht, 't gene hy my oocq belooft ende toegesecht heeft, gelyck icq by desen brief UEd. om het genoemde verloff met alle mogelycke instantie versoecke, belovende in geenen deele het volcq der vaertuygen te vermoeyelycken, maer altyt danckbaer ende verobligeert aen UEd. voor dese weldaet te sullen zyn. Godt bewaere UEd. by veele jaren gesontheyt.

(*Onder stont:*)

UEd. alderverplichsten dienaer,

(*was geteyckent:*) P[dre]. JOAN D'ARJONA, van d'ordre der Dominicanen.

(*Ter zyden stont:*) Bantam den 5 May anno 1678.

In den avontstont verzeylt vanhier seker borgerchialoup nae Malacca, waermede Haer Ed. aen d'heer gouverneur Balthasar Bort en raadt aldaer affsenden een cleen advys-briefken van soodanigen inhout, als onder huydigen datum in 't uytgaende briefboecq can werden naegelesen.

Oocq wert ons per inlands vaertuych, comende van Craoan, een cleen briefken toegebracht, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 13 May 1678 uyt de veltschans tot Tanjonghpoura aen Haer Ed. geschreven, dusdanich luydende:

de geruchten wegens 't gedoente der Bantammers derwaerts over liepen soo divers, dat men dierwegen niet seker con aentekenen;

de inlandse hooffden van de negoryen Patimoan en Baebakan, die belooft hadden eens aff te comen om de veltschans te bezien, waeren noch niet verscheenen,

't welcke geschiedende sou men wegens leverantie van houtwercken, bamboesen etc., met haer spreecken; den grootsten voorraet van alles most noch al van hooger affcomen als dese geciteerde negoryen gecitueert waeren, en was de revier van Chebet boven door droochtens en clippen soer naeuw en soo quaelyck gestelt, dat men se ternacuwernoot met een canoa conde passeren, dat de Bantammers des te beter gelegentheyt gaff om 't afvoeren der provisien te verhinderen, zynde tot noch toe niet meer byeenvergadert connen werden als 142 bossen pady tegen ongeveer 3½ reael etc.;

den lieutenant Tielman van Eeuwick had op desselfs verschyninge tot Tanjongpoera de cortcomentheyt op de contante gelden voldaen, en souw men nu soo het Haer Ed. gelieffde een specificatie van den uytgift ende 't restant aen Haer Ed. oversenden tot speculatie.

15 d°. Ontrent de middach comt te deser rheede over de Cormandelse zuydercomptoiren van Palliacatta te verschynen de fluyt Wimmenum, medebrengende 2 brieven, door d'heer gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raad uyt Palliacatta in dato 7 en 10, mitsgaders noch twee andere brieffies, 'teerste door d'opperhooffden tot Sadrespatnam, ende het tweede door die van Tegenepatnam onder dato 13 en 18 Maert aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, bezyden noch een andere missive van d'E. commandant Pieter Vorwer en raed, de dato 14 desselven maent Maert uyt de stadt Nagapatnam, alle verzelt met diverse bylagen en van soodanigen inhout, als yder in 't bysonder, onder haer quartier in 't aencomende briefboecq ingeschreven, connen verthoonen, bestaende voorts de Cormandelse medegebrachte ladinge van gemelte fluyt in soodige goederen als hieronder staen uytgedruct:

van Palcacatta:

58 packen diverse cleeden en
48000 ℔ root calliatourshout, monterende............ ƒ 25278: 9: 6,

van Sadraspatnam:

418 packen diverse cleeden;
2 d°. roggevellen;
788 zacken salpeter, tesamen monterende............ ƒ 97374: 4:15,

ende van Tegenepatnam:

168 packen diverse cleden, monterende............. ƒ 27809:14: 5,
bedragende alsoo tesamen........... ƒ 150462: 8:10.

Heden comt voor dese stad ten ancker het gehuyrde jacht St. Andries, even boven gementionneert, zynde den 26 May des voorleden jaers 1677 in geselschap van de schepen Ternaten, Oostenburgh, Voorsichticheyt, Crychsman en Bloemendael uyt Texel in zee gegaen, doch op de hoochte van 54 graden Noorderbreete de

fockemast en vyf stengen buyten boort gezeylt hebbende en sich des anderen daechs van de andere bodems verlaten siende, was genootsaect gewerden Cabo Verde aen te loopen om aldaer 't gebreeckende te repareren en de reyse verders voort te setten, gelyck dan alles weder herstelt zynde was geschiet, maer nae het afscheyden van gemelte Caep doorgaens ontmoetende harde en sware stormwinden uyt den Z. W. en Z. Z. W. en het zeevaerende volcq oocq door ziecte dagelycx meer en meer onbequaem werdende, was men weder genootdruct geworden Loango S^t. Paulo, gelegen op 8 graden en 50 minuten Zuyderbreete, aen te loopen, vanwaer dan desen bodem voorts nae genote goet onthael en ververssinge op den 2 January aen (¹) Caeb de Bonne Esperance aengecomen, en weder den 7 February vandaer vertrocken was, comende alsoo, gelyck vooren is gesecht, desen dach hier op Batavia te verschynen, maer 11 dagen minder als een rond jaer onderweechs geweest zynde, hebbende bezyden de huyrlingen, door de reders op gemelte bodem gestelt, overgebracht 53 militairen ende twee zeevarende Comp. dienaren, tesamen 55 persoonen, en gedurende de reyse 3 militairen te weten 2 door de doot en de derde door de vlucht verlooren, bestaende desselfs ladinge eenlyck in 50 vaten mom, 32 vaten specq ende ƒ 51562:10 contant.

Soo arriveert hier noch terselver tyt ter rheede het jacht Voorhout, hiervooren almede van gesproocken, zynde den 18 January deses jaers van de Cabo de Goede Hoope herwaerts geschict, soo omdat het aldaer in 't vaerwater niet meer nodich was als omdat het nootsaeckelyck vertimmert diende, dat aen de Caep niet conde geschieden, hebbende de reyse te hooch om de Zuydt genomen en daerdoor, mits 't quaelyck slachboegen van weer, wint en stroom, 't geheele eyland Java misgeseylt ende dierhalven 't eylant Baly aengedaen, alwaer se de inwoonders soo stuurs ende affkeerich vonden, dat se genootsaect waeren, om meerder gevaer te ontgaen, sonder ververssinge de reyse vandaer nae Batavia voor te setten, dat al vry wat moeyelyck waere gevallen, als zynde in 't geheel, sonder ververssinge genoten te hebben, weynich min als vier volle maenden onderweech en sober en met veel siecken geweest. De ladinge, in gemelte bodem van de Caep ten behoeve van India overgebracht, bestaet eenelyck in:

50 halve amen gesuyverde traan;
6 mudden Caebse rogge;
2883 ℔ copere Japanse armringen;
78 stucx eliphantstanden, gesamentlyck bedragende ƒ 2851 : 12 : 3.

Met voorgeciteerde fluyt S^t. Andries is eenelyck ontfangen een originele missive, in dato 7 February door d'H^r. Gouverneur Joan Bacx aen Haer Ed. geschreven, welckers inhout in 't aencomende brieffboecq zy geinsereert, synde de missive, door Voorhout medegebracht, maer een copie de dato 18 January waervan d'originele per 't galjot de Snobber op 8 April al is erlanght.

Cort nae de middach wert alhier per seker Maleyts vaertuych comende van Java's Oostcust een brieflie aengebracht, in dato 11 deser door onse scheepsoverheden

(¹) Het HS.: *en*.

van de besettinge voor en op Tegal mitsgaders den resident aldaer aen Haer Ed. geschreven, in substantie van soodanigen inhout:

Zedert het jongste schryven, dat den 24 April van Tegal nae Battavia affgingh, was aldaer van Cheribon aengecomen den stuurman Cornelis Coops met de chialoep de Nachtegael, medebrengende Comp. affgeloopen gontingh ende de vyf Javaense huyrlingen, die de stuurman ende de twee andere Nederlanders (waervan hiervooren onder dato 4 deses breeder is gesproocken) hadden vermoort, dewelcke men dan aenstonts op het jacht Outhoorn, voor Tegal leggende, in goede versekeringe had doen overgaen, om aldaer soo lange te verblyven tot men van Haer Ed. ofte van d'E. commandeur Isaacq de St. Martin tot Japara ordre erlanghde, hoedanich met de affgrysselycke moordenaers verder gehandelt soude werden;

in 15 dagen tyts was door de Javanen aen de pagger ofte vasticheyt tot Tegal gansch niet gearbeyt, voorgevende, als men haer daertoe trachte aen te porren, dat het haer nieuwejaerfestyn was, dat se dierhalven genoech wercq vonden, 't selve met haer gewoonte te celebreren, doch dat se evenwel als het gepasseert soude wesen daeraen weder soude beginnen, maer liet men het echter daer niet op aencomen, omdat men langs hoe meer bevond dat op hare toeseggingé en belofte gansch geen staet te maecken was, ende waerom men dan oocq alle devoir te wercq leyde om met Comp. eygen volcq de fortresse in postuyr van defentie te brengen, latende de Javaense bevelhebberen niet nae, in plaets van d'onse alle hulpe te bewysen deselve aen alle canten de voet dwars te setten, rustende de geheele regeeringe ten meerendeele op eenen Kentol Carty Soeta, schoonsoon van den gouverneur Sitsia Goena, dewelcke onlangs, soo men meende buyten voorweten van dese zyn schoonvader, aen alle de wyven basaer- off marcksittsters verboden hadde geen cleeden van d'E. Comp. te mogen coopen, begerende dat men die eerst aen hem leveren soude om dan voorts ([1]) met woecker aen gemelte coopcramers overgelaten te werden, 't welcq d'onse ter kennisse gecomen wesende, hadden se hun sonder uytstel by Sitsia Goena vervoecht, om te mogen verstaen, off dit gebod wel door syn ordre op desselffs naem uytgegeven was, die daervan ignoreerde, hebbende eenelyck maer geboden dat niemand sich vervorderen soude eenige cleeden off andere goederen van d'E. Comp. op credit te mogen ontfangen als die machtich waeren te connen betaelen, opdat men alsoo buyten bancqueroeten mochte blyven, en waerom hy nu oocq ter keure van d'onse aldaer twee van de suffisantste vrouwen hadde gestelt, omme alleene van d'onse eenige coopmanschappen op credit te mogen aennemen om deselve dan voorts aen d'andere vrouwen over te laten en te vercoopen, mits zy beyde voor de betalinge respondabel ende aenspreeckelyck bleven, op hoedanigen voet d'onse vermeende dat het nu wel gaen soude, aengesien sich een tamelycken sleet in de cleeden begon te openbaren, middelerwyle dat men ontrent den incoop van den rys door vooraengetogen Carty Soeta volgens onderichtinge van den sabandaer Sipta Wangsa niet weynich gesnooten wiert, wetende deselve tot vry wat geringer prys van de leveranciers te crygen als hy die aen d'onse

---

([1]) Het HS.: *aen hem leverden, soude dan om voorts.*

quam te vercoopen ende waeren eenige andere wel soo stout en onbeschaemt, dat se den rys, voor Comp. eygen gelt (hun vooraff verstreckt) ingecocht, aen vreemde overdeden soo se maer eenige realen voor yder coyangh meer conden crygen als hun door de Comp. daervoor wiert betaelt;

het aldaer in de revier leggende vaertuych was noch van mast, zeyl en verdere toetaeckelingh onvoorsien, mitsgaders soo slecht opgetimmert, dat het quaelyck voor sincken was te bewaeren, en off wel schoon op d'onse haer gedane versoeck, dat 't selve behoorlyck gecalfaet en van alles versorcht mocht werden om ten spoedichsten nae Batavia te mogen gaen, door geciteerde Kentol Carta Soeta was belooft dat het in corten soude geschieden, soo had men evenwel nae langh toevens daervan geen effect genomen (1), en bezyden dien maecten hy ende de verdere regenten geen wercq om volgens haer plicht ende gedaene belofte de besettelingen van leefftocht te versorgen, hoewel zy als in billickheyt bestaende daertoe genoechsaem aengeport wierden;

den Tegaelsen resident Thomas Grimmel had een sprongtochje nae Paccalongan ende Pamalangh gedaen, soo om de 8 stucken canon, die den gouverneur hadde belooft nae Tegal te sullen zenden, vandaer te haelen, als om het opmaecken van 't vaertuych daer in de revier voort te presten, doch aldaer verscheenen wesende bevond hy dat die Javaense grooten, vermits den gouverneur op ontbod van den (2) Sousouhounangh nae Japara vertrocken was, hem de geciteerde stucken canon niet durfde geven, ende het vaertuych al soo vaerdich als het ses maenden tevooren geweest hadde, sulcx gemelte Grimmel genoechsaem onverrichter zaacke wedergekeert was, hebbende daerontrent oocq geen timmerhout in gereetheyt gevonden en maer eenelyck vercocht een pacq groote sarassas;

tot het opmaken van het packhuys en de wooningen in de pagger op Tegal soude comen te vereysschen 370 balcken en 650 plancken, die beter op Rimbangh als op Tegal self soude te becomen wesen;

in de maenden van April en May waeren onder onse besettelingen aldaer vier Nederlanders overleden;

voor het aenstaende wiert van Batavia geëyscht eenige vlaggedoecq tot het maecken van een nieuwe vlach ende een goede vischzegen;

de soon van den gouverneur Sitsia Goena, genoemt Bagus Soubannita, in 't laeste van de maend April nae Japara vertrocken, was met eenige andere grooten weder teruchgecomen ende in desselfs geselschap mede eenen Sitsia Wangsa, bevoorens geweest tweede van den schelmsen Marta Laya, op Japara om den hals geraect, dewelcke dan nu desselfs naem en eertitul van den Sousouhounan vercregen hadde benevens het bewint over verscheyde zaaken van belangh, en was den brusken Kentol Carta Soeta, hiereven boven meergenoemt, nae Jappara opgeroepen, sulcx d'onse verhoopte in toecomende wat heblycker en civielder gehandelt, en met de vereyschte nootwendicheden ende provisien wat beter versien te sullen werden, temeer oocq bovengeciteerde Sitsia Goena al bereyts hadde belooft alles te sullen besorgen;

---

(1) Lees: *vernomen.*

(2) HS.: *van den van den.*

den resident Grimmel eenige dagen van Paccalongan wedergekeert synde, was een praauw vandaer op Tegal aengecomen, afgesonden door den sabandaer met twee stucken van 't vooraengehaelde canon;

eenige Javanen van Cheribon gecomen wisten te verhalen, dat het daer alles wel stont, doch dat de drie gebroeders Princen van dat landt noch niet van Bantam thuysgecomen waeren, en dat de gemeente aldaer vry wat meer inclinatie tot den Bantammer als haer wettigen heer den nieuwen Sousouhounangh betoonde etc.

Ten desen dage wert hier mede per seker borgerchialoup van Maccassar een missive aengebracht, in dato 27 April door d'heer president Jacob Cops mitsgaders den raadt uyt het casteel Rotterdam aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, synde verselt met een brieff van den afgesetten Conincq van Goa Maspa Oussangh, anders crain Bissé, mede aen Haer Ed., welckers translaet hieronder zall volgen naedat wy alvoorens wegens den voornaemsten stant ende toedracht [1] der zaacken op Maccassar 't volgende terneder sullen hebben gestelt; zynde den brieff van d'heer Cops en raet voormelt onder zyn quartier in 't aencomende briefboecq ingeschreven, waeruyt den verderen toestant derwaerts over breder can werden beoocht.

Het smeulende vuur van ongenoegen en wantrouwen tusschen Zyn Hoocheyt Palacca en desselfs swager Arou Vacque alias Radja Tamparangh, was al tot sooverre uytgeborsten, dat se hun in 't geheel van den anderen hadden gesepareert, sonder malcander weder te willen spreecken, alhoewel d'heer president Cops op desselfs aencomste op Maccassar deselve door alle bedenckelycke middelen had trachten te vereenigen, daertoe Arou Vaque wel, doch Palacca niet scheen te inclineren, 't geen wel t'eeniger tyt van een quaden uytslach mochte comen te werden, temeer oocq verscheyde der voornaemste bondtgenoten, ende wel voornamentlyck de Maccasaerse, op gemelte Syn Hoocheyt Palacca geen goet ooge hadden, eensdeels omdat hy sich dagelycx meer macht en authoriteyt over deselve aenmatichde als hem competeerde, ende andersdeels omdat hy een lyn trocq met den ouden listigen crain Cronrongh ende den nieuwen Conincq van Goa, Radja Sadrabony, welckers straffe en strenge regieringe den volcke onverdraechlyck geworden was, ende waerom de voornaemste grooten en oocq de hoofden der negen standaerden, waerin de voornaemste macht bestont, uyt Goa geweken waeren, hun toevlucht genomen hebbende by haeren jongst gewesene affgesette Conincq crain Bissé, hiereven boven genoemt, dewelcke men op zyn ernstich versoecq, uyt vreese van door Palacca aen den lyve beledicht te sullen werden, in het casteel Rotterdam had geplaest ende soomede den jongen Conincq van Sopingh om deselve redenen, over dewelcke Zyn Hoocheyt Palacca, synde met desselfs suster getrouwt, als voocht gestelt was tot zyn mondige dagen, off totdat hy bequaem soude zyn het rycq van Sopingh etc. te regeren, dat desen jongen Vorst (die by zyn wederstrevers voor simpel wiert uytgecreten, hoewel hy inderdaet niet was) scheen te verdrieten, als hebbende nu all bereyct de ouderdom van 21 jaeren, clagende heftelyck dat het toelech van meergemelte zyn swager Palacca soude wesen hem elders te vervoeren ofte van cant

---

[1] HS.: *toedricht.*

te helpen, om alsoo zyn wettich erffryck uyt crachte van huwelyck met desselfs suster machtich te mogen werden, en scheenen dese zyne clachten niet buyten de waerheyt, dewyle gebleken was dat denselven nacht, als hy daechs tevooren syn behoudenisse in 't casteel Rotterdam was comen soecken, verscheyde grooten met haer gevolch in zyn huys gevallen waren, die hem en zyn vrouw niet vindende alle de huysmeublen tot het geringste incluys medegenomen hadden. Wat hier nu verder van staet te groeyen, zal den tyt ons nader moeten openbaren; zynde de vooraengetogen brieff van de jongst affgesetten Conincq van Goa nae gedane vertalinge ende de vooraffgegane complimenten dusdanich bevonden te luyden:

Crain Bissé zent desen zynen brieff aen den Ed. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Heeren Raden van India, waerby ick UEd. dan wil laten weten, dat icq ten tyde van myn eerste questie met Radja Palacca myn galarans, crain Cronrongh en alle de grooten hebben byeengeroepen en haer myn misslach voorgehouden, die dan daerover geraedslaecht hebben ende haer gevoelen dierwegen gesproocken, seggende dat icq daerin misdaen hadde edoch geen dootwaerdige straffe verdient, dewyl het vergrypen maer met de oogen was geschiet, gevolgelyck met een geltboete conde bygelecht werden, daer icq aen Gronrongh, de galarans en al de grooten, oocq alle de oude van Goa, doenmaels op antwoorde: hetgene ghylieden dan my over dese zaecke tot een straffe oplecht zal icq naercomen, gelyck zyluyden my doenmaels hebben gedoemt in een amende van 4800 masen crain poely, welcke boete dan oocq aenstont opgebracht ende aen Radia Palacca opgedragen ende gepresenteert zyn, edoch heeft deselve geweygert te ontfangen, waernae icq selver met vrouw en kinderen nae Bontuale ben gegaen, van voornemens wesende om onse persoonen aen hem te offereren ende vergiffenisse van myn begaene misslach te bidden, maer tevergeeffs, want myn comste vernemende vervoechde hem haestelyck met een gevolch van niet meer als 4 à 5 man naer Oedjangh Panda in 't fort; ick ontrent Bontuale gecomen zynde ende daervan kennisse becomen hebbende, keerde wederom nae huys onverrichter zaecke. Acht dagen hiernae is hy Palacca, versterct wesende met eenige van UEd. volcq, my comen belegeren, wanneer den oorloch daerop gevolcht is, die 45 dagen duirde, als wanneer de grooten van de Comp.' op Oudjongh Pandangh ons met Radja Palacca wederom in vreede hebben geholpen, ende is my toenmaels tot een straffe opgeleyt aen hem te betaelen een amende van 10000 crain polise masen, gelyck wy [1] in minderingh van die schult al bereyts zooveel hebben opgebracht als onse vermogen heeft connen bybrengen, met alle hetwelcke het verstoort gemoet in 't minste noch niet en hebben connen versetten, gelyck is gebleecken aen myn volcq, die wanneer om hun nooddruft te versorgen uyt myn negorye Goa naer Oudjongh Pandangh effen aengingen, tusschen wegen door de Bougys

[1] HS.: *my*.

overrompelt, berooft ende vermoort zyn geworden. Dit is gepasseert soo nae aen onse residentieplaetse Goa; de heeren connen overdencken wat bejegeningen myn volcq die wat verre van huys zyn gegaen ontmoet hebben. Eenigen tyt daernae ontstont questie tusschen Radja Palacca ende die van Loeboe, jae tot de feytelyckheden toe, gelyck gebleecken is, van welcke onlusten zy my d'oorsake mede toegewesen hebben; indien sulcx inderdaet waerachtich was geweest, soo soude icq myn persoon ofte tenminsten myn volcq wel derwaerts by haer hebben gevoecht; wel is waer dat Radja Loeboe my met een gesant doentertyt den toestant van syn ryck heeft laten weten en zyn noot daerby claechde, daer icq zyn sourouans op antwoorde: wat can icq daerin doen? ick stae selver onder de Comp. ende stelle myn vertrouwen op haerluyden; myn beste raadt die icq u weet te geven, is, dat ghy in uwe nood, gelyck alsnu, uwe heul en bescherminge aen d'E. Comp. soect, daer dit geheele landt immers nu onder sorteert, want d'E. Comp. (gelyck ghy weet) is voor jegenwoordich onse vader en moeder in rechtvaerdige en gerechtige saecken, oocq en siet d'E. Comp. niet graach onlusten ofte verdruckinge van eenige haerer bondtgenoten, want by tweespalt dat [1] den een den anderen verderft ofte comt te beschadigen, soo draecht d'E. Comp. niet alleen de schade daervan, maer sleept [2] nae sich groote moeyte en sorch. Dit is hetgene dat icq tegens zyn gesant hebbe gesproocken; oocq heb ick hem op zyn vertreck alstoen een brieff met een copere plaete gemalyde rocq, tot een teecken dat icq noch leeffde, voor zynen Conincq medegelanght, doenmaels niet wetende datter yets vyandlycx tegens dat ryck smeulende ofte dat Radja Palacca tegens deselve gewapenderhant stont op te trecken.

Ed. heeren, dit is dan de oorsake van Radja Palacca zyn misnoegen, waeruyt de verwyderinge ontstaen is tegens my.

Ongevaer elff maenden hiernaer heeft Radja Palacca Crain Mamoe doen vermoorden. Byaldien wy tegens hem grootshertich waeren geweest, soude wy met recht toenmaels daer wel tegens hebben mogen canten, dewyle denselven sonder eenige de minste oorsake off schult is omgebracht, maer omdat wy Radja Palacca als onsen vader ende moeder altyt in waerde hebben gehouden, hebben wy dat stilswygent laten voorbygaen. Alle dese verdraechsaemheyt heeft Radja Pallaccas ingenomen hatelyck opset tegens ons in 't minste niet connen versoenen ofte versetten, maer comt ter contrarie 9 dagen daeraenvolgende myn wederom beoorlogen [3]. Dit myn soo schielyck voorcomende, deede ick de Conincxkinderen, galarans ende alle oude raedspersonen, die binnen Goa waeren, by my comen ende hielt haer voor 't volgende: Radja Palacca laat weten dat soo ghylieden uw lant, vrouw en kinderen bemint en lieffhebt, zoo set aenstonts uw Conincq uyt zyn waerdicheyt en van zyn regieringe aff. Daerop zylieden gesamentlyck tegens

---

(1) HS.: *dan.*
(2) HS.: *sleep.*
(3) HS.: *beoorlochden.*

my hebben geantwoordt dat se over een saecke geen tweemael conde pitchiaren, oocq my derhalven niet wilden affsetten, dewyl die verschillen het verleden jaer al affgedaen waeren, seggende: wy willen veel liever dienaengaende met u leven en sterven; waerop dan het verderffelyck vuur des oorlochs is gevolcht, dat drie maenden en 10 dagen heeft geduyrt, als wanneer ons den tolcq Jan Japon binnen Goa van de grooten is toegesonden, die tegens my seyde: gy siet dat het water uw nu bynae tot aen de lippen is gecomen; het sal u best zyn, 't is noch tyt, dat ghy affstant doet van de regeringe en transporteert het ryck ende de cleenodien etc. van dien dat ghy besit aen Radja Sadrabony over, onder voorwaerden dat alle hetgene myn (voordat icq tot de croone verheven ben geweest) heeft toebehoort, in eygendom soude behouden en als tevooren gerekent werden onder de Conincxkinderen, ende gaen woonen met voorweten van d'E. Comp. daer 't my belieffde; wyders en stonde my geen het minste leet te geschieden aen myn persoon, vrou en kinderen, slaven etc., oocq en souden se my van deselve niet vervreemden, ende ingevalle icq aen de waerheyt dienaengaende twyffelde, conde icq my op een bestemde placts vervoegen, alwaer de grooten van d'E. Comp. dan souden by my comen om sulcx te bevestigen, en soo icq hier geen gehoor toe en gaff, stont al het onnosel bloed datter nae dato noch mocht comen gestort te werden over ons te comen; daer icq op antwoorde: schoon genomen de grooten dit met eede my niet en beloven, ick wil gaerne echter haer wel geloven; het rycq daer icq in sit heb ick niet gecocht, oocq daerom niet versocht; de Conincxkinderen ende de galarangs met alle de grooten hebben myn daerin gestelt ende tot die waerdicheyt vercooren, weshalven myn versoecq is ghy by haerlieden gelieft te gaen, en draecht hun dit voor; ingevalle de Conincxkinderen, galarangs ende alle de grooten myn dan eenige sware en onverdraechlycke lasten willen opleggen, zal ul. myn rechtvaerdicheyt daeruyt comen te blycken. Waermede den tolcq Jan Japon van my is gescheyden.

Des anderen daechs heeft het volcq van Goa aen de groote van d'E. Comp. door sourouans laten weten aldus: De grooten hebben tot ons eygen besten welvaeren en behout van ons laten aenseggen, dat wy doen souden dat wy noyt gedaen hebben, en gansch tegens het gebruyck van ons lant is, 't welcq wy beloven naer te comen, edoch is daerbenevens ons demoedelyck versoucq dat onsen Conincq met geen twee straffen mochte beswaert werden; gevende daermede te verstaen, naerdat affstant van zyn rycq gedaen sall hebben in persoon off goederen niet mochte heschadicht werden, waerop den tolcq Jan Japon wederom by my binnen Goa is gecomen, om een besluyt van 't voorenverhaelde accoort te maecken, daer icq myn sourouan genaemt Carra Tacka in 't leger aen de grooten op liet gaen, en vragen liet, off ick de goederen, die icq geduyrende myn regeringe overgewonnen hadde, behoude soude oft dat icq deselve by de Croone laten most, daer zy my hebben op geantwoord, die in eygendom vermochte nae my te nemen; voor de tweedemael liet

icq Carra Tacka wederom by de grooten gaen ende haer versoecken, off icq het volcq, dewelcke genegen mochte zyn by my te blyven, wel mochte aentrecken, byaldien icq haer lichaem cocht of een ander in haer plaetse gaff, daer se my op hebben laten weten dat alle vrye geboorenen achtervolgens het Bonayse contract gaen woonen conde daer 't haer gelieffde, maer mosten alle lyfeygenen, hetzy van Christenen, Mooren, Chinesen, Boegys en alle andere ingesetenen, niemandt uytgesondert, hunne slaven die haer op Goa waeren onthoudende aenstonts aen haer wettige meesters wederom overgelevert ende gerestitueert werden. Hiernae hebben my de grooten van de Comp. aengenomen ende gebracht in een wooninge op Oudion Pandangh onder het casteel Rotterdam.

De redenen waerom icq het vergangen jaar aen UE. myn ongevall met een brieff niet hebbe geschreven, zyn dese, alsdat icq toentertyt, noch in groote becommeringh ende besorginge zynde, oocq van geen vaste wooninge versien was.

Naest God en d'E. Comp. soo woon icq jegenwoordich in een goet huys, want de grooten hebben my binnen 't casteel getrocken op Maccassar uyt medelyden die se gebad hebben met my, wesende als een verworpelingh die van ydereen verstooten is.

Ick hoope met de hulpe van God t'avont off morgen by voorvallende gelegentheyt, indien UEd. myn mochte benodicht wesen, het zy in wat dienste en waer het oocq soude mogen zyn, dit met danckbaerheyt te vergelden, want insiende dat myne wangunstige my sochten te verongelycken, daerom heb icq my liever in 't geheel aen d'E. Comp. willen overgeven, die alsnu nae hun welgevallen hetzy in 't goede ofte in het quade mogen handelen.

Wat my aengaet, icq verclaere waerachtichlyck en roepe Godt tot getuygen, dat icq het uyt een zuyver en oprecht herte gedaen hebbe; wyders soo maecke icq aen de heeren op Batavia bekent dat alle de voornaemste van Goa, namentlyck de Crains Balo, Bony, Bontemononpo, de gallerans, oocq alle de battosalapans ende hun gevolch, haren Conincq hebben verlaten ende zyn onder de bescherminge van de Comp. comen vluchten uyt puure oorsake der onverdraechlycke regeringe van Cronron ende den nieuwen Coningh. Wegens dese scheuringe versoecq ick dat de heeren myn niet gelieven verdacht te houden, dewyl icq voor waerheyt can verclaeren geene de minste aenleydinge ofte inductie tot zulcx aen niemand gegeven hebbe.

Dit is 't gene ick voor jegenwoordich heb te schryven; hoe wyders de zaecke alhier toedrage en geschapen staen, zal d'heere President met syn brief UEd. beter dan icq UEd. connen te verstaen geven.

Ick hebbe uyt [1] last en ordre van den President een brieff aen Crain Gillisson op de cust van Java nu mede overgesonden en hem aengeschreven, zoo hy my noch eenige genegentheyt toedraecht als tevooren, dat hy dan sich soude vervoegen ende reguleren nae de ordres die hem door de bevelhebbers van d'E. Comp. aldaer op de cust van Java wierden aenbevoolen

(1) Dit *uyt* ontbreekt in het HS.

ende gerecommandeert, met uytdruckinge: ick ben selver voor jegenwoordich onder haer beschermingo mede ende voldoe gewillichlyck met een goet herte alle des Comp. beveelen.

Desen brieff sende icq UEd. over doch sonder de behoorlycke eere als 't wel betaemt, niet tot cleynachtinge maer uyt armoede, aengesien van bequame persoonen, die se wel behooren te geleyde, ontbloot ben, dat my oocq dwinght daer niet by te comen voegen tot teken dat icq noch leve; want icq selve met de myne jegenwoordich door d'E. Comp. onderhoude en gespysicht werde.

Geschreven in 't casteel Rotterdam op Maccassar den 23 April 1678.

Met bovengeciteerde borgerchialoup dewelcke en passant de Oostcust van Java heeft aengedaen, is hier noch een missive aengebracht, door den E. commandeur en crychsoverste Isaacq de S^t^. Martin mitsgaders den raed in dato 9 May uyt Japara aen Haer Ed. geschreven, behelsende in 't cort in substantie 't geen hieronder zy uytgedruct.

Met den genoemden burgerchialoup was den 9 deser bezyden een pacquet papieren, door d'H^r^. president Cops en raed aen Haer Ed. geconsigneert, noch van Maccassar op Japara ontfangen een missive, door den jongst affgesetten Conincq van Goa, Crain Bissé, aen zyn broeder Crain Gillisson, hooft der uytgewekene Maccassaren, hun op 't eynde van Java's Oostcust onthoudende, geschreven, om by eerste gelegentheyt van Japara aen deselve voortgesonden te werden, die nae gedane vertalinge bevonden is (¹) van woorde te woorde dusdanich te luyden, en om desselfs importantie, offer iets goets volgens hoope uyt mocht voortcomen, alhier oocq geinsereert wert.

De groete met behoorlycke eerbewysinge van Crain Bissé aen Crain Gillisson en laet weten aen deselve, dat uyt de mont eeniger volckeren gehoort heeft, hy wel genegen soude zyn om my in alles te gehoorsamen, daerover icq seer verheucht ben geweest, soodat ick God bidde Hy alle de Maccassaren, à present op 't lant van Java remorerende, met ons in een broederlycke eenicheyt ende vruntschap gelieft te herstellen, opdat wy gesamentlyck het quade tegenstaen, daerdoor 't goede mogen erlangen; alsmede soo ben icq den 31 dach der maendt July uyt de conincklycke regeringe getreden en by Oudjonghpandangh ontrent de grooten, waer ick verders by 't arrivement van de geretourneerde Maccassaerse gedeputeerde binnen gemelte casteel in een groot huys ter woon geordonneert, alwaer op Maendach den 7 dach der maendt Maert ben gaen woonen, daer Dingsdach den 19 April den grooten Crain Bone Boeloe, Crain Bontomenompoe en vordere mindere van geslacht en qualiteyt mede quamen te paresseren.

Vorders, soo ghylieden met een oprecht herte benevens alle andere op 't landt van Java remorerende Maccassaren tot my, soo gesecht wert, genegen bent in broederlycke vruntschap te leven, soo moet niet naegelaten

(¹) Dit *is* ontbreekt in HS.

werden, alle myn geboden ende beveelen benevens die van capiteyn S[t]. Martin ten dienste van de Comp. te gehoorsamen ende prompt achtervolgen, gelyck icq alhier in denselven dienst met allen yver sulcx mede ben doende en naercome. Naer alle dit voorstaende niet meer als de hertgrondige groete aen uw ende de verdere Maccassaerse grooten ende haere kinderen, die God veel gelucq ende voorspoet wil verleenen, opdat alles 't gene te verrichten hebben ten besten mach comen te succederen.

Geschreven in 't casteel Rotterdam op Saturdagh den 23 April in 't jaar 1678.

Tot het overbrengen van desen brieff aen Crain Gillisson had men wel een seer goede gelegentheyt, gemerct de nachodas Sawal Coesim en Caretouloes met twee gontings van Dain Mangale, jonger broeder van meergemelte Gillisson, uyt Cacupper onder een geleytbrieffie van geen bysondere inhout ende geschenck van een half last ryst aen d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman op Japara verscheenen waeren, maer had men evenwel beter gedacht, om in saken van dusdanigen belangh geen abuys te begaen, gemelte missive soo lange op Japara te behouden, totdat men Haer Ed. ordre dienaengaende ontfangen soude hebben;

middelerwylen had men niet naergelaten op het aldernaeuwkeurichste te vernemen, off gemelte nachodas met geen andere bootschappen als geciteerde cleene geschenckje over te brengen ende haer cleene snuysteringhties te vercoopen waeren belast, doch evenwel niet anders connen ondervinden dan dat haer handel ende wandel seer modest was, en dat se geen heymelycke conversatien met andere houdende waeren, hebbende ten verscheyden maelen in ernstige termes voor d'E. S[t]. Martin verclaert en betuycht, dat Crain Gillisson ende alle de andere Maccassaren alleen haer vertrouwen stelde op d'E. Comp. ende d'Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, welckers beveelen zy in allen gevallen genegen waeren te gehoorsamen, sich excuserende dat se bevoorens nae den goeden raed hun gegeven niet hadde geluystert, leggende daervan de schult op den quaden raad van eenige onwyse, nydige en affgunstige menschen, die noch onder haer waren, en soude nu volgens haer voorgeven Gillisson voornemens zyn, 20 dagen nae haer vertrecq met alle zyn macht nae Cadiry op te trecken om Troena [1] Jaja met all zyn gespuys te verdelgen etc.;

achtervolgens de ordre van d'Ed. Heere Directeur Generaal Cornelis Speelman mede vernomen wesende, watter mochte zyn van de besendinge, door den Sousouhounan Aman Courat Sinepatty Ingalala aen den Sulthan tot Bantam gedaen, gelyck Haer Ed. door den resident Willem Caeff aengecundicht was, had men niet veel moeyten gehad om hetselve wys te werden, want den Sousouhounangh op 22 April personeel in de logie by d'E. S[t]. Martin verscheen, seggende dat zyne gesanten, bevoorens nae Bantam gesonden, weder teruchgecomen waeren met een brieff van den Sulthan aldaer, die by d'E. S[t]. Martin origineel ter hand stelde, ende nu oocq

---

[1] HS.: *Treroena.*

soodanich benevens het translaet van deselve nae Batavia gesonden wiert, in sich bevattende onder andere een aenradinge, dat gemelte Sousouhounangh wilde volharden by de religie van zyn voorvaderen, gemerct den Conincq tot Bantam hadde verstaen dat hy nu aen 't twyffelen, en geen Mahomethaen of Christen maer tusschen beyde was, ende wyders dat hy oocq jegenwoordich niet als een Conincq of oppervorst noch een gemeen man, maer onder de heerschappye van de Hollanders leeffde etc., ende dat met soodanige omstandicheden, die genoechsaem te kennen gaven (hoewel niet opentlyck) dat se tot geenen anderen eynde waeren gericht, als om hem te bewegen sich van de Comp. te willen ontslaen, en of wel schoon d'E. S[t]. Martin moeyte hadde gedaen om cundich te mogen werden, hoedanich den inhout des briefs zy geweest, die den Sousouhounangh aen den Bantammer hadde geschreven, waerop het voorenstaende in antwoord had gedient, soo had men er echter niet achter connen comen, hebbende niet anders connen vernemen, als dat deselve eenelyck begrepen soude hebben een versoeck, dat hem mochte toegesonden werden de verlaten huysvrouw van zyn broeder Singasary, onder belofte daervoor te sullen geven alle het veroverde geschut tot Cheribon, benevens aenbiedinge van een trouwe en vaste vruntschap;

sedert het vertrecq van d'Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman was derwaerts over niet veel van belangh voorgevallen als het verdryven van de vyanden uyt de landen van Patty en Coedoes, 't aencomen van capiteyn Sloot op Chelimby en het slaen daerontrent van een troep Cadjoranders, waerontrent Manca Jouda en Carty Wickdjaja hun al seer valjant hadden gedragen; de vyanden waeren over de rivier van Samangy gevlucht, de bovengenoemde twee Javaense bevelhebberen nae twee dagen vertoevens aen den oever derselver weder terugge gekeert ende daerontrent in een opgeworpen pagger verbleven, gelyck mede den lieutenant Libout op Patty bevoorens met de Javaense bevelhebberen Souranata en Manganonangh een tocht nae Rimbangh hadde gedaen om met d'E. cap[n]. Renesse te confereren, doch midderwyle een gerucht door 't lant verspreyt zynde, dat Singapadjou, swager van Tronajaja, met een groote heyrcracht quam afzacken nae Grobogangh, soo had men, om de landeryen daeromher van hare invasien en het bloeyende gezay (dat in het district van Damacq van seer goede hoope was) voor bederff te bevryden, den lieutenant Altmeyer met een parthye volcq benevens den oversten Souranata bovengemelt nae derwaerts gesonden, onderwylen dat Libout op Patty verbleven was om het werck aldaer met de resterende macht waer te nemen, hoewel men evenwel beswaerlyck conde geloven, dat de Troenejajas-gesinden nae sooveel aenstoots te hebben geleden hun dus verre nae beneden soude durven begeven, dat de tyt echter nader soude moeten openbaeren, zynde ondertusschen het vertrouwen op God Almachtich, die men hoopte dat Haer Ed. de middelen in handen souden stellen om het generale werck ginder met cracht en vigeur door te connen zetten, temeer het verwylen des tyts alles erger ende slimmer deed werden;

't jachtie de Snaeuw was op den 22 April van Sourabaya over Rimbangh op Japara verscheenen, medegebracht hebbende elf lasten rys, uyt dewelcke vyf tot behoef van 't Rambangse guarnisoen door capiteyn Renesse waeren gelicht;

't nieuws uyt dien oirt was van geen sonderlingh belangh, werdende stercq geclaecht over de ziecte van 't volcq aen landt bescheyden, synde de andere op de schepen fris en gesont, dat met de gesteltheyt van 't volcq op, voor en ontrent Japara al meest overeenquam, 't geen men hoopte haest te mogen veranderen;

de fluyt den Hasenburgh in 't laest van April van Tegal voor Japara verscheenen, was op den 3 May nae Bima voortgedepescheert, om een ladinge sappanhout voor Batavia af te haelen.

In den avont erlangen wy per Javaens vaertuych van Bantam een missive, door den resident Willem Caeff op gisteren aen Haer Ed. geschreven, behelsende:

dat keey Aria Monjaja niet, als tevooren wel was gesecht, met een groote macht nae Cheribon etc., soude vertrecken maer eenelyck met 6 à 7 vaertuygen, om de oude graven der gestorven grooten aldaer te besoecken, ende waerom de gepreste Lamponders albcreyts gelicentieert waeren weder nae huys te keeren, gelyck zy oocq aenstonts hadden gedaen;

dat de gesanten van den jongen Jambysen Sulthan noch al bleven wachten nae bescheyt van Crain Tima die vry wat afkeerigh van die Vorst scheen, als connende de lieffde, die se haer landsman Dain Matara (onlangs stillekens van Bantam nae Batavia gevlucht uyt vreese van door den Conincq aldaer gematst te sullen werden) toedroech, soo licht niet vergeten, schoon haer moeder haer die door alle bedenckelycke middelen soght uyt het hooft te praten, en seer gaerne sonde zien, dat se haer met den Jambinees in huywelyck quam te begeven.

16 d°. Heden comt den E. licentmeester Ocker Ockerse binnen 't casteel verzelt met seker Engels jongelingh, sooeven met een Javaens vaertuych van Bantam hier aengecomen met een complimentbrieff, door zyn meester den provisionnelen Engelsen agent Mr. Albert Payne aen Zyn Ed. den heere Gouverneur Generael Rycklofl van Goens geschreven, luydende uyt het Engels vertaelt aldus:

Dat het UE. Excellentie magh behagen:

De regels niet alleen van de gemene beleefstheden in 't generael, maer oocq myn bysonder respect, die icq UEd. schuldich ben over de groote eere en gunst, die ick ontfangen hebbe op Batavia zynde, hadde my over langh al verplicht om myn behoorlycke eerbiedicheyt by UEd. af te leggen om UEd. te congratuleren in UEd. geluckige successie van soo een aensienelycken ampt ende bedieningh als het God belieft heeft UEd. te laten toecomen; het en is oocq niet alleen een eer die UEd. ende de zynen van den Almachtigen is toegevoucht, maer voor degene die UEd. dient, welckers zegeningen overvloedich haer hebben gevolcht in alle haere ondernemingen ende bysonderlyck in desen, dat zy soo wel ende soo langen tyt hebbende gedient geweest van UEd. voorsaet geluckiger memorie (wiens doot icq van herten beclage), Hy op soo een besondere maniere UEd. heeft bewaert om in dese plaets te succederen, dewelcke zy al over langh aen UEd. verdiensten schuldich

zyn geweest, wiens lof niet alleen onse ende Uwe nabuyren, maer oocq tot de uytterste deelen des aerdcloot bekent is.

Om UEd. bekent te maecken wat de redenen zyn geweest, waerom ick soo lange verwacht hebbe om myn schuldige eerbiedicheyt te betaelen, soude UEd[t]. schynen te verveelen ende my schuldich maecken aen eenige ongerymtheden; ick hebbe dan dit alleenlyck aen UEd. te seggen, dat icq voor myselven in 't bysonder geen reden gehadt hebbe, maer alleenlyck in 't generael, en mogen deselve eerder eygentlyck genoemt werden punctilles van beleeftheden als yetwes anders, derhalven sal icq UEd. niet moeyelyck vallen met het aenhaelen van deselve, want soude icq in 't gemeen UEd. congratuleren, als: voor myn selven ende mynen raed, soo soude icq buyten myn commissie en ordres gaen, ende UEd. verdiensten soude oocq meerder magnificentie ende ordre vereysschen in derselver solemnisatie, derhalven versoucke van UEd. in dese zaecke geëxcuseert te zyn, en dat UEd. gelieve myn geringe bequaemheyt te aenvaerden als van een privaet persoon, UEd[t]. versekerende, dat niets my aengenaemer sall wesen als UEd[e] beveelen, waerin icq UEd. dienst zal connen doen.

M[r]. Benjamyn Renes, van Batavia over twee dagen alhier aengecomen, heeft my bekentgemaect UEd. beleeftheden aen hem bethoont, en de groote eere my aengedaen van my in UEd. gedachten te houden, waervoor icq tegenwoordich maer alleen can betaelen met oneyndige dancksegginngen.

Myn huysvrouw bied haer onderdanigen dienst aen UEd. ende mevrouwe, Haer Ed. eerbiedelyck bedanckende voor de mom, die UEd. haer heeft believen te senden; zy is alleenich becommert, dat se jegenwoordich niets heeft Haer Ed. aennemingh waerdich, maer verhoopt in 't corten aen Haer Ed. teeckens te geven van haere danckbaerheyt, alhoewel zy noyt de beleeftheden zal connen recompenseren.

Ick hebbe aengemerct zedert de seven jaeren langh, dat icq alhier geweest hebbe, dat onse nootsaeckelyckheden ons altyt zyn toegevoecht geweest van Batavia met soodanige materialen als wy van noden hadden (aengaende onse scheepvaert) maer hebbe noyt connen vinden, dat t'eeniger tyt UEd. iets van onsen dienst van noden heeft gehadt, welcke aenmerckinge my verstout om in UEx[tie]. gedachten te brengen het sevende artikel van 't laeste tractaet van vreede, tusschen de groote en machtige Prins Carel de Tweede; by de gratie Godes Coningh van Engeland, Schotlandt, Vranckryck en Yrlandt, Beschermer des Gelooffs etc., ende de H°. en M°. Heeren de Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, welcke artikel geconfirmeert is by het tractaet van Breda in den jaere 1667; derhalven volgens deselve artikel, byaldien ons in toecomende iets nootsaeckelycx quame te ontbreken, zoo sal icq volgens gewoonte ende met UEd. toelatinge om deselve nae Batavia senden, nemende geen verdere kennisse van wat ordres UEd. aldaer gelieft te stellen ontrent de Javanen, als wel wetende, dat sulcke ordres

niet connen reycken om onse correspondentie met UEd. in wat poinct van commercie het oocq mochte wesen te verhinderen.

Ick hebbe jegenwoordich niet anders als UEd[e] handen onderdanich te kussen, myn en myn huysvrouwen dienst en schuldige eerbiedicheyt aen mevrouw te presenteren ende my toe te schryven

(*onder stont:*)

UE. Exellentie verobligeerde dienaar,

(*was geteyckent:*) ABEL PAYNE.

(*ter zyden stont:*) Bantam den $^{4}/_{14}$ May 1678.

17 *d*[e]. 's Morgens wert door seker Nederlands zöldaet, comende uyt den optocht van de capitainen Willem Hartsinck en Fredrick Hendrick Muller hier boven in 't landt teruch, mondelinge tydinge aengebracht, dat ruym 60 Nederlandse militairen, de treyn niet connende volgen onder geleyde van een goet getall Javanen in 't afcomen waeren, op hetwelcke dan aenstonts den E. Majoor Christiaen Poleman ende d'E. Landdrost Laurens Pit de Jonge met eenige Nederlandse militairen ende parthye Javanen deselve in 't gemoet gesonden werden, om alle die impotenten op de gevoechlycxste wyse herwaerts te geleyden.

Heden voor de middach comen andermael onder geleyde van d'E. licentmeester en sabandaer Ockerse binnen 't casteel de gesanten des Coninex van Palimbangh, op den 3 deser alhier gearriveert, die nae een weynich gesprecq met Zyn Ed[t]. weder nae buyten en haer logement vertrocken zyn.

Des avonts vertrect de hoecker de Brandgans nae de besettinge voor Pamanoecan, eenelyck derwaerts gesonden werdende om de besettinge aldaer, die goetgevonden zy noch eenigen tyt te continueren, van provisien te versorgen, gelyck by het briefken van hedigen dato, mede aen den commandant Steutel affgaende ende hieronder in substantie, hoewel van weynich belangh, volgende ([1]), nader can werden gesien:

dat de provisien en behoeften, alsnu met de hoecker de Brandgans nae de besettinge gesonden werdende, nae rato over deselve mosten werden verdeelt, latende dan aenstonts geciteerde hoecker weder teruch herwaerts keeren;

dat de geruchten, nu een geruymen tyt op Bantam gegaen hebbende wegens de groote expeditie vandaer naer Cheribon, weder ten meerendeele zyn verdweenen etc.

Op de ordinary vergadertyt is op heden in Rade van India onder anderen gearresteert ende vastgestelt desen jare vermits de slechte negotie in 't rycq van Toncquin geen silvere spetie derwaerts te bestellen, temeer gemeent wert den handel aldaer met het contant capitael van *f* 183000, 't voorleden jaer overgebleven, mitsgaders de nu afftesendene coopmanschappen genoechsaem vervolcht zall connen werden.

18 *d*[e]. Heden vertrecken uyt dese rheede nae Palimbangh en Jamby 't schip 't Eylandt Mauritius benevens de chialoupen de Gerechticheyt en Moor, en daermede

([1]) HS.: *twolgende.*

volgens resolutie van 12 deser den coopman Jan van Leene als commissaris om het comptoir Palembangh te visiteren ende wyders alsulcx te verrichten als by de instructie, deselve tot naricht medegegeven, in 't afgaende briefboecq onder den dach van heden nader can werden beoocht, alwaer mede te vinden zyn de brieffiens aen de residenten op beyde de voornoemde comptoiren benevens oocq de missive, door Haer Ed. aen den Sulthan Ratoe tot genoemde Palimbangh geschreven.

Bestaende de ladinge in gemelte bodem Maritius in 't volgende:

voor Palimbangh:

83 packen diverse cleeden;
9993 Spaense en Mexicaense contanten realen en voorts schenckagiegoederen, partye loot en thin, mitsgaders eenige houtwercken tot het vernieuwen van de logie etc., tesamen ter monture van....... ƒ 39810: 8: 4.

en voor Jamby:

73 packen diverse cleeden;
4000 Mexicaense contante realen, monterende .... ƒ 36980: 7: 9.
bedragende alsoo tesamen........... ƒ 76790: 15: 13.

Des avonts comt d'E. major Christiaen Poleman, en d'E. landerost Laurens Pit de Jonge, op gisteren de afcomende impotenten tegemoet gesonden, weder teruch, hebbende het volckje op m^r. Cornelis eylandt ongevaer drie mylen van hier gelegen gelaten, ende medegebracht een missive, door de capitainen Hartsinck en Muller in dato 15 May uyt de negorye Selintcy aen haer Ed. geschreven, van cort relaes dusdanich:

zedert het jongste schryven, gedachtekent 6 courant uyt de negory Rombot, was men eerst den 9 daeraenvolgende diep in den achtermiddach op Patagouron anders Maraberis geraect, alwaer de voortroep in 't overtrecken van de revier gewaer wiert 5 à 6 Bantamse Balinesen, die aenstonts de vlucht naemen ende tevergeeffs een goede myl naegejaecht wierden; van hier sloech men de Bantamse wech op nae Samadangh, maer deselve door steyle bergen ende diepe morassen geheel onbruyckbaer zynde, bracht men ruym thien uyren door eer men daerop drie cleene myltjes hadde affgelecht, 't welcq d'onse deed resolveren op het voordragen van de Javanen, dat den wech verderop noch vry slimmer soude bevonden werden, om den tyt niet vruchteloos te slyten nae Selintcy aff te sacken om aldaer provisie op te doen voor de tocht nae Craoan, ingevolge van 't welcke dan op Selintcy verscheenen wesende, wiert men door den gouverneur aldaer, Arsadita genaemt, seer vrundelyck ende beleeft ontfangen, versoeckende aenstonts seer ernstelyck, dat men de Batavise fugative Baleyers, hun daerontrent onthoudende en waervan se dagelycx seer grooten overlast leden, wilde tegemoet trecken, dat sonder uytstel noch tenselven dage soude zyn ondernomen, indien men maer kennisse van de situatie van die schelmen hadde gehadt, om hetwelcke dan te vercrygen des anderen daechs onder

den lieutenant Tieleman van Eeuwyck een troepje gedetascheert was, bestaende uyt 6 Nederlanders ende 20 Bandanesen met schietgeweer ende voorts 25 Baliers ende 50 Javanen, met ordre, indien zy die schelmen quamen te rencontreren ende in postuyr van defentie te vinden, op deselve los te branden; in 't opmarcheren zynde, bevond men haere negorye genaemt Seboebaer ongevaer een myl verre en de wech ontrent op een half myl distantie met voet- ende scheenangels bezayt, die door de Javanen alle wierden uytgetogen; dusdanich dan tot dicht onder haere negorye genadert wesende, hoorden d'onse dat se wacker met padystampen besich waeren, dat seer schielyck in een ander spel veranderde, want zy d'onse gewaer werdende, grepen [1] hunne piecken ter hant en begonden seer vervaerlyck amocq te schreeuwen, 't gunt echter toen der d'onse vuur op gaven niet lange duurde, nemende met alle man de vlucht te boswaert in, naedat se bevoorens seven dooden becomen hadden, behalven die noch in 't lange gras nedergestort ende in de negorie gebleven waeren, waerop aenstonts haer voorsz. negorye met alles datter in was in coolen wiert gelecht, zynde aen onse zyde niet meer als twee persoonen gesneuvelt, te weten een Javaen uyt het district van Selintcy die aen zyn ontfange wonde sterff, en een Baleyer, die te diep in de negorye geraeckt en niet weder te voorschyn gecomen was;

nu sou men voorts de marsch van Chelintcy over de Bantamse wech nae Craoan en Tanjongpoura voortsetten, ende waerom oocq weder teruchgesonden wierden 65 Nederlandse militairen die niet bequaem waren om den train te connen volgen.

19 d°. Voor de middach comen de siecken ende impotenten hiervooren gemelt binnen 't casteel in 't geleyde eeniger Javanen uyt het district van Selintcy, die haer in 't afcomen getrouwelyck bygestaen en gehulpen hadden.

20 d°. Wert alhier per borgervaertuych een cleen brieffje aengebracht, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 15 deser uyt de veltschans tot Tanjongpoura aen de sabandacr Ocker Ockersen geschreven, eenelyck in substantie behelsende 't volgende:

het crychsvolcq, onder de capiteynen Hartsinck ende Muller opgetrocken, was volgens rapport van eenige Javanen al bereyts tot aen de reviere van Chebet genadert en besich om deselve aff te comen nae Tanjongpoura, alwaer het allomme seer wel stont, uytgenomen dat de leefftochten, als groff en cleen vee mitsgaders verscheyden aerdvruchten, beswaerlyck te becomen waeren, ende waerom men dan oocq genootsaect was geworden om aen de besettelingen eenige verstreckinge van vleesch en specq te doen, 't geen expresselyck van Batavia derwaerts gesonden was om tot een waerborch in tyt van noot, 't zy by belegeringe off anderssints te moeten dienen, 't welcq hy versocht den licentmeester Ockersen Haer Ed. sonder uytstel geliefde bekent te maecken, opdat men bytyts weder met wat anders mochte werden versorcht, temeer men maer 4 vaten vleesch en $2^1/_4$ d°. specq in voorraet hadde en oocq gansch geen gelt om incoop van rys en andere eetwaeren te connen doen.

[1] HS.: *grepende.*

Tot suyveringe ende opmaeckinge van de wech, die men hier op Batavia voornemens is te laten opkappen ten laste van de Comp. en tot nut en gerieff van 't gemene beste, sullende beginnen ([1]) ongevaer vierhondert en vyftich roeden beoosten dit casteel, van den oever ofte zeecant aff recht zuytwaertsop nae boven ende waervan nu all een goet stucq weechs nae boven zy geavanceert, is goetgevonden ende verstaen te doen emaneren ende te affigeren het navolgende biljet.

By den Gouverneur Generaal ende de Raden van India wert mits desen aen een ygelyck bekentgemaect, ende dengeenen die het mochte aengaen expres geordonneert ende aenbevoolen, dat de ingelanden, gelegen offte uytcomende aen de nieuwe groote heerenwech, die alsnu tot nut en gerieff van het gemene beste van de zeecant afl over de Anchiolse rivier recht zuytwaertsop nae boven tot laste van de Comp. is geroyt ende gecapt, sullen gehouden ende verplicht wesen, yder voor sooverre zyn landt comt te strecken, gemelte nieuwe heerenwech suyver ende op een behoorlycke hoochte op te maecken ende doorgaens bequaem te houden, soodanich dat deselve althoos soowel met wagens, carren en paerden, als tevoet can werden gebruyct ende betreden, en dat sulcx vooreerst tot op 2700 roeden ofte tot aen Mr. Cornelis eylant toe, van nu aff binnen den tyt van vier maenden naer desen sall moeten werden geëffectueert, op pene dat die daerinne comen te mancqueren en nalatich bevonden werden, boven een pecuniele amende echter gehouden sullen wesen het costende van dien te betaelen, invoegen als sulcx dan tot haeren laste ter ordre van den heer sal werden opgemaect ende besorcht.

Batavia in 't Casteel, 20 May anno 1678.

21 *do*. Ontfangen Haer Ed. per Mardycker-vaertuych comende van Palembangh een cleen briefje van den resident Joannes Schilboorn mitsgaders den raed aldaer, gedachtekent den 3 deser maent Mey, van geen bysondere inhout, gelyck in 't aencomende briefboecq op den dach van heden nader can werden gesien.

Des middachs werden de gesanten van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga, op den 25 der jongstleden maendt April, ende die van den Sulthan Ratoe tot Palembangh, op den 2 deser maend Mey alhier verscheenen, uyt den naem ende van wegen d'E. Comp. door d'E. sabandaer Ockersen in 't byzyn van eenige andere gequalificeerde mitsgaders den capiteyn der Maleyers alhier, naedat se alvoorens soo met carossen als te paerde een tourtje voorby Noortwyck hadden gedaen, heerlyck op een goede maeltyt getracteert, in een playsante thuyn even buyten de Diestpoort deser stede tot dien eynde aengericht, alwaer het geselschap by den anderen bleeff tot in 't vallen van den avont, als wanneer gemelte gesanten en haer gevolch, met cost ende dranck ten genoegen onthaelt, onder geleyde van

([1]) HS.: *beginnemen*.

gemelte E. Ockersen ende de verdere gequalificeerde vroylyck en verheucht weder nae de stadt en yder nae zyn logiement keerde.

Des avonts vertrect uyt dese rheede voor d'eerste besendinge nae Toncquin het jacht de Experiment, met schryven aen het opperhooft den coopman Joannes Besselman mitsgaders den raedt aldaer, van alsulcken inhout als onder den dach van heden in 't afgaende brieffboecq naegesien can werden, bestaende voorts de ladinge van gemelte bodem uyt:

10 packen guinees lywaet;
1 pack rouw zeyldoecq;
100 kisten geraffineerde pypswavel;
6 stucken metaal canon, voorts eenige schenckagiegoederen, gereetschappen, provisien, medicamenten etc., gesamentlyck bedragende een somme van ƒ 19284 : 11 : 6.

In den avont keert den Engelsman, op den 16 deses van Bantam alhier verscheenen, weder nae huys met een missive, door den Hre. Gouverneur Generaal Rycklof van Goens aen zyn meester, den provisionnelen Engelsen agent Abel Payne, in antwoort geschreven op de zyne hiervooren ternedergestelt, luydende als volcht:

Aan den Hr. agent van de Honorabile Engelse Compe. tot Bantam, Abel Payne.

Ed. Genereuse Heer.

Deselve regulen van beleeftheyt, die UEd. bewoogen hebben om my in de successie van myn aensienelyck ampt te congratuleren, gelyck het UEd. belieft heeft my de eere te doen van te betoonen in UEd. seer aengename van den 4/14 May deses jaers (vervult met duysent beleeftheden en eerbewysingen, myn verdiensten overtreffende), verplichten my om UEdt. daerover overvloedichlyck te bedancken, ende in 't bysonder om aen UEd. deselve te vergelden met sincere versekeringen van oyt eenige occasie te sullen voorby laten gaen in dewelcke icq sall connen betoonen alle eerbiedicheyt die men schuldich is aen een minister van de Honorable Engelse Comp. onder de bescherminge van soo een grooten Conincq, en UEd. dienst doen, soo in 't generael als in 't particulier, in zaacken UEds interst aengaende.

De gantsche werelt staet toe dat in dat groote ongelucq, geschiet in den voorleden jare in 't schrickelyck ende verfoeyelyck vermoorden ([1]) van den heer agent Wythe ende mr. Willougby (wiens gedachtenisse ons noch aengenaem is ende het herdencken van soo een grouwelycke moort in ons een afgrysen ende vervloeckinge baert) de Honorable Comp. van de Engelse natie geluckich is geweest in UEdt. een persoon te vinden, die waerdich was om soo een aensienelyck ampt op te vatten en dat in een tyt, daer

([1]) Dit woord ontbreekt in het HS.

men niet als alle verwarringen en vordere onheylen te verwachten hadden, in welcke successie icq UEd. toewensche alle heyl ende genoegen tot glorie van de Honorable Comp.

Ende indien UEd[t]. niet eerder daerover is gecongratuleert geweest, gelieft my zulcx niet te laste te leggen, alsoo icq te dier tyt ([1]) cranck was, ende niet als langh daernaer gereconvaliseert ben, levende toen oocq onder de sorge van myn loffelycken antecesseur.

Ick en segge dit niet om te verschoonen hetgene mochte naegelaten, noch om te verweeren hetgene mochte geschiet zyn, maer alleenich om UEd. te bethoonen dat poinctilles van eer en beleeftheden in soodanige materie dickwils wederzyts oorsake van clachten geven, derhalven bedanck icq UEd. gansch vrundelyck in myn particulier voor de eere my aengedaen, sonder het gepasseerde in eenige consequentie te trecken, UEd. alleenich versoeckende versekert te zyn dat UEd. begeerten my althoos aengenaem sullen zyn en dat icq deselve sal trachten uyt te voeren tot wederzyts genoegen, wanneer UEd. my de eere zall aendoen van deselve op te leggen.

Ick ben verblyt dat UEd. aengemerct heeft den ganschen tyt van UEd. verblyf in dese quartieren, dat wy noyt in gebreken zyn gebleven om naauw en heylichlyck te onderhouden het verbont tusschen beyde onse natien, met UEd. te voorsien van alle hetgene UEd[t]. gebrecq hadde; versoecke derhalven UEd. sich gelieve te versekeren dat ([2]) in toecomende, indien UEd. yets mochte van nooden hebben waerin wy UEd. soude connen dienen, UEd. sal sien, indien het in onse macht is, met wat voor een genoegen en wille wy trachten sullen UEd. te voorsien, en waervan icq versoecke UEd. effentiele preuven gelieven te nemen, opdat wy mogen in dese gewesten onderhouden deselve harmonie ende eenicheyt, die wy door Godes zegen met sooveel vreuchde ende glorie in Europa sien cultiveren tusschen zyn gesechde Majesteyt van Groot Brittannien, Vranckryck en Yrlant, Beschermer des Geloofs etc. ende de H°. ende M°. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende in deselve hoochwaerde persoon van zyn Coninclycke Hoocheyt d'Heere Prince van Orangie.

Maer wat de commercie belancht can icq UEd. anders niet seggen, als dat wy blindelincx gehoorsamen de bevelen van onse overheden, latende aen Haer Ed. beantwoorden de tegenwerpingen ende swaricheden die daeruyt soude connen voortcomen, UEd. niettemin versekerende dat in alle andere saecken (waerin UEd. ons mochte van noden hebben, hetzy ontrent de scheepvaert ofte UEd. particuliere familie) UEd. my altyt bereyt zal vinden alle genoechen te geven.

Biddende ondertusschen God Almachtich Hy UEd[t]. gelieve in Zyn H. bescherminge te nemen en aen mevrouwe UEd. huysvrouwe een geluckige

([1]) HS.: *de dier tyt.*
([2]) HS.: *en dat.*

verlossinge te verleenen, aen wien myn waerde wederhelft sich is bevelende ende van wien icq soowel als van UEd. ben

(*onder stont:*)

Ed. Genereuse Hr.

UEd. dienstvaerdigen en bereyden dienaer

(*was geteyckent:*) RYCKLOF VAN GOENS.

(*ter syden stont:*) Batavia in 't Casteel den 21 May 1678.

23 *d°*. Na de middach wert alhier door eenige Javanen mondelinge tydinge aengebracht dat de capitainen Willem Hartsincq en Frederick Hendrick Muller met haer byhebbende volcq al tot aen de Craonse rivier ontrent Tanjongpoura gecomen waeren.

24 d°. Heden werden alhier per een inlandts vaertuych comende van Bantam twee briefjes aengebracht, door den resident W. Caef in dato 21 ende 23 May aen Haer Ed. geschreven, behelsende beyde in substantie 't volgende:

hoewel nu een tyt herwaerts de geruchten op Bantam hadden geloopen, dat vandaer een goede parthye oorlochsvolcq onder keey Aria Monjaja nae Scribon ende Samadangh gesonden stont te werden, soo was daervan echter tot noch toe niets gevallen, hellende nu het meeste gevoelen daerheenen dat gemelte tocht wel in 't geheel achtergelaten mochte werden, te meer den jongen Conincq ongemeen hart daertegen was, onaengesien 't welcke evenwell den wrevelmoedigen key Aria al zyn onderhebbende volcq hadde gelast hun met cleene partytjes nae Turtiasa te moeten begeven, om vandaer dan wyders op te trecken, haer alvoorens versorgende van rys ende andere provisien die se gedurende haer uytwesen van noden soude hebben, ende off wel schoon in het voorige schryven was gesecht dat op Bantam driehondert Balinesen, van tyt tot tyt van Batavia verloopen en ten platten lande eenige mylen van de stadt huysgehouden hebbende, aengecomen waeren, soo was men nu echter anders bericht, te weten, dat het getal maer uyt 80 bestont, ende dat de resterende noch ontrent Craoan verbleven waeren, dewelcke dan gesamentlyck bevoolen ende geordonneert soude werden om vandaer ter adsistentie van Radeen Sinepatty nae Samadangh te moeten vertrecken, gelyck de bovengeciteerde 80 fugativen albereyts van Bantam teruch nae ([1]) Turtiasa versonden waeren om op het te gevene nader bevel sonder uytstel voort te gaen;

't Engels scheepje genaemt Tayoan was uyt Suratta op Bantam verscheenen, niet anders medegebracht hebbende als maer 70 packen diverse cleden en 60 packen comyn, poetsiocq etc.; met hetselve was tydinge overgebracht dat d'heer directeur Sybrand Abbema in Suratta hadde in beslach genomen twee Bantamse scheepjens, 't eene den Conincq en 't andere Pangeran Coelongh toebehoorende, uyt geen andere oorsake dan dat daer voor seker was gesecht dat d'E. Comp. met dat volcq in oorloch geraact soude zyn, over 't welcke gemelte Vorst gansch niet wel tevreeden was, doch had hy evenwel tot noch toe den resident Caeff dierwegen niet laten aenspreecken;

([1]) Het HS.: *van*.

den jongen Conincq was van voornemen geworden, eenen keey Carty Praya nae Batavia te schicken om een brieff aen Haer Ed. over te brengen, doch tot welcken eynde had den resident niet connen te weten comen, zynde het seggen dat het eenelyck soude wesen om te versoucken de continuatie van vreede en vruntschap, doch wanneer desen briefdrager stont te vertrecken, was noch niet vastgestelt, wesende gemelte jongen Vorst twee dagen verleden met verscheyden groote te paerde nae Turtiasa gegaen, maer wat aldaer desselfs verrichten soude zyn wist men almede niet;

d'Engelsen hadden middelerwyle noch een hoecker uyt Suratta thuysgecregen, hebbende drie maenden onderweech geweest en eenelyck maer medegebracht 80 picol poetsiock, doch een goet capitael in silvere abassies om tot den handel in Toncquin te werden geëmployeert, werwaerts sy aengelecht hadden hun scheepje Formosa om in 't begin van de toecomende maent te vertrecken;

op den 22 deses waeren door een Conincx schryver van 't eylandt Engels Onrust in de logie gebracht twee Nederlanders, genaemt Adam Christiaensen en Abraham Salomonsen, beyde van Amsterdam, zynde in 't geselschap van noch vier andere Nederlanders met een tinangh van Batavia wechgeloopen en op het Engels Onrust aengecomen, met intentie om haer in dienst van de Engelsen te begeven, gelyck de andere vier al bereyts hadden gedaen, werdende door de capitainen schuylen verholen gehouden, sonder dat men wist by of ontrent wien men deselve soecken of vinden soude, doch had den Engelsen agent, daerover aengesproocken zynde, belooft, deselve te sullen laten opsoecken, en om de Javanen te animeren tot het nemen van naeuwe toesicht ontrent soodanige vluchtelingen, had men deselve over 't opbrengen van vooraengeroerde twee met 30 rd^s beschoncken, waerenboven noch aen de veerman, die haer hadde vervoert, 5 rd^s hadt moeten betaelen, voor welcke penningen S^r. Caeff versocht, dat zy vluchtelingen die jegenwoordich geboeyt nae Batavia wierden gesonden, op haer reeckeningen van maentgelden mochten werden belast etc..

Benevens bovengementionneerde twee Bantamse briefies, is vandaer noch ontfangen een pacquet Suratse papieren, door de vooraengeroerde Engelse hoecker uyt Suratta overgebracht, zynde een missive met de daertoe gehoorende bylaechjens, in dato 18 February ende den 4 Maert deses jaers door d'E. Heer Directeur Sybrandus Abbema mitsgaders den raad aen Haer Ed. geschreven, welckers inhout onder den dach van heden in 't (1) aencomende briefboecq naegelesen can werden.

Heden is in Rade van India goetgevonden ende vastgestelt, tot overvoer der coopmanschappen deses zaysoens nae Japan behalven de fluyt de Voorsichticheyt, op den 23 April laestleden over Siam al bereyts derwaerts vertrocken, noch te gebruycken drie cloecke fluyten, bezyden 't welcke dan oocq meteenen tot vervanger van d'E. Albert Brevinck is vercooren ende geëligeert het verledenjaerse opperhooft d'E. Dirck de Haes, en tot desselfs tweede oocq wederom de coopman Izaacq van Schinne.

---

(1) Dit *'t* ontbreekt in HS.

Oocq is eenparich gearresteert ende vastgestelt, in desen schralen tyt dat men allomme soo seer om gelt benodicht zy, ditmael geen meer cooper in Japan te laten incoopen als maer 16000 kisten, latende 't voorige capitael altesamen besteden in goude coebans, sullende oocq geen meer zyde voor dese mael derwaerts gesonden werden als ongevaer 900 balen, soo Chinese, Toncquinse als Bengaelse.

Nadien d'E. heere Willem Volger nae luyt der missive van d'Ed. Heeren 17en albereyts overgeschreven zy sich te willen gereethouden met eerste gelegentheyt nae Batavia over te comen, om alhier voortaen de Hooge Regieringe by te woonen, soo is nu oocq in zyn Ed. plaetse tot directeur van de Bengaelse directie vercooren den E. Jacob Verburch, dewelcke dan oocq tot seconde is toegevoecht den E. oppercoopman Justinus Weyns, mede een man die in de Moorse landen langen tyt verkeert en (1) goede ervarentheyt heeft, sullende het opperhooftschap tot Cassimabazaer becleeden en aldaer tot syn tweede hebben den oppercoopman Matheus Berckman, jongst van Couchin nae Bengale vertrocken, sulcx dan wyders den coopman Jan Pitt naest den oppercoopman Harman Fentzell als tweede administrateur ten hooftcomptoire Ougly sal werden geemployeert etc.

Ende aengesien oocq gemeent wert dat tot te beter vercryginge ende vaststellinge van den langhgewenschten handel op (2) het ryck van China, tot hetwelcke sich de hoope al eenichsints favorabel begint te verthoonen, wel soude vereysschen een gequalificeert hooft van wat meerder aensien als den present aldaer wesende coopman Jacob Martense Schagen, soo is daertoe vercooren ende geëligeert d'E. Martinus Caesar onder caracter van commandeur en commissaris, zynde een man van de vereyschte capaciteyten, die bevoorens verscheyde maelen het opperhooftschap in Japan en zedert een geruymen tyt met goede reputatie een stoel in den achtbaren Raed van Justitie deses Casteels bekleed heeft.

26 *do*. Ontrent de middach comt hier uyt de besettinge voor Pamanoecan weder te keeren de hoecker de Brandgans, den 17 deser met provisien derwaerts vertrocken, medebrengende een missive, door den schipper commandant Adriaen Huybertse Steutel mitsgaders den raed den 24 deser maendt aen Haer Ed. geschreven, dusdanich in substantie luydende:

Achtervolgens Haer Ed. ordre had men de provisien, door de Brantgans overgebracht, nae rato over de besettinge verdeelt, doch had het jachtie de Smith, voor Indermayo leggende, volgens de van haer ontfangene quitantie van 't een en 't ander wat tecort ontfangen, en waervan men dan oocq soodanige verclaringen hadden laten beleggen als nu nae Battavia gesonden wierden om aldaer naegespeurt te connen werden waer het mochte haperen;

eenige dagen verleden had men van de Javanen in plaetse van de langh toegesechde 150 gantangs rys etc. niet anders geeregen als maer 50 gelycke gantangs ende een buffel, waervoor men echter den pangiran van Sammadangh, die deselve sond, vrundelyck hadt laten bedancken;

---

(1) In het HS. is dit *en* uitgevallen.
(2) Dit *op* is in de pen gebleven.

terwyle de gesoute visch altesamen albereyts geconsumeert was, soo mosten onse Baleyers, met 3 gontings in den train leggende, haer eenelyck met drooge rys behelpen omdat se geen vleesch off specq aten, als strydende tegens de Mahomethaense religie, sulcx die luydjens al wat verdrietich begonden te werden, doch lieten se hun echter nochal met goede woorden tevreedenstellen, op hoope dat se binnen weynich dagen wel met soute visch etc. versorcht soude werden;

in de besettinge stont het alles wel, uytgenomen dat de watersucht soo nu en dan onder het volcq begon te dominieren, dat hun tot den dienst onbequaem maecte, van welcq slach er nu ses met de Brantgans nae Batavia wierden gesonden;

dewyle by de overgesondene provisien gansch geen azyn gevonden ende men daervan geheel onvoorsien was, soo versocht men ten eersten daermede versorcht te mogen werden;

twee Chinesen met 6 Javanen in een gontingh van Cheribon comende, waeren onderweechs door een Maccassaers vaertuych aengeranst doch den dans noch geluckelyck ontsnapt, naedat een van beyden die Chinesen was dootgeschooten ende eenige van de Javanen gequetst, die buyten allen twyffel gesamentlyck het leven souden hebben moeten verliesen, indien niet tot haeren goet gelucke een vremt vaertuych was comen aenseylen, waerdoor dese moordenaers sulcken schrick cregen, dat se alle tesamen 't by haer bynae vermeesterde vaertuych verlieten ende weder wechvoeren, ende souw men aenstonts op die ontfange tydinge wel een à meer welgearmeerde vaertuygen op dese zeerovers, die nootsaeckelyck daerontrent noch swurven, afgesonden hebben, maer dewyle daervan in de instructie geen mentie wiert gemaeckt soo had men sulcx niet durven bestaen, ende waerom men dan oocq in aenstaende seer gaerne met Haer Ed. nader ordre ten dien belange soude wesen voorsien.

27 *d°*. Des avonts vertrecken uyt dese rheede nae Sumatra's Westcust de jachten Cabeljauw en Schelvisch, mitsgaders de fluyt Janskercke ende de chialoup Neptunus. De missive, daermede aen de heer commandeur Hurdt en raedt driedubbel geschreven, is onder den dach van heden nevens 't register der bylagen in 't afgaende briefboecq ingeschreven ende van soodanigen inhout als aldaer breeder can werden nagesien.

Bestaende de cargasoenen, in gemelte bodems voor die commanderye affgescheept, in 't gene hieronder volcht:

in de Cabeljauw:

107	packen divers gewilde cleeden en	
11250	guldens contant in payement, monterende	*f* 64653: 8: 9,

in de Schelvis:

137	packen diverse cleeden en	
6111	guldens contant in payement, monterende	*f* 46369: 11: 7,
	Transporteere	*f* 111023: ..: ...

Per transport....... *f* 111023:..:...

in Janskercke:

155 packen diverse cleeden;
12620 guldens in 4206²⁹/₃₂ Civiliaense contante realen;
voort parthye claverstael, root cooper, yser, loot ende andere goederen, mitsgaders provisien, ammonitien van oorlogen, gereetschappen etc., over gemelte drie bodems verdeelt.......... *f* 66439: 5:12,

in de chialoup Nepthunus:

20 hoet smeecoolen, ongetaxeert............... *f* .....:..:.. ,
bedragende alsoo te samen....... *f* 195462: 5:12 (¹).

Heden door den equipagiemeester Jacob Geus en vier schippers, expres gecommitteert geweest zynde omme te visiteren de quade gestalte van het gehuyrde schip S'. Andries, op den 15 deser nae een lange reyse uyt het vaderlant verscheenen, in Rade van India gerapporteert wesende dat daeraen nootsaeckelyck eenige vertimmeringe diende te geschieden, voordat het met gerustheyt weder nae 't Patria gesonden soude mogen werden, soo is goetgevonden ende verstaen ten dienste van de Comp. ende beste van de reeders de vereyste vertimmeringe daeraen sonder uytstel te laten geschieden.

Het biljet, wegens 't opmaecken van de nieuwgeroeyde heerewech ontworpen en hiervooren onder 20 deses geinsereert, aen de heeren Schepenen gecommuniceert wesende omme daerop te hooren haer E. advys, ende nu door deselve dese vergaderinge in bedencken gegeven zynde, off men niet soude connen goetvinden, dat tot het suyveren ende aenvullen van aengetogen wech ende alle andere wegen mitsgaders 't maecken van nieuwe grachten, bruggen etc., ende 't onderhouden derselve over alle de ingelanden in 't generael een kleene heffinge wierde gedaen, die selfs de allergeringste landheeren niet swaer soude vallen op te brengen ende evenwel al een moye stuyver tesamen beloopen, soo is by Haer Ed. verstaen 't geadviseerde van de heeren Schepenen voormelt te confirmeren, ende soomede hetgene haer Ed. hebben voortgebracht nevens (²) de verplaetsinge van 't Lazarushuys, jegenwoordich staende aen de Westzyde buyten dese stad op de Ankese vaert, vandaer nae seker eylandtje, gelegen aen de Oostzyde deser stede in de mondt van de Anchiolse revier rondsomme in de zee.

Wyders heeft oocq d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman als president van 't collegie van Schepenen in Raede van India gebracht de nominatie van een dubbel getal Comp. dienaren ende burgers, omme daeruyt nae jaerlycxe gewoonte op den 30 deser, zynde de 59 dach van Batavias veroveringe, te verkiesen ofte uyt

(¹) Er schijnt een post van *f* 18.000 uitgevallen te wezen.
(²) Lees denkelijk: *wegens*, zooals ook in margine van het HS. staat.

de oude te continueren een getal van seven persoonen tot Schepenen deser stede. De jegenwoordige zyn ende hebben gedient als volcht:

d'Ed. heer Cornelis Speelman, Eerste Raed en Directeur Generael, als president........................ .... 6 jaeren;

d'E. Abraham Struys, als Schepen 2 en als Vice-preses twee, tesamen 4 jaeren;

d'E. Laurens Pit de Jonge 2 jaer en 7 maenden, doch is inmiddens vercooren tot drossaert van de landeryen gelegen aen de Oostzyde deser stede;

d'E. Govert Cracouw.................. .... 2 jaer;

d'E. Jacob van der Meersche.......... .... 2 jaer;

d'E. Cornelis Berenberch.... .. .. 2 jaer;

d'E. Jurgen Schults........ .... 1 jaer;

ende syn opnieuws genomineert
tot Praesident:

d'E. Hr. Willem van Outhoorn
d'E. Hr. Joan Camphuys
beyde Extra. Raden van India, yder met 8 stemmen;

voorts uyt Compe. dienaren:

Arnout Wesdorp met.. 6;
Daniel van den Bolcq met.................................. 5;
Francois Tacq met... 7;
Jacob van Dyck met.. 8;

uyt de borgers:

Isaacq Soolmans met....................................... 8;
Abraham Wys... 8;
Joan Soury.. 7;
Cornelis Swart met........ .... 6;
Hans Helt.................... .... 6;
Jacob Does.. 7;
Adriaen van Beecom.. ... 8;
Pieter Schippers.. 6.

Uyt dewelcke dan nieuw vercooren ende gecontinueert zyn:

d'E. Isaacq Soolmans, Vicepreses
d'E. Daniel van den Bolcq
nieu vercooren;
d'E. Jurgen Schults gecontinueert;
d'E. Jacob van Dyck
d'E. Abraham Wys
d'E. Hans Helt
nieuw vercooren.

Blyvende het verkiesen van een nieuw president noch in nader beraad gehouden.

28 *d*°. 's Morgens wert alhier door twee Javanen, comende met haer vaertuych van Bantam, een brieff aengebracht, door een van de jonger soonen des ouden Coninex aldaer aen Zyn Ed. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens geschreven, luydende nae gedaene translatie aldus:

> Desen brief wert geschreven uyt vruntschap en een opregt suyver herte van Paducca Pangiran Abdul Halim Zamsul Alam, en comt aan den Heer Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, die ([1]) het groote werck in de stad Batavia regeert ende in alle ([2]) plaatsen seer befaamt is over de goede sorge en toesicht van alle arme menschen en een hulper van alle coopluyden, waarover Godt hem wil geven een lang leven en veel geluck in dese wereldt.
>
> Verders maect Paducca Pangiran Halum Lamsul Allam bekent, dat dese alleene dient om te betoonen myne oprechte genegentheyt tot den Heer Gouverneur Generael, als een vrunt in vruntschap te leven ende noyt in verschil te comen, maer by een oprecht herte te continueren, waer brengers aff zyn Roegil Toeras en Souanda.
>
> Verders versouct Paducca Pangiran Abdul Halim Zamsul Allam aen den Gouverneur Generael om een gesisilieert snaphaenroer, en indiender geen gesisilieert by de Comp. te becomen is, versoect een ander dat goet is, want Paducca Pangiran Abdul Halim Zamzul Allam seer genegen is met een snaphaenroer zyn vermaeck te nemen.
>
> Voor dees tyt heeft Paducca Pangiran Abdul Halim Zamsul Allam aen den Gouverneur Generael niet anders te senden als twee koebeesten, die niet gelieft te versmaden, alsoo niet anders zyn dan een bloemken met een steel, en oocq geschiet tot een teecken van wedersytse vruntschap. God geve deselve tusschen Bantam en Batavia tot in der eeuwicheyt mach continueren.
>
> Geschreven in de stadt Bantam, op Woonsdagh den 3 dagh van dese nieuwe maen, in 't jaar van den Propheet Mahometh 1089.

29 *d*°. Pinxteren. Aengesien op gisteren 't verkiesen van den nieuwen president over 't collegie van Schepenen in suspens is gehouden en d'E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman vrywillichlyck aengeboden heeft dien last noch voor eenigen tyt, tot de comste der vordere verwachte heeren Ordinary Raden, eenigen tyt op sich te willen nemen, soo is nu op heden na de achtermiddachs-predicatie en d'ordinaire parade in Rade van India goetgevonden, zyn Ed. daertoe oocq te versoecken en dat te meerder omdat, gemelte collegie met den persoon van d'E. Isaacq Soolmans van een goet vice-preses voorsien zynde, ged. Ed. heere Speelman sich soo heel veel niet met de rolle en stadthuysbesoignes zal behoeven te bemoeyen, en dusdoende echter gemelte bancq van Schepenen by haer volcomen respect en achtbaerheyt geconserveert wert.

([1]) In plaats van *die* leest het HS.: *en*.

([2]) Het HS.: *Regeert endemalle*.

Wyders is noch goetgevonden de Hr. Extraordinaris Raedt Willem van Outhoorn in gevolge van 't genome besluyt dato 13 April passado onder de voorige caracter van vice-preses den achtbaren Raet van Justitie te laeten waernemen, almede tot de comste van de heeren Ordinaris Raden Balthasar Bort, Willem Volger en Anthonio Hurt, om alsdan (¹) over beyde die collegien weder permanente presidenten te verkiesen.

Ontrent den avontstont wert alhier per inlands vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 27 May uyt de veltschanse tot Tanjongpoura aen d'E. licentmeester en sabandaer Ocker Ockerse geschreven, behelsende eenelyck in substantie 't volgende:

alle het payement, tot costgelt van de besettelingen gebruyct werdende, was t'eenemael uytgegeven, sulcx men genootsaect waere geweest verstreckinge te doen van de penningen die men onlangs ontfangen hadde tot betalinge van de maendelycxe zoldyen, en waerom gemelte lieutenant versocht, dit Zyn Edt. de Heere Gouverneur Generael bekent te maecken;

de capitainen Hartzinck en Muller waeren met haer volcq op bamboese vlotten en praautjes niet sonder groote moeyte de riviere van Chebet aff tot voor de veltschanse tot Tanjongpoura gecomen, en stonden nu verders de reyse vandaer weder nae Battavia over lande aen te vangen, achter sullende moeten laten verscheyde impotenten, tot welckers overvoeringe mitsdesen een bequaem vaertuych wiert versocht.

30 *dº*. Heden is nae ouder gewoonte met het opsteken van standaerden, vaendels, vlaggen en wimpels, soo van 't casteel, de poorten en bolwercken der stad mitsgaders de scheepen te deser rheede, de heuchgelycke gedachtenisse gehouden van de veroveringe deser plaetse en 't coninckrycq van Jaccatra, zynde op desen dach 59 jaeren geleden dat het Godt de Heere heeft gelieft d'E. Comp. die overwinninge te verleenen, ende waervoor Zyne Alderheylichste Majesteyt soo voor- als naemiddach volgens Christelyck gebruyck in alle de kercken deser stede plechtelyck is gedanckt ende gepresen.

Nae 't eyndigen van 't welcke dan de oude ende nieuwgeëligeerde Schepenen volgens gebruyck binnen 't casteel gecomen ende in de groote raedcamer geroepen zynde, soo zyn de afgaende nae 't affleggen van den eed van purge bedanct ende de aenblyvende onder den ouden eed gecontinueert, mitsgaders de aencomende onder een nieuwen aengenomen ende bevesticht.

Desen namiddach comt oocq noch te deser rheede te verschynen het schip Tulpenburgh uyt Zuratta, zynde ledich vandaer gesonden over de custe van Mallabaer en Canara, op de laestgenoemde plaetse ingenomen hebbende:

266 lasten swarte en witte rys, gesamentlyck met de oncosten bedragende *f* 21946.

Met gemelte bodem is alhier behalven de dubbelde Souratse advysen aengebracht een missive, door den commandeur Jacob Lobs in dato 24 April uyt Couchin aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van soodanigen inhout en relaes der saken derwaerts

(¹) Het HS.: *als daer*.

over, als onder het quartier van Mallabaer in het aencomende briefboecq nader can werden gesien.

Bezyden dewelcke noch particulierlyck overgecomen syn seven brieven, in Portugese tale soo aen Haer Ed. als aen Syn Ed^t. d'Heer Gouverneur Generael geschreven, als te weten: eene door Birola Moetadevil, Conincq van Couchin, een van de derde Prince des rycx Romormo, beyde in dato 5 January; vier van de coopluyden Perimbala en Wammena, de dato 5 January, 23 February en twee van 11 April, een van de coopluyden Policarre Neyck en Babba Patara, in dato 9 April, laestelyck een in de Latynse tale, door den Roomschen bisschop Bartholomeus van d'ordre des Heyligen Geest en syn geselschap, gedachtekent 22 April, alle deses jaars 1678; dewelcke nae gedaene vertalinge bevonden zyn in ordre te luyden als hierondervolgende zyn geïnsereert.

Brief van den Coninck van Couchim Birola voor den Heer Admiraal Rycklof van Goens.

Behalven desen heb icq UEd. noch veele brieven geschreven, sonder op eenige derselver eenich goet antwoordt becomen te hebben, maer het sal misschien voortcomen van 't weynich gelucq dat ick by UEd. hebbe of door eenige belettende besicheden, edoch versoucq vrundelyck UEd. my dese vruntschap doet, anders en can icq noch myn volcq in de landen van Couchim levende niet langer leven, alsoo alle hetselve geen levensmiddelen meer en heeft. Ick versoecke UEd. dan, my de vruntschap te bewysen van myn saacken in rade ten goede van my en van myn volcq te willen afdoen; ten dien eynde sall icq UEd. desenaengaende myn voornemen volcomentlyck verclaeren ende alsoo doen blycken of hetselve rechtvaerdich off onrechtvaerdich is.

De zaecken van Couchin heb icq UEd. geschreven, waerop geen antwoort becomen hebbe, 't welcq my geweldich seer heeft gedaen. Al hetgene UEd. op Couchin comende gedaen heeft en heeft my ten goede niets uytgewerckt; desen commandeur Jacob Lobs gaet te rade met Babba ende Poelicarre van Calicoylangh, sy alle dryven alleen den handel van d'E. Comp., sonder my (als Conincq zynde) in 't alderminste daerin te kennen; daerom syn my ende de Comp. alle de nabuyrige Coningen vyandich geworden, alsoo voor desen sulcx noyt en is geschiet. Ter oorsake van desen commandeur en connen wy ten goeden van de Comp. gansch geenen handel dryven; hebbe oocq verstaen dat Babba, Poelicarre en Paljetter een ola nae Batavia geschreven hebbe, edoch en hebbe geen sekerheyt daeraf. Om alle dese redenen versoeke icq, dat UE. my gelieve herwaerts te zenden een persoon die alrede van dit land kennisse heeft, opdat hetselve met my ende de Comp. teffens niet verlooren en gae.

UEd. gelieve oocq van zynentwegen by d'Heer Generael en d'Raedsheeren tewege te brengen dat se my een ander commandeur alhier op Couchim gelieven te senden, want geen commandeur heeft oyt soo gehandelt als desen commandeur

doet. Ick leve vertrouwende op d'E. Comp. ende den Sammoryn stelt syn vertrouwen op Vranckryck ende den 3e Prins van den Sammoryn hout hemselven binnen Couchim by de andere, niet ten goede van d'E. Comp. maer om quaet te doen ende teweech te brengen dat dit coninckryck van Cochim verlooren gae. Voorts laet icq nu dit alles in de discretie van de Heeren Generael, Admirael ende de Raden van d'E. Comp., alsoo ick door haer leve. In Junio anno 1677 hebbe ick tegen den Sammoryn slaechs geweest voor een plaets genaemt Manpran ende deselve ingenomen, niet met hulpe van d'E. Comp., maer icq alleen met al myn volck hebbe desen oorloch uytgevoert, ende nu hebben den commandeur Jacob Lobs, Babba en Poelicarre geseyde plaets aen den derden Prince van de Sammoryn overgelevert, sonder myn (als Conincq zynde) in 't alderminst daerin te kennen, een zaecke, in Cochim noyt voor desen gebeurt. UEd. gelieven oocq te weten, hoe dat icq, myn Perimbale en Wammena van Calicoilangh op het woord van den Heer Admirael in Cochim leven, maer men heeft ons uyt Cochim gejaecht. De twee voornoemde houden haer buyten Couchim, en hoewel zy my en d'E. Comp. een langen tyt hebben gedient, nu zyn se alle echter daerbuyten gebleven. Als UEd. nu dese dingen uyt myn brieff verstaen sall hebben, mach UEd. deselve aen d'Heer Generael bekentmaecken, ende wilde wel dat UE. my de vrindschap gelieffde te doen gelyck voor desen is geschiet, en versien ons nu met een nieuw gouvernement, want met den jegenwoordigen en sall ten goede van de Comp. niet gedaen werden.

Couchim den 4 January 1678.

(*was geteyckent:*)

DEN CONINCK BIROLA VAN COCHIM.

Brief van den derden Prins Ramormo, Coninck van Boven-Cranganoor.

Heer Admiraal Rycklof van Goens.

De Heere gelieve dat wanneer desen brieff ter hant van den Hr. Admirael gecomen sall zyn, zy denselven bevinden mach in volmaect gesontheyt te (1) leven gelyck icq mynselven toewensche, en dat tot beschermingе ende onderhoudinge van dese gandse stad, gelyck wy oocq alle gesamentlyck Zyn Ed. een langh leven toewenschen, en daerom bidden tot onser aller vertroostinge.

Dese is den tweeden brieff die icq aen UEd. schryve; d'eerste in handen van den Hr. coopman Vosburch waerop geen antwoordt becomen hebbe, 't can wel zyn ter oorsaecke van eenige besicheden van meerder gewichte; bidde echter zyn Ed. my de eere te doen van my per eerste gelegentheyt herwaerts naer Couchim niet naerlaten te schryven, gelyck icq oock myselve vastelyck versekere dat zyn Ed. het sall doen.

(1) Dit *te* ontbreekt in het HS.

De verlede tydingen zyn UEd. welbekent: synde de steden van Cranganoor en Cochim van d'E. Comp. ingenomen, hebben wy deselve toevertrouwt en daerop gedaen wat wy hebben doen connen; in dien tyt, zynde den Sammoryn des Comp^{e}. vyant, ben ick van Boven-Cranganoor uytgegaen ende hebbe my op des Comp^{e}. woort naer Cochin begeven, als de derde erffgenaem van 't coninckryck van Cochim, ende dat volgens het goetvinden van alle de Coningen en volcq, en hierdoor hebbe icq myselven verstout den Sammoryn te beoorlogen ende ick benevens d'heer commandeur van Rheede syn tegens hem slaechs geweest, syn volcq uytgeslagen en het fort en pagood ingenomen ende alle dese heeren hebben my grootelycx geëstimeert, en nu hebben de heer Jacob Lobs, Paljetter, Babba en Poelicarre van Calicoilangh ende den derden Prins van den Sammoryn alle met malcanderen vrientschap gemaect, den Conincq van Cochim daeruyt geslooten blyvende, hoewel men sonder zyn ordre soo een contract niet en vermochte te doen. Daerom en connen wy het coninckryck van Cochim niet regeren, en gene van de nabuyrige Coningen en zyn met dit nieuw gouvernement tevrede; daerenboven heeft men valsche brieven geschreven, om ons en alle d'onse quaet te doen, soo hooren wy het; soo 't waer is off niet en weete ick niet, UEd. can sulcx vernemen van 't volcq, dat hier van Cochim derwaerts vertrect. Wy leven alle ons vertrouwende op de Comp. ende daerbuyten op geen andere, en alsoo wy dit wel weeten, soo versoecken wy een persoon die kennisse heeft van dese stadt, om deselve te gouverneren en dit landt in ordre te stellen; soo niet, sal 't d'E. Comp^{e} verderff zyn. Wat ons aengaet sullen wy doen al wat wy connen.

Couchin den 5 January 1678.

(*Onder stont:*)

UEd. en des E. Comp^{e} vrint en dienaar

(*was geteyckent:*)

DEN PRINS ROMORMO VAN BOVEN-CRANGANOOR.

Eerste brief van de cooplieden Perimbala en Wammena aan Syn Ed. d'H^{r}. Gouverneur Generaal Rycklofl van Goens.

De Heere gelieve dat wanneer desen brieff ter handt van mynheer den Admirael gecomen sall zyn, hy denselven in volmaecte gesontheyt bevinden mach tot onsen troost en bescherminge, alsoo wy alhier in dese stad Cochim op de gunste van d'H^{r}. Admirael leven, en daerom bidden wy den Heere Admirael alle uyren om de verlenginge van syn Ed. tot onderhoudinge deser landen, alsoo de schaduwe van den Heer Admirael is voor ons een grooten troost en bescherminge, en alsoo wy niemand en hebben wien wy onsen nood clagen sullen, soo is een slaeff gedwongen hetselve aen zyn heer te doen; d'oorsaecke van myn clachten en de reden die ick daertoe hebbe, offdeselve recht off onrecht is, sall icq UEd. gaen verhaelen, soodanich als icq gehoort hebbe.

UEd. sal dan gelieven te weten, dat wanneer [1] icq en Timmersa nae Tutucoryn vertrocken om UEd. te ontmoeten, soo en hebbe myne affaires aldaer niet connen afldoen; op Cochim gecomen zynde, hebbe icq verstaen, dat UEd. nae Batavia vertrocken was; derwaerts heb icq oocq aen UEd. geschreven hierover ende daerop is d'heer coopman Vosburch herwaerts gecomen, maer om eenich different is hy wederom nae Batavia gekeert en soo bleven myn affaires onaffgedaen, want wanneer den heer commandeur van Rheede hiervandaen vertrocq, gaff hy ordre aen den heer commandeur Lobs, dat hy hemselven soude schicken nae al 't gene Babba en Poelicarra van Calicoilangh doen souden. Wy bidden dan UEd. sich over ons te willen erbarmen, alsoo wy versoecken niet hetgene onbillicq, maer 't gene recht ende redelyck is, gelyck UEd. sich van 't volcq van Cochim kan informeren off 't gene icq segge waer is off niet, en alsoo sall UEd. well verstaen connen de waerheyt van myn zaken ende of icq recht verdiene, want icq hebbe altyt de Comp. als een stanvastich ende getrouw dienaer gedient ende noyt hebben d'inwoonders des rycx van myn Coningh over my geclaecht, gelyck se nu doen met de comste van Babba en Poelicare, alsoo men nu alle de coopluyden van Coilan ende Calicoilangh heeft wechgenomen en dat heeft den heer commandeur gedaen door den raed van Babba en Poelicare, en hy coopt en vercoopt naer zyn eygen goeddunckeu, niet tot des Comp. maer tot syn eygen voordeel, gelyck UEd. van d'inwoonders van Cochim wel can verstaen, alsoo al den handel maer van particulieren is, en alsoo is dese stad Cochim soodanich bedorven, datter geen inwoonders in de landen van Cochim meer woonen en connen. UEd. gelieve dan de oogen van barmherticheyt over ons te laten gaen ende ons te helpen, gelyck het de reden vereyscht ende gelyck UEd. het altyt gedaen heeft ende noch altyt doen sall. UEd. gelieve oocq te weten, dat Babba ende den Conincq van Calicoilangh zyn beyde tegen zeven Coningen slaechs geweest, te weten de Coninginne van Triancor, den Conincq van Martinge, den Conincq van Betinneny, den Conincq van Porca, den Conincq van Teckencour ende den Conincq van Bercquencour, ende om een eenigen Conincq zyn alle dese Coningen oneens; daertoe heeft Babba volcq medegenomen en heeft gedaen naedat het hem wel docht, maer alles tot zynen en niet tot des Comp. voordeel; om een Conincq alleen is hy met seven oneens geworden en daerom en comt nu de peper niet nae Cochim, gelyck voor dese geschiede. UEd. gelieve oocq niet te geloven dat hy dit ten goede, maer ten quade van de Comp. gedaen heeft; en nu is alles in dese landen soodanich geslooten, datter niets uyt en can. UEd. dan gelieve te bedencken wat hieruyt staet te gewerden. Hierom en om de waerheyt te seggen heeft men ons uyt Calicoylang wechgejaecht, seggende dat se naer haer eygen goetduncken regeeren willen. UEd. sie doch hoe dit sall wesen connen en of dit den rechten gangh is;

(1) Het HS.: *wanner*.

'k en wil d'Heer Admirael niet langer moeyelyck vallen, wenschende zyn Ed[t]. lange jaeren levens tot onsen troost en hulpe ende van alle andere nootdruftige.

Dit ([1]) Cochin den 5 January 1678.

(*Onder stont:*)

Slaef en dienaar der voeten van den Heer Admiraal,

(*was geteyckent in 't Mallabaers*).

Tweede brief van deselve aan Haar Ed.

Wy Perinbala en Wauana schryven dese weynige regulen aen U Hoogh Ed. en de andere heeren van den Raed.

Vooreerst sal UEd. gelieven te weten, hoedat op den 28 der maend January 1678 op Cochim is comen te arriveren den nieuwen oppercoopman der gemelte plaets, denwelcken de Cochimse coopluyden zyn gaen besoecken, maer .... ([2]) antwoord dat hy haerluyden niet kende, met byvoeginge dat hy Perimbala en Wauana soude laten roepen nevens d'andere Cochimse coopluyden die met haer deden. Wy syn andermael de nieuwen oppercoopman wesen besoecken, alsoo men ons seyde, dat syn E. ordre hadde gebracht van dat wy het contract soude aengaen, maeckende wy zyn E. bekent, dat wy in 5 jaeren geen contract gehad hadden, 't geen zyn E. oocq seyde op Batavia gehoort te hebben, met byvoeginge dat Haer Ed. tot Batavia aen syn E. geseyt hadden dat wy het contract met d'E. Comp. soude maken; waerop wy gesamentlyck by d'H[r]. commandeur Lobs zyn geweest, dewelcke ons heeft gelast dat wy elcq een contractcedul soude opmaecken, 't geen wy oock gedaen hebben, vervattende daerin dat wy souden leveren:

3000 candyl peper drooch en goet;
2000 candyl in coopmanschappen, ten pryse alsse vercocht wierden;
5000 candyl voor coopmanschappen in den tyt van een geheel jaer.

Dese 3000 candyl peper sullen wy leveren, als:

1500 candyl in Cochim;
1000 candyl in Calicoilangh;
500 candyl tot Coilangh ende
500 candyl in Porca sonder faut. Sullende wy de coopmanschappen tot de volgende quantiteyt en prysen aennemen, als:
30 candyl amphioen tot 750 rd[s] per candyl;
600 kisten coper ider tot 32 rd[s] en soodanich meer;
30 candyl foely en nagelen tot 750 rd[s] de candyl;
20 candyl nooten tot 140 rd[s] de candyl;
10 candyl zyde bariga tot 950 rd[s] de candyl;
10 candyl spiaulter en thin tot 105 rd[s] d'candyl;
10 candyl quicksilver en vermilioen tot 450 d'candyl;

([1]) Lees: *Uit.*

([2]) Hier vertoont het HS. een gat van een tiental letters; denkelijk in te vullen: *sy kregen ten.*

5 candyl .... ([1]) tot 300 rd^s de candyl;
50 candyl .... rd^s de candyl.

En de prys waervoor wy de peper sullen leveren in 22 R^s. te verdeelen ([2]), dat te monteren comt 16 Spaense realen by reductie.

Onder voorstaende conditien hebben wy Wauana en Perimbala, geadsisteert met 4 coopluyden van Cochin die in de boecken bekent staan, 3 d^s. van Porca, 3 van Calicoilangh, 4 van Coilangh, een versouckschrift in presentie van den nieuwen oppercoopman om hetselve in rade te brengen aen de H^r. commandeur Lobs overgegeven, waerby wy versochten dat ons het contract mocht gegeven werden, maer sulcx wiert ons door den heer commandeur ende d'andere 4 raedspersoonen geweygert, blyvende den nieuwen oppercoopman alleen, sonder in die zaacq iets te connen doen omdat alle de rest van een ander gevoelen was, des met Babba ende Poelicarra alle de andere coopluyden daeruyt geslooten blyvende, omdat zy het soodanich begeerden; gelyck den heer commandeur van Rheede, soo hebben oocq den heer commandeur Lobs en oppercoopman Berckman etc. hierin gehandelt, te meer zy alle Babba en Poulicare gesint zyn het contract geslooten is; oocq gelieve U Hoogh Ed. en de andere heeren der Regieringe te weten dat dese omhergelegen Coningen hare gerechticheden, gelyck gebruyckelyck is, niet gegeven wert, waerover zy alle moeyelyck ende met quade gedachten van d'E. Comp. ingenomen zyn; desgelycx, gelieve U Hoogh Ed. nevens d'andere Ed. Heeren Raden te weten, hoedat Babba en Poelicare 500 packen caneel nae Tanor en Panane gesonden hebben, waervan den fiscaal 98 packen achterhaelt ende in de stadt gebracht heeft, dewelcke verbrant syn sonder Babba ende Poelicare daerover in rechte te betrecken; oocq wert de peper soo van Calicoilangh als van Cochin nae Tanor en Panane met oochluyckinge vervoert, en hebben de officieren nevens de andere heeren der Regeringe als Baba en Poelicare 150 toepasse zoldaten en 40 Mooren in haeren dienst tot desen tegenwoordigen tyt toe, 't gene wy met onse oogen sien; wat na desen gebeuren sal is God bekent.

U H^o. Ed. zy mede bekent, dat wy van de voorstaende quantiteyt aengenomen hebben 150 lasten in 't uytgaen van April te leveren omme naer Bengale te versenden, en desniettegenstaende heeft men ons het contract niet willen geven.

Van gelycken wert U H^o. Ed. en d'Ed. Heeren Raden van India kennisse gedaan, dat den Conincq van Porca aen den heer commandeur geschreven heeft, dat zyn coopluyden in vyf jaeren geen contract hebben gehadt, ende dat sulcx van dat jaar diende te geschieden; oocq hebben de

---

([1]) De keerzij van het gat op blz. 235.

([2]) Blijkbaar schuilt hier eene fout; misschien is te lezen: *is 22 R^s.* (*realen*) *de candeel*; dit laatste woord (te vinden o.a. bij Canter Visscher, Mallabaarse Brieven p. 25) is hetzelfde als *candyl*, en duidt een gewicht van omstreeks 500 pond aan (zie ook Hobson-Jobson s.v. *candy*); dat wordt dan 16 realen de bahar van 375 pond.

Coningen van Teckencour, Berckencour en Cochin hetselve geschreven, maer daer is niet op gevolcht; clagende gemelte Coningen, dat hare coopluyden van honger vergingen, en dat zy hare gerechticheden van de coopmanschappen niet ontfingen. Voornamentlyck heeft die van Crangenoor aen den commandeur, oppercoopman etc. geschreven, dat het contract, 't welcq Babba en Poelicarra desen jare gemaect hebben, bedragende 3000 candyl peper, daervan in een jaer en 2 maenden dat haer contract geduyrt heeft, niet meer als 1300 candyl ingewogen hebben, op alle hetwelcke den heer commandeur Lobs haer niets geantwoort of gevraacht heeft, waer de peper van dese cust nae toe vervoert wert. Doch om U H°. Ed. en d'Ed. Heeren Raden van India niet meer te vermoeyelycken, sullen UEd. in de beschermінge Godes beveelen etc.

Cochim den 23 February 1678.

(*onder stont:*)

Uw H°. Ed. slaven ende dienaers,

(*was geteyckent:*) WAUANA.

PRIMBALA.

Den Ed. Heer Generaal zy bekent, doen d'Heer Generael Hulft quam om Colombo te veroveren, dat de diensten die icq doenmaels daar gedaen hebbe God weet, ende aengaende myne gepresteerde diensten op de custe van Mallabaer, daervan heeft den Ed. Heer Admiraal grondige kennisse, ende in cas icq die diensten ontrent eenige andere natien gedaen hadde soude my niets ontbreecken, veel min myn levensmiddelen benomen zyn geworden, doch nu connen Babba en Poelicare dat besitten, zynde het gelt der E. Comp. dat haer ter handt gestelt is quaelyck besteed, blyvende ick daerbuyten.

(*geteyckent:*) PRIMBALA.

WAUANA.

Derde brief mede aen Haer Ed.

Het sy U H°. Ed. bekent, dat wy nu vyf jaeren achter den anderen aen de Regeringe tot Batavia wegens dese cust van Mallabaer geschreven hebben, sonder dat ymand van Haer Ed. de goede regeringe deser stad Cochim is bekent geweest.

Wyders, dat wy in dese vyf jaren staende het gebied van d'Heer Commandeur van Rheede niet in de stadt geweest off eenige contract gemaect hebben, 't geen aen ydereen, soo Joden, Mooren, Mallabaren en Cannaryns als wy zyn, vry stont, maer ons alleen was dien inganck der stadt verboden ende vermochten wy oock geenderhande contracten aen te gaan, maer Babba en Poelicare wierde aengenomen; dese twee hadden al de contracten der Comp. Den Heer Commandeur Lobs regeert nae den raad die hem den Commandeur van Rheede heeft gegeven, blyvende nu alle des Comp^{s} coopmanschappen leggen, en naer den sin van Babba en Poelicare in prys seer vermindert tot groote schade, soo den peper als andere coopmanschappen.

De Heere onse Godt, als een vader der barmherticheyt, belieffde ons met de comste van den nieuwen oppercoopman, dato 28 January 1678, met zyn hulpe by te staan, dewelcke ons op zyn aencomste binnen de stad ontbood (niet wetende door wiens last, maer het schynt door UEd. ordre geschiet te zyn), wanneer wy met ons geselschap nae de stad gegaen zyn om den nieuwen oppercoopman te besoecken, die ons bekent maacte, datter ordre was om een contract met ons te sluyten; weshalven wy oock met gezeyden oppercoopman doenmael all gehandelt hebben, dat wy ons verbonden 3000 candyl peper tot 22 rd[s] (¹) van 24 fan[s]. (²) yder per candyl te leveren, ende dat 150 lasten in 't eynde van April en de rest tegen ultimo January, 150 candyl tot Cochim, 150 d°. tot Coilangh, Calicoilangh en Porca andere 1500 candyl peper; buytendien verbinden wy ons oocq te nemen 2000 candyl coopmanschappen om deselve (³) terstont in gelt te betaelen en de rest met 3000 candyl peper, tesamen uytmaeckende 5000 candyl, bestaende soo in nooten, foely, nagelen, coper, loot, thin, spiaulter, zyde, quicksilver, vermilioen, camphur ende alles wat verder by 't contract vermelt staet, waerop de Comp. desen jare meer als 10000 rd[s] comt te proffiteren; en desen alles niettegenstaende soo wilden se ons het contract niet geven, maer gaff het aen Babba en Poelicare, cunnende UEd. wel calculeren wat voordeel d'Ed. Comp. daerby verlooren heeft. Desen jare 1678 is wederom het geheele contract aen Babba en Poelicare gegeven, hebbende den nieuwen oppercoopman omdat hy alleen was ons daerin niet connen helpen, maer heeft zyn E. ons belooft het contract voor anno 1679 te sullen geven, hebbende wy belofte gedaen van 800 lasten peper aen d'E. Comp. te sullen leveren, zynde het nootsaeckelyck, dat wy door UEd. gunste aen een goet contract met d'E. Comp. geholpen ende Babba en Poelicare het lant van Cochim ontseyt werden om ons in 't contract niet hinderlyck te wesen, 't geen wy belooft hebben aen d'E. Comp. te voldoen. UEd. gelieven oocq te weten, dat wy groote diensten voor d'E. Comp. gedaen hebben. God beware UEd.

Cochim 11 April 1678.

(*onder stont:*)

UEd. slaven en dienaers

(*geteyckent:*)

PRIMBALE en
WAUANA.

Door Godes hulp en die van d'E. Comp. sullen wy met het begin van anno 1679 het contract aenvaerden, wanneer UEd. het proffyt van de verleden 5 jaeren sal comen te blycken, ende waeruyt UEd. oocq onse

(¹) Of wel *realen*; het afkortingsteeken voor deze beide munten is in het HS. dikwijls hetzelfde.

(²) Er staat: *fan[s]*; bedoeld wordt: *fanums*, zie Canter Visscher u. a. pag. 112, en hierbeneden pag. 240.

(³) Misschien: *de helfte*? De fouten in de voorgaande getallen kunnen verbeterd worden uit blz. 235 waar echter wellicht andere schuilen.

arbeyt sal connen bespeuren en of wy zulcx ten besten van de Comp. doen, dan niet, connende UEd. de boecken daerop doen naesien, wanneer wy soodanigen goeden ordre verwachten als in dit jaer 1678 gecomen was, van dat wy anno 1679 tot het contract souden werden geadmitteert; ende nademael wy den prys soodanich gestelt hebben, is die echter in alle de speceryen der E. Comp. alsoo niet aen te sien, dewelcke wy sullen verhoogen ende sooveel peper van dese cust leveren als mogelyck is, 't gene UEd. claer sal tevooren comen. Babba en Poelicare hebben 100 toepassen soldaten langs de stranden tot Calicoilangh, Coilangh en Porca op de wacht, vervoerende alle den peper nae Calicut, Tanoer en Panane, zynde de wacht van de Comp. van weynich belangh, stoppende hy met zyn giften en gaven ydereen de mont; soo gaet het oocq met den caneel. Buyten dat de Comp. alle dese jaeren den peper niet is machtich geworden, soo syn alle hare coopmanschappen onvercoopelyck; zynde present alhier een gebruyck ([1]), dat in Cochim voor de comste van Babba en Poelicare noyt gehoort is, meer als 100 packen canneel, die nae Tanor soude vervoert werden, synde aengeslagen, sonder dat men Babba en Poelicare daerover verder heeft aengesproocken, synde ydereen den mont gestopt met syn giften. Uyt allen desen can UEd. sien of dit een goet wercq is, synde wy verplicht alles te doen, wat ten goede en volgens de welgegeven ordre door UEd. van de Comp. strect.

Vierde en laatste brief aan Syn Ed^t. d'Heer Gouverneur Generaal.

UE. sal niet onbekent syn, dat icq de gelegentheyt van 's Comp. saacken nu 4 à 5 jaeren achter den anderen soo aen de Hooge Regeringe als UEd. overgeschreven, maer tot noch toe daerop geen de minste ordre alhier vernomen hebben.

Dat de winst van dese cust in den opcoop van de peper en de vercoop van coopmanschappen bestaet, is UEd. mede genoechsaem kennelyck, en dat dit de eenichste voordeelen zyn die hier vallen, daervan hebben wy aen UEd. en aen den oppercoopman Vosburch verclaringe gedaen, alsoocq van alle 't gene tot Cochin ommegaet ende hoedanich de coopmanschappen der E. Comp. aldaer ingecocht ende vercocht werden.

Met de comste van den nieuwen oppercoopman, dat geweest is den 28 January 78, heeft ([2]) syn E. wel connen sien, hoe de Comp. coopmanschappen gecocht ende vercocht wierden, oocq watter voor gegeven ende watter voor genomen wiert, alsmede wat d'E. Comp. daerop winnen can, dat weynich is, verschillende seer veel met de voorige.

([1]) Met dit woord eindigt in het HS. eene bladzyde; bij het omslaan van 't blad is blijkbaar 't oog van den copiist van het volgende *dat* afgedwaald naar een verderop volgend *dat*, waardoor de verklaring van bedoeld »gebruyck" is uitgevallen.

([2]) Dit *heeft* is door den copiist weggelaten.

In Calicut en Porca can d'E. Comp. geen 100 lasten peper bemachtigen, dessgelycx oock niet in Tanor, gelyck UEd. ten vollen bekent is, zynde niet doenelyck UEd. punctuelyck alle 't gene in Cochim passeert bekent te maacken, dan dit is de waerheyt, dat men op de cust van Mallabaer, Coilangh, Calicoilangh, Porca en andere plaetsen meer, voor de Comp. geen 400 lasten peper can ([1]) bemachtigen, vervoerende de Engelsen nu jaerlycx vandaer 800 lasten, uyt alle hetwelcke UEd. het gedoente van dese twee bramines Babba en Poelicare bespeuren can, sonder datter ymant haer iets secht wegens hetgene dat zy doen, want zy hebben het opperhooft en de verdere raetspersoonen, soo groot als cleen, aen haer zyde ter oorsaecke van haer geschencken die se geven, sullende UEd. wel connen begrypen waeruyt dit syn oorspronck heeft, en dat dit alles van d'heer commandeur van Rheede voortgecomen is, want sooals hy gedaen heeft, soo doet den heer commandeur Lobs nu mede; het proffyt, datter tevooren noch sonder merckelyck verschil in den incoop was, is nu altemael verlies voor d'E. Comp. en winste voor haerlieden; den heer commandeur Lobs regeert oocq nae den raed van S^r. Berckman, ende alle degene die van haere factie syn, soo groot als cleen, hebben hare blaauwe sacken wel terdegen vol, tot den ondercoopman van de packhuysen incluys.

Het is nu al vyf jaeren, dat wy door den raedt ende ordre van den heer commandeur van Rheede, die door den commandeur Lobs naegevolcht is geworden, niet in de stad hebben mogen comen.

In dit tegenwoordige jaer van 1678, den 28 January met de comste van den nieuwen oppercoopman, syn wy eerst weder in de stadt gecomen, niet wetende off sulcx geschiet is door ordre die zyn E. van mynheer den Admirael bracht; synde wy oocq geroepen om het contract van de Comp. te comen maecken, maer wanneer wy presenteerden 3000 candyl peper te leveren, wilde men ons tot het contract niet admitteren, maer wiert hetselve aen Babba en Poelicare door den heer commandeur Lobs op de aenradinge van Berckman ende andere gegeven, schoon wy den peper tot 22 rd^s van 24 fanums de candyl presenteerden te leveren, maer het aenstaende jaer van 1679 heeft ons den nieuwen oppercoopman by zyn woort belooft, dat wy het contract sullen hebben, synde door ons oocq belofte gedaen van 800 lasten, uytmaeckende 4000 candyl peper, te sullen leveren, met versoucq aen UEd. van ons de behulpsame handt van Batavia te bieden, met ordre nae Cochim om ons alles toe te staen wat eenichsints tot nut en voordeel der E. Comp. strect, waerop wy ons naest God sullen verlaten. Vermits dese twee bramines Babba en Poelicarre door UEd. ordre nu de landen van Cochim verboden syn, wert in de stadt soo niet meer tot nadeel der E. Comp. en om haer contract te beletten gehandelt. Ten tyde van d'heer commandeur van Rhee isser 78 candyl ondeugende peper bevonden, niet connende begrypen hoe dat verborgen is gebleven,

---

([1]) In plaats van *can* heeft het HS : *te*.

vermits icq sulcx UEd. hebbe geadviseert, schynende my toe dat zy de winsten daervan gestreken hebben.

Met onse binnencomste in de stadt in dit jaer 78 hebben wy d'E. Comp. meer als 10000 rd[s] voordeel toegebracht, volgens het contract dat Babba en Poelicare desen jaere voor dato gemaact hadden.

Cochim den 11 April 1678.

UE: slaven genaemt

PRIMBALA en
WAUANA.

Met Godes hulpe en die van de Comp. sullen wy met het begin van anno 1679 het contract aenvaerden, wanneeer UEd. sal connen sien het different der winsten van de verledene 5 jaeren met de jegenwoordige en daeruyt afmeten off onsen arbeyt ten voordeele der E. Comp. strect dan niet, connende de boecken daerop nagesien werden, wanneer wy de goede ordre, die desen jaere van 78 gecomen is, sekerlyck verwachteden ([1]), van dat wy tegen het aenstaende jaer 1679 tot het contract soude werden geadmitteert. By den prys, door ons soo op den amphioen als andere speceryen gestelt, sal UEd. het voordeel dat wy de Comp. toebrengen comen te blycken, sullende wy oocq sooveel peper leveren als eenichsints op de custen van Cochim te becomen sal zyn. Den caneel wert soo van Calicoilangh als Cochim noortwaerts nae Calicut, Panane en Tanor vervoert, waervan meer als 100 packen achterhaelt ende in de stad gebracht zyn, sonder dat daerover eenich recht gedaen is, hebbende Babba meer als 100 Toepassen in dienst die hy betaelt en dewelcke hy de wacht langs de stranden van Cochin aff tot Porca en Calicoilangh laet houden, doch de wacht van de Comp. is van weynich belangh en door zyn giften de mont gestopt. Dit alles gelieve UEd. aen ([2]) d'Ed. Heeren Raden bekent te maecken, want in cas hierin voorsien wert, sal 't goet zyn, soo niet, sall de gandse Comp. teniette gaen.

Mynheer Admiraal.

UEd. zy bekent, dat wy tot nu toe veel brieven aen UEd., sonder daerop eenige ordre die ons raect te ontfangen, geschreven hebben, soodat wy nu niet meer weten te schryven maer ([3]) sullen tot November wachten om te sien offer dan eenich goet nieuws comen sall, ons ende de negotie der E. Comp. betreffende, ende sulcx niet comende sullen wy ons gerust houden. Door UEd. ordre hebbe 431 rd[s] aen peper gelevert, die den factoor Frederick de Costa medegenomen heeft; denselven is overleden, en my is tot noch toe van die peper geen betalinge geschiet, wes dienaengaende ordre

([1]) Er staat: *verwachtende.*
([2]) In plaats van *aen* heeft het HS. *en.*
([3]) HS.: *maer macr.*

versoecke, vermits dat voor reecqueningh van de Comp. is en UEd. niet particulier raact, dat de Comp. my 't selve betaele, monterende 48 candyl. Dit geschiet ten eynde UEd. aen den nieuwen oppercoopman dierwegen gelieft ordre te geven.

Brief van de coopluyden Poelicarre Naique en Babba Patara aan Syn Ed.

Naar den titul.

Gunne ([1]) den hemel, dat de gansche gewenschte gesontheyt, die UEd. doorluchtige persoon besit, mach bedyen tot vermeerderinge van het Indise gouvernement, gebruyckende ons tot soodanigen dienst als UEd. sall gelieven. Het gaet ons voor jegenwoordich wel.

Wy schryven desen aen UEd. omme UEd. daerby kennisse geven van 't geen wy ten dienste der E. Comp. gedaen hebben. Wy hebben altyt met d'E. Comp. nu veel jaren achter den anderen, sonder dierwegen oyt ontrent UEd. eenich misnoegen veroorsaact te zyn, tot nu toe contracten aengegaen ende geslooten; dierhalven gelieve UEd. te weten, dat den majoor en commandeur van Rheede ons van Calicoilangh heeft doen roepen om hier op Cochin te comen ende aldaer met de Comp. op de beste wyse tot voordeel ende niet tot vernietinge der contracten te handelen; dit hebben wy altyt in soodanigen forme geobserveert en dat met lieffde, yver en genegentheyt tot het voordeel der E. Comp. Daerenboven wanneer den heer commandeur van Rheede nae Batavia souw vertrecken, namen wy mede ons affscheyt om nae Calicoilangh ende onse wooninge te gaen, waerin gemelte heer ons verhindert heeft, seggende dat, gelyck zyn E. ons in goede vreede onderhouden hadde, den heer commandeur Jacob Lobs sonder eenich het minste verschil ons mede soodanich hadde aengenomen, sonder datter yets soude aen manqueren, en dat zyn E. nu nae Battavia vertreckende aen UE. onsen yver tot en in den dienst der E. Comp. soude bekentmaacken, 't gene ons onder de Mallabaren in 't rycq van Cochim al eenige vyanden verwect heeft. Eenige coopluyden een groote quantiteyt caneel voor de Engelsen versamelt hebbende, is ons sulcx ter kennisse gecomen, wanneer wy terstont getracht hebben 't selve haer te verhinderen, doende oncosten ende huyrende soldaten ende ander volcq op ons eygen beursen om daerop te passen, wanneer der veel canneel die in quantiteyt bestaen heeft ende wy aen de Comp. gegeven hebben, aengehaelt is; ende omdat wy soodanige diensten aen de Comp. doen, hebben wy veel vyanden gecregen.

De Mooren van Parou vervoerden oocq veel peper by quantiteyt tevens ende brachten tot retour veel amphioen in 't landt buyten de andere coopmanschappen die se aenbrachten, ende waervan UEd. al perfecter kennisse

---

([1]) Er schijnt te staan: *Omme*; de kapitale *O* en *G* zijn echter soms nagenoeg gelijk.

sult hebben als wy UEd. souden connen geven, hetwelcke wy mede vernemende hebben alweder op onse eygen oncosten soldaten aengenomen om de Mooren te achterhaelen, en hebben wy eenigen amphioen in handen gecregen en de Mooren belet haeren peper te vervoeren. De Mooren, siende dat wy haer sulcx verhindert hadden, syn daerom seer verstoort op ons geworden en hebben de hooffden derselver, haer met die van Cochim, Cima, beradende, hun byeenvergadert en syn tegelyck om ons te affronteren op ons affgecomen, 't geen se dan oocq in soodaniger voegen als se begeerden volbracht hebben, welcq voorvall wy UEd. by desen oocq bekentmaacken, nademael wy jegenwoordich coopluyden van de Comp. zyn.

Het contract van den peper by ons verleden jaer gemaect, heeft ons den heer commandeur aengedient UE. niet voor goet keurde, ende nadien wy altyt arbeyden om UEd. genoegen te geven, hebben wy den heer commandeur van antwoort gedient, dat in cas gemelte contract UEd. niet aenstont, wy terstont 't selve souden largeren, ende aengesien UEd. welgevallen soodanich was, conden wy noch ymand anders daer yets tegen doen, beclagende ons ongeluck, omdat wy altyt met een goede wille ten dienste der E. Comp. hebben gearbeyt. Te deser tyt gaff den commandeur een papier uyt waerin [1] geseyt wiert, dat de coopluyden der Mallabaerse custe byeen souden comen om in het contract der E. Comp. mede te participeren, waerop zy alle vergadert syn, sullende UEd. volcomen kennisse van den prys des pepers ende andere coopmanschappen hebben, door haer voor deselve gegeven en genomen.

Maer Pinanballe, om ons quaet te doen en de waeren als het contract der E. Comp. te vernietigen, heeft den prys van den peper verlaecht ende die van de coopmanschappen verhoocht, doch wy, siende dat hy sulcx dede om de coopmanschappen en het contract te vernietigen, hebben terstont met pericul van ons gelt te verliesen het contract der E. Comp. aengeslagen; ons dan op de Comp. vertrouwende hebben ons gelt naer de Mallabaerse landen om in peper te besteden affgesonden buyten 't geen tot opcoop van andere coopmanschappen most dienen; en het capitaal dat in handen van de Mallabaerse coopluyden soo in contant als coopmanschappen was, des gelieven UEd. te weten, dat wy alles aen UEd. goet welbehagen gedefereert laten: omdat wy ons op de Comp. vertrouwden, hebben wy dat gelt afgeveerdicht ende uytgeset, ende oocq op dat vertrouwen van dat wy coopluyden van de Comp. souden zyn, hebben wy sulcx gedaen, niet denckende dat ons om de diensten die wy aen de Comp. gedaen hebben, sulcx soude overcomen, zynde UEd. de quantiteyt der by ons anno passado versochte Bengaelse coopmanschappen mede niet onbekent, alle 't gene nu desen jare uyt Bengale aengebracht is ondereen gemencht synde, alleen eenige tafftas met roode boorden gesorteert, onder de Mallabaeren 't meeste geëstimeert ende van de hoochste prys, die zy dierhalven met de andere taffetas door malcanderen

---

[1] Het HS.: *uyt waer, waerin.*

vercocht hebben; nu hebben se van deselve soort met roode boorden aen Pinamballe een quantiteyt van 4 à 5000 rd[s] gegeven, waerdoor de andere taffetas blyven leggen. Men heeft in dit rycq van Cochim noyt van verwerringe off verhinderinge in negotie tevooren gehoort, dan naer de comste van Pinanballe; UEd. sal van alles grondiger kennisse hebben, als wy UEd. daervan connen geven, en nu denselven in het contract der E. Comp. gecomen is synde wel ([1]) meer verwerringen ontstaen die tot verlies van Comp. coopmanschappen en niet tot vermeerderinge van 't contract sullen gedyen; dit maecken wy UEd. bekent, opdat UEd. wete dat hy het contract van de Comp. niet houden en wy verstaen op de coopmanschappen verlooren sal werden, soo hebben wy het contract van de Comp. niet willen largeren, schoon 't selve was met pericul van ons gelt te verliesen, en dit alles maken wy UEd. bekent, verwachtende wy nu UEd. laeste wille, zynde bereyt om UEd. begeerte prompt te volbrengen.

De secreten der E. Comp. syn altyt wel bewaert geworden, soodatter niemant was die deselve conde verstaen, maer nu zyn se door het gantse rycq van Mallabaer verspreyt, sonder datter eenige secreten soodanich zyn, die door een anderen wech niet connen geweten werden; het credit van de Comp. gaet dagelycx achterwaerts; wy die altyt onder de schaduwe der Comp. geleeft hebben, syn daervan seer gevoelich, maecken oocq 't selve UE. bekent, opdat UEd. de waerheyt van alles weten mach, nadien de Comp[e]. daer veel aen gelegen is om altyt de hand te houden aen de ruste van het Cochinse ryck, en sonder dat sullender noyt feytelyckheden gebrecq wesen, gelyck er altyt geweest zyn; sullende oocq niet afcomen om met d'E. Comp. te handelen, synde d'E. Comp. hieraen gelegen. De oorsaacq van dit alles is Pinanballe, want zyn verwarringen syn altyt soodanich geweest; dies is de Comp. aen desselfs vertrecq van hier gelegen lecht, wanneerder niet veel meer resteren zal, want als de Mallabaerse coopluyden in het huys van den heer commandeur vergadert waeren, hebben wy haer in presentie van syn E. aengeseyt, dat, soo ymandt van haer genegen was het contract van de Comp. te vermeerderen, sulcx soude doen, en dat zy dan souden geven 't gene zy begeerden, en dat wy haer de helft ofte een quart van 't contract souden geven; dat degeen die gesint was het contract van de Comp. te vermeerderen sulcx souden doen; connende UEd. uyt allen desen onse hertelycke toegenegentheyt vernemen, hoe hooch wy het voordeel der Comp. estimeren, sonder dat wy eenigen haedt op ymandt hebben als op diegeen; welcke het contract van de Comp. willen verbreken, ende dat door dé lieffde tot de Comp. die wy lange gehadt hebben om de soodanige voor onse vyanden te houden, waerdoor wy oocq altyt gelegentheyt vinden om voor het welvaren der E. Comp. te stryden.

De Conincq van Porca is een coopman en maect altyt toelech om het contract de E. Comp. te verbreecken, 't geen wy UEd. oocq bekent

([1]) Lees misschien: *synder veel.*

maacken. Het contract van de Canarase rys is UEd. bereets en dat door ons van dat graan nu met de Comp. aengegaen, staet UEd. onfeylbaer mede bekent te worden. Op vertrouwen dat wy van de Comp. hebben is all ons gelt, buyten 't geen wy tot andere coopmanschappen hebben geordonneert, ende dat in handen van de Mallabaerse coopluyden is, op peper uytgeset; nu isser niet aen te twyffelen, dewyl Pinanballe het contract van de Comp. aengenomen heeft, dat wy het gelt, 't geen onder de coopluyden is, weder sullen connen invorderen, alsmede het uytgesette gelt op de peper sullen de coopluyden ons niet anders als in peper willen voldoen, ende dan sal Pinanballa seggen, dat wy voor de Mooren peper versamelde ende die aen deselve leverden, hetwelcke tegens d'E. Comp. te doen, wy ons niet connende inbeelden, want wy hebben ons altyt aen de Comp. getrouw gethoont en haer contract als heylich gehouden, maer omdat wy verstonden dat Comp. contract stont te vervallen en dat wy vreesden Pinanballa ons eenige valsheyt van dat wy met de Mooren contracteerde op den hals soude werpen, hebben wy ons weder tot het contract van de Comp. gekeert, 't selve niet willen abandonneren, waerop UEd. ordre wachten, sullende alle 't gene UEd. ons gelieft te beveelen prompt naecomen, schoon 't selve tot schade ende verlies van ons gelt mocht zyn en sulcx om geen naem te crygen van valsche dienaers der E. Comp. te wesen, hebbende wy noyt gedacht, dat de Comp. ons sulcx soude aendoen, van ons, nu wy in 't water zyn, te willen verdrincken, zynde de reden van onse beloften meer om ons leven te salveren dan yets anders, dusdanich is dit contract ende niet uyt onsen vryen wille. Den prys van den peper op de basaer is present 30 rd^s, blyvende wy nu UEd. laeste beveelen afwachten, ende indien UEd. geen ordre stelt om den Conincq van Porca te beletten in 't geen hy doet, soo sal het met het contract van de Comp. noyt wel gaen. Het Canarase rys-contract heeft van over lange tyt d'E. Comp. groote schade aengebracht, en daerom hebben wy desen jare derwaerts volcq gesonden om nae de waerheyt van alles te vernemen ende hoedanich daer gehandelt wort, zynde ondervonden, datter tot nadeel van d'E. Comp. groote dieverye gepleecht wert, geldende de rys het last aldaer 16 à 17 rd^s en soodanich wort se aen alle natien die se daer comen coopen vercocht, soo Mooren, Engelsen ende Portugesen, sy coopen se alle voor de gescyde prys, hoeveel duysent lasten dat het oocq zy, men can se terstont crygen, en dat tot de bovengemelte prys, maer voor d'E. Comp. werd se gecocht tot 25 à 26 rd^s 't last, en dit bedroch geschiet door den factoor en den tolcq, die genaemt is Mangarsey; dese twee stemmen hierin overeen omme gesamentlyck het gelt der E. Comp. te steelen, zynde het bewys hiervan soo claer als de son, des wanneer men volgens de prys hiervooren door ons verclaert, dit tsamenbrengende, UEd. licht sal connen weten de quantiteyt van 't gelt, dat zy jaerlycx d'E. Comp. ontsteelen, ende hebben wy, die getrouwe coopluyden van de Comp. syn, in dese zaken ondersocht, oocq omdat wy over het verlies van de Comp. gevoelich zyn; daerom maecken

wy dit UEd. bekent, opdat UEd. als een heer hierin souden versien. De dieverye die den factoor ende den tolcq plegen, daervan sullen zy de schult op de Coninginne leggen, maer zy weet nergens van ende niet anders haer inbeeldende, dat gelyck alle andere natien den rys coopen, die oocq soodanich by de factoors der E. Comp. ingecocht ende voor deselve prys aen de Comp. gegeven wert; andermael repeterende dat wy bereyt zyn tot het volbrengen van UEd. beveelen, sonder eenichsints als getrouwe dienaeren der E. Comp. daer oyt in te sullen mancqueren. Ende nadien wy present niet meer hebben etc.

(*onder stont:*)

Coopluyden der E. Comp. ende UEd. dienaers

(*geteyckent:*)

PULICAR NAIQUE en
BABA PATARA.

Cochim den 9 April 1678.

Brief door den bisschop Bartholomeus en syn geselschap aan Haar Ed.

Aan het doorlugtige collegie der Ed. Nederlandse Comp^e tot Batavia.

Den bisschop Bartholomeus van de ordre des H. Geest, eerste commissaris in het geberchte van Mallabaar, nevens synen medegesellen wenschen UEd. gesontheyt.

Verdragen en hoopen syn de voeten waerop dat de stichters van de deucht vaststaan, voortgaan en ter gewenschter plaetse comen. Op deselve voeten, doorluchtige Raden, vertrecken wy nae UEd., verdragende ende verhalende 't gene ons van dese Cochinse regeringe is aengedaen onder hoop van gehoort ende verhoort te sullen werden. Schoon wy in religie heel niet eensgesint zyn, soo is echter billick, dat wy in denatuyrlycke redelyckheyt overeendragen.

d'Heer Alexander de Campo, bisschop van Magarien en apostolisch stedehouder der Archipatriarchen off Christenen van S^t. Thomé, heeft aen den paus versocht, dat hem een bisschop tot medehelper ende successeur mochte toegevoucht werden; 't welcke den paus ingewillicht hebbende, hy, opdat tot conservatie van de geseyde Christenen met de afsendinge van den nieuwen bisschop alles wel ende genoechsaem overleyt soude werden, vier Carmeliters van de Barrevoeters-ordre gesonden heeft met last om, de gelegentheyt van den staet der saacken wel overwogen hebbende, tot bisschop te verkiesen, denwelcken zy daertoe de bequaemst bevinden souden te wesen; en opdat zy te vryer haeren opgeleyden last souden connen uytvoeren, syn door onsen Keyser van de heeren voorsittende curateurs in de vergaderinge tot Amsterdam voor haer brieven van vrygeleyde vercregen, by welcke dat de

gouverneurs en commandeurs gelast werden, voorgemelte paters niet ([1]) alleen niet te verstooren ofte te verhinderen, maer deselve beleeffdelyck te bejegenen ende de behulpsame hant te bieden. Soodrae en hadde den eersten commissaris zyne medegebrachte last den commandeur van Rheede niet bekent gemaect, off den commandeur heeft vooraff verclaert tot de verkiesinge van geen ander bisschop als tot die van den pater Matheus de Campo, neve van den tegenwoordigen bisschop Alexander de Campo, consent te sullen dragen, den eersten commissaris hiertegen veel dingen inbrengende en verthoonende hoedanich wy met geen goet gemoet tot een bewaerder en bisschop van Hierapolitanen conden beroepen een Indiaen van geboorte ende Bramine van geslacht, 't gene van Rheede met het schudden van syn hooft toonde hem te mishagen; dierhalven heeft een andere reden begonnen ende den commissaris ([2]) ootmoedich versocht hem tyt en vryheyt, om sich daerover te beraden en ([3]) alle die saecke ten eynde te brengen, mochte vergunt worden, 't welcq van Rheede beleeffdelyck toestaende hem zyn affscheyt gegeven heeft. Een weynich daernae heeft den commandeur synen secretaris gesonden met groote beloften, byaldien wy den pater Matheus de Campo achtervolgens syn gedaene voorstel wilde verkiesen, onder aenbiedinge (hoewel des onversocht ende uyt eygen beweginge) van licentie om t'aller stont binnen de stad Cochin te mogen comen, sullende ons verder sooveel gunst bewesen werden als nodich soude zyn, ende opdat noch het gebreck van kennisse noch de onbequaemheyt tot de regeringe, die volgens de eygen bekentenisse van den commandeur in de Mallabaren is, dese verkiesinge soude verhinderen, heeft hy belooft het soo te sullen schicken, de regeringe der kercken by ons soodanich bedient wierde, dat hy niet soude gedoogen den tegenwoordigen noch den toecomenden ende nu te verkiesen bisschop yets sonder zynen last of consent souden vermogen te doen; waerop dienden, dat wy te dien eynde gesonden waeren, niet om als onderbisschoppen de kercken te regeeren, maer een bisschop te verkiesen, die se selve regeeren soude; dat wy dit en niet anders te doen hadden; dat wy hem voor de bewesene gunsten danckbaer bleven, maer deselve voor den prys der conscientie niet conde coopen. Waerop den commandeur sich tot dreygen en plegen van gewelt, soo door den secretaris als den capiteyn, getoont heeft gekeert te hebben, dewelcke dick- en menichmael heen en weer gesonden zynde, ons genouchsaem gedwongen hebben haer de sekere uyre, in welcken den brieff van verkiesinge soude uytgegeven werden, te noemen, met die voorwaerde en bedingh, dat indien wy den pater Matheus de Campo niet quamen te verkiesen, den commandeur selve hem tot bisschop soude authoriseren, de Christenen dwingen denselven aen te nemen ende ons in de gevanckenisse werpen. Hetgene vorder by dese gelegentheyt soo tot verachtinge van den

([1]) Dit *niet* ontbreekt in HS.
([2]) Dit *den commissaris* zal moeten worden geplaatst achter 't voorgaande *heeft*.
([3]) Dit *en* is na 't voorgaande *beraden* uitgevallen.

paus ende cardinalen als bespottinge der andere H. dingen gesecht is geworden, schryven wy niet, omdat wy sulcx de onvoorsichticheyt der ministers ende niet de modeste beleeftheyt van den commandeur toeschryven, werdende alles door de volgende conditionnele toestemminge tenietgedaen, want ([1]):

In cas ons van den Eerwaerde Heer Matheus de Campo aengaende zyn verhooginge tot het bisschopsampt off bissdom geconsenteert wiert, alles ter executie te stellen 't gene ons volgens de H. ordonnantien te doen staet, ende gelast is vreedsaem sonder gewelt off dreygementen vryelyck te exerceren, soo sullen wy denselven tot bisschop ende medehelper van den hoochwaerden heer Alexander de Campo, bisschop van Megarien, verkiesen, doch indien ons het contrarie van 't voorseyde wert aengedaen, sal zyne verkiesinge tot die weerdicheyt oocq niet volgen.

In Baypin, 3 April 1676 ([2]).

(geteyckent:)

B. BARTHOLOMEUS, à Spiritu Sancto Carmel. van de Barrevoeters-ordre, f^{r}. angel. d'Evangel. etc.

Dit verloff off toesegginge ontfangen zynde, heeft den commandeur den commissaris en zyn affgesondene gelast te vertrecken, opdat hy de gedane verkiesinge (soo hy meende) aen den bisschop Alexander en zynen neve liet bootschappen. Geduyrende dese onderhandelinge heeft den eersten commissaris stille geswegen, totdat hy eyndelyck versocht synde te spreecken niet anders geseyt heeft, want soo luyden de woorden, niet toegestaen en geen schrift van de verkiesinge gegeven te hebben. Terstont isser ruchtbaer gemaect, dat het hof van Roomen den commandeur van Rheede de verkiesinge van een bisschop over de S^{t}. Thomese volckeren hadde aenbevoolen, en dat den paus de geseyde inwoonderen ([3]) onder de protextie der E. Comp. soude gestelt hebben, alsmede dat nu tot bisschop vercooren was den vader Matheus Campo en dat denselven oocq voor het vertrecq van den commandeur van Rheede bevesticht most werden, en men liet in 't bisschoppelyck huys alles tot de inwydinge vercieren; waervan wy kennisse gecregen hebbende, zyn wy tot Mangaty door publycque geschriften tegens de voorige en ons nu weder aengedane gewelden clachtich gevallen, dat het valsch was wy sulcx hadden uytgestroyt en dat wy voor onse vryheyt in het verkiesen hadden geprotesteert, oocq dat wy met de S^{t}. Thomese Christenen, wiens bisschop wy verkiesen souden, soodanigen goeden verstant hadden gehouden, als ons

---

([1]) In het HS. loopt dit alles door: *te niet gedaen, want in cas* enz. doch het is duidelijk dat het Latijnsche origineel (zie p. 231) hier verkeerd is vertaald; er moet in plaats van *want* gelezen worden: *namelijk* en na dit woord moet de schriftelijke verklaring worden geïnsereerd dit de commissaris afgaf. Ook die verklaring schijnt verkeerd vertaald, want de daarin bedoelde vergunning kon alleen van Reede geven.

([2]) Het laatste cijfer van dit jaartal is onzeker.

([3]) Er staat: *Inwoorderen.*

doenelyck was geweest om Godt, de kerckelycke vryheyt en onssen paus te voldoen, verclarende aen de gemelte volckeren ende Nayros doe wy in conscientie tot bisschop vercooren den heer Raphael de Figaedo, een doorluchtich man, levende in dese gewesten ende een inboorlingh deser provintie der Mallabaerse geberchten, wanneer onlangs den stoel van den Cononicken ([1]) commissaris, Visitateur en Stedehouder Generael des Paus en des bisdoms van Cochim vaceerde.

Verder, de reden waeromme wy den pater Matheus de Campo met een gerust gemoet niet connen verkiesen syn de volgende:

Eerstelyck wiert door dese verkiesinge getracht de bisschoppelycke waerdicheyt soodanich in het huys van de Campo te vesten, dat deselve na desen als een erffelycke successie van den oom op den neve soude overgaen, en dit eyschten zy wel uytdruckelyck als een saecq die haer met recht toequam, gelyck den tegenwoordigen Hr. commandeur Jacob Lobs in synen brieff aen den Hr. Thome de Castro, bisschop van .... ([2]) onder datum van 27 April 1677 geschreven, de schult op ons gelecht met dese woorden: *afwyckende van de oude linie en van het huys der oude archidiacons die present tot bisschoppen optraden,* synde valsch dat de archidiaconen uyt het huys van de Campo tot bisschoppen opgetreden zyn, want behalven dat de archidiaconen niet geweest zyn uyt de linie van Alexander de Campo, maer uyt een ander, te weeten van Thome de Campo, soo is deselve gemelte Alexander, den eersten bisschop, oocq niet uyt dat huys maer die uyt een Mallabaerse geslacht genomen is; derhalven isser van soodanigen overgangh geen voorgaende exempel. Desen overgangh wiert nu eerst van ons simpelyck en daernae door gewelt als oocq gelyck van rechtswegen gevordert, ende nademael de priesterschap der bisschoppen verkieselyck ende niet erffelyck is, soo hebben wy liever ons leven willen verliesen als soodanigen misdaet tegens ons strijdich begaen.

Ten tweeden: van Rheeden hadde met den bisschop Alexander een verbont gemaect, belovende hem de myter voor zyn neve, dese wederom soldaten uyt de hare, om Cochim tegens allerhande Europeers te beschermen; dit verbont is onrechtveerdich, ongoddelyck en voor d'E. Comp. tenemael onnut geweest.

Onrechtvaerdich, omdat de St. Thomese Christenen off Archipatriachen ([3]) geen recht om oorloch hebben als om haren Godsdienst te beschermen; in alle andere zaken syn se de heydense Coningen onderworpen, wes zy alsulcken verbont niet vermogens zyn geweest aen te gaen. Met macht vermocht den bisschop sulcx oocq niet te doen, omdat hy ([4]) niet haeren wereltlycken, nemaer alleen haeren geestelycken prince is, oocq omdat hy geen aertsbisschop van Angamalen is, en niet ([5]) den eygentlycken titul van bisschop der St. Thomese

([1]) Sic of wel *Conomcken.*
([2]) Opengelaten in het HS.
([3]) Er staat: *archipatriachen.*
([4]) Het HS.: *zy.*
([5]) Dit *niet* ontbreekt in het HS.

Archipatriarchen ([1]) hem gegeven is, maer den bisschop van Megarien met het ampt van een apostolischen stadhouder affgesonden wesende, dat is van een afgesonden bisschop aen wien eenelyck de sorge over de gemeente of schapen bevoolen wert, en die volgens het gebod des Apostels voor God strydende sich niet vermocht in particuliere handelingen te wickelen, synde in dit verbont de wedersytse gedane belofte buyten haer macht geweest.

Het is ongoddelyck off tegen de religie geweest, want het middel dat tydelyck en naer de ordre onrechtmatich is, tot soodanigen eynde dat in sich selven heylich is, genomen. Hoedanige middelen degeen die een bisschops-ampt begeert, gebruycken moet, beschryft den Appostel in de brieven aen Themotheum en Titum, weshalven onder die zaacken, welcke door den pater Matheus de Campo mosten volbracht werden achtervolgens het voorige genoteerde gedragen consent, besproocken was, het aengegaen verbont te breken. Gelieft niet te oordeelen, dat wy soo hart tegen dit verbont steken omdat het met d'E. Comp., met ons in Godsdienst verschillende, gemaect is; gansch niet, want schoon het met een particulier catholyck Prins ingegaen was, soo soude het dese verkiesinge verhindert hebben.

Het is eyndelyck voor d'E. Comp. oocq tenemael onnut geweest, want het oneygen is ([2]) aen de S^t. Thomese Patriachen of Christenen, haer in de Europese oorlogen te vermengen. De opschryvinge tot soldaten is by haer in geen gewoonte; van haer hantteringe zyn se coopluyden en ydereen past ([3]) op zyn huys. Het verbont is buyten haren raad en tegen hare vryheyt aengegaen, des het soodanich tentoongestelt ende van de heydense Princen bespot wert, wes het behalven van een nietige apparentie oocq van geen toecomstich effect te sullen wesen de naem draacht.

Ten derden, nademael de zaacken soo verre gecomen waren, dat den commandeur van Rheede de nominatie van den bisschop pretendeerde en deselve hem toe te comen ruchtbaer gemaect was, schoon wy anders onse groote achtinge, die wy van dien man hadden, begeerden te openbaeren ende hem in alles te voldoen, hebben wy niettemin onse opgeleyde commissie tegen het recht van onsen Paus en kerckelycke vryheyt noch door aenlockinge van syne beloften noch verschrickinge voor zyne dreygementen connen afstaen.

Wanneer wy den heer Raphaal de Figruedo vercoosen, deden wy niets 't geen tegen de Comp. strydende was. Wy verkiesen onsen landsman, sich buyten d'E. Comp. en Cochim vry ernerende, en tusschen denwelcken en den heer van Rheede niet eens de burgerlycke beleeftheden gepleecht zyn geworden; wy verkiesen een bisschop over de S^t. Thomese Christenen, die d'E. Comp. oocq niet onderworpen, gelyck den Conincq van Portugael oocq noyt zyn geweest, comende oock de regeringe der Toepassen desen bisschop geensints toe, waertoe nu den heer Thomas de Castro gestelt is;

([1]) Er staat: *bisschop eerst thomese archipatriache.*
([2]) Dit *is* ontbreekt in het HS.
([3]) Er staat: *pas.*

wy verkiesen een man, van sichselven genegen tot allerley vrundelyck verstant ende onderhoudinge van civile correspondentie met d'E. Comp.

d'Heer Alexander de Campo heeft de gedane verkiesinge reets geapprobeert ende onlangs een brieff aen den vercoornen gesonden, waerby hy denselven nodicht dat hy zyne intrede in het geberchte gelieff te doen, wysende hem meteenen een kercq tot zyn verblyf aen. De S^t. Thomese Christenen zyn voor den vercoorenen; wy nu op haeren welstant ([1]) lettende verkiesen soodanich een die haer vorderlyck can wesen, 't welcke d'E. Comp. oocq niet conde schaden; noch, wy behoorden mede op geen andere oneygentlycke off hoopeloose eynden te sien, zynde nu door de ervarentheyt ondervonden, dat wanneer de sake van haer rechte eynde afgekeert werden, soo hebben se een ongeluckigen uytganck, behalven datter noch bycomt, het onrecht, den Schepper aengedaen, met eenige straffen moet gestraft werden, waervan d'E. Comp. ons niet soude hebben connen vryspreecken; wes wy van UE. redelyckheyt vertrouwen, dat UE. op den vercooren bisschop of ons niet moeyelyck en verstoort sullen wesen.

Overmits den bisschop Matheus à Sancto Joseph, onsen mede-Carmelit, sich eenige jaeren herwaerts niet soo religueus als betaemde gedragen en zyne opperhooffden de schuldige eerbiedicheyt ende onderdanicheyt geweygert heeft, ende nu onlangs de kerckelycke zaeken sonder en buyten zyn authoriteyt, jae tegen het bevell der prelaten, alleen steunende op de macht van den commandeur, nae zyn eygen believen verandert en daerin gedisponeert heeft, en veel valscheden tot schade van syn evennaesten sayt, waeruyt veel schade, verwerringen, groote clachten, soo der kerckelycke persoonen als leken voortcomen, soo isser gehandelt van denselven te lichten ende de zaken te herstellen nae de gewoonelycke observantie als gebruyckelyck is; weshalven den eersten commissaris by lichten dage, ongewapent, sonder gevolch off eenich gedruys van uytterlyck aengedaen gewelt, maer alleen door hemselven, den bisschop Matheus uyt de kerck van Palurty met sich affgebracht heeft; hetwelcke als den commandeur te kennisse gecomen was, heeft inderhaest nae Verapolis soldaten affgesonden om den heer bisschop Anglum Franciscum à Sancto Teresa en den pater Bartholomeum Annam gevanckelyck nae Cochim soude brengen, zynde nevens haer oocq gevangen genomen sekere vrouw, zynde de huysvrouw van eenen Franciscum de Rocha, nergens anders aen schuldich, dan dat zy in 't geselschap van den eersten commissaris van Verapolis na Palurtum ([2]) overgescheept is om haer eygen affaires te verrichten, en schoon de gemelte paters met de aldergrootste beden versochten, dat se de gemelte vrouwe met een ander vaertuychie, by haer selven op haer eygen oncosten daertoe te huyren, wilden overbrengen, soo hebben se dese haer religieus gewaet betamelycke beleeftheyt niet connen vercrygen, maer men

---

([1]) Er staat: *westant.*

([2]) In margine van het HS.: *NB. Verapolis en Palurtum meyne Bapin en Paliport te wesen.*

heeft gemaect dat twee religiosen of munnicken wiens namen niet onbekent zyn door een openbaren en langen wech met een vrouw in een en hetselve vaertuychie gevanckelyck zyn in de stadt gebracht. Desgelycx heeft den commandeur andere soldaten uytgesonden om den eersten commissaris te vervolgen, denwelcken wanneer se hem, als niet haestich vluchtende maer vredich synen wech vervorderende, op een sekere plaets achterhaelt hadden, door het lossen van een roer met geschreeuw en 't gedruys der wapenen den gants ontwapenden en geen tegenstant biedenden religiosus met haer gevanckelyck genomen hebben nae Cochin. Beschuldigende nae verloop van drie dagen den eersten commissaris over de gedane verkiesinge van den bisschop en omdat hy den bisschop Matheus tegen wil en danck van onder het gebied der E. Comp. getrocken hadde, hebben se hem tegelyck met syne medegesellen uytgebannen, leggende wy de schult van het schandelyck vangen niet op de omsichtige beleeftheyt des commandeurs, maer op de ondiscrete rasernye der soldaten.

Hetgene waerover den eersten commissaris sich inwendich bedroeft, is, omdat zyn medegesellen met gelycke straffe als hy [1] gestraft syn geworden. Indien dese straffe tegen den eersten commissaris Bartholomeus Anna, omdat denselven tegen d'E. Comp. misdaen heeft, geoeffent wert, desen pater van de ordre of religie der Clerici off Clercquen, een Sirier van geboorte, hebbende Aleppo tot syn vaderlandt, ende van syn ampt een meester in de Syrise tael zynde in dese provintien der Mallabaerse gebergten, is noch deelgenoot in de verkiesinge, noch medehelper in de lichtinge van d'heer bisschop Matheus geweest, maer heeft buyten het gebied der E. Comp. nae de ordre der kercke religieuselyck en vreedsaem met ons geleeft. Wyders wat belanght den pater bisschop Angelus Franciscus, schoon desen pater als een medehelper van den eersten commissaris deelgenoot in de verkiesinge geweest is, niettemin heeft denselven tot de lichtinge van geseyden pater bisschop Matheus niet toegebracht.

Daerenboven syn wý van herten seer bedroeft dat wy, die met publycque brieven van vrygeleyde in dese gewesten aengecomen zyn, aen den Keyser, als onsen mediateur, redenen van onse onschult wegens gepleechde onrecht aen de Comp. gehouden syn te geven; dat wy by den Paus ten hoochsten straffbaer sullen wesen, indien wy in 't stucq van beleeftheyt het minste ontrent gedachte Comp. gebreckelyck geweest zyn; dat wy de Comp. geen moeyte hebben aengedaen; dat wy buyten het gebied der E. Comp. naer de ordinaire maniere gewoont, noch coophandel gedreven en met staet-saecken ons bemoeyt, maer alleen onse onderdanen by goede gelegentheyt tot een getrouwe gehoorsaemheyt naer bevel des Appostels, Ephaesen 6, opgewect hebben.

Desniettegenstaende onaengesien de brieven van vrygeleyde, zyn wy van dese Cochinse regeringh tot saken die tegens onse religie stryden versocht, verstoort, verhindert, schandelyck gevangen en in ballingschap

(1) Er staat: *als sy.*

gesonden, alwaer den pater bisschip Matheus om de idele becommernisse, die hy ten goeden der E. Comp. thoont, met zyn staet niet overeencomende ende voor UEd. geheel onnut, tegen ons gehoort ende verhoort, tegen zyn opperhooft beschermt en van onder desselfs gehoorsaemheyt ontrocken is, met brieven van uwe secretarye tot een prelaet der kercken aengenomen, uwen huysgenoot, taeffelbroeder en loontrecker, hebbende denselven publycque soldaten van de Comp. versocht, waermede bewaert wert. UEd. zyn heeren, maer niettemin soo ons om te bidden verloff gegeven wert, versoecken wy dat UEd. gelieve te vertrouwen, die tot UEd. onder de bescherminge van de Comp., van UEd. brieven comen, die met de tusschen- en voorspraacq des Keysers verheerlyct werden, die door de openbare authoriteyt des Paus gesonden worden, die belydenisse van een volmaecte onderhoudinge der Catholycke religie doen, zynde onse Catholycke Godsdienst soo heylich, dat se, getrouwelyck onderhouden werdende, niemant vermoeyelyct ofte verstoort. Wy versoecken by de brieven van vrygeleyde te mogen bewaert blyven, en dat den pater bisschop Matheus aen onse religie weder mach overgegeven worden, niet om denselven te dooden, maer nae den aerdt der liefde volgens de religie te reguleren. Wy schryven by dese gelegentheyt aen onsen heere den Keyser, niet wachtende op UE. goedertierne antwoort. Het sal onsen plicht zyn te verswygen 't gene van de mindere gedaen is, soo 't selve van de meerdere versacht wert, ende wy sullen ons verblyden te mogen schryven 't geen tot eer van de Keyser, tot danckbaerheyt aen de Comp. en ons tot lof strecken can. Vaartwel.

Verapoly 22 April 1678.

(*Onder stont:*)

UEd. verobligeerden dienaer

(*geteyckent:*)

E. BARTHOLOMEUS à SP[o]. SANC. CARM. etc.,
F[r]. ANGEL[s]. FRANCIS. de S[t]. TERESA etc.,
PRE'. BARTHOLOMEUS ANNA ALEPPENSIS.

In 't vallen van den avont comen hier weder van de landttocht van Marraberus, Silingky over Carwangh terugge de capiteynen Willem Hartsinck en Frederick Hendrick Muller met haer onderhebbende volcq, zynde alle tesamen seer gedevaliseert en eenige derselver niet weynich aen handen en voeten beschadicht, veroorsaect door 't marcheren door bossen ende ongebaende wegen, over heuvelen, valeyen ende mourassen. Wat nu gedurende haer uytwesen van hun bevindinge ende verrichtinge zy geweest, blyct by het rapport, door den capitain Hertsinck voormelt aen Haer Ed. overgelevert, cortelyck in substantie dusdanich luydende:

Op den 3 deser loopende maendt May de marsch aengevangen hebbende met 200 Nederlanders, 45 Amboinesen, 112 Baleyers en 267 Javanen, alle onder haer eygen officieren verdeelt, raccte men tenselven dage ruym na de middach op M[r]. Cornelis eylandt, alwaer men verbleeff tot des anderen daechs, als wanneer men des morgens

weder vertrocq, comende ontrent de middach tot Tanjongh, alwaer men vertoeffde tot de comste van de vaertuygen, die niet voor diep in de nanacht te voorschyn quamen door de ongemene stercke afwateringe. Om hetwelcke dan voor te comen, en oocq omdat het voor ondoenelyck wiert aengesien de rivier hooger op te comen, resolveerde men de provisien ende ammonitien aen een yder uyt te deelen, ende de vaertuygen achter te laten, gelyck den 6 d°. geschiede; hoedanich men dan weder voorttrock, verschynende des avonts ten 6 uyren in de negorye Rombot, gelegen aen de groote revier, alwaer men vernachte, zendende des anderen daechs, zynde den 7 d°., een sergeant met 6 inpotente zoldaten nae Batavia en 12 Baleyers en eenige Javanen nae Selincy om d'inwoonders aldaer van de comste advertentie te doen, nemende middelerwyle de marsch langs de revierkant verby Clappadoa tot op Tsicompay, alwaer men in 't vallen van den avont aenquam en sich nedersloech, passerende des morgens den 8 d°. de spruyt van de rivier, voerende deselve naem van 't landschap en sich uytstortende in de groote rivier, nemende voorts den wech door de districten van Parongh Billinghbingh en Parombala; dewelcke dan gepasseert wesende, hielt men den aenstaenden nacht legerstede in 't open velt, brekende des morgens den 9 d°. weder op, marcherende door de districten Cheloar en Pendocq Billingbingh nae Patagouranghh anders Maraberis, alwaer men eenich volcq ontdecte die ylings de vlucht in 't bosch namen, zynde naedat men best conde oordeelen Bantammers, hebbende aldaer eenige hutjens opgeslagen, die men des anderen daechs, zynde den 10 d°., in brant stack, treckende wyders van daer voort langs de Bantamse wech, streckende nae Samadangh op, nae 't spruytie Cheloar dat men nu voor de tweede mael passeerde, ende soomede Tsicompay en Soecatamoe, raeckende alsoo, naedat men aldaer in 't dicht bewassen bosch hadt moeten vernachten, des anderen dachs morgens den 11 d°. niet sonder groote moeyte op een steyle vlacte, hebbende een dubbelen wech, loopende den eenen nae Inchetrap en Samadangh en d'anderen nae Silincy; vanwaer men al voorttrocq over de spruyten Sipiangh en Tseratias tot de reviere Sikeas, op welckers boort men halte hielt tot des anderen daechs, als wanneer men deselve doorgingh ende den wech vervolchde tot de rivier Soecadepaty, vindende aen derselver zoom eenige hutjens daer Bantammers in gelegen hadden, die men almede ruineerde, treckende voorts deur gemelte revier heen voorby Gintingh, gerakende aldaer in een ruym padyvelt daer eenige fugativen off Banthammers huyshielden, die d'onse gewaer werdende de vlucht namen en te boswaert in peurde achterlatende een party nely en rys. Aldaer dan vernacht hebbende, trock men des morgens den 13 d°. alweder voort over de rivier van Gintingh voormelt tot op Camman Conincq, zynde een schoone negory van playsante cituatie op een ruyme vlacte dicht aen de zyde der [1] rivier, doch jegenwoordich onbewoont en door de inhabitanten verlaten, uyt vreese van door de Bantammers beledicht te sullen werden. Van dese plaetse dan opbrekende ende weder voorttreckende quam men noch ten selven dage op Silincy, alwaer men door den gouverneur, Arzadita genaemt, ongemeen affabel en met een groote blyschap wiert ontfangen, versoeckende seer

---

[1] Er staat: *den.*

ernstelyck dat men eenich gewapent volcq nae Intche Boubaer gelieffde te senden om de fugative Baleyers, waervan zy veel overlast leden, vandaer te verdryven. Ingevolge van welcke versoucq ende op 't ontfangen bericht, dat die schelmen besich waeren om de wech nae gemelte negorye streckende met voetangels te besetten, dan aenstonts goetgevonden wiert, een lieutenandt met 6 Nederlanders, 20 Amboinesen, 25 Balyers en 50 Javanen derwaerts te schicken om eens te sien hoedanich de zaecken ([1]) gebakent stonden, dewelcke dan op den 14 d°. 's morgens aldaer verscheenen zynde, viel soodanigen actie voor als hiervooren onder den 18 deses omstandich verhaelt ende aengewesen zy, waerna men dan, een dach tot Silincy vertoeft hebbende, goetvont den Bantamsen wech op te marchieren, doch dat door de Javanen affgeraden werdende, uyt oorsaecke dat deselve mits onbequaemheyt niet bruyckbaer was, sloech men des morgens den 16 d°. de wech in, streckende O. Z. O. beneden het hooge geberchte, alvoorens wederom onder 't geleyde eeniger Javanen 69 Nederlanders, die tot den verderen optocht onbequaem waeren, teruch nae Batavia gesonden hebbende. Dese wech bevond men ongelooffelyck moeyelyck te passeren, gerakende ten lange lesten door de rivier Tsiglam ([2]) op een groote vlacte, alwaer men sich nederleyde tot des morgens den 17 d°., treckende toen alweder voort door de rivieren Tsibrenghkock, Sekarangh en Tsipatoezia totdat men eyndelyck des avonts de negory Tsipanambus ontdecte, zynde van een geneuchlycke en plaisante situatie, rondsom met vruchtdragende boomen omcingelt, maer in dees tyt almede onbewoont, toebehoorende eenen Naja Bangsa die sich Bantam onderworpen ende d'arme inwoonders daerontrent veel overlast aengedaen hadde, hebbende ten wyve de dochter van Wiera Boya die sich jegenwoordich aldaer bevont, en ons volcq met rys en andere leeftocht seer wel onthaelde. Hier bleeff men tot des 19 d°. wanneer men alweder optrocq over de rivieren Caliwadas en Tsioe, raeckende des avonts op een ruyme plaets alwaer men vertoeffde tot den 20 d°., gaende toen alweder voort recht nae de rivier van Chebet, dewelcke gepasseert zynde arriveerde men nae een corte wyl in de negorye Pagalarangh, alwaer eenen Hingabey ([3]) Carty Djaja van Cheribon het gebiedt voerde uyt den naem ende vanwegen den Sousouhounangh, gelyck hy by geschrifte dede blycken. Van dese plaetse dan alweder voorttreckende quam men de rivier Tsigintes te passeren, ende alsoo noch tenselven dage in 't vallen van den avont in de negorye Patimoangh, over dewelcke eenen Pedra Soeta het gesach hadde, die d'onse seer wel ontfingh en onthaelde, synde dese negory van seer vermaeckelycke gelegentheyt, met verscheyde oude vruchtdragende bomen beset en aen d'eene zyde met de riviere Tsigintes en aen d'andere zyde met Chebet omringht, vallende alsoo beyde in malcanderen. Op dese plaetse dan liet men bamboese vlotten vervaerdigen om daermede nae Craoau aff te sacken, alwaer men mede besich was tot den 23 d°., als wanneer men de kreupelen ende impotenten vooraff op vlotten nae Tsianghjoangh affsont ende de marsch weder aenvingh langs

([1]) Er staat: *zarcken.*

([2]) Er staat: *t Tsiglam*; bedoeld wordt de Tji Gelam.

([3]) Er staat: *Singabey*; de begin- *s* en de *h* zijn soms nagenoeg gelijk; bedoeld wordt de titel *ngabehi, elders* *ingebey*.

de riviere Chebet, comende alsoo noch tenselven dage in die negorye, zynde mede gelegen in een schoone vlacte, dicht aen de rivier en van geen minder playsance als d'andere hierboven van gesproocken. Den oppergebieder was eenen Tambacqbaya, door dewelcke d'onse seer wel wierden ontfangen ende onthaelt; die men op zyn versoecq hadt moeten licentieren met Padra Soeta en Warga Jouda nae Goedoegoedoe te mogen vertrecken, alwaer se door Najabangza, gouverneur van de ontvolckte negorytie Tsipamankis, die van Bantam met groote eertitels weder teruchgecomen was, ontboden waeren om onderlingen met malcanderen raedt te plegen etc., doch belooffden se evenwel, dat se haeren wettigen heer getrouw soude blyven, sonder de minste gedachten te hebben om haer den Bantammer ofte haere adherenten te onderwerpen, willende eenelyck maer derwaerts trecken om te vernemen, wat desen Najabangsa 's seggen en aenbrengen mochte zyn. Te deser plaetse dan gebleven zynde tot des anderen daechs morgens, trock men weder voort, de ziecken ende creupelen met prauwen en vlotten te water, ende de gesonden te lande nae Tanjongpoura, alwaer men ontrent 2 uyren nademiddach aenquam, vindende alles in een goeden toestant. Hier bleeff men in 's Comp. pagger rusten tot den 27 d°., ten welcken dage men weder te lande herwaerts aff- en voortgingh, latende de creupelen ende impotenten aldaer verblyven om te water nae Batavia overgebracht te werden, zynde 42 in getall; comende eyndelyck nae een seer moeyelycken en ongemackelycken marsch door verscheyde rivieren ende moerassen den tweeden dach daeraen op Bacassy, vanwaer men dan eyndelyck op den 30 d°. weder met maer 88 gesonde militairen in dit guarnisoen verscheen, en waermede dan dese tocht een eynde genomen heeft.

31 *d°*. Voor de middach comt alhier van de custe Mallabaer te verschynen het jachtie Mallabaer, eenelyck medebrengende de dubbelde missive de dato 24 April door d'E. commandeur Lobs aen Haer Ed., hiervooren genoteert, en bestaende wyders desselffs ladinge voorts in:

27 stucx cayer cabeltouwen;
26 stucken metael canon;
462 ℔ foely en partye onbruyckbaer geweer, tesamen met den anderen bedragende *f* 4862:17.

Des avonts vertrect nae Craoan 's Comp. cleene gontingh ende noch eenige andere inlandse vaertuygen, eensdeels om de aldaer gelaten siecken ende impotenten van capiteyn Hartsincq over te haelen, ende andersdeels het volgende derwaerts te brengen tot provisie, als:

2 vaeten vleesch;
1 d°. specq;
2 halve leggers aracq en
twee hondert rd° contant, alles ongetaxeert.

De missive, daermede van hedigen dato aen den lieutenant Hendrick van den Eeden in de veltschandse tot Tanjongpoura afgaende, behelst in substantie 't volgende:

dat Haer Ed., met verwonderingh hebbende gesien de trage onwillicheyt der Craoangse Javanen om 's Comp. besettelingen tot Tanjongpoura, mits betalende,

levensmiddelen te bestellen, by desen ordonneren, dat de Javanen daerover wat styver als voorheenen sullen moeten aengesproocken werden, ende wel voornamentlyck den gouverneur Wiera Zaba, deselve aenseggende, dat hy billicker sal dienen te handelen, off dat Haer Ed. anderssints genootsaect sullen wesen daerontrent soodanich te voorsien, dat hy gevoelen zal wat het te seggen is, met ons de spott te steken etc.;

dat oocq geciteerde Wiera Zaba bezyden dien sal moeten werden aengesecht, nodich te wesen hy eens op Batavia comt, soodrae als 't hem beuren mach ofte naedat den pady ingeoegst zall syn;

dat de bamboesen nu oocq haest vandaer sullen werden verwacht, al was het tot 20000 stucx toe, en dat voorts met de versamelingh van rys en aenqueeckinge van hoenders ende ander cleen vee gedurich moet voortgegaen werden, gemerct men voornemens is in toecomende geen provisie meer nae desen nae Tanjongpoura te senden, ende waerom men sich aldaer voor den tyt van 6 maenden van voorraet sal moeten voorsien;

dat Haer Ed. verwondert zyn, hoe d'inwoonders van Chebet ons een seer gunstich samblant toonen en echter de besettelingen niet met leefftochten versorgen, 't welcq haer wel in moderate termen mochte aengesecht werden, met byvoeginge, soo zy daerin niet comen te beteren, dat men ordre heeft de provisien selfs te sullen mogen gaen haelen, 't geen oocq vryelyck zal mogen geschieden omdat se alle tesamen 's Comp. wettige onderdanen zyn;

dat de praetjens, die zy van den vendrich der Mardyckers Diego voortbrengen, even of de negoryen onder hem stonden, maer vercierde beuselingen syn die by den lieutenant van den Eeden niet hadden behooren aengenomen te werden, en dat mits desen wert geordonneert, indien van gemelte plaetsen in toecomende meer soodanige loopjens voortcomen, den lieutenant selfs eens daernaetoe sal gaen en toonen, dat die negorye niet onder den inlander Diego, maer onder d'E. Comp. sorterende ende gehoorende zyn;

dat oocq de Orancayen langs de revier van Chebet moeten bekent gemaect werden, nootsaeckelyk te wesen, dat zy eens op Batavia comen om haere submissie en gehoorsaemheyt aen Syn Ed. den Heere Gouverneur Generael te betuygen, met byvoeginge dat se aldaer wel onthaelt ende beschoncken sullen werden, welcke bootschap dan oocq sall dienen gedaen aen alle de dorpelingen, de rivieren Sipaninkes en Bacassy bewoonende, om dusdoende dat volckje allenskens tot d'E. Comp. te doen gewennen etc.;

dat de beloften door hun gedaen, om met behulp van onse besettelingen aldaer de fugative Balyers te verdryven, Haer Ed. niet onaengenaem tevooren zyn gecomen; sullende onderwylen affwachten, wat succes 't selve sal hebben gehad en off mede de twee jonge Balyers voor een cleene vereeringe by de cop gevat en aen d'onse overgelevert sullen zyn, 't welcq niet geschiet wesende, sall het moeten gehouden werden voor een teken van groote lichtgeloovicheyt, waervoor men sich in toecomende zall dienen te wachten, om Haer Ed. alsoo geen nodelose materien over te schryven;

dat Haer Ed. in antwoord deses sullen verwachten te verstaen, op wat rivier Schimapack zy gelegen, daer de Bantammers hun jegenwoordich onthoudende zoude zyn ende 't affcomen van allerhande eetwaeren beletten, opdat men alsoo redenen mach hebben om hetselve te connen seker geloven, en dat door ([1]) Haer Ed. verders de dreygementen die door hun soude wesen gedaen om de veltschanse tot Tanjongpoura in coolen te willen helpen, maer voor ydelheden gehouden werden etc.;

dat den lieutenant van den Eeden voortaen aen Haer Ed. ende niemandt anders zal hebben bekent te maecken, watter ginder van noden zy, ende dat jegenwoordich de geëyste spyckers etc. niet gesonden werden, omdat Haer Ed. wel lichtelyck souden resolveren de gemelte schanse over te dragen nae de plaetse van beter gelegentheyt, alwaer de levensmiddelen overvloediger te becomen souden zyn, om alsoo met eenen oock 's Comp. gesach derwaertsover wat hoogerop in te voeren, op 't welcke eerst nader besluyt sal connen werden genomen, als men wegens de streckinge der rivieren, cituatie der negoryen en derselver hoedanicheyt wat naecter ende omstandiger zal wesen bericht;

dat nu overgesonden werden 200 rd[s] contant tot costgelt voor de guarnisoenhouderen ([2]), mits daervan maendelycx een reeckeningh oversendende en soomede van de penningen die jegenwoordich noch van outs onder den lieutenant van den Eeden berustende;

dat alle de ziecken en impotenten met dese vaertuygen nae Battavia teruchgesonden moeten werden;

dat den soldaet Michiel Taelman geen goederen uyt de nalatenschap van zyn cameraet sullen mogen toegevoecht werden, voordat die zaacke nader door den curateur ad lites sal wesen geëxamineert, doch dat dese persoon soo hy can werden gemist wel eens nae Batavia mocht opcomen;

dat jegenwoordich met de vaertuygen overgaet een bequaem chirurgyn met de nodige medicamenten om met de ziecken weder teruch te keeren;

dat nae 't schryven deses hier over Carwangh weder van de landtocht zyn teruchgecomen de capitainen Hartsinck en Muller, relaterende dat de hooffden der Baleyers, genaemt Naya Bangsa ende Carly Soeta, hun op Goedon Goedou souden onthouden, dewelcke dan door een van Wiera Saba 's vertrouwelingen dienen tot Tanjongpoura te werden ontboden, onder belofte van absoluyt pardon soo zy aen 's Comp. zyde willen overcomen en bedreyginge, dat haer groot onheyl staet beschooren, indien men haer te dier plaetse sal moeten comen soecken en aentasten.

Heden na de middach is in Rade van India vastgestelt, tot verbeteringe des handels, 't ([3]) betrachten der hoochnodige mesnagie etc., soodanige ordres nae Cormandel te expedieren als in 't resolutieboecq onder den dach van heden omstandich terneder gestelt ende uytgedruct.

([1]) Dit *door* ontbreekt in het HS.
([2]) Er staat: *guarnisoenen houderen.*
([3]) Er staat: *te.*

Dese gepasseerde maant Mey syn alhier van diverse omleggende en affgelegen plaatsen aangecomen een getal van 103 vaartuygen, gesamentlyck bemandt met 568 coppen, als te weten:

5 van Bantam met 20 mannen, 2800 bossen rottangs, 120000 oude pinanghs, 800 oude clappus, 900 potten met calcq;
12 van Tegal met 49 mannen, 21½ lasten rys, 4600 stucx suycker, 1 p[l]. cohenter ([1]), 10 potten oly, 1 last zout, 4400 bossen zuycker, 3300 bossen pady;
5 van Grissee met 27 man, 31½ lasten rys, 56 picols gedroochde pynangs, 1 p[l]. lange peper;
13 van Cheribon met 56 mannen, 25 canassers suycker, 1100 bossen rottings, 37 lasten zout, 5 lasten rys, 2200 stucx suycker, 100 bossen suycker, 3500 vis pampus, 1400 bossen ajuyn, 25 balcken, 150 plancken, 650 bossen pady, 1000 baggerbuyckjes, 20 swalpen, 25 picols commocus ([2]), 3 picols capocq, 7 potten oly, 208 picols en 12 cattys peper;
4 van Pacalongan met 17 mannen, 12¼ lasten rys, 400 bossen pady, 2½ lasten zout;
9 van Samarangh met 36 mannen, 33¼ lasten zout, 5 picols sanscheauw, 11 sacken met sapsap, 6 corgie matten, 58 potten blauwe verruw, 700 bossen goemoetstouw, 17 potten oly;
15 van Craoan 38 mannen, 10¼ lasten rys, 750 bossen pady;
9 van Tangerangh met 18 mannen, 144 korven groene tabacq, 100 bossen pysangh, 10 picols groene tabacq, 1 picol groene gengber, 80 stucx hoenders;
2 van Palimbangh met 12 mannen, 244 picols peper, 21 picols cattoen, 175 bossen rottang;
2 van Pamanoecan met 8 mannen, 100 stucx zuycker, 200 hoenders, 120 balcken, 50 stucx hertevellen;
6 van Indermayoe met 24 mannen, 9¼ lasten rys, 250 plancken, 5 lasten zout;
2 van Japare met 8 mannen, 6 stucx coebeesten, 4 p[l]. cattoene garen;
1 van Caligansa met 4 mannen, 1 last rys, 300 bossen pady;
2 van Banjer met 11 mannen, 11 lasten rys, 1100 bossen rottangs, 239 p[ls]. ende 33 catty peper;
1 van Borneo met 3 mannen, 100 bossen rottangs, 15 p[ls]. wax;
1 van Calisappo met 3 man en 2 lasten zout;
2 van Padangh met 18 mannen, 85 corgie matten;
1 van Bodangh met 4 mannen en 3 lasten zout;
1 van Siam met 6 mannen en 14 lasten rys, 10 potten oly;
2 van Priaman met 20 mannen, 40 corgie matten;
95 stucx vaertuygen, die transportere.

([1]) Mogelijk verschreven voor *coenier*, d. i. *koenir*, Jav. kurkuma.
([2]) Het Jav. *kemoekoes*, staartpeper.

95 stucx vaertuygen, per transport.
1 van Rambangh met 4 mannen en 5 coebeesten;
1 van Johor met 5 mannen, 500 decq-cadjangh, 200 dammers;
1 van Intche Pragy met 4 man, 1 1/2 last rys;
1 van Jawana met 4 man, 3 lasten zout;
2 van Japan met 110 mannen, 2520 kisten coper, 5260 stroyen met porceleynen, 90 cassen copere theeketels, 58 cassen ([1]) laxa, 21 p[ls]. thee, 85 verlacte comptoirties, 25 bossen Japans papier, 10 packen gesoute visch, 10 packen sagou, 4 packen met lootwit, 70 groote ysere pannen;
2 van Maccao met 77 mannen, 57 kisten cooper, 415 packen lancquas, 69 p[ls]. thee, 9744 stucx spiaulter, 144 canassers radix China, 73 packen antimonium, 42 packen aluyn, 5 packen vuurwercken, 1597 verglaesde potten, 1805 quitasols, een zyde geborduurde d°., 10 potten oly, 12 balys porcelyn, 591 stroyen met porceleyn, 50 zeepmessen, 40 pelangs, 37 packen cooperwercq, 56 schutsels, 21 cassen verlacte bandesen ([2]), 5 verlacte comptoirkens, 14 cassen gesorteert verlact wercq, 7 canassers longans, 5 canassers theepotjens, 303 potten met confituren, 11 packen Chinees papier, 140 groene potjens met decksels, 52 isere keteltjens, 1 claviercimbael, 2 daetsen, 2 balys groene verruw, 2 p[ls]. witte zyde, 300 papier waeyers, 400 groote commen, 20 intkokers, 25 papieren met goutdraet, 10 bossen gaeren;

t'samen 103 stux vaertuygen, dewelcke generaelyck alhier hebben aengebracht:

2577 kisten cooper;
5851 stroyen porceleyn;
90 cassen copere theeketels;
58 cassen laxa;
90 picols thee;
25 bossen Japans papier;
10 packen gesoute visch;
10 d°. sagou;
4 d°. lootwit;
415 packen lanquas;
70 groote ysere pannen;
9744 stucken spiaulter;
144 cassen radix China;
73 packen antimonium;
42 d°. aluyn;
5 d°. vuyrwercken;
1597 verglaesde potten;
12 balys porceleyn;
1805 quitazols;
1 zyde geborduurde d°.;
50 zeepmessen;
40 pelangs;
37 packen cooperwerck;
56 schutsels;
21 cassen verlacte bandesen;
14 d°. gesorteert lackwerq;
7 canassers longans;
5 d°. theepotjens;
303 potten met confituren;
11 packen Chinees papier;
140 groene potjens met decksels;
52 ysere keteltjens;
1 clavercimbal;
2 daetsen;
2 balys groene verruw;
2 p[ls]. witte zy;
300 papiere wayers;
400 groote commen;

([1]) Er staat: *caxa*.
([2]) Misschien 't Portug. *bandeja*, presenteerblad.

20 intkoockers;
25 papieren met goutdraat;
10 bossen gaeren;
1 picol cohenter;
1 d°. lange peper;
54 potten oly;
5275 bossen rottangs;
120000 oude pinangs;
145 balcken;
400 plancken;
20 swalpen;
117 1/4 lasten rys;
87 1/4 lasten zout;
6900 stuck suycker;
4500 bossen d°.;
25 canassers d°.;
5400 bossen pady;
3500 vis pampus;
1400 bossen ajuyn;
5 picols sancbeauw;

15 d°. wax;
500 deck-cadjangs;
200 dammers;
11 stucx koebeesten;
11 sacken met sapsap;
131 corgie matten;
58 potten blauwe verruw;
700 bossen goemoetstouw;
144 corven groene tabacq;
10 pls. d°. d°.;
3 d°s. capocq;
692 pls. en 45 cattys peper;
100 bossen piesangh;
50 stucx hartevellen;
1 pl. groene gengber;
280 stucx hoenders;
1000 baggerbuyckjens;
25 pl. commocus;
21 d°. cattoen;
4 d°. cattoene gaeren.

Daarentegen syn weder vanhier na d'ouder gewoonte naer ondergenoemde plaatsen vertrocken een getal van 73 vaartuygen, als:

4 nae Grisse met 200 rds aen diverse cleeden, 760 amphioen, 25 benjuyn, 4 radix China, 60 witte zyde, 3 aen oudt yser;
15 nae Cheribon met 1095 rds aen diverse gesorteerde cleden, 1300 amphioen, 21 aen oudt yser;
11 nae Tegael met 490 rds aen verscheyden cleeden, 60 amphioen, 12 out yser, 10 thin, 17 porceleyn, 20 aen contant;
4 nae Pacalongan met 350 rds aen diverse cleeden, 60 aen amphioen;
2 nae Maccao met 364 rds aen out yser, 468 zout, 291 Javaense rottingh-bossen, 180 gedroochde arreecq of oude pinang, 1380 zandelhout, 50 harpuys, 80 sappanhout, 12 zeecroos, 6 ledige zamsoepotjes, 20 Javaense cardemom, 6 aluyn, 20 aen antimonium;
13 naar Samarangh met 760 rds aen diverse gesorteerde cleeden, 15 ysere pannen, 112 benjuyn, 40 amphioen, 16 porceleyn;
1 nae Jawana met 30 rds aen kleeden;
1 nae Calisappo met 20 rds aen cleeden;
2 na Caliwonge;
2 nae Chiassem met 40 rds aen cleeden;
1 na Palimbangh met 59 rds aen cleeden;
2 nae Malacca 40 rds aen tamerinde, 161 anysaracq, 60 aen roode vloersteenen;
1 nae Rambangh met 30 rds aen cleeden;
59 vaertuygen, die transportere.

59 vaertuygen, per transport.
2 nae Pamanoecan met 70 rd[s] aen cleeden;
5 nae Indermayoe met 240 rd[s] aen diverse cleeden, 30 aen porceleyn en 10 aen gommelacq;
2 nae de cust van China met 90 rd[s] aen catjou, 696 zout, 427 gedroochde arreecq, 170 sandelhout, 100 d°. gommelacq, 127 Javaense rottangs, 40 buffelshuyden, 60 eliphantstanden, 1195 aen peper;
2 nae Canton met 100 rd[s] aen anysaracq, 408 zout, 279 oude arreecq, 675 caliatourshout, 10 sandelhout, 24 d°. zappanhout, 180 Javaense rottangs, 52 d°. fyne matten, 80 poetsiock, 64 Suratse zeep, 20 aen bast van boomen;
2 nae Goedongh met 60 rd[s] aen cleeden;
1 nae Caliganse met 50 rd[s] aen cleeden.
samen 73 stucx vaartuygen, generaalyck vanhier vervoert hebbe:

3574 rd[s] aen diverse gesorteerde cleeden;	20 rd[s] Javaense cardemom;
2220 d°. amphioen;	6 d°. alluyn;
137 d°. benjoin;	20 d°. antimonium;
4 d°. radix China;	15 d°. ysere pannen;
60 d°. witte zyde;	40 d°. tamarinde;
300 d°. oudt yser;	261 d°. aracq;
10 d°. thin;	60 d°. roode vloersteenen;
63 d°. diverse porceleynen;	100 d°. gommelacq;
20 d°. aan contant;	90 d°. catsjou;
1572 d°. aen zout;	40 d°. eliphantstanden;
878 d°. Javaense rottangs;	1195 d°. peper;
607 d°. gedroochde oude pinangh;	675 d°. caliatourshout;
1560 d°. zandelhout;	52 d°. fine matten;
50 d°. harpuys;	64 d°. Zuratse zeep;
104 d°. zappanhout;	20 d°. bast van boomen;
12 d°. zeecroos.	80 d°. aen poetsiocq;
6 d°. ledige zamsoepoties;	Somma 13983 rd[s].

Ingevolge van de opgevinge ende gehoude notitie der dootgravers zyn dese maendt alhier ter stede overleden ende ter aerde gebracht:

39 Comp[s] dienaren (1);
5 burgers;
2 Duytse vrouwen;
6 swarte mans off Mardyckers;
5 d°. vrouwen;
4 Duytse kinderen;
13 swarte d°.;
6 slaven en slavinnen;
samen...... 64 (2) overledene.

(1) Dit staat, zonder het getal, nog eens als eene soort titel aan het hoofd dezer kolom.
(2) Sic; het is de uitkomst der *volgende* optelling.

Daerentegen zyn weder in de kercke deser stede in de Christelycke gemeente gedoopt:

9 Nederlandtse kinders;
52 inlandtse in de Portugese kercq;
3 d^{os} in de Maleytse kercq;
samen...... 64 gedoopte.

Ende zyn oocq in de gemelte kercken wettelyck getrouwt:

6 Comp^{s} dienaren;
7 borgers;
7 Mardyckers;
2 slaven;
22 getrouwde.

Op den 14 deser maent zyn by den achtbaren Raedt van Justitie deses casteel publycquelyck over begane misdaden gestraft de ondergenoemde delincquanten.

Hans Dircxse van Zeyst in Zaxen, matroos op de Berckmeer, over publycke straatschenderye gegeesselt ende met een gloyende swaert kruyswys over zyn ruch geslagen, daernae voor 3 jaeren in de kettingh geklonckeu.

Christiaen Swart van Gripswalde, zoldaet op Jaccatra, over dat zedert 25 May 1677 geen dienst gedaen ende echter gagie getrocken heeft, gegeesselt ende voor ses jaeren in de ketting gebannen.

Francois da Costa, Petan Granda van Mallabaer, Pedro van de cust ende Pedro da Costa, over dat een soldaet zyn snaphaen afgenomen ende tegens de wacht van de Diestpoort feytelyck geopposeert hebben, alle gegeeselt, Petro, Francois en Petan gebrantmerct, ende voor ([1]) Pedro ende Francois haere neusen ende beyde ooren affgesneden, mitsgaders alle in de kettingh gebannen, Pedro en Francois voor 10 jaer nae de Westcust, Petan en Pedro drie jaeren by haer lyfheer.

Jacob Jacobse van Leyden, matroos op Zuytpolsbroecq, over dat hy avont twee persoonen op 's heeren straten gequetst heeft, gegeesselt en een snee in syn rechter wangh, mitsgaders voor twee jaeren in de kettingh gebannen.

Natta Mangala van Damacq over dat zich voor Trenajaja uytgegeven ende den gouverneur van Tanjocjaty heeft laten vermoorden, met een gloeyende tange genepen ende geraabraact.

Wangza Naya van Craoan, over dat het volcq heeft willen wysmaacken dat Notta Mangale den rechten Troenajaja was, opgehangen.

Hans Joosten Wattenb. van Maechdenb. en David Willemse van Oosttende in Schotlandt, over straatschenderye bedreven aen ([2]) haer commanderent sergeant, beyde gegeesselt, Hans bovendien met een gloyent swaert cruyswys over zyn ruch geslagen, mitsgaders nae de Westcust gebannen, Hans vyffentwintich ende ([3]) David 10 jaeren.

([1]) Lees: *voorts*.
([2]) Er staat: *en*.
([3]) Dit woord staat er dubbel.

Hendrick Hendricxsen van Leeuwarden bootsman,
Adam Staats van Diepholt } matrosen,
Jan Janse van der Gou }
Harmen Jevense van Amsterdam jongen,
Dircq van Allen van Rotterdam, alle bescheyden op de hoecker de Swaertvisch, over dat een Chinees binnen haer hoecker geroepen, denselven in 't ruym getroont ende ontrent 40 rd[s] met force affgenomen hebben, Hendrick gegeesselt ende gebrantmerct, mitsgaders 12 jaren in de kettingh gebannen, Hermen Jeroense op zyn billen gegeesselt, ende de verdere 3 dagen in de jaffrs (¹) te sitten.

Macotta van Bengale, slavinne van d'E. Abraham Wys, over dat sich met een toverbriefie beholpen heeft, gegeesselt ende voor 10 jaeren nae Mauritius gebannen.

By d'E. waterfiscaal zyn op den 15 en 16 deser maent uyt de ondergenoemde bodems aengehaelt ende by den achtbaren Raedt van Justitie verbeurtverclaert de volgende goederen:

uyt de fluyt Wimmenum van Cormandel:

21 corgie en 14 stucx losse taffachelas gingangs;

een scheepskist, daarin:

44 stucx grove bethilles en
5 corgie en 17 stucx tapesarasses;

een d°. daarin:

3 corgie taffachelas gingans;

een d°. daarin:

3 corgie, 12 stucx taffachelas gingans;

een wit packe daarin:

30 taffechelas gingans;

elff ongemercte witte packjes, daarin te samen:

2 corgie sarassen;
15 stucx bethilles;
8 corgie en 18 stucx moerissen;

(¹) Bedoeld schijnt de "juffer".

uyt 't jacht St. Andries hier ter rheede leggende 4 groote kisten, daarin tesamen:

40 corgie ende 14 stucx taffachelas gingan;
34 stucx beddetyck;
2 stucx geruyte chelas;

een ander groote kist daarin:

9 corgie ende 7 stucx sarasses;
21 cambaya;
2 stucx bethilles.

Juny Anno 1678.

Primo Juny. Des morgens comt capiteyn Frederick Hendrick Muller binnen met eenige hooffden of bevelhebbers der Javanen, den optocht nu jongst met capiteyn Hartsinck en hem te landewaert in bygewoont hebbende, versoeckende eenige derselver absolut in hare qualiteyten bevesticht ende andere wederom tot sergeanten gevordert te mogen werden, op hetwelcke hun door Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael in minnelycke termes toeseggingе zy gedaen, dese hare versoecken tot voorvallende occasie en gelegentheyt in gunstige gedachten te sullen houden.

Voordemiddach vertreckt van hier seker borgerchialoup nae Craoan, medenemende een cleen briefie van hedigen dato, aen den lieutenant Hendrick van den Eeden in de veltschans tot Tanjongpoura geschreven, van geen bysonderen inhout, als dienende eenelyck tot geleyde van seker pardonbrieff, door Haer Ed. in Maleytse tale doen vervaerdigen voor de Javanen Naya Bangsa en Carty Soeta, hooffden der fugative Baleyers en 't ander haer byhebbende volckje, hun op Goedegoedoe ende daerontrent onthoudende, in onse tale dusdanich luydende:

Den Heer Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende d'Heeren Raden van India, uyt het mondelinge rapport van de capitainen Hartsinck en Frederick, op haer wedercomste van de rivier Chebet, verstaen hebbende, hoedat de byeengerotte wechgeloopene Baleyers ende meer andere Naya Bangsa en Carty Soeta tot haer bevelhebbers hebben aengenomen, ende door die van Bantam, alwaer Naya Bangsa is geweest, met eertitels ende quitasols gehonoreert, die haer oocq onder protextie hebben genomen ende nu hoven Goedoegoedoe met gemelte volckeren onthouden, zyn te raden geworden desen brief aen Naya Bangsa ende Carty Soeta te schryven, met aenmaninge haer weder onder de gehoorsaemheyt van de Comp. te begeven en [1] de zyde van de Bantammers te verlaten, met versekeringe ende vaste toeseggingе, dat byaldien UE. 't selve aghtervolght ende nacomt, de voorige fouten ende misdaden UE. sullen vergeven en nooyt by de E. Comp. gedaght, maer door deselve tegen alle vyanden geprotegeert werden, waerop oocq moocht vertrouwen;

---

[1] Er staat: *nae*.

doch indien UE. nae den goeden raat ende vermaninge van den Gouverneur Generael ende de Raden van India niet wilt luysteren off deselve gehoor geven, soo sullen dan genootsaect wesen met macht van onse wapenen UE. daertoe te dwingen, waerop met den eersten antwoord sullen verwachten om ons tot narecht te dienen; sullende mede goet zyn, dat ghyluyden metten eersten tot ons tot Batavia overcomt om aldaer van den Gouverneur Generael groote eere te ontfangen, meer als op Bantam can geschieden.

Tot een teken van onse oprechte meninge hebben desen pardonbrieff met ons zegel becrachticht.

(*onder stont:*)

Geschreven in 't Casteel Batavia, den 31 May 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*terzyden stont Comp. zegel in rooden lacke gedruct*)

Heden nademiddach werden door seker Armener, comende over Bantam uyt Souratte, wesende aldaer met Coninex scheepjes overgecomen, aengebracht drie brieven, door zyn meester ende bloetverwant, den Armenes coopman aldaer Albertus de Crus Queralos, d'eerste in dato 5 February aen Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael Joan Maetsuycker H. L. M., de tweede ([1]) in dato 3 Maert aen Zyn Edt. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, ende den derden in dato 3 February vermelt, alle deses jaers, aen den Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven in Portugese tale, dewelcke dan nae gedane translatie een yder in 't besonder van soodanigen inhout zyn bevonden, als hieronder in ordre uytgedruct zy.

Seer Doorlughtigen Heer Generaal Joan Maatsuycker.

Het sal by my van een seer groote estime wesen, wanneer desen UEd. in volcomen gesontheyt zynde werde overhandicht. God beware UEd. noch veele jaaren by gesontheyt omme daermede dienselven Heer te dienen, als my en andere te begunstigen. Ick wagt Godtdancq geheel op UEd. beveelen.

Machtige Heer, Mynheer.

UEd. is niet onbekent, dat icq een ouden doch aldergeringsten dienaer van UEd. ben, en sulcx met myn persoon ende goederen, op wiens becomen ordre icq oock myn leven overgeve soude, gelyck ick tweemael

([1]) Er staat: *twee.*

nae Holland geweest ben, ende als d'E. Comp. met een goet hert en gemoed wel weet te dienen, dan sal icq volgens mynen dienst met dubbele gunsten beloont werden, maer indien icq voor de derde mael over Manilha op Batavia come, sal my veel gunste en eer van mynheer werden aengedaen, nademael icq nu tenemael een slaef der E. Comp. ende mynheer geworden ben; degene welck van een goet gemoet zyn, dienen altyt tot voordeel van haeren heer.

Het is nu 6 jaeren geleden, dat icq den dienst van UEd. Mynheer verlaten ende hier in Suratta geweest ben, hebbende steets gesien dat het met den handel der E. Comp. seer quaelyck gaet, uyt oorsake der geinteresseerde, dat eenige der voornaemste zyn, als den tweeden persoon vergeselschapt met den makelaer of curretor; dese twee zyn als vader en moeder der particuliere luyden om te coopen en te vercoopen, bedervende aen wederzyden den handel van d'E. Comp., ende naedien my haere manieren ende dieveryen bekent is, daerom ben icq haer ende zy my met alle bedenckelycke middelen tegen, willende my ruineren, omdat icq niet geinteresseert ben. Ick weet meer als hondertduysent van haer, maer zy connen niet een diefstal van my aenwysen, sonder meer.

Desen jare is myn schip behouden uyt de Manilhas op de cust van Cambaya Goddanck gearriveert, des ick eenige coopmanschappen hebbe byeengesocht om 't selve andermael daermede nae Manilha te senden. Hebbe daertoe passe versocht, die my [1] geweygert is; wes den Nabab Mahamadoe Amynchan, nevens den ouden ende nieuwen gouverneur als andere coopluyden hebben mynentwegen een pascedulle versocht maer niet connen obtineren; men tracht niet anders als my te ruineren, omdat icq het voordeel der E. Comp. soecke, zynde dit myn eenichste schult. Dat alles hebbe omstandich aen den Heer Admirael Cornelis Speelman geschreven, des UEd. zulcx gelievende alles particulier sal connen verstaen; desgelycx hebbe icq de hulpe ende ordre van den Grooten Mogol versocht, dewelcke over acht à thien dagen hier wesen can, ende in cas my geen passe verleent wert, zoo sal icq my echter niet tot het recht der Mooren wenden, maer met myn schip nae Batavia gaen, en daer dan redenen aen d'Ed. H^r^. Generael geven, want indien icq het recht der Mooren vorderde, dat lecht gansch tegens de Comp. en comt oocq niet overeen met myn gemoet; doch wanneer icq op Batavia come, zal van alles informatie aen den Ed. H^r^. Generael geven, soo van den incoop als vercoop der E. Comp. Ick segge weynich doch UEd. can daeruyt veel verstaen, sullende icq jaerlycx hondertduysent realen winste voor de Comp. aenwysen als een getrouw dienaer. My is niet onbekent, dat nu al over drie jaeren hier ordre gecomen is van geen pascedullen naer de Zuyt te verleenen, maer dese heeren Raden, vergeselschapt met den maeckelaer, nemen van yder pas een groote somme gelts, die dan onder

---

[1] Er staat: *wy*.

eenich ander voorwentsel verleent werden, hebbende zy voorleden jaer drie en desen jare in de maend January een pas aen het schip van Badurchan gepasseert, zynde door Badurchans dienaer een valsch cleet gebracht, 't welcq uyt den naem van syn meester aen den H^r. Abbema gegeven nevens een groote somme gelts aen den tweeden persoon en maeckelaer, handelende zy op Aetchin, dat schadelyck voor de Comp. is, doch van den handel nae de Manilhas heeft de Comp. geen schade maer eer proffyt als anders te verwachten, want vandaer wert gelt gebracht en tot Malacca de coopmanschappen tot hooge prysen gecocht om nae Suratta te brengen. Voor dees tyt niet anders, dan maecke UEd. eenelyck bekent dat niemant (¹) tot voordeel van zyn Heer is, zynde dit inderwaerheyt, alsoo myn filhado zende met het schip van den Coninсq van Bantam tot UEd. met desen brief omme UEd. van advys te dienen, als myn heer en meester. Het is nu all ses maenden dat myn schip heeft geladen gelegen, maer zy willen voor 't selve geen pascedulle verleenen, waerdoor icq behalven de tyt meer als 6000 ropia verlooren hebbe, zynde myne faut of schult niet anders als dat icq haere dieveryen weet, willende niemand van haer meer het voordeel der E. Comp. soecken. Den grootsten van allen is de eerste, en die meest tegen de Comp. contramineert, ende den maeckelaer doet heden groote dingen, hebbende zyn vader Sunderdas over 20 jaeren geen 10000 ropia capitael gehad, en nu besit desselfs zoon Cassandas ontrent duysentmael 200 duysent ropias buyten zyn guastos, ende den tweeden persoon heeft present 200 duysent ropias; myne heeren en meester, UEd. can hierover in 't particulier zyn gedachten laten gaen.

Gedurende dese ses jaeren heeft Cassendas, maeckelaer der E. Comp., in tegenwoordicheyt van de heeren raedspersoonen niet anders gedaen als roepen dat alle de principale persoonen van Suratta bancqueroet waeren en dat niemand de waeren van de Comp. vermogens was te coopen dan hy alleen, hebbende veel luyden wel genegentheyt om de coopmanschappen der E. Comp. te coopen, doch is 't nootsaackelyck den maackelaer eerst tevreden wert gestelt, gevende hy om zyn eygen interest de (²) coopmanschappen by de coopluyden tot een hooger prys op en tegen de raetspersoonen vermindert (³) hy deselve, en dan over een maend crygen se een valsch antwoort, ende nadien de coopluyden sonder den maeckelaer niet vermogen met de raedspersoonen te spreecken, schoon hy dan de saken nae zyn interest voordraecht, derven zy daer niet tegen seggen. Voorleden jaer heb icq een coopman opgesocht, synde de principaelste van Zuratta, daervan met reden groot voordeel verwacht conde werden; desen jare hebbe van Gouseratta van den gouverneur en een principael Benjaen een ordre gebracht omme de coopmanschappen van de Comp. te coopen; maer men wil deselve aen

(¹) Misschien: *niemant meer als ick.*
(²) Het HS.: *der.*
(³) Er schijnt te staan: *vermindet.*

geen cooplieden van buyten vercoopen, om haer interest halven. Geduyrende dese ses jaeren zyn de coopmanschappen op den naem van den makelaer tot minder prys vercocht ende aen de coopluyden van buyten weder tot hooger prys uytgevent; de winsten werden onder haer allen verdeelt, werdende nu in de logie veel quaets tot nadeel van de Comp. gedacht, alsmede van de Hr. Volkert die een vrunt van de Comp. is. Sr. Pyck, capitain van Amadabath, is een man van goet verstant, die altyt het voordeel der E. Comp. soeckt, hebbende d'E. Comp. seer lange gedient, hebbende geen middelen die 5 à 6000 roepia emporteren, zynde een ouder dienaer als Sr. Oosterwyck, zynde hem oocq alle hare dieveryen bekent; den desen hebben se om die redenen buyten zyn bedieninge gestelt en willen hem met disrespect naer Batavia senden. De raedspersoonen hebben hem dickmaels gesocht aen haer zyde te crygen, maer hy en heeft niet gewilt en hierom doen zy hem quaet, zynde ick mede, als een persoon van buyten die het voordeel der E. Comp. betrachte, haer tegen. Dit is het weynige dat se tegen myn hebben en waerom myn geen passen verleent wert tot verderf van myn handel. Indien zy wisten dat zy door 't recht der Mooren met oncosten van 160 duysent roepia my uyt Souratta conde verdryven, zy souden hetselve noch desen jaere met groot genoegen op haer eygen oncosten effectueren, ende maecken dat icq nae Batavia gingh. Omme van alle dese dingen informatie aen den Ed. Heer Generael te geven sende nu particulier myn filjado met desen brieff, ten principalen gericht omme UEd. van advys te dienen, versoeckende excus wegens de cleenicheden die UEd. toesenden, zynde een cas, daerin twee carabas met arracq van candysuycker gedisteleert en met almisker en alamber [1] etc. toebereyt, connende deselve tot gebruyck van UEd. dienaeren geëmployeert werden. Ende naerdien present niet meer hebbe, God bewaere UEd. by veele jaeren gesontheyt.

(*onder stont:*)

Suratta, den 5 February 1678.

(*en lager:*)

UEd. sekere vrundt en slaaf

(*was geteyckent:*)

ALBARTO DE CRUS QUERALOS.

Seer doorlugtigen en maghtigen Heer Rycklof van Goens.

De goede gesontheyt, die UEd. doorlughtige persoon geniet, sal by my in seer groote agtinge syn, dewelcke Godt de Heere in voller mate late continueren een reex van veele jaaren, tot welvaaren der E. Comp., gelyck UEd. verdient en ick UEd. cleynsten dienaar wensche.

---

[1] Portug. *almiscar*, muskus, en *alambar*, amber.

By desen make UEd. bekent, als een oudt en steeds verobligeert dienaer der E. Comp., nadien icq zulcx achte betamelyck te syn, dat wanneer icq anno 1662 om myn eygen affaires te lande naer Amsterdam reysde ([1]), my op myne aencomste aldaer van de heeren Valckonier, advocaet van Dam ende andere van de stadt my groote eere en faveur bewesen is, en doen icq wederom nae myn lant gekeert ben, is sulcx geschiet met veel geschencken, soo uyt Hollandt, Hamburch, Dansick als Engelandt, dewelcke icq den Conincq van Persia hebbe gepresenteert, die selve oocq seer geëstimeert heeft, hebbende my daerop andermael als zynen factoor nae Holland afgesonden, werwaerts oocq een brieff aen de Comp. geschreven heeft. Des, wanneer ick weder binnen Amsterdam quam, ben om eenige affaires by d'E. Comp. alsmede by de camer Zeelant geweest, hebbende ick overal groote eere en gunst genooten, des icq van doen af altyt een groote genegentheyt uyt een oprecht herte tot den dienst der E. Comp. behouden hebbe, gelyck myn wercken connen getuygen, die ydereen bekent zyn. Desgelycx, doen ick anno 1662 een tocht nae de Manilhas deed en met myn schip op Batavia aenquam, is my aldaer van d'Ed. Heer Generael, Speelman ende andere Heeren Raden groote eere bewesen, waerover ick steets als den minsten dienaer aen de Comp. verschuldicht ben, de oude genotene weldaden nimmer sullende ([2]) vergeten.

Van gelycke maecke UEd. bekent de streken, die den Zuratsen maeckelaer ontrent de eygenaers van de vaertuygen, waermede zy hare coopmanschappen nae de Zuyd versenden, gebruyct: de vaertuygen werden met de coopmanschappen op goet vertrouwen afgeladen, maer als het op 't verleenen der pascedullen aencomt, worden deselve door den raed van den 2e persoon der E. Comp. geweygert, totdat de eygenaers op groote oncosten gejaecht zyn ende zy geen cleene schenckagien genoten hebben, alswanneer de pascedullen worden verleent; en omdat my alle dese dingen door de coopluyden waeren bekentgemaect, hebbe ick van den maeckelaer noch tweeden persoon geen passe voor myn schip willen versoecken, maer hebbe zulcx van Syn Edt. den Heer Generael versocht, die my om de reyse nae Batavia te doen een pascedulle verleent heeft, en willende hetselve schip andermael naer de Manilhas gaen, heeft Syn gemelte Edt. nevens d'andere Heeren Raden van India groote vruntschap aen myn volcq bewesen, ende een pascedulle nae de Manilhas verleent, zynde myn schip desen jare met Godes hulpe op de cust van Cambaya aengecomen, zynde het nu ses jaren dat icq hier in Souratta geduyrende de tyt van de Heer Commissaris Wilhem Volckers geweest ben, van wien ick veel eer ende gunste genoten ende tot syn Es. genoegen als Comp. slaef gedient hebbe.

Alle de coopmanschappen, die alhier met 's Comp. schepen werden

([1]) Het HS.: *reysende.*

([2]) Er staat: *sullen*; men kan dit ook houden en er *te* voor zetten.

aengebracht, werden steets door den maeckelaer Cassendas opgecocht, tot groot nadeel van de Comp.; hebbende hy het sooverre gebracht, dat niemant dan hy alleen deselve coopen mach, oocq dat niemand kennisse van zaacken aen de Heer Commissaris Volger doen can, vermits hy maeckelaer met den tweeden persoon overeendraecht en de voordeelen tot schade der E. Comp. tsamen deelen.

Voorleden jaer quam den heer Abbema voor Directeur in Souratta op die tyt wanneer men Comp. coopmanschappen soude vercoopen, ende als den maeckelaer gevraecht wierde, off er coopluyden van buyten waeren, heeft hy geantwoort: niet een, en dat degene die er syn, niet goet, maer deugenieten en bancqueroetiers waeren; naer dato heb icq eenige om Comp^s coopmanschappen te coopen te voorschyn gebracht, onder bedingh van eerst het gelt te betaelen en daernae de coopmanschappen te ontfangen, te weten:
de nagelen tot.............................. 122 roepia de man,
cooper tot.................................. 18½ roepia de man,
Malaxe nooten tot........................... 32 roepia de man
ende andere coopmanschappen meer tot hooger prys; naderhandt de maeckelaer met den tweeden persoon tsamen overleyt hebbende, hoedat op dien voet haeren interest teniet soude gaen, heeft de coopmanschappen aen den maeckelaer doen vercoopen, hebbende icq desen jare ordre uyt Amadabath van twee coopluyden, 't eene een Moor en 't ander een Benjaen, synde gebracht om alle Comp. coopmanschappen te coopen, 't geen icq aen de heeren der E. Comp., opdat se deselve niet souden vercoopen, hebbe bekentgemaect, waerop my geantwoort wiert datter noch geen coopluyden toe waeren, wanneer icq haer wederom toediende, dat ordre van twee rycke coopluyden hadde, maer de heeren seyden dat se de coopmanschappen aen geen coopluyden van buyten vermochten te vercoopen; schynende my toe, dat den maeckelaer weder met den tweeden persoon overeengecomen is om het wercq, gelyck voorleden jaer gedaen hebben, te besteken wyl zy beyde spannen tot Comp. nadeel tesamen, ende soowel den maeckelaer als den tweede persoon met een haet tegen my ingenomen zyn, omdat my alle haere dieveryen bekent zyn; rekenende daerenboven by den incoop en vercoop grootelycx haeren interest, tot schade van de Comp. als hare capitaele vyanden, clagende den maeckelaer dat hy, omdat icq coopluyden van buyten hebbe aengebracht, 60000 ropia verlooren heeft met de verhooginge van de prysen op de coopmanschappen. Het gaet nu all in de sesde maend, dat myn schip geladen heeft gelegen om met coopmanschappen naer de Zuyt te vertrecken, maer myne parthye heeft veel quaet van my den Heer Directeur aengebracht, opdat geen pas voor myn schip soude verleent worden, meenende, gelyck se tevooren van de coopluyden groot gelt daervoor gestreken hadden, oocq van my te sullen genieten; doch voor 't contrarie beducht zynde, hebben tot het niet verleenen van een passe voor myn schip middel tot myn schade gevonden, gevende ick de zake Godt de Heere, die

alles machtich is, over, synde dese twee persoonen geheel op myn verlies uyt. Oocq is de regeringe niet in de macht van d'Heer Directeur, zynde denselven meest altyt ziecq ende als hy gesont is altyt vrolyck, gaende sich tot syn plaisier in de thuynen en wooningen der vyanden vermaecken, zynde de gansche regeringe in handen van den tweeden persoon en maeckelaer, die daermede nae zynen wille met een groote faem handelt, doch sullende niet langh duuren dat ick haer om een pascedul zal bidden en versoecken, want icq zal selve met myn schip overcomen omme UEd. informatie van alles te geven, ende dat met haer wille, en in cas zy my geen passe willen geven (ick hebbe in dese ses maenden buyten myn tyt schade genoech en dat van 10000 roepia geleden) soo sall icq sonder passe overcomen om van UEd. recht te versoecken. Zy geven voor, dat andere Suratse coopluyden om de Zuyt negotieren willen, maer sy selve bederven den handel der Comp. Mynheer, dese officieren ende raedtspersoonen dryven grooter negotie als wy: verleden jaer hebben se hiervandaen op de naem van de Comp. vervoert 6000 zacken tarwe, 't geen vry van importantie is. UEd. gelieven de boecken der Ed. Comp. te doen naesien, hoeveel sacken daerinne bekent staan, en naerdemael se hiervan sooveel vervoeren, soo can men wel afmeten, dat sy niet meer cleeden ende andere fine wharen uytvoeren als se connen. Indien een goet fiscaal begeerde, hy conde d'E. Comp. groot voordeel doen, want sy brengen behalven de speceryen veel dingen aen 't geen se tot een lagen prys affstaen, en dat se wederom incoopen geschiet met grooten haest en dat tot een hoogen marct, 't geen seer schadelyck niet alleen voor de Comp. is, maer door haeren naem ende clachten oocq seer nadeelich voor ons, ([1]) d'Engelsen, Portugesen en Francen om de wille van Bantam; desgelycx zyn se oocq de Siamse en Cormandelse coopluyden in den wech, alle dewelcke van dese plaets om de Zuyd handelen. Wat schult hebben wy anders, als dat icq, van outsher het voordeel der E. Comp. betracht hebbende, my steets sulcx wedervaeren is?

In cas dese heeren geen pascedullen willen verleenen, maer my met haer geduyrich kyven dwingen, soo versoecke UEd. my die weldaet gelieve te doen en myn filjaldo, die den brenger van desen brieff is, met een passe te versien, opdat myn schip nae de Manilha den handel doen mach, want de partye van de Comp. brengen altyt vandaer tot Batavia en Malacca silver om de coopmanschappen van de Comp. tot desselfs voordeel te coopen. Ende nademael niet meer hebbe etc.

Suratta, 3 Maart anno 1678.

(*onder stont:*)

UEd. sekeren dienaar en slaaf

(*was geteyckent:*)

ALBERTO DE CRUS.

([1]) Misschien inlasschen: *evenals.*

Seer doorluchtigen Heer Speelman.

UEd. goede gesontheyt sal by my altyt in groote achtinge wesen, dewelcke God de Heere noch veel jaaren met alle geluck (1) en voorspoet gelieve te laten continueren, gelyck syn Edt. cleynste dienaar wenscht; op het schryven desen ben ick nogh gesont en volgens plicht bereyt tot UEd. dienst.

Mynheer.

Tzedert myn vertrecq van Batavia tot nu toe, hebbe ick meer als vyf brieven geschreven, maer tot myn ongelucq geen antwoort becomen, doch groot faveur en weldaden van UEd. ontrent myn schip en volcq genoten; bidde derhalven God, dat Hy UEd. een langh leven en gesontheyt verleenen wil om my te begunstigen.

Mynheer, voorleden jaer is myn schip uyt de Minilhis op de cust van Cambaya dicht by Gouseratta gearriveert, synde ick in persoon derwaerts gegaen om 't selve andermael tot de reyse nae de Manilhas te verveerdigen. In de maent September hebbe ick gezeyde schip met zyn ladinge claer gecregen omme nae Portonovo te versenden en vandaer dan na de Manilhas voort te gaen, wes van Gouseratte naer Suratte om van den Heer Directeur Abbema een pascedul voor gemelte schip te versoecken, gesonden hebbe, doch ged. Heer antwoorde, dat niet vermocht pascedullen te verleenen, vermits syn E. daertoe geen ordre van de Comp. hadde; zynde my bekent, dat dese ordre van geen passen te verleenen over de twaelff jaren geleden hier gecomen is, dan dese raatspersoonen en de curretor hebben t'samen een gemengden interest en verleenen passen door voorspraecq, gelyck het verleden jaer drie schepen nae Siam vertrocken zyn; een schip van den Francen curetor is nae Bantam geweest, een ander schip is gegaen op de naem van den Moor Abas Daleram. Den curretor der E. Comp., 500 ropia tot een schenckagie ontfangen hebbende, heeft onder een anderen deckmantel pascedulle aen geseyde Moor doen verleenen, en van den gemelten Moor hebben se 2000 ropia genomen, hebbende den Francen curretor passe aen genoemde schip verleent ende 't selve nae Bantam gesonden, nu in dese maent van January. Denselven curretor der Comp. benevens den tweeden persoon Oosterwycq hebben dat gelt benevens den dienaer van Badurchan genomen, die 't selve onder een valsch gewaet uyt den naem van zyn meester aen den Heer Directeur overhandicht heeft en pascedullen nae Aetchin vercregen, synde heden al vyf maenden dat myn schip al claar gelegen heeft. Den heer Nabab Mahameda Amynchan nevens den Nabab Guisdinachan als den nieuwen gouverneur Mahamada Biga ende andere heeren van de

(1) Er staat: *ongeluck.*

stadt hebben mynentwegen aen den Hr. Directeur versocht, dat zyn E. een passe voor myn schip gelieffde te verleenen, doch tevergeeffs. Den ged. Hr. Directeur heeft geen schult, oocq is de regeringe by hem niet, maer alles wort door den tweeden persoon en den curretor bestiert, zynde gemelte Hr. Directeur altyt vrolyck en de negotie van de Comp. seer bedorven. Om te coopen en vercoopen, daer zyn die twee persoonen seer toe geinteresseert, ende icq, die groote schult ontrent die heeren hebben, bet heden (1) hier vyf jaeren geweest, koopende (2) de speceryen en dienende d'E. Comp., maer den geseyden curretor, sich met den tweeden persoon beradende, heeft nu alle de coopmanschappen van de Comp. opgecocht, genietende grooten interest ende doende de Comp. groote schade; niemant mach sonder verloff van den curetor in de logie comen om synen interest halven, ende omdat ick 'er altyt income hebbe icq groot verlies ten respecte van de Comp.

Mynheer, ick ben genootsaect geworden om de principaelste coopluyden van Suratta genaemt Comassissa Pamasa op te soecken, die eerst het gelt betaelen ende daernae de coopmanschappen ontfangen sullen:

de nagelen tot 122 roepia de man,
het cooper tot 18 roepia de man,
Malaxe nooten tot 32 roepia de man,

ende andere particuliere coopmanschappen mede tot hoogen prys, bedragende het different 600 duysent roepia by het jaar dat den curretor ende eenige andere geinteresseerde raedspersoonen deselve gecocht hebben; en wanneer icq de coopmanschappen by de coopluyden (3) bracht, wierden se niet aengenomen maer hebben my geantwoort: Waerom gaen dese coopluyden niet by den curretor om de waeren uyt zyne handen te coopen? Maer de coopluyden begeeren niet by den curretor te gaen, want, seggen se, hy wil de coopmanschappen aen ons nae zynen interest vercoopen, dat de raetspersoonen gesecht hebben jaarlycx 5 à 600 duysent roepia te emporteren. De Comp. betaelt interest die redelyck is. Indien den curretor des Comp. dienst quiteert off met deselve Comassissa den dienst presteert, seyde Comassissa dat ingevalle de Comp. hem in die eere deed, hy my een eercleedt geven soude en (4) groot voordeel ontrent de interesten doen, sullende ick alle het gelt, dat d'E. Comp. begeert, fourneren; den curretor neme van de 1000 roepia seven en een halve ropia per maendt, en icq sal maer nemen 6½ ropia per maent. Hoedanich regeert de curretor de negotie der E. Comp.? Sullende icq ende Comassissa jaerlycx met alle sekerheyt aen de Comp. 25000 ropia leveren en de coopmanschappen altyt tot hooge prysen aenslaen; dan, de raetspersonen antwoorden dat sulcx maer voor een jaer soude wesen.

---

(1) Dit *bet heden* is door den corrector van het HS. veranderd, maar wat hij gelezen wil hebben is niet te zeggen.
(2) Er staat: *hoopende.*
(3) Misschien beter: *de coopluyden by de coopmanschappen.*
(4) Er staat: *een.*

Senhor Querales Alberto Crus en desen Benjaen willen d'E. Comp. groot voordeel toebrengen, koopende ([1]) den curretor de coopmanschappen voor veel minder prys, en soodrae als d'Hr. commissaris Volger uyt Souratta nae Batavia vertrocken was, zyn se alle die in de logie waeren met haer eygen interest beset geworden, doch icq en andere daertegen synde, zyn se my seer partydich en hebben my daerom een pas voor myn schip geweygert. Van dit jaer heb ick uyt Gouseratta van de coopluyden ende een principael Benjaen als andere van de zyde van den Nabab Mahameda Amynchan ordre gebracht om alsulcke beloften aen de Comp. te doen, doch de raedspersoonen hebben dit almede om haeren eygen interest alleen niet willen accepteren, maer zyn oocq dierhalven my seer partydich geworden, willende daerom geen pascedulle aen myn schip verleenen, dat nu all vyf maenden geladen gelegen heeft met de oncosten van 15 rds daechs behalven de risico, waerdoor myn coophandel bedorven wert en dat tot myn eygen schult, omdat icq altyt het voordeel der E. Comp. gesocht hebbe, sullende icq het nu noch een maend aensien ende de heeren raedspersonen versoecken ende bidden sy wouden een pas voor myn schip verleenen, doch in cas zy sulcx niet gelieven te doen, soo sall icq met myn schip nae Batavia gaen om by de Heeren Raden recht over myn misdaet te versoecken. Aenschout eens, mynheer, den cleynen capiteyn off 2e persoon van Amadabath: sulcq een goet man als men soude connen noemen, van oprechten ommegangh, die altyt 's Comp. voordeel versocht heeft; denselven hebben se van Amadabath om een cleene schult gelicht en willen hem nae Batavia senden, om daernae ten vollen haer personagien te connen speelen. Siet mynheer, den eenen broeder van den Zuratsen curretor is in Navasary, den anderen ([2]) in Gouseratte en icq van zyn maechschap ben in Agra, en een ander van zyn vrunden in Brochia; dese drie zyn tesamen seer geinteresseert. Op sekeren tyt hadde den broeder van den Zuratsen curretor een faut begaen ende wiert daerom afgeset; daerop nam den Suratsen curretor met sich tot schenckagie 32000 ropia, waermede hy zyn plaets wederom creech. Indien het God belieft dat icq nae Batavia gae, sall icq weynich wegens de voordeelen der E. Comp. in al desen tyt te verhaelen hebben, sullende icq met veel voorspraacken van Gouseratta en Suratta van d'Hr. Directeur daertoe een pascedulle versoecken. Oocq is een van myn broeders aen 't hoff, die een brieff op de Comp. sal doen passeren om pascedullen te verleenen, dewelcke binnen weynich dagen vanhier staet te vertrecken, doch icq ben niet genegen, het recht der Mooren te verthoonen, want de Comp. soude dierhalven moeyelyckheden voorcomen; echter sal ick dit aen Hr. Directeur Abbema verthoonen, sullende goet wesen indien zyn E. pascedullen verleent, doch soo niet, icq sall sonder ([3]) dien brieff nae Batavia gaen om van de heeren der E. Comp. recht te

([1]) Alweer staat er: *hoopende.*

([2]) Er staat: *anden.*

([3]) Het HS.: *onder.*

versoucken met aenwysinge van alle de redenen, en dat ick aen de officieren als matrosen de betalinge voor ses maenden gedaen hebben, daervan ick niet een stuyver wedercrygen can; oocq can icq myn ingecochte coopmanschappen aen niemand wederom vercoopen als aen de Spanjaerden. Dese myne filhado ([1]), brenger deses, genaemt Evas, sende icq met het Bantamse schip om dit aen UEd. en den Ed. Heer Generael te adviseren.

UEd. gelieve het weynichje dat nu sende te besten te nemen, zynde een cas daerin twee groote cesters ([2]) met arracq van candyzuycker, toegemaect met almisker, alamber ende andere dingen meer, ende noch een andere cas die nevens den brieff zoodanich aen den doorluchtigen Ed. Heer Generael sende, sullende myn schip hier noch een maendt verblyven om een pascedulle te obtineren. Soo 't selve erlanght, sall 't myn gelucq wesen, ende indien icq door myn ongelucq geen passe can vercrygen, soo sall icq met myn schip nae Batavia gaen. Ende nadien present niet meer hebben etc.

Souratta 3 February 1678.

(*Onder stont:*)

UEd. sekeren vrient ende dienaer

(*geteyckent:*)

ALBERTO DE CRUS QUERALES.

Heer, mynheer.

Indien tot myn ongeluck myn schip daer niet aencomt, gelieve ([3]) UEd. syne gunste my te bewysen, gelyck icq deselve altyt genoten hebben. Als den brenger deses sal retourneren, sal 't nootsaeckelyck zyn denselven met Comp^s schip overcome om hier in Zuratte te geraecken; versoeckende icq aen UEd., dat myn schip de reyse naer de Manilhas doen mach, want sulcx tot voordeel der Ed. Comp. strecken sall, om reden dat zy geen contract met d'E. Comp. hebben, want van die gewesten wert niet anders als gelt gebracht en de waeren der E. Comp. werden tot hooge prysen gecocht, want 't verleden jaer heeft myn volcq meer als voor 25000 rd^s aen coopmanschappen van de Comp. gecocht, en soo myn schip derwaerts vertrect wachte icq altyt op UEd. gunste, want in all den tyt dat 't selve hier opgehouden is, hebbe icq over de 10000 roepia schade gehadt en soo 't noch langer duyrt sal noch meer connen verliesen.

Den jongen Coninck tot Bantam by 't schryven van den resident Caeff hebbende doen versoecken, met een pascedul te mogen werden voorsien voor een Chinees joncq, dat hy voornemens was nae Japan te senden, soo is heden in

([1]) Er staat: *fishado.*
([2]) Denkelijk Portug. *sesteiro,* zekere inhoudsmaat.
([3]) Er staat: *gelievende.*

Rade van India goetgevonden, 't selve op de beleefdste ([1]) wyse aff te slaan als strydich tegen de ordre van d'Ed. Heeren Majores ende oocq de presente maximes, die ontrent Comp. eygen onderdanen ende ingesetenen alhier nu wert geobserveert.

2 d°. Des morgens vroech vertrecken uyt dese rheede de cloecke schepen Maccassar en Ternaten over Trincoenmale ende Nagapatnam nae Cormandel, met soodanige schryvens aen den coopman Joan Bernhart ([2]) de Ruze ([3]) tot Triencoenmale, item aen den Heer Gouverneur van Goens ([4]) de Jonge tot Colombo, aen den commandant Vorwer tot Nagapatnam, item aen de opperhooffden der zuydercomptoiren en eyndelyck ten principale aen den Gouverneur Jacques Caulier tot Paliacatta, als by het afgaende briefboecq onder yder quartier nader can werden beoocht, bestaende voorts de ladingen van beyde gemelte bodems voor 't Cormandelse gouvernement in de volgende comptanten, coopmanschappen ende nootlyckheden:

in Macassar:

2670 kisten Japans staafcooper;
736 taylen 15 realen swaerte divers gout;
13000 ℔ benjuyn, voorts parthye provisien, equipagiegoederen, gereetschappen etc., bedragende .... ƒ 172936:13:—,

in Ternaten:

2830 kisten Japans staeffcooper;
13000 ℔ benjuin;
733 taylen swaerte gout;
791 ℔ fermilioen en voorts partye provisien, equipagiegoederen etc., monterende.... .... ƒ 187944: 5:10,
sulcx bedraagt het affgescheepte voor Cormandel tesamen.. ƒ 360880:18:10.

Ontrent de middach wert alhier per Javaans vaartuych een brieffje aengebracht, door den resident Willem Caeff aldaer in dato ultimo May aen Haer Ed. geschreven, verzelt met een cleyn briefie van de opperhooffden van 't schip 't Landt van Schouwen, gedachtekent 29 May, behelsende eenelyck een bekentmakinge van hun behouden arrivement uyt het vaderland over Cabo de Bonne Esperance in de Straat Sunda, en wyders het brieffken van den resident Caaff voormelt in substantie het volgende:

den 23 der jongst gepasseerde maend May was het jongste schryven aen Haer Ed. affgegaen;

([1]) Het HS.: *beleefte.*
([2]) Er staat: *Barnhert.*
([3]) Lees: *de Ruhe.*
([4]) Er staat: *van Gons.*

zedert had men veel moeyten aengewendt om de vier andere fugative Nederlanders in handen te becomen, doch was daervan noch niet gevallen, omdat deselve door d'Engelsen verborgen wierden gehouden, schoon den p[len]. agent Payne hadde belooft, die overloopers te sullen doen restitueren; gemelte Engelsen hadden hun scheepje genaemt Tayoan met 50 packen cleeden ende eenige contanten tot incoop van peper nae Banjermassingh gesonden ende het jachtjen de Triplicane met parthye staefcooper en gout, tesamen ongevaer monterende 100000 rd[s], weder nae Madraspatnam;

oock had den Deensen resident Joan Joachim Pauly een cloecq Javaens vaertuych met 40 packen diverse cleeden mede over Cheribon nae Banjermassingh geschict om dat cargasoentje tegen contant off yets anders te verhandelen, en wiert middelerwyle hun scheepje 't Zeepaert met coper en spiaulter affgeladen om daermede nae Trancquebare te vertrecken etc.;

den jongen Conincq tot Bantam was voornemens geweest een gesant met een brieff, eenelyck maer tot continuatie van vruntschap, aen Haer Ed. aff te senden, doch hetselve niet well durvende bestaen sonder voorkennisse van zyn heer vader ende hem daervan dan kennisse gegeven hebbende, met versoucq, dat gemelte zyn vader oocq het crychsvolcq, nae Sammadangh affgesonden, weder wilde thuysroepen, soo had den ouden Conincq hem het eerste affgeraden ende het tweede tenemael ontseyt, eenelyck door aenporringe van den brusken Pangiran Kidol ende den listigen Keay Aria Monjaja, die binnen weynich dagen met 4 à 500 mannen nae Tangarangh stonden te vertrecken om nae de gelegentheyt van 't landt ende versterckinge der wegen nae Sammadangh ende Batavia te vernemen, hebbende tydinge ontfangen, dat Radeen Sinepatty 't met zyn 1000 Tangerangers crap genoech hadde om de cost te crygen, bezyden 't welcke zy noch soodanich door de Sammadangers wierden ontrust, dat se het niet langer gaende conde houden, ende waerom zy oocq een groot stucq weechs van die plaetse affgeweecken waeren;

den jongen Conincq had andermael zyn versoucq om een zeebrieff voor een Chinees joncq nae Japan vernieuwt; nu wierden nae Batavia gesonden 10 coyangs Javaens zout, met de ongelden bedragende *f* 318:15;

't schip 't Land van Schouwen, uyt het vaderland in de Straet Sunda gearriveert, had men op 't versoecq der opperhoofden met ververssinge versien;

d'Engelse tot Bantam hadden tydinge ontfangen wegens 't arrivement van hun schip d'Expectation in de Straat Sunda, synde den 26 November nieuwe styl nevens een ander, genaemt de Phenix, uyt Engelandt gezeylt; op het eerstgenoemde was den (¹) Toncquinsen mixtis Samuel Baron, bevoorens adsistent in Comp. dienst geweest hebbende, doch in wat qualiteyt wist men niet.

Des avonts vertrect vanhier de chialoup de Orangieboom, medenemende een brieffje, door Haer Ed. aen den resident Willem Caeff aldaer geschreven, in substantie luydende:

(¹) Dit *den* ontbreekt in het HS.

dat tzedert Haer Ed. jongste schryven in date 8 der jongste afgeweken maendt May nae Bantam, vandaer hier aengebracht zyn vyf brieven, gedachtekent 6, 13, 14, 21 ende 23 derselver maendt, de laeste verzelt met een pacquet Zuratse papieren, door een Engelsen hoeckerboot aldaer aengebracht, voor welckers goede bestellinge den capitain uyt den naem van Haer Ed. most werden bedanct;

dat Haer Ed. uyt gemelte schryvens omstandich hebben gelesen alle het voorgevallene op Bantam ende onder anderen mede, dat twee persoonen op Batavia woonachtich hun werck soude maacken, alles wat alhier passeert den Sulthan ende andere grooten over te brieven, op welckers bedryf dan naeukeurich acht genomen sall moeten werden, yder mael aen Haer Ed. overschryvende hetgene den resident Caeff van hun ter ooren mocht comen, sonder echter derselver namen daernevens uyt te drucken als jegenwoordich by Haer Ed. wel bekent zynde, ten ware bevonden wiert dat daeraen meer andere vast waeren, welckers naemen dan wel secretelyck te kennen gegeven soude connen werden;

dat op het versoucq van den Spaens priester, om met een van Comp. schepen nae Siam te mogen vaeren, nader sal werden gelet, doch middelerwyle best soude zyn dat hy nae een andere gelegentheyt omsach, omdat het overvoeren van soodanige persoonen de Comp. veeltyts suspect ende hatelyck doet werden ontrent de Vorsten alwaer se comen aen te landen;

dat het brieffken, door den jongen Sulthan van Bantam aen Syn Ed[t]. geschreven, in 't Nederduyts vertaelt hiernevens gesonden wert, en soomede dat van zyn broeder tot speculatie van den resident;

dat Haer Ed. den burger Daniel Lauwinger toegestaen hebben, een tocht nae Bantam te mogen doen met d'chialoup d'Orangieboom om aldaer zyn penningen, volgens voorgeven onder de Engelsen uytstaende, in te manen, en dewelcke dan met gemelte chialoup weder teruch sal connen comen;

dat de twee wechgeloopen matrosen, nae Batavia teruchgesonden, niet alleen op haer reecqeningh van maentgelden sullen werden belast voor de penningen, tot haer wederbecominge uytgeschoten, maer bovendien tot exempel van anderen gestraft, ende dat wyders om d'andere vier, die schuyl werden gehouden, ontrent den Engelschen agent wel wat ernstich sal mogen aengehouden werden;

dat op heden alhier de twee Javaense vaertuygen met 10 lasten zout in geleyde van zyn nader schryven, gedateert ultimo May, syn aangecomen;

dat den resident Caaff op het aldernauwkeurichste moet vernemen wat tydinge dat door ([1]) het Engels schip d'Expectation wegens den toestant der saacken in Europa overgebracht zy, 't selve aenstonts overschryvende, al soude oocq de chialoup den Orangieboom daernae drie à 4 dagen opgehouden moeten werden;

dat Haer Ed. alsnoch sich niet versekert connen houden, off onder het voorwendzel van den jongen Conincq beraeckende desselffs voornemen om een gezant nae Batavia te senden tot continuatie van vruntschap ende 't vernieuwen van 't contract, mitsgaders de daerop gevolchde afradinge van zyn vader den ouden Sulthan, geen bedroch

([1]) Dit *door* ontbreekt in HS.

off list schuylende zy, temeer oocq niet can werden gelooft dat desselfs vermogen selfs by 't leven van den vader soo groot soude wesen om contracten te mogen vernieuwen;

dat Haer Ed. ten naasten bericht sullen verwachten, wat van de voorgenomen tocht van Pangiran Kidol en keey Aria met 4 à 500 man nae Tangeran sall wesen gevallen, gemerct haer beradingen ende genomen besluyten doorgaens soo veranderlyck ende wispelturich zyn geweest dat op deselve weynich staet te maacken zy;

dat men alhier mondelingh zy bericht dat Radeen Sinnepatty met syn 1000 Tangerangers van den Sammadanger wat slagen gecregen soude hebben;

en eyndelyck, dat Haer Ed. het versoucq van den jongen Sulthan om een pascedul voor een Chinees joncq nae Japan, als strydich tegen d'ordre der Ed. Heeren Majores, niet hebben connen inwilligen, 't geen den resident Caeff deselve in beleeffde termes onder Haer Ed. groete zal moeten bekentmaecken, met aenradinge dat hy die tocht echter niet sall willen laten voortganck nemen.

3 d°. Des morgens keert met eygen vaertuych weder nae Indermayoe den Javaensen gouverneur Keay Angabehy Wiera Loddera, op den 25 April laestleden in geselschap van d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman alhier verscheenen, medenemende twee briefkens, 't eerste door Haer Ed. aen den schipper commandant Adriaen Huyberts Steutel mitsgaders den raedt der besettinge voor Pamanoecan etc., en 't andere in 't Maleyts uyt den naem van hoochged. Haer Ed. door welgem. heere Speelman aen de Javaense gesachhebbers ende regenten tot Indermayoe voormelt geschreven, luydende het eerste in substantie als volcht:

dat alhier wel is aengebracht het schryven van den commandant Adriaen Steutel de dato 24 May benevens de specificatien hoedanich de gesondene provisien over de besettinge waeren verdeelt;

dat nu weder derwaerts gesonden werden een heele legger touacq- ende een halve d°. Hollandse azyn, benevens 471 ℔ swarte suycker, om mede over de besettinge verdeelt te werden, dewyl men voor de Inlanders hier geen soute visch tecoop heeft connen crygen, die anders voor dat volcq gesonden soude zyn, gemerckt se (¹) geen rantsoen van specq en vleesch genieten ende de Javanen, tot welckers bescherminge de besettinge expresselyck gehouden wert, soo brutael en (²) onbeleeft schynen, dat se voor Comp. gelt geen ververssinge willen leveren, 't geen evenwel vooreerst noch soodanich moet met verdraechsaemheyt gedoocht ende aengesien werden;

dat de capiteynen Willem Hartsinck en Frederick Hendrick Muller op ultimo May van den landtocht weder teruch zyn gecomen, hebbende geduyrende haer uytwesen door den regen en onbequaemheyt der wegen veel ongemacq geleden en van 200 Europische militairen maer 88 gesonde mannen, hoewel weynich dooden, teruchgebracht;

dat Haer Ed. van voornemen zyn, met het afloopen van dese maent, als de wegen wat droger beginnen te werden, andermael een optocht te laten doen om 's Comp. onderhoorige landeryen wat nader te ontdecken ende voor de overlast van de Bantammers ende fugative stroopers te beschermen, die gerucht werden

(¹) Er staat: *gemerckse.*
(²) Dit *en* ontbreekt in HS.

dat hun op Goedoegoedoe en daerontrent ten getale van 3 à 400 souden onthouden, dewelcke echter de meninge zy inderminne tot 's Comp. onderdanicheyt te laten noodige ende, halssterrick blyvende, te laten vernestelen, onder vertrouwen dat den Samadanger middelerwyle vermogen sal wesen, sichselfs te verweeren ende syn landpalen tegen den Bantammer te beschermen, waervan Haer Ed. gaerne behoorlyck bericht soude hebben, ende soomede ten alderlangsten ydermael om de veerthien dagen pertinente tydinge wegens den toestant der zaacken derwaertsover, dat de broeder van den Pangeran Sammadangh oocq wel aengesecht zal dienen te werden, gemerct Haer Ed. hun daeraen gelegen laten;

dat nu eenigen tyt herwaerts geen sonderlingh tydinge van Bantam op Batavia aengebracht en oocq van Keay Aria's vertrecq nae Cheribon tot noch geen sekerheyt zy, doch dat men van der zyde heeft verstaan, de drie Princen van Cheribon het aldaer al moede waeren en wel gaerne wenschten weder thuys te wesen;

dat op de Maccassaerse rovers, hun ontrent de besettinge met een wel-gearmeerd vaertuych hebbende vertoont, de chialoup de Vlieger ende een gontingh uytgeset zal mogen werden, om soodoende het vaerwater aldaer te veyligen en, soo 't mogelyck zy, die rovers eens braeff aff te rossen, hoewel dat niet licht zal connen geschieden, omdat se altyt gelyck de hasen op een sprongh staen;

dat nu mede nae Indermayoe vertrect den Javaensen gouverneur Wiera Loddera, die op de recommandatie van Haer Ed. aengenomen heeft, d'onse behoorlyck van ververssinge te versorgen en de questie, tusschen desselfs broeder ende den geschooren Chinees Anga Pradana over het sabandaerschap ontstaen, aen een zyde te helpen;

dat het jacht 't Wapen van Tertholen gereet leyt om over Pamanoecan nae Japare te zeylen, alwaer uyt de besettinge aen 't selve overgegeven sullen moeten werden 50 van de cloeckste militairen onder een sergeant, latende van derselver namen een pertinente rolle nae Batavia affgaen en soomede een gelycke nae Japare;

dat de fluyt Soesdyck, nae Japan aengelecht, ten eersten met den schipper commandant Adriaen Huybertsen Steutel nae Batavia sal moeten overcomen, latende middelerwyle het commando over de besettinge weder aen den lieutenant Jochem Michielsen op 't schip 't Wapen van der Gouw, en op hetwelcke dan mede sullen moeten overgaen alle de gesonde militairen, alleen de ziecken en impotenten herwaerts brengende;

dat de copie van desen brieff oocq sal moeten voortgesonden werden aen den schipper Bayer Visch, op 't jachtje de Smit voor Indermayoe;

dat men al onder 't schryven deses van seker Javaen zy bericht, de Bantammers voor Sammadangh niet alleen haer hooft gestooten hebben, maer selfs oocq met verlies van veel volcq uyt haer opgeworpen vasticheyt gedreven en alles in coolen gelecht zoude zyn, 't geen soodanich de waerheyt bevonden werdende een aengename tydinge soude wesen, ende waerom Haer Ed. oocq mits desen ordonneren om [1] daernae naeukeurich te vernemen, sendende [2] ten dien eynde, alsmede

[1] Er staat: *en.*

[2] Het HS.: *tenderende.*

om den Pangiran Samadangh van Haer Ed. ordre nader te informeren, 2 à 3 van onse militairen, die taelcundich zyn, met den broeder van gemelte Pangiran nae boven tot Samadangh, 't geen gemeynt wert lichtelyck en sonder gevaer te sullen connen geschieden;

dat hiernevens gesonden wert een extract-missive, door den resident Willem Caeff dato ultimo May uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, behelsende eenige tydinge van Samadangh, om tot speculatie te dienen;

dat mede in copie overgaet translaet der missive, die alsnu door d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman aen de regenten tot Indermayoe geschreven wert, denwelcken den schipper Visch mede moet werden gecommuniceert om alsoo niet oncundich te blyven van de ordre, die door (1) deselve aen dat volckje werden gegeven.

Volght het translaat van het briefken aan de Javaanse regenten tot Indermayoe voorgeciteert.

Desen brieff stiert den Admirael Cornelis Speelman van wegen den Hoogen Heere Generael ende de Heeren Raden van India aen de grooten die van wegen den grooten Sousouhounangh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga het gebied in de negorye Indermayoe voeren, om daerdoor bekent te maacken dat den gouverneur Keay Angabey Wiera Loddera, die met den Admirael Speelman hier op Batavia verschenen is, nu weder met syn vaertuych nae huys vertrect om gelyck tevooren die plaets als gouverneur van den Sousouhounangh te dirigeren, daer ghy hem altesamen in gehoorsamen, en in alles ten diensten van uwen heer onderdanich in wesen moet, ende dewyle uwen heer door de Comp. onder hare bescherminge genomen is, om hem tegens alle zyne vyanden getrouwelyck by te staen, soo heeft hy oocq aen den Hr. Generael de macht gegeven, om als zyn gemachtichde de opsicht en het gesach te voeren over alle zyne landen bewesten Cheribon gelegen, alsoo se verre van Jappara en hier naest aen Jaccatra leggen, soodat den Sousouhounangh die in tyde van noot niet en can te hulpe comen. Hierom is den gouverneur Wiera Loddera aenbevolen, gelyck d'andere mindere bevelhebbers op Indermayoe door desen brieff mede gelast werden, dat alles, 't gene daer comt voor te vallen, aen den capitain van ons schip, voor de rivier leggende, datelyck bekent sult hebben te maken, opdat hy ons daervan tydinge can toestieren zoo der wat aen gelegen zy, waertoe ghy dan mede een vaertuych zult hebben te bestellen, waerin ghy niet gebreecken moecht, opdat den Sousouhounangh uwen heer daerdoor geen schade comt te lyden.

Noch maeck icq UE. by desen bekent, dat het den Hr. Generael geen genoegen heeft gegeven en oock my niet, dat ghy aldaer op Indermayoe de ordre die icq aldaer heb gelaten, om ons volcq voor haer gelt van ververssinge te voorsien, gansch tegen uw gedane beloften niet hebt naergecomen, dat na

(1) Dit *door* ontbreekt in HS.

desen niet meer geschieden moet, gelyck oocq den gouverneur Wiera Loddera hier andermael heeft aengenomen in toecomende daerover beter sorge te dragen, waerin ghy altesamen hem oocq behulpsaem wesen moet. Daerenboven heeft oock Keay Marta Praya seer quaelyck gedaen, met den sabandaer Angra Pradana te disputeren over 't sabandaerschap sonder nae den capitain, die daerom expres Indermayoe was opgevaeren, te willen luysteren, noch oocq niet nae den last die icq daer hadde gelaten ende die ghy belooffde behoorlyck nae te comen; doch nu Wiera Loddera teruchgaet, is hem den last des Sousouhounangs bekentgemaact, te weten dat Anga Pradana de bandaer regeren en daerin door den loera Wadahagie gelyck tevooren gedient werden sall, sonder dat hy off ymand anders hun daermet bemoeyen sullen, maer den sabandaer sal echter gehouden zyn aen den gouverneur Wiera Loddera van alles watter incomt ofte uytgaet kennisse te geven ende aen niemandt anders, moetende evenwel de incomsten blyven onder de bewaringe van den sabandaer, die daervan, als 't begeert ende geordonneert comt te werden, reeckeningh aen zynen heer sal [1] moeten doen, welck bevel des Sousouhounangs soodanich naegecomen ende voldaen zal werden, opdat hy zich over u niet en comt te misnoegen; doch nadien wy nu even verstaen dat Wadoehagie uyt Indermayo nae Bantam soude gevlucht wesen, soo sullen Wiera Loddera ende Angra Pradana, indien het waerheyt is, ymandt van de andere loeraes in zyn plaetse mogen verkiesen; gaende nevens desen oocq onsen sourouan Soeta Dria om desen brief en onsen last van wegen uwen heer den Sousouhounangh uw alle bekent te maken, opdat hy daervan dan oocq rapport aen de Sousouhounangh uwen heer soude connen doen.

(*Onder stont:*)

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra, den 2 dagh van de maant Juny in 't jaar 1678.

(*was geteyckent:*)

CORNELIS SPEELMAN.

Naedemiddach wert alhier per een Javaens vaertuych van Bantam een cleyn brieffie aengebracht, in dato 2 Juny door den resident Willem Caeff aen Haer Ed. geschreven, verzelt met noch twee andere brieffies, 't eene in dato 30 May uyt het schip Cina, comende over Cabo de Bonne Esperance uyt het lieve vaderlandt, ende 't andere uyt het schip Ceylon in dato 31 desselven maents, comende uyt Zuratta over Ceylon, gecarteert, de beyde laeste eenelyck dienende tot advertentie van hun behouden aencomste in de Straad Sunda, luydende verders het brieffje van den resident Caeff voormelt in substantie aldus:

't jongste schryven was ultimo Mey nae Batavia affgegaen ende dienden desen ten principalen tot geleyde van de brieffies, van de opperhoofden der schepen China en Ceylon ontfangen, dewelcke men beyde op hun versoeck behoorlyck van ververssinge hadde voorsien;

---

[1] Dit *sal* ontbreekt in HS

't Engels schip Expectation was voor Bantam verscheenen, medegebracht hebbende een missive, door d'Ed. Heeren 17[nen] aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, dewelcke nu mede overgesonden wiert;

toen gemelte bodem de reyse aenvinck, zynde geweest den 26[en] November des voorleden jaers, gingh den oorloch soo tusschen de croone van Vranckryck, onsen staat ende de gealieerde noch al even hevich voort, doch wiert tot een goede vreede groote apparentie gesien, zynde middelerwyle Zyn Hoocheyt d'Heere Prince van Orangie met de oudtste dochter van den Hertoch van Jorck, Princes Maria, getrouwt;

den persoon van Samuel Baron hiervooren gemelt was niet in dienst der Engelse Comp., maer als een vry coopman uytgecomen;

en 't ander Engels schip de Phenicx was mede in de Straat Sunda verscheenen;

den Conincq tot Bantam had Radeen Sinnepatty met al zyn Tangerangers van Samadangh teruchgeroepen.

Het pacquetje papieren van 't welcke hierover boven in de Bantamse materie wert gesproocken, door het schip d'Expectation medegebracht, hier ontfangen ende geopent zynde, is bevonden een extract uyt de generale missive, door d'Ed. Heeren 17[nen] in dato 18 October des verleeden jaers uyt Amsterdam aen de Hoge Regeringe van India geschreven, welcke missive albereyts in dato 8 April door het galiot de Snobber is overgebracht, spreeckende geciteerde extract eenelyck van de veranderingh, door hoochged. Ed. Heeren Majores in welgemelte Hooge Regieringe van India gedaen.

Des avonts zenden Haer Ed. de cleene gontingh nae Japare met een cleen brieffie aen d'E. Heer Ordinaris Raed Anthonio Hurdt, staende uyt Amboina herwaerts te comen, ten principalen dienende om zyn E. achtervolgens 't besluyt, in dato 2 May jongst in Rade van India genomen, op het serieuste te versoecken op Japare en passant aen land te willen treden, ende het bestier der zaacken derwaertsover vooreerst ende tot soo lange op sich te nemen, dat daerinne nader mocht werden gedisponeert, gelyck by het geciteerde briefie, onder huydigen datum in 't affgaende briefbouck ingeschreven, nader can werden beoocht.

Nademiddach is oocq door Zyn Ed. den Heere Gouverneur generael in Raade van India voortgebracht de nominatie, op huyden door de heeren Schepenen nae jaerlycxe gewoonte gedaen van een dubbel getal soo Comp. dienaeren als borgers, om uyt deselve te verkiesen, ende uyt de oude te continueren, de borgerlycke collegien deser stede als: Weesmeesteren, Commissarissen van huywelycxe en cleene zaacken ende Boedelmeesteren van Chinese en andere vreemde sterffhuysen, mitsgaders Regenten van 't vrouwentuchthuys ende 't lasarushuys. De jegenwoordige zyn en hebben gedient, als te weten:

Weesmeesteren:

d'E. Heer van Hoorn, oud Ordinaris Raedt van India 6 maenden als president,
Pieter Elmers als weesmeester 2 en als vice-preses 1 jaer, t'samen 3 jaaren,

Daniel Parve... 2,
Nicolaes Muller.. 1,
Jacob Does... 2,
Adriaen van Bekum...................................... 1.

Commissarissen van huwelycxe en cleene saacken:

d'E. Isaacq S^t^. Martin, commandeur in dienst der E. Comp. buytenslands, soude nu als preses gedient hebben.............................. 5 jaer,

Jacob Soolmans, present vice-preses van heeren Schepenen, als vice-preses.. 1 jaer,

Francois Tacq.. 2 j. 7 m.,
Jan Wynansen... 2 j. 7 m.,
Willem Dunlopes.. 1.

Boedelmeesteren van Chinese en vremde sterfhuysen:

Daniel van den Bolcq, present schepen, als preses................ 2 jaar,
Jaques de Boulan....................................... 1,
Limzisay Chinees....................................... 2,
Litsoeke... 1.

Buytenregenten van 't vrouwentuchthuys:

Diedelof van der Beeck................................. 2 jaer,
Bartel Claesen... 1.

Buytenregenten van 't lasarushuys:

Willem ten Rheyne...................................... 10 m.,
Pieter Schipper.. 2 jaer.

Ende syn opnieuws genomineert tot Weesmeesteren, als president:

d'E. H^r^. Joan Camphuys } beyde Extraordinaris Raden van India, yder
d'E. H^r^. Constantin Nobel } met........................... 10 stemmen.

Voort uyt 's Comp^s^. dienaren:

Nicolaes Bauckes met................................... 10,
Andries Kleyer... 7,
François Tacq.. 7,
Jan Parve.. 10,

en uyt de borgers:

Abraham Struys.. 10 stemmen,
Govert Cracouw.. 8,
Cornelis Berenberch................................... 10,
Cornelis Swart.. 10,
Pieter van Leeuwen.................................... 8,
Jan Wynansen.. 9,
Pieter Schippers...................................... 10.

Tot Commissarissen van cleene en huywelycx saacken, als president:

d'E. Christiaen Poleman, sergeant major............................. 8,
Francois Tack... 10.

Voorts uyt Comp^s dienaren:

Jan Parve met.. 10,
Willem ten Rhyne.. 10.

Uyt de borgeren:

Abraham Struys met.................................... 8 stemmen,
Harman Klencke.. 8,
Cornelis Berenberch................................... 8,
Pieter van Leeuwen.................................... 10,
Cornelis Swart.. 10,
Dionisius Kelck....................................... 10.

Tot Boedelmeesteren van Chinese sterfhuysen, als president:

Ocker Ockersen met.................................... 10 stemmen,
Jan Parve... 10.

Uyt de borgers:

Cornelis Beerenberch.. 7,
Dionys Kelck,

en uyt de Chinesen:

Tsoa Wanjock.. 10,
Koeka... 10,
Tonhonqua... 10,
Tenglauw.. 8.

Tot Regenten van 't vrouwentugthuys:

uyt Compˢ dienaaren:

Jan Fransen Holsteyn met 7,
Arnout Wesdorp 10,

uyt de borgers:

Fredrick Thim 7,
David Ritmuller .... 10.

Tot Regenten van 't lasarushuys:

uyt Compˢ dienaren:

Hermannus Grim 9,
Pieter Verdiere 8,

uyt de borgers:

Harmannus Harckmans met .... 9 stemmen,
Andries Blocklandt .... 7.

Uyt alle welcke dan goetgevonden syn opnieuw te verkiesen en van outs te continueren de volgende:

Tot Weesmeesteren:

d'E. Heer Joan Camphuys, Extraordinaris Raedt van India, tot president nieu vercooren;
d'E. Joan Soury, tot vice-preses by optredinge;
Nicolaes Bauckes nieuw vercooren;
Jacob Does by continuatie;
Andries Kleyer nieuw vercooren;
Adriaen van Bekum by continuatie;
Dionys Kelck nieu vercooren;
Cornelis Mol continuel secretaris.

Tot Commissarissen van huywelyxe en cleene saacken:

d'E. Francois Tacq tot president by optredinge;
Abraham Struys vice-preses nieuw vercooren;

Willem ten Rhyne nieuw vercooren;
Willem Dunlopes by continuatie;
Cornelis Swart nieu vercooren;
Joannes Lutgens continueel secretaris.

Tot Boedelmeesteren van Chinese ende andere vreemde sterffhuysen:

Ocker Ockersen tot president, nieuw vercooren;
Jacques de Boelan gecontinueert;
Litsoeco Chinees gecontinueert;
Tanhonqua Chinees nieu vercooren;
Jacobus Bolswart continueel secretaris.

Tot Regenten van 't vrouwentuchthuys:

Diedeloff van der Beecq } beyde gecontinueert.
Bartel Claesen......... }

En eyndelyck tot Regenten van 't lasarushuys:

Willem ten Rhyne gecontinueert;
Harmannus Harckmans nieuw vercooren.

5 d°. Nae de middachspredicatie en d'ordinaire parade d'oude ende nieuwe geëligeerde Weesmeesteren, Commissarissen van cleene en huywelycxe zaacken en Boedelmeesteren van Chinese ende andere vreemde sterffhuysen, mitsgaders oocq de Regenten van 't vrouwentuchthuys en d'Opsienders van 't lasarushuys binnen 't casteel verscheenen ende in de vergaderzael voor Haer Ed. geroepen zynde, zoo zyn d'affgaende voor haeren dienst bedanct, de continuerende onder den voorigen en de nieuw aencomende onder den gewoonelycken eedt bevestich, naedat alvoorens de Commissarissen van cleene en huwelycxe zaacken den gewoonelycken eedt van purge hadden afgelecht.

Ontrent den avont erlangen van Tegal over Pamanoecan per seker inlands vaertuych twee brieffies, t'eerste door den commandant der besettinge Commer ([1]) van Campen ende den resident Thomas Grimmel, mitsgaders den raed, van voor en op Tegal, in dato ultimo May, en 't ander door den commandant schipper Adriaen Huybertsen Steutel mitsgaders den raedt der besettinge voor Pamanoecan uyt de fluyt Soesdyck in dato 4 Juny aen Haer Ed. geschreven, luydende beyde in substantie als hieronder zy uytgedruct, eerstelyck aenvangende met die uyt Tegal voormelt:

't jongste schryven was in dato 11 May aen Haer Ed. affgegaen; den 25^en^ desselven maendts was den gouverneur van Tegall Sitsia Goena met 20 gontings en ontrent 600 mannen nae Japara vertrocken, en dat stilswygende, uyt vreese van dat de residenten niet veel goets over deselve aen d'E. commandeur S^t^. Martin

([1]) Er staat: *Connmer*.

soude hebben connen schryven, gemerct hy zich ontrent de onse ende in 't presteren van zyn belofte, aen d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman gedaen, niet nae behooren hadde gedragen;

de regeeringe aldaer bleeff noch al ten meerendeele berusten op desselfs schoonsoon, Carta Soeta genaemt, die sich gansch niet wel aenstelde, hebbende op het vertreck van geciteerde gouverneur seker mardyckervaertuych, met een pascedull van Batavia op Tegal verschenen, geweldelyck gedwongen ten dienste van dese zyn schoonvader mede te moeten gaen, sonder dat de protestatien, daertegen door de residenten op de clachte van gemelte Mardyckers gedaen, eenichsints mochten gelden;

achtervolgens de gegeven ordre had men alle de Mardyckers, hun aldaer jaerlycx onthoudende, gelast wat dichter ontrent de pagger te comen woonen tot haer eygen securiteyt etc., doch was daerop tot noch niet gevolcht, ende waerom de residenten oocq versochten, met Haer Ed. nader ordre te mogen werden voorsien hoedanich men daerin verder soude mogen handelen;

's Comp. pagger ofte vasticheyt aldaer was in soodanigen defentie gebracht (schoon er de trage Javanen weynich toe hadden gedaen), dat men geen Javaense machten behoefde te vreesen, maer tot het vervaerdigen van de behoorlycke woon- en packhuysen wist men geen raed, indien men niet met de jongste geëyschte nootwendicheden wiert voorsien;

den resident Grimmel had met communicatie van den raed buyten de pagger een bamboese huys laten toestellen tot berginge van den rys en cleden dagelycx vercocht werdende, omdat de Javaense coopvrouwen in de pagger niet wilden coomen; 't selve was sonder pericul ende conden de goederen wel werden bewaert, indien men in toecomende met twee goede hangslooten wiert voorsien;

de hoecker de Goutvinck had men albereyts 30 coyangs rys ingegeven en stont voorts binnen weynich dagen volgemaect te werden, gemerct middelerwyle eenige nieuwe verstreckinge op dat graan was gedaen tegen 35 rd[s] 't last, doch hoopt men dat die prys op den grooten oegst wel tot op 20 à 25 rd[s] soude daelen, aengesien het gewasch daer allomme ongemeen welich en schoon stont;

desen wiert nae Batavia gesonden met het nieuwgemaecte Javaens vaertuych onder den stuurman Hendrick Fransen van Amsterdam en 3 matroosen, daermede overgingen de 5 Javanen, hebbende 's Comp. gontingh affgeloopen ende de stuurman benevens de matroosen vermoort, om op Batavia haer verdiende straffe te erlangen.

Volght den inhout van 't briefken van de besettelingen voor Pamanoecan bovengeciteert.

Zedert het jongste schryven, dat afgingh den 24[e] der jongst afgeweken maendt May, waeren ontrent Indermayo verscheenen 5 welbemande Bantamse vaertuygen, die, om buyten 't ooch van onse besettelingen te blyven, seker spruytje, Cadomouei ([1]) genaemt, een goede distantie vandaer gelegen, binnen-

([1]) Sic. Misschien *Kandanghaoer* (*Candanouer*).

liepen om voorts te lande nae gemelte negorye te trecken en vandaer aff te haelen den regent, voor desen door den Conincq van Bantam derwaerts geschict, dewelcke dan becomen hebbende, waeren die geciteerde vaertuygen weder ter zee gelopen ende vertrocken, hebbende alvoorens in sekere negorye, niet verre van meergenoemde Indermayoe, gelaten 80 mannen, tot wat eynde wist men niet, doch had men tot noch niet gehoort, dat door hun daeromher eenige hostiliteyten wierden gepleecht ende te werck gelecht;

op de clachten van d'opperhooffden van de chialoup de Zalm, leggende voor Suparaga, dat eenige matroosen, op deselve bescheyden, hun vrywat insolent aenstelde sonder hare gebieders de vereyschte gehoorsaemheyt te bewysen, had men den lieutenant Jochem Michielsen met de chialoup de Vlieger van voor Pamanoecan derwaerts gesonden om aldaer de behoorlycke ordre te stellen;

onderwylen was men by een briefken door den schipper Bayer Visch, leggende met het jachie de Smit voor Indermayoe, bericht, dat sekere 5 Javanen, als gevangenen met een gontingh, bemandt met een Nederlants stuurman en drie matroosen, van Tegal nae Batavia opgesonden werdende en comende ontrent de hoeck van Oedjangh Tanna, gem. gontingh affgeloopen, twee Nederlanders gequest, 't heele soodje buyten boordt in een canoa doen springen, 't vaertuych op drooch geset en voorts de vlucht te landewaert in genomen hadden, en was men nu voornemens, soodrae den lieutenant Jochem Michielsen voormelt weder teruchquam, deselve met de Vlieger nae derwaerts te senden, omme te sien off het vaertuych met syn toebehooren en gemelte gevangenen niet weder te becomen zoude syn, en tot welcken eynde oocq bovengeciteerde Nederlands stuyrman (die met zyn mackers door seecker mardyckervaertuych geburgen ende aen de fluyt Soesdyck gebracht was) mede soude gaen, om aenwysinge te doen op wat plaets meergenoemde gontingh tegen de wall geset was, etc.

6 *d*°. Nademiddach comen te deser rhede te verschynen de schepen China ende 't Lant van Schouwen voorengemelt, zynde den 16 en 17 September des voorleden jaers uyt Texel in zee geloopen, den 22 en 23 April laestleden aen Cabo de Bonne Esperance gearriveert, ende den 15 Maert daeraenvolgende vandaer naer herwaerts geschict. China is geëquipeert by de camer Amsterdam ende affgesonden met 313 coppen, als te weten: 197 zeevaerende ende 110 militairen, 5 vryeluyden ende een vrouw; van dewelcke aen de Caep aen land zyn gegaen 11 zeevaerende, 7 militairen ende 3 vryeluyden, waertegen weder aen boort gecomen zyn 9 zeevaerende ende 24 militairen ende een vrouw, geduyrende de reyse overleden wesende 9 zeevaerende ende 5 militairen, zulcx alhier noch te lande gebracht hebbende 186 zeevarende en 122 militairen, 2 vryeluyden ende een vrouw, met den anderen uytmaeckende 312 persoonen, bestaende wyders de ladinge van 't selve in:

201520 guldens contant in diverse spetien;
170 stucx loot;
50 vaten diverse spyckers;
100 geëste houwerklingen;
364 ℔ verscheyde medicamenten;

1500 staven yser;
250 vaten specq;
60 vaten vleesch;
50 d°. boter;
100 halve amen oly;
50 leggers Spaense wyn;
30 d°. France wyn;
70 vaten mom;
30 halve amen brandewyn;
10 varckens azyn;
10 vaten met talcq;
70 cassen met ysere banden tot heel en halve leggers etc.;
50 halve leggers teer;
30 vaten pecq;
25 d°. harpuys;
35 balen Hollandts doecq;
4 d°. small;
6 d°. graauw hennipdoecq;
3 d°. carreldoecq;
2 d°. wit everdoecq;
1000 stucx witte Italiaense vloersteenen;
22 masten;
35 onderpalmen;
60 calfsvellen;
1 ysere caggel;
166 bossen 4-draets lont;
200 toelastschoven;
200 d°. verckens;
2 stucx sware cabeltouwen van de Caep, ongetaxeert;
6 mudden Caepse rogge, bedragende tesamen een somme van / 308593:12:15.

't Landt van Schouwen, toegerust by de camer Middelburgh in Zeelandt, is in zee gegaen met 333 coppen als: 218 zeevaerende, 106 militairen, 3 vrouwen ende 6 kinderen; van dewelcke aen de Caep aen land zyn gegaen 14 zeevarende ende 3 militairen, ende daerentegen vandaer weder aen boort gecomen 9 zeevarende ende 5 militairen, geduyrende de reyse overleden zynde 37 zeevarende ende 16 militairen, zoodat met geciteerde bodem hier noch te lande gecomen zyn 166 zeevarende, 92 militairen, 3 vrouwen en 6 kinderen, tesamen een getal van 267 persoonen, bestaende desselfs medegebrachte ladinge in:

149408 guldens contant in diverse spetien;
50 bos yser;
25 vaten spyckers;
100 ℔ diverse gecouleurt gaaren;
30 p^s swillingh;

491 gesorteerde hoeden;
60 vaten specq;
55 vaten boter;
50 halve amen olyvenolye;
20 leggers Serese seck;
20 d°. canary;
10 d°. Spaense wyn (1);
5 d°. rensewyn;
10 d°. France wyn;
5 d°. brandewyn;
100 tonnen mom;
2 halve leggers France wyn;
178 riemen papier;
20000 mopklinckert;
25 duysent Flaemse steen;
12 vaten picq;
35 d°. harpuys;
83 heele- leggersschoven;
12 halve d°.;
61 cassen heele- leggersbanden;
20 stucx zagen, in houtzaechmolens te gebruycken;
100 bootsriemen;
1 boot lancq 31 voet, gesloopt;
38 cabeltouwen;
20 ysere trossen;
1 swaar cabeltouw van de Caeb de Bon Esperance, ongetaxeert, monterende tesamen een somme van *f* 217616 : 1 : 8.

Met gemelte bodems is mede overgebracht een generale missive, door d'Ed. Heeren 17en in dato 8 September uyt Amsterdam aen de Hooge Regieringe van India geschreven, verzelt met eenige stuckjens ende bylagen ten laste van Mr. Joan Bitter, lith in den achtbaren Raed van Justitie deses casteels, wegens het senden van een partye rouwe diamanten, directelyck strydende tegen zyn plicht en eedt, nae het lieve vaderlant, ende dewelcke aldaer oocq door hoochged. Ed. Heeren Majores volgens luyt van 't octroy ende de placcaten, uyt crachte van dien geëmaneert, aengeslagen ende verbeurtverclaert zyn, om wyders hier te lande soodanich tegen den gemelten Mr. Bitter geprocedeert te werden, als bevonden sall werden te behooren.

Met het schip China meergenoemt is hier noch ontfangen een originele missive, door d'heer Gouverneur Joan Bax mitsgaders den raedt uyt het fort de Goede Hope in dato 15 Maert aen Haer Ed. geschreven, van soodanigen inhout als by het aencomende brieffboecq onder den dach van heden can werden gesien, zynde onder anderen by deselve ternedergestelt, dat den fiscus aldaer uyt het schip 't Lant van Schouwen bovengeciteert heeft aengehaelt een cloecke quantiteyt

(1) Er staat: *10 d°. piersemeyn.*

van particuliere drancken, bestaende uyt 41 amen rinsewyn, 71 halve amen France wyn, acht vaetjens inhoudende yder $^3/_4$ aam, 12 halffamen met France brandewyn, 43 d°. kelders, 14 pypen mom, ende voorts eenige packen, cassen en tonnen met andere goederen, alles buyten kennisse ende licentie der Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Zeeland daerinne gescheept, welcke goederen dan oocq sonder ondersscheyt aengeslagen ende verbeurtverclaert waeren, sonder dat men vermits de cortheyt des tyts had connen ontdecken wie deselve ingescheept hadde.

Noch is van desen namiddach van de Caeb de Bonne Esperance over 't eylandt Mauritius te deser rheede verscheenen het bootje de Posthoorn, een wyle tyts in het Caebse vaerwater dienst gedaen, doch van d'heer Gouverneur Bax en raedt geen brieff medegebracht hebbende, als zynde eenelyck vandaer nae Mauritius gesonden om een parthye vaderlandts hart broot etc. derwaerts te brengen, ende vanwaer het dan verders ledich is herwaerts gesonden met een cleen brieffje, door den resident Isacques Joannes Lamotius aen Haer Ed. geschreven, de dato 5 April jongstleden, meldende onder andere saacken van minder belangh hoedat 's Comp. lyffeygenen, in den voorleden jare met de fluyt den Hasenburgh op 't eyland Mauritius aengebracht, heymelyck geresolveert ende beslooten hadden om op sekeren tyt, by haer albereets vastgestelt, alle de Nederlandse besettelingen den hals te breecken ende om 't leven te brengen, dan voorts alle 's Comp. goederen te roven, de logie in brant te steecken ende met een vaertuych nae 't eylandt Don Maskarenhas te vluchten, doch was dit hun goddeloos voornemen noch in tyts ontdect ende aen den dach gecomen, verclaerende eenige van de voornaemste aenleggers, dat se tot het nemen van dese horrible resolutie door sekere vrygeworden soldaet opgeruyt, gestyft ende oocq van tyt tot tyt met allerhande hantgeweer van bylen, ysere schoppen, houwelen etc., d'E. Comp. ontvremt en ontstoolen, voorsien waeren, maer was dien booswicht weynich tyts nae 't openbaer werden van dat schrickelyck besluyt in zyn detentie overleden.

Wyders is tenselven dage hier noch direct van 't eyland Ceylon comen te arriveren het schip genaemt Ceylon, met een missive, in dato 30 April laestleden door d'heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge uyt de stad Colombo aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, meldende den goeden toestant derwaertsover, en wyders soodanige andere zaacken meer, als by 't aencoment brieffboecq nader can werden beoocht, bestaende hetgene door deselve alhier is aengebracht in 't volgende:

van Colombo:

100 lasten Cormandelse rys;
100 stucx lyfeygenen, soo mans als vrouwen, tesamen bedragende ƒ 11781 : —,

van Gale:

260 lasten Bengaelsen rys, costende .... ƒ 19890 : —,
beloopende alsoo tesamen .... ƒ 31671 : —.

Op heden zyn in den avont ontrent de clocke negen uyren buyten de stadt tusschen de Rotterdammer- en de Nieupoort door een schielycken brant eenige bamboese pedacken in de assche geraect, sonder te weten waerdoor deselve zy ontstaen.

Op de ordinary vergadertyt is desen dage ontrent de bestieringh van Comp. handel in Japan en China soodanigen besluyt genomen, als omstandich by het resolutieboecq zy ternedergestelt ende aldaer nader can werden beoocht.

Wyders is oocq achtervolgens de ordre der Ed. Heeren Majores, by Haer WelEd. missive, gedachtekent 8 September des voorleden jaers, aengaende den persoon van Mr. Joan Bitter uytgedruct, goetgevonden d'E. fiscael van India te gelasten deselve in rechten te betrecken, latende gemelte E. Mr. Bitter van nu aff aen uyt den achtbaren Raedt van Justitie opstaen, omdat desselfs sessie [1] aldaer staende proces niet wel can quadreren.

8 *d°*. Vroech in den morgenstont comen alhier uyt Banda te verschynen de fluytschepen Oosterblocker en Swanenburgh, medebrengende een missive, in dato 13 der jongst afgeweken maant Mey door d'heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergen mitsgaders den raedt uyt het casteel Nassauw aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, staende onder syn quartier in 't aencomende briefboecq geinsereert, by dewelcke dan nader can werden gesien den goeden toestant derwaertsover, alsmede dat het specerygewasch dit saisoen aldaer mede tamelyck is geweest, uyt hetwelcke nu vooraff met geciteerde twee bodems alhier is aengebracht:

275 heele } sockels foely;
4 halve }

70391 catty Banda diverse nootemuscaten;

1320 ℔ olycoecken van nooten;

1 legger gepekelde nooten, tesamen met den anderen bedragende ƒ 50137:9:6.

Voor de middach vertrect vanhier nae het eyland Ceylon het snedige galliot de Snobber, medenemende een advys-brieffken, door Haer Ed. onder den dach van heden aen d'Heer Extraordinaris Raed Ryckloff van Goens de Jonge, gouverneur, mitsgaders den raed tot Colombo geschreven, van soodanigen inhout, als by het uytgaende briefboecq nader can werden beoocht, eenelyck beladen zynde met:

20000 ℔ Japans staeffcooper, bedraecht .... ƒ 13158.

10 *d°*. Ontrent de middach wert alhier per Javaens vaertuych een cleen briefken van Bantam overbracht, door de adsistenten Dirck Meur ende Adam Westerman in dato 10 der jongstgepasseerde maendt May uyt Jamby aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde per een Engels gontingh vandaer over Bantam herwaerts gesonden, eenelyck tot bekentmaeckinge dat den coopman Gerrit Poth, gewesen hooft aldaer, op den laesten April jongstleden overleden was, sonder tevooren de minste openinge van 's Comp. staet ende gelegentheyt aen gemelte assistenten te hebben gedaen.

---

[1] Er staat: *cessie*.

Tegen den avont comt alhier wederom uyt de besettinge voor Pamanoecan te verschynen de fluyt Soesdycq, medebrengende een cleen briefje, door den lieutenant Jochem Michielsen mitsgaders den raad in dato 7 Juny uyt het schip Gouda aen Haer Ed. geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

Haer Ed. jongste schryven van den 2e deser had men uyt handen van den gouverneur Wiera Loddera wel ontfangen;

de onbeleeftheyt van de Javanen bleeff niet alleen continueren maer nam noch al dagelycx toe, willende d'onse met geen leeftocht versorgen, off most men deselve wel dubbelt betaelen;

van den toestant der zaken tot Samadangh had men in een maend tyts niets vernomen als eenige beuselachtige tydingjes van gansch geen belangh, ende om voortaen daerinne wat beter te zyn gedient, sou men den tolcq met 2 soldaten ende 4 Baleyers welgemonteert nae Insiassem senden, om vandaer wyders nae Samadangh op te trecken ende den Pangiran aldaer Haer Ed. ordre, te weten om ydermael binnen den tyt van 14 dagen wegens zyn toestant ende gedoente kennisse te geven, bekent te maecken;

soodrae als de chialoup de Vlieger, die men affgesonden hadde om de affgeloopen gontingh te haelen, weder teruchquam, sou men deselve op de Maccassaerse rovers laten cruyssen;

den schipper Adriaen Huybertsen Steutel had voor syn vertrecq uyt de besettinge alle de papieren ende documenten behoorlyck aen den lieutenant Jochum Michielsen getransporteert ende overgegeven;

achtervolgens Haer Ed. ordre had men den schipper Bayer Visch, leggende voor Indermayoe, de jongste missive in copie toegesonden;

met de fluyt Soesdyck wierden alsnu nae [1] Batavia gesonden 11 militairen en 6 zeevaerende, die vermits de zieckte ende impotentie aldaer geen dienst conde doen.

Heden heeft Zyn Edt. den Heere Gouverneur Generael in Rade van India voortgebracht de nominatie, des voormiddachs by de Heeren Schepenen gedaen van een dubbel getall persoonen om uyt deselve te verkiesen, mitsgaders uyt d'oude te continueren, de respective officieren der burgerlycke schuttery deser stede, soo te voet als te paert. De jegenwoordige zyn en hebben gedient als hieronder wert aengewesen:

over de compe aan d'Oostzyde:

Pieter van Leeuwen capitain.................................... 2 jaer,
Jacob Car lieutenant.................................... 2 jaer,
Adriaen van Hoosten vendrich.................................... 2.

Sergeanten:

Pieter Mortier.........
Gerrit Willemse Cocx.. } .... 2 jaer,

---

(1) Er staat: *van.*

Bartholomeus van Doorneyck }
François Gade............. } .... 1.

Over de comp^e van de Westzyde:

Abraham Struys capitain.... 5,
Pieter Schippers lieutenant.. 1,
Willem Maubach vendrich.. 1.

Sergeanten:

Jan Hendricxse Bebber }
Joannes de Vlamingh } 2,
Sebastiaen Pittavin... }
Isaacq Dinckels... .. } .... 1.

Over de borger-cavallerye:

Abraham Wys ritmeester.............. }
Jan Wynants cornet. .... }
Jan Thysz van Flesbach quartiermeester.. } .... 2.
Eduwart Pittavin quartiermeester........ }

Ende syn opnieuws genomineert:

Over de comp^e. aan de Oostzyde:

Tot capitain:

Joan Zoury;
Jacob Car.

Tot lieutenanten:

Adriaan van Beeckum en
Adriaen van Hosten.

Tot vendrigh:

Dionys Kelck;
David Disponteyn.

Tot sergeanten

Anthony Rheart;
Cornelis Zuythoff;
Thomas Bouwe;
David Disponteyn;
Matheus van Ryssen;
Willem Dunlopes;
Dionys van Es;
Paulus Dusseldorp.

Over de comp^{e}. van de Westzyde:

Isaacq Soolmans;
Pieter Schippers.

Tot lieutenanten:

Herman Clencke van Odesse;
Willem Moubach.

Tot vaandrigh;

Jacob Does;
Adriaen Adriaensen.

Tot sergeanten:

Adriaen Adriaensen;
Jan Babtist de Looff;
Manuel Nauwendorff;
Gysbert de Hartoch;
Gysbert de Doot;
David Schouten;
Franck Bernardus;
Jan Herculessen.

Item voor de burgerlycke cavallerye

Tot ritmeester:

Isaacq Soolmans met.................................. 12 stemmen;
Jurgen Schults.. 11.

Tot lieutenant, hoedanigh een officier als dienstigh en nodig nu oocq is voorgestelt:

Jan Wynants met.. 11,
Jacob Does met... 12.

Tot cornet:

Jan Vrouwelingh.. 12,
Eduart Pittavin.. 12.

Tot quartiermeersters:

Joost Schouman
Hendrick Halft
Gerrit Croon
Aert Puttelaer
} met.. 12.

Uyt alle welcke persoonen dan goetgevonden syn ten meerendeele uyt de oude te continueren en op nieuw te verkiesen d'volgende:

Voor de comp. van d'Oostzyde:

Pieter van Leeuwen capiteyn by continuatie:
Adriaen van Hosten lieutenant by optredinge;
David Disponteyn vaendrich by nieuwe electie.

Tot sergeanten:

Bartholomeus van Doorneyck
François Gade
} by continuatie;
Dionys van Esch
Paulus Dusseldorp
} by nieuwe electie.

Voor de comp. van de Westzyde:

Abraham Struys capitain by continuatie;
Pieter Schippers lieutenant item;
Willem Moubach vaendrich item.

Tot sergeanten:

Sebastiaen Pittavin } by continuatie;
Izaacq Dinckels }
Adriaen Adriaensen } by nieuwe electie.
Jan Babtist de Looff }

Voor de cavallery:

Abraham Wys ritmeester by continuatie;
Jan Wynands lieutenand by optredinge [1], synde alsnu dese functie voor de eerste mael hier bygestelt.
Eduart Pittavin cornet by optredinge;
Jan Thys van Flesbach quartiermeester by continuatie;
Gerrit Croon quartiermeester by nieuwe verkiesinge.

Wyders zyn oocq noch op de nominatie van heeren Scheepenen tot wyckmeesteren vercooren, in plaets van eenige andere die vertrocken, verstorven of verhuyst zyn, de volgende:

Joannes de Vlamingh in 't blocq .... E;
Carel Crab in 't blocq .... J;
Johannes Helt in 't blocq .... Q;

aan de Westzyde binnen de stadt:

Adriaen Adriaensen in 't blocq .... J;
Isaacq Dinckels }
Cornelis Swart } .... L;

buyten de stadts Oostzyde aen de cingels:

Louys de May }
Jan van Zeelst } alle Mardycker burgers;
Marcus Andriessen }

buyten de stadts Westzyde:

Jacob van Dyck;
Pieter van Leeuwen;
Jorephaes Vosch;
Abraham Wys.

---

[1] Het HS.: *optredringe*.

Heden is oocq door d'E. Heer oudt Extraordinaris Raedt Anthony Paviljoen in Rade van India overgelevert sekere memorie, by zyn E. ontworpen ende opgestelt, behelsende eenige consideratien, advysen etc. aengaende het bestier van Comp. zaacken op de custe van Cormandel, van hetwelcq in 't vervolch deses op zyn tyt breeder zal worden gesprocken.

12 *d*°. Nademiddach nae de predicatie zyn de op eergisteren gecontinueerde [1] en opnieuw geëligeerde burger-crychsofficieren, soodanich als deselve hiervooren zyn uytgedruct, onder den gewoonelycken eedt in haere chergies door Haer Ed. in de groote vergaderzaal bevesticht, ende doen vorder onder de groote boom generaelyck op 't welvaeren des vaderlandts, de Generale Comp. en dese stadt Batavia eens rondegedroncken ende daermede tegen den avont yder nae zyn huys gekeert.

13 *d*°. Voordemiddach is alhier ter rheede op de schepen aengeslagen een extract uyt het reglement, door d'Ed. Heeren Majores onder dato 16 October 1676 tot weringe ende uytroeyinge van den particulieren handel etc. in India beraemt, spreeckende van 't verbot der vrye vaert van Batavia nae Bantam, over ende weder, luydende van woort tot woort aldus:

> Tot welcken eynde strictelyck zal werden verboden de vaert en handel van Batavia op Bantam et vice versa, van wie sulcx oocq soude mogen wesen, 's Comp. vaertuygen, die men soude mogen goetvinden tot nodige diensten derwaerts te senden, eenelyck uytgesondert, alleen permitterende vissers en andere met hare vaertuygen en cleene coopmanschappen van Bantam tot Batavia te comen, mits, als geseyt is, geen cleeden off Europische waeren daer aenbrengende, op pene van confiscatie en van 't schip off vaertuych en de inhebbende goederen, mitsgaders vordere straffe, daertegen te statueren.
>
> (*onder stont:*)
>
> Geëxtraheert uyt het reglement der Ed. Hren. XVII, dato 16 October 1676, ende daermede accorderende bevonden.
>
> Batavia in 't Casteel den 13 Juny 1678.
>
> Ter ordonnantie van Haar Ed.
>
> (*was geteyckent:*)
>
> JOAN VAN HOORN, E. clercq.

Welcke vaert dan, tot duslange by de burgerye en ingesetenen alhier, doch echter onder de vereyschte restrictie, geëxerceert zynde, hiermede nu achtervolgens de ordre ende intentie der hoochged. Ed. Heeren Majores geheel sal comen op te houden ende te cesseren.

14 *d*°. Heden vertrect vanhier nae Japara seker Chinees, Liongsia genaemt, zynde een ingeseten deser stede, eenelyck medenemende een cleen briefie van voorschryvens aen d'E. commandeur ende crygsoverste Isaacq de St. Martin, om

---

[1] Het HS.: *de gecontinueerde.*

gemelte Chinees ontrent het invorderen van eenige zyner uytstaende schulden aldaer in der billickheyt sooverre de behulpsame handt te bieden, als buyten prejuditie ende ondienst van d'E. Comp. soude connen geschieden, gelyck by het gemelte briefie in 't afgaende briefboecq nader can werden beoocht.

Ontrent den avond vertrect vanhier nae de besettinge voor Pamanoecan het bootje de Posthoorn, eenelyck om de hoecker de Croonvogel, nae Toncquin aengelecht, te vervangen, en dan voorts in die besettinge tot nader ordre te verblyven, medenemende een briefken aen den lieutenant Jochem Michielsen mitsgaders den raad aldaer, in substantie van soodanigen inhoude als hieronder volcht:

dat Haer Ed. wel ontfangen hebben het schryven, gedachtekent den 7 deses uyt het jacht Gouda, benevens de memorie van de jongst verdeelde provisien en 't dachregister, by den schipper Adriaen Steutel zedert 23 April jongstleden gehouden;

dat zedert noch uyt de missive, gedateert 12 deser maendt Juny, met aengenaemheyt zy verstaen, dat den Bantamsen oversten Radeen Sinnepatty met all zyn volcq door den Samadanger op de vlucht gedreven en hy selfs cort daernae overleden was, temeer nu wert gehoopt, dat den Bantammer dat volcq voortaen wel in ruste en ongemoeyt zal laeten, gelyck oocq de geruchten nu eenige dagen op Bantam selve hebben geloopen, dat al het crychsvolcq op het sterck aenhouden van den jongen Coninck door zyn vader weder thuysgeroepen soude zyn;

dat middelerwyle niet ondienstich sal wesen ymandt nae Sammadangh op te senden om dien Pangiran aen te seggen, dat Haer Ed. seer gevallich zy te verstaen zyne cloeckmoedicheyt ontrent het verdryven der Bantammers, met aenmaninge dat hy daerby will blyven volharden, onder belofte vanwegen d'E. Comp. alle hulpe ende bystant te sullen genieten;

dat ondertusschen voor (1) welgedaen wert aengesien, dat deselve op zyn versoeck met een paer phistoolen en haer toebehooren was geaccommandeert;

dat Haer Ed. vermeynen de 100 stucx koebeesten, die meergenoemde Pangiran voornemens was over den landwech nae Batavia te senden, veel gevoechlycker te water herwaerts soude connen werden beschict, indien se maer tot Pamanoecan off Insiassem aff conde comen, ende welcken dan in sulcken gevalle met de Croonvogel soude connen werden overgesonden, omdat hetselve nu door het Posthoorntje vervangen staet te werden, al souw het daernae oocq 3 à 4 dagen moeten vertoeven;

dat het oocq een goede zake soude wesen, indien eenige koebeesten van Samadangh over landt nae Tanjongpoura gedreven conde werden voor onse besettelinge aldaer, als dewelcke te dier plaetse weynich vee conde becomen;

dat den stuurman ende de gequeste matrosen van de affgeloopen gontingh alhier wel aengecomen zyn, uyt dewelcke dan verstaen wesende dat de gemelte gontingh niet wedergevonden zy, soo sustineeren Haer Ed. deselve wel nae Cheribon mocht wesen vervoert, achtende derhalven niet ondienstich dat de chialoup de Vlieger eens uyt de besettinge derwaerts werde gesonden, onder pretext van te vernemen off den sabandaer aldaer de missive, jongst door d'Ed. Heer Directeur

(1) Het HS.: *voort*.

Generael Cornelis Speelman uyt den naem van Haer Ed. aen hem geschreven, wel ontfangen heeft ende of deselve niet beantwoort sall werden etc., om dan meteenen eens naeukeurich om te hooren of voorsz. gontingh aldaer niet aengecomen zy, en verders hoedanich de zaacken der Banthammers te dier plaetse zyn gestelt en hoedanich wegens 't lange uytblyven van de drie gebroeders hunne Princen daer al wert gesproocken, ende voorts wat daer al ommegaet en oocq off de moordenaers niet te achterhaelen offte te becomen zyn, dat wel te wenschen waere om ten exempel van anderen gestraft te werden;

dat men verlancht te verstaen, hoe het sich na de verschyninge van Wiera Loddera tot Indermayoe zal toegedragen hebben met de Banthammers, die aldaer ten getale van 80 mannen verbleven waeren naedat den Banthamsen gouverneur vandaer vertrocken was, gemerct Haer Ed. gansch niet van meninge zyn, dat volcq aldaer te laten nestelen en verblyven;

dat van de militie, jegenwoordich op de Croonvogel bescheyden, niet meer op de Posthoorn mogen werden geset alsser bequame lyffberginge sal voor zyn, latende de rest op het schip 't Wapen van der Gouw overgaen, ende middelerwyle sooveel sorch dragende voor de gesontheyt der besettelingen in 't generael als eenigermaten can geschieden.

Ter ordinaire vergadertyt is op desen dach, op de verscheydene versoecken, door de meeste ende voornaemste Chinese inhabitanten gedaen om weder als voorheen met een capiteyn over hunne natie te mogen werden voorsien, als zynde die plaetse al zedert den jaere 1665 mits het overlyden van den Chinees Siqua vacant geweest, ende noch verders om meteenen oocq te mogen genieten de mindere hooftofficieren, als lieutenant en vendrichs, in Rade van India goetgevonden haer gemelte versoecken in te willigen en toe te staen, ende derhalven uyt de aensienelyckste, reckelyckste, bequaemste ende beminste voorgedragen Chinesen te verkiesen Tsioa Wanjock tot capitain, Limsisaey tot lieutenant ende Litsoeko tot vendrich, alle drie persoonen van goede bequaemheyt ende onder haere natie wel 't meeste geacht, met dewelcke dan de Chinesen niet alleen wel in haer schick, maer oocq te bequamer sullen wesen om volgens haere gedaene aenbiedinge by overval van vyanden off andere toevallen nevens andere Inlandse natien tot beschermінge van dese stadt ende de daeromher gelegene landeryen te connen dienen.

Wyders is noch verstaen sooveel goude coebans van de ingesetenen deser stede in te wisselen alsser tegens thien rd[s] yder te becomen sullen zyn, mits dat het bedragen van dien by de Comp. op interest werde gelaten tegens $^1/_2$ per cento 's maents om dan voorts gemelte coebans nae Cormandel te senden tot aflegginge van de sware interestgelden, waermede d'E. Comp. in dat gouvernement ten bedrage van een cloeck capitael tegen 2 per cento ten hondert 's maents is beswaert.

15 *d*[o]. Nademiddach wert alhier binnen het Casteel voor de puye van Zyn Ed[ts] wooninge gebracht een jongh gewurpen veulem van een paert, noch levendich, hebbende maer twee achterste beenen ende van de voorste gansch geen teecken, zynde echter van de bovenborst aff tot aen de buyck toe geheel bewassen

ende voorts het hooft ende den hals mitsgaders het boven- en achterlyf van een behoorlycke gestalte, doch is 't selve niet langh daernae gestorven.

Desen achtermiddach heeft den Heere oudt Ordinaris Raedt van India Laurens Pitt een vrundelyck affscheyt genomen van Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael en de presente Ed. Heeren Raden van India, gaende metterwoon uyt desen casteele in de stadt, naedat zyn Ed. alvoorens door ged. Zyn Ed[t]. in geselschap van d'andere Ed. Heeren Raden in zeedige vrolyckheyt op een toegericht collation was onthaelt.

Tegens den avont comt alhier weder van Bantam terugge de chialoup d'Orangieboom, medebrengende een briefken, door den resident Willem Caeff aen Haer Ed. geschreven in dato 14 deses, luydende in substantie aldus:

de chialoup d'Orangieboom was op den 4 deser loopende maendt van Batavia aldaer verscheenen met Haer Ed. missive, gedachtekent twee dagen tevoorens, doch den vryburger Christiaen Louwinger, in gemelte briefken gementionneert, daermede niet overgecomen, sulcx men gelooffde hy noch op Batavia verbleven was;

het tweede Engels schip de Phenix, van hetwelcke in het jongste schryven is gesproocken, was mede overgecomen ende daermede eenen M[r]. Robbert Parker onder den titul als tweede, doch als agent indien M[r]. Arnould Weythe overleden mocht zyn, sulcx nu oocq uyt crachte van dien den gewesen p[len] agent M[r]. Abel Payne het oppergesachhebberschap aldaer aen denselven had moeten cederen en transporteren;

met gemelte bodem waeren noch 10 à 12 mindere gequalificeerde Engelse overgecomen om tot de negotie ([1]) nae Toncquin, Tayoan, Amuy etc. te werden gebruyct;

derselver ladinge bestont in 10 kisten gelt, groote parthye staefyser en loot, 300 balen diverse laackenen, croonrassen, perpetuanen etc., mitsgaders twee stucken metaal canon voor de Conincq van Toncquin, wegende ([2]) yder 8000 ℔, bezyden 't welcke door de particuliere noch over waeren gebracht verscheyden wynen, bieren etc.;

geen ander nieuws had men van de Engelse vrunden connen vernemen, als dat Zyn Conincklycke Hoocheyt den Heere Prince van Orangie met de dochter van den Hertoch van Jorck in huwelyck getreden ende de hoope tot een goede vrede groot was;

achtervolgens Haer Ed. ordre den jongen Sulthan bekentgemaect zynde de redenen waerom Haer Ed. deselve met geen pascedul konde accommoderen, soo had gemelte Vorst sich daermede vergenoecht gehouden, doch de Chinesen middelerwyle door geschencken niet alleen een pascedull van de Engelse vrunden, maer daerbenevens noch een geschrift vercregen, dat de helft van de ingescheepte cargasoen gedachte Engelse toequam ende eygen was, bezyden hetwelcke zy noch oocq met twee Engelse matroosen ende een vlach voorsien waeren;

den ouden en jongen Conincq op den 7 deser eens van Turtiasa met veel van de voornaemste hovelingen tot hun vermaack ter reede Bantam verscheenen zynde, waeren er tenselven dage soo door d'Engelse en Deense als oocq zyn eygen schepen verre over de duysent eerschooten gedaen;

([1]) Het HS.: *nogatie.*

([2]) Er staat: *wegen.*

andermaal was er een gesant van den nieuwen Sousouhounan op Bantam verscheenen, eenelyck, soo den resident was bericht, om den Conincq te vermanen dat hy syn crychsvolcq van Samadangh weder gelieffde thuys te roepen ende te versoecken dat hy hem geliefde te laten toecomen de verlaten huyschvrouw van zyn broeder Singazary, 't welcq men sustineerde dat niet soude geschiede, omdat se al wat meer gemeensaemheyt als wel de eerbaerheyt toeliet met eenige Bantamse groote gebruyckende was;

den gesant, door den Bantamsen Conincq aen Troenejaja affgesonden, was weder teruchgecomen, eenelyck met een compliment-briefken, twee gommen en een paert ende een cris, 't welcq by dien Vorst niet gevallich was geweest, ende soude Troenajaja oock innerlyck misnoecht zyn over dat den Bantammer de drie Cheribonse Princen gebroeders onder zyn macht behielt, hebbende den Sulthan op zyn gedaen versoucq om de wapenen opnieuws tegen d'E. Comp. op te vatten, doen aenseggen, dat hy sich niet verder conde engagieren en jegenwoordich selffs genoech te doen hadde om staande te blyven;

de Bantamse gesanten, afgesonden aen Crain Gillisson ende de verdere Maccassaren, hun op Java onthoudende, waeren noch niet weder teruchgecomen;

de tocht, van den Pangirang Kiedol en Keey Aria nae Tangerangh voorgenomen, was geheel afgeraect en soude nu die beyde voortaen hare woonplaets op Turtiasa gaen nemen, omdat se over de zaacken van Tangerangh ende andere quade trecken meer by den jongen Sulthan in onguust waeren geraackt;

Radeen Sinepatty was middelerwyle met al zyn volcq van voor Sammadangh opgebroocken;

de twee outste der drie Cheribonse gebroeders souden binnen drie à vier dagen weder nae haer land gelargeert werden, doch de jongste aldaer noch vooreerst moeten verblyven, uyt beduchtinge dat hy, mede thuysgecomen zynde, wel iets tot nadeel van zyn broeders en de gewaende heerschappye der Banthammers over dat lantschap mocht comen te ondernemen;

met het Deens schip de Gulde Fortuyn waeren twee Nederlanders van Javas Oostcust aengecomen; d'eene, zynde een vryburger, had versocht met de chialoup Orangie over te mogen vaeren, dat hem was toegestaan, maer d'andere, die men niet en wist offet een burger off Comp. dienaer was, had sich getracht tot het Moorsdom te begeven, ende waerom men, deselve dan oocq by de cop hebbende laten vatten, geboyt nae Batavia opsondt;

den 11 deser maant was seker Engelse vryman met 12 vaten Engels bier, geladen in twee vaertuygen, nae 't eylandt de Menscheeter vertrocken om hetselve bier, vermits het verbot der Bantamse vaert, des mogelyck aen eenige onser vryburger-vaertuygen over te geven en alsoo ter sluyck tot Batavia te brengen;

seker Engelsch adsistent Stoffel Broun, laest met het Engels schip de Phenicx overgecomen, hadt aen den resident Caeff een pacquetje papieren overhandicht, door d'Ed. Heeren Majores aen de Hooge Regieringe van India geconsigneert, 't welcq dan nu oock nae Batavia gesonden wiert;

op Bantam was seker bericht gecomen, dat het Chinese joncq, op den 9

deser maendt Juny met d'Engelse pascedul nae Japan vertrocken, den 11 daeraenvolgende op de Noorderwachter ontrent de Straat Banca verseylt ende gesneuvelt was.

Het pacquetje vaderlandse papieren, waervan hiereven boven in de Bantamse materie zy gesproocken, dan nu oocq hier ontfangen ende geopent zynde, is bevonden te zyn een dubbelde missive, gedachtekent 18 October des voorleden jaers, met eenige bylaechjes, by d'aencomende patriase papieren te vinden, en bevoorens ons met de Snobber almede gewerden.

17 *d°.* Heden comt alhier uyt Amboina met eygen vaertuych te verschynen den burger Francois Penneman, medebrengende een missive, door d'Heeren Gouverneurs Anthonio Hurt en Robbert de Vicq aen 't casteel Victoria aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in dato 14 April, van soodanigen inhout als in 't aencomende brieffboecq can werden gesien, zynde de nageloegst Godt zy danck veel grooter gevallen als men 't voorleden jaar tegemoet, hadt connen sien, als sullende nu niet min bedragen als 1600 bharen off 880000 ℔ tesamen, staende het allomme wyders in die provintien wel en in een goeden toestant, doch hadden onlangs de Christenen op de cust van Ceram, bewoonende de negoryen Amahey, Makanrika, Swouko etc., in de bocht van Coack van de Alfoeresen van Wessi en Sepa geen cleenen overlast geleden, maer men was voornemens, indien zy hun niet billicker ende heblycker quamen aen te stellen mitsgaders met haere nabuyren te verdragen, haer in sulcken gevalle in het aenstaende jaer eens terdegen met de correcorre-macht te comen besoecken, dat nu mede wel geschiet, maer evenwel door de niet wel aengelechde en slordigen aenvall der bevelhebbers ([1]) en Christenen Orangcayen vruchteloos uytgevallen was.

Des avonts zenden Haer Ed. vanhier direct nae Palimbangh de chialoup de Orangieboom, eenelyck om den coopman en commissaris Joan van Leenen vandaer naer Jamby over te brengen, die goetgevonden zy expresselyck derwaerts te laten gaen om dat comptoir vermits het overlyden van het gewesen opperhooft, den coopman Gerrit Poth, oocq eens op het aldernaeuwkeurichste te visiteren, ende wyders alles nae d'ordre van de Generale Comp. soodanich te redresseren als sall comen te vereysschen, gelyck breeder by de twee briefjens, die nu aen zyn E. op Palimbangh ende de adsistenten Dirck Meur en Adam Westerman tot Jamby overgaen ende in 't afgaende briefboecq ingeschreven, can werden gesien.

Op de ordinary vergadertyt is in Rade van India goetgevonden ende verstaen, de Maleytse ende Balyse ingesetenen, die anno passado onder d'Ed. Heer Directeur Generael den oorloch op Javas Oostcust gevolcht ende daervoor geen besoldinge genooten hebben, om die luyden destemeer aen te moedigen ende tot d'E. Comp. genegen te maecken, voor hunne thienmaendige getrouwen dienst in plaets van eenige vaste belooninge by maniere van geschenck toe te leggen yder gemeen man 15 rd[s] ende de officieren nae merite en advenant wat meer, waermede gemeent wert dat dese luyden weltevreden en vernoecht sullen zyn.

18 *d°.* Des avonts vertrect vanhier nae Japara de chialoup de Lauriertacq, medenemende een cleen briefken van Haer Ed. aen d'E. Heer Ordinaris Raedt

---

([1]) Het HS.: *behelhebbers.*

en oudt Ambons Gouverneur Anthonio Hurt, synde albereyts met het schip Japan uyt Amboina voor Japara verscheenen, eenelyck dienende omme zyn Ed. te versoecken achtervolgens het nader besluyt, op gisteren in Rade van India genomen, om, de toedracht (1) en stant der zaacken op Japara en Javas Oostcust cundich geworden ende wel ingesien hebbende, op het spoedichste vandaer nae Batavia over te comen om alsoo te bequamer te mogen zyn, hier met malcanderen rypelyck te overwegen, wat ten besten van het onderhandse Mattaramse wercq verder gedaen ofte gelaten zal dienen te werden.

Desen dach is alhier met een Javaens vaertuych van Bantam aengecomen seker Engels capteyn, meester Wildy genaemt, eensdeels om Zyn Edt. d'Heere Gouverneur Generael Rydkloff van Goens uyt den naem van den nieuwen agent meester Robbert Parker te begroeten, ende anderssdeels om alhier zyn behoef van masthouten te soecken, tot welcken eynde deselve van geciteerde agent een brieffie van voorschryvinge heeft medegebracht, gedachtekent den 6 Juny ouden styl, 't welcq uyt het Engels vertaelt zynde van woorde te woorde dusdanich is luydende:

Aan (2) Zyn Exellentie d'Ed. Heer van Goens.

Mynheer.

Door de boosheyt van desen tegenwoordigen tyt, bysonderlyck in dese gewesten predominerende, en 't onvoorcomelyck ongeval, myn laeste voorsaet, den E. agent Weythe, overgecomen, ben icq door verkiesinge van de Honorabele Engelse Oost Indische Comp. tot agent in zyn E. plaetse alhier aengecomen, ende bevindende mynselven soo naer aen een persoon van sulcken hoochwaerdicheyt, eere ende voorsichticheyt en deucht als UE. Excellentie is, soo hebbe icq in soodanigen gelegentheyt van tyden als dese is (waerin beyde onse natien soo naeuw vereenicht zyn door de geluckige trouw van Zyn Hoocheyt den Heere Prince van Orangie met Hare Hoocheyt de oudtste dochter van den Hertoch van Jorcq) niet connen naelaten, sonder myselven schuldich te maken aen d'algemeene beleeftheyt en de censure van U Excellentie, te betaelen de schuldige eer en plicht, die icq beyde natuyrlyck ende actueelyck aen U Excellentie diensten schuldich ben, ende als een claere bewys van reële toegenegentheyt en waerdicheyt, die icq U Excellentie natie toedrage, onder dewelcke icq eenige tyt in Holland geleeft hebbe, ende bysonderlyck voor den persoon van U Excellentie, wiens edele character niet alleen in Bantam ende Batavia, maer oocq in de meeste deelen van Europa door de bazuyn van de faem is verkondicht geweest.

Ick hebbe myn verstout nevens myn nedrigen dienstpresentatie U Excellentie toe te senden eenige van my van London medegebrachte waeren,

---

(1) Het HS.: *toedricht* evenals hierbeneden op p. 313.

(2) Het HS.: *Aaan.*

bestaende in een cas met canary ende een cas met claretwyn, en een cas met glasen mitsgaders een paer oprechte Engelse bevers ([1]), dewelcke icq hoope dat U Excellentie gunstelyck zal aenvaerden ende my genereuselyck pardonneren.

Den brenger deses die U Excellentie deselve sall overhandigen is den capteyn Wilm Wildy, die my met zyn schip uyt Engeland gebracht ende het ongeluck gehadt heeft van zyn voormast en boechspriet te verliesen, en niet vindende om alhier deselve te suppleren is genootsaect geweest dese reyse nae Batavia te doen met hoope van aldaer voorsien te werden, en heeft my tot dien eynde versocht, niettegenstaende icq een vremdelingh by U Excellentie ben, om als syn voorspraeck by U Excellentie te verstrecken. Ick ben onderricht dat U Excellentie overvloedich voorsien is van masten, daeromme icq my verstoute om U Excellentie te versoecken te gelieven te ordonneren hem voor zyn gelt een mach ([2]) toegevoecht werden. In wat occasie icq reciprocquelyck dese gunste zal connen erkennen off bequaem geoordeelt werden tot U Excellentie bevelen, zal niemant met meerder oprechticheyt en toegenegentheyt bereyt zyn deselve te achtervolgen als, mynheer,

(*onder stont:*)

U Excellentie gansch gehoorsamen dienaar, van U Excellentie te ([3]) bevelen,

(*ende was geteyckent:*)

ROBERT PARKER.

(*ter zyden stont:*) Bantam den 6 Juny anno 1678.

In den avont wert alhier oocq per Comp. gontingh comende van Craoan een brieffje aengebracht, in dato 17 Juny door den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de veltschans tot Tanjongpoura aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van advys:

hoe de pardonbrieff, door Haer Ed. vervaerdicht voor de hoofden der fugative Baleyers Carty Soeta en Naya Bangsa, aenstonts na den ontfangh den gouverneur van Tanjongpoura Wiera Saba ter hand gestelt was, die deselve oocq sonder uytstel door eenige vertrouwde Javanen aen haer opgesonden hadde, last hebbende deselve oocq mondelingh te vermanen om personeel ontrent den lieutenant tot Tanjongpoura te willen verschynen om aldaer metterdaet haere gehoorsaemheyt aen d'E. Comp. te bethoonen, etc.;

dese provisien, onlangs aldaer aengebracht, sou men achtervolgens Haer Ed. ordre op het naeuwste mesnagieren, hebbende den inwoonderen van de revier Chebet d'onse doorgaens middelerwyle met leefftocht versorcht, doch soo ruym of ryckelyck niet als 't vereyschte, 't geen zy seyde veroorsaact te wesen door de onrusten waermede zy noch dagelycx wierden geplaecht; evenwell waeren die opperhooffden tot verscheyde maelen by gemelte van den Eeden verscheenen en daeronder wel voornamentlyck die van de negoryen Babbakan, Patimoangh en Sensioangh, eenelyck maer om

([1]) Versta: *kastoren hoeden.*
([2]) Het HS.: *macht.*
([3]) Dit *te* ontbreekt in het HS.

hare vruntschap en submissie te bewysen, doch middelerwyle dat se de jongste mael aldaer waeren, was, de soon van Tambacqbaya, regent van de plaetse laestgenoemt, mitsgaders noch een ander Javaen, jammerlyck door de schelmse Baleyers om 't leven gebracht ende vermoort zynde, alle het volcq uyt geciteerde drie ende noch eenige andere negoryen tesamen geloopen tot Patimoangh om aldaer gelyckerhand dese moordadige fielen te wederstaen, doch, voor hare macht bevreest zynde, hadden ([1]) se seer ernstelyck van d'onse adsistentie versocht, die hun was goetgevonden toe te voegen, te weten een sergeant mitsgaders 24 Nederlandse ende 6 inlandse zoldaten, met ordre om maer tot bescherminge van dese arme luytjens tot Patimoangh te verblyven ende sich niet vandaer op eenige advantagie uyt te begeven als op vaste versekeringe van victorie etc.;

nu wierden mede nae Batavia gelargeert eenige ziecken; waren aldaer zedert den 18 May tot nu acht mannen overleden, sulcx voor jegenwoordich die besettingh noch sterck bleeft in 't geheel 91 mannen;

den inlandsen sergeant Jan Jacobsen was over eenige gepleechde onbehoorlyckheden ontrent de familien der Javanen tot soldaet gestelt, welckers plaetse dan nu weder wierdt waergenomen by den tolcq Claes Mendes;

nu wiert nae Batavia overgesonden de costgeltrolle ende consumptiereecqueningh zedert 't aenwesen van den lieutenant van den Eeden op Tanjongpoura;

Haer Ed. ordre was aen de hooffden der dorpelingen op Chebet bekentgemaect, te weten om op Batavia hun schultplichtige onderdanicheyt te moeten comen afleggen;

van de negorye Chinapack, alwaer gesecht wiert dat de fugative Baleyers en Banthammers huyshielden, wiert alsnu een caerte overgesonden;

de gesoute visch, waervan Haer Ed. in 't jongste schryven hadden gelieven te spreecken, had men niet ontfangen;

wegens de 20000 geëyschte bamboesen had men aen den sergeant Bervelt tot Patimoangh ordre gegeven, en wert nu oocq nae Batavia gelargeert den soldaet, in de jongste missive gemelt, om zyn erffenisse te pretenderen;

den gouverneur van Tanjongpoura Wira Saba had op het voorhouden van Haer Ed. nader ordre asseurantelyck belooft, d'onse met allerhande levensmiddelen te willen versorgen, maer om selfs personeel nae Batavia te comen tot antwoord gedient, dat hy vermits de gedreychde overvall van de Balinesen rovers niet wel van zyn volcq conde scheyden, doch dat hy evenwell binnen weynich dagen ymant van de zyne af souden senden om hem ontrent Haer Ed. te excuseren.

21 *d°.* Jegens den avont comen alhier over Tegal van Japare te verschynen de fluyt Sparendam en het nieuwe gemaecte jachtje de Javaense Bode, beyden beladen met:

100 realen swaerte gout;
151 coyangh grof zout;
59 stucx gesorteerde swalpen;
85 vaems balcken en
50 stucx riemhouten, gesamentlyck bedragende........ .... ƒ 4744:10.

([1]) Het HS.: *had men.*

Met deselve zyn oocq overgebracht twee brieven, d'eerste door d'E. commandeur ende crychsoverste Izaacq de S^{t}. Martin mitsgaders den raed in dato 13 Juny uyt Japara, ende de tweede door de besettelingen in dato 17 desselven maendts uyt Tegall aen Haer Ed. geschreven, luydende beyde in substantie als volcht, eerstelyck aenvangende met die van den E. S^{t}. Martin en raedt voormelt uyt Japara:

de jachten Batavia ende Brederode had men aldaer doorgaens moeten gebruycken tot overvoer van het crychsvolcq nae soodanige plaatsen, daer den vyant het eerste socht in te dringen en door te breecken, 't geen dan oocq derwaertsover geen cleen ontsach gebaerd hadde;

de fluyt Sparendam, met syn volle ladinge van Rimbangh op Japara verscheenen, wiert nu soodanich nae Batavia gesonden;

alle papieren ende documenten voorgevallen zedert het jongste schryven aen den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, toenmaels op de reyse nae Batavia zynde, wierden nu overgesonden, by dewelcke was te sien dat de apparentien tot een goeden uytslach van d'oorlochsexpeditien niet verargert waeren, indien men het werck wederom sonder langer tytverzuym met ernst ende vigeur terhandtgenomen wierdt;

de tydinge uyt Sourebaya waeren gansch niet ongevallich, doch door de dominerende siecte en qualen onder het volcq was men aldaer niet wel bequaem om de stropende ende swervende Maccassaerse moescoppers geheel wech te jagen, doch had men er weynich tyts geleden 7 gevangen gecregen, die weder op het sterck aenhouden van haere hooffden waeren gelargeert, onder beloften van voortaen noyt meer iets tot nadeel van de Comp. ende des Sousouhounans onderdanen te sullen ondernemen, doch had men naderhandt alweder ondervonden dat se niet conde naelaten het oude pat te betreden, waervan echter de hoofden ignoreerde, dat nochtans niet wel buyten haer weten conde geschieden, maer ter contrarie gelooffde men, als dese stroopers rycq beladen met den buyt weder thuysquamen, hare bevelhebbers daervan mededeelden ende alsoo de schult van haar wanbedryf wisten aff te coopen ende uyt te wissen;

de affgesondenen van Dain Mangalle, waervan hiervooren in 't begin van May onder de materie van Japara is gesproocken, op Japara wesende ende dese Sourabayse tydinge voorgehouden zynde, hadden mede wel expresselyck ontkent, dat dusdanige roveryen met voorkennisse van de bevelhebberen soude werden te wercq gelecht ende verricht, maer seyden se dat Crain Gillisson een wulps en los man was, die ydermael door haer meester Dain Mangalla most aengeraden ende vermaent werden, zyn leven wat zediger aen te stellen ende zyn volcq, dat mede dertel en van bedorven zeden was, beter in toom te houden etc., op hetwelcke hy Gillisson doorgaens tot antwoord diende dat het beter was den oorloch noch wat in te sien, en dat men nae den uytslach van dien sich altyt wel weder de Comp. conde onderwerpen ende een andere manier van leven aennemen, ende waerom dan oocq meergenoemde haer meester, dit gedoente moede geworden zynde en siende dat se dusdanich niet lange soude connen bestaen, van Gillisson soude affgeweken wesen, in voornemen om hem na de weercomste van gemelte gesanten 's Comp. ordres ende beveelen gehoorsamentlyck te onderwerpen;

dit volcq wiert door den rebel Troenejaja geheel in rust ende vrede gelaten, schynende denselven althans sich vernoucht te houden met zyn tyt in groote debauches door te brengen ende sich in allerhande wellusticheden om te wentelen, hebbende een tyt lange met zyn groote macht niet anders uytgericht als Maas Toampel in den optocht nae Sidayoe te repousseren, waerdoor de 7 stucx Bantamse vaertuygen middel hadden gevonden hun bootschap ontrent hem aff te leggen ende haer medegebrachte goetje te bestellen, mitsgaders van deselve te versoecken om een stucq Mattarams canon S^t. Thomas ende de twee gommen Sacardelima genaemt, doch die Teroenejaja gesecht hadde niet te hebben;

van Sourebaya had men geen rys becomen en sulcx op Japara te marct moeten gaen om all aen te slaen dat men conde, tot verstreckingh van de maendelycx rantsoenen;

de negotie was op Sourebaya ongemeen slecht, 't welcq veroorsaact wiert mits den grooten aenbrengh van cleeden door particuliere, dat niet wel te verhinderen soude zyn voordat de zaacken derwaertsover tot het gewenschte oochmercq soude wesen gebracht;

de landen van Lassem en Rimbangh waeren nu een geruymen tyt van de invasien der vyanden bevryd geweest doch door de voorige geleden overvallen soodanich van volcq ontbloot, dat den aenbrengh van alllerhande houtwercken geheel in stilstant was geraact; op Rambangh begon de siecten onder het volcq al vrywat te cesseren, door hetwelcq men oocq bequamer wierd den vyant te repousseren, na dewelcke nu voor weynich dagen geleden een soldaet tot Balora overgeloopen was die se aenstonts om hals brachten, omdat hy, de tael niet connende, zyn meeningh niet en had connen seggen en zy oocq niet en wisten waerom hy tot haer overquam;

onder 't schryven deses was de chialoup de Nachtegael van Sourabaya geretourneert met tydinge dat het daer noch alles wel stont en dat Maes Toampel eyndelyck de vyanden weder uyt Sidayoe verjaecht en by zich daer vastgemaect hadde, maer was van Rimbangh met eenen oocq advys becomen dat Singa Padoe ende Wiera Mangala op Diepan met een groote macht aengecomen waeren met voornemen om noch van dese maendt onse pagger tot Rimbangh voormelt onder haer gewelt te brengen;

op Patty en Coedoes stont het alles wel, doch begon het aldaer met de levensmiddelen wat schaersiens om te comen, 't geen veroorsaect wiert doordien de vyanden laestmael vandaer vluchtende alles medegenomen hadde dat se conden wechvoeren, schynende alsoo alle de benedenlanden die se niet machtich waeren te beheeren, woest ende onnut te willen laten;

Damack, alwaer de leeftocht wat ruymer omquam, wiert nu gedurich door de vyanden die hun op Groboangh onthielden gedreycht, en waerom men oock raedsaem had geoordeelt, Brederode met parthye militairen derwaerts te senden om haer niet alleen te wederstaen, maer oock vandaer te verdryven;

op Wattas stont het alles wel, de laeste advysen vandaer gecomen dicterende dat de Prince Pangiran Singasarye overleden ende zyn broeder Martazana oocq met een doodelycke siecte bevangen was, bynae sonder hoope weder op te

zullen comen, en was tusschen Ranga de Mattaram ([1]) en Sindoradja een stilstant van wapenen geslooten opdat de Mattaramse en Wattase volckeren elckanderen niet soude beledigen; vier mantris ([2]) van Bantam waeren in de Mattaram aengecomen om met Pougar te spreecken, doch had Ranga de Mattaram dat verhindert en deselve weder teruch doen keeren, omdat haer bootschap was, Pougar aen te hitsen, in den oorloch tegen zyn broeder den nieuwen Sousouhounangh te volharden etc.;

wat nu wyders de resterende particulariteyten belangende, dierwegen wierden Haer Ed. gewesen tot de brieven, papieren ende documenten van alle cant overgecomen, uyt dewelcke soude connen werden gesien, dat de zaecken niet langer dusdanich conden blyven staen maer in een groote veranderinge comen, indien het begonnen werck niet weder met ernst ter handt genomen wiert, waertoe den bequaemsten tyt nu voor de deure scheen te zyn;

den capitain Sloot hielt het gaende op Chelimby, hebbende de vyanden tot driemael toe gerepousseert tot hare schade, en had men deselve capiteyn opnieuw met 10 Nederlands ende sooveel Inlandse soldaten gesecondeert, omdat de siecte al vrywat onder het volcq begon te domineren, ende vermeynde men wyders het wercq gaende te sullen houden connen tot de overcomste van Haer Ed. nader beveelen ofte de verschyninge van d'Ed. Heer Anthonio Hurdt uyt Amboina;

den gouverneur van Tegael Sitsia Goena was weder nae huys gekeert, hebbende belofte gedaen sich voortaen ontrent d'onse wat hebbelycker te sullen comporteren;

daeromher was een gerucht verspreyt dat sich ontrent Banjamas weder eenige vyanden soude vertoonen, niet wel connende bedacht werden waer deselve vandaen gecomen soude zyn, en waerom men oocq sustineerde dat het maer een parthye rovers waeren, die men in 't begin soude trachten te verdelgen ende uyt te roeyen;

de coortsen hadden nu eenigen tyt op Japara onder het volcq geregneert, die noch al continueerde en quamen al eenige aen deselve te sterven, gaende nu een pertinente rolle over van alle de militairen, nae het vertreck van d'heer Speelman overleden, welckers getal de jongste gesondene 50 mannen nauwelycx soude comen te suppleren;

de vereyschte fortificatie tot Japara had men mits gebrecq van volcq tot noch niet byderhandt connen nemen;

met de fluyt Sparendam voer nu nae Batavia over den coopman Everhard van der Schuyr benevens een siecken opperstierman ende den gentyf Moetiappa met zyn soontje.

Volgt den inhout van 't briefken uyt Tegaal voornoemt van den 17e deser maent:

den gouverneur Sitsia Goena, in 't voorich schryven gemelt, weder van Japara teruchgecomen wesende, had hy den resident Grimmel ([3]) by sich ontboden,

---

([1]) Het HS. heeft eene komma achter *Ranga*.

([2]) Het HS.: *matris*.

([3]) Er staat: *Grimlnel*.

deselve affvragende, hoeveel paerde hy wel nodich soude hebben om met het halve guarnisoen tot Tegael personeel met hem op te trecken nae de negoryen Bonjoemas, Onjesalinga etc., en de vyanden, die gesecht werden hun aldaer te onthouden, te verdryven en wech te jagen, waerop denselven dan in antwoordt gedient wesende, dat den E. commandeur S[t]. Martin dierwegen niets hadde believen te beveelen ende de instructie, door d'Ed. Heer Directeur Generael aldaer gelaten, dicteerde dat men niet vermogens was eenich volcq uyt het guarnisoen te landewaert in te senden, ende veelmin 7 à 8 dagen reysens verre, gelyck dese negoryen gelegen waeren, soo hadt gemelte gouverneur sich daerover ongemeen verstoort getoont, dat men sich echter niet stercq aengetrocken hadde, hebbende hy zyn baentje op Japara ontrent d'E. commandeur Martin heel schoon ende deselve wysgemaect dat de pagger op Tegal door zyn toedoen geheel voltoyt ende vaerdich geraect was, daer nochtans 't geheele banquet, de valbruch etc. aen deselve quam te mancqueren endé waerom men hem oocq hadde tegemoet gevoert, dat hy eerst volgens zyn plicht alles soude helpen opmaken, indien hy by noot met eenigę Nederlandtse militairen wilde zyn geadsisteert;

door seker borger bericht zynde, dat de vyf ontvluchte Javaense moordenaers hun tot Cheribon onthielden, was den schipper Commer van Campen eens derwaerts gegaen maer had deselve niet vernomen, doch den sabandaer belofte gedaen haer te laten opsoecken ende aen d'onse over te leveren;

binnen weynich dagen hoopte men den hoecker de Goutvincq met een ladinge rys van Tagael nae Japara te sullen connén senden.

Nadien uyt het hiereven bovenstaende schryven, uyt Japara ontfangen, goede hoope wert geschept dat, mits het overlyden van den Pangaran Singasarye mitsgaders de hoopelose siecte van syn broeder Marta Sana, tusschen de derde broeder, Pangiran Pougar, die alsnu de keyserlycke stadt Mattaram in 't besit heeft, ende de vierde ende oudste der broederen, den nieuwen Sousouhounangh Amau Courat Sinnepatty Ingalaga, wel een accommodement soude connen volgen, indien geciteerde Sousouhounangh verder door d'E. Comp. wiert onderstut ende geadsisteert, soo is op heden in Rade van India goetgevonden, boven de reets genomineerde 50 militairen noch soodanich een getall van 50 cloecke soldaten ende 142 Inlanders vooraff derwaerts te senden.

Wyders is oocq vermits de swackheyt eeniger broederen predicanten goetgevonden, in de gemeente Christy als een sesde permanent predicant te beroepen ende te plaetsen den Eerwaerden predicant Melchior Leydecker, zynde een man van verscheyde goede gaven ende aengename conditien.

22 d°. Des morgens wert alhier per seker Chinees vaertuych, comende van Maccasser, een missive aengebracht, door heer President Jacob Cops mitsgaders den raedt in dato ultimo May uyt het casteel Rotterdam aen Haer Ed. geschreven, in sich begrypende een sommier verbael wegens den toedricht der zaacken aldaer, juyst wel van geen onaengenamen inhout, maer die echter wel gevalliger zoude connen wesen, want bleeff de diffidentie tusschen Radja Palacca ende syn swager Radja Tamparangh noch continueren soomede tusschen denselven ende den jongst affgesetten Couincq van Goa, Crain Bissé, die hy wel gaerne soo 't in zyn vermogen was met alle de Maccassaeren soude

trachten uyt te roeyen en te verdelgen, uytgenomen den listigen Crain Crouron ende Radja Sadrabony, nu Conincq van Goa, trachtende middelerwyle oocq zyn grootsheyt allomme soodanich in top te doen opclimmen, als by gemelte missive, in 't aencoment briefboecq ingeschreven, breder can werden gezien.

Na de middach erlangen oocq per Javaens vaertuych een cleen briefie, door den schipper Bayer Visch uyt het jachtie de Smith, geanckert voor Indermayoe, in dato 20 Juny aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie als volcht:

op den 8 Juny had men per den gouverneur Wiera Loddera 't affschryft van Haer Ed. missive nae Pamanoecan wel ontfangen en gemelte gouverneur oocq bekentgemaect, hoedat 5 Javanen, een Comp. gontingh affgeloopen ende gespoljeert hebbende, te landewaert in geloopen waeren;

twee dagen daeraen was gemelte schipper nae boven gevaeren ende ten huyse van gemelte gouverneur verscheenen, alwaer dan den brieff door Haer Ed[e]. in 't Maleyts aen de regenten tot Indermayoe publycquelyck opgelesen zynde, hadden se alle eendrachtelyck belooft, Haer Ed. bevell in allen deele te sullen gehoorsamen, gelyck oocq aenstonts ingevolge van dien het sabandaerschap door Marta Praya, broeder van gemelte gouverneur, aen den geschooren Chinees Anga Pradana wiert getransporteert;

Wiera Loddera had d'onse weten te berichten dat vier van de Javaense schelmen in de negorie Jontie gevad waeren, die door de inwoonders nae Cheribon waeronder zy hoorden gesonden soude werden;

op den 16 Juny waeren onse besettelingen gepasseert vyf gontings, comende van Cheribon ende de wil hebbende nae Bantam met eenen Pangiran Simbol genaemt;

het volcq op de Smit bescheyden begon heel stercq in te vallen, dat men echter hoopten te sullen beteren, ende was het jachtje de Smith al vrywat lecq, dat aldaer niet gehulpen conde werden.

Heden naedemiddach ontrent de clocke drie uyren is het lyck van d'E. Heer Extraordinary Raedt van India Constantin Nobel zal[r]. ged., op gisteren nae een langwylige siecte gerustelyck in de heere ontslapen, statieus op het Inlandse kerckhof deser stede ter aerde bestelt in dusdaniger manieren:

vooruyt trocq de comp. militairen deses casteels, opgevoert werdende by den capiteyn Arnout Westdorp, waernae volchde:

den oppercoopman Martinus Pit, dragende zyn Ed. wapen;

den oppercoopman Hendrick van Outhoorn 't helmet met een pluym;

den oppercoopman Albert van Breugel de hantschoenen;

den oppercoopman Cornelis van der Duyn de spooren ende

den capiteyn Willem Hartzinck 't rappier in de scheede, ider met een lange rouwmantel bekleet;

hiernae volchde het lyck met een swart cleet overdect ende soo voor als achter ende op beyde zyde met 8 van syn Ed[e] wapenen behangen, gedragen werdende door 24 persoonen, als:

5 capitainen, 11 coopluyden en 8 schippers;

daernae quamen even achter terzyden het lycq zyn Ed[e] twee lyfschutten in rouwgewaet met omgekeerde vuurroers.

Daer voorts op volchde de naeste bloedverwanten een voor een als:

Dirck Nobel .... } zyn Ed[e] nagelaten zoonen;
Jacob Nobel........... . }
Constantin Nobel de jonge }
D[o]. Petrus Wytens desselfs swager;
Cornelis Zegerman } desselfs neven.
Rutger Decker en }
Dirck de Haes .... }

Nae dewelcke dan wyders by paeren volchde:

Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens;
d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman;
d'E. Heer Pieter Anthonissen Overtwater;
d'E. Heer Pieter van Hoorn, beyde out Ordinaris Raden;
d'E. Heer Willem van Outhoorn } Extraordinaris Raeden,
d'E. Heer Joan Camphuys...... }
d'E. Heer Jacob Jorissen Pits.. }

ider met een lange rouwmantel bekleedt, ende waerop dan verders in ordre quamen:

den Achtbaren Raedt van Justitie des casteels Batavia;
'tEerwaerde Collegie van Heeren Schepenen deser stede;
d'E. Gerrit Vreelandt } Oppercoopluyden deses casteels;
d'E. Gelmer Vosburch }
d'E. majoor Christiaen Poleman;
d'E. Daniel Parve, Visitateur Generael;
d'E. Jacob Geus, Equipagiemeester;
d'E. Jacques de Bucquoy, Boeckhouder Generael;
d'Eerwaerde broederen predicanten;
d'Heeren Weestmeesteren;
d'E. Commissarissen van huwelycxe en cleene saken;
d'Boedelmeesteren van Chinese ende andere vreemde sterffhuysen;
d'E. Emanuel Bornezee, Opperhooft van 't soldycomptoir;
d'Eerwaerde ouderlingen en diaconen;
d'E. sabandaer Ocker Ockersen, mitsgaders voorts alle commandeurs, oppercoopluyden, schippers, ondercoopluyden, adsistenten, burgers, Chinesen etc.

23 *d°*. In den avontstont comen alhier uyt Amboina te verschynen de schepen Swartsluys en Alexander, medebrengende een missive, door d'E. Heeren

Gouverneurs Anthony Hurt en Robbert de Vicq mitsgaders den raed uyt het casteel Victoria aen Haer Ed. tot Batavia geschreven in dato ultimo May deses jaers, niet bysonders meldende als den goeden tocstant derwaerts, gelyck nader by het aencomende Batavias briefboecq onder dat quartier can werden beoocht, hebbende beyde geciteerde bodems hier overgebracht een cloecke quantiteyt van:

564210 ponden gariophilnagelen, tesamen met den anderen costende ƒ 182680:18:13.

Op heden in Rade van India gesproocken wesende berakende de vryicheyt die by onse Nederlandse ende andere ingesetenen wert gebruyct ontrent het vercoopen van allerhande schiet- en hantgeweer aen de Inlandse omleggende ende andere Indiaense volckeren sonder onderscheyt, soo is nut ende dienstich geoordeelt sich vooreerst te houden aen de oude placcaten, daertegen by onse voorsaten geëmaneert, ende wyders dienaengaende soodanigen nader ordre en reglement te beramen, als best ende dienstich geoordeelt sal werden, latende middelerwyle niemandt licentie om eenich oorlochtuych aen vreemde natie te verhandelen, te geven, over te doen off anderssints te veralieneren, als met speciael voorweten en consent.

Op 't versouck van den nieuwen Engelsen agent meester Robbert Parker, by desselfs briefken hiervoor onder 18 deses geinsereert gedaen, om met een nieuwe mast en boeghspriet te mogen werden geaccommodeert, soo is om verscheyde goede insichten goetgevonden 't selve voor dese mael te laten geschieden, mits deselve by een briefje aenschryvende, dat het in toecomende niet meer sal connen wesen, omdat soodanige equipagiegoederen (daer men doorgaens selfs om verlegen valt) met groote moeyten en costen uyt ons vaderlandt overgebracht moeten werden etc.

Ende nadien oocq den Engelsen capteyn Wildy heeft versocht 3 à 4 vaten mom ende sooveel cassen wyn benevens een cas met spiegels, door hem van Bantam medegebracht, alhier voor dese mael te mogen vercoopen, soo is hem sulcx mede om goede redenen toegestaen, uytgenomen de spiegels die voor een coopmanschap werden aengesien, doch echter met aenségginge, dat gemelte Engelse vrunden van nu aff hier geen bieren, wynen ofte allerhande andere coopmanschappen, hoedanich die oocq mochte wesen genaemt, sullen vermogen aen te brengen nochte te vercoopen, gemerct d'Ed. Heeren Majores by hare jongste generale missive, gedachtekent 18 October 1677, de vaert van Bantam op dese plaetse over en weder geheel hebben gelieven te verbieden.

Vermits by missive, op gisteren van Maccassar ontfangen, de gedreychde beroerten onder de bondtgenoten al vry veel ten goeden scheen te syn verandert, soo is alsnu goetgevonden het jacht de Flaman derwaerts aff te senden om Zyn Hoocheyt Pallacca met 5 à 600 van zyn beste Bougisen vandaer nae de cust van Java over te haelen, waertoe Zyn Hoocheyt selfs schynt geinclineert, oftewel deselve nae Batavia te laten overcomen, temeer aengesien oocq zyn absentie voor een tyt van Maccasser voor niet ondienstich aengesien wert.

De graft des casteels aen de landtzyde door 't verloop des tyts wederom drooch en vol modder gespoelt zynde, soo is oocq verstaen, de uytdiepinge derselver

met den eersten byderhant te laten nemen, en by provisie door den fabrycq Adriaen de Leeuw de dammen daertoe dienstich te laten leggen.

Wyders zyn oocq voor d'eerste besendinge nae het vaderlandt geprojecteert, om haer onderlage ingegeven te werden, de scheepen Africa, America ende Hendrick Maurits.

Ende is ten laetsten oocq noch goetgevonden, om den toevloey van gout en peper te doen wackeren ende toenemen, het comptoir Andrigiry, zedert den jare 1669 onder Malacca hebbende gestaen, nu weder alleen aen Batavia respondabel te maecken ende appart te stellen.

24 d^o. Des morgens heel vroech is Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens door de Heeren Raden van India ende de respective collegien van Justitie mitsgaders de voornaemste gequalificeerde ministers met Syn Weled^{te}. geluckige verjaringe veel geluck ende den zegen des Alderhoochsten toegewenscht, tredende desen dach in het sestichste jaar van desselffs ouderdom. God den Heere den gever alles goets gelieve welgemelte Zyn Ed^t. noch veele jaeren by goede gesontheyt te onderhouden, ende met Syn almogende hant te ondersteunen en tot Syns naems eere, bysonder welvaeren van d'E. Comp. ende onser aller heyl. Amen.

25 d^o. Des morgens wert alhier door eenige Javanen, comende te lande als affgesonde van de hooffden der (1) negoryen Patimoan, Babacan en Tsiajoudaya, gelegen op de rievier van Chebet boven Craoan, een briefie aengebracht, in 't Maleyts aen Zyn Ed^t. de Gouverneur Generael geschreven, luydende nae gedaene vertalinge aldus:

> Desen brief comt van UEd. zoon Singaderpa in de plaetse Patimoan en UE. zoon Warga Juda tot Babbakan, alsmede UE. soon Warga Juda Tsiajoudaya, die alle wenschen God de Heer den H^r. Gouverneur Generael een langh leven en veel gelucq en ryckdom in Battavia will geven, opdat by gelyckenis alle Javanen onder den Heer Generael mogen schuylen als een waringaboom die midden op de marckt staet.
>
> Verders zenden UE. dienaers desen brieff waerby hulpe van volcq versoucken om nae 't gelieven van den Heer Generael gebruyct te werden, omdat alle de coopmanschappen door de Balyse Banthammers gerooft, oocq niet toegestaen nae Tanjongpoura gebracht werden, en hebbe oocq twee van onse dienaers die haer waeren derwaerts wilde afbrengen vermoort en twee gequest; dierhalven versoecken UE. dienaers hulpe van wapenen als schietgeweer, buscruyt en cogels en maacken als voor desen aen den Heer Gouverneur Generaal bekent, dat de Bantamse oorlogstroepen (2) die gecomen zyn in derthienhondert bestaen, waerop den Pangirau van Samadangh zyn volcq byeen heeft vergadert ende de Bantamse rovers zyn (3) nae Tsicoendul gevlucht ende de coopluyden door vreese wechgeloopen, derhalven gelieft niet te vertoeven, alsoo der veele rovers zyn, om hulpe te zeuden en den Heer Generael te beraden dat van Zilintsi op de wech tot Tsimapack waght

(1) Het HS.: *de.*
(2) Het HS.: *oorgstroopen.*
(3) Het HS.: *zy.*

macht gehouden werden, want UE. dienaers op de Heer Generaels beradinge vertrouwen en versoucken, dat gelyckelyck met onse gesanten, die desen brieff aen d'Heer Generael brengen, mogen afcomen.

Nademiddach comt alhier met eygen vaertuych van Samadangh over Pamanoecan te verschynen den Samadangsen gesant Marta Wangsa, op den 2 May laestleden weder nae huys gekeert, in een corffje medebrengende het afgecapte hooft van den Bantamsen oversten Radeen Sinnepatty (hiervooren onder de Bantamse materie menichmael gemelt), denwelcke door den Sammadanger benevens noch 40 van zyn volcq in een hevich gevecht verslagen ende gesneuvelt was, gelyck omstandiger uyt de translaten der twee onderstaende briefjens, door dien Pangiran Keay Ranga Gompol uyt Sammadangh aen d'Heere Gouverneur Generael geschreven, can werden beoocht, luydende aldus:

Desen brief van Pangiran Depatty Sammadangh en comt aan myn Oom den Gouverneur Generaal in de stad Batavia, die God wil geven een langh leven en veel geluck in dese werelt.

Verders hebbe icq voor desen aen myn Oom den Generael bekentgemaeckt alsdat den vyant, Sinnepatty van Bantam genaemt, in myn landt was gecomen en oocq met wapenen van geschut, musquetten, buscruyt en cogels hebbe verdreven. Voor myn Ooms hulpe van een stucq geschut en 30 musquetten ben icq myn Oom danckbaer, en hebbe daermede op den ontfangh tegens Sinnepatty geoorlocht, die toen is wechgeloopen, waerop icq met acht van myn grooten en 20 geringer volckeren hem vervolchde en is toen met 40 van zyn volcq dootgebleven die begraven zyn, en Marta Wangsa brenght nu by myn Oom het hooft van Sinnepatty; in den oorloch bleeff icq alleen staen, maer myn volcq was aen 't wycken, echter hebbe icq de vyanden achterhaelt ende verdreven. Verders maect UE. dienaer aen zyn Oom den Generaal bekent dat hy versoeckt om noch drie stucken geschut, cruyt, cogels en toebehooren, doch stelle alles in 't believen van myn Oom den Generael ende maecke oocq aen myn Oom bekent datter noch veel vyanden zyn, en myns oordeels sullen oocq die van Bantam de haere weder adsistentie zenden ende bystant doen.

Inhout van het tweede briefie.

Verders maeck icq aen myn Oom bekent dat ten tyden wanneer Sinnepatty op Samadangh om te oorlogen was gecomen, Wana Carty met 100 Cherebonders by hem heeft gevoecht, ende wanneer Sinnepatty doot was gebleven, is Wana Carty nae Cheribon geloopen ende de andere houden de wacht op de wech tusschen Cheribon en Samadangh, waertegen icq elff van myne grooten om op haer aldaer te passen hebbe gesonden die genaemt zyn Paroua Diepa, Carta Naya, Astra Carty, Marta Jouda, Jouda Wangsa,

Pondoe Docki, Tzandra Wangsa, Harsa Diepa, Zoura Diewangsa, Zoeta Dria en Nayan Tacca, nevens 500 gewapende volckeren, doch ben nogh echter niet gerust, alsoo der noch veele vyanden in 't lant zyn, en indien er van myn Oom den Generael hulpe ende bystant comt, geve icq Sammadangh en alles watter in is aen myn Oom over. Verders bestaet myn geschenck in 2100 stucx vogelnessiens en 50 coebeesten; myn Oom gelieft my te excuseren alsoo van weynich waerde is, en myn Oom den Generael gelieft deselve van Intchiassem te laten haelen.

Door geciteerden gesant Marta Wangsa is hier oocq noch aengebracht een cleen briefie van den lieutenant Jochum Michielszen mitsgaders den raad, dato 23 Juny in het schip Gouda voor de rivier van Pamanoecan aen Haer Ed. geschreven, eenelyck bevattende het volgende:

op den ontfangh van Haer Ed. missive de dato 14 Juny had men aenstonts volgens de ordre daerin vervatt ymandt nae Samadangh opgesonden, om den Pangeran aldaer Haer Ed. welgevallen over zyne bethoonde cloeckmoedicheyt in 't verdryven der Bantammers bekent te maecken, met aenmaninge om voortaen by zyne trouwe ende dapperheyt te blyven volharden;

de chialoup de Vlieger had men oocq nae Indermayoe gesonden om te ervaren hoedanich de zaacken aldaer gebakent stonden, en of den Bantamsen gouverneur vandaer nae Bantam overgehaelt was:

van Intchiassem had men tydinge becomen dat Tsila Widara, hooft van 80 Banthammers die op Candamauwer zoude zyn geland, met noch eenige toegevallen Javanen te lantwaert in getrocken waeren, sonder dat men echter con vernemen wat haer voornemen zoude zyn;

den Sammadangsen gesant Marta Wangsa had den lieutenant Jochem Michielsen bekentgemaect dat zyn meester den Pangiran 50 koebeesten nae Intchiassem had laten afdryven om tot geschenck voor Haer Ed. te dienen, dewelcke men dan voornemens was vandaer te laten haelen en met het hoecker de Croonvogel nae Batavia te senden.

Tegen den avont wert door capiteyn Frederick Hendrick Muller aen Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generaal overhandicht seker brieffje, door twee Samadangse bevelhebberen, genaemt Keey Maes Aria Banda Jouda en Kingabe Marta Jouda, boven uyt het land in 't Javaens aen gemelte capiteyn Muller geschreven, zynde soo even door eenige Javanen te lande affgebracht ende nae gedane vertalinge eenelyck bevonden dusdanich te luyden:

Desen brief komt van ons Keay Maas Banda Jouda en Kingabe Marta Jouda aen den capitain Fredericq. Soo is 't, dat wy desen brieff zenden, omdat wy van Pangiran Samadangh gesonden zyn om de Bantammers wech te dryven. Wy hebben haer gevolcht maer hebben haer niet connen achterhaelen, daerom versoecken wy Uwe hulp om haer aen te tasten, dewyle zy des Sousouhounangs volcq met gewelt medenemen, als te weten: Soeta

Driana, Bradja Wangsa, Jouda Waana, Wiera Tana en Ansan Tacka, yder met al haer volcq; doch broeder capitain sullen in ([1]) Uwe goetvindingh, maer 't moet haest geschieden met de volckeren van Selintzy, dewyle onder den Sousouhounangh staen. Niet meer.

26 d°. Heden wert alhier per inlands vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 24 deser uyt de veltschans tot Tangjongpoura aen Haer Ed. geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

den sergeant Bervelt was tot noch met zyn volcq tot Patimoangh verbleven, doch zedert desselfs aenwesen aldaer niet sonderlingh gepasseert, schynende de Javanen daeromher een seer vreesachtich volcq ende geen moets genoech te hebben om haerselven te defenderen, ende waeromme zy oocq hadden versocht dat gemelte sergeant aldaer noch eenigen tyt mochte verblyven, uyt beduchtinge van andermael door die van Chimapack overvallen te sullen werden, alhoewel se al hadden verstaen dat den Bantamsen overste Radeen Sinnepatty bereyts gesneuvelt was;

volgens het seggen van den Tangjongpourasen gouverneur Wira Saba was den Javaen die den pardonbrieff, door Haer Ed. aen de fugative Baleyers verleent, nae Goedegoedoe soude hebben bestelt, noch niet weder gecomen, sulcx men noch niet wist hoedanich het daermede was gelegen;

de twee Javanen die ontrent Wringin soude zyn vermoort, waren in 't geselschap van noch 20 andere, die 't alle ontvlucht waeren, van Batavia gecomen, doch hadden haer byhebbende geltje, ten bedrage van 292 rd° voor haer coebeesten en buffels ontfangen, achter ende ten proye van haer vervolgers moeten laten, ende 't welcq oock de oorsaecq was, dat de Javanen soo scrupuleus waren om hun over den landweeh nae Batavia te begeven;

den regent van de negorye Sensjoangh hadde belofte gedaen, binnen weynich dagen nae Batavia te sullen vertrecken om sich aldaer ontrent Haer Ed. te verthoonen, doch most hy het eerst aen Singrandre Padie ([2]) tot Patimoangh bekentmaecken, hebbende onderwylen 's Comp. besettelingen tot Tanjongpoura met 40 stucx hoenders ende 300 bossen suycker voorsien;

dewyle het costgelt ten meerendeele was geconsumeert, soo souw men tot nader ontset uytdeelinge van specq en vleesch doen en het Hollandts payement begon onder de Javanen all moyties ganckbaer te worden.

27 d°. Des morgens vertrecken uyt dese rheede onder de vlagge van de oppercoopman Dirck de Haes, gedesigneert opperhooft tot vervanger van den E. Albert Brevinck, naer Japan de fluytschepen Croonenburgh, 't Huys te Spyck ende Soesdyck, medenemende de volgende coopmanschappen etc., als:

in Croonenburgh:

118 packen diverse rouwe Bengaelse zyde;

([1]) Misschien te lezen: *sulcx is in.*
([2]) Lees: *Singaderpa*; zie p. 317.

135 packen Toncquinse zyde;
85 canassers Chinese zyde;
40 packen sumongys;
151 packen diverse cleeden;
11 packen florette gaaren;
36 packen rochevellen;
4 cassen Tonquinse pelings;
4 cassen witte Chinese gielams;
220 packen zitauw;
66800 ℔ Bimaes sappanhout;
twee cassen met laackenen ende voorts eenige provisien, gereetschappen etc., tesamen bedragende........................ *f* 229830:16:2,

in 't Huys te Spyck:

118 packen rouwe Bengaelse zyde;
220 packen Toncquinse d°.;
40 packen sumongys bariga;
50 packen gebte Guinees lywaet;
97 packen diverse lywaet;
1 pacq Bengaelse armozynen;
3 cassen Toncquinse pelings;
36 packen rochevellen;
245 pacq zitauw;
23 zacken caetchia;
36600 ponden Bimaes sappanhout, benevens eenige andere goederen, provisien, medicamenten etc., monterende *f* 196956:12:14,

en Soesdyck:

117 packen diverse rouw Bengaelse zyde;
215 packen Toncquinse;
20 packen sumongys;
14 packen florette gaern;
152 packen diverse cleeden;
172 packen sitauw;
23 zacken caetchia;
36600 ℔ Bimaes zappanhout, ende voorts eenige andere goederen, tesamen beloopende.................. *f* 183237:14: 7,
sulx monteert het gescheepte in gemelte 3 bodems voor Japan *f* 610025: 3: 7.

In handen van voorengeciteerde E. de Haes zyn twee brieven afgegaen, d'eene aen 't presente opperhooft Albert Brevincq mitsgaders den raed en d'andere zynde secreet aen beyde de opperhooffden voormelt geschreven, in sich bevattende

soodanige ordres, advysen ende consideratien, als by het affgaende Batavias briefboecq nader can werden beoocht.

28 *d*°. Des morgens vertrect uyt dese rheede vooraff met 200 cloecke militairen over Pamanoecan, Tagael en Sammarangh nae Japara het schip Tertholen, medenemende vier brieven, alle op gisteren getekent, d'eerste aen den lieutenant Jochem Michielsen voor Pamanoecan, het tweede aen den resident Thomas Grimmel tot Tegael, het derde aen den capitain Jan Albert Sloot op Samarangh ende de vierde en laetste aen den commandeur en crychsoverste (¹) Isaacq de S^t. Martin en raed tot Japare, van alle welcke hieronder den inhout by maniere van verbale zy uytgedruct, eerstelyck aenvangende met die aen den lieutenant Jochum Michielszen bovengeciteert nae Pamanoecan:

dat zedert het jongste schryven, met het bootje de Posthoorn vanhier nae Pamanoecan affgegaen, door den Samadangsen gesant Marta Wangsa wel is overgebracht hun nader briefken aen Haer Ed. geschreven, op hetwelcke geen rescriptie comt te vereysschen;

dat desen eenelyck dient tot geleyde van het schip 't Wapen van Terthoolen alsnu nae Japara vertreckende, op 't welcke mits desen wert geordonneert van het schip Gouda te laten overgaen de 52 militairen met den sergeant van den Broecq, benevens een pertinente rolle van derselver namen etc.;

dat van Bantam (²) zedert het jongste schryven gansch geen nieuws is overgecomen;

dat Haer Ed. het boeckerboot de Croonvogel stonts nae den ontfangh deses herwaers tegemoet sien.

Volght de substantie van het briefken aan de residenten tot Tegaal voormelt:

dat na de wedercomste van d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman alhier van Tegael zyn aengebracht vier briefkens, gedachtekent 24 April, 11 en ultimo May, mitsgaders den 17 Juny;

dat Haer Ed. uyt deselve ten overvloede hebben bespeurt de negligentie van de Javaense bevelhebbers aldaer in 't voldoen van haer Ed. plicht ende 't nacomen van haere affirmative belofte, waerontrent Haer Ed. vermeynen dat den zoon van den gouverneur Sitsia Goena wel de meeste schult heeft, ende daerom mits desen verstaen, dat het soowel den gouverneur voormelt als hem sall moeten aengesecht werden dat zy hun billicker en reckelycker dienen te dragen, ofte dat anderssints Haer Ed. genootsaect sullen werden, daerinne op soodanigen wyse te voorsien, als hun misschien niet aengenaem maer smertelyck zoude connen zyn;

dat middelerwyle de Tegaelse residenten hun sullen hebben te reguleren nae de ample memorie, door d'heer Speelman aldaer gelaten, gebruyckende de

(¹) Het HS.: *crygschoverste.*

(²) Het HS.: *dat die van Bantam.*

militie niet anders als daerby duydelyck uytgedruct zy, of tenware dat door den commandeur en raed tot Japara anders wierde geordonneert;

dat het een onverantwoorde misslach zy, de bewuste vyf Javaense moordenaers alleen aen de beenen gekluystert onder de sorge van maer vier Nederlanders, die doorgaens genoch te doen hebben gehadt om het vaertuych boven water te houden, herwaerts te senden, als hebbende door dese onvoorsichticheyt occasie gevonden 't vaertuych aff te loopen ende wech te vluchten, dat een yder wel voorsichtiger mach maacken om voortaen beter sorge te dragen, of sou men, sulcx weder gebeurende, daer soo gratieuselyck niet afcomen;

dat het niet ongevallich zy geweest te verstaen, het hoeckerboot de Goutvincq bereyts met 40 coyangs rys claer lach om nae Japara te vertrecken, doch dat Haer Ed. beduncken de gemelte rys all vrywat duyr is, ende waervan deselve prys in toecomende zal moeten werden vermindert, temeer het gesay in het district van Tegal geen onheyl is overgecomen, 't geen die regenten aldaer oocq well aengesecht souw mogen werden, met verderen byvoeginge dat se het Hollandts payement aldaer oocq moeten ganckbaer maecken, ofte dat het anders by hun te verantwoorden sall staen, gelyck oocq den gouverneur van Paccalongan redenen zal moeten geven, wat hem heeft gemoveert het canon voor de Tagaelse pagger niet te willen largeren, dat hy alsnoch gehouden is te doen;

dat den gouverneur tot Pamalong almede verbonden is de belooffde houtwercken te leveren, tot hetwelcke hy ernstelyck moet aengeport werden;

dat het schip Terthoolen, nu vooraff met 108 Europise en 142 inlandse militairen nae Japara vertreckende, is gelast Tegael aen te gieren, om uyt hetselve aldaer tot versterckinge van de pagger aen lant te mogen lichten 9 inlandse zoldaten met een corporael, ende sooveel cleeden, amphioen etc., als men sall oordeelen te dier plaetse met de gerequireerde advancen te sullen connen vercoopen, mits verdacht zynde dat den amphioen present op Batavia can haelen 't picol ofte de 122 ℔ 440 rd[s];

dat mitsdien noch wert toegestaen uyt gemelte bodem tot behoef der besettelingen op Tegall oocq te mogen lichten:

1 legger gesneden arracq;

30 ℔ Hollandtse boter;

30 ℔ Bengaelse d°., eenige wyn, vleesch, specq ende verdere provisien, ende dat daervan aen de schipper op Therthoolen een behoorlycke recepisse moet terhandtgestelt ende dierwegen oocq advys nae Japara gegeven werden;

dat oocq de copie van dit briefken nevens de factura nae Samarangh [1] aen de residenten moet voortgesonden werden om hun mede tot naericht te dienen;

dat het schip Terthoolen staende zyn verblyf voor Tegal van genoechsame ververssinge moet werden versorcht, ende den gouverneur niet sal vermogen in gebreken te blyven eenige koebeesten etc. aff te laten brengen, indien men daervan niet en is voorsien;

---

[1] Er staat: *Samadangh.*

dat desen bodem echter nergens nae zall mogen opgehouden werden, ende indien het schip Outhoorn noch voor Tegael mocht leggen, 't selve aenstonts mede nae Japara voortgesonden dient, latende de Hollandse militie tot op dertich man nae ende de helft van de inlandse op hetselve overgaen, ende daerin uyt het cargasoen voor Japara dan overscheepen mede eenige nodige provisien etc., alle onder appart cognoissement, om op Japara weder uytgelevert te werden;

dat indien 't nodich is oocq 1 à 2 timmerluyden daer aen landt sullen mogen werden gelicht, mits deselve nae gedaen wercq weder voortgesonden werden.

Volght de substantie van het briefken aan de residenten tot Samarangh voormelt:

dat haer door de residenten tot Tegaal zall overgesonden werden het briefken door Haer Ed. aen deselve geschreven, benevens de factura van 't geladene in Terthoolen, uyt hetwelcke oocq op Samarangh sooveel van den amphioen, cleeden etc. zal mogen werden gelicht, als men sall oordeelen benodicht te zyn ende met goet voordeel connen werden vercocht, waerontrent niet sal mogen werden naegelaten wacker te vigileren, houdende den vertier, volgens den last door d'E. Heere Directeur Generael gegeven, alleene voor d'E. Comp. gereserveert, ende waerontrent vermeynt wert dat de particulieren soo heel veel hinder niet zullen connen doen;

dat van de Japaerse ammonitien en provisien mede sooveel sall mogen werden gelicht, als men sall oordeelen te benodigen, sonder meer;

doch dat de gemelte provisien moeten werden getrocken uyt deselve vaten dat de residenten tot Tegal 't haeren uyt hebben genoten etc., ende meteenen oocq goede rekeninge gehouden van de suynige distributie, gevende van alles behoorlyck advys nae Jappara aen d'E. commandeur en raedt;

dat van de 40 inlandse en 30 Nederlandse militairen die mits desen gelicenteert werden oocq op Sammarangh aen landt te mogen nemen, een pertinente rolle moet werden nae Japara gesonden;

dat echter geen militairen na de veltposten opgesonden sullen mogen werden, sonder daertoe alvoorens licentie ende ordre van den commandeur Izaacq S^t. Martin en den raedt te hebben;

dat by absentie van den capiteyn Jan Albert Sloot de copie van dit briefken zyn E. zal moeten toegesonden werden, en sooveel provisien voor deselve en zyn volcq als bequamelyck can geschieden, bedenckende oocq mede de besettelingen op Wattas;

dat oocq het schip Terthoolen geduyrende zyn aenwesen voor Samarangh behoorlyck van ververssinge en van beesten moet werden voorsien.

Volght de missive aan d'E. commandeur S^t. Martin voornoemd nae Japara:

dat op den 15 May alhier wel is ontfangen het praeadvys uyt Japare de dato 11 desselven maendts, en noch den 21 Juny het jongste schryven, gedachtekent 13 d^o., per de fluyt Sparendam ende 't jachtie de Javaense Bode, uyt dewelcke Haer Ed. de reedelycken goeden toestant derwaertsover hebben vernomen;

dat op den 21 en 23 per de schepen Alexander en Swartesluys tydinge is aengebracht, de Heer Ordinaris Raedt Anthonio Hurt voornemens was, met het schip Japan personeel op Japare aen te loopen ende aldaer aen land te treden, doch dat Haer Ed. zyn E. nu binnen 4 à 5 dagen hier verwachten, omdat deselve by een briefken 3 deser per de chialoup de Lauriertacq serieuselyck is versocht, de stant der zaken op Javas Oostcust wel doorsien hebbende, ten eersten herwaerts te comen om mede te helpen overleggen, wat best aengaende het Mattaramse werck verder byderhand genomen diende te werden;

dat Haer Ed. voornemen niet zy in deses op alles de vereyschte ordres te expedieren, maer hetselve uytgestelt wert tot het vertreck van 't jachtie de Javaense Bode, dat binnen weynich dagen met de gesanten van den Sousouhounangh te volgen staet;

dat de besendinge van dit schip Tertholen wert voortgespoeyt om nae Japara over te brengen 108 Europise en 142 inlandse militairen, by dewelcke noch gedaen wesende de 153 Amboinesen, door d'heer Hurt uyt Amboina medegebracht, soo oordeelen Haer Ed. dat men vooreerst derwaertsover al tamelijk wel zal wesen gerecreuteert, jae soodanich dat men tot nader dispositie en ordre bequaem zal syn op vaste beenen te connen staen;

dat het gevallich is geweest, uyt de overcomende schriftuuren te hebben vernomen d'E. S^t. Martin, om het wercq wel te beleyden en te bestieren, het aen zyn E. goeden yver allomme niet heeft laten gebreken, te wenschen zynde dat middelerwyle den Pangiran Marta Zana, die dootcranck lach, de wech alles vleesch mocht wandelen, dewyle gemeynt wert hetselve ten goede van de herstellinge van 't Mattaramse ryck soude comen te gedyen;

dat van de militairen die nu overgaen en albereyts vooraffgegaen zyn, overgesonden werden pertinente rollen om aldaer behoorlyck ingeboect te werden totdat de trainsboecken die hier werden geformeert aldaer aengecomen sullen wesen;

dat met desen bodem soo ten behoeve van de negotie als anderssints nae Japara wert gesonden:

6000 rd^s contant in payement;

62 packen diverse cleeden;

10 corven amphioen, ende voorts een goede quantiteyt provisien, munitien van oorloge etc., gesamentlyck bedragende *f* 63201 : 9 : 5;

dat Haer Ed. het meergemelte schip Tertholen aenstonts nae desselfs ontlossinge weder teruch sullen verwachten, ende soomede het jacht Outhoorn, om elders te werden geemployeert;

dat den schipper Coeman van de provisien behoorlyck reecqueningh zal doen ende pertinente aenteeckeningh houden van de militairen;

dat van Maccassar alhier tydinge is aengebracht, de zaken aldaer ontrent de beduchte verwerringe onder de bondtgenoten al vrywel ten goeden waeren verandert en den jongst affgesetten Conincq van Goa, Crain Bissé, expresse besendinge hadde gedaen aen Dain Tellolo, sich op Sumbauwa, ende Crain Gillisson, sich op de cust van Java onthoudende, om deselve nae Maccassar op te roepen, off anders

hun Comp. gesach te moeten onderwerpen, dat gesustineert wert wel van goede operatie te sullen connen zyn, temeer oocq Crain Panaragan vergiffenisse ontrent zyn vader den Conincq van Bima versocht ende bereyts vercregen hadde, doch dat het middelerwyle niet ondienstich werde geoordeelt dat Crain Gillisson noch andermael door d'E' Martin by een briefken wert vermaent, hun Comp. ordres ende beveelen te moeten onderwerpen indien se van hare uytterste ruine bevryt willen blyven, welckenaengaende Haer Ed. sich na desen nader gedencken te verclaeren;

dat nu met desen bodem derwaerts gesonden wert den ondercoopman Evan Jonasen om daer elders vermits desselfs taelcunde te werden geëmployeert;

dat behalven de ordinary chirurgyns, op de schepen bescheyden, nu noch eenige andere overgesonden werden, om aldaer almede daer se te passe zullen comen te werden geëmployeert;

dat den opperchirurgyn Izaacq Clarisse mits desselfs indispositie wel herwaerts sal mogen werden gelicentieert, indien deselve daerom quam te versoecken etc.

Op heden in Raden van India binnengestaen zynde een annachoda van seker Chinees joncq, van Canton hier gearriveert, versouck doende om tolvryheyt te mogen genieten van de coopmanschappen, die jongst door deselve hier aengebracht zyn ende nu weder uytgevoert sullen werden, soo is om verscheyde goede insichten, temeer wy noyt in China eenige thollen subject zyn geweest, goetgevonden ende verstaen deselve tolvryheyt te vergunnen en meteenen oocq aen hem te vercoopen een quantiteyt van 20 p^ls^. nagelen tegen een hondert en vyftich rd' 't picol, om na de Noort gevoert te werden, alwaer se in Comp. vertier geen hinder toebrengen cunnen.

Den Engelsen capiteyn Wildy ernstich versocht hebbende om alhier van de ingesetenen een goede quantiteyt staeffcooper te mogen coopen en 't selve nae de cust van India te vervoeren, soo is verstaen 't selve op de beleeffste wyse te excuseren.

Doch is op gedaene clachten van verscheyde ingesetenen en om de Engelse vrunden wat tegemoet te comen, goetgevonden 't invoeren van de Engelse wynen en bieren onvermindert de stricte ordre der Ed. Heeren Majores toe te laten, mits voor yder vatt bier 60 en een vat mom 30 rd' aen thol werde betaelt.

29 *d°*. Des morgens senden Haer Ed. een cleen briefken per een Javaens vaertuych nae Bantam aan den resident Willem Caeff aldaer, in substantie dusdanich luydende:

dat zedert den 2 deser, alswanneer het jongste schryven nae Bantam afgingh, vandaer ontfangen zyn twee briefkens, gedachtekent 2 ende 14 der loopende maendt voormelt, de laeste verzelt geweest zynde met een dubbelde patriase missive, voor welckers goede bestellinge den overbrenger, Christoffel Broun genaemt, uyt de naem van Haer Ed. moet werden bedanct;

dat de Engelse vrunden d'E. Comp. ontrent haeren handel in 't rycq van China soo met haer jongst uytgebrachte lakenen etc. hindernisse toebrengen sullen;

dat Haer Ed. moeten gedoogen dat de Chinesen voor haer joncq, tenderende nae Japan, door de Engelse vrunden met een pascedul, twee matroosen ende een

vlagge waren versien, by hetwelcke d'een en d'ander niet veel voordeel sullen doen, dewyl gemelte joncq op de Noorderwachter gesneuvelt zy;

dat eenige dagen verleden alhier in de revier van Anchiol 5 vaten Engels bier zyn aengehaelt, die gesustineert werden te sullen wesen van soodanige 12 vaeten als by het jongste schryven uyt Bantam zyn gementionneert, en waerom het dan oocq nootsaeckelyck zal zyn, dat doorgaens wert overgeschreven wat voor goederen vandaer ter sluyck nae Batavia afgevoert werden;

dat de 2 persoonen Roelof Roeloffsen ende Jan Muller alhier wel zyn overgebracht en om ([1]) de 4 fugativen, hun onder de Engelsen onthoudende ([2]), devoir moeten werden aengewent;

dat oocq scherp moet werden vernomen nae 4 Batavise slaven, den 22 deser met een biermaetspraeuw nae Bantam overgeloopen;

dat tot Bantam zullen dienen te werden ingecocht 6000 bossen bintrottingh, en soo se te becomen zyn 25000 stucx crimaatse byltjens ende oocq sooveel parrings ten behouve van Banda ende Timor;

dat aenstonts nae den ontfangh deses aen Haer Ed. zal moeten werden aengeschreven de juysten dach wanneer de Engelsen hun gereetleggende schip nae Engelandt vermeynen te zenden etc.

Heden voor de middach ontrent de clocke negen uyren met een groote swier en toeloop van de Chinese ingesetenen, nae haer wyse op het best uytgedost, met veel vaenen ende enckelde zyde boogen van verscheyde couleuren onder gespeel van allerhande Chinese instrumenten binnen 't casteel verscheenen wesende de Chinesen Tsioa Wanjock, Limsisay en Litsoecko, op den 14 deser in Rade van India geëligeert tot capiteyn, lieutenant ende vaendrich over die van haere natie alhier remorerende, soo zyn deselve, nae een cleen wyltje binnen by Zyn Ed. geweest hebbende, weder buyten gecomen tot op de puye van de groote voorzaal en aldaer in presentie van de E[e]. fiscael van India mitgaders den balliuw en landdrost benevens twee gecommitteerde schepenen solemnelyck in haere respective qualiteyten ende functien geauthoriseert, zynde de commissie, tot dien eynde op deselve gedecerneerdt, eerst in onse tale opgelesen door den coopman Joan van Hoorn, eerste clercq ter generaele secretarye, ende daernae door den Chinees coopman Tenglauw in de Chinese taele, luydende van woorde te woorde aldus:

Rycklof van Goens, Gouverneur Generael ende de Raden van India wegens den staet der Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oost-Indische Comp. in Orienten, allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt; doen te weten:

Alsoo het capitainschap der Chinese ingesetenen te deser stede Batavia nae het overlyden van Siqua zedert den jare 1665 tot nu toe is vacant gebleven en ten deele doorgaens by desselfs weduwe waergenomen,

---

([1]) Er staat: *dan.*

([2]) Er staat: *onthouden.*

en dat alsnu wederom zedert eenige tyt herwaerts verscheyde versoecken ende requesten der oude ende meeste Chinese ingesetenen zyn voorgecomen omme gelyck in voorige tyden weder een man ende niet langer een wyf tot hooft over haere natie te mogen hebben, ende hetwelcke oocq inderdaet voor het gemene beste noodich geoordeelt wert, soo is 't dat, daerop jegenwoordich gedelibereert wesende, in onsen Rade goetgevonden zy, uyt diverse voorgestelde Chinesen wederom als capitayn, overhooft ende voorspraacke derselver Chinese natie alhier ter stede te nomineren ende te verkiesen den persoon van Tsioa Wanjock, hebbende hier over de 40 jaren gehabiteert ende van wiens bequaemheyt ende bemintheyt onder die ingesetenen wy ons gecontenteert zyn houdende, gelyck wy denselven Wanjock dan oocq tot capitain der Chinesen alhier nomineren, stellen en authoriseren by desen, en verders op 't voordragen der meergezeyde Chinese natie en tot zynen hulpe ende adsistentie daer noch hebben bygevoecht Limsisay tot lieutenant ende Litsoeko tot vendrich, met soodanigen macht en authoriteyt voor gemelte capiteyn Wanjock, als zynen praedecesseur Siqua heeft gehad, namentlyck omme met communicatie zyner voorseyde twee minder officieren alle cleyne voorvallende zaken onder de Chinese burgerye alhier uyt onsen name aff te doen ende te beslechten, ende een groote off anderssints dubieuse te renvoyeren daer 't behoort, mitsgaders verders alles te doen wat een goet, vroom, wacker, capitain, overhooft en voorsprake toestaet ende betaemt. Ordonneren ende beveelen derhalven aen alle hooge ende lage officieren, ende speciaelyck die van den E. gerechte deser stede, den voorsz. Tsioa Wanjock daervoor aen te nemen ende te erkennen, oocq in alle zaken zyn officie raackende behoorlyck te maintineren, ende voorts aen alle Chinese ingesetenen deser stede, soo die althans hier resideren als die naemaels souden mogen comen, denselven in zyn voorsz. offitie alle behoorlycke gehoorsaemheyt, eere, hulpe ende faveur te bethoonen ende te bewysen, alsoo wy sulcx ten dienste van de Generale Comp., gerieff ende welstant der gemelte Chinese burgerye alhier, soodanich bevinden te behooren.

Gegeven tot Batavia in 't casteel, op 't eylandt Groot Java, den 29 Juny anno 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOF VAN GOENS.

(*Ter zyden stont 's Comp. zegel in roode lacke gedruct ende daeronder:*)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed.

(*was geteyckent:*)

JOAN VAN HOORN, E. clercq.

Dit dus dan gedaen ende deselve luytkeels met een gemene toestemminge op gedaene affvraginge by haere natie aengenomen zynde, wierden se weder nae binnen in de camer van Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael geleyt, alwaer hun dan nae een weynich vertoevens de voorenstaende opene lastbrieff wiert

overhandicht, alswanneer se nae verkregen affscheyt door de voorgeciteerde officieren en gecommitteerde te stedewaert in nae het stadhuys wierden geconduiseert, alwaer dan weder dese commissie andermael door den secretaris van Heeren Schepenen Jacob van Dam, ende voorts door den Chinees coopman Tenglauw den volcke voorgelesen zynde, vertrock men vandaer soo te voet als te paerde onder het geklanck van allerhande gespeel nae de wooninge van den capitain Wanjock voormelt, daer een tafel gedect stont ende de gecommitteerde ende 't verdere geselschap eerlyck ([1]) op een collation wierden onthaelt, ende waernae dan een yder sich matelyck vervroolyckt hebbende weder nae huys keerden.

Des avonts crycht den Engelsen capiteyn Wildy, hiervooren meermael genoemt, alvoorens by Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ten avontmael geweest ende vrundelyck in geselschap van eenige gequalificeerde getracteert zynde, affscheyt, medenemende een cleen briefken, door welged. Zyn Ed[t]. aen den nieuwen Engelsen agent Robbert Parker onder den dach van heden in antwoort geschreven op de zyne, gedachtekent 6 ende hiervooren onder den 18 deser geinsereert, dusdanich luydende:

d'Ed. Heer Agent van de Honorable Engelse Comp. tot Bantam Robert Parker.

Edele Genereuse Heer.

'k Hebbe met bysondere vreuchde verstaen niet alleen U behouden overcomste tot Bantam, maer oocq zyne waerdige successie tot Agent aldaer over de loffelycke Engelse natie, van dewelcke icq dickmael groote eere, conversatie ende vrundtschap hebbe genooten ende gedurich getracht met deselve te onderhouden alle civile en reële plichten, die de wederzydse genegentheden tot malcanderen in dese boose eeuw die wy beleven heeft connen opwecken ([2]), voortsetten en vermenichvuldigen, opdat door de plichten van vrundschap de vreede en lieffde, die wy malcanderen schuldich zyn, in gestadige ende soo nodige harmonie mochten onderhouden ende oneyndich ([3]) gecontinueert werden. Het onverdiende loff, dat UEd. my gelieft te geven, houde icq voor een getuygenisse veel meer van UEd. beleeftheyt ende betrachtinge tot onderhoudinge van noodige vruntschap onser beroemde natien, dan dat icq die soude waerdich zyn; dienende beyde den eenigen God op eenerley wyse, ingevolge is 't dan oocq onse plicht, niet meer dan een herte ende een ziele in onsen boesem te onderhouden. 't Verbond van het huwelyck tusschen een dochter van den wytberoemden Hertoch van Jorck en onsen waerdigen Prince van Orangie verbint ons door de nature mede daertoe. God geve zynen zegen tot alles wat nodich zy om onveranderlyck met malcanderen in eeuwige eendracht te volharden.

([1]) Er staat: *eenelyck.*

([2]) Er staat: *opwelcken.*

([3]) Het HS.: *oneyndicht.*

Alhoewel wy om scheepgereetschappen geduyrich ende meest altyt niet alleen benodicht, maer veeltyts verlegen zyn ende deselve (gelyck masten bysonderlyck) met expres gehuyrde schepen heel uyt Hollandt werden aengebracht, soo hebben wy voor dese mael gaerne gedaen dat in onse macht was, met gansch vriendelyck versoucq in toecomende om diergelycke capitale nootwendicheyt niet meer lastich gevallen te mogen werden, omdat het UEd. soo weynich als ons aen middelen gebreect, die met hare scheepen tot een waerborch en voorraet over te brengen. 't Geschenck dat UEd. my heeft gelieven te doen, hebbe icq met danckbaerheyt ende geen minder schaemte moeten aennemen als comende van een man van soo grooten merite; myn huysvrouw tot vergeldinge heeft tot affcortingh van soo beleefden obligatie niet anders connen vinden dan UEd. huysvrouw weder te beschencken met:

een verlacte Chinese kist;
een Toncquinse theebacq;
een paer Jappanse schutsels;
twee curieuse Masulipatnamse chits.

't Gunt ick versoecke UEd. als een teken van onse goede genegentheyt gelieft aen te sien ende te geloven dat icq naer myne als myne huysvrouw eerbiedige groetenisse althoos gaerne zall verblyven

(*Onder stont:*)

Mynheer,

UE. dienstvaardige en bereytwillige dienaar

(*was geteyckent:*)

R. VAN GOENS.

(*ter zyden stont:*) Batavia in 't Casteel, den 29 Juny 1678.

In den avont vertrect van hier noch ledich nae Bantam de chialoup de Leguaen sonder schryven, eenelyck maer om de bintrottingh, crimaetse byltjes en parringh die aldaer in voorraet mochten zyn over te haelen.

Op desen dach in Raden van India gedelibereert wesende over de te doene besendinge deses zaisoens nae 't ryck van China, mitsgaders de commercie ende den verderen toestant van 's Comp. zaecken aldaer, soo is nae rype overweginge op 't een en 't ander genomen soodanigen besluyt, als by 't generale resolutieboecq deses Casteels onder den dach van heden omstandich ternedergestelt en uytgedruct zy.

30 *d°*. Ontrent de middach comt alhier uyt de besettinge van Pamanoecan teruch het hoeckerboot de Croonvogell, medebrengende een brieffie, in dato 28 Juny door den lieutenant Jochum Michielsen mitsgaders den raadt uyt 't schip 't Wapen van Gouda aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

de hoecker de Posthoorn had men nae Siparago gesonden om de Croonvogel te vervangen ende aldaer tot nader ordre post te blyven houden;

volgens becomen bericht hadden [1] de Maccassaerse rovers, hun een tyt langh ontrent Pamanoecan etc. onthouden hebbende, ontrent den hoeck van Bongie een Javaens vaertuych comende van Cheribon aengetast, maer was 't selve soo quaelyck geluct, dat se met verlies van 13 uyt de hare gemelte vaertuych hadden moeten laten vaeren, op hetwelcke maer 2 à 3 Javanen in gevecht gesneuvelt waeren;

oock hadden dese schelmen seker Chinees vaertuych overvallen en vier van de daerop zynde luyden gequest, waermede zy hun handen ontsnapt waeren;

den tolcq Anthony Paulussen, nae [2] Sammadangh opgesonden, was vandaer weder teruchgecomen, rapporterende dat den Pangiran aldaer seer wel in zyn schick was en dat hy belofte hadde gedaen om voortaen om de 14 dagen kennisse zal geven van zyn toestant ende wedervaeren, etc.;

gemelte tolcq had men over Indermayoe nae Cheribon affgeschickt, om achtervolgens Haer Ed. ordre te ondervinden wat aldaer ommegaet, ende hoedanich onder de gemeente wegens 't lange uytblyven van haere Princen ende van de Bantammers wert gesproocken;

oock had men een missive in 't Javaens doen vervaerdigen ende deselve nae Samadangh opgesonden, daerby uytdruckende Haer Ed. .welgevallen in de cloeckmoedicheyt van den Pangiran, met aenradinge dat hy daerby tot zyn eygen beste wilde volharden, en een versoecq dat hy oocq de besettelinge in de veltschansse tot Tanjongpoura met eenige coebeesten etc. gelieffde te laten versorgen;

nu wierden met de hoecker de Croonvogel nae Batavia gesonden 45 koebeesten, die door die van Sammadangh nae Intchiassem affgedreven waeren tot 52 in 't getall, sulcx men 7 derselve aen de besettinge hadde verdeelt, dat men verhoopte by Haer Ed. niet quaelyck te sullen werden genomen, temeer de provisien al ten eynde begonde te loopen;

weynich dagen voorleden was seker soldaet uyt de boot overboort gevallen en was den sergeant Christiaen Verkuyl van Aernhem door sieckte overleden.

Met bovengeciteerde hoecker de Croonvogel is hier mede noch van Sammadangh ontfangen een missive, door den Pangiran aldaer in 't Maleyts aen Zyn Ed d'Heere Gouverneur Generael geschreven, nae gedane vertalinge aldus luydende:

> Desen brief komt van Pangiran Adepatty Sammadangh aen myn Oom den Gouverneur Generaal in de stadt Batavia, die Godt voor altyt een lanck leven en veel geluck in dese werelt wil geven; 't selve wenschen oocq alle de grooten van Sammadangh aan myn Oom den Gouverneur Generaal en de grooten tot Batavia.
>
> Verders heeft myn Oom den Gouverneur Generael een brief aen myn geschreven, waerinne bekent maecte 't gevoel van den Sulthan van Bantham [3], waermede icq gansch niet te doen hebbe ende my oocq onbekent is; comen se op Samadangh, ick sal se op 't vertrouwen, dat icq hebbe

[1] Er staat: *had men.*
[2] Er staat: *van.*
[3] Er staat: *Bamtham.* Voor *gevoel* zou misschien *gewoel* beter zijn.

van myn Oom den Gouverneur Generael, verwachten, en willen se niet toelaten dat het volcq van Sammadangh op Batavia vercoopen en coopen mogen, myn meeninge is evenwel om Samadangh en alles watter in is aen myn Oom den Gouverneur Generael op te offeren, ende omdat icq het niet eer en hebbe gedaen schynt my by myn Oom wat suspect te maken, maer daer is geen gelegentheyt geweest om de verdruckinge, die Sinnepatty van Bantam met zyn comste alhier op Samadangh my heeft aengedaen, 't geene den tolcq alles welbekent is. Wat my aengaet vernedere icq my by den Gouverneur Generael als een soon by zyn vader, en versoecke dat myn Oom den Generael zyn gunste gelieft te bewysen aen (1) zyn zoon. Voor jegenwoordich versoecke icq maer aen myn Oom den Gouverneur Generael om seven stucken canon, thien bassen, tweehondert musquetten, nevens cruyt, cogels, gobars zarassa, tapezarassa, tapechindos, doch alles nae believen van myn Oom aen zyn zoon.

In dese uytgeloopen maendt Juny zyn alhier van diverse omleggende plaetsen aengecomen een getall van 121 vaertuygen, tesamen bemand met 901 persoonen, soodanige goederen ende coopmanschappen aengebracht hebbende, als hieronder specifice can werden beoocht:

2 van Amuy met 298 mannen, 134 kisten Japans staeffcooper, 7341 stroyen gesorteert porcelyn, 124 caliassers met idem, 3920 ysere pannen, 134 aerde comphoren, 395 porcelyne potten, 70 theepotjens, 5 comptoiren, 107 pls. picols thee, 36 canassers laxa, 2 bossen cattoen, 3 bossen cattoene gaeren, 126 canassers Chinese tabacq, 7 canassers schoenen en muylen, 9 cassen met schutsels, 9 cassen met offerlicht, 309 bossen Chinees papier, 55 packen item, 10 cassen met gouddraet, 2 pls. Chinese zyde, 598 quitasollen, 3 canassers radix China, 4 canassers medicamenten, 3 bossen gedroochde zeecatten, 66387 stucx gesorteert porceleyn, 1 canassers waeyers, 2 cassen Chinese spiegels, 6 cattys out coper, 1 pl. geele verwe, 62 copere gommen ende 10 pls. out yser;
1 van Quemuy met 80 mannen, 29 canassers gesorteert porceleyn, 4500 stucx idem, 3 pls. thee, 18 canassers Chinesen tabacq, 22 canassers ysere pannen, 200 quitasollen, 30 bossen Chinees papier, 3 canassers vergult Chinees papier, 150 nesten aerde passos, 10 canassers witte verwe, 3 cassen offerlicht;
18 van Grisse met 75 mannen, 30½ lasten rys, 67 potten oly, 3 pls. cattoen, 9700 stucx visch bantam, 4 lasten zout, 6⅝ lasten groene cadjangh, 500 bossen pady, 145 picols zappanhout, 10 pls. zandelhout, 20 pls. zeecroos, 1 pl. capock, 4000 stucx suycker, 100 bossen zuycker, 2 pls. tamarinda en 50 buffelshuyden;
21 stucx vaertuygen, die transportere.

(1) Er staat: *als*.

21 stucx vaertuygen, per transport.
10 van Tegael met 36 mannen, 15 1/2 lasten rys, 4400 bossen zuycker, 6000 stucx item, 4 p[ls]. swarte verruwe, 1 p[l]. zanchauw, 400 bossen pady, en 2 lasten zout;
6 van Damacq met 25 mannen, 14 lasten zout, 15 corgie matten, 9 lasten rys en 10 buffelshuyden;
1 van Pamanoecan met 4 mannen, 2 lasten rys en 15 kistplancken;
11 van Cheribon met 39 mannen, 5 1/2 lasten rys, 500 stucx zuycker, 300 rysmantjes, 22009 aracqspullen, 1000 stucx vis pady, 120 canassers zuycker, 250 plancken, 1800 potten en pannen, 6 p[ls]. lange peper, 600 bossen zuycker ende 10 corven ajuyn;
4 van Bantam met 15 mannen, 120000 oude pinangs, 1400 oude clappus, 200 potten met calcq, 600 potten en pannen, 40 stucx vis bantam ende 25 potten met oly;
1 van Pamalangh met 4 mannen, 2 1/8 lasten rys en 1600 bossen pady;
1 van Sourabaya met 4 mannen, 800 bossen suycker, 3 halve amen oly ende 10 sacken ajuyn;
7 van Indermayo met 29 mannen, 9 1/4 lasten rys, 390 plancken en 3 1/8 lasten zout;
4 van Inchiassem met 16 mannen, 5 lasten rys, 2 geytebocken ende 100 balcken;
4 van Sombar met 18 mannen, 6 lasten zout, 950 bossen zuycker, 7 1/2 lasten rys en 2 lasten pady;
7 van Paccalongon met 28 mannen, 13 stucx coebeesten, 2 Javaense balleballees en 7 lasten rys;
1 van Banjer Anjer met 4 mannen ende 100 stucx plancken;
1 van Mindenauw met 6 mannen en 5000 manocken tabacq;
2 van Padangh met 25 mannen en 30 p[ls]. benjoin, 80 corgie matten, 90 bossen rottangs, 1 1/2 last pady en 5 lasten rys;
4 van Samarangh met 16 mannen en 13 1/2 lasten zout, 1/2 last rys;
5 Rambangh met 20 mannen ende 325 balcken, 100 swalpen, 10 koebeesten, 1 paart, 200 buffelshuyden, 4 p[ls]. buffelsvleesch, 12 dootkistplancken, 2 lasten rys;
7 van Japara met 42 mannen, 52 lasten zout, 2000 stucx suycker, 50 balcken, 4 slaven, 1/2 last cadjangh, 100 bossen pady en 4 koebeesten;
10 van Craoan met 22 mannen en 2 lasten rys;
1 van Maccassar met 7 mannen, 1600 bamboesen oly, 2 halve leggers oly, 4 halve amen oly en 3 momvaten met oly;
1 van Bodongh met 4 mannen ende 2 lasten zout;
2 van Cattauwen met 16 mannen, 537 picols en 10 cattys peper;
111 stucx vaertuygen, die transportere.

111 stucx vaertuygen, per transport.
1 van Banjer met 8 mannen, 5½ lasten rys, 200 bossen rottings en 3 pls. wasch;
1 van Bencalis met 10 mannen en 4000 viskuyten;
1 van Braham met 8 mannen ende 19 lasten zout;
3 van Zumor met 15 mannen ende 5½ lasten rys;
1 van Lampon met 4 mannen ende 16 pls. cattoen;
1 van Jawana met 13 man en 15 lasten zout;
1 van Malacca met 6 mannen ende 16000 staeffjes stael;
1 van Barbas met 4 mannen, 1 last rys ende 1200 stucx suycker:

tesamen 121 stux vaartuygen, door dewelcke hier in 't generael is aengebracht:

92 potten oly;
9740 stucx visch bantam;
7½ lasten groene cadjangh;
145 picols zappanhout;
10 ds. zandelhout;
20 dos zeecroos;
1 do. capocq;
2 ds. tamerinde;
4 ds. buffelsvleesch;
1 do. zantcheauw;
240 buffelshuyden;
2600 bossen pady;
3½ lasten do.
290 bossen rottings;
95 corgie matten;
300 rysmantjes;
13700 stucx suycker;
6850 bossen do.;
120 canassers do.;
475 balcken;
15 kistplancken;
470 plancken;
100 swalpen;
114⅝ lasten rys;
131⅝ dos. zout;
22000 araxpullen;
2400 potten en pannen;
537 picols en 10 cattys peper;
6 ds. langer peper;
10 corven ajuyn;
4000 vischkuyten;
120000 oude pinangs;
1400 ds. clappus;
200 potten met calcq;
1000 stucx visch pada;
10 sacken ajuyn;
7 halve amen oly;
2 halve leggers do.;
3 momvaten do.;
1600 bamboesen oly;
3 pl. wacx;
2 geytebocken;
1 paert;
4 slaven;
30 pls benjoin;
5000 manocken tabacq;
2 Javaense balleballees;
16000 staeffjes stael;
134 kisten Japans staeffcoper;
7341 stroyen gesorteert porceleyn;
66387 stucx gesorteert do.;
124 canassers do. do.;
395 porceleyne potten;
6 cattys out cooper;
3920 isere pannen;
32 canassers isere do.;
70 theepotjens;
134 aerde comphoren;
5 comptoiren;
107 picols thee;
36 canassers laxa;
2 bossen cattoen;
19 picols do;
3 bossen cattoene gaern;

126 canassers Chinese tabacq;
7 d°. met schoenen en muylen;
9 cassen met schutsels;
9 d°. met offerlicht;
309 bossen Chinees papier;
55 packen d°. d°.;
3 cnassers vergult d°;
10 cassen goutdraet;
2 picols Chinese zyde;
598 quitazollen;
3 canassers radix China;
4 d°. Chinese medicamenten;
1 d°. met wayers;
3 bossen gedroochde zeecatten;
2 cassen Chinese spiegels;
1 picol gele verwe;
4 d°. swarte d°.;
10 canassers witte d°.;
62 copere gommen;
10 picols out yser;
150 nesten aerde passos.

Daerentegen zyn in de voorsz. maendt wederom vanhier nae diverse plaetsen vertrocken een getal van 97 vaertuygen, namentlyck:

8 naar Japara met 160 rd° aen diverse cleeden, 155 aen Bataviase gedisteleerde wateren ende aracq, 3 aen oudt yser, 50 aen contant, 3 d°. aen porceleyn;
7 nae Samarangh met 150 rd° aen cleeden, 25 benjoin, 208 amphioen, 80 radix China, 70 oudt yser, 25 lanckwasch, 14 poetsjocq, 60 wax, 4 ysere pannen;
1 na Pamanoekan met 20 rd° aen porceleyn;
1 nae Bodongh met 10 rd° aen cleeden;
2 nae Cattauwen met 265 rd° aen gesorteerde cleeden;
15 nae Grisse met 1220 rd° aen diverse gesorteerde cleeden, 79 d°. ysere pannen, 210 amphioen, 45 benjoin, 35 comyn, 3 oudt yser, 10 porceleyn;
5 nae Padangh met 488 rd° aen zout;
1 nae Borbas met 40 rd° aen cleeden;
11 nae Cheribon met 395 rd° aen verscheyde cleeden, 30 out yser, 78 diverse porceleynen, 40 d°. amphioen en 60 aen out cooper;
8 nae Indermayoe met 485 rd° aen diverse cleeden, 30 rd° contant;
4 nae Intchiassem met 180 rd° cleeden;
3 nae Zimor met 162 rd° aen cleeden;
1 nae Aetchin met 1152 rd° aen spiaulter, 140 zappanhout, 120 radix China, 25 Jappanse thee, 140 fine matten, 86 ysere pannen, 1785 copere loyangs, 8 pinangsbeckens, 800 Chinees en Jappans goutdraet, 249 gesorteert porceleyn, 100 medicine bladen, 240 gommelacq, 600 zyde, 100 schildpadshoorn, 5 Javaense anys, 6 alluyn ende 27 aen oudt yser;
1 nae de cust van China met 14 rd° aen poetsiocq, 25 cattoene gaeren, 8 dubbelde matten, 60 cleden, 340 zappanhout, 24 oude spyckers, 50 bindrottangs, 320 aen zout;
1 nae Maccassar met 140 rd° aen aracq;
69 stucx vaertuygen, die transportere.

69 stucx vaertuygen, per transport.
2 nae Sombaer met 140 rd^s aen cleeden;
1 nae Maccauw met 168 rd^s aen zandelhout, 150 cattoene gaeren, 8 zappanhout en 200 aen thin;
7 nae Tegael met 370 rd^s aen diverse cleeden, 14 ysere pannen, 200 amphioen, 12 metselsteenen, 6 tabaxpypen;
6 nae Paccalongan met 270 rd^s aen gesorteerde cleeden;
3 nae Rambangh en 110 rd^s aen cleeden;
2 nae Damacq met 115 rd^s aen diverse cleeden;
1 nae Sourabaya met 25 rd^s aen aracq;
1 nae Banjermassingh met 36 rd^s aen diverse cleeden, 66 aen porceleyn;
1 nae Brahan met 100 rd^s aen cleeden;
1 nae Pamalangh met 110 rd^s contant;
1 nae Malacca met 640 rd^s aen gesorteerde cleeden, 170 aracq;
1 nae Aymuy met 50 rd^s aen harpuys, 45 aen oude spyckers, 10 cattoen, 175 d^o. gaeren, 500 zandelhout, 15 draackenbloet, 120 zout, 105 bintrottangs, 20 zagou, 170 cleeden, 8 aen dubbelde matten;
1 nae Chincheeuw, 12900 rd^s aen zyde, 1000 d^o. pansies, 200 zattyne rollen, 1400 diverse gesorteerde cleeden, 62 cattoene gaeren, 85 lancquas, 150 rababar, 30 antimonium, 30 Chinese inct, 30 nieuwe spyckers, 200 fermilioen, 15 caetziouw, 20 lym, 25 blausel, 7 mostersaet, 45 slecht aguilhout, 120 sintock, 50 capocq, 648 radix China, 77 pinanghschellen, 480 wacx, 360 bintrottangs, 44 rottangs- ende andere matten, 1536 gesorteerde zuycker, 477 buffelshuyden, 73 hartevellen, 100 Manilhaes leer, 10 offerlicht, 30 Zuratse zeep, 50 Chinese medicine, 15 roggevellen, 10 vischblasen ende 10 aen buffelshoorns;

t'samen 97 stux vaartuygen, die met den anderen hebben affgevoert:

6628 rd^s aen diverse gesorteerde cleden;
510 Batavise gedisteleerde wateren;
202 out yser;
80 contant;
426 diverse porceleynen;
70 benjoin;
650 amphioen;
848 radix China;
110 lancquas;
28 poetsiocq;
540 wax;
183 diverse ysere pannen;
35 aen commyn;
928 zout;
60 out cooper;
668 zandelhout;
120 zintock;
412 cattoene gaeren;
200 thin;
12 metselstenen;
6 tabacxpypen;
200 rottangs- ende andere dubbelde matten;
480 zappanhout;
515 bintrottangs;
1152 spiaulter;
25 Jappanse thee;
1785 copere loyangs;

8 d°. pinangsbekkens;
800 Chinees goutdraat;
150 medicine bladen;
240 gommelacq;
13500 zyde;
100 schilpatshoorn;
5 Javaense anys;
6 alluyn;
50 harpuys;
10 cattoen;
15 draackenbloet;
20 zagou;
1000 zyde pansjens;
200 zattyne rollen;
150 rabarber;
30 anthimonium;
30 Chinese inct;
200 nieuwe spyckers;
15 catchauw;
20 lym;
25 blauwsel;
7 mostertsaet;
50 capocq;
45 slecht aguilhout;
77 pinangschillen;
1336 gesorteerde suycker;
477 buffelshuyden;
73 hartevellen;
100 Manilhas leer;
10 offerlicht;
30 Zuratse zeep;
15 rochevellen;
10 visblasen;
10 rd^s aen buffelshoorns;
samen 135895 rd^s.

Volgens opgevinge der dootgravers zoo zyn in dese maent overleden ende op de ordinaire begraeffplaetsen ter aerden gebracht:

47 Comp^s dienaren;
1 burger;
3 Duytse vrouwen;
8 Mardyckers;
5 inlandtse vrouwen;
1 Nederlants kint;
8 inlandtse kinderen;
4 slaven en slavinnen;
samen...... 77 overledene.

Daerentegen zyn wederom in de kercken deser stede gedoopt:

5 Nederlandtse kinderen;
28 inlandtse in de Portugese kerck;
3 d°. in de Maleytse kerck;
samen...... 36 gedoopte.

Ende zyn in de gemelte kercken getrouwt:

5 Comp^s dienaren;
4 borgers;
6 Mardyckers;
samen...... 15 paaren getrouwt.

Op den 10 en 11 deser maendt zyn door d'heer fiscael van India ende gecommitteerde gevisiteert:

Claes Jans Smal onderchirurgyn en

Guillam van Samelen die beyde verdroncken waren.

Ende zyn oocq op 8 en 9 deser door de respective landdrosten ende gecommitteerde gevisiteert:

Donokan Moor, die op den wech van de Grogol was vermoort gevonden ende

Zitra Wangsa Javaen, boven de groote rivier mede vermoort gevonden.

July Anno 1678.

Primo July. In den avondtstont comt alhier weder terugge het vaertich, expres affgeschict nae het schip Roemerswale, uyt het vaderlandt in de Straat Sunda gearriveert, medebrengende de missive, daermede door d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam in dato 26 November des voorleden jaers aen de Hooge Regieringe in India geschreven, ende eenige verdere schrifturen.

2 *d*°. Des morgens vroech comt gemelte bodem voor dese stadt ten ancker, zynde voor de camer Amsterdam uyt Texel in zee geloopen den 7 December anno passado met 140 coppen, als te weten: 108 zeevarende en 32 militairen, waervan aen de Caep de Goede Hoope aen land zyn gegaen 1 zeevarende; waerentegen vandaer weder zyn overgecomen 7 zeevarende en 9 militairen, op de reyse overleden wesende 9 persoonen, sulcx hier noch te lande brenght een getal van 112 matrosen en 36 zoldaten, tsamen uytmakende 148 zielen.

Bestaende wyders desselfs medegebrachte cargasoen in 't volgende:

103082 guldens contant in verscheyde spetien;
30 stucx swarte laackenrassen;
10 stucx geparste bouratten;
5 stucx rasse de Cipres;
5 d°. lichte poudezoyen;
8 gesorteerde phelpen;
285 ℔ fermilioen;
5744 ℔ quicksilver;
49353 ℔ loot;
42296 ℔ yser;
20850 ℔ verscheyde soorte spyckers;
2000 ℔ gerffstael;
100 vaten vleesch;
100 vaten specq;
25 d°. boter;
50 halve amen olyvenoly;
25 leggers Spaense wyn;

20 d°. rynse wyn;

75 pypen haentjesbier ende voorts partye equipagiegoederen, gereetschappen, schryf- en schildertuych, tesamen bedragende ƒ 199906 : 17 : 1.

Met Roemerswale voornoemt is hier mede overgebracht een missive van d'heer Gouverneur Joan Bax mitsgaders den raedt, in dato 24 April uyt het fort de Goede Hoope aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde van soodanigen inhout als in 't aencomende briefboecq nader can werden beoocht, meldende onder anderen dat op den 10 April laestleden met een Deens scheepje, de Phenix, als capiteyn in de Tafelbaey verschenen zynde eenen Anthony van Doorn, de Nederlandse Comp. in dese landen bevoorens langen tyt als stuyrman ende provisionneel schipper gedient ende zich nu uyt eygen beweginge aen de Caep te lande begeven hebbende, achtervolgens de placcaten, by Haer Hoogh Mogende de Heeren Staten Generaal der Vereenichde Nederlanden tegen alsulcke luyden die sich namaels in dienst van andere potentaten comen te begeven, geëmaneert, gearresteert ende aengehouden was, ende vanwaer hy dan voorts met meergenoemde Roemerswaele herwaerts gesonden zy, om wyders door de Hooge Regieringe van India soodanich over desselfs persoon te werden gedisponeert als bevonden sal werden te behooren.

Heden voor de middach comt den E. licentmeester Ockertse met de Palimbangse gesanten, op den 3 May laestleden hier verscheenen, binnen 't casteel om van Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael affscheyt te nemen, 't welcq zy dan oocq aenstonts hebben erlanght met een brieffje, in 't Maleyts en Nederduyts door Haer Ed. aen haeren meester den Sulthan Ratoe, Conincq tot Palimbangh, geschreven, van soodanigen inhout als in 't Batavias uytgaende briefboecq onder den dach van heden nader can werden beoocht, ende waermede geciteerde gesanten alsoo met haren eygen vaertuych weder nae huys gekeert zyn.

Des middachs d'E. Heer oudt Gouverneur en Ordinaris Raedt Anthonio Hurt met het schip Japan over Japara uyt Amboina in 't gesicht van dese rheede verscheenen zynde, soo zyn de Heeren Extraordinaris Raden Willem van Outhoorn ende Jacob Jorisse Pits versocht ende gecommitteert, omme beneffens eenige voorname juffers zyn Ed. en desselfs gemalinne ende verdere familie van boordt te halen, 't welcq dan volbracht en het heele geselschapt noch dese namiddach aen land gecomen wesende, wiert zyn Ed. door de gewapende comp. militairen deses casteels, staende in ordre gerangieert van de Waterpoort af tot aen de stoep van de wooninge van Syn Ed[t]., geconduiseert tot op de groote zale, alwaer geseyde heer Hurdt op het vrundelycxst door welgemelte Syn Ed[t]. wiert verwellekomt en naebinnen geleyt, onderwylen dat van de punt den Diamant 7 canonschooten wierden gedaen.

Met voorgeciteerde schip Japan is alhier uyt de provintie van Amboina overgebracht een cloecq nagelretour ten bedrage van 355192 ponden, met den anderen costende.. ƒ 115076 : 6 : 11.

Wyders is oocq door d'Heer Ordinaris Raedt Hurt vermelt beneffens eenige duplicate Ambonse papieren overgelevert een originele missive, door d'E. commandeur en crychsoverste Isaacq S[t]. Martin mitsgaders den raedt in dato 25 Juny uyt Jappara aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, luydende in substantie als volcht:

't jongste schryven was in dato 13 Juny nae Batavia affgegaen;

den Sousouhounangh was in geduyrich verlangen nae Haer Ed. nader adsistentie om sich alsoo weder in zyn ryck te sien herstellen, daertoe de apparentien sich niet quaelyck verthoonde, indien men maer met de vereyschte macht wiert bygesprongen, dewelcke noch langer achterblyvende, stonden de zaacken langs hoe meer te verergeren ende het wercq geheel tot verval te raacken, jae soodanich, dat men wel genootsaect soude werden eerlange de posten op Wattas, Chelimbi, Patty en Grobogangh [1], met sulcken grooten ontsach vercregen, weder te moeten verlaten ende het landt tot een proye der vyanden te laten, dat waerlyck groot jammer soude syn, want door 't lange achterblyven van 't verwachte secours en 't uytstellen van de campanje begonden de Javanen seer te verflauwen ende aen 's Comp. goeden ernst tot haer behoudenis te wanhoopen, 't geen oocq onder ons volcq een verdriet ende verkeert voornemen scheen te baren, als zynde onlangs drie derselver uyt Rimbangh nae Balora tot den vyant overgeloopen, van dewelcke nae veel moeyten een wedergecregen was, die men by naeste gelegentheyt nae Batavia stont op te senden om aldaer zyn verdiende straffe te erlangen; voor de andere twee was men beducht, dat se de vyanden wel mochten comen te persuaderen ende aen te raden om iets op de pagger tot Rimbangh voormelt te ondernemen, tegens hetwelcke men echter niet nalaten soude op hoede te zyn en te waacken;

op Patty stont het noch alles well en bleeff 's Comp. troepen van 100 militairen onder den lieutenant Libout [2] continueren, hebbende geen beduchtinge dat den vyant daerop yets sall attenteren, omdat de landen van leefftocht onvoorsiens zyn ende aldaer niet te haelen, maer Damacq wiert dagelycx door hun geinfesteert en had men daertegens niet yverigh gewaect, ende partye volcq derwaerts geschict, die landen waren al langh verlooren geweest, dat op Jappara een bedroeft leven soude hebben gegeven, omdat men uyt Damacq most werden gevoed en waerom oocq de derwaerts gesonde militie aldaer noch een tyt soude moeten verblyven om, was 't mogelyck, de vyanden eens een braven slach en gevoeligen neep te geven;

van Wattas had men tydinge becomen, dat de Mattarammers op het schryven van Sindoradia geantwoort soude hebben, geen vyantschap aen het volcq van den Sousouhounangh te willen betoonen, maer oocq geen onderdanicheyt aen deselve voor soolange hy sich op Japara onthielt, maer wel soo hy sich op Wattas off Padjangh vervoechde, 't welcq by de heer commandeur St. Martin en raed niet als voor een gefingeert voorgeven wiert gehouden, eenelyck maer om des Sousouhounangs troepen daerdoor in slaep te wiegen om haer met vreeden te laten tot soolange dat zy haer een voordeel souden connen affsien;

tusschen Porba Nagara, een van des Sousouhounans mantris, en Sindonradia was een groote oneenicheyt en twist onstaen, die men gaerne soude hebben beslist ende ternedergelecht, maer had men daervan de oorsaeck niet connen ontwaeren, seggende eenige, dat geciteerde Porba Nagara door de bevelhebbers van Pougar

[1] Dat deze plaats bedoeld wordt, blijkt uit De Jonge, Opkomst VII, 214; het HS. heeft *Guwoangh*.

[2] Er staat: *Lwout*.

daertoe opgeruyt ende aengehitst wiert, dat wel een groote scheuringe mocht comen te baeren, ende waerom nootsaeckelyck dese verschillen terzydengelecht diende te werden;

naer gesecht wiert soude de bootschap van de Bantamse gesanten aen Pougar zyn geweest om denselven met den eernaem van Panumbaham Magriby te vereeren, met aenbiedingh van cruyt, loot en volcq, stout genouch om tegens de Hollanders te vechten, off anderssints Engelsen in plaets, die ons in bequaemheyt en dapperheyt verre teboven gingen, doch sustineerde men dat se ontrent Pougar ende de hovelingen niet veel gelooff souden vinden, gelyck albereyts hare affwysinge scheen te kennen te geven;

van den bevelhebber Wiera Bratta was tydinge gecomen dat hy op Pintou Sagallou met Maccassaren ende Baleyers (gerucht werdende van ontrent Craoan gecomen te syn) was slaechs geweest, op hetwelcke den vendrich Warnaer Jansen Struyck had connen goetvinden met 2000 Javanen onder Wiera Widida derwaerts te trecken om dat volcq te verdryven off te verslaen, sonder daertoe alvoorens ordre van Jappara te hebben versocht;

de tydinge van Chelimby dicteerde dat de vyanden daerontrent tot driemaelen toe slagen gecregen hadden; alles stont daer wel; den capiteyn Sloot nam zyn dienst en plicht in achtinge ende was daer seer bemint, maer was men niet vermogens hem met eenich chrysvolck te seconderen, dat anders wel nodich waere;

de 5 Javaense moordenaers, een tyt langh op het schip Outhoorn gevangen geseten hebbende ende door den raedt op Tegall met een contingh, bemant met een stuurman ende drie matroosen, nae Batavia gesonden zynde, hadden die schelmen gemelte Nederlanders getracht om 't leven te brengen, dewelcke dan genootsaect wierden tot behoudenis van haer leven buyten boort te springen, en [1] waren aengetogen moordenaeren met het vaertuych en alles datter in was doorgegaen, sonder te weten werwaerts;

op den 18 Juny was d'Ed. Heer Ordinary Raed Anthonio Hurt met de bodems Jappan, Alexander ende Swartesluys op Jappara verscheenen, die nu verders syn reyse nae Battavia soude ondernemen volgens een Japaerse resolutie, nu in copye overgaende, als daerby nader conde werden gesien, en soomede hoedanich de 150 Amboinesen, door zyn Ed. medegebracht, aldaer souden werden geëmployeert.

Nae de middach comt te deser rheede te verschynen de schepen Coeverden, Sumatra en Silversteyn, comende uyt Persia over Suratta en Ceylon, medebrengende 4 brieven, d'eerste twee door d'heer Directeur Frederick Lambertsen Bendt mitsgaders den raedt uyt Gamron in dato 12 en 26 February, de derde door d'Heer Extraordinaris Raedt Sybrandus Abbema ende raedt in Suratta in dato 19 April, ende de vierde door d'Heer Extraordinaris Raed en Gouverneur Rycklofl van Goens de Jonge in dato 25 Mey uyt Gale, alle deses jaers, aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde van geen ongevalligen inhout, gelyck nader by het aencomende brieffboecq onder yders quartier can werden beoocht, bestaende wyders de cargasoenen, door gemelte drie bodems hier aengebracht, in 't volgende:

---

[1] Dit *en* ontbreekt in het HS.

In Coeverden uyt Suratta:

89645 ℔ rompen, uyt Schielandt overgenomen, van dewelcke op Gale 1000 ℔ syn gelicht;
236 packen indigo biana;
25 packen rouw cattoene gaeren;
175 packen diverse baftas;
1 kist diverse allegias;
35 packen poetsiocq;
100000 zilvere ropias, ende voorts eenige andere goederen, medicinale droguen etc., tesamen bedragende een somme van ...... ƒ 302184:15:14.

Item van Ceylon:

1141 packen fine Ceylonse caneel;
2 packen roggevellen;
1 pack tapesarassas...................... . . ƒ 3718: 6: 3.
monteert het aengebragte met Coeverden tesamen................................. ƒ 305903: 2: 1.

In Silversteyn uyt Persia:

350 balen rouwe Persiaense zyde;
200 cassen wyn;
4 kisten met tutia, en voorts eenige Persiaense fruyten, rooswater etc., met den anderen costende ƒ 342874:12:11.

Uyt Suratta:

180 packen verscheyde baftas;
52 packen diverse cleeden;
20 blasen mirabolanen, en voorts eenige andere goederen, tesamen costende.................. ƒ 112571: 2:11.

Idem van Ceylon:

250 packen fine caneel, costende................. ƒ 650: 5:—.

In Sumatra uyt Persia:

314 bael rouwe Persiaense zyde................. ƒ 291955:—:—.
Transportere.......... ƒ 1053754: 2: 7.

Per transport .... *f* 1053754: 2: 7.

Uyt Suratta:

130 packen verscheyden baftas;
88 packen niquanias;
100 packen gecattoeneerde deeckens;
20 kisjens zegellacq, tesamen costende........... *f* 87496: 1: 4.

Idem van Ceylon:

397 packen fine caneel............................ *f* 1032:11: 8.

Soodat het aangebrachte met bovengeciteerde 3 bodems uyt Persia, Suratta en van Ceylon tesamen bedraagt een capitael van... *f* 1142282:15: 3.

3 *d*°. Ontrent den avontstont comt alhier uyt Arracan te verschynen het burgerjachie Orangie over Malacca en Palimbangh, medebrengende drie briefkens, 't eerste door den ondercoopman Balthasar Hinloopen, opperhooft, in dato 4 Maert aldaer, de tweede door d'Heer Ordinaris Raedt en Gouverneur Balthasar Bort mitsgaders den raad uyt Malacca, ende de laeste door den coopman Joan van Leenen in dato 16 May uyt Palimbangh aen Haer Ed. geschreven, alle van soodanigen inhout als by het aencomende briefboeck nader can werden beoocht, meldende onder anderen de Arraccanse missive eerstgemelt, dat aldaer in 't laest van February een schrickelycken brand was ontstaen waerdoor wel ruym 4000 huysen en oock het paleys in coolen geraeckte, hebbende den Conincq quaelyck sooveel tyt gehad zyn lyf te salveren, achterlatende een zyner dochters ontrent de 14 jaeren out en ontrent 500 hovelingen ende andere huysgenoten, die alle tesamen door het vuur waeren verteert.

4 *d*°. Voor de middach gaet de Heer Extraordinaris Raedt Joan Camphuys nae boort van het schip de Betuwe omme d'E. Martinus Caesar, by resolutie van de 24 May laestleden geëligeert tot commissaris en commandeur over Comp. zaken en handel in 't ryck van China, voor te stellen ende te authoriseren over de officieren ende gemene luyden, alsnu onder de vlagge van syn E. op de schepen Betuwe, 't Huys te Cleeff en de Zyp en 't hoeckerboot de Brantgans nae derwaerts vertreckende, nae luyt van de commissie, door Haer Ed. tot dien eynde op zyn E. onder den dach van heden gedecerneert, by 't affgaende brieffboecq ingeschreven en te sien.

Dese naemiddach extraordinary vergaderinge belecht zynde, is voor de eerste mael in deselve verscheenen d'E. Heer Ordinaris Raad Anthonio Hurt, op eergisteren uyt Amboina alhier aengelandt, dewelcke dan oocq achtervolgens de generale ordre van d'E. Comp. den gewoonelycken eedt aen handen van Syn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generaal hebbende afgeleyt, soo is syn E. met dese eerste cessie door alle de presente Heeren Raden veel gelucq en zegen des Heeren toegewenscht.

In de nacht vertrect d'E. Martinus Caesar met de hiervoor geciteerde bodems uyt dese rheede nae Hocksieuw in China. God de Heere zy gebeden deselve gesamentlyck

een voorspoedige en behouden reyse te verleenen. Wat deselve met den breeden raed, daeronder de coopluyden Jacob van der Plancken, Louys de Keyser en Joannes Leeuwenson, tot naricht by instructie zy aenbevoolen, item aen de aldaer zynde coopman Jacob Maertensen Schagen ende de Tartarise regenten tot Hocksieuw geschreven, can alle by 't afgaende Indisch briefboeck onder den dach van gisteren werden beoocht, ende bestaet de generaele ladinge deser 4 bodems ten handel nae China in een goede quantiteyt gewilde coopmanschappen, verdeelt (1) als volcht:

In de Betuwe:

5 cassen swarte laackenen;
9 cassen diverse stametten;
804 onsen bloetcoerael;
450 ℔ divers barnsteen;
1350 ℔ benjuin;
6100 ℔ rompen;
65 lasten zout;
200065 ℔ swarte peper;
336605 ℔ caliatoirshout;
36600 ℔ sappanhout;
6100 ℔ zandelhout ende voorts partye andere goederen, rariteyten, provisien etc., tesamen met den anderen bedragende...... ƒ 99977:11: 9.

In 't Huys te Cleeff:

13 cassen met diverse laackenen, chergies en heerezayen;
30900 ℔ calliatoirshout;
3065 ℔ sandelhout;
36000 ℔ sappanhout;
3050 ℔ garioffelnagelen;
6115 ℔ goede rompen;
288 oncen divers bloetcorael;
967 ℔ divers barnsteen ende voorts eenige andere goederen en coopmanschappen etc., met den anderen bedragende.................................. ƒ 63087: 7: 2.

In de Zyp:

17 cassen diverse laacken, chergies, perpetuanen, croonrassen etc.;

Transportere........... ƒ 163064:18:11.

(1) Er staat: *verdeelt is.*

Per transport.......... f 163064:18:11.

623 oncen divers bloetcorael;
592 ℔ barnsteen;
3050 ℔ gariophilnagelen;
6115 ℔ rompen;
150170 cattys swarte peper;
35000 ℔ Bimaes sappanhout;
24420 ℔ calliatoirshout en voorts parthye andere coopmanschappen etc., bedragende................. f 89578:13: 1.

In de hoecker de Brandgans:

2 cassen swarte laackenen;
3050 ℔ garioffelnagelen;
6195 ℔ rompen etc., bedragende.................. f 183:10: 1.
662189 ℔ peper, die op Palembangh sullen werden ingescheept.............................. f 38357: 5:—.

Somma bedraagt het gescheepte in gemelte 4 bodems voor China.. f 291184: 6:13.

5 d°. Heden is op de ordinary vergadertyt in Rade van India met eenparige stemmen gearresteert ende vastgestelt, het onderhandse Mattaramse wercq hoe eer hoe liever wederom met ernst aen te vatten ende, soo 't mogelyck zy, onder den zegen des Alderhoochsten vigoureuselyck uyt te voeren, den nieuwen Sousouhounangh op den troon te stellen, den rebell Troenejaja met syn adherenten te verdelgen en 't landt tot heyl van sooveel duysende menschen in voorige ruste te brengen, tot welcken eynde dan meteenen oocq goetgevonden zy, behalven de crychsmacht albereyts vooraffgesonden en die er zyn, ([1]) noch zooveel oorlochsvolcq derwaerts aff te steken, als vanhier sonder de becommeringe zal connen werden gemist; en omdat men niet wel zy voorsien van cleen vaertuych, zoo is noch dienstich geoordeelt, alle bequame scheepjens, de burgerye deser stede toebehoorende, nae taxatie van de equipagiemeester en gecommitteerde te koopen, om almede tot uytvoeringe van het boven uytgedructe oochmercq in den train ende verders by toevallen hier en elders te werden gebruyct.

Oock is bezyden dien noch goetgevonden het jacht de Flaman nae de cust van Java te zenden, omme wyders vandaer in geselschap van Tertholen nae Maccassar voortgeschict te werden, 't eene om den jongst affgesetten Conincq van Goa, Crain Bissé, het ander om den Coninck Palacca beyde met hun gevolch vandaer herwaerts over te haelen, latende de Bougyse die door den laestgenoemden ten getale van 4 à 500 coppen sullen werden medegebracht, op de cust van Java te lande gaen ([2]), om aldaer nae gelegentheyt te werden geëmployeert, sullende met eenen den President en raed op Maccassar werden gerecommandeert, alle bedenckelycke

([1]) Er staat: *zyn E.*
([2]) Er staat: *te gaen.*

industrie te gebruycken dat den loosen en doortrapten Crain Crongrongh werden gedisponeert, om mede in 't geselschap van gemelte Hoocheyt Pallacca herwaerts te comen, als sullende tot welstant en ruste van de algemene bondtgenooten op het land van Maccassar comen te gedyen.

Staende dese vergaderinge mede gesproocken wesende aengaende de Zuratse directie, soo is tot vervanger van d'Heer Raed ([1]) Extraordinaris en Directeur Sybrand Abbema, die door d'Ed. Heeren Majores by missive van 18 October 77 vandaer opontboden zy, als Directeur en Commissaris van Suratta weder vercooren d'E. Daniel Parvé, althans Visitateur Generael, ende met eenen oocq goetgevonden op seker vertoochschrift, door d'E. fiscael van India Gualter Zeeman ingedient, by provisie uyt gemelte directie mede noch op te roepen en herwaerts te doen comen de secunde persoon, den oppercoopman Albertus van Oosterwyck, ende den coopman Joannes Bacherus, om hun beyde alhier voor de justitie te zuyveren wegens eenige suspecte gepleechde morsseryen en fraudes, hun by d'E. Heer Ordinaris Raed Willem Volger en gewesen Commissaris etc. telast gelecht.

6 d°. Des avonts geeft Zyn Edt. d'Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens het wellecomstmael aen d'Heer Ordinaris Raed Anthonio Hurt voorengenoemt, op hetwelcke mede genodicht ende verscheenen zyn de presente ende oude Heeren Raden van India, mitsgaders verscheyde andere gequalificeerde met haere huysvrouwen etc.

Op heden andermael in Rade van India gesproocken wesende, hoe groot de Nederlandse en inlandse crychsmacht, nae Java's Oostcust af te steken, soude mogen en connen werden genomen, soo is goetgevonden derwaerts aff te senden, bezyden de militie die albereyts daer is ende ontrent bestaet in 600 Nederlanders ende 300 inlanders, noch een getal van 600 Nederlandtse en 800 inlandse militairen behalven het zeevolcq op de schepen bescheyden, ende is meteenen oocq als Superintendent, Admirael derwaerts etc., geëligeert d'Ed. Heer Ordinary Raed Anthonio Hurt voormelt, onder soodanige ongelimiteerden macht als omstandich by het resolutieboecq onder de dach van heden can werden beoocht.

Oocq zyn dese namiddach buyten den dienst van d'E. Comp. gestelt ende hun gagie affgeschreven 4 ondercoopluyden, 2 boeckhouders en 4 adsistenten, alle ledichgaende ende onnutte dienaeren, omme hun voortaen alhier als burgers te erneren off nae 't vaderland te moeten vertrecken etc.

7 d°. Des avonts vertrect ledich uyt dese rheede nae Toncquin het hoeckerbood de Croonvogel, eenelyck medenemende een brieffje, dato deser door Haer Ed. aen den coopman Joannes Besselman mitsgaders den raed aldaer geschreven, van soodanigen inhout als in 't affgaende brieffboecq nader can werden beoocht.

Heden tegen den avont de Baleyers ende Maleyers, ingesetenen deser stede, met haere officieren onder d'E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman den voorleden jaere 1677 thien maenden langh de oorlochsexpeditie op Java's Oostcust bygewoont hebbende, binnen desen casteele geroepen ende voor het huys of wooninge van Syn Ed. den Heere Gouverneur Generael verschenen wesende, soo zyn deselve

([1]) Dit *Raed* ontbreekt in het HS.

gesamentlyck door welged. Syn Ed. ende den Directeur Generael, staende beyde op de puye, in minnelycke ende vrundelycke termes uyt de naem ende vanwegen de Generale Nederlandse Oost-Indische Comp. bedanct voor de goede ende getrouwe diensten, by haer besteet ende gepresteert, ende hun yder toegelecht voor die dienst 15 rd^s ende de officieren wat meer nae proportie, volgens resolutie bevoorens daerover genomen.

8 d^o. Des middachs wert alhier per seker Javaens vaertuych een cleen briefie aengebracht, door de opperhoofden uyt het fluytschip de Jonas, zeylende in de Straet Sunda, in dato 5 deser aen Haer Ed. geschreven, behelsende eenelyck maer een notificatie van hun arrivement uyt het lieve vaderlandt.

Na de middach comt weder van Bantam te retourneren de chialoup de Leguaen, medebrengende een cleen briefie, door den resident Willem Caeff in dato 7 deser loopende maendt aen Haer Ed. geschreven, zynde van geen bysonderen inhout, als hebbende maer eenelyck gedient tot geleyde van een kleen briefken, door de voorgeciteerde opperhoofden van de fluyt de Jonas aen de gemelte resident Caeff geschreven, ten eynde zy in 't passeren voorby Bantam met eenige ververssinge mochten werden voorsien.

Oocq wert alhier met een burgervaertuych, comende van Mallacca, een cleen briefken aengebracht, door d'Heer Ordinaris Raed en Gouverneur Balthasar Bort en den raed in dato 26 May aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, met een appendix van primo Juny, zynde verzelt met een pacquet Bengaelse papieren, door d'Heer Ordinaris Raedt en Directeur Willem Volger en raed in dato 24 February origineel herwaerts gesonden ende op den 22 April laestleden albereyts met de fluyt de Beemster in copia overgebracht.

Op heden den schipper ofte annachoda van het Chinees handeljoncq, tot Canton thuyshorende, met den sabandaer en licentmeester Ockersen binnen desen casteele verscheenen wesende om afscheyt te nemen en dan voorts weder nae huys te keeren, soo heeft deselve oocq aenstonts van Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael een vrundelyck affscheyt erlanght, mitsgaders een geschenck nevens een antwoortbriefken in Chinese en Nederduytse tale aen zyn heer den Viceroy aldaer, genaemt Pinglam Sionongh Siongh, van soodanigen inhout als hieronder van woorde te woorde uytgedruct.

Den Gouverneur Generaal Rycklof van Goens ende de Raden van India senden desen brief aan den wytberoemden Pimglam Sionongh Siongh, Viceconinck van de machtige provintie Canton, met wenschinge, dat den God en Schepper van hemel en aarde Syn Hoogheyt wil geven gesontheyt, voorspoet, een langh leven en alle wenschelyck goet op deser aarde.

De brieff, die den Viceconincq Pinglam Sinong Siongh aen den Gouverneur Generael ende de Raden van India heeft gelieven te schryven, hebben zy ontfangen met behoorlycke eere en op soodanigen wyse als aen persoonen van sulcken hoogen staet toecomt ende betaemt, waeruyt den Gouverneur Generael ende de Raden van India met aengenaemheyt is gebleken

de genegentheyt van de Viceconincq Pinglam Sinong Siongh om met ons te onderhouden een oprechte vruntschap, als rekenende China en Batavia voor een land, gelyck den Gouverneur Generael ende de Raden van India mede doen, met een vast voornemen om van haere zyde alles toe te brengen 't geen tot vermeerderingh ende volcomen vaststellinge van deselve vrundschap sal connen dienstich zyn.

Eenige dagen verleden hebben (¹) wy vier schepen met coopmanschappen nae Hocksieuw gesonden, omdat ons door de bevelhebbers van den grooten Keyser van China, aldaer het gebied voerende, aengeschreven is dat Zyn Majesteyt aen ons hadde toegestaen aldaer te mogen comen handelen, sonder eenige andere plaetsen van Zyn Majesteyts gebied te noemen, soodat wy uyt vreese van tegens Syn Majesteyts ordre te sullen doen onse voorgenome besendinge nae Canton voor dit jaer hebben gestaact. Indien het nu mochte comen te gebeuren dat een of meer van deselve scheepen, 't zy door gebrecq van water off andere verlegentheyt (²) genootsaect mochten wesen eenige havenen onder het gebied van de provintie Canton aen te loopen, soo versoecken wy, dat Uwe Hoocheyt haer in 't geen se mochten van nooden hebben gelieft gunstich en behulpsaem te zyn, en wy sullen voor soodanige weldaden noyt ondanckbaer bevonden werden.

Het heeft den grooten Godt en (³) Almachtich Schepper van hemel en aerde gelieft, eenigen tyt verleden uyt dese werelt te doen verhuysen ende in den hemel tot sich te roepen den Gouverneur Generael van India Joan Maetsuycker H. L. M., in wiens plaetse dan weder is opgetreden den Ed. Heer Rycklofl van Goens, die alsnu met zyne byhebbende Raden waerneemt ende bestiert de zaacken van de Nederlandtse Oost-Indische Comp. en geen minder genegentheyt heeft als zyn voorsaet, om met Uwe Hoocheyt te continueren in soodanigen vruntschap als Uwe Hoocheyt schryft mede toe geïnclineert te zyn, en die wy wenschen dat mach duyren soolangh als son en maen haer schynsel sullen geven.

De geschencken die Uwe Hoocheyt nevens zyn voornoemde brieff aen ons heeft gelieven te zenden zyn groot ende aengenaem geweest, ende dewyle den brenger van deselve nu weder vertrect, soo hebben wy hem desen onsen brieff ter handt gestelt, ende daerby gevoecht de ondergenoemde geschencken, mitsgaders hem annachoda, om den Viceconincq Pinglamongh vruntschap te doen, quytgescholden de gerechticheyt van 't in- en uytvoeren syner vercochte ende weder ingecochte coopmanschappen, bedragende al een merckelycke somme gelts, en bestaet ons geschenck aen Uwe Hoocheyt in 20 ellen swart laacken, 30 ellen swart croonras, 4 kelders met Spaense wyn, 2 stucx gesiliseerde snaphaenroers, 1 paer d°. phistoolen ende 4 stucx

(¹) Dit woord ontbreekt in het HS.

(²) Er staat: *vergelegentheyt*.

(³) Er staat: *een*.

houwerclingen, alle vergult, ende 't welcq wy versoecken, dat Uwe Hoocheyt gelieft aen te nemen met soodanigen hert en genegentheyt als het gesonden wert van

(*onder stont:*)

den Gouverneur Generaal van India

(*was geteyckent:*)

RYCKLOF VAN GOENS.

(*ter zyden stont:*) Batavia in 't Casteel den 8 July 1678.

(*daerbezyden Comp. segel in rooden lacke gedruct ende daeronder:*)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed.

(*was geteyckent:*)

JOAN VAN HOORN.

Staende de ordinary vergaderingh soo is op het versoecq van eenige clercquen van onse secretarye mits den continuelen swaeren dienst aldaer vallende, om deselve tot te meerder yver en trouwe te verbinden, goetgevonden aldaer bezyden den secretaris ende eerste clercq aen te stellen 10 ordinary ende oocq sooveel extra-ordinary clercquen ofte sulcken getal alsser nae tytsgelegentheyt sullen comen te benodigen, ende om dan gemelte supposten nae redelyckheyt ende billickheyt te aliementeren, sullen geciteerde ordinary clerquen van nu aff aen genieten dertich guldens ter maent benevens ondercoopmans-tractement, item de extraordinary clercquen 20 guldens, naedat se aldaer tot genoegen dienst gedaen sullen hebben, gelyck dan nu eenige soodanige in gagie van 10 tot twintich guldens zyn verbetert behoudens dat dese expresse nodige dispensatie, onvermindert d'ordre ende 't respect van d'Ed. Heeren Majores, niet sal moeten werden getrocken in eenige consequentie.

9 *d*°. Des morgens marscheeren door het casteel een getal van 250 Nederlandse militairen uyt het Bataviase guarnisoen nae boort van 't gereetleggende jacht de Flaman, omme daermede vooraf nae Japara overgevoert te werden.

Voor de middach comt oocq binnen den Sammadangsen gesant Marta Wangsa, op den 25 der jongst affgeweken maent Juny alhier verscheenen, om afscheyt te nemen van Zyn Ed[t]. de Heere Gouverneur Generaal, aen dewelcke hy op afvragingе hoedanich de zaken tot Sammadangh etc. jegenwoordich waeren gestelt, verclaert dat het daer allomme redelyck wel stont, ende dat de inwoonderen van de negoryen Succapoera, bestiert werdende door eenen Tommagon Wiera Dedaha, item die van Bandongh, geregeert werdende by eenen Wiera Angongh, beyde gecitueert boven beoosten de Craoangse rivier, mitsgaders oocq die van Cheha, hierachter in 't geberchte niet verre van de Zuytzee gelegen, nu eenigen tyt tegen zyn meester den Pangiran tot Sammadangh gerebelleert hebbende, hem nu goetwillichlyck onderdanich gewerden waren, naedat alvoorens dit van de laestgenoemde plaetse door zyn volcq was aengetast geweest, wesende den regent Nappa Baya gevlucht, en soomede de twee bovengenoemde, Wiera Dedaha ende Wiera Agon, sonder dat men wiste werwaerts, ende waermede dan het landt aldaer vooreerst weder in tamelycke ruste geraect was; zynde wyders gemelte Marta Wangsa, alsoo hy nu

weder om naer huys te keeren gereetstaet, door Zyn Ed. .... ([1]) terhandgestelt twee brieffjens, 't eene aen den commandant Jochem Michielsen mitsgaders den raed voor Pamanoecan, ende 't andere in de Javaense tale aen den Pangeran tot Sammadangh geschreven, luydende het eerste genoemde aen onse besetters in substantie:

dat Haer Ed. per de hoecker de Croonvogel wel hebben ontfangen het jongste briefken, gedachtekent 28 der jongst affgeweken maent Juny, met de 45 coebeesten van dewelcke men aldaer voor de besettelingen in plaetse van vyf wel twintich hadden mogen lichten ende aenhouden;

dat den brenger deses Marta Wangsa expresselyck is belast, sorge te moeten dragen onse besettelingen aldaer ten minsten 2 mael ter weecq met één à twee coebeesten nae 't getal en mate van ons volcq werden voorsien, off dat men andersints genootsaeckt soude werden vandaer te moeten opbreken, 't welcq hem, aldaer gecomen wesende, wel wat ernstich mach werden voorgehouden, doch echter niet in meninghe, schoon zy evenwel in gebreke mogten blyven, vandaer op te cramen, gemerct alschoon de Banthammers weder nae Tangerangh geretireert zyn, nochtans nodich geoordeelt wert dat vaerwater noch eenigen tyt te laten becruyssen, al was 't maer om de gaende en comende handelaers voor de Maccassaerse rovers te beveyligen ([2]), dewelcke, aldaer connende werden geattrappeert, sonder schroom wel verdestrueert ende dootgeslagen sullen mogen werden;

dat Haer Ed. nodich geoordeelt hebben dat met Marta Wangsa nae Sammadangh sal opgesonden werden een goet corporaal, connende schryven, ende 3 à 4 gemene luyden tot syn geselschap om ontrent den Pangiran eenige dagen te vertoeven ende ten minsten alle weecken eens tydinge aff te senden, hoedanich de zaken aldaer zyn gestelt, dewelcke dan oocq bezyden dien naeukeurich zall moeten vernemen nae de cituatie der landen, mitsgaders de streckinge der wegen nae Tanjongpoura, Goedoegoedoe etc. ende met eenen oocq wat het voor grooten zyn die hun onder Bantamse protextie begeven hebben;

dat de besendinge nae Cheribon mits desen voor welgedaen wert aangesien, en Haer Ed. sullen verlangen te verstaen wat tydinge den bode vandaer teruch sal brengen, gelyck oocq voor welgedaen wert gehouden de besendinge nae Samadangh;

dat de besettinge soodrae opnieuw met provisien etc. sall werden versorcht als de consumptie-reeckeningh vandaer op Batavia overgecomen zal syn;

dat de zacken op Indermayoe zedert het voorstellen van den gouverneur Wiera Loddera ende den zabandaer Anga Pradana aldaer mitsgaders oocq het vertrecq der Bantammers, al vryelyck schynen te beteren;

dat hierbezyden oocq overgesonden wert de copie van 'tgene door Haer Ed. aen den Pangiran tot Sammadangh wert geschreven t'haerer naricht.

Volgt nu het translaat van de missive door Haar Ed aen den Pangiran tot Sammadangh voormelt.

d'Gouverneur Generaal Rycklof van Goens ende de Raden van India

([1]) Hier vertoont het HS. een gat van een letter of tien.

([2]) Deze drie woorden zijn wat onzeker, daar het HS. hier eene scheur heeft.

senden desen brief neffens hare groeten aan den Pangiran Sammadangh Adypaty, die God een lang leven wil verleenen met voorspoet en victorie over syne vyanden.

Den brieff, door Pangiran aen den Gouverneur Generael gesonden, heeft hy met groote aengenaemheyt wel ontfangen en zich seer verheucht over de victorie, by hem tegen de Bantammers bevochten. Het hooft van haeren overste Sinepatty heeft den Gouverneur Generael belast te begraven ende wenscht den Pangiran Adepatty veel geluck met zynen bevochten zegen, ende dewyle den Pangiran Zammadangh het land zyner residentie aen den Gouverneur Generael ende de Raden van India nu al verscheyden maalen by zyne brieven heeft gelieven op te dragen, soo sullen zy voortaen de bescherminge daervan altyt besorgen, opdat den Pangiran Adepaty het lant van Sammadangh, Pamanoucan ende Indermayoe in rust en vrede mach besorgen ende getrouwelyck bewaeren. Oocq is onse meninge dat alle de landen, die beoosten de rivier van Ontongh Java leggen ofte het lant van Tangeran leggen, ende daervan haer eenige onder den Sulthan van Bantamse regeringe hebben begeven, dat alle deselve, die den Gouverneur Generaal ende Raden van India zyn affgevallen ende die haer de trouwe tot haren heer den Sousouhounan Mattaram hebben verontwaerdicht ende ontrocken, gelyck als die van Bandongh ende andere, hun wederom onder des Sousouhounangs ende ons gebiet sullen moeten herstellen, ofte anders souden wy genootsaect zyn haer met Comp. wapenen te straffen. Omdat evenwel in desen tyt (¹) het lantvolcq vol alteratie ende in onrust is, zullen wy over weynich dagen een considerable crychsmacht door de Jaccatrase (²) landen nae Goedoegoedoe opzenden om het lant van sooveel fugativen ende andere quade menschen te suyveren, die nu de wegen voor de reysende cooplieden infesteren ende onveyl maecken; daerom sal het dan oocq nodich wesen, dat den Pangiran zooveel macht sonder uytstel ende op den ontfangh deses derwaerts sende als het mogelyck sal wesen by te brengen, om eenmael allom rust te hebben ende den Pangiran in vrede te behouden. Wy sullen op des Pangirans versoucq eenich geschut, buscruyt ende cogels oversenden nae Pamanoecan, om daerby te thoonen dat het ons ernst is den Pangiran te beschermen ende het lant van Sammadangh, Pamanoecan ende Indermayoe tot welvaeren der inwoonderen te conserveren. Wat verder nodich is sal Marta Wangsa, uwen gesant, nader verclaren, die den Gouverneur Generael selfs alles by monde belast heeft wat nodich was ende wiens rapport dan oocq in goede achtinge moet genomen worden.

(*onder stont:*)

Batavia in 't Casteel, den 9 July 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOF VAN GOENS.

(¹) Het HS.: *Om evenwel in desen tyt dat.*

(²) Er staat: *Jaccrase.*

10 dº. Cort nae de middach comt alhier over Cabo de Goede Hoope uyt het lieve vaderlandt te verschynen de gehuyrde fluyt de Jonas, synde voor de eerste maal in dato 7 December des verleden jaers, ende voor de tweede mael op den 6 February deses jaers voor reeckeningh van de camer Amsterdam in Texel in zee geloopen met 77 coppen, als te weten: 53 zeevarende ende 24 militairen, van dewelcke aen de Caep gebleven wesende 2 persoonen, mitsgaders een op de reyse overleden ende een ander vermist, soo comen hier noch in 't geheel te landen een getal van 73 zielen, als: 50 zeevarende ende 23 militairen, bestaende wyders desselfs medegebrachte cargasoen in:

24000 guldens contant;
4346 ℔ quicksilver;
1987 ℔ fermilioen;
50320 ℔ loot;
33 pˢ. croonrassen;
32 pˢ. perpetuanen, voorts eenich geweer, equipagiegoederen, schryftuych, leggerschoven etc., gesamentlyck bedragende een somme van......... ƒ 54663:4.

Door geciteerden bodem zyn hier uyt het patria aengebracht 2 brieven, beyde door d'Ed. Heeren Majores of de camer Amsterdam in dato 30 December des verleden en primo February deses jaers uyt Amsterdam aen de Hooge Regieringe van India geschreven, ende bezyden dien noch twee andere briefjes, 't eerste door den gouverneur Joan Bax en raedt in dato 18 May ende het tweede van den commandant-schipper der laeste retourschepen Jan Boon en den boeckhouder Pieter de Ruyter, onder dato 15 desselven maents uyt het schip Poulerun, geanckert leggende in de Tafelbay, synde beyde van geen sonderlingen inhout, gelyck nader by het aencomende briefboecq onder yders datum ende 't Caepse quartier can werden beoocht.

11 dº. Des morgens ontfangen Haer Ed. per eenige Maccassaerse affgesondenen van Crain Gillisson, op heden van Cacupper op 't oosteynde van Java met haer vaertuych voor dese stad verscheenen, een cleyn briefken van den commandeur ende crychoverste Isaacq de Sᵗ. Martin mitsgaders den raedt uyt Japara, gedachtekent den 6 July jongstleden, in substantie dusdanich luydende:

d'E. Heer Anthonio Hurt de reyse nae Batavia voortgeseth hebbende, was noch op denselven avont in 't gesicht van Japara verschenen de chialoup de Lauriertacq, die aenstonts weder teruchkeerde om gemelte E. Heere Hurt te volgen en [1] deselve Haer Ed. missive te overhandigen, comende, zyn bootschap hebbende volbracht, primo July weder teruch met een missive door ged. Ed. Heer Hurt aen d'E. Heer Martin en raed, in sich bevattende eenige ordres, die men tot Haer Ed. nader ordre soude observeren en nacomen;

tenselven dage waeren van de Oostcust van 't eyland Java op Jappara oocq aengecomen twee brieffdragers van Crain Gillisson, genaemt Carre Roepa ende Carre Djane, hebbende een missive te bestellen, door haer meester aen d'E. Heer

(¹) Dit *en* ontbreekt in het HS.

Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, dewelcke dan getoont hebbende groote genegentheyt om ten spoedichsten nae Battavia over te varen, had men hun dit briefken van geleyde medegegeven, zynde door haer betuycht dat geciteerde Gillisson oprechtelyck genegen soude zyn, d'E. Comp. beveelen ende ordres voortaen in 't geheel te willen gehoorsamen ende nae ([1]) datter wiert gesecht, soo was desen Carre Roepa, de voedstervader van Gillisson voormelt, sulcken grooten macht over zyn gemoet hebbende, dat hy niet nalaten soude alles te doen dat desen man soude comen te begeren;

van Sourabaya had men tydinge becomen, dat Dain Mangala nae Bantam soude vertrecken om zyne vrunden vandaer te haelen, omdat daer een gerucht was overgevlogen, dat wy buyten twyffel met die natie in oorloch stonden te raacken.

Voorgeciteerde Carre Roepa dan aen d'Ed. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman overgelevert hebbende het briefken van zyn meester Gillisson hierboven gemelt, soo is hetselve, uyt de Maleytse tale overgeset zynde, bevonden van woorde tot woorde dusdanich te luyden:

Desen brief schryft Crain Glisson onder de behoorlycke complimenten ende groete van hem ende de vordere grooten aen den Ed. Heer Admirael Speelman, met denwelcken hy bekent maact, hoedat Cray Roepa om nae UEd. Heer te vertrecken vanhier door ons blyft affgedepecheert, doordien uyt den mont van den affgesant van Dalingh Mangale verstaen hebben, datter een brieff uyt Maccassar van den Conincq van Goa tot Batavia was gecomen, doch niet wetende, off deselve van den gewesen oude ofte den jegenwoordigen regerenden Conincq van Goa, Sadrabony genaemt, gesonden is, soodat versoecke den brenger deses by zyne verschyninge costy door UEd. daervan als van den inhout derselve mach onderricht gedaen werden om by retourne aen my te relateren, voornamentlyck als se van den gewesen Conincq myn heer gecomen is, opdat icq met UE. gelyck myn vader, den ouden Crain Glisson, eens en niet verdeelt mogen wesen.

Verstaen mede, dat denselven gewesen Conincq en Heer door de grooten aldaer in bescherminge genomen wert; dat, en wat meer come te hooren, icq niet naer can laten, offschoon my mocht comen te verwerpen, UE. Heer myn vader bekent te maacken.

Versoecke vorders by sooverre UEd. Heer myn vader tot my genegen zynde, my met twee goede snaphaenroers eenderhant gelieft te versorgen ende toe te senden, alsoo degene die icq heb niet meer deuge.

By sooverre de grooten yets met den gewesen Conincq van Goa mynen Heer willende verrichten, soo souden in sulcken geval in verlegentheyt van buspoeder vallen, alsoo daervan groot gebrecq is ende weynich versien ben, doch met musquets ben noch tamelyck gearmeert. Alhier is men seer bangh voor de Maduresе volckeren, soodat versoucke aen de groote, soo ons

([1]) Dit *nae* ontbreekt in het HS.

genegen zyt, dat Dain Manckiealie en Dain [1] Matara by ons mogen comen ende nae herwaerts gesonden worden.

Van gelycken hebben mede noch verstaen dat de grooten tot costy met die van Bantam in rupture zyn geraact, waerom wy dan oocq den Cary Manghabey nae derwaerts hebbe gesonden om myn moeder, broeders ende susters etc. vandaer te halen ende nae herwaerts te brengen, die wy by verschyninge tot costy versoucken door UEd. met een pascedul vandaer, om als gesecht nae Bantam te verzeylen, versien mocht werden; van gelycken dat den brenger deses Crain Roepa door myn heer vader nae verrichter zaacke per eerste weder nae herwaerts mach affgedepescheert werden, opdat we 't gepasseerde van 't een en 't ander tydich ontwaeren mogen.

Des avonts gewert ons per Javaens- vaertuych een missive, door den resident Willem Caeff in dato 9 deser aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie aldus:

Haer Ed. jongste schryven was aldaer op den 9 der maent Juny verleden wel aengebracht;

oocq was aldaer met de mast etc. voor d'Engelse vrunden wel aengecomen Comp. chialoup de Leguaen;

achtervolgens Haer Ed. ordre had men den Engels adsistent Christoffel Broun voor 't wel overbrengen van de vaderlandtse brieven bedanct;

't Engelsch jachtie den Egel ende 't hoecker de Advys waaren albereyts nae Tayoan verzeylt met ongevaer 50 duysent rycxdaelders contant, voorts parthye laackenen ende croonrassen van verscheyde couleuren in 140 balen en soomede nae Toncquin haer jachie Formosa, mede met wel 50 duysent contante rd^s ende noch verscheyde andere goederen;

oocq waeren van Bantam 2 Deensche scheepjes nae Cormandel affgegaen met 500 kisten staeffcooper ende verscheyde andere goederen, mitsgaders oocq medegevoert hebbende wel 80 Moorse inlandse coopluyden met een groote quantiteyt gout etc.;

't Chinees joncq, onlangs op de Noorderwachter verongeluct, was beladen geweest met 40 duysent rd^s contant en noch wel 60 duysent in verscheyde coopmanschappen, zynde daervan niet heel veel geborgen en 't geen noch dagelycx wiert uyt het wrack becomen liet den jongen Conincq in zyn packhuysen brengen, misschien om daervan niet veel weder te geven;

nae de vier van Batavia wechgeloopen slaven vernomen zynde, had men verstaen dat drie derselver, zynde Maccassaren, hun by Dain Samie onthielden sonder te weten waer de vierde, zynde een Mallabaer, vervaeren was; over welcke drie dan den jongen Conincq aengesproocken hebbende om deselve weder te connen crygen, had hy drie à 4 dagen uytstel genomen, onder belofte alsdan te sullen besorgen dat de gemelte fugative weder gerestitueert wierden off het gelt daervoor in de plaets;

den ouden Conincq had den gemelte Maccassarinne Dain Samie andermael

[1] Er staat: *dan*.

aengesecht, indien se genegen was met haer dochter Dain Tima van Bantam te vertrecken, dat se hetselve vryelyck mochte doen, doch niet nae Jamby om aldaer haer dochter, zyn verlaten vrouw, aen den jongen Sophie Sulthan uyt te huwen, welckers gesant met al zyn volcq hy voor weynich dagen had laten aenseggen, omdat zyn meester hem niet hadde gekent ontrent het versoecq, by Dain Tima gedaen, aenstonts van Bantam te moeten vertrecken op pene des doots, ingevolge van 't welcke gemelte Jambynesen vol spyt ende hoon onder 't geschimp ende bespot der Bantammers weder opgecraemt waeren;

de broeder van Crain Gillisson was van Java's Oostcust met 4 vaertuygen en ongevaer 150 man op Bantam verscheenen, eenelyck maer, sooals hy voorgaff, om de bovengenoemde Crain Tima en haer moeder te parsuaderen mede nae Java's Oostcust te willen vertrecken;

het Bantamse crychsvolcq, nae Sammadangh affgesonden geweest zynde, was weder vandaer teruchgecomen, achtergelaten hebbende haer hooft Sinepatty die volgens hun voorgeven in 't dorp Panakan Moedjangh in 't afftrecken door sieckte overleden soude zyn;

den [1] Tommagon Wiera Dedaha van Succapoera, van dewelcke hiervooren onder 't relaes van den Samadangsen gesant Marta Wangsa is gesproocken, was jegenwoordich by den ouden Sulthan op Turtiasa ende stont binnen weynich dagen weder teruch nae zyn landt te keeren;

de oudtste en jongste der Cheribonse gebroeders waeren nae huys vertrocken, aldaer aengecomen ende by haere onderdanen ongemeen wel ontfangen, en soude nu [2] de middelste van drieën [3], genaemt Pangiran Anom, noch eenigen tyt op Bantam verblyven;

den gesant van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga was weder met een compliment-brieff nae zyn meester gekeert, doch wiert de verlaten vrouw van syn broeder Singasary door den ouden Conincq tot Bantam alsnoch aengehouden;

aldaer tydinge aengebracht zynde, dat de uytgeweecken Maccassaren voornemens soude zyn, staende het oosterzaysoen van Bima nae Bantam met een macht van wel 200 vaertuygen over te comen, soo had hetselve aldaer sooveel gelooffs gevonden, dat de Bantammers de Maccassaren aldaer remorerende vrywat minnelycker als voorheen begonden te carresseren ende te festeren;

de Bantamse grooten waren dagelycx besich met raedsplegingen te houden, schynende niet weynich bevreest dat hun door ons, d'Engelsen ende Maccassaren den oorloch wel mochte werden aengedaen, ende waerom zy oocq niet naelieten hun tot defentie te prepareren, opcopende [4] sooveel allerhande geweer als door hun becomen conde werden, ende soude den Conincq zyn drie scheepjens

---

(1) Er staat: *ten*.
(2) Er staat: *nae*.
(3) Het HS.: *vandrien*.
(4) Het HS.: *opcomende*.

ter rheede Bantam leggende desen jare thuys houden ([1]), ende in de rivier van Pontangh tot versekeringe van niet beschadicht te werden doen opleggen;

Pangirangh Coelongh, outste broeder des Conincx, had den resident Caaff voorgedragen aen Haer Ed. te versoecken om een pascedul voor een syner scheepjens nae de Manilha;

zedert het arrivement van de drie Engelse scheepjens uyt Europa tot Bantam hadden die natie aen den Conincq aldaer verschoncken 150 vaetjens met buscruyt, 80 snaphaenroers ende eenige andere goederen, met den anderen bedragende ruym 4000 realen, eenelyk maer omdat alle den peper aldaer vallende aen niemandt anders als aen haer mochte werden vercocht;

wanneer de twee aengelechde Engelse schepen weder nae Europa sullen vertrecken was noch niet seker, doch hadden se aengenomen den resident Caeff 7 à 8 dagen bevoorens daervan kennisse te sullen geven;

seker particulier Moors scheepje, de Salamat genaemt, uyt Suratta tot Bantam gearriveert, stont binnen weynich dagen weder nae derwaerts te keeren, beladen met 450 kissiens staeffcooper, 1200 picols spiaulter, 250 bhaer peper etc., ende 't Engels schip de Phenix was mede derwaerts aengelecht;

den sabandaer Sekrecedana had zyn scheepje, alschoon hy voor 't selve van Haer Ed. geen pascedul had connen obtineren, echter nae Maccauw voortgesonden;

den resident van de Deenen tot Bantam, Joan Joachim Pauly, verstaen hebbende dat den capitain Anthony van Doorn aen de Caeb de Bon Experance van het Deens schip de Phenix gelicht ende herwaerts gesonden was, soo had zyn E. versocht dat hem de stucken, die tot gemelte van Doorns lasten waeren, eens toegesonden mochten werden;

Billitonse byltjens en parrings waeren jegenwoordich op Bantam in geen quantiteyt te becomen en soomede niet bindrottingh, doch wierde devoir aengewent om 't een ende 't ander te versamelen;

aldaer was een Portugese bodem met 400 p[ls]. sandelhout, 150 d°. wacx en 60 slaven van Timor aengecomen.

12 *d*°. In den morgenstont wert alhier per seker borgerchialoup, comende van Pamanoecan, een cleen briefken aengebracht, door den lieutenant Jochem Michielsen mitsgaders den raedt der besettinge uyt het schip Gouda aen Haer Ed. geschreven, in dato 28 Juny, in substantie dusdanich luydende:

op de paraisse ([2]) van het schip Terhoolen had men aenstonts achtervolgens Haer Ed. ordre de 50 geordonneerde soldaten met den sergeant op gemelte bodem doen overgaen, nevens een permanente rolle, waervan de copie alsnu nae Battavia gesonden wiert;

de broeder van den sabandaer tot Indermayoe, Anga Pradana, met noch 4 andere Chinesen van Batavia comende met het vaertuych van gemelte sabandhaer, op hetwelcke zyluyden (niet met de zeylen om connende gaen), bevoorens 5 Javanen

---

([1]) Er staat: *te houden.*

([2]) Er staat: *parasse.*

hadden gehuyrt, was hy ende de zyne op zekeren tyt door gemelte huyrlingen aengevallen, in meeninge om haer alle het leven te benemen, doch hadden se hun noch soo dapper geweert, dat geciteerde vyf moordenaers hun te water mosten begeven naedat se de twee roers van geciteerde vaertuych tevooren by den anderen gebonden ende overboort geworpen hadden, ongetwyffelt om daermede, soo zy het te quaet cregen, haer lyff te salveren, latende alsoo die Chinesen onbequaem om het vaertuych te dirigeren, dewelcke dan dusdanich in onmacht dryvende, waeren se eyndelyck in 't gesicht van onse besettinge gecomen ende door hulpe van deselve eyndelyck noch behouden thuys geraect;

ultimo Juny waeren de besettinge gepasseert 8 cloecke Javaense vaertuygen, seggende dat se op hadden de twee Princen van Cheribon om deselve weder in haer land te brengen;

den 4 deser maend July was den tolcq Anthony Pauluszen over Indermayoe van Cheribon weder teruchgecomen, wetende te relateren dat hy, aldaer gecomen wesende, bywegen van vulgare discoursen hadde verstaen, dat vandaer eenige vaertuygen afgesonden waren om hare Princen, die van Bantam verwacht wierden, in te haelen en wyders dat, soodrae deselve thuys gecomen souden zyn, preparatie souden werden gemaect om Sammadangh te beoorlogen.

Voor de middach comt alhier ledich van Sumatra's Westcust ter rheede te verschynen de chialoup Neptunus, medebrengende een missive, door d'E. commandeur Melchior Hurt mitsgaders den raed in dato 29 Juny uyt Padangh aen Haer Ed. geschreven, van geen onsmaackelycken inhout, gelyck by het aencoment brieffboecq nader can werden beoocht, als hebbende de rebellen van Paauw noch onlangs het vredenverbont, met de Padangse bondgenoten opgericht, vernieuwt en nader bevesticht, alhoewel se weynich tyts bevoorens den halsterrigen muytmaecker en rebel Pouty beloften hadden gedaen, hun weder tot de wapenen te sullen begeven om gemelte bondtgenoten alle affbreuck toe te brengen, doch middelerwyle de Banjersse volckeren sekere negorye onder Sillida affgelopen hebbende, liet hy Poety niet nae deselve onder de handt te voeden ende te styven en ontrent die van Priaman ende de daeromher gelegen volckeren veel twist en oneenicheyt te brouwen.

Cort na de middach verzeylt vanhier ledich over Japara nae Maccassar het jacht de Flaman, hiervooren onder 9 deses geciteert, met hetwelcke mede overgaet den capiteyn Joan Francen Holsteyn om op Maccassar te blyven militeren off tot geselschap van Zyn Hoocheyt Radja Pallacca weder herwaerts te keeren, medenemende drie brieven door Haer Ed., d'eerste aen den E. commandeur Izaacq de S^t^. Martin en raedt tot Jappara, de tweede aen d'E. president Jacob Cops en raed op Maccassar ende de derde aen Syn Hoocheyt Palacca voormelt geschreven, alle van soodanigen inhout, als by het afgaende briefboecq nader can werden beoocht, alwaer mede te vinden zy de opene instructie, gemelte Joan Francen door ged. Haer Ed. ter hand gestelt om deselve tot reglement en narecht te dienen, luydende de eerste missive, nae Japara aen d'E. S^t^. Martin voormelt, in substantie aldus:

dat sedert het jongste schryven, afgegaen den 29 der jongst gepasseerde maend Juny, alhier zy verschenen d'E. Heer Ordinaris Raedt Anthonio Hurdt, ende

dat Haer Ed., uyt desselfs mondelingh bericht mitsgaders oocq de successive advysen van d'E. S[t]. Martin begrepen hebbende, hoe nootsaackelyck het zy dat het begonnen wercq ter custe Java ten spoedichsten weder byderhant wierde gevat, in Rade van India goetgevonden hebben, met den eersten derwaerts aff te stcken 600 Nederlantse ende 800 inlandse militairen;

dat tot beleyt der zaacken derwaertsover tot Superintendent, Veltoverste, Admiraal etc. zy versocht ende vercooren d'Ed. Heer Ordinaris Raedt Anthonio Hurt voormelt, dewelcke dien last oocq genereuselyck op sich genomen heeft, onderwylen dat met het nu vooraff vertreckende jacht de Flaman overgaen 238 militairen om op Japara aen land geset te worden;

dat het nu van de plicht van d'E. S[t]. Martin zal moeten wesen, de zaacken soodanich te bestellen. dat by verschyninge van ged. Ed. Hurdt alles vaerdich gevonden mach werden om den optocht, 't zy nae de Mattaram off Cadiry, sonder uytstell te connen ondernemen, moetende middelerwyle den Sousouhounangh werden aengeport, mede zyn uytterste devoir te contribueren om de draeghers, paerden, leeftochten etc. mede tegen die tyt compleet ende gereet te hebben;

dat onder 't gesach van welgemelte E. Heer Hurdt mede sullen gaen de capitainen Westdorp, Muller en Tacq;

dat den gesant Carre Roepa van Crain Glisson alhier is verscheenen met een brieffie, van zyn meester aen d'E. Heer Directeur Generael Speelman geschreven, schynende de bootschap te zyn om haer dienst aen d'E. Comp. te presenteren om soodanich te werden gebruyct als men soude comen goet te vinden, ende waerom Haer Ed. oocq van voornemen zyn om gemelte Carra Roepa ten eersten weder teruch te senden om dat wercq te doen bevorderen;

dat de jonger broeder van hem Gillisson nu eenige dagen verleden op Bantam is aengecomen, sooder gesecht wiert eenelyck maer om zyn moeye Dain Angro, moeder van Dain Tima, verlaten huysvrou van den Conincq aldaer, te disponeren om met al haer gevolch vandaer op te cramen ende nae Java te vertrecken;

dat oocq de gesanten van den Sousouhounangh weder van Bantam met een cleen compliment-briefken nae huys gesonden zyn tot groote disreputatie van haer meester, ende waerom deselve wel ernstelyck moet werden aengesecht, dat dusdanige besendinge nae Bantam om de verlaten vrouw van zyn broeder Zingasary hem niet anders als tot een groote oneere ende cleenachtinge comen te strecken;

dat eyndelyck de oudste ende jongste der Cheribonse gebroeders van Bantam nae haer landt gelargeert zyn, doch dat de middelste aldaer noch is verbleven.

Dese namiddach comt van Cormandel over Malacca voor dese stadt te verschynen het fluytjen Marcken, medebrengende drie brieven, d'eerste door den gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raedt in dato 9 Maert uyt Palliaccatta, de tweede door d'E[s] Willem Carelse Hartsincq ende Joannes Huysman in dato 26 desselven maents uyt Masulpatnam, ende de derde door d'heer gouverneur Balthasar Bort ende den raedt in dato 26 May uyt Malacca aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, alle van soodanigen inhout, als onder yders quartier in 't aencomende brieffboecq nader can werden beoocht, in sich bevattende geen sonderlingh nieuws, als seggende

de Masulipatnamse missive eenelyck dat den woedende roover Suwagie met zyn vliegent leger door Hindostan voorby Orangabat tot niet verre van Suratta getrocken was en uyt alle de landen by hem gepasseert de vierdepart van derselver incomsten hadde gelicht, doch dat den Mogol en die van Visiapour sich met den anderen onderlingh verbonden souden hebben om hem gelyckelyck aen te tasten ende, soo 't hun doenlyck was, geheel uyt te roeyen ende te verdelgen.

Bestaende wyders de Cormandelse ladinge van gemelte fluytie in 't volgende:

333 packen diverse cleeden;

39378 ℔ salpeter;

24960 ℔ caliatourhout;

4500 ℔ plaet- en claverstaal;

13051 ℔ hoepyser, tesamen met de ongelden bedragende een somme van ƒ 136413:12.

Noch comt alhier desen namiddach van Japara teruch de chialoup de Lauriertacq, medebrengende een missive, door d'E. commandeur Izaacq de St. Martin mitsgaders den raedt aldaer aen Haer Ed. geschreven in dato 8 July laestleden, van soodanigen inhout als hieronder cortelyck uytgedruct zy:

't jongste schryven was in dato 25 Juny met den gesant van Gillisson, Carre Roepa, nae Batavia affgegaen;

wat devoiren dat men oocq tzedert hadde aengewendt om de wechloopers van Rimbangh nae Balora weder te crygen, soo was het echter althoos vruchteloos uytgevallen, gaende de geruchten, dat se van Sipan nae Cadiry opgevoert stonden te werden, alwaer de vyandse bevelhebberen Zingapadou en Wiera Mangala noch geposteert lagen, sonder echter yets tot nadeel van d'onse te ondernemen;

doch had men bericht erlanght, dat Depatty Wiera Mangala met 1500 Champanders van Sipan voormelt op Balora was gecomen omme aldaer met zyn soon Wassargatty, die sich in de Warous onthielt, te conjungeren, en dan voorts nae Rimbangh aff te sacken om die plaets te benauwen, en soomede was vandaer parthye volcq nae Cirreboya affgeschict om Lassam aen te doen, waervan de tyt nader sekerheyt zal moeten geven;

eenige Javanen, uyt Cadiry gevlucht, wisten te relateren dat hun aldaer behalven de twee op Sipan zynde noch onthielden 6 Nederlandse overloopers, van dewelcke eene was vereert met de naem van Agra Juda;

op de voorgeciteerde tydinge van den afftocht van Rimbangh, had men goetgevonden het jacht Outhoorn tot adsistentie van onse besettelingen derwaerts te schicken om meteenen oocq verscheyde nootwendicheden aldaer te brengen;

van Wattas had men tydinge becomen dat den vendrich Warnar Jansen Struyck in den optocht, waervan hiervooren onder 2 deser in de Jappaerse materie wert gesproocken, nevens 2 Nederlandse en twee inlandse soldaten door eygen achteloosheyt gebleven en gesneuvelt was, 't welcq onder de Javanen geen cleene ontsteltenisse hadde veroorsaect ende waerom men dan oocq, om hun wat beter moet te geven ende een hart onder den riem te steken, hadden vastgestelt het guarnisoen op Wattas voormelt weder met 40 coppen te verstercken, soodrae men maer quam te hooren dat de vyanden in 't aftrecken waeren;

de onlusten ende oneenicheden tusschen den veltheer Sindo Radja en den mantry Proba Nagara waeren tot sooverre uytgeborsten, dat men quaelyck conde bedencken door hoedanige middelen men die scheuringe soude connen heelen, als zynde den laestgenoemden van Wattas nae seker dorp geweken, genaemt Jambo, sonder sich verder met den dienst van den Sousouhounangh te bemoeyen, ende off wel schoon eenige voorname hovelingen van gevoelen waeren dat hy nae Jappara most werden opgeroepen, soo durffden men echter den Sousouhounangh sulcx niet aenraden, als gevreest werdende dat hy dan sekerlyck met alle de zyne wel tot Pougar mocht comen over te gaen, dat seer schadelyck en nadeelich zoude zyn;

van Chilimby wiert geadviseert dat sich aldaer eenige mantris voor den Sousouhounangh waeren comen verootmoedigen, maer begon de siecte onder ons volcq seer toe te nemen; den capiteyn Sloot claechde selfs over eygen ongesontheyt en was den lieutenant Taalbeecq mits impotentheyt nae Samarangh gesonden, ende wiste men van Japara geen raedt om haer te seconderen, vindende sich d'E. Martin en raedt in plaets van dien genootsaect ernstelyck te klagen dat men allomme niet alleen militie, maer oocq bequame minder officieren om deselve te commanderen benodicht waeren;

van Damack was den lieutenant Altmeyer oocq siecq teruchgecomen, werwaerts dan den lieutenant Nicolaes Chinestrum en de vaendrich Macquelin in plaets gesonden was met 50 Amboinesen, zynde den schipper Carsten de Gilde gelast die troep te adsisteren tot preservatie van Comp. ontsach, als te vreesen zynde dat de vyanden anderssints, 's Comp. onmacht siende, daerby haer voordeel soude trachten te doen;

van alle zyden wiert dagelycx over de groote swackheyt ende 't onvermogen van volcq geclaecht, ende off wel schoon door de vyanden niet sonderlingh wiert ondernomen, soo leeffde men echter allomme in gedurige becommeringe, omdat sy doorgaens niet naelieten haere troepen te bewegen ende men niet vermogens was haer te connen verdryven, en meende men sich niet te misgrypen, oordeelende dat se somtyts yets in 't wercq stelde enckel maer om de onse te sonderen ende te sien hoedanich men sich daerontrent soude comen te dragen, dat men niet twyffelde ofte soude wel ophouden, indien men maer met de vereyschte macht van Batavia wiert gesecondeert;

Maes Toeampel had Sidayoe oocq weder verlaten sonder de minste inclinatie te toonen om weder derwaerts te gaen, sich excuserende op zyn eygen en Comp. onvermogen om tegen de vyanden die niet verre vandaer lagen te connen bestaen, ende waertegen dan niet anders te doen viel;

de jachtjens Engelse Anna en Fortuyn, voor Sourabaya leggende, waeren seer slecht gestelt, ende was men niet vermogen hare ende alle andere gebreecken te helpen, mits welcken men dan oocq Haer Ed. goede voorsorge versocht, als wel wetende wat tot de geheele ommeslach ginderover vereyschte ende van noden was;

indien men de voor dese geëyschte cleeden had overgecregen, soo soude het provenu derselver tot den incoop van houtwercken ende de verstreckinge van de dagelycxe costgelden mitsgaders het doen van andere oncosten seer wel te passe gecomen zyn;

op Samarangh scheen den resident Outers een weynich aen de beterhandt, doch lach de negotie geheel terneder mits gebrecq van cleeden ende andere dienstige coopmanschappen; volgens d'ordre van d'Heer Ordinaris Raed Anthonio Hurdt had men 28 Amboinesen tot versterckinge van 't guarnisoen derwaerts gesonden, ende was aldaer aengecomen een Bantams handeljoncq, dat tot noch niet was geadmitteert voor datter 12 percento van de aengebrachte coopmanschappen soude wesen betaelt;

de residenten tot Tegaal sou men laten continueren by d'ordre, door d'heer Hurdt aen haer gegeven, tot Haer Ed. nader ordre, maer vreesde men dat de houtwercken tot het maacken van het nodige aldaer beswaerlyck van Rimbangh te becomen soude zyn; vandaer had men tydinge erlanght dat den gouverneur Sitsia Goena, met de Tegalse macht nae Salinga en Banjoemas opgetogen, de clop gecregen en wel 150 man verlooren soude hebben, 't welcq dan soodanich wesende, vreesde men dat de vyanden met dese tweede victorie soo cort achter den anderen niet alleen stouter worden, maer oocq een grooten toeval crygen soude;

volgende de jongst becomene tydingen soude Pangiran Champan op Lodadjo noch in leven en goede gesontheyt, mitsgaders seer verlangende zyn nae zyn verlossinge;

oocq was men van dienselven hoecq bericht dat op Arisbaya ses Nederlanders en een swarte jongen gevangen wesende, vier derselver door last van den Widor Asana om 't leven gebracht ende d'andere twee dootgevochten souden zyn;

van Jappara had men niet anders bekent te maken als dat men niet vermogens was vandaer eenige de minste uytsettinge te doen; de provisien waeren meest geconsumeert ende d'equipagiegoederen ten eynde, ende waervan men dan versocht opnieuw versien te mogen werden;

bezyden dit soo wiert den Sousouhounangh over 't langh achterblyven van 't belooffde secours seer mismoedich, en dat noch te meer, omdat hem door eenige quaetgunstige in 't oor geblasen wiert dat d'E. Comp. hem soude verlaten, en dat haer macht te cleen was om hem te connen helpen en soo voorts, waerom dan d'E. S^t. Martin om cort te gaen oordeelde dat het meer dan tyt was dat het langh verwachte secours en (¹) ontsett wiert derwaerts geschict, ende dat onder een eminent en ervaren hooft, om alles met te meer ontsach, authoriteyt en vigeur te dirigeren, uyt te voeren ende ten goeden eynde te brengen.

Tenselven dage schryft Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael een cleen brieffie aen den Engelsen agent tot Bantam M^r. Robbert Parker, met een expres Javaens vaertuych derwaerts affgaende, nevens een extract uyt de missive, door d'Ed. Heeren Majores in dato primo February deses jaers uyt de camer van Amsterdam aen de Hoge Regieringe van India geschreven en op 10 deser met de fluyt de Jonas uyt het vaderlandt overgebracht, sprekende van de apparenten oorloch tusschen Engelandt ende Vranckryck etc., luydende geciteerde brieffken van woorde te woorde aldus:

(¹) Dit *en* ontbreekt in het HS.

d'Ed. Heer Robert Parker, agent van de Honorable Engelsze Comp. tot Bantam.

Edele Genereuse Heere.

Wy communiceren UEd. hiernevens een extract uyt den brieff, door d'Heeren Bewinthebberen onse principalen dato 22 January oude off primo February nieuwen styl aen ons geschreven, waeruyt UEd. zal blycken dat den gehoopten vrede met Vranckryck verdweenen is, ende de seer groote apparentie dat de Engelse natie, haer met d'algemene bondtgenoten voegende, tegen Vranckryck insgelycx den oorloch sal opnemen, schynende dat de arrogantie van den Francen Conincq geheel Europa wel soude willen t'onderbrengen, en die nootsaeckelyck van alle Christenvorsten dient tegengegaen, waervan wy UEd. wel hebben willen kennisse geven, om in 't afsenden van UEd. schepen daerop verdacht te wesen. Wy zyn voornemens tegens September aenstaende insgelycx eenige gehuyrde schepen aff te senden nae Holland en soo UEd. schepen soo lange quamen te tarderen, souden gevoechlyck met haer 5 à 6 in comp. tot meerder sekerheyt connen vertrecken. Desen tot geenen anderen eynde dienende, bevelen UEd. nae onse gansch vrundelycke ende gedienstige groote Godes protextie, verblyvende

(*onder stont:*)

Myn Heer,

UEd. dienstvaardigen en bereytwilligen dienaer

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*terzyden stont:*) Batavia in 't Casteel den 12 July 1678.

Des avonts vertrect uyt dese rheede nae de Westcust van Sumatra het fluytschip Sparendam, medenemende een missive, door Haer Ed. aen d'E commandeur Melchior Hurd mitsgaders den raed aldaer geschreven, van alsulcken inhout als by het uytgaende briefboecq onder dato deses nader can werden gesien, zynde wyder geciteerde bodem beladen met:

343 packen diverse cleeden;
6500 ponden stael;
13051 ponden hoepyser;
39378 ponden zalpeter;
24960 ponden caliatourshout, tesamen bedragende een somme van *f* 136413:12.

13 *d*°. D°. comen alhier van boven uyt de negorye Selintsin binnen het casteel eenige Javanen, relaterende dat aldaer geruchten gingen datter ongevaer 4000 Mattaramse volckeren, afgesonden door Pangiran Pougar, broeder van den jegenwoordigen Sousouhounan Aman Courat Sinepatty Ingalaga, op een dach reysens nae tot aen Sammadangh genadert waeren, hoewel sulcx niet waerschynelyck wert gehouden.

Nademiddach comen hier noch van boven uyt het landt eenige Javanen, thuyshoorende ontrent de rivier van Chebet, medebrengende een brieffje, in 't Javaens door de soon van den vermoorden gouverneur van Tanjongpoura Jaja Percassa aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael geschreven, eenelyck maer behelsende een ernstige clachte over het gewelt dat haer door de fugative Balyers, hun op Goedoegoedoe onthoudende, wiert aengedaen, ende tegen dewelcke zy versochten beschermt te mogen werden.

Op heden in Rade van India met aendacht gedelibereert wesende over de negotie ende verdere toestant van 's Comp. saacken ter custe Cormandel, is dierwegen genomen soodanigen besluyt als in 't resolutieboecq deses casteels onder dato deses omstandich uytgedruct ende ternedergestelt zy, ende nadien oocq het fluytschip Marcken bovengeciteert, van Cormandel hier verscheenen, zyn reyse heeft genomen over Malacca, strydende tegen d'oude ordre ende niet sonder suspitie zynde van particuliere morsseryen ende 't overgeven van goederen aen 't eylandt Dingdingh op Malacca, off wel aen de gaende ende comende schepen, soo is met eenen oocq vastgestelt dat voortaen geen schepen, van Cormandel comende, haeren wech nae herwaerts door de Straat van Malacca sullen vermogen te nemen als by hoochdringende noot, waervan d'opperhoofden in sulcken gevalle gehouden sullen zyn deuchdelyck blyck te mogen verthoonen.

Wyders is noch tot commissaris omme 's Comp. staet ende ommeslach te ondersoecken ende doorsien op de custe van Mallabaer, soo tot Couchin als de verdere plaetse onder dat commandement gehoorende, geëligeert d'E. Martin Huysman, jegenwoordich commandant tot Tutucoryn, dewelcke dan oocq mitsdesen is gehonoreert met de qualiteyt van Commandeur onder een besoldinge van 150 guldens ter maendt, omme nae gedane visite aldaer voorts in plaets van d'E. Jacob Lobs, die zyn verlossinge is toegestaen, als Commandeur op Couchyn te blyven resideren.

Te deser materie oocq gesproocken wesende wegens de versoecken van eenige hooftministers op 't eylandt Ceylon, soo is oocq met eenen goetgevonden ende verstaen, tot Commandeur van de stadt Colombo te stellen den oppercoopman en administrateur Dominicus van Vorsten, ende in 't vacante Gaelse commandement te bevestigen den provisionnelen gesachhebber en dessave Willem van der Moolen, beyde mede onder een gelycke beloninge van 150 guldens ter maendt.

Ende is oocq noch om de suspecte handelingen die nu eenigen tyt herwaerts tot Siam in swangh hebben gegaen, goetgevonden vandaer op te roepen ende nae Batavia te laten overcomen het opperhooft Dirck Timonse de Jongh ende desselfs tweede Gillis Goossens, om haer alhier behoorlyck te verantwoorden.

Vorders is op het voordragen van 't Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen deser stede goetgevonden haer Ed. te qualificeren om te mogen coopen seker eylandt gelegen aen de oostzyde van de mont aen de Anchiolsz revier, om op hetselve over te dragen het lasarushuys, jegenwoordich staende buyten deser stede aen de westzyde op de Ankese vaert, gelyck dierwegen hiervooren onder dato 27 der jongst affgeweken maend May breeder is gesproocken.

14 *d*°. Des morgens vroech comt alhier uyt Banda over Bima ende Dompo

te verschynen het fluyt Buuren, eenelyck medebrengende twee brieffkens, 't eerste door den Maccassaersen fiscael Adriaen van Daelen uyt de negorye Combo op Dompo in dato primo July, ende 't ander in 't Maleyts door den Coninck van Dompo aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde beyde van een ([1]) sonderlingen inhout, gelyck nader by het aencomende briefboecq onder het quartier van Maccassar can werden gesien, bestaende wyders de ladinge van geciteerde bodem eenelyck van Bima in:

2400 picols sappanhout, tesamen met den anderen bedragende..... ƒ 7200.

Ende luyt het brieffie des Conincx van Bima nae translatie uyt de Maleytse in onse tale aldus:

De groete met hertelycke genegentheyt van Radja Dompo aen den Heer Generael, die 't grootste gebied over zee en landt benedens wints, dat alles onder zyn macht ende heerschappye gelegen is, heeft, en laet weten aen denselven Heer, hoedat hy 't verleden saysoen twee expresse gedepd^e^. grooten met twee vaertuygen, waervan in 't eene vyf stucx paerden, tot gescheuck aen UEd. Heer te overhandigen, heb gesonden om tot een gedachtenisteken te dienen, welcke brengers, hier weder geretourneert, my wisten te relateren dat het andere vaertuych tegensover Madura voor de negorye Somanob gesneuvelt is. Verders heb icq niets dat tot geschencq aen UEd. Heer soude connen dienen, als alleen UEd. Heer toe te wenschen veel gelucx en voorspoet in dese werelt.

15 *d*°. Tegen den avont comt alhier van Pamanoecan uyt de besettinge aldaer te retourneren de chialoup de Vlieger, medebrengende een brieffje, door den lieutenant Jochem Michielsen mitsgaders den raedt in dato 14 July aen Haer Ed. geschreven, in substantie dusdanich luydende:

tot noch toe had men geen volck nae Sammadangh opgesonden, omdat den gesant Marta Wangsa noch niet naeboven was vertrocken, die soolange tot Pamanoecan soude vertoeven, totdat het belooffde geschut, cogels etc. aldaer aengecomen souden wesen, om daermede dan voorts opwaerts te trecken, alswanneer men oocq Haer Ed. ordre om een bequaem Nederlander nae Sammadangh te schicken soude voldoen;

van Indermayoe had men tydinge becomen, dat den oudtsten der Cheribonse Princen gebroeders, Sulthan Sopo genaemt, een cloecke macht onder een Racksa Magara byeen soude hebben die nae Sammadangh op soude trecken.

Wyders is desen dach hier noch door eenige Javanen over landt een cleen brieffken aengebracht, door de hoofden der dorpelingen, gelegen op de riviere van Chebet, in 't Javaens aen Zyn Ed. de Heere Gouverneur Generaal geschreven, luydende nae gedane vertalinge aldus:

Desen brieff schryft Wira Soeta, Naya Bangsa, Naya Doeta en Singa Derpa en senden deselve metTamback Baya aen Zyn Ed. de Heer Gouverneur

([1]) Denkelijk foutief voor: *geen*.

Generael, die, alsoo noch noyt haer dagen geen gedep^es^. aen UEd. hebben gesonden, voor welcke naelaticheyt van UEd. een gunstich pardon versoecken. Verders zyn wy met allen yver besich de gemene volckeren die hier en daer swerven by malcanderen te vergaderen, nae welcq gedaen wercq wy tot UEd. nae costy sullen affcomen. Mede laten wy den Ed. Heer Gouverneur Generael weten, dat de Bantamse volckeren gesamentlyck vanhier weder nae huys vertrocken zyn, van dewelcke gerucht wert, dat vandaer binnen corten weder herwaerts staen te comen, omdat wy onder diens Conincx gehoorsaemheyt niet willen begeven. Alle hetwelcke niet naer connen laten UEd. Heer bekent te maacken, nademael verstaen hebben dat den Sousouhounangh Aman Courat 't geheele lant van Java aen den Heer Gouverneur Generael opgedragen heeft om 't selve allerwegen in voorige rust ende vrede te herstellen. Dit is al 't gene aen UEd. heb te schryven.

Naedien uyt het hiereven bovenstaende schryven zy gebleken, dat die van Cheribon besich waren een goet getal crychsvolcq byeen te versamelen om daermede die van Sammadangh te beoorlogen, soo is op heden in Rade van India goetgevonden den coopman Jacob van Dyck derwaerts te committeren en om den Panamabahan Sopo mitsgaders de verdere regeringe tot voorsz. Cheribon, behalven hetgene by missive aen hun zal werden geschreven, by monde ernstelyck te laten aenseggen, dat se hun van het plegen van eenige feytelyckheden tegen die van Sammadangh ofte eenige andere daeromher gelegen negoryen, onder de gehoorsaemheyt van den Sousouhounangh off d'E. Comp. staende, sullen hebben te wachten ende te onthouden, onder protestatie van onschuldich te sullen wesen aen alle soodanige onheylen die hun derwegen staen over te comen, gemerckt Haer Ed. geensints sullen gedogen dat eenige van de landen door hun geinfesteert sullen werden; echter nochtans met versekeringe dat Comp. cincere meninge tot geen anderen eynde is streckende als om de algemene vrede ende ruste op het eyland Java te bewercken.

Dewyle by resolutie van eergisteren goetgevonden zy den coopman Dirck Timonsen de Jongh uyt het opperhooftschap in Siam op te roepen, soo is nu weder tot desselfs vervanger geëligeert den coopman Arnout Faa ende tot tweeden den ondercoopman Albert Hopman.

Wyders zyn oocq tot officieren over de Nederlandtse militairen die nu noch met d'E. Heer Ordinaris Raed, Superintendent, Admirael etc. Anthonio Hurt nae Java's Oostcust staen te vertrecken, zullende behalven de albereyts vooraffgegane bestaen uyt een getal van 375 mannen, vercooren de capitainen Aernout Wesdorp, Frederick Hendrick Muller en François Tack, mitsgaders:

Martinus van Ingen absoluyt Arnoldus Burgers p^l^. en Jan Struys mede p^l^.	lieutenants;
Philips Mudy Jan Hendrick Nieuwcamp en Benjamyn van der Meer	p^l^. vendrigs.

Over de twee comp. Mardyckers:

Jan Matthyse en Carel Jansen } tot lieutenants;
Pieter Francis van Batavia en Joan de Zoisa van Goa } tot vendrigs.

Over de comp. der Batavise Maleyers:

Intche Bilangh lieutenant;
Intchie Seliman vendrich, nevens vier sergeanten, 6 corporaels en een schryver.

Over d'eerste comp. Baleyers:

Tiben capitain;
Goeliaen lieutenant en
Tambessy vendrich.

Over de tweede comp. Baleyers, ingesetenen deser stede:

Pangokirangh lieutenant;
Nagapande vaendrich, nevens yder comp. vier sergeanten, 6 corporaals en een schryver.

Over de vier compagnien Javanen, soo van d'oost- als de westzyde deser stede:

Sittra Wangsa, Wissa Praya, Naya Gatty en Cago } tot capitainen;
Nanca, Nanda Mata, Wira Naya en Kalippa } tot lieutenants;
Patra van Tegaal, Praya Wangsa, Patra Soeta en Wangza Tauwe } tot vendrighs;
nevens yder comp. 4 sergeanten, 6 corporaels ende een schryver.

16 *d*. Des naemiddachs wert alhier per seker Chinees vaertuych een kleen brieffken aengebracht, door den schipper Beyer Visch uyt het jachtie de Smith, voor Indermayoe in besettingh leggende, in dato 11 July aen Haer Ed. geschreven, in substantie van dusdanigen inhout:

de sabandhaer tot Indermayoe Angra Pradana had d'onse aldaer aengedient, dat niet verre van die rivier genadert waeren ontrent 2000 Cheribonders die vandaer wyders na Sammadangh stonden te vertrecken, bezyden hetwelcke den Panambaham Sopo noch de helfte van al de inwoonders, gelegen nae de zyde van Indermayoe onder het gebied van Cheribon, opgeroepen hadde om almede derwaerts gesonden te werden; van alle hetwelcke dan kennisse gecregen hebbende ende den gouverneur Wiera Loddera mede gevraacht zynde, hoedanich het daermede gelegen was, soo had hy hetselve voor d'onse trachten te verbergen, seggende wel datter eenich volcq in 't geberchte was, doch dat die niet nae Sammadangh maer naer Cheribon soude vertrecken, waeruyt men dan niet duysterlyck conde bespeuren, dat hy met die van Cheribon eenige heymelycke correspondentie most houden, ende dat noch temeer omdat dagelycx eenige gearmeerde praauwen de rivier van Indermayoe sonder de minste teegenseggingе in en uytliepen, alle buyten kennisse van d'onse ende met voorweten van den gouverneur Wira Loddera voormelt, die sich contrary syn gedane beloften door zyn broeder Marta Praya soodanich liet opruyen dat hy continueel met den geciteerden sabandaer Angra Pradana in geen vertrouwtheyt maer in diffidentie leeffde, latende bezyden dien d'onse van alles wat aldaer omgingh geheel onkundich, daer te minder aen gelegen was omdat men dagelycx door Angra Pradane van alles wat quam voor te vallen wiert onderricht, dewelcke oocq de Bantamse collusien met die van Cheribon niet verborgen conde blyven omdat zyn dochter was getrouwt met de zoon van den sabandaer op gemelte Cheribon.

17 *d°*. Des middachs wert alhier per Javaens vaertuych een brieff aengebracht, in dato 15 deser door den resident Willem Caeff uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie aldus:

den jongen Sulthan tot Bantam had twee brieven van Java's Oostcust ontfangen, d'eerste van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga ende d'andere van den rebel Troena Jaja, doch van hoedanigen inhout wist men niet;

oocq hadden d'Engelse vrunden een briefken van geciteerde Troenajaja ontfangen, by dewelcke hy van hun versocht met eenige ammonitie van oorlogie te mogen werden versien, daervoor aen deselve presenterende in te ruymen eenige zeehavenen op Java's Oostcust, werdende die by d'Engelse voornoemt geheel geheym gehouden;

den Sulthan andermael de Maccassarinne Dain Angra, moeder van zyn verlaten vrouw Dain Tima, hebbende laten aendienen, dat se genegen zynde vryelyck van Bantam mocht vertrecken, soo had se daerop gedient liever aldaer te willen verblyven, van welcke genegentheyt haer soon Dain Samie mede hadde verclaert te wesen, ende waerom nu oocq de broeder van Gillisson weder preparatie maect om teruch nae de cust van Java te keeren;

den jongen Conincq al tot verscheyde malen by geciteerde Samie gesonden hebbende om de slaven, van Batavia wechgeloopen, die by hem opgehouden wierden weder te mogen hebben, soo had hy sich ydermael dierwegen geëxcuseert, seggende dat se hem weder ontloopen waren ende daerom gemelte jongen Vorst nu aen zyn

wacht ordre gegeven hadde, soodrae gemelte fugativen op straet wierde vernomen deselve geweldelyck op te vatten en in hechtenis te nemen;

't vaertuych, van Timor verscheenen, was vandaer nae Siam vertrocken en daermede oocq den Siamsen priester, die bevoorens aen Haer Ed. (1) alhier transport hadde versocht;

Pangiran Coelongh, die dagelycx besich was zyn scheepje nae de Manilhas te equiperen, versocht andermael dat hy daertoe met een pascedul mocht werden voorsien;

op den 13 deses was van Bantam seker vaertuych vertrocken, beladen met 4 vaten Engels bier ende twee met mom mitsgaders goet deel kasen, die den resident Caeff sustineerde dat te sluyck nae Battavia souden werden gevoert;

oocq stont den vryburger Pieter van Dorth met parthye Engelse waeren nae Batavia te vertrecken;

seker jonck te Chilibaro thuyshoorende, zyn ingelade peper op Battavia aen d'E. Comp. gelevert hebbende ende ledich op Bantam verscheenen zynde, had den Coninq gemelte joncq in arrest doen nemen ende met alles datter in was geconfisqueert, bezyden 't welcke den annachoda noch groote gevaer liep om nae Lampon gevoert ende aldaer tot slaeff vercocht te werden;

bezyden desen wierden nae Batavia overgesonden 1500 potten met witcalcq ende 200 bossen bintrottangh, tesamen costende ƒ 138:7:8;

Billitonse byltjens had men tot noch niet meer connen byeensamelen als maer 230 stucx;

dewyl het comptoir tot Bantam jegenwoordich weder tenemael van cleeden en contanten was ontbloot, soo versocht den resident weder te mogen werden versorcht met:

1000 rds contant ende

8 packen diverse cleden mitsgaders oocq eenige provisien;

de matrosen aldaer bescheyden, bestaende uyt 6 personen, versochten oocq eerbiedich met twee maenden gagie op reecqueningh te mogen werden geaccommodeert;

dewyl het contoir Bantam noch een somme van 6500 ra. ten achteren stont, soo insteerde Sr. Caef andermael mede, dat Haer Ed. deselve gelieffde derwaerts te senden omme daermede de schulden behoorlyck te vereffenen ende aff te leggen;

gemelte resident Caeff Haer Ed. missive aen den Engelsen agent Robbert Parker overhandicht hebbende, soo hadde gemelte agent belooft op deselve weder binnen twee à drie dagen te sullen rescriberen;

d'Engelse vrunden hadden tydingh becomen, dat haer schip genaemt Langcastel, 3 February laestleden uyt Engelant gezeylt, in de Straet Sunda was verscheenen.

Ontrent den avont wert ons door seker Mardycker, comende van Pamanoecan, mondelinge tydinge toegebracht, dat den Panambahan Sopo tot Cheribon met een macht van niet min als 2500 mannen vandaer nae Samadangh opgetrocken was, en dat sich daeronder mede een goet getal Bantammers soude hebben vermenght.

---

(1) Er staat: *aenhaer.*

Wat hiervan de waerheyt zy, sullen wy misschien in 't vervolch deser nader weten te verclaren.

18 d°. Des morgens gewert ons per een borgerchialoup, comende van Malacca, een dubbelde missive, door d'E. Heer Gouverneur Balthasar Bort mitsgaders den raed in dato 26 aldaer aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, waervan d'originele al bevoorens op 12 deses per het fluytie Marcken overgebracht zy.

Voor de middach den affgesant van de hooffden der dorpelingen, gelegen op de riviere Chebet, genaemt Tambacq Baya, op den 15 deser alhier verscheenen, nu weder met den sabandaer en licentmeester Ockersen binnen 't casteel gecomen wesende, soo crycht deselve afscheyt met een antwoort-briefken, uyt den naem van Haer Ed. door gemelte sabandaer aen geciteerde hooffden en regenten der negoryen geschreven, in sich bevattende onder andere een ernstige vermaninge, dat se by haer yver ende trouwe willen volharden, met belofte, dat eerstdaechs een goet getal crychsvolcq van Batavia nae boven te landwaert in sal werden gesonden, om het landt van de fugative Baleyers ende andere geboefte hun daer onthoudende te zuyveren etc., gelyck in 't afgaende briefboecq can werden nagesien.

Dese voormiddach de Maleyers, Balyers en Javanen die onder den heer Superintendent Anthonio Hurt nae Java's Oostcust staen te vertrecken op het pleyn van 't casteel verscheenen wesende, soo zyn deselve door Zyn Ed'. den Heere Gouverneur Generael mitsgaders d'E. Heer Hurt voormelt, geadsisteert met den E. Majoor Poleman ende beyde de landdrosten, Vincent van Moock ende Laurens Pit de Jonge, gemonstert ende hunne officieren als capitains, lieutenants, vendrichs en sergeanten voorgestelt ende geauthoriseert, by name soodanich als deselve hiervooren onder den 15 deses uytgedruct staen, synde de Maleyers stercq 114, de Baleyers 200 ende de Javanen 385, tesamen 699 mannen, 't welcq dan gedaen wesende zyn alle de nieuwe officieren met welged. Zyn Ed. binnen 't casteel in de zael verscheenen en aldaer met een glaessie wyn onthaelt.

19 d°. In den morgenstont wert alhier per seker Chinees vaertuych, comende van 't eyland Borneo, een briefjen aengebracht, door de ondercoopluyden Joannes van Mechelen ende Pieter van de Vesten uyt het fluytschip Yselsteyn, in handel leggende voor oud-Banjermassingh, in dato 28 Juny aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van soodanigen inhout als by het aencomende brieffboecq nader can werden gesien, schynende het aldaer met het negotieren van peper ongemeen slecht te sullen affloopen door de morsseryen van de sabandaer ontrent de Portugesen ende andere, aen dewelcke zy niet naelieten sooveel van dat grain te verschaffen als se maer byeen conde schrapen, niettegenstaende den Sulthan Agon deselve alle aen de Comp. te sullen leveren hadde belooft, zynde bezyden dien daer te lande oocq een slechte maniere van regeringe, soo het schynt veroorsaect werdende door de slapheyt van den ouden Sulthan Agon voormelt, welckers zoon en desselfs aenhangh wel het meeste regiment in handen hadden, dat veel van de voornaemste inwoonders onbehaechlyck ende verdrietich was, als hebbende selfs aen d'onse een voorslach gedaen om haer onder de bescherminge van de Comp. te willen begeven, indien Haer Ed. maer het landt geliefden aen te vaerden, dat gemackelyck volgens hun voorgeven sonder de minste

bloetstortinge soude connen geschieden met niet meer als maer 150 militairen, schoon den ouden en jongen Conincq hun daer al tegen wilden stellen etc., 't gunt echter voor een vreemde en ondienstige zaecq ende redencavelingh wert aengesien en gehouden.

Des avonts laat comt alhier van Bantam een Javaens vaertuych, medebrengende een brieffjen, door den resident Willem Caeff in dato 18 deses aen Haer Ed. geschreven, in substantie van volgenden inhout:

't schip Langcastel, waervan in de voorige Bantamse materie onder den 15 deses is gesproocken, voor Bantam verscheenen ende d'Engelsche vrunden aen land gecomen zynde, hadden se weten te relateren dat de croon van Engeland, siende dat Vranckrycq met syne progressen noch al dagelycx voortginck, op het punt stont om te breken ende den oorloch te declareren indien se de wapenen niet quamen neder te leggen ende nae vreede te luysteren, hebbende albereyts alle hunne landsluyden ende onderdanen in Francen dienst zynde opgeroepen ende thuys ontboden, ende om te dichter by de wercken te zyn had Spanjen de stadt Oostende aen deselve ingeruymt, werwaerts den Hartoch van Jorcq binnen weynich tyts met een cloecke macht stont heen te trecken, ende was men onderwylen soo in Engeland als in onse landen yverich besich met d'equipagien ter zee soo om Messina te secunderen als om elders anders te werden gebruyckt, uyt alle hetwelcke soo voor onsen staet als de geallieerde al vry wat goets wierde verhoopt; doch wat hiervan zy sullen ons de nader tydingen moeten openbaeren.

Nadien de Bantammers ende haere adherenten voor jegenwoordich niet meer te water maer wel te lande tegen den Samadanger schynen te attenteren, soo is alsnu in Rade van India goetgevonden, de besettinge voor Pamanoekan op te breecken ende herwaerts te doen comen, latende den commandant Jochem Michielsen met 35 à 40 zoo Nederlandtse als inlandse militairen tot adsistentie van den Pangiran te lande nae Sammadang optrecken om vandaer wyders te lande over Tanjongpoura nae gedaen wercq weder herwaerts aff te comen, adsisterende gemelte Pangiran wyders met 6 stucken yser canon ende 70 stucx musquetten, mits oocq middelerwyle het jachtie de Smith zyn post voor Indermayoe alsnoch tot nader ordre blyft houden en bewaeren.

Met eenen oock gesproocken zynde hoedanich de inlandse zoldaten hiervooren uytgedruct, met d'heer Superintendent Hurt nae Java's Oostcust staende te vertrecken, behoorde te werden gegagieert, soo is goetgevonden de Mardyckers, Maleyers en Baleyers yder slecht soldaet toe te leggen drie ende de Javanen (die geoordeelt werden meer als de andere tot Comp. dienst verplicht) twee rycxdaelders ter maend, doch de officieren alle evenveel, te weten de corporaels vier, de sergeants 6, vendrichs 8, de lieutenants 10 ende de capiteyns 14 rd[s] yder ter maendt sonder costgelt.

Wyders is noch verstaen den Deensen resident tot Bantam Joan Joachim Pauly, versocht hebbende te mogen weten wat beschuldigingen er mochten zyn tegens den schipper Anthony van Doorn, aen de Caep de Bon Esperance van een Deens schip in arrest genomen .ende met het schip Roemerswale herwaerts overgecomen, gelyck hiervoor onder den 2[en] deser loopende maent breeder staet

aengeroert, soo is verstaen deselve door den resident Caeff mondelingh te laten antwoorden, dat sulcx alleen zy geschiet omdat gemelte van Doorn sich tegen 't octroy van de Comp. in dienst van andere potentaten nae India heeft begeven, 't welcq niemand, d'E. Comp. bevoorens in dese landen gedient hebbende, sonder speciael consent van de Heeren Staten Generael vermach te doen, echter onder versekeringe van onse bereytwillicheyt om alles toe te brengen, wat tot onderhoudinge van ware vrientschap tusschen de croon Denemarcken en onsen staet can comen te strecken.

Oocq is noch om goede insichten goetgevonden den Pangiran Coelon tot Bantam, op zyn ernstich aenhouden om een pascedul voor zyn scheepje nae de Manilhas, deselve daermede te accommoderen.

20 *d*°. Des avont vertrect vanhier met de chialoupen Vlieger en Leguaen mitsgaders de boot Onrust achtervolgens het besluyt, op 15 deses in Rade van India genomen, nae Cheribon den coopman Jacob van Dyck, medenemende een memorie tot desselfs naricht ende een missive, door Haer Ed. aen den Pangiran Sopo ende de verdere regeringe aldaer geschreven in de Maleytse tale, beyde van soodanigen inhout als hieronder nader zy uytgedruct. Eerstelyck de instructie ofte memorie voormelt, in substantie ([1]) behelsende:

dat den coopman van Dyck met de chialoupen Vlieger en ([2]) Leguaen en boot Onrust zal onder zeyl gaen en voor Pamanoecan gecomen wesende de twee laestgenoemde vaertuygen aldaer in de besettinge laten en voorts de reyse voortsetten met de Vlieger nae Cheribon;

dat denselven aldaer gecomen wesende sich aenstonts aen landt zal begeven ontrent den Panambaham Sopo, nu getituleert Sulthan, deselve nae 't overleveren van de medegaende brieff in 't breede verhalende en voorhoudende om welcke redenen gemelte van Dyck in de maenden April en May laestleden op Bantam is gesonden geweest, met verdere byvoeginge, dat indien den Coninck aldaer op de gedaene aenmaninge zyne wapenen niet van Zammadangh hadde affgewent ende syn volcq thuysgeroepen, dat d'E. Comp. hem daerover den oorloch aengedaen soude hebben, en wyders dat den Sulthan Sopo nu mede wel gissinge can maacken dat Haer Ed. in geenen deelen sullen connen gedogen off met goede oogen aensien dat gemelte landschap, wettelyck onder de gehoorsaemheyt van de Sousouhounangh en Comp. bescherminge staende, door die van Cheribon geinfesteert ofte beledicht come te werden, protesterende dierwegen tegen deselve soodanich als by den inhout der voorgeciteerde missive nader uytgedruct zy;

dat ingevalle den voorsegde Panambaham op Cheribon niet mochte zyn maer met de chrychmacht na Samadangh opgetogen ende alsoo te velde was, den Javaensen schryver met eenige van het Cheribonse volcq nae hem toegesonden zal moeten werden, om denselven bekent te maecken dat den coopman van Dyck voormelt, door Haer Ed. affgesonden, aldaer met een missive aengecomen zy, den

([1]) Er staat: *memorie in substantie voormelt.*

([2]) Dit *en* ontbreekt in het HS. Ook zou het denkelijk beter zijn te lezen: *de boot van Onrust,* zooals op de volgende bl. staat.

schryver wel expresselyck gelastende den meergemelten Panambahan Sopo aen te raden ende te persuaderen op Cheribon te comen om aldaer met den coopman van Dyck mondelingh te spreecken ende Haer Ed. begeeren te verstaen;

doch dat bysooverre hy weygerde aff te comen, den schryver alsdan andermael met de brief opgesonden zal moeten werden, deselve wel van Haer Ed. intentie instruerende om zyn bootschap wel te connen affleggen, nae welckers wedercomste veelgenoemde van Dyck dan sall dienen te vertoeven, om nae zyn retour weder aenstonts herwaerts te keeren, nemende van de sabandaer ende andere grooten aldaer behoorlycken afscheyt, deselve versekerende ([1]) van Haer Ed. goede ende oprechte meninge om den rust op het eyland Java te bewercken;

dat devoir zal dienen te werden aengewent omme de vyf Javanen die eenige van ons volcq, in een tinangh comende van Jappara, jammerlyck hebben vermoort ende nae Cheribon syn verloopen ende aldaer gevatt, weder te crygen, deselve overgevende aen de vloot van d'heer Hurt oftewel mede nae Batavia zendende;

dat het oock nodich sal wesen d'E. Heer Admirael Hurdt Cheribon passerende kennisse werde gedaen, hoedanich Sr. van Dyck gevaeren, ende de zaken aldaer gestelt zullen zyn;

dat de medegaende provisien aen de besettinge voor Pamanoekan overgegeven zynde, de boot van Onrust sonder uytstel weder teruch vooraff herwaerts gesonden zal moeten werden;

dat alsmede noch in handen van Sr. van Dyck overgaet een open missive aen den lieutenant Jochem Michielsen en raedt der besettinge voor Pamanoecan, uyt dewelcke can werden gesien dat Haer Ed. goetgevonden hebben de geheele besettinge vandaer op te breecken, weshalven dan nu oocq wert geordonneert de champan, voor de mont van die rivier leggende, aenstonts herwaerts sall comen, latende het schip 't Wapen van der Gouw ende 't bootje de Posthoorn mitsgaders de chialoup de Salm aldaer noch leggen tot de wedercomste van Sr. van Dyck van Cheribon, om dan, soo de zaken middelerwylen niet verargert mochten zyn, gesamentlyck herwaerts te comen, maer de chialoup de Zalm voorts nae Jappara opzeylen om in den treyn te werden gebruyct.

Volght het translaat van de missive aan den Panambahan Sopo tot Cheribon voormelt.

Desen brief comt van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India aan den Panambahan van 't landt van Cheribon, met toewenschinge van een langh leven en veel gelucq op der aarden.

Ons is voor weynich dagen tydinge toegebracht, datt den Panambahan van Cheribon eenich volck van oorloch hadde beginnen te wapenen om nae onse Jaccatrase frontieren van Sammadangh op te trecken ende den oorloch tegen onse bontgenoten aen te vangen, ende dewyl wy present in serieuse

([1]) Er staat: *versekeringe*.

besoignes dagelycx besich zyn den nieuwen Sousouhounangh Aman Courat Ingalaga weder op desselfs vaders troon als wettich erffprins van syn overleden vaders Coninckrycken te stellen, en door dat middel het land van Java in zyn voorige ruste ende florisantie te brengen, soo zouden dese proceduren regelrecht tegen alle redelyckheyt ende aengenomen bondtgenootschap met den Sousouhounangh aenloopen, dewyl den Panambahan van Cheribon niet onbekent is, dat wy alle het land, dat beoosten de rivier van Craoangh tot Ballimbangan ([1]) toe gelegen ende de gehoorsaemheyt van het Mattaramse hoff onderworpen is, onder Comp. expresse bescherminge genomen hebben, soo hebben wy tot behout van vreede ende rust op 't eyland Java, ende bysonderlyck de landen die onder onse bescherminge staen, den Panumbahan van Cheribon mits desen willen waerschouwen ende expres aen te raden zyn wapenen en crychsvolcq stil ende gerust te houden, ende wel bysonderlyck de Sammadangers ongemoeyt te laten, alsoo die landen onder onse bescherminge staen voor den Sousouhounangh, gelyck wy dat mede den Panambahan van Cheribon wel expres interdiceren ende verbieden geheel gene wapenen tegen den Sousouhounangh Aman Courat Ingalaga te gebruycken, voor welcken plichtschuldigen ernst wy dan niet sullen nalaten den Panambahan in soodanigen vreede tusschen den Sousouhounangh Matteram ende de Comp. te helpen conserveren, dat hy bevinden sall onsen raet veel beter te wesen dan den quaden raed, die hem van ymandt anders mocht gegeven zyn, om het land van Java in onrust te houden, tot schade van ons ende den Sousouhounangh.

Wy sullen dan onfeylbaer van den Panambahan verwachten, dat hy zyne wapenen niet en sall bewegen, maer sich neutrael houden, sonder hem met d'een off d'ander parthye directelyck off indirectelyck te bemoeyen ofte te thoonen dat hy d'een off d'ander aenhanght, helpen off beschadigen wil. Maer soo tegens dese onse ernstige ende trouwhertige vermaninge den Panambahan echter de landen des Sousouhounangs, 't zy byoosten ofte bewesten Cheribon soude willen beschadigen ende beoorlogen, soo protesteren wy voor Godt ende alle de wereltlycke machten, dat wy onschuldich zullen wesen aen de onheylen, die daeruyt sullen voortcomen, ons verder gedragende aen onsen expressen gesant ende ordinaris resident en capiteyn tot Bantam, die den Panambahan gelieve gehoor te geven ende geloofF in alles wat hy den Panambahan uyt onsen name verder zal voordragen. Godt beware den Panambahan ende inspirere hem goede raedtslagen tot algemeyn welvaeren van 't landt van Java, rust, vrede ende een gewenschte tranquiliteyt van alle menschen die daerop woonen.

(*Onder stont:*)

In 't Casteel Batavia den 20 July 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

([1]) Er staat: *Dallimbangan.*

Met geciteerde S[r]. van Dyck is, als voor genoteert, mede noch affgegaen een cleen briefken van Haer Ed. aen den lieutenandt Jochum Michielszen mitsgaders den raed der besettinge voor Pamanoecan van dusdanigen inhout:

dat nu met de boot van Onrust overgesonden werden 't canon ende de musquetten, door den Samadangsen gesant Marta Wangsa versocht, bestaende in 70 stucx musquetten ende ses stucken geschut met haer toebehooren, om geciteerde gesant ter handt gestelt ende sonder uytstel tot adsistentie van den Pangiran opgevoert te werden;

dat Haer Ed. om den Samadanger dadelycke hulpe te (¹) bewyßen, dienstich geoordeelt hebben, den lieutenand Jochum Michielsen met de militairen die aldaer noch zyn ende 6 à 8 matrosen nae Samadangh te doen optrecken om wyders vandaer over landt weder nae Batavia te keeren, staet gemaeckt werdende dat het getal van 't volcq dat noch bequaem sall wesen opgevoert te connen werden, zal bestaen uyt ongevaer ruym 40 coppen;

dat den lieutenant voormelt de gelegentheyt van de streckinge, veerheyt en situatie der landen in nauwe opmerckinge moet nemen, om daervan te zyner tyt behoorlyck rapport te doen;

dat men aldaer in Sammadangh niet langer sall behoeven te verblyven als nodich geoordeelt zall werden, en ten langsten niet langer als 18 à 20 dagen, om nae verloop derselver weder door de gemackelyckste wech nae Tanjongpoura aff te sacken;

dat Haer Ed. intentie leyt om binnen weynich een cloecke troep Nederlandse ende inlandse militairen nae Goedoe Goedoe op te senden om het landt ende de bossen van stroopende en moordadige Baleyers te zuyveren, ende waerom den lieutenant Jochum Michielsen mits desen wert gelast, den Pangiran tot Samadangh te persuaderen dat hy mede 2 à 300 Javanen derwaerts gelieve te senden, om die schelmen te helpen opsoecken, by de cop te vatten ende doot te slaan om alsoo den landbouw weder aen de gangh ende 't lant in gerust te helpen;

dat den lieutenant meergemelt, in Sammadangh gecomen wesende, alderbest sal connen oordeelen hoe lange desselfs verblyf aldaer nodich sal wesen, in allen gevalle verdacht blyvende, vandaer niet te mogen opbreken sonder weten en kennisse van den Pangiran, ende waerom het oocq ten hoochsten nodich sall wesen, dat aenstonts nae zyn verschyninge aldaer over Tanjongpoura aen Haer Ed. overgeschreven wert, hoedanich de zaacken zyn gestelt, om (²) daerop dan vanhier nader ordre te mogen expedieren.

Ingevolge van de resolutie, dato 5 deser maent genomen, om van de burgerye eenige scheepjens in te copen, soo is alsnu goetgevonden, nae gedane taxatie van d'equipagiemeester ende gecommitteerdens voor de somme van 3200 rd[s] aen te nemen het jacht den Batavisen Coopman, toebehoorende den burger Abraham Struys.

Wyders is oocq goetgevonden, op het versoucq van den gesant van Crain Gillisson ende der Maccassaren hun op Java's Oostcust onthoudende, genaemt Carre

(¹) Dit *te* ontbreekt in het HS.
(²) Er staat: *gestelt, e n om.*

Roepa, denselven met eenige cleenicheden te accommoderen, latende voorts ter dispositie van d'Heer Admirael Hurd om hun oocq des dienstich met eenich cruyt ende loot te voorsien, naedat bevönden sall wesen hoedanich sich gemelte Crain Gillisson ende de verdere grooten hun sullen comen te comporteren, hebbende door geciteerden gesant Carre Roepa assurante beloften laten doen, om voortaen d'E. Comp. in alles onderdanich ende gehoorsaem te zullen zyn.

22 *d*°. Des morgens wert ons per een burgervaertuych, comende van Malacca, een missive toegebracht, door d'Heer Gouverneur Balthasar Bort midtsgaders den raedt in dato 8 Juny aen Haer Ed. geschreven, van soodanigen inhout als by het aencoment briefboecq nader can werden gesien, in sich niet begrypende dat waerdich zy alhier te noteren.

In den avontstont comt alhier uyt Ternaten te verschynen over Maccassar en Jappara 't fluytje de Helena, medebrengende vier brieven, de eerste twee in dato ultimo April, soo door den gouverneur Robbert Padbrugge particulier, als eene met den raed uyt het casteel Orangje in Ternaten, de derde in dato 2 July door d'heer president Jacob Cops en raed uyt het casteel Rotterdam op Maccassar, ende de laeste in dato 15 July door d'E. commandeur Isaacq de S^t^. Martin uyt Jappara, alle aen Haer Ed. tot Battavia geschreven, zynde de drie eerste van soodanigen inhout als by het aencomende brieffboecq nader can werden beoocht, ende de laestgenoemde van Japara in substantie dusdanich luydende:

't jongste schryven was in dato 8 July nae Batavia affgegaen; zedert was aldaer uyt Ternaten over Maccassar ter rheede verscheenen het fluytie Helena ende daermede den broeder van den Coninck van Ternaten Prins Djena Rotterdam, met zyn familie expres overgecomen om aldaer in den train dienst te doen; doch dewyl men geen cans sach hem toe te voegen soodanigen volcq als d'heer gouverneur Padbrugge by zyn schryven sustineerde dat wel soude betamen, soo had men goetgevonden, denselven met een beleeft compliment tot Haer Ed. te laten voortgaen en [1] op desselfs versoucq ende stercq aenhouden in zyn geselschap den inlandsen capiteyn Kimela Tiko met 6 Amboinse zoldaten, onder 't vertrouwen dat Haer Ed. 't selve niet quaelyck soude nemen, temeer des E. Comp^s^. dienst daerby geen verachteringe soude comen te lyden;

de Maccassaren, voornemen gehad hebbende om de Troenejajas-gesinden, ontrent Sidayoe, Sindingh, Toeban en Pringabaya swervende, een gevoeligen neep te geven, en verstaende dat Macajouda met een cloecke macht, verdeelt in drie troepen, uyt Cadiry getrocken was om haer op Cacupper selfs te comen aentasten, waeren se weder nae huys gekeert om haer eygen nest te bewaeren, ende lach nu volgens de geruchten Mancajouda maer 2 mylen vandaer ontrent de rivier geposteert, om de Maccassaren de passagie te beletten;

op Japara was tydinge aengebracht, dat den Maccassaerssen Dain Mangala, van dewelcke hiervooren onder dato 21 des jongst afgeweken maend Juny omstandich is gesproocken, van Cacupper nae Bantam vertrocken was, 't welck dan dusdanich

---

[1] Er staat: *om*.

zynde, soo scheen het waerlyck niet wel overeen te brengen met hetgene dat zyne gesanten tot Japara ontrent d'E. S^t^. Martin hadde getuycht;

oock had men bericht ontfangen dat Troenejaja een versoucq ontrent den Conincq van Baly soude hebben laten doen om op ([1]) het eyland Solombo te mogen gaen woonen, dat men beswaerlyck conde geloven, temeer men niet conde sien dat hy sich alsnoch ergens soodanich benaut vond, off het most wesen uyt vreese voor 's Comp. macht die van Batavia wiert verwacht, ende dewelcke men wenschte dat haest mocht overcomen, om het wercq voorts tot een goet eynde te brengen;

van Wattas had men nader tydinge ontfangen met een omstandich recit van de gepasseerde rescontre ontrent Pradouwaras, by hetwelcke conde werden bespeurt dat d'onse aldaer de vereyschte voorsichticheyt niet en hadde gebruyct, als wesende eenige derselver, sonder te weten off den vyand naby ofte verre was, vooruytgelopen, die dan den vendrich Struyck willende seconderen was hem de quade slach overgecomen, waerby hy en noch twee Nederlandse ende twee onser inlandse soldaten mitsgaders eenige Javanen haer eynde gevonden hadden;

de vyanden die bevoorens van Chelimby tenemael waeren verjaecht, begonden hun aldaer weder te verthoonen, dat niet op scheen te sullen houden voordat men vermogens soude zyn haer allenthalven 't hooft te bieden ende wech te jagen, ende waerom men oocq om geen affront te lyden in gedurige sorge was; den capiteyn Sloot was aldaer noch indispoost en soomede den lieutenant Taelbeecq op Sammarangh, ende waerom dan den vaendrich Maquelin met eenich volcq tegen die van Cadjorangh opgesonden was, waervan den uytslach alle dagen wiert verwacht, ende was men van geen bequame officieren meer voorsien om hun eenige toe te schicken;

op Rimbangh en Patty stonden de saken noch als vooren en sou men van de laestgenoemde plaets over Coudoes een ronde laten doen om eenige nootzaeckelyckheden derwaerts te brengen, ende meteenen oocq een caertje van de streckinge der landen te laten ontwerpen;

de troepen op Damacq waren nae Grobogangh opgetrocken, hebbende geen swaricheyt vernomen; soodrae als de paggers aldaer vaerdich ende door Soura Nata met syn volcq geslagen soude zyn, sou men weder vandaer afftrecken; 't schip Brederode, dat eenigen tyt voor die plaets had gelegen, was wat lecq geworden, zynde vandaer weder voor Japara gecomen om nae genoten weynige vertimmeringh nae Batavia voortgesonden te werden;

't jacht Batavia beladen met eenige swarte suycker ende houtwercken was albereyts nae Samarangh gezeylt, om nevens de sloepen Snaeu en Nassauw mede vooraff nae Batavia te gaen over Tegael, om te sien hoedanich de zaacken aldaer waeren gestelt ende daervan dan rapport te connen doen;

seker Chinees, voor Grissee een moort hebbende begaen aen zyn annachoda ofte schipper, wiert nu met het fluytie Helena nae Batavia gesonden om zyn verdiende straffe te erlangen;

([1]) Dit *op* ontbreekt in het HS.

oock wierden nu overgemaect de penningen, geprocedeert uyt de nalatenschap van den vendrich Jan Woutersen zal[r].;

soo wiert mede overgesonden een schultreecqueningh van 't volcq, op de Snaeuw bescheyden;

den Sousouhounangh had d'E. commandeur S[t]. Martin versocht een missive, door Zyn Hoocheyt aen d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, te willen oversenden, gelyck dan nu oocq geschiede.

Ende welcke missive, van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga in de Javaense tale geschreven, nae gedane vertalinge in 't Duyts bevonden is van woorde tot woorde dusdanich te luyden:

Verstaat den inhout deses briefs, in alle oprechtigheyt geschreven van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga tot Djapara, gaande aan myn vader aan d'Ed. Heer Admiraal Speelman, die Godt Almachtig met gelucq, voorspoet en langh leven en alle heyl wil zegenen op deser aarde, die oprecht is van hart, met goedaardicheyt verselschapt, een ophouder en helper van alle coopluyden en voorstander van syn volck, die een schrick is van alle syn vyanden, soowel boven als benedens wints, door syn verstant en goet beleyt in alle syn ordres, die regtschapen is van gemoet, die een voorstander van alle religieusen en arme luyden, die meer als ordinair en gewoon is om all die in gebreecken en swackheyt syn te helpen, soowel te water als te lande, en een wys hulper is van syn onderdanen, by dage ende by nacht, en seeckerlyck diegeene, die Java wederom herstellen en teregtbrengen sall; de eenigste hoope, die ick heb in dese werelt, is UEd[t].

Verders vader, UEd. soon maect UEd. bekent ende indachtich de beloften aen UEd. zoon, waerover, vader, UEd. gunste op het aldernedrichste ben versoeckende, waernae van herten ben verlangende, nademael het nu langh voorleden is. Aengaende nu tegenwoordich, indien het UEd. beliefde ende icq de gelegentheyt mach hebben om iets uyt te richten, want de vyant wort stercq, daerom, vader, voor sooveel my bekent gemaect zy door een van UEd. dienaeren uyt Cadiry, dat het volcq van Sampangh present maer in weynige mannen bestont ende dat Troenajaja vastgestelt had, soodrae de Hollanders hem daer op Cadiry quamen besoecken, dat hy alsdan wechloopen soude, anders wert er [1] niet gepraet, ende nae wat negory zy dan de vlucht nemen sullen daerover beraden zy nacht en dach, derhalven, vader, indien UEd. eenich hulp van Batavia hebt, sendt die ten eersten, want icq verlangh daernaer seer. De redenen, vader, waerom icq UEd. sulcx bekentgemaect heb is uyt vreese dat het mousson mocht verloopen en oocq, vader, wegen myn vrund die tot Bantam is, is het kint van myn oom Blietar, daernaer, vader, is myn groot verlangen, want hebbe UEd. sulcx bekentgemaect ende temeer omdat myn oom Blietar grootelycx daernaer verlanght. Insgelycx

(1) Er staat: *wetter*.

vader, gelieft my te stieren een canarie tot een cruythoorn ende een groote gandoe (dit zyn beyde vruchtjens alsoo genaemt). Al 't gene icq van herten te seggen heb staet in desen brieff vervatt.

Met geciteerde fluytie Helena is hier noch bezyden de brieven der Molucse Coningen, welcke hierachter op hunne inhalinge zullen werden geinscreert, noch van Maccassar overgebracht een missive in copie, door d'E. Heeren Gouverneurs Anthonio Hurdt mitsgaders den raed in dato 10 May laestleden aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, waervan de originele al op gisteren per de bodems Swartesluys ende Alexander erlanght zy, mitsgaders oocq noch een briefje in Maleytse tale door de hoofden ende bevelhebbers der Ternatanen, op Maccassar remorerende, aen Zyn Ed., in sich niet anders behelsende als een bekentmakinge dat den Prince Quitchil Rotterdam, uyt Ternaten aldaer gecomen wesende, hadde begeert dat zy met hem op soude breken ende nae Java's Oostcust ten oorloch trecken, strydende tegens de licentie, voor desen voor haer van de Hooge Regeringe van India ende haeren Conincq vercregen, om aldaer voortaen onder het casteel Rotterdam te mogen blyven woonen, stil ende gerust sonder de minste moeyenisse, ende welcke vergunninge zy nu oocq op het alderernstichste versochten voorts te mogen genieten, en dat haer een teecken off schriftelyck blyck dierwegen mocht toegesonden werden, waermede zy souden connen bethoonen, dat niemant hun voortaen tegen haren wille van Maccassar dimoveren ofte aftrecken conde ten waere met believen ende goetvinden van d'E. Comp., welckers bevel en ordres zy overbodich en gehouden waren allenthalven te observeren ende te gehoorsamen; gelyck uyt het volgende translaet omstandiger is te sien.

Met veel groete en goede eertitulen geschreven uyt een suyver, opregte genegentheyt die niet veranderen sal en opregt is, soo lange de dagen en nagten sullen volgen alsmede de son en maan, van Oupamanera capiteyn, Sopi Gougou en Rangadisalou, die wenschen aen Godt dat desen brief in voorspoet magh comen aan den Heer Gouverneur Generaal capitain Moor, die de manhaftigste helt van de werelt is, Rycklof van Goens die de Generaal is, glinsterende als een sonne over de maght in de stadt Batavia, en die alle de steden benedens wints en alle resorten van dien, alsmede alles watter aan dependeert, ondergebraght heeft en alle Coningen van haar ryck affgezet en door syn macht en cloeckmoedigheyt in 't graff gebraght, die een ontelbare vloot scheepen heeft en die staande blyft door syn oprechticheyt en groothartìcheyt, voor wien alle Coningen en grooten bevreest ende beschaamt staan, daarby gevoecht syn kennisse en groot verstant om alle handelinge van oorlogh te lande ende te water te bestieren en die uyttermaten cloeckmoedigh is om reght te doen aen alle vreemdelingen, soodat hy is gelyck een boom die seer wyde, dight en breede schaduwe geeft, onder wien alle arme en behoeftige haar toevlught hebben. Godt den Heere wil hem zegenen ende een langh leven geven, amen.

Verders maacken wy met dit vel papier in der waerheyt ende oprechticheyt aen den Heer Gouverneur Generaal bekent, hoedat wy voor desen een brieff van sulcken inhout als dese aengaende de geheele zaacken van ons Ternatanen aen d'Heer Joan Maetsuycker Gouverneur Generaal, die overleden is, hebben toegesonden, dewelcke Intchie Idop en Thieuw, een Ternataen, overgebracht hebben, die oocq Zyn Ed^t. wel ontfangen ende den inhout daervan wel verstaen heeft, die daerop antwoorde seer bedroeft te zyn over de doot van Quytchily Calamatta, maer dewyle het de wille Gods zoo was geweest, Intchie Maes Adjangh daerover niet al te veel moste bedroeven. Vorders seyde den overledene Heer Gouverneur Generael aengaende 't versoucq, door de Ternatanen aen Zyn Ed^t. gedaen om op Maccassar by 't fort Rotterdam onder 't gebiedt van de Comp. te mogen blyven woonen, 't gene den Heer Generael toen heeft toegestaen, ende oocq aen den Con. van Ternaten diesaengaende geschreven dat wy op Maccassar zouden blyven woonen, ende d'Heer Gouverneur Generael heeft mede doentertyt diesaengaende last gegeven aen den Gouverneur die laest nae Ternaten is gegaen ende mede aen den President op Maccassar alsoocq [1] alle de Ternatanen gelast, dat se souden als 't behoort nae de reden van de President luysteren, ende oocq niet hier en daer vermogen te swerven, opdat se gesamentlyck in voorspoet en vreede soude mogen leven onder de Comp.; maer voor jegenwoordich van die seventich Ternatanen, die op Maccassar woonen, blyven er maer 63 over, 4 zyn gestorven ende drie door den gesant Celebo nae Ternaten gebracht, 't gene wy den Heer Gouverneur Generael Rycklof van Goens bekentmaecken. Onderwylen isser nu een brieff aen den Conincq van Ternaten met zyn jongste broeder Quitchil Rotterdam op Maccassar aen den President gecomen, waerin wy gelast wierden om hem in den oorloch te volgen. Hoe connen wy hem volgen? Vermits wy vertrouwen op het voorgaende, dat wy op Maccassar souden mogen blyven woonen, en indien wy Quitchily Rotterdam quamen te volgen, zouden onse huysvrouwen ende kinderen niet in groote swaricheyt blyven steken? Daerom hebben wy aen den President versocht tesamen dicht by 't fort Rotterdam op 't landt van Maccassar te mogen blyven woonen ende zenden nu desen brieff aen den Heer Gouverneur Generael om ons verblyf alhier op Maccassar den Heer Gouverneur Generael bekent te maken; versoecken op 't hoochste dat den Heer Gouverneur Generael ons een teecken gelieft te vergunnen ende een chiap van de Comp. dat wy op Maccassar mogen blyven woonen, opdat onse wooninge vreedsaem en gerustelyck onder de Comp. op 't lant van Maccassar mach zyn, ende alschoon den President quam te veranderen sullen wy dat by ons houden, ende indien hiernae eenich verschil daerover quam te ontstaen, sullen wy het chiap van de Comp. dat by ons is comen te verthoonen. Dat is ons versoucq aen de Ed. Heer Gouverneur Generael, want

---

[1] Er staat: *alsoo oocq*.

wy oordeelen, indien geen chiap off teken van de Comp. by ons is, morgen off overmorgen daerover in groote moeyte te comen, want indien een gesant van Ternaten nochmaels hier overcomt, om onse gesellen mede te nemen, zal dat alles nae zyn wille wesen, soodat hy ons dan alle zall medenemen; dierhalven versoecke wy seer instantelyck hulpe aen d'E. Comp., dat wy volgens den last van d'Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuycker mogen in vrede onder de Comp. dicht by 't fort Rotterdam op 't landt van Maccassar woonen en goet en quaedt aldaer met de Comp. uytstaen, ende dat wy de Comp. aldaer naer ons vermogen mogen dienen.

Geschreven op den 23 dagh van de maendt July 1678, op 't landt van Maccassar.

Bestaende wyders hetgene door geciteerde Helena alhier is aengebracht, in:

934 bafta brootchia;

2 stucx goude ende silvere moirhas;

3600 bamboesen clappusoly, op Maccassar daerin gescheept, tesamen met den anderen bedragende een somme van ƒ 16150 : 18 : 9.

Op het versoucq van den Chinees annachoda Tsonghlauw, in Canton thuyshoorende, met licentie gekocht hebbende het borgerjacht de Bracq, soo is goetgevonden deselve toe te staen daerop een vry stuyrman ende sooveel inlantse matroosen te mogen huyren als hy meynen zal van noden te hebben om de reyse nae de Maccause eylanden te doen, doch souder eenige consequentie, als geschiedende dese accommodatie eenelyck maer tot complaisance van zyn meester den viceroy tot Canton, die hy getuycht en gelooft wert, dit als een teken van 's Comp. vruntschap sal comen aen te sien en te erkennen.

Den coopman Jacobus Couper vermits de indispositie van zyn huysvrouw geëxcuseert hebbende weder nae Japara ende Java's Oostcust te vertrecken, soo is geresolveert van nu aff zyn gagie te laten stilstaen tot tyt ende wylen hy weder sal werden geëmployeert, en soomede den coopman Everhard van der Schuur, jongst oocq van derwaerts alhier terugge verscheenen.

23 *d°*. Des morgens al vroech comen alhier binnen 't casteel te verschynen eenige Javanen uyt de negorye Selimssin, medebrengende een cleen briefken, door den gouverneur Arsa Dita aldaer aen Zyn Ed. geschreven, eenelyck maer in sich bevattende een clachte over het gewelt dat hun door de fugative Baleyers ende 't ander geboefte wiert aengedaen, met een verdere bekentmakinge van de toestant der zaacken aldaer en versouck om door d'E. Comp. beschermt te mogen werden etc.

Desen morgen al heel vroech oocq voor op het pleyn vergadert zynde de Nederlanders, Mardyckers, Maleyers, Baleyers en Javanen, die onder d'Heer Admirael Anthonio Hurdt nae de cust van Java staen te vertrecken, soo comen de Nederlanders ende Mardyckers eerst binnen 't casteel voor de peuye van Zyn Ed^{s} wooninge, over welcke dan d'E. Heere Hurdt als Superintendent, Opperbevelhebber etc. geauthoriseert wesende door Zyn Ed^{t}. in persoon, vergeselschapt met d'E. Major deses guarnisoen mitsgaders de landdrosten van Moock en Pitt, trecken deselve uyt,

bestaende de eerstgenoemde uyt 3 comp. tesamen stercq ende de Mardycker uyt 2 comp. stercq .... ([1]) mannen, nae hetwelcke dan mede binnenquamen de Maleyers, Baleyers en Javanen voormelt, alle met haer volle geweer, dewelcke dan oocq ter genoemder plaetse in ordre staende, soo trad Zyn Ed^t. mitsgaders d'heer Hurt en d'andere officieren voormelt de puye aff, en gaff sich ten midden van de gerangieerde comp., daer de officieren by den anderen geroepen zynde, deselve in seer vrundelycke termen, onder toeseegginge van honorable belooninge, tot dapperheyt ende trouwe exhorteerde, 't welcq dan gedaen en voorts hunne officieren voorgestelt ende de heere Hurt meergenoemt mede over haer in 't generael op de vooraengeroerde wyse geauthoriseert wesende, soo trocken deselve mede uyt, eerst de Maleyers in een comp. stercq ...., daernae de Baleyers in twee comp. tesamen stercq ...., ende ten laesten de Javanen in vier comp. te samen sterck .... mannen, onder soodanige officieren verdeelt als hiervooren op 15 deser staet genomineert.

Des morgens comt alhier van Java's Oostcust te verschynen het jachie Zevenhuysen, toebehoorende den borgercoopman Abraham Struys, sonder van den commandeur Isaacq S^t. Martin ende den raed eenich schryven medegebracht te hebben, buyten ([2]) twyffel omdat tzedert het jongste schryven, hiereven vooren uytgedruct, derwaertsover niet adviseerens waerdich voorgevallen zy, gelyck d'overheden van gemelte jachtje oocq weten te relateren dat de zaacken noch in voorigen stant sonder eenige naemwaerdige veranderingh gebleven waeren.

Op gisteren aen de Cantonsen Chinees Tsionglauw in Rade van India gelicentieert zynde op zyn ingecochte jachtie de Bracq een Nederlandts stuurman en eenige inlandse matroosen te mogen huuren, soo is goetgevonden deselve alsnu op zyn versoucq te vergunnen ende te verleenen soodanich een pascedul ofte zeebrieff als hieronder uytgedruct zy, om daermede nae de Maccause eylanden te vaeren.

Den Gouverneur Generaal Rycklofl van Goens ende de Raden van India alle die desen onsen openen brief sullen sien ofte hooren lesen, saluyt. Alsoo Tsionglauw, Chinees annachoda van Cantan, aen ons versocht heeft met het scheepje genaemt de Bracq, 't welcq hy met onse licentie van de borgers deser stede heeft ingecocht, nae de Maccause eylanden op de cust van China, vanwaer hy met een joncq in 't begin deses jaers is overgecomen, weder te mogen retourneren, ende wy geen redenen hebben om hetselve te weygeren, soo is 't dat wy hem daertoe desen onsen open zeebrief van geleyde derwaerts hebben verleent, te weten tot Maccauw ende de landen daeromher gelegen, sonder verder gevolch, en dat hy daertoe soodanige inlanderen deser stede sal vermogen te huyren als hem tot die voyagie nodich sullen zyn, temeer hy verclaert den Cantonsen Conincq daermede een aengenamen dienst en sulcx voor een teken van vruntschap te erkennen staadt; versoeckende dierhalven alle Coningen, Vorsten ende Heeren met

([1]) Dit getal en de volgende zijn niet ingevuld, terwijl dat der Europeanen niet eens door eene open ruimte is aangeduid.

([2]) Er staat: *buyt.*

dewelcke desen staed in alliantie, verbant ofte vruntschap is, mitsgaders haere respective onderdanen en subjecten, ordonnerende ende beveelende alle gouverneurs, commandeurs ende voorts alle hooge en lage officieren, gelyck mede alle soldaten, matrosen, borgers ende ingesetenen, in dienst ofte onder 't gebied van Haere Ho. Mo. de Heeren Staten Generael ende de Nederlandtse Comp. staende ende onder onse gehoorsaemheyt bescheyden, voor dewelcke deselve zal mogen verschynen ofte die hem sullen bejegenen ofte ontmoeten, hem met zyn voorsz. vaertuych, volcq ende ingeladen goederen vry, ongeschadicht ende ongemolesteert te laten passeren ende repasseren ende, des noots zynde, alle faveur, hulpe ende gunste te bewysen.

(*Onder stont:*)

Actum in 't Casteel Batavia den 23 July 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*in mergine stont Comp. zegel in roden lacke gedruct ende daaronder:*)

Ter ordonnantie van hooghgemelde Haar Ed.

(*was geteyckent:*)

JOHAN VAN HOORN [1], E. clercq.

Desen voorenstaende zeebrieff dusdanich alhier geinsereert wesende, hebben wy niet ondienstich geacht in dese mede te laten influeren een der zeebrieven, in dato 27 May jongstleden door Haer Ed. aen de Chine nachodas off schipper Baucqua en Baanqua, d'eerste van Canton ende d'andere van Chinseuw alhier ten handel gecomen, verleent om weder nae huys te mogen keeren, zynde beyde mutatis mutandis van een inhout ende dusdanich luydende.

Den Gouverneur Generaal ende de Raden van India alle die desen onsen openen brieff sullen sien ofte hooren lesen saluyt; doen te weten: Alsoo Baucqua, Chinees van Canton, aen ons versocht heeft om met zyn joncq, groot ongevaer 140 lasten, nae Maccauw, vanwaer hy gecomen is, weder te mogen retourneren ende vandaer weder herwaerts te keeren om zynen handel te dryven, met verclaringe gene Bataviase ingesetenen in zyn negotie te participeren, ende wy daerom geen reden hebben gehad hetselve te weygeren, soo is 't dat daertoe desen onsen opene brieff van geleyde nae China hebben verleent, versoeckende alle Coningen, Vorsten en Heeren, met welcq desen staet in alliantie, verbont ofte vruntschap is, mitsgaders haere respective onderdanen en subjecten, ordonnerende ende beveelende alle gouverneurs, commandeurs ende voorts alle hooge ende lage officieren, gelyck mede alle soldaten, matrosen, burgers ende ingesetenen, in dienst ofte onder het gebiedt van Hare H°. M°. de Heeren Staten Generaal ende de Nederlandse Comp. staende ende onder onse gehoorsaemheyt bescheyden,

---

[1] Er staat: *Johan Hoorn.*

voor dewelcke deselve zal mogen verschynen ofte die hem sullen bejegenen ofte ontmoeten, hem met zyne voorsz. vaertuych en volcq ende ingeladen goederen vry, onbeschadicht ende ongemolesteert te laten passeren ende repasseren, ende, des noots zynde, alle faveur, hulpe ende gunste te bewysen.

(*Onder stont:*)

Actum in 't Casteel Batavia den 27 May 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOF VAN GOENS.

(*ter zyden stont 's Comp. zegel in roden lacque gedruct ende daeronder:*)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed.

(*was geteyckent:*)

JAN VAN HOORN, E. clercq.

Des avonts vertrecken uyt dese rheede vooraff met capiteyn Fredrick Hendrick Muller ende een comp. Nederlandse militairen nae Jappare de bodems Samson, Voorhout ende Vliegende Swaen, mitsgaders de chialoup Neptunus, gaende op deselve mede over parthye Javanen ende Maleyers onder hare officieren, die alle met haer vaertuygen, nu in geselschap van geciteerde bodems mede vertreckende, niet connen werden overgevoert, bestaende wyders hetgene door geciteerde schepen soo voor den train als Jappara ingenomen is ([1]) in alsulcke goederen ende ammonitien als in de factura van 't schip Silversteyn begrepen en op desselfs vertrecq nader uytgedruct sullen worden.

24 *d°*. Des avonts vertrecken uyt dese rheede, met last ende bevel om de bay van Nielwelle op Ceylon en passant aen te loopen en aldaer eenige ordre in te wachten, nae Cormandel de schepen 't Landt van Schouwen, Japan en Swartsluys, de laeste direct geordonneert nae Masulipatnam, medenemende drie brieven, de twee eerste aen d'Heer Extraordinaris Raedt ende Gouverneur Rycklof van Goens mitsgaders den raad tot Colombo en de derde aen de Heer Gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raedt tot Palliacatta geschreven, mitsgaders noch een ample memorie, door d'E. Heere out-Extraordinaris Raadt Anthonio Paviljoen wegens de bestieringe ende verrichtinge van 's Comp° handel ende verdere saken op de custe van Cormandel opgestelt ende in dato 10 Juny laestleden in Raden van India doen overleveren, met Haer Ed. aenmerckinge ende consideratien daerop, omme door gemelte gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raed in achtinge genomen, geobserveert ende nagecomen te werden, totdat welged. Haer Ed. in tyt ende wylen anders mochte comen te beveelen en te ordonneren, zynde wyders geciteerde missives ende de memorie van alsulcken inhout als in 't ([2]) uytgaende briefboecq onder dato deses nader can werden beoocht, bestaende verders 't affgescheepte voor Cormandel in gemelte bodems in de volgende goederen ende coopmanschappen dusdanich verdeelt:

([1]) Er staat: *ingenomen in eenige equipagiegoederen, ammotien* (*s i c*) *van oorloge etc. in alsulcke* enz.

([2]) Deze twee woordjes ontbreken in het HS.

in 't Landt van Schouwen:

8000 ponden grioffelnagelen;
3461 realen swaerte gout mitsgaders 2 marcq en 4 oncen, bestaende uyt 4637 goude coebans ende voorts diverse staeffjes, costende tesamen met eenige weynige houtwercken .... ƒ 163266:17: 3.

In Japan:

68000 stucx mexicaense realen, bedragende met 25 bayehoude candelaers etc.......................... ƒ 170148: 4: 8.

In Swartsluys:

32010 ponden garioffelnagelen;
20058 ponden rompen, tesamen bedragende............ ƒ 15254: 8: 2.
Sulcx het geheele cargasoen voor Cormandel bed[t]. ƒ 348669: 9:13.

Gemerct hiervooren op dato primo en 7 der maent Juny voorbedachtelyck is verswegen mentie te maacken van sekere drie briefjens, 't eerste met de bodems Maccassar en Ternaten aen d'Heer Gouverneur Jacques Caulier op Cormandel, het tweede ([1]) met gemelte bodems aen d'Heer Extraordinaris Raedt en Gouverneur Rycklof van Goens de Jonge tot Colombo, ende het derde mede per 't galjot de Snobber aen de laestgenoemde afgegaen, als in sich behelsende eenige ordres nopende een entrepryse op de France vyanden, hun jegenwoordich noch ter custe Cormandel te ([2]) Poudechery onthoudende, om, soo het doenlyck was, deselve met de passerende Cormandelse schepen versterct met eenige Ceylonse militie en passant, sonder kennisse ofte voorweten van den landheer, t'overvallen, gevangen te nemen ofte doot te slaan naedat het best soude willen gelucken etc., en welcke zaacken tot duslange secreet gehouden zyn, soo hebben wy mits desen, de tyt soo verre verloopen synde dat by het openbaer werden geen hinder ofte verachteringe can werden geleden, dienstich geacht gemelte briefjes hier dusdanich te citeren, welckers verdere inhoud onder de ([3]) geciteerde datums in 't Cormandel- en Ceylonse quartier in 't afgaende briefboecq te vinden ende omstandich uytgedruct zyn.

Des avonts geeft Zyn Ed[t]. d'Heere Gouverneur Generaal Rycklof van Goens het scheytmaal aen d'E. Heere Ordinaris Raadt Anthonio Hurdt, gereetstaende om als Superintendent, Admiraal, Velt- en Crychsoverste over 's Comp. aensienelycke crychsmachten die albereyts nae Java's Oostcust affgesteken zyn en nogh uytgeset sullen werden, na Japare te vertrecken, alwaer mede noch genoodight syn de oude, afgegane en presente Heeren Raden van India mitsgaders verscheyde andere gequalificeerde ministers en officieren met haere huysvrouwen, die dan gesamentlyck

([1]) Dit woord ontbreekt in het HS.
([2]) Dit *te* ontbreekt in het HS.
([3]) Het HS.: *inhouden de.*

diep in den avont, vrindelyck onthaelt synde, weder ider na haare woonplaetsen gekeert syn.

25 *d*°. Des voormiddachs wert welgemelte E. Heere Anthonio Hurt door Zyn Ed[t]. hoochged. in geselschap van de out-Ordinaris Raden Laurens Pit ende Pieter Anthonisen Overtwater mitsgaders de presente Heeren Extraordinaris Raed Willem van Outhoorn, Joan Camphuys ende Jacob Jorisen Pits en veele andere gequalificeerde ministers, benevens een groot gevolch van juffers door de comp. gewapende militairen, staende gerangieert van de puye van Zyn Ed[e] wooninge af tot aen de Waterpoort, geconduiseert buyten het casteel tot in de chialoupen en vaertuygen, waermede het geheele geselschap uytgenomen de 2 boven geciteerde twee heeren Pitt en Overtwater nae de rheede wiert gebracht aen het schip Zilversteyn, alwaer meergeciteerde E. Heere Superintendent door hoochged. Zyn Ed[t]. in persoon voorgestelt ende geauthoriseert wiert, uyt crachte van de opene commissie in 't uytgaende briefboecq onder dato deses te vinden, door de Hooge Regeringe van India op zyn E. gedecerneert, 't welcke dan volbracht ende een weynich ontbeten, mitsgaders een glaesie op het goet succes van d'oorlochexpeditie rontgedroncken zynde, quam het geheele geselschap met een groot gevolch van verscheyde landt- en zeeofficieren weder weynich over de middach aen land, hun begevende nae het huys van welged. Zyn Ed., vanwaer een yder, alvoorens noch eens beschoncken zynde, vroolyck ende verheucht nae hare wooninge ende bescheyden plaetse keerde.

26 *d*°. Des voormiddachs wert de Prince Djenner Rotterdam, broeder van den Conincq van Ternaten Quitchil Amsterdam, op den 22 deser met het fluytie Helena alhier overgecomen, door den licentmeester en sabandhaer Ocker Ockerse, verselt met d'E. van Voorst, out-Commandeur van Ternaten, mitsgaders eenige andere gequalificeerde, binnen 't casteel gebracht en voor Zyn Ed[t]. d'Heere Gouverneur Generael ter audiëntie geleyt door de gewapende comp. militairen, staende gerangieert van de poort af tot de puye voor de groote voorsael toe, door dewelcke, soodrae als geciteerde Prince in de binnenzaal in presentie van welged. Zyn Ed[t]. verschenen was, drie chergies wierden gedaen, werdende met 9 canonschooten verselschapt, onder 't welcke overgelevert ende door den capiteyn der Maleyers opgelesen wierden drie brieven, d'eerste door den Conincq van Ternaten voormelt aen Zyn Ed[t]. particülier, den tweeden door denselven ende derden door den Conincq van Tidore beyde aen Haer Ed. geschreven, luydende nae gedane vertalinge aldus, eerstelyck aenvangende met die aen Zyn Ed[t]. hoochgeciteert.

Een brief uyt suyvere oprechte genegentheyt van Paduca Siry Sulthan Quitchily Zibory Prins Amsterdam die Conincq is van Ternaten, die zyn hertelycke groetenisse sendt aen den Heer Rycklof van Goens, Directeur Generael, die alle het bewint heeft van de Comp. in India, die Godt wil zegenen met veel geluck en een langh leven in dese werelt.

Verders maact Paducca Ziry Sulthan aen den Heer Directeur Generaal en zyn huysvrou bekent, als datter een Chinees met een chialoup in Ternaten

is wedergecomen die tydinge heeft gebracht ende oocq geseyt dat den Heere Generael Joan Maatsuycker overleden ende den Directeur Generael gesuccedeert en Heer Gouverneur Generaal geworden was, waerover icq my in myn herte seer verblyt ben geweest ende myne gebeden met gevouwen handen nae den hemel heb laeten opgaen, dat God de Heere den Gouverneur Generael veel gelucq, heyl en zegen ende een langh leven wil geven opdat wy lange als oprechte vrunden ende bontgenoten tot in der eeuwicheyt mogen continueren.

Voor dees tyt heeft Paducca Siry Sulthan aen den Heer Generael niet anders te senden als een swarte jongen tot teken dat noch leve.

Volght het translaat van de tweede brief van den Conincq van Ternaten aan Haar Ed.

Een brief uyt een suyver gemoet van Paducca Siry Sulthan Sibory Prins Amsterdam die Conincq is van Ternaten, en comt aan myn vrundt d'E. Comp., den Heer Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India, die 't gesagh van de Comp. hebben in India en regeerders zyn in de stadt Batavia; God geve lange magh continueren en haer veel geluck ende een langh leven in dese werelt en overwinners van alle groote Coningen die onse vyanden zoo boven als benedens wints alsmede de bontbrekers en meyneedige ([1]) zyn, dat mogen comen ende buygen haar onder de gehoorsaamheyt van de Comp., opdat wy Ternataanse volckeren met d'E. Comp. voor altyt in vreede en vruntschap mogen continueren.

Verders laat Paducca Siry Sulthan aen den Heer Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India weten dat de brieff nevens de schenckagie die den Heer Gouverneur Generael heeft gesonden met het schip Spanbroecq behouden ende in goede tyt in Ternaten aengebracht is, wanneer doen Paducca Siry Sulthan alle de heeren raden ende de grooten byeenvergadert heeft, 't volcq in wapenen doen comen ende Comp. brieff met soodanigen eere als behoort ende groote Coningen haere brieven toecomt, ingehaelt. Deselve gelesen zynde, hebben den inhout ende 't seggen van den Heer Gouverneur Generael ende alle de Raden van India aengehoort, 't gene Paducca Siry Sulthan ende alle de raedsheeren oocq wel hebben verstaen, ende was Paducca Siry Sulthan ende haer alle van herten seer aengenaem, ende wy zyn God daervoor danckbaer al even alsoff myn vader Paducca Siry Sulthan noch in 't leven was, die my oock soodanige leeringe heeft gegeven als den Heer Generael ende de Raden van India jegenwoordich doen, 't gene Paducca Siry Sulthan van herten seer wel geviel, maer Paducca Ziry Sulthan was bedroeft dat d'Heer Gouverneur Generael overleden was. Doch 't is Gods wille. Wat wil we doen? Gelyck in Gods woort staet, wanneer de uyre gecomen is, geen uytstel meer te verwachten is.

([1]) Er staat: *mey eedige.*

Noch maect Paducca Siry Sulthan aen den Hr. Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India bekent, alsdat Paducca Siry Sulthan is gegaan om te vergelden de hoon en smaet, die door Radja Tziauw hem aengedaen was, en hebbe met de hulpe van God Radja Tziauw overwonnen ende onder de Comp. gebracht ende aen den Gouverneur Robbertus Padbrugge overgegeven, die met hen geaccordeert is, maer hoedanich hy 't gemaect ([1]) heeft referere icq my aen hem, en 't is nu drie maenden geleden dat Paducca Siry Sulthan van Tziauw is vertrocken ende op Ternaten gearriveert. Wanneer Radja Gourentalou, medebrengende alle de grooten van Gourontalou ende de grooten van Limboutou met Capiteyn Laut, alle tesamen in Ternaten gecomen zyn, ben icq met alle myne raedsheeren naer den Gouverneur gegaen, alwaer gecomen zynde hebben haer aldaer gelaten ende heeft zich doen Radja Gourentalou de Radja Limbouton naecomen ende achtervolgen, ende alwat aldaer gecontracteert ende besloten is tusschen de Comp. ende Radja Gourentalou ende Radja Limbouton soodanich als 't is, sal den Heer Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India uyt de brieff van den Gouverneur Robbertus Padbrugge connen hooren ende sien.

Noch maect Paducca Siry Zulthan aen Gouverneur Generaal ende de Raden van India bekent, alsdat den Gouverneur Robbertus Padbrugge aen ons gesecht heeft dat de Comp. met die van Java in oorloch was, en heeft ons versocht, dat wy Ternatanen de Comp. te hulpe soude comen, 't geen ons seer verheuchde, omdat d'E. Comp. met ons Ternatanen geen bondtgenoten zyn als wel andere met de Comp., want Ternaten met de Comp. zyn sulcke vrunden gelyck jongeluyden totdat se out syn geworden. Dat is de rechte vruntschap ende genegentheyt die eeuwich duyrt, soodat Paducca Siry Zulthan van herten genegen is de Comp. te helpen, maer voor tegenwoordich is Paducca Siry Sulthan hier in Ternaten selfs besich om een paleys ende een tempel te laten maacken.

Verders hebben den Gouverneur Generaal ende de Raden van India een brieff aen den Gouverneur Robbertus Padbrugge gesonden waerinne belast wort een nieuw bolwercq op te werpen tusschen 't bolwercq Puncto Royael ende 't bolwercq Ietola, ende opdat hy 't selve sal voltrecken sullen wy Ternatanen hen in dat wercq te hulpe comen. Dat sal oocq de oorsake wesen dat ons volcq niet kan vertrecken, alsmede omdatter sooveel volcq niet en is als voordesen, maer Paducca Siry Sulthan heeft last gegeven aen alle de Ternatanen die op Maccassar woonen, met Chily Rotterdam nae Batavia te gaen om de Comp. te helpen, want alle de Ternatanen die op Maccassar zyn gebleven en hebben niet willen nae Ternaten wederkeeren noch zich expres laten gebruycken, opdat se souden in ruste leven, maer 't zal beter wesen dat se al met Chily Rotterdam nae Batavia vertrecken om de Comp. te helpen.

([1]) Er staat: *gemaecte.*

Noch versoeckt Paducca Siry Sulthan aen den Gouverneur Generaal ende Raden van India, dat se gelieven een brieff aen den President op Maccassar te senden dat hy myn schulden van Radja Goa ende Tello gelieft gelieft in te manen ende dat deselve myn alle door den President mogen overgesonden werden.

Noch maect Paducca Siry Sulthan aen den Gouverneur Generaal ende Raden van India bekent aengaende die van Zaleyer, dat in derthien soo groote als clene steden bestaen, die voor desen, ten tyde van den Conincq van Ternaten genaemt Radja Babba, aen den Conincq van Maccassar haer hebben overgegeven ende doen aan d° Conincq van Maccassar jaerlycx tot tribuyt betaelt gout, slaven, de Saleyers cleeden, hetwelcke nae maniere van reecqueningh soude jaerlycx veertich cattys gout comen te bedragen, de 40 cattys t'samen 3200 rd°, ider cattys tegen 80 rd° te reeckenen, maer icq weet wel dat het jegenwoordich met die van Zaleyer niet is als van tevooren, ende daerenboven den Gouverneur Generael ende de Raden van India hebben myn versocht, dat icq die van Zaleyer niet al te sware tribuyt soude opleggen, 't gene Paducca Siry Sulthan wel heeft gevallen ende heeft Paducca Siry Sulthan den tribuyt van die van Saleyer 1800 rd° vermindert, soodatter noch 1400 overblyft, 't gene Paducca Siry Sulthan pretendeert hem [1] moeten betaelt werden ende oocq niet minder als de 1400 rd°.

Paducca Siry Sulthan heeft jegenwoordich aen zyn vrunt de Comp. niet anders te senden dan vier swarte jongens tot een teecken dat icq noch leve.

Volgt nu het translaatbriefie, van den Conincq van Tidoor aan Haar Ed. geschreven.

Desen brieff uyt een suyver, oprecht herte en genegentheyt met de grootste eerbiedicheyt vanwegen Paducca Conincq van Tidoor, welcke Paducca Siry Sulthan Wulphat Hatty Wannassaradtj Elmackmoudy Amir Elmomindra Tchofodiny Schah nevens syne hartgrondige groetenisse, die uyt een onveranderlycke genegentheyt voorcomen, is sendende aan d'Heer Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India, die de regeringe voeren over de stad Batavia ende die de magt van de Comp. gebruycken en die alle de onderdanen en vrunden van dien met oprechtigheyt en mildadicheyt weten te regeren. Dat is de naam die haar toecomt, die sy noyt in der eeuwicheyt sullen verliesen.

Verder maect Paducca Siry Sulthan Zyphodyn aen zyn vader d'Heer Gouverneur Generael ende de Raden van India bekent, dat met de comste van 't laeste schip den brieff van myn vader den Gouverneur Generaal ende de Raden van India nevens een schenckagie wel heeft ontfangen, die my van herten aengenaem is geweest, ende heb se oocq tot boven op myn

[1] Er staat: *hen*.

hooft verheven ende gebeden van den grooten God om een langh leven ende welvaeren in dese werelt voor UEd. en voorspoet ende zegen van de stad Batavia, want daer is de wooninge van de oprechticheyt, aen wien God de Heere wil verleenen te water ende te lande voorspoet en zegen tot den dach des oordeels. Tot noch onderhout UE. zoon Paducca Quitchily Zayphoudin 't contract ende 't chiap van de Comp. op 't eylant Tidoor, ende dat sonder de minste affwyckinge, soodat icq aen myn vader den Heer Gouverneur Generaal ende de Raden van India niet anders can bekentmaacken ofte senden als myn oprechtherticheyt, want wanneer d'Heer Admirael Cornelis Speelman in de Moluccos was gecomen, heeft ons Tidoresen, Ternatanen, Batsianen, Iesoulanen t'samen in 't casteel Orangie geroepen, alwaer wy gesamentlyck getrouwicheyt aen de Comp. geswooren hebben, ende soodrae den eedt gedaen was heeft den Heer Admirael Speelman alle de grooten van Tidoor die in den raet saeten, soowel raedsheeren, oversten, richters ende Orangcays, aldus aengesproocken: Indien den Conincq Zyphodin comt te overlyden, soo sult ghyliedens de grooten van Tidoor met d'E. Comp. een Conincq over u maken; 't gene alle de grooten van Tidoor hebben aengenomen ende oocq die belofte in geschrift gestelt ende mettet chiap van de Comp. verzegelt ende hebben 't in handen van UE. zoon Zaphodin gegeven, 't gene hy tot huydendach bewaert heeft, ende icq ben oocq selve oochgetuyge van die beloften geweest. Maer dewyle Paducca UE. zoon door Godes bestieringe met een sware ende veele jaren durende ziecte besocht wert, soodat by nacht ende dach in een gedurige smerte ende pyne ben, daerom heeft U zoon alle de grooten van Tidoor by malcanderen laten roepen ende hebben haer afgevraecht: Hoe ben je alle gesint? Indien icq com te sterven, wie sult ghy van d'E. Comp. tot uwen Conincq versoucken? Waerop zy alle antwoorden: Wanneer den Conincq comt te sterven, wy sullen van d'E. Comp. Quitchily Ceram tot onsen Conincq versoucken. Dat gedaen zynde, hebben alle de grooten van 't eyland Tidoor geswooren, seggende: Niemant anders morgen ofte overmorgen sullen wy van de Comp. versoecken als Quitchil Ceram, die in de plaetse van Paduca Ziry Sulthan op 't eylant Tidoor sal succederen. Waerop Paducca UEd[s] soon aen de grooten van Tidoor antwoorden; indien ghy alle stantvastich blyft, soo sult ghy dan Quitchily Ceram in myn plaetse stellen ende wachten totdat den Gouverneur Padbrugge sal gecomen zyn ende dan sult ghyliedens gehoorsamentlyck een brieff mettet schip aen myn vader den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India senden; indien hy secht dat het welgedaen is, 't is goet, maer indien 't niet wel is, sal myn vader de Heer Gouverneur Generaal ende Raden van India haer welgevallen daerinne doen. Maer doen den Gouverneur Padbrugge in de Moluccos was gecomen, heeft UEd[s] soon aen 't fort Orangie laeten versoecken, dat den Gouverneur Padbrugge op 't eylant Tidoor gelieffde te comen om een brieff aen den Heer Gouverneur Generael te schryven, maer hy heeft niet willen comen ende heeft tegens my

gesocht: Quitchily Ceram sult ghy ([1]) tot Conincq maecken, want dat is tegen het contract, maer icq gaff daerop tot antwoort: Icq wyck niet van 't contract, noch icq wil Quitchily Ceram niet verwerpen, vooraleer icq een brieff aen myn vader den Heer Gouverneur Generaal ende Raden van India gesonden hebbe, want icq stelde niet Quitchil Ceram tot Conincq om de Spangiaerden, France off Engelse in geenderley maniere, maer alleen ten opsichte van de Comp. en heeft oocq met niemant anders te doen als alleen met den Heer Gouverneur Generaal ende Raden van India, want nae 't gevoelen van Quitchily Zayphoedin, den opsiender op Tidoor nevens de Comp., staetet op Tidor alles wel stil en claer, en den Gouverneur Robbertus Padbrugge met Quitchily Zayphoedin leven in rust en vrede als vader en moeder tesamen.

Vorders heeft UE. soon Paducca Siry Sulthan aen zyn vader d'Heer Gouverneur Generaal ende Raden van India niet anders te senden dan vyf Papouze jongens, d'eene hooch 6 ende andere twee 7, een wat meer als 7 ende den anderen 8 spannen hooch, drie loerys ende 3 paradysvogels, tot een teken dat noch leve ende by gelyckenis als een bloemken sonder reucq in 't midden van den wech verstroyt. Gelieftet niet te versmaden, want 't is tot een teken van myne genegentheyt, vertrouwen en oprechticheyt tot UEd^s.

De drie voorstaende brieven dan gelesen en Prince Djener Rotterdam nae een vriendelycke verwellecominge met een glaesie onthaelt zynde, wert deselve door den sabandaer ende het verdere geselschap nae zyn logys geleydet, expres voor hem vanwegen d'E. Comp. ingehuyrt, zynde een jongh persoon van een tamelycke gestalte doch vry wat los ende wulpsch, om welcke reden by d'Heer Gouverneur Robbertus Padbrugge ende zyn broeder den Conincq dienstich was geoordeelt, hem een tochtje nae herwaerts te laten doen, omdat hy het in Ternaten al vrywat bond hadde aengestelt, ontrent hetwelcke eenige wangunstige ende preylende onderdanen bedectelyck niet weynich haer roll hadde weten te speelen, gelyck by de missive, door den gemelten Gouverneur Padbrugge mitsgaders den raedt uyt het casteel Orangie in dato ultimo April aen Haer Ed. geschreven, met geciteerde fluytie Helena overgebracht, in 't aencoment briefboecq nader is te lesen.

Des namiddachs werden alhier per seker Engelsman, genaemt M^r. Boeyer, comende van Bantam, twee briefjens aengebracht, 't eerste door 's Comp. resident Willem Caeff in dato 25 July aen Haer Ed., ende het tweede door den Engelsen agent M^r. Robbert Parcker in dato 15/25 desselven maendts in 't Engels aen Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael geschreven, luydende het eerste in substantie aldus.

't Engelsch schip Barkle Castel was den 7 Maert jongstleden uyt Engeland gezeylt, op welcken tyt den oorloch door de Engelse croon tegen Vranckrycq noch niet was gedeclareert, maer wiert gesecht dat die natie albereyts 100 schepen ende 24000 mannen van oorloge vaerdich hadden, sulcx niet getwyffelt wiert off souden se sich binnen weynich tyt verclaren, ende was by onsen staet mede

([1]) Hier zal wel *niet* uitgevallen zijn.

geëquippeert een aensienelycke vloot van 60 cloecke oorlochschepen, om met d'eerste gelegentheyt in zee te gaen.

Volgt de vertalinge van 't briefken van den Engelsen agent Parker voormelt.

Mynheer.

Ick hebbe U Excellentie brieff van den 12 deser met het ([1]) ingeleyde extract, behelsende hetgene U Excellentie van Amsterdam was bericht, wel ontfangen, waerop icq U Excellentie aenstonts wel soude geantwoort hebben, maer het nieuws van soo grooten schyn van oorloch tegen de Francen, ende U Excellentie aengename voorstellinge om de gehuyrde fluyten, die U Excellentie voorgenomen heeft naer Amsterdam te senden, by onse schepen te voegen, indien wy tot September geliefde te wachten, zynde een sake van geen clene gewichte, ende wat daerontrent behoorde overwogen te werden, soo hebben het goetgevonden, deselve aen onse capiteynen van de drie schepen dewelcke nu gereetleggen naer Engelant te gaen, voor te stellen, en soo als wy juyst vastgestelt hadde, wat wy in dese zaacke wilden doen, ontfangen wy nieuws van den 5 deser van de comste van een onser schepen van Engelant in de Peperbay, 't welcq veroorsaeckte om U Excellentie patientie ende goetgunsticheyt noch wat te vergen in 't uytstellen van myn antwoort, totdat icq wiste wat ons schip medebracht, 't welcq van Douvres t'zeyl is gegaen den 25 January ende in dese baey gearriveert den 7 deser. Myne brieven, door hetselve aengebracht, zyn van den 5 January ouden styl, dewelcke confirmeren U Excellentie advys van de groote apprehensie van oorloch tusschen Engelandt ende Vranckryck, ende dat onsen Conincq gesint was een alliantie offencieff en defencieff te maacken met de geallieerdens, tot welcken eynde ons parlement, die anders niet voor den 4 April stont te vergaderen, was aengeschreven om op den 15 January byeen te comen, ende boven dese brieven ende het rapport van den capiteyn wierde icq sekerlyck bericht, dat noch een ander schip cort na desen stont te vertrecken, waermede icq verwachte te hooren wat effect de byeencomste van ons parlement hadde gehad, ende gevolgelyck de sekerheyt van den oorloch off vreede, welcq schip ongetwyffelt hier conde wesen binnen 6 off 7 dagen, ende alhoewel icq gevoelich ben van myn schult, in de wetten van de beleeftheden te overtreden door myn stilswygen (waerover ick onderdanich U Excellentie vergiffenisse ende goetgunstige genegentheden versoucke), echter koos icq liever te sondigen ([2]) op U Excellentie goetheyt voor 4 off 5 dagen extraordinaris wachten op dit schip, opdat icq daerdoor bequaem

---

([1]) Er staat: *hen.*

([2]) Denkelijk verkeerd vertaald; in den Engelschen brief heeft wellicht gestaan: *to trespass on*. wat overgezet had moeten worden: *misbruik te maken van.*

tegelyck conde wesen, niet alleen om U Excellentie onse resolutie te connen geven op het geproponeerde, maer oocq om door de nieuwe tydingen te sien, watte groote veranderinge die nu op het tonneel van Engelant soowel als van Hollandt mochte uytwercken, ende gelyck de groote lichamen haer langhsaem bewegen, soo worden oocq groote saecken niet lichtelyck gedetermineert off tenminsten niet uytgevoert als de faem deselve wellicht stelt. Ons schip is over drie dagen in Anjersbaey gearriveert, alwaer hetselve door contrarie wint blyft leggen, maer myn brieven zyn myn gisterenavont eerst bestelt, gedateert den 4 February, waermede zy my adviseren van des parlements sittingh ende zyn my meteenen toegesonden Zyn Majesteyts aenspraacke tot hetselve ende wat het parlement daerop geresolveert heeft, dewelcke icq U Excellentie toegesonden hebbe met de brengers deses, meester Frans Boweyer ende meester Ralph Coocke, zynde beyden uyt onsen Raedt, ende alsoo verscheyde clagen over U Excellentie verboth van den vryen handel op Batavia ende over opstellingh van nieuwen thol op sommige waren ende verbot van incomste van andere, contrary tegen de vrientschap, die U Excellentie gelieft te seggen voor onse natie te hebben, ende directelyck strydende tegens de artikelen van vrede (van dewelcke U Excellentie soo icq vertrouwe niet onkundich can wesen) alle hetwelcke, als icq overlegge U Excellentie over-groote voorsichticheyt ende deucht, soo, verbaest my de nieuwicheyt hiervan, als zynde een zake waervan icq vertrouwe dat Haer Hooghmogende de Staten Generaal het in Hollandt niet soude willen in 't wercq stellen, noch Zyn Majesteyt van Groot Brittannien hetselfde toelaten, ende presumeren dat denselven regel behoorde in Azia onderhouden te werden, nochte en can icq my niet inbeelden by dese conjuncture van tyden als dese nu zyn, ende voor sulcke beuselingen als de capitainen ende zeeluyden voor haer eygen risico medebrengen, dat U Excellentie soo overmatich hart soude wesen ende sich in zaacken van soo cleynen gewichte schuldich maecken aen soodanige clachten, dewelcke zy ende wy nootsaeckelyck sullen moeten doen aen Zyn Majesteyt ende onse meesters, ende laten U Excellentie ordres ende voornemen wesen sooals het wil, ende mochte icq niet gedacht werden te excederen de palen van modestie, ende op myn hals haelen de censure van opgeblasentheyt, ick soude voor die groote genegentheyt ende yver die icq dese tegenwoordige vereenigingh van beyde onse natie ende de bysondere eere ende toegenegentheyt, die ick U Excellentie toedrage, niet alleenlyck versoucken maer oocq persuaderen ons toe te laten onse goederen derwaerts te brengen met deselve vrydommen ende gewoonte als wy plegen in U Excellentie voorsaets tyden te doen, sonder eenich verder versoecq off herhalingen. De hoope van een goed effect hiervan (niettegenstaende U Excellentie goetgunsticheyt ende serieuse overwegingen van dagelyckse saacken) ([1]) door den brenger deses te ontfangen, is oorsaecq dat icq hier-

([1]) Bedoeld zal worden: *door U Exc. goetgunsticheyt niettegenstaende de serieuse* enz.

op niet langer sal blyven staen. De voorsz. heeren sullen U Excellentie informeren de oorsaecq waerom onse capitainen haer niet willen laten persuaderen om tot September te wachten, ende zynde alle geladen sal icq haer vertrecq niet uytstellen als noch 6 of 8 dagen langer. Byaldien U Excellentie eenige beveelen off brieven voor Europa heeft, zy sullen deselve met groote sorgen naecomen.

Ick hebbe myselven verstout om U Excellentie deuchtrycke huyschvrouw te presenteren eenige cleenicheden die icq met dese schepen ontfangen hebbe, dewelcke icq onderdanich versoucke dat by Haer Excellentie mach geaccepteert werden, biddende daerover excuys ende om de gunste ende eer van altyt by beyde U Excellentie te mogen waerdich geacht werden.

(*Onder stont:*)

Mynheer

U Excellentie seer geaffectionneerden ende seer gehoorsamen dienaar,

(*was geteyckent:*)

ROBBERT PARKER.

(*ter zyden stont:*) Bantam den 15/25 July 1678.

Des avonts laet gaet d'E. Heer Ordinary Raedt, Superintendent, Admirael etc., op gisteren over den volcke geauthoriseert, nae boort van het schip Silversteyn, geconduiseert werdende door d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, mitsgaders de Heeren Extraordinaris Raden Camphuys en Pits. God de Heere zy gebeden, zyn Ed. te verleenen een spoedige en behouden reyse ende een geluckich succes in 't vervolgen van den crygshandel op de custe van Java, tot vermeerderingh van Comp. loffelycke reputatie, herstellingh van den Sousouhounangh, tranquiliteyt van d'ontruste ende getroubleerde landen, dempinge ende uytroeyinge van de mutinerende rebellen ende onser aller welvaren, amen.

Luydende wyders de memorie, welgemelte zyn E. en raed tot naricht door Haer Ed. tot opmerckinge ter hand gestelt, in corte substantie aldus:

dat d'E. Heer Superintendent Anthonio Hurdt nu nevens dese memorie ter hand gestelt werden alle de brieven en ([1]) papieren, zedert het vertreck van d'Ed. Heer Directeur Generaal van Java's Oostcust ontfangen, alsmede de large memorie, door zyn Ed. aen d'heer S[t]. Martin en raad in Maert voorleden aldaer gelaten, eenelyck tot verlichtinge ende verclaringe van den toedricht ende standt der zaacken derwaertsover;

dat Haer Ed. meninge niet zy, in desen soodanige positive ordres te laten influeren dewelcke d'heer Hurdt eenichsints soude verbinden ofte limiteren, maer liever goedgedacht zy, alles aen het goet overlech van zyn Ed. ende den raed over te geven, als hebbende d'ervarentheyt genoechsaem geleert, hoe beswaerlyck ontrent de wisselvallige saecken des oorlochs van verre eenige ordres te expedieren zyn, ende waerom gedachte Haer Ed. zyn Ed. oocq geensints elders aen willen verbinden, tot verantwoordinge van alsulcke slincxe uytvallen ende verkeerde uytslagen als

([1]) Dit *en* ontbreekt in het HS.

sommige saacken soude mogen comen te dienen, wel wetende dat het aen de goede sorge ende voorsichtige conduicte van zyn Ed. niet sall comen te verbreken ([1]), ende waerop oocq Haer Ed[e]. hun geruststellende zyn;

dat de militie, op Java's Oostcust verbleven, met de nieuwe recreuten, vooraffgesonden ende nu derwaerts gaende, gecalculeert wert te sullen bestaen uyt ruym 1400 Nederlanders, 1700 verscheyde slach van inlandse soldaten, uyt dewelcke gerekent werden dat te velde sullen connen werden gebracht 8 à 900 Nederlanders, de matrosen medegerekent, ende 13 à 1400 diverse inlanders, als alle de posten soodanich blyven beset, als by de geciteerde memorie, aen d'E. S[t]. Martin gelaten, aengewesen zy;

dat dewyle het al soo laet in den tyt geworden zy, eer men over dit wichtige wercq heeft connen goetvinden ten principalen te besluyten, nu niet nodiger schynt te wesen als den optocht metten aldereersten voor te setten ende te ondernemen, om 't welcke dan te spoediger voortganck te doen nemen door Haer Ed[e]. albereyts derwaerts zy geordonneert, alles daertoe te prepareren ende vaerdich te maecken ende dat den E. S[t]. Martin sich van Jappara nae Samarangh sal transporteren om d'Ed. Heer Hurt aldaer te ontmoeten en met den anderen te overleggen wat vooreerst het nodichste dient in 't wercq gestelt te werden;

dat by meergeciteerde memorie wel zy ternedergestelt, dat den optocht van drie plaatsen, te weten uyt Jappara, Sjepan en Sourabaya, tegelyck na Cadiry niet ondienstich soude zyn te ondernemen, sonder vooreerst nae de Matteram om te sien, maer dat Haer Ed. d'E. Heer Superintendent Hurt aen die voorslach gansch niet wilde verbinden, als sullende misschien alsnu mits het overlyden van de 2 princen, Martasana en Zingasary, nodiger geoordeelt werden direct nae de Mattaram op te trecken om eerst den Sousouhounan op den troon van syn voorouderen te bevestigen, in welcken gevalle Haer Ed. voor dienstich soude aensien, dat eerst de besendinge aen Pangiran Pougar wiert gedaen, om deselve te disponeren zyn oudsten broeder de Mattaram ende het hof in te ruymen, behoudens dat hem soodanigen appanagie wierde toegevoucht uyt hetwelcke hy princelyck soude connen leven;

dat, de zaacken by eersten voortgancq in de Mattaram wel uytvallende, dan voorts in deliberatie sal dienen te comen, wat dienstiger zal wesen: den Sousouhounangh met een lyffwacht van 80 à 90 soo Nederlantse als inlandse soldaten in 't hoff te laten, off wel mede nae Cadiry te laten optrecken, welck laeste wel voor 't nodichste aengesien soude connen werden, om door de presentie van Zyn Hoocheyt alsoo de Javaense machten met te meerder ontsach tot haer plicht en devoir te doen houden;

dat de tydinge, wegens de constitutie van Cadjoran en zyn schoonsoon Troenajaja uyt Cadiry overgevlogen, niet aennemelyck zy, om de beuselachtige onsekerheyt van meest alle de Javaense tydingen, en dat Haer Ed. van sentiment zyn dat het veel beter soude wesen, denselven noch in Cadiry aengetroffen wierde als dat hy vandaer soude verloopen wesen, omdat men hem dan al weder verder soude moeten soecken, schynende het onderwylen met denselven niettegenstaende

([1]) Denkelijk te lezen: *gebreken*.

zyne stercke debauches noch soo slecht niet gestelt, als de rapporten, dierwegen door de Javanen gedaen, wel scheen te melden;

dat indien hy aldaer noch huys mocht houden, goede sorge dient te werden gedragen dat hy niet come te eschapperen, 't welcq Haer Ed. vermeynen hem gemackelyck verhindert soude connen werden, ingevalle maer de Javanen hun eenigermaten willen evertueren ende oocq bysonderlyck zoo de Maccassaren haer soodanich onder de Comp. comen toe te vloeyen ([1]) als zy hebben belooft, als wanneer hy niet alleen, maer oocq zyn listigen schoonvader Cadjoran voormelt met alle haeren aenhangh tot den wortel toe dienen te werden uytgeroeyt, indien 't land weder in een wenschelycke stilte en gerustheyt zal werden gebracht;

dat het apparent zy, hysooverre geciteerde Cadjoran sigh voor den Sousouhounan quam te verootmoedigen, hy door denselven gepardonneert soude werden, 't welcq dan een zaecke van geen cleen belangh zynde, soo oordeelen Haer Ed. dat hy daertoe niet behoorde te comen als met voorkennisse ende onderlinge toestemminge van d'E. Heer Superintendent Hurt, ende waerom Haer Ed., om Zyn Hoocheyt ontrent dusdanige zaacken tot zyn eygen besten wat meer nae zyn plicht te doen omsien, goetgevonden hebben, alsnu aen denselven soo omstandich te schryven als de nootsakelyckheyt medebrenght, ende waervan de copye nu mede d'Heer Superintendent ter hand gestelt zy;

dat wyders zal dienen te werden overlecht, waer ofte tot wat plaetse het nodige magazyn tot den optocht begrepen zal dienen te werden, dat almede aen het voorsichtich beleyt van d'Heer Superintendent wert gelaten, en soomede 't verkiesen van de beste wegen tot den optocht en die met drinckwater mochte zyn voorsien, tot gebruyck van hetwelcke de behoorlycke voorsichticheyt dient te werden geobserveert, als hebbende de Maccassaren tot hun schade eenige revieren vergifticht gevonden;

dat den twist ende oneenicheyt tusschen Sindo Radja, een van de principaelste veltoverstens van den Sousouhounan, ende een van zyn onderbevelhebbers Proba Nagara op Wattas ontstaen, nootwendich sal dienen te werden beslist ende wechgenomen;

dat het seer onbedacht en los bestaen zy geweest, dat den vaendrich Warnar Janse Struyck sich van Sindoradja aff met een parthye Javanen onder den laffhartigen Wiera Didua te landwaert in heeft begeven om eenige vyanden op te soecken, doch dat den gemelten Struyck, zyn onvoorsichticheyt met het leven hebbende geboed, daermede van verantwoordingh zy bevryt;

dat beraeckende de Mattaramse grooten waervan ([2]) in de memorie zy gesproocken, tot verklaringe dient, dat den Sousouhounan van deselve veel beter opinie heeft gehadt als d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, bestaende deselve uyt verscheyde persoonen die juyst niet altyt in de Mattaram ontrent Pougar zyn gebleven, onder dewelcke Pangiran Blitar wel voor de voornaemste te achten zy, woonende volgens de tydingen in 't Zuytwesten in 't land van Bagelleen in eenicheyt, sonder sich met d'eene off d'andere parthye te bemoeyen off met de broeders zyde te kiesen, en soo 't scheen trachte Radeen Wiera Troena, die de

([1]) Lees: *haer .... comen te vlijen*, evenals op p. 397.

([2]) Er staat: *waervan de in de.*

Mattaram voor Pougar innam en Sindo Radja, dewelcke deselve albereyts voor Amancourat hadde beslagen, sinisterlyck wist te verschalcken, de broeders tot eenicheyt te willen brengen ende de jongste te disponeren om voor d'oudste te buygen ende op te staen, na dewelcke dan noch wel een van de voornaemste zy Ranga Mattaram, die de Bantamse gesanten de toegangh tot Pougar hadde ontsett, sonder dat se audiëntie conde crygen, ende by welcke hofgrooten nu noch soude connen werden gestelt Aria Poelangh Djawa en Tommagon Bouta Idjouw, beyde gebroeders, die hun wel gaerne by Amancourat zoude begeven, soo zy het niet uyt vreese voor Pougar lieten, doch soude echter d'Heere Directeur Generael voormelt voor ([1]) hare getrouwicheyt niet gaerne borge willen syn, doordien zyn welgemelte Ed. noyt eenige ommegangh ende conversatie met deselve hadde gehadt;

dat men nu bynae soude beginnen te geloven dat het Crain Gillisson ende zyne Maccassaren ernst schynt te wesen om sich des Comp. beveelen te onderwerpen, 't welcq dan soo gebeurende, oordeelen Haer Ed. dat met haer ontrent den vyant al vrywat veel voordeel zoude connen werden gedaen, als werdende berucht niet min dan 1500 mannen stercq te zyn die alle wapenen connen voeren, om nae Cadiry te werden gebruyct, 't gunt echter met de vereyschte omsichticheyt diende te geschieden ende dat in der gevoechlycxste wyse, soodanich als by d'Ed. Heer Superintendent Anthonio Hurt best ende dienstich geoordeelt sal werden;

dat dewyle wegens de hardicheyt ende ongemackelyckheyt van den coopman Jan de Harde, soowel over d'inlanders als onse eygen dienaren, gansch geen goede getuygenisse wert gegeven, best geoordeelt wert de conduyte over de geciteerde Maccassaren, indien se hun onder de Comp. comen te vlyen, een ander bequamer man wert aenbevoolen, ende waertoe Haer Ed. vermeynen dat den capiteyn Abraham Daniel van Renesse beter sal dienen als ymand anders;

dat den Conincq van Bima besendinge nae Gillison op Cacupper staet te doen om zyn soon Maparoeba alias Crain Panaraga, die sich voor zyn vader vernedert ende van zyn misdaet vergiffenisse verercregen heeft, vandaer te haelen, hebbende sich nu een tyt langh ontrent de Maccassaren op Cacupper onthouden;

dat ingevalle den gewesen Coninck van Goa, Crain Bissé, met de fluyt den Hasenburgh van Maccassar voor Jappara comt te verschynen, aen het goet overlech van d'Ed. Heer Hurt ende den raedt wert gelaten, deselve met zyn gevolch aen land te mogen lichten ende soodanich te gebruycken, als daer hy en zyn byhebbende volcq de meeste dienste soude connen doen;

dat nae Maccassar zy geordonneert, het volcq dat met Radja Palacca mede vandaer staet te comen onder een der capitainen Claes Ploen ofte Jan Fransen, op Jappara aen land te setten om derwaerts oocq te werden gebruyct, doch dat, ingevalle Crain Goa voormelt mede met syn volcq aldaer aen land zy gegaen, misschien niet dienstich souw wesen syn volcq en die van Radja Palacca by malcanderen wierden vertrouwt, om den onvoorsoenelycken haet dieder tusschen dese twee Coningen is swevende, 't welcq almede de voorsichtige voorsorge van d'Ed. Hurt Superintendent aenbevoolen blyft;

([1]) Er staat: *door*.

dat Haer Ed. met verlangen de teruggecomste van d'heer Hurt nae 't affhandelen van de oorlochsexpeditie sullen tegemoet zien, sulcx gaerne aen het goet overlech van d'heer Superintendent Hurt en raed verbleven wiert, echter nochtans onder serieuse recommandatie, in gevalle zyn Ed. aldaer buyten gissinge mochte comen te vertoeven, Haer Ed. daervan alsdan tydige advertentie te doen om wyders de noodige ordres derwaerts te connen expediëren;

dat Haer Ed. goetgevonden hebben, den E. S^{t}. Martin te verheffen tot commandeur onder een besoldinge van 150 guldens ter maendt, ganschelyck willende ([1]) verhoopen syn E. daerdoor des te meer in zyn goeden yver sal werden ontsteecken om de oorlochsexpeditie ten gewenschten eynde te blyven bywoonen;

dat Haer Ed. in desen niet nodich ([2]) achten, op de brieven, successive van d'E. S^{t}. Martin en raed tot Jappara ontfangen, te antwoorden, als bebelsende gesamentlyck een beknopt recit van 't gepasseerde derwaertsover met een ernstige betuyginge ende verclaringe van de groote verachteringe ([3]) die door 't langh uytstellen van 't belooffde ende toegesechde secours in het begonnen werck wiert geleden (hiervooren onder de materie van Jappara nader uytgedruct), alle hetwelcke Haer Ed. vermeynen met het affsteken van de jegenwoordige crychsmacht genoechsaem beantwoort te zyn;

dat het beclaechlyck zy de 4 Nederlandtse booswichten, by den vyant overgeloopen, niet alle wedergecregen zyn ende dat gesustineert wert, de andere 6 die hun by Troenajaja, zoder gesecht wert, onthouden, geen Nederlandtse militairen maer ander volcq moet zyn, 't zy Portugesen off andere, ende dat dengenen, die aldaer in groote extime ende met de naem van Agra Juda verheerlyckt zy, gesustineert wert te wesen seker Batavias vryburger, zynde een François van natie genaemt Lesage, die om zyn quaet leven voorleden jaer Jappara ontseyt ende naderhandt nergens met syn vaertuych vernomen is;

dat Haer Ed. de aenhoudinge van 't schip Outhoorn op Jappara aldaer voor seer wel gedaen aensien, en dat wyders alhier met de bodems, vandaer nae Batavia gecomen, soodanich sal werden gehandelt als nut ende dienstich geoordeelt sal werden;

dat het schip Silversteyn, 't geen geprojecteert is naer 't vaderlandt, ten eersten weder teruch sal werden verwacht, latende den schipper Jan Verschuur van 't jacht de Samsom op hetselve overgaen, welcq jacht mitsgaders oocq de bodemptjes Marcken, Vliegende Swaen, Javaense Bode etc., in den train sullen vermogen te blyven;

dat de versamelingh van houtwercken in de districten van Rimbangh, Lassem, en Damacq met allen yver moet in 't werck gestelt ende ter herten genomen werden; dat oocq mede niet naegelaten moet werden, sooveel zout te vergaderen als mogelyck zal wesen, sendende 't selve met de bodems, die uyt den treyn doch nae Batavia moeten werden geschict om reparatie te genieten, over;

([1]) Er staat: *willen.*

([2]) Er staat: *onnodich.*

([3]) Het HS.: *verachtinge.*

dat den coopman Joan de Harde, hooft op Sourabaya, moet werden gelast sooveel cadjangh in 't naeuw van Madure in te coopen als te becomen sal wesen, om voor de retourvloot nae 't vaderlandt te dienen;

dat alhoewel Haer Ed. niet twyffelen aen [1] een goet gewasch op Java's Oostcust, echter goetgevonden zy, in het jacht de Samson te schepen 30 lasten goeden rys, om, soo deselve op Jappara van noden mochten zyn, aen landt genomen ende anderssints weder teruch nae Batavia gesonden te werden;

dat nu oocq mede werden overgeschict zooveel medicamenten van allerhande soorte, als geoordeelt dat ten ruymste van de consumptie van noden sullen wesen;

dat mede voor de militie overgaen 40 stucken goet ende swaer waxdoeck, om in 't leger tot affschuttinge van den regen etc. te werden gebruyckt;

dat het overgaende buspoeder alle in halve ende quartvaetjens zy gedaen, om de drachten sooveel te lichter te maacken, dat in den optocht bysonder goet sall zyn, om gedurich het creuwen en clagen der dragers niet te hooren;

dat d'heer Superintendent Hurt ter handt werden gestelt de facturas van 't gescheepte in 't fluytje Marcken, 't jacht Voorhout ende 't schip Tertholen, soo voor den treyn als anders gescheept ende vooraff versonden, onderwyl [2] dat niet getwyffelt wert, ofte de cleden ende andere coopmanschappen, toenmaels overgegaen, zullen met behoorlycke winst voor den ontfangh deses al zyn vercocht, ende waerom Haer Ed. oocq voornemens zyn, soodrae als de Bataviase packhuysen maer weder met gewilde sorteringen zyn voorsien, de custe van Java daervan behoorlyck te versorgen, om alsoo mettertyt al saghjens van 's Comp^{e}. vercrege prerogative op de Javaense custen de gewenschte vruchten te doen opwerpen, mits welcken het oocq seer wel gedaen zy, 't Bantamse vaertuych op Rimbangh niet ten handel toe te laten voordat 12 per cento aan thol van de medegebrachte coopmanschappen zouden wesen voldaen; indien dese handelaers hun dit dusdanich willen getroosten, soo oordeelen Haer Ed. dat het vooreerst noch soo wel wat mach aengesien werden, doch by een grooten aenbrengh souw men daertegen anders moeten voorsien ende waertoe den Sousouhounangh genoechsaam is bevoecht, als zynde soowel als den Conincq tot Bantam ende andere een souverain Vorst ende gebieder in zyn eygen landen, doch het is al te beclaechlyck dat d'E. Comp. soo schendich ende jammerlyck door haer eygen dienaren vercort ende bedrogen wert, gelyck ontrent de acte, door den Sousouhounangh aen den Deen tot de vrye negotie verleent, gebleken zy, als niet anders connende werden beseft, off dit is op de sollicitatie van den p^{l}. lieutenant Nicolaes Christiaensen, van den beginne aen de lyfcompagnie van den Sousouhounangh hebbende gecommandeert, geschiet, ende waerom mits desen d'E. Heer Hurt op het ernstichte wert gerecommandeert, die zaecke naeuwkeurich te ondersoecken ende, 't selve waer bevonden werdende, den Sousouhounangh ende zyn minjon Mandaraka haer dwalinge ende misslach voor te houden, deselve tot de vereyschte remedien aen te maenen ende den eerlosen lieutenandt voorgeciteert tot affschrick van andere syn verdiende straffe toe te voegen;

---

[1] Er staat: *met*.

[2] Het HS. *ongetwijffelt*.

dat Haer Ed. goetgevonden hebben, den rangh der raedspersoonen in dese commissie te bestellen als volcht:

d'E. Heer Ordinary Raedt Superintendent Anthonio Hurt gedurich preses;

d'E. Isaacq de S[t]. Martin, commandeur en hooft der militie onder 't oppergesach van d'heer Superintendent voornoemt;

d'E. Cornelis Bartelszen Marchier, oppercoopman ende administrateur op Jappare;

d'E. Arnout Wesdorp
d'E. Abraham Daniel van Renesse
d'E. Fredrick Henrick Muller } capitains;
d'E. François Tack
d'E. Joan Albert Sloot

Jeremias van Vliet trainmeester,

latende wyders de schickinge der vordere noodige raedspersoonen aen d'heer Superintendent gedefereert;

dat, dewyle den capitayn Joan Albert Sloot sich gedurende zyn aenwesen derwaertsover allenthalven seer wel heeft gecomporteert, mits desen den heer Superintendent voornoemt wert gequalificeert, desselffs gagie te mogen verhoogen tot op 100 guldens ter maendt, latende met eenen oocq aen syn E. gedefereert het verhoogen in gagie van den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier, 't verbeteren in qualiteyt van den ondercoopman Willem Bastinck, item den trainmeester Jeremias van Vliet, ende voorts het doen van soodanige advancementen meer, als meergemelte zyn Ed. nae elcx merite zal coomen te oordeelen dat hun toegevoecht behoorde te werden, ende waermede Haer Ed. zigh van nu aff aen confirmerende zyn;

dat den schipper van 't fluytie Marcken door sieckte aen landt hebbende moeten verblyven, 't selve alsnu onder 't gesach van den opperstierman overgaet, die gemelte bodem wel soude meriteren indien den schipper deselve niet comt te volgen, ende soomede soude den stierman, nu een wyle tyts de Engelse Anga (¹) hebbende gevoert, wel in de qualiteyt van schipper gestelt mogen werden, ende souw men den schipper Coster, 't jachtje Corea voerende, wel mogen accorderen een keer nae Batavia te doen, omdat hy een langen tyt continueel om de Oost gesworven ende sich allenthalven wel gecomporteert heeft, off ten ware dat d'heer Superintendent quam goet te vinden deselve als eerste schipper van den train noch een wyl te gebruycken;

dat den coopman Reyer Claessen nu mede nae Java's Oostcust vertrect om de treynsboecken buyten confusie te houden ende als curateur ad lites dienst te doen ende, soo 't mede nodich geoordeelt wert, nevens d'E. Bartelszen de administratie tot Japara te becleden, deselve noch byvoegende soodanige andere suppoosten als sal comen te vereysschen, gelyck oocq den trainmeester van Vliet voormelt met 2 à 3 goede pennisten sal moeten werden geadsisteert;

dat dewyle het binnentslandts by nacht doorgaens zeer kout is, Haer Ed. goetgevonden hebben, voor 't volcq boven parthye deeckens mede te geven 171 bolckvangers om op reeckeningh verstrect ende uytgedeelt te werden;

(¹) Sic. Denkelijk verschreven voor *Anna*.

dat de Maleyers ende Baleyers moeten werden belast voor de costpenningen die by haer werden genoten, om van hare gagie te werden affgetogen, hebbende eenelyck maer den rys vry sonder meer;

dat van de memorie, den coopman Jacob van Dyck nae Cheribon medegegeven, de copye nu medegaet ende soomede translaet van de missive, aen den Panombahan aldaer geschreven, synde geciteerde van Dyck middelerwyle gelast om d'heer Hurt van syn bevindinge ende wedervaren aldaer pertinent bericht ende kennisse te geven;

dat daeruyt wel sal connen werden geoordeelt, off de post op Tegal zal dienen te werden versterct, als zynde nu als de voormuyr ([1]) tegen Cheribon te reeckenen, aen welckers sufficense wel vrywat gelegen zoude connen syn;

dat het oocq voor niet ondienstich wert gehouden, de inlandse hoofden ende den gouverneur tot Tegal en passant door d'heer Superintendent ernstelyck tot haer plicht aengemaent werden;

dat de chialoup de Nepthunis ten spoedichsten weder van Java's Oostcust teruch sal werden verwacht, om nae de Westcust te werden geëmployeert, cunnende de Salm off Leguaen ten dienste van d'heer Superintendent in den treyn verblyven;

dat nu mede overgaen verscheyde affschriften van Bantamse, Tegalse ende andere brieven, om tot te meerder verlichtinge in de kennisse dier saken te connen doen.

Nevens voorenstaende memorie ende de daertoe gehoorende bylagen zyn d'E. Heer Superintendent Hurt door Haer Ed. noch overhandicht twee brieven, d'eerste door Haer Ed. ende de tweede door d'E. Heer Directeur Generael Speelman aen den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga geschreven, beyde vervattende een sachte ende vrundelycke aenmaninge tot zyn devoir en plicht tot zyn eygen beste, een ernstige doch niet min vrundelycke bestraffinge over de ontrouwe, in 't verleenen van een acte aen de Deenen om, tegens Comp. vercregen voorrecht, den vryen handel op Java te mogen dryven, gepleecht, ende voorts soodanige andere saecken meer als by 't affgaende brieffboecq onder den dach van heden nader can werden gesien, bestaende wyders het geschenck, nu aen deselve gesonden werdende, in een coninckIycke rocq met zyde watten gevult ende met gout benayt, 1 dunne zyde rocq, 2 goude rollen, een groen goutlaecken, 6 stucx fine chitsen, 2 moye allegias, 1 d°. met goude streepen ende voorts eenige speceryen, provisien ende wat tafelservies etc.

Noch is tenselven dage mede affgegaen een missive door d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman aen Crain Gillisson ende de verdere bevelhebbers der Maccassaren op Java's Oostcust, welcker inhout almede in 't affgaende brieffboecq can werden beoocht, zynde ten meerendeele gedirigeert om deselve aen te manen hun volgens haer belofte, jongst door haere gesanten gedaen, d'E. Comp. onderdanicheyt te bewysen, hare beveele te onderwerpen en met deselve Troenajaja ende zyne adherenten te helpen uytroeyen en verdelgen, zynde desselfs gesant Carra Roepa

([1]) Er heeft hier gestaan: *fortuyn*; de corrector van het HS. heeft in plaats daarvan iets onleesbaars gezet dat ik ontcijfer als: *conontuyr*; misschien wordt *frontier* bedoeld.

om aen zyn meester te overhandigen medegegeven een goet zadel, twee pistoolen, 2 snaphanen, 50 stucx vuursteenen, 1 vat Spaense ende 1 vat brandewyn ende voorts eenige speceryen etc.

In geselschap van geciteerde cloecke schip Silversteyn vertrecken noch mede met d'heer Hurt nae Java's Oostcust ende den treyn de fluyt Marcken gesamentlyck met den anderen, ende de bodems, hiervooren op den 23 deses uytgedruct, vooraffgegaen, medegenomen hebbende:

83 packen diverse cleeden;

30 lasten rys ende voorts parthye equipagiegoederen, ammonitie van oorlogie, medicamenten, provisien etc., tesamen bedragende een somme van *f* 72895:8:14.

Op heden is d'E. Heer Extraordinaris Raed Joan Camphuys in Rade van India opgedragen ende versocht, om in plaetse van d'E. Heer Constantin Nobel zaliger de beschryvinge nae de directie van Bengale waer te nemen.

27 *d*°. Ontfangen per een Javaens vaertuych 2 brieven, d'eerste door den resident Willem Caeff in dato 25 July uyt Bantam, ende de tweede door de ondercooplieden Joannes van Mechelen ende Pieter van de Vesten in dato 12 July uyt de fluyt Yselsteyn, leggende voor oudt-Banjer, aen Haer Ed. geschreven, in substantie behelsende 't geen hieronder volcht, ende eerstelyck die van den resident Caeff tot Bantam voormelt:

de zeebrieff, door Haer Ed. aen Pangiran Coelon voor zyn scheepje nae de Manilha's vergunt, had men deselve ter hand gestelt, de annachodas genaemt zynde Cajeck ende Malalie ende 't scheepje ongevaer 80 lasten, beladen met 500 p[s]. staeffyser, 400 packen diverse cleeden, 50 baer peper etc., nae gesecht voor 't meerendeel toebehoorende den Engelsen agent Parker ende Deensen resident Pauly;

den laestgenoemden had men bekentgemaect de redenen waerom den capitain Anthony van Doorn aen de Caep de Bonne Esperance in arrest genomen was, op hetwelcke dien heer niet anders diende als dat hy wel wenschte, dat den Nederlandse gesachvoerder aen de Caep de Goede Hoope wat meerder heusheyt en civiliteyt ontrent de Deense natie hadde gelieven te gebruycken, als wel wetende dat 't selve niet wel by den Conincq stont opgenomen te werden, versouckende hy Pauly dat hem mach werden ter handt gestelt een extract uyt 't brieffken, door Haer Ed. ten belange van dien aen den resident Caeff geschreven, dat men hem sonder Haer Ed. speciael consent echter niet had durven geven;

met het Javaens vaertuych nu overgaende wierden Haer Ed. toegeschict 1550 bossen bintrottingh, 275 stucx Billitonse parrings, 135 stucx byltjes, met den anderen beloopende *f* 486:15;

mettet schip Langcastel waren mede (¹) uyt Engelant op Bantam voor den Conincq 2 metale 48-ponders overgecomen met haer toebehooren, mitsgaders oocq 2 brieven, d'eene door den Conincq van Engelandt, ende d'andere door d'Comp. aen geciteerde Bantamse Vorst geschreven, clagende over de moort, 't verleden jaer op May-avont aen den agent m[r]. Wythe zaliger en zyn geselschap gepleecht, dewelcke

(¹) Er staat: *waermede*

dan den Conincq voorgelesen en vertolct zynde, hadt hy sich seer koel gehouden ende die zaacke niet eens aengetrocken, werpende het ydermael als er van wiert gerept in een ander praetje, zynde een bevelgever tot dit grouwelyck faict juyst op dienselven tyt daer mede present ende een nae bloetverwant van de Sulthan selffs;

gemelte schip Langcastel had uyt Engelandt medegebracht 48000 contante reaelen ende voorts parthye yser ende loot, mitsgaders voor de particuliere eene goede parthye wynen ende bieren etc.;

de Engelse hadde op 't versouck van den rebelle opworpelingh Troenajaja met toestemminge van den Conincq van Bantam verstreckt 25 vaetjens met buspoeder ende 20 snaphaenroers, om door denselven weder aen haer met timmerhout te werden voldaen;

den gesant, onlangs van den Sousoubounangh op Bantam verschenen, had al weder stercq aengehouden om de verlaten huysvrouw van Singesary te mogen hebben, dat allevenwel hem gemist was, als willende den Conincq haer in geenderhande manniere dwingen om tegen haer wille mede te gaen, ende waerom hy oocq gesechde afgesant, over het ernstich aenhouden al vrywat schamper bejegent, weder nae huys had doen keeren;

den Cheribonsen Pangiran Anum scheen nu tenemael bereyt om zyn reyse nae desselfs landt teondernemen, ende stont den Maccassaersen Crain Sanue, broeder van Gillison, oocq weder nae Java's Oostcust te keeren;

de Pangirans Loor en Pourbaya waren yverich besich hun huyshoudinge tot Bantam op te breken ende deselve nae Turtiasa over te dragen, alwaer se vermeynden veel veyliger te sullen zyn als onder 't regiment van den jongen Conincq aldaer;

't Engels schip Taytan was van Banjermassingh op Bantam terugge verscheenen, onverrichter zake, als hebbende niet een corl peper connen negotieren;

met hetselve was overgecomen een pacquetje papieren, door onse ondercoopluyden Jan van Mechelen ende Pieter van de Vesten aen Haer Ed. geconsigneert, dat nu nae Batavia overgesonden wiert;

drie Engelse schepen, genaemt Junette, Bombain ende d'Expectation, lagen gereet om op den 5 Augusty aenstaende gesamentlyck nae Engelandt te vertrecken.

Volgt den inhout van 't briefken, door de ondercoopluyden Joan van Mechelen en Pieter van der Vesten aan Haar Ed. voornoemt uyt Banjermassingh geschreven den 12 deser maant.

Zedert het jongste schryven waren d'Engelse vrunden weder op Banjermassingh verschenen met een missive van den agent aldaer aen den Conincq waerby sy versochten, achtervolgens de belofte, door Zyn Hoocheyt aen haer gedaen, alleene de peper te mogen handelen met uytsluytinge van [1] alle andere, over 't welcke den Conincq sich seer verstoort ende geïriteert hadde getoont, seggende noyt sulcke off diergelycke toeseggingе aen haer te hebben gedaen;

---

[1] Dit *van* ontbreekt in het HS.

den Portugees die jongst geweldelyck een peper-racquet nae sich getrocken ende de luyden geweldelyck verdreven en wechgejaecht hadde, had zyn misdaet geboed met 2 stucken canon ende eenich handtgeweer etc.; ende dewyl jegenwoordich geen dienstige materie overich was om dese te verlengen, soo wiert deselve hiermede geeyndicht.

Ontrent de middach comt alhier over lande met maer weynich gevolch van Jappara te verschynen eenen Dirapraya Javaen, door den lieutenant Hendrick van Eeden van Tanjongpoura onder geleyde van 3 inlandse soldaten herwaerts geschict, seggende dat hy expresselyck door den Sousouhounangh met een gevolch van 70 à 80 mannen uyt Jappara affgesonden was om de negoryen, westwaert vandaer gelegen ende onder de gehoorsaemheyt des Sousouhounangs staende, te visiteren, de respective regenten tot volstandige gehoorsaemheyt aen te maenen ende haer alle hulpe ende bystant toe te seggen, doch dat hy, ontrent Sammadangh gecomen wesende om zyn last ende ordre aldaer mede uyt te voeren, gelyck hy op andere plaetsen albereyts hadde gedaen, in 't minste geen gelooff hadde gevonden, ende van den Pangiran aldaer soo quaelyck was onthaelt dat hy, zyn gevolch achterlatende, was genootsaeckt geweest met maer 15 à 16 mannen de vlucht nae Craoan te nemen, alwaer hy door de regenten der dorpelingen, op de rivier van Chebet ende daerontrent gelegen, mede niet al te wel was onthaelt, 't welcq hem dan (verstaen hebbende dat d'E. Comp. op Tanjongpoura een veltschantse hadde) deed resolveren nae derwaerts aff te sacken, om vandaer nae Batavia te vertrecken ende van syn wedervaren rapport te doen etc., hebbende hem den Pangiran van Samadangh oocq affgenomen zyn geloofnisbrieff mitsgaders een brieffie, door zyn meester den Sousouhounangh aen d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven; doch de andere regenten van de negoryen daeromher gelegen, als Keay Soeta Wangsa tot Cawassen Banna Garra ([1]), Wira Dedaha tot Succapoura, Wira Angon tot Bandongh, Tonobaya tot Prackangh Montjangh, Wira Saba tot Tanjongpoura ende Wiera Soeta tot Inthepragy, dewelcke hy volgens zyn last most aenseggen naer Jappara te moeten comen om hun ontrent den Sousouhounan te verthonen, hadde hem wel niet quaelyck bejegent, maer echter geweygert voor soodanigen lasthebber te erkennen, willende oocq niet nae Jappara opgaen om hun schuldige gehoorsaemheyt aen den nieuwen Sousouhounangh te bewysen, seggende hem daervoor niet te connen erkennen soolangh hy niet in de Mattaram op den troon en het geheele rycq onder zyn voochdye ende regiment vastgestelt ([2]) etc.

Door gemelte Dira Praya hebben Haer Ed. oocq ontfangen een cleen briefken van den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de veltschans tot Tanjongpoura, gedachtekent 23 deser loopende maend July, eenelyck in sich behelsende 't volgende:

den brenger deses Dira Praya groote genegentheyt getoont hebbende, omme met zyn overgeschoten gevolch nae Batavia te vertrecken ende aldaer zyn beclach

([1]) De naam van den regent van »Banna Garra" (*Banagara*, d. i. *Imbanagara*) schijnt uitgevallen te zijn.

([2]) Lees: *was gestelt*.

te doen over 't quaet onthael, by den Samadanger genoten, hadt men goetgevonden deselve in den tocht herwaerts 3 Javaense soldaten tot zyn geleyde toe te voegen ende hem noch daerenboven met 100 ℔ rys ende eenige Javaense toespyse te versorgen;

jegenwoordich quamen de levensmiddelen daer op Carwangh wat ruymer van boven uyt het lant als wel tevooren ende waerom men dan oocq, om den toevoer ende affbrenginge niet te doen verflauwen, op voorraet sooveel ingecocht als men had connen becomen, gelyck by de reecqueningh, nu nae Batavia gesonden werdende, soude connen werden beoocht;

de besettingh tot Tanjongpoura was jegenwoordich noch stercq 89 mannen, alle gesont op drie nae;

den sergeant Bervelt, de dorpelingen langhs de reviere van Chebet tot adsistentie toegeschict, was met syn volcq vandaer weder teruchgecomen, als zynde de Banthammers nae huys gekeert ende de Baleyers te boswaert in gevlucht, hebbende geduyrende syn verhlyf aldaer van die regenten ende d'inwoonders een onverwenschelyck goet onthael ([1]) ende tractement genoten.

Tegen den avont verschynt hier weder terugge uyt de besettinge van Pamanoecan de boot Onrust, medebrengende 2 briefkens, 't eerste door den coopman Jacob van Dycq in dato 23 deser, ende de tweede door den lieutenant der prauwen Jochum Michielzen twee dagen later, beyde uyt het schip Gouda, aen Haer Ed. geschreven, van geen sonderlingen inhout als d'eene eenelyck, dicterende dat den coopman van Dyck, aldaer aengecomen wesende ende behoorlycke ordre tot opbrekinge van de besettinge gegeven hebbende, de reyse nae Cheribon ten spoedichsten stont te vervolgen, ende het tweede dat den lieutenant Jochum Michielszen voormelt met de geprescribeerde Nederlanders en 10 Baleynesen binnen 5 à 6 dagen tot adsistentie van den Samadanger den optocht derwaerts te lande aenvangen soude, hebbende middelerwyle, wat moeyte men daertoe oocq hadde aengewendt, niet sekers van den optocht der Cheribonders nae dat landschap connen vernemen.

28 *d*°. Alhoewel hiervoor op eergisteren zy gesecht, dat benevens de brieff van den Conincq van Ternaten op de binnencomste van den Prince Djenner mede was ingehaelt ende gelesen de missive, door den Conincq van Tidore aen Haer Ed. geschreven, waervan het translaet te dier plaetse oocq zy geinsereert, soo is hetselve alsnu bevonden een misslach te zyn, als werdende geciteerde brieff op dese voormiddach door den licentmeester en sabandaer als den schipper van het fluytie Helena, verselt met eenige andere gequalificeerde mitsgaders den capiteyn der Maleyers, appart eerst binnengebracht, staende nae gewoonte de comp. deses casteels in de wapenen, door dewelcke, soodrae als 't geselschap in tegenwoordicheyt van Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael verscheenen waeren, drie chergies wierden gedaen ende met 7 canonschooten vergeselschapt.

Cort na de middach ontfangen Haer Ed. per Javaens vaertuych een cleen brieffie van den resident Willem Caeff tot Bantam, gedachtekent 27 deses, eenighsints ([2]) in sich behelsende:

([1]) Er staat: *goet getal onthael.*

([2]) Lees: *eenighlyck.*

dat den jongen Coninck op den 26 deser des nachts met den nieuwen Engelsen agent Mr. Robbert Parcker nae Pontangh was gevaeren, eenelyck, soo er gesecht wiert, om den ouden Sulthan andermael de missive van den Coniocq van Engelant voor te lesen en voldoeninge off justitie te versoecken van de affgrysselycke moort der agent Weythe op May-avont des verleden jaers;

den resident Willem Caef had tydinge erlanght dat het gehuyrde fluytschip Juffrouw Maria uyt het vaderlandt in de Straet Sunda verschenen was.

Desen naemiddach zyn de gesanten van den nieuwen Sousouhounan Aman Courat Sinepatty Ingalaga, genaemt Tommagon Ingawanga, Demaugh Laxamana en Rangatito Sieuwa ([1]), op den 24 April laestleden met d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman van Jappara alhier gecomen ende nu op haer vertrecq staende, door den sabandaer Ocker Ockersen in de thuyn van Zyn Edt., gelegen aen de oostzyde deses casteels aen de zeecant, op een wel toegerechte maeltyt onthaelt, werdende des avonts met het geselschap van welged. Zyn Ed. en d'E. Heer Directeur Generael vereert, die dan, aldaer een wyltje vertoeft en de geciteerde gesanten vrundelyck ende minnelyck met het omschencken ([2]) van een glaesie onderhouden hebbende, weder binnencomen, werdende de gesanten nae 't scheyden welvernoecht ende vroolycq zynde weder nae haer logiement geconduiseert.

Des avonts comt voor dese stadt ten ancker de gehuyrde fluyt Juffrouw Maria over de Caep de Goede Hoope uyt het lieve vaderlandt, zynde voor reecqueningh van de camer Amsterdam den 6 February deses jaers uyt Texel in zee gelopen, behalven het zeevaerende volcq, by de reders daerop gestelt, met 39 Comp. dienaeren als te weten: 38 militairen ende een zeevarende, van dewelcke aen de Caep zyn gebleven 8 militairen, ende daerentegens vandaer weder overgecomen 2 zeevarende ende 4 soldaten, van welcke laeste dan twee persoonen geduyrende de reyse overleden wesende, soo brenght gemelte bodem hier noch te lande 35 Comp. dienaeren, namentlyck 3 zeevarende ende 32 soldaten, bestaende wyders desselffs ladinge in:

18000 guldens contant;

148 stucken loot;

100 staven gesorteert yser en voorts parthye equipagiegoederen, gesamentlyck met den anderen bedragende *f* 36664 : 17 : 8.

De missive daermede overgebracht, door d'Ed. Heeren 17en aen de Hooge Regieringe van India geschreven, is een dubbelde, gedachtekent primo February laestleden uyt Amsterdam, waervan de duplicata origineel op den 12 deses per de fluyt de Jonas al ontfangen zy, ende is bezyden dien met gemelte bodem oocq noch overgecomen een missive van den Heer Gouverneur Jan Bax mitsgaders den raedt uyt het fort de Goede Hoope de dato 31 May laestleden, in sich bevattende den goeden toestant aldaer benevens een bekentmaeckinge dat de bodems Briel, Geele Beer, Tidoor ende Prins Willem Hendrick de Derde, in 't voorjaer uyt de havenen van ons lieve vaderland nae herwaerts gestevent, behouden in de Tafelbay verschenen waeren, gelyck hetselve nader in 't aencomende briefboecq nagesien ende gelesen can werden.

([1]) Zie hierboven p. 160.
([2]) Er staat: *onschencken.*

29 dº. Dewyle met het licentieren en affgaen van d'Heer Ordinary Raed Laurens Pit is opengevallen het commissarisschap van 't cleen zegel, soo is hetselve alsnu in Rade van India weder opgedragen aen d'Heer Extraordinaris Raed Joan Camphuys.

30 dº. Even over middach werden door een Javaens vaertuych, comende van Bantam, twee cleene briefkens aengebracht, 't eene door den resident Willem Caeff in dato 29 July, ende 't ander door de opperhooffden van 't schip Europa, uyt het vaderland in de Straat Sunda verschenen, 't laestgenoemde tot geen anderen eynde dienende als tot bekentmaeckinge van haer arrivement ende 't eerste dusdanich in substantie luydende:

't Engels schip Barckle Castel, op ultimo February deses jaers uyt Engelant gezeylt, was voor Bantam verschenen, hebbende den capiteyn van 't selve weten te verhaelen dat by 't parlement was geresolveert ende vastgestelt 90 scheepen van oorloge te equiperen en 20000 man te voet, 6000 te paert en 4000 dragonders te werven om de France progressen tot heyl ende welvaeren van d'algemene Christenheyt tegen te gaen ende soo 't mogelyk zy in 't geheel te doen verdwynen; van Batavia waeren drie fugative slaven, toebehoorende den vryburger Jan Vry, op Bantam aengecomen, dewelcke den resident Caeff niet sonder moeyten in handen gecregen hadde met uyt te schieten, soo aen de overleveraers derselver als anders, een somme van 45½ rdª, die men versocht dat door den lyfheer weder mochten werden vergoet.

Des namiddach comt alhier met de chialoup de Vlieger weder van Cheribon te retourneren den coopman Jacob van Dyck, op den 20 deser derwaerts geschict om alsulcx te verrichten als aldaer nader zy te sien, overleverende een rapport van desselffs bevindingh ende wedervaren mitsgaders oocq een brieffje, door den Panambahan Sopo aen Zyn Edᵗ. d'Heere Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens geschreven, waervan hieronder het translaet zal volgen, nadat wy alvoorens den inhout van gemelt rapport cortelyck terneder sullen hebben gestelt, in substantie soodanich luydende:

Op den 26 deser maendt July voor Cheribon verscheenen wesende, vervoechde sich den coopman Jacob van Dyck aenstonts aen landt ten huyse van den oudt-gouverneur nu genaemt Tommagon Raxa Nagara, door dewelcke zyn E. vriendelyck ontfangen ende aenstonts met een groot gevolch by den Panabahan geleyt wiert, aen wien dan omstandelyck 't verrichten van geciteerde E. van Dyck op Bantam verhaelt, ende Haer Ed. missive overgelevert, met groote eerbewysinge ontfangen ende aendachtelyck gelesen zynde, soo verclaerde hy heylichlyck niet anders te wenschen als met d'E. Comp. voor altoos in onderlinge vrunt- ende bondtgenootschap te leven, en dat noyt van Cheribon eenich volcq van oorloge nae Samadangh ofte eenige andere Comp. onderdanen ofte bondtgenoten affgesonden waeren, maer wel dat hy onlangs 400 mannen van wapenen nae 't geberchte hadde geschict om zyn volcq aldaer woonende tegen het gewelt der Samadangers, die haer tot gehoorsaemheyt wilde dwingen, te beschermen, waerontrent hy vermeynde dat d'E. Comp. noch haere bondgenoten in 't minste niet beledicht off misdaen te hebben, bereyt zynde sich onder Haer Ed. bescherminge te willen begeven, indien men hem tegen de

macht van de Bantammers wilden beschermen en seconderen, mitsgaders hem als de oudste zyner broederen tot naevolger zyns vaders in de regieringe wilde stellen ende bevestigen, die nu door den Conincq tot Bantam verdeelt ende met zyn twee andere broeders, Anum en Godongh, gemeen gestelt was, dat hem hertelyck verdroot, omdat hy alleen en niet zyn andere broeders tot de successie wettelyck gerechticht was; ende uyt vreese dat dese zyn ronde verclaringe mocht comen uyt te lecken en openbaer te werden, soo versocht hy dat Sr. van Dyck voormelt hiervan ontrent Zyn Edt. maer mondelingh rapport gelieffde te doen, want den Bantammer daervan kennisse crygende soude zy hem gewisselyck trachten te verdelgen ende uyt te royen, en 't welcq hy, sonder door (1) Comp. crachtige bandt te werden ondersteunt, mits de verdeeltheyt der jegenwoordige regeringe in 't minste niet soude connen ontwycken noch tegenstaen.

Volght nu de vertalinge van 't briefken, door denselven Sulthan Sopo aan Syn Edt. geschreven:

Desen brief uyt een suyvere oprechte genegentheyt van den oudsten Sulthan tot Cheribon, ende comt aan den Gouverneur Generaal Rycklof van Goens in de stad Batavia, die regeerder is over alle volckeren van de Comp., soo boven als beneden wint, die Godt wil zegenen met een langh leven en veel geluck voor altyt in dese werelt.

Verders maect aen den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India in (2) de stad Batavia bekent, alsdat icq in plaetse van myn vader Panambahan Giry Laya ben gesuccedeert, gelyck voordesen myn vader myn grootvader heeft gevolcht, die oocq selfs Conincq is geweest, maer geen onderdaen van de Sousouhounangh noch van den Sulthan van Bantam, doch een oprecht vrunt van den Sousouhounangh ende vanwegen myn voorouders geslachte een vrunt, maer geen onderdaen, van Bantam, 't geen icq nu oocq genegen ben, gelyck voordesen myn grootvader en vader met d'E. Comp. heeft gedaen, nae te comen ende t'achtervolgen, als ten tyde van den generael Anthony van Diemen, Cornelis ende den Gouverneur Generael Joan Maetsuycker, waerby icq oock sall volharden, ende indien der iets tot geliefte ofte begeerte van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens op Cheribon is, icq ben genegen om 't selve aen d'E. Comp. te geven, ende 't gene icq op Cheribon mochte benodicht hebben, sal 't selve aen de Comp. bekentmaacken omdat icq aen d'E. Comp. verbonden ben. Noch versoucke ick aen d'E. Comp. dat de plaatsen, die voordesen onder myn voorouders hebben gestaen, dat deselve onder myne gehoorsaemheyt als voordesen mogen blyven.

Dit maecke icq aen den Gouverneur Generaal ende Raden van India bekent, ende hebbe niet anders voor dees tyt aen den Gouverneur Generael te senden als een coyangh rys tot een teecken van vruntschap met de Comp.

(1) Dit *door* ontbreekt in het HS.
(2) Dit *in* ontbreekt in het HS.

31 dº. Des naemiddachs comt weder uyt de Straat Sunda terugge den E. waterfiscaal mr. Pieter Pauw, op den 24 deser expres met het jacht den Alexander in geselschap van de schepen 't Landt van Schouwen, Jappan en Swartesluys affgegaen op hoope van het uyt 't ([1]) vaderland comende schip d'Europa te ontmoeten ende de contante ter monture van f 206000 uyt hetselve in gemelte bodems voor het Cormandelse gouvernement over te schepen, 't welcq dan oocq soodanich nae onse intentie was volbracht.

Des namiddach comt uyt de besettinge voor Pamanoekan teruch het schip Gouda sonder schryven, hebbende den lieutenant Jochum Michielsen achtervolgens Haer Ed. welgegeven ordre de tocht te landewaert in nae Sammadangh ondernomen.

In den avontstont keeren de Javaense gesanten van den Sousouhounangh met haer vaertuych weder nae Jappara, gaende in derselver geselschap mede over het jachtie de Javaense Bode, eenelyck beladen met 30 lasten rys, hiervooren onder de ladinge van Zilversteyn al uytgedruct, medenemende een cleen briefken, door Haer Ed. onder den huydigen datum aen d'E. Heere Superintendent Anthonio Hurdt geschreven, behelsende eenelyck in substantie:

dat den coopman Jacob van Dyck, op gisteren op Batavia geretourneert, wel gaerne voor syn vertrecq van Cheribon d'Heer Superintendent Anthonio Hurt hadde gerencontreert om syn Ed. te dienen van mondelingh rapport wegens zyn bevindinge ende verrichtinge aldaer, doch dat hetselve nu schriftelyck door de chialoup de Salm van Cheribon nae Jappara overgebracht soude werden;

dat hiernevens ginck een copie van het briefken, door den Panambahan Sopo uyt Cheribon aen Haer Ed. geschreven, tot speculatie;

dat Haer Ed. middelerwyle op de gesteltenisse van Cheribon het vereyschte reguardt sullen nemen, trachtende hun ter bequamen tyt de geusurpeerde authoriteyt der Bantammers over dat vorstendom te ontsetten;

dat de geruchten liepen evenalsoff den tweede der Cheribonse gebroeders met de suster des Conincx van Bantam in huywelyck soude treden ende dat de tyt voorts sal moeten leeren of hy weder nae Cheribon zal retourneren off niet;

dat de jongste dier broederen noch ongevaer een halve dach reysens te landewaert in was onthoudende, misschien om ordre te stellen over het gedeelte van dat vorstendom, hem door den Sulthan tot Bantam toegelecht;

dat nu onder opsicht van des Sousouhounangs gesanten nae Jappara vertrect den persoon van Dria Praya, van dewelcke hiervooren omstandich is gesproocken, om te ondervinden of hy door haer meester affgesonden was off niet;

dat hiernevens oock noch overgaet een copiebriefie, door eenige Javaense bevelhebbers uyt het district van Craoan aen den lieutenant Jochem Michielszen voor Pamanoecan geschreven, waerinne van gemelte Dria Praya mede vermaen wert gedaen;

dat nu in geselschap van de Javaense gesanten met eygen vaertuych nae Jappare vertrect den Maleytsen schryver, d'E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman aldaer hebbende gedient, van goede bequaemheyt, doch moest deselve wat in devotie gehouden werden;

([1]) Dit lidwoord ontbreekt in het HS.

dat den Chinees Lauwko geweldich over de harde proceduren van den coopman Jan de Harde hebbende geclaecht, over 't in beslach nemen van zyn vaertuych sonder de minste redenen, mits desen d'Ed. Heer Superintendent Hurdt indachticht wert daernae nauwkeurich te inquireren, ende dienaengaende de vereyschte ordre te stellen.

Dese jongst afgeweken maent July zyn alhier van diverse plaatsen aangecomen een getal van 108 vaartuygen, tesamen bemant met 663 mannen, soodanige goederen ende coopmanschappen aangebracht hebbende als hieronder nader uytgedruct:

7 van Samarangh met 28 mannen, 6 1/4 lasten rys, 8 lasten zout, 1100 bossen goemoetstouw, 800 gedroochde vissen, 10 koebeesten, 3 calveren en 100 buffelshuyden;
8 van Cheribon mét 33 lasten rys, 3 lasten zout, 400 gesoute vis Bantam, 200 bossen zuycker, 1000 visch pada, 20 canassers ajuyn, 600 vis pampes, 1000 aerde potten, 1300 bossen ajuyn, 4 p[l]. d[o]., 20 stucx zoolleer ende 1 last groene cadjangh;
12 van Indermayoe met 74 mannen, 30 dootkistplancken, 4400 gesoute visch Bantam, 425 plancken, 53 1/2 lasten zout, 400 stucx zuycker;
14 van Grissee met 70 mannen, 74 lasten rys, 56 picols gedroochde pienangh, 7 lasten zout, 2 last groene cadjangh, 20000 stucx zuycker, 1400 gedroochde herders;
9 van Jappare met 43 mannen, 56 lasten zout, 400 balcken, 11 1/2 lasten rys;
5 van Craoan met 19 mannen, 6 1/8 lasten rys, 1400 bossen pady, 1 p[l]. Javaense (*) toebacq;
6 van Pacalongan met 24 mannen, 7 1/2 lasten rys, 10 stucx koebeesten, 12 corgie matten, 40000 oude pienangh;
8 van Tegal met 32 mannen, 9 lasten rys, 8300 bossen zuycker, 300 hoenders, 4 lasten zout, 300 bossen pady;
4 van Rambangh met 16 mannen, 100 stucx plancken, 2 masten, 2 roerhouten, 2 dootkistplancken, 50 inhouten, 20 swalpen, 262 balcken;
4 van Siassem met 16 mannen, 3 1/2 lasten rys, 150 balcken, 6 coebeesten;
2 van Maccassar met 23 mannen, 24 slaven en slavinnen, 33 p[le]. wax, 4 last groene cadjangh, 2 1/2 corgie Zaleyers doecq, 70 parrings, 70 ℔ vogelnessiens;
3 van Damacq met 14 man, 7 stucx coebeesten, 4 calveren, 17 lasten zout, 150 bossen pady;
1 van Pamanoecan met 4 mannen en 2 lasten rys;
1 van Javana met 4 mannen, 1 last rys;
5 van Sombar met 20 mannen, 10 lasten rys, 6000 bossen zuycker, 8 lasten zout;
5 van Bantam met 20 mannen, 3 vaten kurck, 2 kelders olyven, 1 kelder
94 stucx vaertuygen, die transportere.

(*) Er staat *Jappanse*; vergelijk de beneden volgende lijst.

94 stucx vaertuygen, per transport.
strenghwater, 1 casie met schaertjens, 34 kasen, 180000 oude pinangh, 5800 oude clappus, 1400 potten kalcq, 5000 manocken toebacq, 110 gros tabaxpypen, 1 vatt bockingh;
1 van Canton met 92 mannen, 540 p[ls]. spiaulter, 612 packen lanquas, 434 canassers radix China, 150 packen medicynen, 11 packen zeecroos, 62 p[l]. anys, 110 canassers laxa, 122 packen copere beckens, 38 canassers Chinese toebacq, 38 quitazollen, 250 ysere pannen, 492 nesten d°., 12 balys rode verruwe, 109 packen geele verruwe, 28 cassen offerlicht, 87 packen zyde, 2 packen wortel ganty, 6 packen goelangs, 8 packen pansjes, 68 canassers Chinesen inct, 27 balys quicksilver, 64 picols thee, 1 baly Chinees lint, 38 canassers porceleyn, 5 balys d°., 1 pacq cooperwercq, 3 canassers glasen lampen, 10 cassen wayers, 7 bossen jalouzy-matten, 12 packen Chinees cryt, 6 packen Chinees papier, 8 kisten met tinwercq, 32 canassers meel, 10 packen snaren, 9 cassen Chinese spiegels, 300 potjens Chinees bier, 11 canassers roode rys, 5 balys eetstockjes, 2 cassen schilderwercq, 3 balys verglaest spiaulterwerck, 30 cassen longansfruyten;
1 van Toncquin met 30 mannen, 100740 stucx gesorteert porceleyn, 8 canassers d°., 11 canassers verlacte bandesen, 1526 stucx verlacte crameryen, 3 zackjens wortels, 48 p[ls]. anys, 2 p[ls]. vruchten, 61 packen gele verruwe;
1 van Lassem met 20 mannen, 12 lasten zout;
1 van Cayely met 6 mannen, 1600 bamboesen oly, 1900 oude clappus;
1 van Babian met 4 mannen, 500000 oude pinangh, 6 corgie matten;
2 van Terbaya met 8 mannen, 16000 stucx vis pada, 300 bossen zuycker;
1 van Zedecatty met 4 mannen, 3 lasten rys;
1 van Intche Pragy met 4 mannen, 2 lasten rys;
1 van Sumbawa met 6 mannen, 5 slaven;
1 van Baly met 6 mannen, 15 slaven, $^1/_4$ last rys;
3 van Palimbangh met 43 mannen, 2373 p[ls]. en 8 cattys peper;
samen 108 vaartuygen, die met den anderen alhier gesamentlyck hebben aengebracht d'ondergenoemde leefftochten ende coopmanschappen:

8400 gesoute visch Bantam;
81 canassers zuycker;
20400 stucken d°.;
9400 bossen d°.;
2250 bossen pady;
1300 d°. ajuyn;
4 p[ls]. d°.;
56 p[ls]. gedroochde pinangh;
141 $^1/_4$ lasten rys;
1600 bamboesen oly;
2373 p[ls]. ende 80 cattys peper;
270000 oude pinangs;
7700 oude clappus;
1400 potten met calcq;
5000 manocken tabacq;
18 corgie matten;
2 kelders olyven;
3 vaten kurcq;
1 casjen met schaertiens;
1 vatt buckingh;
1 kelder strenghwater;
2 $^1/_2$ corgie Zaleyerse cleden;

70 ℔ vogelnestjens;
70 parwangs;
812 balcken;
5251 plancken;
32 dootkist d°.;
20 swalpen;
25 inhouten;
2 roerhouten;
1 p[l]. Javaense tabacq;
110 gros tabacqspypen;
44 slaven en slavinnen;
33 p[l]. wax;
600 visch Bantam;
1000 aerde potten;
300 hoenders;
7 lasten groene cadjangh;
1500 gedroochde herders;
20 stucx zoolleer;
34 caasen;
20 canassers ajuyn;
17000 stucx vis pada;
33 coebeesten;
7 calveren;
100 buffelshuyden;
800 gedroochde baggers;
1100 bossen goemoetstouw;
160½ lasten zout;
540 p[ls]. spiaulter;
612 packen lanquas;
434 canassers radix China;
150 packen medecynen;
11 d°. zeecroos;
62 p[l]. anys;
110 canassers laxa;
122 packen coperwercq;
38 canassers Chinesen toebacq;
38 quitasollen;
250 ysere pannen;
492 nesten d°.;
12 balys roode verruwe;
109 packen geele verruwe;
28 cassen offerlicht;
87 packen ryde;
2 d°. wortel ganty;
3 d°. gullangs;
8 d°. pansjens;
68 canassers Chinesen inct;
27 balys quicksilver;
64 p[l]. thee;
1 baly Chinees lint;
38 canassers porceleyn;
5 balys d°.;
1 pacq cooperwercq;
3 canassers glase lampen;
10 cassen wayers;
7 bossen jalouzy-matten;
12 packen Chinees cryt;
6 d°. Chinees papier;
8 kisten met tinnewercq;
32 canassers meel;
10 packen snaren;
9 cassen spiegels;
300 potjens Chinees bier;
11 canassers rode rys;
5 balys eetstockjens;
2 cassen schilderwercq;
3 balys verglaest spiaulterwercq;
30 cassen longansfruyten;
100740 stucx gesorteert porceleyn;
11 canassers verlacte bandasen;
1526 verlacte crameryen;
3 sackjens wortels en
2 p[ls]. vruchten.

Daartegen syn in de genoemde maendt weder nae verscheyde om- en affgelegene plaatsen van hier vertrocken een getal van 91 stucks groot en cleene vaartuygen, vervoert hebbende d'onder gespecificeerde goederen en coopmanschappen, als namentlyck:

1 nae Maccauw met 232 rd[s] aen zout, 25 aen Javaense bintrottingh en 52 aen zeecroos;

1 stucx vaartuych die transportere.

1 stucx vaartuygh, per transport.
1 nae Intche Pragy met 50 rd^s aen diverse cleden;
1 nae Damacq met 80 rd^s aen verscheyde cleeden;
5 nae Indermayoe met 205 rd^s aen gesorteerde cleeden;
10 nae Samarangh met 502 rd^s aen diverse cleeden, 180 aen amphioen, 90 out yser, 125 benjoin, 175 Toncquinse anys, 140 gesorteert porceleyn, 50 artal off geele verruwe, 60 wax, 8 galnoten;
10 nae Jappara 690 rd^s aen verscheyde cleeden, 74 d^o. aracq, 260 amphioen, 20 stockzuycker, 10 roode vloersteen, 75 tarruwe, 40 mom, 40 brandewyn, 6 oud yser;
1 Cambodia met 630 rd^s aen oude arreecq, 60 out yser, 75 aluyn, 400 antimonium, 126 custcoralen, 18 cattoen, 12 gaeren, 25 middelbare ysere pannen, 14 aen dubbelde matten;
4 nae Siassem met 115 rd^s aen cleeden;
2 Terbaya met 50 rd^s aen cleeden;
4 Sombana met 145 rd^s aen diverse cleeden;
1 nae Siam met 80 rd^s aen contanten;
10 nae Paddangh met 828 rd^s aen zout;
7 nae Tegael met 302 rd^s aen verscheyde cleden;
1 nae Bavian met 30 rd^s aen cleeden;
11 Grisse met 805 rd^s aen divers gesorteerde cleeden, 160 copere beckens, 12 theeketels, 13 fine matten, 16 staal, 15 comyn, 330 amphioen, 25 benjoin, 50 Toncquinse anys;
1 nae Cayely met 110 rd^s aen cleeden;
2 nae Bantam met 120 rd^s aen lanquas, 75 tarruwe;
2 nae Rambangh met 60 rd^s aen cleden;
8 nae Cheribon met 330 rd^s aen verscheyde cleeden, 5 cleyne ysere pannen, 24 aen out yser, 30 aen witte comyn, 60 aen amphioen;
3 nae Palimbangh met 4250 rd^s aen diverse cleden, 70 custcoralen;
1 nae Baly met 80 rd^s aen cleeden;
4 nae Pacalongan met 140 rd^s aen verscheyde cleeden, 3 aen out yser, en 10 aen amphioen;
1 nae Canton met 120 rd^s aen poetsjock, 150 benjoin, 7293 swarte peper, 1200 loot, 155 zout, 80 zeecroos, 180 aen oude pinangh, 130 gommelacq, 10 capocq, 10 pinangh, 45 bintrottingh, 25 buffelshuyden, 26 rottangh-matten, 60 zappanhout, 5000 barnsteen, 50 wieroocq, 1672 laken ende perpetuanen, 280 gesorteerde cleeden, 100 razemalo, 3000 rd^s aen gariophelnagelen, van d'E. Comp. gecocht.

tesamen 91 vaartuygen, die in 't generaal vanhier hebben vervoert een bedragen van 32403 rd^s aen verscheyde coopmanschappen, als te weten:

8224 rd^s aen gesorteerde cleeden;	132 zeekroos;
1210 zout;	840 amphioen;
70 Javaense bintrottingh;	183 out yser;

300 benjoin;
225 Tonquinse anys;
140 gesorteerde porceleyn;
50 artal off geele verruwe;
60 wax;
8 galnoten;
74 rd^s aen aracq;
20 stocqzuycker;
10 roode vloersteenen;
50 tarruwe;
40 mom;
40 brandewyn;
810 pinangh;
75 aluyn;
400 antimonium;
126 custcoralen;
18 cattoen;
12 gaeren;
53 rd^s aen rottangh- ende andere dubdelde matten;
30 middelbare ysere pannen;
80 contanten;
160 copere beckens;
12 theeketels;
16 stael;
45 comyn;
120 lancquas;
120 poetsiocq;
7293 swarte peper;
1200 loot;
130 gommelacq;
10 capock;
10 pienangbast;
21 buffelshuyden;
60 sappanhout;
5000 barnsteen;
50 wieroocq;
1672 laacken ende perpetuanen;
3000 gariophelnagelen, van d'E. Comp. gecocht;
100 rasimalo.
t'samen 32403 rycxdaelders.

Volgens opgeven der dootgravers zyn dese verlede maendt ter deser stede met kennisse onder de Christenen overleden ende ter aerde gebracht:

45 Comp^e dienaeren;
2 burgers;
4 Duytse vrouwen;
7 Nederlanse kinders;
8 inlandsche d^o.;
7 Mardyckers;
3 d^o. vrouwen;
7 slaven en slavinnen;
samen...... 83 overledenen.

Daerentegen zyn wederom in de Christelycke gemeente alhier gedoopt geworden:

9 Nederlandtse kinderen;
34 der Portugese inlantse gemeente;
12 der Maleytse inlandse gemeente;
samen...... 55 gedoopte.

Oocq zyn in de kercken deser stede wettelyck getrouwt:

3 Comp^s dienaren;
2 borgers;
10 Mardyckers;
1 slaeff;
16 paer getrouwde.

Op den 23 deser maendt is door d'E. fiscael ende gecommitteerde gevisiteert Isaacq Mariouw Zaliaet aen de Rotterdammer poort, die door een ander dootgestoken was.

Ende syn oocq door de landtdrost ende gecommitteerde Schepenen gevisiteert twee onbekende Maccassaren die, boven in 't landt haer te weer stellende tegen die haer wilde vatten, terneder waeren gevelt.

Den 15 deser maent is door d'E. fiscael Pieter Paauw uyt het fluytje Marcken, comende van Cormandel, aengehaelt ende gevolgelyck verbeurtverclaert:

2 corges taffachelas gingans;
1 chits;
1 cabay.

Augustus Anno 1678.

Primo Augustus. 's Morgens comt alhier van Jappara te verschynen over Samarangh, Pacalongan en Tegal het jacht Battavia mitsgaders de chialoup 't Huys te Nassauw, medebrengende drie briefkens, 't eerste door den commandeur Izaacq de S^t^. Martin en raat in dato 15 July uyt Jappara, het tweede den 23 d^o^. door den resident Christoffel Outers uyt Samarangh en het derde door den resident Thomas Grimmel den 29 desselven maents uyt Tegal aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, luydende alle de drie in substantie soodanich als hieronder zy uytgedruct, eerstelyck aenvangende met die van d'E. S^t^. Martin en raedt uyt Jappara voormelt:

desen diende eenelyck tot geleyde van het jacht Batavia, alsnu nae Batavia gaende over Tegal, hebbende den schipper de Ruyter, daerop bescheyden, ordre om alle bequame vaertuygen aldaer in voorraet mede te nemen en kennisse van al het voorgevallene derwaertsover, van hetwelck deselve Haer Ed. verdere mondelingh omstandich bericht soude connen geven;

d'E. S^t^. Martin hadde gedacht, wat meer swarte suycker byeen te sullen hebben gecregen als er nu nae Batavia gingh, dat evenwel was misluckt, alhoewel niet aen de yverige devoiren van den Chinees leverancier Hiiko hadde gehapert, zynde by alle voorvallen de bereydste en willichste om d'E. Comp. dienst te doen;

dewyle by 't vertreck van 't fluytie Helena alle de gepasseerde saecken tot die tyt genotificeert ende zedert geen saken van belangh voorgevallen waeren, soo wiert dese hiermede affgebroocken.

Volgt het briefken van den resident Outers uyt Samarangh voorgeciteert.

't Schip Terthoolen den 14 July voor Samarangh verschenen wesende, had men achtervolgens Haer Ed. ordre uyt hetselve gelicht:

8 packen diverse cleeden;

3 canassers amphioen, eenich schryftuych, provisien etc.;

den amphioen had men albereyts vercocht, een canasser tegen 500 ende de twee andere tegen 540 rd^s^, zynde bezyden dien tot de vercoop van de cleeden

ten behoorlycken pryse, goede hoope alsoo de coopluyden dagelycx uyt de Mattaram stonden af te comen;

nevens desen wierden twee copie-briefkens, door den capiteyn Sloot uyt Chelimby aen den resident Outers geschreven, nae Battavia gesonden, zynde van geen sonderlingh belangh;

den gouverneur Keey Angabey Aladalad quam zyn plicht ende belofte, aen d'Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman gedaen, in 't minste niet nae, schoon hy daertoe dagelycx met allen ernst vermaent ende aengepört wiert, ende waeren de mindere regenten met hetselve euvel van onbeschaemde yverloosheyt tot haer gehouden devoir ontrent d'E. Comp. mede soodanich besmet, dat het te verwonderen was;

den boeckhouder Christoffel Outers versocht seer eerbiedelyck, dewyl de lammicheyt hem noch bybleeff, een sprongtochtie nae Batavia te mogen doen, op hoope van aldaer weder zyn gesontheyt te erlangen.

Volgt het derde briefken door den resident Thomas Grimmel uyt Tegal voormelt.

Op den 8 der jongst affgeweken maend July was het schip Terthoolen aldaer aengecomen en gepasseert;

den gouverneur Sitsia Goena ende zyn schoonzoon Carty Soeta waeren met 2000 mannen uyt Tegal opgetrocken nae het geberchte om eenige van de vyanden, hun aldaer onthoudende, zynde, soo er gesecht wiert, van de Cadjorangse parthye en wel 2000 mannen stercq, vermenght met eenige Maccassaren en Baleyers, vandaer te verdryven, tegen dewelcke zy boven de negorye Waniassa een pagger in een ruyme vlacte opgeworpen hadden, hebbende aen de residenten tot Tegal versocht met eenige Nederlanders ende parthye cruyt en loot te mogen werden geadsisteert, dat haer in geen onminnelycke termes ontseyt ende affgeslagen mitsgaders uytgestelt was tot de comste van d'Heer Ordinaris Raed en Superintendent Anthonio Hurt, van welckers comste men albereyts tydinge hadde erlanght;

middelerwylen waeren de residenten in geen ongefondeerde vertwyffelinge geraect [1] ofte de voornaemste Tegaelse regenten 't al wel met haer meester den Sousouhounangh menende en off se hem wel getrouw waeren, want lieten se hun niet alleen gansch weynich gelegen om Comp. vercregen voorrecht te helpen mainctineren, maer bestonden se oocq hun wettigen heer en oppervorst opentlyck te lasteren, gelyck onlangs den regent Sabda Wangsa, nu genaemt Angebey Malan Karza, onbeschaemdelyck hadde gedaen, toe men hem op het subject dat se twee Bantamse vaertuygen hadden getollereert haer cleeden en amphioen op Tegal te mogen vercoopen, voorleyde het schriftelyck bescheyt off octroy, door den Sousouhounangh aen d'E. Comp. verleent, roepende, 't selve nauwelycx half uytgelesen zynde, luytkeels uyt, in presentie van alle d'andere regenten en veele der gemeente op de passebaen

[1] Het HS.: *geraecte.*

vergadert, dat den Sousouhounangh geck was, dat hy al zyn landt wech hadde gegeven en bovendien noch aen d'E. Comp. 300000 rd[s] en 2000 lasten rys jaerlycx hadde belooft, en dat men hun behalven dit alles noch wel tot slaven wilde maecken en verscheyde andere hatelycke redenen meer, op dewelcke de andere bevelhebbers gesamentlyck stilswegen, gaende een weynich tyts daernae een yder nae zyn logiement en alsoo mede de residenten, die een wyltje later door den sabandaer Sipta Wangza wierde besocht, hun uyt den naem van Keay Sitsia Bauwa aendienende, dat men maer vryelyck de ledich leggende vaertuygen mochte sloopen om het hout tot de pagger te gebruycken etc., ende waerop men dan oocq al eenige derselver uyt malcanderen genomen hadde, maer was het allergrootste en bequaemste vaertuych, Martalaya toebehoort hebbende, verbrant, welcq vuurtje men presumeerde door den sabandaer Marta Jaja te wesen gestooct, omdat beyde dese sabandaers op een andere misnoecht ende seer jaloers waren; echter had men door behulp van den eersten een parthye houtwercken ende wel 400 bamboesen in voorraet gecregen, sulcx de timmeringh nu weder voortganck nemen zoude;

de gemene luyden waren reckelyck genoech om met deselve te handelen en om te gaen, schynende hun selfs oocq de incivileyt van de regenten te verdrieten, ende dat noch te meer omdat door haer quaet regiment een yder schade ende hinder lydende was;

den sabandaer tot Cheribon had de residenten tot Tegal laten weten, dat hy naeukeurich nae de vyf bewuste moordenaers vernomen, doch deselve niet becomen hadde;

de houtwercken op Pamelangh waeren tot noch aldaer blyven leggen en was den gouverneur Keay Daman Thodiwa met den gouverneur Sitsia Goena nae 't geberchte opgetogen, echter presumeerde men indien Haer Ed. een bequaemen bodem geliefde over te senden, dat men gemelte houtwercken becomen ende deselve voorts met goede rys vullen soude;

dese bequam Haer Ed. met het jacht Batavia, met hetwelcke men op Tegal van Pacalongan hadde overgecregen 2 stucken yser canon, en souw men nu by eerste gelegentheyt weder van 't in voorraet wesende canon aen een van 's Comp. passerende schepen overgeven (1) sooveel als men overich hadde.

De ladinge van voorgeciteerde jacht Batavia, van Japara alhier medegebracht, bestaet eenelyck in:

206 p[s] swarte zuycker en voorts eenige weynige houtwercken, tesamen contende ƒ 1094:12.

Dese voormiddach comen alhier over landt van Samadangh te verschynen de Javanen Marta Praya, Sitra en Andacka, medebrengende een geschenck van 40 coebeesten en een brieff, door den Pangiran aldaer in 't Javaens aen Zyn Ed[t] d'Heere Gouverneur Generael geschreven, nae gedane vertalinge dusdanich luydende:

> Desen brief komt van Pangiran Adepatty Sammadangh, waarmede ick my vernedere voor d'Heer Gouverneur Generaal in de stad Batavia en bidde God den Heer Gouverneur Generaal wil zegenen met een langh leven

(1) Er staat: *over gegeven.*

en geven hoe langer hoe grooter en rycker mach werden en dat het volgen mach op de kint en kintskinderen van den Heer Gouverneur Generaal alsmede van gelycke met die van Sammadangh.

Verders maeckt UE. dienaer met desen brieff aen UEd. bekent dat Naya Bangza van Craoan, Loumantiou en Zanta Prana van Zeribongen onder den Conincq om de Oost gelegen niet willen buygen maer hebben haer onder die van Bantam begeven, en die van Bantam nevens de Cheribonders hebben de plaets van Sammadangh belegert gehadt, dierhalven versoecke aen myn oom imandt herwaerts gelieft te senden, om alhier ordre te stellen. Gelieft se tegelyck met Marta Prana, Praja Sitra en Andacka herwaerts te laten comen.

Verder versoucke ick excuse dat niet van waerde hebbe om te senden uyt oorsake weynich off niet can uytgevoert werden, alsoo hier veele Balyse rovers zyn, dierhalven Oom versoucke icq, niet gelieft naer te laten imandt herwaerts te senden; 't gene icq nu aen myn oom zende zyn 40 coebeesten en 't gene icq verder te seggen hebbe is Marta Praya ende Paya Sitra bekent.

2 *d*°. Gaet vanhier aff per een burgervaertuych een cleen briefken, door Haer Ed. aen den lieutenant Hendrick van den Eeden in de veltschandse tot Tangjongpoura geschreven en op eergisteren al getekent, in sich eenelyck bevattende het volgende:

dat Haer Ed. uyt het jongste schryven wel is gebleecken dat den pardonbrieff, voor Carty Soeta en Naya Bangza vervaerdicht, aen deselve behandicht was, maer noch niet wat vrucht die heeft gedaen, doch dat Haer Ed. echter bericht hebben ontfangen, de fugative Balyers en 't ander geboefte hun vrywat begonden te verspreyen en dat de dorpluyden, voor hun gewelden opgestaen, weder nae haer voorige woonplaetsen quamen te keeren;

dat, dewyle de negoryen Babbakan. Pattimoangh, Senjang, Simapack etc. noch niet in volcomen ruste zyn gestelt, Haer Ed. van voornemen geworden zyn, om die goede zake nae vermogen te helpen bevorderen, een goet aental crychsvolcq derwaerts te schicken soodrae als de mourassen ende vochtige wegen wat meer opgedroocht sullen zyn;

dat, indien Wira Sabba sich niet beter comt aen te stellen om onse luyden van de behoorlycke leefftocht te versorgen, Haer Ed. wel genootsaect sullen wesen, aldaer vanwegen den Sousouhounangh en d'E. Comp. een andere regent te stellen, dat hem evenwel niet behoeft te werden aengesecht, maer wel dat den lieutenand van den Eeden om een ander gouverneur aldaer zal genootsaect werden te moeten versoecken;

dat Haer Ed. voor welgedaen aensien dat de dorpelingen langs de rivier van Chebet met den sergeant Bervelt ende eenich volcq waeren geadsisteert;

dat den lieutenant van den Eeden mits desen wert gerecommandeert goede sorge te dragen, dat den rys niet en comt te verduyren;

dat diverse hooffden der dorpen hun onderdanicheyt ontrent de Comp. hebben comen bethonen, gerustheyt sal baren ende dat het oocq zal nodich wesen den lieutenand van den Eeden de rivier van Chebet eens opvaere om daervan een perfecte caert te ontwerpen;

dat den Javaen Dira Praya alhier wel is aengenomen ende te water nae zyn heer den Sousouhounangh gekeert, om aldaer te ondervinden off zyn voorgeven waerachtich ende deselve geen bedrieger zy, synde middelerwyle seer wel gedaen geweest, deselve herwaerts te senden;

dat nu weder nae Tanjongpoura werden gesonden 300 contante rd[s] tot de te doene dagelycxe verstreckinge en den lieutenant van den Eeden gerecommandeert wert dese ten spoedichsten te lande te beantwoorden.

Des naemiddachs comt voor dese stad ten ancker het schip Europa, hier even vooren op den laesten van de maent July gementionneert, synde den 6 February deses jaers voor reecqueningh van de camer Amsterdam uyt Texel in zee geloopen met 260 coppen, te weten: 195 zeevarende ende 65 militairen, van dewelcke 6 zeevarende ende 4 soldaten weder teruchgesonden, ende aen de Caep de Bon Esperance verbleven syn 12 matroosen en 15 soldaten, en tegen deselve niet meer in plaets gecomen wesende als twee zeevarende ende een soldaet, mitsgaders geduyrende de reyse ses marine en 4 militairen door de doot verlooren en noch een soldaet vermist hebbende, soo brenght deselve hier noch te lande 172 zeevarende en 42 militairen, tesamen uytmaeckende een getal van 214 zielen.

Geciteerde Europa heeft geen ander als dubbel schryven van d'Ed. Heeren Majores medegebracht en soo oocq niet van d'Heer Gouverneur Joan Bax en raedt uyt het fort de Goede Hoope, als zynde per de andere bodems, de Jonas etc., met deselve uytgeloopen, al erlanght, ende alsoo onnodich hier daervan meer aen te haelen, bestaende wyders desselfs medegebrachte ladinge in:

206000 guldens contant, die, gelyck op ultimo des voorleden maents zy genoteert, in de Straat Sunda daeruyt gelicht ende in de schepen Schouwen, Japan en Swartesluys overgescheept zyn;
309 ponden rouwe barnsteen;
6517 ℔ quicksilver;
3940 ℔ fermilioen;
1000 staven gesorteert yser;
25 leggers Spaense wyn;
25 d°. Rynse wyn;
4 leggers brandewyn;
100 halve pypen haentjesbier;
50 d°. olyvenoly;
200 vaten vleesch;
200 d°. specq;
25 d°. boter;
36 stucken verscheyde goude ende silvere moirhas, voorts eenige laackenen, rassen, sattynen, hoeden etc. voor den Conincq van Siam, mitsgaders voor de

consumptie in India verscheyde equipagie-goederen, ambachtsgereetschappen, verruwen etc., tesamen met den anderen bedragende een somme van ƒ 347083:16:12.

Heden in Rade van India voortgebracht zynde twee processen crimineel, by den E. fiscael van India meester Gualter Zeeman geïntenteert, 't eerste tegen Joannes Gabrielsen van Haerlem ende Jacob Hendricxen van Harlingen, beyde matrosen, dewelcke anno 1674 met de chialoup de Roos uyt het cruyssent vaerwater ontrent Malacca nae het plegen van een horrible moort aen alle het volcq van seker Maleyts vaertuych nae onsen vyant den Conincq van Queda overgelopen zyn en hun aldaer op de Moorse wyse hebben laten besnyden, over 't welcke deselve dan zyn gedoemt om met de coorde aen een galge gehangen te werden, beyde datter de doot nae volcht, ende het tweede tegen den Chinees Tayco wegens 't vermoorden van zyn schipper in een vaertuych van Grisse, op Java's Oostcust ten ancker leggende, over 't welcke deselve dan oocq is gecondemneert aen een pael gebonden, met een byl in 't hooft gecapt ende voorts ter doot gewurcht te werden, soo is nae aendachtige resumptie van haere eygen confessie, mitsgaders oocq de stucken daertoe dienende, goetgevonden ende verstaen, het gewysde over hun als wel ende ten rechte gevelt, mits desen te approberen.

Omme de retourschepen, desen jare nae het vaderlandt geprojecteert, behoorlyck te ballasten, is goetgevonden boven den salpeter in Comp. eygen bodems te doen affschepen 2458 kisten Jappans staeffcooper, die boven de nodige voldoeninge van de Indische eysschen alhier wel overich sullen zyn, ende bezyden dien noch partye onbruyckbaer yser canon ende een goede quantiteyt kettingkogels, die alhier in India nae de caliber van 't canon niet te stade connen comen.

Aengesien den achtbaren Raed van Justitie met de dechargie van d'E. Joan de Bitter ende 't aenstaende vertrecq nae 't vaderlandt van d'E. Jacob van der Wayen seer staet te werden verswact, soo is goetgevonden, weder als een supernumerair lith in deselve te assumeren meester Abraham van Riebeecq, 't voorleden jaer in qualiteyt van ondercoopman uyt het lieve vaderlandt alhier verscheenen.

De vergaderingh al verscheyde malen hun gedachten hebbende laten gaen over 't uyt vaderland zenden van gehuyrde schepen, die een groote somma vrachtpenningen comen te verdienen en somtyts alhier een (¹) lange wyle sonder dienst te doen overleggen, soo is wel expresselyck geoordeelt en verstaen, dat het inhuyren van sulcke schepen d'E. Comp. ten hoochsten schadelyck ende nadeelich zy, ende waeromme dan oocq meteenen is goetgevonden ende vastgestelt dese zaacke d'Ed. Heeren Majores by d'afftesendene advysen in nader bedencken te geven.

3 *d°*. In den avont vertrect vanhier tot Bantam de chialoup de Leguaen, medenemende een driedubbelde missive, door Haer Ed. aen d'Ed. Heeren 17^{en} in 't vaderlandt geschreven, omme met de Engelse schepen Bombain Marchant, Expectation ende de Junette over Engeland derwaerts aff te gaen (²), verselt zynde met een cleen brieffken aen den resident Willem Caeff, in substantie behelsende:

(¹) Er staat: *en.*
(²) Er staat: *affgegaen.*

dat naer Haer Ed. jongste schryven, affgegaen dato 21 des jongst affgeweken maend July, alhier wel zyn overgebracht het schryven van den resident Caeff, gedachtekent 25, 27 en 29 desselven maents;

dat Haer Ed., uyt de laaste van geciteerde missives verstaen hebbende dat de drie Engelse bodems, hier even boven uytgedruct, vaerdich lagen om de reyse nae Engelandt aen te vangen, goetgevonden hebben met deselve aen d'Ed. Heeren Majores nader advysen aff te senden, gelyck deselve nu driedubbelt overgaen, om met kennisse van den agent Robbert Parker aen de respective capitainen nevens Haer Ed. groete overhandicht te werden, ende bezyden dien voor ider derselver het gewoone reguael van 8 ℔ nagelen, 5 ℔ foely ende 12 ℔ nooten;

dat den resident Caeff Haer Ed. moet excuseren wegens de uytstellinge van de beantwoordinge op desselfs agent Parkers briefie jongst ontfangen, als zynde daerinne tot noch door veele andere besoignes verhindert geweest, middelerwyle zyn Ed[t]. versekerende, dat Haer Ed. inclinatie nergens anders toe is streckende als allesints de deuchdelycke conservatie van de alliantie met Engeland oprechtelyck te behertigen.

4 d°. Des namiddach ontfangen Haer Ed. per de chialoup de Neptunus een cleen briefken van den Heer Extraordinaris Raedt Superintendent etc. Anthonio Hurt, gedachtekent ultimo July uyt het schip Silversteyn, zeylende tusschen Cheribon en Tegaal, eenelyck maer in sich bevattende een bekentmaackinge dat zyn Ed., kennisse gecregen hebbende wegens 't wel uytvallen der commissie van den coopman van Dyck ontrent den Panombahan van Cheribon, hadde gelast dat het schip Gouda van voor Pamanoecan opbreecken en derwaerts vertrecken soude, om aldaer tot Haer Ed. nader ordre post te blyven houden, zynde wyders het voornemen van welged. Heer Hurt, en passant Tegael ende Samarangh aen te doen en dan voorts nae Jappara op te zeylen om, overal de behoorlycke ordre gestelt hebbende tot het vervaerdigen van alle soodanige nootwendicheden als tot den optocht soude vereysschen, met den anderen te overleggen, hoedanich ende van wat plaetse deselve soude dienen ondernomen ende aengevangen.

5 d°. Den E. Jacob Verburch, by resolutie van den 24 May jongstleden tot Directeur van Bengale geëligeert wesende, alsnu versoucq hebbende gedaen om met een condigne gagie te mogen werden vereert, soo is goetgevonden deselve toe te voegen het ordinair directeurs-tractement van 180 guldens ter maent.

7 d°. Des namiddachs wert alhier per een Javaens vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den resident Willem Caeff tot Bantam aen Haer Ed. geschreven, gedachtekent den 4 deses ende van soodanigen inhout als hieronder cortelyck ternedergestelt zy:

't jongste schryven was den 29[en] der verleden maendt July nae Batavia affgegaen;

de Keynebys Soura Wiprana ende Wangsa Nala waeren van Turtiasa met 6 welgearmeerde vaertuygen nae Cheribon vertrocken, eensdeels om den Tommago Wira Dadaha, zich zedert eenigen tyt van Succapoura ofte Bandongh, hierachter te landewaert gelegen, nae Bantam begeven hebbende, nae huys te convoyeren ende anderdeels om eenige questie, tusschen de twee Cheribonse gebroeders jegenwoordig

in haer lant zynde ontstaen, te beslissen ende terneder te leggen, blyvende middelerwyle de derde Cheribonse Pangiran, Anom genaemt, noch op Bantam residerende ([1]);

den jongen Sulthan tot Jamby had al weder een vaertuych gesonden om de Maccassarinne Dain Tima, verlaten huysvrouw van den Bantamsen Conincq, met haer moeder ende verdere ommeslach over te halen en had den Conincq van Bantam haer doen aenseggen, indien se genegentheyt hadde te vertrecken, dat se vryelyck mochten gaen en dat hy haer daerenboven noch met eenige penningen etc. soude versorgen, doch sustineerde men dat dit nergens anders om geschiede als maer eens te sien wat sy soude doen, om haer evenwel, soo zy genegentheyt toonde op te breken, hetselve te beletten;

van Java's Oostcust was op Bantam tydinge aengebracht, dat Crain Gillisson op Calianjer tegen het volcq van Troenejaja slaechs geweest ende een groote victory bevochten soude hebben.

Desen avont geeft Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens het affscheytmael aen de ([2]) heeren Jacob Jorisse Pits, Jacobus Verburch ende Daniel Parve, staende d'eerste als Gouverneur nae Malacca, de tweede als Directeur nae Bengale ende de laeste mede als Directeur nae Suratta te vertrecken, alwaar dan nevens de Heeren Raden van India de principaelste gequalificeerde ministers en bekende mede present ende al redelyck wel vrolyck waren.

8 *d*°. Des morgens wert alhier door seker burgerchialoup, comende van Java's Oostcust, mondelinge tydinge aengebracht, dat d'onse even boven Damacq onder den capiteyn Francois Tack de Madurese off Troenejajas-gesinde vyanden met verlies van wel 200 van de hare uyt een stercke pagger geslagen ende op de vlucht gedreven souden hebben, zynde middelerwyle d'Ed. Heer Ordinaris Raedt Anthonio Hurt al tot voor Samarangh met het schip Silversteyn genadert ende nae Jappara voortgestevent.

9 *d*°. Heden voordemiddach d'E. Jacobus Verburch voorengeciteert op de gewoonelycke wyse door d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, vergeselschapt met de Heeren Extraordinaris Raden Joan Camphuys ende Jacob Jorisen Pitts hier ter rheede op het schip 't Goet Begin voorgestelt zynde, nae luyt van de opene commissie op zyn E. in Rade van India gedecerneert, soo gaet deselve des avonts met de schepen Goet Begin, Roemerswale, Alexander, Swanenburgh, Beemster, Wimmenum, Berckmeer ende Oosterblocker onder zeyl directelyck nae Bengale, medenemende een missive, door Haer Ed. aen d'Heer Ordinary Raed ende Directeur Willem Volger mitsgaders den raedt aldaer geschreven ende op gisteren getekent, van alsulcken inhout als by het uytgaende brieffboecq nader can werden gesien, bestaende wyders de ladinge van gemelte bodems in verscheyde contanten, goederen en coopmanschappen, soodanich verdeelt als hieronder uytgedruct zy:

([1]) Er staat: *resideerde*.
([2]) Dit lidwoord ontbreekt in het HS.

In 't Goet Begin:

36800 guldens contant in marckrealen;
16000 stucx silvere ropias;
5060 ℔ gariophelnagelen;
20000 ℔ spiaulter, voorts eenige schenckagie goederen, schryfftuych, provisien etc., tesamen met den anderen bedragende een somme van ƒ 71634:18: 9

In Swanenburgh:

36800 guldens contant in marcqrealen;
12000 stucx silvere ropias;
48800 ℔ Jappans staeffcooper;
41010 ℔ thin, tesamen beloopende................... ƒ 95879:15: 3.

In de Beemster:

34500 guldens in marckrealen;
16000 stucx silvere ropias;
5040 ℔ gariophelnagelen;
20000 ℔ spiaulter, ende voorts eenige equipagie-goederen ƒ 65535:18:12.

In Wimmenum:

36800 guldens contant in marcqrealen;
16000 stucx silvere ropias;
12030 ℔ netto rompen;
41030 ℔ thin, tesamen bedragende.................. ƒ 76569: 5:—.

In de Becqmeer ([1]):

36000 guldens contant in marcqrealen;
12000 stucx silvere ropias;
48800 ponden Jappans staeffcoper;
38350 ℔ thin, met anderen belopende............... ƒ 94931:17: 7.

In Oosterblocker:

36000 guldens contant in marcqrealen;
12000 stucx silvere ropias;
48800 ℔ Jappans staeffcoper;
41000 ℔ thin, bedragende......................... ƒ 95876: 4:15.

Transportere........ ƒ 500427:19:12.

([1]) Sic.

Per transport.......... f 500427 : 19 : 12.

In Roemerswale:

eenelyck eenige equipagie-goederen, ongetaxeert.

Sulcx bedraagt het afgescheepte in de voorgenoemde 7 bodems voor Bengale in 't geheel............................ f 500427 : 19 : 12.

In geselschap van voorgeciteerde schepen is mede een stucq weechs tot voor Bantam nae de Straat-Sunda vertrocken d'Ed. waterfiscaal Mr. Pieter Paauw, eenelyck maer om nauw reguart ende toesicht te nemen, dat in deselve geen particuliere goederen gescheept comen te werden, zynde albereyts een parthye te deser rheede daeruyt gehaelt, gelyck hierachter op het eynde deser maendt breder sal aengewesen werden.

Ontrent den avont retourneert hier weder van Bantam de chaloup de Leguaen, medebrengende een missive, in dato 7 deser loopende maendt door den resident Willem Caeff aen Haer Ed. geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

de overgesonde brieven door Haer Ed. aen d'Ed. Heeren Majores nae 't patria had men benevens de 9 sackjens met speceryen den Engelsen agent Robbert Parcker terhandtgestelt, die deselve oocq aen de Engelse capitainen overgaff, onder recommandatie voor de welbestellinge van geciteerde brieven goede sorge te moeten dragen, dat by haer oocq aengenomen ende belooft was;

geciteerden Engelsen agent te kennen gegeven zynde dat het brieffje, jongst van deselve ontfangen, binnen weynich dagen door Haer Ed. beantwoordt stont te werden, soo had zyn E. Haer Ed. voor de betoonde genegentheyt bedanct, met vrundelyck versoucq dat Haer Ed. op hetselve gelieffde te rescriberen voordat de gereetleggende schepen nae Engeland vertrocken, omme dierwegen aen de bewinthebberen van de Engelse Comp. kennisse te connen doen;

de burgers Willem Murrey ende Francois de Chambre waeren aldaer aengecomen; d'eerste vertrocq nu weder teruch nae Batavia ende de tweede onthielt sich er noch om zyn uytstaende schulden in te vorderen;

den resident Caeff versocht seer eerbiedelyck dat de geëyschte contanten ende cleeden overgeschict mochte werden.

Op heden in Rade van India aendachtelyck gemediteert wesende beraackende de stercke vaert der Mooren ende andere particuliere equipanten op Malacca ende de daeromher gelegen plaetsen, ende hetselve aengesien ende gehouden werdende voor seer schadelyck ende nadeelich aen Comp. eygen handel ende negotie, soo is goetgevonden ende verstaen, dat alle de Mooren ende andere particuliere negotianten die van Cormandel etc., sonder Comp. passen ofte zeebrieven aldaer comen te verschynen, in arrest zullen werden genomen totdat daerop nader door Haer Ed. zal wesen gedisponeert, ende voorts dat alle desulcke die men op het versoucq ende begeren van de Moorse regenten pasceduls heeft moeten geven, gehouden sullen zyn voor 't in- en uytvoeren van hare goederen 20 per cento thol te moeten betalen,

bezyden 't welcke noch is verstaen, dat de Malacse burgerye geen andere plaetsen van de gebuyrlanden soude mogen bevaeren als Johor, Pahang, Assenhon, Chumphar ([1]), Siaka, Rioformosa, Moar, Calangh, Queda, Pera, Oedjansalangh, Bangary etc., ende dat vandaer direct nae Batavia, evenwel met geen andere cleeden of lywaten als die se sullen weten te bewysen van d'E. Comp. te hebben gecocht, blyvende hun dan wyders de frequentatie ende traffycque op Andrigiry, Jamby, Palembangh, Banjermassingh etc. ontsecht ende verboden, ende oocq wel voornamentlyck op de steden ende zeehavenen gelegen op de Oostcust van Java, bezyden hetwelcq dan noch berakende 't verrichten van Comp. zaken, 't besnoeyen van de lasten ende oncosten etc., soodanige besluyten zyn genomen als het resolutieboecq deses casteels onder den dach van heden nader sal aenwysen en vertoonen.

10 *d°*. Diep in den avont de clocke ongevaer ten 10 uyren is alhier aen de Westzyde buyten dese stadt over de Uytrechtse poort een vervaerlycken brant ontstaen, door dewelcke op twee verscheyden plaetsen een kloecq getal bamboese ende oocq eenige stene pedacken in d' asse zyn geraect, hebbende geduyrt tot dicht aen den morgenstont toe, sonder dat men d' oorzaecke van derselver begin heeft connen te weten coomen, alhoewel sommige van gevoelen zyn ende sekerlyck meenen te weten dat eenige schelmen desen brand souden hebben gesticht.

11 *d°*. Des naemiddachs verschynt alhier per expres Javaens vaertuych van Bantam den bottelier Huych Boy, medebrengende twee brieven, d'eerste door den resident Willem Caeff in dato 10 deser maendt Augusty ende den tweeden door den ouden Conincq aldaer in 't Maleyts, beyde aen ([2]) Haer Ed., geschreven, luydende de eerstgenoemde aldus in substantie:

't jongste schryven was in dato 7 deser loopende maendt van Bantam nae Battavia affgegaen;

des anderen daechs daeraen liet den ouden Sulthan den resident Caeff, den Engelsen agent, mitsgaders de Deense ende Frauce residenten op Turtiasa ontbieden, alwaer dan de volgende dach aengecomen wesende (uyt genoemden ([3]) Deensen resident Joan Joachum Pauly, die mits ziecte niet hadde connen medegaen) ende nae een weynich vertoevens in presentie van Zyn Majesteyt verschenen ende gesamentlyck nedergeseten zynde, vingh denselven Sulthan aen in minnelycke woorden dusdanich te spreecken: Ick heb UE. alle laten ontbieden, eenelyck om in uwer tegenwoordicheyt den Hollandsen resident bekent te maacken, dat den Panambahan van Cheribon my te kennen heeft gegeven dat den Gouverneur Generael ende Raden van India van Battavia den coopman Jacob van Dycq derwaerts hebben gesonden, om deselve aff te vragen hoe hy genegen mochte zyn, te weten om sich den nieuwen Sousouhounangh

---

([1]) Sic; bedoeld worden *Asahan* en *Kampar*. Voor *Rioformosa* (Rio Formoso op Malakka) geeft het Nederl.-Ind. Plakaatboek *Riouw, Formosa;* zie daaromtrent bijvb. het Dagreg. van 1641 pag. 226. Omtrent *Moar* (het Plakaatboek *Moax*) zie aldaar p. 224 en omtrent *Bangary* p. 1, 365 enz.

([2]) Er staat: *aenden*.

([3]) Lees: *uytgenomen den*.

Aman Courat Sinepatty Ingalaga te onderwerpen, ofte onder de subjectie ofte bescherminge van Bantam te leven, deselve verder aenradende, soo hy tot Bantam mochte inclineren, sich derselver te willen ontslaen ende de onderdanicheyt van den Sousouhounangh te omhelsen sonder sich eenigermaten met die van Samadangh te willen bemoeyen, dewyle dat lantschap onder de bescherminge van den Sousouhounangh ende d'E. Comp. opgenomen was, onder bedreyginge, soo den Pananbahan sich echter mocht verkloecken deselve te beledigen, dat d'E. Comp. alsdan niet soude connen stilstaen hem daerover te beoorlogen ende ten uytterste te vervolgen; welcke reden dan geeyndicht synde, deed hy te voorschyn brengen deselve originele brieff, door Haer Ed. aen geciteerde Panambahan van Cheribon geschreven ende met den coopman Jacob van Dyck derwaerts gesonden, van soodanigen inhout als onder dato 20[en] der jongst affgeweken maendt July zy uytgedruct, die hem van geciteerde Panombahan origineel toegeschict was; dewelcke dan door een Maleyts schryver overluyt hebbende laten oplesen, begon Zyn Majesteyt de reden weder te vervolgen, seggende dat hy niet conde bevroeden waerom Haer Ed. sich met Cheribon ende Samadangh bemoeyde, gemerct geen van beyde die plaetsen den Mattaram oyt onderdanich waeren geweest, zynde oock niet de jegenwoordigen den wettigen Sousouhounangh maer een rebel en geweldich usurpateur, waerentegen de Cheribonse Princen niet alleen de rechte erffgenamen en Vorsten van dat landschap maer oocq van Samadangh waren, als streckende haer district in 't Oosten tot aen Tegal ende in 't Westen tot aen de revier van Craoan toe, besyden hetwelcken de Ceribonse heeren oocq van oude tyden her met de Coningen van Bantam in een seer naeuwe verbintenisse van bloetverwantschap aeneenverknocht waren geweest, ende waerom Zyn Majesteyt oocq, soo zy door ymant aengevochten quamen te werden, niet soude connen nalaten haer met alle macht ende vermogen te hulpe te comen, 't welcq hem leet soude wesen, indien sulcx tegen d'E. Comp. soude moeten geschieden, versoeckende dierhalven dat Haer Ed. die beyde plaatsen in haer wesen gelieffde te laten, opdat alsoo de vreede tusschen Battavia en Bantam niet gebroocken wierde maer bestendich ende langduyrich mochte blyven; hiermede zyn reden afgebroocken hebbende, gelaste Zyn Majesteyt Keay Aria Monjaja benevens de Pangirans Kidol en Loor om het heele geselschap in 't voorhoff wel te tracteren ende te onthaelen, 't welcq dan tot den avontstont toe duyrende, wiert den resident benevens de andere heeren weder binnengeroepen, in welckers presentie den Coninck aen denselven overgaff een toegesloten missive, met recommandatie, deselve sonder uytstel nae Batavia aen Haer Ed. voort te senden en daerop een cort ende spoedich antwoort te versoecken, onder ernstige betuyginge, echter in minnelycke expressien, dat hy van ganscher herten niet anders wenschte als met Batavia in een stille ruste ende vrede te mogen leven; nae hetwelcke den resident Caeff ende 't verder geselschap een vrundelyck affscheyt creechen, comende alsoo den derden dach, zynde den 10 deser, weder op Bantam te retourneren;

wyders wasser van Bantam niet bysonders te noteren, als eenelyck dat aldaer een handelscheepje van Madraspatnam over Malacca aengecomen was met 500 packen cleeden, etc.

Volght nu het translaat van de voorgeciteerde missive, door den Coninck van Bantam aan Haar Ed. geschreven.

Desen brieff door een suyvere, oprechte genegentheyt van Paducca Siry Sulthan, die Conincq en regeerder is over de stadt Bantam, en comt aan Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, ende Raden van India, die seer verstandich en vernuftich zyn om alle het volcq van Batavia te regeeren, die Godt wil geven een langh leven en dat nae eygen begeerte voor altyt in grootheyt mogen toenemen.

Verders hebben den Gouverneur Generael ende Raden van India een brieff aen den Sulthan Zamzoudin van Cheribon, die capiteyn Jacob van Dyck gebracht heeft, gesonden, van inhout, alsdat den Gouverneur Generael ende de Raden van India van meeninge waeren Cheribon leet aen te doen, 't gene den Sulthan Samsoudin tot Cheribon aen Paducca Siry Sulthan tot Bantam heeft bekentgemaeckt, alsmede den Gouverneur Generael ende de Raden van India van meninge waeren, gelyck in den brieff staat, den Sulthan van Cheribon quaet aen te doen, waervan Paducca Siry Sulthan van Bantam oocq tydinge heeft gehoort ende uyt den brieff van den Gouverneur Generaal ende de Raden van India mede verstaen, waerover Paducca Siry Sulthan van Bantam seer verbaest stont, denckende: Wat meent den Gouverneur Generael ende de Raden van India? dat die van Cheribon onderdanen van de Mattaram zyn? Van gelycken stater oocq in de brieff van den Gouverneur Generael ende Raden van India aengaende de volckeren van Samadangh, want indien den Gouverneur Generael ende de Raden van India van rechte meninge zyn den Sulthan van Cheribon leet aen te doen, wat raed ontrent ons? Want [1] die van Cheribon en zyn geen onderdanen van den Sousouhounangh Ingalaga; derhalven is het gevoelen van Paducca Siry Sulthan tot Bantam, indien den Gouverneur Generael ende de Raden van India sulcx van meninge zyn, dat se dan van gelycken mede quaet aen Paducca Siry Sulthan tot Bantam sullen doen.

Geschreven in de plaats Turtiassa op Dingsdach in de maant Augusty in 't jaar 1089 van de propheet Mahometh.

Des namiddachs wert alhier door den sergeant Bervelt, verselt met vier zoldaten, comende over lande van Tangjongpoura, een briefken aengebracht, door den lieutenandt Hendrick van den Eeden uyt de veltschans aldaer in dato 9 deser aen Haer Ed. geschreven, behelsende in substantie 't volgende:

Haer Ed. jongste schryven, gedachtekent ultimo July, was aldaer wel aengebracht benevens de 300 rd' contant tot verstreckinge van de gewoonelycke costgelden, ende dewyle Haer Ed. hadden believen te beveelen, daerop ten spoedichsten over lant te antwoorden, soo had men goetgedacht den sergeant Bervelt bovengenoemt

---

(1) Er staat: *vant.*

als den brenger te gebruycken, eensdeels om Haer Ed. van de bequaemheyt der wegen te beter onderricht te connen geven en andersdeels om tot geleyde van Singandrepa, regent tot Patimoangh, te dienen, die alsnu nae Batavia overgingh om sich ontrent Haer Ed. te vertoonen ende wegens de gestaltenisse der zaacken derwaertsover nader openingh te connen doen, waerinne gemelte Bervelt hem mede soude connen adsisteren, als zynde nu onlangs van Babbekan teruchgecomen, zedert welcken tyt van de Baleyers niet anders was gehoort, als dat se noch een parthye pady soude hebben verdestrueert;

ontrent den lieutenant van den Eeden waren verschenen Naya Doeta, opperhooft tot Inchie Pragy, en Naya Taroena, regent tot Tersenagara, clagende dat die van Sammadangh haer hadden laten aenseggen hun wooninge voortaen aldaer te moeten comen nemen, onder bedreyginge van haer, daertoe weygerich blyvende, te sullen dwingen, op hetwelcke dese luyden benevens oocq den regent van Chebet ende andere ten antwoordt hadde gedient, dat se sonder Haer E. licentie in geenen deelen gesint waeren haere wooninge nae een andere plaetse over te dragen ende hare jegenwoordige te verlaten, doch wat hiervan zy conden d'onse niet in waerheyt verclaren om de verscheydentheyt van de Javaense tydinge, die soo onseker waren, dat men om sich niet te misgrypen daervan niet veel durffde schryven, doch liepen onderwylen de geruchten ende wiert het oocq volmondich genoech geseyt, dat den Pangiran ende de verdere regeringe tot Samadangh, hoe schoonen gelaet zy ontrent Haer Ed. oocq toonde, nergens anders over uytwaeren als hun selven tot een vry coninckrycq op te werpen ende alle haere gebuyrvolckeren tot hunne gehoorsaemheyt ende onderdanicheyt te trecken, jae selfs geweldelyck te dwingen, gelyck se albereyts met de inwoonders van de negorye Schikao, boven Goedegoedoe gelegen, gehandelt hadden;

den gouverneur tot Tanjongpoura, Wiera Saba, had men verscheyde maelen tot zyn plicht aengemaent, soo om de besettelingen voor haer gelt met nootwendige leeftogt te versorgen als anderssints, ende souw men niet naelaten 't selve noch andermael op het alderernstichste te doen;

men versocht met alle eerbiedicheyt licentie om een bequame praauw te mogen coopen tot het op- ende afvaren van de revier ende mede, dat men met twee à 3 goede roers ende oocq eenige lampoly mocht werden voorsien;

nevens dese wiert overgesonden een lyste van eenige militairen, om verstreckinge van maendgelt op haere reecqueningh versoeckende;

den lieutenant van den Eeden had de rivier van Chebet in 't geheel tot aen Intche Sero toe affgemeten, doch noch niet in 't nette opgemaect, dat stont te geschieden als de Craoanse revier mede afgetekent soude zyn etc.

Diep in den avont comt te deser rhede uyt Banda over Bima en Sumbawa te verschynen de fluyt Goylant, medebrengende twee briefjens, 't eerste door d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaelberge en raet in dato 28 May uyt Banda, en het tweede door den Maccassaersen fiscael Adriaen van Daelen uyt geciteerde fluyt Goylant, zeylende voor de rivier van Sumbawa, in dato 22 July, beyde aen Haer Ed. tot Battavia geschreven, ende bezyden dien noch een cleen brieffje van den

Conincq van Bima en Turilia Gampo, zynde de twee eerste van geen sonderlingh belangh ende eenelyck van soodanigen inhout, als onder yders quartier in 't aencomende briefboecq kan werden naegesien, seggende den fiscael van Daelen by 't zyne dat Crain Panaragan, zoone van den Conincq tot Bima, sich nu eenige jaeren met de uytgeweken Maccassaren op de cust van Java onthouden, ende nu van zyn vader vergiffenisse van zyn misdaet versocht hebbende, om alsoo, het omswerven moede zynde, weder eens in zyn vaderlandt te mogen keeren, gemelte Conincq voornemens soude zyn, noch staende dit saysoen een besendinge nae Battavia te doen ende Haer Ed. goetvinden en beliefte te verstaen, of hy desen zyn zoon weder in genade opnemen ende thuyshalen zoude ofte niet, waernaer hy sich in 't geheel soude reguleren; staende by 't gemelte briefken noch genoteert, dat Dain Tellolo mede belofte hadde gedaen om weder metten eersten van Sumbauwa op te breecken en nae Maccassar te zullen gaen, hebbende bevoorens met zyn macker Crain Jerenika en de Sumbauwers ende Baleyers voor de laestgenoemde helpen innemen het eylant Lombocq, lange tegen die van Baly den oorloch hebbende gevoert; luydende wyders het translaet-briefken van den Coninck van Bima aen Haer Ed. aldus:

Een brieff uyt een oprecht suyvere genegentheyt nevens veel groete van den Coninck van Bima en Turilia Gampo en comt aan den Heer Gouverneur Generaal ende de Heer Admiraal, die groot en aansienelyck syn, alsmede vernuftig om alles te water ende te lande wel te regeeren en mededogende met alle arme ende nootdruftige, die oocq seer stantvastich zyn in 't onderhouden van hare contracten met alle groote Coningen en dat onveranderlyck, waarover (1) de geheele werelt geroemt en gepresen werden.

Verders, de brieven van d'Heer Gouverneur Generael ende d'Heer Admirael, die onse afgesanten, Outan en Intche Cadir genaemt, hebben gebracht, hebben wy seer well op den derden dach van de maendt February in gesontheyt ontfangen ende deselve met groote eere als 't behoort ingehaelt. Vanwegen de 100 musquetten en bandeliers, bedragende (2) 500 rd^{s}, als 10 vuyrroers die (3) bedragen 80 rd^{s} ende oocq 10 p^{ls}. loot, bedragende 80 rd^{s}, 10 p^{ls}. buscruyt, bedragende 200 rd^{s}, 't gene by malcanderen opgetelt bedraecht 860 rd^{s}, hebben wy met 860 p^{ls}. sappanhout betaelt, tegens een rd. 't picol volgens 't contract, dat wy met d'E. Comp. hebben gemaect, maer 't is wel waer dat Codia Derwits ende 't volcq van Sumbawa 't picol sappanhout geven (4) voor $^{7}/_{8}$ rd^{s}, waerinne wy haer niet connen volgen alsoo 't contract, dat wy met d'E. Comp. gemaect hebben, melt van een rd. 't picol, doch indien 't d'Heer Gouverneur rechte begeerte is tegens $^{7}/_{8}$ rd^{s} 't picol, wy sullen 't nu mede in betalinge daervoor geven, omdattet geweer ons wel heeft gevallen, doch wy versoecken aen den Heer Gouverneur Generael en

(1) Denkelijk te lezen: *waarom over*, of wel *waarover door*.
(2) Er staat: *bedragen*.
(3) Er staat: *de*.
(4) Het HS.: *gegeven*.

den Heer Admirael, dat 't selve biernae geen gevolch mach nemen in andere coopmanschappen ofte realen, maer wy blyven by een rd. 't picol volgens 't contract dat wy met de Comp. hebben gemaect.

Noch maecken wy aen den Heer Gouverneur Generael en den Heer Admirael bekent, als datter een schip is geweest waer schipper op was Intche Idop genaemt, die naer Sumba om te handelen wilde vertrecken ende hier is aengeweest om een pas van ons te versoecken, waerop wy tegens hem seyden, dat voor dees tyt niet en vermochten nae Sumba te vertrecken ende aldaer te handelen, omdat wy met die van Sumba noch in onlusten ende in oneenicheyt waeren ende oocq, indien de Comp. genegen was voor dees tyt nae Sumba te gaen om te handelen, wy 't van gelycke mede niet soude toelaten, waerover met alle nedricheyt vergiffenis versoecken, doch de affgesondene van capiteyn Pedro seyde: icq wil dat verbot niet naecomen, waerop hem in antwoort gaven: wacht dan soo lange dat den fiscael Adriaen van Daelen van Maccasser komt; maer den affgesondene van capiteyn Pedro seyde: icq begeer soo langh niet te wachten, dat den fiscael van Maccassar comt; wie sal 't verlies en schade die capiteyn Pedro daerby comt te lyden betaelen? want capiteyn Pedro heeft my met Comp. passe nae Sumba gesonden om te handelen, derhalven zal icq oocq derwaerts vertrecken; 't gene wy aen den Heer Gouverneur Generaal ende d'Heer Admirael bekent maacken om daerover op Battavia recht te doen, alsoo oordeelen wel gedaen ende recht beraden hebben met den affgesonden van capiteyn Pedro, want hy is tot drie maelen tegens ons verbot nae Sumba vertrocken. d'Oorsaecq waerom dit aen den Heer Gouverneur Generael ende d'Heer Admirael bekent maecken is, omdat die vyanden van de Comp. oocq vyanden van myn zyn ende die vyanden van myn oocq vyanden van de Comp. syn, ende omdat capiteyn Pedro een ingeseten van Battavia is, dierhalven maecken wy 't selve aen den Heer Gouverneur Generael ende Admirael bekent. Hy heeft oocq in syn schip volckeren van Sumba geladen, waerby hebben versocht om haer aff te vragen van wat plaetsen zy waeren, 't gene ons niet heeft willen toestaen.

Verders nae dees tyt hebben aen den Heer Gouverneur Generael ende den Heer Admirael niet te senden, maer wy bidden Godt dat Hy den Heer Gouverneur Generael ende den Heer Admirael een lancq leven en veel gelucq in dese werelt wil geven.

Geschreven op 't eylandt van Bima op Donderdagh, zynde den 16 dagh van de maent July in 't jaar Christy 1678.

Bestaende wyders de aengebrachte ladinge van voorgeciteerde fluyt Goylandt eenelyck van Bima en Dompo in:

1391 picols sappanhout, costende even sooveel rd• (1) ofte *f* 4173.

(1) Of liever *realen*, welke in het HS. veelal met dezelfde afkorting worden aangeduid die ook voor *rijksdaalders* dient. Dat de reaal van achten destijds drie gulden gold, blijkt Dagreg. 1676 pag. 177, waar de origineele tekst geene afkorting vertoont doch het volle woord *realen van achten*.

12 *d°*. Op heden in Raden van India gebesoigneert wesende over de saecken soo wegens den handel, mesnagie als anders ten comptoire Siam, is daerover genomen soodanigen besluyt, als onder dato deses by het resolutie-boecq deses casteels omstandich zy uytgedruct, ende soomede wegens de comptoiren tot Jamby ende Palembangh.

Wyders is oocq tot meerder stuytinge ende uytroyinge van alle voorname handel buyten d'E. Comp. te deser plaetse nae verscheyde aendachtige deliberatien goetgevonden te emaneren ende te doen publiceren de naevolgende twee biljetten, 't eerste op de schepen, vanhier naer Suratta, Persia, Cormandel, Bengale ende alle andere plaetsen vertreckende, en 't andere omme alhier aen lant allomme daer 't behoort voor alle dienaren, borgeren ende andere ingesetenen tot haer precise naricht geaffigeert ende aengeslagen te werden, luydende het eerste tegen 't affschepen ende overnemen van allerhande particuliere goederen in Comp. schepen van woorde te woorde aldus:

Den Gouverneur Generaal ende de Raden van India allen dengenen die desen onse ordre sullen sien ofte hooren lesen ([1]), doen te weten:

Alsoo tot leetwesen bevonden wert, dat de particulieren handel en 't inschepen van particuliere goederen in Comp. schepen niettegenstaende de scherpe ordre en placcaten daertegens geëmaneert by eenige stoute ministers echter niet en wert nagelaten, maer nae de dagelycxe ervarentheyt noch al veeltyts ondernomen en in 't werck gestelt, soo is, om dat schadelyck quaet nae de ernstige en laest gerenoveerde intentie der Heeren Meesters eenmael nae vermogen uyt te roeyen en te dempen, jegenwoordich goetgevonden ende geresolveert by desen aen een ygelyck bekent te maken ende te doen publiceren, dat in welcke schepen die vanhier naer eenige plaetsen comen te vertrecken eenige particuliere coopmanschappen buyten die d'E. Comp. toebehooren ende insonderheyt dese ondergespecificeerde als: rouwe zyde, cooper, thin, spiaulter, gommelacq, schilpatshoorn, sandelhout, sappanhout, benjuin, amphioen, speceryen etc. mochten werden bevonden en achterhaelt, aenstonts, boven de confiscatie der goederen, de schippers, boeckhouders off ondercoopluyden, opperstierman, hoochbootsman, schieman, bottelier en cuyper van alsulcke bodems, als die de toesicht daerop en tegens ten principalen aengaet ende nu oocq nader hoochlyck wert aenbevoolen, derwegen sonder eenige forma van proces, onaengesien wat verschooningh ofte ignorantie zy mochten voortbrengen, sullen worden gedeporteert ende buyten Comp. dienst gecasseert, ende wyders daerenboven oocq soodanich arbitralycken worden gestraft, als men naer bevindinge van saacken sal oordeelen te behooren, ende waerop de respective fiscaels ende verdere hooftofficieren der justitie, als namentlyck den Bailliu en de Landdrosten, werden expresselyck geordonneert, sonder aensien van persoonen off eenige conniventie ten naeuwkeurichsten

([1]) Het woord *saluyt* dat hier weggelaten is, wordt ook elders in plakkaten van dien tijd wel overgeslagen.

te letten ende vigileren, en dese onse ordre ende intentie der Heeren Meesters ten rigoureusten uyt te voeren, alsoo den dienst ende 't welvaeren van d'E. Generale Comp. daeraen ten hoochsten zy gelegen. Waervan sich dan een ygelyck ende insonderheyt de schippers ende verdere scheepsofficieren sullen hebben te houden voor gewaerschout, alsoo het vast staet dat buyten kennis van dese officieren gene goederen binnen scheepsboort kan gebracht werden, en dienvolgens den eenen voor den anderen sall moeten instaen. Een yder zyt dan voorsichtich om haerselven ende andere voor schade en schande te behoeden, sullende de aenbrengers van soodanige waeren niet minder genieten als $^1/_3$ part van alle soodanige goederen als in de schepen sall achterhaelt en nochtans haere namen verswegen worden, ende soodanich daerenboven werden geadvanceert tot soodanige bedieningen, als zy zullen bequaem geoordeelt werden, gelyck dusdanich de expresse ordre der Heeren Meesters is dicterende ende medebrengende.

Volght het tweede biljet van dusdanigen inhout:

Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, mitsgaders de Raden van Nederlandts India alle dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt, doen te weten:

Naerdemael de ordre, op 18 February deses jaers by ons verleent ende gepubliceert tegens den aenbrengh en vercoop van allerley soorten van Moorse ende vreemde lywaten ende amphioen te deser stede, ons ernst ende de tyt, by voorsz. ordonnantie gestipuleert, al ruym verstreken zy, soo is 't, doordien de Chinese winckelliers ende passersitters wederom aen ons syn clachtich gevallen en versocht hebben, datter tegen den aenbrengh van voorsz. vreemde cleeden, 't welcq noch all veeltyts soude in swangh gaen ende gepractiseert werden, nader mochte werden voorsien, dat wy om 't belangh ende nootwendicheyt van dien ten dienste van de Generale Comp. goetgevonden ende vastgestelt hebben, nu nader wel expresselyck aen allen ende een ygelyck te interdiceren ende te verbieden, gelyck wy doen by desen, den aenbrengh en vercoop van allerley slach Moorse ende andere vreemde cleeden, soo binnen als buyten deser stede ofte de jurisdictie van dien (¹), noch oocq dat nieman t sich sal verstouten eenige lywaten, 't sy by groote ofte cleene quantiteyt, en schoon se al van d'E. Comp. gecocht waren, op eenige plaetsen te mogen venten nochte langs de straten doen omdragen dan alleen ter plaetse van de ordinaire kleedenpasser ofte de gewoone Chinese ofte Hollandse winckeliers, die daervoor 's Comp. gerechticheyt betalen en dienvolgens alleen daertoe zyn gepriviligieert, op verbeurte van confiscatie alle soodanige alsser sullen werden achterhaelt op 't straat buyten de gewoone winckels, te verdeelen $^1/_3$ pro fisco, $^1/_3$ voor gemelte winckeliers en $^1/_3$ voor het lazarushuys, en waerenboven dan nu mede geresolveert

(¹) Er staat: *van van dien.*

en verstaen is, oocq absoluyt aff te schaffen en te verbieden allen incoop van rouwe zyde, cooper, thin, spiaulter, schilpatshoorn, sandelhout, sappanhout, benjuin, gommelack, amphioen, speceryen etc., soowel voor alle Nederlandse als inlandse ingesetenen en onderdanen te deser plaetse, ende sullen derhalven oocq by aencomste eeniger vreemde negotianten die de Hooge Regieringe hier comt te permitteren, gene onser voorsz. ingesetenen eenigen anderen incoop van goederen off waeren derselver vermogen te doen, dan alsulcke die voor d'E. Comp. en haer interest niet prejudiciabel zyn, ende naer voorgaende opgevinge van den ontfanger en licentmeester door ons sullen werden gepermitteert, mits dat dan oocq d'E. Comp. voor alsulcke goederen, als sy comt aen te nemen, sal betaelen eerlycke prysen volgens de merct off à prys courant, soodanich gereguleert dat cooper en vercooper in de billickheyt sullen mogen bestaen, op pene van confiscatie aller sulcker goederen en noch verdere arbitrale correctie die deselve mogen aengaen, naer bevindinge van zaacken, waerop dan de respective fiscaels, bailliuwen ende landdrosten gesamentlyck en yder in 't bysonder zyn gelast en aenbevoolen scherpelyck te letten ende doorgaens exact ondersoecq nae te doen, om alle soodanige quade practycquen voor te comen ende uyt te roeyen.

13 *d*°. Des morgens wert d'E. Heer Extraordinaris Raedt Jacob Jorisse Pits, gedesigneert Gouverneur van Malacca, door d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselschapt met d'Heeren Extraordinaris Raden Willem van Outhoorn en Joan Camphuys mitsgaders eenige andere gequalificeerde, nae het nemen van een vriendelyck affscheyt van Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generaal etc., door de gewapende comp. deses casteels, staende nae gewoonte gerangieert van de puye aff tot aen de Waterpoort toe, nae de rheede geconduiseert aen het jacht Nieuw Noortwyck, alwaer dan gesamentlyck verscheenen wesende, wiert zyn E. volgens luyt van den opene commissie, door Haer Ed. op deselve gedecerneert, over den volcke geauthoriseert, nae hetwelcke gemelte E. Heer Directeur Generael ende het verdere geselschap, sich een wyltje aen boord met het doen van 't middachmael ende 't omdrincken van een glaesie tot affscheyt onthouden hebbende, weder des naemiddachs aen land comen, latende meergemelte Heere Pits aen boord verblyven, die dan des avonts met het jacht Nieuw Noortwyck voormelt mitsgaders de jachtjens Hoop en Bantam benevens een champan onder zeyl gaet, medenemende soodanigen missive, aen den Heere Ordinary Raedt Balthasar Bort mitsgaders den raed aldaer geschreven, als onder dato deses by het uytgaende brieffboecq can werden beoocht ende naegelesen, zynde wyders de geciteerde drie bodems voor 't Malaxe gouvernement beladen met de volgende goederen:

In Noortwyck:

5035 ℔ gariphelnagelen;
160 ℔ caneel;

1952 ℔ geraffineerde pypswavell;
3096 ℔ Batavise poeyerzuycker;
3209 ℔ platloot;
100 vaten vleesch;
70 d°. specq;
10 vaeten haentjesbier;
85000 guldens contant ende voorts verscheyde andere provisien, equipagiegoederen, munitien van oorloge, gereetschappen, tesamen bedrage .... ƒ 125032: 4:14.

In de Hoop:

6 leggers Rynse en France wyn;
20 vaeten haentjesbier;
20 corven swarte zuycker, ende voorts ([1]) eenige munitien van oorloge en equipagiegoederen, beloopende.... ƒ 4544: 2:—.

In Bantam:

20 lasten Javaens zout, costende .... ƒ 612:—:—.
Soodat het affgescheepte in 't geheel voor Malacca comen te beloopen .... ƒ 130188: 6:14.

Ten desen dage is alhier per Javaens vaertuych een cleen briefken aengebracht, door de opperhooffden van 't schip Tidore, uyt het vaderlandt in de Straedt gearriveert, aen Haer Ed. geschreven, in dato 11 Augusty, behelsende eenelyck een bekentmaeckinge ([2]) van haer behouden verschyninge aldaer over de Caep de Goede Hoop.

14 *d°*. Wert per een expres Javaens vaertuych, comende van Bantam, een missive ([3]) aengebracht, door den Engelsen resident mr. Robbert Parker en den Deenschen resident Joan Joachim Pauly tesamen in dato $^{2}/_{12}$ Augusty in onse tale aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van dusdanigen inhout:

Ed. Erntfeste, Hooghachtbare, Manhafte, Welwyse, Voorsienige, Seer Genereuse Heeren.

Wy hebben voor ontrent een maendt verleden het schip Bon Avontura genaemt van Pangiran Coulon, des Sulthans van Bantams broeder, voor een somme van vyfduysent Spaense realen aen ons gehandelt en hebben voor goet gevonden het gemelte scheepje nae de Manilhas te senden, maer terwyle aldaer geen vrye ende openbare negotie door ons Europianen mach gedaen

([1]) Er staat: *voor*.
([2]) Er staat: *bekentmaeckende*.
([3]) Het HS.: *misse*.

werden, hebben wy gemelte Pangiran moeten bewegen om op zynen name ende onder des Sulthans vlagge dit voorgenoemde schip derwaerts te senden, gelyck hy dan mede op zynen name van UEd. achtbaren een zeebrieff heeft verworven, hetwelcke ons aengedreven heeft om het schip meest met onse eygen goederen te versenden ende aff te schepen, gelyck wy daerover grondich bewys ende cognoissementen van onse dienaren Francisco de Crus Armeniër [1] ende Insie Judo [2] Moor, die wy de negotie derwaerts opgedragen hebben, (van noden zynde) sullen connen verthoonen, maer wy moeten nu met leetwesen verstaan, hoedat dese Javanen door eenige ingecomene nouvelles van de Oostcust deses eylandes ongenoecht zyn ende alteratie [3] maacken, by mancqement van satisfactie genegen zyn te oorlogen, waerdoor licht misverstanden door UEd. achtbaren van Batavia ende desen Sulthan mochten oprysen, hetwelcke met den oorloch mocht geëyndicht werden. Alsoo [4] hebben wy niet willen naelatich zyn, UEd. achtbaren in tyts ende voordat eenige onheylen opcomen dit voorgenoemde te adviseren, niet twyffelende UEd. achtbaren sullen by soodanige occasie voorgenoemt ons scheepje, onse goederen ende contanten door UE. bevelhebbers ongemolesteert te laten verblyven ordonneren, gelyck wy om hetselve by UE.achtbaren mits desen vrundelyck versoecken.

Wy sullen inmiddels nae vrundelycke groete UEd. achtbaren in de genadige bescherminge des Almogenden beveelen ende verblyven

(*onder stont:*)

Ed. Erntfeste, Hoogachtbare, Manhafte, Welwyse, Voorsienige, Seer Genereuse Heeren,

UEd^{e} dienstwilligste dienaars

(*was geteyckent:*)

ROBBERT PARCKER en
JOAN JOACHIMI PAULI.

(*ter zyden stont:*) Bantam ady $^{3}/_{13}$ Augusto 1678.

Tegen den avont is hier noch een cleen briefken van Bantam aengebracht, door onsen resident Willem Caeff gisteren aen den licentmeester ende sabandaer Ockersen geschreven, in sich niet anders bevattende als een corte verwittigingh, dat d'Engelse vrunden tydinge hadden erlanghi dat een harer schepen, den 30 Maert oude styl uyt Engelandt gezeylt, in de Straat Sunda gearriveert was, sonder dat se tot [5] eenige particuliere nouvelles hadden gehoort, als eenelyck in generale termes dat het in 't coninckryck van Engelandt allenthalven wel stont.

15 *d^{o}*. Des namiddach wert alhier per zeker Maleyer, comende met eygen vaertuych van Java's Oostcust, mondelinge tydinge aengebracht, dat d'Ed. Heere

(1) Er staat: *armenem.*
(2) Misschien *Mudo*, d. i. *moeda.*
(3) Misschien te lezen: *altercatie*; na *maacken* schijnt *en* uitgevallen.
(4) Er staat: *als.*
(5) Lees: *tot noch.*

Ordinary Raed, Superintendent, Admiraal etc. Anthonio Hurt albereyts met het gros van de crychsmacht voor Jappara verschenen en aldaer aen landt getreden was.

Nadien uyt het hiervooren staende schryven van den resident Willem Caeff, gedachtekent 10 deses, en daernevens gevoechde missive van den ouden Sulthan tot Bantam, des anderen daechs door den bottelier Huych Boy alhier aengebracht, niet anders can werden verstaen ofte gemelte Sulthan moet de besendinge door de coopman Jacob van Dyck aen den Panombahan tot Cheribon verkeerdelyck opgevatt en Haer Ed. goede intentie, in het schryven aen deselve onder dato 20 July laestleden uytgedruct, quaelyck begrepen hebben, soo is op heden, om deselve Conincq van dese quade opinie te ontlasten ende in een beter gevoelen te brengen, goetgevonden, den gemelte bottelier Huych Boy desen avont weder teruch nae Bantam te senden met een antwoort-brieffje in de Maleytse tale aen den gemelten Coninck aldaer van desen inhout:

Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India senden desen brief uyt een suyver en oprecht herte aan Paducca Siry Sulthan, die Bantam met groote wysheyt ende verstant regeert, die wy toewenschen een lang leven, gesontheyt en alles wat hy van den grooten eenigen Godt sal begeeren.

Den Gouverneur Generael en Raden van India hebben wel ontfangen den brieff, door Paducca Siry Sulthan afgesonden om ons kennisse te doen van de besendinge, die wy aen den Panombahan van Cheribon door den capiteyn van Dyck hadden gedaen, gelyck ons oocq onsen eygen brieff derwaerts geschreven weder toegecomen is, en altyt een getuygenisse sal wesen, dat wy in geenderley wyse eenich voornemen hebben gehadt of noch hebben om Cheribon eenichsints leet aen te doen, maer veeleer blyct in dien brieff, dat wy het lant van Cheribon alle vruntschap betoonen met haer ten besten te raden en haer stil ende gerust te houden, ende dat wy dan den vrede tusschen hem ende den Sousouhounangh sullen helpen conserveren. Soo getuycht oocq den brieff, van den Panambahan van Cheribon aen ons geschreven, dat hy de zaecke recht ende nae onse intentie verstaen heeft. Wy soecken niet anders dan de rust en vrede tot welvaeren van alle menschen op dit eylant ende begeeren geen oorloch met niemand, en die Paducca Siry Sulthan anders soecken wys te maacken zyn quade menschen en vyanden [1] om Batavia en Bantam, die als een zyn, tot tweedracht te brengen ende opdat Paducca Siry Sulthan nader kennisse van de oprechte meyninge van den Gouverneur Generael ende de Raden van India mach becomen, soo sullen wy over weynich dagen den capiteyn van Dyck nae Bantam senden, die alles nader by monde ofte geschrifte uyt onsen name sal verclaren.

Geschreven tot Batavia in 't Casteel den 15 Augusto 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOF VAN GOENS.

---

[1] Wellicht te lezen: *branden.*

16 *dº*. Des voormiddachs zyn de twee biljetten, hiervooren op den 12 deser geinsereert, met de gewoonelycke plechticheden solemnelyck ten overstaen van d'E. fiscael van India ende twee gecommitteerde leden uyt den Achtbaren Raedt van Justitie eerst hier binnen 't casteel ende daernae van 't stadthuys te doen, vervolgens ([1]) op de rheede den volcke voorgelesen ende gepubliceert, ende wyders allomme aengeslagen ende geaffigeert.

Dese namiddach zyn in de voorstadt, even buyten de Rotterdammer poort tegenover de stadswalle en 's Comp. slavenquartier, door een schielycke ontstane brand ruym dertich bamboese ende oocq eenige stene pedacken tot cole ende in d'assche geraect, sonder dat men d'oorsake waerdoor deselve is veroorsaect heeft connen vernemen.

Op heden is op het gedane rapport van den equipagiemeester en gecommitteerde schippers wegens de slechte gestalte van het jacht Battavia goetgevonden, 't selve als een sleet ([2]) aen de wal te laten haelen ende aen de meestbiedende te vercoopen.

d'E. Daniel Parvé, by resolutie van den 5 July laestleden geëligeert zynde tot Commissaris en Directeur over 's Comp. emportante negotie in Suratta, soo is alsnu in Rade van India goetgevonden en verstaen, deselve toe te leggen het ordinare directeurs-tractement van 180 guldens ter maendt, aenvancq sullende nemen soodrae als zyn E. van gemelte directie transport ontfangen sal hebben.

Wyders is noch ten desen dage goetgevonden ende verstaen de Engelse ende Deense agenten op haer brieffie, hiervooren op eergisteren geinsereert, ten antwoort toe te laten passen, dat Haer Ed. geen onlusten noch oorloch met die van Bantam of eenige ander soecken, maer ingevalle deselve tegen hoope d'E. Comp. mocht werden opgedrongen ende aengedaen, dat gedachte Haer Ed. alsdan niet sullen connen naelaten de soodanige weder aen te tasten ende alle mogelycken affbreucq toe te brengen, echter onder versekeringh dat men middelerwyle alles zal trachten toe te brengen, wat tot conservatie van goede vruntschap tusschen onsen staet mitsgaders de Engelse en Deense vrunden can comen te strecken.

17 *dº*. Op heden schryven Haer Ed. in Maleytse tale een cleen brieffje aen Jangh de Pertuan, Conincq tot Cambodia, in antwoort op zeecker zyn brieffje aen Haer Ed. geschreven, door den Maleyts ingeseten Intchie Lanangh alhier aengebracht ende op primo Maert laestleden geinsereert, met welckers vaertuych desen weder affgaet, luydende in onse tale aldus:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders alle de Raden van India zenden desen brieff aen Jang de Pertuan, Conincq over 't landt van Cambodia, die vermaert is in den oorloch ende die zyn volcq wel regeert, beneffens haren toegenegen groete ende toewenschinge van alle voorspoet ende victorye over zyne vyanden.

Den brieff, die Jang de Pertuan met de anachoda Intchie Lanangh aen ons heeft geschreven, is by den Gouverneur Generael ende de Raden

([1]) Mogelijk te lezen: *ende daernae voor 't stadhuys* (of: *van de puye van 't stadhuys*) *en vervolgens.*

([2]) Sic. Het marginale extract zegt: *tot een sleet.*

van India wel ontfangen, ende daerbenevens een p[l] benjoin en 10 p[l] gommelacq, alles met een oprechte genegentheyt, ende dewyl den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India niet anders en begeeren dan met Jang de Pertuan althoos te onderhouden een oprechte vruntschap, soo hebben wy met het vaertuych van voorsz. Intchie Lanangh niet connen naelaten in handen van den nachoda Abdul weder aen Jang de Pertuan tot een gedachtenisse ende betuyginge van goede genegentheyt te senden 4 p[l] (¹) rode bethilles, 8 d°. witte, 1 goude allegias, 1 vaetje buscruyt, 8 ℔ nagelen, 6 ℔ nooten, 2 ℔ foely ende 1 cas roosewater, 't welcq den Gouverneur Generael en Raden van India versoucken als een blom en teecken van lieffde mach geaccepteert werden.

Batavia in 't Casteel den 17 Augusto 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

Des namiddachs wert door seker Battavias vryburger, comende met eygen vaertuych van Java's Oostcust, de tydinge, hiervooren onder 8 deses gementionneert, nader geconfirmeert, van dewelcke buyten allen twyffel de sekerheyt en omstandiger bericht sall volgen.

18 *d°*. Naedemiddach comt alhier van Palembangh te retourneren het schip den Eendracht, medebrengende drie briefies, 't eerste door den resident Joannes Schilhoorn in dato 23 Juny, het tweede door den Commissaris Jan van Leenen in dato 14 July, beyde uyt Palimbangh, en het derde door den Heer Commissaris ende Commandeur Martinus Caesar mitsgaders den raedt op 13 des laestgenoemden maendts uyt het schip de Betuwe, alle aen Haer Ed. tot Battavia geschreven, van alsulcken inhout als, by de twee eerste onder 't quartier Palimbangh ende het laeste onder China, in het aencomentlyck briefboecq nader can werden gesien, in sich vervattende geen sonderlingh nieuws, waerdich alhier te noteren.

By het laestgenoemde briefken van d'E. Caesar en raedt voormelt is te sien, dat de nae China vertreckende bodems voor de rivier van Palimbangh, om volgens ordre vanhier hare overige scheepsruymte te vullen, noch uyt geciteerde Eendracht hebben overgenomen 255700 cattys swarte peper, welckers bedragen hiervooren in 't generael onder 4 July in de factura van de bodems Betuwe, 't Huys te Cleeff, de Zyp en de hoecker de Brandgans al ingereeckent zy ende aldaer nader can werden beoocht.

Den Commissaris Joan van Leenen hadt ontrent den Conincq van Palimbangh sooveel weten uyt te wercken, dat hy het tractaet, jongst door d'E. Commissaris Dirck de Haes met deselve geslooten ende hiervooren onder dato 5 May laestleden geinsereert, in eenige poincten tot Comp. voordeel nader hadde gelieven te verclaeren ende te amplieren, gelyck hieronder can werden beoocht.

Byvoegsel, dienende tot nader verclaringe en meerder bevestiginge van 't jongste contract van den 20 April deses jaars, zynde op heden

(¹) Lees: *p*ˢ, d. i. *pees*.

den 3 July 1678 tusschen Sulthan Ratoe, Conincq van Palimbangh, en d'Hoog Ed. Heer Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende d'Ed. Heeren Raden van Nederlants India door wederzydse gecommitteerdens, den Pangiran Macahoemy ter eener en den Commissaris Jan van Leenen ter andere zyde, overeengecomen ende gesiooten in maniere als volght.

In den name Godes, Amen.

Op 't eerste articul van 't contract.

Dat by ongelegentheyt en absentie van een off twee der gestelde vier factoors van Sulthan Ratoe d'opperhooffden van de Comp. alhier met drie off twee van de vier factoors sullen connen handelen, doch in presentie van den sabandaer.

En soo wanneer eenige van de vier factoors hun onbehoorlyck comen te dragen, sullen de opperhooffden sulcx aen Sulthan Ratoe off Pangeran Depatty bekentmaecken, welcke dan daervan sullen oordeelen om een ander factoor in plaets te stellen.

Op het tweede articul.

Wanneer de peper buyten gewoonte vuyl ofte met aerde ende steentjes gemenght bevonden wert, zal Sulthan Ratoe ende Pangiran Depatty daerover straffe doen en beletten.

't Derde articul is in syn geheel gebleven.

Op het vierde articul.

Dat soo wanneer Sulthan Ratou nae eenige plaetsen gesanten committeert, de peper daermede sendende tot schenckagie, maer gansch niet tot vercoopingh zal dienen ende niet meer als 1000 picol in een jaer mogen beloopen, doch sal by de Nederlanders niet werden affgewogen, ende de ondersaten van Palimbangh, geen peper vervoerende, sullen oocq door d'E. Comp. niet werden verhindert te vertrecken.

Ende als Sulthan Ratou gesanten nae Batavia send, sullen deselve niet eerst op Bantam mogen aenloopen ende, sulcx echter doende, zal Sulthan Ratoe deselve straffen.

't 5e, 6e, 7 en 8 articul syn mede in haar geheel gebleven.

Op 't negende articul.

Dat alle de peper, in de landen van Palimbangh vallende, alleen by d'E. Comp. genegotieert ende vervoert sal mogen werden, uytgesondert de 1000 picol jaerlycx tot geschencq van Sulthan Ratou, als op het 4 articul zy gesecht.

Het 10, 11 en 12 articul syn oocq in haar geheel gebleven.

En is het voorige contract vermeerdert met de drie volgende articulen.

13 articul.

Dat ingevalle eenige andere persoonen buyten de vier gestelte factoors van Sulthan Ratoe voor hunselven met de E. Comp. willen handelen, sulcx met kennisse van Sulthan Ratoe zal mogen geschieden ende anders niet.

14 articul.

Dat eenige ondersaten van Palimbangh elders vertreckende, daertoe een pas van de opperhooffden alhier sullen versoucken en wedercomende hun pas oocq in 's Comp. logie moeten vertoonen ende dat (1) de opperhooffden hun den aenbrengh niet en sullen verhinderen noch de vaertuygen visiteren, maer gene andere onderdanen als de Palimbangers vermogen eenige Moorse ofte Cormandelse cleden van die custen noch amphioen hier aen te brengen, maer zullen alsdan door d'E. Comp. affgewesen ofte buytengehouden werden, maer, gene van die sorteringe cleden off amphioen inhebbende, sullen niet verhindert werden hier in te comen.

Vyfthiende articul.

Dat de contracten, op den 29 Juny anno 1662 tot Batavia ende op 20 April anno 1678 met d'E. Commissaris Dircq de Haes tot Palimbangh, mitsgaders alle dese poincten ende nadere verhandelingh door Pangiran Depatty en Pangeran Macaboemy met den Commissaris Jan van Leenen, als in 't hooft deses vermelt, geslooten, voor onveranderlyck ende met wederzytse genegentheyt tot vereeniginge van Palimbangh en Batavia, soolangh als de sonne en mane schynsel geven ende dach en nacht duyren sall, gelyck mits desen versoecken, voor eeuwich en althoos vast en bestendich zal werden gehouden.

(Onder stont:) **Palimbangh, Sondach den 3 July 1676 (2).**

(was geteyckent:)

JAN VAN LEENE,

ende daernevens eenige Javaense caracters, beteeckenende de naem van Pangeran Depatty, outste zoone van den Sulthan Agon tot Palimbangh, en Pangeran Macaboumy, beyde in desen als gecommitteerdens gevolmachticht.

Bestaende wyders de hier aengebrachte ladinge van voorgeciteerde schip den Eendracht van Palimbangh uyt:

800000 cattys swarte peper;

280 catty drakenbloet;

2626 bossen bintrottingh, tesamen costende *f* 84938:11:11.

(1) Er staat: *ende aen.*

(2) Sic.

Des avonts erlangen per Javaens vaertuych van Bantam een briefken, door den resident Willem Caeff in dato 16e deser aen Haer Ed. geschreven, verzelt met een dubbelde missive van d'Heer Gouverneur Jacques Caulier en raedt op Cormandel, gedachtekent ultimo January, waervan de originele op den 23 April laestleden per de fluyt 't Huys te Spycq al is ontfangen, mitsgaders noch een origineel brieffjen van d'Heer Gouverneur Balthasar Bort en den raedt in dato 14 Juny uyt Malacca, synde beyde met het Engelsch schip St. Rosa op Bantam aengebracht ende onder haer quartier in 't aencoment brieffboecq ingeschreven, luydende wyders het Bantams brieffken van den resident Caeff voormelt in substantie als volcht:

den 10 deses was het jongste schryven van hem nae Battavia affgegaen;

zedert waeren van Java's Oostcust twee gesanten op Turtiasa by den ouden Bantamsen Conincq verscheenen, d'eene uyt de Mattaram door Pangiran Pougair, ende d'andere uyt Cadiry door Troenajaja derwaerts geschict, comende de boodschap van hun beyden ten meerendeele overeen, bestaende hierin dat se versochten, dewyl zy nu gereetstonden om haere begonnen concepten voort te setten, dat den Conincq van Bantam volgens zyn belofte Batavia mede den oorloch wilden aendoen, om alsoo de Comp. allomme de handen vol wercks te geven, op hetwelcke dien Vorst hun tot antwoordt hadde gedient, dat (1) hy sich eerst dierwegen nader soude dienen te beraden, om dan wyders te doen dat hem best soude duncken, doch hadde Key Aria Monjaja en Pangiran Kidol dese occasie soodanich weten waer te nemen, dat hun toegestaen was op den naem van den laestgenoemden eenich gewapent volcq nae Samadangh te mogen senden, sulcx zy nu beyde lustich besich waeren Maccassaren, Baleyers ende ander volcq te werven, mitsgaders parthye vaertuygen te vervaerdigen om tot haer overvoer nae Indermayoe te dienen, 't welcq sommige vermeynen dat door den jongen Conincq wel mochte werden verhindert, als beginnende sich daer al tegen te stellen, schynende middelerwyle het toelech van de twee eerste genoemde heeren te wesen om door het voortsetten van hare desseynen op Sammadangh sooveel uyt te wercken, dat daeruyt een oorloch tusschen Bantam en Batavia mochte comen te ontstaen, buyten allen twyffel om daeruyt haer particulier gewin en voordeel te zoecken, als hebbende Key Aria voormelt onder het volcq laten divulgeren, dat het noyt met Bantam wel soude gaen soolange de vrede met Battavia wiert gecontinueert;

op Bantam wiert onder de gemene man oocq sterck gemompelt, dat eenige Mahomethaense priesters nae de jurisdictie van Batavia vertrocken waeren, om de groote ende andere rivieren daerdoor loopende te vergiftigen en souden se albereyts allerhande cleene eetwaeren als van soute visch, tamarinde, pisangh etc., dagelycx uyt die stadt nae Batavia gevoert werdende, soodanich toegemaect hebben, dat deselve niet sonder gevaer van 't leven te nuttigen soude zyn;

den ouden Sulthan had alle de inwoonderen op Turtiasa van gewaet doen veranderen ende op de wyse der Maccassaren om voortaen van de Bantamse inwoonders onderscheyden te connen werden, en met verwonderingh had den resident

(1) Het HS. *dan.*

Caeff op zyn laeste aenwesen aldaer gezien, dat het palleys tot Turtiassa met sulcx schoon handgeweer van snaphanen, donderhussen etc. was verciert, 't geen den Conincq nu onlangs door d'Engelse toegebracht was, die sich wel durffde beroemen bequaem te wesen, een leger van (¹) 60000 mannen te velde te connen brengen ende daeronder wel 10000 met schietgeweer, 't geen echter by geciteerde resident niet conde werden gelooft, maer wel dat hy alleen het laestgenoemde getal in gewapende crygers soude connen op de been uytleveren, ende dan voorts de rest aen bequame landluyden en trosjongers, om als se eens uyt mosten trecken haer de bagagie nae te dragen;

nu eenige dagen achter den anderen was door last des Conincx by gommeslach bekentgemaect dat yder manspersoon tot hooftschattinge soude hebben op te brengen 5 bossen pady, dat wel (²) te doen soude zyn, omdatter dit zaysoen een rycq gewasch gevallen was;

seker Engels scheepje, genaemt S^t^. Rosa, was van Madraspatnam op Bantam verscheenen;

't schip Tidore, uyt het vaderlandt in de Straat Sunda gearriveert, had men behoorlyck van ververssinge voorsien;

d'Engelse vrunden hadden haer brieven van 't schip den Aigel, uyt Engelandt in de Straet Sunda gearriveert, al ontfangen, meldende dat de Francen de groote stad Gend ingenomen ende Dixmuyden belegert hadden en dat de croone Engeland hun tot noch niet hadde gedeclareert, maer waeren onderwylen 5 à 6000 mannen tot secours van de Spaense Nederlanden nae Oostende vertrocken en souden er noch een parthye volgen, om dan gesamentlyck yets tegen de Francen te ondernemen;

't Engels schip de Phenix stont binnen weynich dagen met 3100 picols Jappans staeffcooper, 2500 picols spiaulter, 50 picols schiltpatshoorn etc. nae Suratta te vertrecken;

den bottelier Huych Boy was met Haer Ed. missive aen den ouden Conincq op Bantam verschenen, met dewelcke den resident Caeff sonder uytstel nae Turtiassa stont te vertrecken, om deselve aen gemelte Vorst te overhandigen.

Des avonts vertrect vanhier den coopman Joannes van Heden met het jacht den Batavisen Coopman over Palimbangh nae Jamby om het vacante opperhooftschap aldaer te becleeden, medenemende een memorie tot desselfs naricht, een missive aen den Jambysen p^len^ residenten Gerrit Meur en Adam Westerman, mitsgaders oocq een missive aen den commissaris Jan van Leenen tot Palimbangh ende noch twee missives, d'eerste aen den coopman Adriaen van der Walle, opperhooft, ende den raedt, ende de tweede in 't Maleyts aen den Conincq tot Andrigiry geschreven (als sullende gemelte jacht nae verrichter zaacken op de twee eerste plaetsen nae derwaerts voortgaen), alle van soodanigen inhout als vervolgens by het uytgaende briefboecq nader can werden beoocht, zynde wyders geciteerde jacht de Battavise Coopman beladen met de volgende goederen en coopmanschappen:

(¹) Boven dit woord heeft het HS. verkeerdelijk een streep, zoodat het leest: *van de.*

(²) Er staat: *vel.*

voor Jamby:

720 stucx brede chits;
6070 ℔ loot;
1220 ℔ Hollandts stael, voorts parthye provisien, schryfftuych etc., tesamen bedragende .... ƒ 3932 : 15 : 14;

en voor Andrigiry:

6000 p^s. Mexicaense realen;
400 blauwe betthilles ende voorts eenige provisien, schencagie-goederen etc., tesamen costende............ » 17007 : 1 : 4.
Sulx 't affgescheepte tesamen bedragende..... ƒ 20939 : 17 : 2.

19 *d^o*. Op heden is goetgevonden over de comp. pennisten deses casteels, daer cappitain van is d'eerste oppercoopman Gerrit Vreelandt, in plaets van den affgaenden lieutenand Simon Keerdekoe te laten optreden den vendrich Emanuel Bornezee ende weder in desselfs plaets tot vendrich te verkiesen den coopman Joan van Hoorn, item over de comp. der stadt, daer capiteyn van is d'E. Commandeur Martinus Caesar, in plaets van den affgaende lieutenant Jacob Overtwater te laten optreden den vendrich Nicolaes Bauckes, cassier, ende weder in desselfs plaets tot vendrich te verkiesen Pieter Silvius, ondercoopman en tweede dispencier.

20 *d^o*. Des morgens al vroech comt den capiteyn der buytenforten Willem Hartsincq met de Samadangse gesanten Marta Prana, Praya Sitra en Andacha, op primo deser alhier verschenen, binnen 't casteel en by Zyn Ed^t. om affscheyt te nemen, 't welcq zy dan oocq sonder uytstell in alle minnelyckheyt hebben erlanght met een briefken, door Haer Ed. aen den lieutenant Jochum Michielsen tot Sammadangh geschreven, van soodanigen inhout als hieronder in substantie uytgedruct zy:

hoe op Bantam verscheyde geruchten loopen dat aldaer weder een parthye volcq wiert versamelt om nae Samadangh opgesonden te werden;

dat Haer Ed. ten hoochsten verwondert zyn dat wegens het wedervaeren van den lieutenant Jochum Michielsen tot noch geen tydinge overgecomen zy;

dat den Pangiran tot Sammadangh uyt Haer Ed. naeme zal moeten werden gelast, sich wel tegen 't gewelt der Cheribonders, soo se hem comen aen te tasten, te mogen defenderen, maer niet deselve eerst te beledigen ofte te offenceren;

dat den lieutenant Jochem Michielsen sich soo lange in Sammadangh zal moeten ophouden totdat Haer Ed. tydinge van syn bevindinge en wedervaeren erlanght ende daerop de nodige ordres gegeven sullen hebben, onderwylen sich beneerstigende pertinentelyck over te schryven des Sammadangers macht, de gelegentheyt dier landen, de affgelegentheyt van Tanjongpoura ende de Zuytzee, de menichte der negoryen ende de daeromher leggende dorpen onder Cheribon gehoorende, mitsgaders off de levensmiddelen goetcoop zyn ende off aldaer swaer timmerhout te becomen zyn [1] etc., alle 't welcq moet geschieden sonder de gehuchten en

[1] Lees: *zij*.

vlecken, onder de heerschappye van Cheribon sorterende, eenich hinder ofte molest aen te doen, dat mits desen andermael wert gerecommandeert den Samadanger op 't ernstichste aen te beveelen;

dat dit briefken nu dubbelt overgesonden wert, als eens met de gesanten die de koebeesten hebben overgebracht en eens over Tanjongpoura.

Dese voormiddach door de respective landdrosten Vincent van Moocq ende Laurens Pit de Jonge aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael rapport gedaen zynde, datter dese voorlede nacht een stuck weechs boven Noortwyck aen (1) van de groote revier door eenige schelmen op het lant van den Chinees Souko in 't suyckerriet brant was gesticht, sulcx een goede quantiteyt van dat gewasch door het vuur was vernielt geworden, soo is daerop aenstonts sonder uytstel goetgevonden, gemelte drosten mitsgaders den capiteyn der buytenforten Willem Hartsinck hiereven boven genoemt met een goet deel volcq uyt te senden, om nae geciteerde brandstichterye naeuwkeurich te vernemen ende die schelmen nae alle vermogen te vervolgen ende nae te setten, op hoope deselve te sullen connen achterhalen ende in handen crygen, om hun ten affschricq van andere de welverdiende straffe te doen erlangen.

Na de middach vertrect den sergeant benevens de 4 soldaten, op den 11 deses alhier verschenen, weder over landt naer Tanjongpoura, medenemende een cleen briefken, door Haer Ed. aen den lieutenant Hendrick van den Eeden aldaer geschreven, in substantie behelsende:

dat den sergeant Bervelt op zyn aencomste tot Batavia Haer Ed. wel eenige ruwe kennisse heeft gedaen van de gelegentheyt der landen aldaer, doch sonder bysondere aenwysinge te connen doen van de streckinge, veerheyt en ware loopinge der reviere Chebet, ende waerom dan oocq dienstich wert geoordeelt dat door den lieutenant van den Eeden daervan staende het droge zaysoen een pertinente caerte werde gemaect, ten minsten tot aen het dorp Selincy toe;

dat Haer Ed. voornemens zyn, binnen weynich dagen wederom onder den capiteyn Willem Hartzinck een cloecke troep volcq te landewaert in te senden, dewelcke dan gelast sall werden, van zyn aencomste tot Selincy aen lieutenant van den Eeden kennisse te geven, soo 't nodich geoordeelt wert om den anderen daerontrent te ontmoeten;

dat het medegaende open brieffie, geconsigneert aen den lieutenant Jochum Michielszen, nae genoome lecture sonder uytstell door de versekerste wech nae Samadangh moet voortgesonden werden;

dat den lieutenant van den Eeden mits desen wert toegestaen, tot het op- en afvaren van de revier een praeu te mogen coopen;

dat de nu vertreckende sergeant Bervelt en de 4 soldaten yder met een goede snaphaen zyn voorsien om voorts op Tanjongpoura in de bossen en wildernissen tot gebruyck te dienen;

dat Haer Ed. te zyner tyt de caert van de (2) Craoanse landeryen in 't nette sullen verwachten;

---

(1) Na dit woord is eene kleine open ruimte in het HS., waar had moeten worden ingevuld: *de westzijde* of wel: *de oostzijde*.

(2) Dit *de* ontbreekt. Vergelijk de noot hierboven p. 443, 1.

dat de nootwendicheden voor de besettelingen by eerste nader gelegentheyt overgesonden sullen werden.

Weynich over de middach verschynt voor dese stad over de Caep de Bonne Esperance uyt het lieve vaderlandt het schip Tidor, hiervooren op 13 deses geciteert, zynde den 7 February laestleden voor de camer Middelburgh in Zeelandt nae herwaerts gestevent met 317 mannen, als: 208 zeevaerende, 109 militairen, van hetwelcke aen de Caep de Bonne Esperance aen lant gegaen zynde 21 zeevarende en 18 soldaten, mitsgaders geduyrende de reyse door de doot verlooren hebbende 35 matrosen en 25 militairen, soo brenght deselve hier noch te lande een getal van 218 coppen, bestaende uyt 66 soldaten en 152 matrosen, zynde daermede oocq ontfangen twee brieven, d'eerste door d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Middelburgh in dato ([1]) January, en de tweede door d'Heer Gouverneur Joan Bax in dato 9 Juny laestleden uyt het fort de Goede Hoope aen Haer Ed. geschreven, de laeste van soodanigen inhout als by het aencomende brieffboecq can werden naegelesen, doende onder anderen wederom vermaen, dat door den fiscael aldaer uyt Tidore voormelt zyn aengehaelt 37 vaten mom, 61 kelders witte brandewyn, 58 heele en 27 halve amen witte wynen ende uyt het schip Prins Willem mede 29 kelders witte brandewyn en 20 halve amen Rynse en France wyn, sonder te weten door wien dese particuliere drancken ingescheept zyn, ende dewyle niemant sich hadde vertoont om deselve tq eygenen ofte eenige pretentie daerop te maecken, soo had men alle volgens Comp. ordre geconfisqueert ende verbeurtverclaert, hebbende wyders meergenoemde Tidore voor reecqueningh van d'E. Comp. tot inladinge voor India overgebracht 't volgende cargasoen aen gelt, coopmanschappen ende behoeften:

200000 guldens contant gelt, gout en baer silver;
6411 ponden quicksilver;
3761 ℔ fermilioen;
20554 zeugen loot;
39 stucx verscheyde laackenen;
616 diverse hoeden;
1486 staven divers yser;
37 vaten diverse spyckers;
250 vaten vleesch;
23 vaten boter;
20 leggers canarywyn;
52 tonnen mom;
5 leggers brandewyn;
5 leggersdeelen Moezelwyn;
10 leggers France wyn;
10 halve amen wyntint;
50 halve amen olyvenoly, mitsgaders voorts eenige equipagie-goederen, schryftuych etc., tesamen bedragende een somme van *f* 334744:10.

([1]) Eene kleine open ruimte voor den niet ingevulden dag.

In den avont ontrent ten negen uyren comt alhier van Java's Oostcust te verschynen seker burgerchialoupje, medebrengende een missive, door d'E. Heere Ordinaris Raedt, Superintendent, Admirael etc. Anthonio Hurdt mitsgaders den raed in dato 11 Augusto met [1] een cleene postscriptum van den 12 desselven maents uyt Jappara aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, luydende in substantie als volcht:

de Heere Superintendent Anthonio Hurt in zyne derwaertsreyse voor Tegal verscheenen wesende ende vernomen hebbende, dat de gouverneur Sitsia Goena, met ontrent 2000 mannen te velde leggende ontrent het dorp Waniassa, door een leger van ruym 20000 vyanden vermencht met Maccassaren ende andere vreemdelingen al vrywat benaut was, soo had gemelte zyn Ed. echter om geen tyt te verspillen niet connen goetvinden aldaer te vertoeven, de macht te verdeelen ende eenige adsistentie soo diep te landewaert in te senden, maer liever goetgedacht dat volckje hun selven, en daernevens verder aen te beveelen, de waere kuntschap gecregen hebbende hoe groot de noot was ende waermede zy gehulpen soude connen werden, daervan sonder uytstell nae Jappara advys te geven, om vandaer dan ylens sooveel adsistentie te genieten als dienstich ende nodich soude zyn; dus dan de reys vervolgende was men met een moye voortganck in der nacht Samarangh verby geraact, niet nodich achtende weder teruggewaerts aff te sacken, omdat daerby niet soude werden versuymt; zulcx dan all voortzeylende en voor Damacq verscheenen wesende, vondt men aldaer ten ancker [2] leggen het schip Zuytpolsbroecq ende de hoecker de Goutvinck, van Jappara derwaerts gesonden met een detachement van 322 Nederlandse en 110 inlandse zoldaten tot versterckinge van de post op Groboang en resistentie van een aennaderend heyrleger, soo men geloofde expres door Treroenajaja afgesonden omme Damack ende de landen daeromher te infesteren en onse crychsmacht van den optocht nae Cadiry te diverteren, 't welcq de heer Hurd en raed dan deed resolveren, den manhaften capitain Francois Tack aldaer aen landt te laten treden, het commando van den lieutenant Altmeyer over te nemen, de vyanden soo 't mogelyck waere op te slaen, ende nae verrichter zaacke nae Jappare te volgen, 't geen oocq soo wel was geluckt dat het den vyant niet licht vergeten zall, als zynde in haere pagger tot Goedongh, daer se volgeprop binnen lagen, aengetast, door de pallisaten met volle chergies ongemeen hevich begroet ende niet minder toen se deselve verlieten ende de vlucht naemen, sulcx drie van haer voorname bevelhebberen swaerlyck gewondt ende een goedt aental gemene crygers aen haer eynde raacte, sonder dat men evenwel het getal derselver ten nauwsten conde te weten comen, omdat den avond te dicht op den handt geschooten was en zy haere dooden ten meerendeele medegesleept, sommige heel ende andere maer voor een gedeelte onder de aerde gestopt hadden, latende door haere schielycke vlucht maer 8 à 9 lycken tot getuyge van haere groote nederlage leggen ende d'onse tot buyt 150 paerden, 25 vaendels, 4 bassen etc., waerentegen aen onse zyde in de jongste hevichste tegenstant 6 Nederlanders en een Mardycker gesneuvelt, mitsgaders 17 andere gequest waeren; de paerden had men voor de

---

(1) Dit *met* ontbreekt in het HS.

(2) Er staat: *ten anck.*

Europise militie geapproprieert, maer met meest al het geweer etc. waeren de Javanen deurgegaen, 't geen de heer Hurdt voornemens was haeren bevelhebber Souranata weder aff te vorderen om voor den Sousouhounangh te dienen; middelerwyle de heer Hurdt de reyse nae Jappara voortgeset hebbende ende op den 4 deser maendt Augusto aldaer verscheenen wesende, vond men dat den Sousouhounangh noch heel weynich crychsknechten en dragers by den anderen hadde gecregen, hoewel Zyn Hoocheyt tydich genouch zyn souroans nae Wattas, Candalo, Chelimsby etc. affgeschict hadde, soodat men vreesden dat het aen 't een en 't ander tot het doen van den optocht soude haperen, die men volgens het oordeel van den Sousouhounangh ende die van zynen rade van drie plaetse tegelyck nae Cadiry soude behooren te ondernemen om de tusschengelegen landen, Troenejaja's gedwongen onderdanen, dusdoende weer van zyn gehoorsaemheyt aff te trecken, doch sou men dese zake in nader deliberatie houden tot de comste van d'E. capitain Rhenesse, die men van Rimbangh nae Jappare opgeroepen hadde, te beclagen wesende dat het beste van 't zaysoen reets soo verre doorgeschooten ende verloopen was;

op den 5 Augusto waerener 7 souroans uyt de Mattaram tot Selimby aengecomen, seggende expres door Pangiran Pougar affgesonden te zyn om den capitain Joan Albert Sloot tot adsistentie aen te bieden een macht van 20000 mannen om tegen den gemenen vyant des rycx Troenejaja en zyn aenhangh te werden gebruyct, doch was den Sousouhounangh beducht, dat dit well op een ander oochmerck mocht wesen gegrond en waerom hy dan oocq aen de Heer Superintendent Hurd hadde versocht, dat zyn Ed. gemelte Pougar gelieffde aen te schryven dat hy met zyn byhebbende crychsmacht mede nae Cadiry wilden optrecken, opdat men alsoo soude mogen sien, dat zyn hert oprecht ende zyn voorgeven goet ende ernst was, over hetwelcke almede nader soude werden gedelibereert;

op Patty stonden de zaacken noch al wel en in voorige termines, maer was van Rimbangh tydinge aengebracht, dat den Lassamsen gouverneur hadde geadviseert dat van Toeban 9 vaertuygen vol volcq gepropt tot Bantjaer aengecomen waeren, met wat voornemen wiste men niet, waerentegen den capitain Rhenesse aenstonts oocq de gerequireerde ordre hadde gestelt; oocq liepen aldaer geruchten dat Kadiry verovert soude syn, sommige seyden door Aria Blitar ([1]) en Keay Dermajoeda, bywegen van een entrepryse de mine gemaect hebbende om haer voor Tronejaja te verootmoedigen, ende andere weder door Crain Gillisson by maniere van louter gewelt, zulcx men niet en wist wat men en vooral niet sekers daervan soude geloven;

oocq was van Rimbangh op Jappara overgebracht een van de drie fugative, genaemt Albert Nicolaese van Namen, mitsgaders twee Mardyckers die haer in 't overlopen behulpsaem waeren geweest, met de stucken te haeren laste, om nae merite gestraft te werden;

van Sourebaya en die wech uyt had men geen sonderlinge tydinge gecregen, zynde eenelyck door een Javaen, jongst van derwaerts gecomen, verhaelt, dat Troenajaja syn meeste macht onder de voornaemste bevelhebbers uyt Cadiry wyd en syd

([1]) Er schijnt te staan: *Blatar.*

versonden soude hebben, dat well eenich gelooffenisse verdiende omdat men zyn troepen meest allomme quam te vernemen, doch wiert het echter niet hooger aengenomen als een Javaense tydinge, die doorgaens seer variabell bevonden wierden;

op Samarangh begon den afftrecq van gewilde kleden seer toe te nemen en was het jongste goedje, uyt Tertholen gelicht, tot redelycke prysen vercocht onaengesien den toevoer van de Bantammers en de andere sluyckers, die door de ontrouwe regenten aldaer in handel wierden gedoocht, 't welcq men noch vooreerst soo wat met goede oogen soude moeten aensien; den bouckhouder Christoffel Outers, die all verscheyde maelen hadde versocht vandaer te mogen werden verlost, had men door den ondercoopman Evan Jonase laten vervangen;

de bodems Tertholen en Flaman, van Batavia op Jappara verscheenen, waeren all voor lange vandaer nae Maccassar met een advysbriefken aen de heer Cops voortgesonden, naedat men alvoorens uyt deselve de nootwendichheden, voor den Jappaersen train ingescheept, hadde gelicht;

het Jappaerse hospitael was belemmert met 34 siecken ende gequetste militairen, by dewelcke noch 25 andere van Samarangh stonden te comen, sulcx de helft van de militie quaelyck tot den marsch nae boven bequaem soude zyn;

nae 't sluyten van de voorenstaende missive had men per het jacht de Javaense Bode wel ontfangen Haer Ed. nader schryven, gedachtekent ultimo July laetstleden, ende soude alle de ordres daerby vervatt behoorlyck geobserveert ende naegecomen werden;

seker inwoonder tot Banjarmassingh versouck hebbende gedaen, om met een pascedul.op Java te handelen te mogen werden voorsien, had men hem deselve geweygert, en (1) dat wel ten principalen om den aenbrengh van cleden en amphioen, ende versocht men nu Haer Ed. illucidatie, hoedanich men in 't toecomende daerinne soude mogen handelen.

Op heden in Rade van India extraordinary vergaderinge geleyt zynde omme te besoigneren over 't bestier van Comp. handel, besnoeyinge der lasten etc. tot Suratta en Persia, zyn over 't een en 't ander genomen soodanige besluyten, als onder den dach van heden in 't resolutieboecq deses casteels omstandich uytgedruct ende ternedergestelt zyn.

22 *d°*. Des morgens al heel vroech comt alhier over de Caeb de Bonne Esperance uyt het lieve vaderlandt te verschynen het schip den Briel, zynde op den 6 February laestleden voor reecqueningh van de camer van Hoorn uyt Texel in zee geloopen met 145 zeevarende en 77 militairen, van dewelcke aen de Caep aen landt gegaen zynde 8 matrosen ende 7 soldaten, ende daerentegen weder vandaer maer 3 zeevarende in plaets gecregen ende geduyrende de reyse 8 soldaten ende 12 mattrosen door de doot verlooren hebbende, soo brenght deselve hier noch te lande een getal van 190 persoonen, te weten: 128 zeevarende ende 62 militairen, daermede dan oocq twee briefkens zyn ontfangen, 't eerste door d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn, in dato .. (2) en het tweede door d'Heer Gouverneur

(1) Dit *en* ontbreekt in het HS.

(2) Niet ingevuld.

Joan Bax en raed in dato 6 Juny uyt het fort de Goede Hoop aen Haer Ed. geschreven, de laestgenoemde van geen sonderlingen inhout, gelyck by het aencomende Indisch briefboecq can werden beoocht, ende bestaet wyders desselfs ladinge voor India voor reecqueningh van de camer Hoorn in:

136605 guldens in contant, gout en baer silver;
3119 ℔ quicksilver;
2056 ℔ fermilioen;
14 stucken laackenen;
523 stucx hoeden;
34833 ℔ yser;
25338 ℔ loot;
114 vaten vleesch;
119 d°. specq;
34 leggers France, Spaense en brandewyn;
43 vaten boter;
31 halve amen olyvenoly, voorts [1] parthye equipagie-goederen, munitien van oorloge etc., met den anderen beloopende tesamen f 231018: 6: 6.

Item voor d'reeckeningh der camer Amsterdam:

36984 guldens in contant ende baer silver .... f 36984:—:—.
Sulcx het geheele cargasoen, met genoemde bodem den Briel alhier op Batavia aangebracht, tesamen monteert een somme van f 268002: 6: 6.

Des avonts vertrect uyt dese rheede mettet schip 't Wapen van der Gouw ende de fluyt Goylant den oppercoopman Arnout Faa nae Siam om het opperhooftschap aldaer uyt handen van den oppercoopman Dirck Timonse de Jongh over te nemen en te blyven becleden, medenemende een apparte memorie tot desselfs naricht mitsgaders drie brieven, d'eerste door Haer Ed. aen gemelte de Jongh en raed, mitsgaders de tweede aen den Conincq ende de derde aen den Oya Berckelangh in Siam geschreven, de twee laeste in de Maleytse en Duytse tale, alle van soodanigen inhout als by het affgaende briefboecq onder den dach van heden nae can werden gesien, bestaende wyders de ladinge van gemelte Gouda in 't volgende, zynde Goylant ledich gegaen, als te weten:

25000 p^s. croonen off leeuwendaelders;
1010 guldens in baer silver;
25 marcq clomsilver ongetaxeert ende voorts verscheyde schenckagie-goederen voor den Conincq aldaer, soo goude ende silvere moirhasstoffen etc., met 10325 guldens, aen gemelte Majesteyts dienaers in Persia geleent ende verschooten, tesamen bedragende een somme van f 163692: 19: 1.

23 d°. 's Morgens wert d'E. Daniel Parvé, op den 5 July laestleden als commissaris en directeur over 's Comp. importanten handel in 't ryck van Gouseratta vercooren, door d'E. Heer Extraordinaris Raed Joan Camphuys te deser rhede op

[1] Er staat: *voor*.

het schip Coeverden voorgestelt en den volcke geauthoriseert, nae luyt van de commissie off lastbrieff, door Haer Ed. voor deselve geëxpedieert, comende des namiddachs weder gesamentlyck aen landt.

In 't vallen van den avont comt hier van Sumatra's Westcust te arriveren het fluytschip Janskercke, medebrengende een missive, door d'E. Commandeur Melchior Hurt mitsgaders den raed in dato 10 met een appendix van 16 July van de residentien Padangh ende p[lo]. Chinco aen Haer Ed. tot Battavia geschreven, in sigh onder anderen bevattende dat de goede hoope, die hiervooren onder dato 12 July by de jongste advysen wierden gegeven tot een goede ruste en vrede tusschen de bondgenoten ende hare parthyen en tegenstrevers, door de slimme treken van den rebel Pouty t'enemael weder verydelt ende verdweenen waeren, hebbende eyndelyck die van Priaman mede gedisponeert soo verre buyten 't spoor te treden, dat se sich met eeden hadden verbonden, om de Paddangse bondgenoten te helpen verdestrueren ende te verdelgen, ende was door zyn bestier het wercq ([1]) tusschen de Banjerse en Sillidase volckeren al soo verre geraact dat het tot een openbare oorloch uytgebarsten was, d'eerste valschelyck voorgevende dat die van Sillida de goutmyne, Songy Capas genaemt, aen d'E. Comp. hadden vercocht, hebbende al verscheyde attentaten gedaen, maer waren se ydermael braeff teruchgeset ende aen 't weder afftrecken gebracht en stonden se nu, soo er gesecht wiert, door die van Troesangh en Batangh Cappas in haere quade en onrechtmatige actien gehulpen te werden, 't welcq by de vier coninckskens van de Sapoula Boa Bandaers gehoort zynde, hadden se hun dienst aengeboden, soodrae als de Troesangers etc. maer begonden haer op het lyf te willen comen, dat door den commandeur Hurd minnelyck was geëxcuseert om dit smeulende vuur door een nieuwe beweginge niet ter lichter laye in brandt te helpen, wyders daerontrent allomme soodanige ordre gestelt hebbende als by gemelte missive, onder zyn quartier in 't aencomende briefboecq ingeschreven, nader can werden gesien.

De medegebrachte Westcust-ladinge van gemelte fluyt Janskercke bestaet in 't naevolgende:

916 taylen gout;
796 bhaeren off 358200 ℔ swarte peper;
140 ℔ champhur Baros;
17500 ℔ benjoin, tesamen met den anderen beloopende een somma van.................................... ƒ 100475 : 18 : 5.

Ontrent den avont verschynt hier noch ter rheede het jacht de Pyl direct van Ceylon, medebrengende drie brieven, d'eerste door d'Heer Directeur Frederick Lambertse Bent mitsgaders den raed in dato 16 April uyt Gamron in Persia, de tweede door d'E. Heer Extraordinaris Raedt en Gouverneur Rycklof van Goens de Jonge en raed in dato 21 Juny uyt Colombo ende de derde door d'E. Willem van der Molen mitsgaders den raedt dato 24 Juny uyt de stad Gale, alle drie aen Haer Ed. geschreven ende van soodanigen inhout als by het aencomende briefboecq

([1]) Er staat: *mercq.*

onder yders quartier nader can werden beoocht, bestaende wyders 't medegebrachte door gemelte Pyl van Ceylon in:

3187 ℔ Bengaelse amphioen;

362 packen Ceylonse caneel en

200 vaten gesouten vleesch, tesamen bedragende.... .. ƒ 31817 : 8 : 13.

24 d°. Voor de middach wert ons per eenige Javanen over landt een cleyn brieffje toegebracht, door den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de veltschanse tot Tangjongpoura in dato 6 deser maendt Augusto aen Haer Ed. geschreven, in substantie dusdanich luydende:

't hooft van de negorye Patimoangh Sing Andre Pa (1), die by 't jongste schryven wiert gesecht mede nae Batavia over te gaen, vertrock nu nae derwaerts om sich ontrent Haer Ed. te verthoonen ende zyn schuldige gehoorsaemheyt ende onderdanicheyt te bewysen;

den lieutenant van den Eeden had middelerwyle de riviere van Chebet in 't geheel affgetekent tot Intchie Chero (2) toe, en soude deselve nu trachten die van Craoangh mede van de zee aff soo hooch opwaerts als doenlyck aff te meten, om daervan dan een nette caerte te maecken: seer gaerne had den gemelte lieutenant van den Eeden de voorgeciteerde rivier van Chebet besocht tot aen Chimapack toe, maer hadden de inwoonders van Chebet daerinne groote swaricheyt gemaect ende die tocht seer affgeraden, doch die van Babakangh aengenomen de dorpelingen van Chimapack voormelt te willen raden en persuaderen om de gehoorsaemheyt van d'E. Comp. mede te omhelsen, schynende tot noch nae Samarangh (3) te hellen, welckers Pangiran toelech maeckte om een eygen coninckryck op te rechten ende een souverain Vorst te werden, trachtende middelerwyle alle de gebuyrlanden soo door minnelycke inductien als dreygementen en gewelt onder zyn heerschappye te brengen;

van de Baleyers had men zedert het jongste schryven gansch niet vernomen ofte gehoort, en soomede niet van de vergiffenis ofte (4) pardoenbrieffje, haer voor eenige dagen toegesonden;

den lieutenant van den Eeden had geduyrende zyn uytwesen op en langs de reviere van Chebet onder de inwoonderen weynich groff vee gesien, schynende haer meeste ende voornaemste ryckdom te bestaen in hoenders en rys, sulcx het meest alle van Chimapack meergenoemt most affdaelen, die evenwel met die van Chebet in geen goede buyrschap leeffde, uyt oorsaecke, soo er gesecht wiert, dat Singh Andre Derpa met de zyne wat hooger ende meerder wilde zyn als die van Chimapack, die wel uyt conden maken een macht van 1000 mannen, bestaende onder 5 hoofden met namen Astar Aga, Loemasjoe, Warga Prana, Bradja Wangsa en Djaja Diwangsa.

25 d°. Des morgens al heel vroech wert alhier door een Javaens vaertuych, comende van Bantam, een brieff aengebracht, door den resident Willem Caeff eergisteren aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie aldus:

---

(1) Versta: *Singa Derpa.*

(2) Versta: *Tjisero.*

(3) Lees: *Samadangh, Soemedang.*

(4) Er staat: *ofte ofte.*

den bottelier Huych Booy met Haer Ed. schryven aen den Conincq tot Bantam (hiervooren onder 13 deses geinsereert) aldaer geretourneert zynde, had den resident Caeff sich daermede ylens nae Turtiasa begeven, alwaer dan gecomen wesende, nae een weynich vertoevens audientie vercregen ende de missive aen Zyn Hoocheyt overhandicht hebbende, liet hy se aenstonts oplesen, 't welcq gedaen ende de meninge door hem well begrepen zynde, betuychde Zyn Hoocheyt, dat zyn herte nu vrywat meer was verlicht als over eenige dagen verleden, alsmede geen andere genegentheyt hebbende dan om met d'E. Comp. in goede rust, vreede en eenicheyt te leven; 't geen dan dusdanich geuyt zynde, liet hy den resident weder nae buyten gaen om sich in 't voorhoff wat te vermaken, met recommandatie niet te moeten vertrecken voor een behoorlyck affscheyt genomen te hebben, alsoo Zyn Hoocheyt gemelte resident voor zyn vertrecq noch nader hadde te spreecken; sich dan in geselschap van den Pangiran Kidol ende Keay Aria nae buyten begeven hebbende, begon desen te discourreren wegens den inhout des briefs (die die 2 heeren gansch niet wel behaechde) en mede wegens Cheribon ende Samadangh, dat door den resident doorgaens met stilswygen wiert beantwoort, als wel wetende dat dese twee heeren geen contentement hadde connen werden gedaen, latende genouchsaem blycken hoe seer sy tot een oorloch met ons waeren geinclincert, schynende ([1]) toe te leggen om door onbehoorlycke gewelden, brandstichtinge en roveryen onse goede ingesetenen sooveel schade ende affbreucq toe te brengen als in haer vermogen was, want onderwylen dat den resident noch by haer zad quamen voor Kidol staen twee Bougisen, beginnende te verhaelen dat se, even over de Pontangse revier gecomen wesende, niet verder hadden durven voortgaen omdat de wegen, streckende na Batavia, met Balinesen waeren beset, doch haer reden noch niet halff geëyndicht zynde, belaste gemelte Pangiran dat se souden swygen en vertrecken, buyten alle twyffel, omdat geciteerde resident daer tegenwoordich was ende misschien te veel soude hebben gehoort van de schelmstucken die onder den duym door zyn ordre wierde gepleecht ende te wercq gelecht, ende scheen dese twee oorlochsuchtige grooten meest alle de hovelingen tot haer driften en genegentheden te hebben bedeunt, als doende alle tesamen niet anders als om oorloch roepen en wenschen, uytgenomen Pangiran Loor en eenen Ratoe Bagus, Jaja genaemt, zynde een van des Coninex getrouwste diennaeren; by dit geselschap dan een wyle den tyt doorgebracht hebbende tot dich aen den avont, wiert den resident andermael by den Conincq geroepen, die in seer minnelycke termes tegens hem seyde dat hy den brieff nochmael overlesen ende daeruyt een groot genoegen geschept hadde, met betuyginge dat hy een innerlycke genegentheyt hadde om met d'E. Comp. in goede vrundschap te volharden, recommanderende den resident, indien hy aen Haer Ed. quam te schryven, dat hy doch niet moste naelaten zynentwegen de groetenisse te doen, latende daerop een glaesie secq schencken, 't selve op de gesontheyt en welvaeren van den nieuwen Generael, d'Ed. Heere Ryckloff van Goens, den resident toebrengende met versoecq, dewyle hy geen stercken dranck dronck, dat hy het voor hem gelieffde

---

([1]) Er staat: *schyende.*

uyt te drincken, nae hetwelcke Zyn Hoocheyt meergenoemde resident Caeff een ([1]) seer vriendelycken en minnelycken affscheyt gaff, gelastende den Pangiran Loor d'selve tot aen zyn vaertuych te geleyden;

middelerwyle was het Engels schip uyt Engelant op Bantam verschenen; geen ander Europis nieuws had men van de scheepsvrunden vernomen, als hetgene dat hierbevoorens al zy uytgedruct, seggende eenelyck daer noch by dat bezyden Gent S^t. Geleyn door de Francen oocq verovert, ende dat buyten Dixmuyden Iperen mede belegert soude zyn, 't gunt oocq door eenige France nouvelles wiert geconfirmeert:

de Engelse hadde met dien bodem voor den Coninck van Bantam medegebracht een cloeck stucq metael canon mitsgaders 150 snaphaenroers met haer toebehooren; 't geschut was op Bantam aen land ende de snaphanen nae Turtiasa gebracht;

d'Engelse huyrschepen, gereet zynde om nae Europa te vertrecken, wierden noch all opgehouden, dat voor de Engelse Comp. al vry hooch op stocq soude loopen, als moetende nae haer voorgeven dagelycx voor yder schip, over haer tyt overblyvende, 45 rd^s lechgelt werden betaelt;

den brusken Pangiran Kidol hadt een getall van ruym 200 koppen allerhande schuym van geboefte byeen laeten versamelen om deselve nae Pamanoecan, Indermayoe etc. te senden en hun aldaer tot nader ordre still te houden;

Keey Neby Singa Wiprana was met de 6 vaertuygen van Cheribon weder teruchgecomen, relaterende dat het daer alles wel stont, 't geen dien Vorst seer aengenaem en behaechlyck was geweest;

de gesanten van Pougar ende Teroenajaja, waervan hiervooren onder de materie van Bantam vermaen zy gedaen, had den Conincq door 10 aensienelycke keeys met twee weltoegeruste vaertuygen nae Pacalongan terugge laten geleyden en, naer er gerucht wiert, soude Pangiran Pougar personeel met geciteerde vaertuygen op Bantam overcomen om mondelingh met den Bantamsen Conincq te spreecken ende te beraetslagen etc., hoewel sulcx al te veel van de waerheyt schynt aff te loopen etc.;

den hoffspion had den resident Caeff voor de waerheyt verklaart dat Kidol van de Conincq ernstelyck was verboden in 't minste geen gewapent volcq nae Samadangh ende de onderhoorige plaetsen te zenden, en dat oocq van Tangerangh voor voortaen sich niemandt na de Bataviase jurisdictie soude mogen begeven om aldaer eenige roveryen, brandstichten off moorderyen aen te richten, over 't welck de Bataviase ingesetenen nu een wyle herwaerts hertelyck hadde geclaecht, op pene, betrapt werdende, sonder de minste simulatie met de doot te sullen werden gestraft, om dusdoende d'E. Comp. in ([2]) het alderminste geen misnoegen te geven, doch den resident Caeff dit recit van den verspieder niet wel connende aennemen, transporteerde hy sich ontrent den jongen Coninck om de waerheyt van dien nader te onderstaen, dewelcke dit niet alleen alles confirmeerde, maer daer noch byvoechde dat zyn heer vader ende soomede hy selve een bysondere goet gevallen in Haer Ed. missive hadde gevonden, dat zy noyt tot den oorloch waren geinclineert geweest, maer dat den

([1]) Er staat: *en een.*
([2]) Er staat: *int.*

brusken Kidol ende den listigen Keey Aria Monjaja zyn heer vader geduyrich aen 't oor lelden tot het voorsetten van haer concepten ontrent Cheribon en Samadangh ende den oorloch zoo hy voorgeeft (1) aenhitsten, mitsgaders dat zy beyde twee schadelycke instrumenten in de Bantamse regeringe waeren ende waerom hy oocq wenschten en seer geerne soude sien, dat zy aen een cant ende uyt de werelt waeren;

den gemelten jongen Vorst had drie van de Battavise fugative slaven in hechtenisse doen setten, doch was de 4e zynde een Bengaler aen de Lamponders door Crain Tima's moeder vercocht, sullende de penningen daervoor genoten weder van haer doen afvorderen, om soodoende de twee Batavise burgers haer guarant te doen erlangen;

den Battavisen burger François la Chambre hadt van den Conincq ongevaer 45 lasten Suratse tarwe gecocht, ruym anderhalff jaer aldaer overgelegen hebbende, tot 20 rds het last;

't Engels schip Lang Castel was om een peperlast van Bantam nae Jamby gesonden.

Des voormiddachs vertrect d'E. Daniel Parvé als Commissaris en Directeur naer Suratta om wyders nae 't verrichten van zyn commissie aldaer in plaetse van d'E. Heer Extraordinaris Raed Sybrandus Abbema die directie als Directeur te blyven becleeden ende waernemen, gaende vanhier onder zeyl met de cloecke schepen Coeverden, China, Veluwe en Sumatra, medenemende een apparte instructie off memorie tot zyn E. naericht ende verder soodanigen driedubbelde missive, door Haer Ed. aen den E. Heere Zybrandus Abbema en raed in Suratta geschreven, als by het uytgaende brieffboecq onder den dach van heden can werden gesien en nagelesen, synde geciteerde bodems voorts beladen met verscheyde coopmanschappen soo voor Persia als Suratta, verdeelt in maniere als volcht:

in Coeverden voor Suratta:

1266 cattys schilpatshoorn;
30020 ℔ gariophelnagelen;
2310 ℔ foely;
3590 ℔ quicksilver;
11744 ℔ alluyn;
42700 ℔ spiaulter;
1049 ℔ Bataviase poeyersuycker, voorts eenige equipagiegoederen, medicamenten, schryftuych etc., ter monture van.... *f* 39236 : 16 : 8;

in China voor Suratta:

30050 ℔ gariophelnagelen;
42700 ℔ spiaulter;
11960 ℔ netto Hollandse aluyn;
3467 ℔ quicksilver, costende........................ *f* 30293 : 17 : 5;
Transportere.......... *f* 69530 : 13 : 13;

(1) De woorden *zoo hij voorgeeft* schijnen door den corrector van het HS. doorgehaald te zijn.

Per transport......... ƒ 69530 : 13 : 13;

in de Veluwe voor Suratta:

10035 ℔ gariophelnagelen, bedragende............... ƒ 4123 : 7 : —;

in Sumatra voor Suratta:

30030 ℔ gariopphelnagelen;
55730 ℔ spiaulter;
11707 ℔ Chinesen alluyn;
2944 ℔ quicksilver, beloopende.................... ƒ 31952 : 8 : 7;

Soodat het gescheepte in de 4 bodems voor Suratta alleen bedraagt...................... ƒ 105606 : 9 : 4;

idem in de Veluwe noch affgescheept voor Persia:

25055 ℔ gariopphelnagelen;
15055 ℔ rompen;
46597 ℔ poeyerzuycker;
14901 ℔ benjoin;
75000 ℔ Bimas sappanhout;
808 stucx Toncquinse pelings en voorts eenige equipagiegoederen, provisien, medicamenten etc., tesamen bedragende........................ ƒ 32896 : 1 : 7.

En verder soo met voorseyde Veluwe als d'andere schepen over Suratta nu oocq soodanige advysen ende ordres driedubbelt aen d'Heer Directeur Frederick Lambertsen Bent ende raed in Persia affgedepescheert, als onder dato van gisteren achter de papieren van Suratta in 't affgaende Indisch briefboecq can werden beoocht.

26 *d°*. Nae de middach ontrent 5 uyren wert per seker burger te lande een cleen briefken aengebracht, door den lieutenant Hendricq van den Eeden in dato 4 deser uyt de veltschans tot Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven, van inhout:

dat Haer Ed. schryven gedateert 20 deses daer wel aengebracht ware;

de caarte van de rivieren Chebet en Craoan souw men al in 't nett opgemaect hebben, indien den lieutenant van den Eeden een bequame tafel hadde gehadt om met een passer nae behooren te connen teeckenen, dewelcke dan van Battavia wiert versocht;

Wiera Saba, Javaens gouverneur tot Tanjongpoura, had den lieutenant van den Eeden kennisse gegeven, dat hy door hoger last nae Jappare ontboden was, werwaerts hy sich dan oock in corten stont te begeven ende zyn tweede tot desselfs wedercomste in zyn plaetse te laten, die zyn wooninge onlangs geleden opgenomen ende een goede schoot weechs van de fortresse weder ternedergestelt hadde, ende waermede men nu rontsomme de pagger een moye ruymte hadde erlanght;

van de impotenten, uyt den optocht van den capiteyn Hartsincq en Muller aldaer verbleven, wierden nu twee luyden te water nae Battavia geschict, mitsgaders

oocq de medicamentkist, om weer matelyck gestoffeert te werden, synde de twee ondermeesters, waervan den eenen nu nevens den burger Daviet Joubert, brenger deses, over landt nae Battavia ginck, van gansch geen bequaemheyt mitsgaders oocq niet van de vereyschte instrumenten versien;

wyders wierden nu nae Battavia geschickt twee reecqueningen, d'eene van de verstreckinge aen de besettelingen en de andere van de Spaense ende Hollandtse munt;

dewyle het schryftuychie ten meerendeele was verconsumeert, soo versocht men daervan weder te mogen werden voorsien, bezyden dien oocq eenige zoldaten wat verstreckinge op reecqueningh van verdiende maendgelden te mogen genieten;

den regent van het dorp Tertia Nagara, ongevaer een dach reysens van Tanjongpoura gelegen, had d'onse een koebeest en 100 hoenders tot een redelycken pryse toegeschict, onder beloften van noch meer eetwaren aff te sullen laten brengen;

den brieff, door Haer Ed. aen den lieutenand Jochum Michielszen geconsigneert, soude sonder uytstell aen deselve tot Samadangh voortgesonden werden.

Ontrent den avont wert alhier per een Javaens vaertuych een cleen briefken aengebracht, door d'opperhoofden van het fluytschip Delfshaven in dato 24 Augusto zeylende in de Straad Zunda aen Haer Ed. geschreven, eenelyck dienende tot verwittiginge, dat zy den 8 April laestleden in geselschap van het schip Hellevoetsluys in zee gesteken ende den 22 deses, sonder de Cabo de Bon Esperance mits tempeest te connen aendoen, in de Straat Sunda behouden verscheenen waeren.

27 *dº*. Des namiddachs verschynt direct uyt het patria te deser rheede de fluyt Delffshaven bovengeciteert, zynde, gelyck gesecht, den 8 April uyt de Maze in zee geloopen voor de camer Delff met 174 zielen, namentlyck 115 zeevarende, 52 militairen, 3 vrouwen, drie kinderen ende [1] een vryburger, van dewelcke op de reyse overleden wesende 3 zeevarende en 1 zoldaet, soo brenght deselve hier noch te lande 112 matroosen, 51 militairen, 1 ongegagieerde, mitsgaders 3 vrouwen ende 3 kinderen, tesamen een getall van 170 persoonen, ende bestaet wyders desselfs medegebrachte ladinge in:

42499 guldens contant in verscheyde spetien;
3112 ℔ quicksilver;
2055 ℔ fermilioen;
22 diverse laackenen;
31350 ℔ yser;
9889 ℔ spyckers;
520 stucx verscheyde hoeden;
34 leggers zecq-, Rynse- en Francewyn;
112 vaten vleesch;
87 dº. specq, voorts noch eenige andere provisien, equipagiegoederen, schryfftuych, gereetschappen etc., gesamentlyck met den anderen bedragende een somme van *f* 120680:19:14.

---

[1] Er staat: *ende ende.*

28 d°. Paresseert te deser rheede van Cormandel het cloecke schip Oostenburgh, medebrengende drie brieven, d'eerste door d'Heer Gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raed uyt Palliacatta in dato 29 July, ende de twee laeste door den oppercoopman Pieter Vorwer mitsgaders den raed, beyde uyt Nagapatnam, in dato 11 en 15 May aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, alle verzelt met diverse bylagen ende van alsulcken inhout als by het aencomende briefboecq onder de quartieren van Cormandel en Ceylon nader kan werden beoocht, meldende den eerstengenoemde den goeden toestant derwaertsover ende de twee laeste, dat den swervende rover Suwagie sich eyndelyck met zyn broeder Egosie Ragia ende den Madureer vereenicht hadden, sullende geciteerde Egasie Ragia het welige land Tansjouer blyven behouden ende hy Suwagie 't selve moeten abandonneren voor drie lacken pardaus en dan voorts nae Velours vertrecken, werwaerts hy nu met all zyn heyrkracht al op reys was, en soude volgens de geruchten het voornemen van Egosie zyn om den Teuver, die door zyn gedurige debauches en ([1]) tirannique regeringe by all zyn grooten ende oocq de mindere seer gehaet was, een voordeel aff te sien, schynende het vooreerst op desselfs voorname stranden ende zeehavenen te hebben gemunt; zynde voorts door gemelte schip Oostenburgh van Cormandel alhier aengebracht de volgende coopmanschappen:

354 packen diverse cleeden;

2160 ℔ geraffineerde swavel;

285 lasten rys, beloopende met de ongelden een somme van ƒ 84847:5:14.

29 d°. Op heden extraordinary vergaderinge beleyt zynde, is in Rade van India goetgevonden het burgerjachtje Orangie, groot ongevaer 50 lasten, nae gedane rapport van desselfs bequaemheyt aen te nemen voor de somme van 2000 rd° van den burgercapiteyn Pieter van Leeuwen.

Wyders is oocq noch nae aendachtige deliberatien goetgevonden ende verstaen, den coopman Jacob van Dyck andermael eens nae Bantam te demitteren, om de Coningen aldaer wegens Haer Ed. goede intentie tot onderhoudinge van de vrede nader te versekeren ende verder alsulcx te verrichten, als by desselfs mede te gevene memorie in 't vervolch deses nader uytgedruct sall werden.

30 d°. Desen morgen wert alhier door eenige onser soldaten te lande 2 brieffjes aengebracht, 't eerste door den lieutenant Jochum Michielzen ende den vendrich Frederick Pols in dato 11 deser boven uyt 't land uyt Sammadangh, ende de tweede door den lieutenant Hendricq van den Eeden in dato 28 deselven maendts uyt de veltschanse tot Tanjongpoura op Craoan aen Haer Ed. geschreven, luydende beyde in substantie aldus, ende eerstelyck aenvangende met die uyt Sammadangh voormelt:

den lieutenant Jochum Michielsen den 27 July uyt het schip Gouda op Pamanoecan te lande getreden zynde, most denselven aldaer vertoeven tot den 29 d°. om ordre te stellen de vaertuygen te versamelen ende vaerdich te maken tot het opvoeren van de ammonitien van oorlogie, door Haer Ed. aen den Pangiran aldaer

([1]) Er staat: *in*.

gesonden, 't welcq dan verricht wesende, begaff men sich op wech nae boven, comende des daechs daeraen door een seer moeyelycken ende ongebaenden wech in 't dorp Pagadyn, alwaer men verbleeff tot op den 4 Augusto, eensdeels omdat de goederen aldaer te water noch niet gecomen waeren, en andersdeels om het volcq, door de distelen en doornen aen de beenen seer beschadicht zynde, te laten uytrusten, comende middelerwyle aldaer mede te verschynen den bekenden Marta Wangsa, verscheyden reyse als gesant van Samadangh op Batavia geweest hebbende, om de geciteerde ammonitien verders op te laten voeren; van dese plaetse vertrock men des morgens met het aenbreecken des dageraets nae het dorp Passajanan, alwaer men ten 10 uyren des avonts aenquam en verbleeff tot des anderen daechs, alswanneer men alweder voortmarchieerde, comende des namiddachs ten 3 uyren op Chegure, vindende daer 300 mannen, uyt Sammadangh affgeschict om geciteerde goederen boven te haelen, die te water mits de droochte der revier niet hooger opgevoert conden werden, gaende des anderen daechs al vroech weder voort, comende ontrent de middach in de negorye Chelompingh, vertoevende aldaer tot den 7 d°. om het geschut in te wachten, 't welcq dan gecomen wesende ging men alweder voort, comende dicht op de middach in 't gesichte van Sammadangh, alwaer men het volcq wel een halff myl verre in 't geweer vont staen gerangieert tot aen de pagger van de negorye, dewelcke binnengetreden, wiert men door Onghia Pria Radeen Tanna en Sina Mangala, alle drie gebroeders van de Pangiran, vergeselschapt met wel 200 mannen, met ongemene groote vreuchde ende blyschap verwelcomt ende ingehaelt, onder het doen van verscheyde chergies musquettados ende oock eenige canonschooten geleyt werdende in seker huys, dat den Pangiran expres voor d'onse had laten maacken en toebereyden, verblyvende aldaer tot des anderen daechs 's morgens, alswanneer men, de meergeciteerde oorlochsbehoeften aen 't volcq van den Pangiran overgegeven hebbende, by en voor denselven verscheen ende van hem ongemeen vrundelyck ende beleeft ontfangen wiert, gaende nae een weynich vertoevens weder nae het logement, comende des namiddachs aldaer doen te verschynen een troep van niet min als 80 mannen, behalven vrouw en kinderen, voorsien met veel slach van cleen en groff vee, die gesecht wierden op het ontbod van gerepeteerde Pangiran uyt sekere negorye genaemt Chydammer, gelegen in de Bataviase jurisdictie dicht achter Celintsin, met der woon opgebroocken waeren, werdende des anderen daechs door een getal van meer als 120 persoonen, mede met geheel haer baeff en goet, gevolcht en vergeselschapt, bewoont hebbende seker negory Sagareran genaemt, gelegen tusschen Pamanoecan en Tanjongpoura; des anderen daechs dan wederom by den Pangiran verscheenen wesende ende deselve bekentgemaect hebbende de oorsake van de tocht aldaer, soo wiert door hem een voorslach gedaen, off het niet geraden soude wesen, dewyle hy nu van munitien van oorloge en alles wel was voorsien, die van Cheribon te beoorlogen, 't geen door den lieutenant voor ondienstich geoordeelt ende hem uyt het hooft gepraet wiert, en sou men nu onderwylen daer uyt Cheribon bescheyt afwachten van den coopman Jacob van Dyck, als aen dewelcke men uyt Sammadangh een cleen brieffken geschreven was om daerop ten eersten weder antwoort te mogen hebben wegens den toestant ende gelegentheyt aldaer etc.

Volgt nu de substantie van 't briefken uyt Tangjongpoura voorgeciteert.

Met het voorenstaende Samadangse schryven was seecker voornaem Javaen, Zabat Zara genaemt, met eenich gevolch van Samadangh op Tanjongpoura verscheenen, van syn meester, den Pangiran aldaer, ordre hebbende omme de hooffden der dorpen en vlecken daeromher gelegen alle nae Samadangh op te roepen, onder bedreyginge om, deselve in gebreecken blyvende van gewillichlyck te gaen, hun alsdan geweldelyck te sullen laten haelen, doch had den lieutenant van den Eeden daerop desen Sabat Sara ten antwoort toegedient, dat men eerst met Haer Ed. ordre most werden voorsien, voordat hem dese sake toegestaan conde werden, temeer omdat de gemelte regenten van Cebet en Carwangh veel liever binnen hare negoryen souden verblyven als nae Samadangh te vertrecken, ende waerom dan oocq dienaengaende Haer Ed. last en bevel wiert versocht;

twee soldaten had men op Tanjongpoura zedert 't laeste schryven verlooren, d'eene door een natuyrlycke en d'andere door een violente doot in de rivier;

nu wiert de caerte der riviere Chebet nae Batavia gesonden in soo cleenen besteck als doenelyck was geweest, en souw men nu oocq by gelegentheyt die van Craoan mede opmaacken, doch eerst Haer Ed. ordre affwachten off S^r^. van Eeden selve nae Selintsin soude mogen opgaen off niet etc.

Des avonts vertreckt den coopman Jacob van Dyck weder nae Bantam met het fluytie de Posthoorn, medenemende een memorie ofte instructie tot desselfs opmerckinge en naerrecht, sooeven by Haer Ed. getekent, mitsgaders 2 brieffjens, 't eerste door Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael aen den Engelse agent m^r^. Robbert Parcker, ende het tweede door Haer Ed. aen denselven heer Parker mitsgaders den Deensen resident Joan Joachum Pauly geschreven, het laestgenoemde in antwoort op haere missive, gedachtekent 3/13 Augusty, hiervooren op den 14 d°. ingeschreven en aldaer nader te sien, zynde beyde van soodanigen inhout als hieronder zall volgen, naedat wy alvoorens sullen hebben uytgedruckt de substantie ofte corten inhout van de instructie voor S^r^. van Dyck voormelt:

dat de laeste besendinge, door ons aen den Panambahan tot Cheribon door hem van Dyck gedaen, den Coninck tot Bantam heeft gemoveert soodanigen brieff aen Haer Ed. te schryven, als hiervoor onder den elfden deses geinsereert zy ende geciteerde van Dyck in translaet ter hand gestelt wert, nevens dewelcke hy oocq hadde gevoecht onse missive, originelyck aen de Cheribonse Princen geschreven geweest en die door haer hem toegesonden was, uyt hetwelcke men genouchsaem can besluyten ende vaststellen magh, dat de Ceribonders voor den Bantammer seer bevreest ende ongetwyffelt haere heerschappye onderworpen zyn, dat Haer Ed. echter niet seer gaerne souden sien ende oocq wellicht niet connen gedoogen, indien de oorlochszaacken op Java's Oostcust een gewenschte uytslach en keer quamen te nemen ende den nieuwen Sousouhounangh op zyn vaders troon gestelt ende bevesticht conde werden, als sullende denselven, zyn handen ruym hebbende, ongetwyffelt Cheribon, daer den Bantammer noyt eenige rechtmatige eygendom ofte heerschappye van sall connen doceren, soo licht niet laeten slippen, schynende

middelerwyle meergenoemde Bantammer staende dese rebellye van Troenajaja ende andere zyn voordeel te willen doen en groot en ontsachlyck, mitsgaders het formidabelste hooft van 't geheele eylant Java te werden, gelyck ontrent d'actie op Sammadangh ten vollen is gebleecken, weswegen Haer Ed. niet noodich oordeelen in desen verder uytbreydinge te doen, omdat den coopman van Dyck daervan niet onbewust zy maer volcomen kennisse heeft, en waerom Haer Ed. nu andermael nodich geoordeelt hebben hem van Dyck ontrent den Coninccq aldaer te gebruycken, omme wyders meteenen oock, de zaacken wel verricht zynde, Comp. residentie aldaer van S^r^. Caeff naeukeurich te visiteren ende de boecken behoorlyck te vereffenen ende alsoo met het comptoir Battavia eens een effen reecqueningh te mogen hebben;

dat derhalven geciteerde S^r^. van Dyck op morgenvroech met de Posthoorn direct nae Bantam sich sall begeven en wyders, aldaer verscheenen wesende, vervoegen ontrent den jongen Sulthan, deselve nae hartelycke groetenisse aenbiedende Haer Ed. goede wille tot onderhoudingh van de vrede met die van Bantam, opdat daerdoor den brand des oorlochs op het eyland Java des te eerder uytgeblust ende alles in soodanigen staat herstelt mach werden, dat alle menschen daerop mogen welvaeren, hem wyders oock vertoonende, dat d'E. Comp. tot het opnemen der wapenen tegen den rebel Troenajaja ende zyne adherenten door contract, met den ouden Mattaramsen Vorst over de 32 jaeren verleden gemaect, verbonden is geweest, ende dat de geheele werelt heeft connen sien dat wy, op eygen voordeel uytgeweest zynde ende onrechtmatich goet hebbende begeert, liever de zyde van gemelte Troenajaja hadden connen kiesen, die de Comp. alles heeft aengeboden wat men maer begeerde, in welcken gevalle het Mattaramse stamhuys al langh verdelcht ende uytgeroyt, mitsgaders den oorloch al verdweenen soude zyn, doch dat men dan direct tegen het gegeven woort ende gedaene beloften aengegaen soude hebben ende buyten alle twyffel den zegen des Heeren had moeten derven, als de plicht van alle Princen en staaten zynde, de bedructen tegen haer mutinerende en rebellerende onderdanen te helpen, niet om des proffyts maer om der gerechticheyts wille, verclarende voorts Haer Ed. mitsdien oocq ganschelyck te willen verhoopen dat den ouden ende jongen Sulthan van Bantam mede dese goede zaacke en het recht van d'oude erff Mattaramse Princen zullen helpen bevorderen ende voorstaen, is 't niet met wapenen ten minsten met goeden raedt, sonder aen d'een off d'andere zyde hun in den oorloch te vermengen ende in te wickelen, als wanneer den oorloch welhaest weder aen een zyde ende 't geheele landt in rust soude geraacken, daer ter contrarie, soo zy by haer gedoente in 't favoriseren van de zyde van Troena Jaja quamen te volharden, Batavia en Bantam selve mede in oneenicheyt ende ruptures souden comen te vervallen etc., versoeckende derhalven nevens dien dat se, om alle onheylen te weeren ende voor te comen, daervan affstant wilden doen;

dat Haer Ed. nopende Cheribon niet anders connen seggen als albereyts aen den ouden Sulthan was geschreven, welcke missives den coopman van Dyck andermael beyde in translaet ter handt gestelt werden om sich van te connen dienen;

dat Haer Ed. van sustenue zyn, S^r^. van Dyck wel yets van den Pangiran Pougar tevooren mocht comen, 't welck dan geschiedende, soo sal daerop niet

anders behoeven te werden gesecht, dan dat zy selfs getuygen connen zyn van Haer Ed. goet voornemen ontrent de Mattaramse Princen in 't gemeyn, en dat den oudsten onwederspreeckelyck nae de reden ende billickheyt uyt cracht van 't recht der eerste geboorte de successie ende 't ryck toecomt, en dat men noyt geen gedachten heeft gehadt, geciteerde Pougar eenichsints tegen te zyn, maer wel om desselfs beste en welvaeren te bevorderen, indien hy maer naer Haer Ed. heylsame en goeden raedt quame te luysteren ende sich de heerschappye van zynen outsten broeder, den nieuwen Sousouhounangh, wilde onderwerpen;

dat hy van Dyck tot liquidatie van het comptoir Bantam geen instructie van noden heeft, als moetende alle parthyen noch ongeboect zynde naukeurich werden geëxamineert, en mede off de penningen, door den resident Caeff tot schande van de Comp. van eenige luyden gelicht ende volgens zyn voorgeven aen ververssinge voor de schepen als anderssints deuchdelyck uytgegeven, in een deuchdelycke ende waere schult bestaen etc., ende tot welckers vereffeningh nu 8000 contante Spaense realen overgaen ende oocq tot naricht een memorie, hoedanich de reecqueningh van het comptoir Bantam met Batavia is staende;

dat meergeciteerde coopman van Dyck op Bantam wel sall comen te ondervinden off het nodich sal wesen nae Turtiasa by den ouden Sulthan op te gaen ofte niet, 't welcq dan aen desselffs oordeel wert gerefereert ([1]);

dat het middelerwyle nootsaeckelyck zall wesen, eens ernstich wert geclaecht over het ongelyck dat d'E. Comp. ende de Battaviase ingesetenen wert aengedaen in het aenhouden ende vervoeren van sooveel lyfeygenen, versoeckende dat daerontrent de vereyschte ordre mach werden gestelt, met belofte, dat door Haer Ed. sulcx mede soude werden gedaen ontrent de slaven ofte onderdanen die van Bantam herwaerts mochten comen over te loopen en dat nu eenige Bataviase burgers nae Bantam vertrecken om, soo 't mogelyck zy, eenige ([2]) haerer ontloopen lyfeygenen weder te crygen, die in der billickheyt daerontrent wel de behulpsame hant geboden mogen werden;

dat hiernevens oocq overgaen twee brieffjes, 't eene door Zyn Edt. aen den Engelsen agent Robbert Parcker ende 't andere door Haer Ed. aen denselven ende den Deensen resident Joan Joachum Pauly geschreven, die op de beleefte maniere nevens Haer Ed. vrundelycke groetenisse aen haer Ed. overhandicht sullen moeten werden, met versoeck dat se hun met inhoudt van dien vergenoucht gelieven te houden, synde van inhout aldus.

Volgt het eerste briefken, door Syn Edt. aan den Engelsen agent Parker geschreven.

Bantam.
Aan den Heer agent Robert Parcker.

Mynheer.

UE. aengename van den 25/15 July is my op zyn tyt well overhandicht,

([1]) Er staat: *gepreferecrt.*
([2]) Er staat: *eeniger.*

bedanckende UEd. van herten voor de largo communicatie van de vaderlandse nouvelles, verhoopende wy uyt de vigoureuse resolutie van Zyn Majesteyt van Groot Brittanien wat goets sullen erlangen, opdat eenmael het Christeurycq met Godes hulpe tot een gewenschte rust ende vreede mach geraacken.

Het is ons van herten leedt, dat wy op den vorderen inhout van UE. missive niet anders connen antwoorden, als wy voor desen alreets gedaen hebben; refereren ons derhalven nochmael aen den brief, die wy aen Mr. Paine hebben geschreven. Ick behoeve UEd. hierover niet veel woorden te maecken, als selfs wetende hoedanich de subalterne ministers gehouden zyn punctuelyck ende blindelyck te gehoorsamen ende te achtervolgen de ordres ende beveelen van haere heeren principalen; derhalven versoecke gedienstichlyck UEd. ons geen onmogelycke zaecken gelieven aff te vergen, UEd. nochtans versekerende dat in alle hetgene wy buyten die stricte ordres UEdt. met onse genegentheyt en persoonen connen dienst doen, wy noyt in gebreecken sullen blyven om deselve promptelyck ende met genegentheyt te achtervolgen, waervan UEd. de preuve nemende, sult bevinden dat ick waerlyck ben

(*onder stont:*)

Mynheer,

UEds seer geaffectionneerden en dienstgenegen dienaar

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*ter zyden stont:*) Batavia in 't Casteel den 30 Augusto 1678.

Volgt nu het tweede briefken door Haar Ed. aan beyde de agenten voormelt, van woorde te woorde dusdanigh luydende:

Aan de heeren Robert Parker en Joan Joachim Pauly tot Bantam.

Mynheeren.

Wy hebben UEde aengename missive van den 3/13 deses seer wel ontfangen ende uyt deselve gesien, hoedat UEde een scheepje genaemt de Bon Avonture op den naem van den Pangiran Coelon, des Sulthan van Bantams broeder, een pas van ons hebbende vercregen, ende daermede onder desselffs vlagge naer de Manilhas hebben affgesonden, ende dewyle UEde beducht schynen te zyn, dat wy in oorloch met den Sulthan van Bantam mochten comen te raecken ende alsoo het voornoemde scheepje met desselffs ladinge pericul soude loopen om van d'onse genomen te werden, soo sullen wy UEde cortelyck seggen, dat wy met den Sulthan van Bantam niet en soecken noch begeeren in oorloch off eenige verwyderinge te comen, maer byaldien ons den oorloch mocht werden aengedaen ofte reden gegeven, waerdoor wy genootsaect souden syn, volgens 't recht der naturen ons selven

tegens haer gewelt te verweren ende ons recht staende te houden, soo sullen wy genecessiteert wesen ende niet connen nalaten onse vyanden weder aen te tasten ende alle affbreucq toe te brengen, UEd[e] nochtans versekerende, dat wy alles sullen contribueren om met malcanderen in goede eenicheyt ende vruntschap te volharden, niet twyffelende off UEd. sullen aen haere zyde hetselve achtervolgen, waerdoor wy ons hoe langer hoe meer sullen verplicht houden, waermede, UEd[e] bevelende in de genadige bescherminge Godes, sullen wy nae onse hertgrondige groete verblyven

(*onder stont:*)

Mynheeren,

UEd. bereyde vrunden en dienaeren

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS,
CORNELIS SPEELMAN,
WILLEM VAN OUTHOORN,
JOAN CAMPHUYS.

(*ter zyden stont:*) Batavia in 't Casteel den 30 Augusty 1678.

Bestaende verders de vooraengeroerde contanten ende andere goederen, met voorgeciteerde Posthoorn nae Bantam affgaende, in:

8000 Spaense realen contant ende voorts eenige weynige provisien, schryftuych etc., tesamen beloopende *f* 20311 : 14 : 4.

31 *d*[o]. Op de gedane clachten ende remonstrantie van den Chinees ingeseten Tenglauw, voor desen jare 1678 ingepacht hebbende de waech deser stede voor een somme van 698 rd[s] ter maendt, dat vermits het verbod van de Bantamse vaert ende 't placcaet tegen den aenbrengh van allerhande coopmanschappen, gelyck hiervooren onder den 12 deser by de twee billejetten aldaer geinsereert nader can werden gesien, weynich goederen ter wage wierde gebracht ende hy alsoo op verre nae niet vermogens waere langer de gemelte pachtpenningen te connen opbrengen ende voldoen, soo is op heden (geoordeelt zynde desselffs clachten in redenen te bestaen) gemelte Tenglauw daervan mettet eynde deser maent ontslagen ende die pacht door den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman ten overstaen van d'E. bailliuw en twee gecommitteerde schepenen ten huyse van den Chinesen capiteyn Wanjock weder opgehangen endo by maniere van afflslach gemynt ofte aengenomen by den Chinees ingeseten Houpeko voor een somme van 325 rd[s] ter maendt tot het uyteynde deses jaers, comende alsoo met de voorige verpachtinge in minderingh te verschillen een somme van 373 rd[s] ter maent.

Des naemiddachs vertrect vanhier seker Chinees vaertuych, toebehoorende de wed[e]. van den overleden Chineesen capiteyn Siqua, nae Sumatra's Westcust, medecrygende een kleen briefken, door Haer Ed. aen den Heer Commandeur Melchior Hurt ende den raed tot Padangh geschreven, eenelyck dienende tot voorschryvinge van den nachoda van geciteerde vaertuych om hem buyten prejuditie van d'E. Comp. de behulpsame hant te bieden ontrent de inninge van een goede somme

gelts, die seker Chinees, Kabousia genaemt, sich jegenwoordich op Priaman onthoudende, aen geciteerde wedᵉ. Siqua schuldich is, gelyck by het affgaende briefboecq is te sien.

Desen naemiddach wert per seker borger, met eygen vaertuych van Java's Oostcust gecomen, mondelinge tydinge aengebracht, dat den optocht door d'Heer Superintendent Anthonio Hurdt met de crychsmacht van drie verscheyde plaetsen, als Jappara, Samarangh en Rimbangh, binnen weynich dagen nae Cadiry, alwaer sich tot noch is onthoudende den rebell Troenajaja, aengevangen soude werden. Godt de Heere zy gebeden, d'onse voor rampen ende ongevallen te behoeden ende 's Comp. wapenen tot rusie en welstant ([1]) van 't landt van Java, mitsgaders heyl ende welvaeren van veele duysende menschen, een geluckich en voorspoedich succes te verleenen.

Dese jongst affgeweken maendt Augusty zyn alhier van diverse plaetsen aengecomen een getall van 133 vaertuygen, tesamen met 680 mannen soodanige goederen ende coopmanschappen overgebracht hebbende, als hieronder nader uytgedruct zy:

1 van Maccouw met 30 mannen, 2720 stucx spiaulter, 48 balys coper, 9 balys spiegelglas, 6 pˡˢ. geele verwe, 27 pˡˢ. thee, 3 balys theepotjens, 200 canassers lancques, 28 packen soethout, 17 canassers Chinese wayers en brillen, 150 canassers radix China, 24 canassers Chinese tabacq, 5 canassers Chinese cammen, $^1/_2$ pˡ. getwernde zyde, 3 canassers Chinese schoenen, 12 cassen offerlicht, 8 casjens Chinese inct, 300 pˡˢ. zyde daftas ([2]), 200 pˢ. pansiens, 100 pˢ. gilans, 100 pˢ. damasten, 60 gekeperde stoffen, 2 cassen pinceelen, 10 cassen Chinese bloemen, 2000 quitasollen;

25 van Cheribon met 98 mannen en 37 cattys peper, 11 lasten rys, 182 canassers zuycker, 35 buffelshuyden, 1100 stucx visch pampus, 100 rysmanden, 24000 araxpullen, 4750 potten en pannen, 2100 stucx zuycker, 500 bossen ajuyn, 50 bossen pady, 2 picols capocq, $^1/_4$ last swarte boontjes;

8 van Indermajo met 65 mannen, 51 lasten zout, 500 plancken, $^1/_2$ last rys;

12 van Grisse met 51 mannen, 20$^1/_2$ lasten rys, 14 corven visch cacap, 1900 stucx dᵒ., 13 potten gesoute garnaelen, 8 corgie matten, 300 bossen ajuyn, 800 oude clappus, 1000 bossen tamarinda, 5$^3/_4$ last groene boontjes, 17 lasten zout, 3600 stucx zuycker, 26 picols gedroochde pinangs, 20000 stucx pinangh, 10 potten oly;

5 van Inchiassem met 20 mannen, 10$^1/_2$ lasten rys, 110 stucx balcken;

9 van Bantam met 52 mannen, 2600 potten en pannen, 650 potten met kalcq, 17 lasten tarwe, 305 stroosacken met tarwe, 3800 oude clappus, 110000 oude pinangh, 30 picols zappanhout, 5 picols poetsiock;

5 van Pacalongan met 30 mannen, 12 stucx koebeesten, 100 rysmanden, 12 lasten rys, 6 lasten zout;

65 stucx vaertuygen, die transportere.

([1]) Er staat: *westant.*

([2]) Uit de lijst hierachter blijkt dat moet worden gelezen: *300 pˢ. zyde bafta's.*

65 stucx vaertuygen, per transport.
8 van Tegal met 33 mannen, 20$^5/_8$ lasten rys, 8600 stucx suycker, $^1/_2$ last swarte boontjes;
9 van Samarangh met 46 mannen, 1000 stucx suycker, 7000 stucx cabos, 11800 bos tamarinda, 24 lasten rys, 600 bosch goemoet touw, 1500 stucx zuycker, 8 potten oly, 3$^1/_2$ lasten zout, 7 stucx coebeesten, 12 canassers zuycker, 2 picols ajuyn;
4 van Sombar met 14 mannen, 12$^1/_2$ lasten rys, 2 lasten zout, 400 bossen pady.
4 van Pamanoecan met 16 mannen, 700 stucx balcken, 50 planclen, 3 lasten rys;
4 van Jappara met 16 mannen, 7$^1/_2$ lasten rys, 120 balcken, 6 coebeesten, 6 picols blaauwe verwe;
1 van Cataringa met 4 mannen, 2$^1/_4$ lasten rys, 1 last pady;
1 van Palimbangh met 4 mannen ende 75 cattys peper;
2 van Bima met 14 mannen, 5$^7/_8$ lasten rys, $^1/_2$ last groene cadjangh, 192 picols sappanhout;
1 van Padangh met 12 mannen, 45 canassers bruyne benjuyn, 100 bossen rottanghs, 25 corgie matten;
1 van Calianjer met 4 mannen, 1 last rys;
1 van Coeta Pringy met 4 mannen, 1 last rys, 1$^1/_2$ last pady, 50 bossen rottangs;
1 van Banjer met 10 mannen, 267 picols ende 93 cattys peper, 40 bossen rottangs;
9 van Craoan met 20 mannen, 2$^1/_2$ lasten rys (1), 600 stucx zuycker;
1 van Singnap met 4 mannen, 18000 stucx zuycker, $^3/_4$ last groene cadjangh;
1 van Maccassar met 8 mannen, 12 slaven;
1 van Chebet met 26 mannen, 2 lasten rys, 200 bossen pady;
1 Lassem met 10 mannen, 20 lasten zout;
1 van Malacca met 8 mannen, 10 picols zeecroos, 500 manocken tabacq:
5 van Rambangh met 20 mannen, 445 balcken, 50 plancken, 10 dootkist-plancken, 1 mast, 20 knies;
1 van Damacq met 4 mannen, 4 lasten rys;
2 van Baly met 17 mannen, 18 slaven, 4 lasten rys, 3000 bossen tamarinda, 10000 oude pinanghs;
1 van Cadanghauwer met 13 mannen, $^1/_2$ last rys;
3 van Javana met 20 mannen, 7 lasten rys, 1900 stucx pada, 200 buffels-huyden, 21 lasten zout, 210 balcken;
2 van Pamalangh met 8 mannen, 5$^1/_2$ lasten rys;
1 van Barbos met 4 mannen, 3$^1/_2$ lasten zout;
1 van Zinga Radja met 9 mannen, 8 lasten zout;
t'samen 133 vaartuygen.

(1) Dit woord *rys* ontbreekt in het HS.

Die met den anderen alhier gesamentlyck hebben aengebracht de ondergenoemde leefftochten:

239 canassers zuycker;
35400 stucx zuycker;
13 potten gezoute garnalen;
1100 stucx visch pampus;
14 corven visch cacap;
1900 stucx visch cacap;
7000 stucx cabos;
1900 stucx visch pada;
7350 potten en pannen;
24000 stucx araxpullen;
650 bosschen pady;
2 1/2 lasten d°.;
800 bosschen benjuyn;
2 pls. d°.;
4600 oude clappus;
140000 d°. pinangh;
15800 bossen tamarinda;
26 pl. droochde pinangh;
500 manocken tabacq;
600 plancken;
1585 balcken;
10 dootkisten;
1 mast;
20 knies;
190 bossen rottangs;
18 potten oly;
33 corgie matten;
166 1/2 lasten zout;
10 pls. zeecroos;
30 slaven;
650 potten met calcq;
17 lasten tarwe;
305 stroosacken met tarwe;
222 pls. zappanhout;
5 pls. poetsiock;
6 d°. blauwe verwe;
600 bossen goemoetstouw;
25 stucx coebeesten;
7 lasten groene cadjangh en boontjes;
3/4 last swarte boontjes;
2 pls. capock;
200 rysmanden;
235 buffelshuyden;
721 pls. 5 cattys peper;
2720 stucx spiaulter;
48 balys cooper;
9 ds. spiegelglas;
6 pls. geele verwe;
27 ds. thee;
3 balys theepotjens;
200 canassers lancquas;
17 d°. Chinese wayers en brillen;
150 ds. radix China;
24 ds. Chinese tabacq;
5 ds. Chinese cammen;
28 packen zoethout;
1/2 pl. getwernde zyde;
3 canassers Chinese schoenen [1];
12 canassers offerlicht;
8 ds. Chinese inct;
300 ps. zyde baftas;
200 ps. panjes;
100 ps. gielangs;
100 damasten;
60 gekeperde stoffen;
2 cassen met pincelen;
10 d°. Chinese bloemen;
2000 stucx quitazollen.

Daertegen zyn in de genoemde maendt nae verscheyden plaetsen van hier vertrocken een getal van 128 stucx groote en cleene vaertuygen, vervoert hebbende tesamen de ondergenoemde goederen en coopmanschappen, als namentlyck:

8 nae Tegal met 440 rds aen gesorteerde cleeden, 10 comyn, 90 amphioen, 6 ysere pannen;

8 stucx vaartuygen, die transportere.

---

[1] Er staat: *schoonen*.

8 stucx vaartuygen, per transport.
1 nae Calinghangsa met 30 rd[s] aen cleeden;
1 nae Maccassar met 100 rd[s] aen cleeden ende 10 aen bier en wynglasen;
1 naer Damacq met 80 rd[s] aen cleeden, 30 out yser, 40 artal off geele verwe, 50 benjouin, 30 porceleynen;
7 naer Paddangh met 432 rd[s] aen zout, 328 diverse porceleynen, 100 aen gommelacq, 40 radix China, 12 poeyerzuycker, 4 aen tabacqspypen, 100 Chinees goutdraet, 75 thee, 20 wacx, 600 Chinese ende Toncquinse zyde, 7 custcoraelen, 40 copere loyangs, 40 ysere pannen, 12 copere theeketels, 5 handtquitasols, 15 oudt yser ende 50 aen anysaracq;
11 nae Grissee met 779 rd[s] aen diverse cleeden, 2940 amphioen, 50 benjoin, 10 zintock, 12 artal off geele verwe;
1 na Cataringe met 70 rd[s] aen cleeden;
2 na Juana met 40 rd[s] aen cleeden, 150 amphioen;
5 nae Pamanoecan met 200 rd[s] aen gesorteerde cleeden, 2 d[s] contant, 9 out yser;
4 nae Rambangh met 100 rd[s] aen cleeden, 72 out yser, 37 coper, 150 amphioen, 48 porceleyn, 110 anysarack, 20 d[s] ysere pannen, 10 rooswater, 150 d[s] lanquas en 560 rd[s] radix China;
6 naer Pacalongon met 100 rd[s] aen cleeden, 10 comyn, 10 rd[s] contant;
4 naer Sombar met 250 rd[s] aen diverse cleeden;
7 nae Japara met 432 rd[s] aen gesorteerde cleeden, 12 Toncquinse anys, 12 middelbare benjouin, 42 bruyne suycker, 50 anysarack, 3 out yser, 75 amphioen;
5 nae Intchiassem met 430 rd[s] aen verscheyde cleeden;
1 nae Cotabringy met 40 rd[s] aen cleden;
3 nae Bantam met 225 rd[s] aen cleeden ende 150 aen thee;
1 Craoan met 70 rd[s] aen cleeden;
1 nae Zingnap met 160 rd[s] aen gesorteerde cleeden;
1 nae Cadanghauwer met 15 rd[s] aen cleeden;
1 nae Barbos met 100 rd[s] aen cleeden;
1 nae Bandongh (1) met 30 rd[s] aen cleeden;
13 nae Chebet met 40 rd[s] aen cleeden;
7 nae Samarangh met 230 rd[s] aen cleden, 240 amphioen, 80 porceleyn, 24 radix China, 8 zyde gordels, 10 artal off geele verwe;
2 nae Pamalangh met 40 rd[s] aen cleeden;
6 nae Cambodia met 375 rd[s] aen diverse gesorteert porceleyn, 198 d°. out yser, 24 tamarinda, 146 tabacq, 480 zout, 170 gesorteerde copere beckens, 6 aluyn, 30 radix China, 100 momys, 90 zyde, 100 Japans
100 stucx vaertuygen, die transportere.

(1) Versta: *Badong* op Bali.

100 stucx vaertuygen, per transport.
goutdraat, 140 diverse cleeden, 10 handquitasols, 68 capocq, 103 witte poeyerzuycker, 75 anysaracq;
7 nae Indermayoe met 496 rd^s aen gesorteerde cleeden ende 60 aen amphioen;
18 nae Cheribon met 490 aen diverse gesorteerde cleden, 72 out yser, 37 rd^s aen coper, 150 amphioen, 48 porceleyn, 110 anysaracq, 20 ysere pannen, 10 roosewater, 350 lancquas, 560 radix China;

t'samen 125 ([1]) vaartuygen, die in 't generaal vanhier hebben vervoert een bedragen van 14650 rd^s aen verscheyde goederen ende coopmanschappen, als te weten:

5197 rd^s aen divers gesorteerde cleeden;
20 comyn;
66 ysere pannen;
10 bier en wynglasen;
327 oudt yser;
62 artal of geele verwe;
112 benjouin;
861 gesorteerde porceleynen;
100 gommelacq;
912 zout;
3705 amphioen;
654 radix China;
115 witte ende bruyne zuycker;
4 tabaxpypen;
200 Jappans en Chinees goutdraet;
225 thee;
20 wacx;
690 gesorteerde Chinese zyde;
7 custcoraeltjes;
210 diverse gesorteerde coopere beckens en loyangs;
315 anysaracq;
12 copere theeketels;
15 handquitasollen;
10 zintocq;
12 Toncquinse anys;
40 rd^s contant;
37 out coper;
10 roosewater;
350 lanquas;
8 zyde gordels;
24 tamarinda;
6 aluyn;
100 momye;
68 capocq;
146 toback;
te samen 14650 rycxdaalders.

Volgens opgeven der dootgravers soo zyn in dese maent overleden ende op de ordinare begraeffplaetsen ter aerden gebracht:

36 Comp^e dienaren;
5 burgers;
3 Nederlantse vrouwen;
2 inlandtse mannen;
5 d^o. vrouwen;
4 Nederlandtse kinders;
5 inlandtse;
1 slaeff;
samen...... 61 overledenen.

([1]) Er staat: *128*.

Ende zyn daerentegen weder in de kercke deser stede staende dese maent gedoopt:

14 Nederlandtse kinders ende daeronder een bejaerde;
43 inlandtse in de Portugese kerck;
samen...... 57 gedoopte.

Ende zyn oocq in de gemelte kercken getrouwt:

5 Comp^{e} dienaeren;
2 borgers·
7 Mardyckers;
1 slaeff;
samen...... 15 paar getrouwt.

Dese maent op den eersten derselver zyn by den Achtbaren Raed van Justitie publyckelyck over haer begane misdryven geëxecuteert de ondergenoemde persoonen:

Johannes Gabrielsen van Haerlem ende Jacob Hendricxsen van Harlingen, beyde matroosen, over wechloopen, zeeroveryen ende moorderyen opgehangen;

Thayko, Chinees van Chincheuw, over manslach, met een byl begaen aen den annachoda van 't vaertuych daerop bescheyden was, met een byl in 't hooft gecapt ende voorts verwurcht.

Op den 8 en 9 zyn door d'Heer fiscael van India M^{r}. Gualter Seeman aengehaelt ende gevolgelyck geconfisqueert verclaert:

uyt de fluyt de Beemster, gereetleggende na Bengale te vertrecken:

514 stucken spiaulter en
205 sackjens met Jappans staeffcooper;

uyt het schip 't Goet Begin, idem:

389 stucken spiaulter.

Ende door d'heer waterfiscaal M^{r}. Pieter Paauw:

uyt Swanenburch idem:

212 stucx spiaulter;

uyt de Berckmeer:

444 stucx spiaulter;

uyt Oosterblocker:

85 stucx spiaulter;
340 ponden Japans staeffcooper.

Op den 12 deser maent is door den voorgeciteerden fiscaal Zeeman ende gecommitteerden gevisiteert:

Jan Willemsen van Lubecq, bosschieter op de fortresse Jaccatra, die verdroncken was.

Oocq zyn door de respective landdrosten ende gecommitteerden gevisiteert:

Nering ende Tolock, beyde van Baly ende slaven van Cattion van Sumbaua, amockspeelders, die malcanderen hadden omgebracht;

Bappa Tions van Maccasser op 't hooge landt van den Chinesen vendrich Litsoeco vermoort gevonden.

September Anno 1678.

Primo September. Des morgens keeren de soldaten, op den 30 des voorleden maents van Tanjongpoura alhier verscheenen, weder teruch te lande nae derwaerts, medenemende drie briefkens, 't eerste door Haer Ed. aen den lieutenant Hendrick van den Eeden tot Tanjongpoura, het tweede aen den lieutenant Jochum Michielsen tot Sammadangh ende het derde in 't Maleyts aen den Pangeran aldaer geschreven, welckers inhoude hieronder in ordre volgen, eerstelyck aenvangende met die aen den lieutenandt van den Eeden voormelt:

dat Haer Ed. op eergisteren met den corporael en 3 soldaten wel hebben ontfangen twee brieffjens, 't eerste van den l[t]. Jochum Michielsen uyt Sammadangh ende het tweede door den l[t]. van den Eeden uyt Tanjongpoura, het laeste verzelt met een caerte van de revier Chebet, by welckers schale niet uytgedruct synde gevonden off de veerheyt in roeden, treden ofte voeten bestaet, soo sullen Haer Ed. daerop ten naesten nader bericht verwachten;

dat het middelerwylen seer wel is gedaen, de hooffden der dorpelingen, omher Tanjongpoura gelegen, op het ontbod van den Sammadanger niet nae boven te laten trecken, en dat wyders wat dierwegen aen den lieutenant Jochum Michielsen wert geschreven, nader zy te zien uyt de copye hiernevens gevoecht, mogende ondertusschen Wira Saba wel aengesecht werden, dat hy niemand van syn volcq nae Sammadangh zal laten opgaen, voordat het door den lieutenant sal werden gelast, leerende hun alsoo 's Comp. protexie erkennen en dat se onder een regeringe staen, die recht ende gerechticheyt handhavenende zy;

dat niet naegelaten dient de revier van Craoan boven Tanjongpoura soo hooch als doenlyck zy aff te meten, ende dat den lieutenant van den Eeden zyn lust die hy heeft, om tot Selintsin toe op te gaen, wel sal mogen voldoen;

dat dese weder teruchgaet met hetselve volcq die vandaer affgesonden zyn.

Volght den corten inhout van het briefken aan den lieutenant Jochum Michielszen na Samadangh voormelt:

dat Haer Ed. 't oordeelen een seer langen tyt te zyn van 15 dagen, die de brengers van 't jongste schryven uyt Sammadangh tot Tanjongpoura opwech zyn geweest,

doch dat Haer Ed. nu echter alle ogenblicken antwoort verwachten op het jongste schryven, aen hem lieutenant Jochum Michielsen affgegaen, waervan de copye nevens desen gevoecht zy en soomede het translatie van 't gene nu aen den Pangiran tot Sammadangh geschreven wert, welckers inhout hem oocq door d'onse wel terdegen te verstaan gegeven moet werden;

dat Haer Ed. in aenstaende, eerst nader schryven ontfangen hebbende, bequaem sullen wesen te oordeelen, hoe lange den lieutenant met zyn onderhebbende volcq aldaer noch tot adsistentie van den Pangiran sal dienen te verblyven;

dat het middelerwylen seer wel zy gedaen, hem den oorloch tegen die van Cheribon aff te raden ende het Haer Ed. gansch niet gevallich zy geweest dat het volcq uyt het dorp, achter Selintcyn in de Jaccatrase jurisdictie gelegen, door hem nae Sammadangh opgevoert zyn, van hetwelcke Haer Ed. in toecomende de redenen sullen verwachten te verstaen, die hem daerom oocq affgevraecht sullen moeten werden, met ernstige aenseegginge dat hy voortaen geen dorpelingen, ontrent de revier van Craoan woonende, zal mogen laten opvoeren sonder daervan alvoorens Haer Ed. kennisse te hebben gedaen, benevens de redenen waerom dat nodich mochte zyn, dewyle totnoghtoe niet zy vernomen dat die luyden ontrent hem ofte de zyne eenige hostiliteyt hebben gepleecht;

dat het oocq seer sober is dat door hem maer 2 coebeesten nae Tanjongpoura gesonden zyn, en dat hem dierhalven zal moeten aengesecht werden, dat hy onse besettelingen aldaer van behoorlycke leeftocht sal dienen te laten versorgen, niet voor niet maer voor haer gelt, met verdere byvoeginge, soo hy daerin comt te gebreecken, dat het Haer Ed. geensints aengenaem zal wesen;

dat hem oocq serieus moet werden aengeraden met alle zyne naegebeuren in goede rust te leven, om dusdoende den Bantamsen Sulthan niet meer te iriteren, door dewelcke hy al lange overwonnen soude zyn geweest, indien wy hem daertegen niet crachtdadich hadde beschermt, en dat welged. Haer Ed. nu verders, om gemelte Bantammer van zyn voornemen en desseyn op Sammadangh aff te leyden, den coopman Jacob van Dyck nae Bantam afgesonden hebben, gelyck oocq bevoorens nae Cheribon was gedaen om den Panombahan aldaer aen te bieden deselve met syn overheer den Sousouhounan te helpen versoenen en soo voorts, welcke Cheribonder dan oocq belofte heeft gedaen, Sammadangh ongemoeyt ende gerust te sullen laten soolange als Cheribon door hem niet eerst aengetast ende bevochten wiert, alle hetwelcke wel expresselyck hem duydelyck ende op het ernstichste sal aengesecht ende voorgehouden werden, onder belofte, soo hy precys Haer Ed. geboden naecomt en gehoorsaemt, dat men dan oocq niet in gebreke sall blyven hem tegen alle zyne vyanden te adsisteren ende te beschermen.

Volght nu het translaat-briefken aan den Samadangsen Pangiran voormelt.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India senden desen brief met hare groete aan den Pangiran Depatty Sammadang

met toewensching van alle welvaren ende victorie over alle zyne en onse vyanden.

Ons is door den capiteyn Jochum Michielsen bekentgemaect, dat den Pangiran hem en ons volcq wel heeft ontfangen en liberalyck getracteert, dat ons lieff is geweest te verstaen ende wel bysonderlyck dat den Pangiran nu van alle zyne vyanden was ontslagen, daer den grooten God, schepper ende onderhouder van hemel en aerde, voor gelooft ende gepresen moet zyn. Nu sal het dan oocq ten hoochsten nodich zyn, dat zich den Pangiran niet meer vyanden verwect, maer sich onder onse stercke protexie, die God soo wel gezegent heeft, stilhout totter tyt dat den uytslach van 's Comp. wapenen om de Oost (in 't herstellen van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga in zyn vaders rycq) ons verder sall aenwysen wat nodich gedaen of gelaten dient te werden; en om den Pangiran noch verder van onse goede wille ende affectie te versekeren, hebben wy nae Bantam gecommitteert den capiteyn Jacob van Dyck om den ouden ende jongen Sulthan tot vredige gedachten te brengen en van Sammadangh weder te beoorlogen aff te houden. Zulcx is dan oocq onse last ende expresse begeerte, dat den Pangiran geen volcq meer van de rivier van Craoan sal laten opvoeren ende 't land beoosten ofte bewesten die rivier van inwoonders ontblooten, ende soo eenige derselver des Pangirans vyanden zyn, laet ons sulcx weten ende de redenen waerom de landen ontbloot ende de menschen vervoert werden, en soo wy dan die redenen voor billicq en recht connen aensien, soo sullen wy sonder uytstel niet naelaten ons behagen ende begeerte daerover tot den Pangiran te senden.

Den Pangiran moet weten. dat wy alle zaacken verhandelen met recht ende gerechticheyt, als voor de oogen van den eenigen Godt, en daerom moeten wy niet doen wat proffytelyck, maer wat eerlyck, goet ende nodich is. Wy hebben den Pangeran geholpen doe hy in noot was ende anders van de Bantammers al sou [1] t'ondergebracht zyn geweest; nu moet oocq den Pangiran voort onse ordre en raet volgen, en dan sal alles welgaen.

God bewaere den Pangiran ende zegene hem met alle voorspoet.

In 't Casteel Batavia den 31 Augusty 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

2 *d°*. Des morgens comen andermael met den capiteyn der buytenposten, d'E. Willem Hartsinck, ontrent Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael te verschynen de Samadangse gesanten, hiervooren onder dato 20 des verleden maend Augusto gemelt, dewelcke, hoewel se toen all afscheyt gekregen hadden om weer nae huys te keeren, nu eerst vertrecken om in geselschap van de soldaten, gisteren nae de middach vooraffgegaen, nae Tanjongpoura te marcheren ende dan wyders vandaer

[1] In plaats van *al sou* staat er: *als*.

met de briefjes, door Haer Ed. aen den lieutenant Jochum Michielsen en den Pangiran Keey Ranga Gompol tot Samadangh geschreven en hiervooren op geciteerde 20 der jongst affgeweecken maendt Augusty mitsgaders den dach van gisteren uytgedruct, de reyse weder nae haer landt te nemen.

Desen naemiddach comen alhier andermael over landt van Tanjongpoura eenige onser soldaten, verselt met parthye Javanen, uyt Sammadangh aldaer aengecomen, medebrengende drie brieffkens, 't eerste door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato primo September uyt de veltschanse op de eerstgenoemde plaetse, het tweede door den lieutenant Jochum Michielsen in dato 28 Augusto op de reyse nae herwaerts uyt de negorye Coantengh, gelegen tusschen Tanjongpoura en Sammadangh, en het laetste door den Pangiran Sammadangh off Keey Ranga Gompol in 't Javaens aen Haer Ed. geschreven, van welcke twee eerste den corten inhout ende van de derde het translaet hieronder volcht, eerstelyck aenvangende met het briefken van den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt Tanjongpoura vermelt, 't welcq in sich niet noterenswaerdich bevat, als zynde eenelyck maer geschict tot geleyde van het briefken van den lieutenant Michielsen bovengeciteert, dusdanich luydende:

't jongste schryven had men uyt Samadangh in dato 11 Augusto nae Batavia affgesonden, zedert welcken tyt een goet getal menschen tot Sammadangh van honger (so er wiert gesecht) gesturven waeren, want den Pangiran trock de dorpelingen van alle de gebuyrnegoryen tot sich sonder deselve van onderhoudt ende voedsel te versorgen, soodat die arme menschen genootsaect wierden allerhande cruyden ende wortelen van wilde boomen tot hun onderhout te gebruycken, synde op den 14 Augusty aldaer noch aengecomen een getal van wel 300 zielen, soo mannen, vrouwen en kinderen, met al haer vee, bewoont hebbende sekere negorye, Schukendal [1] genaemt, gelegen drie dagen reysens achter Selintcin, die eenelyck uyt haere woonplaetse waeren gehaelt omdat se bevoorens met die van Bantam souden hebben geheult; middelerwylen had men van Cheribon door seker Javaen mondelinge tydinge becomen wegens den toestant aldaer, dewelcke mede had weten te relateren, dat 's Comp. schepen van voor Pamanoecan opgebroocken ende vertrocken waeren, 't geen dan den Pangiran oocq ter kennisse gecomen en den lieutenant Jochum Michielsen op den 18 by hem verscheenen zynde, om hem aff te vragen off er noch iets tot zynen dienst te verrichten viel, soo vroech hy daerop uyt wat oorsaecq ende waerom de schepen weder nae Batavia vertrocken waeren; off het daermede nu wel was ende of d'E. Comp. het daerby wilde laten blyven, hebbende albereyts sooveel smaet ende wederwaerdicheden van de Bantammers ende Cheribonders geleden; op hetwelcke dan gedient wesende, dat Haer Ed. nae uytterste vermogen arbeydende waeren om tot heyl en welvaeren van de landen en luyden alles toe te brengen dat tot ruste ende vrede conde strecken, sonder evenwel den oorloch te zoecken ende soo voorts, behoudens nochtans dat, ingevalle daerontrent met goetheyt niet uytgerecht conde werden, alsdan de alsulcke die sich tegens haren wettigen heer den Sousouhounangh

---

[1] Sic. Denkelijk voor *Chikondol, Tjikoendoel.*

ende de Comp. quamen aen te stellen met de wapenen geweldelyck tot haer plicht gebracht soude werden, soodat hy dat eenelyck met het hooft te schudden onbeantwoort gelaten ende wyders het vertrecq van den lieutenant noch eenige dagen uytgestelt tot datter schryvens van Tanjongpoura gecomen zoude zyn, dat dan op den 22 d°. overgecomen wesende, zont hy twee zyner broeders ende den gewesen gesant Marta Wangsa by den lieutenant meergenoemt, deselve aenseggende dat de hoofden der Bayleyers op Goedegoedoe met die van Craoan en die weder met de Cheribonders vereenicht ende bevredicht waeren, in voornemen om alle degeenen die het niet wel met haer mochten menen, gelyckelyck op 't lyf te vallen ende te beoorlogen, latende des anderen daechs d'onse weten dat se nu wel mochten vertrecken, doch dat hy hun het toegesechde en belooffde volcq niet conde medegeven, maer souw hy echter sooveel mannen bestellen als er tot het dragen van de ziecken ende bagagie soude vereysschen ende soude dan voorts het resterende volcq door een anderen wech volgen, bedanckende meteenen d'E. Comp. ten alderhoochsten voor de groote gunste die hy van deselve hadde genoten, als eenelyck door haer macht staende gehouden ende by zyne naburen ontsachlyck geworden zynde, en waerom hy oocq voortaen haer beveelen in alles soude gehoorsamen ende achtervolgen, doende des anderen daechs, onderwylen dat men besich was zich tot de reyse te vervaerdigen, den lieutenant meergenoemt noch eens by zich roepen, deselve ter hand stellende een missive, aen Zyn Ed^t. geschreven, met versoucq dat deselve beneffens zyne groetenisse wel bestelt mochte werden, belovende binnen weynich dagen een getal van 100 coebeesten door den gezant Marta Wangza te water nae Craoan te sullen zenden, ende waermede hy dan d'onse voorts affscheyt gaff, soodat men noch op den 24 d°. de marsch aenvinck met 8 ziecken, waervan er twee gedragen ende de rest te paerde geholpen wierden, raeckende tenselven dage noch in de negorye Chelompingh, vanwaer men des anderen daechs weder op Chejure aenquam, bereyckende in den avont noch Passararan, zynde tusschen beyde gepasseert door een bosch met veel schone kiateboomen voorsien, treckende des morgens den 26 d°. alweder voort, comende ontrent ten 10 uyren op de middach in sekere cleene negory, Parnawangan genaemt, gaende weder vandaer door een schoon kiatenbosch tot in de negorye Bussoly, alwaer men halte hielt tot den 27 d°., gaende met het aenbreecken des dagenraeds weder voort, comende weynich tyts daernae te passeren de negorye Susukan, ten 10 uyren de negorye groot-Intchiassem ende op de middach in de negorye Coantenga te verschynen, vindende aldaer een missive, door Haer Ed. aen den lieutenant Jochum Michielsen geschreven, uyt hetwelcke men dan Haer Ed. ordre beraackende de waerschouwinge voor die van Bantam etc. aen Keey Mael, broeder van den Pangiran Samadangh (die mede in geselschap tot een wechwyser uyt Sammadangh vertrocken was) bekentmaeckte, die het aenstonts gemelte zyn broeder met een missive liet aendienen, ende waermede dan Haer Ed. welgegeven bevel tot sooverre was voldaen; doch wat nu verder aengingh de gestalte en gelegentheyt van 't land, die was wenschelyck en wel, maer wiert seer weynich bebout, 't welcq oocq aldaer een seer duuren tyt veroorsaecte en dat noch temeer om de menichte der menschen die van de omleggende plaetsen

daernaetoe getrocken waeren, waervan er sommige van honger en commer vergingen; coebeesten en buffels waeren aldaer in genoechsamen overvloet, maer aen [1] alle andere eetwaren gebrecq, jae soodanich datter voor gelt niet het geringste te copen was, en waerom daer oocq noyt marct gehouden wiert; en wat nu belanghde het tractement, by d'onse gedurende hun aenwesen in Samadangh genoten, daerover conde niet werden geclaecht, als hebbende den Pangiran gegeven hetgene dat hy conde, te weten sooveel rys en vleesch als men conde consumeren, doch het erchste was, dat men daertoe geen zout hadt connen gebruycken omdat het niet te becomen was, 't welcq oock al de ziecte onder ons volcq al veel veroorsaect hadde; Sammadangh selfs lach niet onplaisant in een dal, rontsom beset met hooge bergen, wel twee mylen weechs in 't ronde, leggende drie van die bergen seer dicht aen de negorye aen de noortzyde, en is dan voorts de zuytzyde ruym en met rysvelden voorsien, doch oocq op sommige plaetsen met eenige moerassen; en de macht die den Pangeran in 't geheel soude connen uytmaken, soude volgens verclaringe van zyn eygen broeders eenelyck bestaen uyt 3000 mannen, onder dewelcke 170 schietgeweeren zouden zyn; en was de veerheyt van Sammadangh tot aen Tanjongpoura toe ses dagen reysens, onderweechs met weynich bequaem timmerhout voorsien, als zynde eenelyck, gelyck hierboven gesecht, ontrent de negory Schejure en Passajaran [2] twee kiatehoute bosschen gevonden, daerinne de boomen niet heel groff en dick zyn, oocq woont daerontrent seer weynich volcq, als zynde maer cleene negorytjes; en soude nu voorts Sammadangh van de Zuytzee gelegen zyn ongevaer 30 mylen etc.; in de bovenaengeroerde negorye Bussoly verschenen wesende, was men door seker Javaen, genaemt Waria Naya, inwoonder van Tagal Kappas, gelegen aen de mont van de reviere Iutchiassem, heymelyck bericht dat den Pangiran tot Sammadangh voornemens soude zyn geweest om den lieutenant Jochum Michielsen met al ons volcq gevangen te nemen, indien het hem niet ernstelyck door eenen Tommagon Jaja Satro ende Ariasa Patry [3] (de laeste des Pangirans broeder) affgeraden was geweest, eenelyck maer, volgens zyn seggen, omdat hy sich ingebeeld hadde dat den lieutenandt Jochum Michielsen expresselyck daer gesonden was om hem tot Conincq over de omleggende landen vanwegen den Sousouhounangh ende d'E. Comp. te verheffen ende te bevestigen, 't welcq nu misluct ende dusdanich in zyn meninge bedrogen zynde, zouw hy zyn wrevelmoet met sulcken euveldaet hebben soecken tevreeden te stellen; wat daervan zy, was d'onse wel niet bekent, maer evenwel scheen het al vry eenich gelooff te meriteren, eensdeels omdat men hetselve in de negory Coantengh, alwaer men sich jegenwoordich onthielt, mede hadde gehoort ende andersdeels omdat men geduyrende het aenwesen aldaer wel hadt connen bemercken ende bespeuren, datter iets in de wech ende den Pangiran innerlyck niet wel in zyn schick ende vernoecht en was; gaende nu middelerwyle de missive, door hem aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, nevens desen over; ende dewyle de ziecke hoe langer hoe

---

[1] Dit *aen* ontbreekt in het HS.

[2] Aldus de corrector van het HS.; de copiist had geschreven: *Passararan*.

[3] Misschien *Aria Soepatra*.

swacker wierden, had men goetgevonden soolange ([1]) in de negorye Coantengh te vertoeven tot men met Haer Ed. nader ordre soude wesen voorsien.

Volght nu het translaat van de missive van den Pangiran tot Samadangh hiernevens erlanght.

Desen brief van Pangiran Adepatty Sammadangh en comt aan myn oom den Gouverneur Generaal, die seer groot en hoogh verheven is in de stadt Batavia, die God wil zegenen met veel gelucq, voorspoet en een lang leven in dese werelt.

Voorts heeft den Heer Gouverneur Generael capiteyn Carrangh ([2]) aen myn gesonden, medebrengende van den Gouverneur Generael 16 stucken geschut, 70 musquetten, 70 bandeliers, 4 vaten buscruyt, 150 groote cogels ende een vaetje musquetcogels, 't gene ick alles wel hebbe ontfangen, ende die hulpe, door den Gouverneur Generaal van wapens gedaen, zal by myn kinderen ende kintskinderen ende alle volckeren tot Sammadangh noyt vergeten werden, ende hebbe oocq capiteyn Carrangh, die den Gouverneur Generael heeft gesonden, in alles behulpsaem geweest ende onder myne bewaringe genomen.

Wat aengaet de Baleyers die in Craoangh zyn ende door den Gouverneur Generael versocht, die hebbe geen vaste noch blyvende wooninge en zyn met die van Craoangh vereenicht; de Baleyers van hier heb icq nae Pamanoekan gesonden, 't gene myn oom den Gouverneur Generael niet quaelyck gelieft te nemen.

Ick versoecke mede aen myn oom den Gouverneur Generael, dat wanneer de grooten op Craoangh iets ten dienste van de Gouverneur Generael sullen verrichten, dat se dan eerst op Sammadangh by myn mogen verschynen, doch alles in 't gelieven van de Gouverneur Generael, want indien der eenige quade menschen aldaer mochten zyn die 't met de Baleyers houden en tot my niet souden willen affcomen, soude wesen: tot Tanjongpoura Keey Neby Wira Saba en Tirta Nagara ende tot Sincol Naja Troena en tot Craoangh Tamare, Astra Dieuwa en Anga Soeta en Keey Patra tot Pamanoecan, tot Soucasary Keey Wangsa Patra, tot Carrang Tenga Kadamangen en Keey Marta Naya, tot Sibonger Keey Naya Bangza, tot Cartajaty Keey Carta Souta ende tot Ziouny Naja Douta en Key Astra Jouda, tot Pattimoan Bada Mogita, Keey Naya Wangza en Keey Bodra Soeta, tot Sigantis Keey Astra Jouda; nogh versoecq icq aen myn oom zalpeter.

't Geen icq vorder te seggen hebbe is capiteyn Carrangh bekent.

3 *d*°. In den morgenstont wert ons per Javaens vaertuych een briefken toegebracht, door den resident Willem Caeff primo deser maendt uyt Bantam aen

([1]) Er staat: *soo lange het.*

([2]) Elders blijkt dat *Kapitein Karang* een bijnaam is van Jochem Michielsen als hoofd van het prauwenhuis, waar karangsteen (koraal) van de eilandjes op de reede van Batavia werd gehaald.

Haer Ed. geschreven, verzelt oocq met een missive door den commissaris van Leenen ende den raed uyt Jamby in dato 9 Augusto laestleden, zynde met een particulier Engels vaertuych vandaer op Bantam aengebracht ende van een onaengenaemen inhout, als werdende by deselve in 't corte aengewesen, dat d'E. Comp. (Godt beter 't) by de slordige huyshoudinge ende bestieringe van de negotie van wylen den overleden coopman ende resident Gerrit Pot aldaer tecort zal comen een merckelycke somme van 13540 rd^s, gelyck by het gemelte briefken in het aencomende briefboecq nader can werden beoocht; trede ([1]) wy hiermede van dese Jambise materie over tot het briefken van den resident Caeff voormelt, 't welcq in substantie dusdanich is luydende:

alhoewel by het jongste schryven, in dato 23 des jongst affgeweken maents Augusto nae Batavia affgegaen, was gesecht, dat den ouden Sulthan een verbot hadde gedaen dat den oorlochsuchtigen Pangiran Kidol geen volcq nae Sammadangh souden vermogen aff te senden, soo had hy er echter al 400 affgeschict, soo nae Pamanoecan, Indermayo etc., zynde een opgeraept schuym allerhande geboefte van Maccassaren, Bougysen, Baleyers etc., en dat met oochluyckinge en voorweten van gemelte ouden Conincq, die sich opentlyck buyten spel scheen te willen houden, om, indien de zaecke van een quaden uytslach mochten werden, de schult daeraff van zyn hals te connen schuiven, schoon nochtans seker was, dat Kiedol noch niemant anders yets sonder zyn bewilliginge durfde bestaen, 't geen den jongen Sulthan sich niet ontsach den resident Caeff selfs opentlyck te verclaren, die echter, hoe jaloers hy oocq over het gedoente van meergeciteerde Kidol ende zyn aenhangh was, niet van meninge scheen sich daertegen te canten maer liever all te wachten, wat uytvall hetselve soude comen te nemen etc.;

van Cheribon was tydinge op Bantam aengebracht, dat den Sammadanger de negorye Succapoura, middelerwylen dat den regent Tommagon Wira Dedaha op Bantam was om met den Conincq aldaer te contracteren, in 't geheel verdestrueert zoude hebben;

seker particulier Engels scheepje uyt Bengale voor Bantam verschenen wesende met 67 p^l. amphioen, had den sabandaer Secradana 24 p^{ls}. daervan laten opcoopen ende stillekens nae de cust van Java versonden, en soo soude, nae gesecht wiert, de rest mede door den jongen Sulthan opgecocht ende derwaerts geschict werden;

van Jamby was oocq een kleen Engels particulier scheepje op Bantam verschenen, medegebracht hebbende een cleen briefken, door den commissaris Joan van Leenen aen Haer Ed. geschreven, 't welcq nu nae Battavia geschict wiert ende hiervoor aengehaelt zy, wetende de Engelsche vrunden, daermede overgecomen, te relateren dat de Johorees, onlangs geleden weder met eenige vaertuygen op de Jambyse revier geweest hebbende, aldaer vrywat schade gedaen hadde;

't vertrek van de drie Engelse schepen nae Europa was noch eenigen tyt uytgestelt ende den Engelschen agent M^r. Parcker, soo men zeyde om zyne particuliere

([1]) Denkelijk verschreven voor *tredende*.

affaires, nae Turtiasa gegaen om den Conincq te spreecken; middelerwyle was haer scheepje Tayoan nae Siam verzeylt en het ander particulier scheepje nae Bengale en de Barckley Castel nae de Batavische eylanden om aldaer een onderlaech van champanhout in te crygen, maer van wie con men ([1]) niet advyseren noch te weten comen.

Ontrent den avont vertrecken weder over landt nae Tanjongpoura de soldaten, op gisteren naedemiddach vandaer gecomen, medenemende twee briefkens van Haer Ed. aen den lieutenant Hendrick van den Eeden ende den lieutenant Jochum Michielsen, d'eerste jegenwoordich op Tanjongpoura ende de tweede in de negorye Coatenga, van welcke beyde den corten inhout hieronder volcht, aenvangende met dat aen den lieutenant van den Eeden op Tanjongpoura:

dat nu twee dagen verleden de soldaten, die het schryven van den lieutenant Jochum Michielsen op Batavia hebben gebracht, weder met een antwoort-briefken ende een missive aen den Pangiran over ofte voor Tanjongpoura teruchgekeert zyn; doch dewyle uyt het schryvens, op gisteren ontfangen, zy gebleken dat geciteerde lieutenant bevoorens den ontfangh van Haer Ed. ordre van Sammadangh al opgebroocken ende in de negorye Coantengh verschenen was, Haer Ed. nu in hoope zyn, dat denselven oocq wyders voor ontfangh deses al op Tanjongpoura aengecomen sal syn, maer dat, ingevalle hetselve soodanich niet mochte wesen, dat briefken dan sonder uytstel nae genomen lecture aen deselve voortgesonden moet werden;

dat Haer Ed. middelerwyle alsnoch blyven persisteren by de voorige ordre, te weten dat de hooffden der Craoanse dorpelingen niet nae Sammadangh opgaen, maer in haer negorye verblyven sullen.

Volght nu den inhout van het briefken van ([2]) den lieutenant Jochum Michielszen bovengeciteert:

dat Haer Ed. uyt het briefken van den lieutenant Jochum Michielzsen uyt Sammadangh de dato 11 Augusto hebben vernomen desselffs aencomste en onthael aldaer, mitsgaders uyt het nader briefken, dato 28 Augusty uyt het dorp Coantengh, dat de ordre om noch eenigen tyt tot Sammadangh te vertoeven te laet gecomen was, 't welcq dan soo uytgevallen en Haer Ed. hoope verydelt wesende, dat zich de zaacken aldaer wat beter souden hebben willen schicken, by het briefken hiervooren op ultimo Augusto uytgedruct nader ([3]) verclaert ('t geen nu almede te laet zal comen), soo ordonneren Haer Ed. mits desen, dat meergeciteerde lieutenant sich sonder uytstel van Coanteng vorder nae de veltschans tot Tanjongpoura sall transporteren om dan wyders vandaer, laetende de ziecken die niet mede connen gaen op Tanjongpoura, door den cortsten wech over lande voort nae Batavia te comen.

([1]) Er staat: *connen.*
([2]) Lees: *aan.*
([3]) Er staat: *nader sij.*

Een weynich over de middach wert hier per den borger Raphael Speckman, comende met eygen vaertuych van Maccassar, een cleen briefken overgebracht, door den raed aldaer in dato 20 Augusto uyt het casteel Rotterdam aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in sich niet anders bevattende als eenelyck maer een verwettigingh dat de voorname off principaele advysen binnen weynich dagen per de fluyt den Hasenburgh stonden te volgen, en den Heer President Jacob Cops vry sieckelyck lagh.

4 d°. Ontrent de middach werden alhier per zeker Javaen, genaemt Bagus Soeta, ingesetenen tot Carangh Anjer, comende met eygen vaertuych van Tegal, twee brieven aengebracht, d'eerste door onse residenten uyt Tegal voornoemt in dato ultimo Augusto ende de 2e door de hooffden der besettelingen voor Indermayoe dato 3 September uyt het jachtje de Smith, beyde aen Haer Ed. geschreven, van dewelcke den corten inhout hierouder volcht, eerstelyck aenvangende met die uyt Tegal voorgeciteert:

den 29 July was het schryven laest aen Haer Ed. afgegaen, zedert welcken tyt aldaer was comen te passeren d'E. Heer Anthonio Hurdt, die sonder lang te vertoeven met de vloot weder nae Jappara voortgezeylt was;

middelerwylen waeren ginder van 't gedoente der Cheribonders veele ende verscheyde geruchten overgevlogen, van dewelcke niet veel gelooft conde werden omdat se sooveel van den anderen verscheelende waeren, zynde wel het vernaemste onder deselve dat over Cheribon een goede quantiteyt ammonitien des oorloghs van Bantam nae Salingo aen de vyanden gesonden soude zyn;

't Javaense leger, van Tegal, Brebes en Pamalangh opgetogen, lach noch ontrent Singasary tegen de vyanden te velde sonder dat d'een d'ander eenigen merckelycken affbreucq conde doen, ende had den Tegalsen gouverneur Sitsia Goena middelerwyle een affgesant nae Tegall gesonden om den toestant aldaer aen de residenten bekent te maacken, met versoecq om met 50 Nederlandse coppen te mogen werden geadsisteert, als meynende met behulp derselver vermogens te sullen zyn de vyanden geweldelyck vandaer te connen dryven, en middelerwyl stont het rycke padygewasch ryp op den velde, sonder datter cans was 't selve te snyden ende in te samelen als de meeste manschap van huys ende ten oorloch getrocken zynde, ende op hoope van te eerder een eynde van 't wercq te crygen, sou men den gouverneur voormelt laten toecomen 100 ℔ buscruyt, 200 musquetscogels en 6 kippen bastlondt, met belofte van verder ontrent Haer Ed. voor haer te solliciteren om eenich Nederlants secours, om haer dusdoende te meer aen te moedigen den vyant te verjagen ende wech te dryven, 't welcq zy oocq alle tesamen geresolveert scheenen off anderssints aldaer te sterven, dewyl zy doch, al willende, sonder eenich nader ontsett niet weder van haer post opbreken ende af soude connen trecken sonder groot gevaer te loopen van geheel geslagen te werden, gemerct de vyanden (soo er gesecht wiert) ongelyck veel stercker dan zyluyden waeren;

het cargasoentje, jongst uyt 't schip Tertholen daer gelicht, was op weynich nae geheel aen de man gebracht, de cleeden tegen een redelycken prys en soomede den amphioen, en meende men dat de sleet van beyde noch wel wat soude wackeren indien door de Chinesen off Batavise Mardyckers middelerwyle geen cloecke quantiteyt van die soorten meer aengebracht wierden;

desen wiert nae Battavia gesonden door den Javaen Bagus Soeta, met syn vaertuych beladen met 8 coyangs rys derwaerts gaende.

Volght nu den inhout van het brieffen door de opperhoofden der besettinge voor Indermayo voormelt:

zedert het affgaen van 't jongste schryven dato 2 Augusto was aldaer weynich voorgevallen, synde eenelyck de besettingh gepasseert de gesanten des Sousouhounangs Keey Deman Laxamana ende zyn verder geselschap nae Japara;

middelerwyle was voor de derde mael over land op Indermayo verscheenen een bode van den Pangiran Keey Ranga Gompol tot Sammadangh, door dewelcke den gouverneur Wiera Loddera, den loera Baddoe Wadjoe ende den priester Ketip met haere familien opgeroepen wierden, doch d'eerste was op Jappara, de tweede op Bantam ende de derde gansch niet genegen nae Sammadangh op te gaen, ende waerom den Dermayoesen sabandaer oocq versocht Haer Ed. nader bevell, wat door hem daerin stond gedaen ofte gelaten te werden;

oocq waeren van Japara aldaer verschenen den loera Wangsa Naya ende den sourouan Soeta Dria met een bevelschrift van den Sousouhounangh, met 's Comp. zegel becrachtich, om de incomsten en tollen, aldaer een tyt herwaerts gevallen, van den sabandaer te vorderen ende voor reecqueningh van haer meester voormelt te ontfangen;

tot behoef van het jachtje de Smith wierden eenige cleene benodicheden versocht ende soomede voor de siecken een weynich medicamenten etc.

Des avonts wert per expres Javaens vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den coopman Jacob van Dyck ende den resident Willem Caeff op gisteren uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, verzelt zynde met een missive van de heer Balthasar Bort mitsgaders den raed tot Malacca dato 27 Juny, die eenelyck in sich bevatt den goeden toestant derwaertsover en mede, hoe er geruchte wiert dat het Maningcabos coninxken met de rebellen van Nanningh en Rombouw weder besich waeren hun te prepareren om nae 't inoogsten van den rypen pady met haere troepen voor de stadt Mallacca te comen, doende middelerwyle met haere parthyen in de buytenlanderyen en thuynen geen cleene schade, soo ontrent het verdestrueren van de vruchtboomen als anderssints, hebbende noch onlangs een Nederlander om 't leven gebracht ende 't hooft aen haer coninxken verthoont, 't lyck latende leggen, dat by d'onse seer mishandelt wedergevonden was, luydende nu wyders het brieffken van den coopman van Dyck en Willem Caeff uyt Bantam aldus:

den coopman Jacob van Dyck op Bantam verscheenen wesende en den jongen Sulthan daervan kennisse gedaen hebbende, had gemelte vorst aenstonts een zyner dienaeren teruchgesonden om geciteerde Sr. van Dyck aen te seggen, dat hy des avonts eenich gewapent volcq voor de logie soude senden, opdat men van niemandt gemoeyt ofte gemolesteert soude werden, 't geen danckelyck aengenomen was;

den schipper van 't scheepje den Bengaels Marchant had al zyn amphioen tot op 8 pls. nae vercocht, houdende dat restantie op 450 rds (1) 't pl. Spaens gelt;

(1) Misschien beter: *realen*; zie de noot hierboven pag. 431.

nevens desen wierden twee briefjens nae Batavia gesonden, 't eerste door de heer Bort en raed uyt Malacca aen Haer Ed., 't welcq hiervoor zy aengehaelt, ende 't andere door d'opperhooffden van 't fluytschip Stryen uyt de Straad Sunda aen den resident Willem Caeff geschreven, 't laeste eenelyck dienende tot bekentmaeckinge van haer arrivement uyt het lieve vaderlandt aldaer;

Haer Ed. missive, aen de Engelse en Deense agenten op Bantam geschreven, had men met de behoorlycke plechticheyt overhandicht, doch scheen d'heer Pauly over het antwoort op haer Ed. versoucq wegens de goederen, door deselve met het scheepje van Pangiran Coulon nae de Manilhas gesonden, niet te wel vernoecht, seggende dat hy wel wenschte Haer Ed. dienaengaende wat claerder ende duydelycker hadden gelieven te schryven etc.

6 d°. Heden in Rade van India op de ordinary vergadertyt gebesoigneert zynde over 't bestieren van den handel ende Comp. verdere zaacken op het wyt-uytgebreyde eylandt Ceylon, soo is op 't een en 't ander soodanich en sulcx in 't brede geresolveert, als onder den dach van heden in 't resolutieboecq deses casteels uytgedruct ende ternedergestelt can werden gelesen.

7 d°. Des morgens al heel vroech werden alhier door een Javaens vaertuych twee briefjens aengebracht, 't eene door d'opperhoofden van 't schip Hellevoetsluys ende 't ander door d'overheden van de fluyt de Geele Beer, beyde dato 4 deser, uyt de Straet Sunda aen Haer Ed. geschreven, eenelyck dienende tot bekentmaeckinge van haer behouden arrivement in gemelte Straet Sunda uyt het lieve vaderlandt.

Namiddach gewert ons per Javaens vaertuych een cleen briefken, door den coopman Jacob van Dyck en resident Willem Caeff gisteren uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, niet anders in sich bevattende als eenelyck maer een notificatie wegens de behouden verschyninge van de fluyt Stryen in de Straet Sunda uyt het patría.

Des avonts even nae het ordinaire gebeth comt alhier over Cormandel van 't eyland Ceylon te retourneren het snedige galjot de Snobber, niet anders medebrengende als 7 stucx verscheyde brieven, d'eerste door d'Heer Directeur Fredrick Lambertsen Benth en raed in dato 21 May uyt Gamron, de tweede door d'Heer Directeur Sybrandus Abbema mitsgaders den raedt ultimo d°. uyt Suratta, de derde door de Heer Directeur Willem Volger mitsgaders den raed dato 26 derselver maendt May uyt Bengale, de vierde door den oppercoopman Pieter Vorwer en raed dato ultimo Juny uyt Nagapatnam, de vyfde door d'E. Commandeur Laurens Pyl en raed uyt Jaffanapatnam, de sesde door d'Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge en raed uyt Colombo ende de laeste door d'Heer Gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raedt uyt Palliacatta, dato 9, 14 en 29e July, alle aen Haer Ed. hier tot Battavia geschreven ende gesamentlyck van geen onsmaeckelycken inhout gelyck by het aencomende briefboecq onder yders quartier nader can werden beoocht, zynde die van Zeylon wel van het meeste belangh doch van geen sonderlinge veranderinge, als seggende eenelyck dat Ragia Singa nae oude gewoonte weder eenen Dawatta Moetjaer (¹) met noch eenige andere hooffden affgesonden hadde om allomme

(¹) Misschien twee titels; zie Hobson-Jobson s. v. *Dewaun* en *Mooktear*.

's Comp. landen te ontrusten ende de inwoonderen sooveel schade ende leet aen te doen als in hun vermogen ware, alhoewel men noch onlangs tevooren eenige hoope hadde geschept dat men tenlangenlesten eenmael met desen wrevelsiecken Vorst in een goet verstand ende bondige vrede soude hebben connen geraacken, dat nu al weder, wat devoiren daer oocq toe waeren aengewend ende besteed, geheel verydelt en vruchteloos uytgevallen scheen, doch waeren daerentegen de saecken op Jaffanapatnam ontrent de wederhoorige Wannias van vry beter succes geweest, want den halsterricken voornaemsten Cayla Wannia overleden ende zyn naneve, Caysianaer genaemt, in desselfs plaetse gesuccedeert zynde, hadt hy sich, cort nae zyn ooms uytvaert op haere wyse gehouden te hebben, op Jaffanapatnam aen 't casteel voor d'E. Comp. vernedert ende deselve met alle zyne verdere grooten hulde ende getrouwicheyt geswooren.

Voorgeciteerde galjot de Snobber heeft echter tot ballast in ruylinge van zyn Jappans coper eenelyck van Ceylon hier overgebracht:

25000 ℔ yser in staeffjens, bevoorens van Cormandel derwaerts gesonden ende bedragende ƒ 1275.

Desen avont door d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman binnengebracht zynde de nominatie van een dubbelgetal persoonen, omme uyt deselve te vervullen de openstaende stoel in 't Eerwaerde Collegie van heeren Schepenen deser stede, by het overlyden van d'E. borger Abraham Wys vacantgevallen, soo is daertoe geëligeert den E. Cornelis Swart, althans Commissaris van Huywelycxe en Cleene Zaacken, ende weder in desselffs plaetse in dat collegie van Commissarissen d'E. Pieter Schippers, jongst mede op de nominatie hebbende gestaen.

8 d°. Des avonts vertrecken uyt dese rheede nae Arracan tot affhael van rys etc. de fluyten Janskercken en Westervelt, medenemende soodanige schryven aen den ondercoopman ende hooftresident Balthazar Hinloopen mitsgaders den raed aldaer, als by het uytgaende brieffboecq onder dat quartier can werden naegelesen, bestaende wyders de ladinge van:

'tfluytschip Janskercke in:

80 p^s. effene pelings;
849 ℔ fermilioen;
20000 ℔ peper;
3000 stucx Mexicaense realen, met den anderen bedragende ƒ 13076 : 10 : 13,

idem in Westervelt:

2000 stucx Mexicaense realen;
10000 ponden netto swarte peper;
165 ℔ gariophelnagelen;
150 ℔ nooten;

Transportere............ ƒ 13076 : 10 : 13.

Per transport.......... *f* 13076 : 10 : 13.

1 sockel foely ende voorts eenige andere schenckagie-goederen, provisiën etc., tesamen bedragen................ *f* 6927 : 14 : 5,

soodat het affgescheepte in beyde die bodems voor Arracan bedragen.. *f* 20004 : 5 : 2.

9 *d*°. Des voormiddachs comt alhier van Jappare te verschynen de chialoup de Salm, medebrengende een missive, door d'Heer Ordinary Raed, Superintendent, Veltoverste etc. Anthonio Hurt mitsgaders syn Ed. raed uyt gesechde Jappara aen Haer Ed. tot Batavia geschreven dato 2 deser loopende maendt, luydende in substantie aldus:

't jongste schryven was den 12 Augusto aen Haer Ed. affgegaen, wesende middelerwyle noch een goed gedeelte van de costelycke tyt doorgeschoten met het vervaerdigen van de dragers, carren en lastbeesten, aleer men sich bequaem conde achten om den marsch naer boven aen te vangen, ende om den tyt te meer te doen incrimpen had men het gross van de oorlochsmunitien met de treynsbehoeften vooraff te water over Damacq nae Goegoedongh affgesonden, onderwylen dat het besluyt genomen was om van Jappara te lande de marsch derwaerts ende voorts vandaer nae Grobogan ende soo over de rivier Samangy (alias Saala) nae Gampol te nemen ende aldaer te vereenigen met de macht, bestaende uyt 400 coppen, meest Nederlanders, onder den capiteyn Tacq vooraff over Samarangh nae Chelimby gesonden om met den capiteyn Sloot, 100 mannen by sich hebbende, te conjungeren en dan wyders over Madion etc., nevens de capiteynen Rhenesse en Muller over den wech van Rimbangh en [1] Ballora, gesamentlyck nae Cadiry op te trecken, latende middelerwyle de gemelte capitainen Rhenesse en Muller met een getal van 508 coppen van voorsz. Rimbangh over Cecela, Djepan, Panoelangh etc., om alle die landen mede van de vyanden te zuyveren ende in deselve eenen nadruck van ontsach te laten, nae Madion ofte Cartasana opgaen en volgen om hun oocq by het gros te voegen, van hetwelcke men echter niet had connen goetvinden eenich verder detaschement nae Sourabaya te schicken tot conjunctie met de Maccassaren onder Gillisson, om onse machten dusdoende niet te veel te verspreyden, maer had men liever goedgedacht den secretaris Willem Bastinck aen deselve Gillisson aff te senden om hem met zyn volcq tot den optocht nae Cadiry aen te manen, voorts by hem te blyven en op zyn gedoente goede acht te nemen, zynde tusschenbeyde, om de Maduresen sooveel doenlyck tot haer bysonder nadeel den vryen toeganck ter custe Java te verhinderen, goetgevonden, de revieren ontrent Sidayoe en Toëban met eenige onser lichte bodempjens te besetten ende aldaer tot nader ordre een scherpe ende naeuwe wacht te houden, tot hetwelcke dan verordineert waeren het Vliegende Swaentje, de Javaense Bode ende de chialoup de Granaetappel mitsgaders vier contings, alle welbemant ende behoorlyck van de nootwendige ammonitiën ende nootelyckheden voorsien;

den coopman Jan de Harde, op Sourabaya het opperhooftschap becleedende,

---

[1] Dit *en* ontbreekt in het HS.

had men gelast sooveel cadjangh voor de vaderlandtse retoerschepen byeen te versamelen als doenlyck zoude zyn;

de Batavise Javanen, met haer eygen vaertuygen van Batavia vertrocken, waeren alle tesamen (onderweechs door hart weder eenige ramp geleden hebbende) behouden op Jappara verscheenen ende was men op de generale monsteringe eenelyck tecortgecomen een getal van elff Javanen ende 7 Maleyers, waerentegen men dan op Jappara weder op eygen vrywillige aenbiedinge in dienst genomen hadde een getal van 34 Maccassaren, een tyt lang op Java's Oostcust hebbende geswurven, ende waermede het getal militairen, jegenwoordich onder de heer Hurt zynde, uytmaecte een nomber ([1]) van 1249 mannen, wel bynae het $^2/_3$ deel Europianen, dewelcke dan gevoecht by de twee voorgeciteerde troepen onder den capiteyn François Tacq en Sloot mitsgaders Renesse en Muller, soo quam het geheele gros van Nederlanders en inlanders buyten des Sousouhounangs volcq te beloopen 2257 coppen, bezyden hetwelcke de zeeposten (uytgenomen Sourabaya waervan men het getal niet recht wist) bleven beset als te weten: Jappara met 150, Samarangh 50, Tegal 60 ende Rimbangh met 40 militairen, meest alle tamelyck fris ende gesont;

dewyle het hospitaal tot Jappara voor jegenwoordich noch belemmert was met 92 onser ziecken ende impotenten, soo had men den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier ordre gelaten 39 derselver, tot welckers genesinge ende reconvalisatie aldaer seer weynich hoope was, by gelegentheyt na Batavia te versenden, en dat te eerder omdatter noch al eenige impotente van Samarangh, waer de siecte onder de guarnisoenhouderen seer sterck domineerde, opgesonden stonden te werden;

den gesant van Gillisson Carre Roepa was van Batavia op Jappara verschenen, en soomede den Goasen affgesant Carre Tacka ende den oppertolcq Ona van Maccassar, die dan gelyckelyck na Sourabaya vertrocken waeren om wyders in geselschap van den secretaris Bastinck voorengeciteert nae Cappar by Crain Gillisson etc. voort te gaen, hebbende twee laestgenoemde op hunne verschyninge aen den heer Hurt overgelevert twee briefkens, 't eene van den Heer President Jacob Cops dato 4 Juny van Maccassar, en het tweede van de fiscael Adriaen van Daelen van dato 5 Augusty van voor Sumbauwa aen d'onse op Jappara gecarteert, 't eerste eenelyck tot geleyde van de gemelte gesanten ende het tweede ten principale behelsende een recit wegens 't gepasseerde ontrent de Sumbauwers en Maccassaren in 't veroveren van het eylant Lombocq ende de verdere toestant van de Maccassaren in dien oirt, van 't welcq hiervooren onder dato 11 Augusto al omstandich van uytgedruct en ternedergestelt staat;

verders had men van Sourabaya oocq advys erlanght, hoe de Javaense regenten derwaertsover vermeynende waeren dat, alschoon Troenajaja bedwongen en verdreven werdende, men noch de hardste parthye aen de Maccassaren soude vinden, doch was evenwell d'heer Hurt van gevoelen dat de zaken sulcken last niet soude comen te lyden ende ingevalle dat al soo quam te gebeuren, soo vermeynde zyn Ed. echter, dat se seer lichtelyck met hulpe der Bougisen tot gehoorsaemheyt

([1]) Er staat: *momber.*

te brengen soude syn; ende wat nu verder belanghde Troenajaja voormelt, dierwegen was men bericht, dat hy sich prepareerde om by uytterste noot van Java nae 't eylandt Baly te vluchten, tot dien eynde van Cadiry aff tot Singasary toe 10 rusthuysen hebbende laten maecken om zyn voorgenomen vlucht tot op de strant gemackelycker te doen maecken, ende dan voorts vandaer scheep te gaen en nae gemelte eylandt over te steken; ende om oocq van de zuytzyde van den Pangiran Pougair geen aenstoot te lyden, wiert er gesecht dat hy op de wech van Passoeroan een bintang off pagger had laten leggen, ongevaer een dach reysens van Singasary gelegen;

zedert de jongste advysen waeren er alweder 5 onser besettelingen op Sourabaya overleden ende begonden de andere door de reguerende koortsen soodanich in te vallen datter van deselve al verscheyde tot hun dienst onbequaem bleven;

de jongste advysen van Chelimby dicteerden ([1]) dat den Pangiran Pougar voorgeciteert in de Mattaram besich soude zyn het huys van den ouden Sousouhounangh, haer overleden vader, weder te laten opmaecken, in meninge om voor syn oudtsten broeder den Sousouhounangh Aman Courat Sine Patty Ingalaga te buygen, deselve den Mattaram ende alles in te ruymen en dan voorts nae Carrasoela mett der woon te trecken, tot hetwelcke men hem oocq door 2 verscheyden brieven, verselt met een geschenck van een snaphaenroer ende 3 ellen scharlaecken, op het allervrundelyckste hadden geëxhorteert ende vermaent, 't welcq men dan hoopte van eenige goede operatie te sullen zyn;

uyt Tegal had men mede tydinge dat den gouverneur Sitsia Goena alsnoch tegen de vyanden ontrent Ajoebarangh te velde lach, dat de vyanden door siecte, sterffte en verloop van 20000 mannen op 7000 versmolten waeren ende dat se malcanderen soodanich benaut hadden dat aen beyde zyde geen cleen gebrecq van levensmiddelen wierde geleden; den resident Grimmel had men gelicentieert geciteerde gouverneur met eenige oorlochsmunitien te mogen secondereu, doch met geen Nederlandse militie om redenen;

volgens factura soude het jacht de Engelse Anna voor Sourabaya ingenomen hebben 33366 ₰ oude en 99000 ₰ nieuwen rys, maer hadden de scheepsopperhooffden by overscheepinge aen het schip Zuytpolsbroecq op de oude niet min als de helft tecort gelevert, 't geen door haer oocq nader verantwoort soude moeten werden;

met den eersten stonden van Java's Oostcust terugge nae Batavia gesonden te werden soo met houtwercken, rys als anderssints de schepen Brederode, Zilversteyn en Sampson, mitsgaders de jachten Voorhout, Engelse Anna, Corea en Fortuyn nevens oocq het oude affgevaeren schip Zuytpolsbroecq, alswanneer men aldaer noch in den train soude hebben en behouden 't schip Outshoorn, 't fluytje Marcken, mitsgaders de jachtjens Javaense Bode, de Swaen ende 't hoecker de Goutvinck benevens de chialoupen Nachtegael, Granaetappel ende Jatyboom;

desen brieff wierde nu vooraffgeschict met de chialoup de Zalm en stont het schip Silversteyn binnen weynige dagen te volgen met de respective eysschen

---

([1]) Er staat: *dicterende.*

van allerhande benodichtheden voor den treyn, die men versocht dat doch mochte werden voldaen: met deselve soude oocq herwaerts overvaeren den luytenant Willem Taelbeecq ende den vendrich Jan Willemse, beyde impotent, ende soomede den p[l]. luytenant Nicolaes Christiaensen om redenen, Haer Ed. bekent, van zyn gedoente ende ongeoorloffde behulpsaemheyt in 't verleenen van vryheyt door de Sousouhounangh aen eenige particuliere Deenen tot Samarangh, welckers saecq men tot noch niet geraden hadde connen vinden te ondersoecken, dat nu in de marsch naer boven in 't landt ontrent den Sousouhounangh gevoechlycker soude connen geschieden;

oock stonden met gemelte bodem over te vaeren twee matrosen, genaemt Aldert Aldertsen van Bergen en Harmen Egbertsen van Steenwyck om beyde volgens 't gewysde, op Japara over hun gegaen, aen de gemene wercken op Batavia in de kettingh gebruyckt te werden;

de drie gevangenen overloopers van Rimbangh op Jappara overgebracht en haer proces behoorlyck gemaect zynde, had men de twee inlanders onschuldich bevonden ende op vrye voeten gestelt, doch de laeste als schuldich met de coorde ter doot gestraft, en soomede een ander Nederlander over begane manslach met de harquebusade, mitsgaders een Maccassers soldaet over gepleechde insolentien ende begane moort geledebraeckt, welcke executien den Sousouhounangh personeel bygewoont ende aengesien hadde.

Voor de middach comt hier noch met eygen vaertuych van Java's Oosteust te verschynen seker Mardycker ingeseten deser stede, wetende te relateren dat d'Heer Superintendent Anthonio Hurt met zyn onderhebbende macht, verselt met den Sousouhounangh ende een goet getal Javaense crychsvolcq, albereyts van Jappara opgebroken ende te lande over Goedongh nae Cadiry vertrocken was.

Des avonts comt alhier met het fluytschip Yselsteyn van Banjermassingh te retourneren den ondercoopman Joannes van Mechelen, overleverende een missive, door denselven ende den ondercoopman Pieter van de Vesten dato 3 deser maent uyt het fluytschip Buren, geanckert leggende voor out-Banjer, aen Haer Ed. geschreven, mitsgaders een cleen rapport van hem van Mechelen onder den huydigen datum, dienende tot een cort bericht van haer bevindinge ende wedervaeren, benevens noch een missive in de Maleytse tale van den ouden Pangiran Agon, Conincq aldaer, zynde alle van geen emportabelen inhout, als hebbende gedurich hun aenwesen al een goet onthael genooten, maer eyndelyck by maniere van trocqueringe by cleene parthytjes eenelyck ingesamelt een quantiteyt van 88 lasten ofte 200880 cattys swarte peper, echter met hoope van noch voor 't eyndigen deses jaers een goede parthye byeen te sullen crygen, zynde den ondercoopman Pieter van de Vesten met de fluyt Buuren, die gins was verscheenen, aldaer gebleven om dien handel voort te vervolgen, ende den ondercoopman Joannes van Mechelen nae zyn voorgeven eenelyck op het begeren van den ouden Conincq herwaerts gecomen om Haer Ed. wegens zyn wedervaeren rapport te doen, met versekeringe van gemelte Pangirans goede inclinatie t'onswaerts, en meteenen oocq om persoonelyck over te brengen desselfs missive boven gementionneert, nae gedane translatie dusdanich luydende:

Desen brief uyt een suyvere, oprechte genegentheyt die onveranderlyck is van Pangiran Agon tot Banjermassingh en comt aen den Gouverneur Generaal, die Batavia en verderen aanhangh door Godes hulpe regeert, die God wil zegenen met een langh leven en veel gelucq in dese werelt, opdat alle volckeren den Gouverneur Generaal mogen aanhangen en toevallen, die een hulper is van alle verdructe ende nootdruftige, alsmede seer groot en hoogh verheven en oocq stantvastich in 't onderhouden van syne contracten en vrintschap alle groote Coningen soo boven als benedens wints, ende vanwegen d'oprechticheyt ende vromicheyt in alle plaatsen ende landen syn name seer befaamt ende gepresen wert, die een schynsel heeft als de son en mane ende de geheele werelt verligt, die seer clouckmoedigh en stout is in den oorloch, soo te lande als te water ende een overwinner van syne vyanden, 't gene ick wensche altyt magh duuren en dat alle syne gedoente in oprechticheyt met wysheyt mach uytwercken.

Verders isser eenigen tyt verleden tydinge tot Pangiran Agon gecomen alsdat myn vader den Gouverneur Generael Joan Maatsuycker, die in alle plaetsen seer beroemt, overleden was, waerover Pangiran Agon seer bedroeft is geweest, doordien myn seer lieffhadde en tot myn genegen was, maer daernaer, wanneer het groote schip en volck geladen met veel gelt ende coopmanschappen en oocq twee coopluyden van groote kennisse om 't selve te bestieren, met name Joannes van Mechelen ende Pieter van de Vesten, die door Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, zyn affgesonden, hier arriveerden, heeft Pangiran Agon de medegebrachte brieff en schenckagie op een goede tyt en in gesontheyt wel ontfangen ende met soodanige eere ende statie ingehaelt als groote Coningen hare brieven toecomen. Deselve geopent ende gelesen hebbende, was deselve van een goeden ende lieflelycken inhout, jae soo aengenaem alsoff een perel uyt een schelp gehaelt wiert; desselfs inhout van Pangiran Agon gehoort zynde, heeft daeruyt verstaen alsdat Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, in die groote en aensienelycke plaetse van den Gouverneur Generael Joan Maatsuycker gesuccedeert was, dierhalven hebbe myns gevoelens geen vader aen Joan Maetzuycker, Gouverneur Generael, verlooren, alsoo icq mede op den Gouverneur Generael Rycklof van Goens groot vertrouwen hebbe myn in alle gelegentheden zal behulpsaem wesen.

Verders heeft den Gouverneur Generael de twee coopluyden mettet schip om te handelen gesonden, met versoucq 't selve met peper mochte volladen werden, 't gene oock door de oude wederzydse vruntschap, die noyt soo lange de son en maen schynt veranderen sall, soude geschiet zyn, want die besendinge was den Pangiran aengenaem ende hebbe mede aen myn volckeren last ([1]) gegeven dat grain te leveren, maer heeft niet connen volladen werden omdatter geen goet gewasch is geweest, ontstaende door de aerdbevingen.

([1]) Er staat: *gelast*.

Voor dees tyt heeft Pangiran Agon aen den Gouverneur Generael niet anders te senden als 2000 Banjerse gantingh peeper en 1500 Banjerse gantangs harpuys, 't gene niet gelieft te versmaden, alsoo niet anders is als een bloemken op een steeltje ende tot een teken dat dit met een suyvere oprechte genegentheyt is geschreven.

Synde wyders gemelte fluyt Yselsteyn beladen van Banjermassingh met:

8000 Mexicaense realen die teruchcomen:
1400 cattys Jappans staeffcooper, eerst derwaerts gesonden ende nu onvernegotieert weder teruchgebracht, tesamen monterende ƒ 24619 : 15 : 1.
200880 cattys peper ofte 251110 ponden;
1019 catty wax ofte 1273 ponden;
2450 bossen bintrottangs;
9134 cattys harpuys ofte 11417½ ponden, tesamen bedragende.................................... ƒ 22807 : — : —.
monterende in 't geheel.......... ƒ 47426 : 15 : 1.

Des avonts al laet comt hier ledich van Jappara te retourneren over Damacq en Samarangh het oude affgevaeren schip Brederode sonder schryven van alle drie die plaetsen, dan eenelyck met een ordonnantie van d'Heer Admirael Hurt aen de schipper Carsten de Gilde, dat hy mits de groote leckheyt van dien bodem als 't ander niet langer conde houden de steven nae Battavia soude hebben voort te setten.

10 dº. Ontrent de middach comt over Caep de Goede Hoop uyt het lieve vaderland te deser rheede te paresseren de langh verwachte fluyt Stryen, zynde voor reeckeningh der camer Rotterdam op den 7 December des jaers 1677 uyt Goeree in zee geloopen met 112 coppen, als te weten: 90 zeevarende en 22 militairen, van dewelcke door de doot geduyrende de reyse eenelyck een militair ende een matroos verlooren hebbende ende aen Caeb de Bonne Esperance 6 matrosen ende 1 soldaet aen land gegaen mitsgaders 1 militair fugatyf geworden, ende daerentegen weder 2 zeevaerende en 1 militair aen boort gecomen zynde, soo brenght deselve hier noch te lande 20 militairen en 85 zeevarende, zynde tesamen een getal van 105 persoonen, wesende met deselve fluyt Stryen oocq ontfangen drie briefkens, door d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam aen de Hooge Regieringe in India geschreven, gedachtekent 6 April, 13 July en 3 December des voorleden jaers en verselt met noch eenige bylaechjes, daeronder oocq het extract reglement van den 16 October des genoemden jaers 1677, hebbende meergeciteerden bodem door 't verliesen van eenich ronthout genootdruct geweest tot Kilmar in Schotlant te havenen, om aldaer weder van de vereyschte nootwendicheden te werden voorsien, dewelcke dan door d'Ed. Heeren Bewinthebberen derwaerts gesonden wesende, was deselve vandaer, alles gerepareert zynde, weder nae herwaerts gestevent, verder oocq van de Caep de Bonne Esperance medegebracht hebbende twee briefkens, 't eene in copie, gedateert 30 Juny, origineel met de fluyt den Geelen Beer affgesonden doch hier noch niet ontfangen, ende het ander origineel, de dato 7 July, beyde

van den p[len]. gesachhebber Hendrick Crudop ende den raedt, het eerste in sich bevattende een bekentmaeckinge, hoe het Godt Almachtich hadde gelieft op den 29 Juny laestleden in zyn eeuwige glorie op te voeren d'E. Heer Gouverneur Joan Bax van Herentals, naedat syn Ed. bevoorens geciteerden E. Crudop tot provisionneel gesachhebber genomineert ende aengestelt hadde, om nae desselfs overlyden wegens de Generaele Comp. het provisionneel gezach aldaer te voeren ende te becleeden totdat d'Ed. Heeren Majores daerin nader off anders souden gelieven te ordonneren, zynde voorts anders gemelte Caepse briefkens van geen sonderlingen inhout, gelyck by 't aencoment briefboecq alsmede het verbael onder dat quartier can werden gesien, ende bestaet nu wyders de inladinge van meergenoemden (¹) bodem wegens de camer Rotterdam uyt de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften voor den ommeslach in India, als te weten:

95329 guldens contant;
17270 baersilver;
3092 ℔ quicksilver;
36235 ℔ loot;
31658 ℔ divers yser;
13898 ℔ diverse spyckers;
25 leggers Spaense wyn;
33 leggers secquen;
14 d°. Hoochlantse en France wynen;
55 halve amen brandewyn;
100 pypen mom;
95 vaten ingebrouwen bieren;
8 leggers wynazyn;
30 halve amen olyvenoly;
100 vaten vleesch;
21 vaten specq;
40 vaten boter, ende voorts eenige crameryen, equipagie-goederen, gereetschappen etc., tesamen monterende een somme van ƒ 162389:16:15.

Weynich over de middach comt hier oocq over Caeb de Goede Hoope uyt het lieve vaderlandt te arriveren het cloecke schip Hellevoetsluys, den 28 April deses jaers mede voor rekeningh der camer Rotterdam in zee geloopen met 141 zeevarende ende 61 soldaten, van dewelcke maer een matroos op de reyse overleden, ende daerentegen weder 6 zeevarende ende 4 militairen van de Cabo aen boort gecomen wesende, soo brenght deselve hier noch te lande een getal van 146 zeevarende ende 65 soldaten, tesamen 211 gegagieerde persoonen, ende is met gemelten bodem hier oocq ontfangen een nader missive, door d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam aen de Hooge Regieringe van India geschreven dato (²) 29 Maert lestleden, met eenige bylagen daertoe gehoorende, mitsgaders noch een out briefjen

(¹) Er staat: *naergenoemden.*
(²) Er staat: *dat.*

van de Heer Gouverneur Joan Bax zal[r]. ged. en den raet al in dato 27 Juny van de Caep, onder anderen vermaen doende dat de hoope, die men een tyt lange op een goede vrede in patria hadde gestelt, wederom als t'enemael vruchteloos uytgevallen ende verydelt was, ende dat de Francen middelerwyle noch in de Spaense Nederlanden geëmporteert en verovert hadden benevens de steden S[t]. Geleyn ende Yperen oocq de vermaerde stad Gent, en dat wyders om dese progressen te stuyten ende tegen te gaen de Conincq van Engelandt de steden Oostende ende Brugge in Vlaenderen met syn crychsvolcq hadde laten besetten, om dewelcke te commanderen (soo er gesecht wiert) den Hartoch van Jorcq binnen weynich dagen doenmaels uyt Engelandt derwaerts stont over te comen, gelyck nader in 't aencomende brieffboecq can werden beoocht, bestaende verders de medegebrachte ladinge van Hellevoetsluys wegens de camer Rotterdam uyt het naervolgende cargasoen:

64266 guldens contant:
35293 guldens in baersilver;
2047 ℔ fermilioen;
3115$^{3}/_{4}$ ℔ quicksilver:
826 ellen diverse gecouleurde laackenen;
31980 ℔ divers yser;
2288 ℔ gerffstaal;
14287 ℔ spyckers;
16 leggers sirese (¹) secquen;
15 leggers Rynse wyn;
10 leggers France wyn;
3 d°. brandewyn;
41 vaten Rotterdammer bier;
9 d°. witt;
100 vaten vleesch;
75 d°. specq.
25 halve amen olyvenoly, voorts verscheyde andere provisien, gereetschappen, equipagie-goederen ende oorlochmunitien mitsgaders oocq eenige snuysteryen, crameryen etc., door d'E. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam aengehaelt ende verbeurtverclaert, bedragende de geheele ladinge met den anderen een somme van *f* 148793:8:4.

11 *d°*. Des naemiddachs verschynt noch mede voor dese stad over de Caeb de Bonne Esperance uyt het lieve vaderlant d'ingehuyrde fluyt de Geele Beer, voor reeckeninge der camer Amsterdam herwaerts gesonden ende op 6 February deses jaers uyt Texel in zee geloopen behalven 37 zeevarende, by de reeders daerop gestelt, met 34 Comp. dienaeren en (²) militairen, van dewelcke geduyrende de reyse 1 matroos en 5 militairen overleden ende daerentegen een soldaet van de Caep aen boort gecomen wesende, zoo zyn met deselve hier noch te lande gecomen 36 zeevarende ende 28 soldaten. Met deselve hebben geen schryvens als

(¹) Misschien *Xeres'sche*.
(²) Dit *en* ontbreekt in het HS.

de dublicaten bevoorens erlanght uyt het patria overgecregen, maer wel een copie missive van de Caep de Goede Hoope, gedachtekent 30 Juny laestleden, welckers originele al op gisteren per de fluyt Stryen ontfangen zyn, bestaende wyders het cargasoen, door gemelte bodem de Geele Beer voor India medegebracht, in:

800 marck Mexicaense realen;
35518 ℔ loot;
60576 ℔ divers yser;
2000 ℔ gerffstael;
50 bossen Stiermarcks stael;
50 vaten vlees, tesamen bedragende een somme van .. ƒ 33898:15:14.

En voorts van de Caap:

21 leggers France en Rynse wyn;
12 vaten mom;
30 halve amen olyvenoly;
20 hoet smeekoolen;
213 Noortse deelen;
100 paren verscheyde zyde koussen, tesamen......... ƒ 12097: 3: 6.
Sulx de geheele ladinge bedraaght......... ƒ 45995:19: 4.

Des namiddachs wert hier per een expres gehuyrt Javaens vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den schipper Bayer Visch, geanckert voor de rivier van Indermayoe, uyt het jachtje de Smith op gisteren aen Haer Ed. geschreven, ten principalen dienende tot bekentmakinge, dat op den 4 deser maend 13 gontings met 500 gewapende mannen, bestaende uyt Balinesen en Maccassaren, van Bantam op Pamanoecan verscheenen ende aldaer verbleven waeren onder haer hooft, zynde den Banthammer genaemt Tsetsia Diprana, sonder dat men wist wat door hun aldaer te wercq gelecht ofte uytgericht soude werden.

Ontrent den avont comt met een Javaens vaertuych van Bantam te retourneren d'E. Jacob Does, weesmeester deser stede, medebrengende een missive, door den coopman Jacob van Dyck en den resident Willem Caeff op gisteren aen Haer Ed. geschreven, dusdanich luydende:

den coopman Jacob van Dyck op eergisteren by den jongen Conincq geroepen en ontrent deselve verschenen zynde, wiert zyn E. door hem aengesecht, dat hy sooeven een brieffje van zyn vader den ouden Sulthan van Turtiasa hadde ontfangen, by hetwelcke hem wierde geordonneert noyt meer affsonderlyck off binnen zyn hoff maer in 't openbaer ten aenhooren van alle de grooten met S[r]. van Dyck te mogen spreecken, die meteenen dan oocq gehouden soude wesen sonder uytstel op staende voet te moeten antwoorden op eenige poincten en vragen die hem [1] soude werden opgelesen en voorgehouden, en dat sonder sich te verthoornen ofte misnoegende te mogen tonen, schoon syn E. eenige schampere bejegeningen, harde woorden off andere aenstootelyckheden van dese ofte gene Javaense grooten mochten

[1] Er staat: *hen.*

tevoorencomen, op alle hetwelcke geciteerde Sr. van Dyck dan tot antwoort hebbende gedient, dat hy zulcx in geenen deele soude mogen ofte connen verdragen ende oocq niet connen beantwoorden alsulcke poincten als men hem soude willen off comen tevoorenbrengen, sonder daervan alvoorens openinge te hebben ende daerop met Haer Ed. ordre te wesen voorsien, met versoecq dat den jongen Sulthan hem gelieffde in handen te stellen het affschrift van geciteerde missive, omme daeruyt nae gedane translatie des te beter de meyninge van zyn heer vader te mogen begrypen, soo had hy daerinne aenstonts geconsenteert en meergenoemde Sr. van Dyck verders aengesecht, dat hy oocq ordre hadde, deselve in manieren als hiervooren uytgedruct opentlyck te moeten bekentmaacken dat het begeeren van zyn vader den ouden Sulthan was, dat Haer Ed. hun voortaen niet meer met Cheribon, Sammadangh ofte eenige andere zeehavenen, onder het gebied van 't Mattaramse rycq hebbende gestaen, soude hebben te engagieren ofte te bemoeyen, maer dat men een yder van deselve haere vrye wille ende keur soude dienen te laten, om hun soodanich een heer off oppervorst te onderwerpen als zy genegen zouden zyn, in welcken gevalle zy, Bantammers, dan oocq wel souden connen aensien en gedogen, dat den nieuwen Sousouhounan (by haer niet anders genaemt werdende als Pangiran Depatty) op den troon wierde gestelt ende bevesticht, met verdere hyvoeginge, dat Zyn Hoocheyt oocq ordre had Sr. van Dyck aenstonts van Bantam te doen vertrecken om Haer Ed. aen te dienen dat se aldaer een ander persoon souden verwachten, die met een credentie-brieff voorsien en oocq gequalificeert soude wesen absolutelyck met den ouden Conincq nader te connen spreecken, ende soodanige poincten in verschil synde te verhandelen, als door hun voortgebracht ende opgestelt soude comen te werden; op hetwelcke dan alweder gerepliceert wesende, dat men niet alleen niet vermogens was yets met den Coninck te handelen maer selfs oocq niet nae Batavia te mogen opgaen, sonder daertoe van Haer Ed. speciale last ende bevel ontfangen té hebben, soo diende gemelten jongen Vorst daerop, dat alle dese dingen door zyn heer vader ende de andere grooten te wercq wierden gelecht tegen zyn raed, advys ende goede intentie etc., met verdere byvoeginge, dat gemelte zyn heer vader Keay Aria Soura Wangza hoochlyck hadde gelaudeert over eenige lasteringen, door hem op den 8 deses tegens Haer Ed. op Batavia uytgebraact, dewelcke hiernaer in 't vervolch deses op haer tyt hy overcomste ende ontfangh van 't schryven, per het bootje de Posthoorn albereyts van Bantam nae herwaerts vertrocken, uytgedruct sullen werden.

12 do. Des morgens comen alhier met een expres affgesonden vaertuych van Tanjongpoura te verschynen twee Nederlandse soldaten en onder derselver geleyde vier Javanen, dewelcke dan door d'E. sabandaer en licentmeester voor (1) Zyn Edt. ter audientie gebracht wesende, wisten te relateren dat zy gesamentlyck, ses persoonen stercq, op wech zynde van Jappara nae Battavia, ontrent Intchie Pragy van eenige Bantammers waeren overvallen ende van alle haere goederen berooft, zynde d'andere twee hare mackers te boswaert ingevlucht ende die schelmen

(1) Er staat: *van*.

ontloopen sonder dat se deselve naderhand hadden vernomen, ende soude oocq volgens haer voorgeven de negorye Intche Pragy voormelt benevens oocq Pamanoecan ende Intchiassem door dese stroopers wesen affgelopen ende totaliter geruineert, 't welcq niet buyten gelooffenis is ende al vrywel met de waerheyt schynt overeen te comen, temeer dierwegen oocq by de nu reede erlanghde 2 briefies, 't eerste door den lieutenant Jochum Michielsen in dato 8 September uyt de negorye Coantengh, ende 't ander door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 9 desselven maents uyt Tanjonpoura aen Haer Ed. geschreven, gewach wert gemaect, gelyck hieronder cortelyck can werden gezien, eerstelyck aenvangende met het briefken van den lieutenant Jochum Michielsen voormelt:

zedert het jongste schryven, de dato 28 September, was aldaer weynich veranderinge voorgevallen, als eenelyck datter wederom twee Nederlandse zoldaten waeren comen te overlyden;

middelerwylen het bosch van Coantengh naukeurich besichticht wesende, had men hetselve voorsien gevonden met seer schone ende bequame kiateboomen;

in 't begin van September was by d'onse onder belofte ende toeseggingе van pardon overgecomen seker Baleyer genaemt Kalianghe, voor dese van Batavia verloopen ende nu eenige jaren achter den anderen daer in 't lant gewoont hebbende;

den regent van Coantengh, van Tanjongpoura geretourneert wesende, had omstandich weten te verhaelen, dat van Bantam tien oorlochsvaertuygen versien met 1000 mannen op Intche Pragy verscheenen waren, expres door den Bantamsen Sulthan affgesonden om nae Samadangh op te trecken en van den Pangeran aldaer weder te eysschen een somme van 600 rd^s contant ende 20 musquetten die hy van Radeen Sinnepatty, voor Sammadangh gesneuvelt wesende (1), tot beut gemaect hadde, met ordre, soo hy tot de wedergifte onwillich bleeff, hem daertoe geweldelyck te dwingen, ende was bezyden dien noch al dwalende door het bosch ende onbekende wegen op Intchiassem gecomen ende vandaer door den regent nae Coantengh gesonden seker swarte jongen off lyfeygen, op Batavia thuyshoorende, dewelcke verhaelde dat hy met een Nederlandtse chialoup, bemant met noch 6 persoonen, in de riviere van Pamanoecan verschenen wesende, gesamentlyck aldaer door twee prauwen, bemant met Bantamse Javanen, Balyers en Maccassaren, seer onverwacht overvallen waeren, zynde alle het daerop wesende volcq jammerlyck vermoort ende hy alleen door geswintheyt in 't overboort springen ende 't aen landt swemmen ontcomen en behouden gebleven, om wegens het wedervaeren van zyn medemaets de bootschap te connen brengen, en had wyders geciteerden regent van Intchiassem den lieutenant Jochum Michielsen laten weten, dat in de rivier van Pamanoekan meergenoemt van Bantam een getal van 15 vaertuygen, alle ryckelyck met crychsvolcq voorsien, aengecomen waeren;

ondertusschen had men aldaer ontfangen Haer Ed. missive, gedachtekent 3 deser maendt, beneffens oocq een brieffje van den Pangiran tot Samadangh, 't welcq men aen denselven voortgesonden hadde met verdere mondelinge bekentmakinge

(1) In plaats van dit *wesende* staat er: *ende*.

door de brengers dat Haer Ed. ordre wel uytdruckelyck lach dat hy diende te trachten met zyne naebuyren in ruste ende eenicheyt te continueren, die van Cheribon niet te beledigen ende den Bantammer in geenen deele redenen van aenstoot te geven, om alsoo in een sachte tranquiliteyt tot syn eygen beste onder 's Comp. uytstreckende vleugelen te mogen leven.

Volght den inhout van het briefken van den lieutenant van den Eeden uyt Tanjongpoura voorgeciteert:

op den 4 Augusty had men Haer Ed. jongste schryven van dato ultimo Augusto wel ontfangen, waeruyt dan de opperhooffden en regenten van d'omgelegen vlecken en dorpen bekentgemaect wesende de ordre, dicterende dat zy op het ontbod van den Sammadanger niet nae derwaerts behoeffden te gaen, soo hadden se hun alle daerover seer verheucht getoont, maer twyffelde [1] men echter off het van eenige derselver wel uyt een goet en oprecht herte voorquam ofte niet, en dat waerlyck niet sonder fondamentele redenen, want Sr. van Eeden weynich dagen bevoorens uyt den naem van Warga Jouda, hooft der dorpelingen tot Babakan, gewaerschout was, dat selfs den gouverneur tot Tanjonpoura Wiera Saba, soo hoochlyck aen d'E. Comp. verplicht en tot ernstige danckbaerheyt verbonden, met zynen aenhangh drie van de aensienelyckste uyt de haere nae Bantam hadde gesonden om aldaer adsistentie te versoecken ten eynde zy machtich mochten werden onse besettelingen aldaer den hals te breecken, ofte ten minsten te connen meester werden ofte wederstaen, op hetwelcke zy van den wrevelmoedigen Bantammer ten antwoort soude hebben gecregen, sooals men soude connen opnemen by maniere van aenradinge, dat se toelech soude maken om de besettelingen met vergiff van 't leven te beroven ofte, dat niet raedsaem geoordeelt werdende, de pagger heymelyck in brand te steecken ende dan voorts, als een yder besich soude wesen om het vuur te blussen, alle de Nederlanders (in sulcken gevalle hier ende daer verspreyt zynde) op het lyf te vallen ende te vermoorden, ende schoon den lieutenant van den Eeden dit by sich selven voor vry wat beuselachtich quam te houden, soo had echter den voorgeciteerden Warga Jouda (misschien op zyn beter weten steunende) aengeboden, de drie affgesonden Javanen by namen aen te wysen ende zyn gesechde selffs op Batavia ontrent Haer Ed. staende te houden mitsgaders met alle zyn vermogen te bewaerheden, ende of aen dese zaecke eenichsints getwyffelt behoorde te werden, dat had allmede zyn bedencken, gemerct men oocq door den regent Naya Doeta was bericht dat den meergeciteerden Wiera Saba verburgen hielt seker Javaen, Bachus Sitra genaemt, seer nae vermaechschapt met den opworpelingh Natta Mangala, die op den 14 Mey laestleden over zyn seditieuse actien ende 't jammerlyck vermoorden van den gouverneur tot Tanjocq Jaty, Singa Perwangsa, alhier levendich zy geledebraact ende welcke persoon men oocq vermeynde te wesen die nevens genoemde Mangala gevangen en weynich tyts daernae tot Batavia uyt de kettingh gebroocken en ontvlucht was;

[1] Er staat: *twyffelende.*

de schale ofte maet, by de jongst overgesonden caerte affgeteeckent, bestont niet in voeten maer in roeden, ende had men de riviere Chebet langh bevonden een veerheyt van 19618 Rynlandse roeden, soo correct affgemeten als mogelyck waere;

de meergemelte 4 Javanen, nu nae Batavia vertreckende, had men gaerne soolange trachten op te houden tot de comste van den lieutenant Jochum Michielsen, doch zy daertoe niet wel te bewegen wesende, had men echter goetgevonden deselve voort te laten gaen om Haer Ed. alsoo des te vroeger van haer wedervaeren rapport te mogen doen etc.

Na de middach comt van Bantam te retourneren het bootje de Posthoorn, medebrengende een brieff, door den coopman Jacob van Dyck mitsgaders den resident Willem Caeff in dato 8 deser maend September aen Haer Ed. tot Battavia geschreven, mitsgaders oocq een translaet-geschriffje, gemelte Sr. van Dyck in 't Javaens ter hand gestelt, synde by forme van een briefken, door den ouden Conincq van Turtiasa aen zyn zoon den jongen Zulthan geschreven, waervan hiervooren in 't jongste schryven is vermaent, van soodanigen inhout als hieronder van woorde te woorde sal werden uytgedruct, naedat wy alvoorens cortelyck sullen hebben terneder-gestelt de voornaemste substantie van het briefken van d'Srs. van Dyck en Caeff bovengeciteert, zynde 2 dagen vroeger affgesonden als het brieffken, hiervooren op gisteren uytgedruct, en tot duslange met het bootje de Posthoorn door stilte en tegenstromen onderwege geweest;

den coopman Jacob van Dyck sich aenstonts nae zyn arrivement tot Bantam ontrent den jongen Conincq vervoecht en deselve met veele omstandige ende duydelycke redenen wegens Haer Ed. oprechte ende cincere intentie tot onderhoudinge van de vrede versekeringe gedaen hebbende, met betuyginge dat de meninge geensints was, Cheribon, Sammadangh ofte eenige andere nabuyrige vorstendommen onder 's Comp. gehoorsaemheyt te brengen, maer eenelyck om den nieuwen Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga weder op zyn vaders troon te stellen ende het geheele landt van Java tot heyl en troost van sooveel duysende arme menschen in de voorige ruste te brengen, soo had gemelten jongen Vorst daerop in antwoort gedient, dat hy mede niet anders wenschte noch oocq soude betrachten, als dat de vreede tusschen Bantam ende Batavia geconserveert ende langhdurich mochte werden, doch dat hy evenwel beducht was dat over de haspelinge (1) van Cheribon en Samadang wel eenige onlusten mochten ontstaen, gemerct zyn heer vader van syn pretentie op deselve plaetsen in geenen deele soude comen te desisteren, en dat wel voornamentlyck door het ophitsen van de principale grooten als Keey Aria Monjaja ende de Pangerans Kiedol en Pourbaya, die hem gedurich ende gelyck als sonder ophouden tot den oorloch aenradende waren, directelyck strydende tegen zyn gevoelen en sentiment, als sullende niet liever sien dan datter eenige middelen mochten uytgevonden werden, waerdoor de geduchte oneenicheden in 't geheel mochten comen te verdwynen, tot dien eynde voorslaende ofte Haer Ed. niet wel genegen soude zyn eenige poincten by geschrifte te stellen, om deselve aen syn heer vader

(1) Er staat: *halpelinge*.

over te senden, ende alsoo des te beter den een des anders begeeren te mogen verstaen, als voor seker houdende dat, schoon den ouden Conincq de mondelinge verclaringe van meergemelte geciteerde Sr. van Dyck al eenich geloof quam te geven, echter eenige boosaerdige ende afgunstige grooten 't selve welhaest souden weten te misduyden ende alle Haer Ed. goede ende deuchdelycke betuygingen een vercierde ende gepractiseerde misleydingen te noemen, eenelyck voortgebracht om middelerwyle tyt te winnen ende haer alsoo te bedriegen ende soo voorts; doch nam hy jonge Sulthan echter aen, zyn heer vader de comste van Sr. van Dyck benevens desselfs bootschap aen te cundigen, en soo hy dan deselve op Turtiasa by hem wilde laten comen, sou hy hem derwaerts laten vertrecken, ende waermede dese byeencomste afgebroocken was tot des anderen daechs, alswanneer meergenoemde jongen Conincq Sr. van Dyck andermael by sich liet roepen ende, deselve verscheenen wesende, bekentmaeckte dat hy van Turtiasa albereyts bescheyt hadde erlanght, bestaende hierin, dat zyn heer vader aen niemand anders audientie soude verleenen, als die met brieven van Haer Ed. op Batavia waeren voorsien, welcke woorden soodrae niet waeren geuyt off vervorderde sich eenen Keey Aria Soura ([1]) Dewangsa, zynde des Coninex swager, in hevigen toorn te seggen dat meergenoemde Sr. van Dyck op Bantam gecomen was met soete woorden ende een valsch harte om den Conincq te bedriegen ende te misleyden, dat wel eenigermaten maer echter niet nae den eysch door d'onse wiert wederleyt, hebbende maer even sooveel tyt gehadt om daerop te connen antwoorden, dat niet hy Soura Dewangsa ofte eenige andere diergelycke lasteraers in eeuwicheyt soude connen bewysen dat Haer Ed. oyt eenich conincq, vorst ofte potentaet bedrogen hadde etc., en waermede veelmael-geciteerde jongen Vorst de Srs. van Dyck en Caeff deed vertrecken, hebbende een weynich bevoorens, soo het scheen seer openhertich, met deselve gediscoureert en uyt eygen beweginge verhaelt, hoedat den brusken Pangiran Kiedoll op zyn eygen beurs 400 soo Maccassaren, Bougisen en Baleyers geworven, mitsgaders deselve naer Sammadangh gesonden hadde om die plaetse geweldelyck onder haer gehoorsaemheyt te brengen, sich beclagende dat hy dit gedoente niet opentlyck durffde tegengaen, omdat zyn heer vader haer alsnoch in alles gehoor gaf en (met zyn voorweten) liet gewerden, ende waerom hy dan oocq wel wenschte dat dit opgeraepte rot door 's Compe crychsmacht mocht ([2]) gerencontreert werden en alle tesamen dootgeslagen, doch of by desen finen man niet almede iets anders schuylde als hy uytterlyck wel liet blycken, soude men eerst by nader ondervindinge connen verclaeren;

dewyle tot vertier der cleeden weynich apparentie wiert gesien, soo wiert daervan alsnu oocq geen eysch gedaen, en vermits men noch besich was alles te verevenen, soo en con men alsnoch Haer Ed. geen pertinente reeckenschap geven, hoedanich het met de administratie van den resident Caeff was gestelt, dat dan ten eersten stont te geschieden, ende wierden nu middelerwyle met het bootje de Posthoorn nae Batavia geschict 2000 bossen bintrottingh.

([1]) Er staat: *Toura.*

([2]) Dit *mocht* is na het voorgaande *-macht* uitgevallen in het HS.

Volgt nu het translaat van 't geschrifte, door den jongen Coninck den coopman Jacob van Dyck ter hant gestelt.

Jacob van Dyck is van den Gouverneur Generael aen den Sulthan gesonden, maer het gedoente van den Generael en comt voor jegenwoordich niet overeen mette voorige Generaels, dierhalven heb icq hem voor myn niet willen laten verschynen, want den Gouverneur Generaels gedoente met de voorige Generaels niet accordeert. Wat mach doch des Generaels meeninge zyn dat hy de gewoonte van zyn voorzaten niet achtervolcht? Waerop Jacob van Dyck heeft te kennen gegeven, den Generaels meninge niet anders te wesen dan op 't hoochste de voorige gewoonte t'achtervolgen als ten tyde van den Generael Cornelis van der Lyn, maer by gelyckenis, wanneer man en vrouw niet binnen de palen van haer plicht blyven, gescheyden werden.

Des avonts nae het ordinaire gebed is in Rade van India goetgevonden, tegens de quade actien van de Banthammers ons allenthalven in goet postuyr van defentie te houden ende sooveel cleen vaertuych ten oorloch te laten toerusten als hierontrent by der handt te vinden sullen zyn.

13 d°. Op de ordinaire vergadertyt nae de middach in Rade van India gebracht wesende de notulen der nodichste poincten, dienende tot rescriptie nae Mallabaer, zoo zyn soo wegens de commercie, mesnagie etc. genomen soodanige besluyten als by het resolutieboecq deses Casteels onder den dach van heden in 't breede staen uytgedruct ende ternedergestelt.

14 d°. Des avonts vertrecken vanhier nae Craoan twee inlantse vaertuygen, eenelyck om de ziecken ende impotenten die gecalculeert werden dat jegenwoordich onder den lieutenant Jochum Michielsen uyt de negory Coantangh off van Samadangh in de veltschanse tot Tanjongpoura aengecomen sullen zyn, vandaer herwaerts over te haelen, medenemende een cleen brieffken van Haer Ed. aen den lieutenant Hendrick van den Eeden, ten principalen dienende tot geleyde van de geciteerde vaertuygen, ende een cleen briefken, door den licentmeester Ocker Ockerse uyt Haer Ed. name in Maleytse tale aen den Pangiran tot Sammadangh geschreven, luydende in 't Nederduyts van woorde te woorde aldus:

Ocker Ockersze, sabandaar in de stad Batavia, schryft desen brief uyt een suyvere genegentheyt door last en bevel van den Ed. Heer Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, aen Pangiran Adypatty Sammadangh, die God wil zegenen met een lang leven ende overwinninge tegen zyne vyanden in dese werelt.

Verders maackt den Heer Gouverneur Generael aen den Pangiran van Sammadangh bekent, alsdat alhier sekere tydinge is gecomen, partye Baleyers, Maccassaren ende Javanen van Bantam ontrent 1500 mannen tot Pamanoecan, Intchiassem en Indermayoe met veele vaertuygen zyn aengelandt met meninge, opwaerts nae Sammadangh te marcheren om den Pangiran te beoorlogen. Dierhalven dient desen om den Pangiran als een vrunt ende bondgenoot ([1]) van de Comp. te waerschouwen, tot bevrydinge van landt

([1]) Er staat: *bondenoot*.

en volcq gemelte hoopen quade menschen met couragie en dapperheyt cloeckmodich tegen te staen, opdat deselve t'ondergebracht en des Pangirans landt eenmael gesuyvert mach werden. Den Gouverneur Generael sal niet nalaten den Pangiran inderhaest met een parthye goede oorlochsvolckeren tot hulpe by te springen om die quade menschen door Godes zegen te dempen, waerop den Pangiran mach vertrouwen.

(*Onder stont:*)

In 't Casteel Batavia, den 14 September 1678.

(*was geteyckent:*)

OCKER OCKERSEN.

15 *d°*. Ontrent de middach comen over land van Tanjongpoura te verschynen eenige Nederlandtse zoldaten, met tydinge dat den lieutenant Jochum Michielsen albereyts van Sammadangh met zyn byhebbende volckje op Tanjongpoura in de veltschantse aengecomen was.

Een weynich over de middach comt alhier van Craoan een inlants vaertuych, medebrengende een getal van 20 militairen, sieckelyck ende impotent, in geleyde van een cleen briefken, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 14 deser aen Haer Ed. geschreven, ende behelsende in substantie 't geen hieronder volcht:

seker Nederlandts soldaet, nae Goedoegoedock opgesonden om eenige leefftochten op te coopen, was vandaer weder teruchgecomen met een goede quantiteyt hoenderen, bezyden dewelcke noch 6 koebeesten stonden te volgen, ende had Wangza Naya, hooft der Baleyers aldaer, zyne groetenisse by dese gelegentheyt aen den lieutenand van den Eeden laten overbrengen, met aenbiedinge van sich seer gaerne d'E. Comp. te willen onderwerpen ende te gaen waer dat men haer soude gelieven te senden, indien se maer in een vredich besit van haere negorye ende goederen mochten blyven, en souden se al lange sich tot een volcome gehoorsaemheyt hebben gevleyt, indien haer de vergiffenis-brief, door Haer Ed. al een goede wyl voorleden voor hun vervaerdicht, ter handt gecomen was, dewelcke men aen den Javaensen gouverneur Wiera Saba hadde gegeven, om door eenige vertrouwde Javanen aen haer opgesonden te werden, 't geen men nu wel conde mercken dat niet en ware geschiet, temeer oock geciteerden Wira Saba naer veelmael affvragens geen reden had weten te geven waer hy deselve gelaten hadde;

nu wiert nae Batavia overgesonden een behoorlycke consumptie-reeckeningh, by dewelcke conde werden gesien dat de costpenningen op Tanjongpoura etc. ten meerendeele waeren geconsumeert, van hetwelcke men dan oocq in toecomende soude dienen opnieuw te werden voorsien, ende soomede van nootwendige medicamenten voor de siecken en impotenten;

dewyle den tegenwoordigen tolcq aldaer niet van de vereyschte bequaemheyt was bevonden, soo wiert tot dien dienst voorgedragen den Mardycker Joan Rodrigo, van behoorlycke capaciteyt maer vrywat dranckliefdich, dat echter niet veel hinder off verachtering toe soude brengen, indien hy maer op zyn tyt onder 't gerequireerde ontsach en in toom gehouden wiert.

Noch tenselven dage tegen den avont gewert ons per een Javaens vaertuych een missive, door den coopman Jacob van Dyck mitsgaders den resident Willem Caeff in dato 14 September uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, luydende cortelyck aldus:

sedert het jongste schryven, op den 10 deser nae Batavia affgegaen, was op Bantam ten opsichte van 's Comp. belangh weynich off geen veranderinge voorgevallen, maer had men evenwel van terzyden, en dat niet sonder schyn van waerheyt, verstaen, dat den ouden Conincq en syn creaturen een ongemene groote ongenoechte en gramschap opgenomen en ontfangen hadden over dat se ([1]) buyten haere losse gissinge soo in haer meninge bedrogen waeren, als hebbende sigh niet anders ingebeelt ofte Haer Ed. souden op de ontfangen tydinge van de schampere ende versmadelycke bejegeningh, den coopman Jacob van Dyck op den 8 deses toegevoecht, aenstonts gereet hebben gestaen een expressen gesant, gequalificeert om met haer eenige saecken van belangh te verhandelen, nae Bantam te senden, jae hadden se hun volgens getuygenisse van den Deensen agent Pauly en den sabandaer Secredana mitsgaders den hofspion in hun verwaende gedachten soo verre laten verrucken, dat d'E. Comp., nu de handen voll wercx hebbende, uyt vreese voor hare macht ende wapenen hun alles zoude inwilligen wat maer op het papier souden comen te brengen ende te begeren, ende waerom zy dan oocq seer onbeschaemdelyck t'samengesmeed ende all op voorraet ontworpen hadden vyf poincten off articulen, den coopman van Dyck van terzyden opgegeven ende op den volgende sin uytcomende:

1. dat men wederzyts ongehouden soude blyven de fugativen, 't zy slaven off anderen, die albereyts overgelopen waeren ofte namaels mochten comen over te loopen, te restitueren ofte weder te geven; ten

2. dat den Bantamsen Conincq ende zyne onderdanen haere schepen soude mogen versenden nae alle plaetsen daer 't hun soude goetduncken ende gelieven, sonder daertoe een zeebrieff van de Comp. van noden te hebben; ten

3. dat het haer oocq vry soude staen, onder 's Comp^e jurisdictie, jae selfs oocq binnen de stad Batavia, te mogen opcoopen allerhande geweer ende ammonitie van oorlogie nae haer gelieffte; ten

4. dat d'E. Comp. oocq niet soude mogen verhinderen de vaert van Batavia en oocq van alle andere plaatsen op Bantam, van wat plaetsen ende natien ende met hoedanige schepen, joncken en vaertuygen het oocq soude mogen wesen; ende ten

5. dat men sich van nu voortaen niet en soude hebben te bemoeyen met het prinsdom van Cheribon ende de verdere plaatsen daeromher gelegen, maer dat men alle derselver inwoonderen onbedwongen soude laten, sich selven soodanigen heer te verkiesen als zy souden gelieven;

bezyden dewelcke zy noch al eenige andere articulen misschien van wat minder belangh hadden opgestelt, die men echter, wat devoir daertoe gedaen waere, niet op schryft had connen crygen, daer te min aen gelegen was, omdat men uyt

---

([1]) Er staat: *overdatsct.*

de voorgeciteerde vyf genoechsaem conde affmeten van hoedanigen vermetelen geest den ouden Conincq ende zyne voornaemste grooten gedreven wierden, en mede wat staet op het uytterlyck gelaet van den jongen Conincq conden werden gemaect; en omdat ontrent dese onbeschaemde natie jegenwoordich sonder krenckinge van 's Comp. reputatie niet veel goets door den coopman van Dyck meergemelt uytgericht konden werden, soo versocht deselve per naesten met de geredderde Bantamse boeckjens weder nae Batavia op te mogen comen, om met eenen Haer Ed. van alles breeder mondelingh rappord te doen;

op den 13 deses had men seker bericht ontfangen dat het opgeraepte geboefte, door Pangiran Kiedol nae Samadangh ende die gebuurplaetsen affgesonden, in de revier van Pamanoecan eenige Bataviase vaertuygen affgeloopen en al het volcq dootgeslagen souden hebben, sonder dat men echter hadde connen vernemen off het Mardyckers ofte Nederlanders waeren geweest.

16 d°. Ontrent de middach comt hier over Damacq, Samarangh en Tegal van Jappare te verschynen het jacht de Samsom, eenelyck medebrengende een cleen briefken, door den resident Thomas Grimmel mitsgaders den raed in dato 12 September uyt Tegall voormelt aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie:

hoe op ultimo der laest affgeweken maend Augusto haer jongste schryven aen Haer Ed. affgegaen zynde, tzedert aldaer weynich noterenswaerdige zaacken voorgevallen waeren;

's Comp. groote gontingh, eenige maenden in de Tegaelse revier aen de grond gelegen hebbende, had men den borger Abraham Lebaes toegestaen te mogen opmaecken ende daermede beladen met pady nae Batavia te vertrecken, om aldaer deselve uytgenomen het zeyl aen d'E. Comp. over te leveren;

't jachtje de Samson voormelt had men ledich van Tegal moeten laten vertrecken, omdat het houtwercq, tot Pamalangh gereetleggende, niet affgevoert had connen werden, vermits het Javaense manvolcq alsnoch tegen den vyant te velde lach.

Noch op desen dach in den avontstont comt alhier over Tanjongpoura te lande van Samadangh te retourneren den lieutenand Jochum Michielsen met zyn onderhebbende volckje, bestaende uyt 38 Nederlandtse ende 10 inlandse militairen, hebbende 7 ziecken ende impotente in de veltschantse op Craoan gelaten, die mede met een vaertuych te water herwaerts gebracht stonden te werden, ende is door geciteerde lieutenand aen Haer Ed. overgelevert een dachregister, in sich bevattende een omstandich verhael van alle het gepasseerde op den tocht van Pamanoecan te lande nae Samadangh ende weder vandaer over Craoan nae Batavia zedert 27 July tot 15 deser maend September, doch dewyle wy hiervooren onder ultimo Augusty en 2 deser uyt de ontfangen briefkens albereyts het voorgevallene tot aen de negorye Coantengh hebben verhaelt, soo resteert nu eenelyck noch maer aen te haelen dat men, den 10 deser loopende maent meergemelt weder vandaer opgebroocken zynde, nae 2 cloecke uyren gaens in de negorye Sokasara aenquam, vanwaer men noch tenselven dage voorttrocq tot in de negorye Karentenga, alwaer men bleeff vernachten, gaende des morgens weder voort over de revieren

Gempol, Crelieny en Chillimy tot in de negorye Chipondo, zynde onderweechs de Javanen die met de paerden van Sammadangh mede waeren gegaen, stillekens achtergebleven, sonder dat men wist om wat redenen; te deser plaetse dan vernacht, mitsgaders van den regent Anga Marta goet onthael genoten hebbende, marcheerde men des anderen daechs morgens, zynde den 12 d°., weder voort op het dorp Wringin ende vandaer op de negorye Tritsenagara, beyde gelegen aen de Craoanse revier, ende vanwaer men dan de siecken met canoas affsond nae Tanjongpoura, ter welcker plaets den lieutenand des anderen daechs mede gesamentlyck behouden aenquam, nemende, maer een dach uytgerust hebbende, de wech voorts over Bacassy, sonder yets noterens waerdich te hebben ontmoet, verder te landwaert naer herwaerts.

Op het gedane rapport van den equipagiemeester Jacob Geus en gecommitteerde schippers wegens d'onbequaemheyt van 't jacht Brederode, soo is goetgevonden ende verstaen, dewyle mits ouderdom daervan geen meer dienst can werden getrocken, 't selve aen de wal te haelen ende aen de meestbiedende te vercoopen.

Wyders is oocq op 't ontfangen bericht, dat den gouverneur tot Tanjongpoura Wiera Saba aldaer niet wel mach werden vertrout en dat hy oock achter- ofte teruchgehouden heeft de pardonbrieff, door Haer Ed voor de Baleyers, hun tot Goedegoedock en daer ([1]) onthoudende, vaerdich gemaect en hem door den lieutenant Hendrick van den Eeden al voor eenigen tyt overhandicht om door eenige vertrouwde Javanen te laten bestellen, gearresteert ende vastgestelt, deselve benevens oocq zyn soon op de gevoechlycxste wyse sonder veel commotie ofte eenich gewelt te gebruycken vandaer te trecken en des mogelyck herwaerts te dimoveren.

Soo mede is noch, om tegen de quade minees en insolentien der Bantammers nae vermogen te waacken ende op hoede te zyn ende haere invasien en stroperyen, die se in het Bataviase territoir mochten comen te doen ende in 't wercq te stellen, des te beter te weren ende tegen te gaen, dienstich geoordeelt, de Batavische buytenforten Ancke, Vyfboecq, Ryswyck en Noortwyck sonder uytstel in behoorlycke defentie te brengen ende deselve tegens alle onverwachte overvallen voor een à twee maenden doorgaens van alle nootlyckheden te versien ende geprovideert te houden.

17 *d°*. Des morgens vertrecken uyt dese rhede nae Ceylon en de custe van Mallabaer de schepen Europa, den Briel en Ceylon, medenemende twee extense en voorname brieven, als eene door Haer Ed. aen de Heer Gouverneur Rijckloff van Goens de Jonge en raedt tot Colombo en d'ander aen de gedesigneert Commissaris Marten Huysman en den Commandeur Jacob Lobs mitsgaders den raedt op Mallabaer geschreven, zynde beyde dubbelt affgegaen ende van alsulcken inhout als in 't verbael ende 't affgaende briefboecq nader can werden gesien, in welcke laeste oocq gevonden sal werden de commissie, op d'E. Marten Huysman gedecerneert ([2]) als Commissaris om de Mallabaerse commanderye te visiteren ende aldaer meteen den Commandeur Lobs als Commandeur te vervangen, mitsgaders oocq de instructie, zyn E. tot

([1]) Denkelijk te lezen *daerontrent*, van welk woord de laatste helft is geabsorbeerd door het volgende *onthoudende*.

([2]) Er staat: *gedercerneert*.

desselfs naericht medegegeven, zynde geciteerde bodems vertrocken onder de vlagge van den E. oppercoopman Gelmer Vosburch, eenige jaeren op Couchyn als secunde geresideert hebbende ende nu onlangs vandaer opgesonden, dewelcke nu wederom expresselyck derwaerts wert geschict omme den nieuwen Commissaris en Commandeur Huysman aen te wysen en voor deselve te verifieren en te doceren alsulcke beschuldigingen als deselve by sekere zyne remonstrantie ofte deductie, in de maendt May laestleden in Raden van India overgelevert, d'E. Commandeur Jacob Lobs bovengemelt ten laste heeft gebracht, die daerop dan oocq voor meergemelte Commissaris en gecommitteerdens zal connen werden gehoort etc., en dan voorts ingevolge van Haer Ed. resolutie tesamen met denselven hebben herwaerts te keeren etc.

De ladinge van meergenoemde drie schepen bestaet in verscheyde contanten, coopmanschappen en goederen, soodanich verdeelt als hieronder volcht:

Voor Ceylon in 't schip Europa:

30000 guldens payement	ƒ	30000 : — : —.

In den Briel:

23720 guldens aen payement	ƒ	23720 : — : —.

Idem in 't schip Ceylon:

4090 ℔	gariophilnagelen;		
4004 ℔	foely;		
2550 ℔	rompen;		
63880 ℔	zandelhout;		
16000 ℔	spiaulter;		
2390 ℔	fermilioen;		
676 ℔	quicksilver en voorts eenige provisien, equipagie-goederen etc., tesamen monterende	ƒ	67623 : 19 : 10.
	Sulx 't affgescheepte voor Ceylon bedraegt	ƒ	121343 : 19 : 10.

In den Briel voor Mallabaer:

24005 ℔	garioffelnagelen;		
2007 ℔	foely;		
10025 ℔	rompen;		
10135 ℔	loot;		
70080 ℔	yser, voorts eenige provisien, equipagie-goederen, munitien van oorloge etc., met den anderen ter monture	ƒ	54644 : 2 : 10.
	Bedragende alsoo het geheele cargasoen van de drie opgemelte bodems voor Ceylon en Mallabaer in 't geheel	ƒ	175988 : 2 : 4.

Des avonts schryven Haer Ed. een cleen briefken aen den coopman Jacob van Dyck ende den resident Willem Caeff tot Bantam, dat met een Javaens vaertuych derwaerts affgaet benevens oocq een translaetje uyt het Javaens van het briefjen, den geciteerden coopman van Dyck door den jongen Conincq ter hand gestelt, alhier nader vertaelt en op den 12 deser geinsereert, gelyck aldaer can werden gesien, luydende wyders vooraengeroerde briefkens nu affgaende in substantie aldus:

dat Haer Ed. sedert het vertreck van den coopman Jacob van Dyck van Bantam hebben ontfangen 5 briefkens, gedachtekent 3, 6, 8, 10 en 14 deser loopende maent September, in sich bevattende een summier verhael van het gepasseerde ontrent de regieringe aldaer, welckenaengaende Haer Ed. antwoort sal werden uytgestelt tot het schriftelyck ofte mondelingh rapport van den coopman van Dyck voorgeciteert, dewelcke mits desen wert toegestaen met de Bantamse boeckjes nae Batavia op te mogen comen;

dat het Javaense briefken, door den ouden aen den jongen Conincq geschreven, nae gedane translatie van soodanigen inhout zy bevonden, als de nu overgaende copye zal verthoonen;

dat wegens 't affloopen van eenige onser burgervaertuygen in de riviere van Pamanoecan by twee nevensgaende extracten nader can werden gelesen, ende uyt welck bedryf genoechsaem can werden affgemeten wat van het voornemen der Bantammers zy, daer Haer Ed. hun mede nae sullen moeten reguleren;

en verder dat met het incoopen van bintrottangh vooreerst wel sal mogen werden gecontinueert.

Desen avont vertreckt een Comp. inlants vaertuych nae Craoan, medenemende een cleen briefken aen den lieutenant Hendrick van den Eeden in de veltschanse tot Tanjongpoura, dusdanich luydende:

dat alhier op gisteren met een vaertuych van Tanjongpoura zyn comen te verschynen de ziecken, vandaer affgesonden, mitsgaders oocq eenige zoldaten te lande;

dat tenselven dage hier noch te lande mede van Samadangh over dien wech is overgecomen den lieutenant Jochum Michielsen, noch by sich hebbende 48 mannen;

dat Haer Ed. het voorsichtich gedoente van den lieutenant van den Eeden behaechlyck zy geweest, ende soomede dat een van de Nederlandse besettelinge door Wangza Naya, hooft der Baleyers op Goedegoedoe, seer civiel was ontmoet, temeer denselven seer [1] gewillichlyck tot Comp. dienst hadde aengeboden, sustinerende ged. Haer Ed. dat hy al affgecomen soude zyn geweest, indien hem de vergiffenisbrief was bestelt, die nae allen schyn door den gouverneur van Tanjongpoura Wiera Saba achter is gehouden, waerlyck teeckenen zynde dat men die man niet en mach betrouwen, ende waerom Haer Ed. oocq in antwoort deses sullen verwachten te verstaen, op wat wyse men denselven ende zynen zoon, sonder evenwel gewelt te gebruycken, best vandaer soude connen trecken;

dat men middelerwyle sich op Tanjongpoura doorgaens in goet postuyr van defentie sal moeten houden, ende dat Haer Ed. mede sullen verwachten te verstaen,

---

[1] Denkelijk te lezen: *sich*.

met hoeveel volcq en provisien gemeynt wert deselve pagger aldaer tegen eenige overcomende Javaense macht wel soude connen werden bewaert en beschermt;

dat aldaer sooveel bamboesen opgecocht dienen alsser te becomen zyn, en sonder uytstel nae Batavia voortgeschict te werden;.

dat een bequaem tolcq die Javaens lesen en schryven can, seer beswaerlyck hier te becomen sal wesen, doch dat oudertusschen op de capaciteyt van den bewusten Jan Rodrigo sal werden geleth;

dat met dit vaertuych nae Tanjongpoura wert gesonden een onderchirurgyn met de vereysschende medicamenten;

dat oocq tot behoef van de besettelingen overgaen verscheyde behoeftes ende nootwendicheden, van welckers consumptie een pertinente reeckeningh gehouden moet werden.

18 *d*°. Des namiddachs verschynt alhier over Maccassar uyt Banda seker burgerchialoup, medebrengende eenelyck mondelinge tydinge wegens den goeden toestant op beyde die plaetsen mitsgaders twee particuliere briefkens, door den gedechargieerden en gegyselden oppercoopman Martin Roos uyt het casteel Nassauw in dato 24 Augusto, 't eerste aen Haer Ed. en 't ander aen Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael geschreven, verselt met eenige bylaechjens daertoe gehoorende beraeckende desselfs proces aldaer, synde geciteerde briefkens van alsulcken inhout als in 't aencomende brieff- en verbaelboecq can werden gesien.

Een weynich later verschynt hier mede van Java's Oostcust een Javaens vaertuych van Pagagadin, gelegen een dach reysens boven Pamanoecan, medebrengende een cleen briefken, door den regent aldaer, genaemt Keey Neby Wangza Tanoe, aen den E. sabandaer ende licentmeester Ocker Ockerse geschreven, nae gedaene vertalinge uyt het Javaens dusdanich luydende:

> Desen brief comt aan mynheer en sabandaar, waermede bekentmaeke dat uw plaetse Pamanoekan door de Banthammers, bestaende in driehondert Maccassaren ende tweehondert Balyers met derthien vaertuygen, verdestrueert is. De hooffden van de Balyers zyn genaemt Keey Neby Zaranga, Derpa Jaja, Sarentacca en Wierentacca, de hooffden van de Baleyers (¹) zyn ses, waervan Neby Tzazatit een chialoup in de mont van de rivier heeft affgeloopen, vier van de volckeren dootgeslagen en drie overgebleven, waervan twee gequest zyn ende een wechgeloopen is. De redenen waerom die van Pamanoecan haer niet te hulp zyn gecomen, is, omdat meest alle de volckeren nae Samadangh waeren vertrocken, die oocq bynae alle haer goederen zyn quytgeraect uytgesondert eenige huffels en weynich padye. Twee volckeren van Pagagadin zyn in actie van oorloch dootgebleven ende de ses hooffden van de Maccassaren geweken, achterlatende 14 van de Maccassaren die aldaer dootgebleven zyn.

(¹) Verderop blijkt dat te lezen is: *van de Maccassaren.*

Bezyden den inhout van voorgeciteerde briefken wist den brenger van dien, zynde een Javaen op Pagagadin thuyshoorende, mondelingh te relateren dat de aengeroerde Banthamse volckeren voornemens waeren geweest op Pagagadin een fortresse ofte pagger te leggen, doch dat hun sulcx door den regent Keey Neby Wangza Tanoe geweldelyck was verhindert en belett, en waerom zy oocq, ziende niet tot haer oochmerck te sullen geraacken, vandaer weder opgebroocken en nae Cozeden vertrocken waeren om den Sammadanger, die gesecht wiert dat met een cloecke macht in 't afcomen was om haer uyt het landt te dryven, te ontwycken etc.

Ontrent den avont comen alhier van Jappare over Damacq en Tegall te retourneren de jachten Voorhout ende Engelse Anna, hebbende vandaer geen schryvens maer eenelyck het jacht Voorhout voornoemt medegebracht 300 picols swarte suycker, bedragende met de ongelden *f* 1125.

19 *d°*. Des avonts comt van Bantam te retourneren den coopman Jacob van Dyck per een Javaens vaertuych, aen Haer Ed. overleverende een cleen rapportje wegens desselffs wedervaeren ende verrichten aldaer, van hetwelcke den voornaemsten inhout albereyts hiervooren onder den 11en, 12en en 15 deses beknoptelyck uytgedruct zynde, soo schiet er nu niet anders over te seggen, als dat den oorloch tegens ons by den ouden Conincq ende de voornaemste grooten, soo het uytterlyck scheen, al was vastgestelt; de fortificatiewercken wierden daer allomme neerstich opgebouwt ende gerepareert mitsgaders met canon ende allerhande munitien voorsien, de Lamponders waeren weder opontboden, om nae d'omleggende plaetsen en wel voornamentlyck tot zeeroveryen gebruyckt te werden, ende was voorts een yder groot en cleen tot den oorloch geinclineert ende even stercq besich hun wapenen vaerdich te maacken, doch sustineerde echter d'E. van Dyck, dat se hun vooreerst niet opentlyck soude comen te verclaeren, omdat se noch al een goede wyle soude benodigen tot het opmaecken van hare wercken en omdat het drooge zaysoen al ten meerendeele ten eynde geloopen was ende den regentyt voor de deure stont, alswanneer door haer niet veel anders uytgericht (¹) soude connen werden, als onse boven- ende gebuurlanden met cleene troepen te invaderen ende in gedurigen onrust te houden, mitsgaders de zee met hare vaertuygen voor de gaende ende comende smalle handelaertjes, vissers etc. te ontveyligen, met hetwelcke zy oocq al een begin schynen te hebben gemaect, gelyck uyt de Bantamse advysen en het bescheyt, vervolgens van Pamanoecan, Indermayoe, Intchiassem, Craoan en Sammadangh overgecomen, hiervooren op haer tyt geinsereert, in 't breede can beoocht ende nagelesen werden;

den coopman van Dyck voormelt hadt het comptoir Bantam exactelyck gevisiteert en alles doen liquideren ende vereffenen, waernaer dan bevonden was dat het niet meer ten achteren stont als een somma van 760 rd˚, sulcx indien Haer Ed. in aenstaende een bedragen van 1000 rd˚ derwaerts gelieffde te doen bestellen, soo soude geciteerde comptoir in 't geheel buyten schulden connen werden gebracht.

(¹) Er staat: *uyt gerucht.*

21 d°. Des namiddachs retourneert te deser rheede van Japara over Samarangh het clouck schip Silversteyn, medebrengende een missive, door den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier mitsgaders den raedt in dato 13 September uyt Jappara aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, luydende in substantie:

dat op den 2e der maend September voornoemt het jongste schryven door d'E. Heer Admirael Hurt aen Haer Ed. afgegaen was, waeraen in desen wiert gerefereert;

drie dagen waeren er tusschenbeyden noch verloopen voordat gedachte Heer Admirael aen de marsch nae boven had connen raacken, die dan was ondernomen met den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga, vergeselschapt met een groot getal Javaense dragers ende trosjongers doch weynich Javaense zoldaten, die men verhoopte dat in den optoght mede op een goede menichte soude aengroeyen, dewyle allomme ordre gegeven was deselve te versamelen en tot den marsch byeen te houden;

welgemelte Heer Admirael Hurdt had voor desselfis vertreck den ommeslach tot Jappara gelaten onder handen van den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier met soodanige extracten uyt de memorie van d'E. Heere Directeur Generael Speelman als tot zyn E. naricht soude mogen dienen;

tenselven dage van 't vertrecq van d'heer Hurt een brieffken van Sourebaya ontfangen hebbende, in sich bevattende dat Crain Gillisson, in plaetse van zyne gedane beloften nae te comen, syn ooch weder nae de vyant hadde gewend, in voornemen om Troenejaja te adsisteren en met behulp van eenige zyner volckeren d'onse uyt Sourebaya te verdryven, soo had men goetgevonden, gemelte briefken sonder uytstell d'E. Heere Admirael origineel nae te schicken en 't selve dan weder teruch te verwachten om Haer Ed. mede van de copie te mogen dienen, dat nu niet hadde connen geschieden omdat den originelen tot noch niet weder affgecomen was;

van Sammarangh had men een cleen brieffken nevens een eyschie van eenige cleeden die binnen 2 à 3 dagen soude werden voldaen, en was men nu besich de negotieboecken vandaer gecomen effen te stellen;

oock had men een missive van Wattas ontfangen van de capiteynen François Tack ende Joan Albert Sloot, dicterende dat den brieff, door den Sousouhounangh aen zyn broeder Pangiran Pougar geschreven, bestelt en den brenger weder teruchgecomen was, wetende seer veel van de goetwillicheyt van Pougar ontrent den Sousouhounangh te spreecken, gelyck mede hadde gedaen Pangiran Macaboumy en eenige andere grooten, met versekeringh, als den Sousouhounangh maer in de Matteram quam te verschynen, dat den Prince Pougar hem aenstonts soude wycken ende als Keyser en oppervorst comen te begroeten;

den geciteerden capiteyn Sloot was vrywat onpasselyck ende stont dierhalven nae Samarangh op te comen;

en van Rambangh had men advys ontfangen, dat den capiteyn Abraham Daniel van Renesse vandaer albereyts mede nae Balora opgetrocken was;

in de kleeden was jegenwoordich weynich afftrecq ende den amphioen was men al vroech weder quytgeraect tegen 525 rds het picol, zynde nu al gesteygert

tot op 600 rd^s, zulcx soo Haer Ed. vermogens waeren daervan den gedanen eysch te voldoen, soo vermeende men dat se almede gretich van de hand soude gaen, ende soomede eenige gewilde sorteringen cleeden;

als de chialoup de Nachtegael, die nu op de wal stont om gerepareert te werden, vaerdich soude wesen, souw men Sammarangh en de andere omleggende plaatsen van haren gedaenen eysch versorgen, dat al soude wesen geschiet indien daertoe vaertuygen byderhand waren geweest, want de chialoup de Granaetappel en 't fluytje 't Swaantje lagen voor Souban om de riviere van Sidayoe beset te houden;

nu wiert oocq onder de bylagen en documenten nae Batavia versonden de factura van alle soodanige goederen en behoeften als voor den treyn van Japara ende 't leger verstrect waeren, met 't een ende ander beloopende een somme van *f* 43302 : 14 : 10, tot Haer Ed. speculatie;

met het schip Zilversteyn wierden jegewoordich alleene van Jappare overgesonden 67 impotente zoldaten ende matrosen ende soude dien bodem Sammarangh en passant aendoen, om de sieken vandaer almede aff te haelen;

oock vertrock nu mede herwaerts den lieutenant Nicolaes Christiaensen, om sich ontrent Haer Ed. wegens zyn gedoente by den Sousouhounan in 't admitteren van den Deenschen handelaer tot de vrye negotie te verantwoorde;

in Silversteyn waeren oock gescheept 10000 ℔ bedurven buscruyt om op Batavia weder vermaect te werden;

't jachtje de Samson had eenelyck ingenomen 20 balckjens ende 20 anckerstockjens, mitsgaders 't jacht 't Voorhout 300 p^{ls}. swarte suyker, met den anderen bedragende *f* 5466 : 12;

den rys, by d'opperhoofden van de Engelse Anna etc. tecort gelevert, had men nu mede in de facture gebracht om door de schuldige te werden vergoet;

eyndelyck wiert nu oocq herwaerts overgeschict een eysch van allerhande nootwendicheden, die men eerbiedelyck versocht soo nae mogelyck mochte werden voldaen, ende dewyle het schip Zuytpolsbroecq mits desselffs ouderdom wel diende vervangen te werden, soo versocht men een anderen bodem in plaets, en mede om een jachtje ofte fluyt, een lastpoort hebbende, om eenige gereetleggende houtwercken aff te haelen;

bestaende wyders de ladinge van gemelte schip Zilversteyn in verscheyde sorteringe van houtwercken, beloopende met noch eenige andere, in de Samson gescheept, tesamen een somme van *f* 4341.

Op heden heeft den equipagiemeester Jacob Geus van (¹) Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael Rycklofl van Goens op nieuw bevel ende ordre ontfangen dat de schepen, hier ter rheede leggende, hun gesamentlyck doorgaens slachvaerdich ende in goede defentie moeten houden, ende dat onder deselve voornamentlyck by nacht een scherpe ende gedurige ronde moet werden gedaen onder 't bestier van den schipper van 't schip, hier ter rheede de vlagge voerende; ende omdat alles te geschicter

(¹) Dit *van* ontbreekt in het HS.

ende ordentelycker mach toegaen, soo zyn oocq de scheepsoverheden, ende wel speciaelyck de schippers, op hooge penen verboden voortaen niet meer aen landt te mogen vernachten, maer hun gestadelyck aen boort te houden, om alsoo voor schade ende ongevall bevryt te mogen blyven, gemerct in dese dubieuse ende twyffelachtigen toestant der zaacken met onsen wrevelmoedigen buyrman, den Coninсq van Bantam, niet te weten ofte te raden zy, wat wel van desselffs desseyn en voornemen mochte zyn, ende waerom dan oocq ten hoochsten nodich is, allomme tegen zyne quade machinatien voorsichtichlyck op hoede te wesen en neerstelyck te waacken, om soodoende niet door die boose menschen onverwachtelyck verrast ofte verkloect te werden, ende tot welcken eynde dan mede noch goetgevonden zy, eenige onser schepen in de mont van de Straet Sunda ontrent de Prince-eylanden over en weder te laten cruyssen, om de van buyten aencomende bodems, soowel uyt het lieve vaderlandt als d'Indische quartieren, te waarschouwen om alle mede voor de lagen van voorgeciteerden buyrman verdacht ende in postuyr van behoorlycke tegenweer te mogen wesen.

Ontrent den avont comt alhier met een Javaens vaertuych van Bantam te verschynen den gewesen provisionnelen Engelse agent Mr. Abel Peyne met desselffs gemalinne, eenelyck maer om een speelreysje en haer hier ter stede wat te verlusten ende te vermaacken, die dan echter uyt beleeftheyt door Zyn Edt. verwellecomt ende getracteert zyn etc.

Op heden extraordinaris vergaderinge geleyd ende door d'Ed. Heere Gouverneur Generael voortgebracht zynde eenige principale poincten uyt de advysen van den Commissaris Joan van Leene beraackende de commercie ende 's Comp. verderen staet en gelegentheyt ten comptoire Palimbangh, soo is onder anderen hoochnodich geoordeelt ende vastgestelt, den ondercoopman en resident aldaer Joannes Schilhoorn mitsgaders desselfs secunde, den bouckhouder Pieter Schuyftangh, vandaer op te roepen ende herwaerts te ontbieden om hun wegens eenige grove morsseryen ende suspecte handelingen te verantwoorden en te purgeren.

22 *do*. Des morgens gaet weder met een Javaens vaertuych nae Bantam den tolcq Huych Boy, op eergisteren in geselschap van den coopman van Dyck alhier verschenen, medenemende een briefken, door Haer Ed. aen den resident Willem Caeff aldaer geschreven, eenelyck in sich bevattende:

dat Haer Ed., door den coopman Jacob van Dyck mondelingh voorgedragen zynde het versoeck van den jongen Sulthan tot Bantam, om met passen ofte zeebrieven te werden voorsien voor vier zyner vaertuygen die hy genegen is nae Java's Oostcust af te senden, swaricheyt maecken hem daermede te accommoderen, uyt oorsaecke dat van Bantam albereyts eenige gewapende vaertuygen derwaerts affgeschict zyn om de onderdanen van de Comp. en den Sousouhounangh te beschadigen, gelyck se al tot Intchiassem en Pamanoekan hebben gedaen, op welcke laestgenoemde plaetse zy mede hebben affgeloopen een onser burgervaertuygen ende al het volcq dootgeslagen uytgenomen een swarte jongen die het ontswommen is, ende off wel schoon can werden gelooft dat dit door (1) Keey Aria, Pangiran Kidol, ofte ymand anders tegens

(1) Er staat: *voor*.

de intentie van geciteerden jongen Vorst zy uytgericht, soo wert echter vermeynt dat den Sousouhounan dit bedryf nochtans niet anders zal connen achten off dat het hem door de Bantamse regieringe in 't generael wert aengedaen, die hy dan oocq niet naelaten zall ten tyde mede sooveel affbreucq en schade te doen als in zyn vermogen sall wesen, sonder den meergeciteerden jongen Sulthan meer als zyn vader, Pangiran Kidol, Keey Aria, Pourbaya ofte andere te ontsien, gelyck oocq het algemene recht des oorlochs medebrenght, ende waerom Haer Ed. beducht zyn, daeruyt wel eenige onlusten soude connen ontstaen tot verminderinge ende affsnydinge van de goede vruntschap die meerged. Haer Ed. genegen zyn met opgemelten jongen Sulthan te onderhouden, weshalven seer gaerne souden werden gesien dat hem conde werden geraden het afsenden van zyne vaertuygen nae Java's Oostcust te staacken, en tot hetwelcke vermeynt wert dat den tolcq Huych Boy, nu weder derwaerts vertreckende en met deselve seer familiaer zynde, bequaemelyck soude connen werden gebruyct, als wesende tot dien eynde oocq verder mondelingh van Haer Ed. intentie bericht ende geimformeert, dewelcke dan oocq nae verrichter zaacken weder ylings hier teruch sal werden verwacht, om van zyn wedervaren rapport te doen ende meteenen te connen seggen, wat goederen de meergeciteerde vaertuygen nae de cust van Java sullen medevoeren.

Heden voor de middach is door d'Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman ten huyse van den Chinesen capiteyn Wanjocq vercocht de affgelechde romp van 't affgevaeren schip Brederoode voor de somme van 700 rd[s].

Noch van dese voormiddach extraordinaris vergaderinge beleyt en door d'E. Heer Extraordinaris Raedt Willem van Outhoorn als colonel van de inlandse burgerye voortgebracht zynde een nominatie van diverse gebrekende officieren over de vyf comp. Mardyckers alsmede de twee andere inlandse dooreengemengde Pampangers en Christen Amboinesen mitsgaders de Bandanesen ende Boutonders, om tegen derselver optrecq, beraemt ende vastgestelt op 27 deses, te werden gecompleteert, soo zyn onder geciteerde comp. tot officieren verkooren de persoonen, hieronder vervolgens uytgedruct:

Onder de Mardycker comp. van capiteyn David de Campo:

Pedro Fiegeredo tot sergeant.

Onder de Mardycker comp. van capiteyn Pieter Alvis:

Louis de May tot lieutenant;
Jacob Paulus tot vendrich;
Anthony Abramsen, Franscois Andriesen, Adam Pietersen } tot sergeanten.

Onder de Mardycker comp. van capiteyn Anthony Adriaanszen:

Abraham Domingo sergeant.

Onder de Mardycker comp. van capiteyn Paulus Simonszen:

Bartholomeus Dias }
Jan Cornelisen } tot sergeanten.

Onder de Mardycker comp. van capiteyn Domingo Janszen:

Lucas Perera }
Albert de Soisa } sergeanten.
Jan Bastiaensen }

Onder de comp. Panpangers en Christen Amboinesen:

Marcus Mendosa tot capiteyn;
Thomas Fernando tot lieutenant;
Abraham Verbeecq tot vendrigh;
Joan Timon }
Rauwa }
Isaacq Ferment } tot sergeanten.
Jacob Simonsen }

Onder de comp. Bandanesen is ditmael geen capitain, maar de volgende officieren gestelt:

Aly tot lieutenant;
Dircq 's Hartogenrade tot vendrigh;
Lassy en }
Joost de Haen } tot sergeanten.

Wyders is oocq in Rade van India goetgevonden den affgevaren chialoup 't Huys te Nassau te onttakelen, vol steen te doen laden ende in de mondt van de revier by de oostton voor de slach en stercke aenrollinge der zee te laten zincken.

23 d°. synde den dach, vastgestelt tot den optreck van de Nederlandtse schutterye, is men al vroech besichgeweest den trom te roeren ende 't volcq byeen te versamelen, dewelcke dan onder haere comp. ontrent de middach nae het plain aen de landtzyde tusschen de stadt en 't casteel marcheerde, alwaer een weynich over twee uyren nademiddach mede verscheen Zyn Ed[t]. de Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens met de jegenwoordich in regering zynde ende de oude affgegane Heeren Raden van India (uytgenomen d'E. Heer oudt-Ordinaris Raed Pieter van Hoorn, mits impotentheyt het geselschap niet hebbende connen bywoonen) mitsgaders de voornaemste gequalificeerde ministers, yder met haere vrouwen ende 't jongejufferschap sich vervoegende op een playsant speelhuys, nae de gewoonte ten midden aen de westzyde van 't plain opgericht, met allerhande groente ende bloemen verciert, nevens 't welcke ter rechterzyde nae de stadt in ordre stont de ruyterye mitsgaders de comp. militairen deses casteels, opgevoert

door den lieutenant Joan George Mults, ende aen de linckerzyde de comp. van de Nieupoort, gecommandeert door den capiteyn Diedloff van der Beeck, en recht achter 't selve in een cringh de comp. van de uytterste (1) poort onder den lieutenant Hans Mentz, werdende toen voorts de burgerlycke compagnien door haere officieren, staende vlacq tegensover het speelhuys ende de militie aen de westzyde van 't velt, in behoorlycke ordre gestelt ende op het punct van 't rappier geslooten, nae 't welcke d'Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, verzelt met de Heeren Raden Willem van Outhoorn ende Joan Camphuys mitsgaders den bailliuw Jacob Casembroot, de landdrosten Vincent van Moock en Laurens Pitt de Jonge beneffens twee gecommitteerde Schepenen, het meergenoemde lusthuys aftradt, sich voor de compagnien begaff, d'oude affgaende officieren voor haeren gedaenen dienst bedancte (2), de nieuwe aencomende over den volcke met couragie nae zyn E. gewoonte authoriseerde ende een yder derselver overreycte het geweer dat door hun soude werden gevoert; nae verrichtinge van 't welcke voorts alle de geciteerde officieren in 't geselschap van Haer Ed. wierden bovengeleyt, alwaer weynich bevoorens in geselschap van d'E. sabandaer ende licentmeester Ocker Ockersen met de carosse van Zyn Ed. oocq was gehaelt den gewesen p^les^. Engelsen agent meester Abel Payne en desselffs gemalinne, op eergisteren van Bantam alhier verscheenen, mitsgaders oocq te voet Radia Amachilly, anders genaemt Salomon, Conincq van de oosterse eylanden Ade, Mantoete etc., benevens oocq de Prince Djenner Quitchil Rotterdam, broeder des Conincx van Ternaten. Dus dan een heerlyck ende deftich geselschap by malcanderen ende een glaesie op het welvaeren van ons lieve vaderlandt, d'Oost-Indische Comp. ende de stadt Batavia etc. in vruntschap en zeedige vrolickheyt rondgedroncken zynde, liep den tyt door tot ontrent de clocke vyf uyren, alswanneer de officieren sich weder nae hunne compagnien begaven ende nae het doen van drie generale cherchies aff- en te stedewaert introcken, in ordre ende maniere als hieronder zy uytgedruckt:

1. Den borgercapiteyn Pieter van Leeuwen;
lieutenant Adriaen van Hosten;
vendrick David Disponteyn;

sergeanten:

Bartholomeus van Doornick;
Francois Gadé;
Dionys van Es;
Paulus Dussendorp;

corporaals:

Christoffel Claesen;
Jan Povone;

(1) Lees: *Uyterse*, d. i. *Utrechtsche*.
(2) Er staat: *bedanct*.

Jacob Dircxsen;
Reynier van Geveren;
Willem Doncker;
Cornelis de Jager, tesamen sterck. 140

daeronder buyten de stadt:

sergeanten Herman Eeckhoff; Pieter Nerbervelt ([1]);
corporael Jan Slach, tesamen sterck........................ 70
stercq in 't geheel.......... 210 coppen,
bestaende uyt de borgeren van de Oostzyde deser stede.

2. Den E. capiteyn Martinus Caesar nae China vertrocken zynde, is de comp. opgevoert door den
lieutenant Nicolaes Bauckes;
vendrich Pieter Silvius;

sergeanten:

Anthony Weyts;
Hennick Simons;
Jóan Parvé;
Egbert van Swenne;

corporaals:

Willem Lucifer, corporael der adelborsten;
Pieter Duclasel;
Pieter van den Hoorn;
Jacob Schoogh en
Martinus Traef, sterck in 't geheel.............................. 184,
bestaende uyt alle de gehuwde pennisten ende andere dienaeren van de Comp., hier aen lant bescheyden ende in de stad remorerende.

3. Den capiteyn Jacob Geus;
luytenant Abraham Jongelingh;
vendrich Albert Bruyninck;

sergeanten:

Cornelis Condé;
Jan Scheepjens;
Adam Smith;
Claes Pieterse;
Jan Carstense van Aelburgh;
Frans Jansen van Polanen;

([1]) Sic; te lezen *Erbervelt*, de leerlooier en vader van den landverrader.

corporaals:

Dinggenys Bysterman, corporael van de adelborsten;
Lieven Davitse;
Jan Juriaense Swart;
Aert Pietersen Steck;
Heyndrick Sterck;
Pieter Jansen van Utreght;
Claes Jansen Brant van Hoorn, sterck in 't geheel........... 196 coppen,
bestaende in het ambachtsvolcq en matroosen, onder den equipagiemeester hier aen land bescheyden, benevens oock de ledichgaene ende eenige andere schippers.

4. Den borgercapiteyn Abraham Struys;
lieutenant Pieter Schippers;
vendrich Willem Moubach;

sergeanten:

Sebastiaen Pittavin;
Isacq Dinckels;
Adriaen Adriaensen;
Jan Baptist de Looff;

corporaals:

Heyndrick Egbertsen;
Gysbert Cock;
Steven Beekum;
Jan de Paap;
Françhoys Clement;
David Schouten, tesamen................................ 120
daeronder buyten de stadt:
sergianten, Lourens Pouwelsen; Gerrit Croon;
corporael Anthoni Godefaes. tesamen sterck............... 60
sterck in 't geheel.......... 180 coppen,
bestaende uyt de borgeren aen de Westzyde deser stede.

4. Den capiteyn Adriaen de Leeuw;
lieutenant Marten Smith;
vendrich Jodocus Hillebrantsen;

sergeanten:

Cornelis Anthonys;
Isaacq Jansen;
Christiaen Quickelenburgh;
Anthony Danielse;
Egbert Heyndricxsen;

corporaels:

Pieter Ghysbertsen;
Meyndert Lulofs;
Jan Gerritsen;
Jan van Geleyn;
Albert Moor;
Aris Cornelissen, sterck tesamen.......................... 188 coppen,
bestaende uyt het ambachtsvolcq ende andere suppoosten onder den fabrycq bescheyden.

6. Den capiteyn Gerrit Vreelandt;
lieutenant Emanuel Bornezee;
vendrich Joan van Hoorn;

sergeanten:

Pieter van Daalen;
Matheus van Luchtenburch;
Allart Block;
Joannes van Ceulen;
Joannes Cops;

corporaals:

Jan Jurgen Thourman;
Andries Pooleman, in 't geheel stercq.................... 184 coppen,
bestaende uyt ongetrouwde pennisten ende andere suppoosten hier aen land bescheyden, mitsgaders eenige ondercoopluyden, boeckhouders, cranckbesoeckers etc. van de schepen hier ter rheede leggende; hebbende de voorgemelte 6 comp^{en} burgerlycke schutterye alsoo tesamen sterck geweest een getall van 1142 Nederlandtse coppen.

Nae welckers afftocht de ruyterye benevens de drie comp^{en} militairen dan mede affscheyt cregen ende al chargierende aff- en nae haer bescheyden plaets vertrocken, waermede den achtermiddach doorgeschoten was tot in 't vallen van den avont, gaende een weynich tyts daernae Zyn Ed^{t}. d'Heere Gouverneur Generael met het verdere geselschap weder nae het casteel, daer oocq alvoorens nae de militie van 't fort ende een wey door de stad getrocken te hebben [1] met zyn comp. binnenmarchieerde den capitain Gerrit Vreeland aldaer bescheyden; hoedanich dan desen met vreuchde ende vrolyckheyt een eynde genomen hadde, sonder dat men, Gode lof, van eenige voorname ongelucken heeft gehoort.

---

[1] Sic. Denkelijk te lezen: *daer oocq, nae alvoorens met de militie van 't fort een weynich tyts* enz. Deze »militie van 't fort" zijn de hierboven sub 6 vermelde pennisten.

Desen namiddach is noch onder den optreck alhier van Timor verscheenen de fluyt Grootenbroecq, medebrengende een missive, door het opperhooft d'E. Jacob Wyckersloot mitsgaders den raedt in dato 26 Augusty uyt het casteel Concordia aen Haer Ed. geschreven, van alsulcken inhout als by het aencomende briefboeck en verbael onder yders quartier nader can werden gesien, meldende ten principalen den tamelycken goeden toestant aldaer, soodat wy niet nodich achten alhier eeniche verdere aenteeckeninge te doen van eenige geschillen ende vyantschappen tusschen Comp. bondtgenoten ende andere inlanderen aldaer, omdat ontrent deselve niet bysonders zy gepasseert, zynde wyders gemelte fluyt Grootenbroecq eenelyck beladen met:

63 taylen swaerte gout;

182750 ℔ zandelhout;

15000 ℔ wax ende voorts noch eenige andere dingen van minder belangh, tesamen met den anderen ƒ 46261 : 19.

24 dº. Op heden is niet noterens waerdich voorgevallen, als dat eenige compagnien, op gisteren opgetrocken hebbende, desen dach nae out gebruyck door haere officieren met cost en dranck zyn onthaelt ende getracteert, 't welcq alles in vrolickheyt zy toegegaen ende gepasseert.

26 dº. Des naermiddachs comen de provisievaertuygen, jongst nae Craoan vertrocken, weder teruch, medebrengende een missive, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 22 deser aen Haer Ed. geschreven, in substantie dusdanich luydende:

den 16 deser maendt was den lieutenandt van den Eden met 6 mannen uyt de veltschanse tot Tanjongpoura nae Goedoegoedock vertrocken, alwaer hy binnen den tyt van 6 uyren door een seer gemackelycke wech aenquam en van een der twee opperhooffden, Naya Bangza, (zynde den ander, Carty Soeta, om vee te handelen nae 't geberchte vertrocken) seer goet onthael genoot, onder betuyginge dat se nu, Haer Ed. pardonbrief ontfangen hebbende, in geenendeelen in gebreken souden blyven promptelyck te gehoorsamen, met verdere aenbiedinge ([1]), alle soodanige diensten te sullen verrichten en uytvoeren, als hun door d'E. Comp. soude mogen opgelecht werden, hebbende gemelte regent albereyts desselfs broeder met 28 mannen nae Insewesewo ([2]) gesonden om eenen anderen Naya Bangza, zynde de soon van den vermoorden sabandaer Singa Perwangza, tegens de Bantammers te adsisteren, ende hadden se mede beloften gedaen haer op Batavia ontrent Zyn Ed. personelyck te sullen comen ([3]) vernederen etc.;

door de swaere affvall ende stercke stortinge des waters over de heuvelen ende clippen had den lieutenant die reviere voor jegenwoordich niet hooger op

---

([1]) Er staat: *aenbiedende*.

([2]) Sic. De naam (het lijkt wel Zoeloe'sch) zou gecorrumpeerd kunnen wezen uit *Tji Sewoe* (in de Compagnie's taal: *Intche Sewo*), maar zoo ver reikte het gezag der Krawangsche Regenten niet; eerder *Intche Sero*, d. i. *Tjisero*, zuidoost van Tjibaroesa, aan den toenmaligen weg uit de Bataviasche Ommelanden naar de Preanger, en in de streek die in dit Dagregister zoo dikwijls als *Chebet* wordt aangeduid, d. i. het gebied der Tji Behet.

([3]) Er staat: *connen*.

connen comen als maer 1/2 myl boven Goedoegoedock, ende waermede dan den verderen optoch voor dese mael was gestaackt, ende soude voorts het opmaecken van de caerte werden uytgestelt totdat hy de riviere voorts soude hebben affgemeten;

middelerwyle ontfangen hebbende Haer Ed. schryven van den 14 ende 17 deser benevens een briefken aen den Pangeran tot Sammadangh, soo had men het laestgenoemde aen 't hooft der Balyers met twee van zyn volcq voortgesonden, om wyders door hem nae Sammadangh te werden bestelt, dat hy ongetwyffelt wel soude doen;

dewyle men de twee inlandse vaertuyghen, jongst op Tanjongpoura van Batavia aengecomen, niet meer van doen hadde, soo wierden deselve nu weder teruggegesonden;

tot het insamelen van 20000 bamboesen soude allerhande devoir aengewent werden;

de besettelingen in de veltschanse bestonden jegenwoordich uyt een getal van 60 Neder- en 11 inlandtse militairen, zynde tesamen 71 coppen, ende vermeynde den lieutenant, als dat hoopje tot op 100 mannen wiert vergroot, al was het ten deele met inlanders, dat de schanse niet alleen tegen een overcomende Bantamse macht soude connen werden gedefendeert, maer dat men daeruyt noch een der lydende (1) ende in noot zynde gebuyrnegory met een goet getall te hulpe soude connen comen;

aengesien de Hollandse munt daer tot het costgelt ten meerendeele was geconsumeert, soo wiert nu weder ander in plaets versocht om tot verstreckinge van de dagelyxe subsidy-gelden te werden gebruyckt;

hoeveel leeftochten, oorlochsmunitien etc. aldaer noch overgebleven ende in voorraet waeren, soude connen werden gesien by seker consumptie-boecq, door den sergeant Sipman opgemaect en jongst aen den oppercoopman deses casteels Germer Vosburch overgesonden.

27 d°. Des morgens gewert ons per een Javaens vaertuych, comende van Indermayoe, een cleen briefken, door den schipper Bayer Visch uyt het jachtje de Smith in dato 22 deser aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie als volcht:

nevens desen gingen twee copie-briefkens van het jongste schryven, ten principalen omdat men gansch niet van de vivres daerby versocht becomen hadde, zynde het resterende middelerwyle soodanich geconsumeert, datter niet meer overschoot als wat rys en zout;

aldaer was tydinge aengebraght, dat den Pangiran van Samadangh Keey Ranga Gompol een groote macht nae Pamanoekan affgesonden hadde om de Bantamse rovers vandaer te verdryven, en hebbende van Indermayoe opontboden den gouverneur Wiera Loddera, den (2) loera Baddoe Wadjoe ende den priester Ketip, doch zy in 't minste niet genegen wesende om derwaerts op te gaen, had den sabandaer versocht, dat men sulcx Haer Ed. gelieffde bekent te maecken om daerop met ordre te werden gedient, hoe men sich daerinne soude hebben te gedragen;

---

(1) Misschien beter: *een onderleggende.*

(2) Er staat: *der.*

op Indermayoe waeren van Jappare aengecomen den loera Wangza Naya en den sourouangh Soeta Dria met schriftelyck bescheyt, dat den sabandaer aen haer soude hebben reecqueningh te doen wegens den ontfang van de tollen aldaer voor den Sousouhounangh;

de nevensgaenden eysch van houtwercken, provisien etc. voor 't jacht de Smith versocht men dat mochte werden voldaen;

van Pamanoecan had men tydinge, dat aldaer met 13 gontings 500 soo Balyers, Maccassaren als andere van Bantan onder sekeren Tsetsia Diprana aengecomen waeren;

den boeckhouder Jeroen Sloth versocht mits impotentheyt te mogen nae Batavia werden verlost etc.

Desen dach d'inlandse burgerye, soo binnen als buyten dese stad remorerende, mede optreckende, soo heeft men oocq de Nederlandse burgerlycke cavallerye deser stede in de wapenen gesien, die sich ontrent de middach nae 't plain begaff in ordre, dicht aen de zyde van de gracht voor het casteel, waernaestaen de inlandse comp. gerangieert wierden recht tegenover het speelhuys, nevens 't welcke ter rechterhandt na de stad sich weder hadden gestelt de ruyterye ende de comp. militairen bescheyden in 't casteel, gecommandeert, aff- ende opgevoert in absentie van den capiteyn Aernout Westdorp by den lieutenant Joan George Mults, ende ter slinckerhandt de comp. van de Uyttersche poort, gecommandeert by den lieutenant Hans Ments, en achter hetselve in een kringh de comp. van de Rotterdammer poort onder den lieutenant Tieleman van Eeuwyck, comende ontrent de clocke drie uyren uyt het casteel Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, verselt met de jegenwoordich regerende ende de oude affgegane Heeren Raden van India mitsgaders veele voorname gequalificeerde met hare huyschvrouwen ende een groote stoet van 't Bataviase jufferschap, sich nae gewoonte begevende op het speelhuys, wederom opnieuw met verschgeplucte groente en bloemen cierlyck opgetoyt, op hetwelcq gelyck op Vrydach laestleden sich mede lieten vinden den gewesen provisionnelen Engelsen agent M[r]. Abel Payne met desselffs gemalinne mitsgaders den Conincq Salomon ende den Ternataensen Prince Djenner Rotterdam. Alhier dan een weynich tyts met onderlinge begroetingen doorgebracht hebbende en middelerwylen de comp[en] in behoorlycke ordre gestelt zynde, wierden eerst de nieuwvercooren officieren over de Nederlandse burgerlycke cavallerye ende daernae de inlandse officieren te voet yder over haere comp. bevesticht ende geauthoriseert door d'Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, geadsisteert met d'E. Heer Extraordinaris Raedt Willem van Outhoorn, collonel over de inlandtse burgerye, mitsgaders den bailliuw, beyde de landdrosten ende twee gecommitteerde schepenen, 't welcq gedaen wesende, wierden voorts gemelte officieren op het lusthuys genodicht ende nevens het andere geselschap door Zyn Ed[t]. op een collation getracteert, 't welcq in zedige vrolyckheyt tot ontrent vyf uyren geduyrt hebbende, vervoechde zich de meergemelte officieren weder een yder ontrent zyn comp., waermede men, alvoorens drie generale chergies hebbende gedaen, weder aff- ende te stedewaert introck in manieren als hieronder volcht:

Eerst de Nederlandse burgerlycke cavallerye, mits het overlyden van den ritmeester Abram Wys onder den

lieutenant Jan Wynants;

cornet Eduart Pittavin;

Jan Thyse van Flesbach }
Gerrit Croon.......... } quartiermeesters;

Emanuel van Schrieck vaanjoncker;

Anthony van Groenewegen ende }
François Pennemans.......... } corporaels, in 't geheel stercq coppen 54.

Ende voorts de eerste comp. der Mardyckers (by jaerlycxe verwisseling in ordre) buyten de stadt:

capitain David de Campo;

lieutenant Jan Cardosa;

vaendrich Isaacq Jacobsen;

sergeanten:

Jacinto Zavadoor;

Anthony Jansen;

Jacob Fernando;

David Bastiaensen;

Ventura Rozairo;

Pedro Fuguredo, tesamen sterck.......................... 231 coppen.

De tweede comp. der Mardyckers buyten de stadt:

capitain Pieter Alvis;

lieutenant Louis de May;

vendrich Jacob Paulusze;

sergeanten:

Pieter Alvis de Jonge;

Michiel Fransen;

Cornelis Andriesen;

Anthony Adriaense;

François Andries;

Adam Pieterse, in 't geheel sterck.......................... 198 coppen.

De derde comp. der Mardyckers buyten de stadt:

capitain Anthony Adriaensen;

lieutenant Abraham Perera;

vendrich Jan Pieterse;

sergeanten:

Pieter Juriaense;
Daniel Nicolaes;
Nicolaes Paulusse;
Pieter Fransen;
Domingo Matthys;
Abraham Domingo, tesamen stercq........................ 160 coppen.

d'Eerste comp. binnen dese stadt aen de Westzyde:
capiteyn Paulus Zimonse;
lieutenant Joan Simonse;
vaendrich Pieter de Rosairo;

sergeanten:

Jan Stoeltje;
Bartholomeus Dias;
Jan Carelsen;
Paulus Jansen;
Domingo Franeen;
Francisco Jansen, in 't geheel sterck.................. .. .. 169 coppen.

De tweede comp. binnen de stadt aen de Oostzyde:
capiteyn Domingo Jansen;
lieutenant Simon Fernando;
vendrich Nicolaes Jansen;

sergeanten:

Anthony Colle;
Domingo Bartholomeus;
Jan Bastiaensen;
Pasquael Dansser;
Lucas Perera;
Albert de Soisa, in 't geheel.......................... .. 185 coppen.

Ende dan voorts de comp. Pampanger gecombineert met de Christen Amboinesen:
capiteyn Marcus Mendoza;
lieutenant Thomas Fernando;
vendrich Abraham Verbeeck;

sergeanten:

Juan Timon;
Bauwa;

Isaacq Ferment;
Jacob Simonsen;
Alonso Toledo;
Alonso de Mendosa, stercq in 't geheel .... 130 coppen.

Ende ten lesten de comp. der Bandanesen en Boutonders, over dewelcke totnoch geen capiteyn vercooren zy:
lieutenant Aly;
vendrich Dirck 's Hartogenrade;

sergeanten:

May Amby;
Tingal;
Loucy;
Lafoedjoe;
Boytoto en
Joost de Haen, tesamen sterck .... 119 coppen,
zynde alsoo de voorenstaende ses comp. inlanders, behalven de Nederlandse cavallerye hiervoren uytgedruckt, stercq geweest een getal van 1192 coppen; nae welckers afftreckinge dan mede des Comp^e^ ruyterye ende de drie voorgeciteerde militairen almede yder al chargerende nae haere bescheyden plaetsen gemarcheert wesende, vertrocq Zyn Ed^t^. met de Heeren Raden van India en eenige gequalificeerde oocq weder nae het casteel, connende tot leetwesen jegenwoordich niet werden gesecht dat desen optreck sonder ongelucken is affgeloopen, want de compagnien noch op het pleyn staende, is het musquet dat seker Mardycker, genaemt Jan Jacobsen, onvoorsichelyck in zyn arm hadde, by ongeluck, sonder te weten hoedanich, losgebrant ende daermede een ander Mardycker, genaemt Jan Adamsen, daernevens staende soodanich in zyn hooft getroffen, dat hy doot ter aerde nederstorte, zynde beyde onder de comp. van capiteyn Pieter Alvis bescheyden ende lange jaeren volgens getuygenisse onderlinge seer familiair ende goede vrunden geweest.

Op desen dach is Syn Ed. den Heere Gouverneur Generael door d'E. fiscaal van India M^r^. Gualter Zeeman rapport gedaen, dat seker Nederlants adsistent, genaemt Daniel de Cock, gehuwelyckt aen een inlandse dochter Maria Pieters van Batavia, suspitie gecregen hebbende, dat desen zyn huysvrouw in zyn affwesen haer niet eerlyck droech maer sich in oncuysheyt met seker inlandts jongman verliep, wegens 't welcke de iuditien oock soo stercq lagen dat zyn gemelte huysvrouw, door hem voor den achtbaren Raed van Justitie in rechten betrocken zynde, wiert geordonneert by provisie in 't vrouwentuchthuys te moeten gaen, om, mits zy swanger gingh, haer craamtyt aldaer aff te wachten ende alsoo versekert te mogen wesen dat de vrucht die zy, moeder werdende, ter werelt soude brengen, niet verwisselt mochte werden, gemerck se door gemelte haeren man wiert beschuldicht niet van hem, maer van voorgeciteerden inlandsen jongelingh bevrucht te zyn, ende

dat zy wyders nae eenige tyt moeder geworden wesende van een kint, dat echter wel nae zyn blancte by verscheyde voor een mixtice geoordeelt soude connen werden, nochtans haer moeder, genaemt Dominga Sikera, zynde weduwe, misschien bewust off kennisse hebbende van haere dochters gepleechde onkuysheyt, besorcht ende becommert dat gemelte kint wel voor een geheelen inlander mochte werden aengesien, een ander mixtixkindt van sekere slavinne gecregen ende in een mande, met weynich rys, pysangh etc. overdeckt, door een van haere slavinnen in het tuchthuys hadde gesonden, om door haer dochter daeruytgenomen ende haer eygen kint weder in plaets gelecht te werden, dat oocq soo geheym was geschiet dat het by niemant was bemerct nochte gesien, hebbende zy onderwylen geciteerde slavinne voor het affstaan ende overgeven van haer kint tevredengestelt ende dat van haer dochter buytenshuys besteet, menende alsoo haere zaecken tot voordeel van haer dochter seer wel aengelecht ende uytgewerct te hebben, doch de binnemoeder van meergemelt tuchthuys eenige dagen daernae eens in de camer comende daer dese fine jonge vrouwe in het craembedde lach, ende siende dat het kindt, 't geen zy seyde 't haere te wesen, soo schielyck vry blancker geworden was als het tevooren scheen te zyn geweest, soo was eyndelyck nae gedane ondersoeck dese schandelycke verwisselinge van 't eene kint voor 't andere in 't geheel ontdect ende in 't openbaer geraeckt.

Des avonts werden vanhier achtervolgens de resolutie, op den 21 deses in Rade van India genomen, nae de Straet Sunda affgeschict 't jacht Voorhout ende de fluyt de Jonas, omme aldaer tot nader ordre tusschen Dwers-in-de-wech ende 't Princen-eylant te blyven cruyssen tot waerschouwinge van onse aencomende schepen om voor de listen ende lagen, die hun door de Bantammers mochten werden gelecht, in defentie ende op hoede te zyn, d'opperhooffden van gemelte twee bodems tot haer opmerckinge ende naericht terhand gestelt zynde een instructie, in substantie dusdanich luydende:

dat Haer Ed. op ontfangen bericht evenoff de verraderlycke Bantammers wel in den sin mochten hebben 's Comp. schepen, de Straet incomende, bywegen van verschalckinge onder schyn van vruntschap in haer gewelt soude trachten te brengen, nodich geacht hebben dese twee bodems nae Sunda's enghte aff te senden om de vanbuyten aencomende schepen te waerschouwen, sich continueel soolange zy in de Straet Sunda zyn wel op hoede te houden, gelyck de opperhooffden van dese twee schepen mede te moeten doen, latende soo noyt meer als een Javaens vaertuych tegelyck aen boort ende uyt hetselve maer een man, en dat ongewapent, overcomen, houdende voorts de valreepen der schepen met gewapent volcq beset ende de poorten, in dewelcke geen canon lecht, toe en gebruyckende wyders allomme soodanige voorsichticheyt als in tyden van oorloch wert vereyscht;

dat de becruyssinge zal moeten geschieden tusschen Dwers-in-de-wech ende 't Princen-eyland, sonder de gront van 't eylant Java te verlaten ende de Straet Sunda uyt te dryven, gemerct de Javaense wall van d'incomende schepen doorgaens wert gesocht ende aen boort gehouden;

dat gestadich moet werden gewaeckt tegens soodanige vaertuygen, die selfs als branders toegetakelt ofte wel anders met eenige vuurwercken om deselve over

te werpen aen boort mochten comen, ende waerom oocq de schuyt en boot dicht aen boort ende op het voor- en achterschip geduyrich door gewapent volcq de wacht gehouden moet werden, 't geen de hoofden der aencomende schepen mede diende te werden gerecommandeert, deselve nevens dien oocq terhand stellende 't affschrift van dese instructie om t'haerer narecht te dienen;

dat oock naeukeurighe voorsichticheyt moet werden gebruyckt in en ontrent het incoopen van allerhande eetwaeren als suycker, tamerinde etc., die met vergiff soude connen wesen vermenght;

dat het schip de Jonas het dichste nae herwaerts zal cruyssen, omdat 't selve haest door een ander staet te werden vervangen om noch desen jaers nae het patria te vertrecken.

Desen avont nae 't ordinaire gebedt is in Rade van India op d'aenschryvinge van den lieutenant van den Eeden, hiervooren onder de dach van gisteren uytgedruct, dat de Balyers, tot Goedoegoedock ende daeromher huyshoudende, hun bereytwillich hadde getoont om 's Comp. beveelen promptelyck te gehoorsamen ende te observeren, goetgevonden, gemelte lieutenant te ordonneren om die luyden uyt Haer Ed. naeme noch ernstiger en nader van 's Comp. welmenen ([1]) gunstige versekeringh te doen, ende tot welcken eynde oock dienstich zy geacht, de vergiffenisbrieff, voor haer vervaerdicht ende hiervooren onder dato 21 May laestleden geinsereert ende door de quade bestieringe van den gouverneur tot Tanjongpoura Wiera Zaba achtergehouden ende haer niet bestelt, andermael origineel derwaerts te schicken, om door ons eygen volcq aen haer overreyct ende behandicht te werden.

28 d°. Des morgens werden alhier per seker Chinees vaertuych, comende van Japare, twee briefjens aengebracht, 't eerste door d'E. Heere Admirael Anthonio Hurt mitsgaders den raed in dato 12 uyt Gogoddongh, ende het tweede door den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier in dato 17 September uyt Jappare aen Haer Ed. tot Battavia geschreven, luydende beyde in substantie als hieronder volcht, eerstelyck aenvangende met die van d'Heer Admirael Hurt voormelt:

op den 2° deser maend September het jongste schryven aen Haer Ed. per de chialoup de Salm affgegaen wesende, had men drie dagen daernae, te weten op den 5 d°., de marsch off optocht uyt Jappare nae boven te lande aengevangen, die men voornemens was geweest twee dagen vroeger te ondernemen, zynde den 3 d°., maer was men daerin op het ernstich versoucq van den Sousouhounangh wederhouden, omdat die noyt op een Saturdach yets van belangh had terhandt genomen ende nu tot uytvoeringe van dit groote wercq door gewaende Javaense bygelovicheyt op dusdanigen dach den eersten aenvangh niet gaerne soude maecken, sulcx men dan des Maendachsmorgens uyt Jappara optrocq, comende des achtermiddachs op Calinjamat, blyvende aldaer tot des anderen daechs, wanneer men met des sons opganck voorttrocq, raeckende ontrent den middach tot Coddondawa, vanwaer men des anderen daechs morgens ontrent acht uyren opbrack ende de stad Coudoes doortrock, comende des avonts in tamelycke ordre over de revier

([1]) Er staat: *welnemen ende.*

Ladoenan ([1]) op Tanjongayer, mitsgaders des anderen daechs nae de middach by de post tot Gogodon, alwaer men 31 carren vaerdich vont, doch dewyl men had ondervonden dat tot de bagagie een ongelooflyck getal dragers souden van noden wesen, soo had men noch 20 gelycke carren van Damacq ontboden; tot dusverre dan had men de wegen vlack en tamelyck bequaem gevonden ende waerom te wenschen waere dat se door den regen niet verargert mochte comen te werden, waervoor men al wat beduchtinge hadde omdat het zaysoen al vry verre verloopen was;

den commandeur S[t]. Martin was besich de Nederlantse militie te monsteren, 't welcq gedaen wesende sou men sonder tytversuym de reyse voortsetten;

middelerwyle had men door vier van des Sousouhounangs hovelingen, hebbende den vyant verspiet, seker bericht ontfangen, dat Radia Wassingatty en Aria Wiera Mangala op 't gerucht dat den Admirael met den Sousouhounaugh op Gogodongh was en de capiteynen Renesse ende Muller in aentocht van de Oost op haer aenquamen, van Brigandingh opgebroocken ende met een gedeelte van haer macht nae Dypan geweken waeren, latende Aria Carta Sana, Mas Dianala en Soeroe Wangza in de eerste plaets verblyven om op d'Heer Admirael Hurt nae het dorp Balangh aff te sacken, om hetwelcke dan te mogen weten had men een troep Maccassaren met 100 Javanen vooraffgesonden en ondertusschen over de rivier Panawangan een bruch laten slaan, om, by Grobogan comende, geen verachteringh in den voorttocht te lyden;

oock had men een cleen briefken van den capiteyn Francois Tack uyt Grompol ontfangen, waerby deselve bekentmaecte dat Pangiran Pougar 10000 man tot hulpe van zyn broeder den Sousouhounangh affsenden soude off aenbiedende was, zynde middelerwyle den capiteyn Jan Albert Sloot mits desselfs indispositie vandaer terugge nae Samarangh affgecomen en vertrocken;

van de capiteynen Renesse en Muller had men mede een briefken ontfangen uyt 't veltleger op Tanjonghayer, meldende dat de vyant daer op Brigandy niet boven de 3000 man stercq soude zyn en dat derhalven 5000 Cadjorangers tot haere adsistentie affgesonden waeren, ende stonden nu gemelte capiteynen met het legertje nae Cecela op te trecken, zynde een post die lange door de vyanden beslagen was geweest;

voor den uyttocht van Japare had men den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier gelast, op den eysch te stellen een parthye amphioen, gemerct deselve daer nu 700 rd[s] 't picol conde haelen, ende meteen daerby oock te vorderen 12 lichte velttrommen en noch sooveel calffsvellen, waervan men seer sober versien was;

wegens d'acte, door den Sousouhounangh aen den Deensen coopman Hans Caspar verleent, had men denselven aengesproken, doch verclaerde Syn Hoocheyt niet beter te weten als dat het maer een pascedul ende niet anders was geweest, seggende dat hy daerinne door syn minjon Mandaraka was verleyt, dewelcke het weder op den lieutenant Nicolaes Christiaensen hadde geschoven, die hem daertoe hadde gepersuadeert onder voorwendinge dat het verleenen van dusdanigen acte

---

([1]) Lees: *Toedoenan.*

tot de vrye negotie van geen belangh was en buyten prejuditie van de E. Comp. conde geschieden, ende waerom den Sousouhounangh voormelt nu oocq versocht dat Haer Ed. dese misslagen niet ten erchsten gelieffden op te nemen maer in de beste vouwe te slaan, als hebbende geen gedachten gehad om d'E. Comp. voor haer goetdoen quaelyck te belonen ende van haer voorrecht te frustreren, oordeelende verders, dat voortaen geen handelaer te negotie behoorden geadmitteert ofte ingelaten te werden, als de alsulcke die Comp. pascedul soude comen te verthoonen ende anders gene van wat natie het oocq soude mogen zyn.

Volght het briefken van d'E. Cornelis Bartelszen en raat voormelt uyt Japara.

't Jongste schryven was in dato 13 deser per 't schip Silversteyn aen Haer Ed. affgegaen, en dienden desen eenelyck tot geleyde van het voorenstaende briefken, door d'E. Heer Admirael Hurt aen Haer Ed. geschreven, overgaende met den Chinees Longsia;

naedat gedachte schip Silversteyn al nae Batavia vertrocken was, quam op Japara verschynen den loera Sipta Naga, versoeckende de betalinge van de houtwercken, op Damacq in dien bodem gescheept, 't geen den E. Bartelszen al vry vreemt tevooren quam, omdat die penningen schipper Carsten de Gilde om de betalinge te doen terhandt gestelt waeren, ende waerom men nu oock goetgevonden hadde gemelte loera nae Batavia te laten voortgaen, omdat gemelte de Gilde jegenwoordich aldaer was, daer hy de betalinge van soude connen eysschen.

Des namiddachs vertrect vanhier nae Indermayoe de chialoup Neptunus, medenemende een brieffje aen den schipper Bayer Visch, in substantie als volcht:

dat dewyle de Bantammers haer werck schenen te maecken om allomme de Comp. ende haere bondtgenooten en onderdanen met steelen en roven te beschadigen, Haer Ed. oocq hebben dienstich geacht het jacht de Smith, welckers opcomste albereyts vastgestelt was, noch eenigen tyt voor Indermayoe te laten continueren, ende waerom nu oocq derwaerts werden gesonden alle de vereyschte provisien ende nootwendicheden, van welcker gebruyck en consumptie pertinente reeckeningh ende aenteeckeningh gehouden diende te werden;

dat met dese chialoup mede derwaerts vertrect den provisionnelen adsistent Pieter Plasschaert om den impotenten boeckhouder Jeroen Sloth op de Smith te vervangen;

dat alle de ziecken en impotenten herwaerts gesonden sullen mogen werden;

dat dewyle Haer Ed. niet vermogens zyn een bequaem tolck derwaerts te zenden, mits desen gerecommandeert wert, de overheden van 't jachtje de Smith sooveel tael moeten trachten te leeren dat se bequaem zyn het weynige dat daer mocht voorvallen selve te verrichten;

dat men doorgaens wel op hoede moet zyn om niet door de Bantammers verschalct en overvallen te werden;

dat zy het te lande, soo het schynt, vooreerst op Samadangh hebben gemunt, sonder dat echter den Bantamsen Conincq sulcx opentlyck wil doen blycken, latende

't selve door zyn broeder Pangiran Kidol, Keey Aria en eenige andere bestieren, doch dat Haer Ed. evenwel van gevoelen zyn den Sammadanger (soo het hem ernst zy) die quade menschen wel sal connen affweeren ende weder vandaer verdryven, ende waerom oocq mits desen wert geordonneert dat den sabandaer tot Indermayoe ende de andere grooten aldaer moeten werden gerecommandeert, mede voor dat volckje wel op hoede te zyn en gansch geen conversatie ofte ommegangh met deselve te maecken, om almede niet door haer bedrogen ende misleyt te werden:

dat gemelte sabandaer Angrapradana oock ernstelyck moet werden gelast, met Marta Praya staende de absentie van zyn broeder, den gouverneur Wira Loddera, niet te krackelen nochte overhoop te leggen, en dat tot te meerder gerustheyt de affgesondenen van den Sousouhounan loera Wangsa en Soeta Dria aldaer wel soolange sullen vermogen te blyven tot gemelte gouverneur Wiera Loddera, weder van Jappara thuysgecomen zal wesen, om middelerwyle mede alles ten besten van haer meester den Sousouhounan te helpen bestieren, en dat se tenminsten niet weder vandaer sullen mogen vertrecken sonder daervan alvoorens Haer Ed. kennisse te hebben gedaen;

dat zy middelerwyle oock gehouden sullen wesen, onse besettelingen aldaer voor haer gelt met provisie ende andere levensmiddelen te voorsien;

dat naukeurich moet werden vernomen in hoeveel dagen tyts men van Indermayoe, 't zy met veel off weynich volcq, tot Sammadangh en weder vandaer teruch soude connen comen;

dat doorgaens mede scherpelyck moet werden omgehoort watter al tot Cheribon omgaet, de dorpelingen daer allomme aenmoedigende om de stroopende Balyers ende Maccassaren, door de Banthammers derwaerts gesonden en daeromher swervende, niet alleen aff te weeren, maer in 't geheel vandaer te verdryven ofte doot te slaen.

Des avonts vertrect vanhier d'heer majoor Christiaen Pooleman ende de fabryck Adriaen de Leeuw met de chialoup de Leguaen en de ordinarie veerman ofte victualyschuyt naer de Maronda en Bacassy, omme aldaer te visiteren de cleene fortressies ofte paggers en dan voorts een myl à twee daeromher een ronde te doen tot ontdeckinge van eenige Bantamse schelmen ende stropers, die gesecht werden hun aldaer te hebben verthoont, ende ten welcken eynde dan oocq mede gaen een corporaelsschap soldaten om gemelte stroopers, soo zy aldaer noch mochten gevonden werden [1], te verdryven ende wech te jagen.

Heden wert door den coopman Jacob van Dyck in Rade van India overgegeven seecker geheym off secreet geschrifje, zynde een aenhangsel ofte byvoechsell tot desselfs rapport, hiervooren onder dato 19 deses cortelyck geinsereert, eenelyck in substantie behelsende 't volgende:

den coopman van Dyck, de jonge Bantamsen Coninck secretelyck voorgehouden ende in bedenckinge gegeven hebbende off niet de groote sucht ende genegentheyt van Keey Aria tot den oorloch was voorcomende ende gefondeert op eenich ander

---

(1) Dit *werden* ontbreekt in het HS.

oochmerck, te weten om, soo hy het tot den oorloch conde brengen en soodoende het gesach over de crychsmacht in handen creech, alsdan wel toelech soude mogen maecken om den ouden en jongen Conincq beyde om den hals te brengen ofte tenminsten uyt de regieringh te schoppen ende de tweede soon des Conincx. Pangiran Pourbaya genaemt en een dochter van denselven listigen Keey Aria in huywelyck hebbende, aen 't ryck te helpen ende alsoo de croon in zyn eygen huys te brengen, met versouck dat Zyn Hoocheyt tot zyn eygen best, versekeringh ende welvaeren alles naeukeurich ende aendachtelyck gelieffde te examineren ende wel te overwegen, mitsgaders syn oogen te slaen op het levendich exempel van 't Mattaramse huys ende daerontrent aen te mercken, hoedanigen arbeyt, moeyte en costen Haer Ed. waeren aenwendende om den Pangiran Depatty, outste zoone van den jongst overleden ouden Vorst, de croon weder op het hooft te stellen ende in zyn wettich erffdeel te helpen, uyt geen andere insichten als daermede den oorloch te doen verdwynen ende ophouden tot rust ende welvaeren van sooveel duysende bedructe menschen, met verdere aenbiedinge van Haer Ed. bereytwillicheyt om hem almede de behulpsame handt te bieden, ingevalle Zyn Hoocheyt door meergenoemden doortrapten Keey Aria ende zyne medestanders mocht comen aengevochten ende onderdruct te werden, soo had Zyn Hoocheyt Haer Ed. wegens haere groote genegentheyt t'hemwaerts hertelyck doen bedancken, met betuyginge dat hy van herten wenschte dat de swevende geschillen ende misverstanden door middel van accommodatie mochten terzyde gelecht ende t'eenemael wechgenomen werden, verklarende wyders clagender wyse dat alle dese bewegingen ende oorlochpreparatiën door den Pangiran Kiedol, Keey Aria ende de verdere grooten sonder syn toestemminge en buyten zyn weten in 't wercq wierden gestelt ende dat zy hem oocq ontrent syn vader verdacht gemaect ende beschuldicht hadden, evenalsoff hy sich door de Nederlanders had laten corrumperen ende omcoopen, brengende tot een groote bewysreden van dien by, dat hy Keey Aria Soeta Dewangsa, toen hy ([1]) Haer Ed. soo groffelyck injurieerde gelyck hiervooren is uytgedruct, niet geadsisteert maer stilgeswegen hadde, welcke versmadinge en onlydelycke hoon hy nu uyt onmacht stilswygende moest verdragen, dat hy echter swoor by gelegentheyt niet ongewroocken te sullen laten voorbygaen, latende voorts oocq aenstonts den bottelier Huych Boy roepen, deselve gelastende, soo hy nae Battavia vertrocq, Haer Ed. te willen bekentmaecken hoedanige quade lagen door veelgeciteerde Keey Aria en Kidol wierden gelecht, om de Comp. ende haere bondgenoten allomme door moorderyen, brandstichtigingh ende roveryen te beschadigen ende alle affbreuck toe te brengen;

den hofspion had tot verscheyde maelen den coopman van Dyck aengedient ende bekentgemaect datter diverse persoonen op Batavia waeren die met den Coninecq tot Bantam heymelyck correspondeerde ([2]) ende alles overbriefde watter ommeging, ende wiert onder de grooten seer scherp vernomen nae de macht van seker persoon (welckers naem alhier om redenen voorbedachtelyck verswegen dient te werden), gemerct deselve mede (hoewel niet seer totnoch gelooffiyck) wert gesuspecteert,

([1]) Er staat: *by*.
([2]) Er staat: *correspondeerende*.

eene van voorsz. trouwlose correspondenten te zyn, waernae in toecomende naeukeurich vernomen stont te werden;

oock souw men nae alle vermogen trachten schriftelyck te becomen den inhout van den brieff, door den Engelsen agent op 't versoucq ende uyt den naem van den Bantamsen Sulthan aen den Conincq van Engelandt geschreven, die, naedat men mondelingh was bericht, in sich onder anderen soude hebben begrepen de volgende poincten:

dat de Comp. nu eenigen tyt herwaerts ende insonderheyt staende de Mattaramse verwerringe alle haer vermogen hadden aengewendt om de dessainen van den Bantamsen Vorst in alle manieren tegen te gaen ende vruchteloos te maecken, favoriserende den Pangiran Depatty, wiens vader het Mattaramse ryck geweldelyck geusurpeert ende verkregen mitsgaders de oude Coningen onrechtmatelyck affgenomen hadde, van welcken stam en geslacht hy Conincq van Bantam nae syn voorgevingh ofte inbeeldingh nochtans gesproten ende affkomstich was;

dat oocq zyn volck, naer Sammadangh [1] ende andere plaetsen affgesonden, tot verscheyde maelen door d'E. Comp. geweldelyck teruchgedreven ende wechgejaecht waeren;

dat men mede een ydereen verhinderde hun onder zyne bescherminge te mogen begeven ende wel voornamentlyck die van Sammadangh, waervan hy wettich schermheer was, ende dat men voorts alle de Vorsten ende landtheeren van d'omleggende plaetsen als de wetten stelde;

dat oock zyne vaertuygen wierde verhindert de cust van Java ende alle andere plaetsen te bevaeren, weygerende tot dien eynde eenige pasceduls te verleenen, om alsoo den handel alleen onder onse macht ende gewelt te houden sonder te gedoogen dat ymant anders daerin participeerde, onder bedreyginge dat de vaertuygen, sonder Comp. pasceduls vaerende, aengesnoert en geconfisqueert soude werden;

dat het verleden jaer twee zyner schepen in Suratta aengehaelt, scherpelyck gevisiteert ende wel 3 maenden langh opgehouden waeren;

dat oock de vaert tusschen Batavia ende Bantam verboden was ende dat wel voornamentlyck de Engelse en Deensche waeren, die jaerlycx uyt Europa overgebracht plegen te werden, met onlydelycke thollen waeren beswaert;

dat den Coninck van Bantam alle bedenckelycke middelen hadde aengewent ende tewerck gelecht om door het vernieuwen van 't oude contract de geschillen in 't geheel wech te nemen, doch dat hy daerin en ontrent ydermael door den Nederlandschen Gouverneur Generael was bespot, als hebbende verscheyde reysen een persoon nae Bantam gesonden, ongequalificeert om yets van belangh te mogen verhandelen, eenelyck maer om hooge protestatie te doen verselt met scherpe dreygementen, bestaende hierin, dat alle de Bantammers die over het Jaccatrase territoir nae Sammadangh ofte elders quamen te trecken, als vyanden aengetast en dootgeslagen soude werden etc., om alle welcke redenen hy dan wel genootsaect geworden zynde het swaert in de vuyst ende de wapenen tegen d'E. Comp. op

[1] Het HS. leest *Sammarangh*; de pennist verwart beide plaatsnamen wel meer, zie p. 323.

te nemen, soo versocht hy daerinne door Zyn Majesteyt van Engeland crachtelyck te mogen werden geadsisteert, om alsoo mede te helpen beletten ende verhinderen dat de Hollanders voortaen niet meer een yder Vorst de wetten quame te stellen, noch oocq dat zy den handell tot nadeel van de Engelse ende andere natien niet geheel ende onder haer macht ende gewelt quamen te behouden.

29 *d°*. Des morgens comt alhier met een Javaens vaertuych van Bantam aen te landen den bottelier Huych Boy, medebrengende een briefken, door den resident Willem Caeff eergisteren aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie als volcht:

voorgeciteerde Huych Boy by den jongen Coninco verscheenen wesende omme deselve noch nader versekeringe van Haer Ed. goede genegentheyt ende intentie te doen, soo had hy sich daerover ongemeen verheucht en vernoucht getoont, blyvende evenwel by zyn versouck, om met twee paseeduls te mogen werden geaccommodeert voor twee van zyne vaertuygen, die hy voornemens was met eenige picols amphioen nae de custe van Java aff te senden, persisteren, omdat hy die op Bantam niet conde off mocht vercoopen, onder belofte daervoor [1] althoos danckbaer te sullen zyn, verclarende wyders dat het hem ten hoochsten leet was, te hebben moeten hooren dat Pangiran Kidol een Batavias borgervaertuych affgeloopen hadde, belovende zyn best te sullen doen om zyn vader te bewegen, dat gemelte Kidol het afsenden van eenich gewapent volcq meer nae de custe van Java voormelt [2] belett en voortaen verhindert mochte werden;

middelerwyle had men van den hoffspion bericht geeregen, dat nu eenige dagen verleden by den ouden Conincq twee brieven van twee Bataviase ingesetenen tot Bantam ontfangen waeren, by dewelcke hy ernstelyck aengeraden wiert om den oorloch tegen d'E. Comp. hoe eer hoe liever aen te vangen omdat het jegenwoordich den rechten tyt was, met beloften, als het op een treffen aenquam, dat zy dan mede niet naelaten souden met haere medestanders oocq haer best te doen om ons alhier een quaden trecq te speelen, ende wierden nu de namen van gemelte twee persoonen op een appart briefken door den resident Caeff voormelt, soodanich deselve aen hem opgegeven waeren, in desen geslooten overgesonden om by Haer Ed. alleen maer bekent te mogen zyn, om welcke redenen dan geciteerde namen alhier mede tot noch ongenoemt en verswegen werden;

d'oude Sulthan was van Turtiasa nae Tanara gevaeren om sich aldaer ontrent de visscherye wat te vermaecken, ende waeren middelerwylen de Pangirans Kidol ende Loor mitsgaders Keey Aria Monjaja op Turtiasa sterck besich om des Conincx paleys aldaer met een stercke pagger te omtreecken;

de Maccassarinne Crain Tima was eyndelyck noch met haer moeder en broeder nae Jamby vertrocken ende stont de broeder van Gillisson mede binnen weynich dagen weder van Bantam nae Java's Oostcust te keeren.

Nae de middach comen alhier noch van Bantam twee Javaense vaertuygen, met bintrottangh nae herwaerts geschict, medebrengende een nader brieffje van den resident Willem Caeff, op gisteren geschreven, dusdanich luydende:

---

[1] Er staat: *dat voor.*

[2] Er staat: *voormelt te senden.*

zedert het schryven, daechs bevoorens affgegaen, was aldaer niet noterens waerdich voorgevallen, als eenelyck dat den resident voor de oprechte waerheyt was bericht dat de Bantamse visschers in de rivier van Batavia soude hebben vermoort ende om 't leven gebracht seker Chinees met zyn jongen, doorgaens gewoon zynde geweest aen gemelte visschers tabacq ende amphioen te vercoopen, en 't welcq dan oorsaecke was geweest dat de Bantamse visschers soo schielyck van Batavia nae Bantam gekeert waeren sonder weder derwaerts te durven gaen, uyt vreese van by de cop gevatt ende over die moort gestraft te sullen werden;

met vooraengetogen twee vaertuygen wierden nu onder opsicht van twee Nederlandse matroosen gesonden 2700 bossen hintrottingh, tesamen costende ƒ 699:15.

In den avont vertreckt vanhier weder teruch nae Tanjongpoura Comp. gontingh, medenemende een briefken, aen den lieutenand Hendrick van den Eeden in de veltschans aldaer geschreven, in substantie behelsende:

dat Haer Ed. met aengenaemheyt tevooren zy gecomen dat den lieutenant van den Eeden de tocht nae Goudougoedock affgelecht, seer goet onthael van de Balyers genoten ende van deselve oock belofte gecregen hadde, dat se d'E. Comp. voortaen getrouwelyck gehoorsamen ende hare nagebuyren ongemolesteert laten souden, dat vermeynt wert een goede saecke te sullen wesen, ende waerom het nu van de plicht ende sorge van den lieutenand van den Eeden sal moeten zyn, dat volckje hoe langs hoe meer in haere goede genegentheyt te verstercken, als gelooft werdende, dat zy alleen machts genoech hebben de Bantamse stroopers, die in de Jaccatrase limiten mochten comen te verschynen, te verdryven ende wech te jagen, waertoe men oordeelt dat zy selfs oock schynen te wesen geneycht, als hebbende den zoon van den vermoorden Singa Perwangsa albereyts met 18 mannen uyt de hare gesecondeert om die schelmen tegenstant te connen bieden, achtende Haer Ed. wyders alsnoch ([1]) nodich, dat eenige uyt de haere hun eens op Batavia comen vertoonen, alswanneer zy niet alleen beschoncken maer oock met eernamen begifticht sullen werden, middelerwyle oocq voor een seer dienstige zaacke gehouden werdende dat zy met de Javanen, haere geburen, onderlinge in goede vruntschap leven ende dagelycx met den anderen comen te handelen, als sullende soowel strecken en gedyen tot haer eygen besten ende welvaeren als van de gemeente deser stede, ende waerom die goede saecken door den lieutenant nae vermogen verder begunsticht ende aengequeect moet werden;

dat Haer Ed. het belooffde caertje met den naesten sullen verwachten, alsmede dat de 20000 stucx bamboesen, jongst gevordert, met den eersten dienen versorcht, blyvende verders het gaedeslaen van den Tanjongpoerasen governeur Wiera Saba gemelte lieutenant toebetrout en aenbevoolen;

dat Haer Ed. oocq middelerwyle het jegenwoordige guarnisoen aldaer, stercq 71 coppen, sullen suppleren tot op een getal van 100 persoonen, aengesien gemeynt wert de pagger daermede behoorlyck tegen een cloecke inlandse macht te defenderen ende bewaeren zall zyn;

([1]) Er staat: *wyder als alsnoch.*

dat nu weder derwaerts gesonden werden 200 rd[s] contant tot verstreckinge van de costgelden, mitsgaders oocq soodanige andere goederen ende nootwendicheden als jongst zyn geëyscht;

dat het boeck van den voorraet der provisien en munitien van oorloge, by den sergeant Sipman gehouden, alhier nae gedaene ondersoecq niet gevonden zy, ende waerom hetselve dan nu andermael zal werden verwacht, ondertusschen in toecomende besorgende dat voortaen sulcke boecken ende oock alle andere papieren aen niemant anders als aen Haer Ed. werden geaddresseert;

dat nu noch andermael hiernevens gaet een pardon- off vergiffenisbrief voor de hoofden der Balyers, die jongst door den bekenden gouverneur Wiera Saba achtergehouden ende aen haer niet bestelt is geworden, dewelcke dan nu door eenige vertrouwde persoonen aen haerselven zal dienen te werden overgebracht ende uyt Haer Ed. name bestelt.

30 *d*°. Des morgens al vroech comt den capiteyn der buytenforten Willem Hartsinck binnen 't casteel ende by Zyn Ed[t]. te verschynen met eenige Javanen, over lande van Sammadangh gecomen, wetende te relateren dat die van Sammadangh de Bantamse rovers van Pamanoecan en Intchiassem etc. verjaecht en op beyde die plaatsen ontrent 15 derselver verslagen soude hebben, bezyden dien noch medegebracht hebbende een cleen brieffje, door haer meester den Pangiran Rango Gompol in 't Javaens aen Zyn Ed[t]. geschreven, nae gedane translatie dusdanich luydende:

> Desen brief comt van Pangiran Adepaty Sammadangh aan den Gouverneur Generaal in de stadt Batavia, die Godt hoocheyt, een langh leven, veel voorspoet en geluck naar syn eygen begeeren in dese werelt wil geven.
>
> Verders maeck ick aen myn Oom den Generael bekent, dat icq gehoort hebbe de Generael van meninge was nae Bantam te vertrecken. Ick bidde vergiffenisse dat nu niet mede can gaen, vermits de Bantammers, bestaende in 500 mannen, alhier zyn aengecomen, waervan het hooft is Siliwidara, die alreede in UEd. lant tot Chiassem ende Pamanoecan zyn aengecomen en met de volckeren in gevecht geweest, ende zyn doen van de Bantammers vyffthien dootgebleven, waervan twee ooren hebbe becomen die nu oversende om (¹) aen myn Oom den Gouverneur Generael te verthoonen. Het volcq van Intieassem heeft door Godes ende de Generaels hulpe niet een man verlooren, maer jegenwoordich heb icq UEd. soon Tanoe Zoeta met 700 mannen gesonden om de Bantammers op te zoecken die op Pamanoecan zyn aengecomen. Noch maeck ick aen myn Oom den Generael bekent, dat d'oorsaecq waerom icq Marta Wangza niet nae Batavia hebbe afgesonden om by myn Oom den Generael te verschynen, is, omdat in moeyelyckheden ben, in wiens plaetse nu Saddy Praya gaet.

Nae de middach comen eenige onser inlanders by Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael, relaterende dat zy, op Bantam geweest zynde, hadden gezien

(¹) Dit *om* ontbreekt in het HS.

dat door den Conincq aldaer drie stucken canon affgescheept ende nae Java's Oostcust aen den rebel Troenejaja gesonden waeren met zeecker vaertuych, gevoert werdende by eenen Maleytsen Intche Alawadin.

Ontrent den avontstont wert per een inlandts vaertuych alhier een cleen briefken aengebracht, door den schipper Bayer Visch op eergisteren uyt het jachtje de Smith, geanckert leggende voor Indermayoe, aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van substantie:

hoe Marta Praya, broeder van den gouverneur tot Indermayoe Wiera Loddera seer onverwacht aan boort van 't jachtje de Smith verscheenen wesende, den schipper Bayer Visch hadt aengedient ende bekentgemaect dat eenen Niti Nagara, hooft van een der negen dorpen, onlangs nae Bantam vertrocken, weder teruchgecomen was met wel 40 Balyers ende eenige Javanen, om, soo het scheen, alle de dorpelingen onder haer subjectie te doen buygen, tot dien eynde publyckelyck hebbende laten uytroepen dat alle dengenen, van wat staet ofte conditie hy soude mogen wesen, die haer ordres ende beveelen niet promptelyck quamen te gehoorsamen, aen den lyve gestraft mitsgaders haere huysen verbrant ende de goederen pryśgemaect souden werden, op gelycke pene den voorgeciteerden Marta Praya ende den sabandaer Anga Pradana verboden hebbende de Nederlanders niet boven te laten comen, maer deselve geweldelyck beneden te houden, door welcke dreygementen zy dan oocq albereyts sooveel op de gemoederen van de laffhertige Javanen gewonnen hadden, dat hun drie van de negen dorpen toegevallen waeren, 't geen den schipper Bayer Visch om de andere 6, die almede aen 't waggelen stonden, soo 't mogelyck ware te behouden, had doen resolveren sich met 15 mannen met een gontingh de rivier opwaerts nae boven te begeven, alwaer dan verscheenen wesende ende haer affgevraecht hebbende, wat se daer quamen doen ende uyt wiens last off ordre zy verscheenen waeren, soo was door hun daerop in antwoort gedient dat den Sulthan tot Bantam hun derwaerts hadden geschickt, op hetwelcke hun dan verder gevraacht synde off se dan van gemelte Sulthan geen brieff hadde medegebracht, met byvoeginge, des neen, dat se alsdan weder vandaer soude moeten vertrecken ende dat haer meester, soo hy yets op Indermayoe ende de omgelegen dorpen te pretenderen hadde ofte op deselve eenige eygenschap vermeynde te hebben, hetselve aen Haer Ed. tot Batavia gehouden was op te geven ende te doen voordragen, opdat hem in der billickheyt contentement mochte werden gedaen, soo hadden dese stroopers daerop niet anders geantwoordt dan dat se geen brieff medebrachte maer dat zy de brieff selffs waeren, sonder meer, en hoedanich de zaecken dan tot noch waeren blyven staen.

In dese maend September zyn alhier van verscheyde omleggende plaetsen aengecomen een getal van 137 vaertuygen, tesamen bemant met 646 mannen ende versien met soodanige coopmanschappen als hieronder specifice aengewesen wert:

6 van Jappara met 28 mannen, 300 bossen pady, 100 balcken, 1000 bossen tamarinde, 5 lasten rys, 70 canassers zuycker, $^{1}/_{4}$ last witte boontjes;
6 stucx vaertuygen die transportere,

6 stucx vaertuygen per transport.
14 van Tegal met 56 mannen, 26 lasten rys, 450 bossen pady, 2250 stucx suycker, $2^{5}/_{8}$ last witte boontjes, 1200 bossen suycker, 2000 stucx gedroochde visch;
3 van Caroan met 12 mannen, 1650 bossen pady, 1 picol groene tabacq, 2 lasten rys;
13 van Samarangh met 52 mannen, 6 stucx coebeesten, 1 p^{l}. ajuyn, 32 canassers zuycker, 600 bossen goemoestouw, $30^{1}/_{4}$ lasten rys, 4300 stucx gedroochde visch, $^{1}/_{4}$ last witte rys, 1000 bossen tamerinde, 100 kistplancken;
9 van Indermayoe met 36 mannen, $13^{1}/_{4}$ lasten rys, 260 plancken, 100 bossen pady, 6000 stucx tromstocken;
13 van Pacalongan met 51 mannen, $18^{1}/_{4}$ lasten rys, $3^{3}/_{4}$ last witte boontjes, 10000 stucx oude pinangs, 200 bossen tamerinda, 3 potten oly, 37 stucx coebeesten, 4 calveren, 3 p^{ls}. safferaan;
5 van Pamanoecan met 20 mannen, 225 balcken, 75 kistplancken, 2200 bossen pady;
13 van Cheribon met 50 mannen, 40 kistplancken, 76 canassers zuycker, 31 bossen tamarin, 50 potten oly, 800 bossen zuycker, 3350 potten en pannen, 400 gindys, $3^{1}/_{4}$ lasten rys, 350 rysmantjes, 500 bossen ajuin, 8 corven d^{o}., 50 hoenders;
8 van Grissee met 45 mannen, 70 plancken, 10 balcken, 80 buffelshuyden, 4 picols capock, 26 p^{ls}. oude pinangs, 20 p^{ls}. saffaraan, 16000 stucx zuycker, 1 last groene cadjangh, 10 canassers gedroochde visch, 400 bossen zuycker, 28 lasten rys, 10 canassers zuycker, 5 lasten zout, 1 last witte boontjes, 5 potten blatchian;
6 van Intchiassem met 24 mannen, 150 balcken, 40 hoenders, 5 bocken en geyten, $10^{1}/_{2}$ lasten rys;
1 van Bima met 3 mannen, 2 lasten rys;
1 van Babian met 4 mannen, 40000 stucx oude pinangs, 500 oude clappus, 2 corgies matten;
2 van Banjermassingh met 100 mannen, $10^{1}/_{4}$ lasten rys, 4 lasten pady, 100 bossen rottangs;
8 van Bantam met 31 mannen, 3400 potten en pannen, 3800 oude pinangs, 1450 potten met calcq, 500 bossen rottangs, 1 picol groene tabacq;
2 van Passir met acht mannen, $^{1}/_{2}$ last pady, 100 bossen rottings, 1 picol wax en 2 picol schilpatshoorn;
2 van Borbos met 7 mannen, $2^{3}/_{4}$ lasten rys, 1700 bossen zuycker, 200 bossen pady;
6 van Cayely ([1]) met 36 mannen, 10800 bamboesen oly;
6 van Baly met 26 mannen, 10 lasten rys, 19 slaven;
118 stucx vaertuygen die transportere.

([1]) Er staat: *van Can Cayely*; vergelijk hierbeneden de lijst van vertrokken vaartuigen.

118 stucx vaertuygen per transport.
2 Candangauwer met 8 en $2^{1}/_{2}$ lasten rys;
3 van Maccassar met 52 mannen, 18000 manocken toebacq, 29 slaven, 2 picols wax, $3^{1}/_{2}$ lasten rys, 200 cannen oly, 3 picols schilpatshoorn, 30 bossen rottangs, 2 picols gedroochde buffelsvleesch, 12 picols zeecroos;
1 van Pamalangh met 4 mannen, $3^{1}/_{4}$ lasten rys;
1 van Zedecay met 5 mannen, 3 lasten rys;
1 van Cataringen met 6 mannen, $2^{3}/_{4}$ lasten rys, 30 bossen sintock;
1 van Tangaran met 3 mannen, 80 hoenders, 2 picols groene tabacq, 2 picols saffaraen;
2 van Timor met 16 mannen, 420 picols zandelhout;
1 van Palimbangh met 14 mannen, $2^{1}/_{4}$ lasten rys, 972 picols ende 95 cattys peper;
1 van Calianjer met 4 mannen, 700 kistplancken;
1 van Malacca met 5 mannen, $2^{1}/_{2}$ lasten tarwe;
4 van Rembangh met 24 mannen, 280 plancken, 745 balcken, 330 swalpen, 70 inhouten, $^{1}/_{2}$ lasten rys, 15 stucx coebeesten;
tesamen 137 vaartuygen, die alhier in 't generaal hebben aangebrach:

4600 bossen pady;
18250 stucx zuycker;
4400 bossen suycker;
188 canassers zuycker;
3000 bossen tamerinda;
1 last groene cadjangh;
$4^{1}/_{2}$ lasten pady;
905 kistplancken;
1230 balcken;
610 plancken;
8 corven ajuyn;
1 pl. d°.;
500 bossen d°.;
$7^{7}/_{8}$ lasten witte boontjes;
6300 stucx gedroochde visch;
4 pls. groene tabacq;
330 swalpen;
70 inhouten;
$183^{3}/_{4}$ lasten rys;
43 stucx koebeesten;
4 d°. calveren;
210000 oude pinangs;
26 pls. d°.;
4300 oude clappus;
34 potten oly;
600 bossen goemoetstouw;
6000 stucx trommelstocken;
30 bossen zintocq;
972 picols en 95 cattys peper;
10800 bamboesen met oly;
200 cannen d°.;
5 lasten zout;
54 slaven;
2 corge matten;
4 picols capock;
80 buffelshuyden;
170 hoenders;
400 gindys;
6750 potten en pannen;
25 picols saffraan;
350 rysmantjes;
$2^{1}/_{2}$ lasten tarwe;
2 picols gedroocht buffelsvleesch·
12 d°. zeecroos;
18000 manocken tabacq;
5 picols schilpatshoorn;
1450 potten met calcq;
730 bossen rottangs;

5 bocken en geyten;
10 canassers gesoute visch;
5 potten blatsian;
3 picols wax;
420 zandelhout.

Daerentegen zyn weder in de voorgeciteerde tyt vanhier naer d'ondergenoemde plaetsen vertrocken een getal van 107 stucx soo cleene als groote vaartuygen, die gesamentlyck affgevoert hebben een capitaal 10699 rd* in verscheyde coopmanschappen, waeren ende kleene snuysteringen, als te weten:

9 naer Jappara met 57 rd* verscheyde drancken, 4 d** tabaxpypen, 20 contanten, 1675 amphioen, 235 diverse cleeden, 30 porceleynen, 27 isere pannen, 105 tarwe, 20 geele verwe, 12 benjoin, 12 copere theeketels;
11 naer Tegal 470 rd* diverse cleeden, 248 d** amphioen, 10 oud loot;
2 naer Cadangauwer, 80 rd* aen cleeden;
1 naer Gombongh 70 rd* cleeden;
14 naer Cheribon met 835 rd* aen cleeden, 70 porceleynen, 165 out yser, 180 d* amphioen, 30 d°. tabacq;
1 naar Rambangh met 130 rd* aen cleeden, 60 d°. porceleyn, 3 radix China, 150 amphioen;
14 naer Samarangh, 985 rd* aen diverse cleeden, 390 amphioen, 50 d°. benjoin, 25 geconfite gengber, 20 contanten, 24 out coper, 24 out yser, 5 porceleyn, 35 tarwe;
8 naer Indermayoe met 400 rd*. aen divers cleeden;
6 naer Baly, 294 rd* aen cleeden, 30 d°. out yser, 8 commucus, 10 zintocq;
1 naer Bantam, 50 rd* aen vermiste ([1]) Jappanse comptoiren;
1 naer Intchiassem met 20 rd* aen cleeden;
1 naer Cotaringa met 87 rd* aen diverse cleeden;
6 naer Grissee met 710 rd* aen divers cleeden, 4 d*. ysere pannen, 25 d°. benjoin;
5 nae Cayely met 456 aen diverse cleeden;
14 naer Packalonge met 760 rd* aen diverse cleeden, 180 amphioen, 10 porceleyn;
2 naer Barbas met 100 rd* aen cleeden;
1 naer Malacca met 670 rd* aen diverse drancken, 20 Hollandtse boter, 10 d* pekelharingh;
4 naer Pamanoekan ([2]) met 114 rd* aen cleeden;
2 naer Passir met 170 rd* diverse cleeden;
1 naer Banjer met 125 rd* aen gesorteerde kleeden;
1 naer Caranganjer met 40 rd* aen cleeden;
2 naer Pamalangh 100 rd* aen diverse cleeden;

tesamen 107 stucx vaartuygen, die gesamentlyck hebben vervoert:

([1]) Lees: *verniste.*
([2]) Er staat: *Pamoekan.*

6181 rds aen diverse gesorteerde cleeden;
727 rds aen drancken;
4 rds toebaxpypen;
40 rds contanten;
2923 rds amphioen;
175 rds diverse porceleynen;
31 rds ysere pannen;
24 rds out cooper;
140 rds tarwe;
20 rds geele verwe;
12 rds copere theeketels;
87 rds benjoin;
10 rds out loot;
159 rds out yser;
40 rds toebacq;
3 rds radix Chine;
25 rds geconfaicte gemgber;
8 rds communeus;
10 rds zintock;
50 rds verniste Japanse comptoiren;
20 Hollandse boter;
10 rds pekelharingh;
t'samen 10699 rycxdaelders.

Volgens opgevinge der dootgravers zyn dese maendt overleden ende op de ordinary plaatsen ter aerde gebracht:

56 Compe dienaeren;
6 borgers;
2 Nederlandtse vrouwen;
5 inlandtse mannen;
8 inlandtse vrouwen;
2 Nederlandtse kinders;
2 inlandtse d°.;
samen...... 81 overledenen.

Daerentegen syn dese maendt oocq in de kercken deser stede gedoopt:

13 Nederlandtse kinderen;
51 inlandse in de Portugese kerck;
3 d°. in de Maleytse;
samen...... 67 gedoopte.

Ende zyn in de gemelte kercken dese maendt wettelyck getrouwt:

4 Compe dienaeren;
4 borgers;
10 Mardyckers;
samen...... 18 getrouwde.

Dese maent zyn door de E. fiscael van India Mr. Gualter Zeeman ende gecommitteerde gevisiteert:

drie matrosen waervan de namen niet syn uytgedruct, die alle drie verdroncken waeren.

October Anno 1678.

Primo October. Op heden nae de middach door Zyn Ed[t]. d'Heer Gouverneur Generaal extraordinaris vergaderinghe beleyt zynde ende deselve voorgedragen hebbende het gedoente van het Bantamse hof ende daerop nader geresumeert wesende het rapport van den coopman Jacob van Dyck dato 23 met het byvoechsel, gedachtekent 28 des verleden maendts, uyt hetwelcke blyct den ouden Conincq sich misnoecht heeft gethoont dat gemelte van Dyck jongst geen nader brieff van Haer Ed. aen hem had medegebracht ende waerom hy ([1]) deselve oocq geen audiëntie hadt willen verleenen, schynende bezyden dien oocq Haer Ed. goede intentie niet wel te hebben begrepen, soo is alsnu goetgevonden, om gemelten Conincq de mate vol te meten ende, waere het mogelyck, in een beter verstant te brengen, andermael een minnelyck brieffje aen deselve te schryven ende daerby in 't geheel te insereren de twee briefjens, bevoorens op 3 May ende 15 Augusty laestleden aen Zyn Hoocheyt affgesonden, mitsgaders daerenevens te notificeren ende bekent te maacken de publycke hostiliteyten, door de Bantamse volckeren weder opnieuw aen eenige Batavise ingesetenen ende 's Comp. bondtgenoten tot Indermayoe, Pamanoecan etc. tewerck gelecht ende gepleecht; ende om noch verder ontrent geciteerde Bantammers rond te gaen, zoo is wyders verstaen den jongen Conincq, die tot noch uytterlyck heeft gethoont in het gewoel ende gedoente van syn vader ende zyn verdere grooten geen behagen te scheppen, mede een copie ofte affschrift van gemelte missive die aen den ouden Conincq zal affgaen te laten toecomen met een geleytbriefken aen hem daernevens, almede tot nader betuyginge van 's Comp. deuchdelycke, goede ende oprechte meninge ende intentie.

Op het iteratyf versoucq van bovengeciteerden jongen Conincq om met twee geleyt- ofte zeebrieven te mogen werden geaccommodeert voor twee zyner vaertuygen die hy voornemens is met eenige picols amphioen na de custe van Java te zenden, soo is alsnu oocq tot voorcominge van alle misnoegen goetgevonden, deselve voor dese mael daermede te gerieven.

Ende is noch te deser materie op het bericht, van Indermayoe ende de daeronder gelegen plaetsen ontfangen, dat een hoop schuym van boeven, bestaende uyt Javanen, Balyers en Maccassaren, op den naem des Sulthans van Bantam

---

([1]) Er staat: *by*.

derwaertsover eenige dorpen onder haer gehoorsaemheyt hadden gebracht, dienstich geoordeelt, den lieutenant Jochum Michielsen met het bootje de Posthoorn boven het zeevolcq met 25 militairen derwaerts te laten gaen, om de dorpelingen daer rondsomme aen te moedigen in haer trouwe tot haer oppervorst en heer den Sousouhounangh te volharden, ende voorts de gemelte stroopers aen te seggen vandaer te moeten vertrecken ende by weygeringe van dien die van Indermayoe etc. tegen haer te adsisteren; ende om alles met te meerder ernst en vigeur ten goeden eynde te dirigeren is mede goetgevonden den coopman Jacob Couper ten eersten met noch 25 militairen derwaerts te laten volgen, om over de aldaer zynde ende noch te senden macht het gebiedt ende gesach te voeren.

3 *d*°. Des morgens comt te deser rheede over Bima van Maccassar te verschynen de fluyt den Hasenberch, medebrengende twee briefjens, 't eerste mits de cranckheyt en siecte van d'heer president Jacob Cops door den raedt in dato 15 September uyt het casteel Rotterdam aen Haer Ed. en 't ander door Crain Linques in Maleytsen tale aen Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael geschreven, synde d'eerste van geen onsmaackelycken inhout ende onder anderen meldende dat de geschillen, tusschen eenige bondtgenooten ontstaen, beslist ende nedergelecht waeren ende dat Syn Hoocheyt Radja Palacca binnen weynich dagen met de schepen Terthoolen ende Flaman, verselt met een cloecke quantiteyt van 't puyck der Bougyse crygers onder haer eygen Vorsten ende heeren, over Jappara nae Batavia soude vertrecken om d'E. Comp. te dienen ter welcker plaetse deselve nodich zoude zyn, gelyck by 't aencomende brief- ende verbaelboeck nader can werden beoocht, ende luyt voorts het tweede briefken van Crain Lincques nae gedane vertalinge aldus:

Veel groetenisse van Crain Linques die comen aan den Heer Gouverneur Generaal Rycklof van Goens, die een regeerder is ende 't gesach heeft benedenswints en een bestierder te water en te lande van den op- tot den ondergangh der sonne, onder wien alle plaetsen hier benedenswints haar buygen, die stout, stercq, machtich ende onverwinnelyck is in den oorloge, soo te lande als te water.

Verders de groetenisse van Crain Linques, die Godt wil geleyden tot den Gouverneur Generael Rycklof van Goens, waerby bekentmaecke alsdat Crain Limbipy in 't minste geen schult heeft, oocq geen gedachten gehad om d'E. Comp. in 't een off 't ander tegen te staen, maer d'oorsaecq waerom hem achterklap is naegegaen ontstaet wanneer ten tyde met Radia Bissé tot Bone om te speelen was geroepen, ende tot Bone gecomen synde hebben mans en vrouwen met den anderen aldaer gespeelt, waeruyt de lasteringe van Crain Limbipy alsdoen is gecomen, doordien een besit [1] van Radja Bone lonckende aensach ende heeft oocq niet anders gedaen, 't gene alleen zyn beschuldiginge is. Dierhalven versoecken Crain Linques seer eerbiedich thienmael, jae hondertduysent mael vergiffenis aen de Gouverneur Generaal die alhier benedenswints seer groot is, ende indien de grooten haer gunste

---

[1] Denkelijk te lezen: *bysit*.

gelieve te bewysen, 't soude goet wesen dat Crain Limbipi t'samen met Crain Bissi woonde, totdat by de grooten ondersoeck gedaen wierde off hy schuldich was off niet.

Voor dees tyt heeft Crain Linques aen den Gouverneur Generael niet anders te senden dan een meysie.

Met geciteerde fluyt den Hasenburgh is mede alhier van Maccassar overgecomen den jongst affgesetten Conincq van Goa Crain Bisse met syn vrouwen en kinderen mitsgaders zyn verdere gevolch, bestaende ongevaer tesamen in 400 zielen, omme alhier met denselven volgens 't gewysde der algemene bondtgenoten soodanich verder gehandelt ende getracteert te werden als Haer Ed. soude comen goet te vinden etc.

Bestaende wyders de ladinge van meergenoemde Hasenburgh van Maccassar: 1532 picols sappanhout op Bima ingenomen, costende tesamen ƒ 4344 : — : —.

Voor de middach wert alhier door seker borger, comende van Java's Oostcust, mondelinge tydinge aengebracht dat d'Heer Superintendent Anthonio Hurt met de crychsmacht alweder van Gogodongh opgebroocken ende hoogerop vertrocken was om den tocht ten spoedichsten nae Cadiry voort te setten ende te volbrengen, wetende bezyden dien noch te relateren dat den schipper Bayer Visch boven de revier van Indermayoe eenige Bantamse Balyers verslagen soude hebben.

Een weynigh over de middagh comen van Bantam eenige Javanen, door den jongen Sulthan aldaer aen de Heere Directeur Generael Cornelis Speelman afgesonden om Syn E. bekent te maecken dat Syn Hoogheyt sigh als borge stelden voor eenige Mooren die van Chormandel op Bantam aengecomen ende aen sommige ingesetenen deser stede eenige penningen ten aghteren en schuldigh waren.

Tegen den avont comt alhier voor de laeste besendinge deses jaers direct uyt Banda te verschynen het fluytschip Spaerwoude, medebrengende een missive, door d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaelberch mitsgaders den raedt in dato 10 September uyt het casteel Nassaauw aen Haer Ed. geschreven, meldende den goeden toestant in die waerdige provincie, alsmede dat den Ceramsen Oranghcay [1] Cabressy eyndelyck weder met die van Keffingh in een goet verstant geraect ende bevredicht was, gelyck nader by het aencomende briefboeck onder dat quartier can werden beoocht, hebbende wyders gemelte fluyt vandaer medegebracht:

47432 ℔ foely;
4047 ℔ mannetjesnooten;
124046 ℔ nootenmuscaten;
12 halve leggers gepekelde nootenmuscaten, met den anderen bedragende ƒ 36282 : 19 : 1.

Tenselven dage in den avont vertrect den lieutenant Jochum Michielszen met het bootje de Posthoorn ende chialoup de Salm versien met 25 fluxe militairen nae Indermayoe, tot versterckingh onser besettinge aldaer ende om voorts tot de comste van d'E. Jacob Couper het commando te voeren ende alsulcx te verrichten als hier even vooren cortelyck op den dach van eergisteren zy gesecht.

---

[1] Er staat: *Oranghay.*

Op 't ontfangen bericht, hiervooren ultimo der verlede maend September uytgedruct, dat den Sulthan van Bantam onder eenen Intchie Alwadin 3 stucken canon tot adsistentie aen den rebel Troenejaja stont aff te senden, soo is goetgevonden d'Heer Admirael Hurt aen te schryven, gemelte Alawadin ende alle diergelycke vaertuygen, met ammonitie van oorlogie beladen, geattrappeert werdende in goede versekeringe te nemen oftewel, soo se hun mochten comen teweer te stellen, geweldelyck te vermeesteren ofte te vernielen.

Wyders is noch dienstich geoordeelt voor een onverwachten overval der Bantamse rovers ende moordenaers de posten, gelegen weynich mylen beoosten de stadt op 't strandt aen de mont der revieren Maronda ende Bacassy, yder met noch 12 militaire mannen te verstercken.

Ende om den Amboinesen capiteyn Joncker Manipa in dese scabrense tyt wat aen te moedigen en te encouragieren, is oock goetgevonden deselve aen te beveelen het werven van een comp. inlandse soldaten van 120 brave carels, yder op 3 rd[s] ter maendt, om door hem gecommandeert ende gebruyct te werden daer 't nodich zal syn.

Naedien den Achtbaren Raedt van Justitie noch wel met eenige bequame mannen dient te werden versterct, soo is verstaen tot permanente leden in deselve te assumeren d'E. oppercoopluyden Daniel van den Bolcq ende Jacob de Gheyn, beyde van de vereyschte bequaemheyt.

Wyders is oocq in de vacante bedieninge van tweede oppercoopman deses casteels geëligeert den grootcassier Nicolaes Bauckes ende in de openstaende functie van visitateur-generaal den oppercoopman Martinus Pit, ende voorts weder tot grootcassier den coopman Matheus van Luchtenburch ende in de ledige plaetse van factuurhouder den coopman Jan Parvé, alle personen van de gerequireerde capaciteyt.

Ende is voorts tot voorcominge van alle de geschillen die er over den voorgangh soude mogen comen te vallen, verstaan, dat de oppercoopluyden des casteels haer rangh sullen hebben naest d'E. ontfanger-generael, ende die voorts naest (¹) aen de hooftofficieren der justitie ende dat dan wyders den verderen rangh van den mayoor, equipagiemeester, boeckhouder- en visitateur-generael sullen blyven collatrael, nae den tyt dat yder syn functie sal hebben bekleet, in gevolge van 't welcke den visitateur-generaal nu oocq van de 4 de laeste zy.

Ten laesten is noch ten desen dage mits het overlyden van de baes van de wapencamer deses casteels Gerrit van der Meer weder in die bedieninge gestelt den meesterknecht Dircq Jansen Mulder ende met eenen goetgevonden, den geheelen ommeslach van de gemelte wapencamer door expresse gecommitteerdens te laten opnemen ende daervan voortaan pertinente boecken te houden.

4 *d*°. Des morgens comt hier uyt Ternaten over Bouton te verschynen het fluytschip Spanbroeck, medebrengende een missive, van d'Heer Gouverneur Robertus Padbrugge in dato 23 Augusty uyt het casteel Orangie aen Haer Ed. tot

(¹) Dit *naest* ontbreekt in het HS.; men vergelijke het besluit in 't Plakaatboek; *naest* of *naest aen* beduidt in dergelijke rangbepalingen: *onmiddellijk volgende op.*

Batavia geschreven, onder anderen meldende den redelycken welstant derwaertsover die al merckelyck was verbetert door het opsenden van den ouden ende doortrapten secretaris, off, soo men 't soude mogen noemen, voorname staetsbewintsman Mayuda, in de oude ende jonge Ternataense geschriften genoechsaem bekent, dewelcke nu met aengetogen fluyt Spanbroeck nae Batavia wiert geschict, om met Haer Ed. goetvinden op 't versoecq van den Gouverneur Padbrugge ende zyn eygen heer den Conincq van Ternaten nae een affgelegen plaets in ballingschap versonden te werden, als sullende strecken tot de algemene ruste van 't Ternaatse rycq ende de omgelegen bondgenooten, als werdende deselve toegeschreven alleene de werckmeester te zyn geweest van al de onlusten die tusschen Tidoor en Ternaten mitsgaders Ternaten en Bouton ende tusschen den Conincq Amsterdam ende zyne rycxstenden zyn ontstaen, eenelyck maer versonnen ende gebrouwen uyt een onbillicken haat, tegens syn wettich Vorst ende Overheer opgenomen, om deselve onder sooveele verwerringen in een onuytcomelyck laborinth te doen vervallen en een ruineusen trecq te speelen, gelyck by geciteerde missive mitsgaders oock de brieff des gemelte Conincx Amsterdam, die hierachter sall werden geinsereert, ende eenige papieren daertoe gehoorende in 't aencomende brieffboecq nader can werden beoocht ende naegelesen, synde wyders met meergemelte bodem noch overgebracht drie hooffsche briefkens, 't eerste door den Conincq van Ternaten bovengenoemt, het tweede door den Conincq van Batchian ende 't derde door den Conincq van Bouton, alle aen Haer Ed. geschreven, waervan de twee eerste translaten hieronder op haer tyt als deselve werden ingehaelt sullen volgen, sulcx te deser plaatse eenelyck maer wert geinsereert het briefken van den Conincq van Bouton laestgenoemt, omdat deselve maer met cleene statie van boort ingehaelt zy, luydende nae gedane translatie aldus:

> Een brief uyt een suyvere oprechte genegentheyt die onveranderlyck is nevens veele groetenisse van UE. vrundt Paducca Siry Sulthan en comt aan den Heer Gouverneur Generaal ende Raden van India, die God wil segenen aan 't weldoen ([1]) aan de geheele werelt en geve dat in grootheyt soo lange de son en maan sal schynen mogen toenemen, waardoor haar namen soo boven- als benedenswints geroemt werden, die oock kennisse en wetenschap hebben om alles wel te bestieren, die oocq oprecht ende getrouw syn met alle vrunden in billickheyt te leven ende alle voorvallende saacken by te leggen en oock hulpers van alle hare vrunden die benodicht syn, die Godt wil geven veel geluck en een langk leven in dese werelt.
>
> Verders nae dit maeckt Paducca UE. vrundt aen zyn vrienden den Heer Gouverneur Generaal ende de Raden van India bekent alsdat met seer groote vreuchden des herten verstaen heeft myn vrunt Rycklof van Goens Gouverneur Generael was geworden, waervoor God dancke ende wensche den Generael een langh leven in dese werelt, doordien den Generael myn vrundt en broeder is, ende UE. vrundt Paducca vertrouwt op den

([1]) Misschien te lezen: *om 't weldoen.*

Heer Gouverneur Generael ende de Raden van India, want sy hebben welgedaen aen de plaetse Bouton, waerinne UE. vrundt Paducca Siry Sulthan, den gougougou, raedsheeren ende alle de grooten haer hebben in verheucht ende nu oocq zenden drie van onse grooten, twee tolcquen ende een opsiender om by myn vrunden den Heere Gouverneur Generael ende de Raden van India met alle nedricheyt te verschynen.

Verders hebben voor dees tyt tot schenckagie niet anders te senden als thien slaven, te weten ses groote jongens ende vier vrouwen, die niet gelieft te versmaden, want niet anders zyn dan ziry pynangh ende tot een teecken dat noch leven ende dit uyt een suyver oprecht herte is geschreven.

Voor de middach wert den gewesen Conincq van Goa, op gisteren van Maccassar hier verscheenen, door den E. sabandar Ocker Ockersen, verselt met den capiteyn Harmen Egbertsen mitsgaders den burgercapiteyn Abraham Struys ende eenige andere gequalificeerde, van boort gehaelt ende nae zyn logiement geconduiseert, voor hem bereyt ende geprepareert aen de westzyde deser stede op het pleyn van 's Comp. lyndrayerye, synde van bequame gelegentheyt.

Naer de middach hebben mede opgetrocken de Maleytse ende Balyse ingesetenen deser stede mitsgaders oocq voor de eerste maal de Javanen, bescheyden aen de groote revier ende daeromher, in maniere als hieronder uytgedruct zy, namentlyck:

Eerst de comp. der Maleyers:

Abdul (¹) Bagus capitain;
lieutenant Intche Auwangh;
vendrich Intche Amit;

Sergeanten:

Naya van Batavia;
Rohin van Batavia;
Tedio van Batavia;
Katot van Baly;
Manta van Suchadana, tesamen stercq.................... 308 mannen,
bestaende ten meerendeele uyt schietgeweeren, Maleytse vierroers ende voorts de rest met piecken, hazegayen ende schilden, zynde nu ongeveer 200 coppen minder als in den jare 1676, omdat de rest met d'Heer Superintendent Anthonio Hurdt nae Java's Oostcust vertrocken zy, gelyck hiervooren onder dato 23 July lestleden is te sien.

Transportere............. 308 mannen.

(¹) Er staat: *Abdus*; den juisten naam (meest *Wan Abdul Bagus*) zal men elders in het Dagregister zeer dikwijls ontmoeten.

Per transport............ 308 mannen.

De comp. Balyers:

capiteyn Mangus;
lieutenant Coetot Timpangh;
vendrich Tiben Baly;

Sergeanten:

Nanga Lampida;
Nioman Salant;
Wajahan Sanplangan;
Catot Manibael ([1]);
Nanga Dangin Passaer;
Catot Latoendoe;
Wajahan Batoejangh;
Wajahan Panida, t'samen sterck......................... 378 mannen,
meest inlandtse vuurroers ende weynich musquets ende snaphanen, voorts piecken en hasegayen, synde om de voorgeciteerde reden mede ruym de helft swacker als over twee jaeren.

De comp. der Javanen:

Sara Wissa lieutenant;
Carsa van Ballinbangan vendrich;

Sergeanten:

Jaga van Mattaram;
Praya van d°.;
Naya van d°.;
Patra Wangza van Craoan;
Soeba Wangsa van Cheribon;
Barap van d°.;
Dallan van d°.;
Saptoe van Borneo, tesamen sterq........................ 211 mannen,
zynde tesamen een getal van. .... 897 mannen,
alle op haer wyse op het best gekleet ende opgetoyt, dewelcke dan gesamentlyck een weynich over de middach op het pleyn voor het casteel verscheenen wesende, vertoonde sich daer mede de comp. burgerlycke ruyterye, staende nae ouder gewoonte benevens de gracht terzyden off voor het casteel, waertegenover ter slincker zyde

([1]) Lees: *Mambal* en hierboven *Lampidja*; beiden komen later dikwijls voor.

van het speelhuys gerangieert stont de comp. militairen van de Rotterdammerpoort, opgevoert door den lieutenant Tielman van Ewyck, ende voorts achter gemelte lusthuys in een cringh de comp. militaire van het Viercant, gecommandeert door den lieutenant Hans Wolff, waerop ter rechterzyde nae de stadt volchde de comp. soldaten van het casteel onder den lieutenant Jan George Mults ende daerbenevens de ruyterye, hoedanich dan alle in ordre staende, quam Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael Rycklof van Goens, verselt met d'Heeren Directeur Generaal ende de verdere Heeren Raden van India mitsgaders verscheyde geqnalificeerde en een groote stoet van 't jufferschap, buyten het casteel, sich nae gewoonte vervoegende op het speelhuys, alwaer sich mede lieten vinden den gewesen provisionnelen agent Abel Payne etc., werdende nae een weynich vertoevens de nieuwe officieren door d'E. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman met de gewoonelycke plechticheden geauthoriseert ende bevesticht, nae hetwelcke deselve op het lustprieel genodicht met een glaesje vrundelyck onthaelt wesende, was den tyt daermede verloopen tot ruym vyf uyren des namiddachs, alswanneer de gemelte inlandtse comp., alvoorens drie generale cherges hebbende gedaen, weder in goede ordre afftrocken ende soomede de burgerlycke cavaillerye mitsgaders oocq op haer beurt de militaire, ende waernae Zyn Ed[t]. hoochgemelt sich met het verdere geselschap oocq weder nae het casteel begaff, in hoedaniger vougen dan de (¹) desejaerse optreck een eynde genomen heeft.

Onder den optreck bovengeciteert comen hier van Indermayoe te verschynen seker inlants vaertuych, medebrengende een briefken, door den schipper Bayer Visch uyt het jacht de Smith in dato 29 der voorleden maent September aen Haer Ed. geschreven, in sich niet anders behelsende als dat d'onse, geadsisteert door eenige Javanen ende Maleyers, tegens de Bantamse stroopers ende moordenaers op Indermayoe in actie geraact zynde ende zy het gelucq gehadt hebbende een Javaen aen d'onse zyde terneder te vellen, de Javanen en Maleyers wechgevlucht waeren ende d'onse alleengelaten hadden ende dat oock de Bantamse schelmen, d'onse echter siende stanthouden, in seker bosch retireerde alwaer men deselve had moeten laten blyven omdat de gemelte Maleyers en Javanen niet te bewegen waeren mede te gaen om haer aldaer te vernestelen, sulcx men weder nae des sabandaers dorp afftooch, in meninge omme te dier plaetse tot behoudenisse van Indermayoe soolange te verblyven, totdat men het Batavias secours becomen soude hebben off dat men door die schelmen vandaer geslagen soude werden, gelyck se hadden laten weten te willen comen (²) doen soodrae als se maer met haer ander volckje, dat sich noch wat hoogerop onthielt, soude wesen versterct.

Des avonts vertrect vanhier nae Palimbangh het schip den Eendracht, medenemende een missive, door Haer Ed. aen den coopman en Commissaris Joan van Leenen mitsgaders den raedt aldaer geschreven, van alsulcken inhout als by het uytgaende brieffboecq onder den dach van heden can werden beoocht, bestaende wyders de ladinge van gemelten bodem in:

(¹) Dit *de* is voor het volgende *dese* uitgevallen in het HS.

(²) Er staat: *connen.*

4000 Mexicaense realen contant;

750 ℔ amphioen ende voorts eenige weynige provisitjes, tesamen met den anderen beloopende *f* 13067 : 18 : —.

5 *d*°. Des avonts vertreckt vanhier seker borgervaertuych nae Malacca met een cleen advysbriefken door Haer Ed. aen d'Heer Gouverneur Balthasar Bort mitsgaders den raed aldaer, by d'affgaende brieven onder zyn datum ingeschreven, gelyck aldaer can werden gesien.

6 *d*°. Een weynich over de middach wert per seker borgervaertuych comende van Tegal een missive aengebracht, door den resident Thomas Grimmel in dato primo deser maendt October aen Haer Ed. geschreven, van substantie:

dat het jongste schryven 12 der jongst affgeweken maendt September aen Haer Ed. affgegaen was;

zedert had men uyt het Tegaelse Javaense leger door Nias [1] Soebaneemita tydinge erlanght dat zyn vader, den gouverneur Sittia Goena, de vyanden soodanich hadde benaut dat veele derselver van honger ende ongemack quamen te vergaen, hebbende al verscheyde malen getracht wech te vluchten, maer waeren se telckens weder bynnen haer pagger gedreven ende liepen nu de geruchten dat se door de Cheribonders ende Bantammers met 6000 mannen ontset stonden te werden, ende soude d'E. Comp. volgens 't algemene seggen albereyts met den Bantammer in oorloch vervallen zyn, die dan oocq wel een getal van 200 vaertuygen in zee souden hebben, maer sustineerde den resident dit maer praetjes waeren, eenelyck door de Javanen uytgestroyt om te veyliger haer personagie te speelen ende op de naem van de Bantammers soowat te moescoppen ende te roven, schynende te wesen gebleken dat eenige Tegaelse Javanen indiervoegen drie Batavise Chinesen hebben vermoort, nae hetwelcke men op het aldersekerste soude inquireren.

Nae de middach wert hier noch van Craoan door eenige Javanen te lande een brieffje aengebracht, door den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de veltschanse tot Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven dato 2 deser, luydende aldus:

dese diende wel ten principalen tot geleyde van de Javaen Tanoe Marta, die door den gouverneur van Tanjongpoura wiert afgesonden om een smal geschenckje aen Haer Ed. over te brengen, ende offwelschoon den lieutenant van den Eeden gemelte Wiera Saba door minnelycke doch niet min ernstige redenen had trachten te bewegen sich persoonelyck nae Batavia te begeven om hem ontrent Haer Ed. te vertoonen, soo had hy het echter geëxcuseert, onder voorwendinge dat hy sich niet van syn volcq conde ontrecken omdat de Bantammers weder in de omgelegene gebuyrnegoryen eenige beroerte gesticht ende aengerecht hadden;

den geciteerden lieutenant had oocq de regenten der omleggende negoryen aengemaent om den Samadanger tegen de Bantammers te helpen ende te adsisteren, waerin zy hun wel niet onwillich [2] hadden getoont maer echter verclaert, dat se ten hoochsten bevreest waren, indien se tot hulpe van Sammadangh opgingen, alle

(¹) Sic. Denkelijk verschreven voor: *Kiay*.

(²) Er staat: *hun niet wel onwillich*.

aengehouden ende gevangengenomen soude werden, op hetwelcke men haer dan weder in antwoord hadde gedient, dat gemelte Pangiran wel ernstelyck door Haer Ed. was verboden geen volcq uyt de gebuyrnegoryen tot sich te mogen trecken, maer eenyder in zyn eygen woonplaetse te laten;

den sergeant Siepman, nae Patimoangh opgesonden, was weder teruchgecomen, hebbende de regenten aldaer aengemaent de geëyste bamboesen ten spoedichsten te willen vervaerdigen, dat eenige hadden belooft te sullen doen, doch sommige andere weder een weynich uytstel versocht;

staende het aenwesen van den voorgeciteerden Siepman tot Patimoangh was aldaer aengecomen een der regenten van Selintcin met 150 mannen, om vandaer voorts nae Sammadangh tot adsistentie te trecken, zynde, soo der gesecht wiert, daer mede bygeweest den broeder van den Pangiran, ende waerom die van Chebet becommert waeren off zy niet wel aldaer aengecomen mochten zyn om haer alle mede geweldelyck nae Samadangh te slepen;

ontrent deselve tyt waeren er oocq eenige Balyers van Chinapack door Babbakan getrocken sonder de ingesetenen eenige overlast te hebben gedaen, 't geen dan soo met beloften, van 't hooft van dat volckje, Naya Bangza, aen den lieutenant gedaen, overeenquam.

Met de Javanen hierboven geciteert is hier mede overgebracht nevens een geschenck van 4 buffels een cleen briefken, door den Javaensen regent tot Tanjongpoura in 't Javaens aen Syn Ed. den Heere Gouverneur Generael geschreven, nae gedane translatie aldus luydende:

> Desen brief comt van Kingaby (¹) Wiera Saba aan d'Heer Gouverneur Generaal, die Syn Ed. in dese werelt een lang leven toewenscht.
>
> Desen brieff sent Kingaby Wiera Saba van Tanjongpoura aen d'Heer Gouverneur Generael nevens 4 buffels, te weten: een os ende een die reets geworpen heeft met twee jongen. Ick versoeck aen mynheer den Gouverneur Generael vergiffenisse over dese myne geringe gifte ende bidde dat d'Heer Generael die over al het volcq van den Sousouhounangh Aman Courat regeert ende met welcke regeringe van de Heer Generael zyluyden buytenmaten verheucht syn, my met eenige penningen tot dagelycx onderhout gelieve te versorgen.

Des avonts vertrect vanhier achtervolgens de resolutie, op primo deser genomen, d'E. Jacob Couper met de jachtjens Snaauw ende Orangie, boven 't zeevolcq versien met 26 militairen, nae Indermayoe, medenemende een ordre off instructie tot desselffs naricht van alsulcken inhout als hieronder in substantie uytgedruct zy:

dat van de twee briefies, in dato 28 des voorleden ende 3 deses maendts

(¹) Denkelijk voor: *Ki* (*Kiai*) *Ngabehi.*

aen den opperhooffden tot Indermayoe affgegaen, d'affschriften hiernevens gingen om tot opmerckinge te dienen;

dat de chialoup de Nepthunis teruch van derwaerts wert verwacht met nader tydinge van de toedricht der zaacken;

dat uyt het nevensgaende copiebriefken, door den schipper Visch 29 September aen Haer Ed. geschreven, sal connen werden gesien dat hy sich met eenich volcq aen land begeven ende albereyts met de Balyers in actie geweest hadde, willende Haer Ed. middelerwyle niet twyffelen off sal hy sich op ontfangh van de laeste ordre weder nae boort begeven hebben tot versekeringe van zyn onderhebbende scheepje;

dat Haer Ed. middelerwyle goetgevonden hebben, tot versterckinge van de militie aldaer nu onder d'E. Couper mede te laten gaen noch 22 cloecke militairen, tesamen met de vooraffgegane uytmaackende een complete comp., voor dewelcke nu oocq een vaendel medegaet om sooveel aensienelycker te syn;

dat d'E. Couper aldaer verschenen wesende met den raedt sal dienen te overleggen, watter tot behoudenis van het Indermayoese gebiet en de landeryen daeromher gelegen gedaen ofte gelaten dient, 't geen d'E. Couper ten vollen toevertrouwt wert, 't zy om de revier op ende de stropers tegemoet te trecken ofte niet, ende ingevalle den optocht raetsaem ende nodich geoordeelt wiert, soo sullen de twee jachtjens Snaauw ende Orangie, dewelcke met verscheyde nootlyckheden wyders nae Jappara zyn gedestineert, wel 2 à 3 dagen aengehouden mogen werden, in welcken tyt Haer Ed. vermeynen dat het werck tegens dat volckje sal connen wesen beschict, temeer d'E. Couper mitsdesen wert gelicentieert, ingevalle zy nae gedaene aensegginge ende insinuatie omme vandaer te moeten vertrecken niet wilde luysteren, deselve geweldelyck te mogen aentasten ende wechjagen, schoon zy al mochten voorgeven door den Conincq van Bantam daer gesonden te zyn, gemerct gemeent werdt dat men nae gedane insinuatie ten overvloede gerechticht sal wesen, die stroopers en schelmen in sulcker voegen uyt des Sousouhounangs landen te mogen verdryven;

dat indien den optocht raedtsaem ende dienstich geoordeelt wert, misschien oocq niet ondienstich sal wesen, op een der bequaemste plaetsen post te grypen tenminsten tot Haer Ed. nadere ordres, die oocq aenstonts op het te geven advys niet gedilayeert sullen werden, ende waerom men [1] oocq sonder uytstell bescheyt sall verwachten hoedanich sich de zaacken derwaertsover toegedragen hebben;

dat middelerwylen dient te werden versorcht dat de voorgeciteerde twee jachtjens ylens nae Jappara voortgesonden werden, latende d'Heer Admirael Hurdt daermede weten wat van de gelegentheyt op Indermayoe te seggen valt, ende mede wat d'E. Couper van Cheribon tevoorengecomen mochte wesen;

dat het gesach over de besettinge jongst is gedefereert aen den lieutenant Jochum Michielsen tot de comste van d'E. Couper, dewelcke dan uyt crachte deses het opperste commando by desselffs verschyninge als Haer Ed. Commandant sall overnemen ende behouden, latende, indien den optocht mocht werden overgenomen,

---

[1] Dit *men* ontbreekt in het HS.

den lieutenand Michielsen mede optrecken ende dan het gesach der besettinge aen de schepen aen den schipper Bayer Visch, ende soo het den noot mocht comen te vereysschen eenige raedsplegingen te houden, soo hebben Haer Ed. goetgedacht, daerinne naest d'E. Couper te laten compareren den lieutenant Jochum Michielsen, den schipper Bayer Visch, den schipper Dominicus van Gheyne ende alsulcke andere als men tot versterckinge van den raedt sall goetvinden;

dat de 8 basiens [1], met haer toebehooren nu mede derwaerts bestelt, seer handich ende bequaem zyn om op de chialoupen ende vaertuygen in 't opvaeren van de revieren tegens inlantse natien te gebruycken;

dat alsnu boven 't gene waermede de scheepjens syn versorcht ende 't andere dat den lieutenant Michielsen vooraff heeft medegenomen, present noch mede wert gegeven:

een vat Rotterdammer bier;

een halff aem France wyn;

een halff aem secq;

een cas Persiaense wyn ende noch eenige andere dingen van minder belangh, alle tot nodich gebruyck ende ongetaxeert.

Op desen avont comt noch van Indermayoe hier weder teruch te keeren de chialoup de Nepthunis boven geciteert, medebrengende een briefken, door den schipper Bayer Visch in dato 5 deser loopende maendt uyt het jachtje de Smith aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, behelsende 't gene hieronder volcht:

door het stercq affcomen der Bantamse rovers, wel ten getale van 400 mannen, was den schipper Bayer Visch ende zyn volckje wel genootsaect geweest de retraict nae beneden te nemen, werdende in 't dryven de revier aff van beyde de zyde door de vyanden ongemeen sterck vervolcht, op dewelcke men echter continueel vuur gaff en dat soo sterck, dat men er verscheyden had sien vallen, die al aenstonts door haer mackers affgedragen wierden, ende sou het haer noch soo goetcoop niet, maer vrywat duyrder hebben gestaen, indien des gouverneurs broeder Marta Praya, die des nachts tevooren was gevlucht, standgehouden ende by d'onse gebleven was, en echter was men nochal vry mackelyck weder aen boordt gecomen ende in dese geheele actie maer een van d'onse in syn been gequest geraect;

op den 4 deser maent was de chialoup de Nepthunis in de besettinge verscheenen met de provisien ende den provisionnelen adsistent Pieter Plasschaert om den bouckhouder Jeroen Sloth te vervangen, die dan teruch nae Batavia keerde;

den sabandhaer Anga Pradana was nae Cheribon vertrocken onder belofte van binnen drie dagen weder te keeren;

denselven had aen schipper Bayer Visch op affvraginge verclaert dat men Samadangh van Indermayoe con bereysen in 5 dagen door rysvelden ende bosschagien doch smalle wegen, daer maer twee mannen nevens den anderen conde gaen, ende was de wech van Indermayoe voormelt te begaen in 3 etmalen, sonder dat men eenich geberchte behoefde te passeeren;

---

[1] D. i. *basjes*, kleine lilah's.

nu wierden teruch nae Batavia gesonden twee siecken benevens een persoon, in de voorgeciteerde actie een quetsure ontfangen hebbende, waerbezyden noch overgingh de quitantie wegens de provisien, met de Nepthunis ontfangen.

7 dº. Des morgens keeren de Javanen, op gisteren van Tanjongpoure alhier verscheenen, weder nae huys, medenemende een briefken, door Haer Ed. aen den lieutenandt Henrick van den Eeden in antwoort geschreven, van soodanigen inhout als hieronder can werden gesien:

dat Haer Ed. op gisteren ontfangen hebben het schryven van den lieutenant van den Eeden dato 2 courant, uyt hetwelcke ongaerne is gesien, dat den regent Wiera Saba hadde geweygert personeel op Batavia te verschynen, 't welcq Haer Ed. wel mocht doen resolveren een ander middel te gebruycken, ende waerom oocq in antwoordt deses sal werden verwacht te verstaen, off er oocq eenige swaricheyt soude behouven te werden gemaect deselve in de pagger te arresteren ende gevanckelyck op te senden, dat evenwel sonder nader ordre niet tewercqgelecht sal mogen werden;

dat nu andermael wert vernieuwt de ordre dat geen dorpelingen, bewoonende de landen aen de westzyde van de revier van Chebet, nae Sammadangh sullen mogen vertrecken, noch oocq niet de alsulcke die dicht aen Tanjongpoura ende Craoan gelegen zyn, schoon oocq aen de oostzyde, gemerct deselve alle voor 's Comp. onderdanen aengesien en gehouden werden, ende dat noch temeer omdat den Sammadanger selffs volcq genoech heeft om syne aenvertrouwde landen te beschermen, middelerwyle geen devoir sparende ([1]) om alle de luyden van de bovengeciteerde plaetsen met een sachte handt te leyden ende tot Comp. gehoorsaemheyt te gewennen;

dat oock goede sorge dient te werden gedragen omme de geëyschte bamboesen byeen te versamelen;

dat het van den sergeant Siepman quaelyck zy gedaen, een der regenten van Selintcin nae Samadangh te laten optrecken, als hebbende den broeder van den Sammadanger aldaer gansch niet te seggen, ende indien dat volckje tot noch niet vertrocken mochten zyn, soo ordonneren Haer Ed. expresselyck dat se sullen hebben te blyven ende weder nae huys te keeren om haer eygen landt te bewaeren, ende ingevalle de Balyers almede door den Pangiran Ranga Gompol opgeroepen mochten wesen, zoo sullen se oocq niet gaen maer thuysblyven, om de Bantammers, die daer mochten aencomen om nae Samadangh te vertrecken, geen passagie te verleenen maer teruch te dryven ende, zoo 't in haer macht zy, doot te slaan, ende soo het hun aen cruyt en loot mocht gebreecken, soo sall nodich wesen haer aen te seggen dat se ymant uyt de regenten nae Batavia senden ([2]), alswanneer hem dat overhandicht en aenstonts weder affscheyt gegeven sal werden;

dat Wiera Saba oocq dient te werden aengesecht, indien hy selve niet nae Batavia can comen, dat hy syn soon zendt om syn vaders plicht aff te leggen, sullende wel onthaelt werden.

([1]) Er staat: *spaerde.*

([2]) Er staat: *te senden.*

Omtrent de middach comt het vaertuych, jongst op den 29e der affgeweken maendt met provisie nae Tanjongpoura gesonden, weder teruch, medebrengende een brieffken, door den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt de veltschanse aldaer aen Haer Ed. geschreven, op den dach van gisteren gedateert ende van inhout als hieronder volcht:

twee dagen verleden was het provisievaertuych voor Tanjongpoura verscheenen 't welcq nu, alles wel uytgelevert hebbende, weder teruchgingh;

de vergiffenisbrief, voor de Balyers andermael overgesonden, stont hun door 's Comp. tolcq Claes Mendis in persoon toegebracht te werden ende waermede den lieutenant van den Eeden gelooffde (1), dat se hun nu volcomen op Haer Ed. gunste gerust soude comen te stellen, tot hetwelcke zy oock in allen ernst aengemaent soude werden, alsmede om voortaen, als rechte onderdanen van d'E. Comp. zynde, allenthalven haere onderdanicheden ende gehoorsaemheyt te thoonen en te doen blycken;

die van Chebet hadden al over langh gelegentheyt genoech gehadt om de geëyste bamboesen te connen leveren, maer hadden se hun doorgaens geëxcuseert evenoff se te veel in haer rysvelden te doen hadden, doch souw men haer door den voorgeciteerden tolcq Mendis op zyn wedercomste al weder op het ernstichste laten aenmanen, niet meer in gebreecken te mogen blyven;

het caertje van de Craoanse revier souw men soodrae mogelyck oversenden en soomede het boecq van de consumptie;

hiernevens wiert oocq overgesonden een briefken, in 't Javaens door de drie broeders van den Pangiran van Samadangh aen den lieutenandt van den Eeden geschreven, welckers translaat wy niet ondienstich hebben geacht (2) in desen te laten influeren, luydende aldus:

Desen brief van Radingh Tanoe Soeta, Rading Nanga Madja en Radingh Singa Mangala en comt aan den heer Capiteyn Mayor.

Verders senden desen brief aen onsen broeder den heer Capiteyn Mayor waerby versoucke inderhaest met geweer geholpen te mogen werden om onder onse groote Galos en Pangiwa genaemt te verdeelen. Noch maken wy bekent, alsdat Marta Godeek door een Bantammer, Key Dallam genaemt, die door Pangiran Kidol met 200 mannen herwaerts was affgesonden, omdat hy een brieff van d'Heer Generael hadde is dootgeslagen op Woonsdach den 12en dach van de maen.

Wy versoucken oocq aen onsen broeder den Capiteyn Mayor om buscruyt ende cogels nae zyn believen en datetselve den Heer Generael gelieft bekent te maecken, opdat wy inderhaest daermede mogen geholpen werden.

---

(1) Het HS. heeft: *belooffde.*

(2) Er staat: *gehadt.*

Op hetwelcke geciteerde lieutenand van den Eeden de brengers van 't briefken in seer vrundelycke termes ten antwoord hadde gedient, dat men de munitien van oorloge in de veltschanse zynde selfs van noden hadde ende dierhalven niet vermogens was, daervan yets sonder Haer Ed. speciael ordre te verminderen, met byvoeginge dat haer meesters, soo se benodicht waeren, daervan versoecq aen Haer Ed. geliefde te doen, die immers den Pangiran tot Sammadangh niet souden verlegen laten gelyck genoechsaem was gebleecken, ende waermede zy dan welvergenoecht weder vertrocken waeren.

Even voor de middach is hier noch van boven uyt het landt van eenige Javanen een cleen briefken aengebracht, door den gewesen Sammadangsen gesant Marta Wangsa, hiervooren verscheyde malen genoemt, aen Syn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael geschreven in Javaense tale, 't welcq nae vertalinge van volgenden inhout bevonden zy:

> Desen brief comt van Marta Wangsa om den Gouverneur Generaal bekent te maecken, dat Pangiran Adepaty Sammadangh een brief aen den Heer Generael heeft gesonden, maer daerinne niet gemelt vanwegen Marta Wangsa doordien der eenige moeyelyckheden op handen volghden.
>
> Vorders laet Marta Wangsa weten wegens 't volcq van Selincin, dat deselve door 't volcq van Batavia niet beschermt werden ende door de Bantammers ontledicht ende beschimpt, doch ingevalle het moeyelyck soude wesen om Selincin te protegeren ende indien 't den Heer (1) Generaels gelieven is, sal icq Selincin veranderen gelyck het behoort, doch Marta Wangsa en wil niet doen als met believen van de Heer Generael aengaende de plaetse van Selintsy.

Naedemiddach wert alhier mede per een Maleyts vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den ondercoopman Pieter van de Vesten uyt het fluytschip Buyren, leggende voor Banjermassingh, in dato 15 September aen Haer Ed. tot Batavia, in sich niet noterens waerdich bevattende, gelyck in 't aencomende briefboecq can werden gesien.

Des avonts vertreckt wederom vanhier nae Bantam den bottelier Huych Boy om achtervolgens het besluyt, op primo deser in Rade van India genomen, over te brengen twee brieven, in Maleytse tale door Haer Ed., d'eene aen den ouden en d'andere aen den jongen Conincq aldaer geschreven, zynde by de laeste geslooten de copye van de eerste, om den jongen Vorst mede te laten sien in hoedaniger manieren aen zyn heer vader tot betuyginge van Haer Ed. oprechte ende cincere meninge ende onderhoudinge van de vrede, om alle ergwaen ende diffidentie en wantrouwen, met hetwelcke den ouden Sulthan tot noch schynt beswangert te gaen, wech te nemen, wert geschreven, ende tot welcken eynde in deselve mede werden gereciteert de twee briefjens, op den 3 May ende 15 Augusto laestleden aen de

---

(1) Er staat: *den Hr. Heer.*

Bantamse regeringe affgegaen, gelyck hieronder by de translaten nader can werden beoocht, naedat wy alvoorens sullen hebben uytgedruct den inhout van het briefken, aen den resident Caeff affgaende, zynde op eergisteren al geteyckent, in sich behelsende:

dat nademael den jongen Coninck alsnoch is persisterende by zyn versoucq om met twee zeebrieven te mogen werden voorsien voor twee zyner vaertuygen, die hy voornemens is yder met vier picols amphioen nae de custe van Java aff te senden, Haer Ed. goetgevonden hebben, om alles by te brengen dat eenichsints doenelyck zy tot conservatie der vreede, de gemelte twee zeebrieven alsnu nae Bantam te schicken om aen Zyn Hoocheyt nevens Haer Ed. groete overhandicht te werden, ende welckers inhout den resident Caeff deselve wel duydelyck te verstaen zal geven, opdat zyn nachodas weten mogen waernae sy hun sullen hebben te reguleren, synde hare namen in de passen opengelaten om door den resident Caeff gevult en dan nae herwaerts overgeschreven te werden;

dat tot afflegginge van de schulden en 't doen van de dagelycxe gastos alsnu nae Bantam gesonden werden 1500 Spaense realen contant, verstaende Haer Ed. wel expresselyck dat aldaer voortaen geen schulden meer sullen mogen werden gemaect, maer dat den resident Caeff, als de penningen ten meerendeele zullen wesen uytgegeven, aenstonts weder eysch van contanten aen Haer Ed. sal doen, daernevens sendende een pertinente reecqueningh der cassa mitsgaders oocq een aenwysinge ofte specificatie van alle soodanige lywaten, als er op Bantam met voordeel connen werden vercocht, ofte (¹) Haer Ed. goet mochten vinden deselve in plaets van contant derwaerts te bestellen;

dat Haer Ed. met verwonderinge hebben gelesen hetgene den resident Caeff wegens het quaet voornemen van twee Bataviase ingesetenen heeft geschreven, welcke saacke dan oocq in goede opmerckinge genomen wiert, met recommandatie gemelte resident niet moet versuymich noch nalatich zyn, Haer Ed. sulcke ende diergelycke voorvallen tydich bekent te maacken, als een tyt zynde dat men niet te voorsichtich noch te naeuw op hoede wesen can;

dat men wegens 't vermoorden van den Chinees ende zyn dienaer in de Bataviase revier noch niet heeft connen vernemen, doch dat Haer Ed. nae de waerheyt naeukeurich ondersoecq sullen laten doen, ende indien 't soo is dat het gerucht daervan op Bantam onder de cooplieden en de verdere gemeente een groote alteratie heeft gemaect, soo souw men daeruyt mogen besluyten, dat se sooseer niet nae den oorloch verlangen omdat se daerby misschien oocq geen voordeel connen beogen;

dat Haer Ed. alsnu aen den ouden Sulthan van Bantam een brief zyn sendende die den resident Caeff personeel aen denselven op Turtiasa sal overbrengen ende behandigen, ende dat daernevens oock aen den jongen Sulthan zy geschreven tot geleyde van de copie van de missive aen syn vader, in soodaniger manieren als het affschrift almede zal uytwysen;

dat Haer Ed. op het advys van dato 23 Augusto, evenof den Bantammer voortaen syn gedachten van Sammadangh etc. souw comen af te wenden, albereyts

---

(¹) Misschien beter: *om ofte*, d.i.: *voor het geval dat.*

de besettinge van voor Indermayoe thuysgeroepen hadden, doch nu wederom aengedient zynde dat zy al weder onder ander pretext nieuwe uytsettinge nae derwaerts hadden gedaen, oocq dienstich zy geacht andermael vanhier derwaerts te senden het galjoot de Posthoorn ende de chialoup de Zalm met ordre om de Bantamse ([1]) Baleyers, aldaer onder het gesach van eenen Nity Nagara op den naem van den Sulthan van Bantam aengecomen ende albereyts eenige dorpen onder haer gehoorsaemheyt gebracht hebbende, niet te offenceren, maer haer aen te seggen hun vandaer te moeten begeven, nadien die luyden als Comp. bondgenoten oocq onder haere bescherminge genomen zyn, doch zy daernae niet willende luysteren, alsdan tegens haer te protesteren van oorsake te zullen wesen soo hun door eygen opstinaetheyt yets gevaerlycx overquam ([2]), ende dierwegen aen Haer Ed. dan ([3]) voorts sonder uytstel kennisse te geven, alle hetwelcke den ouden ende jongen Conincq duydelyck tekennengegeven moet werden, met byvoeginge Haer Ed. intentie in geenendeele zy, om de Bantamse handelaers vandaer te weeren, soo se Comp. bondtgenoten maer geen overlast comen aen te doen, gelyck voorgeciteerde Nity Nagara heeft gedaen evenoff het openbaeren oorloch was, daer men nochtans met Bantam in vrede zy, ende dat meerged. Haer Ed. daerom oocq niet connen geloven zy van Haere Hoocheden beyde de Sulthans met soodanige ordre souden affgesonden zyn, 't gunt wel wat ernstich sal mogen werden gesecht, schryvende met eerste gelegentheyt over wat daerop door haer in antwoort zal wesen gedient.

Volgt nu de missive, aan den ouden Sulthan tot Bantam voormelt door Haer Ed. geschreven.

Den Gouverneur Generaal Rycklof van Goens ende de Raden van India senden desen brief uyt een suyver en oprecht herte aan Paducca Siry Sulthan Agon, die het gebiedt voert over het lant van Bantam ende syne onderdanen regeert met groot verstant en wysheyt, ende denwelcken den Almachtigen Godt daarby wil laten continueren ende hem zegenen met gesontheyt, voorspoet en een langh leven hier op der aarden.

De oprechte genegentheyt van den Gouverneur Generael ende de Raden van India om met Paducca Siry Sulthan Agon ende het landt van Bantam te blyven volharden in een waere ongeveynsde vrede ende vrientschap, is in verscheyden voorvallen ende gelegentheden genoechsaem gebleken, soodat daeraen geen menschen connen twyffelen als degene die uyt haer eygen nature boos zyn ende om een ingebeelt eygen voordeel niet gaerne soude zien dat deselve vreede ende vruntschap langer quame te duyren, ende opdat het voornemen van sulcke nydige ende onrustige menschen mochte werden verydelt mitsgaders Batavia ende Bantam blyven als een landt, soolange als son en maen haar schynsel sullen geven, soo hebben den Gouverneur

---

([1]) Er staat: *Batamse.*

([2]) Er staat: *overquamen.*

([3]) Het HS.: *den.*

Generael ende de Raden van India aen Paducca Siry Sulthan twee brieven geschreven, d'eerste den 3 May ende de andere den 15 Augusty deses jaers, beyde tot geen anderen eynde als om Paducca Siry Sulthan voor soodanige booswichten, die voordesen meermalen oorsaacq van 't verderff ende verwoestingh van landen ende steden zyn geweest, op het aldervrundelycxste ende ernstichste te waerschouwen, gelyck deselve twee brieven daervan oocq getuygen connen zyn ende die den Gouverneur Generael ende Raden van India versoecken dat Paducca Siry Sulthan Agongh met aendacht andermael gelieft te lesen, terzyden stellende ofte affleggende alle valsche aenbrengingen van degene die vyanden zyn van de rust ende vreede, ende waerom wy het nu oocq nodich ende van onsen plicht hebben geacht, deselve twee brieven van woort tot woort hierin te voegen, luydende van woord tot woord als volcht:

Eerste brief, geschreven aan den ouden en jongen Sulthan dato 3 May.

Desen brieff comt uyt een suyver etc.

Tweeden brief aan den ouden Sulthan dato 15 Augusto.

Rycklof van Goens, Gouverneur Generael etc.

En dit is dan den inhout van de bovengemelte twee brieven, waerby den Gouverneur Generael ende de Raden van India alsnoch in alle oprechticheyt blyven persisteren, gelyck zy oock, in naecomingh van 't gene in de laeste brieff staet aengehaelt, den eersten der verlede maendt September nae Bantam hebben affgesonden den coopman Jacob van Dyck om Paducca Siry Sulthan Agon mondelingh off oocq wel by geschrifte bericht ende kennisse te geven, wat de intentie van den Gouverneur Generael ende de Raden van India zy geweest met haere besendinge nae Cheribon, waervan desselven coopman Jacob van Dyck, als daertoe in persoon gebruyckt synde, wel de beste verclaringh conde doen, ende gelyck wy uyt het schryven van onsen resident Willem Caeff reden hadden ons te verheugen, alsoo denselven ons daerby bekentmaeckte, dat Paducca Siry Sulthan op den ontfangh van deselve laeste brief hadde gecregen een beter ende warachtich gevoelen van ons voornemen ende een genegentheyt tot onderhoudinge ende vaststellinge van de vreede, gelyck wy oocq al terstont onse uytgesette scheepsmacht nae Pamanoecan, Indermayoe, Intchiassem etc. tot bescherminge van die landen weder hebben ingetrocken ende nae Batavia ontboden, soo hebben wy op de wedercomste van denselven coopman Jacob van Dyck weder reden gecregen ons op het alderhoochste te verwonderen, dat denselven ontrent Paducca Siry Sulthan geen toegangh ofte gehoor hadden connen crygen, ende gevolchlyck genootsaect was geweest onverrichter saacke weder herwaerts te keeren,

't welck dan soodanich is geweest het believen van Paducca Siry Sulthan Agon, ende waerop wy niet anders connen seggen als dat den rechtveerdigen Godt de boose menschen, die daer oorsaecq van zyn geweest, niet ongestraft sal laten, blyvende alsnoch onse genegentheyt tot de vreede onveranderlyck; ende hoewel wy bericht hebben gecregen van 't affloopen van een onser borgerhandelvaertuygen ende 't vermoorden van het volcq in de revier van Intchiassem, ende dat ons oock tydinge is gecomen, hoe eenen Nity Nagara met eenich volcq uyt den naem van Sulthan Agon sich meester hadde gemaect van eenige dorpen, hoorende onder Indermayoe, dreygende voorts al de rest te verbranden die haer niet mede wilden onderwerpen, soo willen wy daervan vooralsnoch het beste gevoelen hebben ende liever geloven, dat het affsenden van de vaertuygen die sulcx hebben derven bestaen zy geschiet buyten kennisse van Paducca Siry Sulthan Agon, als ons schuldich te maecken aen een verkeert ende onrechtmatich oordeel, connende van een genereus Vorst niet verwachten dat hy sich soude besoedelen met daden, die niet eygen zyn als aen overgegeven boose menschen ende die van het recht des oorlochs ende des vreedes geen kennisse hebben.

Desen wert expres gesonden aen onsen resident Willem Caeff om door denselven aen Paducca Siry Sulthan Agon overhandicht te werden met versoecq dat ons daerop mette eerste gelegentheyt antwoort mach toecomen.

(*Onder stont:*)

In 't Casteel Batavia den 5 October 1678.

(*lager:*)

Den Gouverneur Generaal van India

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*terzyden stont Comp. zegel in roden lacke gedruct ende daeronder:*)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed.

(*was geteyckent:*)

JOAN VAN HOORN.

Volght nu het tweede brieffken, aan den jongen Sulthan tot Bantam:

Rijckloff van Goens, Gouverneur Generaal, en de Raden van India doen by desen haere vrundelycke en genegen groete aan den Paducca Siry Sulthan Aman [1], die het gebiedt heeft in de stad Bantam en seer gepresen wort wegens zyne wysheyt en goede regeeringe, die Godt almachtich wil segenen met gesontheyt, voorspoet en een langh leven hier op der aarden.

Om geen middelen te versuymen die tot conservatie van de vreede ende vruntschap tusschen Batavia en Bantam eenichsints soude connen dienstich zyn, soo hebben den Gouverneur Generael ende de Raden van

[1] Lees: *Anom*, d.i. *Anoem, den jongen.*

India goetgevonden aen U Hoocheyts heer vader soodanigen brieff te schryven als de copie hierin geslooten sal connen verthoonen ende wy versoecken dat Uwe Hoocheyt belieft aen te nemen alsoff se aen hemselve ware geaddresseert, dewyle by deselve ende onse bygevoechde voorige twee brieven zal connen blycken, dat wy geen andere intentie en hebben als tot onderhoudinge van vreede tusschen Batavia en Bantam, soolange als den oorloch niet wert opgedrongen, daer uwe Hoocheyt ten vollen van gelieft versekert te zyn.

(*Onder stont:*)

In 't Casteel Batavia den 5 October 1678.

(*lager:*)

Den Gouverneur Generaal van Nederlandts India

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*terzyden stont 's Comp'. zegel in rooden lacke gedruct ende daeronder:*)

Ter ordonnantie van hoochgemelte Haer Ed.

(*was geteyckent:*)

JOAN VAN HOORN.

Op de nader tydinge, gisteren van Indermayoe ontfangen, dat de Bantamse stroopers geweldelyck onder haer gehoorsaemheyt hebben gebracht eenige van de ombergelegen negoryen, is op heden ter ordinary vergadertyt goetgevonden opnieuw derwaerts aff te schicken het jachtje Mallabaer met 50 militairen en daer noch nevens te voegen het jachtie Orangje met 20 soldaten, omme het district van Indermayoe ende de daeromher gelegen landeryen van die schelmen ende rovers te zuyveren al souw men oocq, niet anders connende, die geheele landtstreke aen het vuyr moeten overgeven oftewel by meerder ([1]) hostiliteyt tegen dat schuym van boeven ondernemen, om. dan voorts ergens post te vatten ende aldaer tot nader ordre te verblyven.

Wyders is oock op de veelvoudige versoucken van eenige uyt de Chinese ingesetenen deser stede, dat het toppen, anno 1671 op goede insichten by de Hooge Regieringe verboden, weder mocht werden toegelaten, goetgevonden haer selffs sulcx ([2]) jegenwoordich andermael toe te laten ende te tollereren mitsgaders de topbanen opnieuw onder de conditien van outs publycq op te veylen ende te verpachten, aengesien doch evenwel het toppen en speelen van die natie in 't minste niet naegelaten, maer doorgaens by tesamencomsten in hare huysen gepleecht ende geëxerceert wert ende waerby de officieren der justitie haer voordeel wel hebben weten te vinden, sonder dat zedert die tyt daervan yets in Comp. beurse is gecomen, die voordesen van de maendelyckse pacht al een goede stuyver pleech te trecken.

Dewyle den Javaensen gouverneur tot Tangjongpoure Wira Saba tot noch gansch geen goede getuygenisse heeft, soo is oocq mits desen dienstich geoordeelt, nadien hy doch niet genegen schynt selver op Batavia te verschynen, te ordonneren

---

([1]) Misschien te lezen: *vry meerder* d.i. *vrywat meer.*

([2]) Het voorgaande *selffs* zal wel fout zijn en moeten wegvallen.

dat hy zyn soon sal hebben herwaerts te schicken off anderssints den lieutenant van den Eeden in bedencken te geven, off er geen swaricheyt soude behoeven te werden gemaect, die man in onse veltschanse te apprehenderen ende gevanckelyck herwaerts op te senden.

8 d°. Des morgens comen met den capiteyn der buytenforten Willem Hartsinck by Zyn Edt. d'Heer Gouverneur Generael te verschynen de Samadangse gesanten, 30 der jongst affgeweken maendt September alhier verschenen, toonende hun tot het wederkeeren nae huys gereet, doch zyn deselve noch voor 2 à 3 dagen uytgestelt op verwachtinge van eenige nader tydinge van Sammadangh ende de daeromher gelegen plaetsen.

Een weynich later gewert ons per borgerchialoup uyt Amboina een missive, door d'E. Heer Gouverneur Robbert de Vicq mitsgaders den raed in dato 11 Augusto uyt het casteel Victorie aen Haer Ed. geschreven, van geen sonderlingen inhout, gelyck by het aencoment brief- en verbaelboecq onder dat quartier nader can werden beoocht.

Door opgemelte chialoup syn hier oocq noch overgebracht twee briefkens, 't eene door d'E. Heer Superintendent Anthonio Hurt en raet in dato 19 September uyt het veltleger op Calangh, en 't ander door den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier ende den raed dato 4 October uyt Jappara aen Haer Ed. geschreven, 't laeste in sich niet bevattende noterens waerdich, ende luyt voorts het eerste van de Heer Superintendent Hurdt in substantie aldus:

12 September was het jongste schryven uyt Gagadon aen Haer Ed. affgegaen; zedert was men maer 10 à 12 mylen zuytwaertsop nae Grompol geavanceert door den ongemenen tragen voortganck van de carren, die met de bagagie van den Sousouhounangh wel een getal van 80 stucx uytmaeckte behalven noch wel 1000 dragers, zynde door de hitte der sonne ende groote vermoeytheyt al verscheyde buffelbeesten ternedergestort ende gestorven, ende nu lach men te wachten dat den geheelen vleet over de heuvelen van Tangol soude zyn gepasseert, om dan voort met een derde van de macht onder den trainmeester van Vliet vooruyt nae Campack te trecken, waertoe de wegen door het bosch eerst opgekapt waeren, hebbende middelerwyle op Kionghovy ([1]) nae bescheyt van capiteynen Renesse ende Muller moeten wachten, dat men oocq al hadde erlanght, dicterende dat se de vyanden, onder Wira Mangala met wel 10000 mannen op Brigandyn in drie paggers geposteert, cloeckmoedich aengetast ende nae een gevecht van 2 volslage uyren mitsgaders een cloecken tegenweer wechgedreven ende de paggers verbrandt hadden sonder dat aen onse zyde ymandt was beseerdt, hebbende sich in dese actie den Javaensen veltheer Marganonangh ([2]), gouverneur van Patty, ende zyn soon, onder haer hebbende ongevaer 3300 Javanen, hun cloeckmoedich gedragen, jae soodanich datter al verscheyde maelen den hals by in soude hebben geschooten, indien se niet door d'onse waeren gesecondeert; ende lach nu wyders het voornemen van

---

([1]) In het extract journaal bij De Jonge VII, 222: *Kiongovij*.

([2]) *Mangononang* bij De Jonge u. s.

opgemelte capiteynen om den vluchtenden vyandt nae Balora en Diepan op de hacken te sitten ende haer dusdoende sooveel tyt niet te gunnen om de landen van Rambangh en Lassem meer te invaderen, menende daertoe geen meerder macht van noden te hebben, ende waeren voorts alle de inwoonders ende landsaten die se waeren gepasseert den Sousouhounangh toegevallen, 't welcq gelooft wiert dat die van Balora en Diepan mede soude doen, mitsgaders dat aldaer noch veel grooter toevloeyinge soude wesen als op de twee bovengeciteerde plaetsen, hebbende wyders meergedachte capiteynen geadviseert dat de wegen over Cecela, Brigandyn, Balora en Diepan veel gemackelycker ende beter te bereysen soude wesen als die van Grompol, 't geen dan door Mandaraka ende d'andere Javaense hoofden gecontrarieert, ende voor ondoenelyck aengewesen zynde om die wegen met carren en draechbeesten te connen passeren, behalven dat oocq op verscheyde plaatsen gebrecq van water soude moeten werden geleden, soo had men alsnoch de wech van Grompol moeten kiesen, uyt welcke plaetse men tydinge had becomen, dat den capiteyn Tacq alweder niet verre vandaer met een troep van hondertnegentich coppen, ten meerendeele te paerde, een troepe van 240 vyandse ruyters, alle geharnast, in de negorye Tambabaya gerencontreert ende deselve met verlies van drie uyt de haere wechgedreven hadden, de vlucht genomen hebbende nae haere mackers, hun onthoudende in 't landt van Ingaraga ([1]), ende hadt gemelte capiteyn Tacq daernevens noch overgesonden een missive, van den Pangiran Pougaer uyt de Mattaram door eenige mantries van syn broeder teruchgeschict, by dewelcke deselve verclaerde dat alle des Sousouhounans Aman Courats vyanden oocq de zyne waeren, betuygende te wesen verblyt over Comp[e] hulpe, ende soo wanneer maer zyn broeder voormelt ontrent Lagendeer quam te verschynen, dat hy sich als een arm bedelaer voor hem soude comen vernederen, met verdere byvoeginge, soo er maer in de Mattaram niets voor en viel, dat hy selfs mede na Cadiry soude optrecken ende dat hy voorts oock de beloften, door zyn overleden vader aen d'E. Comp. gedaen, soude helpen volbrengen ende naecomen etc., zynde tusschenbeyden, nae dat voorgeciteerde Tack was bericht, den Pangiran Macaboumy nae het landt van Bagaleen gesonden om aldaer eenige opworpelingen ende rebellen in devotie te brengen, maer sustineerde echter den Sousouhounangh dat zyn broeder den Pangiran Pougar alsnoch den veynsaert speele ende zyn ooch was houdende op den uytslach en keer die het generale werck soude comen te nemen, om sich alsdan daernae te schicken ende te reguleren, ende was wyders noch by een nader briefken van genoemde capiteyn Renesse ([2]) gedaen, dat zyn E. de vyanden andermael op seker heuvel, daer se geposteert lagen, stillekens verrascht ende opgeslagen hadde, hal over hol ([3]) de vlucht nemende nae 't vlacke landt met achterlatinge van 10 dooden, 4 gevangens, 2 vaendels ende al haer bagagie, daer de Sousouhounangse Javaenen mede doorgegaen waeren, hebbende de gevangens weten te verhaelen, dat onder haer drie Nederlandtse overloopers waeren geweest

([1]) *Jagaraga* bij De Jonge p. 221.

([2]) Dit *Renesse* schijnt eene copïeerfout voor *advys;* bedoeld wordt een gevecht niet van Renesse maar van Tack, zie De Jonge p. 223.

([3]) Misschien beter: *hol over bol.*

die se nae Caduan gesonden hadden om voorts nae Cadiry te gaen, wetende verder te relateren dat op geciteerde plaetse wel 2000 ruyters waeren geweest ende daeronder wel 50 Maccassaeren, dewelcke nochtans geen de minste tegenweer hadden gedaen, ende waeren deselve vyanden in de vlucht soodanich verstroyt dat se in geen drie dagen tyts weder by den anderen soude connen versamen, ende volgens het opgeven ende de verclaringe aen den Tommagon Manca Jouda bestont nu de Javaense macht die den capiteyn Tacq veelmael geciteert by sich hadde uyt niet min als 6000 mannen, maer was 't middelerwyle jammer dat de perssinge ende quaede coortsen onder ons volcq allomme quam te domineren en soodanich datter al een cloecq aentall weder nae Jappara teruchgesonden hadde moeten werden;

den Sousouhounangh bevont sich jegenwoordich over 't verlies van syn dochterken Ratou Woh, voor ses à seven dagen overleden, seer bedroeft, hebbende in al dien tyt d'Heer Superintendent Hurdt niet eens comen besoecken, dat hy bevoorens dagelycx plach te doen, ende nu liet hy syn zoontje, Radeen Sena genaemt, van Jappara haelen, hoewel het hem door d'heer Hurt affgeraden was, ende soude licht de moeder het kint met al haer stoet comen te volgen, dat evenwel niet veel verhinderingh conde toebrengen, omdat Syn Hoocheyt sich in 't geheel nae de marsch van d'onse quam te voegen.

9 d°. Des morgens vertrecken vanhier nae de besettinge voor Indermayoe achtervolgens het besluyt, op gisteren in Rade van India genomen, de jachtjens Mallabaer en Orangje, tesamen boven het ordinaire zeevolcq bemant met een getall van 74 militairen tot versterckinge van de besettinge aldaer, sullende het laestgenoemde jachtje Orangie in geselschap van de Snaauw over Tegal ende Sammarangh wyders nae Jappara voortgaen, doch soo lange door d'E. Couper voor Indermayoe aengehouden mogen werden, als men sall comen nodich te oordeelen, gelyck uyt het briefken, daermede aen zyn E. affgaende, can werden gesien, in substantie soodanich luydende:

hoe Haer Ed. op de tydinge, met de chialoup de Neptunis gisteren van Indermayoe ontfangen, te weten dat den schipper Bayer Visch door 't stercq affcomen der Bantamse stroopers ende 't schandelyck vluchten van den broeder des gouverneurs Wira Loddera, Marta Praya, genootsaect was geweest met zyn cleen troupje van 17 mannen 't lant te ruymen ende Indermayoe te verlaten, goetgevonden hebben met de jachtjens Mallabaer en Orangje derwaerts te schicken een getal van 75 militairen, met dewelcke Haer Ed. vermeynen dat d'E. Couper machtich sal wesen die schelmse stroopers te verdryven ende het landt van Indermayoe weder onder de gehoorsaemheyt van den Sousouhounangh te herstellen, aen hetwelcke ons sooveel gelegen laten zyn, dat, alschoon de geretireerde ende wechgevluchte Javanen niet weder te voorschyn quamen, echter de geweldenaers verdreven moeten werden, jae al sou men oocq dat geheele district tot verwoestinge ende aen het vuur moeten overgeven, tot hetwelcke d'E. Couper voormelt meer macht van noden hebbende, deselve sonder uytstel sal moogen vorderen om in alleryl derwaerts bestelt te werden, alsoo Haer Ed. de verraderse ([1]) ende trouwlose inbreucke der Bantammers in de landen van

---

([1]) Er staat: *verraders*.

Comp. bondtgenoten in geenendeele connen gedogen sonder Comp[e] ontsach ende achtbaerheyt te krencken, dat om het gevolchs wille, ende voornamentlyck in dese scabreuse tyden, in geenendeele mach werden geleden, ende waerom d'E. Couper soo precys niet wiert verbonden om de jachjens Snaauw en Orangie 2 à drie dagen langer op te houden, soo het nodich geoordeelt mochte werden, om alsoo de macht aldaer sooveel aensienelycker te maecken ende in die stroopende fielen wat te meer ontsach te baeren;

dat de voorgeciteerde 74 militairen overgaen onder den gewesen sergeant Frederick Pols, die Haer Ed. hebben goetgevonden te avanceren tot vendrich absoluyt en lieutenant provisionneel om in rade cessie te hebben naest den schipper Dominicus van Geymen;

dat nu mede overgaet een pertinente rolle van de nu ende oocq de vooraff vertrocken militairen om daerop een perfecte aenteeckeninge te doen van die daer mochten comen te overlyden;

dat uyt de geheele macht alsnu sullen connen werden geformeert 2 volslagen comp[en], onder dewelcke van de bequaemste en dapperste sergeanten connen werden gekoosen om het vaendel te dragen, ende dan weder van de wackerste ende habylste (¹) quanten tot sergeants, om alsoo alles in de behoorlycke ordre te hebben;

dat d'E. Couper sal dienen verdacht te wesen omme in 't expedieren van de jachtjens Snaeuw ende Orangie nae Japara d'opperhooffden te gelasten Tegal en Samarangh aen te gieren, om aldaer over te geven soodanige goederen, als voor die plaetsen nodich sullen bevonden ende hierachter op zyn tyt uytgedruct werden in de missive, nae Japara ende opgemelte twee plaetsen aff te gaen.

10 *d*[o]. Des morgens werden de brieven, door de Coningen van Ternaten en Batchian aen Haer Ed. geschreven en op den 4[en] per (²) de fluyt Spaubroecq alhier aengecomen, van boort gehaelt ende met de gewoonelycke plechticheden door d'E. sabandaer Ocker Ockersen, verselt met de oppercoopluyden Hendrick van Outhoorn en Jacobus de Gheyn ende eenige andere gequalificeerde mitsgaders oocq den capiteyn der Maleyers, binnen 't casteel gebracht, staende de comp. militairen in volle wapenen gerangieert van even binnen de poort uyt de hooftwacht aff wederzyts tot aen de puye van Syn Ed[ts] wooninge, dewelcke dan opgetreden ende voorts in tegenwoordicheyt van welgedachte Zyn Ed[t]. de Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens verschenen wesende, wierden er drie cherges door de musquetterye en tusschenbeyden van de punct den Diamant negen canonschooten gedaen, ende waermede de militairen weder aff- ende een yder nae haer bescheyden plaets trocken, luydende wyders de missive van den Conincq van Ternaten Quitchil Amsterdam nae gedane vertalinge uyt het Maleyts aldus:

Ick Sibat Sibori, Prins Amsterdam, Coninck van Ternaten, die door niemandt anders met Godts genade myn coninckryck kan hebben dan door d'E.

(¹) Er staat: *hibylste*.
(²) Dit *per* ontbreekt in het HS.

Comp., op wien alle myn hoope is ende myn overschaduwt, oock heere is die myn helpt, die oock myn eere is ophoudende, ick stiere de brief uyt een suyver, oprecht herte sonder geveynstheyt aan myn beminde grootvader Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, die myn verderff niet hebben wil maar myn is helpende tegens alle myne vyanden, groot en kleen, die myn verderff en schade begeeren.

Dat doet my schryven alsoo Majuda, myn gewesen schryver, die ick voor desen veel ende uyt dootsnoot hebbe geholpen, ten tyde hy het schip van myn vader Mandarsaba heeft bedorven ende de middelen daervan onder hem ende achter de handt gehouden, daerdoor is myn vader, die Godt de Heere uyt dese werelt heeft geroepen, op hem soo boos en vergramt geworden dat hy hem op staende voet heeft laaten willen dooden, alsoo toen syn misdaet soo claer was als de straelen van de son, want Majuda alle de beste goederen en middelen voor sichselffs achterhandt heeft gehouden ten tyde myn vader sturff, ende alswanneer den hemel my tot Conincq verkoos heeft hy oocq aengegaen met rasen, tieren en ageren ende gesocht my van myn coninckryck ende croon aff te houden, ende hoewel hy een slaeff is ende gansch geen deel aen 't coninckryck hadde, heeft evenwel door toestemminge van Babatos ende Saasivos (1) endaen en sarach met geweldt de vergaderingh willen bywoonen, om aldaer tegen te zyn ende te stemmen dat icq niet mach hebben 't gene my rechtvaerdich is toecomende, ende na dien tyt heeft hy my veelmalen tot myn verderff ende schade gebracht ende gedurich my in groote schulden laten sitten, 't welcq my heeft onderdruct.

Die myn hert geport heeft met myne broeder ende de Boutonders te beoorlogen, alsmede die myn aengehits heeft van de Comp. aff te eysschen eenige landen op Amboina, gelyck hy my gesocht heeft wys te maecken dat 't myne waeren ende daernae heeft hy sich omgekeert tot zyn eygen interessen.

Die 't hair affgeschooren ende de huyt gevult (2) heeft van myn volcq die hy maer goetdachte; hy heeft genomen gout van 't volcq, jae kinders van hunne ouders, die hy tot slaven heeft gebruyct, ende heeft noch veel quaet ende onredelycke dingen gepleecht, dat ons niet te vergeven zy.

Die my onder al myn volcq quade naem ende faam heeft gegeven ende op myn naem veel onredelyckheyt ende gewelt gedaen, die de stam ofte oorsprongh is van 't eerste verschil met Tidore, met wien hy gehandelt ende gesproocken heeft als een mensch die zyn landts vreede nydich ende hatich is.

Die geweest is den wechwyser dat de Babatos ende Soasivas nae

---

(1) In margine is hierbij geschreven: *N^ta^*. (d. i.: Nota) *dit beleeckent Ryxstenden en Raatsheeren.* Hoe de volgende woorden moeten worden gelezen is moeielijk te gissen; denkelijk schuilt er een eigennaam onder.

(2) Lees: *gevilt.*

my niet hebben willen luysteren noch gehoor geven, met één woort, hy is een mensch die geheel in alle schelmstucken versleten is.

Dit alles is de man die icq met toestemminge van alle myn Babatos als een mensch die veel quaet ende misdaet heeft gedaen aen myn grootvader den Gouverneur Generael bevele, die de Comp. heeft misdaen ten tyde hy veel volcq van Gorontale veel onredelyckheyt ende schande heeft gedaen; ick sture hem nu, niet begerende hem te pardonneren, maer hy een oudt man zynde, versoecke d'E. Comp. hem niet te dooden, maer laet hem leven soolang den hemel 't hem gunt, doch versoecke met ernstige bede, soolange hy leeft, hem hier off ontrent ons niet te laten comen, ende my is van de Gouverneur gesecht van 't eylandt genaemt Mauritius, vanwaer hy noch niemandt die daer zyn hier met eenige correspondentie can houden ende myn leet aendoen, weshalven icq, Kibat Sibory, Prins Amsterdam, verstae dat dat eylandt voor hem goet soude zyn, derhalve versoucke dat hy op 't spoedichste en 't sekerste aldaer mach gesonden werden; daerby zal my vruntschap geschieden ende weldaet zyn die icq met al myn macht ten nedrichsten sal trachten te vergelden.

Dese heb icq laten schryven in de Maleytse tale met Comp^e^ letters op den 4^e^ dach van de 6 maant Radjap in 't jaar des Propheets 1089.

Volght het translaat-briefken van den Conincq van Batchian voormelt.

Een brief uyt een suyvere, oprechte genegentheyt aan den Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India; voorts wat aangaat den brief van den Gouverneur Generaal, is nevens de schenckagie en paart wel en behouden tot ons overgecomen.

Verders nae dit heeft de Comp. bekentgemaeckt dattet niet recht was aengaende de 9 negoryen, ende U zoon den Conincq van Batchian secht dattet recht is, maer daeronder syn vier die my niet begeren ende d'andere vyf nemen myn aen. Die my verwerpen zyn: d'eene is Zaway, de twee Saliman, de derde Hatouwy ende de vierde Lisibata, ende die tot my genegen zyn, d'eene is Toulassy, de tweede Jantilingh ende de derde Laulatouw, de vierde Babonty ende de vyfde Honty. Dit is 't geen U zoon de Comp. bekentmaect, opdat de Comp. mach volgen de rechtvaerdige waerheyt ende mildadicheyt volgens 't exempel Godts, want de vyf hooffden van de plaetsen die myn aenhangen zyn hier by my in de stad Batchian met haer schenckagie off hommagie.

Ick sende maer een jongen, die versoecke dat d'Heer Gouverneur Generael ende de Raden van India in dancq gelieven aen te nemen.

Ontrent den middach comt alhier direct van Cormandel te retourneren het schip den Blauwen Hulcq, eenelyck medebrengende een dubbelde missive, door den

Heer Gouverneur Jaques Caulier en raedt in dato 29 July uyt Palliacatta aen Haer Ed. geschreven, waervan de originele albereyts op den 8 September laestleden per het galliot de Snobber alhier aengebracht zy, bestaende wyders de ladinge van gemelte schip den Blauwen Hulcq in:

1213 packen diverse cleeden;

283¾ lasten rys, tesamen met den anderen bedragende.. ƒ 56350:10:2.

Cort nae de middach werden per een expres Javaens vaertuych nae Indermayo affgesonden drie brieven, d'eerste aen d'E. Heer Admirael Anthonio Hurdt mitsgaders den raedt op Jappara, de tweede aen den resident tot Samarangh ende de derde aen den resident tot Tegal, verselt met een cleen geleytbriefken aen d'E. Jacobus Couper, ten principalen dienende om de bovengeciteerde brieven met de jachiens Orangie ende de Snaeuw voort te senden in manieren als by het brieffken, op gisteren affgegaen, zy geordonneert, luydende wyders de drie bovengeciteerde missives in substantie soodanich als hieronder uytgedruct zy, eerstelyck aenvangende met die aen de Heer Superintendent Hurdt ende raedt voorgeciteert:

dat tzedert het jongste schryven, op ultimo July laestleden per 't jachtje de Javaense Bode aen de Heer Superintendent Hurt affgegaen, Haer Ed. successive van syn E. en raedt ontfangen hebben vier brieven, gedateert ultimo July, 12 Augusto, 2 ende 12 September, de laeste uyt het veltleger tot Gogodon; item van de E. St. Martin en raedt uyt Jappara een missive de dato 15 July ende voorts eene van de residenten tot Samarangh dato 23 desselven maents; item van den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier ende den raed op Jappara drie brieven, gedachtekent 13, 14 ende 17 September, mitsgaders noch vier andere van de residenten uyt Tegal dato 29 July, ultimo Augusto, 12 September ende primo deser loopende maendt October, alle met hare bylagen daertoe gehoorende, uyt welcke Haer Ed. omstandelyck hebben connen sien, hoe sich de zaacken derwaertsover hebben toegedragen ende hoe de vyanden onder 't beleyt van den capiteyn Francoys Tack ontrent Damacq opgeslagen zyn, van hetwelcke gemeynt wert dat die rebellen al een smertelyck gevoelen weghgedragen sullen hebben;

dat Haer Ed. niet nodich achten, op alle de materien, in voorgeciteerde papieren vervatt, yets sonderlings te antwoorden omdat het gantsche wercq aen d'E. Heer Superintendent Anthonio Hurdt ende zyne brave officieren opgedragen ende overgegeven wert, ende waeromme gedachte Haer Ed. hun oocq des te lichter connen conformeren met de maniere van den optocht, soodanich als deselve albereyt met communicatie van den Sousouhounangh ende zyne voorname grooten vastgestelt ende ter handt genomen zy en dat noch te eerder, omdat het sich liet aensien den Prince Pougar voornemens scheen zyn broeder Aman Courat te erkennen ende te wycken mitsgaders tegen den algemenen vyant des rycx te adsisteren, daer men nae Haer Ed. beduncken niet al te swaermoedich in behoeft te zyn, sonder echter den Sousouhounangh van te grooten defidentie te willen beschuldigen, als wel het beste van syn broeders inclinatie connende oordeelen, ende waerom hy oock niet sonder reden schynt te hebben versocht dat geciteerde Pougar door d'Heer Superintendent moghte werden gerecommandeert ende geinsinueert sich mede in persoon met al

yn macht by zyne troepen te willen begeven, om alsoo tegelyck op het rigoureuste ıet algemene beste van haer ryck ende onderdanen te betrachten, ontrent hetwelcke laer Ed. vermeynen dat se waerlyck niet in gebreecken behoorde te blyven, siende le trouwhertige hulpe en bystant die haer door d'E. Comp. wort aengedaen; doch lewyl het Javanen zyn ende oocq de ervarentheyt ten overvloede heeft geleert vat van haer can werden verwacht, soo sal het oocq van Comp. macht ende t cloeckmoedich beleyt van d'heer Hurt ende de zynen moeten affdaelen, soo er yets ;oets van belangh onder des Heeren zegen uytgerecht sal comen te werden;

dat, alhoewel 't niet te ontkennen zy dat het eerste des zaysoens doorgeloopen s voordat men met het gros van Comp[s] macht op de been zy geraect, echter niet ıuyten hoope behoorde te wesen om het voornaemste ende swaerste ([1]) wercq eboven te comen, voornamentlyck soo hun de beginselen wat favorabel comen aen e stellen, verlangende nu Haer Ed. maer te verstaen wat door geciteerde Prince 'ougar op de twee brieven, door d'E. Heer Hurdt aen hem geschreven, zal wesen ;eresolveert ende hoedanich den verderen optocht nae Cadiry sall affgeloopen zyn, ılwaer gehoopt wert dat den rebel Troenajaja noch sal werden geattrappeert, hoevel seer veel van syn toestel ende preparatie tot de vlucht gesproocken wiert;

dat het middelerwyle niet wel te geloven zy Crain Gillisson sich soodrae ls zyne affgesondene Carre Roepa etc. van Batavia teruchquamen tegen d'E. Comp. oude formaliseren, om eerst onse besettelingen uyt Sourrebaya te doen verhuysen ın dan voorts haer personagie te speelen, temeer haer ondertusschen oocq by;ecomen sullen wesen de affgesanten van Crain Bissee, Carre Tacco ende den tolcq)no, mitsgaders den coopman Willem Bastincq, van Jappara aen hem affgeschickt, ıehalven dat hy oocq wel te weten sal comen Crain Bissee, die zy altyt hebben ;esecht alleene voor haeren Conincq te sullen erkennen, albereyts met den fluyt len Hasenburch met alle zyne ommeslach ende gevolch, tesamen sterck 402 coppen oo mans, vrouwen als kinderen, op Batavia verscheenen ende onder Comp. macht y, dat gemeynt wert almede niet weynich omsichticheyt in hem Gillisson zal 'eroorsaken, soo hy zich anders aen dese zyn broeder zooveel gelegen laet als ltyt zyn voorgeven en seggen is geweest;

dat syn jonger broeder Dain Mangaly nu eerst 6 dagen verleden weder van lantam nae Java's Oostcust is vertrocken, sonder Crain Tima met haer moeder nde broeder te hebben connen bewegen om met hem te gaen, gemerct de moeder ıaer genoechsaem hadde geconstringeert nae Jamby te vertrecken om haer met len jongen Conincq aldaer in huwelyck te begeven, daer se misschien niet beter nede sal vaeren als in haer eerste huwelyck met den ouden Conincq tot Bantam 'oormelt;

dat d'heer Hurt alsnu werden medegedeelt de copie-briefjes, successive van lantam ontfangen, ende insgelycx de rapporten van den coopman Jacob van Dyck nitsgaders oock van de briefjes, aen den ouden en jongen Conincq ende den resident 'aeff aldaer geschreven, ende oocq van de brieffjes, tusschen Haer Ed. ende de

---

([1]) Er staat: *swaertste*.

besettinge voor Indermayoe gewisselt, alle om tot speculatie te dienen ende mede opdat den heere Hurt niet onkundich mochte blyven van de baldadicheyt der Bantammers ende de vermeteltheyt haerer gedachten, alhoewel het schynt dat den jongen Sulthan sich daermede geensints wil bemoeyen, als gelyckende den oorloch met syn bysonder interest niet te connen accorderen, nadien zyn broeder in huwelyck is hebbende de dochter van den listigen Key Aria Monjaja, die het voornaemste bewint van de policie en de militie in handen heeft ende met syn schoonsoon tegen geciteerden jongen Vorst seer nydich is, dat hem oocq niet onbekent zy ende waerom hy deselve oocq niet veel toebetrouwt, 't geen Haer Ed. niet naelaten onder de handt te voeden, trachtende ondertusschen met dat petelante volcq noch buyten rupture te blyven om soodoende tyt te winnen, immers teminsten tot soolange dat het de Comp. wat beter sal gelegen comen, sonder nochtans te gedoogen dat degeenen die onder Comp^{s} bescherminge gehooren door haer beledicht ende onderdruct comen te werden;

dat, dewyle Haer Ed. voor seker zyn bericht den Bantamsen Sulthan van Turtiassa (alwaer hy jegenwoordich zyn hoff hout) expresse besendinge stont te doen over Sourebaya aen Crain Gillisson ende Troenejaja met drie stucken canon, onder belofte van noch verdere adsistentie, d'E. Heere Admirael Hurdt mits desen volgens 't arrest, dato 3 deses in Rade van India genomen, wert gequalificeert alle soodanige vaertuygen met ammonitie van oorlogie vyandelyck aen te tasten ende onder Comp. gewelt te brengen, 't zy dat den oorloch met Bantam comt door te breecken off niet, en dat, naedien tot het overbrengen van gemelte canon stont te werden gebruyckt den ouden Maccassaersen Maleyer Intchie Alwadin, die de voornaemste werckmeester is geweest van Teroenajaja's rebellye ende sich oocq op hooge straffe heeft verbonden, voortaen van hem alsmede Crain Gillisson aff te sullen blyven, d'E. Heer Hurt almede wert geauthoriseert deselve, aldaer gevonden werdende schoon in Bantamse commissie, aen te snoeren en ([1]) als een openbaer vyant te tracteren, temeer dat uyt syn quaden raedt niet als veel quaden raedt gebrouwen staet te werden:

dat de acte, den coopman Bastinck medegegeven, bondich ende crachtich genoech is om Crain Gillisson ende de zyne aen de contracten, door d'Heer Directeur Generaal Speelman met de Maccassaren gemaect, te verbinden, soo se hun maer nae het besweeren derselver daerinne getrouwelyck willen dragen, in welcken gevallen vermeynt wert dat se machtich ende bequaem genoech soude wesen om Troenejaja indien hy quam te vluchten te onderscheppen, ofte tenminsten in zyn wechtocht soodanich te becommeren, dat hy niet veel bagagie soude connen medeslepen, wanneer hy oocq op Baly niet veel heul off troost soude vinden, een natie synde die niet gewoon syn ymant veel courtosie te bewysen als om haer eygen gewin ende proffyt;

dat indien Tronajaja voormelt zyn vlucht nae het eylant Solombo vastgestelt heeft, hetselve sekerlyck schynt te willen seggen, dat hy alleen niet ([2]) de Javanen

([1]) Dit *en* ontbreekt in het HS.
([2]) Lees: *niet alleen.*

die nogh by hem syn niet vertrouwt maer oocq selfs niet den Maduresen, gemerct hy anderssints zyn retraict vrywat veyliger nae dat eylandt soude connen nemen, ende hetwelcq soo zynde, vermeynen Haer Ed. dat, indien hy eens aen 't vluchten raacten, hy niet alleen het meesten van zyn buyt soude moeten achterlaten, maer dat hy oock zyn meesten aenhangh ende welhaest syn eygen leven soude comen te verliesen, waerover de Javanen selve niet bedroeft soude behouven te wesen;

dat het voor seker ende gewisch wert gehouden, schoon voorgeciteerden rebel al verdelcht mocht zyn, de Maccassaeren echter niet gaerne het lant van Java soude willen verlaten, 't gene evenwel moet ende behoort te wesen ende in 't welcke oocq by Haer Ed. geen groote swaricheyt can werden voorsien als maer het voornaemste wercq sal wesen verricht;

dat Haer Ed. uyt het jongste briefken van de Heer Superintendent Hurdt dato 19 September uyt het veltleger tot Colangh hebben gesien, het werck in den optocht hoewel langsaem sich al vry wel begon te schicken en de vyanden aen d'eene zyde voor het legertje onder den capiteyn Renesse en Mulder en aen d'andere zyde voor dat onder capiteyn Tacq veltvluchtich waren, hoopende middelerwyle datter van de belofte, door den Prince Pougar by zyn antwoordbrief aen de heere Hurdt ende zyn broeder den Sousouhounangh gedaen, mede yets goets sal wesen gevolcht ende ingevalle dat evenwel mochte wesen misluct, soo vermeynt men echter dat een goet succes van saacken ontrent Troenejaja hem genoechsaem soude vernederen ende voor zyn broeder doen buygen;

dat het middelerwyle te verwonderen zy, onder d'onse sulcke godvergeten menschen gevonden werden die hun niet ontsien tot de vyanden over te loopen, gelyck al weder, God beter 't, tot leetwesen was geschiet;

dat Haer Ed. oocq by het bovenaengeroerde briefken hebben gelesen hoe het sich heeft toegedragen ontrent het verleenen van des Sousouhounangs acte tot den vryen handel aen de Deenen ende waerinne Haer Ed. hun oocq niet hebben misgist, oordeelende dat den Sousouhounangh daerin moste wesen verleyt, gelyck hy selve verclaerde door Mandaraka, syn lieflingh, te wesen geschiet;

dat ondertusschen den provisionnelen lieutenandt Nicolaes Christiaensen, die den principalen aenleyder van 't wercq geweest ende met het jacht Voorhout op Batavia verscheenen is, daerover politicquelyck sal werden gecorrigeert omdat voor de justitie de bewysen tot syn overtuyginge soude comen te gebreecken;

dat het voortaen van des Sousouhounangs sorge sall dienen te wesen, allomme soodanige ordre te stellen, dat d'E. Comp. in haer voorrechten ende privilegien niet comen te werden vercort, ende ten welcken belange Haer Ed. oocq vermeynen den voorslach, door Zyn Hoocheyt gedaen, om geene vaertuygen, vanwaer se oocq mochten comen, in syn landt ten handel te admitteren als die daertoe Compˢ passeduls quamen te verthoonen, te zyner tyt wel in consideratie ende opmerckinge zal genomen mogen werden;

dat het ondertusschen nu schynt off Comp. cleedenvertier door den toevoer van andere coopluyden niet weynich benadeelt wert, 't welck men vermeynt, als

de zaacken wat beter gestelt zyn ende den Sousouhounangh de clem van de regeeringe wat vaster in handen heeft, wel te remedieren sal wesen;

dat d'E. Comp. oocq niet in gebreecken sal mogen blyven, de Moorse cleeden sooveel te weeren als mogelyck zall wesen, ende waerom Haer Ed. oocq by resolutie van 9 Augusto laestleden wegens 't verleenen van pasceduls tot Malacca soodanigen besluyt hebben genomen, als by 't extract nader can werden gesien;

dat het door d'heer Hurdt oocq seer wel is gedaen, den Banjarees zyn versochte pas nae Malacca te weygeren, als de meninge wesende dat geen andere zeebrieven behoorde te werden verleent, als tot het bevaeren van de Javaense cust selfs, nae het Oosten sooverre als deselve reyckt tot Baly incluys ende ten Westen niet verder als tot Battavia, ofte op 't eyland Borneo aen des Sousouhounans onderdanen selfs, omdat die gewoon zyn verscheyden plaetsen van dat eylandt met haer eygen geweven doecken ende cleene snuysteringen te bevaeren, 't geen oocq de Comp. geen naemwaerdige prejuditie toebrengen can;

dat d'Heer Superintendent uyt het brieffken, den 5 courant nae Bantam geschreven, sal comen te blycken hoe Haer Ed. uyt goede insichten op het ernstich versoecq van den jongen Conincq tot Bantam om deselve wat te caresseren aen hem hebben vergunt twee pasceduls (copielyck hiernevens gaende) voor twee van syne vaertuygen om op Tegal ofte Jappara te mogen vernegotieren acht picols amphioen, zynde Sammarangh voorbedachtelyck niet genoemt, omdat men haer niet gaerne daer hadden ende omdat men het bevaeren van die revier voor de Comp. alleene tracht te houden;

dat d'heer Hurdt haer het effect van aengetogen zeebrieven can laten genieten onder soodanige limitatie als by deselve uytgedruct zy, verdacht wesende, soo het wercq met Bantam tot openbare rupture quam uyt te barsten, deselve noch haer ingeladen goederen niet tot buyt te maacken maer te sequestreren ende nae Battavia te senden om wyders over deselve te werden gedisponeert;

dat hier by copye nevens gaet de jongste missive, met den Hasenburch van Maccassar ontfangen, dicterende dat Radja Palacca met de schepen Flaman ende Terthoolen nae Batavia stont over te comen ende in passant een goet deel van syn volcq op Jappara off Samarangh aen landt setten soude om soodanige ordres nae te comen, als hem door d'heer Hurdt ofte ymand van syn Ed[s] wegen sullen werden gegeven;

dat volgens de geruchten de verschyninge van den gewesen Goasen Conincq Crain Bissé ende de verwachtinge van den Conincq Palacca alhier tot Battavia op Bantam al vry groote alteratie schynen te hebben verwect, jae soodanich dat den ouden Conincq beyde zyn broeders, de Pangirans Kidol en Coelongh, haer geweer had doen affleggen, van hetwelcke men echter het rechte bescheyt noch niet heeft, maer wert middelerwyle voor seker gehouden dat, indien het wercq onder de commissie van de heere Hurdt eenichsints wel comt te slagen, waeraen Haer Ed. weynich twyffelen, den Bantammer alsdan welhaest een anderen tael sal leeren spreecken, gemerct zy daerop hun ooch schynen te houden, hun dagelycx voedende ende streelende met de hoope van ons quaet succes, sullende middelerwyle wel-

haest comen te blycken wat se nae het eyndigen van haere poassa tegen d'E. Comp. sullen durven bestaen te ondernemen, wenschende Haer Ed. maer wat beter van chialoupen ende cleene vaertuygen te wesen voorsien, om daermede het vaerwater ten minsten tot de hoeck van Lossany ([1]) te connen becruyssen ende waeromme oocq wert gerenoveert de recommandatie van voorheen, omme op Java's Oostcust sooveel bequame contings etc. te versamelen als eenichsints mogelyck zal syn;

dat mits desen oock wert gerecommandeert het besorgen van allerhande bequame houtwercken ende wel voornamentlyck riemhouten tot op 3 à 400 stucx, al soude den prys des incoops oocq met een reael per cento moeten werden verhoocht, middelerwyle dat Haer Ed. willen verhoopen de houthackerye in 't district van Rimbangh al tamelyck aen de gangh sall wesen geraact, soo maer de residenten daertoe behoorlyck devoir hebben besteet, 't geen voortaen van haer plicht sal moeten zyn;

dat Haer Ed. gedencken binnen corte dagen nae Japara af te schicken een bodem met een bequame lastpoort om de gereede houtwercken aff te haelen, doch dat quaelyck een bodem is uyt te vinden om het swacke schip Zuytpolsbroecq te vervangen, voor hetwelcke echter sorge sall werden gedragen, omdat dien affgevaeren bodem niet langer voor Jappara post con houden als uytterlyck tot halff November, wanneer deselve sonder langer uytstel vandaer sal moeten vertrecken;

dat Haer Ed. uyt de voorgeciteerde missive de dato 2^en^ September hebben gesien, welcke schepen ende scheepjens nootsaeckelyck opgesonden diende van Java's Oostcust nae Batavia ende waervan Brederode, Silversteyn, Samson, Voorhout en de Engelse Anna albereyts overgecomen zyn, by dewelcke nu noch werden verwacht de jachjens Corea ende de Fortuyn, aen alle dewelcke sooveel sal te vertimmeren ende te repareren vallen, dat men quaelyck weet waer men het houtwercq vandaen sal haelen, gemerct oocq het bayenhout al ten meerendeele hier zy geconsumeert ende beswaerlyck valt te crygen;

dat de andere bodems, onder de commissie van de heer Hurdt verbleven, voor wel besteet ende geemployeert werden gehouden ende by het overblyven van de hoeckerboot de Goutvincq geen verachteringe ofte verhinderingh sal geleden werden;

dat de jachjens Snaeuw en Orangje wel tot nodich gebruyck in den train sullen aengehouden mogen werden ende gelooft wert, indien den heere Hurdt van de voorgenomen vlucht van Troenejaja nader sekerheyt mocht hebben, in sulcken gevalle de cruyssende vaertuygen van voor Toeban en Sidayoe nae 't naeuw van Madure gesonden sullen zyn om in 't vaerwater op hem te passen ende te waken;

dat Haer Ed. oocq onder de Japaarse papieren ende bylagen hebben overgecregen een nieuwen eysch, op ende buyten dewelcke nu overgesonden werden de ondergenoemde coopmanschappen ende nootwendicheden, om de heer Hurdt soo ten behouve van den train als voor de commercie in geene dingen verlegen te laten, te weten:

([1]) Lees: *Lossary.*

In 't jacht Orangie:

51 packen diverse cleden en lywaten;
400 stucx zyde patholen op groene gronden;
14 canassers amphioen, dat alle den voorraet is, onder vertrouwen dat deselve een goede marct sullen comen aen te treffen;
75 ℔ gesorteerde spyckers;
6 stucx muscovise juchten;
12 riemen papier;
6 huyden zoolleer;
10000 stucx dackpannen;
6 stucx dreggen;
50 stucx Hollandts zeylgaern;
1 kist met chirurgynsinstrumenten;
4 platen root cooper;
6 stucx velttrommels;
100 stucx tromvellen;
2000 stucx snaphaenroers;
400 kippen stroolond ende voorts eenige dingen van minder belangh;
20 leggers aracq........ }
1 legger goede secq.... }
2 vaten mom.......... } voor 't comptoir Japara;
1 vat Rotterdammer bier }

In de Snaauw:

10000 ponden buscruyt............ }
6 stucx gesorteerde cogelformen }
1 legger goede France wyn.. . }
1 legger goede secq........... }
½ legger delicate Rynse wyn... } voor de Heer Admirael Hurt apart uytgeteeckent;
3 vaten nieuwe mom......... }
2 vaten Rotterdammer bier.... }
1 vierendeel Delffse boter...... }

alles by facture breder gespecificeert, met den anderen costende *f* 25348 : 1 : 11:

dat geciteerde twee scheepjens zyn geordonneert Tegal ende Sammarangh aen te gieren, opdat de residenten aldaer uyt dat cargasoen soodanige goederen en coopmanschappen mogen lichten als hun van noden mochten zyn, ende tot welcken eynde nu oocq soodanich aen haer wert geschreven als de afschriften daervan conden vertoonen, met recommandatie nochtans om de meergemelte scheepjens niet langer daermede op te houden;

dat de prysen, op Japara voor de patholen, grove bethilles en cleene tambycaatchien bedongen, seer wel connen passeren, doch dat voor de groote tambycaatchiens

na advenant te weynich zy geboden, die echter, niet meer als maer 10 realen 't corgie connende haelen, wel sullen mogen werden vercocht, ende soomede de committers tegens 35 rd^{s} het corgie, omdat die anders nergens noch soo wel gesleten souden connen werden;

dat soo daer als (¹) eenige gordel- en tapechindos mitsgaders cleene tamby-caatchiens van Cormandel overcomen, daervan party nae Java's Oostcust gesonden sullen werden, ende sulcx meer als men middelerwyle sal comen te vorderen en te eysschen;

dat den ouden Damacksen houtleverancier Sipta Naya alhier verscheenen en tegen schipper Carsten de Gilde gehoort zynde, gemelte de Gilde met een originele quitantie van den Tommagon Wira Nata ende noch eenige andere papieren daertoe specterende ten vollen heeft doen blycken, de houtwercken, op Damacq ontfangen, behoorlyck betaelt te hebben, tegen hetwelcke geciteerde Sipta Naya oocq niet-metal te seggen wist, sulcx hy zyne pretentie, soo hy eenige heeft, van den Tommagon Wiera Nata voormelt sal moeten vorderen, die oocq, soo hy hem al niet te wil en weet (²), gehouden sal wesen van de ontfangen penningen reeckeningh aen synen heer den Sousouhounangh te doen, gemerct de houtwercken niet hem, maer den overleden Calangsen Tommagon hebben toebehoort, die se genouchsaem aen de Comp. geschoncken ende Sipta Naya eenelyck versocht hadde, daervan aenwysinge te willen doen;

dat van de 69 siecken en impotenten, met Silversteyn nae Batavia overgesonden, eenige gestorven ende andere weder soodanich gereconvaliseert zyn, dat se niet hebben behoeven in 't sieckenhuys te werden bestelt;

dat Haer Ed. jegenwoordich van tarwe tenemael onvoorsien zyn, soodat men daervan alsnu niets senden can;

dat den broeder van den overleden capiteyn der Chinesen tot Jappara, Joenka, nu selffs derwaerts vertrect om zyn broeders boedel te redden, sullende misschien wel inclineren sich aldaer in zyn plaatse terneder te setten, zynde bekent voor een persoon van geprobeerde trouwe;

dat besyden de andere bylagen voorengeciteert nu mede wert overgesonden de notitie van aengecomen ende vertrocken schepen mitsgaders de memorie van nouvelles;

dat Haer Ed. tot leetwesen de groote dibiliteyt van den capiteyn Sloot is tevooren gecomen, 't welcke noch niet ten goeden verandert wesende, soude zyn E. wel mogen werden toegestaen een keer nae Batavia te doen;

dat de gedane groete van Syn Hoocheyt den Sousouhounangh Haer Ed. aengenaem is geweest, met recommandatie dat d'E. Heere Hurt Haer Ed. genegen gebiedenisse aen gemelte Syn Hoocheyt wederom gelieve te doen benevens de condoleance over het affsterven van syn dochter, tot welckers uytvaert de gedane verstreckinge inevitabel schynt te syn geweest, onderwylen dat Haer Ed. oordeelen

(¹) Denkelijk te lezen: *soodrae als.*

(²) Mogelijk te lezen: *soo hy hem al uyt te stellen* (d. i. aan den praat te houden) *weet.*

het beter sonde zyn, zyn soontje Radeen Sena op Japara te laten, als deselve tegens de afradinge van den Heere Superintendent Hurt nae 't leger te ontbieden;

dat desen brief wert geconsigneert aen d'E. Cornelis Bartelsen Marchier en raed op Japara, om nae genomen lecture wyders aen d'E. Heer Hurt voortgesonden te werden.

Volght den corten inhout van 't briefken aan de residenten tot Samarangh voorgeciteert:

dat Haer Ed. van den boeckhouder Christoffel Outers met het jacht Batavia ontfangen hebben een cleen briefken uyt Sammarangh, gedachtekent primo Augusto laestleden, daerop niets te rescriberen valt, gemerct gerefereert wert aen de ordre die door d'Heere Superintendent derwaerts sal werden gegeven;

dat den resident Evan Jonaszen mits desen ernstich gerecommandeert wert, sich beter in 't bevorderen van 's Comp. dienst ende interest te evertueren als den voormelten Outers door indispositie ofte nalaticheyt heeft gedaen, ende waerdoor hy oocq zyn apparent advancement seer teruggegeset heeft;

dat dese ten principalen dient tot geleyde van de factures van 't gescheepte in de twee jachtjens Orangie ende Snaauw, met qualificatie omme daeruyt sooveel cleden, patholen, amphioen etc. te mogen lichten als ten meesten voordeele van de Comp. ginder sullen geoordeelt werden te connen vertieren, gesustineert werdende dat de sleet op Sammarangh nu al vry groot behoort te wesen, doordien de Mattaramse coopluyden jegenwoordich in meerder getal ende familiaerder afquamen als tevooren;

dat Haer Ed. sich middelerwyle over het yverlose comportement van den gouverneur Keey Agaby Alad Alad ende de andere gestelde regenten verwonderende zyn, doch dat, soo zy hun in 't vervolch niet beter comen te quyten, d'Heer Superintendent geen middel sal gebreken om daerin nae vereysch van saacken te voorsien ende insgelycx mede in de morsseryen, die door het wyf van Sipta Wangsa ons en 't vermogen van Mandaraka ([1]) op Tenbayoe werden gepleecht, als haer vrywat beter sullende passen de twee aengenomen vaertuygen chialoupsgewyse op te maecken, omdat men om sulck slach nu ten hoochsten verlegen zy;

dat men sich by dese occasie op Samarangh oocq van cruyt, londt en araeq sal vermogen te versorgen, soo het aldaer van noden is, sonder echter de scheepjens in haer reyse eenich verlet te doen.

Volght nu den inhout van het laatste briefken aen de regenten ([2]) tot Tagal:

dat Haer Ed. ontfangen hebben de brieffkens van de residenten uyt Tegal dato 29 July, ultimo Augusto, 12 September en primo deser maendt October, op

([1]) De voorgaande woorden, van *ons* af, zijn hier door den corrector in het HS. tusschen den regel bijgeschreven, wellicht op eene verkeerde plaats; mogelijk moesten zij komen na het volgende *haer*, tenminste als men ze daar plaatst krijgt deze onzin een soort van zin.

([2]) Lees: *residenten.*

dewelcke niet veel anders te rescriberen valt als mits desen te ordonneren de beveelens, door d'Heer Admirael Hurdt aen haer gegeven, promptelyck te observeren ende nae te comen;

dat hiernevens gaet een origineel briefken, in dato 18[en] Augusty door d'Heer Admirael Hurdt aen de residenten tot Tegal geschreven en abusive door den burger Pieter Albertzen op Batavia aengebracht;

dat den borger Abraham Labas de contingh, op Tegal aen hem geleent, behoorlyck aen d'E. Comp. overgelevert ende de ingeladen pady tegen 4 rd[s] 't hondert aen deselve vercocht heeft ende dat, indien uyt het nieuwe gewasch derwaertsover yets meer zy te bemachtigen, zy met (¹) 10 à 12000 bossen tot een civile prys ingecocht mogen werden;

dat Haer Ed. uyt het laeste briefken omstandich (²) hebben gesien hoe 't daer synde Jaavaanse vyants leger, ontrent Ajoebarangh ende Surgasary geposteert leggende, in groote verlegentheyt waeren vervallen ende wel geheel soude mogen comen te verdwynen, soo haer niet tydich toequam het verwachte secours en ontset van Bantam off Cheribon, van hetwelcke alhier al soo weynich als op Tegal wert gehoort, bezyden hetwelcke oocq niet te geloven zy die van Cheribon hun soo lichtelyck in den oorloch soude connen begeven, doch dewyle voor tegenwoordich onder de Bantamse heerschappye schynen te staen, soo mach den een soowel als den ander voor suspect gehouden werden, temeer de Bantammers niet alleen stercq dreygen nae 't eyndigen van haer poassen op de been te willen comen, maer hun oocq albereyts van Indermayoe ende eenige plaetsen daeromher gelegen meester hebben gemaect ende om van 't een en 't ander dos te beter kennisse te mogen hebben, soo werden de residenten mits desen gequalificeert, de overgaende papieren aen d'Heer Hurt te mogen lesen sonder echter daervan yets te divulgeren, by dewelcke gevonden sullen werden twee copyen pasceduls, aen den jongen Sulthan tot Bantam verleent, in voldoeninge van dewelcke de Tagalse residenten haer in den vercoop van de medegebrachte amphioen niet hinderlyck sullen mogen zyn, doch op haer doen en laten echter goede achtinge nemende, ten dien eynde altyt een vertrouwt persoon met haer doende gaen, onder voorwendinge dit soodanich Haer Ed. ordre is opdat se niet door de Tegaelse inwoonders (³) beledicht mochte comen te werden, blyvende inmiddels voor haer lage wel op hoede ende in goet postuyr van defentie, 't welck de Javaense regenten van Tagal, Pamalangh, Pacalongan etc. mede wel sonder veel wint te breecken soetjens tekennengegeven (⁴) mach werden, gemerct gemeent wert, soo dat Bantamse volckje hun verder op Cheribon comen uyt te breyden, dat se in sulcken gevalle haer eerste toelech op Tegal wel soude mogen maacken, 't welcq comende te gebeuren sullen de residenten niet in gebreken mogen blyven, daervan ten spoedichsten aen Haer Ed. ende oocq aen de Heer Admirael Hurd kennisse te doen;

(¹) Denkelijk moeten deze twee woordjes wegvallen.
(²) Er staat: *ernstandich.*
(³) Er staat: *inwoonwoonders.*
(⁴) Er staat: *te kennen te geven.*

dat de residenten het gebrecq van houtwercq ende vaertuygen in achtinge moeten nemen, en het een puyr wandevoir van de Tegalse regenten zy, dat se Comp. pagger niet nae behooren hebben willen voorsien, ende soomede van den gouverneur van Pamalangh dat hy in het affbrengen van de houtwercken in gebreke zy gebleven, hoewel die menschen altyt yets tot haer verschooningh weten in te brengen;

dat het niet buyten apparentie van waerheyt zy, 't geen den Chinees Ipoauko aldaer heeft gesecht, te weten dat de Javanen 4 Chinesen op Batavia thuyshoorende soude hebben vermoordt, ende waerom oocq nae die zaecke staet vernomen te werden, verstaende Haer Ed. verders wel uytdruckelyck dat de twee Javanen, door den sabandaer Marta Jaja in de revier Caliangsa aengehaelt, nevens de goederen by haer gevonden in versekeringe sullen werden gehouden ofte aen de residenten overgegeven, in welcken gevalle gemeynt wert dat se haer schelmstuck wel sullen comen te bekennen;

dat in dese gaet geslooten copie factura van het cargasoentje, in beyde de scheepjens geladen, ten eynde de residenten op Tegaal sooveel van de coopmanschappen zullen mogen lichten als se oordeelen met goet voordeel te connen werden vertiert, ende soomede sooveel van 't cruyt, lont, aracq etc. als men van noden sall hebben, sonder echter gemelte bodemptjes daerdoor in hare reyse te verletten, zendende deselve nae de gedane lichtinge aenstonts met het briefken ende de copie facture weder voort nae Samarangh.

11 *d°*. In den morgenstont andermael met den capiteyn der buytenforten Willem Hartsinck binnen 't casteel gecomen ende by Zyn Ed[t]. verschenen zynde de Samadangse gesanten, hiervooren op den 8 deses laest genoemt, soo crygen deselve affscheyt ende mede een briefken, door Haer Ed. in 't Javaens aen haer meester den Pangiran Key Ranga Gompol tot Sammadangh geschreven, in onse tale aldus luydende:

Den Gouverneur Generaal Rycklof van Goens ende de Raden van India tot Batavia senden desen brief aan den Pangiran Depatty Samadangh, met toewenschinge van mannelycke stantvastige couragie en overwinninge tegen syn vyanden.

Het zyn nu acht dagen geleden dat wy door des Pangirans affgesonden Praya zynen brief hebben ontfangen ende daerby gesien dat de Bantammers en Balyers tot Intchiassem ende Pamanoecan noch al niet verdreven waeren, dat ons ten hoochsten verwondert, want schoon er oocq 15 van de vyanden dootgebleven waeren, zoo blyct nochtans dat zy met haer cleene macht alle volckeren van den Pangiran van Sammadangh tot Pamanoecan ende elders als vervaert maacken ende de meester daer overal speelen, dat wy soo niet hadden verwacht, ende noch minder dat al het volcq van Indermayoe voor maer 200 dier Bantamse Balyers hun soude op de vlucht begeven hebben ([1]), latende 16 Hollanders, die aldaer hun te hulpe bygecomen waeren, alleen staan, ende dewelcke haer om 't verloopen van den sabandaer ende al de

([1]) Er staat: *hebbende.*

Javanen weder nae boort begeven hebben, om welcq quaet voor te comen ende die rovers te verdelgen wy dan nu wederom veel schepen ende volckeren nae de revier van Indermayoe hebben affgesonden, met ernstige last ende begeerte dat den Pangiran Samadangh zyn volcq beveelt ende inprent, dat se sich als mannen ende niet als wyven tegens de vyanden moeten dragen, wanneer die cleene troepen welhaest verslagen ende uytgeroeyt sullen zyn ende de landen in rust geraeken, alle hetwelcke den Pangiran gelieft in zyn gedachten te nemen ende oock zyn grooten ende volckeren met ernst te vermanen dat se cloeck zyn moeten, opdat het u land en volcq van den hemel althoos mach welgaen, dat wy wenschen; zynde Zaddy Praya 't selve oocq bekentgemaact nevens alles wat van onse ordre zy, die nu daerom weder tot de Pangiran spoedich teruggekeert met desen brieff en onse vriendelycke groetenisse.

(*Onder stont:*)

In 't Casteel Batavia den 11en October 1678.

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*terzyden stont Comp. segel in roode lacke gedruckt*).

In 't geselschap van de voorgeciteerde Javaanse Sammadangse gesanten zyn mede te lande vertrocken 2 onser Balyse ingesetenen van capiteyn Mangus, eenelyck maer om, tot te meerder versekeringh, voor de derdemael aen de Balyers, haer tot Goedegoedoe onthoudende, over te brengen ende te bestellen de vergiffenis- ofte pardonbrief, op primo Juny voor d'eerste ende op den 29 des affgeweken maants September voor de tweedemael albereyts derwaerts geschict, ten eynde die ruwe ende robuste gasten in dese troubleuse tyden van de Bantammers aff ende aen onse zyde getrocken mochte werden, gelyck zy oocq aen den lieutenant van den Eeden op zyn jongste aenwesen aldaer hebben belooft, d'E. Comp. voortaen behoorlycke onderdanicheyt ende gehoorsaemheyt te sullen bewysen ende wyders bereytwillich alsulcke diensten te verrichten als haer opgelecht soude connen werden.

Dese voormiddach zyn door den licentmeester en sabandaer Ocker Ockersen, verselt met den oppercoopman Hendrick van Outhoorn, den coopman Adriaen Pyck ende ondercoopman Hendrick Cansius mitsgaders den capiteyn der Maleyers, van boort gehaelt en ([1]) binnen 't casteel gebracht de Boutonse briefbrengers met de missive van haer Conincq, hiervooren op den 4en deses by 't arrivement van de fluyt Spanbroecq al geïnsereert, hebbende eenelyck maer de comp. militaire in 't geweer gestaen, gerangeert van de hooftwacht tot aen de puye van de wooninge van Zyn Edt. den Heere Gouverneur Generaal, sonder datter eenige eerschooten door musquetterye off canon zy gedaen, werdende nae een weynich vertoevens geciteerde briefdragers weder nae haer logement geleyt.

12 do. Des morgens ontrent de cloecke ([2]) acht uyren wert den gewesen

([1]) Dit *en* ontbreekt in het HS.

([2]) Lees: *clocke*.

Coninecq van Goa, Crain Bissé, op den 3 deses met de fluyt den Hasenburch van Maccassar te deser rheede verscheenen ende daegs daeraen met de vereyschte statie nae zyn persoon ende waerdicheyt aen land gehaelt ende in zyn logement geconduiseert, door d'E. licentmeester Ocker Ockers, verzelt met den oppercoopman Jacobus de Ghyn, den capiteyn Herman Egbertsen en borgercapiteyn Abraham Struys mitsgaders den capiteyn der Maleyers, te voet binnen 't casteel ende voor Haer Ed. voor de eerstemael ter audientie geleyt, dewelcke dan in de vergaderzaal verschenen wesende, soo gaff hy aenstonts aen Zyn Edt. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens over zyn cris, versoeckende vergiffenis van zyn misdaden in de jongste opstant ende rebellie, soo hy deselve tegens d'E. Comp. ende d'algemene bondtgenoten mochte hebben begaen, nae 't welcke hem dan door Zyn Edt. hoochgemelt gewesen synde neder te sitten op een der stoelen tegenover de tafel staende, met byvoeginge dat hy sich maer gerust soude stellen ende zyn gebreck, soo hy yets van noden mocht hebben, den sabandaer Ockersen bekent te maacken, soo betuychde hy daerop wyders de E. Comp. voortaen in alles gehouw ende getrouw te sullen wesen, ende waermede deselve dan weder, naedatter eens een glaesie rondgeschoncken ende een pynangh genuttieht was, vriendelyck affscheyt wiert gegeven, gaende voorts uyt het huys van welgemelte Zyn Edt. met den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman met de verdere Heeren Raden van India ende de bovengeciteerde gecommitteerde nae d'heer Speelmans wooninge, alwaer dan mede eenigen tyt in vriendelycke discoursen onderhouden zynde, wiert hy weder door meergemelte sabandaer Ockersen en 't verdere geselschap (uytgenomen d'E. Heeren Raden) met syn suite, bestaende uyt acht à thien persoonen, 't casteel uyt nae zyn logement geconvoyeert, in welcker voegen dan dese comparitie dus geëyndicht was.

13 *en* 14 *d°*. Niet noteerens waerdigh voorgevallen.

15 *d°*. Des morgens comen alhier van Japara off Java's Oostcust te verschynen de jachtjens Corea ende de Fortuyn, medebrengende twee briefkens, d'eerste door den coopman Joan de Harde en raedt in dato 25 September uyt Sourabaya, het tweede in dato 9 October door den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier mitsgaders den raedt uyt Japara aen Haer Ed. geschreven, luydende beyde in substantie als hieronder gedruct (¹) zy, eerstelyck aenvangende met die van den coopman Jan de Harde uyt Sourebaya:

dewyle d'E. Heer Admirael Hurt ende (²) coopman Joan de Harde had gelieven te beveelen dat hy sich soude hebben te verantwoorden over seeckere clachte, door den Chinees Lanco gedaen, te weten dat zyn chialoup op Sourebaya soude wesen aengeslagen sonder daervan de redenen te weten, op hetwelcq hy dan diende tot nader verclaringe, datter twee vaertuygen, tot Malacca thuyshoorende, op Grissee waren verschenen, welckers nachodas hare pasceduls op Sourebaya connende (³) verthoonen ende bevonden zynde, dat gemelte pasceduls niet spraacken van cleeden ofte eenige andere goederen uytgevoert ofte vertolt te hebben, daer se

(¹) Lees: *uytgedruct*.
(²) Lees: *aen de*.
(³) Lees: *comende*.

nochtans een goede quantiteyt cleeden, amphioen, contanten etc. van Malacca hadde medegebracht, soo had men met advys van rade goetgevonden beyde de vaertuygen te arresteren ende daervan aenstonts nae Jappara advys te geven, om ordre aff te wachten hoedanich men daer verder in handelen zoude, 't welcq gedaen wesende, soo was den voorgeciteerden Chinees Lauka stillekens nae Batavia vertrocken, alwaer hy soodanige clachten aen Haer Ed. hadde gedaen, ende om welcke dan te rechtveerdigen, soo wierden nu beyde gemelte vaertuygen in 't geselschap van Corea nae Batavia geschict, 't welcq nu verhoopte by Haer Ed. niet quaelyck soude werden geduyt, sustinerende den coopman de Harde daerinne nae behooren te hebben gehandelt, 't geen verder aen Haer Ed. wys oordeel wiert gedefereert;

den coopman Willem Bastinck, op den 11en September met 't schip Outshoorn, 't jachtje Javaense Bode ende de hoecker de Goutvincq van Japara voor Sourebaya verscheenen wesende, was drie dagen daernae met de hoecker voormelt voorts nae Capper vertrocken tot uytvoeringe van zyn commissie ontrent de Maccassaren, ende stont het nu voorts ontrent de besettinge aldaer seer wel; de siecken waeren alle op 8 à 10 nae weder op de been geraect, ende wiert er van de vyanden nu niet meer gehoort.

Volght het tweede briefken door den oppercoopman Bartelzen en raat voormelt uyt Japara:

zedert het jongste schryven, dato 4 deses nae Batavia affgegaen, waeren de jachjens Corea en Fortuyn van Sourebaya op Jappara verschenen om wyders nae Batavia voort te gaen, werwaerts die nu oocq vertrocken naedat men deselve alvoorens van hare rysladingen hadde ontlost, omdat dat grain op Jappare schaers mitsgaders wacker aen 't rysen ende verduyren was;

het schip Zuytpolsbroecq had men mede van zyn trainsgoederen doen ontlasten, om (1) almede, soodrae men een anderen bodem in desselffs plaets soude hebben becomen, nae Batavia te laten voortgaen, werdende bezyden dien noch een kiel verwacht, een lastpoort hebbende om balcken te connen laden;

den capiteyn Jan Albert Sloot was op 5 October van Samarangh op Japara verschenen, om aldaer de militie te commanderen ende in rangh aen d'E. Cornelis Bartelszen Marchier te volgen;

d'E. Bartelszen had een missive ontfangen van den schipper Bayer Visch van Dermayoe, eenelyck dienende tot geleyde van hondert ende vyftich rds, die door den schoonsoon van den sabandaer Wangsa Pradana nae Jappara wierde gesonden tot minderingh van de 200 rds die jaerlycx door deselve opgebracht moste werden, ende 't welcq men dan aensach voor de thollen die hy aen den Sousouhounangh schuldich was, ende waervoor men deselve oocq in bewaringe soude houden, totdat men door Haer Ed. dienaengaende nader soude wesen onderricht;

boven de voorgaenden eysch versocht men noch van Batavia twee vaetjes dubbelde en twee vaetjes enckelde middelnagels, spyckers, eenich Batavias ende Hollandts papier ende schaften, mitsgaders sooveel packen blauwe boelangs en

(1) In plaats van dit *om* staat er: *ende.*

niquanias als Haer Ed. souden gelieven te senden, al waer 't oocq tot 20 à 30 packen toe;

met den amphioen was het seer slecht gestelt, want wilden niemant daeraen ende dat alleen uyt vreese dat van dat cruyt een cloecke quantiteyt op Batavia in voorraet was;

van Sourabaya had men bescheyt ontfangen dat men aldaer sooveel rys soude incoopen alsser eenichsints te becomen soude zyn, costende nu 17 rd^s het last;

't zout was jongst op Damack tegen 5 rycxdaelders 't last vercocht, ende indien Haer Ed. de prys een weynich gelieffde te laten verhoogen, sou men sien off daer eenige quantiteyt te becomen soude zyn.

17 *d*°. Nae de middach comt hier wederom van Jamby over Palimbangh te retourneren de chialoup d'Orangieboom, medebrengende [1] twee brieven, d'eerste door den coopman Joannes van Heden in dato 27 September uyt Jamby, ende den tweeden door den coopman ende commissaris Jan van Leenen uyt 't schip 't Eylandt Mauritius zeylende in de Straat Banca dato 11 October aen Haer Ed. geschreven, beyde van geen sonderlingen inhout, gelyck by het aencoment brief- en verbaelboecq can werden beoocht.

Heden nae de middach extraordinary vergaderinge beleyt zynde, is daerinne door d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman gerapporteert, dat den topbaen der Chinesen op gisteren ten huyse van de Chinese capiteyn Wanjock ten overstaen van den baljuw ende gecommitteerde Schepenen by openbare opveylinge was verpacht voor de somme van seshondert vyff en twintich rd^s ter maendt aen Tsio Ietay, Chinees ingeseten deser stede, voor dit loopende jaer.

Wyders door Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael in Rade voorgestelt wesende, wat schepen en retouren men wel machtich soude wesen voor de eerste besendinge deses zaysoens nae 't patria aff te steken, soo is nae overlech van saacken goetgevonden daervoor te doen affladen ende gereetmaacken de schepen:

Africa voor de praesidiale camer Amsterdam;

Hendrick Maurits voor Zeelandt;

't gehuyrde jacht S^t. Andries voor Delff en Enckhuysen, tesamen tegelyck aff te laden, omme de speceryen voor de respective camers in eguale portie te verdeelen;

de gehuyrde fluyt de Jonas voor Rotterdam,

ende de gehuyrde fluyt Juffrouw Maria voor de camer Hoorn;

bezyden dewelcke noch in optie blyven gehouden 't schip Silversteyn ende de fluyt de Geele Beer, om een van beyden, naedat de ladinge sal comen toe te vloeyen, in geselschap van geciteerde bodems affgesonden ende aen de camer Amsterdam geconsigneert te werden.

Synde meteenen oocq vastgestelt, met bovengeciteerde bodems nae het patria aff te steecken een quantiteyt van seshondertduysent ponden gariophelnagelen mitsgaders alle de caneel, noten en foelye, eenelyck overhoudende de slechte rompen

---

[1] Door het uitlaten van de gebruikelijke krul aan het einde, staat er in het HS.: *medebrenge*.

om, gegarbuleert zynde, nevens het restant nagelen tot den inlandsen handel te werden geïmployeert, besyden welcke speceryen noch in deselve zullen werden geladen alle de Persiaense ende Chinese zyde mitsgaders zyde stoffen ende bovendien noch 400 packen Bengaelse zyde, om alles in eguale portien voor de respective cameren verdeelt te werden.

Ende is noch goetgevonden nae de directie van Bengale te schicken noch 2000 ponden peper buyten degene die albereyts van Mallabaer derwaerts gesonden mochte zyn, ende voorts, geleth op het employ der schepen die uyt Japan op Malacca staen aen te comen, soo is goetgevonden deselve te verdeelen als volcht:

de fluyt Soesdyck nae Bengalen;

de fluyt Voorsichticheyt over Ceylon nae Suratta en Persia ende

de fluyt 't Huys te Spyck nae Cormandel.

Item de volgende bodems vanhier staende te vertrecken:

de fluyt Grootenbroecq nae Suratta en

de fluyten Stryen en Delffshaven } nae Masulipatnam, doch de laeste vandaer wyders met vracht etc. over Ceylon nae Persia.

Te deser materie mede gesproocken wesende off het niet dienstich soude zyn, den voorledenjaersen handel op Mocha eens weder te hervatten ende te vervolgen, soo is goetgevonden ende verstaen, het (1) jachtje de Pyl te spoedichsten nae Ceylon teruch te schicken, om voorts vandaer met een matelyck gesorteert cargasoentje van de meest gewilde coopmanschappen nae Mocha affgesonden te werden.

Eyndelyck is oocq gearresteert het hoeckerbootje de Snobber, 't welcq tot een voorzeylder van de retourvloot deses zaysoens nae 't patria zal moeten dienen, sooveel staeffcoper ende spiaulter in te geven, als er tot bequame zeylagie van noden zy.

18 *d*°. Staende de ordinaire vergaderinge is op heden onder anderen goetgevonden, in plaets van den E. Daniel van den Bolck, gewesen eerste in Comp. rysmagazyn, by resolutie van 3 deser maendt vercooren tot een permanent lith in den achtbaren Raedt van Justitie deses casteels, te laten optreden de secunde, den ondercoopman Jacob Schoegh, ende deselve weder by te voegen den ondercoopman Harman van Doeyenburch.

19 *d*°. Des morgens vertrect vanhier met het fluytje de Helena nae Banjermassingh den coopman Joannes van Mechelen om den peperhandel aldaer te vervolgen, medenemende twee briefjens, 't eerste aen hem van Mechelen voormelt mitsgaders den ondercoopman Pieter van der Vesten ende het andere in Maleytse tale aen den ouden Sulthan (2) Agon aldaer geschreven, luydende het eerste in substantie:

dat op de brieven van Banjermassingh ontfangen, mitsgaders het rapport, door den coopman van Mechelen aen Haer Ed. overgelevert, nodich zy geacht de handel in dat lant te vervolgen, wel voornamentlyck op de goede hoope die er wert gegeven dat door d'E. Comp. met toedoen van den ouden Conincq alle den

(1) Er staat: *dat het.*
(2) Er staat: *aen den onder Sulthan.*

peper alleen met uytsluytinge van anderen genegotieert soude werden, om dan verder in den handel te continueren soo maer den gouthandel mede wat favorabel quam toe te vallen ende alsoo de oncosten van d'equipagie ryckelyck conde werden overgehaelt, sonder hetwelcke Haer Ed. den lust daertoe mede soude comen te ontgaen;

dat nu derwaerts vertrect het fluytje Helena, beladen met 58 packen courante sorteringe cleden ende sulcx meer als de facture zal verthonen, dewelcke den coopman van Mechelen vermeynt dat benevens het aldaer wesende restant niet alleen in peper en gout omgeset, maer oocq het contant gelt weder teruchgebracht sal connen werden, 't geen Haer Ed. niet onaengenaem soude wesen;

dat Haer Ed. uyt de overgecomen papieren hebben gesien aldaer mede een Engelsen bodem aengeweest maer weder vruchteloos vertrocken was, 't geen gelooft wert onse natie wel meer als den Banjarees geïmputeert zal werden, ende waerom mits desen gecommitteert ([1]) wert dat men in toecomende voorsichtelyck ontrent die natie zal dienen te handelen, sorch dragende dat haer noyt door ons maer wel door de Vorsten des lants hinder in den handel werde gedaen;

dat, alhoewel den Portugees door de tholmeesters in den handel boven ons wierde begunsticht, echter gehoopt wert den ondercoopman van der Vesten haer sal hebben weten te verkloecken ende een goede quantiteyt peper by den anderen versamelen om met de fluyt Buyren nae Batavia gesonden te werden, gelyck sal moeten geschieden soodrae maer den coopman van Mechelen daer verschenen sall zyn, schepende aenstonts alles in het fluytje de Helena over, binnen welckers boordt dan voorts den handel gedreven sal moeten werden sonder eens om het stabileren van een logie aen landt te dencken, hoe favorabel sich oocq de gelegentheyt daertoe mochte comen te verthoonen;

dat de winsten die er op de cleeden werden behaelt, ten bedrage van maer 65 per cento, seer sober zyn ende indien de Moorse cleden daer conde werden geweert, hetselve voor d'E. Comp. een seer goede zake soude wesen, 't welcq onse ingesetenen wel verboden, doch van andere natie tot wat beter gelegentheyt moet aengesien werden;

dat uyt het nevensgaende afschrift zal connen werden gesien wat Haer Ed. aen den ouden Coninck van Banjer syn schryvende, welcke originele den coopman van Mechelen deselve zal moeten overgeven, ende dewyle den jongen Conincq niet aen Haer Ed. heeft geschreven, soo wert oocq onnodich geacht aen deselve te antwoorden, cunnende hem echter de groetenisse uyt Haer Ed. name werden gedaen ende soodanich een geschenckje uyt het cargasoen formerende als nae tytsgelegentheyt nodich geoordeelt zal werden, doch soo spaersaem als can geschieden, den jongen Pangiran meteenen versoeckende sooveel peper te willen leveren als byeen te crygen zal zyn, welcq versoucq mede aen den ouden Pangiran sal moeten werden gedaen, vooral sorch dragende dat de fluyt Buyren uytterlyck voor den 20 der maent November op Batavia zal connen zyn om de medegebrachte peper noch in de retourschepen over te schepen etc.;

dat dewyl den jongen Coninck wel het meeste bewint in de regeringe heeft ende den ouden alleen om zyn vaderlycke qualiteyt van zyn zoon gerespecteert wert, haer

---

([1]) Er is in het HS. aan dit woord iets veranderd; bedoeld schijnt: *gerecommandeert.*

beyder vruntschap gesocht sal moeten werden, sonder dat men sich met de regieringe behoeft te bemoeyen, als voor d'E. Comp. evenveel zynde by wien deselve wert waergenomen, als men maer voor anderen in den handel mach werden gepreferecrt;

dat het wasch Haer Ed. tegen 19¼ realen niet aenstaet, doch indien een goede quantiteyt schilpatshoorn voor 50, 55 à 60 rd^s 't picol conde werden genegotieert, hetselve veel aengenamer wesen soude, te weten van goede soort, daer naeukeurich op moet werden geleth;

dat, dewyle nae de overcomste van de fluyt Buyren het minste aen de peper gelegen zal wesen, als maer het fluytje de Helena in de maent February 1679 hier can zyn, soo zou 't een goede zaecke wesen, dat al het overige cargasoen in gout conde verhandelt werden, in welcken gevalle men het goede zantgout soude mogen aennemen tot 16, 17 à 18 rd^s de tayl Maleyts van 1⅝ r^a. swaerte;

dat men aldaer tegen de swervende Maccassaeren wel op hoede zal moeten wesen ende selfs mede voor den Banjarees, als van outs voor een variabel, gierich ende boosaerdich volcq bekent;

dat indien in 't kenteren van mouson de havens, beoosten en bewesten de revier van Banjer gelegen, eens connen werden bevaeren, om sonder veel tyt-verlies te onderstaen of aldaer quantiteyt gout ende ambergrys tot een redelycke prys conde bemachticht werden, in toecomende sou connen dienen tot opmerckinge om te oordeelen off het dienstich soude wesen den handel op Borneo te vervolgen ofte niet, doch daertoe echter jegenwoordich geen zeylchialoup conde werden gemist;

dat alhoewel Haer Ed. van voornemen waeren geweest, om den ondercoopman Pieter van de Vesten te licentieren eens nae Batavia te mogen opcomen, nu echter zy verstaen aldaer te moeten continueren, om de negotie benevens den coopman van Mechelen met gelycke verantwoordinge noch te blyven waernemen.

Volght het briefken door Haar Ed. aan den Coninck ofte Pangiran Agon tot Banjermassingh voormelt.

Desen brief comt van Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India, die het landt van Batavia ende alle de landen, schepen ende volckeren regeeren, staande onder 't gebiedt van de generale Nederlandtse provintien [1] in de Oosterse landen, aan den Pangiran Agon, regeerende de landen van Banjermassingh, die Godt een langh leven en een geluckige staat wil verleenen en victorie over alle syne vyanden.

Uw Hoocheyts brief met de presenten, door den coopman Jan van Mechelen ons toegebracht, hebben wy in soodanigen waerde geaccepteert als se by U Hoocheyt affgesonden is, maer de redenen van de opcomste van voorsz. coopman, seyde hy, dat het Uwe Hoocheyts ernstelyck begeeren was, om mondelingh rapport van UE. genegentheyt aen ons te doen, en 't welcq hy dienvolgens niet had connen excuseren, 't welcq ons wel laten gevallen, omdat

[1] Men zou verwachten: *de Generale Nederlandtse Geoctroyeerde Compagnie.*

uyt zyn rapport hebben verstaen Uwe Hoocheyts affectie in 't voortsetten[1] van onsen handel, als in 't prefereren voor andere natien ende 't opsenden van Praya Soeta tot de peperlanden, 't welcq ons dan oocq verbint in alle vrintschap ende alliantien met Uwe Hoocheyt te leven ende van Batavia en Banjer een landt te maacken, opdat den peper aldaer vallende volgens contract aen ons alleen mach gelevert werden; ende dewyl wy sien dat den coopman van Mechelen Uwe Hoocheyt aengenaem is, soo zenden wy denselven weder tot U Hoocheyt, versoeckende dat Uwe Hoocheyt syn persoon, onse schepen ende volckeren in bescherminge nemen wil ende hem in alles behulpsaem zyn, om in corten het daer zynde schip met de bydehant zynde peper ons toe te senden ende met dit schip de negotie nae de beste gelegentheyt te vervolgen, 't welcq ons in alle vruntschap ende alliantie als vader ende zoon, soolange als son en maan staen, sal verbinden. Volgens het rapport van den geseyden coopman, soo over den tol, die by ons out contract niet meer dan vyf percento melt ([2]) ende hem door de sabandaers 7 percento affgevordert is, doch by Uwe Hoocheyt met 5 percento voor ditmael quytgescholden, als anders hem aengedaen, vinden ons als een vader uyt die genegentheyt gehouden onsen zoon te seggen, dat een veelhooffdige regeringe ten bederff van den lande strect, daer heden de werelt veel exempelen van heeft. Zyt daerom van Uw vader d'Ed. Heer Gouverneur Generael ende d'E. Heeren Raden van India gerecommandeert, niet de veelhooffdige, maer eenderhooffdige regieringe tot gerustheyt ende prosperiteyt ([3]) der ingesetenen te verkiesen; oock tot een teecken van onse genegentheyt sal den coopman Uwe Hoocheyt een bloemtje van onsentwegen overhandigen, dat in soodanige genegentheyt wilt aennemen als by ons is affgesonden.

'tGene wy in desen uytgelaten hebben, zal den voorsz. coopman Uwe Hoocheyt voordragen, die wy versoecken gehoort ende als van ons voortcomende mach geloofft werden.

(*onder stont:*)

In 't Casteel Batavia den 19 October 1678.

(*lager:*)

Den Gouverneur Generaal van Nederlandts India

(*was geteyckent:*)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(*terzyden stont 's Comp*[e]. *zegel* ([4]) *in rode lacke gedruct*).

Bestaende wyders de affgevoerde ladinge van gemelte fluytie de Helena nae Banjermassingh in:

58 packen diverse cleeden ende eenige dingen van minder belangh, tesamen bedragende ƒ 10415 : 1 : 9.

([1]) Er staat: *voorsetten.*

([2]) Denkelijk te lezen: *telt*

([3]) Er staat: *properiteyt.*

([4]) Dit woordt ontbreekt in het HS.

Voor de middach comt alhier met Javaens vaertuych van Bantam met d'E. sabandaer ende licentmeester Ocker Ockersen voor Syn Ed^{t}. de Heere Gouverneur Generael te verschynen seker Engelsman, M^{r}. Griffer genaemt, overleverende twee briefkens, 't eene door den gewesen provisionnelen Engelschen agent M^{r}. Abel Payne ende 't anderen door den Deensen agent d'heer Joan Joachim Pauly, beyde in dato den 17 deser maent October uyt Bantam aen welgemelte Zyn Edelh^{t}. geschreven, 't eerste in 't Engelsch ende niet anders in sich bevattende als een beleeft compliment van dancksegginge voor het vrundelyck ende hofflyck onthael, by geciteerde M^{r}. Payne geduyrende desselfs aenwesen jongst alhier genoten, ende luyt het tweede van den Deensen heer Pauly in 't Nederduyts geschreven van woorde tot woorde aldus:

Hooch Ed., Grootachtbare, Manhafte, Welwyse, Voorsienige,
Seer Genereuse Heer Gouverneur Generaal van Nederlandts India.

Jongst hebbe nevens den Engelsen agent d'Ed. Heer Parcker aen UEd. Achtbaren ende de gesamentlycke respective Heeren d'Heeren Raden van India geschreven, ende notificatie gedaen van ons schip Bon Avontura, nae de Manilhas gesonden, waerop UEd. Achtbare response de dato 30 Augusty deses jaers ontfangen ende daerby vernomen UEd. seer goede genegentheyt tegens ons, ende by occasie van gedwongen oorloch door UEd. staet aen desen Sulthan te volvoeren, dat UEd. aen ons alle vruntschap soude believen te bethoonen; soo verhoopen dan dat gemelte scheepje, goederen ende contanten ongehindert ende ongemolesteert sullen verblyven. Hebben dan tot meerder versekeringe nootwendich geoordeelt dit particulier briefje aen Zyn Ed^{t}. d'Heer Gouverneur Generaal te versenden, ende pertinente specificatie over te senden van hetgene door my in gemelt scheepje geladen ende myn eygen is, niet twyffelende aen Syn Ed^{ts}. genereusiteyt, die myn genoechsame segouriteyt in soodanige gelegentheyt aenwyst, om voor het schip ende eygen goederen gerust ende voor alle molestie by UEd^{t}. bevelhebbende officieren onbevreest te wesen. Verwachte alsoo dese gunst van Syn Ed^{t}., inmiddels nae gedienstige groetenis beveele Zyn Ed^{t}. in Godes genadige bewaringe tot continuatie van lange ende glorieuse regeringe.

Verblyve
(*Onder stont:*)
Hooch Ed. Heer Gouverneur Generaal,
UEd. verobligeerden dienaar
(*was geteyckent:*)
JOAN JOACHIM PAULY.
(*terzyden stont:*)
Bantam, den 17^{en} October 1678.

Des voormiddachs vertreckt noch nae de besettinge van Pamanoecan ende Indermayoe de chialoup d'Orangieboom om te vernemen, hoedanich de saacken

aldaer zyn gestelt ende dan alvoort weder advys teruch te brengen, medenemende mede een cleyn briefken aen den coopman Jacobus Couper mitsgaders den raedt, in substantie dusdanich luydende:

dat nae de geruchten hier loopen den Sammadanger door een groot getal Bantamse volckeren soude wesen beset ende die oocq om adsistentie heeft versocht, tot hetwelcke Haer Ed. jegenwoordich [1] soo heel gereet niet zyn, niet connende bedencken waer de Bantammers, die wel op 3000 coppen werden begroot, vandaen gecomen mogen wesen sonder dat men daervan op Bantam yets soude hebben gehoort;

dat dewyle Haer Ed. sekere kennisse hebben becomen, dat den coopman Jacob Couper op Indermayoe met een crychsmacht zy gelandt, ende dat den boomwachter Joannes Bruinincx, expresselyck afgesonden om vandaer ten allerspoedichsten tydinge teruch te brengen, al 6 dagen verleden van Indermayoe vertrocken zy, soo was, niet connende [2] bedencken waerdoor dese lange tardance wert veroorsaect, goetgevonden de chialoup d'Orangieboom expresselyck nu nae Indermayoe te dimitteren, om sonder tytversuym ylens weder tydinge van de toedricht der zaacken derwaertsover terugge te senden.

Ontrent den avont comt alhier weder van Bantam te retourneren den bottelier Huych Boey, op 7 deser maent October met het schryven aen den ouden en de jongen Conincq mitsgaders aen den resident Caeff derwaerts vertrocken, medebrengende een missive, door den resident Willem Caeff in dato 17 October aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie soodanich als hieronder geinsereert ende uytgedruct zy:

den bottelier Huych Boy voorgeciteert met Haer Ed. brieven, mede boven aengehaelt, op Bantam verschenen wesende, soo hadt sich den resident Willem Caeff aenstonts nae den jongen Conincq begeven, die hy vont gereetstaen sich nae de tournoybaen te begeven, doch echter Haer Ed. missive benevens oocq de twee pasceduls op een minnelycke wyse aennam, sich excuserende nu geen tyt te hebben ende hem uytstellende tot des anderen daachs, alswanneer dan andermaal by Zyn Hoocheyt verscheuen ende deselve voorgedragen wesende den inhout van Haer Ed. missive, 7 deser aen den resident Caaff geschreven ende aldaer uytgedruct, met de redenen, die Haer Ed. bewogen hebben weder nieuw secours nae Indermayoe te senden, soo had Syn Hoocheyt daerop in antwoord gedient, dat de Bantamse uytsettinge van oorloch nae Sammadangh etc., ende wat [3] die zaacke verder aenging, door den Pangiran Kidol wiert aangelecht ende gedirigeert, echter met voorkennisse van syn vader den ouden Sulthan, die uytterlyck daervan niet wilde [4] weten, oordeelende dierhalven voor raetsaem ende dienstich, dat Haer Ed. een goet deel crychsvolcq nae Indermayoe ende de daeromher gelegen plaetsen afsonden, om alle de Kidolesen, zynde maer een opgeraepten hoop ende 't schuym van allerhande

---

[1] Er staat: *jegenjoordich.*
[2] Er staat: *connen.*
[3] Er staat: *wat dat.*
[4] Er staat: *willende.*

geboeften, vandaer te verdryven ende doot te slaan, toonende sich ongemeen misnoecht op gemelte Kidol ende Key Aria Monjaja over den quaden raedt die door hun aen zyn heer vader wierden gegeven, dat hy evenwel voor jegenwoordich niet conde beletten, ordonnerende aenstonts eenen Keey Maes Wangza Doeta den resident Caeff nae Turtiasa te convoyeren om Haer Ed. brieff aen den ouden Sulthan, zyn vader, over te brengen; alwaer dan verschenen wesende, wiert hem Caeff den brief door Pangiran Loor affgevordert, vragende verders off hy oock bezyden dien Syn Mayesteyt yets mondelings hadde voor te dragen, op hetwelcke dan geantwoort wesende van jae, wiert gemelte resident door Pangiran Loor nae de passebaan gewesen, alwaer Pangiran Wangza Patty verselt met eenige hovelingen terneder geseten ende hy in dat geselschapje dan verschenen wesende, wiert Keey Aria Monjaja ten eersten by den Conincq geroepen, comende nae een weynich vertoevens weder buyten sich by het geselschap vervoegen, in welckers presentie hy den resident Caeff affvroech, door wien de brief tot Bantam gebracht en of daermede niet een gesant overgecomen was, 't welcq hy seyde gebruyckelyck te zyn geweest, ende 't geen dan nu niet geschiet zynde, soo wiert het tot een groote disrespect voor den Bantamsen Sulthan gerekent, beginnende voorts te vragen tot wat eynde d'E. Comp. op Batavia sulcke groote vaertuygen liet maacken, met byvoeginge dat het scheen te kennen te geven, evenof wy ons ten oorloch prepareerde, ende waerom men oocq de Maccassaerse ende Bougise Coningen Crain Bisse ende Radja Palacca van Maccassar geroepen hadde ende noch veel andere diergelycke vragen meer, altemael op die materie slaende, op hetwelcke hem nae tytsgelegentheyt door den resident geantwoordt wiert met een breede uytmetinge van de macht der voorgeciteerde twee Coningen mitsgaders een verhael van de veroveringe van Cadiry ende 't vluchten van den rebel Troenejaja benevens den optocht van den Sousouhounan nae de Mattaram endesoovoorts, aen welckers laeste hy niet veel gelooffs sloech, als seggende daervan andere tydinge overgecregen te hebben; met dese discourse dan ongevaer een cleen uyrtje doorgebracht hebbende, wiert den resident by den Conincq geroepen, die hem in vrundelycke beleeftheyt benevens de Pangirans gelaste neder te gaen sitten, mede vragende door wien de brieven overgebracht waeren ende off men bezyden deselve noch yets mondelings te seggen hadde, betuygende dat den inhout van de missive Zyn Hoocheyt ongemeen aengenaem was geweest; op hetwelcke in antwoordt wesende gedient, dat de brief door den bottelier Huych Boy was overgebracht, met ordre den resident Caeff deselve personeel nae Turtiasa most overbrengen ende Zyn Hoocheyt daerbezyden bekentmaecken dat Haer Ed. op de ontfangen tydinge, hoe eenen Nity Nagara met een party gemenchde volckeren van Balyers, Maleyers, Javanen, Maccassaren etc. sich op den naem van den Bantamsen Sulthan hadde meestergemaect van Indermayoe ende eenige dorpen daeromher, wederom genootsaect waeren geweest een nieuwe uytsettinge derwaerts te doen, soo borst Zyn Hoocheyt vraegender wyse uyt: zyn dan alle de Oosterlingen slaven ende onderdanen van de Comp., off waervoor werden deselve dan by haar gehouden? daerby voegende: indien se niet en weten onder wien die plaetsen gehooren, ick sal 't haer seggen ende uytleggen wie den

rechten ende wettigen heer daervan is, gaende toen al voort in soodanigen manierr: Sammadangh ende d'andere plaetsen daerontrent gelegen, van Tegal aff westwaert tot aen de revier van Craoan toe, hebben altyt van outher onder de Cheribonse coningen gestaen, van dewelcke icq de rechte ende wetttige erffgenaem ben, maer den Mattarammer is noyt rechte heer van die landen geweest, als hebbende deselve toen se swack ende crachteloos waeren door list ende gewelt tot zyn gehoorsaemheyt gedwongen, ende daerom zal icq oock (spreeckende van sichselfs) met alle vermogen trachten om Sammadangh ende de andere daerby gehoorende plaatsen weder, 't zy inderminne ofte door louter gewelt, onder myne ende de Cheribonse gehoorsaemheyt te herstellen, ende ingevalle d'E. Comp. sich daertegen comt te canten ende die plaetse onder haer bescherminge wil nemen, soo sal icq genootsaect zyn oock den oorloch tegens Batavia te declareren ende de overwinninge stellen in handen van God Almachtich, die icq tot getuyge neme dat icq den beginder ofte eerste aenlegger van den oorloch niet en zy; welcke redenen dan dusverre geëyndicht wesende, seyde Zyn Hoocheyt verders, datter veele boose menschen in de werelt waeren die van andere luyden quaet spraacken, op hetwelcke dan door den resident nae tytsgelegentheyt ([1]) geantwoordt zynde, onder betuyginge van Haer Ed. oprechte ende cincere intentie tot onderhondinge van de vrede, soo had Zyn Hoocheyt daerop wyders geantwoordt, dat zyn inclinatie oocq tot geen anderen eynde streckende was, doch dat hy echter niet gaerne soude sien dat men hem quame te frustreren en te ontsetten 't gene hem rechtveerdich eygen was, gevende cort daernae den genoemde resident, deselve alvoorens met cost en dranck nevens de pangirans ende verdere grooten hebbende doen onthaelen, affscheyt, seggende dat hy Haer Ed. brief binnen 2 à 3 dagen beantwoorden ende deselve met den voorgeciteerden Huych Boy naer Batavia soude senden, dewelcke hy dan oocq gelaste daernae op Bantam te moeten vertoeven; dusdanich dan op Turtiasa gevaeren ende des anderen daechs weder op Bantam aengecomen synde, begaff sich den resident Caeff weder met syn leydsman Keey Maes nae de jonge Conincq, doende aen deselve van alles ende omstandich verhael, die dan 't een en 't ander mitsgaders het antwoort, door zyn heer vader gegeven, wel verstaen hebbende, soo betuycht Syn Hoocheyt datter uyt het gedoente van Key Aria Monjaja ende Pangiran Kidol niet anders als een openbaren oorloch conde werden verwacht, als hebbende de laestgenoemde geduyrende 't vertrecq van den resident Caeff nae Turtiassa alweder op den naam van den ouden Sulthan 500 crygers gewurven, die binnen weynige dagen stonden nae de Oost gesonden te werden met last ende ordre, indien hun het landen ontrent Indermayoe, Pamanoecan, Sammadangh etc. door d'onse mochte werden verhindert, dat se in sulcken gevall weder teruchcomende alle de Batavise vaertuygen, die se soude comen te ontmoeten, vyantlyck aentasten, de luyden dootslaen ende de slaven gevanckelyck nae Bantam voeren soude;

den gewesen p[len]. Engelschen agent M[r]. Abbel Payne, weder van Batavia op Bantam geretourneert wesende, was aenstonts by den ouden Conincq ende

---

([1]) Er staat: *nae tyts*; de weglating is veroorzaakt door de overeenkomstige beginletters van het volgende woord.

jongen Coninecq ontboden, soo men gelooffde om ontrent deselve nae de gelegentheyt ende toestant tot Batavia te vernemen;

den Engelschen agent Parcker hadt den resident Caef bekentgemaect, dat den Bantamsen Coninecq finaelyck aen hem hadde getransporteert ende geschoncken zyne twee bodems, om daermede nae zyn welgevallen te handelen, maer was men van terzyden bericht, dat hy hem dese schepen maer op conditie hadde getransporteert benevens een capitael van 20000 rd', onder voorwaerde, soo se behouden reyse quamen te doen, dat gemelte Parcker deselve weder soude moeten restitueren met een avance van 15 percento, moetende onderwylen by hem oocq alle de oncosten van equipagie werden gedragen; het derde scheepje van gemelte Vorst was voor Turtiassa op droge gehaelt ende wiert aldaer gesloopt;

met de overgesonden 1500 realen contant soude men de schulden affleggen ende geen nieuwe maacken, ende oocq devoir doen om sooveel bintrottings mitsgaders Crimaetse en Billitonse byltjes op te coopen als te becomen soude zyn;

den jongen Sulthan een brief vervaerdicht hebbende, in meninge om deselve aen Haer Ed. aff te senden, soo had zyn vader, den ouden Vorst, hem geordonneert deselve eerst aen hem nae Turtiasa te moeten stieren om derselver inhout te weten en te sien, hetwelck, soo 't waer is, niet duysterlyck schynt te willen seggen, dat den gemelten jongen Sulthan by zyn heer vader ende zyn hovelingen niet veel vertrouwt, maer ten hoochsten verdacht gehouden wert, hebbende middelerwyle den resident Caeff Huych Boy niet langer derven ophouden, maer met dese nae Batavia laten vertrecken, om Haer Ed. van al het gepasseerde een omstandich mondelingh verhael ende rapport te connen doen.

Noch desen avont comt weder van Indermayoe met inlants vaertuych te retourneren den boomwachter Joannes Bruyningh, medebrengende een briefken, door den coopman Jacobus Couper en raedt in dato 16 deser van Indermayoe uyt de negorye Patchinan aen Haer Ed. geschreven, in substantie dusdanich luydende:

d'E. Jacobus Couper voor Indermayoe verscheenen wesende ende aldaer verstaen hebbende, hoedanich den schipper Bayer Visch door 't scheudich vluchten van den laffhartigen Marta Praya, instede van syn broeder, den gouverneur Wiera Loddera, 't gesach hebbende, genootsaact was geweest het landt te ruimen [1] ende sich nae boort te moeten begeven, soo had men aenstonts met eenparige stemmen goetgevonden de Bantamse Balyers hoe eer hoe liever weder aen landt te gaen vernestelen, opslaan ende vandaer te verdryven, ten welcken eynde men sich dan op den 10 deser des avonts ontrent ten 10 uyren met de oude groote contingh, versien met een princestuckje ende bemant met 57 cloecke militairen, gebouchseert werdende door twee schuyts met 16 matrosen bemandt, nae de revier begaff, die men opvoer tot ontrent een myl beneden des sabandaers dorp, alwaer men deselve met sware boomen, door ketens aeneengebonden, toegeslooten vondt ende op yder zyden derselver een steenwerp hogerop een suffiçante batterye, dat d'onse deed resolveren in den donckeren nacht stillekens aen land te stappen ende het lumieren

---

[1] Er staat: *rumen*.

des dageraets aff te wachten, alswanneer men de wachthouders, maer 16 man stercq, van achteren, daer haere batteryen open lagen, soo onverwacht op het lyf viel dat se, drie van de hare ende alles in de loop latende, door de schietgaten heen de vlucht namen sonder datter tot noch een schoot op haer was gedaen, die men al schietende langs de reviercant te landen vervolchde, onderwylen dat de gontingh de revier opvoer, comende alsoo aen des sabandaers huys dat se met bamboesen paggers, van binnen met balcken gevoert, seer sterck ende deffencieff gemaect hadden, jae soodanich dat, indien se maer couragie genoech hadden gehadt stand te houden, d'onse genoech te doen souden hebben gevonden haer daeruyt te crygen, maer was Sara Mangala, die hier de commando voerde, bevreest dat hy omcingelt mochte werden, aenstonts met al zyn volckje deurgegaen, latende het gemelte huys met alles datter in was ten besten benevens 4 gontings die, beladen met den buyt, vaerdich lagen om nae Bantam te vertrecken, nemende dat geboefte de vlucht nae een der Cheribonse dorpen, Loubumar genaemt, werwaerts men een persoon met een cleen briefken in 't Javaens affsont om haer aff te vragen, wat zy daer te doen ende wie hun derwaerts gesonden hadde, op hetwelcke zy in antwoordt dienden dat zy van den Conincq tot Bantam aldaer waeren gesonden om een Wadadje ende Nita Nagara in de regeringe te bevestigen ende niet om te vechten, doch dat se, door d'onse eerst beledicht zynde, haer hetselve (spreeckende van het verdryven van schipper Visch) betaelt hadden gesett; ende dewyle dit geboefte echter op Loubumar voormelt bleven stanthouden, belettende de ingesetenen weder nae haere woonplaetsen af te connen comen, soo was men de rivier al hooger opgeruct om hun andermael te vernestelen, doch zy waeren al weder voor d'aencomste van ons volcq doorgegaen ende hoogerop gevlucht, sonder te weten waerheenen, hebbende evenwel naderhandt bericht gecregen, dat se hun in 't Cheribons dorp Djatybarangh ternedergelecht hadden, uyt hetwelcke men haer almede voornemens was te verdryven omdat men hun doch niet conde slaen, als het loopen tot haer geweer gebruyckende, ende soo men middelerwyle de twee belhamels, Wadoadje ende Nity Watsiana alias Nity Nagara, in handen quam te crygen, sou men deselve tot Haer Ed. nader ordre in arrest ende versekeringe houden;

op den 4 deser maant waeren de jachten Mallabaer en Orangie in de besettinge verschenen met de 71 militairen onder den provisionnelen luytenant Frederick Pols, die tot uytvoeringe van het werck seer wel soude testade comen, want er tenminsten 40 à 50 mannen voor 't aenvangen van den optocht tot bewaringe van de post moesten blyven, ende nadien de luyden die hun nu een tyt langh in de Cheribonse dorpen onthouden ende verscholen hadden, weder al sachjens nae huys quamen te keeren, soo oordeelde S^r. Couper het niet ondienstich soude wesen dat op Indermayoe een cleen fortje opgeworpen wiert, om met 50 à 40 mannen mitsgaders 4 stucken yser ende oock eenige bassen gedefendeert te werden tot schrick van de stroopende schelmen ende tot aenmoedigingh ende gerustheyt van de goede ingesetenen derwaertsover; voor de Cheribonders vermeynde men niet behoefden te vreesen, gemerct het ontsach van Comp^e wapenen haer in dwangh hielt om niet het minste misnoegen te geven, ende had volgens het relaes van den zoon

van Anga Pradana den jongsten Prince van Cheribon, by haer Pangiran Adypaty genaemt, albereyts ymant affgesonden om de Balyers uyt de Cheribonse dorpen te doen vertrecken, bezyden 't welcke de zaacken daer seer verwert ende overhoop lagen op de ontfangen tydinge dat Troenejaja uyt Cadiry door d'onse soude verdreven ende geslagen zyn, staende den outsen der drie Cheribonse broederen gereet om nae Bantam te vluchten, daer d'andre twee niet droevich om waeren, omdat hy altyt een tegenstrever ende geen vrunt van den Sousouhounangh was geweest, ende had den zoon van den sabandaer Anga Pradana voormelt gelast zyn vader te moeten thuysroepen, om zyn bedieningh tot Indermayoe weder te bekleeden;

dewyl men seer sober van londt, buscruyt, vleesch, specq en arack was voorsien, soo versocht men dat Haer Ed. de besettinge daervan wat ryckelyck geliefde te laeten versorgen;

des sabandaers zoone bovengeciteert wist te relateren, dat, doen de Balyers de vlucht namen, Wadoadje vermits zyn siecte sich achteraen had laten dragen, doch dat de dragers hem uyt vreese 4 à 5 maelen hadde laten vallen, soodanich dat hy het eyndelyck besturven was.

Op de bovenstaende tydinge, hiereven boven uytgedruct, is dan in Rade van India goetgevonden ende verstaen, de fluyt den Hasenburgh, die nae Jappara staet te vertrecken, Indermayoe te laten aendoen ende daermede te ordonneren, indien de Bantamse rovers op de te doene nader insinuatie niet genegen zyn uyt het Indermayoese district ende de daeromher gelegen dorpen te ruymen, haer daer geweldelyck uyt te dryven, ende selfs oocq uyt de Cheribonse negoryen langs de zyde der revieren ende de zoom der zee, mits die voorsichticheyt gebruyckende om ons volcq niet te diep in 't lant te doen trecken, waerdoor men selfs in eenich gevaer soude mogen geraecken.

20 d°. Des morgens comt te deser rhede van Cormandel te arriveren het schip Maccassar direct van Masulipatnam, medebrengende een missive, door de Srs. Willem Carel Hartsinck en Joannes Huysman, opperhooffden aldaer, in dato 12 September aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in sich niet anders behelsende als den tamelycken goeden toestant derwaertsover, ende bezyden dien noch een copie-missive van d'Heer Gouverneur Jaacques Caulier ende raed tot Palliacatta, per 't schip Schielandt herwaerts geschreven, en welcken bodem tot noch alhier niet is verschenen; voorts oocq noch een cleen particulier briefje van den coopman Jan Duryn dato 12 September uyt Masulipatnam aen Haer Ed. voormelt, gelyck die alle by het aencomende brief- en verbaelboecq ende onder 't quartier van Cormandel nader connen werden gesien en gelesen, bestaende wyders de Cormandelse ladinge van gemelte bodem in 't volgende:

228 packen diverse cleden;
150 lasten nieuwe tarwe;
2 packen rochevellen;
96000 ponden geraffineerden zalpeter;
69816 ℔ ront calliatourhout, tesamen met den anderen bedragende *f* 70522:4:4.

Tegen den avont vertrect vanhier over Indermayoe nae Jappara de fluyt

den Hasenburgh, medenemende twee brieven, d'eerste door Haer Ed. aen den E. Heere Superintendent Anthonio Hurt mitsgaders den raedt tot Japare of boven in 't landt, ende d'aendere aen den coopman Jacob Couper mitsgaders den raed tot Indermayoe geschreven, luydende beyde in substantie soodanich als hieronder in ordre uytgedruct zy, eerstelyck aenvangende met die aen den heer Hurdt ende raedt voornoemt:

dat het jongste schryven dato 10^en deser maendt October per de jachtjens Orangie ende Snaeuw nae Jappara ende aen den Heer Superintendent Hurt is affgegaen;

dat sedert alhier noch van Java's Oostcust zyn verscheenen de jachtjens Corea ende Fortuyn met een missive van den coopman Jan de Harde mitsgaders den raedt uyt Sourebaya dato 25 September, ende een van den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier en raed uyt Jappara, dato 9 deser loopende maendt;

dat op den Jappaersen eysch alsnu met de fluyt den Hasenburgh werden gesonden:

20 packen niquanias;

7 packen blauwe boulangs;

5 packen tapesarasses ley der Deenen,

die men hoopt en gelooft aldaer met goede winst sullen connen werden gesleten ende uytvercocht;

dat de andere sorteringen van fine sarasses niet gesonden connen werden, ende dewyle het een tyt is dat men Comp. gelt allomme op het aldersuynichste ende ten meesten voordeele moet aenleggen, soo hebben Haer Ed. jegenwoordich oock geensints connen goetvinden op een enckelt schryven van [1] diergelycke cleeden, die al vry hooch in prys loopen, een nieuwen eysch van Cormandel te doen, tenzy daervan alvoorens 2 à 3 monsters overgesonden wierden, 't geen lichtelyck can geschieden;

dat het voorgeven, te weten dat op Batavia niet min als noch 200 p^s. amphioen in voorraet soude zyn, gelogen en buyten de waerheyt is, connende het p^l. op Batavia noch tot 500 rd^s werden vercocht, ende waerom men sich op Jappare sooveel aen sulcke praatjens niet behoeft gelegen te laten, dat men daerom den jongst gesonden amphioen beneden de waerde behoefde aff te staen;

dat voorts noch in den Hasenburgh geladen zyn:

2 vaten dubbelde middelnagels } ongetaxeert;
2 vaten enckelde d^o........... }

3 vaten mom;

3 vaten Rotterdammer bier;

2 leggers heele goede Spaense wyn;

1 legger seer goede Rynse wyn voor d'heer Hurdt, met den anderen bedragende ƒ 1490:3:3, welcke provisien behoorlyck op Japara opgelecht moeten werden;

dat het door d'E. Bartelszen middelerwyle wel zy gedaen, de Sourebayasen rys uyt de jachtjens Corea etc. te lichten, omdat men op Batavia om dat graan

---

[1] Dit *van* ontbreekt in het HS.

jegenwoordich niet benodicht zy, ende dat het voorts niet schaden can op Sourebaya nader incoop van dat graan te laten doen;

dat Haer Ed. ten hoochsten verwondert zyn, het zout op Sourebaya soodanich in prys is gesteygert tot op 15 rd[s] de coyangh ende waerom het oocq wel zy gedaen, nae Rimbangh en Lassem te ordonneren een parthye aldaer in te coopen, 't welcq dan echter niet wel willende gelucken, soo sal men sich moeten getroosten op Damacq wat meer te geven, omdat de Comp. hier en elders daerom benodicht zy;

dat de 150 rd[s], door d'E. Bartelszen van Indermayoe ontfangen, inderdaet penningen zyn die den Sousouhounan uyt zyn domeynen ende incomsten competeren:

dat de twee Malaxe vaertuygen in geselschap van de jachtjens Corea en Fortuyn wel op Batavia syn verscheenen, oordeelende Haer Ed. het noch wel zy gedaen gemelte vaertuygen van haer arrest te ontslaen, gemerct tot soodanige proceduren tot noch geen ordre gegeven was;

dat het Haer Ed. aengenaem is geweest te verstaen, de coopman Willem Bastinck albereyts op Sourebaya verschenen ende vandaer wyders nae Capper vertrocken was, om Crain Gillisson ende de zyne te disponeren vandaer mede nae Cadiry nevens ons leger te vertrecken, van hetwelcke wat goets wert verhoopt;

dat dewyle den coopman Jan de Harde seer is clagende over syn indispositie, deselve wel door een ander hooft vervangen sal mogen werden, als aldaer wel een gesont en wacker man van noden zynde;

dat sooals desen gereet lach om geslooten te werden soodanich schryven van Indermayoe en Bantam is ontfangen als de nevensgaende copias souden verthoonen, schynende uyt de laaste te ([1]) willen blycken dat den oorloch met den Bantammer niet te ontwycken zal zyn, alhoewel den jongen Conincq in de proceduren van syn oom, Pangiran Kidol, ende Keey Aria in 't minst geen behagen schynt te scheppen maer een grooten afkeer heeft, soo hy 't soodanich in ernst meent.

Volght het briefken aan den coopman Jacob Couper voormelt:

dat van het jongste briefken, met de chialoup d'Orangjeboom afgesonden, de copie hiernevens gaet en dat desen ten principalen dient tot geleyde van de fluyt den Hasenbergh die Indermayoe sal aengieren, eenelyck maer om vandaer advys van den toedricht der saacken derwaertsover voort te brengen aen d'E. Heer Admiraal Hurdt, aengesien Haar Ed. staat maacken dat de jachtjens Snaauw en Orangie al eenige dagen verleden nae Japare affgeschict sullen syn, werwaerts dese fluyt dan oock sonder eenige tytversuym voortgesonden sall moeten werden;

dat Haar Ed., middelerwyle door den boomwachter Bruningh ontfangen hebbende de missive van den E. Couper en raad dato 16 courant, uyt deselve hebben gesien hoedanich de zaacken aldaer ontrent de Bantamse Balyers ([2]) toegegaen zy, ende dewyle die rooffvogels hun op de gedane insinuatien vooralsnoch niet schynen genegen te toonen, soo wert vermeynt dat se daertoe crachtdadich behooren

([1]) Dit *te* is in het HS. uitgevallen.
([2]) Er staat: *Bantammers Balyers.*

gedwongen te werden, doch echter sonder haer verder in 't lant nae te loopen, gemerct zy d'onse in 't voortvluchten veel te rap ende te gaauw zyn;

dat alhoewel den voorslach, door d'E. Couper gedaen, om tot Indermayoe een fortje te extrueren, voor niet ondienstich wert aengesien, echter Haer Ed. dat liever in beraadt hebben willen houden als daertoe ten eersten te treden, onderwylen affwachtende van wat nut ende voordeel de tocht zall syn geweest die gemelte E. Couper voornemens was langs de reviercant ende de zoom der zee nae de Cheribonse dorpen om die stroopers te verdryven te doen, ende wat verder geworden zall zyn van de swier der zaecken tot Cheribon, alwaer de Vorsten mede niet weynich schenen ([1]) te wesen misnoecht over dat die stroopers eenige van haere dorpen beslagen hadden, ende waerom het oocq niet ondienstich sal wesen dat de luyden ende oock de Prince selve noch al nader versekeringe van Haer Ed. goede ende oprechte inclinatie tot bewerckinge van de rust en vrede werde gedaen, met een minnelycke aenmaninge dat zy derhalven daertoe haer devoir oock behooren aen te wenden en te besteden, tenminsten voor sooverre omme haer eygen dorpelingen en landsaten te beschermen ende voor den Bantamsen overlast te bevryden, ende mogen mede die van Indermayoe wel wat ernstich werden geëxorteert haer in diergelycke voorvallen wat trouwer ende hertelycker te dragen als se jongst hebben gedaen, noch al voor een goede sake aengesien werdende dat die luytjes sich liever by de Cheribonse dorpelingen hebben willen verschuylen als haer by de vyanden te voegen, behoevende zy over de doot van den verrader Wadoadje niet bedroeft te zyn, soo 't maer waerachtich zy dat hy overleden is, en waermede d'onse dan de moeyte oock is affgenomen om hem by de achterhalinge nae de andere werelt te versenden, werwaerts wel heengesonden zall mogen werden zyn macker Nity Nagara alias Nity Wadsian ende alle diergelycke quaelyckgesinde hooffden, soo deselve in onse handen comen te vervallen;

dat opdat d'E. Couper niet oncundich sal blyven, hoedanich de saacken met den Bantammer zy gestelt, mits desen overgesonden wert de copie van de missive, op den 17[en] deser door den resident Willem Caeff aen Haer Ed. geschreven, by dewelcke sal connen werden gesien dat den ouden Bantamsen Sulthan hoe langer hoe arroganter werd, sullende sich ten laesten wel erffgenaem van het gantsche landt van Java durven noemen, 't geen hy met al sooveel recht soude connen doen als nu van de landen tusschen Craoan ende de hoecq van Tagal, hebbende den Pangiran Kidol wederom opnieuw parthye crygers geworven om nae Indermayoe, Pamanoecan etc. affgesonden te werden, jammer zynde dat men voor jegenwoordich soo gansch sober van cleen vaertuych is voorsien, waertoe men niettemin besich is met allen yver eenige derselver te vervaerdigen, aengesien den oorloch niet schynt te connen werden ontgaen;

dat nu met de fluyt den Hasenburch voor de besettinge op ende ontrent Indermayoe werden gesonden:

600 ℔ buscruyt;
10 kippen Hollandtse londt;

([1]) Het HS.: *scheen*

30 kip stroolondt;
2 vaten vleesch;
5 vaten specq:
4 leggers aracq;
½ legger arack apy;
1 pot Bengaelse boter;
½ legger Spaense wyn;
1 vat mom;
1 aem France wyn;
1 legger Hollandtse azyn;
2 halve amen olyvenoly en
3 lasten rys.

Alle welcke aenstonts in het jachtje Mallabaer sall moeten overgescheept werden, latende de fluyt den Hasenburgh aenstonts nae Jappara voortgaen ende soomede de jachtjens Orangie en Snaeuw, soo deselve noch niet vertrocken mochte zyn.

21 *d*°. Op heden op de ordinary vergadertyt in Rade van India gebesoigneert wesende over Comp. commercie ende verdere zaacken in Persia, Suratta en op Cormandel, soo zyn daerover genomen alsulcke arresten ende besluyten, als by het resolutieboeck deses casteels onder den dach van heden nader can werden gesien ende gelesen.

23 *d*°. Des morgens vroech comen eenige onser Javanen boven uyt het landt, woonende bewesten de revier de Grogol achter dese stadt, binnen 't casteel, medebrengende een hooft van seker Javaen van Tangaran, die den voorleden nacht, met syn macker met 6 gestoolen buffels over hun landt willende passeren, by haerluyden opgehouden waeren, begerende te weten vanwaer zy quamen, ter welcker plaetsen zy geciteerde buffels hadden gehaelt ende waer zy deselve heen wilde dryven, 't welcq d'andere dan niet willende seggen, waeren se eyndelyck van 't kyven aen 't slaan ende dusdanigh voornoemde Tangeranger onder de voet geraact, onderwylen dat zyn macker de vlucht te boswaart in quam te nemen ende door de donckerheyt des nachts den dans ontsprongen was.

Voor de middach comt van Cormandel over Malacca te deser rhede te verschynen het schip Schielandt, medebrengende twee brieven, d'eerste door d'Heer Gouverneur Jacques Caulier onder dato 18 Augusto, van dewelcke de copie op eergisteren per het schip Maccassar al is ontfangen, ende de tweede door de Heeren Gouverneurs Balthazar Bort ende Jacob Jorisen Pits mitsgaders den raedt in dato 21 September met twee byvoegsels van 24 ende 26 desselven maents uyt Malacca aen Haer Ed. geschreven, van soodanigen inhout als by het aencomende brief- ende verbaalboeck nader can werden beoocht, zynde daermede noch ontfangen eenige copiepapieren uyt Suratta, waervan de originelen albereyts op den 8^{e} der jongst afgeweken maent September overgebracht zyn, bestaende wyders het medegebrachte cargasoen van gemelte Schielandt eenelyck in:

332 lasten rys, tesamen costende.................... *f* 15786 : 15 : 12.

Dese voormiddach comt weder teruch van Indermayoe te retourneren de

chialoup de Orangjeboom, vier dagen verleden expresselyck derwaerts gesonden om wegens den toestant der saecken aldaer tydinge teruch te brengen, gelyck deselve nu is doende by een cleen briefken, door den coopman Jacob Couper mitsgaders den raed van voor Indermayoe aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, behelsende in substantie 't gene hieronder volcht:

naedat het jongste schryven dato 16 deser met den boomwachter Joannes Bruyningh affgegaen was, had men sich, gelyck het voornemen lach, de revier opwaerts begeven omme de stroopende Bantammers in 't geheel uyt het district van Indermayoe te verdryven ende, soo het mogelyck waere, de verstroyde landsaten weder in haer negoryen ende woonplaetsen te doen keeren, uyt dewelcke zy nu door de sware dreygementen van den verradersche Wadjoadje (die nu weder levendich geworden was) mitsgaders Nity Nagara ende eenen Maes Santry gelyck als gehouden wierden, jae was het al weder sooverre gecomen dat de goede ingesetenen, die albereyts op de eerste verdryvinge van de Bantamse piraten uyt de Cheribonse dorpen, daer se hun verscholen hadden, wedergecomen waeren, haer pady ende gereetste goederen weder derwaerts gesonden hadden, om alsoo op een sprongh te staen by de eerste overcomste der Banthammers weder derwaerts te connen loopen, die de verradersse schelmen uytgestroyt hadde dat met 1000 mannen binnen weynigh dagen stonden over te comen, ende off men welschoon, om alles aen te leggen dat tot bereyckinge van het goede oochmerck soude connen dienen, de vooraengetoge verraderse schelmen toeseegginge van pardon hadde gedaen, indien zy hun plicht weder quamen te erinneren ende de trouwe, die se aen haer wettigen heer den Sousouhounan schuldich waeren, opvolchden ende volbrachten, soo hadden die eerlose fielen daerop niet eens geantwoordt, ende waerom men dan oock, toen men bovencomende verstont dat den heelen vleet der vyanden wechgeloopen was, alle de dorpelingen gelaste ende recommandeerde haer in geenendeelen de minste toegangen ofte entrance in haere negoryen te verleenen ende dat op de hoochste indignatie, jae soo verre dat se, het contrarie doende, selver als openbare vyanden aengemerct souden werden, op hetwelck zy alle beloften hadden gedaen, niemandt dier ([1]) fielen eenich verblyf te gunnen, maer haer aff te sullen wysen;

middelerwylen dat men de revier opgevaeren was, wiert men bericht dat den schipper Dominicus van Geyne op seker Bantams vaertuych, met hondert coppen bemandt, de Indermayoese revier in willende zeylen tegens gedaene verboth, met groff canon uyt de Posthoorn vuyr gegeven hadde, dat d'E. Couper all wat voorbarich toescheen, zynde ondertusschen het vaertuych ontsnapt ende weder wechgeraect;

de zoon van den sabandaer Angra Pradana hadt weten te relateren, dat zyn vader op het versoeck van de Bantammers door de Cherebonders aen haer overgelevert ende nae Bantam gevoert was, 't geen men echter beswaerlyck conde geloven;

d'E. Couper versocht met de albereyts gevorderde provisien mitsgaders eenige andere nootlyckheden voor den treyn aldaer te mogen werden voorsien.

([1]) Er staat: *die*.

Tegen de middach comt voor de laeste besendinge uyt Amboina te retourneren het fluytschip Saxenburch, geheel ledich en eenelyck medebrengende een missive, door d'Heer Gouverneur Robbert de Vicq mitsgaders den raedt in dato 23 September uyt het casteel Victoria aen Haer Ed. geschreven, van alsulcken inhout als by het aencomende briefboecq en verbael onder dat quartier nader can werden gesien, meldende onder anderen, dat de opgestane questien tusschen de Ceramse volckeren van Hatihatoe en Wierenamma beslicht ende inderminne bygelecht waeren, maer die van Wessia en haere complicen, met de andere aen ([1]) strant gelegen negoryen onlangs vrede gemaeckt hebbende, schenen sich al weder in den oorloch gesteken ende geworpen te hebben, gemerckt se sich niet en hadden ontsien met een troupje van ontrent de 40 mannen over eenige oude pretensien op die van Aya te gaen moescoppen, de zoon van den Orangcay aldaer jammerlyck om 't leven te brengen, daernevens noch 6 vaertuygen te ruineren ende onbruyckbaer te maacken, 't welcq die van Hay vernomen hebbende, waeren se haere gebuyren in alleryl te hulp gecomen om voorgeciteerde vredebrekers nae te setten, die se dan noch ontrent Timelau achterhaelt hebbende, wierden aenstonts 7 derselver tenedergevelt ende wel 20 gequest, ende waermede voor dese mael haer boos gedoente genoechsaem scheen vergolden ende betaelt te syn.

Een weynich over de middach wert door den capiteyn der buytenforten Willem Hartsinck aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael overhandicht een translaetje van seker briefje, door den gouverneur tot Celincin hierboven in 't landt, Arzadita, in 't Javaens aen gemelte capiteyn Hartzinck geschreven, van desen ochtent door eenige Javanen te lande overgebracht, luydende aldus:

> Desen brief zende ick, vader Arzadita, naer myne groetenisse aen Uw, myn zoon capiteyn Hartsincq, en waerom den desen overstiere is, omdat Sacra Jouda, die in Tsicero woont, my met gewelt uyt Selincin wil rucken. Hy heeft van Tsicero 7 mannen gesonden, waeronder Astrandaka en Soeta Maya waeren; haer voorgeven heb icq niet willen involgen, maer liever ben icq genegen in myne negory te sterven, ten ware nader ordre van de Heer Generael Zyn Hoocheyt van Batavia bequam. Op dit myn seggen zyn van d'affgesondene van Tsicero wederom vier teruchgegaen om meerder volcq van Tsicero te haelen, waerom 20 schietgeweeren, cruyt en cogels versoecke, ende indien niet geholpen werde zal Silincy moeten verlooren gaen.

Op heden nae de achtermiddachspredicatie ende de ordinaire parade in Rade van India gesproocken zynde wegens de verdeelinge van het capitaal, dat in goude coubangs, staeffcooper etc., uyt Japan verwacht ende op Malacca staat aengebracht te werden, om vandaer verders nae d'Indische custen voort te gaan, soo is goetgevonden 't selve te laten verdeelen als hieronder volcht:

([1]) Dit woord ontbreekt in het HS.

Voor Bengale:

1000 p^{ls}. staafcooper;
2000 ℔ camphur;

Voor Cormandel:

1500 p^{ls}. staaffcooper;
2000 ℔ Japanse camphur;
50000 ℔ thin, ende voorts alle de Japanse goude coubans als 't verdere gout dat op Mallacca mocht in voorraet wesen, except alleen 100000 guldens voor Ceylon;

Voor Ceylon:

2000 p^{l}. staefcooper;
2000 ℔ Japanse camphur;
20000 ℔ thin en eenige porceleynen etc. mitsgaders 100000 guldens in goude coubans als boven gesecht, tot den handel van Tutucoryn ende Nagapatnam;

Voor Mallabaar:

alleen eenige porceleynen;

Voor Suratta:

5000 picols Jappans staefcooper;
4000 ℔ Jappanse camphur;
200000 ℔ thin;

Voor Persia:

300 picols staafcoper;
8000 ℔ Japanse camphur;
50000 ℔ thin;

Ende voor den Mochasen handel:

200 picol staeffcooper, sullende het coper, indien er minder als onse calculatie van 10000 picols op Malacca mochte aencomen, nae rato yders portie vermindert ende de camphur en thin, die er boven de gestelde quantiteyt mochte overwesen, ons met d'eerste occasie herwaerts toegeschict.

Ende om den aenbrengh van de Moorse cleeden ende allerhande coopmanschappen, waerby geoordeelt wert dat d'E. Comp. in haer eygen handel ende negotie comt hinder te lyden, verder op Malacca te weren ende tegen te gaen, soo is goetgevonden dat alle de inlandse handelaers, aldaer aencomende sonder Comp. passen, met arrest sullen werden becommert ende die met Deense ofte Engelse zeebrieven zyn voorsien voor de eerste mael sullen betaelen 20 per cento, ende dat voorts aen de zeebrieven der Portugesen geen respect sal behoeven gedragen, maer dat se nevens de andere inlanders sullen gehandelt werden, gelyck hetselve soodanich op de plaatsen ([1]), daer zy jurisdictie hebben, door haer wert in 't werck gestelt ende gepractiseert, als noch onlangs in den jare 1674 heeft gebleecken aen het scheepjen van den Wingurlasen coopman Polpatneyck, dat met Comp. passe by haer ontrent Caudewaer genomen ende geconfisqueert is geworden; ende om des te beter het gedesidereerde oochmerck te bereycken, soo is mede dienstich geoordeelt dat op Malacca geaffigeert ende aengeslagen sullen werden de billjetten ofte placcaten, op den 12ᵉ der jongst affgeweken maend Augusty hier op Batavia gepubliceert ende geëmaneert, gelyck aldaer nader can werden gesien.

24 *dᵒ*. Des morgens wert alhier per seker Chinees vaertuych, comende uyt Ternaten over Amboina, een cleen briefken aengebracht, door den Conincq Quitchil Amsterdam in 't Maleyts aen Haer Ed. geschreven, by dewelcke Zyn Hoocheyt versoect dat Haer Ed. voor zyn reeckeningh aen den Chinees Phinco gelieffde te verstrecken ende betaelen een somme van 4500 rdˢ contant, om op off van zyn nagelrecognitie te werden gecort ende ingehouden, gelyck als by de vertalinge daervan nader can werden gesien, dusdanich luydende:

Desen brief uyt een suyvere, oprechte genegentheyt van Paducca Siri Sulthan Quitchil Zibory Prins Amsterdam, die Conincq is van Ternaten, en comt nevens veel groete aan d'Heer Gouverneur Generaal en alle de Raden van India, die de macht hebben van Comp. van boven- tot benedenswints en in Batavia regeeren, die Godt wil zegenen met veel geluck en een langh leven in dese werelt, opdat wy als vrunden voor altyt mogen continueren.

Verders maect Paducca Siry Sulthan aen de Heer Gouverneur Generael ende alle de Raden van India bekent, als dat ick over de drie jaeren geleden van den Chinees Phinco de waerde van 4500 rdˢ in goederen hebbe genoten, maer den Chinees, nu alhier gecomen zynde, heeft die schult geëyscht en aen Paducca Siri Sulthan versocht dat Paducca Siri Sulthan den Gouverneur Robertus Padbrugge daerover soude aenspreecken om van myn groote ([2]) de 4500 rdˢ te leenen en hem te betalen, waerop Paducca Siri Sulthan nae den Gouverneur heeft gesonden en doen seggen een handschrift als getuygen daervan te geven, om aen den Heer Generael ende alle de Raden van India over te senden, dat de 4500 rdˢ om den Chinees te betaelen van de grooten geleent waeren, maer den Gouverneur heeft het geweygert te doen. Dierhalven

([1]) Er staat: *plaatse*.
([2]) Mogelijk: *quote* of *quota*, de hierboven vermelde *nagelrecognitie*.

versoeckt Paducca Siri Sulthan, dat den Heer Gouverneur Generael ende alle de Raden van India my gelieven te helpen ende betaelen de 4500 rd[s] aen den Chinees Phinco, want Paducca Siri Sulthan is voor de Chinees seer beschaemt en Paducca Siri Sulthans schaemte is de Comp. eygen schaamte; daerom versoect Paducca Siri Sulthan de hulpe van d'Heer Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India, dat den Chinees de 4500 rd[s] mach betaelt werden.

Voor de middach door Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generaal extraordinaris vergaderingh beleyt zynde, omme te besoigneren over eenige saacken belangende de negotie ende verdere ommeslach wegens de Generaele Comp. op Cormandel, Ceylon, Souratta en Persia etc., zoo is dienaengaende alsulcx geresolveert ende gearresteert, als by het resolutieboeck onder desen dach nader zy te zien ende te lesen, zynde oock in die besoignes onder anderen, om alle disputen ende cavillatien wech te nemen, verstaen, dat de limytscheydinge van het Ceylonse gouvernement met Cormandel sall strecken van 't eylant Rammacoil in 't Zuyden tot aen de revier Coloran in 't Noorden ende vandaer dan voorts noortwaerts alles onder de gouvernye van Cormandel.

25 d[o]. Wert alhier per eenige Javanen, op heden ([1]) met haer eygen vaertuych van de cust van Java overgecomen, mondelinge tydinge overgebracht, dat den rebel Troenejaja sich voor zyn wettigen heer den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga soude vernedert ende alles aen denselven overgegeven hebben, van hetwelcke wy misschien de waerheyt in 't vervolch deses nader hoopen te sullen connen verclaren, doch waeraen jegenwoordich noch getwyffelt wert, omdat op de Javaense tydingen, gelyck ons de ondervindinge dagelycx is leerende, niet veel staet te maecken zy.

Tegen den avont comt alhier met het schip 't Eylandt Mauritius van Palimbangh te retourneren den coopman ende commissaris Jan van Leenen, aen Haer Ed. overleverende een ampel rapport onder den dach van heden wegens desselffs verrichten en wedervaeren mitsgaders 't uytvoeren van syn commissie op Palimbangh en Jamby, zynde van alsulcken inhout als by het aencomende briefboeck te beogen zy, hebbende bezyden dien noch overgebracht een briefken, door den Sulthan Ratoe aldaer in 't Maleyts aen Haer Ed. geschreven, luydende nae gedane vertalinge aldus:

Sulthan Ratou, die Conincq is van Palimbangh, wiens harte suyver, opreght en voor altyt onveranderlyck is by Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India, die regeerders syn van alle Hollanders, soo boven- als benedenswints, en haar woonplaats hebben in de stad Batavia, die in alle haar gedoente en beradingen seer wys, verstandich en vernuftich syn, alsmede milt aan alle arme ende mededoogende met hare onderdanen,

([1]) Er staat: *hedent.*

gelyck oocq seer stantvastich in 't onderhouden van contracten ende vruntschap met alle Coningen, die se oocq nevens hare groote alle hulpe bewysen.

Verders den brief, die den commissaris Jan van Leenen gebracht heeft, is behouden aen Sulthan Ratou wel overgelevert, welcke Sulthan Ratou met groote eere, statie en genegentheyt heeft doen inhaelen, als de brieven van groote Coningen gebruyckelyck zy; deselve door Sulthan Ratou gelesen zynde, heeft de meninge van Rycklof van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raden van India, gelyck in de brief geschreven was, in syn harte wel verstaen, maer nae 't gevoelen van Sulthan Ratou: wat fouten zynder in 't contract, door Dirck de Haes voor desen gemaact? Want 't selve is met Dirck de Haes ende de grooten van Palimbangh overeengecomen ende geaccordeert alsmede met het zegel bevesticht; maer nu is den commissaris Jan van Leenen alhier gecomen om alle de voorige articulen te vermeerderen en daer noch iets by te voegen, doch volgens 't gevoelen van Pangiran Ratou zyn de nae-articulen al vrywat zwaar, maer Sulthan Ratou, de oprechte genegentheyt ende onderhoudinge van vruntschap van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raden van India bespeurende, heeft die nader articulen aengegaen, gelyck oocq beschreven zyn en met het zegel bevesticht, waervan een Jan van Leenen teruchbrenght en oocq een by Sulthan Ratou verblyft; maer het begeeren van Sulthan Ratou soude wel wesen dat hetselve niet meer mocht verandert werden en de vruntschap continueren soolange de son en maen sullen schynen ende de nacht den dach volgen, opdat de plaatsen Batavia ende Palimbangh als een plaatse mogen blyven. Die dese articulen gemaect heeft is de tweede Pangiran Adepaty ende de derde Pangiran Macaboumy.

Verders de schenckagie van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raden van India, door ([1]) den commissaris Jan van Leenen gebracht, bestaen in elff ellen root laacken, een stucq swart phelp, 16 ellen groen zydestoff, 4 stucx wit fyn lywaet, een stucq groen armozyn, een roodt d°., een d°. purper, een d°. wit, 2 pistolen, twee flessen wyn, een sackje nagelen en een laetcruytbusje, 't gene Sulthan Ratoe alles met een oprecht herte ende genegentheyt heeft aengenomen.

Voor dees tyt heeft Sulthan Ratou aen den Gouverneur Generaal ende Raden van India niet anders in handen van Jan van Leenen te senden dan twee hasegayen met een schede, 15 eliphantstanden, wegende 236 ℔, vier picols of 487 ponden wasch, 30 picols peper ende 10 bosjens nettegaaren, 't gene Sulthan Ratou versoect den Gouverneur Generaal met een goet harte ende tot een teken van een suyver, oprechte genegentheyt gelieft aen te nemen.

(*Onder stont:*)

Geschreven in de vestinge Palimbangh op Sondagh den 15 dach van de maant September in 't jaar 1601.

([1]) Er staat: *die.*

Bestaende wyders de ladinge van gemelte schip Mauritius Eylandt van Palimbangh in:

651828 cattys swarte peper;
14435 cattys harpuys;
2079 bossen bintrottangh;
195 catty eliphantstanden;
400 catty wacx;
51 tailen swaerte gout etc., soo tot Jamby en Palimbangh ingenomen, tesamen met den anderen belopende *f* 87891 : 14 : 11.

In 't vallen van den (1) avont comt alhier van Maccassar over Jappare te verschynen het schip Terthoolen ende daermede oocq alhier over Zyn Hoocheyt Radja Palacca, Conincq der Bougisen, met syn vrouwen, gesin en ommeslagh ende een cloecke parthye van syn beste crygers, van dewelcke oocq buytendes noch ontrent een getall van 1500 mannen, met de Flaman van Maccassar gevoert onder den capiteyn Jan Fransen Holsteyn, op Jappare aen landt gestapt zyn, wesende met gemelte schip Terthoolen hier ontfangen twee brieven, d'eerste by indispositie van d'Heer Praesident Cops door den Maccassaersen raedt in dato 6 deser loopende maendt uyt het casteel Rotterdam, ende de tweede door den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier mitsgaders den raedt in dato 20 October uyt Japare aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, d'eerste in sich bevattende den tamelycken goeden toestant derwaertsover ende onder anderen dat de diffidentien tusschen Zyn Hoocheyt Palacca ende syn swager Radja Sopingh voor syn vertreck geheel verdweenen ende wechgenomen waren, doch dat echter tusschen zyn andere swager, den moedigen en braven Radja Arou Vaqua, anders Radja Tamparangh, de beste gront noch niet scheen te zyn, staende het anderssints ontrent de andere hoofden en Vorsten der bondtgenoten redelyck, gelyck breder by geciteerde missive in het aencomende briefboecq ende verbael zy te zien, ende luyt nu verders het Jappaerse briefken in substantie aldus:

het jongste schryven was den 9e October met de jachtjens Corea en Fortuyn aen Haer Ed. affgegaen;

op den 16 en 17 deser waeren de jachten Terthoolen en Flaman van Maccassar op Jappare verschenen ende daermede oocq Zyn Hoocheyt den Conincq Palacca, die seer gaerne aldaer hadt willen verblyven, doch had men Zyn Hoocheyt door minnelycke redenen ende inductie aengeraden om nae Batavia voorts te vertrecken, dat gemelte Zyn Hoocheyt echter eyndelyck met genoegen aengenomen hadde, 't welcq men verhoopte soodanich met Haer Ed. intentie soude accorderen, hebbende Zyn Hoocheyt gedurende desselfs aenwesen sooveel eere, respect en goet onthael aldaer laten genieten als (2) Zyn Hoocheyts persoon meriteerden, ende waermede men ondervonden hadde dat hy met beleeftheyt seer gemackelyck aen de hant te leyden was;

een getal van ontrent 1500 Bougysen had gemelte hoocheyt Palacca op Jappara

(1) Dit lidwoord ontbreekt.
(2) Dit woordje ontbreekt in het HS.

gelaten onder 't gesach van haer eygen Coningen en Heeren Arou Maroangin, Arou Tanete Laompa, Arou Mantege alias Dain Memangh, en Arou Moumaly Tossawa, waerbezyde men op eygen aenbiedinge mede aengehouden hadden den capiteyn Jan Fransen, als gewoon zynde met de Bougisen om te gaen, om dat volckje te beter onder behoorlycke disscipline te houden, hoewel Zyn Hoocheyt Palacca denselve gaerne mede nae Batavia hadde genomen, 't geen echter op 't versoeck van d'E. Bartelszen en raed by hem lichtelyck was geaccordeert, zynde nu de meeste beduchtinge, hoe men dat volckje ginder in soodanige tuchtinge soude houden dat de Javanen van haer geen overlast quame te geschieden, ende meteenen oock wat ende hoedanich onderhout men haer wel soude dienen te laten genieten mitsgaders hoe men wyders met deselve handelen soude, op welcke twee laeste poincten Haer Ed. bevel ende ordre affgewacht soude werden;

't jacht de Flaman stont binnen een dach à twee te volgen, ende was men nu verlegen om een bodem tot vervanger van het oude ende swacke schip Zuytpolsbroecq.

Bestaende wyders het medegebrachte alhier van gemelte schip Terthoolen van Maccassar eenelyck in:

16 teylen gout, costende *f* 798.

26 *d*°. Des morgens comen de Balyers, op 11e deser expres vanhier affgesonden om voor de derde mael de pardonbrieff aen de Balyers, hun tot Goedoegoedoe ende daeromher onthoudende, over te brengen, hier weder teruch, hebbende geciteerde pardon- off vergiffenisbrief behoorlyck bestelt ende wederom vandaer gebracht drie briefkens, door de hoofden der gemelte Balyers uyt Goedoegoedoe in 't Javaens aen Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael geschreven, waervan de translaten hieronder volgen, die van woorde te woorde van dusdanigen inhouden bevonden zyn:

't Eerste translaat.

Desen brief van UEd. dienaars Wangsa Naya, Sacra Jouda en Naya Bangsa, die by de affgesondene van Bantam zyn verschenen, welcke begeerde dat wy nevens haar nae Samadangh souden gaen, maer UEd. dienaers hebben 't geweygert ende geseyt dat wy alleen tot hulpe van Samadangh waren en UEd. dienaers haer niemant anders wilden onderwerpen noch sien als alleen den Pangiran voor onsen heer, die wy oock vertrouwen ons sal helpen. De Bantammers trachten Tanjongpoura te vermeesteren, dierhalven zyn wy alle inderhaest van Intchiassem nae Sammadangh vertrocken. Onse paerden ende buffels zyn door de Bantammers dootgeslagen. Dit versoecken UEd. dienaers den heer, op wien veel vertrouwen, gelieft gelooff te geven, ende 't gene hierinne mocht vergeten zyn, sal den affgesonden sergeant Wajahan bekentmaacken.

Tweede translaat.

UE. dienaers Wangza Naya en Sacra Jouda maacken met vernederinge aen den Heer Generael bekent, alsdat den brenger deses is den sergeant

Wajahan, waermede UEd. dienaers laten weten vanwegen het gedoente van Samadangh, alsdat alles aldaer door de Bantammers, Hily Wiedara genaemt, verdestrueert ende dootgeslagen is alsmede alle huysen verbrant, de mannen die in deselve gebleven waren dootgeslagen ende de vrouwen nae Pamanoekan vervoert; 't getal derselve ([1]) van Tellocq Agongh bestaet in 500 en van Passawahan in 100 vrouwen, maackende tesamen van Pamanoekan tot Sammadangh 600 vrouwen; de helft van de plaetse Sammadangh is vermeestert ([2]) en alleen maer overgebleven de passebaen, Pangirans woninge ende de plaatse daer het geschut staat. Vier van de grooten van Sammadangh zyn op de passebaan dootgebleven: Tommagon Jaga Zatrouw, Jagga Diepa, Radingh Anga Praya ende Maes Alon, die alle van des Pangirans huyse zyn, ende noch veel andere gemene zyn dootgebleven.

Derde Translaat.

UEd. dienaars Wangza Naja en Sacra Jouda vernederen haer voor den Heer Generael in de stad Batavia.

Verders den brief van den Heer Generael, die den sergeant Wajahan gebracht heeft, is tot UEd. dienaers wel overgecomen, waerdoor UEd. dienaers bewogen zyn geweest om derwaerts te comen om als een volcq te wesen, maer can voor dees tyt noch niet geschien: echter sullen UE. dienaers 't schryven van d'Heer Generael in achtinge nemen ende daerby oock volharden gelyck voor desen hebbe geschreven, ende sullen oocq niemandt onderwerpen ofte erkennen als alleen het teken van d'Heer Generael, 't gene oocq altyt sullen dragen. Wy souden wel inderhaest om by mynheer te verschynen op Batavia gecomen hebben, maer UEd. dienaers zyn nu in groote besicheden, want Keey Naya Bangza, Carty Soeta, Singa Derpa, Wiera Soeta en Marta Mangala zyn alle door de Bantammers t'ondergebracht ende alle de plaetsen verdestrueert.

't Gene verder onse meninge is, hebben aen den sergeant Wayahan bekentgemaeckt.

Door opgemelte Baleyers is hier insgelycx mede noch aengebracht een briefje, door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 23 deser maent October uyt de veltschans tot Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven, van dusdanigen inhout:

Haer Ed. schryven van den 8e October was wel op Tanjongpoura aengebracht; het voorstel om den regent Wiera Saba te versekeren soude lichtelyck uytgevoert connen werden, indien Haer Ed. 't selve maer geliefden te gelasten en sou men daervan oocq, soo men meende, niet meer quaet geniete als dat misschien d'inwoonders vooreerst wat becommert ende bevreest soude wesen om met d'onse

---

([1]) Er staat: *deselve.*
([2]) Misschien beter: *verdestrueert.*

te handelen, doch had hy nu op de nader gedane aenmaninge belooft, zyn soon nae Batavia te sullen zenden om ontrent Haer Ed. hun behoorlycke submissie ende onderdanicheyt te bethoonen;

achtervolgens Haer Ed. ordre had men de omgelegen Carwangse dorpelingen aengesecht sich in hare negoryen te moeten blyven houden sonder nae Sammadangh op te gaen, om desdoende haer eygen woonplaetsen tegen 't gewelt der stroopende Bantammers te bewaren ende te beschermen;

den Balysen sergeant en zyn geselschap, met de vergiffenisbrieff van Batavia over Tanjongpoura nae Goedoegoedoe gesonden, waeren den 15[en] deser maendt aldaer gepasseert ende op den 22[e] weder teruchgecomen, relaterende dat se op Goedoegoedoe hadden gerencontreert de zoon van den vermoorden Craoangsen regent Singa Perwangza (uyt Sammadangh, alwaer hy als gevangen was gehouden, ontvlucht ([1])) mitsgaders oocq eenige andere Javaense hoofden, met den anderen raedtplegende hoedanich zy best de rovende Bantammers soude wederstaen, ende die albereyts besich waeren haer met het opwerpen van paggers te verstercken, welck de omleggende gebuyrvolckeren hebbende verstaen, soo quamen dagelycx aldaer veele vluchtelingen haer heul en troost soecken, vrouw en kinderen achterlatende, die alle door genoemde stroopers dagelycx nae Bantam versonden wierden;

den broeder die men van den Samadangsen gesant ([2]) tot Patimoangh hadde gesien, was daer doorgetrocken eenelyck met maer 40 man, onder voorgeven dat hy een goet getal koebeesten vandaer souden brengen om nae Batavia gesonden te werden en oocq tot voetsel ende onderhout van onse besettelingen tot Tanjongpoura;

nu wiert nae Battavia geschict de caerte van de revieren Chebet en Craoan tot aen Tanjongpoura toe; verder had den lieutenant van den Eeden niet connen claarraecken; en wiert nu versocht een boeck imperiael papier ende oocq een bequaem bladt tot een tafel, vereyscht werdende tot de caertemakerye;

de Craoangse revier had zyn inwateringh in zee ([3]) door vyf verscheyde gaten, maeckende vier derselver tusschenbeyde twee kloecke eylandjes, daer den lieutenandt doorgaens veel hout- en visschersvaertuygen hadde gevonden, sonder echter eenich onraed daerontrent te hebben vernomen.

Dese voordemiddach wert de sabandaer en licentmeester Ocker Ockersen, verselt met de capiteynen Abraham Struys en Harman Egbertsen mitsgaders eenige andere gequalificeerde, nae de rheede gecommitteert omme Zyn Hoocheyt den Conincq Palacca, op gisteren met het jacht Tertholen alhier van Maccassar aengecomen, uyt den naem ende vanwegen Haer Ed. te verwellecomen, comende nae verrichter zaacken met denselven en zyn familie weder aen landt, relaterende dat dese plichticheyt meergemelte Hoocheyt overaengenaem was geweest ende hy behoorlyck met zyn vrouwen en gestoet in het bereyde huys, staende aen de Nieuwepoort, geconduiseert.

Des naemiddachs comt alhier van Malacca te verschynen een Chinees vaertuych, medebrengende een copie-missive in dato 21 September met twee aenhangsels van

---

([1]) Er staat: *en ontvlucht.*

([2]) Lees: *regent*; zie hierboven p. 547.

([3]) Dit *zee* ontbreekt in het HS.

24 en 26 desselven maents, door d'Heer Gouverneur Balthazar Bort en Jacob Jorisen Pits mitsgaders den raedt aldaer aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van dewelcke de eerste originele drie dagen verleden met het schip Schieland al ontfangen zyn.

Des avonts vertrect noch tot versterckinge van de besetttinge nae Indermayoe 't jachtje Corea met noch 20 fluxe militairen ende een cleen briefken aen den coopman Jacobus Couper mitsgaders den raedt aldaer, de dato deser, in substantie behelsende:

dat dewyle de vyanden ten meerendeele nae de Cheribonse negoryen waeren geretireert, het naeloopen voor ondienstich ende onraatsaem wert gehouden;

dat de conduicte door den E. Couper gebruyct, mitsgaders de waerschouwinge aen de Cheribonders gedaen, voor wel ende dienstich aengesien werden, middelerwyle dat het te wenschen waere dat men op haer woorden en belofte wat beter staet ende sekerheyt conde maecken;

dat het ondertusschen oocq wel zy gedaen, allomme spions te houden om soodoende van 't geene datter omgaet niet onkundich te blyven;

dat het waerlyck van den schipper Dominicus van Geynen een al te groote voorbaricheyt is geweest, op het Bantamse vaertuych, de Indermayoese revier willende inbooren, soo vroech vuur te geven, ende waerom hy daerover oocq ten rechten is gereprehendeert, te wenschen wesende dat dese zaacke wat beter succes mochten hebben gehadt;

dat het niet wel sal comen, indien den sabandhaer Anga Pradana door de Cheribonders aen de Bantamse stroopers overgelevert zy, en hetwelcq dan soo wesende, soo geloven Haer Ed. dit schelmstuck op 't begeren van den Sulthan tot Bantam zal wesen uytgevoert;

dat den eysch van provisien ende ander nootlyckheden voor Dermayoe albereyts met de fluyt den Hazenburgh zy voldaen;

dat op gisteren Zyn Hoocheyt Palacca met ruym 1000 zielen ende daeronder wel 300 wackere crygers van Maccassar te deser rhede verschenen zy, ende dat den Bantammer nu al vrywat in zyn couragie schynt te slabbacken;

dat den capiteyn Willem Hartsinck, verselt van den inlandtsen capiteyn Joncker, met 60 Nederlanders, 40 Toepassen en 64 Amboinesen en 80 Javanen een [1] landtocht nae Selincin, Tanjongpoura, Goedoegoedoe staet te doen, om die lande van de Bantamse ende andere stroopers te suyveren;

dat den coopman Jacob Couper binnen weynich dagen met noch meerder macht zal werden geadsisteert, om den Sammadanger eenige bystant te connen doen.

27 *d°*. Des morgens wert Zyn Hoocheyt Palacca door den E. sabandaer Ocker Ockers, verselt met d'E. oppercoopluyden Daniel van den Bolck en Jacobus du Gheyn mitsgaders den burgercapiteyn Abraham Struys en den capiteyn Harman Egbertsen, met zyn vrouwen en verdere familie in eenige daertoe bereyde scheppraauwen ende chialoupen van boort gehaelt ende met behoorlycke statie in zyn logiement

(1) Er staat: *een een*.

geconduiseert, voor Zyn Hoocheyt vervaerdicht ende gepreparеert, staende ende gelegen op het pleyn van 's Comp[e] hospitaal terzyden de stadtsbinnengracht, dicht aen de Nieuwepoort ofte recht tegenover het artilleryehuys, zynde van een bequame ruymte ende goede accommodatie voor soo een geswier, mitsgaders met een moy erff ende een tuyn voorsien.

Nae de middach wert per een Javaens vaertuych, comende van Indermayoe, een cleyn briefken aengebracht, door den coopman Jacobus Couper aldaer in dato 24 deser aen d'E. sabandaer Ockersen geschreven, eenelyck maer in sich bevattende, dat eenige der Indermayoese ingesetenen op Chamara hadde gepreyt twee cloecke Bantamse vaertuygen, de wil hebbende nae Indermayoe om 't selve onder de Bantamse heerschappye te helpen dwingen, van dewelcke echter daer tot noch niets (¹) was vernomen, ende soomede niet van het andere cloecke vaertuych, door den schipper van de Posthoorn buyten de revier gehouden, zynde inmiddens S[r]. Couper voor die rovers ende stroopers wel op hoede ende in defencie, ende schoon den Bantamsen Sulthan al toelech mochte maecken d'onse weder geweldelyck vandaer te doen verhuysen (waervan men echter het contrarie gelooffde), soo was men evenwel voor haer in 't minste niet beducht, maer indien Haer Ed. geliefde goet te vinden op Patchinan, drie mylen de revier op gelegen ende alwaer men sich jegenwoordich bevond, mits bequaemheyt een beknopte vasticheyt op te werpen, soo sou men daertoe allerhande materialen, tot soodanigen werck nootwendich vereyscht (²), van noden hebben.

Des avonts vertrecken uyt dese rheede direct nae Malacca de fluytschepen Stryen, Delffshaven ende Grootenbroecq mitsgaders de fluyt Sparewoude, alle onder de vlagge van d'E. oppercoopman Henrick van Outhoorn, gedesigneert eerste hooft tot Masulipatnam, de drie eerste bodems omme vandaer wyders in geselschap van de schepen die uyt Jappan werden verwacht nae de custen van India voort te gaan, in maniere als hiervooren onder dato 17 deser loopende maendt uytgedruct staat, ende de laeste om wyders om nae Arrakan te vertrecken, medenemende acht stucx brieven met haere nodige bylagen, door Hun Ed. aen d'Heer Gouverneur Jacob Jorisen Pits en raad tot Malacca, aen d'Heer Directeur Jacob Verburch en raedt in Bengale, aen d'Heer Gouverneur Jacques Caulier en raedt op Cormandel, aen d'Heer Gouverneur Rycklof van Goens de Jonge en raed op Ceylon, aen de Heeren Commandeurs Marten Huysman ende Jacob Lobs mitsgaders den raedt op Mallabaer, aen de Heeren Directeuren Daniel Parve ende Sybrandus Abbema en raed in Suratta, aen (³) d'Heer Directeur Fredrick Lambertsen Bent en de raedt in Persia en laestelyck aen den ondercoopman Balthasar Hinloopen en de raedt in Arracan geschreven, zynde meest alle twee- en driedubbelt affgegaen ende op gisteren geteyckent ende ingeschreven, hebbende gemelte bodems vanhier affgevoert voor de cust van India etc. verscheyde goederen, contanten ende coopmanschappen, soodanich verdeelt als hieronder volcht:

(¹) Er staat: *iets.*
(²) Het HS.: *vereyschte.*
(³) Er staat: *aen de.*

24 en 26 desselven maents, door d'Heer Gouverneur Balthazar Bort en Jacob Jorisen Pits mitsgaders den raedt aldaer aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van dewelcke de eerste originele drie dagen verleden met het schip Schieland al ontfangen zyn.

Des avonts vertrect noch tot versterckinge van de besetttinge nae Indermayoe 't jachtje Corea met noch 20 fluxe militairen ende een cleen briefken aen den coopman Jacobus Couper mitsgaders den raedt aldaer, de dato deser, in substantie behelsende:

dat dewyle de vyanden ten meerendeele nae de Cheribonse negoryen waeren geretireert, het naeloopen voor ondienstich ende onraatsaem wert gehouden;

dat de conduicte door den E. Couper gebruyct, mitsgaders de waerschouwinge aen de Cheribonders gedaen, voor wel ende dienstich aengesien werden, middelerwyle dat het te wenschen waere dat men op haer woorden en belofte wat beter staet ende sekerheyt conde maecken;

dat het ondertusschen oocq wel zy gedaen, allomme spions te houden om soodoende van 't geene datter omgaet niet onkundich te blyven;

dat het waerlyck van den schipper Dominicus van Geynen een al te groote voorbaricheyt is geweest, op het Bantamse vaertuych, de Indermayoese revier willende inbooren, soo vroech vuur te geven, ende waerom hy daerover oocq ten rechten is gereprehendeert, te wenschen wesende dat dese zaacke wat beter succes mochten hebben gehadt;

dat het niet wel sal comen, indien den sabandhaer Anga Pradana door de Cheribonders aen de Bantamse stroopers overgelevert zy, en hetwelcq dan soo wesende, soo geloven Haer Ed. dit schelmstuck op 't begeren van den Sulthan tot Bantam zal wesen uytgevoert;

dat den eysch van provisien ende ander nootlyckheden voor Dermayoe albereyts met de fluyt den Hazenburgh zy voldaen;

dat op gisteren Zyn Hoocheyt Palacca met ruym 1000 zielen ende daeronder wel 300 wackere crygers van Maccassar te deser rhede verschenen zy, ende dat den Bantammer nu al vrywat in zyn couragie schynt te slabbacken;

dat den capiteyn Willem Hartsinck, verselt van den inlandtsen capiteyn Joncker, met 60 Nederlanders, 40 Toepassen en 64 Amboinesen en 80 Javanen een [1] landtocht nae Selincin, Tanjongpoura, Goedoegoedoe staet te doen, om die lande van de Bantamse ende andere stroopers te suyveren;

dat den coopman Jacob Couper binnen weynich dagen met noch meerder macht zal werden geadsisteert, om den Sammadanger eenige bystant te connen doen.

27 d°. Des morgens wert Zyn Hoocheyt Palacca door den E. sabandaer Ocker Ockers, verselt met d'E. oppercoopluyden Daniel van den Bolck en Jacobus du Gheyn mitsgaders den burgercapiteyn Abraham Struys en den capiteyn Harman Egbertsen, met zyn vrouwen en verdere familie in eenige daertoe bereyde scheppraauwen ende chialoupen van boort gehaelt ende met behoorlycke statie in zyn logiement

---

[1] Er staat: *een een.*

geconduiseert, voor Zyn Hoocheyt vervaerdicht ende geprepareert, staende ende gelegen op het pleyn van 's Comp[e] hospitaal terzyden de stadtsbinnengracht, dicht aen de Nieuwepoort ofte recht tegenover het artilleryehuys, zynde van een bequame ruymte ende goede accommodatie voor soo een geswier, mitsgaders met een moy erff ende een tuyn voorsien.

Nae de middach wert per een Javaens vaertuych, comende van Indermayoe, een cleyn briefken aengebracht, door den coopman Jacobus Couper aldaer in dato 24 deser aen d'E. sabandaer Ockersen geschreven, eenelyck maer in sich bevattende, dat eenige der Indermayoese ingesetenen op Chamara hadde gepreyt twee cloecke Bantamse vaertuygen, de wil hebbende nae Indermayoe om 't selve onder de Bantamse heerschappye te helpen dwingen, van dewelcke echter daer tot noch niets ([1]) was vernomen, ende soomede niet van het andere cloecke vaertuych, door den schipper van de Posthoorn buyten de revier gehouden, zynde inmiddens S[r]. Couper voor die rovers ende stroopers wel op hoede ende in defencie, ende schoon den Bantamsen Sulthan al toelech mochte maecken d'onse weder geweldelyck vandaer te doen verhuysen (waervan men echter het contrarie gelooffde), soo was men evenwel voor haer in 't minste niet beducht, maer indien Haer Ed. geliefde goet te vinden op Patchinan, drie mylen de revier op gelegen ende alwaer men sich jegenwoordich bevond, mits bequaemheyt een beknopte vasticheyt op te werpen, soo sou men daertoe allerhande materialen, tot soodanigen werck nootwendich vereyscht ([2]), van noden hebben.

Des avonts vertrecken uyt dese rheede direct nae Malacca de fluytschepen Stryen, Delffshaven ende Grootenbroecq mitsgaders de fluyt Sparewoude, alle onder de vlagge van d'E. oppercoopman Henrick van Outhoorn, gedesigneert eerste hooft tot Masulipatnam, de drie eerste bodems omme vandaer wyders in geselschap van de schepen die uyt Jappan werden verwacht nae de custen van India voort te gaan, in maniere als hiervooren onder dato 17 deser loopende maendt uytgedruct staat, ende de laeste om wyders om nae Arrakan te vertrecken, medenemende acht stucx brieven met haere nodige bylagen, door Hun Ed. aen d'Heer Gouverneur Jacob Jorisen Pits en raad tot Malacca, aen d'Heer Directeur Jacob Verburch en raedt in Bengale, aen d'Heer Gouverneur Jacques Caulier en raedt op Cormandel, aen d'Heer Gouverneur Rycklof van Goens de Jonge en raed op Ceylon, aen de Heeren Commandeurs Marten Huysman ende Jacob Lobs mitsgaders den raedt op Mallabaer, aen de Heeren Directeuren Daniel Parve ende Sybrandus Abbema en raed in Suratta, aen ([3]) d'Heer Directeur Fredrick Lambertsen Bent en de raedt in Persia en laestelyck aen den ondercoopman Balthasar Hinloopen en de raedt in Arracan geschreven, zynde meest alle twee- en driedubbelt affgegaen ende op gisteren geteyckent ende ingeschreven, hebbende gemelte bodems vanhier affgevoert voor de cust van India etc. verscheyde goederen, contanten ende coopmanschappen, soodanich verdeelt als hieronder volcht:

([1]) Er staat: *iets*.
([2]) Het HS.: *vereyschte*.
([3]) Er staat: *aen de*.

Voor Cormandel in Delfshaven:

128032 guldens in divers gout;
27984 guldens in divers zilver, ende voorts eenige andere goederen van minder belangh, tesamen bedragende ... .. *f* 159520: 8:12.

In Stryen:

94605 guldens aen divers gout;
40016 ℔ pypswavel ende voorts eenige andere goederen, tesamen beloopende .... *f* 104552: 5: 8.

In Grootenbroecq:

55722 aen divers gout .... *f* 55722: 14: 4.

By hetwelcke nu gerekent wert het capitaal ter monture van *f* 206000, in de maent July voorleden uyt het schip Europa in de Straat Sunda in de schepen 't Landt van Schouwen, Swartsluys en Japan overgescheept, gelyck op den 31 van geciteerde maent zy gesecht, en 't welcq noch niet in facture is gebracht .... *f* 206000: —: —.
Bedraagt het gescheepte voor Cormandel .... *f* 5257958: 8: — ([1]).

Voor Bengale:

In de fluyten Stryen en Grootenbroecq verdeelt:

71960 aen divers zilver;
6030 ℔ rompen;
6051 ℔ garioffelnagelen;
258803 ℔ peper;
11205 ℔ zandelhout ende noch eenige andere goederen, tesamen bedragende .... *f* 115288: 7:11.

Voor Malacca in de fluyt Stryen ([2]):

partye equipagiegoederen, munitien van oorloge, gereetschappen etc., meest ongetaxeert, bedragende het getaxeerde *f* 927: 3: 9.
Transportere .... *f* 642010: 19: 12.

([1]) Lees: *f* 525795: 8: 8.
([2]) Er staat: *Tryen.*

Per transport.. .... ƒ 642010 : 19 : 12.

Voor Suratta in Stryen:

1 cas divers laackenen;
732 ℔ schilpatshoorn ende
2 vaten mom .... ƒ 2527 : 17 : 10.

Voor Persia in Delfshaven:

2 cassen laackenen;
44333 ℔ Batavise poeyersuycker.......... .. .. ƒ 6374 : 15 : 1.

Sulx bedraagt het affgescheepte met de bovengemelte 3 bodems tesamen.......... .... ƒ 650913 : 12 : 7.

Zynde de (¹) laestgenoemde bodem Sparwoude ledich affgegaen om een ryslast te halen, sonder eenige coopmanschappen ofte andere goederen voor Arracan vanhier medegenomen te hebben.

28 dº. Even over de middach verschynt te deser rhede direct van Masulipatnam het cloecke schip Ternaten, medebrengende van d'opperhooffden Willem Hartsincq ende Joannes Huysman aldaer een copiemissive, gedachtekent in September laestleden, waervan de (²) originele op den 20 deser al met het schip Maccassar overgebracht zy, eenelyck vermeerdert met een appendix ofte byvoechsel van den 16en der geciteerde maent September, dicterende onder anderen dat den Sicacolsen Serlesker eyndelyck hadde gerestitueert ende voldaen de 364 lasten rys, d'E. Comp. in den jare 1672 forcelyck affgeperst ende onthouden, en wyders dat seecker colonel, bevelhebber over 4000 paarden, over dat men hem in zyn qualiteyt en respect by het Golcondase hof vermindert hadde, en noch eenen Leyd Massaadt, vryheer van 't landschap Adony, voor desen onder 't ryck van Visiapour hebbende gestaen, sich in dienst van de Visapoerders begeven hadden, door wien se aenstonts met een groote macht nae de landen van Carnatica affgeschict waeren ende daer zy oocq al verscheyde aensienelycke stercktens en vasticheden hadden ingenomen, 't geen den Conincq van Golconda hadt doen resolveren hun een cloecke macht onder 't opperbestier van Miersa Sendjaer tegen te senden om haer in de nieuwe progressen te stuyten mitsgaders oocq de albereyts veroverde casteelen en slooten weder uyt de handen te wringen en onder zyn gewelt en onder de gehoorsaemheyt van haer ouden heer te herstellen. Wat nu verder uyt desen schielycken inbreuck in het Golcondase ryck sal werden, sullen wy den tyt moeten bevolen laten ende middelerwylen hier aentekenen het cargasoen, door gemelte schip Ternaten van de cust alhier aengebracht, bestaende in:

300 packen diverse cleden;
750 ponden staal;

(¹) Het HS: *voor de.*
(²) Dit lidwoord ontbreekt in het HS.

16800 ℔ huytspyckers;
16673 hennippe gaarn;
450 leere velletjes, tesamen bedragende................ ƒ 77498:9:1.

Des avonts vertrecken vanhier den capiteyn der buytenforten Willem Hartsinck mitsgaders den Amboinees capiteyn Joncker Manipa alias Samoura met 70 Nederlanders, 40 Toepassen, 90 Amboinesen en ruym 100 Javanen over en nae Selincy om vandaer wyders tot beveyliginge van de Jaccatrase landeryen nae Tanjongpoura voort te gaen ende dan weder door den gemackelycxsten wech weder herwaerts te keren, medenemende soodanigen instructie tot desselffs opmerckinge en naricht, soo even by Haer Ed. getekent, als hieronder nader zy te sien:

dat de marsch vanhier sal werden genomen recht toe op Celincy, daer den ouden Arzadita zyn woonplaets hout, om by deselve te vernemen off sich daerontrent geen Banthamse stroopers onthoudende zyn, die dan vandaer gedreven ende, soo 't mogelyck zy, verslagen sullen moeten werden, sonder dat evenwel de meninge zy haer verder als een dach reysens verder hoogerop nae te loopen ofte te volgen;

dat indien men op Selincy niet te verrichten vint, de tocht dan voorts door de bequaemste ende reysbaerste wech met een langsamen marsch sal dienen genomen nae Tanjongpoura, alwaer verschenen wesende sal men voorts 2 à 3 van de nu medegaende Balyers opwaerts nae Goedoegoedoe zenden om eenige der Balyse hoofden op Tanjongpoura te noden ende alsoo te ondervinden, wat staat op haer woort ende beloften te maken zy ende voorts die boden met de gantse macht op de hielen volgende, om haer alsoo door 't geroept [1] van 't aennaderende crychsvolcq te beter te dwingen te doen, waerop zy hun anders wel soude mogen beraden, doende aenstonts naer herwaerts van het wedervaeren kuntschap en kennisse;

dat alhoewel Haer Ed. intentie alsnoch zy leggende om [2] de marsch oocq verder nae Sammadangh te laten voortgaen, echter verstaen wert deselve niet sal mogen werden ondernomen sonder nader last en bevel off ten waere daerinne geen de minste swaricheyt sal connen werden voorsien etc.

Om 's Compe besettinge voor Indermayoe noch wat te verstercken ende aensienelycker te maken mitsgaders de vereyschte nootwendicheden tot het maecken van een paggertje over te voeren, is op heden in Rade van India goetgevonden noch derwaerts te senden het jachtje de Engelse Anna ende oocq eenige cleender oorlochsvaertuygen, om alsoo onsen twistsiecken wrevelmoedigen Bantamsen buyrman daerbuyten te houden mitsgaders Compe eygen onderdanen ende bondtgenooten voor haere geweldenaryen te beschermen en hare quade machinatien met vigeur te stuyten en tegen te gaen.

Wyders gedelibereert wesende over den handel ende Compe verdere zaacken op Sumatra's Westcust, is alsulcx ten dien belange geresolveert ende gearresteert als by het resolutieboecq onder den dach van heden te sien en nae te lesen sy.

Des avonts vertrect de fluyt Spanbroeck nae de Straet Sunda om de fluyt Jonas, nae 't vaderland aengelecht, in 't cruyssen te vervangen.

---

(1) Wellicht te lezen: *gerught.*

(2) Er staat: *om om.*

29 d°. 's Avonts verzeylt vanhier nae Sumatra's Westcust de chialoup de Nepthunis, medenemende een briefken, door Haer Ed. aen d'Heer Commandeur Melchior Hurd mitsgaders den raedt tot Padangh dato deser geschreven, van alsulcken inhout als by 't affgaende briefboeck ende verbaal nader can werden gelesen, zynde wyders gemelte chialoup beladen voor die commanderie met:

23 packen diverse cleeden;

13025 ponden plaetyser;

2320 ℔ Hollandts stael ende voorts eenige equipagiegoederen, monitien van oorloge, gereetschappen, provisien ende andere nootlyckheden, tesamen bedragende .... *f* 8725 : 5 : 7.

Des avonts keert den bottelier Huych Boy weder teruch nae Bantam met een Javaens vaertuych, medenemende een briefken aen den resident Willem Caeff, van inhout als hieronder in substantie can werden gesien:

dat Haer Ed. uyt het jongste schryven, gedachtekent 17 deser maant, wel hebben begrepen het gepasseerde van den resident Caeff tusschen beyde de Coningen, den ouden ende den jonger, in en ontrent het overleveren van Haer Ed. brieven, op dewelcke alsnoch antwoort wert verwacht, schynende dat zy wachten nae de tydinge van de Oost, die maer van eenich goet succes werdende bevonden, soo sullen Haer Ed. sich niet veel aen de bedreygingen, door den ouden Sulthan werdende ([1]) gedaen, om Batavia te willen beoorlogen, bekreunen en soo hy dan noch Sammadangh etc. geweldelyck onder zyn gehoorsaemheyt wil brengen, zoo sal hy moeten maken gaauw te wesen, want wy dan mede niet sullen connen stilstaan hem in zyn onbillick ende onrechtvaerdich voornemen tegen te gaen ende te stutten, ende schoon hy voorgeeft de rechte erffgenaem van Cheribon te wesen met alle de plaetsen in 't Oosten tot Tegal ende in 't Westen tot Craoan toe, soo is 't echter notoir dat die pretentie ydel ende ongefondeert zy, als zynde sekerlyck bekent dat anno 1646, toen d'E. Comp. haer contract met den Sousouhounan Matteram heeft gemaect, die landen Zyn Hoocheyt onderwerpen ende onderdanich waeren, sonder dat het nodich wert geacht die zake met de Bantammers verder te bedisputeren ende op te halen hoedanich de regeringe van outher op 't eylant Java is geweest, als cunnende niets tot de zaacke doen, gemerct de hedendaechse werelt de vorsten soo lange de landen leert besitten als zy vermogen hebben die te beschermen ende te connen bewaeren;

dat nevens desen weder nae Bantam vertrect den bottelier Huych Boy om eens mondelingh rapport teruch te brengen, hoedanich de zaken aldaer zyn gestelt;

dat oocq hierbezyden gaet een request van seker Chinees ingeseten, Tamsanco genaemt, met recommandatie nae de zaacke, daerin vermelt, eens naukeurich moet werden vernomen, sonder echter dierwegen eenige versoecken ontrent den ouden ofte jongen Sulthan etc. te doen.

Des namiddachs wert Zyn Hoocheyt den Conincq Palacca door d'E. Majoor Christaen Poleman ende den sabandaer Ocker Ockersen, verselt met den oppercoopman Daniel van den Bolcq ende den burgercapiteyn Abraham Struys, met 3 carossen

([1]) Er staat: *werden*.

ontrent ten 3 uyren uyt zyn wooninge gehaelt ende met alle zyn voorname grooten mitsgaders een gevolch te voet van wel ontrent 300 mannen binnen 't casteel gebracht, gaende door de comp. militaire, die van de binnepoort aff in volle wapenen gerangieert stont, tot in de wooninge van Zyn Ed. op de groote voorsaal ende vandaer voorts door de galderye, die aen beyde de zyden van de voorste pilaren aff tot achteren toe met ruyters te voet, alle in ledere colders ende met haer pistoolen in de arm, beset was, tot in de ordinare raetcamer, alwaer Haer Ed. vergadert zaten; ter welcker plaetse dan verschenen wesende, wiert door ged. Zyn Hoocheyt het compliment van begroetinge eerst aen Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generaal ende de Heeren Raden van India affgelecht ende soomede van zyne byhebbende grooten, dewelcke dan oock weder in seer minnelycke bejegeninge het compliment van verwellecominge genoten hebbende, wiert Syn Hoocheyt voorts gewesen sich neder te setten op een der stoelen, recht tegenover Haer Ed. staende, alswanneer even nedergeseten zynde ende zyn Bougyse grooten op stoelen en bancken langs hem ende aen de zuytzyde van de zaal, ende alwaer recht tegenover d'Heer Majoor Poleman ende verdere gecommitteerde mede op stoelen in rangh saten, aenstonts door de comp. militairen drie generaele chergies ende van de punten den Diamant 9 canonschooten wierden gedaen, nae hetwelcke eenige wederzydse vrundelycke discoursen gehouden, mitsgaders onder 't nuttigen van een glaesie wyns rondgeschoncken ende daermede den tyt verloopen zynde tot in 't vallen van den avont, nam gemelte Zyn Hoocheyt een vriendelycken affscheyt ende wiert alsoo welvernoecht weder door voorgeciteerde gecommitteerdens nae zyn wooninge off logement geconduiseert en dese visite alsoo met verwellecominge ende wederzydse complimenten geëyndicht.

30 *d°*. Nae de middach even nae de ordinaire parade [1] comt Dain Tallille, verselt met d'andere vrouwen van Zyn Hoocheyt Palacca, met een groote zuite in het casteel, zynde door d'E. Joan van Hoorn, provisionnelyck bedienende het secretarisampt van Haer Ed., ende den oppercoopman Daniel van den Bolck, geaccompagneert door de Juffrouwen Vreelandt, de Bucquoy, Bornezee etc., met drie coetsen uyt haer wooninge gehaelt. Binnencomende stont de comp. militairen ende de ruyterye, van 't doen der parade noch niet affgetrocken zynde, in de volle wapenen voor de wooninge van Zyn Ed. gerangieert, dewelcke zy passeerde, werdende de puye op nae buyten [2] geleyt, alwaer verschenen ende door Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens ende de Heeren Raden van India vrundelyck ontfangen wesende, wierden se voorts door mevrouwe generaels in geselschap van voorgeciteerde juffers hofflyck op een banquet ende allerhande fruytagien onthaelt, nae hetwelcke zy gesamentlyck in 't vallen van den avont een seer vriendelyck en minnelyck affscheyt gecregen hebbende, weder nae haer verblyfplaets wierden geleydt.

Dese naemiddach comen hier met eygen vaertuych van Java's Oostcust te verschynen twee Ambonse burgers, relaterende dat se, op het eylandt Baly geweest

(1) Het was een Zondag.

(2) Versta: *nae binnen*, zooals trouwens de oude corrector van het HS. reeds verbeterd schijnt te hebben.

hebbende, aldaer hadden verstaen, datter eenige gesanten van den rebel Troenejaja waeren geweest, aen den Conincq overgebracht hebbende een geschenck, bestaende in een goude cris, een gout bynanghbecken mitsgaders een costelycke zadel, met versoucq, indien hy het op 't eylant Java niet langer conde gaende houden, alsdan zyn retraict nae derwaerts mochte comen nemen, 't geen hem niet alleen door dien Conincq plat affgeslagen ende ontsecht soude zyn, maer souw hun daerop tot antwoort zyn gegeven, dat hy met d'E. Comp. in al te goeden vruntschap was om haere vyanden onder zyne bescherminge te nemen etc., hebbende geciteerde burgers noch verder weten te verhaelen, dat zy, voor Sourebaya zynde, aldaer hadden gehoort dat, den capiteyn Abraham Daniel van Rhenesse niet verre van Cadiry een pagger verovert hebbende daer het meeste canon van den vyandt op lach, een weynich tyt daernaer gemelte Cadiry mede geweldelyck door d'onse ingenomen ende den voorgeciteerden rebel Troenejaja gevlucht soude zyn, van hetwelcke wy in 't vervolch deses de waerheyt nader sullen moeten affwachten.

31 *d°*. Des morgens comt de fluyt de Jonas uyt de Straat Sunda teruch, hebbende aldaer tzedert den 17 September laestleden gecruyst om de schepen, van buyten de Straat incomende, te waerschouwen om voor de Bantamse listen en lagen verdacht ende op hoede te zyn.

Voor de middach wert de schenckagie, bestaende in twee hasegayen, 15 eliphantstanden, 236 ℔ wasch, 30 p^ls^. peper en 10 bossiens nettegaeren, benevens den brieff, op den 25 deser door den coopman Jan van Leenen van Palimbangh gebracht ende op dien datum hiervooren geinsereert, door den licentmeester Ockersen, verselt met geciteerde van Leenen mitsgaders den oppercoopman de Gheyn etc., binnengebracht, staende eenelyck maer de soldaten, in de hooftwacht bescheyden, met haer zytgeweer ten wederzyden in 't rinquet, sonder datter eenige eerschooten syn gedaen.

Des namiddachs Zyn Hoocheyt Palacca metten oppercoopman Daniel van den Bolcq binnen 't casteel gecomen wesende ten huyse van den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman ende een goede wyl met wederzytse vrundelycke discourssen by zyn E. doorgebracht hebbende, mitsgaders in zedige vrolyckheyt met eenige versnaeperingtjes ende een glaese wyn onthaelt zynde, is geciteerde Zyn Hoocheyt weder nae syn huys gekeert.

Tegens den avont wert door een Javaens vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den resident Willem Caeff op gisteren uyt Bantam aen den E. sabandaer ende [1] licentmeester Ocker Ockersen geschreven, eenelyck in sich behelsende dat de Bantamse hoochmoet met de comst van de Maccassaersen en Bougysen op Batavia al vrywat was comen te daelen, hoewel se echter noch all niet nae en lieten dagelycx met cleene parthyes sluycxgewyse het nieugewurven crychsvolcq nae Sammadangh en daeromher aff te senden.

Oock comt alhier in 't vallen van den avont met eygen vaertuych ter rheede te verschynen Dain Limby, zynde een der Bougyse bondtgenoten uyt het gevolch

[1] Er staat: *onde*.

van Syn Hoocheyt Palacca, werdende noch door 5 andere vaertuygen, tesamen gemant met niet min als 400 coppen, gevolcht.

Des avonts vertreckt vanhier nae Indermayoe het jachtje d'Engelse Anna, hiervoor op den dach van eergisteren geciteert, medenemende een briefie, door Haer Ed. aen den coopman Jacobus Couper mitsgaders den raed aldaer geschreven, in sich bevattende:

dat na het jongste schryven, in dato 26 deser loopende maendt met het jachtje Corea nae Indermayoe affgegaen, Haer Ed. door den licentmeester Ockerse wel is overhandicht het briefken, door S[r]. Couper twee dagen tevooren aen deselve geschreven;

dat dewyle Haer Ed. totnochtoe geen nader advys van den resident Caeff tot Bantam hebben becomen, noch oocq op het laeste schryven geen antwoort van den ouden noch jongen Coninck aldaer, mitsdien goetgevonden zy den bottelier Huych Boy weder derwaerts te senden, om van den toedricht en stant der zaacken aldaer ylens weder rapport teruch te brengen;

dat indien het warachtich zy, dat den outsten der Cheribonse Princen aen de Bantamse Balyers heeft overgelevert den Indermayoesen sabandaer Anga Pradana, die zyn toevlucht van hem was comen nemen, 't selve niet anders als een groot schelmstuck te achten is, ende dat by het afschrift van 't nevensgaende briefken can werden beoocht, hoedanich Haer Ed. op 't versoecq van de vrunden van desen sabandaer nae Bantam hebben geschreven, werwaerts deselve door die schelmen soude wesen vervoert, hoewel eenige andere sustineren dat hy door haer onderweechs wel vermoort ende om 't leven gebracht mochte zyn, van hetwelcke met de teruchcomste van gemelte Huych Boy misschien sal werden vernomen;

dat alhoewel uyt het gedoente van den Pangiran Kidol ten volle can werden begrepen, dat alles wat door hem wert verricht de eygen intentie ende inventie van den Bantamsen Sulthan selfs zy, Haer Ed. sich echter vooralsnoch en misschien niet lange uytterlycken sullen gelaten even off dat niet en wierde gelooft, ende of zyn volckje, op Indermayoe ende daeromher sulcken leelycken huys houdende ([1]), maer voor een hoop opgeraept geboefte gehouden en aengesien wiert, doch evenwel met meninge om middelerwyle niet stil te staen, hare quade actien met alle vigeur tegen te gaen, ende eerstdaechs daerontrent yets notabels tehant te nemen, gelyck albereyts met het afsenden van den capiteyn Hartsinck ende Joncker te landewaert in is begonnen, met soodanigen instructie tot haer naricht, als de copie hiernevens gaende sal verthonen;

dat uyt de drie translaetjens, almede hiernevens gaende, can werden gesien, 't geen de hooffden der Balyers tot Goedoegoedoe wegens de veroveringe van Sammadangh hebben geschreven, 't geen Haer Ed. verhoopen dat contrary bevonden mach werden;

dat alhier mede seer sterck wert gerucht, dat den Sulthan van Bantam hadde geordonneert op Cheribon 3000 welgewapende mannen vaerdich te moeten houden, om soodanich te gebruycken als nader soude comen te beveelen, tot hetwelcke

([1]) Er staat: *huyshouden.*

volgens 't seggen de [1] gemene ingesetenen gansch niet genegen zoude zyn, waervan haer verscheyde, ende voornamentlyck wel de Chinese ingesetenen, hun tot vertreck nae andere plaetsen prepareren;

dat ondertusschen goetgevonden zy, den coopman Jacques Couper mits desen te ordonneren aen den oever van de Indermayoese revier in de Patchinan by provisie een bequaem weerbaer paggertje op te slaan, in vertrouwen dat hetselve de gemoederen van de ingesetenen niet weynich sal verstercken, als sullende tot hare bescherminge en retraict connen dienen, ende mede om, soo de inwoonders door den Bantamsen Conincq tot den oorloch wierde gepresl, om die luytjens onder Comp. protexie te connen nemen;

dat nu soo tot het opmaken van geciteerde fortje alsmede tot derselver defentie met 't jachtje d'Engelse Anna derwaerts gesonden werden:

25 schoppen;
10 graven;
10 houwelen;
25 bylen;
1 vat gesorteerde duymspyckers;
1 halff vatt cleender sorteringe;
4 ysere stucken canon met haer rampaerden;
400 ℔ buscruyt;
400 stucx rond en 100 stucx langh scherp;
20 stucx cardoescleeden;
3 stucx vlaggedoeck etc.;

met hetwelcke, alsmede hetgene vooraff gesonden zy, vermeynt wert dat men van alles genouch versien zal zyn, cunnende het gebreeckende altyts derwaerts geschict werden;

dat door [2] Sr. Couper, aldaer in loco wesende, best de bequaemste cituatie tot het opwerpen van het paggertje zal uytgekipt connen werden, ende dat ondertusschen gemeent wert dat het wel sal mogen werden gemaect als een der paggertjes op Sammarangh off Tegael, waervan de affteeckeninge hiernevens gaen, sonder evenwel aen de mode [3] verbonden te zyn, als maer sorge wert gedragen dat het van soodanigen groote comt te vallen, om van 40 à 50 coppen by noot te connen werden gedefendeert;

dat het nu vertreckende bodemptje wel tot versterckinge van de besettinge zal mogen aengehouden werden, en dat Haer Ed. binnen weynich tyt machtigh genoech vermeynen te sullen zyn de cust van Indermayoe en Craoan soodanich te connen laten becruyssen, dat onsen wrevelziecken Bantamsen buyrman genoechsaem daerbuyten gehouden sal connen werden;

dat het getal van Radja Palacca's crygers nu al is aengegroeyt tot op 600 coppen, van dewelcke misschien eerstdaechs eenige haer dienst sullen comen presenteren om elders te werden gebruyct daer 't nodich geoordeelt mochte werden;

---

(1) Er staat: *der*.
(2) Dit *door* ontbreekt in het HS.
(3) Denkelijk te lezen: *model*.

dat mits desen nochmael wert gerecommandeert, van alle hetgene wat ontrent Indermayoe comt voor te vallen sonder uytstel aen Haer Ed. advys te geven.

Dese jongst gepasseerde maendt October zyn alhier van verscheyde om- en afgelegen plaatsen aengecomen een getal van 159 soo cleene als groote vaertuygen, tesamen bemant met 720 coppen, die in 't generael alhier hebben aengebracht de volgende coopmanschappen, leeftochten en cleene snuysteringen, namentlyck:

6 van Japare met 31 mannen, $9^1/_2$ lasten rys, 140 balcken, 159 canassers zuycker;
17 van Pacalongan met 68 mannen, 41 stucx koebeesten, 200 ryswannen, 600 bossen pady, $19^1/_2$ lasten rys, $3^1/_8$ lasten witte boontjes, 25 potten oly, 20000 oude pinangh, 500 bossen suycker, 100 balcken;
3 van Pamalangh met 12 mannen, $13^1/_4$ lasten rys;
19 van Samarangh met 82 mannen, 17 lasten rys, 900 bossen goemoestouw, 1790 kistplancken, 21 stucx koebeesten, 3 calveren, 100 balcken, 50 plancken, 158 potten oly, 35000 stucx gedroochde visch, 23 lasten zout, 34 canassers zuycker en een paerdt;
7 van Banjer met 43 mannen, 7 lasten rys, 3 lasten pady, 1750 bossen rottangs, 65 corgie matten, 200 stucx totombes, $^3/_4$ last groene cadjangh;
9 van Grisse met 35 mannen, $^1/_2$ last witte boontjes, 2300 bossen zuycker, 200 stroye zacken, 30000 oude pinangh, $15^1/_4$ lasten rys, 500 bossen tamerinde, 80 buffelshuyden, 5 potten blauwe verwe, 16 potten oly, 10 p[ls]. buffelsvlees, 13 stucx gedroochde visch, 5 canassers gedroochde visch, 60 hartevellen;
12 van Tegal met 48 mannen, $31^7/_8$ lasten rys, 100 stucx gedroochde visch, 1 last witte boontjes, 1300 bossen pady, 500 stucx suycker;
2 van Intchiassem met 8 mannen, $3^1/_2$ lasten rys, 150 stucx hoenders;
1 van Bima met 8 mannen, 7 lasten rys;
6 van Indermayoe met 24 lasten rys, 440 plancken;
6 van Bantam met 24 mannen, 2600 oude clappus, 1650 potten en pannen, 1250 potten met calcq, 340000 oude pinang, 600 stucx visch pada;
1 van Rambangh met 4 mannen, 80000 oude pinangh;
1 van Malacca met 6 mannen, 1 picol wasch, 7 picols gesoute mossels;
5 van Baly met 29 mannen, 59 slavinnen, 1000 oude clappus, 3 coebeesten, 3 calveren, 25 lasten rys, 20 canassers zuycker, 6 lasten zout;

95 stucx vaertuygen, die transportere.

95 stucx vaertuygen per transport.

23 van Cheribon met 104 mannen, 1191 picols en 66 cattys peper, 2350 potten en cannen, 3300 bossen ajuyn, 57 potten oly, 500 rysmantjes, 7000 stucx visch pada, 6 picols hertevleesch, 188 canassers zuycker, 1/2 last witte boontjes, 60 buffelshuyden, 25 1/4 lasten rys, 1400 bossen suycker, 600 stucx zuycker, 4 picols Javaense anys, 950 stucx gedroochde visch;

1 van Maccassar met 7 mannen, 4 lasten rys;

2 van Damacq met 8 mannen, 5 lasten zout;

2 van Amboina met 21 mannen, 10 slaven, 11900 manocken tabacq;

1 van Cayely met 10 mannen, 2000 bamboesen met oly;

2 van Batangh met 8 mannen, 2 1/2 lasten rys, 156 bossen pady, 6 coebeesten;

1 van Cadangauwer met 3 mannen, 3/4 last rys;

4 van Sumbauwa met 28 mannen, 23 slaven ende slavinnen, 2 lasten rys;

4 van Terbaya met 14 mannen, 150 plancken, 4000 stucx visch pada, 3 1/2 lasten zout, 1400 kistplancken, 6000 stucx camiry-fruyten;

1 van Lampan met 4 mannen, 2000 stucx oude clappus;

2 van Serita met 7 mannen, 1800 oude clappus, 60000 oude pinang;

8 van Sombar met 32 mannen, 17 1/4 lasten rys;

6 van Babian met 24 mannen, 300000 stucx oude pinangh, 900 oude clappus, 16 corgie matten;

1 van Zingnap met 4 mannen, 1 last witte boontjes, 1/2 last groene cadjangh, 600 bossen zuycker, 200 stucx gedroochde visch;

6 van Sumor met 24 mannen, 11 1/4 lasten rys;

samen 159 vaartuygen, die in 't generaal alhier hebben aengebracht d'onderstaende coopmanschappen en wharen.

2050 bossen pady;
250 potten oly;
2000 bamboesen met oly;
830000 oude pynang;
8300 oude clappus;
4000 ledige potten en pannen;
1250 potten met calck;
81 corgie matten;
1750 bossen rottangh;
5 5/8 lasten witte boontjes;
1/2 d°. swarte d°.;
216 7/8 lasten rys;
4800 bossen zuycker;
401 canasser d°.;
1100 stucx d°.;
340 balcken;
3190 kistplancken;
640 plancken;
3 lasten pady;
37550 stucx gedroochde visch;
5 canassers d°.;
11600 stucx visch pady;
1 1/4 last groene cadjangh;
500 bossen tamarinde;
92 slaven en slavinnen;
150 hoenders;

37½ lasten zout;
6000 stucx camiryfruyten;
3300 bossen ajuyn;
11900 stucx manocken tabacq;
1 picol wacx;
7 picols soute mossels;
1191 picols en 36 cattys peper;
4 picols Javaensen anys;
60 hartevellen;
6 picols hartevleesch;
5 potten blauwe verwe;
140 buffelshuyden;
10 picols buffelsvleesch;
200 stroye sacken;
200 totombes;
900 bossen goemoestouw;
71 coebeesten;
6 calveren;
1 paert;
200 ryswannen;
500 rysmantjes.

Daarentegen zyn in geciteerde maendt weder vanhier nae verscheyde plaatsen vertrocken en teruggegekeert een getal van 104 stucx vaartuygen, die tesamen affgevoert hebben een bedragen van 11592 rd^{s} in verscheyde coopmanschappen ende wharen, als te weten:

11 naar Tagal met 620 rd^{s} aen diverse cleden, 6 oudt yser, 20 ysere pannen;
13 naar Cheribon met 948 rd^{s} aen verscheyden cleeden, 20 porceleyn, 5 ysere pannen, 81 out yser, 30 coper, 20 tabacq, 40 contant;
5 naer Passir met 2995 rd^{s} aen gesorteerde cleden;
5 naer Dermayoe met 260 rd^{s} aen cleeden;
1 naar Malacca met 48 rd^{s} aen aracq;
6 nae Cayely met 590 rd^{s} aen diverse cleeden;
4 naer Maccassar met 360 rd^{s} aen divers cleeden, 108 witte poeyersuycker, 20 ongetwernde zyde, 5 gommelacq, 16 radix China, 36 copere theeketels, 32 grove matten, 60 diverse porceleynen, 358 aracq en gesorteerde drancken, 50 roode vloerstenen, 16 Zuratse zeep;
2 naar Intchiassem met 60 rd^{s} aen cleeden;
9 naar Jappara met 110 rd^{s} aen gesorteerde cleden, 132 drancken, 4 poeyersuycker;
11 naar Paccalongon met 550 rd^{s} aen diverse cleden, 60 out coper;
5 naar Grissé met 444 rd^{s} aen diverse cleeden;
6 naar Zumer met 300 rd^{s} aen cleden;
1 naar Carimatta met 20 rd^{s} aen cleeden;
12 naar Samarangh met 981 rd^{s} aen diverse cleeden, 180 amphioen, 10 geele verwe, 3 porceleyn, 800 wax;
1 naar Baly met 30 rd^{s} aen out yser, 10 comocus, 8 zintocq;
1 naar Zingnap met 9 rd^{s} aen ysere pannen, 50 cleede, 5 porceleyn;
1 naar Rambangh met 40 rd^{s} aen cleeden;
1 naar Bantam met 30 rd^{s} aen cleeden;
1 naar Sourebaya met 40 rd^{s} aen cleeden;
3 naar Zumbar met 210 rd^{s} aen diverse cleeden;
3 naar Damacq met 115 rd^{s} aen gesorteerde cleeden;

103 stucx vaartuygen, die transportere.

103 stucx vaartuygen, per transport.
1 naar Banda met 264 rd[s] aen diverse drancken, 100 witte poeyersuycker, 20 porceleyn, 18 ysere pannen;
tesamen 104 vaartuygen, die gesamentlyck hebben affgevoert:

8953 rd[s] aen gesorteerde cleden;
132 out yser;
52 ysere pannen;
108 diverse porceleynen;
90 out coper;
20 tabacq;
40 contant;
802 gesorteerde drancken;
212 witte poeyersuycker;
20 ongetwernde zyde;
5 gommelacq;
16 radix China;
36 copere theeketels;
32 grove matten;
50 roode vloersteenen;
16 Zuratse zeep;
10 geele verwe;
180 amphioen;
800 wax;
10 comocus;
8 zintocq;
samen 11592 rd[s].

Volgens opgevinge der dootgravers (1) zyn dese maent gestorven ende op de ordinaire begraeffplaetsen ter aerde gebracht:

40 Comp[e] dienaeren;
4 burgers;
2 Nederlandtse vrouwen;
2 swarte mans;
7 d°. vrouwen;
2 Nederlandtse kinders;
11 inlandtse;
3 slaven ende slavinnen;
samen..... 71 overledenen.

Daarentegen in de kercken deser stede zyn gedoopt:

13 Nederlandtse kinderen;
39 inlandse in de Portugese kerck;
9 d°. in de Maleytse kercq;
samen...... 61 gedoopte.

Ende zyn in de gemelte kercken oocq getrouwt:

8 Comp[e] dienaeren;
5 borgers·
12 Mardyckers;
samen.. ... 25 getrouwde.

Op den 22 deser maendt October zyn by den achtbaren Raadt van Justitie publyckelyck geëxecuteert:

Carel Verstraten van Steenvoorden, zoldaet op de Vyfhoecq, over 7 etmaels absenterens;

(1) Er staat: *doorgravers*.

Hans Vetten van Regersburch, zoldaet op de punct Overyssel, over acht etmael absenterens, beyde driemael gewipt ende Hans Vetten bovendien ses maenden in de kettingh gebannen;

Adam Staats van Diepholt, matroos op de hoecker de Swaertvisch, over het steelen van een Comp. musquet, gegeesselt en voor een jaer in de ketting geklonchen;

Andries Vetter van Wynedin in Wittenbergherlandt, coornmeulenaer, over manslach onthalst.

Dese maent zyn door de suppoosten van de boom aengehaelt:

3 bondeltjes daerin 46 stucx mourissen.

Op den 3e deser zyn oocq door den fiscaal van India ende gecommitteerden gevisiteert:

Govert Jansen van Turnhout;

Hendrick Vermeulen uyt den Haech, beyde verdroncken;

Hans Jacobsen, molenaer, die dootgesteken was.

November Anno 1678.

Primo November. In den morgenstont comt alhier van Japara te verschynen het oude swacke schip Zuytpolsbroecq, medebrengende een missive, door den E. oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier mitsgaders den raad in dato 26 der jongst affgeweken maendt October uyt gemelte Jappare aen Haer Ed. geschreven, in substantie in sich bevattende 't gene hieronder volcht:

't jongste schryven was in dato 20 October per 't schip Tertholen aen Haer Ed. affgegaen;

zedert had men van Tegal bericht ontfangen, dat Indermayoe ende Pamanoecan door de Bantamse stroopers ingenomen ende alle de landsaeten wechgevlucht waeren;

't vyants leger lach alsnoch achter Tegaal geposteert, evenseer benaut als tevooren; den Maccassaer Mamaroet, die voornemens was geweest met zyn volckje vandaer wech te vluchten ende een goet heencomen te zoecken, was gequest ende den Loera van Brebes, die sigh by de vyanden hadden gevoecht, gevangen geraact, dewelcke men dan aen den Sousouhounangh gesonden hadde omme nae verdiensten als een verrader ende overloper gestraft te werden;

de residenten van Tegal hadden opnieuw een eysch van 20 packen diverse cleden gedaen, van dewelcke men haer sooveel soude toeschicken als geschieden can, ende was den amphioen aldaer weder tot op 500 rd^s 't p^l. gedaelt;

op den 21 October had men een cleen briefken van d'Heer Admirael Hurt ontfangen en by hetselve gelesen alsdat syn Ed. al tot op 2 dagen reysens aen Cadiry was genadert ende dat de meninge lach om nae Sincal voort te trecken, leggende maer 1$^1/_2$ myl van Cadiry, aldaer de capiteynen Renesse en Muller in te wachten, ende dan voorts Troenejaja in zyn bemuyrde stadt vigoureuselyck aen te tasten ende onder Godes zegen vandaer te verdryven;

oock had men schryven van Sourebaya ontfangen, by hetwelcq den coopman de Harde ordre versocht om incoop van rys en zout te mogen doen, die men al bevoorens nae derwaerts gegeven hadde;

den coopman Bastinck was bereyts weder van Capper op Sourebaya verschenen, berichtende dat de Maccassaren niet genegen waeren nae Cadiry op te trecken, tenwaere zy door de Javanen van Sourebaya wierden vergeselschapt, ende waerontrent dan oocq goetgevonden hadden de meeste helfte nae haer toe te laten trecken;

van de Heer Admirael Hurt had men ordre ontfangen om het jacht de Flaman in den train te moeten aenhouden;

de Maccassaeren hadden de acte, slaende op het Bongayse contract, wel geteckent doch niet beswooren, onder voorwendinge dat se daertoe sonder speciael consent van haer Conincq Crain Bissé niet vermogens ofte bevoecht waeren;

aengesien den p[len] coopman Evan Jonaszen besich was alle de doecken op Samarangh aen de man te helpen even ofte alle ongewilde sorteringen waeren, soo souw men hem daerover schryven om niet te voorbarich de lywaten beneden de waerde ende ordinaire prys te vercopen:

op 22[e] October was op Jappare comen te overlyden een van des Sousouhounans wyven, Radeen Caggo genaemt, tot welckers uytvaert men van 's Comp[s] wegen hadde besteet 10 p[s] gebleecte parcallen ende 2 p[s] moerissen;

twee persoonen, op Maccassar in de kettingh gedoemt over haere wanbedryven ende op de Flaman gestelt om nae Batavia over te gaen, waeren geduyrende het aenwesen van gemelte jacht voor Japare vluchtich geworden ende wechgeraect, sonder dat men wist werwaerts;

den Bougysen Radja Bancal was met de chialoupen Mangusboom ende Calcoen van Maccasser op Japara aengecomen ende soomede met eygen vaertuygen vandaer Arou Maly, ende dewyle Arou Mariangy d'andere vorsten en heeren der Bougysen op Jappara verbleven, hadden tot noch niet opgegeven de sterckte van haer volcq, oversulcx soo en con men het getal Haer Ed. mits desen tot leetwesen oocq niet aencundigen, dat evenwel ten naesten stont te geschieden, comende d'E. Bartelszen middelerwylen verscheyden clachten tevooren van de insolentien der gemene Bougyse, ende waerom men oocq hertelyck wenschten daervan ontslagen te zyn en dat temeer, omdat den hoop te groot was om aldaer lange aengehouden te werden:

dese wiert overgesonden met het onbequame schip Zuytpolsbroecq nevens de copias aller ([1]) aengecomen ende affgesonden brieven ende documenten, zedert het vertreck van 't schip Zilversteyn op Japara voorgevallen:

en vertrocken nu insgelycx mede nae Batavia de gemelte chialoupen Mangusboom en Calcoen, die mits haer onbequaemheyt van Maccassar om vertimmert te werden opgecomen waeren;

in Zuytpolsbroeck had men eenelyck affgescheept al het onbequame ende onbruyckbaer geweer, bedragende ƒ 4422.

Des voormiddachs wert alhier van Banjermassingh per seker Maleyts vaertuych een cleen briefken aengebracht, door den ondercoopman Pieter van de Veste in dato 7 October uyt het fluytschip Buuren, geanckert voor oudt-Banjer, aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in sich niet bevattende dat waerdich zy alhier te noteren, als alleene, dat den insaem van peper tot leetwesen noch al seer traechlyck voortginck, zynde wyders geciteerde briefje in 't aencomende briefboecq onder 't quartier van Batavia ingeschreven ende aldaer nae te lesen.

Oock comen noch van desen voormiddach ledich van Maccassar over Jappara

([1]) Er staat: *alles*.

te verschynen de chialoupen Calcoen ende Mangusboom bovengeciteert, hebbende op Jappare eenige Bougyse grooten met haer gevolch aen landt geset, ende eenelyck herwaerts gesonden moeten werden om de nodige reparatie ende vertimmeringe te genieten etc., sonder dat ons daermede eenich schryven is toegecomen.

Des namiddach ontfangen hier per seker burgerchialoup, comende van Java's Oostcust, een missive, door de residenten uyt Tegaal in dato 29 October aen Haer Ed. geschreven, van den volgenden inhout:

Haar Ed. jongste schryven had men met de jachtjens Snaauw ende Orangje wel ontfangen, ende achtervolgens de ordre daerinne begrepen uyt deselve gelicht aen verscheyde goedertjes een bedrage van 4693 : 8 : 4, tegen 't welcke men weder nae Japare hadde geschict 1200 realen in contante realen, die op Tegael wel voor eenige maenden conde werden gemist, ende soude het niet quaelyck zyn dat men in plaatse van dien met 2 à 300 rd^s aen payement wierde versorcht, om 't selve onder de gemeente ginder ganckbaer te maecken;

van het gelichte goetje had men 5 packen cleeden en daerbesyden noch 135 rd^s contant aen de guarnisoenhouderen moeten verstrecken, en in 't gelichte pack bethilles, dat van buyten welgeconditionneert scheen doch van binnen open was geweest, 17 stucx tecort bevonden;

den regent Tsitia Bauwa was benevens eenige andere hoofden uyt het Javaense leger gecomen, relaterende dat den Sousouhounanghse Javanen op sekere nacht seer confuselyck en, sooals men mercken conde, buyten de minste noot, haer posten ontrent Singasary hadden verlaten ende tot op een dach reysens nae ontrent Tegaal waren comen vluchten, by hetwelcke bleeck, hoe verkeerdelyck de Javanen d'onse altyts hadden bericht wegens haer eygen goeden toestant ende de groote noodt der vyanden etc., ende soude nu dese afftocht zyn veroorsaact door de ziecte ende onwillicheyt van het gemene volck ende uytsinnicheyt ende geckheyt van den genoemden Sitsia Goena, die buyten kennisse ende geheel kints geworden was, hebbende zyluyden al bevoorens met den Maccassaer Mamaroet, die hem [1] genegen hadde getoont sich den Sousouhounangh te willen onderwerpen, een contract van vruntschap aengegaen, comende alsoo dagelycx by den anderen: maer de Javaense hoofden van gesechde Mamaroet ende de andere vyantlycke bevelhebberen een goede somme gelts willende affknevelen, naedat Mamaroet albereyts een costelycke cris ende een paart aen haer geschoncken hadde, off dat hy sich ende de zyne aen haer gevanckelyck soude overgeven, soo was het blaedje weder omgeslagen, ende hadde hy selfs weder eerst op haer beginnen te schieten uyt de pagger van Aria Martalaya, gouverneur van Breves, op dewelcke dan Mamaroet aenviel ende oocq daerbinnen quam sonder dat het gemene volcq haer met de questie van die beyde grooten schenen te willen moeyen, werdende hy Martalaya door genoemde Mamaroet naegeloopen rontsom de pagger om hem terneder te vellen, dat oocq soude wesen geschiet, indien Marta Soura ende eenige andere hoofden, terwyl zyn eygen volcq als ombeweechlyck stonden, niet tot desselfs adsistentie ende ontset gecomen waeren,

[1] Er staat: *hen*.

't welcq Mamaroet merckende, was weder nae zyn pagger geretireert, latende Martalaya alsoo loopen, die op de binnencomste van zyn ontsetters was gevonden te sitten op 't hoeckje van een deur, ten eynde adem ende soo vuyl off hy door de modder gecroopen was, schreyende als een hofhont, en dit was de laatste rencontre die de Javanen met vercierde leugens soo breet aan d'onse tot haer voordeel hadde weten uyt te meten, daer ter contrarie in den eersten aenval op de pagger wel 6 à 8 Javanen ternedergevelt waeren, ende daermede zy oocq deurgingen ende haer laffhertigen gouverneur in de clem lieten, soodanich, dat hy het op 't laast in plaets van gelt te crygen sichselfs most beschreyen tot spot ende hoon van zyn eygen volcq;

seker Javaan, op Sammaraugh thuyshoorende, was over landt van Soemaer op Tegal aengecomen, relaterende dat hy met syn vaertuych, bemant met 7 coppen, diep in zee voor Soemaer tusschen Pacalongan en Tegael door een Bantams vaertuych overvallen, alle zyn volcq dootgeslagen, ende maer alleen hy ende noch een man dese moordenaers met swemmen ontcomen was;

den Tegalsen sabandaer Marta Jaja ende zyn broeder Keey Dalam mitsgaders de zoon van den gouverneur had men Haer Ed. ordre, om de twee suspecte Javanen wegens 't vermoorden van eenige Bataviase Chinesen in goede versekeringe te houden ende soomede de goederen, by haer bevonden, bekentgemaect, maer waeren die goederen altesamen al onder haer drien verdeelt ende gemelte twee Javanen by de laestgenoemde onder protextie genomen, even off het van zyn volcq was, niettegenstaende men deselve daerom dickmael aengesproocken hadde;

twee riolen had men in de gracht van ons fortje op Tegal laten maacken met valdeuren, waerdoor men het water rontsom hetselve op en aff conde laeten loopen.

Dewyle by resolutie van den 23 October laastleden de vaert der Mooren ende andere inlanderen van Cormandel met onse passe door ons zyn verboden en geheel affgesneden, soo is nu oock in Rade van India verstaan dat alle de Cormandelse factoors, op Malacca leggende, vandaer sullen moeten opbreken en verhuysen, en dat binnen de tyt van een jaer naedat dese resolutie aldaer zal overgebracht zyn.

Nademael den E. Jacob van der Wayen, lith in den achtbaren Raadt van Justitie deses casteels, op 20 May voorleden zyn verlossinge nae 't patria geobtineert en nu syn dienst aengeboden ende versocht heeft als commandeur der retourvloote derwaerts te gaen, is goetgevonden zyn E. daertoe mits desen te nomineren ende te eligeren, teweten indien er voor het vertreck der retourschepen geen persoonen van hooger qualiteyt te voorschyn comen.

2 *d°*. Voor de middach den gewesen Maccassaersen Coninck Crain Bissé, door d'E. sabandaer Ocker Ockerse binnen 't casteel gebracht, voor Syn Ed. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens verschenen mitsgaders denselven nae een vrundelycke aenspraecke kennisse gedaen zynde, dat Crain Gillissou ende de andere Maccassaerse hooffden, hun jegenwoordich op Java's Oostcust tot Capper onthoudende, op den 21 September laestleden hadde aengenomen ende getekent sekere acte, door den coopman Willem Bastinck aen haer vanwegen d'Heer Admirael Anthonio Hurd overgebracht, ende waerby zy hun verbonden aen het algemeyne contract, op 18 November anno 1667 op Bonaye, ende de nader articulen op 15,

21 ende 27 July 1669 tusschen de Maccassaerse Coningen ende de verdere bondgenoten ter eenre ende d'Ed. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman ter andere zyde gemaect ende beswooren, maer dat se de gemelte acte noch niet op den Alcoran beswooren hadden, onder voorwendinge dat se daertoe niet bevoecht [1] nochte vermogens waeren sonder voorkennisse ende speciale toelatinge van haar wettigen Conincq en overheer, waervoor se hem Crain Bissé scheenen te houden en te erkennen, soo heeft meergeciteerde Bissé bereytwillich aengenomen, eenige van de zyne benevens een briefje met een van 's Compˢ vaertuygen derwaerts te sullen laten gaen, niet alleen om haer het besweeren van meergeciteerde acte te licentieren, maer oocq om deselve in ernstige termes aen te manen ende te beveelen d'E. Comp. voortaen gehoorsamelyck onderdanich te zyn ende haer beveelens promptelyck nae te comen ende te observeren, gelyck hy selver daertoe van ganscher herten betuychde te wesen geinclineert, met verdere aenbiedinge van zyn persoon om door Haer Ed. soodanich en tegen alsulcke vyanden gebruyct te werden, als men soude gelieven goet te vinden, onder beloften, sich allenthalven oprecht ende getrouwelyck te sullen dragen, welcke zyne bereytwillicheyt dan oocq by hoochgemelte Zyn Edᵗ. in minnelycke civiliteyt aengenomen wiert, met byvoeginge dat hy zich verders op Haer Ed. gunste gerustelyck wilde verlaten, als niet anders als alles goets met hem voorhebbende, ende waernae hy doen voorts nae het genieten van een vrundelycke affscheyt, sonder, vermits haer vasten off poassa noch duurt, yets te nuttigen, weder door geciteerde sabandaer nae zyn logiement geleyt wierd, die dan oock nader wegens het afftesendene briefje met deselve zal confereren, en 't gene mede op zyn tyt hierachter sal werden geinsereert.

4 *dᵒ*. Heden voor de middach zyn de ordinaire placcaten der verlossinge door d'E. fiscaal van India, geadsisteert met twee gecommitteerde leden uyt den achtbaren Raedt van Justitie, nae voorgaende clockegeluy van de puye der wooninge van Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael gepubliceert, om wyders soodanich op het stadthuys en de rheede mede te geschieden, teneynde dat alle de nae het vaderlandt vertreckende persoonen haere versoecken ofte pretentie, soo zy eenich mochten hebben, ter behoorlycker tyt comen te doen ende in te brengen, ende is dan voorts tot commissaris derwegen genomineert d'Heer Extraordinaris Raedt Joan Camphuys omme, geadsisteert met d'E. Majoor Poleman en 't opperhooft van 't soldycomptoir Emanuel Bornezee, tweemael ter weke te sitten ende de versoecken van een yder aen te hooren.

Op heden is in plaetse van den oppercoopman Daniel van den Bolck, by resolutie van den 3 deser geëligeert tot lith in den achtbaren Raedt van Justitie, weder tot schepen deser stede vercooren den oppercoopman Albert van Breugel, een tyt langh buyten employ geweest zynde.

Ende is mede verstaen den verwarden ende insolventen boedel van wylen den Jambysen resident Gerrit Poth over te geven aen den achtbaren [2] Raet van

---

[1] Deze twee woorden heeft het HS. dubbel.

[2] Er staat: *aen den aen de*.

Justitie deses casteels, om daerontrent soodanich te handelen als gebruyckelyck en nae bevindinge sal nodich zyn.

Wyders is oocq om de quade minees der baldadige ende trouwlose Bantammers die volgens de tydinge ontrent Intchie Pragy al weder een Batavias vaertuych affgeloopen ende al het volcq vermoort hebben, goetgevonden ende dienstich geacht, ons allom tot tegenweer te bereyden ende vaerdich te maacken, mitsgaders sooveel cleene vaertuygen te doen equiperen ende toestellen als eenigermaten byeen te crygen sullen zyn.

Zynde verder ten dien belange oock nodich geoordeelt, dat d'Heere Directeur Generael Cornelis Speelman op morgen met Zyn Hoocheyt Palacca (die zyn persoon ende volcq albereyts tot Comp[e] dienst aengeboden heeft) eens sal confereren hoedanich men het nu met deselve soude connen aenleggen, en mede waer ofte hoedanich zyn volcq bequaemst sall connen werden geëmployeert.

5 *d°*. Des morgens comt weder van Bantam teruch den bottelier en tolcq Huych Boy, medebrengende een briefken, door den resident Willem *Caeff* op eergisteren getekent, zynde verselt oock met twee brieven, in 't Maleyts door den ouden en jongen Conincq aldaer aen Haer Ed. geschreven, beyde van woorde tot woorde eensluydende ende waervan de vertalinge hieronder sal volgen, naedat vooraffgaet den corten inhout der missive van den resident Caeff.

Zedert het jongste schryven waeren alweder 200 mannen door Pangiran Kidol met cleene partytjes nae Indermayoe affgesonden en wierden er dagelycx noch al meer geworven, 't geen soo groff tewerck ginck, dat se selfs de slaven van Chinese ende andere ingesetenen, maer Balyers ofte Maccassaren zynde, geweldelyck van haer lyfheeren affnamen ende almede voortsonden, en dat uyt last en bevel van den ouden Conincq:

op Bantam wiert seer sterck gerucht dat Sammadangh door seker Balyer, Wiedara genaemt, soude ingenomen ende gedestrueert zyn, ende wierden vandaer dagelycx eenige gevangens, soo mans, vrouwen, als kinderen, op Bantam gebracht, 't geen men sekerlyck meende te weten eenelyck maer luyden te zyn, die van Indermayoe en de omgelege plaetsen haer vlucht nae Cheribon genomen hadden ende nu door de Pangirans vandaer overgesonden wierden, gelyck se mede aen de Bantammers hadden overgelevert den Indermayoesen sabandaer Angra Pradana (aldaer genaemt werdende Poua Quesia), die reets op ([1]) Turtiasa overgevoert was ende aldaer soo naeuw wiert bewaert, dat niet mogelyck ymant by hem conde comen;

tusschen de hoeck van Groot- en Cleen Pontangh, beoosten de nieuw gegraven revier van Turtiasa, alwaer een cleene zantbay is, hadden de Bantammers vier steene borstweringen opgeworpen ende deselve met canon voorsien, zynde ongevaer $^3/_4$ uyr gaens van de plaetse daer den ouden Conincq syn' hoff hout, hebbende schoone open wegen en velden, ende soo is de wech van Tanara nae ([2]) Turtiasa mede gestelt, doch die wierdt door een stercke wacht bewaert ende soomede die van

([1]) Er staat: *opt.*
([2]) Dit *nae* ontbreekt in het HS.

ıngerangh met een getal van 2000 mannen, die met noch andere 2000 versterct ude werden, ende was Turtiasa selve wel ryckelyck van allerhande schiet- en ıntgeweer mitsgaders met 8 stucken metael canon voorsien, maer van gansch ɪen stercte, als leggende nae hun gewoonte achter open;

op het ontfangen bericht wegens de overcomste tot Batavia van Radja ılacca en Crain Bissé met haer volcq scheen de Bantamse hoochmoet al vrywat ıtsoncken te wesen, hebbende de grooten aen den ouden ende jongen Coninck bedenckinge gegeven, off het niet nodich soude wesen datter nieuwe crychsofficieren ierden gemaect, om voor een overval de behoorlycke ordre te stellen, op hetwelcke an waeren vercooren om het werck tot Bantam waer te nemen:

Keey Aria Soura de Wangsa, swager van den ouden Coninck, tot opperveltheer n voorts de Pangerans Jaja Ingerat, Wieraswara, Soenjatan, Danoe Wangza, Viera Soeta en Soena ende de Ratou Bagusen Wangza Cassomba, Singa Wanninghgioen, inga Sarie, Wiera Praba en Marta Jaja;

ende wyders om den crychshandel op Turtiasa te bestieren ontrent den uden Conincq:

Pangiran (¹) Kidol tot opperveltheer,
Keey Aria Monjaja,
Pangiran Loor,
Pangiran Wangza Patty en
Pangiran Souba, zoon van den Kidol bovengenaemt;

den resident Caeff op eergisteren by den jongen Conincq ontboden ende aldaer verscheenen zynde, had gemelte Vorst hem bekentgemaect, dat zyn vader ende oock hy selve twee brieven hadden vervaerdicht om Haer Ed. deselve met den bottelier Huych Boy in antwoort op het jongste schryven toe te schicken, vragende verders off het de waerheyt was 't geen het gemene gerucht medebracht, teweten dat Haer Ed., nu de Maccassaerse ende Bougyse Coningen op Batavia verscheenen waeren, binnen corte dagen Bantam aentasten souden, op hetwelcke hem dan ten antwoort wesende gedient, hoe Haer Ed. noyt van soodanigen intentie waeren geweest ende dat hy aen de vulgaire discoursen van eenige onwetende luyden geen gelooff geliefde te geven, soo had hy verder versocht, indien evenwel Bantam ende Batavia in oorloch quamen te vervallen, dat zyne vaertuygen in sulcken gevall echter vrygeleyd-brieven mochten werden verleent om langs de cust van Java te mogen handelen etc.;

gemelten ouden en jongen Coninckx brieven wierden dan nu, in geen (²) satyn benaeyt, soodanich men deselve van de jonge Conincq hadde ontfangen, nae Batavia gesonden in handen van den bottelier Huych Boy, overgaende met 4 vaertuygen, beladen met 2200 dubbelde en 1000 enckelde bossen bintrottangh, tesamen costende *f* 1359;

den bottelier Huych Boy voormelt hadt den resident Caeff bekentgemaect, hoe den jongen Conincq hem in confidentie hadde gesecht, dat zyn vader twee à 3

(¹) Er staat: *Pangira.*
(²) Misschien verkeerd voor: *geel.*

dagen verleden wel vyf vaertuygen met musquetten ende ander wapentuych nae Java's Oostcust hadde gesonden tot adsistentie van den rebel Troene Jaja, met recommandatie dat hy dat aen niemant most verhaelen als alleen aen den resident;

den hoffspion had mede weten te verhaelen dat een Bantams oorlochsjoncq weynich beoosten de revier van Craoan seker Batavias vaertuych overvallen en alle de daerop zynde luyden, zynde Mardyckers, dootgeslagen hadde, over welcq bedryf den Coninck sich seer wel in zyn schick ende tevreede hadde getoont;

de Cheribonse Pangirans hadden op het begeeren van den ouden Conincq deselve versekeringe gedaen, dat zy niet soude comen toe te laten nochte tollereren dat door de Bataviase ingesetenen eenigen rys in haer district wierde gehandelt ofte genegotieert;

ende was men bezyden dien oocq bericht dat de Bantamse Balyers op off ontrent Indermayoe 6 Nederlanders ternedergevelt ende verslagen soude hebben, doch dit syn veel maer valsche geruchten.

Volght nu het translaat van de twee brieven, door den ouden en jongen Coninck aan Haar Ed. geschreven, synde beyde van een inhout en in onse tale dusdanich luydende:

Desen brief uyt een suyver en oprecht herte van Paducca Siry Sulthan Agon en comt aan Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India, die het opperste gebiedt hebben in de stad Batavia, die seer manhaftich en cloeckmoedich zyn in den oorlogh alsmede seer getrouw en mildadich by hare bondtgenoten, waarover in alle groote plaatsen seer geroemt werden, en oock weten alle hare onderdanen met liefde te onderhouden, soo naeby als verre, te water en te lande; den grooten ende gepresen Godt wil haar daarby lange laten continueren en haaren zegen, voorspoet, hoocheyt en haren wensch in dese werelt lang hoe meer laten vermeerderen.

Verders den brief die Rycklofi van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raden van India aen Paducca Siry Sulthan Agon door den coopman Willem Caaff ([1]) seer wel ontfangen; deselve is door Paducca Siry Sulthan met volcomen vergenoeginge geopent ende alle de reden en inhout van dien seer wel verstaen.

Indien den Gouverneur Generael ende de Raden van India van rechte meninge zyn om de vrede en eendracht tusschen Bantam ende Batavia te onderhouden, soo moet den Gouverneur Generael ende de Raden van India alle de steden van Tegal tot Cheribon en tot Craoan niet molesteren, want alle de steden comen Paducca Siry Sulthan Agongh toe; doch indien den Gouverneur Generael ende de Raden van India nae de ordre van Paducca

([1]) Hier is het een en ander uitgevallen; men vergelijke bijvb. den aanhef van een dergelijk schrijven hierboven p. 200.

Siry Sulthan niet gelieven te luysteren, wat sal men dan meer seggen? Want indien 't menschelyck geslacht, soo boven- als benedenswints, onder de wetten van de Christenen staat, alsoo mede volgens haer oordeel al 't gene den grooten God gemaect heeft, zoo soude by gelyckenisse den Gouverneur Generael de middelen van den sabandaer Simon (¹) aen een ander vermogen over te geven volgens de Hollandse wetten; desgelycke zou 't wesen met Samadangh en het landt van Craoangh tot Tegal toe. Maer soo den Heer Gouverneur Generael secht datet soo moet zyn, wat behoeft dan verder (²) daerover te beraden? Als by gelyckenis: volgens oordeel en voecht het niet zyn knevels te eeten; maer soo den Gouverneur Generael geen reght en wil gebruycken, laet ons daervan niet meer beraden. Voorts, den Gouverneur Generael en Raden van India hebben gelieven te seggen, dat zy den coopman Jacob van Dyck nae Paducca Siry Sulthan Agongh hebben gesonden, en dat hy Paducca Siry Sultan Agong niet heeft connen spreeken; dat is, omdat hy geen brief en bracht, want volgens 't gebruyck van de voorige Generaels, schoon dat hier een factoor gesonden wierdt om een ander te verlossen, soo heeft hy een briefje gebracht aen Paducca Siry Sulthan.

Desen brief is geschreven in Turtiassa den 2e dagh van de maant November in 't jaar Alif, 1089 van den Propheet Mameth.

Des namiddachs is Zyn Hoocheyt Palacca door den oppercoopman Daniel van den Bolck binnen 't casteel gehaelt ende ten huyse van den Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geconduiseert, omme achtervolgens de resolutie, op gisteren in Rade van India genomen, met deselve te confereren wegens het employ van syn persoon en volcq etc., om d'E. Comp. op de gevoechlyckste wyse nae zyn vrywillige aenbiedinge dienst te doen, ende waervan in 't vervolch deses breder sal werden gesproocken.

Des avonts vertrect vanhier de chialoup de Orangieboom, eenelyck maer om het jacht Voorhout, cruyssende in Sunda's enghte, vandaer op te roepen, dewyl daeraen nootsakelyck eenige reparatie ende vertimmeringe dient te geschieden, zynde de stuyrman van geciteerde chialoup terhandtgestelt een schriftelycke ordonnantie om op zyn aencomste aen d'opperhooffde van geciteerde Voorhout ende 't fluytschip Spanbroecq te verthoonen, luydende van woorde te woorde aldus:

De opperhoofden van 't jacht Voorhout, cruyssende in de Straat Sunda, werden by desen geordonneert op sicht deser ter aencomste van de chialoup de Orangieboom van haer becruysinge aldaer op te breecken ende

(¹) Deze naam zou eene door den vertaler en den copiist gemaakte verwarring kunnen zijn met den ouden titel van den shahbandar, *capitan timao* (denkelijk: *kapitein van den boom*), in oude Hollandsche stukken: *kapitein Tima*; zie bijvoorb. Dagregister 17 Febr. 1637.

(²) Deze twee woorden *dan verder* zijn eene conjectuur; de oude corrector heeft hier eene niet te ontcijferen verandering aangebracht.

ten spoedichsten vandaer herwaertsaen te comen, latende de becruysinge in de Straat wyders tot nader ordre d'opperhoofden van de fluyt Spanbroeck aenbevoolen, die dan werden gelast sulcx nae onse voorige instructie te achtervolgen.

(*onder stont:*)

Batavia in 't Casteel den 5 November 1678.

(*lager stont:*)

Ter ordonnantie van Haar Ed. den Gouverneur Generaal ende de Raden van India

(*was geteyckent:*)

JOAN VAN HOORN.

Desen avont vertrect uyt dese rheede over Malacca en Cormandel het jachtje de Pyl nae Ceylon, om vandaer wyders tot den Mochasen handel te werden gebruyct, medenemende vyf brieffjens, aen d'Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits en raedt tot Malacca, aen d'Heer Directeur Jacob Verburch en raedt in Bengale, aen d'Heer Gouverneur Jacques Caulier en raed op Palliacatta, aen de Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge en raed op 't eylandt Ceylon ende laestelyck aen de Heeren Commandeuren Martinus Huysman en Jacob Lobs mitsgaders den raed op Mallabaer geschreven, synde alle van soodanigen inhout als by het uytgaende briefboeck ende 't verbael nader can werden beoocht, ende bestaet voorts de ladinge van 't geciteerde jacht de Pyl in 't gene hieronder volcht:

11018 ponden benjuin;
18035 ponden rompen;
6080 ℔ gariophelnagelen;
40492 ℔ gommelacq;
97600 ℔ off 800 picols swarte peper;
12200 ℔ spiaulter;
67 teyl 12 maes swaerte gout;
1 legger Rynse wyn voor de heer gouverneur op Ceylon;
1 d°. secq ende voorts eenige goederen, om tot de huyshoudinge in Mocha te dienen, bedragende tesamen .... ƒ 32130 : 16 : 14.

6 *d°*. Vroech in den morgenstont comen eenige Javanen binnen het casteel, medebrengende een hooft dat se seker Tangarangse Javanen, die den voorleden nacht met syn twee mackers op haer landt gecomen waeren om buffels te steelen, affgeslagen hadden, onderwylen dat het de andere twee door de vlucht te boschwaert in ontcomen waeren.

Voor de middach gewert ons hier per seker burgervaertuych een cleen briefken, door den lieutenandt Hendrick van den Eeden op eergisteren uyt de veltschanse tot Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven, eenelyck dienende tot geleyde van een nieuwgemaecte caerte van de revier van Craoan.

Op gisteren Zyn Hoocheyt Radja Palacca met d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman gesproocken hebbende wegens 't employeren van zyn persoon en

volck, soo heeft deselve nu, op zyn versouck door den licentmeester en sabandaer Ocker Ockerse binnengebracht ende in Haer Ed. vergaderinge verschenen wesende, andermael, gelyck hy oocq albereyts aen d'Ed. Heer Speelman hadde gedaen, genereuselyck zyn persoon en volcq ten dienste van d'E. Comp. aengeboden, om soodanich te werden gebruyct ende op alsulcke plaatsen als Haer Ed. soude mogen comen nodich en dienstich te oordeelen, met versouck, indien hier dichteby off ontrent yets mochte te doen vallen, dat alsdan zyn volcq, ontrent ten getale van 1500 sterck op Japare zynde, mede herwaerts geroepen mochte werden, en tot welcken eynde dan allmeteenen goetgevonden zy nae Japare aff te schicken het schip Terthoolen om alle dat volckje vandaer ten spoedichsten herwaerts over te brengen.

Wyders is staende dese extraordinaire byeencomste goetgevonden eens te onderstaen off den gewesen Conincq van Goa, Craiu Bissé, oock niet genegen soude wesen sich met syn byhebbende volckje hierontrent 'tzy nae Sammadangh, Craoan etc. tegens de Bantamse invasien te laten gebruycken onder de directie off 't hooger gesach van een Nederlandts hooft.

7 *d°*. Naedemiddach comt alhier van Cabo de Bon Esperance aen te landen den hoecker de Quartel, medebrengende twee briefies, 't eerste door den oppercoopman Joan Goutsmit in dato primo Juny uyt het schip Velsen, in geselschap van Couwerve geanckert leggende voor het eyland Ferdinando de Norouha [1], gelegen op de zuyderbreete van 3 graden en 50 minuyten ende de gegiste lenchte van 347 graden 24 minuuten, en d'andere door den p^len gesachhebber Hendrick Crudop mitsgaders den raedt in dato 28 Augusty uyt het fort de Goede Hoope, beyde aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde van geen noterenswaerdigen inhout, gelyck by deselve in 't aencomende briefboeck nader can werden beoocht.

8 *d°*. Des morgens al vroech comt weder van Indermayoe te retourneren de chialoup de Zalm, medebrengende een cleen briefken, door den oppercoopman Jaacques Couper mitsgaders den raedt in dato 4 en 5 deser aen Haer Ed. geschreven, luydende als:

zedert het jongste schryven waren aldaer verscheyde tydingen overgevlogen wegens de stercke oorlochspreparatien tot Bantam, en dat haer voornemen soude leggen de Hollanders weder van Indermayoe te verdryven ende wech te jagen, doch had men tot noch van dat volckje niet vernomen, maer middelerwylen bericht gecregen, dat Chiliwidarga met een macht van ontrent 400 Balinesen, Maccassaren, Bougysen etc. door Pangiran Kidol nae Sammadangh affgesonden was, om die plaets geweldelyck onder de Bantamse heerschappye te brengen, waeraen zy misschien niet veel wercq soude comen te vinden, omdat verscheyde aensienelycke Orangcayen den Sammadanger om zyn onverdraechlycke hoochmoet en quade handelinge affgevallen waeren, zynde in syn verwaende gedachten tot sooverre uytgespat, dat hy sich hadde beginnen aen te stellen ende te dragen als een conincq off vry vorst van de lande, die hem evenwel maer als een gouverneur aenbevoolen ende toevertrout waeren, sich niet ontsiende op een Saturdach tournoyspeelen aen te rechten, een

[1] Er staat: *Ferdinando en Noronha*.

exercitie, die niemandt volgens de Javaense wyse op sulcke dagen mach hanteren als alleen keysers, coningen en vrye vorsten etc., ende waerom d'E. Couper oocq sustineerde, indien Haer Ed. deselve eenige adsistentie gelieffde te doen, dat het nu een rechte tyt soude wesen om zyn landt te mogen behouden;

't was seker dat den sabandhaer Anga Pradana, die zyn toevlucht nae Cheribon genomen hadde, vandaer naer Bantam gevoert was, maer niet met wil en begeeren van de Cheribonse Princen, gelyck men tevooren was bericht, want gemelte Anga Pradana op Cheribon gecomen wesende, hadden zy hem met een garde van ([1]) 50 persoonen versien om syn huys te bewaken ende voor de overlasten van de Bantamse rovers te mogen wesen bevryt, die wel tot driemaels toe hadden versocht dat hy aen haar overgegeven mochte werden doch tevergeeffs, ende waerom zy dan oocq op sekere tyt sich hadden aengestelt evenoff se amock wilden speelen, door hetwelcq de Javaense wachthouders op de loop geraact wesende, hadden se in dit timult meergenoemde Anga Pradana geweldelyck uyt zyn huys gehaelt, dadelyck nae boort gebracht ende alsoo voorts nae Bantam gevoert, ende offwelschoon die schelmen, ontrent ten getale van 50 mannen sterck van Cheribon comende, voorgegeven hadde dat se d'onse op Indermayoe mede onder 't moordadich teken van amocq op het lyf soude comen, soo waeren se evenwel tot noch wel wyser geweest, als wel wetende dat het beurt niet weynich vallen soude, maer waeren se op het gerucht dat men hadt laeten verspreyen om haer te sullen comen besoecken, soo diep te landewaert in geweecken, dat men nu een tyt langh gansch niet meer van haer hadde gehoort ende had men middelerwylen de Cheribonse Princen by een minnelyck briefken vermaent, dat zy voortaen dese schelmse stroopers en moordenaers in haere dorpen ende plaatsen geen verblyf nochte huysvestinge gelieffde te laten geven;

de fluyt den Hasenberch op den 27 October voor Indermayoe verschenen wesende, had men deselve drie dagen daaraen weder nae Japara voortgesonden;

eyndelyck den gouverneur Wiera Loddera weder van Japare op Indermayoe verschenen zynde, quamen de ingesetenen al sachjens weder uyt de Cheribonse dorpen in haer eygen woonplaetsen, ende wiert men nu door toedoen van hem vry beter als voorheden in 't een en 't ander gedient, 't geen maer geringh was, als zynde een cleen gouvernementje van maer 270 huysgesinnen;

vier praauwen waeren met provisien, rys etc. nae Batavia gesonden, ten meerendeele uyt de Cheribonse dorpen byeenversamelt, om alsoo de Bantamse stroopers die leeftochten te ontsetten;

den verrader Waderadje en syn macker Nity Wadsiana onthielden hen in de Cheribonse dorpen diep te landewaert in; geen moeyte noch arbeyt souw er werden gespaart om haer in handen te becomen;

seker Javaen, van Cheribon teruchgecomen, had weten te relateren dat aldaer twee Bantamse edelluyden aengecomen waeren met een brief, waerby de middelste der drie Princen, Pangiran Depatty genaemt, wierde geordonneert dat

---

([1]) Er staat: *van van*.

hy zyn wooninge, staende aen de westzyde der revier, aen de oostzyde soude hebben over te dragen op sekere plaets, hem daertoe aengewesen, 't welcq gemelte Prince ende oocq zyn outsten broeder hebbende geëxcuseert, waren de Bantammers seer onvernoecht weder nae huys gekeert, ende bezyden dien mede onverrichter zaecke vandaer vertrocken twee Bantamse vaertuygen, aldaer gecomen om rys en andere leefftochten te haelen, over 't welcke de nachodas niet weynich t'onvreden waren geweest, seggende niet te weten hoedanich zy het met die van Cheribon hadden, want haer peper brachten se tot Batavia ter marct en de rys en andere goederen in haer landt vallende kon men mede niet crygen, ende waerom het best soude wesen, dat se maer rechtuyt seyden hoe zy het meende ende met wie zy het houdende waren; uyt alle hetwelcke dan scheen te blycken dat se de Bantammers meer vreesden als beminde, tot hetwelcke hun oock geen cleene reden wiert gegeven, omdat zy veele overlasten van haer mosten lyden ende verdragen;

geciteerde Javanen had oocq weten te verhaelen dat aldaer van Bantam een Engels schip en een chialoup aengecomen was, sonder te weten tot wat eynde;

't jachtje Corea was van Batavia in de besettinge verscheenen, en was men nu in 't generael met 143 militairen voorsien (¹) met dewelcke men al vrywat soude connen uytrichten, maer souw men noch wel eenige matrosen benodigen, omdat de scheepjens daervan niet heel wel voorsien waeren;

den ouden contingh had men affgelecht ende weder een ander nieuwe opgemaect in dewelcke men gemackelyck 50 man soude connen voeren, bezyden hetwelcke men aldaer noch in voorraed hadden 4 cloecke vaertuygen, van de vyanden laest tot buyt gemaect, dewelcke men soo lange soude houden leggen totdat Haer Ed. gelieven te ordonneren wat men daermede soude doen;

de schippers op de scheepjens, in de besettinge bescheyden, waeren van gevoelen dat het in 't westezaysoen niet mogelyck soude wesen aldaer te connen blyven leggen ende post houden omdat een noortwestewint een lagerwall (²) maeckt, 't welcq men nodich hadde geacht Haer Ed. dusdanich aen te dienen;

seker Javaen, met een brieff nae Samadangh opgesonden omme te vernemen hoedanich de zaacken aldaer gestelt mochte zyn, was weder daer teruchgecomen, relaterende dat hy, ontrent een anderhalve dach reysens van Sammadangh genadert wesende, gevonden hadden wel 200 Javanen die onder de hooffden Prouwagatty, Bradjangdaka ende Wanaraka gevlucht waeren, dewelcke hem hadde verhaelt dat nu 15 dagen verleden op het geruchte aencomen der Bantamse stroopers nae Sammadangh een yder der omgelegen gouverneurs vandaer nae haer eygen negoryen vertrocken waeren, latende den Pangiran Keey Ranga Gompol op zyn eygen wiecken dryven, die alle de wyven nae 't geberchte gesonden hadden in voornemen om zyn plaetse mannelyck te defenderen, in dewelcke hy nu oock, nae ongevaer 1000 mannen by sich hebbende, seer sterck belegert was, en vreesde men, soo de Bantamse

(¹) Dit woord is onzeker daar het HS. hier een gat heeft.
(²) Er staat: *Legerwall*.

roofvogels eenige nadere adsistentie quamen te crygen, dat se eerlange van Sammadangh meester soude werden;

den brieffdrager nae Cheribon affgesonden was mede weder teruchgecomen met een antwoortbriefken, door de Princen aen S^r. Couper geschreven, zynde van een buytensporigen inhout, in 't minste niet geapplicеert connende werden op het briefken, bevoorens aen haer geschreven, daer men sich te minder over verwonderde als men verstont dat daer een ongemene groote confusie was en dat de Princen selfs seer gealtereert ende benaut waeren over de geruchten van de Oost gecomen, teweten dat Cadiry albereyts door d'E. Comp. ingenomen ende verovert soude zyn ende dat de Coningen van Palacca ende Goa op Batavia aengecomen waeren, by hetwelcke noch was gecomen dat den Sulthan tot Bantam 5000 mannen van haer hadden geëyscht om in den oorloch te werden gebruyct, sulcx zy in desen becommerlycken standt niet wisten tot wien dat sy haer wenden off keeren souden;

geciteerde Javaen hadde oocq geconfirmeert dat aldaer een Engels schip met een chialoup van Bantam aengecomen was, die op haer aencomste een wyle tyts lustich gecannonneert hebbende, waeren de Banthammers, op Cheribon zynde, seer beangst ende benaut geworden, haer inbelende dat het Nederlandse schepen waeren, doch verstaende het contrarie was haer vreese weder ten meerendele verdweenen;

't was ten hoochsten te beclagen dat het westezaysoen soo dicht op de bant schoot, als sullende daerdoor het voornaemste middel benomen werden om tegens de Bantamse stropers yets van belangh te connen uytvoeren, sullende middelerwyle met allen yver getracht werden om het paggertje op Dermayoe ten spoedichsten ([1]) op te maacken en in defentie te brengen, maer soo Haer Ed. bezyden dien mochten gelieven goet te vinden de scheepjens jegenwoordich in de besettinge aldaer noch eenigen tyt tot te meerder ontsach en aensien te laten continueren, soo soude deselve nootsaackelyck dienen opnieuw te werden geprovideert.

Voor de middach comt hier over lande van Selincy een corporael met 7 soldaten, medebrengende een cleen briefken, door de capiteynen Willem Hartsinck en Joncker aldaer aen Haer Ed. geschreven dato 2^e deser loopende maendt November, in substantie dusdanich luydende:

op Celincy gecomen wesende had men de saacken aldaer niet quaelyck gestelt gevonden en de hoofden der omgelegen negoryen hun genegen getoont om d'onse met sooveel volcq nae Sipamankis en Sicero, zynde de wech nae Tanjongpoura, te volgen, als men nodich soude hebben, ende sou men op Sicero voormelt trachten op te slaan de fugative Balyers, zynde volgens bericht ontrent 70 sterck benevens noch 40 Javanen, meest met piecken gewapent ende hun aldaer onthoudende, en dat noch te eerder omdat Singaderpa, hooft tot Patimoangh, tot sich genodich hadde Sacra Jouda, zynde het hooft van dese Balyers, met voornemen om hem tot syn beschermheer aen te nemen, ende om dese zaacke, eer dat se noch soude wesen volbracht, voor te comen ende te stuyten, had men aenstonts een briefie aen geciteerde Singa Derpa, regent tot Patimoangh, affgeschict om hem bekent te maacken dat hy

([1]) Er staat: *spoedichten*.

sich daervan soude hebben te wachten ende oock niet voor Saera Jouda behoefde te vreesen, gemerct 's Comp. macht in 't naderen was om hem ten spoedichsten te hulp te comen, zynde meergeciteerde Balyers geen Bantammers maer alle Bataviase fugativen en wechloopers, deselve die men in de laestvoorige landtochten uyt Intchebouba ([1]) opgeslagen ende verdreven waren.

Staende dese ordinaire vergaderinge is op heden in Rade van India goetgevonden, op de ontfangen tydinge wegens den slechten toestant tot Sammadangh d'E. Couper te beveelen, soo het bequamelyck van Indermayoe sal connen geschieden, deselve plaetse vandaer te hulp te trecken en tot welcken eynde vanhier nogh na Indermaye sullen werden affgeschict 50 militairen en daernevens 300 Macassairen ([2]) onder haeren Conincq Crain Bissé ende Dain Matara, die binnen weynich dagen met de oorlochsvaertuygen Kat en Kater mitsgaders de chialoup Orangie derwaerts sullen gaen, ende onder 't hooger gesach van d'E. Couper vooreerst de stranden van Pamanoecan aff tot Cheribon toe schoon ([3]) te maecken ende van 't rovende geboefte te suyveren, sich gelatende niet anders te weten als dat het maer Kidolesen zyn, sonder alsnoch daarontrent de naem van vyantschap des Sulthans tot Bantam te noemen ofte te melden.

Ende nadien de brieven, op 4e deser van gemelten ouden Sulthan en zyn soon uyt Bantam ontfangen, van een seer trotsen, vermetelen en tergende mitsgaders oock duysteren inhout bevonden zyn ([4]), soo is goetgevonden ende verstaen, den bottelier Huych Boy weder ten spoedichsten teruch nae Bantam te schicken, om aldaer naukeurich nae het gedoente van 't hoff en 't verder geswier aldaer te vernemen ende daervan dan sonder uytstel weder mondelingh rapport teruch te brengen.

Wyders is wegens de herwaertscomste der Bougisen als eenige andere zaacken op Japara en Java's Oostcust alsulcx geresolveert als by het resolutieboecq deses casteels can werden gesien ende oocq in 't vervolch deses by den corten inhout van de afftesendene brieven te lesen sal zyn.

9 *d°*. Al vroech in den morgenstont comt te deser rheede uyt Persia over Ceylon, Nagapatnam en Cormandel te verschynen het schip 't Wapen van Middelburgh, metbrengende ses brieven, d'eerste door d'Heer Directeur Frederick Lambertsen Benth en raed dato 18 Juny uyt Persia, de tweede door Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge en raed uyt Colombo, de derde door den nieuwen Colombosen commandeur Dominicus van Vorsten particulier, tot dancksegginge, de vierde door den commandeur Laurens Pyl en raedt uyt Jaffanapatnam, de vyfde door den commandeur Salomon Lesage en den oppercoopman Thomas van Rhee, gedachtekent 2 met een appendix van 6en en vervolgens 2e, 17 en 27 der maendt September, ende de laeste door d'Heer Gouverneur Jacques Caulier mitsgaders den raedt dato 7e October uyt Palliacatta aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde een yder

---

([1]) D. i. *Tjiboeboer*; zie hierboven p. 219 en 255.

([2]) Deze zonderlinge vorm is ontstaan door slordige correctie; het HS. las eerst: *militairen*.

([3]) Er staat: *schoon schoon*.

([4]) Er staat: *te zijn*.

derselver van alsulcken inhout als onder haar quartier in 't aencomende brieffboeck ende verbael nader can werden beoocht, dicterende de Colombose missive onder anderen, dat den tirannicquen Ragia Singa noch al even sterck voortginck om de arme benedenlanders allomme jammerlyck te doen plagen, hebbende eenige der zyne onlangs weder 's Comp. inlandtse wacht niet verre van Cattoene ([1]) overvallen ende het hooft derselver dootgeslagen, ende had bezyden dien noch den bekenden rover Dawatty Moetjaer ([2]) in de Attacalan Corle een invasie gedaen ende den inlandtsen wacht tot Tammagamme overrompelt terwyle den corale op den eliphantsvangst uyt was, ende dewyle dese schelmen hoe langer hoe stouter en baldadiger begonden te werden, siende dat men gelyck als met gebonde handen stilsat sonder hun moordadige actien tegen te gaen, soo versocht d'Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge te mogen werden gequalificeert om die fielen uyt de benedenlanden op te slaan, nae het geberchte te mogen verdryven etc., zynde wyders de Jaffanapatnamse missive van vrywat smaackelycker ([3]) ende gevalliger inhout, als seggende onder anderen dat nae de jongste vernederinge van Candianaer, voornaem hooft der Wannias, ende de zyne voorts oocq alle de Wannias nae een cleene sporrelingh sich tot gehoorsaemheyt hadde gevleyt ende soomede den ouden bekenden guyt Punnipulle, die sich oocq voor d'E. Commandeur Pyl tot Jaffanapatnam was comen vernederen, naedat hy alvoorens voor de hoon ende wederwaerdicheden, d'E. Comp. aengedaen, mitsgaders voor zyn langh teruchblyven twee getande eliphanten tot een boete opgebracht hadde, ende waermede zy dan weder nae haere landeryen en woonplaetsen gelicentieert ende vertrocken waeren, ende belangende nu het briefken van den commandeur Salamon Lesagie ende den oppercoopman Thomas van Rhee uyt Nagapatnam, 't selve is in sich bevattende een cort recit hoedanich het voorgenomen exploict op de France vyanden tot Poedechery, waervan hiervoor op den 24 July laestleden breeder is gesproocken, door een ongemene stilte der zee misluct ende vruchteloos uytgevallen was.

Het cargasoen, door meergeciteerde schip 't Wapen van Middelburgh van Cormandel hier aengebracht, bestaet in 't volgende ([4]):

531 packen diverse cleeden;
6 packen rochevellen;
6240 ℔ indigo;
48000 ℔ calliatourhout;
5760 ℔ hoepyser etc., tesamen met den anderen bedragende ƒ 185593 : — : 1.

Achtervolgens het besluyt, op den 6 deser in Rade van India genomen, om het schip Terthoolen nae Jappare aff te schicken tot overhalinge der Bougyse crygers, soo wert hetselve nu desen avont derwaerts gesonden met drie briefies, door Haer Ed. 't eerste aen d'E. Jacob Couper en raed tot Indermayoe, het tweede

---

([1]) Denkelijk verschreven voor *Caltoere, Caliture.*
([2]) De noot hierboven p. 483 kan dus wel vervallen.
([3]) Er staat: *smaackeler.*
([4]) Het HS.: *Middelburgh bestaet in 't volgende van Cormandel hier aengebracht.*

aen den resident Thomas Grimmel en raed tot Tegal ende het derde aen d'Heer Superintendent Anthonio Hurt mitsgaders den raedt tot Japara geschreven, bezyden dewelcke noch is medegegaen een brieffje in 't Maccassaers door den gewesen Conincq van Goa, Crain Bissé, aen zyn broeder Crain Gillisson ende de verdere Maccassaren, hun op Java's Oostcust tot Capper onthoudende, waervan hieronder het translaet sal volgen ([1]), naedat vooraff zy gegaen een beknopten inhout van de drie bovengeciteerde brieffjens, eerstelyck aenvangende met die van Sr. Jacobus Couper ende raedt voormelt tot Indermayoe:

dat Haer Ed. op de overcomste van de chialoup de Salm van Indermayoe met het nader advys van den 4 en 5 courant, voornemens zyn geworden deselve chialoup op morgen mede teruch te senden met 20 à 25 cloecke matrosen, tot versterckinge van de scheepjens en sulcx meer als verders in de besettinge zal comen te vereysschen, middelerwylen dat de goede devoiren van d'E. Couper werden gelaudeert;

dat desen ten principalen diende tot geleyde van het schip Tertholen, expres geordonneert ([2]) Indermayoe te moeten aengieren om daermede aen d'Heer Admirael Anthonio Hurdt nae Japara over te brengen soodanige advysen, als daer naderhandt noterenswaerdich mochte bygecomen zyn, met byvoeginge, dat Haer Ed. absolutelyck hebben besloten alle de landen des Sousouhounangs van Craoan aff tot Indermayoe toe van de vyanden te suyveren en Sammadangh, soo het door de Bantamse rovers verovert mochte wesen, des mogelyck weer in zyn voorige staet te brengen;

dat dierhalven d'E. Couper in alderyl zal dienen over te schryven, off niet een optocht nae derwaerts op het beste en 't spoedichste van Indermayoe ondernomen ende voortgeset sal connen werden ende wat macht daertoe wel soude vereysschen, sich dienthalven connende ([3]) beraden met den onvermoeyden luytenant der praauwen Jochum Michielszen ende den provisionnelen luytenandt Frederick Pols, die beyde den optocht nae voormelte Sammadangh albereyts door een anderen wech tevooren eens hebben affgelecht ende gedaen, middelerwylen staet maeckende, dat de aldaer zynde macht misschien binnen weynich dagen door 300 wackere Maccassaren onder een eminent hooft nader vanhier sal werden gesecondeert;

dat ondertusschen oock de vier vaertuygen, door d'E. Couper geconquesteert, mitsgaders oocq de gontingh albereyts geprepareert, gebruyckvaerdich sullen dienen te blyven, temeer Haer Ed. geen gelegentheyt hebben soodanige vaertuygen hier te fourneren;

dat hiernevens overgésonden werden 300 rottinghmanden tot nootwendich gebruyck;

dat het nu overgaende pacquet papieren, aen d'Heer Admirael Hurt geconsigneert, particulier door d'E. Couper sullen mogen werden geopent en gelesen, soo het sonder merckelyck verlet en tytversuym zall connen geschieden.

([1]) Er staat: *volgen volgen.*

([2]) De oude corrector heeft hier ingelascht: *is.*

([3]) Er staat: *connen.*

Volght den inhout van het tweede briefken aan den residenten tot Tegal voormelt:

dat Haer Ed. jongste schryven dato 20 October per den Hasenburgh nae Tagal is affgegaen;

dat het jacht Terthoolen, nu nae Japare vertreckende, mede is gelast Tegall aen te loopen omme de residenten aldaer over te brengen het pacquet papieren aen d'Heer Admiraal Hurt geconsigneert, 't welcq by haar geopent ende doorlesen sal mogen werden, indien gemelte bodem in syn reyse daerdoor geen verachteringe come te lyden;

dat den schipper van gemelten bodem op Tegal aen de residenten sal moeten toetellen 300 rd[s] contant in payement, ende deselve mits desen oocq werden gequalificeert uyt geciteerde jacht te mogen lichten de 10 packen tapesarasses blomwerck, soo deselve daer met goet voordeel vercocht connen werden;

dat Haar Ed. uyt het laatste Tegalse schryven hebben gesien de verwyffde ende slaphertige conduicte van de Javanen tegen de tesaemgerotte vyanden daeromher ende mede hoedanich de Tegalse sabandaer ontrent de bewuste moordenaers heeft gehandelt, van hetwelcke gesustineert wert dat door de residenten aen d'Heer Admirael Hurdt al advys geschreven sal zyn, ende soomede wegens hetgene zedert dien tyt noch voorgevallen mochte wesen, om daerinne ([1]) de behoorlycke ordre te connen stellen, 't gunt zyn E. door Haar Ed. ten vollen is gedefereert;

dat middelerwylen soowel de Tegaalse residenten als den gouverneur ende zyne verdere officieren voor de Bantamse lagen op hoede sullen moeten zyn, sonder haer echter te offenseren soolange d'onse ende oocq des Sousouhounangs onderdanen door dat volckje ongemoeyt gelaten werden, en 't welck men de Javaense regenten nae ontfang deses oocq sal moeten aenseggen, met serieuse recommandatie sich voortaen cloeckmoediger ende trouwhertiger ten dienste van haeren heer den Sousouhounangh te dragen als se jongst te landewaert in tegen een hoop opgeraepte geboefte hebben gedaen, ende wel voornamentlyck Martalaya, die het veel beter ware geweest het onderlinge gespreck met den Maccassar Mamaroet gestant te doen als hetselve tot haar eygen schade en schande soo nodeloos weder te breken, ontrent hetwelcke Angabey Marta Zoera sich niet heel quaelyck schynt te hebben gedragen, die echter mede serieuselyck tot zyn plicht sal aengemaent mogen werden, met verdere byvoeginge, dat de Heere Directeur Generaal Speelman niet heeft nagelaten zyn persoon ten goede ontrent Haer Ed. te recommanderen, by dewelcke het voor een goede sake soude werden aengesien indien door denselven geciteerden Maccassaersen Mamaroet inderminne tot ootmoedicheyt conde werden gebracht, 't geen met de verdere regenten wel eens sal mogen werden overlecht, indien door d'Heer Admirael Hurt op dat subject niet anders mochte wesen geordonneert;

dat dewyle Haer Ed. jegenwoordich van Javaense sorteringen cleden redelyck syn voorsien, die residenten mits desen geordonneert werden, ten eersten een nette prys-courant nae Batavia te senden, hoedanige doecken en tot wat quantiteyt deselve aldaer wel soude connen werden gesleten ende vertiert.

([1]) Het HS: *darynne.*

Volgt de corten inhout van de derde missive aan d'heer Hurt en raat voorgeciteert:

dat sedert het jongste schryven per de fluyt den Hasenburgh nae Japare is affgegaan Haer Ed. wederom ontfangen hebben twee brieven van d'E. Bartelszen en raed uyt Jappare dato 20 en 26 October, item van de residenten uyt Tagal een briefie, gedachtekent den 29 desselven maents, met de bylaechjens daertoe gehoorende;

dat hiernevens gaet het affschrift van de missive, dato ultimo der meergenoemde maendt October aen den coopman Jacob Couper en raadt voor Indermayoe geschreven, uyt hetwelcke sal connen werden gelesen dat deselve licentie is gegeven aldaer vooreerst een cleene vasticheyt ofte pagger te mogen extrueren;

dat Haer Ed. door twee Ambonse burgers, jonghst van Sourebaya gecomen ([1]), bericht hebben erlanght wegens seker gesantschap, door Troenejaja nae Baly gedaen, ende soo oocq dat Cadiry albereyts onder de conduicte van d'Heer Admirael Hurd ingenomen ende gemelte rebel gevlucht soude zyn, verwachtende daervan alle uyren de sekerheyt, aen hetwelcke sooveele gelegen is, gemerct den Banthammer hoe langer hoe onverdraechlycker wert, gelyck by de twee overgaende translaet-brieven, jongst van den ouden en jongen Coninck aldaer ontfangen, ende de verdere overgaende papieren can werden gesien, latende de Bantammers niet nae sooveel quaet te doen als door haer can werden bedacht;

dat alhoewel die rovers het district van Indermayoe mits de presentie van d'E. Couper schynen met vreden te laten, echter Haer Ed. voornemen leyt, Intchiassem en Pamanoecan mede van dat geboefte te doen suyveren mitsgaders oock Sammadangh uyt haer klaauwen te redden, zynde Radja Palacca en Crain Bissé bereytwillich genoech haer soodanich te laten gebruycken als men sal gelieven, maer heeft de laestgenoemde maer ongevaer 180 weerbaere Maccassaren by sich, die nu gewapent werden, ende sustineerde d'eerstgenoemde Palacca, dat hy aen zyn byhebbende volcq, bestaende ongevaer uyt 1000 coppen, veel te weynich heeft om iets van belangh te connen verrichten, ende waerom dan Haer Ed. oocq op zyn versouck goetgevonden hebben het jacht Terthoolen nae Japare aff te senden om zyn andere Bougyse volckeren, die geschat werden nu al noch 2000 man te wesen, nae Batavia over te halen, ofte tenminsten sooveel als door d'Heere Admirael Hurt ginder niet in employ gebracht ende benodicht sullen zyn, jae al waer het oocq den geheelen hoop, temeer d'E. Bartelsen en raedt op Jappare met dat volckje al vry verlegen scheenen te wesen, doch ingevalle middelerwyle de zaacken op Java's Oostcust noch soodanich mochte wesen gestelt dat se aldaer noch wierden vereyscht, soo sullen se alle tesamen wel aengehouden mogen werden, 't welcq Haer Ed. echter, alsmede alle de andere saacken, aen het goet overlech van d'Heer Admirael Hurt laten gedefereert;

dat het van d'E. Bartelsen een abuys zy geweest, den capiteyn Jan Fransen geduyrende zyn aenwesen te difficulteren den rangh naest hem te geven, gemerct

---

([1]) Er staat: *becomen*; zie hierboven p. 610.

hy ([1]) de alderoutste capiteyn ([2]) zy die in 't geheele leger zy ende waerom deselve oocq staende desselfs commissie in 't leger niet lager sal ([3]) mogen werden geschict als naest den capiteyn Wesdorp, indien d'heer Hurdt om redenen mochten goetvinden deselve voor hem te laten gaan, maer ingevalle de Bougisen herwaerts gesonden mochten comen te werden, soo verstaen Haer Ed. dat genoemde Jan Francen sal moeten mede overcomen;

dat de meergenoemde Bougysen, in 't velt ofte eenige guarnisoenen gebruyct werdende, onderhout sullen moeten genieten nevens de andere inlanderen sonder eenige verder besoldinge meer, zynde gewoon haer met een cleentje te behelpen als se maer den rys volop hebben, doch dat hunne officieren sullen connen werden getracteert nae discretie ende waerdicheyt van hare persoonen;

dat nu met Terthoolen overgaet den jongen Arau Taneta en Laompoen, een van de hoofttolcken, met een gevolch van 10 à 12 man, om de ordre van Zyn Hoocheyt Palacca aen syn volcq over te brengen, zynde soodanich als hierboven uytgedruct staat;

dat dewyle Crain Gillisson ende de zyne swaricheyt hebben gemaect de acte, dienende tot verbintenisse van het Bonadyse contract, by haer albereyts aengenomen en getekent, te besweeren sonder voorweten en kennisse van haer Coninck Crain Bissé, nu door deselve soodanich aen haer wert geschreven als het translaet in copye can vertboonen, gaende derwaerts in handen van Dain Goerana ende Carre Tacca de jonge, Zyn Hoocheyts expresse briefdragers, die dan oocq met haer gevolch, bestaende uyt 16 mannen, met een van Comp[e] vaertuygen nae Sourbaya sullen moeten werden geschict om vandaer wyders nae Capper voort te gaen, indien derwaertsover geen redenen ter contrarie mochte voorgecomen zyn;

dat gemelte Gillisson, indien hy mochte inclineren personeel nae Batavia over te comen, hem hetselve wel toegestaen zal mogen werden ofte ymant anders die hy aen syn broeder Crain Bissé soude willen senden, ende soomede sou men hem wel mogen inwilligen sooveel rys met Comp. bodems herwaerts te schicken als hy soude voor Crain Bissé goetvinden, gemerct hetselve tot ontheffinge soude connen gedyen van de costen, die de Comp. in 't onderhouden van meergemelte zyn broeder Crain Bissé en gevolch sal moeten dragen;

dat Haer Ed. alvoorens hebben getoont dat de ordre, aen den coopman de Harde tot incoopinge van rys en zout nae Sourebaya gegeven, met de voorige intentie overeenslaande zy, middelerwyle verwondert wesende dat aldaer geen cadjangh off boontjes te bemachtigen soude zyn, temeer de Chinesen nu en dan hier noch al moye partytjes aen de marct comen te brengen, die men nu tot 65 ende 40 rd[s] het last moet betalen, ende waerom oocq getwyffelt wert off daerontrent door gemelte de Harde al nae behooren wert gevigileert, die dierhalven daertoe andermael wel ernstelyck zal aengemaent mogen werden, ende insonderheyt

---

([1]) Er staat: *by*.
([2]) Er staat: *capiteynen*.
([3]) Er staat: *sullen*.

oocq om incoop van zout te doen, waerom men voor de Oosterse provintien seer benodicht zy:

dat het Haar Ed. uyt de jongste Jappaerse advysen al vrywat onverwacht tevooren zy gecomen, hoe op Samarangh de chindos en moeris als invendibel goet wierden vercocht, temeer te dier plaatse bevoorens altyt ruym sooveel voor de cleeden heeft connen werden gemaact als ergens elders, ende waerom het oocq door den oppercoopman Bartelszen seer wel sal wesen gedaen, soo zyn E. daerinne volgens desselfs intentie ten spoedichsten heeft voorsien;

dat alhoewel de committers en sara ([1]) gobars de packhuysen wat langh hebben bewaert ([2]), zy echter voor geen ongewilde sorteringen aengesien moeten werden, maer omdat deselve op andere plaetsen niet wel conden werden gesleten, mocht daermede de handt wel wat werden gelicht, jae al was 't oocq, niet connende anders wesen, de committers tegens 40 ende de gobars tegens 50 rd^s 't corgie;

dat nu vooraffgesonden werden 10 packen tapesarasses blomwerck, die wel wat hooch van prys maer oock heel moy, mogende by openbare venditie op Batavia halen 243 rd^s 't pack, dat tot naricht can dienen, hoewel se op de cust van Java meerder behoorde te gelden, bedragende tesamen met een swaar touw van 16 duym ende een cabeltouw voor het jacht de Flaman *f* 6659;

dat indien het Jappanse goutdraat, een lange wyle tyt op Jappare invendibel gelegen hebbende, noch niet aen de man geholpen can werden, 't selve voor de helft off wel geheel terugge nae Batavia overgesonden sal mogen werden;

dat by de copie van bovengeroerde Tegaalse missive con werden gesien de Javaense regeringe sich aldaer gansch niet wel aenstelt, weshalven daerinne nootwendich sal dienen te werden voorsien, ende dat noch temeer omdat die plaetse staende dese Bantamse buytensporicheden voor een frontuur ([3]) van belangh ende importantie voor den Sousouhounangh moet aengesien ende gehouden werden;

dat d'Heer Admiraal Hurdt soodanige ordre gelieven te stellen, dat de twee bekende moordenaers aen syn Ed. selfs overgegeven off aldaer door de regeringe nae verdienste gestraft werden, gemerct het notoir is dat zy den Chinees Tsianco om de waerde van 3 à 400 rd^s aen goederen jammerlyck hebben om 't leven gebracht ende vermoort.

Volght nu het translaat-briefie door Crain Bissé aan zyn broeder Crain Gillisson voormelt, in 't Maleyts affgegaan.

Ick wensche gesontheyt en welvaren aen Crain Gillisson, Dain Mangala, Crain Panneragan, Dain Tellolo, Dain Mamoe, Dain Nessere, Dain Mariouw, Arongh Tzieuw, alsmede aen alle conincxkinderen ende goede lieden onder Crain Gillisson staende, die Godt altesamen wil bewaren ende alle quaat verre van haer weeren ende langh hoe meer verheerlyct mogen werden,

([1]) Te lezen zal zijn: *sarasse.*
([2]) De technische term is: *beswaert.*
([3]) Men vergelijke de noot hierboven p. 401.

ende alles wat Crain Gillisson van de Comp. begeert volgens contract becomen mach ende, indien God myn gesontheyt en leven geeft, sal op niemant anders vertrouwen als op de Comp., alsoo de Comp. myn welgedaen ende myne fauten vergeven heeft, ende 't geen icq alleen van God versoucke is, dat ick noyt mach vergeten 't gene geseyt hebbe, ende dat in alle oprechticheyt 't goet aen myn gedaen vergelden mach.

Verders make ick bekent, alsdat op den 4 dach van de maent October ofte den 17 dach van de maend Saban, zynde Dynsdach, op Batavia ben aengecomen ende den 2e dach van de maendt November ofte den 16 dach van de maend Rammelan, op Woonsdach, door den Heer Generael geroepen, die my bekentmaecte dat Crain het contract, op Bone gemaect, mede hadde aengenomen, 't geen gehoort hebbende was my seer lieff te verstaan, ende dat Crain Glisson het besweeren op den Alcoran nae myn hadde uytgestelt; dierhalven send ick desen brieff aen Crain Glisson, dat al 't gene de Comp. belieft ende begeert in alle oprechticheyt ende uyt een suyver herte sult achtervolgen ende naecomen, oocq moet Crain Glisson op 't lant van Java de Comp. ten dienste staen in alle gelegentheden daer het u belast wert, ende blyft altyt getrouw, ende wanneer de zaecke van de Comp. op 't lant van Java verricht zyn, dan moet Crain Gillisson hier comen met al zyn volcq off weder nae Maccassar vertrecken, sooals dan d'Heer Generael sal goetvinden, want icq oock geen anderen wil en hebbe als om d'Heer Generael te gehoorsamen.

Nu sendt ick Dain Bourane ende Carré Tacko, die uyt mynen name en last comen opdat Crain Glisson desen mynen brieff gelooff mach geven.

Geschreven den 3 dach van de maendt November, in 't Hollandts jaar 1678 en den 17 dach van de maendt Rammelang, op Donderdach, in 't jaar van de Propheet Mahometh 1089.

Des avonts keert weder nae Bantam teruch den bottelier Huych Boy, hiervooren op gisteren jongstgenoemt, medenemende een cleen briefken, door Haer Ed. aen den resident Caeff aldaer geschreven, in substantie behelsende dat de brieven, van den ouden en jongen Conincq tot Bantam ontfangen en vertaelt wesende, van een trotsen en tergenden inhout bevonden zyn ende op sommige plaetsen den sin verblomt, bedect en duyster, ende waerom deselve noch eens wert getranslateert om haer meeninge recht te mogen begrypen;

dat den bottelier Huych Boy nu weder nae Bantam wert gesonden om, naukeurich nae den swier en toestant van 't Bantamse hof etc. vernomen hebbende, sonder uytstel met het schryven van den resident Caeff weder herwaerts te keeren en aen Haer Ed. wyders mondelingh rapport te doen;

dat 't vaertuych 't geen door een Bantams oorlochspraauw ontrent Craoan is affgeloopen, is bevonden te zyn geweest een tinangh, toebehoorende seker Batavias burger, ende oock wel te geloven zy hetselve den Bantamsen Sulthan behaachlyck is tevoorengecomen, temeer hoe langs hoe meer wert bespeurt dat de cinçere ende oprechte betuyginge, die door Haer Ed. tot onderhoudinge der

vrede werden gedaen, hem opgeblasener en stouter maecken, werdende S[r]. Caeff middelerwylen mits desen gerecommandeert naeuwkeurich te moeten vernemen, wat in beyde de hoven, soo van den ouden als jongen Conincq, omgaet ende wat de Engelse, Deenen en Francen al seggen, dat ons gedult en lytsaemheyt dusdanich veracht en met voeten getreden wert;

geciteerden bottelier Huych Boy is noch terhandt gestelt, om secretelyck aen de Maccassaren, hun tot Bantam onthoudende, te laten overgeven, seker briefken, door den gewesen Coninck van Goa, Crain Bissé, met Haer Ed. kennisse aen haer hooft Carre Sedjerach geschreven, en waervan in 't bovenstaende briefie voorhedachtelyck geen meldinge zy gedaen, opdat den resident Caeff, soo hetselve openbaer mocht werden, sich ontrent de Bantamse regeringe sal connen ontschuldigen van de overbrenginge ofte bestellinge geen kennisse te hebben gehadt, luydende van woorde te woorde aldus: -

> Ick wensch uw Carre Sedjerach gelucq en zegen, en make bekent vanwegen de Maccassaerse volckeren, die op Bantam zy, alsdat ghy se alle by malcanderen doet vergaderen ende alhier op Batavia brenght. De reden, waerom ick u gelast hier te comen, is, dat ick 't oordeele voor goet te wesen dat de Maccassaren alhier byeen zyn ende dat tot een teecken icq nu ([1]) indachtich ben en soucken te behouden; daerom ontbiede ick u hier nae Batavia, maer indien ghy om eenige fouten die ghy begaen hebt bevreest zyt om hier te comen, weest versekert dat ghy u pardon zult becomen en vercrygen, indien ghy hier op Batavia comt, maer soo ghy dese myne waerschouwinge niet wilt aennemen ende hiernaer uw eenich quaet mochte overcomen, schryft het my niet toe, maer uw alleen die d'oorsaeck daervan sult wesen.
>
> (*Onder stont:*)
>
> Den 21 dach van October ([2]), den 7 dach van de maandt November, op Maandach, heb ick desen brieff op Batavia geschreven, in 't jaar Aliff, 1089 van den Propheet Mameth, en in 't Hollandts jaar 1678.
>
> (*En was voorts met het zegel van Crain Bissé becrachticht ende met zyn naem onderlekent*).

In den avontstont comt te deser rhede direct van Cormandel te verschynen het schip 't Landt van Schouwen, eenelyck medebrengende een duplicata missive van den gouverneur Jacques Caulier en raedt tot Palliacatta dato 7 October, hedenmorgen alhier per 't schip 't Wapen van Middelburgh al aengebracht, gelyck deselve aldaer oocq is geciteert, bestaende wyders het medegebrachte cargasoen Cormandels door geciteerde bodem uyt:

74 packen diverse cleeden;
275 lasten rys;

([1]) Lees denkelijk: *u*.
([2]) Lees: *van Rammelang*. Het woordje *van* staat in het HS. dubbel.

1626 stucx rouwe arduyne vloersteenen;

248 gesleepen vloersteenen;

56400 ℔ salpeter ende voorts eenige andere goederen, tesamen met den anderen bedragende (¹) ƒ 35892:17:14.

Desen avont wert noch door den sabandaer en licentmeester Ocker Ockerse aen Zyn Ed. de Heer Gouverneur Generael overgelevert een cleen briefje, door den resident Caeff op gisteren uyt Bantam aen hem geschreven ende alsooeven ontfangen, dicterende dat zedert de aencomste van Zyn Hoocheyt Pallacca en Crain Bissé, gewesen Conincq van Goa, hier op Batavia, sulck een alteratie en schrick onder de Bantammers was gecomen, dat se niet anders hadden gedaen als haer ten oorloch te rusten, zynde haer gewoel binnen weynich dagen ongemeen stercq vermeerdert, want waeren de Pangirans Kidol en Loor expres door den ouden Coninck van Turtiassa nae Bantam afgesonden om alle het volcq byeen te versamelen, van dewelcke in alleryl 2000 mannen nae de Wattas ofte Tangerangh geschict soude werden, ende bezyden dien noch andere 8000 in de wapenen brengen ende gereethouden om op ontfangh van d'eerste ordre aenstonts te verdeelen ende te gebruycken als het bevel van gemelten ouden Coninck soude connen medebrengen.

10 *d*°. Nademiddach verschynt te deser rheede van Cormandel over Nagapatnam het schip Japan, medebrengende twee originele brieven, d'eerste door d'Heer Commandeur Laurens Pyl en raet in dato 7en uyt Jaffanapatnam ende den tweeden door den Commandeur Pieter Vorwer dato 11 October uyt Nagapatnam aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, zynde d'eerste geen naemwaerdige veranderinge meldende ende de laeste dicterende dat den Vorst Egozie Ragia de landen van Tansjours jegenwoordich in gerustheyt bleef besitten, en dat wel meer door ontsach van syn broeder Suwagie Ragia als zyn eygen macht, want wiert eenelyck daerdoor het swaart van den Neyck van Madure tegen hem niet uytgetogen, dat misschien welhaest weder mocht comen te veranderen, gemerct den Visiapourder met den Nayck van Maysoer vaerdich stonden om Suwagie op het lyf te vallen, ende soomede den Conincq van Golconda, soo er voor seker wiert gesecht, doch wat hiervan sal vallen sullen wy den tyt moeten bevoolen laten, zynde voorts gemelte brieven in 't aencoment briefboeck ingeschreven, alwaer deselve onder het quartier van Ceylon naegelesen connen werden, ende bestaet verders de medegebrachte ladinge van gemelte bodem in:

143 packen diverse cleeden;

12 packen rochevellen;

21000 parren Ceylonsen rys, op Nagapatnam ingenomen, tesamen costende.................................... ƒ 53677:5:4.

Item noch van Jaffanapatnam:

21 packen divers cleeden, costende tesamen.......... ƒ 11655:0:1.

Bedragende tesamen.......... ƒ 65332:5:5.

(¹) Er staat: *bedragen*.

11 *d°*. Des voormiddach wert alhier per seker Engelsman, comende van Bantam, een cleen briefken aengebracht, door den resident Willem Caeff aen Haer Ed. geschreven op den dach van gisteren, luydende aldus:

zedert het jongste schryven, op den 3 deses aen Haer Ed. affgegaen, had men op Bantam een ongemeen gewoel gesien, synde de grooten continueel by den anderen om te beraatslagen hoedanich zy haer zaacken best sullen aenleggen, ende de cleene even stercq besich om haer tot den oorloch te bereyden, hebbende den Sulthan middelerwyle vastgestelt Tangerangh in plaatse van 2000 met 10000 mannen te besetten, ende tot welcken eynde den jongen Coninck door de Pangirans Kidol en Loor, op gisteren van Turtiasa gecomen, in den naem van zyn vader aengesecht was, sonder uytstel 10000 mannen byeen te moeten versamelen, waermede deselve nu oock al besich was, doende zyn volckje dagelycx met musquetten exerceren ende dat meest onder zyn eygen ooch, hebbende wyders de Francen en Engelszen alle de musquetten en snaphaenen en bandeliers affgeëyst, die haer oock niet geweygert maer aenstonts gegeven waeren;

middelerwyle was den resident voor de waerheyt bericht, dat nu 10 dagen verleden door Pangiran Joeckja, zoon van den ouden Sulthan, ontrent Tangerangh een Bataviase houtpraauw affgeloopen ende alle het volcq daervan vermoort soude zyn;

van Cheribon was daer tydinge gecomen dat den Prince Pougar door het gantsche landt zyn broeder als Sousouhounangh soude hebben doen verclaeren ende uytgeroepen, dewelcke nu benevens d'Heer Admirael Hurt noch voor Cadiry lach, vaerdich om die plaets geweldelyck aen te tasten ende te vermeesteren.

Nae de middach ontrent de clocke drie uyren wert d'Heer Ordinaris Raadt van India Balthazar Bort, sooeven per het jacht Nieu Noortwyck van Malacca te deser rhede en alsoo seer spoedich aen landt verscheenen, door d'Heer Extraordinaris Raedt Joan Camphuys, verselt met d'E. Nicolaes Bauckes en Joan van Hoorn, aen de Waterpoort tegemoet gegaen ende verwellecomt mitsgaders door de comp. militaire, staende in de volle wapenen ten wederzyden van de binnepoort off langhs de gangh gerangieert tot voor de wooninge van Syn Ed., aen de puye geconduiseert, op dewelcke sich lieten vinden Zyn Ed. den Heer Gouverneur Generael Rycklof van Goens en de Ed. Heere Directeur Generaal Cornelis Speelman, door dewelcke syn Ed. seer vriendelyck verwellecomt ende voorts naer binnen wiert geleydt, onderwylen dat van de punt den Diamant 7 canonschooten wierden gedaen.

Door bovengemelten Ed. Heere Borth is dan aen Haer Ed. overgelevert een missive van den nieuwen gouverneur, d'heer Jacob Jorisen Pits, mitsgaders den raet tot Malacca, gedachtekent 16 October, van geen ongevalligen inhout gelyck by het aencomende briefboeck en verbaal nader can werden beoocht, synde bezyden dien gevoecht een corte aenspraacke van gemelte heer Borth aen Haer Ed., op heden gedachtekent, in forme ofte in plaetse van rapport wegens den toestant van de Malaxe contreyen ende zyn E. consideratien dierwegen, en wyders noch een recit ofte beknopte samenstellinge by forme van een beschryvinge wegens de stichtingh, opcomste, veroveringe, voortganck ende jegenwoordigen stant van de stadt Malacca

metten aencleven van dien, 't geen dan oocq soodanich onder de papieren deses jaers nae 't vaderlandt sullende gaen gevonden sall connen werden.

Bestaende wyders de medegebrachte ladinge van geciteerde jacht Noortwyck van Malacca eenelyck in:

110722 ponder peper, waervan 4880 ℔ tot Andrigiry zyn blyven leggen, die vandaer ongetaxeert staan herwaerts gesonden te werden, bedragende tesamen met de ongelden *f* 13746.

Noch desen eygen namiddach is d'heer Balthazar Borth nae luyt der missive van d'Ed. Heeren 17^en^, gedachtekent 18 October des voorleden jaers 1677, naedat zyn Ed. aen handen van Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens den eedt afgelecht hadde, in Rade van India als Ordinaris Raadt in rangh naest aen den Heere Directeur Generael cessie gegeven.

Ende is meteenen oock goetgevonden ende verstaen den coopman Jan van Leene tot vervolch van 's Comp^s^ zaacken, handel en verder gedoente tot Palimbangh ten eersten weder als commissaris derwaerts te laten gaen ende deselve mits desen te honoreren met de qualiteyt van oppercoopman, onder een besoldinge van 80 gulden ter maendt, qualificerende deselve, aldaer gecomen wesende, nae herwaerts op te mogen senden den ondercoopman en resident Joannes Schilhoorn mitsgaders zyn tweede Pieter Schuyftangh, om haer wegens haer slordich gedoente ende suspecte handelinge behoorlyck in rechten te verantwoorden ende te purgeren.

12 *d^o^*. Al vroech in den morgenstont wert alhier door zekere Javanen over lande een cleen briefje aengebracht, door d'E. capiteyn Willem Hartsinck van het hooge geberchte Passir Alang drie dagen verleden aen Haer Ed. geschreven, dienende tot bekentmakinge dat zyn Ed., met onse macht tot een halve dach reysens nae aen Siçero genadert zynde, op het voordragen ende begeren van de mede opgetrocken Javaense hooffden eenige boden aen de fugative Balyers affgesonden hadde, omdat se van haer hadde gegevèn, sich benevens de Balyers tot Goedoegoedoe onder Comp^s^ gehoorsaemheyt te willen begeven, ende van hetwelcke men nu binnen 2 à 3 uyren de rechte sekerheyt soude erlangen, 't zy dan om dat geboefte te moeten slaen oftewel deselve nae Goedoegoedoe by haer landtsluyden op te voeren ende daerontrent soodanich te handelen als Haer Ed. op de nader te doene advysen van den uytslach der zaacken soude gelieven te ordonneren, zynde bezyden dien door gemelte Javanen mede noch overgebracht een translaet-briefken, door de hoofden der Balyers uyt Goedoegoedoe voormelt aen den lieutenant van den Eeden tot Tanjongpoura geschreven wegens de veroveringe van Sammadangh door de Bantamse volckeren, 't welcq wy niet ondienstich hebben geacht alhier te insereren, luydende in onse tale aldus:

> Desen brief van U dienaars Naya Bangza, Wangza Naya, Zacra Jouda, Tzandra Wangza en comt aen den Admirael tot Tanjongpoura en capiteyn Mangis [1], waermede UE. dienaers bekentmaacken alsdat Sammadangh door de Banthammers verovert ende verdestrueert is en den Pangiran van

---

[1] Een der Bataviasche kapiteins der Baliërs, eigenaar van groote landen bij Meester-Cornelis.

Sammadangh wechgeloopen, die se in alle plaetsen opsoecken ende, indien se hem becomen, sullen hem binden; seshondert vrouwen hebben se genomen ende alle d'mans dootgeslagen; het getal der dooden is ontelbaer; seven stucken geschut, twee bassen ende ... ([1]) musquetten verovert. Den Admirael gelieft den Heer Generael bekent te maacken alsdat de plaetse Samadangh verdestrueert is, ende wanneer den Pangiran van Samadangh hebben gecregen, willen se Tanjongpoura mede vermeesteren, ende indiender inderhaest geen hulpe comt, sullen se Tanjongpoura mede t'onder brengen.

'tGeen UE. dienaers hebben te seggen, staet in dese brief.

Na de middach vertreckt vanhier nae Indermayoe de chialoup de Zalm, uedenemende een cleen briefken aen de coopman Jacob Couper mitsgaders den aedt aldaer, sooeven getekent, in substantie behelsende:

dat nevens desen overgaet de copye-missive, op gisteren met het schip Terthoolen iae Indermayoe affgegaen;

dat nu oocq overgesonden werden sooveel equipagiegoederen voor de scheepjens n de besettinge voor Indermayoe, als door de chialoup de Salm conden werden ervoert, zynde de wyder provisien die men voornemens was geweest mede te chicken moeten blyven leggen, om met d'eerste gelegentheyt noch te volgen;

dat Haer Ed. middelerwylen een welgevallen hebben genomen in de besendinge, oor d'E. Couper met een briefje aen de Cheribonse Princen gedaen, ende, alschoon iet antwoort wel soodanich niet en is gepast als wel de materie vereyscht, soo iebben echter Haer Ed. daerinne sooveel uytsporicheyt niet connen bespeuren ls S^r^. Couper schynt te begrypen, gelyckende veeleer uyt een bedeesde ende eangste gemoet vol becommeringe voort te comen, dat oock met het rapport, van en brieffdrager dierwegen gedaen, vrywel overeenslaende ende accorderende zy;

dat middelerwyle niet ondienstich sall wesen de Cheribonders in het district an der Indermayoe ([2]) sooveel te carresseren als Comp. respect toelaet ([3]) ende gedoocht n dat oocq nodich sal zyn het misnoegen der Princen over de Bantamse heerschappye ooveel te voeden als mogelyck zal wesen, vermanende deselve om 's Comp. vruntschap n hulpe te willen omhelsen tot haer eygen ruste ende welstant, ende om hetwelcke e doen Haer Ed. geloven, dat d'E. Couper gelegentheyt genouch sal hebben, sich elatende evenoff hy dit maer van sichselve haer dus aenrade, echter onder toeseggingе, at indien se daertoe mochten comen te neygen, Haer Ed. niet naelaten soude haer n protextie te nemen ende tegens de Bantamse geweldenaryen te beschermen;

dat Haer Ed. sullen verwachten te verstaen, wat de twee Engelse bodems oor Cheribon sullen hebben verricht, niet connende bedencken waer die vandaen ecomen mogen zyn, omdat in de Bantamse briefkens daervan geen mentie wert edaen;

([1]) Het aantal is onleesbaar doordat het HS. een gat heeft.

([2]) Blijkbaar zou de pennist eerst geschreven hebben: *van Dermayoe.*

([3]) Er staat: *toelaten.*

dat dewyle de Bantammers haer ontrent ons niet anders als openbare vyanden comen te dragen ende aen te stellen, oocq derhalven alle de vaertuygen, aldaer thuyshoorende en voor Indermayoe off daerontrent comende te verschynen, sonder onderscheyt aengetast ende vernielt sullen mogen werden, ons gelatende niet anders te weten alsoff het maer Kidolesen, piraten en rovers zyn, gemerct de Bantamse Coningen den oorloch doch noch niet publycquelyck hebben gedeclareert;

dat hiernevens gaet een copie-briefken van den capiteyn Willem Hartsinck aen Haer Ed., spreeckende van de veroveringe van Sammadangh door die van Bantam, 't welcq Haer Ed. willen verhoopen onwaerheyt sal zyn, doch dewyle echter wert geducht dat het wel soodanich mochte wesen, soo hebben Haer Ed. goetgevonden den voorgeciteerden capiteyn Hartsinck ten alderspoedichsten met een nader troep crygers te ([1]) verstercken en te adsisteren;

dat de geëyschte provisien, die in de chialoup de Zalm niet hebben connen werden affgescheept, met de chialoup d'Orangieboom sullen volgen, doch deselve noch eenige dagen tot nader advysen blyven wachten ende, waerom Haer Ed. middelerwyle wel gaerne wilde weten, off de gronden der stranden tusschen Intchiassem, Pamanoecan en Indermayoe hart off sacht zyn, te weten langs den oever, om sich daervan indertyt te connen dienen.

Op heden extraordinary vergaderingh beleyt zynde, is op de tydinge, gisteren van den capiteyn Willem Hartsinck hier boven uyt 't geberchte ontfangen, goetgevonden deselve ylens onder den lieutenant Willem Taelbeeck noch met 60 Nederlandtse militairen te seconderen, met bevel ende ordre, indien de Balyers hun niet behoorlyck mochten hebben gesubmitteert, niet hooger op te trecken als tot Tanjongpoura en daer post te blyven houden, doch soo deselve volgens haer beloften sich hebben vernedert, dat alsdan wel wat hooger opgetogen sal mogen werden, doch niet nae Sammadangh sonder nader ordre vanhier.

Ende is mede verstaen, dat den lieutenant van den Eeden tot Tanjongpoera staende de wispelturige stant der zaacken met de wrevelmoedige en baldadige Bantammers sich niet buyten de veltschanse sal hebben te begeven, om alsoo geen affronten onderworpen te zyn, bezyden 't welcke noch goetgevonden zy, den suspecten Javaansen ([2]) gouverneur van Tanjongpoura, Wira Saba, soo 't nodich geoordeelt mochte werden, by de cop te vatten en in hechtenisse te laten nemen.

13 *d*°. Des avonts keeren de Javanen, op gisteren te lande uyt het hooge geberchte van Passir Alangh alhier aengecomen, weder teruch, medenemende twee briefkens, 't eerste door Haer Ed. aen d'E. Willem Hartsinck en den ([3]) inlandts capiteyn Joncker ende het tweede aen den lieutenant Hendrick van den Eeden tot Tanjongpoura geschreven ende op heden geteyckent, beyde in substantie luydende als hieronder uytgedruct zy, eerstelyck aenvangende met die van d'E. capiteyn Hartsinck voormelt:

([1]) Dit *te* ontbreekt in het HS.
([2]) Er staat: *Japaansen.*
([3]) In plaats van *en den* staat er: *onder.*

dat Haar Ed. het voornemen van d'E. capiteyn Hartsinck om van de Passir Alanse heuvelen nae 't Tsisero op te trecken, alle de fugative Balyers, indien se noch halsterrich bleven, te slaen, voor goet aensien, als zynde geheel met de ordre ende intentie overeencomende ende dat voorts, om te vrymoediger toe te mogen tasten, goetgevonden zy op morgen tot versterckinge van het troepje vanhier over landt aff te senden den lieutenant Willem Taelbeecq met 60 soldaten, dewelcke aldaer verschenen ende de Balyers volgens hare beloften onder Comp. gehoorsaemheyt gecomen zynde, soo wert het verder aen 't goet overlech van genoemde E. Hartsinck ende de verdere officieren gedefereert om verder op te trecken off niet, soodanich als dan best ende dienstich geacht sal werden, middelerwyle sorch dragende dat, soo den optocht hoogerop wert ondernomen, dat men niet van achteren beslooten comen te werden ende mede, indien de vyanden voornemens waeren d'eerste slach te geven, dat men zyn retraict nae Tanjongpoura come te nemen, alwaer deselve met meer voordeel verwacht ende d'onse oock by noot lichtelycker ende met te minder gevaer geadsisteert sullen connen werden, ende dient oock niet te werden versuymt, van den toestant derwaertsover ten spoedichsten advys nae Batavia over te senden, ondertusschen voor de gesontheyt van ons volcq sooveel sorch dragende als mogelyck zal zyn.

Volght den inhout van het tweede briefken aen den lieutenant van den Eeden voormelt:

dat de devoiren, door den lieutenandt van den Eeden soo in 't een als 't ander besteet, Haer Ed. aengenaem zyn, gaende desen ten principalen tot geleyde van de copie van 't briefken, nu aen d'E. capiteyn Hartsinck geschreven, dewelcke sonder uytstel aen zyn E. sal moeten werden voortgesonden, soo hy sich alsnoch op Goedoegoedoe of daerontrent mochte onthouden en niet op Tanjongpoura aengecomen syn, moetende het middelerwyle van des lieutenants plicht wesen, by honck te blyven, ende overschryvende soodanige provisien en ([1]) munitien van oorloge als voor de veltschanse nodich mochte zyn, om een opcomende macht van Kidolese stroopers off andere Javaens geboefte te connen wederstaan, maeckende de pagger voorts ombelemmert en ruym met raseringe off verplaatsinge van de huysen, die deselve te nae mochten staan etc.

14 *d°*. Al vroech in den morgenstont gewert ons per Javaens vaertuych een cleyn briefken, door den resident Willem Caeff eergisteren uyt Bantam aen d'E. sabandaer Ocker Ockerse geschreven, eenelyck in sich bevattende, dat eenige Balyers op Turtiassa een geruchte tydinge hadde gebracht, dat de Balyers, Maccassaren, Bougys etc., onder den naem van Pangiran Kidol nae Sammadangh affgeschict, alle tesamen door capiteyn Hartsinck dootgeslagen waeren, ende bezyden dien oocq meldende, dat d'Engelsen een vaertuych nae Cheribon affgeschict hadden om te sien off aldaer voor haer eenige quantiteyt peper te becomen soude zyn.

([1]) Dit woordje is in de pen gebleven evenals het volgende *als*.

Des middachs is door Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens gegeven het welcomstmael aen den Heere Ordinary Raat Balthazar Bort, nu drie dagen verleden van Malacca alhier verscheenen, op hetwelcke mede genodicht zyn geweest ende sich oocq hebben laten vinden de Heeren Raden van India mitsgaders verscheyde andere gequalificeerde met hare huysvrouwen, dewelcke dan, liberaal in vrolyckheyt wel onthaelt, diep in den avont weder nae haer huys gekeert zyn.

Nae de middach vertrect den lieutenant Willem Taelbeecq achtervolgens de resolutie, op eergisteren in Rade van India genomen, met 60 cloecke militairen over lande nae 't hooge geberchte van Passir Alangh tot recreut off adsistentie van het troepje onder d'capiteyn Willem Hartsinck, met ordre om, deselve aldaer niet gevonden werdende, over Tanjongpoura nae Goedoegoedoe te volgen, off wel noch hoogerop te trecken, ter plaetse daer gemelte E. Hartsinck mocht zyn, medenemende de dubbelde briefjens, op gisteren van (¹) Zyn E. aen den lieutenant Hendrick van den Eeden tot Tanjongpoura affgegaen.

15 *d°*. Des namiddachs wert door den licentmeester d'E. Ockerse aen Zyn Ed. overgelevert een cleen briefken, op gisteren door den resident Willem Caeff aen hem geschreven, in substantie behelsende dat de tydingen, hiervooren op gisteren uytgedruct wegens het slaen der Baleyers etc., geheel onwaer bevonden, ende in plaets van dien door die schelmse stroopers Sammadangh verovert ende ingenomen was sonder eenige Nederlanders daerontrent gesien ofte vernomen te hebben, zynde den Pangirangh Samadangh Key Ranga Gompol nae het geberchte gevlucht, ende door genoemde geweldenaers op Turtiasa overgebracht seker Keey, een van de voornaemste gewesene Samadangse bevelhebbers (²), die den ouden Sulthan, omdat hy sich niet gewillichlyck nae haer zin ende begeeren had willen submitteren, aenstonts het hooft had laten affslaen, zynde den resident Caeff voornemens sich ten eersten nae Turtiasa te begeven met een cleen geschenckje, om onder schyn van den ouden Conincq te verjaeren naeukeurich nae alles te vernemen ende Haer Ed. daervan dan nader notificatie te doen, staende het wyders op Bantam in de voorige termines sonder eenige naemwaerdige veranderinge.

Op heden is in Rade van India goetgevonden, Zyn Hoocheyt Radja Palacca tot nootsaeckelyck onderhout van hem ende de zyne vooraff te verstrecken een somme van 1000 rd[s] contant mitsgaders eenige lasten pady ende andere cleenicheden.

Ende soomede aen den gewesen Maccassaerssen Conincq Crain Bisse een somme van 400 rd[s], om dan naderhandt op haer vast onderhout, soolange deselve alhier onder d'E. Comp. zyn, te delibereren, temeer geoordeelt wert dat die luyden staende den onwissen stant met Bantam wel testade soude mogen comen, ende mits welcken oocq niet ondienstich zy geacht, den voorgeciteerden Crain Bissé op overmorgen hier binnen 't casteel te laten verschynen om deselve als hooft en

(¹) Er staat: *aen.*

(²) In het marginaal extract van deze alinea wordt deze persoon aangeduid als »des Pangirangs broeder", zoodat in den tekst iets uitgelaten schijnt te wezen.

gesachhebber over al de Maccassaren te authoriseren, ende meteenen oock volgens eygen vrywillige aenbiedinge door dat volckje den eedt van getrouwicheyt aen d'E. Comp. ende oocq aen hem Crain Bissé te laten doen.

16 d°. Voor de middach comt alhier met eygen vaertuych van Banda over Maccassar den borger Gabriel Nacken, medebrengende twee briefkens, 't eerste door den gouverneur Cornelis van Quaelberch in dato 7 September uyt het casteel Nassauw, zynde een appendix tot de jongste van dato 10 desselven maents, ende den tweeden door den coopman Paulus de Bocq mitsgaders den raedt in dato 25 October uyt het casteel Rotterdam op Maccasser mits de ziecte van d'Heer President Cops aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van alsulcken inhout als by het aencomende briefboecq can werden gesien.

Even over de middach wert alhier door seker mardyckervaertuych een cleen briefken aengebracht, van den ondercoopman Evan Jonasen mitsgaders den raed uyt Samarangh aen Haer Ed. geschreven dato 9 deser maent, in substantie aldus:

de jachjens de Snaauw ende Orangje waren voor Samarangh verscheenen, uyt dewelcke men aldaer hadde gelicht:

4 canassers amphioen;

7 packen diverse cleeden ende eenige andere goederen van minder belangh, mitsgaders noch uyt de fluyt den Hasenburgh:

8 packen verscheyde cleeden, bedragende met den anderen ƒ 4989 : 12 : 10;

de negotie begon aldaer seer wel toe te nemen ende soude de sleet vry grooter werden, indien niet den particulieren aenbrengh van allerhande sorteringen te groot was, dat wel te weeren soude syn, indien maer gequalificeert mochte werden die alle aen te haelen ende te confisqueren, by hetwelcq voordeel soude wesen te doen, omdat de coopluyden dagelycx hoe langs hoe meer uyt de Mattaram affquamen;

op 27 October waeren twee Javaense vaertuygen van Bantam voor Samarangh verscheenen, yder met een pascedul van Haer Ed. op Batavia voorsien, by hetwelcke deselve waren gelicentieert gemelte amphioen op Jappare ende Tegal te mogen vercoopen, ende waerom men haer oocq niet hadde durven licentieren die op Samarangh te mogen verhandelen, hoewel se daerom al vrywat impertinent aengehouden hadden, ende deselve aldaer noch zynde, was eenen Naya Sipta Wangsa in de logie comen clagen alsdat de Bantammers onverwacht voor de plaatse Montjau overvallen ende vermeestert hadden een vaertuych met wax ende cattoen geladen, op Samarangh thuyshoorende, waerin vier zoonen van haer waeren geweest van dewelcke nu noch drie wierden vermist, zynde een derselver benevens den stuurman ende noch een ander van gemelte vaertuych haer met gewelt ontswommen ende nae veel suckelens eyndelyck weder thuysgecomen, dewelcke dan mede geroepen ende gehoort zynde, hadden se weten te verhalen dat se, leggende met haer vaertuych voor Montiau voormelt, twee cloecke Bantamse vaertuygen, aen yder zyde een, aen boort cregen die haer eenige rys affvorderde, dewelcke haer gegeven wesende soo hadden se oocq al het volckje, zynde 8 mannen in getal, haer geweer affgeëyscht, 't welcq haer almede terhandt gestelt zynde, waeren se

aenstonts met piecken ende hazegayen op dese weerloose menschen aengevallen, van dewelcke dan buyten allen twyffel eenige vermoort ende gemelte drie persoonen ontcomen waeren, 't vaertuych met alles datter in was die schelmen ten besten gelaten hebbende, sonder dat se conde seggen, off van de andere vyf haer mackers noch ymant in 't leven gebleven was, welcke sake dan de twee nachodas der geciteerde Bantamse vaertuygen voorgehouden wesende, soo hadden se al grimmelachende daerop geantwoordt dat het relaes van dese drie persoonen niet waerachtich conde zyn, ende waernaer zy dan voorts volgens haer seggen nae Japara vertrocken waaren, om aldaer licentie te gaen versoecken haer 8 picols amphioen op Samarangh te mogen verhandelen, doch waeren se tot noch niet op Jappare aengeweest ende waerom dan oock wiert gesustineert dat se wel een anderen wech genomen mochten hebben;

wegens den toestant van zaacken op Cadiry wist men niet anders te advyseren als 't gene men van den Samarangsen gouverneur Keey Alad Alad hadde gehoort, te weten dat hem door sekere Javanen aengedient was dat Troenejaja onbekent uyt Cadiry geweken ende gevlucht soude zyn, sonder te weten werwaerts;

in 't laest van October was den sourouangh Ango Tacko van Wattas op Samarangh gecomen met een briefie van den sergeant aldaer aen d'E. Bartelszen ende raed tot Jappare, dicterende dat den Javaensen bevelhebber Wira Radicta (1) aldaer op het gerucht dat den Maccassaer Mamaroet met een goede macht derwaerts stont te comen, adsistentie van volcq versocht, soo het scheen meer uyt vreese als uyt noot, zynde gemelte sourouangh voorts nae Jappare vertrocken ende albereyts weder teruggegekeert met (2):

40 stucx roode moerissen;
80 stucx zeyldoecq;
80 hemden;
10 hoeden;
100 ℔ buscruyt;
800 p^s musquetscogels;
1 kip Hollandtse ende
1 kip stroolondt;

de pagger tot Samarangh was tegen den aenstaenden regentyt wel voorsien ende soude het nu alles wel gaen, indien God de Heere de besettelingen maer met gesontheyt belieffde te begenadigen; zedert het aenwesen van den resident Evan Jonasen aldaer waeren er al elff man overleden, wat devoir men oocq tot haere behoudenisse hadde gedaen, ende van het cleene troepje, daer nu noch overich, laeghen er 21 zieckelyck ende onder de gesonde geen 6 persoonen bequaem om een à twee uyren te connen marchieren, doch conden se echter meest alle voldoen om een post te bewaeren;

de onderhandse chialoup had eenigen tyt weynich voortganck gehad, omdatter geen hout was te crygen, clagende Naya Sipta Wangsa albereyts meer te hebben

(1) Denkelijk dezelfde persoon die hierboven p. 342 *Wiera Widida* heet.

(2) Er staat: *was met.*

gelevert dan besproocken was, waervoor men hadde belooft haer te sullen voldoen, doch zy echter in gebreken blyvende, souw men de zaacke selfs terhand nemen ende sooveel hout maacken byeen te crygen, als tot het verder optimmeren van de chialoup soude van noden zyn, die men dan aenstonts nae Batavia soude schicken benevens noch een ander, mede op stapel staende, als deselve oocq vaerdich soude wesen;

de clappusoly wiert op Samarangh de 8½ can (1) voor een, ende de camiryoly voor ¾ realen vercocht, waervan men wel eenige incoop soude doen, indien men (2) maer van het nodige vaetwercq ofte een cuyper voorsien was;

de houtleveranciers tot Kalianjer, Bagos en Carta Wangza, quamen in haere beloften te mancqueren, hoewel se verscheydemaal tot haer plicht waren aengemaent, gevende ydermael tot antwoordt datter geen zagers noch dragers by de wercken waren; echter had men eyndelyck noch 25 bequame plancken byeengecregen;

de ordres, by Haer Ed. jongste missive vervat, souw men in allen deelen naecomen ende soodanigen naukeurigen mesnagie betrachten als doenelyck soude zyn, ende voorts oocq de negotie- ende andere boecken houden nae luyt van het reglement, door d'E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman aldaer by geschrifte gelaten;

op den 2e deser maent November was aldaer met het fluytje de Helena van Batavia om drinckwater aengecomen de coopman Joannes van Mechelen, die nae eenige uyren vertoevens weder vertrocken was om de reyse nae Banjermassingh te vervolgen.

Tegen den avont vertrecken vanhier uyt dese rheede nae Indermayoe over Pamanoecan de oorlochsvaertuygen Cat en Cater mitsgaders den chialoup de Orangieboom, de twee eerste om tot versterkinge van de macht aldaer te werden gebruyct ende de laeste om sonder uytstel met de advysen weder teruch te keeren, gelyck als by het briefken, daermede aen d'E. Couper ende raedt affgaende, nader can werden gesien, luydende aldus:

dat de copie van het jongste schryven vier dagen verleden met de Zalm nae Indermayoe nu medegaet en dat nu overgesonden werden de nootwendige victualie, bestaende in:

5 vaten vleesch;
5 vaten specq;
5 heele leggers aracq;
1 halve legger secq;
1 halve legger France wyn;
1 halve legger brandewyn;

dat de nu affgaende jachjens Kat en Kater, 't eerste zynde versien met 10 en een ander met 14 stuckjens canon mitsgaders volcq nae advenant, expres naer Indermayoe werden geschict om aldaer in de besettinge aengehouden ende gebruyct

(1) De halve *takar* dus.
(2) Er staat: *Indiemen.*

te werden, zynde bezyden dien op deselve noch 20 cloecke militairen om onder het vlootje te verdeelen, latende voorts de chialoup Orangieboom ylens teruchkeeren om de advysen die aldaer mochten wesen nae herwaerts over te brengen;

dat het te beduchten zy den Sammadanger, nae inhoude van de advysen vandaer overgecomen, zyn landt ([1]) algeheel verlooren sal hebben, 't welcq dan soo wesende, soo wert oocq gesustineert dat hy daer ten meerendeele selfs oorsaacq van sal zyn geweest door de quade handelinge, ontrent zyn eygen gebuyren gebruyct, die hem oocq toen het daer aldermeest op aenquam schynen verlaten te hebben, zynde niettemin Haer Ed. intentie die zaacke echter sal moeten werden geredresseert, gelyck uyt het briefken, aen den capiteyn Willem Hartsinck affgegaen, nader can werden gesien, ondertusschen dat Crain Bissé oocq vaerdich sal werden nae Indermayoe over te comen om volgens Haer Ed. intentie dan voorts den optocht nae Sammadangh voort te laten gaen, soo van d'eene zyde door d'E. capiteyn Hartsinck te lande als van d'andere zyde door d'E. Couper ende Crain Bissé van Indermayoe, indien het raedsaem geoordeelt mochte werden, latende echter de revieren van Dermayoe, Pamanoecan ende Intchiassem beset, in welcker voegen gemeynt wert die schelmse stroopers wel het meeste benaut sullen comen te werden, defererende ter zee dan wyders geduyrende d'absentie van d'E. Couper 't gesach aen den schipper Gerrit Coster, om de bodemptjes op haer post ende bescheyden plaets sonder zeeramp te houden, werdende deselve macht niet alleen bequaem geoordeelt om eenige vyantlycke attentaten te connen wederstaen, maer selfs oocq om den ganschen oever van Intchiassem aff tot Cheribon toe van stroopers te veyligen, op hetwelcke sall dienen te werden toegelecht, ende om de gemelte schipper te meer in zyn yver te onderhouden ende te voeden soo hebben Haer Ed. goetgevonden, het schip Oostenburch hier voor hem open te houden, met intentie hem niet te vergeten soo er yets anders comt voor te vallen;

dat de rollen der nu overgaende militairen medegaet ende de jachjens Cat en Cater maer gevictualieert zyn voor de tyt van een maent, op hetwelcke staet gemaect diende te werden.

In den avont comen alhier met 's Comp. vaertuych van Craoan te verschynen eenige soldaten, medebrengende twee briefkens, 't eerste door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 14, ende 't ander door den E. capiteyn Willem Hartsinck op 15 deser uyt Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven, luydende beyde in substantie als hieronder volcht, eerstelyck aenvangende met dat van den lieutenant van den Eeden, eenelyck maer dienende tot geleyde van het briefken van den E. Hartsinck en een versoucq om met eenige Spaense en Hollandtse munt tot dagelycx gebruyck versien te mogen werden.

Volght den inhout van het briefken van d'E. capiteyn Hartsinck.

De fugative Balyers, gelyck in het jongste schryven gesecht, nae Sicero eenige Javaense gesanten toegesonden wesende om volgens gedane beloften voor d'E.

([1]) Er staat: *zyn tlandt.*

capiteyn Hartsinck te verschynen ende haer te verdemoedigen, soo hadden deselve, bevreest wesende omdat men albereyts bevoorens van de haere eenige carels hadden opgevatt, belofte gedaen sich sonder uytstel nae Goedoegoedoe te sullen transporteren om aldaer dan gesamentlyck met de andere Comp. onderdanicheyt ende bescherminge aen te nemen, 't welck men dan mede soodanich had moeten inwilligen, omdat se anderssints buyten twyffel Siçero evenwel verlaten ende de vlucht te boschwaert in genomen soude hebben;

middelerwyle had men bericht gecregen dat Naya Bangza met alle de Balyers van Goedoegoedou [1] opgebroocken ende nae de wech van Samadangh vertrocken was, onder voorwendinge van eenelyck maer te willen sien off syne landeryen geen ongemack of gewelt geleden hadden, dat men evenwel quaelyck conde geloven, temeer hy nu onlangs Wiera Soeta sterck hadde gepersuadeert met hem te willen trecken, eenelyck, soo hy voorgaff, om Chiliwidara pro forma te gaen begroeten, tot hetwelcke hy evenwel geciteerde Wiera Soeta niet had weten te bedeunen; evenwel was deselve van gevoelen dat bovengeciteerde Naya Bangza binnen den tyt van 2 à 3 dagen weder op Goedoegoedou soude wesen, waervan men eerst de sekerheyt soude ondervinden;

het rapport, door de spions van Patimoangh ontfangen, evenof Singa Derpa, regent aldaer, voornemens was geweest sich met de Balyers tot Sicero te voegen, had men in 't geheel leugenachtich en onwaer bevonden, gemerct dese man sich in allen gevalle ten hoochsten tot d'E. Comp. genegen toonde [2];

van het cleyn troupje volck, al door 10 mannen vermindert zynde, sou men nu alweder 12 Nederlanders ende 9 Mardyckers op Tanjongpoura moeten laten, onbequaem om mits impotentheyt mede te connen nae boven gaen;

middelerwyle souw men Haer Ed. nader ordre affwachten ende, soo goetgevonden mochte werden de tocht nae Sammadangh voortganck te laten nemen, soo versocht men met noch eenich cruyt, cogels, londt, speck, soutevisch ende aracq voorsien te werden.

17 *d*°. Des voormiddachs wert Crain Bissé door den sabandaer Ocker Ockerse ende den capiteyn der Malyers met alle zyn voornaemste grooten mitsgaders Dain Mattara ende verdere Maccassaren binnen 't casteel ende voor Zyn Ed. gebracht, alwaer dan verschenen wesende, soo hebben alle de geciteerde grooten in welged. Zyn Ed^ts camer met uytgetogen crissen op haer wyse met de gebruyckelycke omstandicheden den eedt van getrouwicheyt aen de Comp. ende hem Bissé gedaen, dat oocq buyten in de gallerye gecomen wesende door de gemene luyden, die onder den tammerinboom op de plaets byeenstonden, mede wiert achtervolcht, zynde ruym 150 in getal, dewelcke dan, een glaesje rontgedroncken hebbende, met haeren opperbevelhebber Crain Bissé ontrent de clocke elff uyren al singende weder

---

[1] Men zoeke deze zoo dikwijls vermelde plaats in 't Krawangsche aan den rechteroever der Tji Taroem, wat beneden Tjikao; zij lag bij het kruispunt van twee wegen, den eenen langs de Tji Taroem en de Tjikao, den anderen oostwaarts door Tjiasem en Pamanoekan.

[2] Er staat: *toende*.

'tcasteel uyt stedewaert ingingen om haer op morgenvroech ontrent de wooninge van Bissé te laten vinden ende met geweer voorsien te werden.

Tegen den avont comt alhier over Caep de Goede Hoope, doch nu direct van het eyland Ceylon, uyt het vaderlandt te verschynen het schip Prins Willem Hendrick de Derde, zynde op den 7e February deses jaers voor de camer Zeelandt herwaerts gestevent met 298 coppen, te weten 200 zeevarende ende 97 militairen ende een vrouw, (1) daertegens weder aen boord gecomen syn 7 zeevarende ende een militair ende onderweech overleden 37 zeevarende ende 28 soldaten, soo heeft dien bodem noch op Colombo aen landt gebracht 162 zeevarende ende 63 militairen, tesamen een getal van 225 zielen, van dewelcke dan aldaer aen landt genomen zynde 8 zeevarende ende 63 militairen, ende daerentegen eenelyck maer weder aen boort gesonden 37 matrosen, 11 soldaten, 1 vryman, 1 vrouw en 3 kinderen, mitsgaders op de reyse van Colombo nae herwaerts door de doot verlooren hebbende 5 persoonen, soo is met dit schip Prins Willem Hendrick hier gebracht een getal van 191 zeevarende ende 11 militairen, zynde tesamen 202 persoonen, benevens d'onderstaende contanten ende coopmanschappen ende andere goederen als:

191171 guldens in contant van gout en silver;
6418 ℔ quicksilver;
3737 ℔ fermilioen;
74944 ℔ loot;
200 vaten specq;
250 vaten vleesch;
40 leggers Spaense wyn;
10 d°. France wyn ende voorts parthye crameryen, equipagiegoederen, gereetschappen, schryftuych, altesamen bedragende........... ƒ 332637 : 18 : 8.

Van hetwelcke op Ceylon is gelicht:

69768 guldens in contant gelt, gout en silver......... ƒ 69768 : 11 : —.
sulcx deselve hier van 't vaderlandts cargasoen heeft overgebracht een bedragen van.................. ƒ 262869 : 5 : 8.

Waarentegen op Ceylon weder is ingescheept:

46 packen diverse cleeden;
150 vaten vleesch;
50 leggers Spaanse wyn, ende voorts eenige andere provisien mitsgaders 100 stucx slaven en slavinnen, met den anderen bedragende.................. ƒ 83373 : 13 : 7.
Soodat het geheele cargasoen, met meergeciteerden bodem alhier aangebracht, gesamentlyck bedraagt.................. ƒ 346242 : 16 : 15.

(1) Hier is blijkbaar uitgevallen het aantal koppen dat aan de Kaap was gebleven.

Synde desen bodem wel direct van Cabo de Goede Hoope op den 10 Juny laestleden nae Batavia gestevent, doch door groote lecte ende 't verliesen der stengen beneden de Straat Sunda vervallen sonder dat by de scheepsoverheden cans wierde gesien deselve te sullen bezeylen, die daerom oocq goetgevonden hadden voor de wint aff het eylant Ceylon te beloopen, alwaer se op den 28 October behouden aenquamen ende nae genoten reparatie op den 26 d°. vandaer weder nae herwaerts stevende, ons alsnu toebrengende oocq noch vier brieven, d'eerste twee door d'E. Heer Gouverneur Rykloff van Goens de Jonge mitsgaders den raed in dato 17en ende 26 October uyt Colombo, ende d'andere twee d'eerste door d'E. Heer Commandeur Willem van der Molen in dato 10 October, ende de tweede door syn E. ende den raed in dato 27e ende 28 desselven maendts uyt de stad Gale aen Haer Ed. geschreven, gesamentlyck in sich bevattende den goeden toestant derwaertsover, gelyck by het aencomende briefboecq ende verbael onder 't quartier van Ceylon nader can werden beoocht, hebbende van de Caep de Goede Hoope geen brieven medegebracht als dubbele, waervan de originele op den 29 Augusto per het schip Tidoore alhier ontfangen zyn gewerden.

18 *d°*. Des morgens becomen wederom per borgerchialoup comende van Indermayoe een cleen briefken, door d'E. Jacobus Couper mitsgaders den raed aldaer aen Haer Ed. geschreven dato 14 deser, dusdanich luydende:

indien Haer Ed. de tocht nae Sammadangh opwaerts geliefde te laten ondernemen, soo wiert by d'E. Couper, gesterct met het advys van de lieutenants Jochum Michielsen ende Frederick Pols, geoordeelt dat het gevoechlycker van Indermayoe als van Pamanoecan soude connen geschieden, ende waertoe men dan wel soude benodigen een getal van 100 cloecke militaire ende 200 inlanders om de Bantammer met ([1]) des te meerder sekerheyt uyt Sammadangh op te connen slaen ende verdryven, ende waerom dan oocq noch 30 à 40 Nederlanders benevens het andere volckje van Batavia soude werden verwacht, om alsoo meteenen oocq bequaem te connen blyven om het opgeworpen paggertje tot Indermayoe, genaemt Bantams Bril, behoorlyck beset te houden, aen dewelcke nu lustich gearbeyt wiert, sullende wesen 7 roeden breet ende 8 roeden diep met twee punctjes, hecht en stercq opgemaact;

om Hollandtse ende stroolondt soude men verlegen vallen ende oocq musquetscogels;

seker Indermayoes ingeseten, gevanckelyck nae Bantam gevoert ende nu weder vandaer gevlucht, wist te relateren dat Anga Pradana met twee zyner vrouwen ende een zoontjen op Clappadoa gevangen wiert gehouden, eysschende Pangiran Kidol van deselve tot losgelt een somme van 10 duyseut rd^s, van dewelcke hy er albereyts vyffduysent gepresenteert soude hebben, doch hadden se hem echter niet willen largeren, begerende dat hy al zyn kisten en goederen, die hy op Batavia in bewaringe van eenige Chinesen gelaten soude hebben, eerst op Bantam moste laten comen, ende nae er gesecht wiert soude noch ontrent 20 à 30 andere Indermayoese ingesetenen van Turtiasa mede op Bantam te landewaert in vervoert syn;

([1]) Dit woordje ontbreekt in het HS.

van Cheribon had men seker bericht erlanght dat Sara Mangala weder van 't geberchte affgecomen was met veele arme Javanen met haere vrouwen ende kinderen ende parthye buffels, die hy aen de Cheribonse ingesetenen vercocht voor 't geen dat se gelden mochten, doch hadden de Princen aldaer aen een yder verboden dat niemandt van gemelte buffels soude mogen coopen ende meteenen oocq den Balysen roover Sara Mangala hun landt ontsecht, onder voorwendingh dat het by de Hollanders wel quaelyck mochte werden genomen haer herberch te geven, ende liepen wyders de tydingen wegens de veroveringh van Sammadangh soo divers dat daerop geen staet gemaect conde werden.

Des voormiddachs is Crain Bissé door d'E. Heer Extraordinaris Raedt Willem van Outhoorn, verselt met d'E. sabandaer Ocker Ockerse, op het plain voor desselffs logiement achter ofte by Comp[s] praauwenhuys als opperbevelhebber over al de hier zynde Maccassaeren voorgestelt ende geauthoriseert.

Des namiddachs de huysvrouw van Crain Bissé voormelt door eenige Nederlandtse juffers met haer stoet en gevolch met twee coetsen binnen 't casteel gebracht ende voor mevrouwe generaels geleyt synde, wiert deselve genegentlyck ontfangen ende met haer geselschap op een toegericht bancquet met fruyten ende anderssints onthaelt, ende waermede de tyt doorgeloopen wesende tot ontrent in 't vallen van den avont, wierden se gesamentlyck weder door hetselve geselschap van juffers, met namen Vreelant, van den Bolcq etc., nae een minnelyck ende vrundelyck affscheyt nae huys geconvoyeert.

Tegen den avont comen alhier direct uyt Bengalen te verschynen het jacht Rammekens benevens de fluyten Lantman, Pynacker en Westeramstel, medebrengende een driedubbelde missive, door d'E. Heer Ordinary Raad en Directeur Willem Volger mitsgaders den raedt in dato 28 Augusto uyt Ougly aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van soodanigen inhout als by het aencomende brieff- en verbaelboecq onder dat quartier nader can werden beoocht, dicterende onder anderen dat den nieuwen Nabab Assemchan in Decca overleden ende de soone van den Grooten Mogol Prins Azem, Viceroy in Pattena, in desselfs plaetse gesuccedeert was, die met zyn rouwe gasten alle de goede ende welgestabilieerde ordres ende maximes, door gemelte Assemcham ingevoert, weder vernietichde ende onvruchtbaer maecte, 't geen voor ([1]) den armen onderdaen gansch niet wel comen soude ende soomede niet voor d'E. Comp., die nu onlangs in Malda al weder door den gouverneur Seech Fariet eenige gewelden aengedaen was, als hebbende seer onbeschaemdelyck den coopman Nicolaes Koeckebacker door 5 ruyters en 10 pions vandaer naer Ragimahol laten voeren, onder voorwendinge van satisfactie te moeten geven van een zaacke, alvoorens met de andere gouverneur, voordat hy eens in 't opperste gesach getreden was, affgedaen geweest, ende was in Pattena een van 's Comp. golas met 300 mannen salpeter ende een partye goeny ende linnen cleeden door een schielycke ontstaene brandt van het vier geconsumeert ende soomede een ander tot Ougly met alles datter in was, by welcke laeste d'E. Comp. wel het meeste verlies geleden hadden.

([1]) Er staat: *door*.

Bestaende wyders de cargasoenen, door gemelte 4 bodems uyt Bengale hier medegebracht, in de volgende goederen en coopmanschappen, verdeelt als te weten:

Rammekens:

27 packen diverse lywaten;
100 balen Tannabanna zyde;
390750 ℔ rys, tesamen met den anderen bedragende.. ƒ 53320 : 12 : 11,

in de Pynacker:

152 balen zyde;
600750 ℔ Bengaelse rys, tesamen met malcanderen bedragende.................................. ƒ 56708 : 7 : —,

in de Lantman:

157 balen zyde;
31 packen diverse lywaten;
600750 ℔ off 200¼ lasten rys, tesamen costende...... ƒ 79537 : 19 : 10,

in Westeramstel:

30 packen diverse lywaten;
100 balen Bengaelse zyde;
600750 ℔ of 200¼ lasten rys, tesamen met den anderen costende.................................. ƒ 59661 : 1 : 11.

Belopende alsoo 't geladene in de vier voorgemelte bodems met den anderen........ .... ƒ 249228 : 1 : 1.

In 't vallen van den avont comt alhier van Indermayoe te retourneren de cleene gontingh, medebrengende noch een cleen briefken, door den coopman Jacques Couper mitsgaders den raedt aldaer aen Haer Ed. geschreven onder dato 15 deses, eenelyck in sich bevattende een bekentmaackinge dat de chialoup de Zalm aldaer aengecomen was ende dat de ordres, by Haer Ed. briefken uytgedruct, in allen deele geobserveert ende nagecomen soude werden, dienende verders tot Haer Ed. speculatie dat de gronden van Intchiassem tot Indermayoe toe langs de zoom der zee ten meerendeele sacht ende niet wel te gebruycken waeren als op eenige plaetsen.

Desen avont ontrent de clocke acht uyren retourneert te deser rheede van Sourebaya de chialoup de Nachtegael, medebrengende drie brieven, d'eerste door d'E. Heere Admirael Anthonio Hurdt ende zynen raedt in dato primo ende 3 November, de tweede door zyn E. particulier dato 28 October met een appendix van den 2 November, beyde uyt het veltleger op Sincal voor Cadiry, ende de derde door d'E. Cornelis Bartelsen Marchier mitsgaders den raedt in dato 13 deser uyt

Japare aen Haer Ed. geschreven, waervan den corten inhout hieronder volcht, ende eerstelyck aenvangende met die van d'Heer Admirael Hurdt en raedt voormelt uyt het veltleger tot Sincal:

't jongste schryven was in dato 19 October uyt Calangh aen Haer Ed. affgegaen: zedert was d'heer Hurdt twee dagen daeraen op Grompol verscheenen, vindende aldaer in goeden doene den capiteyn Francois Tack met syn byhebbende volckje, alswanneer men in deliberatie leyden, vermits het regenzaysoen langs hoe meer begon door te breecken en den optocht tot nae Cadiry mits den grooten sleep van carren en dragers seer langsaem soude voortgaen, off het niet raedtsaemst soude wesen, de marsch sonder uytstel nae de Mattaram te nemen en aldaer den Sousouhounangh te introduceren mitsgaders de landen van Baggelleen etc. van de vyanden te suyveren ende Cadiry soolange ongemoeyt te laten; doch dit door den Sousouhounangh onraedsaem geoordeelt wesende, als menende dat in sulcken gevalle zyn broeder, den Prince Pougar, nae voormelte Baggelleen vluchten ende 't landtvolcq tegen hem ophitsen soude, ende meteenen oocq, dat sonder de veroveringh van Cadiry de Mattaram hem niet nutt soude zyn endesoovoorts, soo had men goetgevonden den optocht nae Cadiry te prefereren, latende capiteyn Tack met zyn troepje bezuyden langs het Lawoese groote geberchte heen gaen, om de landen van Caduan, Panaragan, Cammagattann etc. van de vyanden te zuyveren ende tot gehoorsaemheyt te brengen, onderwylen dat men mede tot alsulcken eynde met het gros den wech benoorden het geberchte voormelt soude nemen; 't welcq dan soo begonnen wesende, soo bevond men sich op den 13e deser loopende maendt tot Sincal aen de groote revier van Palaboan, ongevaer 2 mylen van Cadiry, hebbende in den doortocht alle de landen tot gehoorsaemheyt gereduceert behalven Jagaraga, uyt hetwelcke de inwoonders ten meerendeele van enckele vreese nae het geberchte geloopen waren, comende drie dagen daernae mede te voorschyn de capiteynen Renes en Muller, gepasseert door de landen van Wauongh, Ballora ende Diepan, die almede van de vyanden waeren gesuyvert ende tot onderdanicheyt gebracht; te deser plaetse dan onse gesamentlycke macht gemonstert hebbende, had men deselve bevonden te bestaen uyt:

	719	Europianen, waervan de helft ontrent met de buyckloop gequelt, gaende en staende;
	214	Amboinesen;
	239	Mardyckers;
	189	Balyers;
	343	Javanen van Batavia;
	114	Maleyers ende
	94	Maccassaren,
tesamen	1909	gegagieerde coppen

behalven eenige sware siecken, die in den optocht benevens den grooten ommeslach van de bagagie een ongemenen grooten hindernisse van de bagagie toegebracht hadde, ende dat wel voornamentlyck door het affdruypen ende wechloopen van de Javaense dragers;

soodrae men ontrent Sincal voormelt verscheenen was, quamen de vyanden met verscheyde troepen ruyterye d'onse tegemoet trecken, sonder evenwel recht stant te houden, schynende haer toelech te zyn, eenelyck maer om de marsch te stuyten tot sooverre dat se tyt conde winnen om aen de overzyde der revieren een vaste pagger op te werpen tot weeringe van den overtocht, die aldaer wel het gevoechlycxste conde geschieden, werdende selfs ten laesten soo stout, dat se amocq spelende op de bagagiewagens en 't volckje, die daerby de wacht hadden, durffde aenvallen, 't welcq evenwel twee van haere voorname hoofden het leven costen, nae hetwelcke dan bericht gecregen hebbende dat ontrent Tockim, een myl nader aen Cadiry gelegen, de revier beter door te trecken soude zyn, soo vont men goet, de avandtguarde onder capiteyn Wesdorp, gesterct met partye Javanen, vooruyt om plaets te maecken derwaerts te schicken, die aldaer pas gecomen was off wiert aenstonts door een groote troep ruyters, verzelt met voeteniers, omringht ende soo furieus aengetast, dat het geciteerde ([1]) capiteyn, hoewel wat onvoorsichtich, benevens twee vaendrichs het leven coste, ende tenwaere de Batavise Balyers onder capiteyn Tiben toen ([2]) niet dapperlyck hadden geweert, soo souden er misschien weynich Europianen affgecomen zyn, gemerct de Mattaramse Javanen gevlucht, de Batavise onder capiteyn Cago aen 't wycken ende de twee Nederlandtse comp. onder de p^le^. luytenants Andries Hartman en Jan van Dam in confusie geraact waeren; van dit affrontueus ongeluck de tydinge ontrent den avont d'heer Hurd dan becomen hebbende, vont men aenstonts dienstich den capiteyn Francois Tacq met een goet secoers derwaerts te detascheren, die op zyn aencomste de vyanden weder affgetrocken vondt, nae het gemeen seggen achtergelaten hebbende 20 dooden, hoewel evenwel haer moet en couragie daerdoor niet vermindert scheen, als latende dagelycx niet naer met het lichte canon op ons leger te speelen ende 't selve door geduyrige aenvallen van alle zyden in onrust ende allarm te houden, jae soodanich, datter geen tyt noch gelegentheyt overschoot om yets tot den overtocht van de revier ter handt te connen nemen, ende waerom men dan oocq wel op het begeeren der Javaense grooten ende tot eygen beschuttinge most goetvinden het leger met een defensive pagger te omtrecken, onder welcke besicheyt haere paggers zuytwaerts op nae Cadiry soo geweldich toenamen, dat in consideratie wierde genomen om een weynich langs de revier oftewel nae Cartasana aff te sacken, in hoope om aldaer den overtocht gevoechlycker te mogen ondernemen, doch wiert dit door de Javaense hooffden tegengesproocken, menende het beter soude zyn dat men aldaer ter plaetse de revier door- en eensclaps op de vyanden aentrock, tot hetwelcke zy selfs aenboden de vlotten te water te sullen brengen, die dan oocq aenstonts vervaerdicht wierden, maer de sake te wercq gelecht sullende werden, toonde sich een yder van haer evenseer bevreest, siende den vyant allomme doen stercq op hoede ende in een continuele allarm ende oordeelde men ons selfs oocq niet bequaem om met het lichte canon, schietende maer 2 à 3

([1]) Vermoedelijk is hier *manhaften* of iets dergelijks uitgevallen.

([2]) Lees denkelijk: *hun*.

pondt, yets van belangh te ondernemen, waerom dan oocq op middelen mosten werden gedacht, het gebreck uyt het ammonitie-schip, voor Sourabaya leggende, te vergoeden ende eenich swaer geschut vandaer nae het leger op te laten brengen, doch de wegen nae beneden, ende voornamentlyck tot Cartazana, lagen met sulcke stercke vyandlycke troepen beset, dat men niet dienstich conde oordeelen eenige van onse militairen derwaerts te detascheren, 't geen dan by den Sousouhounan aengenomen wiert, sendende zyn voornaeme bevelhebbers Sindouradja, Mankajouda ende Manganonan met 4000 mannen nae beneden om de wegen te zuyveren en Cartazana schoon te maacken, doch die vonden sulcken vinnigen wederstant dat se welhaest teruchquamen, verclarende hun onvermogens sonder Nederlandtse adsistentie yets te connen uytrichten, sulcx men, om echter den tyt niet vruchteloos te laten doorslippen, geraden achte een suffisante pagger tot Sincal op te richten om 's Comp[s] macht daerinne separatelyck te logieren ende dan voorts de nodige affsteeckinge met gerustheyt te mogen doen, nae hetwelcke nu eygentlyck het wachten was, zynde de Heere Admirael Hurdt al te geweldich door de Javaense hoofden om den thuyn geleyt, voorgegeven hebbende dat men tot Sincal genoechsame vaertuygen soude vinden om op ende aff nae Sourabaya te connen vaeren, 't geen men nu recht contrary bevondt, wesende bezyden dien allomme de wegen door de vyanden geslooten ende beset, die nu niet naelaten souden d'onse alle toevoer ende secours aff te snyden, dat men echter met allen yver ende vermogen soude trachten te beletten; maer de meeste becommeringe was, dat door de aenstaende regen ende scherpe coude der nachte de Nederlandtse macht merckelyck verswacken ende gevolgelyck de belegeringe van Cadiry wel onmogelyck werden soude, alle 't welcke dan geconsidereert ende overwogen wesende, was d'heer Hurt met zyn raet van eenparich advys geworden, hun toevlucht tot Haer Ed. voorsorge te nemen ende te versoecken ten spoedichsten van Batavia met noch 300 wackere Nederlandtse militairen ende sooveel cloecke Balyers te mogen werden geadsisteert ende gesecondeert;

middelerwyle souw het er seer quaelyck uytsien, indien men niet van Sourebaya met de vereyschte nootwendicheden wiert gesecondeert, als zynde reets meest van alle provisien ontbloot, ende conde oocq de londt niet langer als voor 8 à 10 dagen strecken, comende het bezyden dien seer schrael en sober om met den rys, wesende daerenboven oocq onse militie ten meerendeele naackt ende bloot, hoopende met gedult op een spoedich ende cort ontsett;

nae Sourebaya ende Kapper had men advys gegeven van de naderinge tot Sincal, doch was daerop tot noch geen antwoordt teruchgecomen, ende soo was oocq noch niet verscheenen de Javaense macht van Sourebaya, Giry ende Grissé, die men gelast hadde tot een legertje te versamelen ende dan voorts nae boven te trecken, niet connende bedencken waeraen 't selve mochte haperen, off tenware dat se beneden door de vyanden belet mochte werden op te connen comen, dat dan geen cleene verlegentheyt soude geven ontrent het opvoeren van de vereyschte noodwendicheden, ende van Capper was mede tot noch geen de minste tydinge, alhoewel den Sousouhounangh noch onlangs acht Javanen, met de tituls van santrys becleet, om nae de staat der saacken te vernemen derwaerts hadde geschict, sulcx

men in bedughtingh bleeff, off het aldaer wel rechtgeschapen wercq was, dat men echter binnen weynich dagen wel soude comen te vernemen;

uyt Cadiry had men niet anders connen vernemen, als dat Troenejaja sich daer noch met syn wyven ende kinderen binnen bevont benevens een groot deel van de schatten, uyt de Mattaram gerooft, werdende zyn macht seer divers, nu heel groot en dan weder cleen, opgegeven, waervan men echter het rechte bescheyt niet wel conde crygen, omdat hy op de uytgaende ende incomende volckeren aldaer seer naeuwe ende scherpe acht liet nemen, hebbende, soo er gesecht wierdt, meest alle de Javanen uyt Cadiry doen vertrecken om, soo het scheen, d'onse in geduyrigen allarm te houden, terwyl hy haer selffs niet veel vertrouwde; sulcx quamen zy dagelycx met verscheyde trouppen ruyters van 100 à 150 man sterck, alle lanciers meest met gemalyde casacken, het leger te herennen, trachtende by nacht onder het amocqspeelen hier off daer in te dringen om de bagagiewagens in den brand te steecken, gelyck se weynich tyt geleden by nacht verby de uytgesette schilwachten heen in 't Maleyts quartier ingedrongen waeren, stekende de hutten in brandt, doch wierden se door eenige Maleyers en Amboinesen, daer naestaen gelegen, soodanich met schietgeweeren begroet dat se welhaest weder verstoven, daer den jonger broeder van Troenejaja, Radeen Soura Diepa genaemt, ende eenige anderen het leven by inschooten ende waermede men haer op die wyse noyt weder sach comen, bezyden hetwelcq hun dat brandstichten noch ryckelycker onder den capiteyn Renesse tot Toekum wiert betaelt gesett, want zy te dier plaatse met verlies van haeren voornaemsten bevelhebber, Aria Wiera Sary, en noch 6 à 8 andere opgeslagen wierden, de legerplaets ledich en ten besten latende, 't geen geheel affgebrandt wierd, doch echter lieten se niet nae noch dagelycx even stercq uyt haere batteryen de cogels door ons leger te senden, waervan evenwel niet meer als 6 Europianen gequest waeren geworden, doch onder de Javanen veel meer, die oocq 6 à 8 mannen verlooren hadden, middelerwyle te jammer wesende dat men haer niet dubbelt conde betalen, hoewel men somtyts, als de kanse schoon stont, haer niet schuldich bleeff, maer de sorge van een notable attacque deed het scherpste spaeren, in voornemen nu om aldaer op Sincal post te blyven houden tot het verwachte secours van Batavia gecomen soude zyn, daertoe men oocq wel genootsaect was, want afftreckende soude niemandt van de Javanen volgen maer d'onse met alle den ommeslach in de pekel laten steken, behalven dat oocq de volckeren van Madion, Camagattan, Diepan, Balora etc., die hun nu onder des Sousouhounangs gehoorsaemheyt hadden gevleyt, het hooft weder andersom soude comen te wenden, op hetwelcke dan onfeylbaer een totale affvall stont te volgen, ende waerom men andermael versocht met het geëyscht recreut te mogen worden voorsien, temeer gevreest wiert, dat de presente Nederlandtse militie door den regen en de daerop te volgen siecte te swack soude werden om sonder nader ontsett Cadiry formidabel te connen aentasten, welcke plaetse door een pallisate pagger om de muyr en gracht ongemeen stercq was ende daerom oocq op meer als een plaets soude te dienen werden geapprocheert, ende soude dit recreut volgens de meeninge van d'Heer Admirael Hurt gevonden connen werden by de militie, die Haer Ed. voornemens

mochten zyn nae de oosterse ([1]) provintien aff te senden, want men den regentyt over aldaer geen post soude connen blyven houden ende dat ([2]) het volcq door coude, ongemack, siecte ende lange marsch soude comen in te vallen ende te verdwynen;

een goede parthye snaphaenroers sou men wel benodigen om in den regen niet met de lonten bedroogen te vallen, ende wiert nevens desen oock overgesonden een lyste van allerhande nootwendicheden, die men versocht in 't geheel mochte werden voldaen;

oock wiert nae Batavia geschict de rolle der overledenen, op dewelcke mede gevonden soude werden den capiteyn Frederick Hendrick Muller zal[r]., door sieckte en swackheyt gestorven, ende waeromme, alsoocq mits het sneuvelen van den capiteyn Wesdorp, goetgevonden was, in die qualite provisionneel te laten optreden den lieutenant Casper Laurens Altmeyer, als sulcx waerdich zynde, ende soude by de nieuwe recreuten wel eenige wackere officieren dienen te werden gevoecht, om tot vervangers te dienen van desulcke die middelerwyle het hooft mochten comen neder te leggen, versouckende de heer Hurt, dat Haer Ed. op ontfangh deses een preadvys geliefde vooraff te schicken, hoedanich ged. Haer Ed. op het voor uytgedructe subject van resolutie geworden mochten zyn;

't voorenstaende al geconcipieert wesende, had men eyndelyck een pacquet papieren van Sourebaya ontfangen ende daerin een missive van den coopman Willem Bastinck, dato 11 October, dicterende dat Crain Gillisson ende de zyne de acte, haer voorgehouden, dienende tot hare verbintenisse aen het Bonayse contract ende de nader articulen, door d'Heer Directeur Cornelis Speelman met de regeringe van Maccassar ende de verdere bondtgenoten gemaect, aengenomen ende getekent hadden, sonder echter hetselve op den Alcoran te besweeren, op excuse dat se daermede haer wettigen Conincq Crain Bissé benadeelen soude, betuygende echter bereyt te syn d'E. Comp. in alles te gehoorsamen ende deselve te volgen waer men soude begeeren, ende tot welcken eynde Gillisson al met 2000 coppen gereetstont om met geciteerde S[r]. Bastincq de marsch nae Cadiry te nemen, maer was hetselve cort daeraen met de comste van syn jonger broeder Dain Mangala van Bantam weder tenemael vruchteloos uytgevallen;

onderwylen beright gecregen hebbende, dat den Conincq Palacca met de schepen Tertholen ende Flaman op Jappara was aengecomen met een getal van 3 à 4000 Bougys, sou men den oppercoopman Bartelsen ende den raedt ordonneren, dat volckje al ten alderspoedichsten mede nae het leger op te senden;

van Sidayoe had men oocq bericht erlanght, dat door onse besettelingen aldaer aengesnoert ende in arrest genomen was seker Bantams vaertuych met lywaten geladen, de wil hebbende nae Madure, tot welckers ontslaginge men weder ordre soude stellen, omdat men noch geen tydinge off sekerheyt hadde dat wy met die van Bantam in oorloge vervallen ende tot openbare rupture geraect was; bezyden dien hadden gemelte besettelingen noch een ander abuys begaen ontrent het executeren van een sententie tegen negen persoonen, onderdaenen van Troenejaja,

([1]) Er staat: *oosterste.*

([2]) Lees: *omdat.*

die se levendich buyten boordt hadden geset sonder dat bevoorens by deselve eenich geweer gevonden was, wonder wesende dat se geen onderscheyt hadden weten te maacken tusschen arme weerloose menschen ende openbare gewapende vyanden;

van de Cadjorangse volckeren had men tot noch het rechte bescheyt niet connen erlangen, doch sustineerden sommige, en dat niet sonder redenen, off deselve wel bezuyden het geberchte om nae de Mattaram opgetogen mochten syn om aldaer met den Prince Pougar te conjungeren, in welckers gedoente d'heer Hurd noch oocq den Sousouhounan geen genoegen conde scheppen, als ongetwyffelt met den Bantammer onder den duym corresponderende;

Pangiran Champan had door een brieffje uyt het geberchte van Lodayo laten weten, dat hy wachtende was nae de overcomste van het leger aen gene zyde van de revier, om alsdan daer nae toe te sacken ende middelerwyle alles wat hy conde begaen in coolen te setten, dat men wenschte soodanich te mogen geschieden opdat dien goeden man eenmael uyt syn ballingschap mochte werden verlost:

in 't Javaense leger was comen te overlyden des Sousouhounans eerste stadtsbewintsman ([1]) Adepatty Mandaraka, aen dewelcke Syn Hoocheyt al veel verlooren hadde;

geduyrende het aenwesen van ons leger tot Sincal waeren er vyf Europianen tot de vyanden overgeloopen.

Volght nu het appendix tot de voorstaande missive van den 3 November:

naedat de voorstaende missive al geschreven was, quam van Sourebaya in 't leger tot Sincal noch te verschynen den secretaris Willem Bastinck met 12 Europianen ende ongevaer een getal van 3000 Javanen benevens 850 carren, meest met pady beladen, dat ongemeen wel quam, hebbende onderweechs ontrent seker dorp, Randanga genaemt, een rencontre gehad van 500 vyandlyke ruyters, waerby twee Nederlanders verlooren, d'een doot en d'ander soo men meende levendich gevangen raacte, zynde die vyanden eyndelyck, naedat oocq eenige van de haere van de paerden affgerolt waeren, genootsaect geweest de vlucht te nemen, in welcke actie sich den Balinesen Tommagon Lalalan en den Sourebaysen sabandaer Angabey Jangrana hun seer cloeckmoedich ende dapper gedragen hadden;

maer het gesantschap van den coopman Bastincq aen Crain Gillisson ende de verdere Maccassaren, hun op Java's Oostcust tot Cappar onthoudende, van hetwelcke sulcken goeden hoope was geweest, geheel vruchteloos uytgevallen, want soo als Gillisson gereetstont om met syn voornaemste macht, ruym 2000 coppen stercq, nae Sourebaya op te trecken, soo was weder van Bantam geretourneert syn jonger broeder Dain Mangala, waermede Gillisson sich dan nader beraden hebbende, had hy sich eerst, buyten allen twyffel door Bantamse aenradinge ende opruyinge, selfs geëxcuseert mede te gaen, ende daernaer maer (om het werck soo

---

([1]) Lees denkelijk: *staatsbewintsman* evenals hierbeneden pag. 668.

het scheen een cleurtje te geven) ongevaer 300 mannen met geciteerde Bastinck laten vertrecken, die nu en dan mede in 't geheel op den wech affgedroopen ende achtergebleven waren.

Volght nu den inhout van het 2e briefken, door d'heer Hurt aan Haar Ed. particulier geschreven:

den last, die Haer Ed. d'heer Hurdt hadden gelieven op te leggen, had zyn E. in die langduyrige marsch door hitte ende koude geduldelyck gedragen, seggende met leetwesen, dat mits 't gebrecq van de gerequireerde artillerye ende lichaemelycke swackheyt van het volcq niet verder voortgevaren conde werden, ende dat men nae alle apparentie nae het secours, by het gemeen schryvens versocht, soude moeten vertoeven ende, offwelschoon geen swaricheyt behoefde te werden gemaect om het werck tot een goet eynde te brengen, soo maer het recreut spoedich affquam, soo echter soude de sobere dispositie van syn E. wel vereysschen personeel nae Batavia over te comen om Haer Ed. van alles omstandiger te rapporteren connen, maer dewyle d'E. St. Martin sich alsnoch niet conde disponeren de last der commissie op sich te nemen, soo soude ged. zyn E. by zyn post blyven volharden totdat Haer Ed. een vervanger geliefde te senden, daertoe dan syn E. vermeynde den heer majoor Christiaen Poleman, onder correctie, seer dienstich soude wesen om een corte expeditie van 't werck te maecken, zynde middelerwyle de hoope dat de vyanden, siende dat men aldaer vaste post hadde gevad, uyt dewelcke men haer niet gerust en met vreede vermeynde te laten, stercq soude beginnen aff te vallen en te verloopen, doch was daerentegen weder te beduchten, als het wat lange quam te duyren, dat de Sousouhounanse Javanen, die nu op ontrent 12 à 13 duysent zielen wierde begroot en waervan (1) niet meer als een vierdepart wapens droegen, mede soude comen aff te druypen ende hunnes weechs te keeren;

hoe groot de macht der Maduresen en vyanden binnen Cadiry was, had men tot noch niet recht connen vernemen; eenige seyden dat se bestont uyt 6000, ende andere weder uyt maer 3 à 4000 mannen, maer aen de westzyde (2) der revier onthielden hun continueel ongevaar 1000 ruyters ende aen de overzyde ongevaer 300, zynde het scherp, daer se op de onse mede inschooten, ten meerendeele gesmede cogels, stucken van metaal ende ander goetje, uyt hetwelcke men giste dat het binnen Cadiry meer aen scherp als aen cruyt quam te gebreken;

den optocht van het Batavias recreut nae ons leger soude op 't gevoechlyckste van Sourebaya connen geschieden, onderwylen dat aen den capiteyn, die gemelte secours stont op te leyden, ordre soude werden gegeven om van de bevindinge der wech, als hy tot Sourebaya voormelt gecomen sou wesen, een schriftelycke verclaringe tot narecht te formeren etc.

---

(1) Er staat: *maer van.*

(2) De lezing van dit woord is niet geheel zeker, daar hier in het HS. iets veranderd is.

Volght nu den inhout van de derde missive, van den E. Bartelzen en raat uyt Japare voorgeciteert:

in dato 26 October was het jongste schryven aen Haer Ed. affgegaen;

zedert waeren van Batavia wel op Jappara verschenen de jachjens Snaauw en Orangien mitsgaders oocq de fluyt den Hasenberch, met dewelcke men dan oock overgecregen hadden soodanige goederen als daermede affgesonden waeren;

tusschen beyde had men van de Heer Admirael Hurt ontfangen de nevensgaende missive, hiervoor uytgedruct, om aenstonts nae Batavia te schicken, gelyck nu oocq geschiede;

de Bougysen, ontrent 1500 coppen sterck, stonden binnen een dach met de Flaman mitsgaders de jachjens Orangje en Snaauw nae Sourebaya voortgeschict te werden;

op het aanschryven van den luytenant Christiaen van Ryssel uyt Ballora had men andere 200 Bougysen, gesterct met 22 Nederlanders, met de fluyt den Hasenburgh nae Rambangh gesonden om vandaer nae Ballora voort te trecken, alwaer d'onse door een stroopende parthye van 6 à 700 vyanden beset lagen ende van de Javanen verlaten waeren;

op den eysch, door de Heer Admirael Hurdt van Jappare gedaen, souw men sooveel voldoen als mogelyck soude zyn;

dewyle de medicamenten ten meerendeele waren geconsumeert, soo versocht men daervan opnieuws voor Japare ende omgelegen treynplaatsen te mogen werden voorsien;

volgens de jongste advysen stont het op Tegal, Sammarangh ende Indermayoe noch alles wel, ende had den E. Jacob Couper versocht, dat den Indermayoesen gouverneur Wira Loddera van Jappare weder nae huys gesonden mocht werden om syn aenbevoolen volckje te regeren, doch was deselve voor 't ontfangen der missive al weder nae Indermayoe gekeert;

wegens Haar Ed. bevel om den Maleyer Intchie Alawadin, die van Bantam met eenige oorlochsammonitien aen Troenejaja gesonden was, by ontmoetinge als een openbaren vyandt te handelen, souw men aen de besettinge van Sedayoe etc. ende mede nae Sourebaya prompt advys geven;

de Bougysen hadden geduyrende hun aenwesen op Jappare drie Javanen vermoort sonder dat men, wat devoir daertoe was besteet, de schuldige hadt connen uytvinden;

daerentegen was nu onlangs oocq een Bougys, ontrent ten elff uyren in de nacht besich zynde om op (1) het erff van Naya Gatty eenige clappus uyt een boom te steelen, van boven neergeschooten; 't lyck hadden de Bougysen nae haar genomen ende begraven, sonder volgens haer voorgeven te weten wat voor een persoon deselve off onder wie hy bescheyden was, 't welcq evenwel sooveel operatie hadde gedaen, dat se hun zedert dien tyt vrywat beter hadden comen aen te stellen,

---

(1) Dit woordje is in de pen gebleven.

ende soude nu, om dat volckje wat in toom te houden, den capiteyn Jan Francen met haer nae Sourebaya vertrecken, opdat alsoo de Javanen aldaer des te beter voor hare overlast mogen werden bevryt;

tot versterckinge van de Jappaerse besettinge was men voornemens Dain Maleuwa ende Crain Linques, by haer hebbende ongevaer 100 mannen, aen te houden, temeer men hadde bespeurt dat de Maccassaerse hoofden met de Bougysen niet in het beste verstant waeren, ende souw men oock de 200 Bougisen, nae Rimbangh gesonden, aldaer vooreerst tot bescherminge van die ende de onderhoorige plaatsen laten verblyven, ofte tenminsten tot Haer Ed. nader ordre;

belangende de negotie tot Jappara, daermede gingh het heel slecht ende voornamentlyck met den amphioen, gaende de slechtste cleeden het best van de handt;

op Rimbangh was geen hout noch zout te becomen, doch soude de geëyschte 150 lasten zout op Damacq wel gevonden werden, maer niet minder als tegen 4 1/4 rd[s] de coyangh, waertoe men de fluyt den Hasenburgh meende te gebruycken, en sou men middelerwyle de vryeluyden, die al eenige lasten daervan hadden genegotieert, 't selve verbieden totdat die fluyt syn volle ladinge soude hebben erlanght;

dese ginck over met de chialoup de Nachtegael, die men versocht ten spoedichsten teruchgesonden mochte werden, en souw men de jachtjens Snaauw ende Orangje, soodrae deselve weder teruch van Sourebaya quamen, oocq sonder uytstel nae Batavia laten retourneren;

soo als desen gereetlach om te sluyten ontfing men het dubbelt pacquet brieven van de heer Hurdt te lande benevens een cleen briefken aen d'E. Bartelszen en raad;

den eysch, door den heere Hurd van Jappare gedaen, souw men in 't geheel voldoen, om in minderinge te connen dienen van 't gene dat zyn E. oocq van Batavia quam te vorderen.

Heden ter ordinaire vergadertyt in Rade van India geresumeert zynde het proces crimineel, door den E. fiscael van India Gualter Zeeman voor den Achtbaren Raed van Justitie deses Casteels geintenteert jegens Manica Ditmars, huysvrouw van den adsistent Jacob Meugens, ende het daerop gevolchde vonnisse om in een pyp met water versmoort te werden datter de doot nae volcht, over dat se, noch jongedochter wesende ende tot twee malen toe beswangert zynde, haer vrucht hadde affgedreven ende vernieticht, soo is by meerderheyt van stemmen nae het aendachtich overlesen van alle de omstandicheden daerontrent concurrerende, tot het approberen van ([1]) het gewysde ter doot niet connende werden getreden, verstaen, het gewysde sooverre te mitigeren, dat geciteerde delinquante in placts van dien sal werden gestraft met een bannissement van drie jaeren in 't vrouwentuchthuys deser stede ende voorts in de costen en misen der justitie.

19 d°. Des morgens werden vanhier twee vaertuygen met provisien aen d'E. capiteyn Willem Hartsinck tot Tanjongpoera affgesonden met een cleen briefie, aen zyn

([1]) Er staat: *tot.*

E. en den lieutenant van den Eeden dato deser geschreven, luydende in substantie aldus:

dat dese ten principaele diende tot geleyde der twee provisie-vaertuygen, synde 't een en 't ander, soo voor den train als de vestinge Tanjongpoera, wat ryckelyck ende ruymtjes genomen om by eenich onverwacht overvall buyten verlegentheyt te mogen blyven, sullende den luytenant van den Eeden van het zyne een pertinente reeckeninge dienen te houden ende deselve nae Batavia oversenden;

dat dewyle Haer Ed. voornemens zyn binnen 2 à 3 dagen nader ordre over land af te schicken, de capiteynen Hartsinck ende Joncker daernae oocq sullen dienen te vertoeven, gemerct de tydingen van den toedricht der zaacken op Sammadangh seer divers en verscheyden zyn.

Voor de middach door Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generaal extraordinary vergaderinge beleyt ende aendachtich overlesen zynde de missives, op gisteren door de chialoup de Nachtegael van d'E. Heere Admiraal Anthonio Hurt ende den raed uyt het leger op Sincal ontfangen, soo is eendrachtelyck gearresteert ende vastgestelt, zyn E. nae uytterste vermogen noch een getal van 300 fluxe crygers uyt dit guarnisoen toe te schicken ende daermede te laten gaen den E. Heer Majoor Christiaen Poleman, omme by onverwachte opcomste ofte afsterven van gemelte E. Heer Hurdt het leger ende de macht nae luyt der voorige commissie ende ordres als Veltheer etc. te [1] commanderen mitsgaders de zaacken des oorlochs soodanich te beleyden als met advys van rade dienstich ende nodich geoordeelt sal werden, blyvende, ingevalle meerged. heer Hurdt aldaer vooralsnoch mochte comen te continueren, in rangh aldernaest zyn E. ende als de tweede van de commissie, zynde alvoorts meteenen tot zyn E. ende der militie hun transport aengelecht de bodems Nieuw Noortwyck, de Landman ende Westeramstel.

Ende nadien totnochtoe geen genoechsame salpeter by der handt zy om de retourschepen, voor het vaderland gereetgemaect, genoechsaam te connen ballasten, mitsgaders oocq omdat de principaelste macht van huys en nae Java's Oostcust ende elders vertrocken is, soo is nu mede ten meerendeele ende [2] ten meesten dienste der E. Comp., om alhier tegen onsen wrevelmoedigen ende pruylenden Bantamsen buyrman in goet postuyr van defentie te mogen blyven, goetgevonden ende verstaen, het vertrecq van de gemelte retourschepen uyt te stellen ende op te schorten tot den 15 of 20 January aenstaende, om dan met de schepen, voor de laeste besendinge geprojecteert, tegelyck aff te gaen.

By resolutie van den 8 deser goetgevonden wesende om Crain Bissé te gebruycken tot het schoonhouden van de landen en stranden ontrent Indermayoe, soo is goetgevonden alsnu tot derselver transport te gebruycken 't schip 't Wapen van Middelburgh, met intentie dat gemelte Bissé op zyn aencomste aldaer zal blyven posthouden by d'E. Jacob Couper, sonder sich alsnoch vooreerst verder te lantwaert in te begeven.

---

[1] Dit woordje ontbreekt in het HS.

[2] Deze drie overtollige woorden, denkelijk een verkeerde aanloop tot de volgende, zullen wel moeten geschrapt worden; zij ontbreken ook in de bedoelde resolutie.

20 *d*°. Des morgens comen voor dese stad van Bima over Maccassar te verschynen twee inlandse off borger-vaertuygen, beladen met eenige lasten rys etc., medebrengende twee briefkens in 't Maleyts, 't eerste door den Conincq van Bima en den rycxvertrouwder off voornamen staatsbewintsman Turilia Gampo aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generaal, ende den anderen door den dapperen Arou Vacque, Conincq van Tamparangh, op Maccassar aen Haer Ed. geschreven, zynde door de anachodas overgelevert sonder dat deselve met eenige statie zyn ingehaelt, ende nae gedaene translatie bevonden dusdanich te luyden, als eerstelyck die van den Conincq van Bima:

Een brief uyt een suyver, oprechte ([1]) genegentheyt nevens veele groete van Radja Bima en Turilia Gampo, die comt aan den Heer Gouverneur Generaal Rycklof van Goens, die groot en aansienlyck is alsmede wys en verstandigh om alles te lande ende te water wel te ([2]) bestieren, en oocq seer oprecht uytrichten ([3]) van alle schuldige ende mededogende met alle arme en nootdruftige, alsoock seer stautvastich in 't onderhouden van contracten met alle groote Coningen en dat onveranderlyck tot in der eeuwicheyt, soodat syn naam door de geheele wereldt over 't goetdoen gepresen ende beroemt wert.

Verders maken wy aen d'Heer Gouverneur Generael bekent aengaende onse schult van 100 musquetten ende bandeliers, yder waerdich 5 rd^s, bedragende t'samen 500 rd^s, 10 stucx vuurroers, yder waerdich 8 rd^s, 10 p^{ls}. buscruyt, yder picol waerdich 20 rd^s, bedragende 200 rd^s, en 10 p^{ls}. loot à 8 rd^s 't picol bedragen 80 rd^s, 't geene alle tesamengetelt zynde bedraacht 860 rd^s, die wy met 860 pl^s. sappanhout aen den fiscael Adriaen van Daelen hebben voldaen. De reden waerom wy hetselve hout tegen een rd^r per picol hebben gelevert, is volgens contract tusschen ons ende de Comp.; 't is wel waer dat de volckeren van Sumbawa 't zappanhout tegen $^7/_8$ rd^r 't picol leveren, maer wy connen 't selve niet naevolgen, alsoo 't strydich is ([4]) tegen 't contract, dat wy met d'E. Comp. hebben gemaect, doch soo de Heer Generaels geliefte zy 't selve tegens $^7/_8$ rd^r 't picol te hebben, wy sullen dat daervoor leveren, omdat wy groote vernoeginge in het geweer hebben gehadt, doch tegens andere coopmanschappen ofte rycxdaelders versoecken wy geen veranderinge dan een rycxdaelder voor 't picol, ende dat volgens het contract, 't geen wy met d'E. Comp. hebben gemaact mach comen ([5]). Noch maken wy aen d'Heer Gouverneur Generaal bekent vanwegen de cassia lingua die op ons landt is, off wy deselve aen andere coopluyden ofte in

---

([1]) Er staat: *oprehte.*

([2]) Dit woordje ontbreekt in het HS.

([3]) Lees: *in 't richten.*

([4]) Dit *is* ontbreekt in het HS.

([5]) De twee laatste woorden (denkelijke eene verschrijving van de twee daarop volgende) zullen wel geschrapt moeten worden.

andere plaetsen sullen mogen vercoopen, alsoo den Gouverneur Generael ons verboden heeft die op Batavia te vercoopen, ende oocq geseyt de Comp. niet benodicht heeft.

Verders maecken wy noch aen den Heer Gouverneur Generaal bekent, dat wanneer der een schip op Bima aencomt dat nae Batavia wil vertrecken, off wy wel ymandt daermede soude mogen oversenden. Die daermede soude vertrecken, is onsen zoon Panaragan. Wat is het geliefte van d'Heer Gouverneur Generael diesaengaende? Want wy stellen op niemant anders ons vertrouwen dan op den Heer Gouverneur Generael, ende willen oocq niet doen als met kennisse van den Heer Gouverneur Generaal.

Noch maacken wy aen den Heer Gouverneur Generael bekent vanwegen het gedoente van 't schip van den capiteyn Pedro, dat nae 't landt van Sumba om te handelen soude vertrecken, 't geen alhier is aengeweest ende een pas van ons versocht heeft, die wy niet hebben gegeven, omdat wy met die van Sumba noch in oneenicheyt zyn. Echter wilde 't selve nae Sumba vertrecken ende den nachoda seyden: wy connen niet weder op Batavia comen vooraleer op het landt van Sumba hebben aengeweest, waertoe wy oock een pas van de Comp. hebben medegebracht; waerop wy antwoorden: wy sullen niet toestaen dat hy nae het landt van Sumba vertreckt, alsoo wy voor dees tyt met die van Sumba noch in onlusten zyn; ende indien de Comp. hiernader weder nae 't landt van Zumba gelieft te senden, versoecken wy 't selve gelieft te excuseren, want den affgesondenen van capiteyn Pedro heeft nae ons niet willen hooren; alschoon seyden dat hy soude wachten nae de comste van den fiscael Adriaen van Daelen van Goedjongh Pandangh, heeft hy echter niet willen wachten, seggende: wie sal 't verlies van capiteyn Pedro betaelen? ende oocq niet willen toestaen dat wy eenige Sumbawase volckeren, die op het schip waeren, om haer yets te vragen mochte spreecken ofte by haer comen. Den Heer Gouverneur Generael gelieft nu over de zaack van den affgesonden van capiteyn Pedro en ons recht te beraden, opdat wy die beradinge oocq mogen weten; de reden waerom wy dit segge, is, dat diegene, dewelcke vyanden van de Comp., oocq onse, ende die onse vyanden oock Comp^{e} zyn, want capiteyn Pedro is een ingeseten van Batavia.

Voor dees tyt hebben wy aen den Heer Gouverneur Generael niet te senden, maer bidden God, dat Hy den Gouverneur Generael gesontheyt ende een langh leven in dese werelt wil geven.

Geschreven in de stadt Bima in de 11^{e} dagh van de maandt October, op Donderdagh in 't jaar 1678.

Volght de translaat-missive van Radja Tamparangh voormelt.

Dese met [1] veel groetenisse verciert, met lof en prys en eere t'samengevoecht, met oprechticheyt en zuyverheyt onveranderlyck, soolange de werelt

(1) Dit woordje ontbreekt in het HS.

duyren sal, van Paducca u soon, Coninck van Tamparangh, dewelcke den grooten Godt met voorspoet wil laaten toecomen aan Paducca myn vader Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, ende alle de Raden van India, die het opperste gebiedt ende gesach hebben in de stadt Batavia, blinckende als de son door haar mildadigheyt en stantvasticheyt, voorts welcke een groote naam hebben vercregen door het onderbrengen van alle steden benedenswints ende daarbenevens alle de plaatsen die op de cust ende langs de eylanden syn, die Godt wil geven een lang leven en veel geluck in dese wereldt.

Verders, in waerheyt ende oprechticheyt geeft Paducca uw soon Radia Tamparang te kennen de geheele zaacke vanwegen de heerlycke brieff, die myn soon Toadao aen myn gebracht heeft, dat deselve aen Paducca u soon seer wel is overgelevert ende op een goeden tyt ende gelegentheyt van hem ontfangen. Deselve geopent ende gelesen hebbende, heb ick se met seer veel heerlycke woorden ende vol treffelycke styl, claer blinckende als schoone gesteente, bevonden; daerbenevens heeft Paducca u soon ende alle de grooten, die in de stad van den Conincq van Tamparangh zyn, den heerlycken ende pryswaerdigen inhout van die wel verstaen ende heeft Paducca u zoon ende alle de grooten, die in de stad Tamparangh, daeruyt groote blyschap geschept, doordien wy hebben verstaen alle de woorden die myn vader den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India op dat papier hebben gelieven te schryven, ende hebben niets daerinne gevonden dat ons eenige hartseer can veroorsaacken, maer wel om onse vreuchde te doen vermeeren soolangh wy in dese werelt leven, doch Paducca geeft aen zyn vader den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India te kennen, dat wat aengaet de stad van u soon, tegenwoordich is als een boom die syn wasdom genomen heeft op een breed pleyn ende daerover een groote hitte gecomen zynde, die bladen tenemael verdort zyn, soodat indien daerop een stercke wint comt te wayen de bladeren terstont daer aff sullen vallen, ende indien 't soo comt te geschieden, die bomen can geen bloemen noch vruchten geven, ende dierhalven dan onnut ten dienste van d'E. Comp.

Alsoo staen in dese tyden de zaacken van uw zoon den Conincq van Tamparangh, doch daer is niemandt die zaacke van uw zoon den Conincq van Tamparangh beter weet als myn vader den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India, want icq hebbe myn ziele en lichaem volcomentlyck onder de macht van de Comp. gestelt; indien de Comp. gelieft te gebieden dat icq gaen sall, icq sal gaen, ende gebied my de Comp. te sitten, ick sal zitten. Waerlyck is myn hart soo verre aen d'E. Comp. soo vast verbonden, want d'E. Comp. is als de wint en icq by de Comp. als een blad van een boom, soodat icq, alschoon buyten myn vermogen, evenwel doen sal 't gene my de Comp. gelast te doen, want ick weet seer wel dat het de Comp. aen geen macht ontbreecken zall; dat is de reden waerom icq soo spreecke.

Verders geeft Paducca aen zyn vader den Gouverneur Generael ende alle de

Raden van India te kennen vanwegen de stad Tamparangh, dat se is als een cleen kiecken by de Comp. welcke de Comp., lange heeft gevoed tot dattet groot geworden is ende nu tegenwoordich groot geworden zynde, heeft de Comp. zyn geliefte daermede te doen; wil de Comp. 't selve slachten, 't is well, ende gebied de Comp. dat het met een ander sal slaen, 't sal met vreuchde en blyschap slaan, en al waer 't selve dat de Comp. myn veertich maelen op een dach sloech, icq sal evenwel niet wechloopen noch eenige fauten tegen d'E. Comp. begaen. Soo is 't met de stad van uwe soon gelegen. Voorts over dit myn seggen neme icq den grooten Godt ende alle zyne engelen ende al wat in de werelt is tot getuygen, opdat myn vader den Gouverneur Generaal ende alle de Raden van India geensints aen myn woorden gelieven te twyffelen ende myn vader den Gouverneur Generaal niet gelieft te versuymen zyn soon ditmael te hulpe te comen, want jegenwoordich heb icq niemandt anders als myn vader den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India, die my in plaetse van vader ende moeder verstrect. Dit is d'oorsaecq dat ick dese smeeckende woorden gebruyck.

Voorts wat aengaet de beradinge der steden Henrican, Batoulipack, Kirou Kirou, Belousson, Mariou en Billouangh stelt u zoon Paducca in handen van zyn vader den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India, maer 't gene dat u zoon aen den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India versoect, is, dat alles inderhaest mach beraden werden, opdat geene volckeren meer misnoegen over myn mogen hebben. Indien icq was als een ander die 't gebod ende wille van de Comp. overtreden, soo soude u zoon terstont by zyn vader den Gouverneur Generael ende alle de Raden van India selfs verschynen, maer wat can u zoon meer doen? Want Paducca uw zoon en can 't gebot van de Comp. niet overtreden ende geen verhinderinge tegen de wille van de Comp. inbrengen, ende wat de Comp. belast, u zoon Paducca zal 't naevolgen ende doen wat meer is. Myn broeder capiteyn Maros [1] weet seer wel hoedat de limiten van 't land van den Conincq van Tamparang zyn, hy wetet alles.

Voorts heeft u zoon niet meer aen zyn vader den Gouverneur Generael te seggen tot een teecken dat icq leve, als dat icq den grooten God bidde myn vader een lang leven gelieft te geven.

Met voorgeciteerde twee vaertuygen is hier mede buyten kennisse ende voorweten van syn vader sluycxwyse van Maccassar overgecomen Dain Cicila, zoone van den ouden bekenden ende listigen Crain Cronron, met maer twee persoonen tot zyn gevolch, eenelyck om by Crain Bissé ende deelgenoot van zyn fortuyn te wesen in dese zyn vernederde ende vervallen staet, als wesende van kintsbeen aff geduyrich geweest by den anderen ende tesamen opgevoet, zynde een jonckman van ontrent de 2 à 3 en twintich jaeren, niet van de grootste slach, maer, soo 't uytterlyck schynt, al vrywat snedich ende actief ende van een welgemaecte gestalte.

(1) De elders vermelde kapitein Jan Fransen Holsteyn.

Des avonts vertrecken vanhier over lande twee Nederlandse soldaten verzelt met twee Javanen nae Tangjongpoura, medenemende een cleyn briefken, door Haer Ed. aen den capiteynen Willem Hartsinck ende Joncker mitsgaders den lieutenant Hendrick van den Eeden aldaer geschreven, dienende ten meerendeele tot (¹) reïteratie van de voorige ordres, derwaerts gegeven, ende verselt met een bekentmaackinge dat d'Heer Majoor Christiaen Pooleman binnen weynich dagen nae Java's Oostcust ende Crain Bisse nae Indermayoe staet te vertrecken.

In den avont comen alhier over lande van Baccassy een sergeant met eenige soldaten, medebrengende een cleen briefken, drie dagen voorleden door den luytenant Willem Taelbeecq aen Zyn Edᵗ. d'Heere Gouverneur Generael geschreven, eenelyck bevattende een verwittigingh dat zy aldaer door een moeyelycken wech aangecomen waeren, staende nu op haer vertreck om voort te gaen nae Tanjongpoura, alwaer men hadde verstaan dat den E. capiteyn Hartsinck gevonden soude werden, maer 't erchste was, dat men albereyts een sergeant en 8 gemene zoldaten op Baccassy soude moeten achterlaten omdat se tot den verderen marsch onbequaem waeren, sulcx nu het troepje noch stercq soude blyven 52 Nederlandtse ende 12 inlandtse zoldaten.

21 *dº*. Des voormiddachs comt d'E. licentmeester Ockerse verzelt met Crain Bisse binnen 't casteel ende met haer oocq den voorgeciteerden Dain Cicila, die dan voor Zyn Ed. verscheenen wesende ende versocht hebbende, sich by meergeciteerde Bisse te mogen onthouden, met aenbiedinge van zyn persoon ten dienste van de Comp., soo is hem hetselve in minnelycke termines toegestaen, ende waernae zy dan gesamentlyck weder naer haer logiement gekeert zyn.

22 *dº*. Des morgens wert ons over landt door eenige Javanen een cleen Javaens briefken toegebracht, door den Pangiran van Sammadangh, Key Ranga Gompol, uyt het geberchte aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael geschreven ende nae gedane vertalinge van dusdanigen inhout:

> Desen brief van Pangiran Adepaty Sammadangh en comt aan syn vader den Gouverneur Generaal, die befaamt is in de stadt Batavia, die Godt wil geven een langh leven ende veel geluck in dese werelt, ende dat hoe langer hoe meer in ryckdom ende volckeren magh toenemen.
>
> Verders vernedere icq my met desen brieff ende maacke bekent, dat icq door Chily Wiedara, alsmede de groote volckeren in 't geberchte als Key Sacra Jouda (²) ende Gagaga Pramala ben t'ondergebracht. d'Oorsaecq van ditt wercq is Keey Tommagon Wira Angon Angon en zyn groote en volckeren; die de gewapende van Kezeribonnen (³) hebben opgevoert

(¹) Dit woordje ontbreekt in het HS.

(²) De oude copiist van het HS. heeft hier in margine bijgeschreven: *den desen is het hooft van de Balyers, hun op Sicero onthouden hebbende, die, gelyck als hiervoren is geschreven, na Goedoegoedoe op stont te trecken, om sich aldaer voor d'E. Comp. te vernederen.*

(³) *Katjeribonan*, het Cheribonsche.

zyn Keey Radingh Narra Tima, Neby Astra Dieta, Neby Wieret Baya, Neby Tiatsia Anga Cria, Neby Soeta Baya en Keey Loera Imbassara; de gewapende bestonden in 500, die de Samadanger niet hebben connen afkeeren, echter stelle icq myn hoop op myn vader.

Voor de middach retourneert met Javaens vaertuych van Bantam den bottelier Huych Boy, medebrengende een missive, door den resident Willem Caeff 20 deser aen Haer Ed. geschreven, van inhout:

dat den 11 deser de bottelier Huych Boy weder van Battavia op Bantam verschenen; middelerwylen had men seker bericht ontfangen, dat Sammadangh door toedoen van den Craoansen Baleyer Sacra Jouda ende de Tommagons Wiera Angong en Wira Dedaha verradelyck ingenomen ende verdestrueert was, tot buyt gecregen hebbende 7 stucken canon, 60 à 70 musquetten ende parthye andere ammonitien, die alle op Bantam gebracht soude werden, benevens wel 700 gevangenen, soo mans, vrouwen als kinderen, doch den Pangiran Ranga Gompol was nae een dappere tegenstandt toen hy 't niet langer houden conde met syn familie en ontrent 200 mannen ontvlucht, sonder te weten werwaerts, maer een zyner broeders, genaemt Imba Wangza, gewesen hooft van Intchiassem, gevanckelyck nae Turtiasa gevoert, alwaer hy aenstonts door ordre van den ouden Bantamsen Coninck was onthooft, omdat hy niet hadde willen beloven, sich voortaen als een slaeff ende onderdaen van die croone te sullen dragen, sendende het affgeslagen hooft nae Bantam aen den jongen Sulthan, syn zoon, die het op haer nieuwejaersdach ([1]) achter sich in de groote tempel had laten dragen, ende toen voorts nae het eyndigen van haer ceremonielen godsdienst rontsom het plain voor het palleys ten toon van ydereen ende nae hetwelcke 't selve voorts was begraven, maer nae er gesecht wierd soude den gemelten ouden Sulthan over 't vermoorden van desen man ondertusschen een groot berouw gekregen hebben;

verscheyde wonderlycke tydingen wierden dagelycx op Bantam aengebracht, hebbende eenige hun niet geschaemt te certificeren, dat Troenejaja ende den Prince Pougar vereenicht den Sousouhounang met all zyn volcq benevens oocq de Hollanders alle verslagen ende d'heer Hurdt gevangen genomen soude zyn ende veel andere verdichtselen meer, die men evidentelyck can bemercken dat op Turtiasa door de hovelingen samengesmeet waeren, eenelyck om de gemene man een hardt onder de riem te steken ende tot den oorloch op te hitsen, daer zy seer toe genegen scheenen, wesende den brusken Kidol expresselyck van Turtiasa op Bantam gecomen om den jongen Conincq aff te vragen off hy sich tot den oorloch wilde vaerdich maacken off niet, op hetwelcke door hem ten antwoord gedient wesende, dat hy zyn meninge soude verclaren indien hem de peperthollen ende de verdere incomsten ende domainen van Bantam, die nu noch by zyn vader getrocken wierden, quamen toegevoecht te werden, soo hadt (soo er wiert gesecht) den ouden Vorst, toen ([2]) men hem daervan rapport deed, daerop gansch niet geantwoordt, maer wierd ondertusschen

([1]) Het einde der poeasa viel in 1678 op 15 November.

([2]) Er staat: *toe*.

by ydereen gesustineert, indien gemelte jongen Sulthan de incomsten ende alsoo de senuwen van den oorloch in handen creech, dat hy dan alsoowel soude inclineren d'E. Comp. te bevechten als zyn vader ende andere grooten, hoewel hy sich alsnu geliet daervan grooten affkeer te hebben, gaende het exerceren van 't volcq soo binnen 't paleys als by de particuliere Pangirans even sterck voort, ende hadt Pangiran Kidol vercregen allweder 500 mannen nae Sammadangh te mogen senden om die plaetse geheelyck ende all met de gebuyrlanden voor de Bantammer te versekeren, ende stont hy selffs binnen weynigh dagen met een goede macht nae Tangerangh op te trecken, om daer alles in ordre te stellen ende voorts de landeryen en velden nae Batavia streckende te ontdecken ende te visiteren;

den resident Caeff sich nae Turtiasa getransporteert hebbende om, onder 't schyn van den Conincq met een geschenckje nae 't eyndigen van haer vasten te begroeten, naeukeurich om te hooren hoedanich de zaacke aldaer waeren gestelt, soo hadt hy dien ouden Vorst onpasselyck gevonden, gevende aen niemandt gehoor als zyne grooten die by hem den oppas hadden, sulcx men het geschenckje Pangiran Loor terhandt stelde, die het den Conincq overreycte ende den resident uyt zynen naem hertelyck bedanckte ende wyders affvraachde, waerom dat eenige Boegysen van Radja Palacca's gevolch de Bantammers op Batavia in presentie selfs van den sabandaer Ockertse schamperlyck hadden affgevraacht off er op Bantam noch eenige moye vrouwen waeren; indien jae, dat se dan wel mochten seggen, dat se de haeren waeren geweest maer dat se nu voortaen de hunne souden zyn endesoovoorts, gemerct zy die in corten souden comen haalen, daer byvoegende, indien d'E. Comp. genegen was te oorlogen, waerom dat se dan niet en begonden, dewyl het doch eens scheen te sullen moeten wesen ende waertoe zy oocq al gereet waeren, op hetwelcke door [1] hem in antwoort gedient wesende dat men sich aen sulcke beuselpraatjes van gemene luyden niet moste bekreunen, ende voorts dat de Comp. niet anders van intentie was als by de goede vreede te volharden, doch echter, indien den Bantammer voornemens waeren deselve te verbreecken ende ons den oorloch aen te doen, dat se maer conden beginnen, vermits Haer Ed genoechsaem gereet waren om haer tegen te gaen ende te ontfangen, soo had men voorts wederzyts van den anderen met een lachende gelaat affscheyt genomen ende was den resident weder vertrocken, hebbende staende syn aenwesen aldaer gesien haere groote besicheyt in de wapenhandelinge en voor het paleys in haere affuyten vaerdich leggen 10 groote metale ende 8 ysere stucken canon mitsgaders 16 metale veltstuckjens, ende een halve uyrtje opvaerens van Pontangh gevonden op den hoecq van een spruytje, die zyn uytwateringh in zee heeft, een groote borstweringe van vier voeten dicq, 30 vadem lanck ende 10 breet, met 6 schietgaten voorsien;

ende alhoewel de voorname grooten noch niet wel schenen te geloven dat Radja Palacca personeel op Batavia gecomen was, soo hadt evenwel den jongen Conincq den bottelier Huych Boy bekentgemaact dat den Maccassaersen priester Chee Isooff op Bantam hem hadde aengedient dat hy soowell van Syn Hoocheyt

---

[1] Het ontbreken van dit *door* in het HS. maakt den volzin onduidelijk.

Palacca als van den Maccassaersen Conincq Crain Bissé by brieven aengekundicht was dat zy tot geen anderen eynde op Batavia ontboden ende gecomen waeren als om den Bantammer te helpen beoorlogen, schoon Haer Ed. oocq sulcken schoonen samblant scheenen te toonen om by de vreede te willen volharden etc., gelyck Huych Boy alles omstandiger mondelingh soude connen verhaelen;

nu wierden onder opsicht van den bottelier Boy nae Batavia gesonden 2000 potten wittcalcq ende 190 stucx stroodoecken tot zeylen, costende ƒ 190;

twee groote stucken canon waeren met haer toebehooren van Bantam nae Turtiasa gevoert;

d'Engelsen, Deenen en Francen, die dagelycx de Bantamse baldadicheden ende overvloeden ([1]) aensagen, sustineerde echter dat wy de Bantammers well ongemoeyt souden laten, indien se niet selfs den eersten slach gaven ende den oorloch quamen te declareren, voerende voorts soodanigen tael als de Javaense grooten 't aengenaemste was;

d'Engelsen hadden eenige dagen voorleden een vaertuych nae Cheribon gesonden om te vernemen off daer niet quantiteyt peper te becomen soude zyn, ende oocq meteenen uyt te sien nae een bequame plaatse aldaer een logie te bouwen;

den Indermayoesen sabandaer Poequesia anders Anga Pradana was op 't versouck van den Bantamsen sabandaer Secredana van syn gevanckenisse gelargeert ende soude misschien eerstdaechs werden gelicentieert weder nae Cheribon te mögen gaen;

door den hoffspion was men bericht, dat nu weynich dagen verleden ([2]) seker oorlochspraauw van Pangiran Jonckia ontrent de groote Maronda soude hebben overrompelt ende affgeloopen een Nederlandtse chialoup met 16 Nederlanders die alle dootgeslagen soude zyn, ende oocq twee oorlochsvaertuygen van Kidol voor de revier van Pamanoecan tegens d'onse in actie zyn geweest, maer die waeren soodanich door d'onse begroet dat se met verlies van 5 à 6 mannen de vlucht hadden moeten nemen.

Denselven Huych Boy heeft appart mede noch aengebracht een briefken, in 't Maccassaers door Carre Tsiaras uyt Bantam aen den Maccassaersen Conincq Crain Bissé alhier in antwoordt geschreven op de zyne, aen denselven bevoorens affgesonden ende hiervooren onder den 9 deser geïnsereert, zynde nae gedaene vertalinge van volgenden inhout:

> Dit is 't seggen van Carre Tsjaras op 't gene Radja Bissé heeft geschreven, alsdat icq alle de Maccassaren byeen soude versamelen: voor dees tyt syn alhier geen Maccassaren, doordien se alle nae Samadangh om te oorlogen vertrocken zyn, ende alleen op Bantam eenige zantris verbleven. UE. dienaer is wel genegen voor UE. voeten te verschynen, maer U dienaers vaertuych heeft Dain Malike, wanneer van Sumbawa alhier is gecomen, nae hem genomen. UE. dienaer woont nu op Craja.
>
> Dit briefken is geschreven op Saturdach den 27 dagh van de maant. Geluck, heyl en zegen aan Radja Bissé.

([1]) Denkelijk te lezen: *overmoed*.

([2]) Dit woord is in het HS. weggelaten.

Ontrent den middach vertrect vanhier vooraff over Japare en Rembangh nae Sourebaya de chialoup de Nachtegael, medenemende vier briefkens, 't eerste aen den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier ende raed tot Jappare, het tweede aen de residenten tot Rembangh ende 't derde aen den coopman Jan de Harde en raed op Sourebaya ende het vierde aen den E. Heere Anthonio Hurd in het veltleger tot Sincal appart ofte particulier geschreven, zynde driedubbelt en dat om eens van Jappare, eens van Sourebaya ende eens van Rimbangh derwaerts opgesonden te connen werden, luydende yder in 't bysonder als volcht, eerst aenvangende met die aen d'E. Bartelszen ende raed tot Jappara:

dat op den 18 deses ontfangen zynde, onder geleyde van een briefken van d'E. Bartelszen en raed de dato (¹) 13ᵉⁿ deser maent, de advysen van d'Heer Admirael Hurt uyt Sincal van primo en 3 dº, daerop goetgevonden was, de nevensgaende missive aen syn E. particulier tot een praeadvys aff te senden, om sonder uytstel van Jappare nae Sincal over lande voortgeschict te werden, doch, hetselve niet connende wesen, met de chialoup de Nachtegael direct over Rimbangh nae Sourebaya, om dan van de laestgenoemde plaatsen dubbelt op te gaen;

dat dewyle Haer Ed. uyt de jongste Jappaerse advysen is gebleecken, het schip Tertholen mits het vertreck der Bougisen nae Sourebaya een verlooren tocht soude hebben gedaen, 't selve ten eersten teruch nae Batavia sal mogen gesonden werden, offtenwaere de chialoup d'Nachtegael hetselve noch voor Jappare quame te beloopen, alswanneer men (²) 't zal connen ophouden tot Haer Ed. nader advysen, die met de geëyschte coopmanschappen ende nootwendicheden binnen weynich dagen sullen volgen, verdacht wesende de gecommitteerde van Zyn Hoocheyt Pallacca, met Tertholen van Batavia vertrocken, vooreerst niet verder te laten gaen, maer de andere van Crain Bissé, Carre Gappa met zyn gevolch, tot uytvoeringe van zyn commissie nae Sourebaya en Cappar voort te schicken ingevolge van de ordre dierwegen gegeven.

Volcht den inhout van het tweede briefken, aen de residenten tot Rimban voormelt:

dat desen eenelyck dient tot geleyde van de missive aen den Heere Admirael Hurt, omme deselve aenstonts sonder tytversuym door de bequaemste wech, 't zy over Balora off anderssints, nae Sincal voort te senden ende dan de chialoup de Nachtegaal syn reyse nae Sourebaya te laten vorderen met soodanige advysen, als geoordeelt mochte werden d'E. Heere Hurd van Rimbangh te bedeelen.

Volght den inhout van het derde briefken, aan den coopman Jan de Harde en raat tot Sourebaya:

dat Haer Ed. verhoopen op Sourebaya by de verschyninge van de Bougise crygers geen gelegentheyt sal hebben gemancqueert, deselve onder 't gesach ende

(¹) Dit *dato* ontbreekt in het HS.

(²) Er staat: *men men*.

beleyt van d'E. capiteyn Jan Francen nae Sincal en ons leger op te laten trecken, ende soomede niet om de gecommitteerde van Crain Bissé aen zyn broeder Gillisson, zynde desselfs oom Carre Gappa, na Capper te laten voortgaen, ende dat wyders desen diende ten geleyde van de geslooten missive aen den E. Heere Admirael Hurd, om soodanich sonder tyt te versuymen voort opgesonden te werden, gelyck mede in de briefjes, aen d'E. Bartelszen ende raad tot Jappare ende de residenten tot Ramban geschreven, waere gerecommandeert.

Volgt nu den inhout van het vierde en laatste briefken, aan d'E. Heere Admiraal Hurt voorengementionneert:

dat het jongste schryven aen d'Heer Admirael Hurt is affgegaen den 9en November;

dat even 9 dagen daernae, te weten op den 18 d°., per de chialoup de Nachtegael waeren overgebracht de gemene ende particuliere letteren van de E. Heere Hurd, gedachtekent primo en 3 der geciteerde maendt November, van een heel anderen inhout als Haer Ed. hadden verwacht, hoewel echter noch in hoope zynde dat het sich alles onder den zegen Godes ten eynde noch wel sal comen te schicken, ende onder welck vertrouwen oocq nae den ontfangh van geciteerde advysen ten eersten in Rade van India goetgevonden zy, ten allerspoedichsten noch een getal van 300 cloecke militairen benevens oock alle de geëyschte nootwendicheden d'E. Heere Hurt tot adsistentie toe te schicken, ende deselve over te laten gaen met de fluyten Landman ende Westeramstel, om vandaer met hare rysladinge wyders nae Amboina en Banda voortgesonden te werden, mitsgaders het jacht Nieuw Noordwyck, dat met de treynsbehoeften genoechsaam volladen sal wesen;

dat de 300 versochte Balyers niet bestelt connen werden en geoordeelt wert, te minder aen gelegen te zyn, ten aensien Haer Ed. gebleken zy, dat de 1500 Bougise onder haere respective hooffden bereets met de Flaman, Orangie en Snaauw van Jappare nae Surrebaya opgesonden waeren;

dat het middelerwyle door d'E. Bartelszen en raed tot Jappare niet quaelyck zy gedaen, op het ontfangen advys van den lieutenant van Ryssel van Balora, dat hy aldaer door een grooten hoop geboefte als beset ende door de Javanen verlaten was, 200 andere Bougisen tot zyn ontsett over Rimbangh derwaerts te schicken, ende dat voorts de resterende Bougisen onder Crain Linques en Dain Maleua op Jappare oocq niet te onpas sullen comen, temeer zy oock by de andere hooffden der Bougysen niet al te wel en soude dienen;

dat Haer Ed. hun moeten bedroeven, dat door het Javaens leger onder den Sousouhounangh soo weynich tot haer eygen behoudenisse wert gecontribueert, daer se nochtans sien hoe trouwhertich zy door d'E. Comp. werden gehulpen, ende dat Haer Ed. noch meer deert de siecte van onse militairen ende het omkomen ende sneuvelen van den capiteyn Wesdorp en twee vaendrichs, in welckers plaetse wel gedaen zy weder als p[l]. capiteyn te laten optreden den lieutenant Christiaen Altmeyer, als daertoe de naeste ende oocq wel van merite zynde;

dat Haer Ed. middelerwyle oocq niet nagelaten hebben, onder de besoignes aendachtelyck te reflecteren op de ernstige instantie van d'E. Heere Admirael Hurdt om door d'Heer Majoor Christiaen Pooleman in zyn E. commissie te mogen werden vervangen, dewyle den E. S[t]. Martin niet conde resolveren dien last op sich te nemen, ende alhoewel dit is aengesien voor een poinct van groot gewichte in desen toedricht der saacken, soo hebben gedachte Haer Ed. echter connen resolveren, omme d'E. Heere Hurdt alle mogelycke vergenoeginge te geven, zyn Ed[e] opcomste te consenteren ende gedachte Heer Majoor Poleman als Velt- ende Crychsoverste tot zyn Ed[e] vervanger te verkiesen, doch deselve almede niet minder swaricheyt maeckende dien last te dragen hoewel echter bereytwillich het recreut derwaerts te geleyden ende het wercq te blyven bywoonen, soo verwachten Haer Ed. niet anders van de genereusheyt van den heere Hurdt of sal syn Ed. niet resolveren sich vandaer te onttrecken, soo het zyn Ed. lichaemelycke dispositie maer eenichsints sal connen lyden, als wetende hoeveel daeraen gelegen zy ende hoedanige ontsteltenisse het soude comen te verwecken ende wel insonderheyt soo Cadiry dan noch niet verovert mochte wesen, dat Haer Ed. verhoopen evenwel voor ontfangh deses all verricht ende uytgevoert zal zyn;

dat evenwel, 't selve al beschict zynde ende Troenejaja uyt Cadiry verdreven, bezyden dien dan ([1]) noch al wat te doen sall vallen, als wesende van geen cleene opmerckinge 't geen in de advysen door d'heer Hurdt van Cadjoran ende Pougar waere aengeroert, tegen hetwelcke vermeynt wert dat het weder seer wel soude comen indien den wech voor den Pangiran Champan geopent heeft connen werden om sich uyt syn ballingschap by ons leger te voegen, als in sulcken gevalle gelooft werdende, dat welhaest onder de Maduresen ende Troenejaja's aenhangh geen cleene scheuringe soude comen te ontstaen;

dat ondertusschen oocq heeft gebleecken hoe Crain Gillisson ende de zyne noch al bleven volharden op den ouden voet, hebbende evenwel den coopman Bastinck soo trouwlooslyck op den wech verlaten, 't gene niet sónder reden gelooft wert door instigatie van de Bantamse affgesanten te wesen geschiet, doch dat sal moeten werden affgewacht van wat vrucht het gesantschap zal wesen dat nu door Crain Bissé aen haer wert gedaen; 't welcq wel uytvallende, soo wert mits desen de sorge van de heere Hurdt aenbevoolen soodanige ordre daerontrent te stellen dat se by byeencomste ([2]) ontrent de Bougise malcanderen comen te verdragen ende geen smaetheyt ofte ongenuchte aen te doen;

dat dit praeadvys expresselyck wert vooraffgesonden opdat den heere Hurd bequaem mochte zyn ten spoedichsten ordre te stellen, om het aenstaende secours van volcq ende artillerye onder d'heer Poleman te ontfangen ende, soo 't noch nodich mocht zyn, nae boven te laten geleyden, sendende de ziecken ende impotenten weder nae beneden om met Noortwyck teruch nae Batavia te comen.

Met geciteerde chialoup den Nachtegael is mede, als vooren ([3]) aengehaelt

([1]) Er staat: *dat.*
([2]) Het tweede *by* is in het HS. doorgehaald maar schijnt moeielijk te missen.
([3]) Er staat: *voor van.*

staat, vertrocken Carre Gappa ende 3 à 4 man tot zyn gevolch, zynde den oom van 's moeders zyde van Crain Gillisson, werdende expresselyck door den gewesen Conincq van Goa, Crain Bissé, achtervolgens zyne beloften, op den 2 deses aen den Heere Gouverneur Generaal gedaen, aen dese zyn halve broeder van 's vaders wegen ende alle de coninckxkinderen, hun op Java's Oostcust tot Capper onthoudende, affgesonden om aen deselve over te brengen syne nadere missivé aen deselve geschreven en aldus luydende:

Godt beware Crain Gillisson, alle de coninxkinderen en alle brave lieden.

Voorts zoo hebbe icq tydinge gehoort als dat Crain Gillisson op Cacapper al reets claergemaect hadde om ([1]) met den capiteyn Bastinck, affgesonden van den Admiraal Hurdt, naer Cadiry op te trecken, doch dat hetselve nae de comste van onsen jonger broeder Dain Mangala door den quaden raedt van de gesanten des Conincx van Bantam teruggegebleven ende naegelaten was, soodatter toen niet meer als 3 à 400 man met capiteyn Bastincq nae Cadiry opgetrocken syn, die ter halver wegen den capiteyn verlaten hebben, soodatter niet een man in 's Comp. leger by Cadiry van al u volcq by den Admirael gecomen is. Hierover verwondere icq my ten hoochsten, hoedanich 't selve soodanich geschiet can wesen, en daerom stiere icq desen brieff in handen van u oom Carre Gappa om u bekent te maecken dat icq genegen ben te doen al dat met ons contract met de Comp. overeencomt, vertrouwende op u wysen raed, dat ghy insgelycx zult doen ende dat ghy my sult u lieffde bethoonen ende my sult soecken te behouden, want indien ghy niet genegen zyt, 't contract dat met de Comp. gemaect hebt nae te comen, dan sal 't sooveel wesen off ghy de vruntschap tusschen uw, myn, onse vrunden ende bloetverwanten die 't met de Comp. houden wilde breken, want icq bidde den grooten Godt dat ick myn woort, aen d'Heer Generael in presentie van alle de Raden van India gegeven, naercomen mach, want myns oordeels isser niemand waerdoor wy gebroeders volgens onse begeerte by den anderen connen comen, als naest God de Comp. wel ende ([2]) oprecht. Hierom beveel icq uw en ick versoecke het hertelyck, dat ghy met al u volcq, soohaest ghy desen brief ontfanght, sonder uytstel nae het leger van de Comp. ontrent Cadiry optrect om den Admiraels last te volgen ende als eerlycke bondtgenooten uw best te doen, en alschoon de Comp. nu oocq eenige Boegys in dienst heeft, die staan soowel onder de Comp. als ghy, ende wie van beyden meest zyn best doet, die sal de meeste eere hebben zonder dat ghy malcanderen behoeft te moeyen. Dit is een teecken dat ick uw indachtich ben ende soecke alle myn boeders, vrunden en bloedverwanten te behouden, die den grooten Godt wil behoeden en bewaeren.

Desen brief is geschreven den 21 dagh van de maant November 1678, op Sondagh. (*ende was met den naem ende het zegel van Crain Bisse, op swarten inct uytgedruct, onderteekent*).

([1]) Er staat: *en.*

([2]) Misschien te lezen: *willende.*

Op heden d'Heer Majoor Christiaan Pooleman, den 19 deser maend geëligeert ende genomineert zynde om met het nieuwe secours nae Java's Oostcust te vertrecken, gelyck aldaer breder zy uytgedruct, in Rade van India ingedient hebbende een request, waerby deselve is versoeckende dat het oppergesach over het werck op Java's Oostcust aen ymant van hooger caracter ende qualiteyt mochte werden opgedragen, alswanneer hy echter bereyt bleeff die commissie ten uyttersten te willen bywoonen ende zyn devoir daerinne te besteden, sich anderssints sullende vinden ten hoochsten beswaert en verlegen, met verder versoecq dat dit by een onverwacht succes ofte quaden uytslach tot zyn ontlastinge mochte werden aengenomen etc., soo is goetgevonden gemelte request in het resolutieboeck aen te teeckenen, gelyck aldaer omstandiger onder den dach van heden can werden naegelesen.

24 *d°*. Des morgens vroech comt alhier uyt Toncquin te verschynen het jacht de Experiment, medebrengende een missive, door den coopman Joannes Besselman, hooft, mitsgaders den raed aldaer in dato 17 October aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van alsulcken inhout als by het aencomende briefboeck en 't verbael onder dat quartier can werden gesien, dicterende onder anderen mede, dat den Toncquinder alsnoch met den Cabanger in oorloch continueerde ende dat de Engelse vrunden op hun versoecq albereyts een stuck landts vergunt zynde om daerop een logie te mogen timmeren, hetselve weder ingetrocken was, omdat de twee stucken canon, die se aen den Toncquinsen Conincq geschoncken hadde, nae gedaene preuve onbequaem bevonden waeren.

Bestaende wyders het cargasoen, door gemelte bodems uyt Toncquin hier medegebracht, in:

300 balen zyde;
$156^1/_2$ cattys muscus;
4505 stucx gebloemde en effene pelings;
750 stucx witte hockjens;
100 cattys cinabrum antimonium;

een legger tarpentyn voor de medicinale winckel, tesamen met den anderen costende *f* 125608 : 16 : 3.

Even na de middach werden alhier door eenige Javanen ende Balyers over landt vyf briefkens aengebracht, de twee eerste door den lieutenandt Hendrick van den Eeden, beyde in dato 21 deser, ten meerendeele tot geleyde van de andere drie, door d'E. capiteyn Hartsinck en Joncker in dato 18, 20 ende 21 d°. uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, waervan den inhout beknoptelyck tesamengetrocken zynde, als ten meerendeele van een saack spreeckende, in substantie begrypt ([1]) 't geen hieronder volcht:

't was seker dat Sammadangh door Chiliwadara voor die van Bantam was verovert ende ingenomen, hebbende volgens het gemene seggen een groot getal vrouwen gevanckelyck nae Pagadin gebracht, die wel op 6 à 800 wierden begroot ([2]),

([1]) Er staat: *begrepen.*
([2]) Er staat: *vergroot.*

waervan de mannen altemael waeren gemassacreert, ende wiert nu groote moeyten aengewent om den Pangiran Keey Ranga Gompol, die nae het geberchte was gevlucht, in handen te crygen, en hadden de Javaense hooffden Wiera Soeta, Singa Derpa, Warga Jouda, Tambackbaya en Cartidiasa mitsgaders oocq de hooffden der Balyers Naya Bangsa, Sacra Jouda, Wangza Naya ende Saran Tacka hun bereytwillich getoont derwaerts op te trecken om haer den geroofden buyt, die anders nae Bantam gevoert soude werden, weder te ontjagen ende aff te setten, mitsgaders oock om Chiliwadara ende de zyne te slaen ofte vandaer te verdryven, indien capiteyn Hartsinck maer mede wilde gaen, in hetwelcke gansch geen swaricheyt wierde gesien, soo Haer Ed. daertoe ordre gelieffde te geven ende d'onse met eenige geëyschte nootwendicheden te adsisteren, maer om dat werck den ([1]) voorgeciteerde Naya Bangsa ende Sacra Jouda toe te betrouwen, daertoe conde d'E. Hartsinck niet wel resolveren, schoon sy aengeboden hadden hetselve wel alleen sonder de hulpe van d'onse ende de Javanen te sullen uytvoeren;

tot het apprehenderen van den suspecten gouverneur tot Tanjongpoura Wiera Saba had men mede in dese tyt niet connen resolveren om verscheyde redenen, temeer oock omdat hy geïnteresseert was met den Balyer Sacra Jouda, die om zyn macht daeromher wel 't meeste geacht, geducht ende ontsien wiert, jae selfs oock boven Naya Bangza, die echter het opperste gesach over alle de Balyers voerde, hebbende bezyden dien gemelte Wiera Saba by hanttastinge aen d'E. Hartsinck belooft, voortaen d'E. Comp. in alles te sullen dienen en trouw en onderdanich zyn, waermede hy oock al een begin hadde gemaect met d'onse van eenich rys, buffels etc. te versorgen;

nu stonden al de voorgeciteerde Balyers gereet om haere getrouwicheyt voor d'E. Hartsinck aen d'E. Comp. op den alcoran te besweeren ende nae haere wyse te becrachtigen, dat al soude wesen geschiet, indien er een alcoran by de wercken was geweest, die nu te landewaertin van seecker Mohometaens priester wiert gehaelt ende binnen weynich uyren op Goedoegoedoe soude wesen;

desen wiert overgebracht door twee Balyers van Goedoegoedoe, verselt met een Balyer van Batavia, dewelcke door Haer Ed. een weynich beschoncken werdende, soo soude het deselve animeren om ten spoedichsten weder teruch te keeren, ende oocq bezyden dien niet ondienstich zyn dat deselve mede wierde gegeven een brave carabyn, om aen Wiera Soeta te schencken, als die het wel scheen te meriteren.

25 *d°*. Zyn Ed. d'Heere Gouverneur Generael de vergaderinge voorgedragen hebbende verscheyden poincten beraackende de intentie van de nieuwe te doene uytsettinge nae Java's Oostcust, onse eyge swackte alhier op Batavia, den apparenten aenstaenden oorloch met den Bantammer ende andere zaacken meer, die tot het wel beleyden ende uytvoeren van dit groote werck in meditatie ende serieuse opmerckinge behoorde te werden genomen, ende meteenen oocq off niet d'Heer Majoor Christiaen Poleman, die het generale wercq op de oostcust van Java ([2]) soude moeten bywoonen, staende dese deliberatien en hoochwichtige

([1]) Er staat: *des.*
([2]) Er staat: *op de oostcust van* (hier eindigt de bladzijde; op de volgende:) *Javas oostcust.*

besoignes in Rade van India cessie diende te werden gegeven, om alles met des te meerder fondament te mogen overleggen ende te besluyten, soo is vooreerst eenparichlyck goedt ende dienstich geoordeelt, zyn E. binnen te laten roepen, naest d'Heer Extraordinaris Raed Jan Camphuys cessie aen te wysen, ende ([1]) wyders alsulcx gearresteert, beslooten en vastgestelt, als nader by het resolutieboecq onder den dach van heden ende oocq hierachter in 't vervolch deses by de aff te sendene brieven sal connen werden gesien.

Ende omme nu voorts de gecommandeerde 328 Nederlandtse militairen ende 14 ([2]) inlanders met de major nae Java's Oostcust van bequame officiers te voorsien en jegenwoordich alhier niet te veel overschieten, soo is goetgevonden het getal in 4 compagnien te verdeelen ende daerover te nomineren:

Tielman van Ewyck als p^l. capiteyn;
Jan de Ruyter gewesen stalmeester
Adriaen Soubree, Otto Kreeft, Carel Hend. Schelingh — sergeanten
— alle als p^le. luytenanten;

Ende voorts:

Laurens Jacobsen schryver
Casper Beeckhoff adsistent
Willem Tange corporael
Nicolaes van Gool sergeant
— alle als p^le. vendrigs.

Nadien om verscheyde hoochwichtige redenen goetgevonden is ([3]), het vertreck der retourvloote op te schorten tot January aenstaende jaers, soo is alsnu goetgevonden het bootje de Snobber te laeten vaerdich maacken om tegen den 15 à 20 der aenstaende maend December over Caep de Bonne Esperantie nae 't vaderland vooraf te connen senden, omme d'E. Heeren Majores vooraff advys en kennisse te geven van de lange tardance der retourvloot en voorts van de toestandt der zaacken allomme in India, op hoope dat middelerwyle oock bericht sal overcomen wegens de handel ende negotie om de Noort, in Japan en China etc.

26 *d^o*. Des namiddachs keeren de Balyers, op eergisteren alhier over Tanjongpoura van Goedoegoedoe aengecomen, weder na huys, medenemende een briefken, door Haer Ed. aen de capiteynen Willem Hartsinck en Joncker mitsgaders den lieutenant van den Eeden tot Goedoegoedoe ende Tanjongpoura geschreven, in sich behelsende dat Haer Ed. uyt de drie brieven, gedachtekent 18, 19 en 20 October, met lief hebben vernomen dat de Balyers van Goedoegoedoe en Sincero hun soo wel hadden gecomporteert, lauderende de goede devoiren die daerontrent door d'E. Willem Hartsinck zyn gebruyct, te beclagen zynde dat de Nederlandtse militairen soo met ziecten besocht wierden, hoopende echter dat men nu met het recreut, onder den lieutenant Taelbeecq affgegaen, genoechsaem sal wesen gesterct,

---

([1]) Het HS.: *ende die*.
([2]) Aldus ook in de origineele resolutie.
([3]) Dit woordje ontbreekt in het HS.

ende oocq behoorlyck van provisien voorsien met die nu onlangs per de twee vaertuygen nae Tanjongpoura gesonden zyn;

dat Haer Ed. ondertusschen by de voorige ordre, om op Goedoegoedoe ofte Tanjongpoura post te blyven houden, noch persisteren, sonder nae Sammadangh op te trecken, dewyl men, nu den Pangiran verdreven en gevlucht is, sich niet verder vooreerst met die zaacke can inlaten, hebbende selve zyn verlies Haer Ed. met een briefje bekentgemaect ende van Bantam sulcx oocq al verstaen;

dat byaldien de Bantammers hun met een macht van 400 mannen over de Maraberes nae Selingsky mochten hebben begeven om 's Comp. bondgenoten ende onderdanen tot haer gehoorsaemheyt te dwingen, den capiteyn Willem Hartsinck mits desen ([1]) tegemoet te trecken, te ruineren en te slaen, gebruyckende daerontrent soodanige voorsichticheyt als nootzaackelyck zy, ende ontrent hetwelcke 't alderbeste sal werden ervaeren wat van de getrouwicheyt der Balyers te verwachten zal zyn, dewelcke hun gewillichlyck daertoe mede behoorde te laeten gebruycken ende oocq mitsdien, hetselve weygerende, niet sullen mogen werden vertrouwt, ende waerom in sulcken gevalle best zal wesen, nae Tanjongpoura aff te trecken ende aldaer Haer Ed. nader ordre aff te wachten, trachtende middelerwyle gemelte Balyse hoofden in versekeringh te crygen;

dat Haer Ed. sich oock met hetgene van Wiera Saba wert geschreven, wel connen confirmeren, vertrouwende hy sich nu voorts beter sal comen te comporteren;

dat nu hiernevens gaet het carbynroer voor Wiera Soeta, die noch nader beschoncken sall werden soodrae hy ymandt van de zyne tot Batavia comt te zenden, ende dat daerbezyden voor de twee Balise hoofden Sacra Jouda ende Wangsa Naya voor elcq overgaen 3 ellen root laacken, 1 committer en 2 zyde zindos, idem een zyde chindos om te dienen voor desulcke die men sal oordeelen deselve buyten hun best te meriteren, sullende oocq het ander hooft der Balyers, Saren Tacka, benevens den Tanjongpoursen gouverneur Wiera Saba beschoncken werden wanneer zy ymandt van de hare nae Batavia comen te senden;

dat wyders alle de inlandtse hooffden, soowel der Javanen als Baleyers, tot een volstandige trouwe ontrent d'E. Comp. moeten aengemaend werden, ende mede, dat se selve eens op Batavia comen om sich aen Haar Ed. te verthoonen, onder versekeringe, dat se wel ingehaelt, gehonoreert ende beschoncken sullen werden;

dat de twee nu terughgaende Balyers, om haer wat te meer te animeren, elcq met een committer en 2 realen contant beschoncken zyn;

dat d'Heer Majoor Christiaen Pooleman binnen weynich dagen nae de cust van Java staat voort te gaen;

dat niet naegelaten moet werden, sooveel rys in voorraet op te doen als mogelyck wesen zall.

Ontrent den avont wert alhier per de chialoup de Orangieboom een cleen briefken aengebracht, door d'E. Jacob Couper mitsgaders den raed uyt Indermayoe

---

([1]) Uitgevallen zal zijn: *gemachtigt wert deselve.*

aen Haer Ed. tot Batavia geschreven nu drie dagen verleden, in sich bevattende 't gene hieronder in substantie volcht:

't jongste schryven was den 15 deser nae Batavia affgegaen;

de oorlogsvaertuygen Catt en Kater had men yder met een bequame gonting versien, om haer tot het halen van water en branthout dienst te connen doen, en had men geordonneert, dat se haer militairen sonder uytstel nae Indermayoe soude hebben te senden tot versterckinge van de besettelingen aldaer, waervan er wel 40 in de koye waeren geraeckt;

de overgesonde provisien souw men achtervolgens Haer Ed. ordre nae behooren mesnageren ende voor de gesontheyt van 't volck sooveel sorge dragen als mogelyck waere;

de verdere ordre, in Haer Ed. missive vervatt, souw men punctuelyck observeren; de jachtjens Mallabaer ende de Cat waeren geordonneert Pamanoecan, ende de Cater Intchiassem te besetten, ende soude voorts het vaerwater vandaer tot Cheribon toe door de Engelse Anna ende de Posthoorn werden becruyst;

achtervolgens Haer Ed. ordre had men de commando ende 't gesach over 't vlootje den schipper Coster albereyts opgedragen, zynde een persoon die daertoe ten vollen bequaem was;

seker Javaens ingeseten tot Indermayoe, al voor eenige dagen nae Cheribon affgesonden om aldaer nae alles naeukeurich te vernemen, was noch niet teruchgecomen, maer had men van deselve tydinge, dat hy eenelyck wachtende was totdat den Bantamsen Pangiran Pourbaya, die met 14 prauwen aldaer in de revier lach, weder nae Bantam ([1]) vertrocken soude zyn, wesende hy aldaer aengecomen om van de outste der Cheribonse Princen aff te vorderen 55 handbussen, hem door den Conincq van Bantam tevooren medegegeven, en oock de cris van 't ryck, Naga ofte Serpent genaemt, die zedert wel 200 jaeren herwaerts altyts op den outsten Cheribonsen zoon versturven was, en 't welcke hy oock echter aen gemelte Pourbaya overgelevert hadde, ende was dese affvorderinge geschiet uyt oorsake dat gemelte Cheribonse Prince voor een geschenck van 1000 rd[s] het Engels schip, jongst daer aengecomen, een rysladinge hadde laten negotieren, terwyl dat de Bantamse vaertuygen sonder iets te genieten hadde moeten vertrecken, ende wiert hem bezyden dien noch naegegeven dat hy zich onder Comp. bescherminge begeven soude hebben, hetwelcke door gemelte Prince was ontkent; ende hoe nu verder de zaacken op Cheribon stonden, wist men niet seker, doch con men niet ([2]) bemercken dat de comste van geciteerden Bantamsen Pangiran Pourbaya niet veel goets gedaen hadde, hebbende gedreycht alle de dorpelingen wyt en sydt van Cheribon affwoonende te sullen comen overvallen, 't welcq onder die arme menschen een jammerlyck vluchten ende swerven veroorsaacte, doch soude d'onse wel op hoede zyn om die schelmen, soo se ([3]) maer durffde ontrent Indermayo comen, dapperlyck te ontfangen, zynde alles in goede defentie gebracht ende de gracht om de pagger 9

([1]) Er staat: *Batavia.*

([2]) Beter dan *niet* zou zijn: *wel.*

([3]) Dit woordje ontbreekt in het HS.

voet breet en 6 voet diep, mitsgaders voorts het geheele wercq binnen weynich dagen claer wesen;

seker Chinees inwoonder tot Indermayoe, jongst in den menschenroof mede nae Bantam gevoert ende nu weder vandaer gecomen, relateerde dat hy 20 rd[s] lostgelt had moeten betalen ende dat den sabandaer Anga Pradana eyndelyck mede losgelaten was, om voortaen op Cheribon als een slaeff en onderdaen van den jongen Bantamsen Sulthan te moeten woonen, en wierden wyders onder de Bantamse ingesetenen veel beuselachtige praatjes gedivulgeert, die niet waerdich syn alhier te noteren;

dese wiert overgesonden per de chialoup de Orangieboom met 9 impotente militairen, ende alsnu geëyscht verscheyde medicamenten ende eenich schryftuych.

Des avonts is door d'E. Does, burgercoopman ende weesmeester binnen deser stede, aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens vertoont seker briefken, door den Deenschen agent, d'heer Joan Jochim Pauly, in dato 15/25 deser uyt Bantam aen hem geschreven, onder anderen behelsende, dat den ouden Bantamsen Conincq zyn zoon den jongen Sulthan hebbende voorgehouden, dat het jegenwoordich de rechte tyt was om Batavia te beoorlogen, als zullende daerdoor Troenejaja ontsett, Cheribon behouden, Sammadangh ende de daeromher gelegen landen t'ondergebracht ende zy dusdoende beheerschers ende dominateurs van de Mattaram connen werden, met byvoeginge dat hy derhalven in alleryl 10000 crygers aen de marsch diende te helpen om dit werck byderhandt te nemen ende uyt te voeren, dewyl oock de Engelsen cruyt, loot ende andere oorlochsmunitien genoech in voorraet hadden om haer daermede te adsisteren, soo soude door geciteerde jongen Vorst daerop in antwoort zyn (1) gedient, dat den oorloch lichtelyck aengevangen, maer beswaerlyck weder geëyndicht conde werden, ende dat hy niet con sien, wat voordeel daerby voor Bantam te behaelen soude zyn; dat hy oocq niet genegen was, soo vroech ende in het begin van syn regeringe tot den oorloch te treden, ende dat zyn vader den ouden Sulthan hem eerst in handen diende te stellen alle zyn contanten benevens de incomsten ende thollen van Bantam, wanneer hy sich nader soude verclaeren; maer ingevalle zyn vader echter verstont tot den oorloch te comen, dat hy sich selfs dan weder nae Bantam gelieffde te begeven ende de regeringe over te nemen, alswanneer hy doen conde wat hem gelieffde; op alle hetwelcke door den ouden Vorst niet anders soude wesen gerepliceert dan: condati Sultan Anum, Bantam diaponje, willende sooveel betekenen als: 't is uw geliefte Sultan Anum, want Bantam is uw, ende waermede den oorlochsucht van gemelte ouden Sulthan affgelecht ende voor dees tyt uyt den sin gestelt off tenminsten opgeschort was, hebbende bevoorens eenige voornaeme grooten seer yverich besich geweest om uyt twee buffelshoornen, in de lucht aldaer gesien, een seker of waer teken van den op- off ondergangh van Bantam te willen soecken off voorseggen.

27 d°. Ontrent den middach verschynt te deser rheede direct van Masulipatnam het schip 't Huys te Merwede, medebrengende een missive, door d'E. Willem

---

(1) Er staat: *zy*.

Hartzinck en Joannes Huysman in dato 7 October aen Haar Ed. geschreven, in sich behelsende den tamelycken goeden toestant derwaertsover en wyders dat den pachter van het dorp Palicol d'onse ontrent de spyckermaackery wel eenige moeyten mochten comen aen te doen, waerinne men nae vermogen soude trachten te voorsien, gelyck dat en den verderen inhout by het aencomende briefboeck nader zy te beoogen, bestaende wyders de Masulipatnamse ladinge van gemelte bodem in:

375 packen lywaten;
5 packen monstercleeden;
100 lasten Sadrangapatnamse rys;
70000 ℔ lacq op de stockjens;
15696 ℔ lycqgaern;
11092 ℔ cabelgaern;
2034 ponden zeylgaern;
14160 ℔ huytspyckers;
9220 ℔ hoepysers etc., tesamen bedragende (¹) een capitael van ƒ 182601:3:7.

In 't vallen van den avont wert alhier door seker sergeant der Balyers te lande over Tanjongpoura benevens een geleytbriefken van den lieutenant Hendrick van den Eeden, gedachtekent twee dagen verleden doch van geen noterenswaerdigen inhout, oocq noch een briefken aengebracht, door d'E. capiteynen Hartzinck en Joncker dato 24 deser uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, eenelyck behelsende hetgene volcht:

den lieutenand Willem Taelbeeck was eyndelyck op Goedoegoedoe verscheenen met maer 23 Nederlandse ende 2 inlandtse soldaten, zynde door den regen en moeyelycken wech ten meerendeele affgemat ende het resterende volcq mits onbequaemheyt tot den marsch op Tanjongpoura blyven leggen;

den belooffden rys wiert door de Javanen alsnoch niet te voorschyn gebracht, jae selfs sooveel niet tot dagelycx voetsel, zynde de rest die men noch in voorraet hadde al onder 't volcq uytgedeelt om drie dagen te strecken, ende was onder de Balyers gansch niet te crygen, als hebbende de Javanen haer altyt uyt het groot ontsach dat se voor hun hadden moeten spysigen, sulcx men, soo de Javanen geen rys wisten te verschaffen, welhaest genootsaeckt soude wesen weder nae Tanjongpoura aff te sacken, om aldaer dan voorts Haer Ed. nader ordre aff te wachten;

op den 21 deser had men eenige Javanen ende Balyers nae Intchiassem aff laten gaen op hoope aldaer wat nader bescheyt van het gedoente der Bantammers te erlangen, doch waeren se tot noch niet teruchgecomen ende durffde men dese niet langer nae haer wedercomste ophouden, om Haer Ed. niet onkundich te laten blyven der slechte gestalte van ons volcq op Goedoegoedoe.

Desen avont becomen wy noch per een mardyckervaertuych van Tegael een brief, in dato 21 deser maendt door onse residenten Thomas Grimmel ende Aernout Grevinck aen Haer Ed. geschreven, luydende als volcht:

(¹) Er staat: *bedragen.*

Haer Ed. missive van den 9 deser maend November was met het schip Tertholen op Tegal aengebracht benevens 300 realen contant en 2 packen tapesarassa blomwercq, nae welckers overgifte die bodem aenstonts nae Japare voortgeschict was en nae tytsgelegentheyt met vervarssinge voorsien;

achtervolgens Haer Ed. ordre had men de Javaense regenten gewaerschout voor de Bantammers alomme wel op hoede te wesen, ende meteenen oocq ernstich aengemaent, dat se wat meer devoir behoorde te doen om de pagger, tot haer eygen versekeringe aldaer gelecht, te helpen verstercken ende in postuyr van defentie te brengen mitsgaders oocq Comp^s volcq met behoorlycke levensmiddelen te versorgen, op hetwelcke men door haer weynich antwoort gecregen hadde, schuyvende het den eenen op den anderen, hebbende den gouverneur Sousanbemita [1] de geheele regeringe nae sich getrocken, waerover de regenten Keey Deman Tsitsia Mangala ende Tsitsia Bauwa heftelyck claechde, seggende dat se haer volcq te boschwaertin gesonden hadden om voor de Comp. bamboesen te cappen, ende dat Sousamenita haer de crissen en de parrings had laten affnemen, en off men hem welschoon tot diverse maelen hadden aengemaent om 10 lasten rys tot een waerborch jegen een behoorlycke prys in de pagger te leveren, soo was daervan echter niet gevallen ende oocq mede niet de restitutie ofte overleveringe van de twee bewuste moordenaers, die men evenwel naderhandt met soete woorden in de pagger gecregen ende aldaer in de ysers geslooten hadde, alwaer men voornemens was haer wel te bewaeren, om ter gelegener tyt nae Jappara ofte Batavia te zenden benevens een der militairen, die door zyn continuele debauches ende moetwillicheyt veel moeyte aenrechten;

eenige dagen verleden had men de revier van Caeleansa [2] wesen besichtigen, die seer bequaem ende bevaerbaer was gevonden, ende in deselve 7 stucx vaertuygen met rys beladen, zynde op de zyde derselver negorye een bequame plaets om een vasticheytjen op te werpen, dat met 10 à 12 mannen conde werden bewaert, maer souw men den vyant aldaer het landen niet wel connen beletten ende oocq niet wel [3] die rivier met geladen vaertuygen soo hooch connen opvaeren, dat se Tegael van achteren te lande soude connen bespringen;

van Jappara waeren op Tegal drie affgesanten van Keey Carta Soeta verscheenen, seggende dat deselve door den Sousouhounangh in plaets van den overleden Keey Mandaraka was gestelt, ende dat se van hem ordre hadden om den sabandaer Marta Jaja en Sipta Wangza nae Japara te geleyden om haer tolgelden op te brengen, werwaerts oock op mosten comen Sumabrata ende Sibta Naya, die hun aldaer onthouden hadden zedert dat se van Bantam teruchgecomen waeren, om voor den Sousouhounangh de verlaten huysvrouw van zyn broeder Zingasary te haelen;

het gesantschap, door den gouverneur van Paccalongan, Keey Angabei Soura, aen den Maccassaer Mamaroet gedaen, was vruchteloos uytgevallen, omdat den lafhertigen gouverneur van Brebes, Martalaya, toen gemelte gesanten op zyn post tot Paganoangh quamen, deselve opgehouden hadden, sonder te willen gedoogen

---

[1] Dit zal dezelfde zijn die hierboven p. 206 heet: *Bagus Soubannita* en p. 546: *Soebanoemita.*

[2] Denkelijk *Kali Gangsa,* wat bewesten Tegal.

[3] Misschien zou beter zijn: *ende die oocq wel,* of *ende oocq wel.*

dat se nae Mamaroet voorttrocken, met dewelcke misschien anderssints het contract, voor desen met geciteerde gouverneur van Paccalongan aengegaen, vernieuwt soude hebben connen werden, en waermede die Maccassaer ende de zyne dan oocq aen de zyde des Sousouhounangs overgecomen soude zyn, dewelcke nu volgens 't gemene seggen nae Craoan vertrocken was;

op den 20 November voor Tegal verschenen wesende een van de twee vaertuygen, den jongen Sulthan tot Bantam toebehoorende, die met Haer Ed. pascedul waeren voorsien om aldaer haer amphioen te mogen verhandelen, soo had men den nachoda vrundelyck bejegent ende deselve nae het verthoonen van zyn pas gelicentieert in de negorye te mogen gaen, hem medegevende, onder pretext tot zyner bescherminge om van d'inwoonders geen overlast te lyden, 2 inlandtse zoldaten, waervan den eenen de Javaense tale grondich verstont; desen nachoda dan ten huyse van den sabandaer Sipta Wangza zynde, wierd door denselven een wonderlycken praat uytgeslagen, bestaende hierin, dat zy expres door den jongen Sulthan van Bantam onder deckmantel van amphioen te vercoopen affgesonden waeren, om de ingesetenen langs de cust van Java voor haer ruïne en verderff te waerschouwen, vermits zynen heer voor vast voorgenomen hadde de Hollanders van geheel Java te verdryven, tot hetwelcke albereyts alles veerdich ende gereetgemaect was; op hetwelcke door gemelte sabandaer wiert geantwoort, dat hy dat gaerne soude sien, gemerct de Hollanders al de Javanen tot slaven sochten te maacken, daer byvoegende, dat hy nu niet een stuyver conde winnen, dat hy arm ende beroyt mitsgaders dat den sabandaer Marta Jaja boven hem over de thollen gestelt was, met versoeck, dat gemelte nachodo als het werck soude aengaen hem geliefde te waerschouwen, alswanneer hy met zyn volck mede toevallen soude ensoovoorts, om de besettelinge in de pagger te overrompelen, nae welcke samenspraeck zy dan weder met een bly gelaat van den anderen gescheyden waeren ende gemelte vaertuych tot noch in de revier blyven leggen, 't welck men tot niet verre van de pagger een plaets hadde aengewesen, om op haer doen en laten te beter te connen waken;

oocq waeren aldaer met twee groote vaertuygen van Jappare verschenen de Bougise Arous Tanete en Teko, yder met ontrent 40 mannen, die vrundelyck onthaelt wesende, nae Batavia stonden voort te gaen;

de tapesarasses blomwercq conden aldaer werden vercocht het corge tegen 21, de tapesarasses leyderdeenen tot 16, de groote bethilles tot 50, item de leyderdeenen tapesarasses tot 14, gordel- en tapechindos 14, de cleene taepjes 9, de clene tambecaetjes 9 ende de committers leyderdeenen tot 30 rd^{s}.

28 *d*^{o}. Des morgens comen alhier met vyf vaertuygen van Maccassar langs de custe van Java te verschynen de Bougise Arous Tanete, Teco en Cabelange Tayt Siouayongh Boulangh etc. met haer gevolch, bestaende ongevaer uyt vierhondert mannen, zynde alle Bougise bondgenoten van de suite van Zyn Hoocheyt Pallacca.

Ontrent den avont werden ons door de twee provisie-vaertuygen, 19 deser nae Tanjongpoera affgesonden, twee briefkens toegebracht, 't eerste door den lieutenant Hendrick van den Eeden in dato 27 November ende het 2^{e} door de capiteynen

Willem Hartsinck en Joncker een dach tevooren uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed. geschreven, van alsulcken inhout als hieronder volcht, eerst aenvangende met het briefken van den lieutenant Hendrick van den Eeden uyt Tanjongpoera:

op 26 deser waeren onder bewaringe van twee soldaten de twee provisie-vaertuygen van Batavia voor Tanjongpoura verscheenen, die de leefftochten, ammonitien van oorloge, medicamenten etc. wel ingelevert hadden, doch daer was seer weynich plaets om dat goetje behoorlyck te connen bergen etc.

Volght den corten inhout van 't briefken van capiteyn Hartsinck en Joncker voormelt.

Haar Ed. schryven van den 20 courant had men door twee Nederlandtse zoldaten te lande wel ontfangen;

alle de hoofden der Balyers, namentlyck Naya Wangza van Goedoegoedoe, Sacra Jouda van Camakoeningh, Sarentacca, Soura Patty en Soura Jouda van Tsicero, hadden nu drie dagen verleden hare getrouwicheyt ontrent d'E. Comp. plechtelyck op den alcoran beswooren, onder belofte althoos gehoorsaem en getrouw te sullen blyven, oock te dienen waer men haer soude willen gebruycken, over haer roepende, soo se daerin t'eeniger tyt quamen te gebreecken, de straffe van God de Heere om haer ende haere kinderen uyt te roeyen ende te verdelgen, ende souw men nae het affleggen van desen haeren eedt van onderdanicheyt wel eenige van die opperhoofden nae Batavia hebben geschict, maer men had daertoe niet connen goetvinden te treden, omdat men dagelycx Haer Ed. ordre affwachte om 't een off 't ander met haer te ondernemen, ende waerom dan oocq jongst twee gemene Balyers aen Haer Ed. affgeschickt waeren, zynde den eenen den broeder van Naya Wangza ende den anderen van Sacra Jouda, hebbende bevoorens oocq geciteerde Balyers haer met de Javaense opperhooffden ende regenten, die nu en dan al veel overlast van haer geleden hadden, versoent ende onderlingh een nieuwe verbondt van broederschap opgericht ([1]), met belofte om malcanderen voortaen totter doot getrouw te blyven ende gesamentlyck alle de Bantamse off andere vyanden, die mochten toeleggen om d'een off d'ander van hun te beledigen, aff te weeren;

het senden van Crain Bissé met zyn volcq nae Indermayoe, meende de gesamentlycke Balise hoofden, dat ontrent Sammadangh van een seer goede operatie soude zyn, ende dat by zyn verschyninge aldaer alle de Maccassaren hem soude toevallen, ofte dat se tenminsten tegen hem niet soude willen vechten;

volgens bericht soo onthielt sich den Bantamsen Chiliwidara noch op Sammadangh, hebbende den meesten rooff met veele gevangenen nae Pagagadin laten voeren, welcke plaetsen met pallisaden, buyck- en voetangels lustich gesterct ende met verscheyde stucken canon voorsien was, zynde voorts de wegen nae derwaerts door de grooten regen onbruyckbaer ende onbequaem;

tot noch hadden de Javaense hooffden de beloofden rys niet opgebracht,

([1]) Er staat: *opricht*.

't geen d'onse seer verlegen soude maecken ende binnen corte dagen dwingen nae Tanjongpoura aff te trecken.

Des avont laat vertrect vanhier den bottelier Huych Boy weder nae Bantam, medenemende een briefken, door Haer Ed. aen d'Ed. Heeren Majores in 't patria geschreven, om vandaer met het Engelsch schip Barcley Castel over Engeland derwaerts voort te gaan, zynde driedubbelt ende verselt met een cleen geley-briefken aen onsen Bantamsen resident Willem Caeff, alle heden getekent, in substantie behelsende:

dat Haer Ed. met het Engelsch schip Barcley Castel goetgevonden hadden een cleen advysbriefken aen d'Ed. Heeren Majores in 't patria aff te senden, 't welcq hieringeslooten gaet om aen den Engelsen capiteyn overhandicht te werden, met versoecq voor de goede bestellinge sorge te willen dragen ende dat hy daervoor geliefde te nemen een cleen geschenckje van 12 ℔ noten, 6 ℔ foelie ende 8 pont nagelen;

dat de witte calcq ende de stroodoecken ([1]) door den bottelier Huych Boy wel overgebracht zy gewerden;

dat hetgene den resident Caeff wegens de veroveringe van Sammadangh heeft geschreven met de waerheyt schynt overeen te comen, doch die zake echter sulcken last niet sal lyden om dat verlies weder te herstellen, indien op Java's Oostcust maer een goet succes vercregen wert, alswanneer den tyt noch wel eens mochte comen dat den ouden Sulthan tot Bantam wel soude mogen beclagen de waerheyt ([2]), aen den broeder van den Sammadangsen Pangiran Imba Wangza gepleecht en gebruyct;

dat Haer Ed. oocq hebben gelesen 't gene den jongen Conincq syn vader in antwoord soude hebben gegeven op de vrage off hy sich tot den oorloch wilde bereyden off niet, waertoe hy niet genegen scheen soolange de incomsten van Bantam hem niet toegevoecht wierden, zynde bezyden dien alhier door particuliere overgebracht, dat hy om die redenen oocq de Bantamse regeringe wel mochte comen neder te leggen, 't welcq gebeurende, wert vermeynt dat het wel een groote veranderinge conde maken, van welcq een en ander den resident Caeff wert gerecommandeert spoedich advys nae Batavia te senden ende voorts van alles watter passeert ende omgaet, omdat Haer Ed. hun in dees tyt daeraen ten hoochsten gelegen laten.

Heden extraordinaire vergaderinge beleyt ([3]) zynde, is goetgevonden op de ontfangen tydinge van capiteyn Hartzinck soo ([4]) wegens de veroveringh van Sammadangh van de Bantammer als den toedricht der zaken derwaertsover den voorgenomen optocht nae gemelte Samadangh in 't geheel uyt den sin te stellen ende te staecken, als niet dienstich geoordeelt werdende ons vooreerst verder daermede in te laten, sullende den gemelten capiteyn geordonneert werden ([5]), op Goedegoedoe en daerontrent

([1]) Er staat: *stroedoecken.*
([2]) Lees: *wreetheyt.*
([3]) Er staat: *geleyt.*
([4]) Dit woordje is door mij duidelijkheidshalve ingelascht.
([5]) Er staat: *weder.*

goede ordre gestelt hebbende, aenstonts over Tanjongpoura terugge nae Batavia aff te trecken, latende die post met 65 Nederlanders ende 40 inlanders beset en medebrengende eenige der Balyse hoofden om hun ontrent Haer Ed. te verthoonen, uyt dewelcke oocq eenige met haer volcq ontrent de pagger tot Tanjongpoura voormelt wel diende te blyven resideren om by voorvall ende gelegentheyt dienst te doen.

Wyders hebben Haer Ed. nu oocq omme de bequaemheyt ende goede gepresteerde diensten van den coopman Jacobus Couper deselve geadvanceert van 65 tot de qualiteyt van oppercoopman, onder de belooninge van hondert guldens ter maendt.

Soo is oocq meteenen gedelibereert over 's Comp. handel ende verderen ommeslach ten comptoire Palimbangh en Jamby, en dierwegen alsulcx gearresteert als by het resolutieboeck onder den dach van heden omstandich naegelesen can werden.

29 *d*°. In den morgenstont comt alhier van Sumatra's Westcust de fluyt Sparrendam, medebrengende een missive, in dato 11[en] deser maent door d'E. Commandeur Melchior Hurdt mitsgaders den raedt uyt Padangh aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in substantie behelsende den redelycken toestant derwaertsover, ende onder anderen mede, dat de Priamanders hun vrywat beter begonden te comporteren als wel voorheen, hebbende haeren twistziecken ende wrevelmoedigen gouverneur Poety verdreven, zynde nu van haer gepleechde misdaet ende wederhooricheyt vergiffenisse versocht, dat haer oocq gegeven ende vergunt was, onder belofte van hun voortaen civiel, modest ende gehoorsaem te sullen dragen, houdende die van Cottatenga haer mede stil ende gerust, maer socht den geciteerden Poety noch alweder eenich quaet te brouwen, hebbende tot noch niet, soo het schynt, op de belooffde en toegesechde vergiffenis willen gerusten en vertrouwen, schynende middelerwyle die van Paauw oocq weder den oorloch tegens de Padangers onder eenige ongefondeerde pretexten van misnoegen op te willen vatten, daer den Padangsen gouverneur Panglima Radja mede niet ongenegen toe scheen, maer men had deselve gerecommandeert sich gerust te moeten houden om geen nieuwe alteratie ende onrust te verwecken, temeer men genoech met de (¹) oneenicheyt van die van (²) Troesangh, de onrustige Bayongers als andere te stellen hadde, behalven datter onder die van de Boabandhaers en Doablas Cottas oocq eenige beroertens waren ontstaen, zynde wyders voorgementionneerde missive van alsulcken verderen inhout als by het aencomende briefboecq ende 't verbael nader can werden beoocht, ende bestaet de medegebrachte ladinge van de fluyt Sparendam uyt:

600 teylen divers gout;
520650 ℔ peper;
68 ℔ camphur;
273 halve amen clappusoly en eenige andere dingen van minder belangh, met den anderen bedragende *f* 97206 : 16 : 12.

Na de middach verzeylen nae Tanjongpoura drie Comp[s] vaertuygen met 6 lasten rys ende eenige andere nootwendicheden en een briefken, door Haer Ed.

(¹) Er staat: *die*.
(²) Er staat: *hem*.

aen de capiteynen Willem Hartsincq en Joncker mitsgaders oocq aen den lieutenant Hendrick van den Eeden geschreven, luydende in substantie aldus:

dat Haer Ed. uyt het jongste schryven gaerne hebben gesien de Balyers d'E. Comp. toegevallen waeren ende hun getrouwicheyt aen deselve met eeden hadden bevesticht, in hoopen dat zy in haere trouwe oocq sullen connen volharden, ende om hetwelcke te beter te bevorderen, soo werden d'E. Hartsinck mitsgaders oocq den lieutenant van den Eeden mits desen gerecommandeert, die ruwe ende wilde menschen met een sachte hand te leyden ende geen redenen van misnoegen te geven, animerende deselve om met parthye van haer volcq by beurten ontrent onse pagger dienst te doen, voor hetwelcke d'E. Comp. haer oocq niet sal naelaten behoorlyck te beloonen;

dat het oock te wenschen soude zyn door haer de passagien ende wegen boven in 't landt tegens de Bantamse stropers wierden beset gehouden, om alsoo herwaerts ende derwaerts den doortocht dier stroopers te beletten;

dat desen expres wert gesonden om den capiteyn Hartzinck te beveelen den optocht nae Sammadangh te staken, als die door d'onse niet sal mogen werden ondernomen maer wel door de Balyers, soo zy daertoe genegen waeren, om de Kidolese rovers vandaer te verdryven mitsgaders haer den gerooffden buyt aff te setten, die haer mits desen alle door d'E. Comp. dan wert geschoncken uytgenomen het canon, doch indien hun dat te swaar mochte vallen, soo soude het echter voor haer een goeden rooff wesen de 400 Sammadangse vrouwen, die op Pagadin gevangen werden gehouden, vandaer te verlossen, gemerct zy voor deselve van de mans ofte haere vrunden buyten allen twyffel een goet rantsoen soude comen te genieten;

dat dewyle onse militie om geene consideratien in het jegenwoordige regensaysoen een soodanigen marsch mach opgelecht werden, maer hun nootsaeckelyck weder ruste zal dienen bestelt in plaetse van deselve meer aff te matten, mits desen geordonneert wert, op alles goede ordre hebbende gestelt, deselve weder nae Batavia te geleyden, animerende niettemin de Balyers om Sammadangh weder te gaen winnen ofte tenminsten de gevangen vrouwen te verlossen, ende ingevalle onder onse Amboinesen van Joncker 20 à 30 cloecke carels gevonden mochte werden, die lust hadden om onder een goet vaendrich off sergeant mede op te gaen ende het exploict te helpen uytvoeren, soo soude Haer Ed. dat niet ongevallich zyn;

dat dewyle men staat maecte capiteyn Hartzinck mits gebrecq van rys al tot op Tanjongpoura sall affgetrocken zyn, nu derwaerts gesonden werden met drie vaertuygen 6 lasten rys etc., ende met welcke vaertuygen, soodrae deselve sullen wesen ontlast, de siecken en impotenten teruch herwaerts moet comen, geadsisteert met eenige gesonden om by ontmoetinge van eenige rovers deselve te beschermen;

dat wyders in de pagger tot Tanjongpoera dienen te werden gelaten 65 Nederlandtse coppen mitsgaders 35 à 40 van de beste Toepassen, met dewelcke den lieutenant van den Eeden vermeynt machtich genoech te zyn deselve tegen een groote aencomende Javaense macht te connen beschermen, nae hetwelcke dan voorts de capiteynen Hartzincq en Joncker met het overige volcq te lande nae Battavia

overcomen moeten ([1]), indien de tocht nae Sammadangh off Pagadin geen voortganck comt te nemen, eenige der Balyse hooffden medebrengende, doch dewelcke, soo die tocht comt aengevangen te werden, wel alle zullen dienen mede op te gaen, om dan voorts nae verrichter off onverrichter zaacken daervan rapport te connen doen en wyders door Haer Ed. nae merite beloont en beschoncken te werden;

dat het seer quaelyck comt, in de pagger op Tanjongpoura soo weynich ruymte zy om het goet wel te bergen, ende dierhalven goet soudė syn indien de Javanen te bewegen waeren deselve allenskens van buyten wat te vergrooten, tot hetwelcke den lieutenant van den Eeden devoir sal moeten aenwenden.

Alhoewel hiereven boven zy geordonneert, dat de capiteynen Hartzinck en Joncker met de militie weder teruch sullen keeren, soo is desen avont staende de ordinaire vergadertyt by nader overlech goetgevonden, deselve noch eenige dagen op Tanjongpoura off Goedoegoedoe te doen continueren, om door een al te spoedigen vertreck onder de Javanen en Balyers geen nieuwe alteratie te verwecken, middelerwyle tot Tanjongpoura toestellende een bequaeme plaetse tot berginge van de provisien etc.

Wyders is oocq aen d'Heer Ordinary Raed Balthasar Bort opgedragen de beschryvinge van Sumatra's Westcust, Malacca, Palimbangh, Jamby, Andrigiry en Banjermassingh, 't geen zyn E. bereytwillich aengenomen heeft.

Voorts is om redenen ende verscheyde insichten best ende dienstich geacht, Crain Bissé niet nae Indermayoe etc. te laten vertrecken, maer deselve met syn volcq noch vooreerst hier te laten verblyven.

30 *d*°. Des morgens al vroech trecken de militairen, onder d'Heer Majoor Christiaen Poleman nae Java's Oostcust sullende affgaen, door het casteel nae 't boort van de bodems Noortwyck, Westeramstel en Landman, tesamen stercq zynde 342 coppen, de uytgelesentste deses guarnisoens, onder soodanige officieren in vier compagnien verdeelt, als hiervooren op .. deser ([2]) staen uytgedruct ende ternedergestelt.

Desen morgen comen oocq onder geleyde van d'E. sabandhaer Ockerse binnen 't casteel te verschynen de Bougise Arous Teko, Tanete, Cabelange, Taytjou etc. met haer gevolch, eenelyck om ontrent Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens aff te leggen het compliment van begroetinge, 't welcke dan behoorlyck volbracht ende van welged. Zyn Ed[t]. minnelyck ontfangen mitsgaders nae een weynich vertoevens een vrundelycken affscheyt gecregen hebbende, soo begaven se sich wyders tenselven eynde ten huyse van d'E. Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, van dewelcke dan almede genegentlyck ontfangen ende onthaelt wesende, wierden se nae een wyltje verblyvens weder nae de stadt ende haer logiement geconduiseert, in welcker voegen dese hare visite een eynde genomen heeft.

Een weynich tyts voor de middach comt alhier van Tanjongpoura te verschynen een vaertuych met eenige impotente militairen, medebrengende een cleen briefken, door den lieutenandt Hendrick van den Eeden uyt de veltschanse aldaer op gisteren aen Haer Ed. geschreven, in substantie dusdanich luydende:

([1]) In plaats van *moeten* staat er *ende*.

([2]) De datum is in het HS. opengelaten.

dewyl men tot Tanjongpoura niet van behoorlycke medicamenten voorsien was, soo had men op de gegeven ordre van capiteyn Hartsincq goetgevonden, met een der jongst van Batavia gecomen vaertuygen, expres daertoe opgehouden, over te senden 26 impotente militairen die aldaer niet wel tot haer voorige gesontheyt gebracht soude connen werden, zynde middelerwyle van het resterende volcq, die vermits impotentheyt door capiteyn Hartsinck voormelt in de veltschanse gelaten waeren, 26 persoonen weder bequaem geworden tot de marsch, dewelcke men dan oock albereyts nae Goedoegoedoe opgesonden hadde, staende binnen weynich dagen door de resterende, zynde noch 10 persoonen in getal, te werden gevolcht;

tot noch toe de Javanen in haere beloften om een tamelycke quantiteyt rys aff te brengen in gebreecken gebleven zynde, had men goetgevonden een Nederlander ende drie Mardycker de revier van Chebet op te senden om een affvoer van dat nodige graen, 't geen men was bericht op 3 à 4 lasten gereetlach, met alle vermogen te bevorderen, sulcx men verhoopte eerlange uyt verlegentheyt ([1]) gehulpen te sullen werden.

Een weynichie later vertrecken vanhier over land eenige inlanders nae Tanjongpoura, medenemende een cleen briefken, door Haer Ed. aen de capiteynen Willem Hartsinck en Joncker mitsgaders den luytenant Hendrick van den Eeden tot Goedoegoedoe en Tanjongpoura geschreven, in substantie behelsende dat Haer Ed. sich alsnoch zyn refererende aen de ordre, op gisteren by het afgesonden briefken uytgedruct, en dat sooeven alhier met een Comp. vaertuych van Tanjongpoura overgecomen zyn ([2]) 26 impotente militairen, verselt met een cleen briefken van den lieutenant Hendrick van den Eeden, onder anderen dicterende dat binnen weynich dagen 3 à 4 lasten rys van Chebet wierden verwacht, dewelcke dan comende, soo vermeynen Haer Ed. dat men derwaertsover met de van Batavia affgesonden 6 lasten voor een goede wyle van dat noodige graan zal wesen geprovideert, 't geen oocq gerustheyt zal geven, omdat men in desen tyt des zaysoens niet altyt als het de noot wel soude mogen comen te vereysschen de besettelingen aldaer niet nae behoren soude connen versorgen ende seconderen, ende waerom dan oock nodich sal wesen dat alle de provisien in goede achtinge genomen ende behoorlyck gemesnagieert werden;

dat ingevalle de Balyers, gesterct met eenige Amboinesen, de tocht nae Sammadangh ofte Pagagadin mochte hebben ondernomen, de capiteynen Hartsincq en Joncker met haere byhebbende volcq noch wel eenige dagen op Goedoegoedoe ofte Tanjongpoura sullen dienen te vertoeven, immers tenminsten tot soolange totdat de drie provisievaertuygen aldaer overgecomen sullen zyn, nae hetwelcke men dan voorts, indien den voorgeciteerden optocht geen voortganck genomen mochte hebben, wel weder nae Batavia zal vermogen te comen met eenige der Balise hooffden, gelyck albereyts is geordonneert.

Desen naemiddach wert door een inlants vaertuych een cleen briefken

([1]) Er staat: *ver gelegentheyt.*

([2]) Dit woord ontbreekt in het HS.

overgebracht, door den coopman Jacobus Couper mitsgaders den raedt den 24 deser uyt Indermayoe aen Haer Ed. geschreven, dicterende dat den Javaen, Martantack genaemt, nae Ceribon affgesonden om wegens den toestant der zaacken aldaer rapport te brengen, weder teruchgecomen was, relaterende dat den persoon, die van den ouden Bantamsen Sulthan nae derwaerts gesonden was, niet was geweest desselffs zoon Pangiran Pourbaya, maer eenen Naya Witsiana, die de 55 musquets doch de cris des rycx niet medegenomen hadt, zynde zyn last ende ordre geweest, de outste ende jongste der Ceribonse gebroeders met sich nae Bantam te moeten brengen, maer was hem door haer ten antwoordt gegeven dat, indien zy mosten sterven, haer leven liever in haer eygen als een ander landt te willen verliesen, ende ingevalle den Sulthan tot Bantam haer socht te beledigen ende eenich quaet aen te doen, dat zy als wettige Vorsten ende Princen van haer landt hetselve soude trachten te beschermen, jae, al was 't selfs maer met een naelde, want zy wel conden bemercken dat gemelte Sulthan in schyn van haer vruntschap te doen haer landt ende volcq onder zyne heerschappye socht te brengen, gelyck albereyts aen de geweldenaryen ([1]), die zy en haere arme onderdanen van de Bantammers hadden moeten lyden, was comen te blycken, daer ter contrarie de Hollanders op Indermayoe niemandt van haere onderdanen in het geringste hadden vercort, op welcke tydinge d'E. Couper dan goetgevonden hadde, sonder uytstel een briefken aen gemelte Princen te laten afgaen, onder vertrouwen dat deselve van een goede operatie soude zyn, niet twyffelende ofte soude Haer Ed. aengenaem wesen indien by dese gelegentheyt die Vorsten van de Bantamse zyde affgetrocken ende tot d'E. Comp. overgebracht conde werden;

geciteerde Martantacka had tot Cheribon oocq nader bericht erlancht wegens de veroveringe van Sammadangh, dat wel ten meerendeele door den Tommagon Wira ([2]) Angongh Angon, regent tot Bandongh, uyt een opgevatten haet tegen den Pangiran Keey Ranga Gompol, die sich outrent haer vrywat hoochdravende en vermetel ([3]) hadde gedragen, soude wesen uytgevoert, bevindende sich noch jegenwoordich met den Bantammer Darpatjaja en Sara Mangala binnen Sammadang voormelt, hebbende de meestgenoemde ([4]) in het prinsdom Talaga, in 't geberchte gelegen ende onder Cheribon gehoorende, groote insolentie bedreven, 't geen die berchluyden oock ongewroocken ([5]) hadde laten doorgaen, want hadden se eenige Baleyers over 't mishandelen ende schofferen van hare vrouwen in een amock om 't leven gebracht.

In 't vallen van den avont comt alhier weder van Bantam te retourneren den bottelier Huych Boy, medebrengende een briefken, door den resident Willem Caeff op gisteren aen Haer Ed. geschreven, van den volgenden inhout:

nae 't affgaen van 't jongste schryven dato 20 deses waeren ([6]) noch 25 stucken metael canon, van de Bantamse puncten en bolwerken gelicht, nae Turtiasa gebracht,

---

([1]) Er staat: *gewelnaderyen.*
([2]) Er staat: *Nira.*
([3]) Het HS.: *hoochdravende onvermetel.*
([4]) Denkelijk te lezen: *laestgenoemde,* want het marginaal extract spreekt van »Sara Mangala".
([5]) Blijkbaar te lezen: *oock* *n i e t* *ongewroocken.*
([6]) Er staat: *waeren waeren.*

waervan er vier naer Tangerangh stonden te werden gevoert, dat noch voor eenige dagen uytgestelt was op het ontfange schryven van seker Javaen, ingeseten tot Batavia, waerby deselve bekentmaecte dat over weynich dagen noch een cloecke macht van Batavia nae Java's Oostcust affgesteken stont te werden, met verdere belofte, alswanneer dat volcq vertrocken soude zyn, dan voorts de geheele gelegentheyt van Batavia aen den Conincq tot Bantam nader te kennen te sullen geven;

middelerwyle hadt Pangiran Kidol noch 500 mannen met 13 vaertuygen nae Cheribon gesonden om vandaer wyders nae Sammadangh te marcheren, met last ende bevel aen de Princen aldaer, dat se dat volcq in alle gelegentheden souden hebben te adsisteren, onder bedryginge, soo zy haer niet beter ontrent de Bantammers wilde comporteren als se onlangs hadden gedaen, schynende het met de Hollanders te houden, dat se dan souden moeten afwachten wat daervan stont te comen;

eenige dagen verleden waeren dertich vaetjes buscruyt uyt de Engelsche logie nae Turtiasa vervoert met 1000 canoncogels ende was de cruytkelder der Engelsen noch versien met 27000 ponden van die spetie, die mede alle ten dienste van de Bantammers wierden bewaerdt;

den resident had bericht erlanght dat den jongen Conincq tot Bantam, nu onlangs op Turtiasa wesende, op het voorhouden van syn vader den ouden Sulthan, off het jegenwoordich niet den rechten tyt was om een oorloch aen te vangen, soude hebben geantwoordt dat hy die sake stelde in 't believen en 't goetvinden van zyn vader voormelt, met verdere byvoeginge, dat d'Engelsen hem oocq hadden aengesecht dat het nu de beste ende rechte tyt was om Batavia te beoorlogen etc.;

oock was geciteerde resident aangedient, dat den meergenoemden ouden Conincq van seker inlands hooft hier onder ons, welckers naem alhier om reden voorbedachtelyck wert gesecreteert, by een brieff aengemaent was, dat hy den oorloch nu sonder langer uytstel diende te beginnen, onder belofte van zyn volcq geen de minste schade, maer als 't ([1]) op een treffen aenquam ons alle afbreuck toe te brengen;

op Bantam wiert oock gerucht, dat den rebel Troenajaja aen 't hooft der Maccassaeren op Java's Oostcust, Crain Gillisson, een somme van 20000 rd^s soude hebben gegeven, op conditie dat hy zich stil en neutrael soude houden, 't geen dan oocq soodanich by gemelte Gillisson aengenomen zoude zyn;

op den 25^{e}deser maant November waren met een cleen vaertuych op Bantam van Batavia aengecomen 6 Nederlandtse jongens tusschen 14 en 18 jaeren out, die aenstonts in 't paleys by den jongen Coninck gebracht ende op Mahometaensche wyse geschooren waren, en offwelschoon den resident Caeff, soodrae als hem 't selve ter ooren gecomen was, sich by den gemelten Sulthan hadde vervoecht met een vriendelyck versoeck uyt Haer Ed. name, dat hem dese 6 jongens mochten werden overgelevert, soo was daervan niets gevallen, hebbende tot antwoord gecregen, dat hy die volgens haer wet niet weder conde geven maer dat deselve op haer begeeren besneden souden moeten werden, ende tot welcken eynde zy

([1]) Dit woordje ontbreekt in het HS.

albereyts by seker ander Mahometaens geworden Nederlander, zynde een metselaer ([1]), waeren bestelt om in die religie onderwesen te werden, doch wierden se soo naeuw bewaert dat men deselve niet conde te sien noch te spreecken comen;

de verlaten huysvrouw ende namaels weduwe geworden van den overleden Pangiran Singazary, om dewelcke den Sousouhounangh tot verscheyden maelen soo ernstich had versocht, was eyndelyck door den Bantamsen Coninck nae Jappara gesonden;

den jongen Conincq had tot Bantam een beschryvinge van alle de aldaer remorerende Maleyers laten doen, zynde bevonden 1000 man sterck te zyn, die den eedt van getrouwicheyt hebbende gedaen, nu alle met geweer soude werden voorsien;

op Turtiassa en oocq tot Bantam was de groote vergaderinge gehouden, in dewelcke nae veel beradingen goetgevonden was een macht van 3000 mannen ende 60 oorlochsvaertuygen vaerdich te doen maecken, om op de eerste tydinge van Java's Oostcust comende, dat de zaacken van Troenejaja van eenich goet succes zyn, aenstonts langs de gemelte cust af te senden, om alle de plaetsen van Cheribon aff ([2]) tot Jappare toe aff te loopen ende onder de Bantamse heerschappye te brengen, by hetwelcke claerlyck can werden gesien, dat den jongen Sulthan alsoowel als zyn vader, den ouden Conincq, tot den oorloch is geneycht, hoewel hy sich daervan soo vreemt schynt te houden, schynende eenelyck maer te hebben gewacht tot hem de Bantamse incomsten ende domainen in handen gestelt soude wesen, die hy nu hadde gecregen, mits behoudende Pangiran Kidol het opsicht over deselve;

't Engelsch schip Barckley Castel lach gereet om nae Engeland te vertrecken en den anderen bodem, de Anna, soude werden opgehouden tot de maend February des aenstaenden jaers om met deselve de Toncquinse en Tayoanse retouren te connen versenden;

de Portugesen hadden getracht haer scheepjen de St. Rose, laest van Malacca op Bantam verscheenen, aldaer te vercoopen, doch daertoe geen coopluyden connende vinden, soo stont hetselve nu weder met partye coper en spiaulter nae Madras te vertrecken, van welcke plaatse onlangs mede op Bantam gecomen was seker particulier Engels scheepje met 400 packen diverse cleeden;

Haer Ed. briefken, aen de Ed. Heeren Majores in 't vaderland geconsigneert, had men den Engelsen capiteyn van voornoemde Barckley Castel overhandicht, die hetselve hadde aengenomen wel te sullen bestellen, ondertusschen Haer Ed. hertelyck hebbende bedanct voor het geschenckje van specerye.

Des avonts ontrent ten seven uyren comt te deser rhede van 't eylandt Ceylon te verschynen het schip d'Europa, medebrengende twee brieven, d'eerste door den Directeur Frederick Lambertse Bent mitsgaders den raedt in dato 27

([1]) Vermoedelijk dezelfde »getornde metselaer" die vermeld wordt Dagregister 7 Maart 1676 en geen ander dan de welbekende Pangeran Wira Goena alias Hendrik Lucassen Cardeel van Steenwijk, in latere dagen eigenaar van een groot land achter Meester-Cornelis (thans Ragoenan) en vriend van den G.-G. van Riebeeck.

([2]) Er staat: *off*.

Augusto uyt Gamron ende de tweede door d'Heer Gouverneur Rycklof van Goens de Jonge in dato 8 deser loopende maendt November uyt de stadt Colombo, beyde aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in haer bevattende den goeden toestant derwaertsover, gelyck als nader by deselve in 't aencomende briefboecq onder yders quartier can werden gesien, bestaende wyders de ladinge, door gemelte bodem hier aengebracht, in:

1161 balen caneel;
202 packen diverse cleeden;
250005 ℔ gesorteert Europiaens yser;
93745 ℔ platloot;
100 stucx slaven en slavinnen, tesamen met den anderen bedragende een somme van .... ƒ 109185 : 4 : 14.

Desen maendt zyn alhier van verscheyde omleggende plaatsen aengecomen een getal van 111 soo groote als cleene vaertuygen, in 't generael bemant met 586 man, gesamentlyck met den anderen alhier aengebracht hebbende de ondergenoemde coopmanschappen ende waeren, namentlyck:

12 van Tegal met 48 man, 29 5/8 lasten rys, 1000 bossen pady, 2500 bossen zuycker, 450 kistplancken, 300 stucx boa cras:
11 van Samarangh met 50 man, 16 stucx coebeesten, 3 calveren, 1 paert, 5 lasten rys, 23 last zout, 900 kistplancken, 129 potten oly, 80 balcken, 20 corven zuycker, 6200 stucx visch pada, 1100 bossen gomoettouw, 5000 stucx visch caval, 5 picols capock;
4 van Dermayoe met 16 man, 5 1/4 lasten rys en 1 stuyver aen uyen;
11 van Ceribon met 44 man, 7000 stucx visch pada, 64 bossen ayun, 1 picol Javaense anys, 1 last rys, 38 corven zuycker, 33 potten oly, 2000 stucx zuycker, 950 stucx visch pampus, 950 potten en pannen, 500 rysmanden, 130 picols en 20 cattys peper;
13 van Bantam met 52 man, 480000 stucx oude pinang, 6000 stucx oude clappus, 5350 potten en pannen, 500 rysmande, 130 picols en 20 cattys peper, 3700 potten met calcq en 600 stucx visch pada;
8 van Pacalonge met 32 man, 12 stucx coebeesten, 1200 bossen zuycker, 60000 stucx oude pinangh, 16 7/8 lasten rys;
3 van Jappare met 33 man, 10 slaven, 100 kistplancken, 5 lasten zout;
2 van Jamby met 14 man, 8 picols barpuys, 20 sacken linckinsvruchten, 500 bossen rottangs, 88 picols en 10 cattys peper;
1 van Serita met 3 man, 30000 oude pinangh, 600 oude clappus;
1 van Calivongo met 4 man en 800 kistplancken;
7 van Grisse met 28 man, 14 1/4 lasten rys, 5600 stucx zuycker, 30000 stucx oude pinangh, 500 bossen tamerinde, 700 steenbraesems, 3/4 lasten groene cadjangh, 60 hartevellen, 10 p^{ls}. buffelsvlees;
73 stucx vaertuygen, die transportere.

73 stucx vaertuygen per transport.

8 van Banjer met 53 man, $10^{1}/_{4}$ lasten rys, 1650 bossen rottangs, 20 corgie matten, 200 stucx toetoms, $4^{1}/_{2}$ lasten pady, 20000 stucx oude pynangh;

2 van Baly met 36 slavinnen;

1 van Sourebaya met 6 man, 25 lasten rys, 20 corven zuycker, 3 stucx coebeesten, 3 calveren, 6 lasten zout, 15 slaven;

1 van Lassam met 4 man, $2^{1}/_{2}$ lasten rys, 600 stucx zuycker;

1 van Pamanoecan met 4 man en 700 bossen pady;

1 van Baccassy met 4 man en 1 last rys;

4 van Sumbar met 16 man en $8^{1}/_{2}$ lasten rys;

2 van Cayely met 22 man en 5000 bamboesen oly;

2 van Sumor met 8 man en 5 lasten rys;

3 van Terbaya met 11 man, 1 last zout, 4000 stucx pady, 450 kistplancken, 3000 stucx boa cras, 400 potten calcq. 10000 stucx oude pinangh, 400 stucx bandanees;

1 van Siassam met 4 man en $1^{1}/_{2}$ last rys;

2 van Pamalangh met 8 man, $3^{1}/_{4}$ lasten rys;

1 van Sumbawa met 6 man, 1 last rys, 1000 bossen pady;

1 van Borbos met 4 man, 3 lasten rys;

2 van Batangh met 8 man, 2 lasten rys, 6 stucx coebeesten en 150 bossen pady;

2 van Babien met 8 man, 14000 stucx oude pinangh, 500 stucx oude clappus en 4 corgie matten;

1 van Malacca met 6 man, 2000 stucx dammers, 7 p^{l}. gesoute mosseltjes, 1 picol wasch;

1 van Banda met 20 man, 100 velletjes leer;

2 van Maccassar met 34 man, 2 lasten rys, 30 slaven, 14000 manocken tabacq;

samen 111 stucx vaartuygen, dewelcke alhier ter maendt [1] hebben gebracht 't naervolgende:

3700 bossen suycker;
78 corven d°.;
2800 stucx d°.;
24 corgie matten;
2150 bossen rottangs;
2850 d°. pady;
2700 kistplancken;
80 balcken;
7 p^{ls}. gesoute mosseltjes;
2000 dammers;
$4^{1}/_{2}$ lasten padye;

$136^{5}/_{8}$ d°. rys;
6300 potten en pannen;
4100 d°. met calcq;
664000 stucx oude pynangh;
7100 d°. d°. clappus;
100 velletjes leer;
5000 bamboesen met oly;
1 p^{l}. wasch;
400 stucx visch bandanees;
700 d°. steenbraesems;
17800 d°. visch pada;

---

[1] Lees *ter marckt;* vergelijk hierboven pag. 49: *ter merct.*

5000 d°. visch cattall;
950 d°. visch pampus;
5 pls. capocq;
3/4 last groene cadjangh:
36 ds. zout;
162 potten oly;
14000 manocken tabacq;
6400 bossen ajuyn;
1 pl. Javaensen anys;
76 slaven ende slavinnen;
1100 bossen goemotstouw;
500 ds. tamerinde;
37 stucx coebeesten;
6 d°. calveren;
1 paert;
20 sacken linckintsvruchten;
8 pls. harpuys;
200 toetoms;
10 pl. buffelsvleesch;
60 hartevellen;
218 pl. en 30 cattys peper;
50 rysmande;
6000 stucx boa cras.

Waertegen wederomme vanhier in voorgeciteerde maendt nae diverse quartieren zyn vertrocken 90 stucx soo groote als cleene vaertuygen met soodanige waeren ende provisien als hieronder aengewesen wert:

3 na Amboina met 150 rds aen gesorteerde drancken, 221 aen poyerzuycker, 39 aen caasen, 45 aen diverse drinckglasen, 8 aen Suratse zeep, 46 aen Batavise hoeden, 1209 aen gesorteert porceleyn, 80 aen radix China, 200 copere loyangs, 108 aen commen, 230 aen anys, 304 aen swartehechte messen, 28 aen cleene scheertjes, 34 aen divers papier, 15 aen handquitasols, 4 aen handtrottangs, 12 aen copere theeketels, 148 aen getwernde zyde, 7 aen Chinees goutdraet, 39 aen tabacxpypen, 40 aen laxa, 16 aen verscheyde matten, 55 aen copere gommen, 4 aen lege potjes, 24 aen oudt yser, 201 aen ysere pannen, 100 aen thee, 13 aen verlacte bandesen, 8 aen cattoen, 70 aen copere pinanghbeckens, 100 aen benjuin, 14 aen poetziocq, 24 aen lancqwas, 20 aen Chinese cannen, 50 aen copere calcqdoesjes, 13 aen copere lampen, 10 aen copere platte schotels, 4 aen copere candelaers, 25 aen zyde pansies, 25 aen coperdraet, 5 aen roosewater, 2 aen comyn en 20 aen tabacq;
9 nae Samarangh met 620 rds aen gezorteerde cleeden, 15 aen out yser, 600 aen amphioen;
6 nae Grissé met 600 rds aen amphioen, 415 aen diverse cleeden ende 12 aen artal of geele verwe;
1 nae Siassam met 25 rds aen cleeden;
11 nae Cheribon met 450 rds aen verscheyden cleeden ende 6 aen ysere pannen;
8 nae Packalonghen met 490 rds aen gesorteerde cleeden;
4 nae Dermayoe met 155 rds aen cleeden;
1 nae Banda met 15 rds aen witte poeyerzuycker, 50 aen gesorteerde dranck, 30 aen porceleyn, 12 aen Bataviase hoeden, 12 aen cattoene gaern, 24 aen caesen;
2 nae Jappara met 90 rds aen cleden, 20 aen aracq en 6 manocken tobacq;
2 nae Batangh met 80 rds aen cleeden;
47 stucx veertuygen, die transportere.

47 stucx vaartuygen per transport.
4 nae Terbaya met 150 rd• aen cleeden;
2 na Sumor met 157 rd• aen cleeden;
8 nae Tegal met 469 rd• aen diverse cleeden;
3 nae Baly met 153 rd• aen oudt yser, 36 aen commokus, 20 aen cleeden, 30 aen zintocq ende 5 aen comyn;
2 nae Pamalangh met 90 rd• aen cleeden;
1 nae Maccassar met 35 rd• aen gommelacq en 36 aen Bengaelse armozynen;
3 nae Sombaer met 90 rd• aen cleeden;
4 nae Caely met 420 rd• aen gesorteerde cleden;
8 nae Banjer met 110 rd• aen contant ende 250 aen cleden;
3 na Babien met 90 rd• aen cleden;
1 nae Borbas met 80 rd• aen cleeden;
1 nae Lassam met 70 rd• aen cleeden:
1 nae Passir met 230 rd• aen verscheyden cleeden;
1 nae Timor met 20 rd• aen aracq, 24 aen poyersuycker, 11 aen porceleyn, 8 aen Zuratse zeep ende 20 aen Bataviase hoeden;
1 nae Caliwonge met 30 rd• aen cleeden;
samen 90 stucx affgegaene vaertuygen, die in 't generael vanhier hebben gevoert als volcht:

4584 rd• aen diverse gesorteerde cleeden;
192 » aen oudt yser;
1200 » aen amphioen;
12 » aen artal off geele verwe;
207 » aen diverse ysere pannen;
360 » aen witte poyersuycker;
240 » aen gesorteerde drancken;
1250 » aen d°. porceleynen;
78 » aen Bataviase hoeden;
12 » aen cattoene gaeren;
63 » aen caesen;
26 » aen manocken tabacq;
36 » aen cannokus (1);
30 » aen zentocq;
7 » aen commyn;
35 » aen gommelacq;
36 » aen Bengaelse armozynen;
45 » aen diverse drinckglasen;
16 » aen Suratse zeep;
80 » aen radix China;
230 » aen anys;
200 » aen copere loyangs;
108 rd• aen copere commen;
304 » aen swartehechte messen;
28 » aen cleene scheertjes;
34 » aen Hollandts en Chinees papier;
15 » aen handquitazols;
4 » aen handrottangs;
4 » aen copere theeketels;
148 » aen getwernde zyde;
7 » aen Chinees goutdraet;
59 » aen tabaxpypen;
40 » aen laxa;
16 » aen diverse matten;
55 » aen copere gommen;
4 » aen ledige samsoepotjes;
100 » aen thee;
13 » aen verlacte bandesen;
8 » aen cattoen;
70 » aen copere pinangbeckens;
100 » aen benjuyn;
14 » aen poetsiocq;
24 » aen lanckwas;
20 » aen Chinese houte commen;

(1) Zie hierboven pag. 259 noot 2.

50 rd^s aen copere calcqdoesies;
13 » aen copere lampen;
10 » aen copere platte schotels;
4 » aen copere candelaers;
25 » aen syde pansies;
25 rd^s aen cooperdraat;
5 » aen roosewater ende
110 rd^s aen contanten;
samen 10336 rycxdaelders.

Nevens dewelcke vanhier noch drie stucx ledige vaartuygen naar elders zyn vertrocken die eenelyck maer een pascedul hebben medegenomen.

Volgens 't opgeven der dootgravers zyn dese maent alhier overleden ende op de ordinary begraeffplaetsen ter aarde bestelt:

42 Comp^s dienaers;
1 burger;
3 Duytse vrouwen;
1 inlandts man;
3 d^o. vrouwen;
5 Nederlandtse kinderen;
11 inlandtse d^o.;
3 slaven ende slavinnen;
samen..... 69 overledenen.

Daarentegen zyn in de kercken deser stede weder gedoopt:

15 Nederlandtse;
43 inlandtse in de Portugese kerck;
6 d^o. in de Maleytse kerck;
samen...... 64 gedoopte.

Ende zyn oocq in de gemelte kercken getrout:

6 Comp^s dienaers;
3 borgers;
5 Mardyckers;
2 slaven;
samen...... 16 getroude.

Op den 11^e deser zyn door d'E. fiscaal van India Gualter Zeeman aangehaelt ende gevolgelyck verbeurtverclaart:

uyt een Chinese praauw ontrent de hoendermarct:

4 packjes daerin tesamen 9$^1/_2$ corge sarasses;
1 ongemerct packje daerin 25 stucx sarasses;

uyt een Chinese praauw leggende ontrent het dock by de rysmarct:

1 packje gemerct C P △ daerin 30 stucx pelings;

1 packje gemerct C △ P daerin 29 stucx pelings;
2 packjens gemerckt △ daerin tesamen 100 stucx pelings;

door d'heer waterfiscaal Pieter Paauw:

uyt het jacht d'Experiment comende uyt Tonquin:

1 ongemerct packje daerin 15 pelings;
2 packjens gemerckt O b daerin tesamen 30 stucx pelings;
2 packjens gemerct A B daerin tesamen 100 pelings, 1 swarte baas;
1 packje gemerckt △ daerin 50 pelings;
2 packjens gemerct S A daerin tesamen 100 stucx pelings.

Dese maendt is door d'E. fiscaal van India ende gecommitteerde gevisiteert Marinus Marinusse matroos die verdroncken was.

December Anno 1678.

Primo December. Des voormiddachs wert door Zyn Ed[t]. den Heere Gouverneur Generael een collation aengericht tot het affscheytmaal van d'E. Mayor Christiaen Pooleman, gereet ende vaerdich staende om op morgenvroech nae Java's Oostcust te vertrecken, op hetwelcke mede genodich zyn de presente Heeren Raeden van India ende verscheyde andere gequalificeerde, mitsgaders oocq de lieutenants die mede staan te gaen, dewelcke dan ontrent het vallen van den avont, met cost ende dranck wel onthaelt ende vervroolyct, weder nae huys keerde.

Door d'Heere Directeur Generael des morgens vroech in de vergaderinge gebracht zynde de concepten der briefies, nu aen de heer Hurt particulier mitsgaders den raedt staende aff te gaen, en oocq de memorie by forme van instructie voor d'Heer Majoor Christiaen Poleman, omme tot naricht te dienen, soo is nae aendachtige deliberatien goetgevonden, deselve, als nae onse intentie ingestelt zynde, by desen te approberen ende meteenen oocq de gemelte Heer Mayoor Pooleman te qualificeren de nu medegaende particuliere brieven by overlyden van den heere Hurd, die anders zy versocht aldaer in de commissie te willen continueren, te mogen openen ende na de voorige ende jegenwoordige ordres het generale wercq aldaer te beleyden ende te bestieren mitsgaders soo haest mogelyck ten eynde te brengen, niet overschredende de mate van 's Comp. vermogen, om alsoo de aldaer zynde waerdige cryghsmacht ([1]) weder nae Batavia aff te connen voeren, den Sousouhounan Aman Courat Sine Patty Ingalaga op het alderernstichste aenmanende, de zaacken mede daerheenen te moeten dirigeren ende 't welvaeren van zyn volcq en rycq beter te bestieren ende behertigen, off dat het anders niet langer van Haer Ed. off Comp. vermogen zal connen syn hem gestadich opnieuw met soodanige crygsmachten te connen seconderen, maer dat men ter contrarie hem teneynde op zyn eygen wiecken zal moeten laeten dryven.

Dewyl er gerucht wert, dat den Bantamsen Coninck van voornemen zy een besendinge aen voorgemelte Sousouhounangh te doen, buyten twyffel nergens anders om als denselven tot diffidentie ende archwaen ontrent d'E. Comp. op te wecken, soo is mits desen oocq goetgevonden te ordonneren daerop naeuw reguard te nemen

---

([1]) Er staat: *chrysmacht.*

ende alsulcke affgesanten by ontmoetinge in arrest te nemen ende gevanckelyck nae Batavia op te senden, mitsgaders de Bantamse vaertuygen, die derwaertsover met ammonitie van oorloge geattrappeert mochte werden, alle als Kidolese struyckrovers ende openbare vyanden mede te handelen ende, soo 't mogelyck zy, te ruineren.

2 *d°*. Des morgens al vroecht gaet d'Heer Mayoor Poleman, gisterenavont affscheyt gecregen hebbende, nae boort van 't jacht Noortwyck omme daermede in 't geselschap van de fluyten Westeramstel voor Amboina ende de Landman, nae Banda geprojecteert, de reyse over Japare nae Sourebaya voort te setten en sich vandaer dan wyders met het nieuwe secours nae het leger tot Sincal te begeven, in sulcker voegen ende tot soodanigen eynde als hiereven boven op den dach van gisteren uytgedruct zy, medenemende een memorie tot zyn E. naricht en [1] twee briefies, d'eene door Haer Ed. aen de Heer Admirael Anthonio Hurt ende den raedt ende d'andere aen zyn E. particulier, mitsgaders noch een briefie, aen d'E. Cornelis Bartelszen Marchier en raedt tot Jappare geschreven, alle op gisteren geteyckent, van dewelcke den corten inhout van [2] een yder in 't bysonder hierachter wert uytgedruct, eerstelyck aenvangende met de memorie voor de mayoor Poleman voorgeciteert:

dat d'E. Mayoor Poleman terhandt werden gestelt alle soodanige brieven ende advysen als zedert het vertrecq van d'Heer Ordinaris Raedt Anthony Hurdt aen zyn Ed. zyn gesonden ende oocq in 't antwoort ontfangen, om hem tot opmerckinge ende onderrichtinge te dienen;

dat d'E. mayoor op de reyse gerecommandeert wort Jappare ende Rimbangh aen te doen om te vernemen off aldaer yets nootsaeckelycx te verrichten viel en off er oocq eenige advysen te vinden mochten wesen, die aen d'Heer Admirael Hurt diende overgebracht, nae hetwelcke zyn E. dan ten spoedichsten sonder tytversuym de reyse nae Sourebaya dient [3] voort te setten, verdacht wesende dat de haestige verschyninge voor Sourebaya tot bevorderinge van zaacken ten [4] alderhoochste vereyscht, doch echter vermeynt wert dat het evenwel niet zall connen schaden de besettinge voor Toeban en Sidayoe almede eens aen te doen, om de opperhooffden aldaer te gelasten alle Bantamse vaertuygen, die dat uyt sonder onse zeebrieven comen gerencontreert te werden, als Kidolese rovers aen te sien, zynde de schippers der drie bodems, alsnu vertreckende, om te minder tyt te verspillen in 't passeren van Madura's droochte, terhant gestelt een nette caerte, onlangs daervan gemaeckt;

dat over den drooge gecomen wesende eerst de stadt Grissé zal moeten werden aengedaen, om aldaer oocq nae den toedricht der zaacken te vernemen ende voor het volcq eenige ververssinge aen boort te crygen, dewyle aen de onderhoudinge van haer gesontheyt ten hoochsten gelegen zy, gaende dan weder vandaer ten spoedichsten nae Sourebaya, vanwaer dan aenstonts sonder uytstel de brieven, aen d'Heer Admirael Hurdt geconsigneert, aen zyn Ed. voortgesonden zullen dienen

(1) Dit *en* ontbreekt in het HS.
(2) Dit *van* ontbreekt in het HS.
(3) Dit *dient* of iets dergelijks is in de pen gebleven.
(4) Er staat: *item.* Zooals dikwijls beduidt *vereyscht: noodig is.*

te werden, verwachtende daerop weder bescheyt en ordre om sich daernae te mogen reguleren;

dat ingevalle d'Heer Admiraal Hurdt yets menschelycks mochte overcomen wesen, den mayoor Pooleman mits desen wert gequalificeert de geslooten particuliere missive, aen zyn Ed. geconsigneert, te mogen openen, om sich nae de ordres daerin vervatt te mogen richten, onder seker vertrouwen dat zyn E. niet sal nalaten alles aen te leggen 't gunt tot uytvoeringe van saken sal by te brengen wesen, waerop Haer Ed. sich, als van zyn E. goeden yver genoechsaem versekert, gerustelyck verlaten;

dat in het jacht Nieuw Noortwyck zyn affgescheept alsulcke nootwendicheden voor den treyn als nodich geoordeelt zyn, ende waermede wert vermeynt datter niet zal connen mancqueren;

dat indien er eenige artillerye nae boven moet opgevoert, verhoopt wert het dan aen de nodige vaertuygen niet sal comen te gebreecken ende dat men oocq de Sourebayse revier bequamelyck op sal connen comen, alsmede dat de wegen nae Cadiry veylich genoech bevonden sullen werden, 't welcq echter soo niet zynde, sal het de sorge van d'heer mayoor moeten wesen, daerinne ten besten doenlyck te voorsien;

dat de twee medegaende fluytschepen Westeramstel ende de Landtman, voor Amboina ende Banda met rys affgeladen en geprojecteert, soolange voor Sourebaya aengehouden zullen dienen totdat de nodige advysen, die Haer Ed. voornemens zyn binnen weynich dagen nae beyde voormelte gouvernementen aff te senden, van Batavia daer aengebracht sullen zyn, mogende deselve in allen gevalle niet werden voortgesonden sonder daertoe van d'Heer Admirael Hurdt ordre te hebben erlanght, om te weten off er eenige militie nae die provintie noch mede affgesonden soude connen werden;

dat Haer Ed. niet hebben goetgedacht in desen eenige persoonen tot raden op de reyse te nomineren, maer dat evenwel dient geweten, ingevalle het nodich mochte wesen eenige beraetslagingen te houden, soo het voor Jappare moet geschieden, in rade sullen compareren den oppercoopman Bartelszen ende den capiteyn Jan Albert Sloot ende dan voorts den p[len]. capiteyn Tielman van Ewyck, de schippers van Noortwycq, de Landtman en Westeramstel, mitsgaders den luytenant Jan de Ruyter, en soo het voor ([1]) Sourebaya nodich waer, zal den coopman Jan de Harde de rangh naest d'E. majoor dienen gedefereert ende den lieutenandt Nicolaes Feyt naest den schipper van Westeramstel ende dan voorts den lieutenand de Ruyter.

Volght eerstelyck nu den inhout van de gemene missive aen d'heer Hurdt en raat voormelt:

dat Haer Ed. praeadvys op 22 November per de chialoup de Nachtegael driedubbelt aen de heer Hurdt is affgegaen over Jappare, Rimbangh en Sourabaya;

([1]) Er staat: *voor het.*

dat Haer Ed. willen vertrouwen, dat d'Heer Admirael Hurdt voor ontfangh deses al bequaem zal zyn geweest, soodanige ordres ter (¹) ontfanginge van het nieuwe recreut te stellen als nodich sullen zyn geweest, hebbende Haer Ed. niet dienstich geacht in desen te expresseren de swaricheden, die ontrent het affsteken van dese adsistentie ende 't ontblooten van 't Batavias guarnisoen etc. in opmerckinge ende consideratie hebben moeten comen, als wel versekert wesende dat d'Heer Admirael Hurdt dieselve wel sal weten te beseffen (²), zynde ten naeuwsten reflectie genomen op de ongelegentheyt, waerin 's Comp. crychsmacht ginder op Sincal etc. door zieckte als anderssints in soude mogen comen te vervallen, ende waerom oocq al in deliberatie is gelecht geweest, off het niet beter soude zyn dat men, mits de cleene devoiren van den Sousouhounangh benevens de slechte bewapentheyt van zyn volcq als anders, sich soodrae mogelyck van desen oorloch te ontrecken (³), op de gevoechlyckste wyse het volcq weder aff te leyden ende voor 's Compᵉ eygen interest zorge te dragen, temeer indien de zaacken zedert de laeste advysen noch eenigermaten verslimmert en verergert mochte wesen, ende de Maccassaren onaengesien haer goet samblant, ontrent den coopman Bastincq gethoont, haer hooft weder andersom gewent hadden, gelyck dat naderhant by seker briefken door den coopman Jan de Harde uyt Sourebaya aen den raed op Jappare scheen te blycken; dat men selfs al beducht was off Sourebaya door haer niet wel besprongen soude mogen werden, ende dan noch behalven dit alles de geruchte vereeniging van den Prince Pougar met Cadjorangh, hoewel echter dat laeste niet seer geloofflyck zy, doch dat daerom Haer Ed. echter dese alleguatien alhier niet laten invloeyen, om daerdoor d'Heere Admirael Hurdt ende zyn byhebbende brave officieren te intimideren, maer eenelyck om tot rescriptie op de vandaer ontfangen advysen te dienen, aengesien Haer Ed. verhoopen dat met de adsistentie der Bougisen de saecke all lange een beter aensien sullen hebben gecregen, in 't minste niet buyten hoope stellende om het werck tot een goet eynde te sien brengen, doch echter met meninge, soo evenwel de zaacken buyten verwachte goede uytslach waere gebleven, ende oocq selfs geen apparentie gesien om met het nu overgaende recreut een cort, gewenscht en reputatieus succes te bereycken, dat in sulcken gevalle het uyttersten ingeenendeele sal mogen werden gewaecht, als verclarende Haer Ed. niet (⁴) vermogens te zyn yets meer by te setten, ende waerom d'Heer Mayoor Poleman oocq schriftelyck is aenbevoolen, met de macht soolange op Sourebaya te moeten vertoeven totdat zyn E. wegens den toedracht der zaacken voor Cadiry bericht ende van de heer Hurd ordre zal hebben erlanght, om soodoende alles met de meeste voorsichticheyt aen te leggen, evenwel Haer Ed. niet voornemens zynde

---

(¹) Er staat: *te*.

(²) Het HS.: *becheffen*.

(³) Blijkbaar is tengevolge van de vrij lange tusschenkomende bepaling het grammaticaal verband van den volzin, zooals dat dikwijls gebeurt, uit het oog verloren; vergelijk bijvb. daareven regel 8: *waerin* .. *in* en hierbeneden p. 716 regel 18, waar de volzin door schrapping van *'t welcq* correct zou worden; p. 717 regel 21 eerst *hun* en dan nog eens *sich*.

(⁴) Er staat: *niets*.

hiermede de gelimiteerde ([1]) ordre, d'heer Hurdt terhandt gestelt, te bepaelen ofte te limiteren, gemerct men vooralsnoch sich op de voorsichtige ende dappere conduicte van de heer Hurdt ten vollen zyn ([2]) verlatende;

dat nochtans de gesteltheyt van 's Comp. presente wesen Haer Ed. hebben bewogen mits desen te recommanderen omme, indien Cadiry verovert, Troenejaja verslagen ofte gevangen quame te werden, off wel dat hy, op het erchste genomen, ontvluchte, echter de zaacken niet verder te pousseren als nae rype deliberatie geoordeelt sal werden sonder merckelyck gevaer te connen geschieden, staet maeckende dat de waerdige Oosterse provintien niet ongerecreuteert zullen mogen blyven, die, soo de zaacken maer wat voorspoedich quamen te gaen, als seer benodicht yder wel met 50 à 60 coppen vooraff soude dienen te werden voorsien;

dat het nieuwe recreut nu affgaende bestaet in 328 wackere blancke militairen ende 14 inlanders, onder behoorlycke officieren in vier comp. verdeelt;

dat d'heer mayoor op zyn verschyninge in 't leger in rangh sal volgen als tweede persoon van de commissie naest d'heer Hurd, onvermindert nochtans 't respect ende aensien van den commandeur S^t^. Martin;

dat bezyden de militairen noch mede gaen twee goede smits, een constapel ende twee vuyrwerckers, wel geinstrueert om met de mortieren om te gaen;

dat indien de zaacken maer ontrent Troenejaja van een redelycken uytslach comen te werden, het wercq sich dan voorts ontrent Crain Gillisson ende Pougar wel sal comen te schicken, als gemeent werdende dat zy eenelyck haer ooch zyn houdende hoedanich 't met ([3]) Troenejaja comt aff te loopen, gelyck den pruylende Bantammer almede doet, schynende nu den jongen soowel als den ouden Sulthan beyde te inclineren om d'E. Comp. den oorloch aen te doen ende haer vermogen soodoende sooverre uyt te breyden als haer mogelyck zal wesen, waerontrent zy door de gereetheyt van hare vaertuygen op d'E. Comp. geen cleene advantagie hebben, pogende nu almede den Sousouhounangh door het oversenden van Singasari's ([4]) weduwe wat te carresseren, en ofwelschoon door den resident Caeff by zyn schryven wert gesecht dat die vrouw nae Japara stont te werden geschict, soo geloven echter Haer Ed., dat se haer door de Bantamse gesanten selfs aen den gemelten Sousouhounangh sullen trachten over te leveren, om alsoo meteenen middel te vinden hem wegens Comp. oprechten handel een quaden indruck te geven, gelyck zy de regenten tot Tegal oocq all hebben gedaen ende noch dagelycx ontrent den Prince Pougar mede in 't wercq stellende zyn, dat noch vooreerst niet wel voor te comen zal wesen als door een goet succes van zaacken, daer voor de Comp. ende het gemene beste seer veel aen gelegen is;

dat het dierhalven nodich sal zyn, de boven aengeroerde Bantamse gesanten g'attrappeert werdende aen te haelen ende gevanckelyck nae Batavia op te senden met communicatie van den Sousouhounangh, die men oordeelt dat in de presente

([1]) Lees: *ongelimiteerde*. Vergelijk hierboven p. 394.
([2]) Lees: *zij*.
([3]) Er staat: *hoedanich met 't*.
([4]) Er staat: *Singasans*.

tyden sich met dat volckje, die niet anders als voor zyn openbare vyanden moeten werden aengesien, sich niet en behoorde in te laten, deselve wat ernstich vermanende dat hy zyn zaacken voortaen beter ter herten diende te nemen, met byvoeginge dat het de Comp. niet altyt kan gelegen comen, hem met nieuwe machten te adsisteren, 't verdere dat ([1]) hy, van syn voornaemste vyant Troenejaja ontslagen wesende, voorts op zyn eygen vinnen meest moeten dryven, ende dat hy dierhalven oocq geen moeyten dient te sparen om synen broeder Pougaer door goede inductien te gewinnen en zyn groot wantrouwen tegen denselven, hoewel niet sonder reden opgevat, wat in te binden en te verminderen, mitsgaders voorts sich soodanich te comporteren als hem door d'Heer Admirael Hurdt sal comen geraden te werden; dat men anders doende de hant van hem sal comen aff te trecken;

dat uyt de overgaende briefies middelerwyle zal blycken het affloopen van Sammadangh door de Bantammers, welckers herstellingh goetgevonden zy om verscheyden redenen tot beter gelegentheyt uyt te stellen etc.;

dat Haer Ed. nae Jappare hebben geordonneert het jacht Terthoolen, tot overhalinge der Bougisen derwaerts geschict, weder teruch nae Batavia te senden, en soo daernevens conde werden gevoecht de jachjens Orangje en Snaauw, soo souden deselve almede in het cruyssende vaerwater hieromher wel te stade comen;

dat Haer Ed. niet ondienstich hebben geacht, 't een en 't ander in desen wat omstandich aen te roeren, omdat d'Heer Admirael Hurdt daernae zyne mesures mochte nemen, andermael vernieuwende de recommandatie om na de veroveringe van Cadiry niet verder te gaen als sonder 't minste gevaer sal connen geschieden, considererende hoe waerdich ende costelyck 's Comp[s] militie jegenwoordich gehouden dient te werden.

Volght den inhout van het particulier briefken aan de heer Hurdt voormeldt:

dat Haer Ed. om verscheyde gewichtige redenen niet hebben connen stillestaen d'Heer Admirael Anthonio Hurdt op het alderserieuste te versoecken om op Java's Oostcust tot bevorderinge ende uytvoeringe van het onderhandtse wercq, zoo het zyn Ed. dispositie en lichamelycke gesontheyt eenichsints zall toelaten, te willen continueren, tot hetwelcke Haer Ed. oocq sustineren zyn Ed. te eerder bewogen sal werden, siende de liberale uytsettinge, die nu soo van volcq als alle andere nootwendicheden wert gedaen;

dat indien tegen Haer Ed. hoope d'heere Hurt yets menschelycks mocht overgecomen zyn, oftewel soodanich gestelt conde wesen dat door debiliteyt niet vermogens waere 't wercq te blyven bywoonen, d'Heer Mayoor Poleman in sulcken gevalle goetgevonden zy de commissie, op den heere Hurt gedecerneert, te doen overnemen, omme als velt- ende crychsoverste ingevolge van de ordres dienaengaende gegeven de zaecke te beleyden en uyt te voeren, voor hetwelcke syn E. oock by ydereen in sulcken cas dan aengenomen, erkent ende gehoorsaamt zal moeten werden;

([1]) Men krijgt een goeden zin als men deze drie woorden vervangt door: *sullende*.

dat alhoewel den commandeur S[t]. Martin door dese tusschencomste van gemelte Heer Majoor Poleman een plaetse comt te verschuyven ende teruch te treden, echter verstaen zy, deselve sal werden gehouden in 't selve respect ende aensien als tevooren, becleedende by continuatie van den heere Hurd de derde plaetse ende by zyn Ed. vertreck ofte opcomste de tweede, doch dat, dewyle eenige tyt herwaerts tusschen beyde dese wackere crychsluyden, d'E. Poleman en S[t]. Martin, een querel zy ontstaen dat misschien tot noch toe niet verstorven mochte zyn, Haer Ed. dierhalven goetgevonden hebben d'heere Hurd te qualificeren, soo het de zaacke mocht vereysschen, d'E. Commandeur S[t]. Martin liever in behoorlyck fatsoen ende eere nae Batavia te licentieren, soo zyn E. daerom mochte comen te versoecken, hebbende middelerwyle d'E. Majoor Pooleman belofte gedaen van die zake niet te sullen reppen, 't gunt van d'E. S[t]. Martin oock soodanich wert verwacht, ende waerom Haer Ed. seer gaerne souden sien dat zy beyde door tusschencomste van de heer Hurd wederom in voorige confidentie en vruntschap herstelt conde werden en assopieerden etc.;

dat Haer Ed. eyndelyck alsnoch recommanderen allerhande voorsichticheyt te gebruycken ende alles aen te leggen nae de mate van 's Comp[e] vermogen, niet verder gaende als de macht zal connen toereycken.

Volght nu den inhout van het laatste briefken aan den E. Bartelszen en raat tot Japara:

dat de open dubbelde originelen brief, alsnu aen d'Heer Admiraal Hurd afgaende, sal mogen werden gelesen by den oppercoopman Bartelszen, den capiteyn en coopman tot Japare, om dan voorts door de beste wech over landt aen d'heer Hurdt voornoemt gesonden te werden;

dat jegenwoordich hiernevens gesonden wert facture van 't geladene in 't jacht Noortwyck voor den treyn, bedragende ƒ 37742 : 5 : 13, om in de treynsboecken tot Japare behoorlyck aengetrocken te werden;

dat bezyden de kist met medicamenten uyt de goederen op Japare sooveel aen landt zullen werden gelicht als men daer comt te benodigen, mits daerdoor de reyse van de majoor Poleman in 't minste niet werden verlett, welckers ordre men promptelyck by zyn Ed[e]. verschyninge aldaer sal moeten naecomen;

dat voor jegenwoordich de meninge niet en zy, op het jongste schryven, vandaer en Tegael ontfangen, te antwoorden, maer dat sulcx binnen corten staet te geschieden;

dat het jacht Tertholen nae ontfangh deses nae Batavia sal dienen terugge-gesonden ende met hetselve oocq de affgesondenen van Zyn Hoocheyt Radja Palacca, doch deselve genegentheyt toonende om met d'heer majoor nae Sourabaya voort te gaen, zal haer dat wel ingewillicht mogen werden, doch met bekentmaeckinge dat het zal wesen tegen ofte buyten de intentie van haeren Conincq, gemerct de meninge nu niet en is de Bougisen herwaarts te laten comen buyten de ordre van d'Heer Admiraal Hurdt, tot welckers oproepinge zy eenelyck nae de Oost vertrocken zyn, waerop dan diende te werden gelet.

Bestaende wyders de ladinge van bovengeciteerde drie nu affgaende bodems onder de majoor in 't gene hieronder volcht:

4 packen guinees lywaat;
20 vaten vleesch;
40 vaten specq;
44 leggers gesneden aracq;
3 oxhoofden witte brandewyn;
12 halve amen brandewyn;
12 leggers Spaense wyn en secq;
8 vaten Hollandtse boter;
10 potten Bengaelse d°.;
18000 ℔ hart broot ende voort een groote quantiteyt ammonitien van oorloge ende andere nootwendicheden mitsgaders oocq eenige provisien voor d'heer Hurd particulier, tesamen met den anderen costende *f* 37742: 5:13;

in de fluyt Westeramstel voor Amboina:

24000 guldens contant in payement;
200¼ lasten goede Bengaelse rys;
32 packen verscheyde cleeden en voorts parthye provisien en andere nootwendicheden, tesamen bedragende *f* 56694: 5: 8;

idem in de fluyt de Lantman voor Banda:

24000 guldens contant in payement;
200¼ lasten goeden Bengaelsen rys;
83 packen diverse cleeden en voorts (¹) parthye nootlyckheden, tesamen met den anderen bedragende..... *f* 54538:—: 6.

Sulx bedraagt het afgescheepte in beyde de laastgenoemde bodems voor Ambon en Banda tesamen..................... *f* 111232: 5:14.

Op de ordinary vergadertyt door d'E. Heer Willem van Outhoorn in vergaderingh gebracht wesende seker proces crimineel, by den advocaet fiscael van India Mr. Gualter Zeeman geintenteert voor den Achtbaren Raet van Justitie jegens Lasaraja van Bone, Bougis uyt de suite van Syn Hoocheyt Pallacca, wegens 't moetwillige begane moort aen de broeder van zyn lyfheer, edelman van hetselve gevolch, over hetwelcke deselve is gecondemneert om op een cruys gebonden, eerst de rechterhandt affgecapt, ende dan voorts van onderen op geledebraact te werden datter de doot nae volcht, soo is nae aendachtige resumptie van alle stucken goetgevonden, gemelte sententie mits desen te approberen.

Wyders is tot beter suyveringe en beveylinge van de stranden beoosten Batavia ontrent Indermayoe ende daeromher tot een ruggesteun ofte waerborch van onse cleene vaertuygen ende 't volcq aldaer, goetgevonden noch derwaerts te schicken

(¹) Deze twee woorden heeft het HS. dubbel.

het jacht Rammekens ende d'E. Couper meteenen aen te schryven, dat mits den regen ende onbequaemheyt der wegen niet raedsaem wert geoordeelt om eenige landtochten nae Samadangh of daerontrent te doen, maer dat men eenelyck den pagger aldaer, den Bantamsen Bril genaemt, onder den lieutenant van 't prauwenhuys ofte den provisionnelen lieutenant Frederick Pols zal blyven houden besetten ende dat voorts de correspondentie door d'E. Couper met de Cheribonse princen zal werden gecontinueert, deselve van Haer Ed. inclinatie versekerende ende arbeydende om de concepten van de Engelsen, om aldaer een logie te begrypen, nae vermogen vruchteloos te maken, nadien zy voor d'E. Comp. aldaer niet als ten hoochsten schadelyck soude zyn.

3 *d°*. Wert alhier per Javaens vaertuych een briefken aengebracht, op gisteren door den resident Caaff aen den licentmeester Ockerse geschreven, by hetwelcke is te sien dat den resident door den hoffspion bericht was gedaen, hoe eenige Bataviase ingesetenen van Balyers en Javanen met die van Bantam heymelyck souden correspondereu, in voornemen om by opcomste van oorloch haer toe te vallen ende ons alhier een quaden treck te speelen.

4 *d°*. In 't vallen van den avont wert alhier met eens Javaens vaertuych, comende van Indermayoe, een cleen briefken aengebracht, op ultimo der jongst affgeweken maent November door den oppercoopman Jacob Couper mitsgaders den raed aldaer aen Haer Ed. geschreven, eenelyck in sich bevattende dat men van Cheribon tydinge hadde erlanght, dat de Bantamse Balyse stroopers, ten getale van ongevaer 200 coppen op en ontrent Cheribon gecomen wesende, aldaer ongemeenen grooten moetwil ende overlast bedreven, wechrovende alles wat se conden begaen, jae selff tot vrouwen incluys, dreygende de Princen selver mede te willen nemen ende nae Bantam te vervoeren, die daerop dan in eeuvelen moede van haer gegeven hadden veel liever in haer landt en erffdeel te willen sterven als hun derwaerts te laten overbrengen, misschien omdat se wel gissingh conde maecken dat hun door den ouden Conincq aldaer niet veel goets stont aengedaen te werden, hebbende gemelte schelmse stroopers mede geheel uytgeplundert het dorp Lossarie, onder Tagael gehoorende ende naest aen de Cheribonse provincie gelegen; middelerwyle was het fortie op Indermayoe in behoorlycke defentie geraact ende met canon voorsien, doch te beclagen dat de Nederlandtse besettelingen daer dagelycx soo sterck invielen, om dewelcke dan weder nae vermogen te doen reconvaliseren, soo wierden eenige cadjangh off boontjes mitsgaders oocq een weynich Spaens gelt versocht tot opcoop van hoenders ende andere ververssinge.

Des avonts wert ons per seker borgervaertuych een cleen briefken toegebracht, door den resident Thomas Grimel ende Aernout Grevinck uyt Tegal in dato primo deser aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie aldus:

met twee Bantamse vaertuygen was eyndelyck de verlaten huysvrouw van den overleden Pangiran Singasary over Cheribon op Tegaal aengecomen om vandaer voorts nae Jappare voort te gaen, zynde door de regenten aldaer met een tamelycke statie ingehaelt en in het passeren voorby de pagger door d'onse sooveel eer aengedaen als mogelyck was geweest; boven in de negorie gecomen wesende, had den regent

Sitsia Bauwa d'onse laten versoecken dat se met al het volcq eens boven wilde comen, omdat gemelte vrouwe nieuwsgierich was om de Hollanders te sien, 't welcq beleefldelyck geëxcuseert ende den vendrich Grevinck, verzelt met twee soldaten, derwaerts gegaen ende ten huyse van geciteerde Sitsia Bauwa gecomen synde, wiert hy door deselve nae het logiement van voorsz. vrouwe geconduiseert, alwaer hy den gouverneur Keey Maes Soesanemita vondt, die het seer druck hadt om gemelte vendrich voor gesechde vrouwe te doen verschynen, doch daervan toneynde nae een groote wyl vertoevens gansch niet viel, want desen Sousanemita, tot verscheyde maalen over en weder geloopen wesende, had tenlaasten den vendrich tot antwoord gegeven dat hy al het volcq had behooren medegebracht te hebben, 't geen hy belaste dat men des anderen daechs moste doen, seggende men nu wel weder mocht vertrecken, 't welcq gedaen ende weder nae Sitsia Bauwa ten zynen huyse gecomen wesende, had denselven verclaert wel seker te weten dat het niet was het begeeren off versoecq van meergenoemde vrouw om al het volcq te sien, maer dat dit eenelyck door en uyt Sousamenita, die met eenige van zyne aenhangh den voorige nacht met de hooffden van de Bantamse vaertuygen, Keey Nalla Doepraya en Keey Souranata, off, gelyck andere zeyden, Nayanaga, Souradieta en Naya Dieta genaemt, langh en breedt beraatslaacht hadde, was voorgecomen, misschien om ons volck, daertoe cans siende, een quaeden treck te speelen ende alle van cant te helpen etc.

6 d°. Des avonts vertreckt van hier met de fluyt Saxenburgh nae Palimbangh den oppercoopman Jan van Leene om zyn commissie andermael te vervolgen en 's Comp^{s} handel ende verdere zaacken soo aldaer als op Jamby in de behoorlycke en vereyschte staat en stant te stellen, ten welcken eynde dan met deselve overgaet den coopman Egbert van Swenne, om aldaer het opperhooftschap te becleden in plaatse van den ondercoopman Joannes Schilhoorn, die, gelyck hiervooren is gesecht, benevens desselffs tweede zal moeten herwaerts opcomen, medenemende een memorie tot zyn E. naricht mitsgaders oocq een missive aen den Conincq Sulthan Ratoe aldaer, van alsulcken inhout als by het uytgaende briefboecq ende 't verbael onder den dach van heden can werden gesien, bestaende wyders hetgene gemelte bodem derwaerts voert in:

117 packen diverse cleeden, voorts eenige provisien ende oocq parthye houtwercken ende andere materialen tot vernieuwinge van de bouvallige logie etc., tesamen met den anderen costende ƒ 61721 : 8 : 1.

Desen avond vertreckt oock achtervolgens de resolutie, op 2^{e} deser in Rade van India genomen, nae Indermayoe het jacht Rammekens, medenemende een missive door Haer Ed. aen den E. Jacobus Couper mitsgaders den raedt aldaer van dato deser, in sich behelsende:

dat Haer Ed. jongste schryven nae Indermayoe was geweest op 16 November;

dat nu overgesonden wierden de copias aller briefies, zedert die tyt van Bantam ende oocq boven uyt het landt van capiteyn Hartzinck ontfangen etc., om d'E. Couper niet oncondich te houden van helgeen daerontrent was voorgevallen;

dat nu per het jacht Rammekens voor den treyn nae Indermayoe gesonden wierden tot ververssinge ende onderhout der besettelinge:

16 stucx levendige verckens;

2 lasten boontjes;

2 lasten cadjangh;

een doos met medicamenten en 200 realen contant, mitsgaders noch 10 kippen Bengaelse, 40 kippen stroolondt, parthye schroodt, 4 halve amen lampoly en 200 stucx stroomatten voor de vier gontings zeylen te connen maecken;

dat alhoewel Haer Ed. hun alsnu genoechsaem houden bericht, hoedanich den optocht op het gevoechlyckste nae Samadangh soude connen werden ondernomen, echter niet hebben connen goetvinden deselve vooralsnoch om verscheyden redenen voortganck te laten nemen, leggende eenelyck het voornemen om vooreerst de stranden te zuyveren en schoon te houden, sonder ons volcq meer sulcke swaere lanttochten te laten doen, houdende middelerwyle de paggers op Tanjongpoura ende Indermayoe beset;

dat Haer Ed. met verlangen tegemoet sien wat door de Cheribonse Princen op de briefkens, door S^r^. Couper aen haer affgesonden, geantwoordt zal zyn, niet gelovende dat se gemelte brieven weder aen het Bantamse hoff sullen communiceren gelyck zy de brieff, door Haer Ed. met den coopman van Dyck aen haer affgesonden, bevoorens hadden gedaen, ende waerom oocq voor welgedaen wert aengesien dat de gemelte briefjens van d'E. Couper als uyt zyn eygen beweginge, om haer tot haer besten aen te raden, geschreven zyn, gemerct die luyden seer vermetel en hoovaerdich van aerd ende oock ongemeen mistrouwende zyn, gansch geen werck maeckende van hetgeene licht door haer vercregen werdt, weshalven Haer Ed. oocq veel liever souden sien dat zy selver om Comp^s^ protexie quamen versoecken, als dat deselve haer aengeboden behoefde te werden, temeer in desen tyt oock niet voor dienstich can werden aengesien haer die opentlyck te presenteren;

dat de bekruysinge ende schoonhouden der stranden sall moeten geschieden van Craoan aff tot Tegal toe en dat d'E. Couper wel eens op Tegal aen landt sal mogen treden om de suspecte Javaense regenten aldaer, ende voornamentlyck de zoon van den gouverneur, die het meeste gesach in handen heeft, Sousanemita, uyt den naem van Haer Ed. ende haren heer den Sousouhounangh wat ernstich tot haeren plicht aen te manen en deselve te reprocheren over het ongelyck, d'E. Comp· aengedaen in het trouwloos voorgeven evenoff men toelech maecte om des Sousouhounangs landen onder onse macht ende gehoorsaemheyt te brengen, daer ter contrarie haer soo claer comt te blycken des Comp^s^ voornemen niet anders is als uyt een getrouw medelyden, om haeren heer den Sousouhounangh in voorgaende hoocheyt ende zyne lydende onderdanen in ruste te herstellen;

dat de militairen boven het getal, op Indermayoe tot bewaringe van de pagger vereyscht, voorts op de cruyssende bodemtjes zullen werden verdeelt, latende de ziecken ende impotenten nae Batavia teruggecomen;

dat aen den E. Couper en raedt wert overgelaten aen wien geduyrende zyn E. absentie nae Tegal het gesach over de pagger tot Indermayoe zal dienen

gedefereert, 't zy aen den lieutenandt Jochum Michielsen ofte Frederick Pols, sustinerende Haer Ed. den eerstgenoemden mits zyn grondige ervarentheyt derwaerts-over d'E. Couper wel de meeste dienst sal connen doen in de tocht nae Tegal, in welcken gevalle voorts het gesach over de besettinge der schepen den schipper Coster toevertrouwt wert om voorts de stranden tot Craoan toe schoon te houden;

dat indien d'E. Couper by het antwoort, van de Cheribonse princen verwacht, bequame occasie can vinden eens tot Cheribon aen landt te treden, 't selve voor een dienstige zaacke soude werden aengesien, om alsoo te beter ontrent deselve te ondervinden hoedanich zy mochten wesen geneycht en hoeverre men hetselve soude mogen vertrouwen, ingevalle zy Comp. protextie mochten comen te versoecken ende te vercrygen, trachtende middelerwyle oocq onder de handt het concept van de Engelsen om aldaer een logie te begrypen onnut ende vruchteloos te maecken, gemerct haer residentie aldaer niet als tot nadeel van d'E. Comp. soude comen te gedyen;

dat Haer Ed., om d'E. Couper temeer in syn goeden yver op te wecken, deselve mits desen honoreren met de qualiteyt van oppercoopman onder een belooninge van 100 gulden ter maent.

Op de ordinaire vergadertyt door Zyn Ed. d'Heer Gouverneur Generael in Rade van India zynde gebracht een notitie van de stercte van 't guarnisoen mitsgaders de Nederlandtse ende inlandtse burgerye, soo is dienstich ende nodich geacht, in de presente constitutie des tyts de Maleyers, Balyers, Amboinesen, Bandanesen, Boutonders en Javanen, ingesetenen deser stede en jurisdictie, alle van lieutenants, vendrichs ende vier sergeanten te ([1]) versien en te verdeelen in rotten van 100 mannen, om alsoo des te beter van deselve by gelegentheyt te mogen werden gedient.

Ende is oocq, omme de buytenforten by eenich onverwach overvall te beter te connen defenderen, goetgevonden, deselve in plaets van een voortaen te stellen onder twee capiteynen, om door d'eene te werden gecommandeert de posten aen de oostzyde der groote revier, namentlyck Jaccatra, Noortwyck, Zoutelande, ende d'andre die aen de westzyde als Ryswyck, de Vyfhoeck en Zevenhoeck, ende waertoe dan zyn genomineert de capiteynen Willem Hartzinck aen de oost- ende Harman Egbertse aen de westzyde, die oocq yder onder haer district sullen verstrecken tot hoofden over alle de inlanders woonende buyten deser stede, uytgenomen de Mardyckers die sullen blyven sorteren onder den collonel, mits oocq de landdrosten respective tot haer gebruyck sullen behouden yder drie comp[e] Javanen elcq van 100 man.

Voorts is mede noch dienstich ende nodich geacht, d'Heer Extraordinaris Raat Willem van Outhoorn by provisie te nomineren in plaets van de Heer Oudt Ordinary Raedt Pieter van Hoorn tot collonel over de Nederlandtse burgerye, hebbende die functie al eenigen tyt over de inlantse becleedt.

Ende is noch, om te deser rheede voor eenige onverwachte Bantamse attacques

([1]) Dit *te* ontbreekt in het HS. De resolutie zelve zegt: de Maleiers enz. *alle onder vaste hoofden van luytenants* (omtrent dit *van* vergelijk hierboven p. 712 regel 14) *vaandrighs en vier sergeanten in rotten van 100 koppen te verdeelen*; zie overigens hierboven p. 521, 543, 544.

altoos in behoorlyck postuyr van defentie te wesen, dienstich ende nodich geacht, tot gesachhebber over de schepen te verkiesen den vice-commandeur Pieter Martense Wiltvancq, die dagelycx van 't voorvallende aen d'Heer Generael zal rapport doen.

Oock is in plaets van d'Heer Out Ordinary Raedt Pieter van Hoorn welgemelt tot buytenregent van 's Comp. hospitael vercooren d'Heer Extraordinary Raed Joan Camphuys nevens d'Heer Mayoor Christiaen Pooleman, dewelcke dan noch alsnu zyn ([1]) bygevoecht den capiteyn Didloff van der Beecq.

Den gewesen schipper opperstierman Anthony van Doorn, met het schip de Phenix in dienst van Zyn Conincqlycke Majesteyt van Denemarcken als capiteyn aen de Caep de Bon Esperance verschenen, aldaer gelich en op den .. Augusty ([2]) laestleden per Roemerswael herwaerts opgesonden, versocht hebbende nae Bantam te mogen werden gelargeert etc., is mits desen goetgevonden deselve met de desenjaerse retourvloot als passagier nae het vaderlandt aen de Ed. Heeren Mayores over te zenden, om aldaer over zyn zake wyders gedisponeert te werden.

Den advocaet-fiscael van India, meester Gualter Zeeman, versoecq hebbende gedaen om zyn portie te mogen genieten uyt de waerdye van het borgerjacht Hendricus, 't welcq den 20 Augusto laestleden by den Achtbaren Raed van Justitie over 't violeren van zyn pascedul geconfisqueert verclaert, getaxeert zynde op 1800 rd^s, soo is goetgevonden ende verstaen hem daervan te laten genieten $^1/_6$, als gemeynt werdende dat hem soodanigen portie uyt alsulcke confisquatien comt te competeren.

7 d^o. Al wat in den avont wert alhier door eenige soldaten over landt een briefken aengebracht van d'E. capiteynen Willem Hartsinck en Joncker, op eergisteren op Goedoegoedoe aen Haer Ed. geschreven, in substantie behelsende 't geen volcht:

op den 3 deser waeren de Balyers, op den 26 des voorleden maendt van Batavia vertrocken, op Goedoegoedoe verscheenen met haere medegegeven geschenckjens, die men achtervolgens Haer Ed. ordre aen Wiera Soeta, Sacra Jouda ende Wangza Naya hadde overhandicht, waervoor deselve oocq op het aldernedrichste danckbaer waeren, met belofte omme binnen weynich dagen, 't zy gesamentlyck ofte wel een voor een, persoonelyck voor Haer Ed. te verschynen, tot hetwelcq de Javaense hooffden mede seer licht te bewegen soude zyn, wesende deselve nu weder gelargeert om haere negoryen te gaen besichtigen;

off den buyt wel soo groot was, die de Bantamse Balyers op Sammadangh hadden becomen, als den resident Caeff van Bantam hadde overgebrieft, wist men niet, maer daeraen gelegen synde, souw men 't welhaest connen vernemen, middelerwyle seker schynende dat den schoonvader van Sacra Jouda, Tommagon Wira Angon, ende Wira Dedaha uyt een opgevatten haedt ende puyre jalousie, over dat den Pangiran Ranga Gompol eenige meerder authoriteyt hadde willen gebruycken als hem ([3]) wel toequam, gedurich zyn verderff en ondergangh gesocht ende in desen tyt

([1]) Lees: *zy*.
([2]) De datum is in het HS. opengelaten.
([3]) Er staat: *hen*.

haer cans met roven ende stroopen wel waergenomen hadde, zynde oocq het volcq van Sacra Jouda niet verre daervandaen geweest, doch gaff hy voor, deselve eenichlyck derwaerts hadde gesonden om de Bantammers te stuyten, indien se iets op Goedoegoedoe mochten voorhebben, alsoock om de gevangenen te verlossen, dat men soodanich hadt mocten aennemen omdat de voornaemste Javaense hooffden sulcx mede soodanich certificeerde, ende gingh ondertusschen nevens desen over een cleen briefje, van meergeciteerde Tommagon Angong Angongh aen de capiteyn Hartsinck geschreven, versoeckende daerby zyn vee en alle andere smalle coopmanschappen op Tanjongpoera mogen vercoopen, 't geen men hem hadde toegestaen met recommandatie dat hy selver off wel, soo zyn ouderdom het niet wilde toelaten, ymant van zyn voornaemste op Goedoegoedoe wilde laten comen, hebbende nae het voorgeven van zyn schoonzoon Sacra Jouda genegentheyt ([1]) om sich almede in ([2]) 's Comp[e] gehoorsaemheyt en ([3]) protextie te willen begeven, dat een seer goede zake soude syn, als hebbende derwaertsover geen cleen aensien ende ontsach;

wegens eenige nieuwe beweginge der Bantammers wiert jegenwoordich daerontrent niet vernomen, ende stont men nu van Sammadangh, Selincy ende de Maraberis binnen weynich dagen tydinge te ontfangen, hoedanich de zaacken daer mochten wesen gestelt, aengesien nae alle die plaatsen eenige bodens ([4]) om naeukeurich ([5]) te vernemen affgesonden waeren;

eyndelyck had men 2 lasten rys van de revier van Chebet gecregen, ende begonden de Javanen hun in 't afbrengen van die provisie sich vry beter te comporteren als voorheen, by hetwelcke continuerende ende alsoo buyten verlegentheyt raeckende, souw men de post op Goedoegoedoe noch eenige tyt inhouden, of tenminsten totdat ([6]) men met Haer Ed. ordre nader soude wesen voorsien.

Door geciteerde briefbrengers hier mede overgebracht wesende het briefken, van Tommagon Wiera Angong Angongh aen den E. capiteyn Hartzinck geschreven boven geciteert, soo hebben wy niet ondienstich geacht, hetselve alhier te laten influeren en nae gedaene translatie van woorde te woorde dusdanich luydende:

Desen brieff van myn, Tommagon Wira Angong Angong, en comt aen myn broeder den Admirael. Verders schryve icq desen brieff, waermede bekentmaecke dat ick van Sammadang teruch ben gecomen, maer eenige van myne volckeren aldaer verbleven om de cooplieden terecht te helpen ende haer geseyt, dat se de coopmanschappen souden affbrengen nae Tanjongpoura, doch sall vooreerst noch niet connen geschieden, alsoo se van alle plaetsen by den anderen moeten versamelt werden, ende wanneer Sammadangh in ruste ende van de quade menschen verlaten is, hebbe geseyt dat hier en

---

([1]) Er staat: *genegentlyck* doch met afkorting aan het einde.
([2]) Er staat: *aen.*
([3]) Er staat: *in.*
([4]) Er staat: *bodems.* De vorm *bodens* is overeenkomstig het toenmalig taalgebruik.
([5]) Het HS.: *naekeurich.*
([6]) Er staat: *dat.*

daer rysvelden en huysen sullen gemaeckt werden, want daer zyn nu veele arme menschen, die yder zullen doen nae haer vermogen.

9 *d*°. Des morgens al vroech comt alhier van Tanjongpoura teruch een der drie provisievaertuygen met eenige impotente, medebrengende een cleen briefken. door den lieutenandt Hendrick van den Eeden uyt Tanjongpoura op eergisteren aen Haer Ed. geschreven, dienende eenelyck tot geleyde van voormelte siecken, omdat men daer met deselve verlegen was en zy hier beter geaccommodeert soude connen werden.

Ingevolge van het besluyt, op gisteren in Rade van India genomen, is desen voormiddach den vice-commandeur Pieter Martense Wiltvancq door den equipagiemeester Jacob Geus op het schip Nieuw Middelburgh met de vereyschte plechticheyt over de hier ter rhede leggende schepen als oppergesachhebber voorgestelt.

Na de middach comt alhier van Bantam te retourneren den bottelier Huych Boy, medebrengende een missive, door den resident Willem Caeff op gisteren uyt Bantam aen Haer Ed. geschreven, luydende in substantie aldus:

zedert het jongste schryvens waeren twee van de ses Nederlandtse jongens in Comp^e logie verschenen; d'eene, zynde een Nederlander, hadt aenstonts erbarmelyck versocht, alsoo hy tegen zyn wil geschooren was, onder bescherminge te mogen werden genomen, 't welcq den resident Caeff, om desen bloed uyt de clauwen der Mahomethanen ende zyn bederff te redden, deed resolveren hem aenstonts by den Engelschen capiteyn van 't schip Langcastel te bestellen, die aennam hem aen een der schepen in de Straet Sunda cruyssende over te sullen geven, maer den anderen, zynde een Gentenaer van geboorte, was niet te bewegen geweest mede te gaen maer aenstonts weder de logie uytgelopen, comende een weynich tyts daernae met een groote drom Javanen voor de logie te verschynen den affgevallen Nederlandts metselaer om de geciteerde jongens weder te eysschen, doch denselven ten antwoort gegeven wesende, dat se uyt haer eygen beweginge in de logie gecomen ende oocq soodanich weder vertrocken waeren, met aenbiedinge dat hy vryelyck het geheele huys mochte visiteren, soo had hy daerop geantwoord, daertoe van den jongen Conincq geen ordre te hebben. en was alsoo weder zyns weechs gegaen sonder dat den resident naemaels dierwegen verder was gemoeyt;

den bottelier Huych Boy weynich tyts nae zyn wedercomste tot Bantam sich by den jongen Conincq hebbende vervoecht, om uyt Haer Ed. name de voorsz. 6 jongens te reclameren, had hetselve antwoort gecregen als den resident Caaff al bevoorens was gegeven, en geciteerde jongen Vorst wyders discoursgewyse verhaelt dat hem nu wel de peperthollen van Bantam door zyn vader toegevoecht waeren, maer dat Pangiran Kidol verhinderde hem het genot daervan toequam, buyten twyffel door eygen bevell ende begeren van zyn vader, als sonder [1] welckers last gemelte Kidol en Keey 'Aria alles uytrichte dat door haer te wercq wiert gelecht, alleen maer om sich naemaels, soo de saken een verkeerden uytslach

---

[1] Men verwacht: *onder* of: *op*.

quamen te nemen, alles van zyn hals te connen schuyven ende op die Pangirans te wyten ([1]);

de 13 stucx vaertuygen die men hadt gemeynt naer Cheribon waren gesonden, waeren op Pamanoecan aengecomen en hadt het hooft Chiliawadara, aflooper van Samadangh, een voorslach aen den ouden Bantamsen Conincq laten doen, om d'onse geweldelyck op Indermayoe aen te tasten ende vandaer te verdryven;

den Bantamsen Pangiran Abdul Aliem hadt drie vaertuygen nae de Oost gesonden om te roven ende andere insolentien te plegen;

de gesanten, van Cheribon daer weder teruchgecomen wesende ende den Conincq aengedient hebbende dat de 2 Cheribonse Princen, toen haer de geleende musquetten ende 't canon door den Bantamsen Conincq affgevraecht ([2]) wiert, ten antwoord hadde gegeven dat se daerom niet verlegen waeren, gemerct zy haer gerieff by de Hollanders soude connen vinden indien se benodicht mochten zyn, ende dat se wyders oocq niet langer soude connen verdragen ende gedogen dat de Cheribonse inwoonders, haere wettige onderdanen, door ([3]) de Bantammers onder een deckmantel van haer crychsvolcq nae Sammadaugh te senden ([4]) sulcken grooten gewelt en overlast aengedaen wierden, soo soude gemelten ouden Conincq daerop in groote verstoortheyt ten antwoord hebben gedient, dat het niet lange soude duyren off Cheribon soude mede gelyck Sammadangh werden verdurven ende verdestrueert, ende soude de derde ofte jongste der Cheribonse gebroeders, die sich alsnoch op Bantam bevont, geerne weder nae huys keeren, maer hy conde daertoe geen licentie becomen;

het Engelsch vaertuych, op Cheribon hebbende aengeweest, was met 300 picols swarte peper tot Bantam teruggegekeert;

't was seker dat van Batavia 60 Maleyers op Bantam overgecomen waeren onder haeren leytsman annachoda moeda (zynde de broeder van Intche Seliman) die, soo men daer voorgaff, door noch 100 persoonen, soo Javanen, Balyers als andere, stonden te werden gevolcht;

den jongen Conincq hadt een getall van 120 persoonen gehuyrt om eenmael ter weeck in haer groote tempel te bidden dat God de Bougysen en Maccassaren, die tot d'E. Comp. geneycht waeren, haer herten wilden veranderen en tot haer over te doen comen, voor hetwelcke die bidders yder met de waerdye van een schellingh wierde beloont;

den ouden Conincq hadt aen alle de Maccassaeren boven de revier op Pontangh een negorye vergunt, op hetwelcke deselve dan oocq met vrouw en kinderen derwaerts vertrocken waeren, ende was den brusken Kidol besich om een houte schans te leggen tusschen Turtiassa ende Tanara;

van Java's Oostcust waeren brieven op Bantam aengebracht, by dewelcke

([1]) Misschien beter: *werpen.*

([2]) Er staat: *affgevaerdicht.* Zie hierboven p. 684. Taalkundig behoort *door den Conincq* bij *de geleende.*

([3]) Dit *door* ontbreekt in het HS.

([4]) Er staat: *senden en.*

wierde gesecht dat Crain Gillisson, Troenejaja ende den Prince Pougar met den anderen vereenicht soude zyn;

den Conincq van Bantam had eyndelyck mede Crain Cotty, nicht van de Maccasarinne Dain Tima, de schop gegeven, verstooten ende by haer moeye Dain Angro nae Jamby gesonden;

't Engelsch schip de Phenix was van Jamby op Bantam verschenen met 2800 picols peper, staende nu binnen weynich dagen nae Europa te vertrecken:

den resident Caeff was door den hofspion aengedient dat de twee buytenlandtse Coningen........ ([1]) eenige heymelycke correspondentie met den Bantamsen Sulthan onderhoudende waeren, 't welcq evenwel by den geciteerde resident niet wel conde werden gelooft, zynde oocq bezyden dien niet dienstich off nodich geacht, dierwegen in desen eenige breeder extentie te doen.

Op heden door den burger Anthony Criecke uyt 's Gravenhage versoecq gedaen wesende omme als procureur voor de bancken van Justitie deser stede te mogen werden geadmitteert, is hem sulcx geaccordeert ende toegestaen.

By de verclaringen van den equipagiemeester ende eenige gecommitteerde schippers gesien zynde de swacke ende slechte gestalte ende onbequaemheyt van 't schip Zuytpolsbroecq mitsgaders oocq van het jacht de Fortuyn, soo is goetgevonden deselve aen de wal te laten haelen, aff te leggen ende by openbaren afslach te vercoopen.

Oock is goetgevonden ende verstaen, aen de Heer Ordinaris Raedt Balthasar Bort te voldoen sekere wisselbrieff groot 29008 guldens, door d'E. Heer Jeremias van Ray in 't vaderlaudt gepasseert, omme tot vereffeninge ofte verminderinge van de vrachtpenningen, by het gehuyrde fluytschip de Jonas verdient, te strecken.

Noch is dienstich geacht d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman als president van 't Eerwaerdige Collegie van Schepenen ([2]) te qualificeren een pertinente ende nauwe opneminge te laten doen van alle de landeryen buyten deser stede onder het Bataviase district ofte de Jaccatrase jurisdictie, by ofte door wien deselve werden beseten, omme daerby sonder ymants beswaringe te soecken een algemene schattinge tot opmaeckinge, bequaeminge ende onderhoudinge der wegen tot nut ende gerieff van 't algemeyne beste.

Op de tydinge, op gisteren van Bantam ontfangen, dat de stroopers, vandaer door Pangiran Kidol affgeschict, voornemens soude wesen om 's Comp^e fortie off pagger op Indermayoe te overvallen ende aff te loopen mitsgaders onse besettinge vandaer te verdryven, is goetgevonden d'E. Couper daervan ten eersten te laten waerschouwen, alschoon dese uytstroyselen in 't minste niet gelooffbaer off aennemelyck zyn.

10 *d*°. Al laet op den achtermiddach comt hier van Jamby ende Andrigiry weder te keeren het jacht de Batavise Coopman, medebrengende drie brieven, d'eerste door den coopman Joannes van Heeden en den raedt dato 25 November uyt Jamby,

---

([1]) Het HS. laat een open plaats voor de namen; ongetwijfeld worden Radja Palakka en Kraëng Biseï bedoeld.

([2]) Er staat: *Schepepenen*.

de tweede door den boeckhouder Pieter de Jongh in dato 28 October ende de derde door het nieuwe opperhooft, den provisionnelen coopman Joan van Assendelff, beyde laeste ([1]) uyt Andrigiry, aen Haer Ed. geschreven, mitsgaders oocq een briefken door den Conincq aldaer in 't Maleyts, benevens noch een certificatie ofte getuychschrift van den sabandaer ten laste van den boeckhouder de Jonge, provisionnelyck tot Andragiry het opperhooftschap hebbende ([2]) bedient, van dewelcke de translaten hieronder volgen, zynde voorgeciteerde drie brieven van geen sonderlingen inhout ende in het aencomende briefboecq ingeschreven, gelyck aldaer nader can werden gesien, ende luyt voorts het translaet van des Andragirysen Coninex brieffje aldus:

Desen brief uyt een suyvere, oprechte genegentheyt van Paducca Siry Sulthan, die Conincq is van Andragiry, en comt aan den Gouverneur Generaal Rycklоff van Goens en alle de Raden van India, die 't geheele werck in de stadt Batavia regeren, waarover boven- ende benedenwints seer vermaart zyn, alsmede seer befaamt over 't oorlogen soo te lande als te water, ende oock seer stantvastich in 't onderhouden van hare contracten met alle Coningen en groote volckeren.

Verders maeckt Paducca Siry Zulthan aen den Gouverneur Generael Rycklоff van Goens ende alle de Raden van India bekent, alsdat alhier een schip is gecomen, medebrengende een brief ende schenckagie van een p[s]. witt ende een p[s]. swart bafta brotchia, nagelen 3 ℔, 2 ℔ foelye, 3 ℔ notenmuscaet, 3 ℔ caneel, 8 flesjes roosewater, een vaetje buscruyt en 2 vuyrroers en patroontassen, 't geen Paducca Siry Sulthan alles wel heeft ontfangen, ende de meyninge van den Gouverneur Generael uyt de brief, dat de peper ende 't gout op Batavia ende op geen andere plaatsen moet gebracht werden, wel verstaen, doch indien zulcx moet geschieden, zal ons contract, voor desen gemaect, verandert werden, want ons contract staet alleen van peper en van geen gout, maer dat de peper aen geen andere als alleen aen de Comp. moet gelevert werden.

Vorders melt ons contract, dat indien Paducca Siry Sulthan iets te verrichten heeft nae Malacca moet gaen, omdat Malacca dicht by Andrigiry is ende Batavia verre, ende wy connen met onse vaertuygen soo wel niet zeylen als de Hollanders met haere schepen, want Batavia ende Malacca is doch een ende zyn beyde de Gouverneur Generaels ([3]) plaetsen.

Noch staet er in ons contract, dat Malacca, Batavia ende Andrigiry als een plaetse zal zyn, 't geen oocq niet sal veranderen zoolange de son ende maen zal schynen; soodanich is het contract dat wy voor desen hebben gemaeckt.

Verders soo sent Paducca Siry Sulthan met desen brieff aen den Gouverneur Generael van Goens een paerdt ende twee eliphantstanden, 't gene

---

([1]) Er staat: *laest*.

([2]) Er staat: *hebbe*.

([3]) In het HS. ontbreekt de slot- *s*.

Paducca Siry Sulthan versouct den Gouverneur Generael met genegentheyt aen te nemen, want voor dees tyt zyn wy in groote swaricheyt.

Volgt nu het translaatje van het getuychschrifje voorgeciteert:

Oprechte woorden van den Orangcayae sabandaer.

Met dit briefje maecke bekent de maniere ende 't gedoente van den coopman tot Andrigiry; hy is wel in zyn beradinge en gedoente, maer door zyn veel drincken van wyn en aracq, 't gene niet gebruyckelyck is, is hy altyt droncken, waeruyt spruyt zyn quaet gedoente en spreecken. Ick sall eyndigen, want ick heb niet meer te seggen als hetgene geseeht is.

Dit is het teken van den sabandaer tot Andragiry.

Bestaende wyders de ladinge van gemelte Batavise Coopman:

van Andragiry:

5000 contante Mexicaense realen;
95 packen bethilles, aldaer invendibel;
5368 ℔ peper, tesamen met den anderen costende.... ƒ 48749: 5: 2;

van Jamby:

115405 cattys swarte peper, costende................ ƒ 18615: 15:—.
Bedragende tesamen..... .... ƒ 67364: 15: 2.

11 dº. Ontrent drie uyren nae de middach comt alhier over landt van de Maronda te verschynen seker Nederlants soldaet, zynde aldaer, verzelt met drie Javanen, met een canoa van Craoan aengecomen ende door het harde weer ende de holle dyninge der zee genootsaect geweest land te kiesen ende de revier van Maronda binnen te loopen, medebrengende twee briefjens, 't eene door den lieutenant Hendrick van den Eeden dato 9 December ende den anderen door den capiteyn Willem Hartsincq twee dagens tevooren uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed. geschreven, luydende het laestegenoemde in substantie als hieronder zy uytgedruct, zynde het andere van den lieutenant van den Eeden van geen noterenswaerdigen inhout, als hebbende eenelyck maer tot een geleytbriefken gedient:

de Balyers hadden haer bereytwillich gethoont nae Pagagadin en Sammadangh op te trecken, omme de Bantammers vandaer te verdryven ende haer den gerooffden buyt weder te ontjagen ende aff te setten;

den Javaensen ([1]) gouverneur tot Tanjonpoura, Wira Saba, bekentgemaect wesende dat hy den lieutenant van den Eeden de behulpsame hand diende te bieden in ende ontrent het vergrooten van de pagger op Tanjongpoura, soo had hy dat bereytwillich aengenomen ende souw men daertoe eenelyck benodicht wesen om eenich nodich gereetschap ende ander goetje, 't geene men van Batavia moste verwachten;

([1]) Er staat: *Japaersen*; Wira Saba's geslacht echter was uit het Soerabaja'sche.

den tyger had op sekere nacht twee van de wackerste Ambeinesen, d'eene uyt de comp. ([1]) ende d'andere van de wacht affgehaelt, onaengesien tegen deselve wiert opgepast ende gewaackt, hebbende oocq niet connen getroffen werden, schoon met heele chergies vuur op deselve gegeven wiert.

In den aventstont vertrect vanhier nae Indermayoe het hoeckerboot de Quartel, medenemende een briefje, aen den oppercoopman Jacobus Couper mitsgaders den raed geschreven ende sooeven getekent, in sich behelsende:

dat uyt de rapporten, van Cheribon gecomen, schynt te blycken den Bantammer over dat vorstendom een geweldige heerschappye voert ende dat de Princen scrupuleus ende beschroomt zyn om met d'E. Comp. opentlyck te corresponderen, ende waerom echter niet ondienstich wert geacht dat den oppercoopman Couper in zyn tocht nae Tegael daer eens aenloopt om nae alles te vernemen ende gemelte Princen eens sachtelyck van ([2]) haer eygentlycke intentie te sonderen;

dat men tot noch niet heeft connen weten off vernemen off den Maccassaer Mamaroet, die sich met eenich volcq onder het Cheribonse district heeft terneder-geslagen, voor sichselffs ofte een ander de wapenen voert, schynende de oorlochsactiën, door hem op Tegael tegen de Sousouhounangse Javanen gebruyct ende tewerck gelecht, door zyn eygen beweginge te zyn gedaen;

dat desen ten principalen is dienende om d'E. Couper te adverteren, dat de geruchten op Bantam liepen evenoff den Coninck off Pangiran Kidol wel toelech soude maecken om onse besettelingen op Indermayoe aen te tasten ende ons volcq geweldelyck vandaer te verdryven, tegen hetwelcke voorsichtelyck gewaeckt zal dienen te werden, alschoon daeraen gansch geen gelooff gegeven zy;

dat op Bantam oocq wierde geseecht de Cheribonse Princen genegen waeren sich onder 's Comp. bescherminge te geven, omdat haer de Bantamse heerschappye al te lastich scheen te vallen;

dat hiernevens gingen verscheyde Bantamse als andere briefkens om d'E. Couper tot speculatie te dienen;

dat den hoecker de Quartel, nae Indermayoe vertreckende, ten eersten teruch wert verwacht, soo bemant als deselve is, zynde 20 soldaten daerop gestelt, omdat Haer Ed. geen enckelde chialoup meer in dat vaerwater durven vertrouwen om geen affronten der Bantammers subject te wesen, hebbende middelerwyle de Goedoegoedoese Balyers aengenomen het Bantams volckje weder van Pagagadin ende uyt Samadangh te willen verdryven.

12 d°. In 't vallen van den avont comt alhier over Tegael van Japara te verschynen het schip 't Wapen van Tertholen, medebrengende twee briefjens, 't eerste door den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier mitsgaders den raedt in dato 28 November uyt Jappara ende het tweede in dato primo deser door de residenten uyt Tegael aen Haer Ed. geschreven, zynde het laeste een appendix sonder eenich verder nieuws tot het briefken van den 29 November, hiervoor op den 4en deser maent geinsereert, ende luyt voorts de missive van den oppercoopman Bartelszen uyt Japara aldus:

([1]) Misschien beter: *uyt de cooy*.
([2]) Lees: *nae*.

de Bougisen waeren eyndelyck op den 18en November met de bodems Flaman, Orangie ende Snaauw nae Sourebaya voortgeraect, bestaende in een getal van weynich meer als 1500 mannen;

van Tegal had men daer tydinge dat de vyanden met haer leger van Sourebaya (1) opgebroocken ende vertrocken waeren, doch had den Maccassaer Mamaroet gedreycht weder te sullen comen, dat echter maer voor praetjens wierden gehouden, leggende middelerwyle de Javaense macht onder de gouverneurs van Tegael, Brebes en Pacalongon op haere oude posten, maer gingh het met de Javaense regeringe gansch niet wel, omdat den soone des gouverneurs tot Tegael sich vry te veel authoriteyt aenmatichde, ende begon den rys aldaer ongemeen duyr te werden, hebbende den resident een quantiteyt van 12000 bossen pady versamelt die men door het jacht Terthoolen vandaer soude laten haelen;

van Cheribon was op Jappara bericht, dat de Bantamse rovers hadden getracht het dorp Lasserye, onder Cheribon gehoorende, aff te loopen, 't geen hun door de Cheribonders soude wesen belett;

d'E. Bartelsze versocht te mogen werden geëxcuseert over dat den E. capiteyn Jan Francen geduyrende zyn aenwesen op Japare de rangh niet boven den capiteyn Joan Albert Sloot hadde genoten, als hebbende selver den anderen voor sich laten gaen, toen hem den rangh naest de E. Bartelszen wiert gedefereert;

Haer Ed. missive had men aen de Heer Admirael Hurdt nae Sourebaya voortgesonden, werwaerts oocq vertrocken waeren de briefdragers van Crain Bisse om voorts nae Capper aen Crain Gillisson voort (2) te gaen;

den coopman Evan Jonasze tot Samarangh had men geordonneert de cleeden, aldaer in voorraet, niet als ongewilde maer als courante sorteringen te moeten vercoopen;

de overgesonden 10 packen tapesarasses waeren moy en wel bevonden ende waerom se oocq by goede tyden wel 300 rds het pack soude connen haelen, sullende het voorts met den vertier van d'andere cleden mede wel gaen, doch met den amphioen een beter tyt moeten affgewacht (3) werden, 't erchste wesende dat de inwoonders dagelycx te veel quamen te verarmen, jae soodanich dat onder deselve geen gelt meer te vinden was, hebbende de weduwe van den overleden gouverneur Marta Poera al haer silver ende gout by den anderen gesmolten ende hetselve d'E. Comp. in betalinge gegeven, het silver tegen 3/4 rd. (4) de reael swaerte ende het gout tegens 12 rds, hoedanich hetselve nu nae Batavia gesonden wierdt;

't invendible goutdraat wierdt oocq nae Batavia geschict ende mede overgesonden 100 stucx riemhouten, synde alle degene die men met groote moeyten by den anderen hadt weten te versamelen;

de Tommagons Lagol Lagul, Aria Paxa Seel Janapacre ende Mandoura, op

(1) Deze naam zal wel verkeerd zijn; het moet eene plaats wezen in 't achterland van Tegal.

(2) Er staat: *voor*.

(3) Er heeft eerst gestaan: *affwachten*, wat de oude corrector gedeeltelijk verbeterd heeft tot *affg'wachten*.

(4) Dit woordje is in de pen gebleven

Japare staende d'absentie van den Sousouhounan het oppergesach voerende, soude den Sousouhounan de disordre op Tegal bekentmaacken, om nae becomen ordre sulcken redres in de regeringh te bestellen als nootsaeckelyck soude comen te vereysschen, hebbende oocq belooft te sullen besorgen dat de bewuste twee moordenaers aen d'onse overgegeven soude werden;

op en ontrent Japare stond het alles wel maer de tweehondert Bougysen, nae Samarangh gesonden, waren onverrichter zaacken weder teruchgecomen, omdat de post op Balora voor haere aencomste door den lieutenant van Ryssel al verlaten was, meer uyt vreese als noot, want lagen de vyanden noch in de waerons ende conde vermits het natte weder niet wel verder comen; echter had men, om haer quaed voornemen verder te stuyten, den capiteyn Sloot met 200 Bougysen op de fluyt den Hasenburgh nae Damacq laeten gaen;

nu wierden noch nae Batavia geschict 18 siecken ende impotenten van onse militairen;

't sware touw, met Terthoolen voor de Flaman overgesonden, soude seer wel te pas comen, maer het ancker was niet van noden geweest, omdat men op Japara noch eenige sware anckers in voorraet hadde, maer souw men in aenstaende verwachten eenige hangslooten, wat witte suycker ende eenige cromme houwers;

den Moorsen Intchie Boangh oft Mapulle Piquenine hadt versocht, mits hy op Jappare geen gelt hadde, zyn schult van 496 rd^s op Batavia in 's Comp^s cassa te mogen voldoen, dat men hem hadde toegestaen.

Bestaende nu wyders de goederen, door gemelte bodem Terthoolen medegebracht

van Japara, in:

49$^1/_8$ realen swaerte gout;
365$^3/_4$ realen swaerte silverwercq;
994 bondels Jappans goutdraat;
100 p^s. riemhouten etc., tesamen bedragende .... *f* 16239 : 3 : 12;

van Tegal in:

5650 bossen pady, costend .... *f* 276 : — : —.
Bedragende alsoo tesamen .... *f* 16515 : 3 : 12.

13 *d^o*. Des avonts gewert ons per seker Javaen van Bantam een cleen briefken, door den resident Willem Caeff op gisteren aen den licentmeester Ockerse geschreven, eenelyck dienende tot bekentmaeckinge van seker versoucq, door den Deenschen agent aldaer, d'Heer Pauly, gedaen, om tot Batavia te mogen laten opcoopen veertich baye plancken tot haer gebruyck, ende had den brenger des gemelte briefie mondelingh weten te verhaelen, dat onse besettelingen voor Pamanoecan hadde verdestrueert sekere Kidolsen rover, waervan het volcq ten meerendeele in het bosch geloopen ende den dans ontsprongen waeren, ende lagen op Bantam vaerdich 18 oorlochsvaertuygen, waervan 10 nae Cadiry ende 8 nae Cheribon

soude werden gesonden onder den Pangiran Jaja Ingerat, des ouden Sulthans oom maer wist desen man daerby te verhalen dat den jongen Coninck stercq arbeyde om het vertreck van dese oorlochsvloot te doen staacken, als connende tot haer afsendinge in geenendeele verstaan.

Op heden is in Rade van India goetgevonden dat de oncosten, die sullen comen te vallen by het rechtroyen van de Koesteech, gelegen in de suydervoorstadt tegenover de punt Gelderlandt, zullen werden gedragen by de luyden die aen deselve ten wederzydts haer erven hebben leggen, omdat die daermede merckelyck verbetert staet te werden.

Wyders is noch goetgevonden de 600 lasten rys, onlangs met de schepen Blauwenhulck ende Oostenburch van Cormandel hier aengebracht, mits deselve eenichsints verbroeyt ende gansch niet durabel tot versenden wert bevonden, tot gerief van de gemeente deser stede op de rysmarct te laten vercoopen tegen 25 of 30 rd[s] 't last.

14 d[o]. Voor de middach off al vroech in den morgenstont comt alhier met de fluyt Croonenburch uyt Jappan te verschynen het opperhooft, den E. Albert Brevincq, aen Haer Ed. overleverende een missive van zyn E. ([1]) ende het jegenwoordige opperhooft, den E. Dirck de Haes, ende den raed onder dato 4 November uyt Nangasacky geschreven, mitsgaders oock een rapport van zyn E. particulier, op heden gedachtekent, waeruyt als de verdere dachregisters ende byhoorende documenten omstandich zy te zien, dat den handel aldaer desen jaere alweder op den ouden gedwongen voet gedreven ende by maniere van taxatie op de aengebrachte coopmanschappen, met den anderen bedragen hebbende een capitael van ƒ 838604, gewonnen een somme van ƒ 656560, zynde door den anderen ontrent 78¼ procento, gelyck nader by geciteerde brieff ende 't rapport, in 't aencomende brieffboecq geschreven, mitsgaders 't verbael can werden beoocht, hebbende wyders voorsz. fluyt Croonenburch tot retour alhier aengebracht:

6000 kisten Jappans staeffcooper, inhoudende 750000 ℔, voorts parthye porceleynen etc., gesamentlyck met den anderen bedragende ƒ 265921 : 12 : 11.

Des avonts comt over de Caep de Goede Hoop uyt het lieve vaderlandt te verschynen het schip de Gecroonde Vreede, geëquipeert by de camer Enckhuysen ende op den 21 Mey laestleden uyt Texel in zee geloopen met 213 coppen, te weten 138 zeevarende ende 75 militairen, van dewelcke aen de Caep aen landt gegaen wesende 14 zeevarende ende 16 militairen, ende daerentegen weder aen boort zynde gecomen 18 zeevarende ende 16 militairen, mitsgaders onderweechs door de doot verlooren hebbende 17 matrosen ende 4 soldaten, soo brenght deselve hier noch te lande 121 zeevarende ende 74 militairen, tezamen een getal van 199 persoonen, ende bestaet wyders zyn medegebrachte ladinge uyt de volgende contanten, coopmanschappen ende nootlyckheden voor den ommeslacht in India:

137500 guldens in ongemunt gout ende contant gelt;

3115 ℔ quicksilver;

([1]) Er staat: *van zyn.*

1531 ℔ fermilioen;
26125 ℔ loot;
28402 ℔ Sweets yser;
17889 ℔ spyckers;
121 vaten vleesch;
90 d°. specq;
41 d°. boter;
17 leggers secquen;
14 d°. France wyn;
49 vaten mom, voorts noch eenige andere provisien, equipagiegoederen, gereetschappen etc., met den anderen bedragende ƒ 223124 : 12 : 10.

Met welcken bodem de Gecroonde Vreede wy bezyden dien oocq hebben erlanght twee brieven, d'eene een praeadvys, door d'Ed. Heeren 17en dato February laestleden en de andere door d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Enckhuysen in dato .. Mey (¹) aen de Hooge Regieringe van India geschreven, mitsgaders oocq noch een missive van den coopman Hendrick Crudop ende den raedt aen de Caep de Goede Hoope van dato 13 October, by dewelcke laeste is te sien, dat gemelte Gecroonde Vreede met de schepen Burch van Leyden ende Alcmaer, verselt met de catten Naerder- ende Heestermeer, tegelyck zy in zee gegaen, waervan d'eerstegenoemde bodem mede aen Caep was verscheenen, doch waeren de andere drie onderweechs van haer affgedwaelt, hebbende bevoorens achterom op de hoochte van 56 graden ende 6 minuyten noorderbreete ontmoet ende verpreyt de retourvloot, op 24 November des voorleden jaers 1677 onder de vlagge van d'Heer Ordinary Raedt Constantin Ranst ende d'Heer Extraordinary Raed Hendrick van Rheede vanhier naer het lieve vaderlandt vertrocken, zynde noch alle in redelycken goeden doen en sonder eenige rampen tot sooverre geadvanceert, gelyck nader by een cleen briefken, door gemelte heer Ranst in dato Juny deses jaers uyt het schip Azia aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, is te lesen.

Desen avont is alhier oocq weder van Siam geretourneert de fluyt Goylandt ende daermede 't gewesene opperhooft van Ligoor, den coopman Joannes Brakel, als den gewesen tweede persoon van Siam Gillis Goossens, welcke laeste vandaer is opgeroepen om sich te verantwoorden wegens eenige poincten, hem ende 't opperhooft Dirck Timonsen de Jough door den gewesen visitateur generael Daniel Parvé ten laste gebracht, zynde met haer oocq overgecomen ende ontfangen twee brieven, door den oppercoopman Aarnout Faa d'eene benevens den raedt, ende d'andere particulier in dato 13en November aen Haer Ed. geschreven, ende bezyden dien noch vier andere brieven, te weten een van den Conincq ende een van den Oya Bercquelangh in 't Maleyts, ende d'andere twee in 't Spaens door seker Spanjaert, sich voor desen hebbende genoemt een natuyrlycke zoon van Philipus Quartus ende de Hertoginne van Gandia, Joan Guiterre genaemt, aen den Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maatsuycker H. L. M., zynde deselve man die voor twee jaeren van eenige op te

(¹) Het HS. laat den datum open.

soecken gouteylanden ontrent de cust van Cambodia had voorgegeven ende doenmaels nae de bevindinge van schipper Herkes seer slecht in syn voorgeven is bevallen, van dewelcke hieronder de translaten volgen, gelyck mede op haer tyt, als se werden ingehaelt, sullen doen de briefjens van den Conincq ende Oya Bercquelangh voorgeciteerdt, wesende de brieven van 't opperhooft Faa in 't aencomende briefboecq ingeschreven, alwaer deselve naegelesen connen werden, schynende denselven immer tot noch niet sooveel tot laste van den E. Dirck de Jongh te hebben uytgevonden als daervan bevoorens wel is opgegeven ende gemeent, ende stont denselven de Jongh in corten over Malacca mettet schip Gouda herwaerts te volgen; en luyden nu de 2 boven aengeroerde Spaense brieffkens van don Jan d'Guaterra in onse tale aldus:

Bevinde my, mynheer, met een obligatie van schuldige plicht van eenige dingen van zaacken (¹) en met de waerheyt sal het altemael aen Zyn Ed^t. verhaelen.

Aen Pieter Harkens heb icq gesecht van seker eylandt, hoe ick daerop verdwaelt wesende maechdengout hebbe gevonden. Sonder eenige ordre van myn, nam hy voor om het op te soecken off te ontdecken; met soete woorden hy my persuadeerde off icq my met hen in 't vaertuych wilde begeven; tot dienste van Zyn Ed^t. voer icq met hem ende met de bangicheyt om daervan aff te comen heb icq geen acht op het eylandt gehadt, maer een dingh soude beter wesen: om dat te soecken soude beter connen dienen een vaertuych met riemen als een chialoup, en daer is tyt toe van doen om datselve te zoecken, gelyck als te sien is door den brief van Johannes Brandenius.

In veerthien dagen quamen wy daer ende dat wy dan gingen om te soecken, hebbe icq gekent ten eersten. Hy zeyde tegens my: dat sal 't niet wesen wat wy zoecken, en zeyde dat was niet dan een harde clip, ende om my niet te bedriegen ben icq aen landt gecomen, alwaer hebbe gevonden die goutmyne die wy gingen om te soecken, en om deselve op te zoecken off te ontdecken was icq wech van 's morgens vroech tot op den middach, totdat ick wederom quam en gaff reeckenschap aen Harkes; gaff my tot antwoort om het vaertuych te beschermen, dat het niet vergaen soude, ende Zyn Ed^t. oocq van alles te onderrechten, seyde tegens my dat hy was schipper en hy zoude nae syn eygen sin ofte wil doen; ick dadelyck verstaende wat zyn meninge was, alsoo dat hy voortgingh sonder eenige diligentie daerin te doen ende ick oocq geen tyt hadde om te doen off te volbrengen een wercq dat van soo grooten importantie is; maer hy heeft die steenen, ende off zy zyn van den kop off van boven, mannen heeft Batavia die se kennen, off se van goutmynen zyn ofte niet, ende te verstaen off niet te verstaen

(¹) Lees bijvb.: *vermaan te doen.*

is een groot onderscheyt; desgelycken heeft hy oocq de maet off lenghte hoe diep wy hebben gewerct, ende 't gout, silver en noch meer andere metalen groeyen onder de aerde, ende 't is een geluck die soo een maechdenberch vint. Ick was 23 dagen in de uyt- ende thuysreyse doende.

Dat is, mynheer, de rechte waerheyt van datgene dat gepasseert is ende 't is niet valsch waermede Harkes hem bedient om hem by Zyn Ed[t]. gelove en credit gedenct te geven. Van het quade dat hy heeft bedreven off gedaen, twaelff matrosen syn met my geweest, Syn Ed[t]. can haer een reys examineren van datselve dat daer gedaen is, ende off het opperhooft van de logie diverse malen aen meergemelte Harkes liet ontbieden, omdat hy ons beyde graech wilde hooren ende de zaack slechten. om aan [1] Zyn Ed. daervan rapport te doen, neen, hy wilde niet luysteren off niet comen. Waerom? dat het hem niet en diende. Hy zal hem genoech inbrengen tot syne verschoningh wat hem dient. Waerom? daer is geen mensch die hem daerin tegenspreecken can.

Godt bewaer my de persoon van Zyn [2] Ed. met alle ficiliteyten.

(*Onder stont:*)

Chiam den 10 December anno 1677.

(*Was geteyckent:*)

Ick kus de handen van Syn Ed.

JUAN GUTTIERE.

Niets nieuws is het, S[r]., dat de quaetheyt met een valsche matcara [3] vermingelt wert om alsoo aen haer te geloven ende schult te geven aen wien niet is te vinden; en om binnen te comen met de waerheyt, dat is by de copyen van desen brieff te sien. In 't jaer dat gepasseert is hebbe reeckenschap van den succes gegeven; heb geschreven aen den voorsaet van Zyn Ed[t]. dat de gedane diligentie van Pieter Harkes men wel hadde affseggen connen om niet in handen van Zyn Ed[t]. mochte comen. In der waerheyt, zyn raedt wisten haest een bevesticht testimonium daervan te geven ende myn credit, hoewel daerin hebbe gewerct, al moede. Waerom? dat noyt my hebbe gefondeert in zyn valsch voornemen, ende soo het beginnende wercq door oorsaecq off quade opsicht van [4] diegene die het bewercte quam te verongelucken, soude zyn schult wesen, sonder eenige diligentie daerin te doen om te soecken, ende een cleene insichte is voor soo een groote zaeck.

---

(1) Er staat: *van.*

(2) Er staat: *sy.* Het laatste woord zal wel *civiliteiten* beduiden en te verbinden zijn met: *ick kus,* zoodat te interpungeeren is na: *Zyn Ed.*

(3) In een Spaansch woordenboek is dit niet te vinden; misschien wordt *materia* bedoeld.

(4) Dit woordje is door mij ingelascht. Het is niet doenlijk van dezen slof geschreven, slof (naar het schijnt door een Duitscher) vertaalden en slof gecopieerden brief iets toonbaars te maken.

Een prudentheyt soude wesen van my om te tollereren off toe te staen off toegestaen te hebben maer vuylicheyt buyten ende quaetspreeckers daerby. Waerom? hebbe my in 't vaertuych begeven ende oncosten gedaen ende myne dingen laten vaeren, alleen om 't credit te geven die sonder myn last proponeerde: daer sal geen recht wesen om my te condemneren; icq in 't vaertuych en onder de hant mede soude gaen. Seker, 't was een groot bedroch; hy secht het ende publiceert het doordien (1) niet is verscheenen, doen hem de capiteyn off het opperhooft van de factorye ofte van de logie liet roepen, ende off ick seyde: 't sal bygelecht werden, 't heeft geen credit gehadt. Waerom? dat geen gelooff hadde vanwegen valsche informatien die met de synigen gemaect heeft, waerom dat het van doen was, heeft het gerefuseert; de helfte wiert doncker, omdat de waerheyt niet soude mogen gesien werden.

Diverse brieven van my Zyn Edt. sal vinden, die hebbe geschreven aen de voorzaet van Syn meergemelte Edt., en die reden van datgeenen dat hy proponeerde niet een letter. Waerom? altemael sien se op myn pretentie. Sende aen Syn Edt. twee steenen van coppen, die van hetselve eylandt zyn alwaer wy zyn gewesen; die zyn van de anderen, daer de myn van gout ende silver is, en is diegene die wy hebben gesecht. Daerom, als Harkes niet gethoont heeft dieselve, die hy by haer voerde, persoonen heeft Batavia die verstandich zyn om te kennen, ende alsoo sullen zy het seggen off zy niet uyt goutmynen zyn, en wanneer Syn Edt. van myn credyt off gelove niet geeft gehoor off niet contentement geeft, jae voor Spangien sal het niet een bedriechlycke nieuwe tydinge syn off wesen, neen, en zyn onbedriechlyckheyt, daer icq geen proffyt van hebbe, als te seggen nietmetal. 't Is licht voor Zyn Edt., buytendien het cost niet, commanderende een persoon van contentement naer 't eylant waer wy zyn gewesen, dat hy mach kennis nemen van altemael ende van diegene die naer de zee sien, deselve zyn goutmynen. Noyt beter bloedt verobligeert dat bekent cost; soude executeur zyn van mynselven. 't Is langen tyt dat genoech by de factoria ofte de logie ben geweest, gelyck als connen seggen die derwaerts vaeren; bedancke, excuseer, myne meyninge. Waerom? my niet wil besmetten met vreemde dingen. Den tyt sal van alles onbedriechlycken voor den dach brengen en meer. Jegenwoordich vint men veel valsche getuygen goetcoop.

God onsen Heer bewaer me aen Syn Edt. met alle ficiliteyten als doen can en oocq ben begeven.

Chiam den 22 October anno 1678.

(*Onder stont:*)

Kus de hand van Zyn Edt.

(*Was geteyckent:*)

JUAN GUTTIERRE.

---

(1) Als men leest: *ofschoon* dan krijgt men een zekeren zin.

De ladinge, door meergemelte fluyt Goylandt alhier uyt Siam overgebracht, bestaet in:

241240 ℔ off bharen (1) suyvere Ligoorsen thin;
49837 ℔ sappanhout;
1160 ℔ amphioen teruggecomende;
1688 ℔ cardemom;
600 potten clappusoly;
236 ℔ guttagomme, tesamen met eenige hoeden ende ses stucken moirha, die bevoorens aen den Coninсq gesonden en nu, omdat se hem niet aenstaen, weder teruchgecomen zyn, bedragende ƒ 97937:17.

16 d°. Voor de middach is alhier op het schip Oostenburch, voerende de vlagge van de schepen te deser rheede, publyckelyck affgelesen ende gepubliceert seker extract uyt de missive, in dato 18 October 1677 door de Ed. Heeren 17en uyt Amsterdam aen de Hooge Regeringe van India geschreven, nae hetwelcke hetselve op de retour- ende d'andere hier ter rheede leggende schepen is aengeslagen, soodanich als hieronder can werden gesien ende gelesen.

d'Opperhooffden van de hier ter rheede leggende retourschepen Maccassar, Africa, America, St. Andries, Jonas, Juffr. Maria, Geele Beer etc., werden mits desen door last der Heeren Mayores, onse Principalen, bekentgemaect, dat een yder der opperhooffden, 't zy commandeur, vice-commandeur en schippers der scheepen, na den inhoude der onderstaende ordre sullen hebben te reguleren op soodanige paenen als in deselve staen uytgedruct, ende waernae hun oocq sullen hebben te reguleren alle andere hooffden ende mindere officieren, van wat staet ofte conditie zy syn, dewelcke binnenslandts alhier vaeren, op soodanige correctie als voorseyt is ende in het extract der Ed. Heeren 17en aengehaelt zy.

Extract uyt de generale missive, door d'Ed. Heeren 17en uyt Amsterdam aan Haar Ed. tot Batavia geschreven in dato 18 October 77.

De schepen die wy verleden somer uyt India in retour hebben geeregen, ende daeronder voornamentlyck mede het Wapen van Alcmaer, hebben wy soodanich met backen en dat in soo grooten getale, jae gansche thuynen, besett ende belemmert bevonden, tot een groote verswackinge ende krenckinge van de scheepen door alle de swaerte boven, dat wy genootsaect werden het senden van alle die plandsoenen, boomen en gewassen mitsgaders het maecken van die thuynen, ende dat nu en dan tot particulier gebruyck van de opperhooffden, mits desen aff te schryven ende te interdiceren, en 't welcq wy verstaen mede plaets te sullen hebben in 't reguarde van de schepen die in India aff- ende aenvaeren, ende dat op de verbeurte in 't reguarde van de thuyscomende schepen van de gagie, op de thuysreyse

(1) Blijkbaar is het getal der baren uitgevallen.

verdient, ende in India van de gagie, verdient op de reyse daer sulcx zal wesen geschiet.

(*Onder stont:*)

Voorgelesen ende aengeplact op alle de retourschepen ende 't admiraelsschip hier ter rheede.

Batavia den 16 December 1678.

(*Onder stont:*)

Ter ordonnantie van Haar Ed. den Gouverneur Generaal ende de Raden van India

(*Lager stont:*)

In absentie van Jan van Hoorn

(*Was geteyckent:*)

PIETER VAN DEN HOORN.

Een weynich over de middach wert hier per een Javaens vaertuych een briefie aengebracht, door den Deensen agent Joan Joachim Pauly uyt Bantam in 't Nederduyts aen Haer Ed. geschreven onder huydigen datum, luydende van woorde te woorde aldus:

Hooch Ed., Erntfeste, Grootachtbare, Manhafte, Wyse, Voorsienige, Seer Genereuse Heeren, d'Ed. Heer Gouverneur Generaal ende d'E. Raden van Nederlandts India.

Met de aencomste van het schip de Phenix van Cormandel hebben wy met leetwesen verstaen, hoedat den Gouverneur en Raden aen de Caep de Bonne Esperance, alwaer gemelte schip is geweest te ververschen, de dienaren van Zyn Coninclycke Majesteyt van Denemarcken etc., aldaer aen landt getreden, contrary tegen de ordre van de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael van Hollandt en d'E. Nederlandtse Comp. onthaelt ende bejegent hebben, vermits onse Deensche scheepen aldaer verleent is te mogen ververschen ende voorts alle vruntschap van de regerende aldaer te genieten; soo hebben de vrunden doch hetselve geen consideratie genomen noch de brieven van recommandatie, door d'Ed. Nederlantse Comp. geschreven, geëxtimeert, maer hebben den capiteyn Anthony van Doorn, als commando op hetselve schip hebbende, aldaer gearresteert ende voorts naer Battavia gesonden, alwaer hy nu present is. Wy bevinden dan door de absentie van gemelte capiteyn groote disordre onder het volcq, ende door die ende andere redenen genootsaect ([1]) zyn, UEd. Grootachtbaren mits desen vrundelyck te versoecken dat gemelte capiteyn van Doorn wederom herwaerts gesonden mach werden om dit schip in possessie te nemen, hetwelcke andere pretentiën sal comen te vernietigen.

([1]) Er staat: *genaectsaect.*

Verwachten de gunst. van een cleene antwoort ende naer gedienstige groete beveelen UEd. Grootachtbare in Godes genadige protextie.

Verblyve

(*Onder stont:*)

Hoogh Ed. Grootachtbare Heeren

UEd. dienstwilligen dienaar

(*Was geteyckent:*)

JOAN JOACHIM PAULY.

(*Terzyden stont:*) Bantam den 16 December 1678.

17 *d*°. Des morgens comen alhier over landt van Celinsy met maer weynich gevolch by Zyn Ed'. te verschynen den gewesen Samadangsen ordinair gesant Marta Wangza en zyn macker Naya Wangza, eenelyck om Zyn Ed'. d'Heere Gouverneur Generael te begroeten ende hare schuldige onderdanicheyt te bethoonen, met versoecq om door d'E. Comp. voor goede onderdanen gehouden ende door deselve oocq geprotegeert ende beschermt te mogen werden, dat haer oock in minnelycke termes is toegesecht ende belooft, ende waermede zy dan weder vertrocken zyn.

In den avontstont gewert ons door een Maleyts vaertuych, comende van Palimbangh, een cleen advysbriefken, door den ondercoopman Joannes Schilhoorn, resident, mitsgaders den raadt aldaer in dato ultimo November aen Haer Ed. geschreven, zynde van geen noterenswaerdige inhout, gelyck by het aencomende brieffboecq nader can werden beoocht.

Op het versoecq, op gisteren door den Deensen agent, d'heer Joan Joachim Pauly tot Bantam, by desselfs briefje, hiereven boven geinsereert, gedaen, om den Deenschen capiteyn Anthony van Doorn, hiervooren verscheyden malen gementionneert, van zyn arrest ontslagen ende aldaer weder by syn schip te mogen hebben, is alsnu nae 't ordinaire avondgebedt ende deliberatie goetgevonden, dat versoucq toe te staen ende den voorgenoemde van Doorn met een van Comp. bodems nae Bantam te laten overvaeren ende hem wegens zyne ontslaginge te verleenen de volgende acte:

Anthony van Doorn van Rotterdam, voor schipper in dienst van Syn Conincklycke Majesteyt van Denemarcken en Noorwegen etc. met het schip de Phenix aen Caep de Goede Hoope aengelandt ende aldaer door d'Heer Gouverneur Joan Bax in arrest genomen uyt crachte van het placcaet van Haere Hoogh Mogende en de ordre onser Principalen, tegens haere onderdanen ende dienaeren geëmaneert, ende alsoo met het schip Roemerswale op den 20 Augusty laestleden herwaerts gesonden ende zedert dien tyt alhier in dese stad geresideert hebbende, werdt mits desen op het versoucq van den Heer Agent Joan Joachim Pauly, wegens Zyn opgemelte Majesteyt op Bantam residerende, by zyn E. missive van 16 courant aen ons gedaen, en speciael om de naeuwe alliantie van vruntschap tusschen opgemelte croon en onsen

staet opgerecht, van syn arrest ontslagen ende weder op vrye voeten gestelt omme met 's Comp[e] schip Terthoolen nae Bantam te navigeren ende aldaer weder op het Deens schip de Phenix over te mogen gaen.

(*Onder stont:*)

In 't Casteel Batavia 17[e] December 1678.

(*Onder stont:*)

Ter ordonnantie van Haar Ed. den Gouverneur General ende de Raden wegens den Nederlandtzen staat in India

(*Was geteyckent:*)

JOAN VAN HOORN.

Omme geen gevaer te loopen dat het galjoot de Snobber, nae het vaderlandt aengelecht, door de Bantammers mits zyne geringe defentie in dė Straad Sunda eenich ongemack come aengedaen te werden, is nodich ende dienstich geacht, het cloecke schip Tertholen tot voorby Bantam te laten medegaen, met ordre om meteenen oocq de fluyt Spanbroeck van de becruyssinge in de Straadt op te roepen, als vooreerst daer niet meer nodich geoordeelt werdende ([1]).

19 *d°*. Des morgens alhier met seker Javaens vaertuych sonder eenich voorschryven van den resident Caeff ofte eenige grooten van Bantam overgecomen wesende 4 Moorse papen, met versoecq om haer alhier eenige dagen te mogen onthouden, soo is dienstich ende voor 't gemeyne beste nodich geacht, haer dat versoeck te ontseggen ende aff te slaen, met byvoeginge dat se weder aenstonts vanhier sullen moeten vertrecken sonder oock weder te mogen comen, gemerct nu acht dagen verleden seker santry ofte paep, door den jongen Sulthan Agongh van Bantam herwaerts geschict onder den deckmantel van alhier iets voor hem te verrichten, op zyn vertreck en naehuyskeren bedecktelyck heeft weten te debaucheren, verleyden ende met sich te troonen acht onser Maleytse ingesetenen deser stede, en dat dat gebroetsel verder niet dan een listich quaet onder onse inlandtse ingesetenen alhier comen uyt te wercken.

Den Deenschen capiteyn, op eergisteren van zyn arrest ontslagen wesende om met 's Comp[e] bodem Terfhoolen nae Bantam te vertrecken, nu hebbende versocht maer aff ([2]) met een Javaens vaertuych te mogen gaen, omdat gemelten bodem noch een à twee dagen staet te vertoeven ende oocq in dit westezaysoen spoediger met een vaertuych can werden overgevaeren, soo is hem sulcx gelicentieert ende is deselve alsoo desen avondt, alvoorens by Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens ter maeltyt ende vrundelyck onthaelt synde, nae becomen affscheyt vertrocken, ende waermede men dan dusdanich van deselve ontslagen is geraact, met hetwelcke misschien veele cavillatien ofte andere moeyelyckheden terzyden gelecht ende wechgenomen zullen zyn, gemerct by het versoucq van den Deensen agent Joan Joachim Pauly zy te sien, dat haere pretentien, die se anderssints soude mogen comen te maken, met de ontslaginge van desen man sullen comen op te houden endę te cesseren.

([1]) Er staat: *werden*.

([2]) Beter dan: *maer aff* is wel *vooraff*.

Des namiddachs retourneert alhier van Banjermassingh het fluytschip Buyren met een cleen brieffjen, door den coopman Jan van Mechelen mitsgaders den ondercoopman Pieter van der Vesten in dato 26 der voorlede maendt November uyt het fluytje de Helena aen Haer Ed. geschreven, in sich behelsende een cort recit wegens de slechte maniere van den peperhandel aldaer, veroorsaect werdende door 't monopoliseren van den sabandaer ende andere grooten, die, onaengesien den ouden ende jongen Conincq hadde belooft alle den peper, in haer land vallende, aen de Comp. te sullen laten leveren, de Portugesen en anderen echter lieten voorgaen, ende om haer daerin hinderlyck te zyn off wel in 't geheel voor te comen, sustineerde d'onse, dat het gansch niet ondienstich soude wesen aldaer vooreerst een vaste residentie te begrypen, al was 't maer een opgeslagen bamboese wooninge, by dewelcke dan oocq een bequaeme chialoup aengehouden werdende, meende men dat de inwoonders niet gevreest behoefde te werden, ende soo oocq niet eenige buytenlanders, waerbezyden gemelte chialoup oocq soude connen dienen tot een groot ontsach voor de Maduresc vyanden, die dagelycx aldaer seer stercq aff- en aenvoeren ende veele ammonitien van oorloge vandaer quamen te sleepen etc., zynde behalven geciteerde missive noch ontfangen twee cleene briefjes, in 't Maleyts door den ouden ende jongen Coninck van Banjer aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael geschreven, waervan de translaatjens hieronder volgen, luydende van woorde tot woorde aldus, ende vooraff dat van den ouden Conincq voormelt.

Dit briefken comt van uw zoon Pangiran Agon in de stadt Banjermassing en comt aan myn vader den Gouverneur Generaal, die de stadt Batavia regeert en Godt wil zegenen met een langh leven, veel geluck in dese wereldt en dat hy alle zyne vyanden mach overwinnen.

Verders maeckt u zoon Pangiran Agongh bekent, alsdat capiteyn Joannes Mechelen, door myn vader affgesonden, by u zoon alhier in gesontheyt is aengecomen, waerover u zoon seer verblyt is geweest.

Inhout van 't briefken van den jongen Coninck.

Dit briefken sent Pangiran Adepaty Anum in de stadt Bandermassingh aen Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, die 't gesach heeft in de stadt Batavia en God wil zegenen met een langh leven, veel geluck in dese werelt en dat hy alle syne vyanden magh overwinnen.

Verders maackt Pangiran Adepaty Anum bekent, alsdat den coopmam Joannes van Mechelen, door Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, affgesonden, alhier by my in gesontheyt is aengecomen en dat Pangeran Adepaty Anum het gesondene van den Gouverneur Generaal met groote genegentheyt heeft ontfangen.

De ladinge van deselve fluyt Buuren van Banjer bestaet eenelyck uyt:
45687 ℔ swarte peper;

4000 stucx Mexicaense realen, die, omdat se tot de negotie niet behoeven te werden gebruyct, weder teruchgesonden werden, bedragende met den anderen een somme van *f* 14215 : 15.

Heden morgen extraordinary vergaderinge beleyt ende aendachtelyck geresumeert wesende de stucken van seker proces crimineel, geïntenteert door den landtdrost Laurens Pit de Jonge voor 't Eerwaerdige Collegie van Heeren Schepenen op ende wege Manga van Bouton, slaaff, gecondemneert om over 't dootslaen van zyn medemacker ende 't quetsen van een slavinne met een coorde gestraft te werden datter de doot nae volcht, soo is goetgevonden die sententie, als ten rechten gevelt, mits desen te approberen.

20 *d°*. In den avont ontrent ten seven uyren comt hier weder van Goedoegoedoe over Tanjongpoura terugge te verschynen den capiteynen Willem Hartzinck en Joncker, noch by haer hebbende 54 Nederlandtse militairen, met eenige vaertuygen te water tot aen de Maronda ende voorts vandaer over landt langs de strandt binnen de stadt, alsulcx geduyrende desselffs uytwesen in 54 dagen hebbende verricht ende uytgevoert, als by zyn E. brieffjes, hiervooren onder 8, 12, 16, 24, 27 en 28 November mitsgaders 7 ende 11 deser geinsereert, nader can werden gesien ende gelesen, zynde wyders door zyn E. overgebracht een cleen briefken, van den luytenandt van den Eeden op gisteren uyt de veltschanse tot Tanjongpoura aen Haer Ed. geschreven, eenelyck dienende tot geleyde van een ontwerpje ofte caerte van de vergrootinge der pagger mitsgaders eenige onganckbare Spaense munt etc., ende daerbenevens noch twee andere briefkens in 't Javaens, 't eerste door Keey Maes Naya Doeta, regent op Banter Jaty, ende 't andere door Taenoe Soeta en Angra Praya, de laeste twee gebroeders van Keey Ranga Gompol ofte den gewesen Pangiran van Sammadangh, beyde aen d'E. capiteynen Willem Hartzinck en Joncker geschreven, luydende in onse tale aldus:

Brief van Keey Maas Naya Doeta, woonende op Bantar Jaty.

Ick stuyr dese aen mynheer capiteyn Hartzinck, dat ick het geluck van God heb gekregen ende van capiteyn Hartzinck en de Comp. mitsgaders broeder capiteyn Joncker, waerme ick hulp van Gode hebbe vercregen, waervoor wy Godt ende alle de heyligen loven, en opdat icq dit nieus stuire aen mynheer Hartzinck ende aen myn broeder capiteyn Joncker, zynde myn vader en broeder, doen ick weten alsdat Chilwidara de vlucht uyt Sammadangh wil nemen over het zuydelycke geberchte naer Bantam, maer soo het myn vader en broeder willen hebben, soo wenschte icq wel, dat ick met Wangza Naya ende Wiera Soeta en noch eenige van myn vader Hartzincks volcq en van Chebet haer mochte nagaen om haer te slaan, maer het is hier al te ongemackelyck dat myn vader ende broeder hier soude connen comen met zyn volcq, omdat ghy er sooveel by u hebt, maer als wy die macht by ons hebben zullen haer wel vervolgen.

Briefie van Tanoe Soeta en Anga Praya, beyde broeders van den Pangiran tot Sammadangh.

De groetenis van onse twee aen ul. myn broeders capiteyn Hartzinck en capiteyn Joncker. Wy bidden voor ul. om een lang leven in dese wereld, en naest Godt wy noch tweemael sooveel schuldich zyn ende wy doen ul. weten alsdat uw land waerop wy wonen is nu geheel verlooren ende van Chiliwadara heel uytgestroopt, en dat soo met Balyers als Maccassaren en Maleyers en noch met die van Cheribon, ende meenen nu met de gerooffde buyt, soo van canon als geweer dat d'E. Comp. ons heeft gegeven ende alle de gevangenen, over 2 à 3 dagen over de wech van Coanteng wech te voeren, en soo myn broeder ons in 3 à 4 dagen niet en comt ontsetten, sullen sy ([1]) met al ons volcq ende het gerooffde goet wechgaen. Wy schryven ul. sooals het is.

Nadien by resolutie van den 19 November laestleden 't vertreck der retourvloote is verschoven tot den 20 off 25 January aenstaende, om alsoo de eerste ende laeste besendinge deses zaysoens ineen te smelten ende gelyck te doen gaen, soo is alsnu ([2]) op de ordinary vergadertyt in Rade van India by nader deliberatie goetgevonden, alle deselve soodanich nae 't vaderlandt te laten gaen ende te verdeelen als volcht, te weten:

Africa, America, Jonas — voor de praesidiale camer Amsterdam;
Hendrick Maurits en Maccassar.......... — voor Zeelandt;
S[t]. Andries voor Delff en Enckhuysen;
Hellevoetsluys voor Rotterdam en
Juffrouw Maria voor Hoorn.

't Welcq nae de presente gelegentheyt des tyts soodanich en anders niet ten besten dienste van d'E. Comp. heeft connen geschieden ende bygebracht werden.

Ende om aengetogen retourschepen mits gebreck van salpeter nae vermogen te ballasten, is goetgevonden daerin oock te doen affladen 235038 ℔ Ligorse thin, 3000 picols Japans staeffcooper en 96002 ℔ poyerzuycker mitsgaders dan noch voorts het gebreck te suppleren met 152 stucx yser en 33 stucx onbequaem metael canon benevens 1914 stucx kettingcogels en 1249 stucx rond scherp, die jegenwoordich tot gebruycq hier te lande niet nodich geacht werden.

21 *d*[o]. Ontrent de middach verschynt uyt de besettinge voor Indermayoe teruch het hoeckerboot de Quartel, medebrengende 50 ziecken ende impotenten ende daernevens een missive, door d'E. Jacob Couper ende den raed in dato 15 deser uyt het paggertje de Bantamse Bril aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, in substantie in sich bevattende 't gene hieronder volcht:

([1]) Er staat: *wy*.
([2]) Er staat: *als, ende*.

zedert het jongste schryven was den affgesonden Javaen Martentack van Cheribon daer weder teruchgekeert met een briefken, door den Cheribonsen Pangiran Adepaty in antwoordt aen d'E. Couper geschreven, waerby hy genoechsame genegentheyt toonde om sich onder de Compᵉ. bescherminge te begeven, indien hy daerin door vreese voor de Bantammers niet wederhouden wiert, zynde deselve opnieuw ongevaer een uyr gaens vandaer aengecomen met een macht van 15 vaertuygen, bemant met 200 coppen ende twee hoofden, Angabehys Naya Lodro ende Wiera Lodra, die hun dan nae Cheribon getransporteert hebbende, was aldaer alles in rep ende roer ende de Princen selfs in vreese ende becommeringe geraact, off se niet wel selver personeel door dese gasten geweldelyck medegenomen souden werden, dat eyndelyck op den Tommagon Raxa Nagara uytgevallen was, die nae Bantam hadt moeten gaen onder schyn van over de insolentien ende onverdraechlycke gewelden der Balyers ten hooff te clagen, daertoe zy waerlyck overvloedige reden hadden, want Sara Mangala in het Ceribonse district willende comen, soo zond hy eenige van de zyne vooruyt om voor zyn volcq de cost te bereyden ende voor hem 3 à 4 wyven claer te houden, een sake noyt onder de Javanen gehoort ende waerdoor ydereen genegen was om Comp. vruntschap ende beschermingе te omhelsen, betuygende dat haer de Mattaramse heerschappye veel verdraechlycker waere geweest als de Banthamse vruntschap, 't gunt haer wel eens mocht comen op te breken soo die trouwloose gasten daervan kennisse cregen, hebbende selfs al verscheyde maelen de Bantammers uyt hare dorpen gehouden onder voorgeven dat d'E. Comp. aldaer hadde gesonden om eenige cost te vervaerdigen, alsoo zyn E. aenstonts aldaer stont te comen;

den gouverneur van Gubbingh, aldernaest Brebes gelegen, soude, soo er wiert gesecht, nae Bantam vertrocken zyn om die plaetse aen de regieringe aldaer op te dragen;

seker Javaen, huysdienaer van den Pangiran van Sammadangh, was op Indermayoe by Sʳ. Couper verscheenen, relaterende expres door zyn meester, die sich nu met maer drie mannen ende twee kinderen in 't geberchte onthielt, affgesonden te wesen om d'E. Couper bekent te maecken, hoedat door behulp ende toedoen van den Balyer Gagack Pranale, anders Sacra Jouda, ende zyn schoonvader Wiera Angongh Angongh, Sammadangh door Chiliwadara ingenomen ende verovert was, met versoucq dat gemelte E. Couper hem gelieffde te raden, wat hem nu te doen stont, op hetwelcke dan goetgevonden was, hem door een cleen letterken met geciteerde affgesonden te laten weten dat het voor zyn behoudenis best soude wesen, hy, soo het mogelyck was, sich ylens na Indermayoe transporteerde, omdat hy seer naeuw door de Bantammers wierd gesocht etc., om dan gesamentlyck te overleggen, wat verder best tot herstellinge van zyn landt in 't wercq gestelt soude dienen te werden;

de hierboven geciteerde twee Bantamse bevelhebbers waeren met haer volcq ende noch 50 Cheribonders nae Sammadangh opgetrocken, om Chiliwadara vanwegen den Conincq tot Bantam over dat landt als gouverneur te bevestigen en met den eernaem van Angabey Sitsia dy Prana, een quitasol en 1000 rdˢ te beschencken ende oock den Tommagon Wira Angong Angongh onder den titul van

Aria Sammadangh tot desselffs tweede te stellen, omdat hy tot de veroveringh de wech gebaent hadde;

op de verschyninge van het jacht Rammekens ende de hoecker de Quartel voor Indermayoe had men aenstonts goetgevonden de pagger met 50 cloecke militairen te voorsien ende de ziecken nae boort te senden, doch indien, gelyck de briefkens van den capiteyn Hartsinck uyt Goedoegoedoe dicteerden ([1]), de Balyers mitsgaders Wira Angon Angongh sich onder de Comp. gesubmitteert hadden en getrouw quamen te blyven, gelooffde men, dat hetselve den Bantammer in zyn desseyn veel hinder soude toebrengen ende voornamelyck indien zyn volcq van Pagadin verdreven wierdt, in welcken gevalle men oocq niet conde geloven dat onse besettinge op Indermayoe door hun eenige aenstoot soude comen te lyden, temeer oocq gesustineert wierd, dat de Cheribonse Princen haer in 't minste niet soude adsisteren als daertoe geweldelyck gedwongen werdende, doch souw men echter voor hare listen ende lagen allomme waken ende op hoede blyven;

de jachjens Cat en Cater, die het vermits de holle dyningen der zee op haere bescheyde posten niet conde gaende houden, had men geordonneert over de drumpel binnen de mont van de revieren Pamanoecan en Chiassem te gaen leggen, dat gemackelyck conde geschieden;

den commandant Couper was voornemens, soo het weer sich eenichsints wel aenstelde, een tochtje nae Tegal te doen ende meteenen op Cheribon aen te lopen om te vernemen hoedanich de zaacken aldaer mochten zyn gestelt, sonder sich echter teneersten aen land te begeven sonder alvoorens van de Princen haer goetvinden te verstaan, omdat uyt het briefken van den tweeden broeder, Pangiran Depatty, conde werden bespeurt, dat zy ongemene groote vreese hadde hare correspondentie met d'E. Couper by de Bantammers mochte werden ontdeckt;

d'E. Couper bleeff Haer Ed. voor het gunstige avancement tot oppercoopman danckbaer, en versocht tot reddinge van zyn familiare zaacken eens een springtochje voor weynich tyt tot Batavia te mogen doen;

't schielyck invallen der Nederlandtse militairen oordeelde men ten meerendeele te werden veroorsaect omdat se meest alle naect ende bloot waeren, ende waerom men versocht dat de gesonde, jegenwoordich noch aldaer zynde, eenige verstreckinge op reecqueningh mochte genieten.

Nademael hierboven in 't briefken van d'E. Couper mentie zy gemaect van seker briefken, door den tweeden Cheribonse Prince, Pangiran Adepaty, aen zyn E. geschreven, soo hebben wy niet ondienstich geacht hetselve, als van geen onsmaeckelycken inhout, uyt het Javaens vertaelt hier te insereren, luydende aldus:

Desen brieff van Pangiran Adepaty tot Cheribon gaande aan capiteyn Jacobus Couper, die van Godt bemint wert en die het landt van Batavia beschermt.

Den capiteyn Jacobus Couper heeft zyn bode met een brief gesonden, dewelcke my toegecomen zy ([2]). Den inhout van den brief heb ick volcomentlyck

([1]) Dit woord is door mij ingelascht.

([2]) Er staat: *zyn*.

verstaen, hebbende capiteyn Jacobus Couper bekentgemaect, dat voor desen geschreven heeft aen myn ouder broeder, den ouden Sulthan, aengaende 't volcq van Indermayoe, daerover icq danckbaer blyve, ende dat ul. myn wil daerinne versoeckt, maer ul. moet myn niet aansien als een die landen heeft; derhalven is myn versoecq, dat ul. voor myn welvaert sorch draacht off misschien den Sulthan van Bantam sulcx mochte comen te vernemen, ende indien my eenige sware moeyelyckheden overcomen, soo sal icq ul. sulcx bekentmaacken ende hulp versoecken, want ick noch al genegen ben tot den Sousouhounangh Aman Courat. Nopende hetgene ul. ontrent myn wapenen secht, des ben icq danckbaer; raackende ul. genegentheyt ontrent myn onvermogen, ghy zyt dengenen waerop ick myn vertrouwen stelle. Insgelycx is ul. begeren, dat ick besorgen soude dat 't volcq van Indermayoe, welcke op Cheribon syn, zoude thuysgesonden werden, maer ick hebbe niet te gebieden.

Met dese zende ick vier corffjes mangis ende drie corffjens lamsams. ([1]). Myn hertsbegeerte is in desen brief geschreven.

Den meergenoemde Javaen Martentacka had verder mondelingh weten te verhaelen dat hy, op Cheribon gecomen wesende, door den stedehouder, den Tommagon Raxa Nagara, ongemeen vriendelyck ende beleeft ontfangen mitsgaders aenstonts nae den Pangiran Depatty voortgesonden was, die hem mede blydelyck ende met genegentheyt ontfangen ende in zyn hoff in stillicheyt dede verblyven, om niet door de Bantammers ontdect te werden, latende deselve, toen het boven uytgedructe brieffje aen d'E. Couper vaerdich geworden was, indernawacht ([2]) stillekens weder door eenige van zyn volcq nae de strant ende zyn vaertuych geleyden, in welcker voegen hy dan weder sonder eenich quaet te hebben ontmoet op Indermayoe aengecomen was.

Des avonts vertreckt uyt dese rheede over Caeb de Bonne Esperance achtervolgens de resolutie, in dato 25 November in Rade van India genomen, het expres advysbootje de Snobber nae het lieve vaderlandt, medenemende een generale praeadvysbrieff, op heden geteyckent ende geslooten, aen de Ed. Heeren Mayores ter vergaderinge van XVII[e] geschreven, ten principale dienende tot een bekentmaackinge van 't lange ophouden der retourvloot, die in 't jegenwoordige saysoen uyt India nae 't patria ([3]) affgesteken staet te werden, ende meteenen oocq in sich begrypende een beknopt recit wegens den algemenen toestant der zaacken van de Generaele Nederlandtse Geoctroyeerde Oost-Indise Comp. in dese landen, zynde de opperhooffden terhand gestelt soodanigen instructie ofte memorie als geoordeelt zy tot het wel aenleggen

([1]) Denkelijk *langsep's*. In de compagniestaal heetten deze vruchten *lansen*; cadeautjes daarvan vindt men destijds nogal vaak vermeld, o.a. bij De Jonge VII, 106, wiens aanteekening de plank geheel misslaat; vergelijk aldaar ook p. 109 onderaan, 110 in 't midden, en Rumphius, Herbar. Amb. I, 152 met de daartegenover staande plaat.

([2]) Denkelijk: *in de nanacht*.

([3]) Er staat: *patra*.

van haere reyse mitsgaders 't aendoen van de Caep de Bon Esperance, soo zy sulcx nodich achten, ende de havenen van onse lieve vaderlandt nodich te zyn om haer daernae te reguleren, ende benevens dien noch een missive aen den provisionnelen gezachhebber Hendrick Crudop en raed aen de Caep, van alsulcken inhout als by 't affgaende brieffboecq ende verhael can werden gesien, hebbende eenelyck maer ingenomen 20089 ℔ spiaulter tot zyn ballast, beloopende ƒ 4075 : 10, ende om mits zyn cleene ([1]) ende geringe weerbaerheyt in de Straed Sunda geen gevaer te loopen door de oorlochsuchtige Bantammers aengerant te werden, soo vertreck nu mede als convoyer 't schip 't Wapen van Terthoolen, om hetselve voorby Anjer te geleyden.

22 *d°*. Al laat op de namiddach comt de stuyrman van het galjoot de Snobber, synde tot dicht ontrent 't ([2]) eylandt Onrust geavanceert, weder aen landt, versoeckende uyt den naem van den schipper, dat dewyle het schip Tertholen albereyts een goet stuck weechs mits desselfs swaerte achtergebleven was, zy sonder nae hetselve te wachten haere reyse mochte vervolgen, om alsoo te spoediger buyten Sunda's enchte in ruym zee te mogen geraacken, 't gunt hun dan oocq om die redenen gelicentieert ende toegestaen zy.

Des avonts retourneert vanhier weder nae Bantam den bottelier Huych Boy, medenemende een cleen briefken aen den resident Willem Caeff van dato deser, in sich behelsende dat Haer Ed., uyt het jongste schryven hebbende gesien hoe de Bantammers hun vast tot den oorloch prepareerde ende dat den jongen Conincq daertoe nu mede scheen te wesen geneycht, getroost sullen zyn dat soo aff te wachten, onder vertrouwen God almachtich, alsoo hun daertoe van 's Comp[s] wegen geen redenen ofte oorsaken gegeven zy, Comp. goede zaecke sal zegenen, ende dat men oocq onderwylen zal moeten aensien dat se door de Engelsen met allerhande munitien van oorloge werden geadsisteert, by hetwelcke dan genoechsaem can werden bespeurt wat staet op haere vruntschap te maecken zy:

dat Haer Ed. in toecomende sullen ([3]) verwachten te verstaen hoedanich het verder met de vyf resterende overgeloopen jongens affgeloopen sall wesen, ende dat oocq wel can werden gelooft, zy geen ander voornemen sullen hebben gehadt als haer op een der Engelse schepen te begeven, om alsoo te ontgaen de straffe die zy alhier met landloopen ende andere guytstucken hadden verdient;

dat dewyle Haer Ed. zyn bericht op Bantam quantiteyt tarw te becomen soude zyn, den resident Caeff mits desen wert gequalificeert deselve te mogen incoopen, soo se tamelyck geconditionneert en tot een pryse van 40, 50, 60 à 65 realen 't last te becomen waere.

23 *d°*. Des morgens werden de missives, door de fluyt Goylandt op den 14 deses uyt Siam overgebracht, soo van den Conincq als Oya Bercquelangh benevens de schenckagien met de gewoonelycke statie van boord gehaelt ende binnen 't casteel gebraght door d'E. sabandaer Ocker Ockerse, verselt met het out-opperhooft van

---

([1]) Denkelijk: *cleenle*.
([2]) Dit lidwoord ontbreekt.
([3]) Er staat: *sullende*.

Japan Albert Brevinck, de cooplieden van Schinne, Brakel etc. henevens den capiteyn der Maleyers, staende de comp. militairen gerangieert van binnen de poort aff tot aen de puye van Syn Ed[ts] wooninge, dewelcke dan opgetreden ende gevolgelyck in de groote raedcamer in presentie van Zyn Ed[t]. de Heere Gouverneur Generael verschenen wesende, soo wierden er aenstonts drie cherges door de musquetterye ende 7 canonschoten van de punt de Diamant gedaen, zynde voorschreven brieven nae gedane vertalinge uyt het Maleyts van alsulcken inhout bevonden als hieronder volcht, vooraffgaende die van den Siamsen ConinCq voormelt.

Desen brieff comt van Tsiou Praya Ziry Derma Rata Desit Amatiensit Pipnidry Tanradja Cosateboedy Pipiry Bercerma Paback Tzioupraya Bergalan, Coninсq van Siam, aen Rycklоff van Goens, Gouverneur Generael, regeerder van Batavia, ende de Raden van India, die Aarnout Faa als capiteyn om in Siam te woonen hebben gesonden.

Den medegebrachten brieff ende 't gesondene is ([1]) op den 16 dach van de elffde maent, synde Saturdach, in 't paerdejaer wel ontfangen, den brieff in Siam doen oversetten en daeruyt verstaen alsdat den Capiteyn Generaal overleden was, waerover seer bedroeft ben geweest, temeer noyt geen verschil met hem hebben gehadt maer altyt in een oprechte vruntschap geleeft, ende alsoo Rycklof van Goens nu als Capiteyn Generael, die Batavia regeert, in zyn plaetse is gesuccedeert, soo hebbe my opnieuws weder verheucht, ende wy twee sullen mede tot in der eeuwicheyt in een stantvaste vruntschap leven.

Verders wert er in den brieff geschreven vanwegen eenige faute in de prys van thin in Siam en tot Ligoor, 't gene niets anders is dan achterclap, want mynes wetens is het soo niet en geve oock sulcke achterclappers geen gehoor, temeer de Hollanders lange met my in vruntschap hebben gecontinueert, maer de volckeren, die het thin maacken, woonen verre in de plaetse Ligoor ende 't selve wert met groote moeyten gemaect, ende die lieden, die derwaerts gaen om thin te maken, nemen haer provisie mede, tecortcomende moeten weder opnieuws vanhier versien werden; dit is de oorsaeck, dat de thin in Siam wat duurder is en oocq met die van Ligoor 't selve in gelycke prys niet connen geven.

Noch staet er in den brieff, dat ick Aernout Faa, die in Siam als capiteyn is gesonden om te woonen, in myn gunste ende bescherminge soude nemen ende in de verrichtinge van 's Comp. saken behulpsaem wesen, 't gene ick oock hebbe gedaen, en alsoo Aernout Faa een nieuweling is ende de manieren van Siam noch niet verstaet, soo hebbe tegen Dirck Timonsen de Jonge ende den fetor doen seggen alsdat se Aernout Faa in de manieren van Siam zouden onderrechten. Verders is Aernout Faa by my verscheenen ende uyt den naem van den Gouverneur Generael gesproocken vanwegen de 300 catty, die door den voorigen capiteyn en fetor zyn geleent, ende dat den Gouverneur Generael versocht den interest

([1]) Dit is ontbreekt in het HS.

daervan tot de sesde maendt niet mochte gerekent werden, en dat met de comste van 't schip die somme betaelt soude werden; nu dan siende op de vruntschap van den nieuwen Gouverneur, hebbe aen myn oppercoopman last gegeven, den interest tot den 23 dach van de achte maendt, zynde Maendach in 't paerdejaer, aff te schryven, ende hebbe het versouck van den Gouverneur Generaal alsoo toegestaen. Verders heeft den capiteyn en fetor, die voor desen in Siam hebben gewoont, vyftich catty geleent, waervan den interest oock hebbe quytgescholden in 't jaer van de osse, soodat myns oordeels van de tyt dat hetselve geleent hebben tot de tyt van de betalinge soude wesen een jaer negen maenden en 24 dagen, ende bedragen 20 catty negen tayl en vyf maes.

Noch hebbe icq eens in 't ossejaer geleent 200 catty, 't gene nae myn onthouden van de tyt, dat hetselve geleent tot de tyt dat betaelt hebben, zoude zyn een jaer 6 maenden en 12 dagen, en den interest daervan bedragen 74 catty 15 teyl 3 paha 3 maes en een pawangh; 't geene dan in twee maelen geleent hebben bedraecht 250 catty en den interest daervan 95 catty 5 tayl, 1 paha (1) ende een pawangh, die dan alle uyt oorsaeck van myn vrunt ende ziende op de nieuwe vruntschap hebbe quytgescholden.

Noch (2) staet er in den brieff, dat alle de sorteringen van goederen, die uyt Hollandt aengebracht, met Comp. schip herwaerts sullen gesonden werden, welcken inhout is tot een teken van den Gouverneur Generaels oprechticheyt, en sall oocq strecken tot vermeerderinge ende continuatie van een stantvastige vruntschap tot in der eeuwicheyt.

Daer zyn ses moirha van verscheyde coleuren die niet accorderen met het monster, die nu teruchsenden, ende daer zyn noch meer andere sorteringe die met het monster niet overeencomen; die werden oocq alle teruchgesonden ende de andere coopmanschappen en lakenen, moirhas, zatynen, hoeden, van alle sorteringe die met het monster accorderen, hebbe aen myn oppercoopman doen overleveren, waervan de waerde volgens het seggen van den capiteyn en fetor soude monteren 185 cattys 16 taylen 3 paha en 3 maes, en volgens haer seggen wasser een brieff van den Gouverneur Generael gecomen, van inhout, dat des Coninex volckeren in Persia geleent hadden 38 catty 7 tayl en 6 maes ende in Souratta 16 catty 13 tayl 5 maes en een pawangh, ende op Batavia 16 catty 13 tayl 5 maes en een pawang en noch eens 1 catty 4 taylen en 2 zapaha, dit alle t'samengereeckent zynde bedraacht 75 catty 18 taylen en 9 masen, gelyck dan alle de goederen ende het geleende byeengetrocken zynde comen te bedragen 260 catty 15 taylen en 2 paha, waervoor den capiteyn en fetor coopmanschappen hebben versocht, welcke haer hebben toegestaen, ende is door myn oppercoopman die schult in sappanhout, jatihout en thin voldaen. Daer zyn verscheyde sorteringe van hoeden die niet zyn als 't monster; de waerde daervan is medegerekent ende werden nu met het monster nae Batavia gesonden,

(1) Er staat: 5 *tayl tpaha*; vergelijk hierbeneden p. 746.

(2) Het HS.: *doch*.

met versoeck, daervoor andere wanneer te becomen zyn herwaerts mogen gesonden werden, gelyck oocq derwaerts gaet een schee ende 't hecht van een cris, die niet volmaect is; versoecke van gelycke, wanneer gedaen is, overgesonden mach werden. Verders doordien Hollandt noch in oorloch is, waeren de ambachtslieden vandaer noch niet gecomen, naer welcke tydinge seer verlange, want hebbe alle jaeren diesaengaende tydingh gecregen, maer van dit moisson geen vernomen, waerover bedroeft ben geweest; ende wanneer den oorloch in Hollandt gedaen sy en ([1]) een Hollandtse stuckgieter, steenhouwer ende constapel op Batavia mochte gecomen zyn, versoecke den Gouverneur Generaal deselve herwaerts gelieft te senden gelyck in de voorige brieven van den Gouverneur Generaal is geschreven; wat aengaet den goutsmit, die voor desen herwaerts is gesonden, heeft geen kennisse nochte verstant van dat ampt, dierhalven teruggegaet met versoecq den Gouverneur Generael een ander goet en bequaem goutsmit gelieft te laten opsoecken ende nae hier te zenden; zulcx doende zal 't strecken tot onderhoudinge van een stantvastige ende eeuwichduyrende vruntschap.

Noch wert er in den brieff geschreven ende bekentgemaect, dat wanneer den Coninck eenige van zyn volckeren naer Persia ofte Zouratta wilde versenden, 't selve met groote moeyelyckheyt vermenght is en oocq verlies bybrenght, dierhalven beter soude zyn deselve niet derwaerts ([2]) sondt, maer indiender in Souratta ofte Persia yets ten dienste van den Conincq mochte wesen, den Gouverneur Generael zyn hulpe aen den Conincq wilde bewysen, 't gene seer goet soude wesen. De redenen, waerom dit alles segge, is, omdat den Gouverneur Generael ende icq niet syn als andere, want de vruntschap tusschen ons twee sal noyt veranderen; nu is myn versoecq, eenige van myn volckeren mede met de monsters mogen vertrecken, niet omdat de Hollanders mistrouwen, want ick weet 't seggen der Hollanders oprecht ende onveranderlyck is, maer omdat alles te beter nae myn sin mach gemaect werden ende met het monster accorderen, want indien het monster alleen sende, accorderen de goederen daermede niet, gelyck als de schee en 't hecht van de ([3]) cris, en comt met myn sin niet overeen; dierhalven soude gaerne myn volck medesenden, omdat zy myn sindelyckheyt best bekent zyn, gelyck ([4]) dan oocq wel genegen soude zyn 15 à 20 van myn volckeren derwaerts te senden, medevoerende 90 ([5]) kisjens, om de goederen in te bergen ende alles nae myn sin te doen maacken ende 't loon derselver wel te betalen, doch mynes gevoelens alsoo d'E. Comp. gagie aen de scheepsvolckeren moet betalen, wenschte wel te weten hoeveel icq voor myn volck ende die goederen nae behooren zal moeten

---

([1]) Dit *en* ontbreekt in het HS.
([2]) Er staat: *herwaerts*.
([3]) Dit lidwoord ontbreekt.
([4]) Er staat: *gelyck gelyck*.
([5]) Vóór dit getal staat een woord van vier letters of een getal van vier cijfers; het lijkt nog 't meest op 8070; mogelijk is 't bedoeld als eene verkorting van *circumcirca*.

voldoen. Myn vertrouwen is groot op den Gouverneur Generael, want Hollandt is verder gelegen als Souratta ofte Persia ende werde vandaer wel geholpen; dierhalven is myn vertrouwen, den Gouverneur Generael myn in alles wat begeer sal behulpsaem wese, 't gene dan oocq strecken sal tot vermeerderingh ende onderhoudinge van een eeuwige vruntschap. Wat verders aengaet de hulpe die ick aen d'E. Comp. bewys, sall den capiteyn Dirck Timonse de Jongh ende den fetor Gillis, die nae Batavia vertrecken en alles wel weten, den Gouverneur Generael bekentmaecken.

Voor dees tyt sendt den grooten Conincq van Siam aen den Gouverneur Generael 22 bharen thin ende 330 picols tarwe in vergeldinge van 't gene den Gouverneur Generael heeft gesonden. Noch geeft den Coninck aen den Gouverneur Generael 4 bharen thin, een groote silvere verdecte kop, 4 cleene d°. met deckseis ende 4 gebloemde houte tziouppen (¹), 't gene versoecke den Gouverneur Generael met een oprechte genegentheyt gelieft aen te nemen, ende dat tot een teken van een onveranderlycke vruntschap, die door Godes hulpe tot in der eeuwicheyt sal duyren.

Geschreven op den 14ᵉⁿ dagh van de 12 maandt, synde Vrydagh, in 't paardejaar.

Den brief van Oya Bercquelang wert geschreven uyt den naam van den Conincq en is van een en deselve inhout als des Conincx, uytgesondert dat verhaal doet van 2000 ropien die geschoncken en niet betaalt soude werden en sent door ordre van den Conincq aan den Gouverneur Generaal 22 bharen thin, 330 picols tarwe en een groote goude verdeckte uytgewerckte cop.

Een ander brief van Oya Bercquelang.

Desen brief van Oya Bercquelang aan Rycklof van Goens, Gouverneur Generaal, Capiteyn van Batavia, ende de Raden van India.

Alsoo den factor Goosens aen myn heeft bekentgemaect dat nae Batavia soude vertrecken ende gesproocken van de coopmanschappen die een vaste ende geen vaste pryse hadden, soo segge dan dat het sappanhout, thin, jatyhout en spiaulter op een gesette prys is, maer op de rys en (²) clappusoly is geen prys gestelt, en maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekent dat ten tyde wanneer Enoch Poolvoet ende de Roo (³) capiteyn waeren, de ryst en oly duyr was en ten tyde van Johannes ende Dirck Tymonse de Jonge is de rys ende oly betercoop geweest als voor desen, maer alsoo tydinge hebben gehoort ende geseyt wierde dat in de Matteram verboden was geen

(¹) D. i. *tjoepoe tjoepoe*, een soort doosjes.
(²) Dit *en* ontbreekt.
(³) D. i. Nicolaes de Roy.

rys te mogen uytvoeren, soo was myn gevoelen, dat de Hollanders op de Javaense ende Siamse ([1]) ryst en pady haer vertrouwen hebben, dat aen den grooten Conincq oocq hebbe bekentgemaect, die dan uyt vruntschap, die er is tusschen den grooten Conincq van Siam ende den Gouverneur Generaal, last heeft doen geven aen alle hooffden van de plaatsen, dat de onderdanen pady souden planten, want de Hollanders op Siam haer vertrouwen stellen ende hebben oocq tegens den capiteyn ([2]) geseyt ende afgevraecht, hoeveel ryst dat de Hollanders begeerden, dat hy het seggen soude. Verders in voorleden tyden hebben de Hollanders clappersoly van Conincx oppercoopman gecocht, maer nu copen zy de olye van ydereen, en wanneer der veel is, wert se goedcoop en weynich duyr vercocht, maer nu is de ryst en oly betercoop als voor desen, gelyck jaerlycx by de schriften van de capiteynen Enoch ende de Roo can gesien werden, en daeruyt den Gouverneur Generael 't gedoente van de Comp. can weten. Verders heeft den capiteyn die in Siam woont aen my versocht, dat in 't ossejaer by den grooten Conincq zoude gaen ende versoecken om 50 catty sonder interest te leen; volgens myn onthouden is 't van de tyt, dat het geleent is, tot de betalinge een jaer negen maenden ende 14 dagen, waervan den interest bedraecht 20 catty 9 tayl en 5 maes; in 't selve jaer heeft hy noch geleent 200 catty, zynde den interest in een jaer 6 maanden ende 21 dagen, 74 catty 15 taylen 3 paha 3 maes ende een pawangh, 't gene dan in tweemael heeft geleent, monteert 250 catty, waervan den interest byeengereeckent bedraacht 95 catty 5 tayl een paha ende een pawangh, welcke interest uyt vruntschap alle hebbe quytgescholden, waermede die reecqueningh vereffent is. Den capiteyn en factor, alsoo kennisse hebben van 't gedoente in Siam, sullen alles bekentmaken, want ben haer in alles behulpsaam geweest, ende dat tot onderhoudingh van wederzydtse vruntschap.

Geschreven alsvooren.

In 't vallen van den avont ontrent de clocke 6 uyren compt van Sourebaya over Jappare voor dese stad al cannonnerende te verschynen de chialoup de Nachtegael met blyde ende gansch aengename tydinge, hoe het God de Heere heeft gelieft d'E. Comp. op den 25 November laestleden onder het cloecq en dapper beleyt van d'Heer Ordinary Raad, Superintendent, Admirael etc. Anthonio Hurdt genadelyck te zegenen met de loffelycke overwinninge van de stercke ende machtige stad Cadiry op Java's Oostcust, helthaftich nae een crachtige ende scherpe tegenstandt van den mutinerende rebel Troenejaja ende de zyne door d'onse in 't bywesen van den Sousouhounangh Aman Courat Sinepatty Ingalaga ende ongevaer 4000 van zyn crychsknechten stormmenderhandt ingenomen, insulckervoegen als hieronder breeder by een briefie, met geciteerde chialoup overgebracht, door welgemelte heer

([1]) Men zou verwachten: *niet op de Javaense maer op de Siamse.*

([2]) Hier heeft het HS. eene open ruimte van een letter of tien, misschien bestemd voor den later intevullen naam.

Hurd mitsgaders den raed in dato ([1]) ultimo der genoemde maent November uyt het veltleger tot Sincal aen de Hooge Regieringe van India geschreven, can werden gesien, in substantie dusdanich luydende:

nae het affgaen van het jongste schryven in dato primo November de begonnen pagger tot Sincall vaerdich geworden ende de crychsmacht daerbinnen getrocken zynde, had men daermede aenstonts gelegentheyt gecregen om niet alleen de vyanden beter als voorheen uyt het velt te houden, maer selffs oocq om toe te leggen van de revier te passeren, 't geen dan ontrent Toekim, noch oocq een goed stucx weechs beneden de opgeworpen pagger, niet hebbende willen gelucken, soo was men te rade geworden, 't selve voor de derdemael te hervatten selffs ontrent de gevatte post onder faveur van twee batteryen, tegelyck met 2 brigades, dat onder den bysonderen genade Godes soo wel geluct dat men er binnen weynich tyts overraacte, waertoe niet weynich hulp de groote ondiepte van de revier, die op desen tyt soo laech geloopen was als misschien noyt bevoorens staende het verloopen droge saysoen, by hetwelcke de Javanen, siende den capiteyn François Tacq deselve met een gontingh, bemant met eenige schietgeweer, overdryven, middel vonden ende couragie namen met haere paerden mede daerdoor te waden, middelerwyle dat hevich uyt de batteryen met canon ende musquetten op de wercken der vyanden geschooten wierdt, die het ongevaer een half uyr met defenderen dapper gaende hieuwen, doch eyndelyck door het sterck aendringen van d'onse genootsaect wierden de wercken te ruymen ende de vlucht te nemen, achterlatende een schoone metale Engelsche veltslangh, schietende 6 ℔, mitsgaders 6 stucken yser canon, een metale bas benevens een haeck, retirerende, ongevaer 1000 mannen stercq, wel een myle ([2]) weechs langs de revierkandt nae de stadt Cadiry, alwaer Troenejaja uyt een hoogen boom het wercq van verre aensach; dusdanich dan 11 gequetsten (te weten 5 inlanders mitsgaders 6 Nederlanders ende daeronder, doch sonder gevaer, den capiteyn Abraham Daniel van Renesse benevens den lieutenant Guilliam Libout) becomen hebbende, tegen hetwelcke de vyanden ruym 30 dooden ende misschien meer gequetsten hadden gecregen, aen de overzyde geraact wesende, liet men de helft van de macht aldaer post grypen, in voornemen om met het eerste droge weder, mits den regen stercq begon te vallen, verder te avanceren, dat weynich dagen daernae oocq tewerck wiert gelecht, latende den capiteyn Francois Tacq ende den lieutenant Altmeyer met twee brigades benevens eenige Javanen optrecken ([3]) om de wercken van Cadiry vanbuyten te beschouwen, 't welcq volbracht ende wegens haer wedervaeren mitsgaders oocq, hoedat se een macht van 2000 vyanden, haer tegengetrocken, binnengedreven hadden, rapport gebracht hebbende, resolveerde men met de gansche macht, bestaende uyt:

449 Europianen,
113 Amboinesen,
87 Mardyckers,

([1]) Er staat: *in dat.*
([2]) Er staat: *wyle.*
([3]) Er staat: *op te trecken.*

92 Maccassaren,
175 Balyers,
109 Maleyers en
182 Bataviase Javanen, zynde tesamen
1207 coppen, latende de siecken en impotenten, met 90 Europianen uytmaeckende 413 militairen, zoo Mardyckers, Amboinesen ende Javanen, onder den gequetsten capiteyn Renesse voormelt in de pagger verblyven, op Cadiry aen te marchieren, om te sien, off men deselve niet dapperlyck aentastende soude connen overweldigen, ingevolge van 't welcke dan den optocht op den 25 der jongstleden maendt November des morgens heel vroech, verselt met ongeveer 4000 Javanen onder den Sousouhounan ende zyne mantrys Soera Nata, Sindoeradja, Maes Toeampel, Mankajouda, Manganona, Jaja Lalana etc. aenvangende, geraecte men ontrent ten 10 uyren des voormiddach op een groot pleyn onder 't bereyck van 't canon voor de stadt ende haer batteryen aen de noortzyde, alwaer aenstonts ongevaer 1000 vyanden, soo ruyters als voetgangers, met lancen, piecken en schietgeweer gearmeerd, op de rechtervleugel der Javanen aendrongen, die oocq ten eersten aen 't wycken raecten, doch ylens door drie comp. Nederlanders werdende gesecondeert, nam dese aensienelycke troep de vlucht ter stadwaert in, latende eenige van onse ruyterye gelegentheyt van haere vasticheden ende wallen tamelyck te besichtigen, daer alvoorts sonder tytverlies op wiert geresolveert met twee brigados op de west- ende een derde op de oostzyde aen te vallen, dat ontrent twee uyren nae de middach aengevangen wiert, vindende een stercke ende wackere wederstant die ontrent een uyr duyrde, alswanneer zy haere batteryen verlieten ende de vlucht naebinnen tot op den alon alon off het groote pleyn namen, alwaer den stryt weder doen dapper aengingh, en soo al vervolgens tot binnen de poorten ende muyren van 't hoff, retirerende den vyant van 't eene viercant in 't andere, totdat se eyndelyck in de achterste muyr, een groot gat off achteruyt hebbende, alsmede door een bedecten wech de vlucht namen, dat volgens bericht van eenige gevangen wyven den rebel Troenejaja al in 't begin van den storm hadde gedaen met een groot deel van zyn wyven, 10 duysent Spaense realen, alle de juweelen, clenodien ende costelycke cleederen mitsgaders 13 metale bassen, de rest achterlatende, bestaende nochal in een goeden buyt, waermede door d'Europiaense en inlandse militie en wel voornamentlyck door des Sousouhounangs Javanen louter in de bocht gesprongen wiert, dat Zyn Hoogheyt gaerne wel anders hadde gesien, 't geen echter in de furie onmogelyck was te beletten ende waerom dan oocq, considererende de ongemene dapperheyt van d'Europise militie, het daerby was gelaten, stellende voorts tegen het plegen van allerhande insolentien soodanige ordre als nootsaackelyck quamen te vereysschen, ende was 't noch tot een groot gelucq voor geciteerde Zyn Hoocheyt dat de keyserlycke Madjapaytse goude croon, wegende 80 [1] realen swaer, ongeschend in handen van capiteyn Tacq quam te vervallen, die anders buyten twyffel verplettert ende

[1] Met *wegende* eindigt eene bladzijde van het HS.; het zoogenaamde »wachtwoord" daaronder (gelijk aan 't eerste op de volgende blz.) is *80*; de volgende blz. begint echter met: *8 realen*. Het komt mij voor dat *80* het goede zal wezen; dit cijfer ook bij De Jonge VII, 249 noot.

verduystert soude syn geworden, zynde deselve twee dagen nae de veroveringe, op Sondach den 27 November, meergenoemde Zyn Hoocheyt nae 't celebreren van een plechtelycke danckpredicatie wegens de overwinninge op den alon alon ten aensien van ydereen onder 't lossen van drie cherges ende eenige canonschooten overhandicht, die deselve by provisie op syn hooft zette, onderwyle dat d'Heer Admirael Hurd beloften hadde gedaen, in 't faveur van genoemde capiteyn Tacq aen Haer Ed. te solliciteren om voor genoemde goude keyserlycke croone te mogen werden gerecompenseert;

veele vrouwen en kinderen der grooten, soo Mattaramse als andere van omher Cadiry, waeren binnen 't hoff gevonden ende daeronder oocq des Sousouhounans suster Radeen Tompa, in den grooten rooff uyt den Mattaram vervoert, dewelcke men alle Zyn Hoocheyt toegevoecht hadde, benevens oocq verscheyde oude conincklycke gommen item 6 schoone uytgelesen paerden etc., die al door de Nederlandtse militairen tot buyt gemaect waeren;

op de battaryen had men gevonden 16 stucken metael canon van 6 tot een ℔ ende daeronder twee gerenommeerde ([1]), schietende yder 36 ℔ bals, mitsgaders bezyden dien eenige metale bassen en haecx, 60 stucx ront scherp en niet meer als 3000 ℔ boscruyt;

van de dooden, aen de vyants zyde gevallen, had men geen tellinge gedaen, omdat se wyt en zyt op de wegen in de stadt en binnen 't hoff ternedergeveldt lagen ende daeronder mede een van Troenejaja's wyven, die in haer jaly ([2]) sittende om wechgedragen te werden getroffen was, waerentegen aen onse zyde gesneuvelt waeren 4 Europianen, 2 Maccassaren ende een Bataviase Javaan ende bezyden dien gequetst 22 Europianen ende 5 inlanders;

de vyanden waeren binnen Cadiry stercq geweest nae de monsteringe, bevoorens by den rebel Troenejaja selffs gedaen, 14547 mannen, 't grootste gedeelte Champanders, voorts de rest Javanen van Panaraga, Cartazana, Bliter etc. en maer weynich Cadjorangers, Maleyers, Maccassaren, Balyers en Bantammers, welcke laeste aldaer daechs voor de veroveringh met ammonitien van oorloge binnengecomen waeren;

aenstonts nae de veroveringh had den Sousouhounan onder 6 mantrys een getal van 3000 Javanen afgesonden om de vluchtende vyandt te vervolgen, maer die waeren door haer niet aengetroffen ende vruchteloos weder teruchgekeert, ende wiert nu gerucht, dat Cadjoran hebbende de conjunctie met Tjoenejaja geweygert ende zich nae syn land begeven, gemelte rebel Troenejaja sich nae Capper soude hebben begeven, in meeninge om door behulp van de Maccassaren, waermede hy was versoent, vandaer nae Madure over te geraacken, om hetwelcke dan te verhinderen ende hem aen strandt waer te nemen, was Pangiran Champan twee dagen nae de veroveringh van zyn ballingschap uyt de wildernisse van Lodajo voor d'Heer Admirael Hurd ende den Sousouhounangh verscheenen, benevens Maes Toampel al gedestineert geweest met haer byhebbende macht nae Sourebaya

([1]) Er heeft gestaan: *hernommeerde*, wat gedeeltelijk is verbeterd tot *gernommeerde*.

([2]) Lees: *joly*, d. i. *djoeli*, draagstoel.

aff te sacken, maer daerop tydinge gecomen wesende, dat de Maccassaren onder een Barbangzatama ontrent Sourebaya lach om die plaetse aen te tasten, soo hadt den Sousouhounan best geoordeelt met de gansche macht derwaerts aff te trecken, om de saecken aldaer te redresseren ende met te meerder cracht op Madure te tenteren, en waerme dan gemelte Pangiran Champan tot noch die tocht niet aengenomen hadde, doch souw men alles vlytich ten naeuwsten overwegen om de zaecken nu voorts ten goeden eynde te brengen, maer was middelerwyle 't ergste, dat volgens het seggen van de landcundige Javanen den regen den afftocht nae beneden wel geheel soude mogen comen te beletten en verhinderen, strydende echter tegen hetgene bevoorens d'heer Hurd door haer alle dierwegen was bericht;

het recreut daer men om hadde versocht, oordeelde men, nu de zaecken tot dusverre waeren gebracht, niet anders te sullen benodigen als tot verwisselinge van degene die haer tyt al lange was geëxpireert, doch evenwel wiert oocq vermeynt, dat de crychsmacht niet eerder van Java soude behooren te werden affgevoert voordat alles weder in rust en tot de gehoorsaemheyt van den Sousouhounangh soude wesen gebracht, van hetwelckc nu den grondslach gelecht zynde, soo oordeelde d'heer Hurd wyders dat zyn E. verder verblyf aldaer juyst niet absoluyt nodich soude syn;

de Bougisen, die men hadde verstaen op Japaere overgecomen waeren ende oocq all een goet deel derselver op Sourebaya, soude een groote consumptie in de cost maecken, ende was d'heer Hurt van meninge, ontrent het landt van Wierasaba gecomen wesende met de raedt te overleggen, off het nodich soude wesen deselve Bougys onder den capiteyn Jan Fransen hier off daer in employ te brengen;

in beyde voorgenoteerde oorlochsactien hadden de Europiaense militairen niemand uytgesondert sich dapperlyck gedragen en viel over de inlandse Batavise huyrlingen oock niet te clagen, macr de Bataviase Javanen hadden sonder veel verlet wel thuys mogen blyven en onder de Sousouhounans Javaense bevelhebbers wierden prysenswaerdich geacht Aria Sindouradja van Wattas, Tommagon Manka Jouda van Kadoe, Damangh Mangon Jaja van Limbrauwa, Adepatty Maes Toeampel van Sidayoe, Tommagon Manganonangh van Patty en Tommagon Jaja Lalana van Sourebayoe, als zynde d'eerste de voorste der Javanen over de revier gereden, ende hadde hun de tweede ende derde van de bovengeciteerde hopluyden op den alon alon binnen Cadiry dootgevochten.

Bezyden bovengeciteerde missive zyn door geciteerde chialoup de Nachtegael noch overgebracht twee briefkens, 't eene door d'E. Mayoor Christiaen Pooleman ende den raedt in dato 10 December uyt het jacht Nieuw Noortwycq, leggende geanckert ontrent een quart myl van 't eylant Magary in de Straat Madure, ende het ander door den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier mitsgaders den raad in dato 15^{en} derselver maendt uyt Jappare aen Haer Ed. tot Batavia geschreven, van dewelcke den inhout hieronder mede cortelyck volcht, en eerstelyck die van de Heer Mayoor Poleman en raat voornoemt:

den 2^{en} December van Batavia t'zeyl gegaen wesende, was men 5 dagen daernae in 't gesicht van Japare verschenen, anckerende ongevaer een $^1/_2$ myl

buyten de eylanden, alwaer men d'E. Bartelszen, den capiteyn Sloot ende den coopman Reyers aen boord deed roepen, die dan noch denselven nacht met parthye ververssinge verschenen wesende, had men aenstonts den raed doen beleggen ende d'E. Bartelsen affgevraecht, off op Japara of daerontrent sedert het laeste schryven nae Batavia geen zaacken waren voorgevallen ofte opgecomen, waerover eenige deliberatien vereyschten, ende daerop bericht gedaen hebbende dat aldaer niet van sonderlingh belangh geoccureert, mitsgaders dat de post op Ballora door d'onse verlaten, ende dattet daerentegen op Damacq, Lassem ende Rembangh in goeden doene was, soo had men gesamentlyck naer onderlingh overlech niet dienstich connen oordeelen de reyse nae Sourebaya eenigermaten te verachteren, maer wel deselve ten spoedichsten voort te setten over Toeban ende Sidayoe, alwaer men vervolgens mede alles wel quam te bevinden, alsoo men drie dagen daernae, zynde den 10en deser maend December, in de mond van de Straed van Madure geavanceert was, alwaer men de heuchlycke tydinge van de veroveringh van Cadiry hadde verstaen, ende souw men nu voorts voor Sourebaya ten ancker trachten te comen om d'ordre van de Heer Admirael Anthonio Hurd tegemoet te sien ende aff te wachten, om sich daernae promptelyck te reguleren.

Volgt den inhout van het briefken door den oppercoopman Bartelszen en raat uyt Japare voorgeciteert:

twee van Haer Ed. praeadvysbriefkens, aen d'Heer Admirael Hurd per de chialoup de Nachtegael geconsigneert, had men over Rimbangh nae Sourebaya voortgesonden ende den derden over landt, welcke laeste eenige dagen daernae weder teruchgecomen was, ommedat de wegen allomme opwaerts noch door eenige troepen der vyanden ontveylicht wierden;

d'Heer Mayor Christiaen Poleman had, voor Japare zynde, d'E. Bartelszen laten overhandigen een kist met medicamenten, een cas Persiaense wyn ende een canasser poeyerzuycker;

d'affgesondene van den Conincq Palacca waeren seer welvernoecht geweest om met Tertholen weder nae Batavia teruch te keeren, en had men de andere van Crain Goa affgeschict nae Sourebaya, om vandaer verders nae Capper aen de Maccassaerse Crain Gillisson voor te gaen;

op en ontrent Jappare was het seer stil, sonder datter van eenige vyanden wiert gehoort, maer soude Lagondeer ontrent de Matteram en eenige plaetsen daeromher door eenige stroopers in coolen zyn ([1]) gelecht, doch soo deselve wat nader quamen, souw men niet naelaten haer tegen te gaen ende te repousseren, immers souw men tenminsten dienen sorge te dragen voor de landen van Limbrauwa etc.;

op Sammarangh begonde de negotie wacker toe te nemen door het stercq affcomen van de Mattaramse cooplieden, ende dewyle de cleeden aldaer ten meerendeele uytvercocht waeren, sou men eenige der gewilste sorteringen van Jappare weder

([1]) Er staat: *zy*.

derwaerts senden; de fluyt den Hasenburgh had tot noch aldaer maer 80 lasten zout ingecregen.

Even nae 't ordinaire avondgebedt is op de heuchlycke tydinge wegens de veroveringe van Cadiry, hierboven ampel uytgedruct, tot een teken ende bekentmakinge der victorie het canon rontsom het casteel ende de principale bolwercken der stadt losgebrant, te weten van de 4 puncten deses casteels, Diamant, Parel, Saphir en Robyn, yder 7 en van de bolwercken Amsterdam, Rotterdam, voort Gelderlandt, Hollandia, Zeelandia en Greuningen yder 5, zynde tesamen 58 schooten, ende zyn bezyden dien van het vlachvoerende schip te deser rheede ende noch 6 andere van de cloeckste bodems in ordre ende vervolgens nae den anderen van 15 aff tot 3 toe mede een getal van 63 canonschoten gedaen.

Een weynich later vertreckt de chialoup de Orangieboom na de Straat Sunda, op hoope van het snedige galljoot de Snobber noch te sullen beloopen, medenemende een cleen brieffje benevens het affschrift van de missive van de heer Hurd bovengeciteerd mitsgaders eenige bylaechjens daertoe gehoorende, alle dienende om d'Ed. Heeren Mayores in 't vaderlandt dese glorieuse en loffelycke tydinge mede by dese occasie te bedeelen ende bekent te maecken.

Ende is noch van desen avont door den licentmeester Ockerse een expres vaertuych nae Bantam affgeschict met een cleen briefken aen den resident Caeff, almede tot bekentmaeckinge van dese goede tydinge, om onse morrende ende insolente Bantamse gebuyrvorsten dierwegen niet oncundich te laten, sullende misschien nu wel een anderen tael beginnen te spreecken als se een wyle herwaerts hebben gedaen, gemerct uyt alle de advysen, soo wegens haer gedoente op Java's Oostcust, Sammadangh etc. en haere preparatien op Bantam selve, hiervooren op diverse plaetsen geinsereert, niet anders can werden begrepen, off zy hebben haer ooge daerop gehadt ende eenelyck maer nae gewacht, om ons by een quaden uytslach van zaacken publyckelyck te comen beoorlogen, dat se evenwel tot noch niet als onder verblomde namen ende valsche pretexten ontrent 's Comp. bondtgenooten ende onderdanen schynen te hebben durven bestaen.

Omme in de jegenwoordige gestalte des tyts te beter kennisse ende perfecte [1] informatie te hebben wegens onse inlandtse en principael Javaense en Balyse ingesetenen, hier ten plattenlande in het district van Batavia remorerende, soo is goetgevonden deselve door de respective landtdrosten en capiteynen der buytenforten eens ten overstaen van twee gecommitteerde Schepenen te laten opnemen en van nieuwe lootjens te doen versien, waervan den stempel voortaen in handen van d'heer president van 't Eerwaerde Collegie van Schepenen sal werden bewaert.

24 d°. Voor de middach wert Zyn Hoocheyt Radja Palacca door den sabandaer Ockerse op zyn versouck binnen 't casteel geconduiseert, omme Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael te bedancken voor d'eere, hem op gisteren wegens de bekentmakinge van de victorie gedaen, ende Zyn Ed. meteen met [2] dese vercregen zegen en overwinninge te feciliteren ende geluck te wenschen, 't welcq Zyn Hoocheyt dan

---

[1] Er staat: *perfectie*.

[2] Dit tweede *met* ontbreekt in het HS.

volbracht ende een minnelyck onthael en genegen betuyginge van zyne goede wille genooten hebbende, soo vervoechde gemelte Hoocheyt sich doen wyders tenselven eynde oocq ten huyse van den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, vanwaer hy dan weder nae een wyltje vertoevens nae buyten en zyn logiement keerden.

Des naemiddachs comt in gelycker voegen als hierboven omstandich is uytgedruct, mede by Zyn Edt. den Heere Gouverneur Generael den gewesen Maccassaersen Conincq Crain Bissé, die dan, het compliment oocq hebbende affgelecht en op de voorige wyse een affable bejegeninge genoten, insgelycx weder nae zyn logiement keerde.

25 *d°*. Op heden, zynde Kersdach, wert alhier 's morgens per seker Javaens vaertuych een cleen briefken van Bantam aengebracht, door den Deensen Gouverneur op Cormandel Siwert Adelaar in dato 31 der jongstleden maendt uyt hun fortresse Dansburch in 't Nederduyts aen Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael geschreven, van woorde te woorde dusdanich luydende:

Edele, Manhafte en Seer Genereuse Heer.

Mynheer.

Hebbe niet connen nalaten om Zyn Ed. met dese weynige comen te begroeten en oocq veel geluck te wenschen in zyne tegenwoordige hooge gouverno.

Twyffele niet off Zyn Edt. zal voor ontfang deses al verstaen hebben, hoedat een chialoup met behulp van de chialouproeyers van 't schip van Pieter Wiltvanck een van onse zeylchaloupen heeft affgeloopen, en tot noch toe connen daer geen tydinge aff becomen. Het is voorwaer een ongehoorde zaecq en schelmstucq, doch wil hoopen en versoecke dat de schade daervan vergoet mach werden. Wyders om Zyn Edt. met geen veel schryvens op te houden ende terwyl oock hebbe vernomen dat veel schryvens van ons weynich geacht wert, zal desen sluyten ende Zyn Ed. beveelen onder protextie Godes en blyven

(*Onder stont:*)

Ed. Manhafte en Seer Genereuse Heer,

Mynheer:

UEd. dienstwillige dienaar

(*Was geteyckent:*)

SIWERT ADELAAR.

(*Terzyden stont:*) T. fortresse Dansborch 31 October 1678.

Des namiddachs comt alhier uyt Bengale aen te landen het jacht Goet Begin, ons toebrengende twee brieven met verscheyde byhoorende documenten, d'eene door den nieuwen directeur Jacob Verburch ende den raed in dato 21 November ende d'andere door d'Heer Out Directeur en Ordinaris Raedt Willem Volger in dato

28 desselven maendts particulier, beyde uyt Ougly aen Haer Ed. geschreven, d'eerste in sich bevattende den toestant van Comp. handel ende verdere saken derwaertsover ende het tweede een ernstige clachte over eenige wederwaerdicheden ende affronten, den heere Volger door den nieuwen directeur Verburch aengedaen etc., zynde wyders gemelte twee brieven van soodanigen verderen inhout als by het aencomende briefboecq en verbael onder het quartier van Bengalen breeder can werden gesien, ende bestaet voorts de ladinge van het Goet Begin in:

340000 ℔ Pattenase salpeter;
46 packen florette gaern;
80 packen zyde;
48 packen diverse cleeden;
12760 ℔ amphioen ende
80 lasten rys, met den anderen beloopende een somme van ƒ 114157:2:10.

26 *d°*. Vroech in den morgenstont retourneert weder uyt de Straat Sunda de chialoup de Orangieboom, op eergisteren het suedige galjoot de Snobber naegeschict, hebbende 't selve niet connen inloopen noch achterhaelen, sulcx gepresumeert wert dat het al misschien de Straat Sunda uytgeraect zall zyn, ende is alsoo nu oocq weder hier teruchgekeert het schip 't Wapen van Terthoolen, dat tot zyn geleyde soude hebben gedient.

Nae de middach gewerd ons een cleen briefken, op gisteren door den resident Caeff uyt Bantam aen den licentmeester Ockerse geschreven, eenelyck in sich behelsende dat gemelte resident aenstonts nae het ontfangen advys der veroveringe van Cadiry aen de Engelsen (1), Deenen en Francen mitsgaders eenige Javaense grooten hadde bekentgemaect, die alle daerover een uytterlycke vreuchde ende genoegen hebben getoont, uytgenomen de Javaenen, uyt welckers gelaet men wel hadde connen bespeuren dat haer dese heerlycke victorie mishagende ende smertende was, doch hoedanich sich den jongen Conincq dierwegen soude dragen, con men noch niet seggen, omdat men hem noch niet hadde connen te spreecken comen, doch gelooffde men echter dat hy soowel als geheel Bantam daervan al kennisse gecregen hadden.

Soo comt hier van de becruyssinge uyt de Straat Sunda noch weder terugge de fluyt Spanbroecq, vandaer opgeroepen omdat vooreerst de cruyssinge aldaer niet langer nodich geoordeelt zy.

Al laet op den achtermiddach verschynt te deser rhede uyt Maccao seker Portugees handelscheepje S[t]. Pedro, hebbende derselver opperhooffden wegens de oorlogen in 't keyserryck van China en Tartarien niet weten te relateren dat waerdich zy alhier genoteert te werden.

Gisteren den geheelen ende heden voor de middach is benevens het celebreren van de plechtelycke danckpredicatien der kersdagen op ordre der Hoge Regieringe Godt almachtich oocq in alle de kercken deser steden door de geheele gemeente openbaerlyck gedanct en gepresen, over dat het Zyn Divine Majesteyt heeft gelieft ons soo genadelyck te zegenen met de heerlycke victorie van de gerenommeerde stadt Cadiry, hiervooren breeder uytgedruct, ende Haer Ed. oock goetgevonden

(1) Er staat: *aende dEngels.*

hebbende de algemene vrolyckheyt en blyschap derwegen met het aensteken van vreuchdevuyren te betoonen ende te doen blycken, soo heeft men desen avont al vroech onder 't luyden van alle de clocken van de groote kerck, 't casteel, 't stadtshuys etc. op veele plaetsen in de stadt door de Nederlandtse burgerye ende andere ingesetenen groote vuuren sien aensteken, gelyck op beyde de plainen, soo voor het casteel als het stadhuys, nevens eenige groote stapels hout wederzyts der ganghpaden een goede menichte pick- en teertonnen, ten dien eynde op staacken gestelt ende met brandhout, alsmede de lampetten rondsomme de bolwercken van 't casteel ende die van de hooftpuncten der stadt met pickeranssen gevult, door ordre van Haer Ed. brandende waeren.

En ginck ([1]) alsoo den Ed. Heer Gouverneur Generael in 't geselschap van de Heeren Raden van India, de respective Officieren der Justitie en Collegien en veele gequalificeerde alsmede het voorname jufferschap neffens mevrouwe welgemelte Ed[ts]. gemalinne, alvoorens het heele geselschap vrundelyck op een weltoegericht collation onthaelt hebbende, even nae 't eyndigen van 't ordinaire avontgebedt ontrent de clocke 8 uyren te voet buyten 't casteel nae de stadt, de Princestraat door, die vol menschen krioelde, nae het stadhuys, waervoor de geheele comp. burgers van de oostzyde onder capiteyn van Leeuwen in 't volle geweer van de groote deur aff tot vooraen op het pleyn toe ten wederzyde in ordre gerangieert stont, door dewelcke het geheele geselschap sich binnen ende naeboven begaff op de raedcamer van de Heeren Schepenen, aldaer byeen zynde, alwaer zyn welged. Ed[t]. door d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman als president van hetselve collegie met het verdere geselschap, mitsgaders oocq Zyn Hoocheyt Radja Palacca nevens desselfs twee principale vrouwen en verder gevolch, tot dien eynde alvoorens genodicht ende door den oppercoopman d'E. Daniel van den Bolcq uyt zyn logiement gehaelt en binnengeconduiseert zynde, op een brave collation wiert getracteert, ende waermede den tyt onder 't aensien van diverse aerdige Chinese vuurwercken doorgeschoten wesende tot in de voornacht ontrent de clocke elff uyren, keerde hoochgedachte Zyn Ed[t]., verselt met d'heeren Outhoorn en Camphuys mitsgaders d'andere gequalificeerde benevens het jufferschap en de vrouwen van Radja Palacca, door de wech tot aen de Nieuwepoordt ende vandaer de oostzyde der Tygersgracht langs weder nae het casteel, binnengecomen wesende sich vervoegende ten huyse van de gemalinne van d'Heer Ordinaris Raed, Superintendent, Admirael etc. Anthonio Hurt, alswanneer aenstonts van de punten Diamant en Robyn deses casteels, leggende aen de landtzyde der stadt, van d'eerste 10 ende van de andere 5 canonschooten wierden gedaen, waernae wyders het geselschap noch een goede wyl in vrolyckheyt by den anderen bleeff, comende den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, geconduiseert door het collegie van Heeren Schepenen, ontrent de clocke twaelff uyren mede weder binnen, werdende voorts de nacht ten meerendeele ende op sommige plaetsen onder de burgerye ende gemeente met vreuchde en vrolyckheyt doorgebracht tot des anderen daechs, in welcker voegen het heuchlyck

---

([1]) Er staat: *T ginck.*

vieren van dese victorie een eynde genomen heeft, sonder dat Gode zy danck geduyrende hetselve eenige ongelucken zyn geschiet.

27 *d°*. Dewyle de opperhooffden van het schip 't Huys te Merwede, jongst van Cormandel gecomen, haer rysladinge met een bovenordinaris onderwicht hebben uytgelevert, soo is verstaen haer daervan te laten voldoen 5 percento 't gunt er noch boven een ordinary onderwicht van 6 percento tecortschiet.

Door d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman oocq in vergaderinge gebracht wesende sekere notitie van eenige tecort- ende weynich daertegen overbevonden goederen by de Batavise packhuysen zedert primo September 1677 tot ultimo Augusto deses jaers 1678, soo is goetgevonden ende verstaen deselve tegen malcanderen by de Batavise negotieboecken te laten liquideren ende vereffenen.

28 *d°*. Aengesien op Saturdach aenstaende, sullende wesen den laesten dach van het jegenwoordige jaer, voor het aenstaende jaer 1679 nae gewoonte weder opnieuw staet te geschieden de verpachtinge der generaele incomsten deser stede Batavia, soo is goetgevonden ende dienstich geoordeelt, de pacht van 't handelen aen de schepen te ampliëren in manieren als hieronder uytgedruct zy.

Ampliatie op de pacht van 't vaaren ende handelen aan de schepen off andere vaartuygen te deser rheede, geëmaneert op 28 December voor de verpachtinge des jaars 1679.

Alsoo in het gepermitteerde handelen aen de schepen ende vaertuygen voor ende op dese rheede, 't welcq maer in 't reguard van ververssinge, behoeften, cleene crameryen ende snuysteringen wert verstaen en begrepen te mogen geschieden, ondervonden wert dat oocq somwylen diverse coopmanschappen werden genegotieert ende veralieneert, soo is nu in Rade van India geresolveert het handelen ende venten van soodanige coopmanschappen etc. (¹) op pene als by het placcaet van den 12 Augusto laestleden staen uytgedruct, ende wel bysonderlyck van eenige cleeden off lywaten, 't zy van groote off clene parthyen ende hoedanich deselve oocq mochten wesen genaemt, by desen wel expresselyck te interdiceren ende te verbieden, ende de pachters van 't handelen aen de schepen en vaertuygen daervan nu vooraff te waerschouwen, opdat een yder sich voor schade mach hoeden ende niemant naemaels derwegen eenige ignorantie comen te pretenderen etc.

Wyders nu oocq aendachtelyck zynde gedelibereert wegens de versoecken, door eenige pachters al diverse malen successive staende dit (²) loopende jaer gedaen om eenige affslach mits de slechte tyden, bepalinge der negotie ende andere inconvenienten van haer pachpenningen te mogen genieten, soo is, daerop gehoort wesende het advys van d'Heer Extraordinaris Raed ende Ontfanger Generael Willem van Outhoorn mitsgaders den licentmeester Ockers, goetgevonden, dewyle eeniger derselver hun versoecken op redenen zyn gefondeert ende de nauwe ordres, opnieuw gestelt, bevoorens

(¹) Aldus de resolutie; het HS.: *ende*.
(²) Het HS.: *pachters staende al diverse malen successive dit*.

niet bekent geweest, noch voor dese mael soodanigen affslach ende quytscheldinge aen sommige van dien te vergunnen ende te accorderen, als hieronder volcht:

Quasionio, pachter van de vismarct, 2/m. à 1030 rd^s ter maent comt... rd^s 2060
Pieter Bruynzeels, pachter van de coornmolen, $2^1/_2$ m. à 470 ter maent. » 1175
Ongouko, pachter der incomende suycker, 4 m. à 280 rd^s ter maendt... » 1120
Ongouko, van 't handelen aen de schepen, 1 m. à 660 rd^s ter maendt... » 660
Daniel Nicolaesz, van de herbergiers binnen de stad, 1 m. à 419 rd^s ter maendt » 419
Jacob Janszen, de herbergiers buyten de stadt, 1 m. à 250 rd^s......... » 250
Sulx de verleende affslag deses jaers op de pachten tesamen bedraegt rd^s 5684

Doch is bezyden dien oocq goetgevonden ende verstaen, dat van nu aff aen geene pachters eenigen afslach van penningen sal werden vergunt noch toegestaen, 't gunt hun oocq voor 't opveylen der aenstaende pacht niet alleen sal werden aengesecht, opdat se daerop staet mogen maken om naemaels geen ignorantie te connen pretenderen, maer oocq by hun moeten werden onderteeckent, opdat men alsoo na desen van die gestadige versoecken mogen blyven bevryt.

29 *d^o*. Des avonts vertrect vanhier het schip den Blauwen Hulcq nae Caep de Bonne Esperance, eenelyck om die plaetse met rys ende andere nootlyckheden te provideren, medenemende een missive, door Haer Ed. aen den provisionnelen gesachhebber Hendrick Crudop mitsgaders den raed aldaer geschreven, van alsulcken inhout als in het uytgaende briefboeck en verbael onder den dach van heden nader can werden beoocht, bestaende desselffs ladinge voor voorsz. gouvernement in:

35 packen diverse cleeden;
300 lasten rys;
3000 bossen pady;
20 leggers aracq;
2000 blaeuwe vloerstenen;
15 kisten witte ende 8 kisten swarte poyersuycker etc., tesamen met den anderen costende *f* 27387 : 9 : 2.

Op heden zyn op de overcomende requesten uyt Banda goetgevonden den oppercoopman Joannes Keyts te promoveren tot absoluyt secunde van dat gouvernement in plaats van den oppercoopman Marten Roos, die herwaerts staat op te comen, en wyders alsulcke ministers in qualiteyt en gagie te verhoogen als by 't resolutieboecq onder den dach van heden nader can werden gesien.

30 *d^o*. Des avonts wert de chialoup den Orangieboom met eenige provisien affgeschict nae de besettinge tot Indermayoe, medenemende een briefken aen den oppercoopman Jacobus Couper mitsgaders den raed aldaer van dato deser, in sich behelsende:

dat uyt de correspondentie, door d'E. Couper met Cheribon gehouden, ende uyt het briefken, door den Pangiran Depatty vandaer in antwoordt geschreven, naecktelyck comt te blycken dat den Bantammer over dat vorstendom een geweldige heerschappye voerende zy, 't geen noch te meer bevesticht schynt uyt de becommernisse ende vreese die se hebben getoont, dat haere correspondentien met ons openbaer mochte werden, ende waerom het oocq niet vreemt zy dat se de personele verschyninge

van d'E. Couper aldaer niet gaerne soude sien, 't geen Haer Ed. uyt dien hooffde vermeynen dat vooreerst oocq wel soude mogen werden geëxcuseert, cunnende echter wel eens daer ter rheede aenloopen, om uyt den sabander Agabey Sasnitta te vernemen hoe de saken aldaer zyn gestelt ende hoedanich zyn schoonvader, den Tommagon Raxa Nagara, op Bantam (werwaerts hy tegens zyn wille schynt te wesen vervoert) gevaeren zal zyn;

dat men tot noch niet wel can raden off den Maccassaer Mamaroet, die sich in de Cheribonse bovenlanden heeft nedergeslagen, voor zynselven off wel vanwegen den Conincq van Bantam ageert, temeer het schynt alsoff hy in het district van Tegall met vechten en stroopen op zyn eygen vinnen gedreven heeft gehadt;

dat zedert het jongste schryven nae Indermayoe geen sonderlingh nieuws van Bantam hier overgecomen zy als alleen, dat haer gewoel en oorlochspreparatien vry begonden te verminderen en aff te nemen, buyten twyffel op de overgevlogen tydinge wegens het veroveren van Cadiry, waervan de copye documenten nevens desen aen d'E. Couper overgesonden wierden, naer welckers ontfangh dese glorieuse victorie soo aen land op Indermayoe als in het vlootje met eenige vreuchdeschooten allomme bekentgemaeckt souw moeten werden, middelerwyle niet twyffelende off den wrevelmoedigen Bantammer zal nu wel een civielder tale beginnen te spreecken als hy een tyt bevoorens heeft gedaen, en dat te eerder soo de Balyers, met den chergiant Nicolaes Christiaense nae Pagadin en Sammadangh opgetrocken om de gevangen vrouwen te verlossen ende die plaetse weder te conquesteren, wat goets comen uyt te richten, alswanneer vermeynt werdt den Tommagon Wira Angon Angon ende zyn schoonzoon Sacra Jouda wel souden inclineren den Pangiran Ranga Gompol weder in zyn voorige gesach tot Sammadangh te herstellen, doch hetselve all niet geluckende, soo sal gemelten Pangiran op Indermayoe, soo hy daer aengecomen mocht zyn, wel vermogen te blyven off anderssints, soo hy genegentheyt mocht hebben, wel nae den Sousouhounangh mogen vertrecken, maer ingevalle hy liever mocht inclineren op Batavia te comen, soo zal dierwegen eerst nader advys gegeven ende ordre op verwacht moeten werden;

dat oocq aenstonts aen de Cheribonse Princen wegens de Cadiryse victorie kennisse zal dienen gedaen, als sullende, nu zy haer door de Bantamse heerschappye vinden gedruct, verheucht zyn en misschien geen swaricheyt maacken haer besendinge nae Batavia te laten voortgaen, waertoe zy echter van onse cant vooreerst noch niet meer aengemaendt behoeven te werden;

dat het Haer Ed. middelerwyle niet quaelyck gevalt, in het fortje de Bantamse Bril op Indermayoe 50 militairen tot besettinge zy bestelt, alsmede dat de E. Couper voornemens was de tocht nae Tagal aen te nemen, nae verrichtinge van 't welcke zyn E. mits desen wert gelicentieert tot reddinge zyner [1] familiare zaacken een sprongtochje nae Batavia te mogen doen;

dat oocq voor welgedaen wert ingesien de jachjens Cat en Cater, mits 't sterck aenrollen der zee op haer bescheyden posten niet langer hebbende connen blyven, waeren geordonneert om in de revier van Intchiassen en Pamanoecan te laten corten;

[1] Er staat: *syne.*

dat voor de besettinge op Indermayoe alsnu overgesonden wierdt:

6 vaten vleesch;

6 vaten specq;

3 grenders (¹) en tot verstreckinge op reecqueningh voor 't volcq:

32½ ℔ naygaarn;

130 p^s. gingams;

130 p^s. parcallen;

390 p^s. hembden ende

292½ rd^s contant om onder haer verdeelt ende daervan een pertinente lyste teruchgesonden te werden met oocq hetgene van het bovenstaende goet mocht comen over te schieten;

dat nu mede nae de besettinge derwaerts vertrock den schipper Cornelis Slecht om den schipper Gerrit Coster op het jachje Corea te vervangen, welcke laeste dan met de chialoup den Orangjeboom weder aenstonts herwaerts sal werden verwacht om op het schip Oostenburch over te gaen.

Staende de ordinary vergaderinge op heden is door d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman rapport gedaen wegens de vercoop van het affgevaeren schip Zuytpolsbroecq voor de somme van 780 rd^s ende het jachtje de Fortuyn voor maer 35 rd^s.

Wyders oocq vanwegen juffrouw Willemina Cauw, weduwe wylen den capiteyn Aernout Westdorp, vertoont wesende dat haar eerst nae het sneuvelen van gemelten haeren man voor Cadiry was ter kennisse gecomen de grootheyt zyner schulden, soowel hier te lande als van outs in het vaderlandt naegelaten, van hetwelcke zy gansch niet machtich was yets te connen voldoen, met versoecq dat haer derhalven repudium en affstandt des boedels met relief van laps van tydt mocht werden vergunt, soo is goetgevonden haer zulcx te accorderen en toe te staen.

31 *d^o*. Heden voordemiddach door d'Heer Gouverneur Generaal ende d'Ed. Heeren Raden van India ten overstaen van den bailliuw mitsgaders beyde de landtdrosten en twee gecommitteerde schepenen nae jaerlycx gebruyck op de groote voorzael van Zyn Ed^ts wooninge nae voorgaende beckeslach publyck opgeveylt ende aen de meest daervoor biedende verpacht zynde, onder de restricten, reglementen ende conditien bevoorens ende nu nader wegen 't handelen aen de scheepen daerop beraemt, de generale incomsten en pachten der stede Batavia voor den aenstaende jaere 1679, soo syn deselve vermynt by soodanige persoonen ende hebben gegolden alsulcke sommas van penningen ter maent, als hieronder aengewesen werden:

't hooftgelt der Chinesen aen Tsianko, Chinees voor	rd^s	905
de groenselcramen en winckeliers aen Louys Michielsen, Mardycker......	»	1850
d'aancomende suyckeren aen Litsoeco, Chinees	»	230
d'aancomende rys aen Daniel Nicolaes, Mardycker....................	»	1080
't handelen aan de schepen aen Jotsoeco, Chinees....................	»	570
de vismarckt aen Ongonco, Chinees..................................	»	1000
Transportere................	rd^s	5635

(¹) Misschien: *runders;* hierboven p. 714 worden er »levendige verckens" heengezonden.

Per transport	rd° 5635
herbergiers binnen de stadt aen Titus Anthony	» 390
herbergiers buyten de stadt aen Cornelis van de Sprong, burger	» 220
de waag aen Tsumbinco, Chinees	» 500
't slagten van 't bestiaal aen Onggonko, Chinees	» 400
de coorenmoolen aen Pieter Bruynzeels, burger	» 410
't maacken van waschcaarsen aen Tsa Thieuko, Chinees	» 150
de siryboomen aen Tansiaco, Chinees voor	» 270
de vaart Moolenvliet aen Tanteenko, Chinees	» 120
de vaart Ankee aen Codliko, Chinees	» 120
de vaart Anchiol aen Louys Anthony, Mardycker	» 65
't kerven van Chinese tabaq aen Quajwino, Chinees	» 65
de kleedenmarckt off bazaar is op 70 rd° affgeloopen, zynde opgehouden omdatter jegenwoordich van de winckels ontrent sooveel wert getrocken;	
't opdragen van peper en 't leveren der sacken is mede niet verpacht omdat daervoor geen bod is gedaen;	
de rysmarct of bazaar aen Domingo Rosairo, Mardycker	» 40
de houtzageryen aen Thehinco, Chinees	» 14
het toppen der Chinesen aen Tengh Tsico, Chinees	» 1100
't coelyloon van de waagh aen Tenglauw, Chinees	» 20
de clappusboomen 't voorleden jaer maer 5 rd° ter maendt hebbende gedaen, is nu, als die pacht niet meer waerdich zynde, vernietticht ende niet opgegeven.	

Sulx de verpachtinge tesamen ter maant bedragen een somme van rd° 9519 synde gesamentlyck 114228 rycxdaelders in 't jaar ende alsoo, de voorgeciteerde drie pachten niet medegerekent, 422 rd° meer als het jongst verstreecken jaer 1678, 't welcq wert veroorsaact door het weder toelaten en licentieren van het toppen der Chinese natie soo binnen als buyten deser stede, hebbende anders eenige pachten minder als de voorige gerendeert.

Des middachs verschynt te deser rheede uyt Bengale het fluytschip de Beemster, eenelyck medebrengende de dubbele missives en papieren, hiervooren op 25 deser al per 't jacht 't Goet Begin ontfangen, wyders beladen met:

217600 ℔ salpeter;

100 lasten ryst;

8457 ℔ wasch ende voorts partye touwercken ende andere goederen, tesamen bedragende ƒ 28324 : 10.

Ontrent ten vyf uyren nae de middach comt per Javaens vaertuych van Bantam weder terugge den bottelier en tolcq Huych Boy met een missive, op gisteren door den resident Willem Caeff aen Haer Ed. geschreven, behelsende in substantie 't geen hieronder sy uytgedruct:

den jongen Sulthan de overwinninge van Cadiry bekentgemaact zynde, had hy zich getoont daer weynich aen gelegen te laten, niet connende geloven dat soodanigen stercken en fameusen plaetse door d'onse ingenomen soude wesen, maer had men evenwel uyt het gelaet soowel van hem als verscheyde grooten ende

hovelingen connen bemercken die zaecke haer al vrywat ter herten ginck, temeer haer trotsheyt en swetsen stercq quam te verminderen ende aff te nemen, zynde middelerwyle oocq 6 à 7 haerer vaertuygen van Sammadangh, Pamanoecan en Cheribon weder teruchgekeert, niet met sulcken gespeel en gebaer als wel voor desen, maer soo stillekens dat het scheen evenoff haer den voorigen moedt ende couragie tenemael ontsoncken was, en hadt den gemelten jongen Sulthan weynich dagen verleden aen de Maleytse Bantamse ingesetenen een somme van 2000 rd[s] contant verstrect, onder conditie, soo Batavia met Bantam in oorloch quamen te geraacken, dat het dan haer geschoncken soude zyn, doch soo niet, dat se de genoemde penningen een yder het zyne met den intercst van dien hem weder soude moeten uytkeeren, en had sekeren Intche Saeyt, omdat hy op soo danigen conditie geen gelt van hem wilde aennemen, binnen 24 uyren de stadt moeten ruymen, die dan met zyn gansche familie nae Java's Oostcust vertrocken was; voorsz. jongen Sulthan, andermael uyt Haer Ed. naem door den resident om de vyf Nederlandse jongens wesende versocht, had alweder het oude deuntje gesongen, met byvoeginge dat hy die niet conde noch mocht wedergeven ende dat se oocq binnen weynich dagen besneden soude moeten werden;

op Bantam was tegenwoordich gansch geen tarw te becomen, ende waeren aldaer van Trancquebaere aengecomen twee Deensche scheepjens, genaemt de Phenix en Fortuyn, 't eerst tot retour voor Denemarcken medegebracht hebbende 25 à 30 packen cleeden ende 't ander 600 packen, met wel 100 Moorse coopluyden op vracht om aldaer haer handel te dryven, bezyden dewelcke aldaer noch van Maccao was aengecomen een Portugees scheepje, beladen met 2000 picols spiaulter, 40 à 50 picols thee, parthye zyde en zyde stoffen ende voorts eenige andere goederen etc.

Den geciteerden bottelier Huych Boy heeft bezyden het boven uytgedructe schryven Zyn Ed[t]. mondelingh bekentgemaact, hoedat hy, op gisteren by den jongen Sulthan tot Bantam ontboden wesende, deselve hem nae eenige voorgaende discourssen hadde verhaelt, dat zyn oudtoom Pangiran Jaja Ingerat, op den 13 deser met 10 à 12 vaertuygen nae Cheribon vertrocken om de oude graven te besoecken, op zyn wedercomen onderweechs ontrent de Maronda rencontreerde seker Hollandts vaertuych, dat hy overvallen ende alle het daerop zynde volcq dootgeslagen hadde, latende het vaertuych nae 't uytvoeren van dit bloedige schelmstuck weder dryven, over 't welcken desen jongen Vorst uytterlyck betuychde met groot leetwesen aengedaen te zyn, met versoeck dat Haer Ed. dese moort niet op hem ofte zyn heer vader wilde wreken, alsoo hetselve buyten haer voorweten, raed off daet door geciteerde Pangiran Jaja Ingerat was begaen, zulcx zy beyden aen 't vergieten van dit onnosel bloed in 't geheel onschuldich seyden te wesen, werdende alhier middelerwyle gepresumeert, indien het de waerheyt zy dat dien ouden schelm een Nederlandts vaertuych heeft affgeloopen, dat dit jammerlyck ongeval zal overgecomen wesen de zeylschuyt ofte veerschuyt, weeckelycx nae de Maronda ende Bacassy over en weder vaerende om de besettelingen aldaer van water ende andere leeftochten te voorsien, als zynde op Dynsdach voorleden, wesende den 27 deser maendt, bemant met 7 Nederlanders de laeste mael 's morgens vanhier derwaerts vertrocken ende

tot noch niet weder teruchgekeert, sonder te weten waer deselve vervaeren zyn, van hetwelcke echter de rechte sekerheyt niet lange verborgen sal connen blyven.

Dese verstreecken maent December zyn alhier van verscheyden om- en affgelegene plaatsen aengecomen een getal van 104 stucx soo cleene als groote vaertuygen, tesamen bemant met 476 coppen, die in 't generael alhier hebben aengebracht de onder gespecificeerde coopmanschappen en waeren, namentlyck:

7 van Tegal met 26 man, 17 1/4 lasten rys, 1100 bossen pady, 1300 stucx zuycker, 50 balcken, 1000 bossen tamanerinde, 400 steenbraessems;
9 van Sombar met 36 man, 23 1/2 lasten rys, 9 lasten zout, 1500 stucx visch pada;
1 van Sumar met 5 man, 600 stucx oude clappus, 2 lasten zout;
1 van Caroan met 4 man, 1/4 last rys, 500 bossen pady;
6 van Japara met 26 man, 8 1/4 lasten ryst, 200 buffelshuyden, 200 stucx balcken, 800 bossen padye, 2 cannassers suycker, 6 p[l]. ajuyn, 1000 bossen tamerinde, 1 balebale;
12 van Pacalonge met 49 man, 9 1/2 lasten rys, 25 potten olye, 26 stucx coebeesten, 12 canassers zuycker, 2 lasten zout, 100 balcken, 1000 stucx oude clappus, 3000 stucx oude pinangh;
12 van Grissee met 55 man, 9 1/2 lasten rys, 56800 bossen zuycker, 700 stucx steenbraessems, 25 p[ls]. buffelsvleesch, 50 stucx buffelshuyden, 2 lasten witte boontjes, 5 lasten groene cadjangh, 2000 visch pada, 37 potten oly, 25 canassers suycker, 400 bossen ajuyn, 1000 stroye sacken;
1 van Siassem met 4 man, 400 bossen pady;
9 van Cheribon met 39 man, 1 3/4 lasten rys, 5800 bossen ajuyn, 500 stucx visch pampus, 6000 stucx visch pada, 141 p[ls]. en 80 cattys peper, 62 canassers suycker, 50 potten oly, 4 p[ls]. ajuyn, 25 stucx zoolleer, 250 rysmantjes, 400 bossen zuycker, 125 stucx zoepoes;
4 van Bantam met 16 man, 2800 potten en pannen, 1350 potten met calcq, 240000 stucx oude pinangh, 2200 stucx oude clappus;
3 van Sourebaya met 20 man, 15 1/2 lasten rys, 155 canassers zuycker, 1/2 last groene cadjangh;
12 van Samarangh met 46 man, 15 lasten zout, 37500 stucx visch pada, 400 visch baggers, 400 bossen goemoetstouw, 73 potten oly, 500 rd[s] contant, 600 bossen tamerinde, 2 picols capock, 500 cannen oly, 500 oude clappus, 14 canassers zuycker, 170 stucx plancken, 1325 kistplancken, 1 paart;
3 van Babien met 12 man, 130000 stucx oude pinang;
1 van Candangnauer met 4 man, 1 last rys;
4 van Rembaugh met 18 man, 260 balcken, 20000 bossen zuycker, 50 kistplancken, 100 kniens, 50 tinckans, 600 bossen tamerinde;

85 stucx vaertuygen die transportere.

85 stucx vaertuygen per transport.
1 van Serita met 4 man, 2000 stucx oude clappus;
1 van Pamalangh met 4 man, 2 lasten rys;
2 van Timor met 20 man, 24 lasten ryst, 330 picols sandelhout;
2 van Sumbauwa met 15 man, 13 slaven en slavinnen;
2 van Maccassar met 22 man, 8 lasten rys, 36 slaven en slavinnen, 500 manocken tabacq, 3 lasten pady, 260 bamboesen met oly, 1000 bossen tamerinde, 1000 bossen ajuyn;
1 van Banjer met 4 man, 1 last rys, 1¹/₄ last pady;
2 van Siam met 13 man, 59 lasten rys, 30 potten;
2 van Indermayoe met 8 man, 2¹/₂ lasten rys;
1 van Damacq met 4 man, 3 coebeesten, 2 paerden, 4 bocken;
2 van Caliwonge met 8 man, 350 plancken, 1000 bossen ajuyn, 1000 oude clappus;
2 van Baly met 10 man, 24 slavinnen;
1 van Barbos met 4 man, 2 lasten rys.
samen 104 vaartuygen, hebben in 't generael aengebracht als volcht:

270 canassers zuycker;
1300 stucx d°.;
59200 bossen d°.;
52 lasten groene cadjangh;
3 d°. witte boontjes;
4¹/₄ lasten pady;
2800 bossen d°.;
330 picols sandelhout;
610 balcken;
520 plancken;
1375 kistplancken;
100 kniens;
50 tinckans;
250 buffelshuyden;
25 picols buffelsvleesch;
191 lasten ryst;
73 slaven en slavinnen;
500 visch pampus;
1100 steenbrassems;
47000 visch pada;
400 visch bagger;
4200 bossen tamerinde;
10 picols ajuyn;
8200 bossen d°.;
28 lasten zout;
260 bamboesen met oly;
500 manocken tabacq;
7300 oude clappus;
400000 oude pinangh;
2800 potten en pannen;
1350 potten met calcq;
215 potten oly;
50 cannen d°.;
29 coebeesten;
3 paerden;
4 bocken;
400 bossen goemoetstouw;
2 p¹. capock;
500 rd• contant;
125 zoepoes;
250 rysmantjes;
25 stucx zoolleer;
1000 stroye zacken;
1 balebale;
141 p¹ˢ. en 80 catty peper.

Ende zyn daerentegen weder naer diverse plaatsen vertrocken 75 stucx soo groote als cleene vaertuygen, tesamen vanhier vervoert hebbende de onderstaende goederen, coopmanschapjes en cleene snuysteryen:

1 naer Caroan met 20 rd[s] aen contanten, 5 aen araeq;
2 naer Sumbauwa met 130 rd[s] aen diverse cleeden;
5 naer Maccassar met 540 rd[s] aen zyde, 60 aen copere loyangs, 129 aen diverse porceleynen, 92 aen poyerzuycker, 468 aen gesorteerde drancken, 36 aen copere theeketels, 70 aen confyte en gedroochde gember, 7 aen poetziocq, 15 aen oudt yser, 480 aen amphioen, 370 aen gesorteerde cleeden, 100 aen contanten, 20 aen gommelacq, 12 aen tabacxpypen, 63 ysere pannen, 20 aen Batavias zoolleer;
3 naer Tymor met 835 rd[s] aen diverse gesorteerde cleeden;
8 naer Tegaal met 440 rd[s] aen verscheyden cleeden, 75 aen amphioen;
6 naer Japara met 125 rd[s] aen cleeden, 59 aen aracq, 30 aen amphioen, 3 aen loot;
1 (¹) naer Grissee met 510 rd[s] aen diverse gesorteerde cleden;
5 naer Paccalongen met 230 rd[s] aen cleeden;
7 naer Sombar met 535 rd[s] aen verscheyde cleeden, 3 aen out yser;
8 naer Sammarangh met 650 rd[s] aen gesorteerde cleeden, 19 aen oudt yser, 27 aen benjuyn, 75 aen amphioen, 50 aen araeq;
1 naer Amboina met 226 rd[s] aen porceleynen, 20 aen Chinees papier, 40 aen copere loyangs, 56 aen copere pinangbeckens, 15 aen Javaense gommen, 12 aen Engelse messen, 16 aen galiga, 355 aen gesorteerde cleeden;
1 naer Banjer met 50 rd[s] aen cleeden;
1 naer Bima met 100 rd[s] aen cleeden;
6 naer Serabon met 160 rd[s] aen diverse cleeden, 30 aen out yser;
1 naer Candangauwer met 30 rd[s] aen cleeden;
2 naer Dermayoe met 60 rd[s] aen cleeden;
2 naer Babian met 30 rd[s] aen cleeden;
1 naer Bantam met 300 rd[s] aen cleeden;
2 naer Rimbangh met 90 rd[s] aen cleeden;
2 naer Sourebaya met 150 rd[s] aen cleeden;
1 naer Borbas met 40 rd[s] aen cleeden;
1 naer Calwange met 20 rd[s] aen cleeden;
1 naer Passouroan met 225 rd[s] aen diverse cleeden;
1 naer Passir met 225 rd[s] aen diverse cleeden;

comt 75 stucx vaartuygen in alles, die hebben in 't generael vervoert als hieronder comt te blycken:

120 rd[s] aen contanten;
582 rd[s] diverse gesorteerde drancken;
540 rd[s] aen zyde;
60 rd[s] aen coopere loyangs;
430 rd[s] diverse porceleynen;
92 rd[s] witte poyer zuycker;
36 rd[s] aen copere theeketels;
70 rd[s] aen geconfyte gedroochde gember;
7 rd[s] aen poetsiocq;
91 » out yser;
630 » amphioen;

(¹) Lees denkelijk: 7, anders komt de optelling niet uit.

5660 rd^s gesorteerde cleeden;		20 rd^s Chinees papier;	
20 » gommelacq;		56 » coopere pinangbecken;	
12 » toebacqspypen;		15 » d°. Javaense gommen;	
20 » Batavias zoolleer;		12 » Engelse messen;	
3 » loot;		16 » galiga;	
27 » benjuyn;		somma rd^s 8582	

in alles, en syn in dese maent maer drie ledige vaertuygen vertrocken, die simpelyck Comp. pas wechvoeren.

Volgens opgeven van de dootgravers zyn dese maent overleden ende op de ordinaire begraefplaetsen ter aerde bestelt:

64 Comp^e dienaeren;
2 burgers;
5 Nederlandtse vrouwen;
2 inlandtse mans;
8 d°. vrouwen;
7 Nederlandse kinderen;
9 inlandtse d°.;
3 slaven en slavinnen;
somma..... 100 overledenen.

Waerentegen weder in de kercken deser stede in de Christelycke gemeente zyn gedoopt:

13 Nederlandtse kinderen;
29 inlandtse kinders in de Portugese kerck;
6 d°. in de Maleytse kerck;
somma...... 48 gedoopte.

Ende zyn oocq in de geciteerde kercken staende dese maent getrout:

9 Comp^s dienaers;
1 burger;
9 Mardyckers;
samen...... 19 getrouwde.

Dese maant syn door d'E. fiscaal Gualter Zeeman en gecommitteerde gevisiteert:
Mathys Engelsen, cranckbesoecker, die doot op straat gevonden was;
Dirck Jansen Coordeman, soldaet uyt het casteel, verdroncken.

Item door d'E. balliuw deser stede ende de drosten ten plattenlande met gecommitteerde:

Gracia van Bengale, slavin van den Mardycker Domingo Francen, die haerselven verhangen hadde;

een cleen kindtje, out ongevaer 27 maenden, dat buyten de Rotterdammerpoort verdroncken was;

Adriaen van Bengale, slaeff van juffer Susanna Muller, die verdroncken was;

Moedjaar van Maccassar, slaeff van Tanhonqua Chinees, buyten de Diestpoort vermoort gevonden;

Jasien van Baly, huysvrouw van Bakal Javaen, boven de groote revier in de thuyn van de Heer Mayoor Pooleman vermoort gevonden.

Ende is voorts op den 3 deser publyckelyck by den Achtbaren Raedt van Justitie geëxecuteert:

Laza Naya van Bone, lyfeygen van den Bougysen edelman Toatjalo, over [1] manslach off moetwillige moort, aen zyn lyfheers broeder begaan, zyn rechterhandt affgecapt ende voorts gerabraect.

Soomede by 't Eerwaardige Collegie van Heeren Schepenen deser stede:

Jan Pasquaal, Mardycker, gegeesselt en voor 12 jaren in de kettingh aen de Caep gebannen om aldaer d'E. Comp. te dienen;

Jan Donckers, lyfeygen van den burger Daniel Dupree, gegeesselt en in de kettingh voor den tyt van drie achtereenvolgende jaren gebannen, om daerinne zyn meester te dienen;

Polle van Bougis, lyfeygen van Saptou Javaen, gegeesselt, gebrandtmerckt ende om zyn hals een strop gebonden, mitsgaders voor den tyt van 10 jaeren in de kettingh aen de Caeb gebannen omme daerinne d'E. Comp. te dienen;

Tessane van Bougis, slaeff van seker Nederlander, gegeesselt ende voor den tyt van 10 jaeren aen de Caeb gebannen omme d'E. Comp. aldaer te dienen;

Jan Aernouts, burger, gegeesselt ende voor den tyt van 6 achtereenvolgende jaeren in de kettingh buytenslandts te arbeyden gebannen;

Sampourna van Maccassar en Teka van Baly, lyfeygen van Anga Boanse, huysvrouw van den Chinees Quahenko, beyde gegeesselt ende in de kettingh voor den tyt van vier achtereenvolgende jaeren om haer meestresse te dienen gebannen;

Wira Gatty van Roema en Soeta Wangza van Tegal, yder met een bos pady om den hals gebonden te pronck te staan, gegeesselt ende wyders voor den tyt van 6 achtereenvolgende jaren in de kettingh aen de Caeb gebannen, om aldaer d'E. Comp. te dienen;

Bougis van Bougis, slaeff van den burger Izaacq Dinckels, gegeesselt, gebrandmerct ende voor den tyt van zyn gansche leven aen de Caap te dienen;

1 Alexander van Bengale, slaeff,

2 Claes van Bengale, verpande van zeecker Mardycker,

3 Carel van Mallabaer, slaeff van den Mardycker Laurens Abrahamsen,

4 Thomas van Bengale, slaeff van den Mardycker Andries Lucasen,

5 Adriaen van Bengale, slaeff van den Mardycker Casper van Bengale,

6 Claes van Bengale, slaeff van den Mardycker David Rodrigo,

7 Claes van d°., slaeff van den Mardycker Joost da Costa,

8 Maria van Bengale, slavin van den Mardycker Claes Dias,

d'eerste gegeesselt, gebrandtmerckt ende voor den tyt van 3 jaren in de ketting geslagen;

de 2e gegeesselt ende voor een jaer in de kettingh geslagen;

---

[1] Er staat: *off.*

de 5[e] de justitie aen te sien sonder meer;

de 4[e] en 6 gegeesselt, gebrandtmerckt ende voor 3 jaeren in de kettingh gebannen;

de 8[e] gegeesselt, 't hayr affgesneden ende mede voor drie jaeren in de kettingh gebannen;

de 5[e] en 7[e] gegeesselt ende voor 2 jaeren in de ketting gebannen, alle ten behoeve van haer meesters;

Recka Javaan, gecondemneert den tyt van 6 jaeren aen de gemene wercken van d'E. Comp. te arbeyden op Sumatra's Westcust off elders anders;

Mochmin Javaen, 3 jaeren in de kettingh aen de Caap gebannen;

Mauris van Maccassar, opvoedelingh van Natalia Cordera, vrye vrouwe, gegeesselt en 10 achtereenvolgende jaren aen de Caap in de kettingh gebannen om aldaer d'E. Comp. te dienen.

Volcht nu het summarium van de aencomende ende affgegane vaertuygen, item derselver affvoer ende wyders de lyste der overledene, gedoopte ende getrouwde menschen, in dit gansche jaer bevonden ende van maendt tot maendt achter deselve gespecificeert.

Sommarium.

	Aankomende vaartuygen.	Afgaande vaartuygen.		Waarde der weggevoerde coopmanschappen.	Getrouwde.		Gedoopte.		Overledene.		Javanen.
		ledige			Nederlanders.	Inlanders.	Nederlanders.	Inlanders.	Nederlanders.	Inlanders.	
January	94	5	57	Rd[s] 12936	11	14	9	73	47	28	
February	78	3	62	12367	9	2	12	40	48	26	
Maart	46	3	46	6078	10	4	11	50	42	15	
April	82	1	78	9206	4	6	7	55	53	25	
Mey	103	—	73	13983	13	9	9	55	50	30	
Juny	121	—	97	35895	9	6	5	31	52	25	
July	108	—	91	32403	5	11	9	46	58	25	
Augusty	133	—	128	14650	7	8	14	43	48	13	
September	137	—	107	10699	8	10	13	54	66	15	
October	159	—	104	11592	13	12	13	48	48	23	
November	111	3	90	10336	9	7	15	49	51	18	
December	104	3	75	8582	10	9	13	35	78	22	
t'samen	1276	18	1008	Rd[s] 178727	108	98	130	579	641	265	

Dewyle nu met het uyteynde deses jaers vanwegen Heeren Schepenen deser stede is overgelevert een pertinente lyste van alle zielen, soo binnen ende buyten dese stadt Batavia in de cingels remorerende, door de wyckmeesters opgenomen, soo hebben wy niet ondienstich geacht deselve alhier cortelyck te insereren, schoon die van den jaere 1677 albereyts hiervooren onder primo maer [1] zy ingeschreven, om alsoo tot nader speculatie te connen dienen.

[1] Misschien wordt bedoeld: *primo Maert*, maar het is 30 Januari, zie hierboven blz. 47.

SUMMARIUM aller zielen in de wycken soo binnen als buyten Batavia in de voorsteden bevonden op ultimo December deser jare 1678.

	NEDERLANDERS.						MIXTICEN.					
	mans.	vrouwen.	sonen boven d'14 jaer.	dochters boven d'14 jaer.	sonen onder de 14 jaar.	dochters onder de 14 jaar.	mans.	vrouwen.	sonen boven de 14 jaer.	dogters boven de 14 jaer.	sonen onder de 14 jaer.	dogters onder de 14 jaer.
Binnen Batavia's Oostzyde.......	380	320	51	58	160	167	12	96	13	28	63	59
Binnen Batavia's Westzyde......	276	190	14	43	124	118	14	75	13	45	72	72
In Batavia's voorstad en cingels..	220	50	10	15	24	27	29	39	14	12	43	61
somma.....	876	560	75	96	308	312	55	210	40	85	178	192
	CHINESEN.						MARDYCKESS.					
Binnen Batavia's Oostzyde........	478	357	50	37	214	193	78	137	17	12	20	33
Binnen Batavia's Westzyde.......	412	390	25	22	209	170	251	381	65	63	140	124
In Batavia's voorstad en cingels...	207	166	31	40	100	119	1093	920	273	276	701	764
somma.....	1097	913	106	99	523	482	1422	1438	355	351	861	921
	MOOREN JAVANEN.						MALEYERS.					
Binnen Batavia's Oostzyde........	41	54	13	5	16	20	2	12	—	—	—	—
Binnen Batavia's Westzyde.......	97	100	15	12	64	45	106	103	6	5	45	30
In Batavia's voorstat en cingel....	304	343	16	17	116	117	233	312	23	22	199	161
somma.....	442	497	44	34	192	242	341	377	29	27	144	191
	BALYERS.						LYFEYGENEN.					
							mans.	vrouwen.	kinderen.			
Binnen Batavia's Oostzyde........	15	63	5	—	7	8	2546	2184	924			
Binnen Batavia's Westzyde.......	122	121	—	6	39	13	2542	2431	736			
In Batavia's voorstad en cingel...	313	368	47	31	103	103	2708	2076	548			
somma.....	450	552	52	37	149	124	7796	6691	2208			

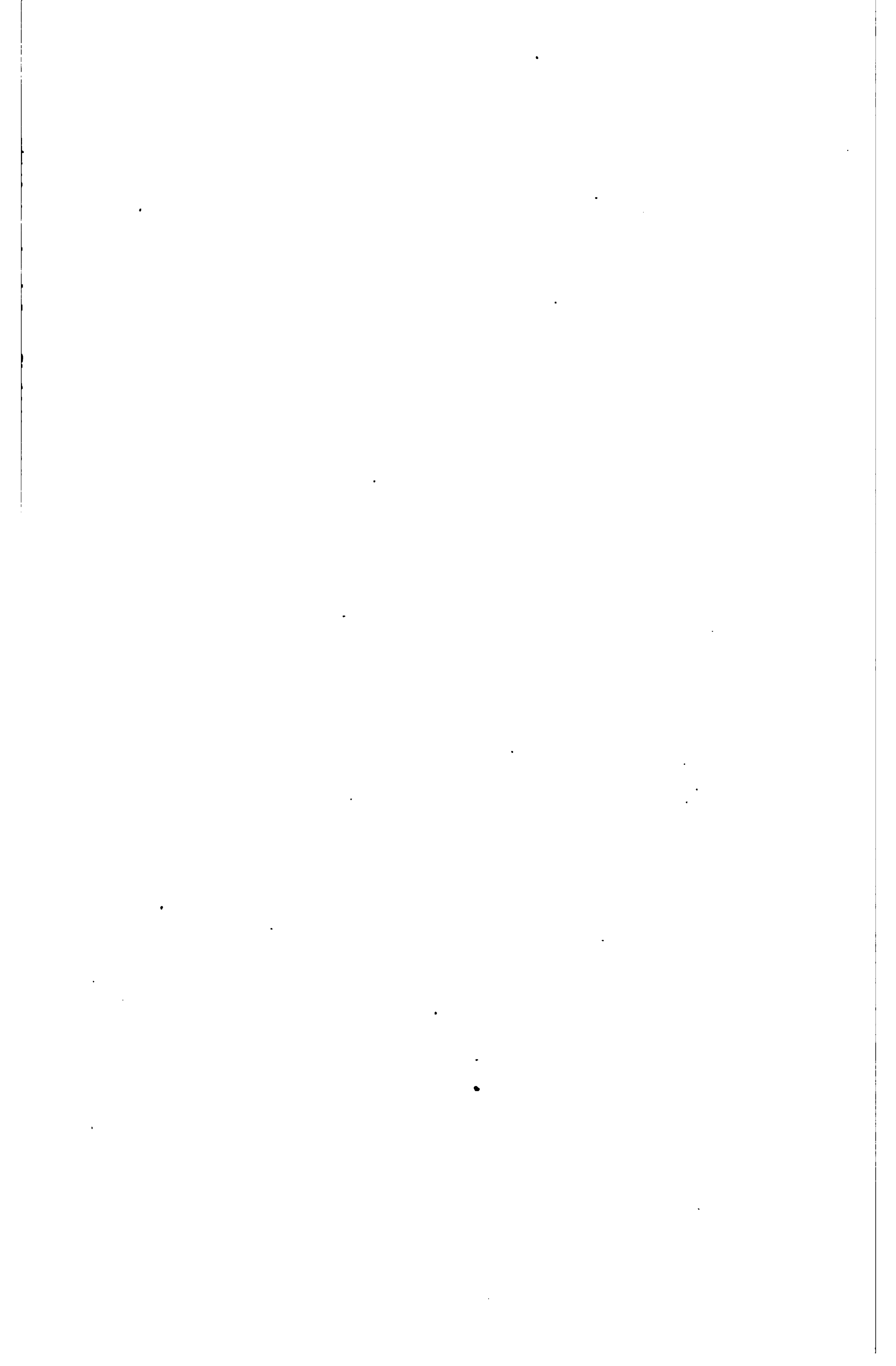
Soo datter generaelyck en tesamen uytwysende de bovenstaende opneminge zyn bevonden een getal van 32124 zielen, als te weten:

Binnen Batavia's Oostzyde.........	8948
Binnen Batavia's Westzyde.........	9922
In Batavia's voorstadt en cingel....	13254
Tesamen als boven.....	32124 zielen.

Dit voorenstaande Batavias daghregister van den jaare 1678 door ons ondergeschreven ter ordre van Zyn Ed^t. den Gouverneur Generael expres gecommitteert geweest zynde, is naar gedane collatie met desselfs principale minute accorderende bevonden.

In 't Casteel Batavia den 23 Juny 1679.

PIETER VAN DER VESTEN.
ADRIAEN DE MAN.

CORRIGENDA.

Bij het vergelijken der vijf eerste vellen van dit deel (over welke zie het Voorwoord) met het handschrift van het Dagregister vertoonden zich (de talrijke weinig beteekenende afwijkingen in spelling en de dikwijls verkeerde interpunctie en afkapping daargelaten) de volgende onjuistheden.

Blz.	regel	van		
1	3	onder:	*weder daar*	Het HS.: *in der daat.*
2	» 11	» boven:	*sorteerde, huys hielt*	» » *sorteerde en huys hielt.*
2	» 8	» onder:	*ten meerendeele aen*	» » *ten meerendeele stont te werden gemonopoliseert gelyck dan de voorige restanten en oocq de jongst vanhier gesonde coopmanschappen ten meerendeele aen.*
2	» 7	» onder:	*ware*	» » *waren.*
3	» 6	» boven:	*Cong Sihongh*	» » *Cong Sinongh.*
3	» 18	» »	*versonden*	» » *versenden.*
3	» 20	» »	*overeencome sullen,*	» » *overeencomt sullen.*
3	» 21	» »	*om 't oorlogen*	Lees: *om t'oorlogen.*
3	» 22	» »	*die zyn*	Het HS.: *dit zyn.*
4	» 2	» »	*en de*	Lees: *ende.*
4	» 3	» »	*'t gene aecre*	Het HS. (ondanks 't door den uitgever geplaatste *sic*): *'t gemaecte.*
4	» 12	» »	*inclimatie*	» » *inclinatie.*
5	» 1	» »	*en de*	» » *ende.*
5	» 22	» »	*kwam*	» » *stont.*
5	» 24	» »	*de Wyns*	» » *d'E. Wyns.*
5	» 10	» onder:	*cent*	Het hierachter geplaatste *sic* is zonderling: *een cent advanceeren* beduidt immers: *een cent per cent*, d. i. honderd ten honderd, *winst maken.*
6	» 2	» boven:	*trotserende*	Het HS.: *trotterende*, eigenl. *dravende*, d. i. *woelende.*

Blz.	regel	van		staat		
Blz. 6	regel 8	van	boven:	*gevoel*	Het HS.:	*gewoel.*
6	» 16	»	onder:	*niet om*	Lees:	*niet, om.*
7	» 7	»	boven:	*aen te manen*	Het HS.:	*aen te nemen.*
7	» 17	»	»	*3 à 4000*	» »	*3 à 400.*
9	» 18	»	»	*desen, heel*	» »	*desen fielt.*
9	» 26	»	»	*Jacobus Max, vermits*	» »	*Jacobus Maxwel mits.*
9	» 7	»	onder:	*6 d^{e}. Niet bysonders voorgevallen.*	» »	slaat dezen heelen dag over. Hetzelfde is het geval blz. 15 (9 Jan.), 33 (17 Jan.), 42 (26 Jan.), 56 (2 Febr.), 62 (9 Febr.), 69 (19 Febr.), 76 (26 Febr.).
10	» 17	»	boven:	*vermits*	» »	*mits.*
10	» 24	»	»	*al hangelyck*	» »	*al hangende.*
10	» 3	»	onder:	*vaerdrich*	» »	*vaendrich.*
11	» 12	»	boven:	*Albert van Brengde*	» »	*Albert van Brengel*, ten rechte: *Albert van Breugel.*
11	» 15	»	»	*Dionisius Klenck*	» »	*Dionisius Kelck.*
11	» 17	»	»	*Amelingh Wechdeman*	» »	*Amelingh Wegdeman.*
11	» 31	»	»	*Jan Gravins*	» »	*Jan Gravius.*
13					» »	heeft in margine bij de namen van verschillende personen eenige aanteekeningen, namelijk: bij van Outhoorn: *gaat hiervoor als vice praeses in den Achtb. Raat van Justitie*; bij Poleman: *gaat hiervoor achter de Heeren als vrunt*; bij Parvé, Geus en de Bucquoy: *syn onder de slipdragers.*
13	» 16	»	»		» »	heeft na dezen regel: *d'E. sabandaer Ocker Ockerse*, en daarbij in margine: *gaat hierboven by de gesanten.*
13	» 22	»	»	*ter linckerhant*	» »	*de linckerhant.*
13	» 13	»	onder:	*graf*	» »	*grach.*
14	» 5	»	»	*syn Ed^{t}. zaliger Gouverneur*	Het HS.:	*syn Ed. zal^{r}. g.*, d. i.: *Syn Ed. zaliger gedachtenis.*
14	» 4	»	»	*en goede wynen, bier*	» »	*en goet wyn en bier.*

Blz.	regel				
Blz. 14	regel 3	van onder:	*waeren, de*	Het HS.:	*waeren en de.*
14	» 2	» »	*cort nademiddach een ygelyck*	» »	*cort nae de middach ygelyck.*
18	» 13	» boven:	*hier voorop 4*	Lees:	*hiervoor op 4.*
18	» 5	» onder:	*de Laurier Tacq*	»	*de Lauriertacq.*
19	» 21	» boven:	*Maestoe Ampel*	»	*Maes Toeampel.*
19	» 12	» onder:	*Djepan*	Het HS.:	*de Jepan*; bedoeld wordt *Djipan.*
19	» 8	» »	*nae Rimbangh*	» »	*van Rimbangh.*
20	» 7	» boven:	*substantie*	» »	*extentie.*
20	» 19	» »	*Patany*	» »	*Patteny.*
21	» 8	» »	*machinatiën*	» »	*machinees.* De juiste lezing is òf *machinatien* òf *menees*; vergelijk blz. 41 regel 3 van boven. Het woord *minees* vindt men op blz. 503 regel 24 van boven, 624 regel 3 van boven; *machinatiën* blz. 608 regel 7 van onder.
21	» 5	» onder:	*seecker ander stierman*	» »	*seecker vry stierman*, d. i. een stuurman op een particulier schip.
22	» 17	» boven:	*omset*	» »	*onset*; bedoeld wordt: *ontset*, het gewone woord voor eene aangebrachte hoeveelheid goederen, geld of troepen, *bijstand.*
23	» 15	» »	*voor*	Lees:	*voorts.*
24	» 2	» onder:	*aen wederzyts*	»	*van de wederzytse.*
25	» 19	» boven:	*syn de*	»	*synde.*
25	» 2	» onder:	*geloven*	Het HS.:	*beloven.*
26	» 18	» boven:	*by dese*	» »	*sy dese.*
26	» 5	» onder:	*Pipidry*	» »	*Pipiery.*
27	» 7	» »	*waer*	» »	*waerop.*
28	» 1	» boven:	*horologie*	» »	*oorlogie.*
28	» 7	» »	*van stantvastich*	» »	*van een stantvastich.*
29	» 3	» »	*contentutie*		Ondanks het hierachter geplaatste *sic* leest het HS.: *contenantie*; bedoeld is: *contenance.*
29	» 11	» »	*aencomsten*	Het HS.:	*aencomende.*
29	» 12	» »	*mogen de*	Lees:	*mogende.*
29	» 24	» »	*is ingeschreven*	Het HS.:	*syn ingeschreven*; lees: *sy*

ingeschreven, een der vele gevallen van den thans ongebruikelijken conjunctief in allerlei bijzinnen.

Blz. 29 regel 24 van boven: *van woorde tot woorde* — Het HS.: *van woorde te woorde.*

29 » 10 » onder: *instructie* — » » leest (ondanks het door den uitgever bijgevoegde *sic*): *infractie.*

30 » 14 » boven: *vertrocken* — » » *vertrecken.*

30 » 15 » onder: *sy's* — » » *syn.*

30 » 2 » » *en de* — Lees: *ende.*

31 » 1 » boven: *de in de Jacatrase jurisdictie woonenden* — Het HS.: *die in de Jaccatrase jurisdictie woonen.*

31 » 2 » » *onder gestelde* — Lees: *ondergestelde.*

31 » 7 » » *om dat onse begeerte eerlyck is en het weygeren oneerlyck ende onreghtvaerdigh soude wesen.* — Het HS.: *omdat onse begeerte eerlyck* (nieuwe regel:) *en rechtveerdich soude wesen.* Tusschen beide regels heeft de oude corrector gezet: *is en het weygeren oneerlyck ende onreghtvaerdigh.*

31 » 13 » » *de redelyckste grooten* — » » *de redelyckste en reckelyckste grooten,* eene veelgebruikte assonantie.

31 » 23 » » *consideratiën* — » » *confidentie.*

31 » 6 » onder: *begeert, wy ons* — » » *begeert zynde wy ons.*

31 » 2 » » *acten ende gebaeren* — » » *actiën ende gebaerden.*

32 » 3 » boven: *vrundelycke connen geconsidereert* — » » *vrundelyck connen geconfereert.*

32 » 5 » » *eenige* — » » *eene.*

32 » 7 » » *bewegen* — Het hierachter geplaatste *sic* mist alle aanleiding; *beweging om iets maken* is een veelgebruikte uitdrukking, synoniem met *drukte over iets maken.*

32 » 9 » » *over te brengen* — Het HS.: *overbrengen.*

32 » 10 » onder. — Het hier te vinden *sic* is wonderlijk;

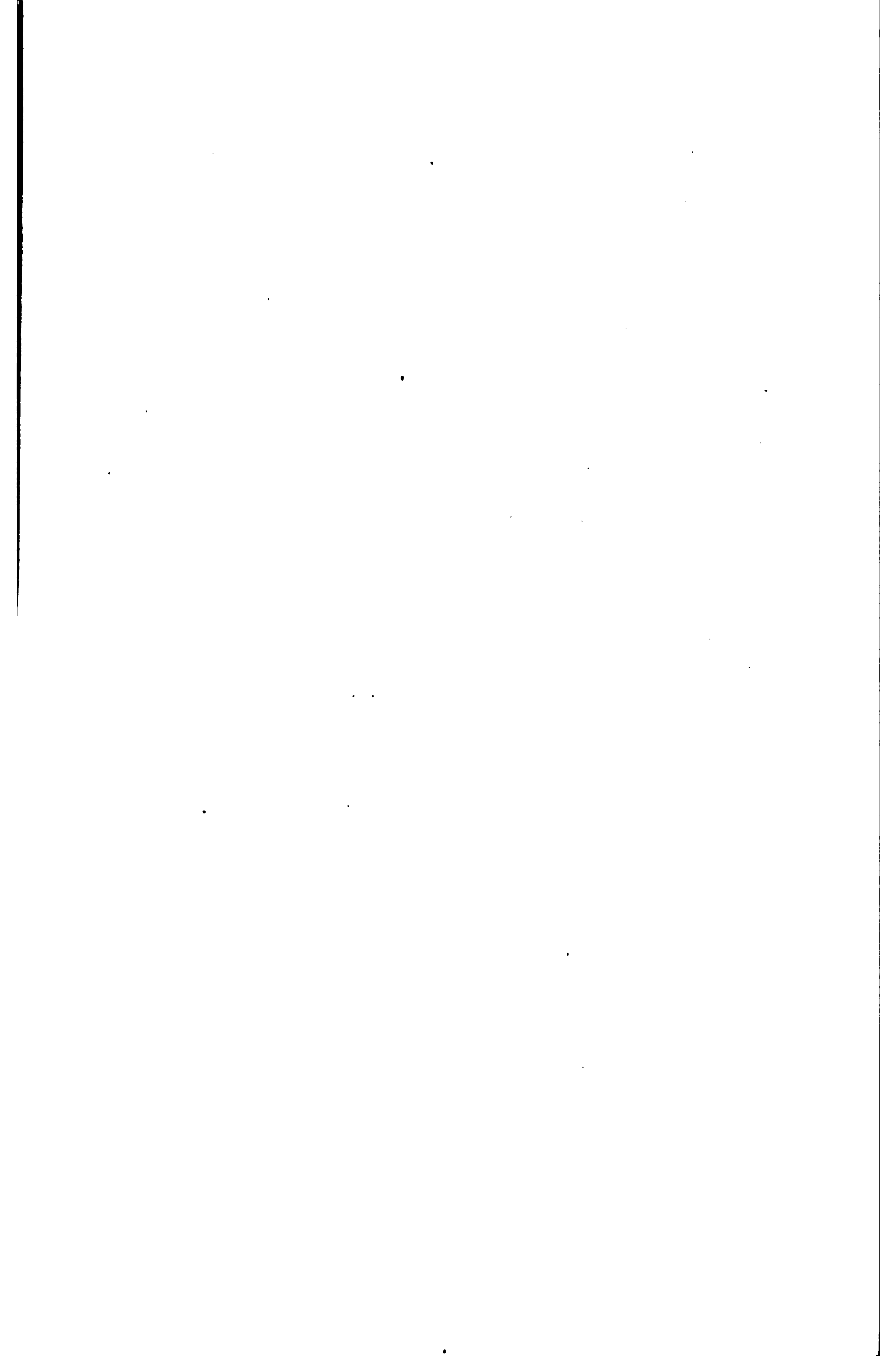
		door juiste interpunctie aan te brengen wordt de zin duidelijk genoeg, desnoods met eene kleine invoeging: *Desen tot genen anderen eynde* (*synde* of, nog beter, *ingericht synde*) enz.
Blz. 33 regel 1 van onder:	*aan d'Engelsen ... omsetten*	Het HS.: *d'Engelsen ... ontsetten*, d. i. *hun afhandig maken* (evenals blz. 43 regel 4 van onder), dus precies het tegengestelde van wat ervan is gemaakt.
34 » 4 » boven:	*omme 't party*	Een voorbeeld van verkeerde afkapping. Lees: *om met party*.
34 » 9 » »	*goeder rencontre*	Het HS.: *weder rencontre*.
34 » 13 » »	*verrechten*	» » *verrichten*.
34 » 25 » »	*doen*	» » *daer*.
34 » 29 » »	*persoon*	» » *penningen* (met de gebruikelijke afkorting aan 't slot).
35 » 8 » onder.		Het hier ingevoegde *sic* kan wegvallen als men interpungeert na *ryckdom*, de haakjes wegneemt om *God* en voor *in* leest *aen*.
35 » 4 » »	*datse*	Het HS.: *dat*. De haakjes moeten wegvallen en geïnterpungeerd worden na *bennen*. In den laatsten regel te lezen: *al waer* (of *al waeren*); het *sic* op de volgende blz. kan wegvallen als men de komma's en punten maar behoorlijk zet.
36 » 12 » boven:	*'t contour*	Het HS.: *'t santoir*, lees *Tsantoir*, een verkeerd geschreven plaatsnaam, vermoedelijk *Tsiantior*, d. i. *Tjiandjoer*.
36 » 14 » onder:	*geschoncken syn*	Het HS.: *geschoncken heeft*.
36 » 2 » »	*Malsaria*	» » *Maesaria*, lees: *Maes Aria*.
37 » 3 » boven:	*Gantang Koening*	» » *Cantang Coning*, lees: *Cambang Coning* d. i. *Kembangkoening* in 't Krawangsche.
37 » 18 » »	*gonstelingen van Ponvoir*	» » evenzoo, doch zonder de hoofdletter. Het door den uitgever hierachter geplaatste *sic* kan geschrapt worden; lees: *gonstelingen van (groot) pouvoir*, d. i. *veelvermogende gunstelingen*; de uitdrukking *groot pouvoir* is te vinden op blz. 165, 5e alinea.

Blz.	regel			
37	23	van boven:	*men niet stil swygen*	Lees: *men met stilswygen*. De woorden *niet* en *met* worden in het HS. dikwijls precies eender geschreven.
37	» 6	» onder:	*de liberatie*	» *deliberatie.*
38	» 7	» boven:	*de daer toegedaene oncosten*	» *de daertoe gedaene oncosten.*
38	» 13	» »	*d'E. heeren, Cornelis Speelman, en syne raden*	Het HS.: *d'Ed. Heere Cornelis Speelman en synen rade.* De leden van zijn raad heetten natuurlijk niet Edele Heer.
38	» 16	» »	*gedecermeert*	Het HS.: *gedecerneert.*
38	» 5	» onder:	*d'Siepan*	» » *dsiepan,* bedoelt wordt *Djipan*; het zonderlinge *sic* kan wegvallen.
39	» 12	» »	*connen*	Lees: *comen,* een zeer gewone vergissing.
40	» 17	» boven:	*de custe*	Het HS.: *die custe.*
40	» 2	» onder:	*want*	» » *vant*; lees: *van.*
40	» 1	» »	*het geen*	» » *het getal.*
41	» 1	» boven:	*dienende*	Lees: *diende.*
41	» 3	» »	*marchinees*	Het HS. leest (ondanks 't klemvolle *sic* van den uitgever): *machinees*; vergelijk hierboven sub blz. 21.
41	» 7	» »	*overwelckers lange absentie*	Het HS.: *door welckers lange tardance*; dat dit laatste een zeer gebruikelijk woord is, blijkt op blz. 682 regel 13 van onder.
41	» 10	» onder:	*met een van*	Lees: *met even.*
42	» 11	» boven:	*Javaense macht*	Het HS.: *Javaense wacht.*
42	» 15	» onder:	*weder om*	» » *wederom om.*
43	» 10	» »	*3 andere*	» » *3 nadere.*
44	» 18	» »	*by pangeran*	» » *hy pangeran.*
45	» 10	» boven:	*opponeren*	» » *opposeren.*
45	» 11	» »	*loose streecken*	» » *loose treecken.*
45	» 17	» onder:	450	» » 45000, met de gebruikelijke afkorting voor de drie nullen.
45	» 9	» »	*vervolgens uyt*	» » *volgestuyt,* d. i. *volgestuwd,* of *volstuwt* zooals op pag. 46 regel 2 staat.
45	» 8	» »	*een heel cleyn lettertje*	» » *een geen cleyn lettertje*; bedoeld

	zal zijn: *een gemeen* (d. i.: niet *apart*, niet *geheym*) *cleyn lettertje.*
Blz. 46 regel 17 van onder: *derwaerts overmeldende*	Af te kappen is: *derwaertsover meldende.*
46 » 1 » » *uyt te corte summarium*	Het HS.: *uytte* (d. i.: *uyt de*) *corte summariums.*
47 » 2 » boven: *op en*	» » *op 't ent.*
47 eerste kolom: *290*	» » *270.*
48 regel 13 van boven: *tuickans*	Ondanks het *sic* staat er: *tinckans* evenals op blz. 763.
48 » 14 » onder: *commen*	Het HS.: *cannen.*
51 » 5 » boven: *annys*	» » *adiys.* Bedoeld zal worden *anys-aracq* evenals blz. 79 sub *Ternaten.*
53 » 5 » onder: *Asemekan*	» » *Asemckan.*
54 » 14 » » *reycken*	» » *neycken*; zie Hobson-Jobson s. v. *Naik.*
55 » 13 » boven: *gewesen faus daer in Amadabarh*	Het HS.: *gewesen fausdaer in Amadabath.* De zonderlinge, nog door een *sic* bekrachtigde doormiddenkapping van den titel (zie Hobson-Jobson s. v. *Foujdar*) geeft reden tot dankbaarheid dat er niet gedrukt is: *gewesen paus.*
55 » 7 » onder: *soo naer*	Het HS.: *soo maer.*
55 » 2 » » *ontroede*	Lees: *ontroerde.*
56 » 11 » boven: *nader*	» *als nader.*
56 » 17 » onder: *van Coninxs*	Het HS.: *van Comp*'.
56 » 15 » » *de plaetsen*	» » *die plaetsen.*
56 » 6 » » *by forma van*	Bedoeld is: *in cas van* en dus te lezen: *by voorval van* evenals blz. 57 regel 2 van onder.
57 » 8 » boven: *aenstaende*	Het HS.: *aentastende.*
57 » 13 » » *tot in Dermayo*	» » *tot Indermajo.*
57 » 13 » onder: *sloepen de sorge*	Lees: *sloepen en de sorge.*
57 » 5 en 3 » » *Crani*	Het HS.: *Crain.*
57 » 1 » » *des tyts te handelen*	Lees: *des tyts staet te handelen.*
58 » 2 » boven: *men tyt tot tyt*	» *men van tyt tot tyt.*
58 » 7 » » *de Engelsen*	Het HS.: *der Engelsen.*
58 » 9 » » *ordere*	» » *andere.*
58 » 18 » onder: *Singa, Prana*	» » *Singe Wiprana.*

Blz. 58 regel 12	van onder:	*soch*	Het HS.: *socht.*
58 » 10	» »	*gebieder Gaban*	Lees: *gebieder van Gaban.*
58 » 7	» »	*Sepo*	Het HS.: *Sippo.*
59 » 3	» »	*terwyl en*	Lees: *terwylen.*
59 » 2	» »	*Pattinon*	Het HS.: *Pattimon*, het nogaleens vermelde *Patimoan.*
60 » 3	» boven:	*Carty Salta*	» » *Carty Soeta.*
60 » 19	» onder:	*om met dat*	» » *om dat.*
60 » 3	» »	*Bantam*	» » *Batavia.*
61 » 8	» boven:	*meening een ordre*	Lees: *meeninge en ordre.*
61 » 14	» onder.		Te interpungeeren na *continueren.*
61 » 11	» »	*melden*	Het HS.: *mede.*
62 » 22	» boven:	*Toninogonghongon*	Denkelijk te lezen: *Tommogonghan*, d. i. *Toemenggoengan.*
63 » 12	» onder.		Het *sic* kan wel geschrapt worden.
65 » 12	» boven:	*compagnieschap*	Het HS.: *compagnie.*
66 » 9	» onder:	*afgeseyt*	» » *afgeleyt.*
67 » 13	» »	*aen te gaen*	» » *aen te doen.*
67 » 3	» »	*pertiment*	» » *pertinent.*
68 » 1	» boven:	*syn*	» » *is.*
68 » 14	» onder:	*hier ende elders*	» » *hier elders*, hetgeen volkomen correct is en beduidt: *hierergens*; vergelijk bijvb. blz. 767: *op Sumatra's Westcust off elders anders.*
69 » 16	» »	*Padia Djarangh*	» » *Paddia Javangh*; bedoeld is: *Padjadjaran.*
71 » 21	» »	*de katy*	» » *de paty*, lees: *de pady*; vergelijk blz. 94.
72 » 15	» »	*besoucken*	» » *beschoncken*, d. i. *begiftigd.*
73 » 5	» boven:	*bevallinge*	» » *bewillinge*, lees: *bewilliginge.*
73 » 19	» »	*chimicus, Hermanus Nicolaus*	» » *chinnicus etc. Hermanni Nicolai.*
73 » 23	» »	*sullen*	» » *sullende.*
74 » 11	» »	*de heeren*	» » *den heere.*
74 » 7	» onder:	*halmeniele balcken*	Lees: *hammenhielse balcken.* Immers *Hammenhiel* is de Nederlandsche naam van een eilandje bij Jafnapatnam (Valentijn V, 1 Ceylon 31) dat den *hiel* vormt van de *ham* waarvan Ceilon de gedaante heeft (ibid. p. 18).
75 » 16	» »	*fyne*	Het HS.: *syne.*

Blz. 76 regel 2 van boven:	***Baauwenland***	**Lees:**	***Laauwenland,*** **het land der** ***Lao*** **achter Siam.**
76 » 10 » »	***niet connen de wech of te recht geraacken***	**»**	***niet connende wech- of terechtgeraacken.***
77 » 6 » »	***machtich***		**Ondanks het emphatische** ***sic*** **staat er:** ***mocht.***
77 » 17 en 19 van onder:	***mannen***		**Het HS.:** ***coppen.***

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATSNAMEN.

A.

B.

C.

(Wat hieronder niet is te vinden staat onder *K.*)

D.

(Voor *Dj.* zie ook onder *J*).

E.

F.

G.

H.

I.

J.

(Zie ook onder *Dj*).

K.

L.

M

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

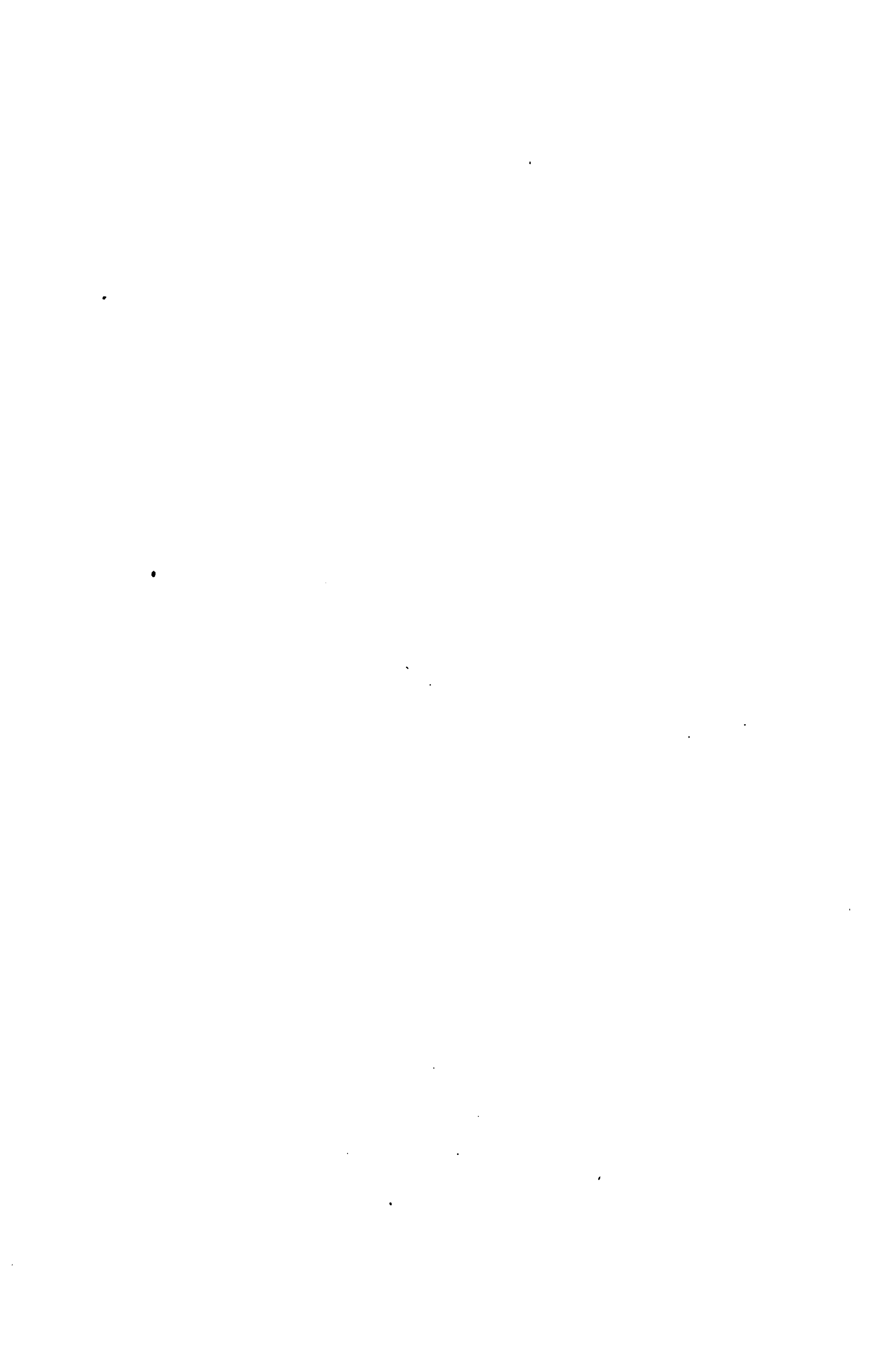
V.

W.

X.

Y.

Z.

☛ Voor Leden van het Bataviaasch Genootschap, die alsnog wenschen te ontvangen de in druk verschenen Dagh-Registers van het Kasteel Batavia, zijn, bij aanvrage aan den Bibliothecaris, eenige exemplaren verkrijgbaar, te weten:

Dagh-register	1624—1629	à	*f*	2.—
„	1631—1634	„	„	2.—
„	1636	„	„	1.—
„	1637	„	„	1.—
„	1640—1641	„	„	2.50
„	1641—1642	„	„	1.50
„	1643—1644	„	„	1.50
„	1653	„	„	1.—
„	1659	„	„	1.50
„	1661	„	„	2.50
„	1663	„	„	2.50
„	1664	„	„	2.50
„	1665	„	„	2.—
„	1666—1667	„	„	2.50
„	1668—1669	„	„	2.50
„	1670—1671	„	„	2.50
„	1672	„	„	2.50
„	1673	„	„	2.50
„	1674	„	„	2.50
„	1675	„	„	2.50
„	1676	„	„	2.50
„	1677	„	„	2.50

Voor personen, die geen lid van het genootschap zijn, bedraagt de prijs het dubbele van bovenvermelde prijzen.

Van de ontbrekende jaargangen is het handschrift niet meer voorhanden.

